- ARA 2013

SCOTUS ACADEMICUS

SEU

Universa Doctoris Subtilis Theologica

DOGMATA

R. P. F. CLAUDII FRASSEN Ord. Min. de Observantia Sacræ Theologiæ Doctoris.

JUSSU

R.^MI P. MAGISTRI F. CAROLI JACOBI ROMILLI
Sacrorum Rituum Congregationis Consultoris,
ac totius Ordinis Minor. Conventualium
Ministri Generalis iterum edita;

ET IN XII. TOMOS DISTRIBUTA.

TOMUS X.

Tractatus DE SACRAMENTIS IN GENERE, DE BAPTISMO, DE POENITENTIA, & DE EXTREMA-UNCTIONE *complectens.*

ROMÆ,

Apud ROCCHUM BERNABÒ, Anno MDCCXXII.

SUPERIORUM LICENTIA.

DIVO
JOANNI A CAPISTRANO

Apostolicæ, Romano-Catholicæ Religionis Propagatori, ac Propugnatori acerrimo

Sacramentorum Ecclesiæ,

Quæ sunt præcipua signacula fidei,

Tum Baptismatis, cùm Pœnitentiæ,

Atque Unctionis-Extremæ

Theologicam explanationem

Dicatam volunt

Scoticæ Doctrinæ Sectatores.

INDEX
DISPUTATIONUM, ARTICULORUM, SECTIONUM, ET QUÆSTIONUM,

Quæ in hoc Decimo Tomo continentur.

QUÆ-

AR-

INDEX

IN QUARTUM LIBRUM SENTENTIARUM

PRÆFATIO.

ETSI vastissimum, ac omnino salebrosum stadium jam fuerimus emensi; grandis tamen adhuc nobis restat via, & propter varias hæreticorum infestationes tot obsita periculis, tot spinetis, ac vepribus hirsuta, ut ab ineundo rursus itinere jam pene fractus animus detrectaret, nisi imponenda operi suscepto corona, & summa rerum ventilandarum utilitas, ac voluptas ingratum laborem deliniret. Enim verò si liceat unquam, maximè in hac postrema Theologiæ parte Christum Dominum juvat audire monentem, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: *Hic namque, ait perbellè subtilis Doctor, adorandus ille Salvator verum se, piissimum, ac divinâ charitate flagrantem Samaritanum exhibet, qui spoliatum videns hominem, & atrociter sauciatum, miserationis affectu compatiens, medicinam attulit efficacem, quâ curatis ipsius vulneribus, ac plenâ redditâ sanitate, in sui principium, à quo descendens ab Jerusalem deviaverat, finaliter reducatur.*

Sacramenta namque perfecta medicamenta sunt, ait Seraphicus Doctor, & ideo optanda magis, ac in pretio, ac votis habenda, quòd pigmenta odorifera sunt, & unguenta salutifera: Sed unguenta salutifera sunt respectu ægroti curandi; & pigmenta odorifera respectu Dei placandi. Inde præclarissimè elucet divini nostri Medici, ac piissimi Samaritani charitas, & sapientia, quòd (non eorum instar, quorum medicamenta vera tormenta sunt, quibus priùs cruciari debent corpora, quàm sanari) medicinam proferat, non solùm curandis omnibus animæ vulneribus salutarem, sed etiam cœlesti dulcedine, ac odore fragrantem, ut de ipso verè fuerit vaticinatus Ecclesiasticus, Unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis.

Tunc certè cœlestis ille pigmentarius confecit pigmenta suavitatis, cùm dilexit nos, & tradidit semetipsum oblationem, & hostiam Deo, in odorem suavitatis, *ut odoriferô sui sanguinis balsamô Patris temperaret iram, elementiam* pro-

provocaret, & hominem innumeris peccatorum plagis cruentatum blandiente medicamentorum fragrantiâ jucundè sanaret. Nec ei fuit satis, salutarem hanc, ac suavem nobis in cruce paraſſe Medicinam; voluit ultro, ut per Sacramentorum effluvium in nos ubertim exundaret, ut aquas salientes in vitam æternam hauriremus in gaudio de fontibus Salvatoris.

Non erit igitur ingratum, nec injucundum juxta hæc amœniſſima Gratiarum fluenta tantillum exſpatiari; quod ut fiat ſecuriori pede, præſentem Librum ſicut & præcedentes, tres in Tractatus distribuemus: quorum Primus *expendet Sacramenta, quibus ſanitas animæ reſtituitur, ac evacuatur morbus peccati, nempe originalis per* Baptiſmum; *mortalis actualis per* Pœnitentiam; *& venialis per* Unctionem-extremam. Secundus *declarabit Sacramenta, quibus ſanctitas propagatur, putà* Matrimonium, *&* Ordinem. Tertius *tandem explanabit mirandam virtutem eorum Sacramentorum, quibus animæ ſanitas, & ſanctitas roboratur, ac firmatur, nempe* Confirmationem, *&* Euchariſtiam. *Verùm, ut planior, ac plenior rerum dicendarum habeatur ratio, præmittenda eſt ſequens Disputatio, in qua omnia, quæ ſingulis Sacramentis communia ſunt, expendemus.*

DISPUTATIO PROOEMIALIS.

De Sacramentis in communi.

Sacramenti nomen deducitur à ſacro propter ordinem, quem habet ad rem ſacram: quà ratione varias, ſed màximè quatuor ſignificationes habet apud Authores tam ſacros, quàm profanos, quæ præclarè noſtris Sacramentis conveniunt.

Primò namque Sacramentum ſignificat *pignus* à litigantibus, in loco ſacro apud Pontificem deponi ſolitum, ut qui finitâ lite vinceret, pignus reciperet; qui autem causâ caderet, mulctaretur jacturâ pecuniæ ſuæ, illaque cederet ærario publico, in pœnam injuſtę litigationis. Sic obſervat Varro lib. 4. de lingua Latina. Quæ utique acceptio noſtris Sacramentis optimè quadrat; ſunt enim pignora, quibus nos obſtringimus, ac devovemus in Dei cultum, & obſequium, Deuſque viciſſim nobis ſuam gratiam ſpondet, & oppignerat.

Secundò, Sacramentum uſurpatur interdum pro juramento, quia in jusjurando rei ſacræ authoritas interponitur, Deumque in affirmatæ veritatis teſtem invocamus; ſic Sacramentum uſurpat Tertullianus lib. de Idololatria cap. 19. ubi cùm quæſiviſſet: *an fidelis ad militiam converti poſſit, & an militia ad fidem admitti*: reſpondet: *Non convenit Sacramento divino, & humano, ſigno Chriſti, & ſigno diaboli, caſtris lucis, & caſtris tenebrarum: non poteſt una anima duobus deberi, Deo, & Cæſari, &c.* Alludit autem ad juramentum, quò milites ſpondebant ſe ſuis Ducibus in omnibus obtemperaturos, & rei militari fidelem operam navaturos. Sic pariter Sacramentum uſurpatur in jure Canonico 22. quæſt. 4. cap. *Parvuli*.

Porrò hęc acceptio egregiè noſtris Sacramentis convenit; ſunt enim veluti ſignacula, quibus Deus ſpondet homini ſalutem; & homo Religionem Deo; per ea namque veluti per ſolemnem obteſtationem, & nos Deo mancipamus, & viciſſim Deum tenemus quodammodo debitorem.

Ter-

Tertiò, Sacramentum in Scripturâ sancta plerumque significat rem secretam, & arcanam. Sic Tob. 12. *Sacramentum Regis abscondere bonum est*; id est, Regis arcanum, & secretum, quò sensu Sacramentum idem est, ac *mysterium*: Hinc Apocal. 12. ubi de muliere sedente super bestiam dictum est: *Et in fronte ejus nomen scriptum, Mysterium*; statim subdit Angelus Joannem alloquens: *Ego dicam tibi Sacramentum mulieris, & bestiæ*; id est, rem secretam, & arcanam, quam mulier, & bestia designant. Hæc pariter acceptio ritè nostris Sacramentis quadrat; nam sub rerum corporalium involucro spiritualia dona occultant, sacramenta enim sunt signa rei sacræ; nempe gratiæ sanctificantis, & divinitùs infusæ.

Quartò tandem Sacramenti nomen significat cæremoniam, quâ homines initiantur sacris, seu signum aliquod sensibile, conferens aliquam sanctificationẽ ex institutione divina; quò sensu sacramenti vocabulum usurpari solet non solùm à Theologis, sed etiam à SS. Patribus. Sic S. Cyprianus sacramenti vocabulum usurpat pluribi, maximè epist. ad Stephanum, ubi ait: *Tunc enim demum plenè sanctificati, & esse filii Dei possunt, si sacramentô utrôque nascantur*. Vocat autem utrumque Sacramentum baptismum, & manuum impositionem, quæ est Confirmatio. Ipsi præiverat S. Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia, & Tertullianus. lib. de Præscriptionibus cap. 16. ubi ait: *Ipsas quoque res sacramentorum divinorum, in idolorum mysteriis diabolus æmulatur: tingit, & ipse quosdam, signat in frontibus milites suos*. Quibus significat Baptismum, & Confirmationem, quæ pro cæremonia sacra, ac sanctificante usurpat. Eadem est aliorum SS. Patrum de nomine sacramenti sententia.

Imò quidquid Zuinglius, & Carolostadius reclament, vocabulum istud prout hic usurpatur, agiographum est, hoc est è sacris litteris deductum: nam Apostolus ad Ephes. 5. cùm sermonem fecisset de conjunctione viri cum uxore per matrimonium, statim subdit: *Sacramentum hoc magnum est, dico in Christo, & in Ecclesia*. Quod utique maximè verum est de matrimonio contracto inter Christianos; nam si ad alios referas, sacramentum hâc ratione non significabit cæremoniam sacram, sed rem secretam, & mysticam. Cæterùm hoc vocabulum in postrema hac quarta acceptione dumtaxat usurpabimus; maximè in disputatione præsenti, quam pro instituto nostro, ac ordine, tres in articulos distribuemus: quorum *Primus* aperiet Sacramentorum essentiam, necessitatem, seu existentiam, & numerum: *Secundus* eorum causas, virtutem, & effectus. *Tertius* illorum subjectum prævias dispositiones, & præcellentias explicabit.

ARTICULUS PRIMUS.

De essentia, existentia, & numero Sacramentorum.

QUAMVIS ordo doctrinæ postulet, istudque religiosè hactenus à nobis fuerit observatũ, ut priùs resolvatur an res sit, quàm quid sit, illiusque existentia prior, quàm essentia appareat; nihilominus quoniam stabiliri vix potest Sacramenti necessitas, & existentia, quin priùs affulgeat essentialis ipsius ratio; inde meritò Theologiæ Principes Sacramenti essentiam priùs inquirunt, quàm illius existentiam, seu necessitatem aperiant, ac stabiliant: Quibus ut morem geramus, præsentem articulum auspicabimur ab investigatione essentiæ Sacramenti, ac postmodum ad aperiendam illius existentiam, & stabiliendum Sacramentorum numerum, gradum faciemus.

QUAESTIO PRIMA.

De natura, seu essentia Sacramenti.

CUm ea sit rerum corporearum, ac insensibilium ratio, ut naturâ duplici, physicâ nempe, ac metaphysicâ constare videantur; sic enim homo metaphysicè spectatus constituitur ex genere, & differentia; physicè autem componitur ex materia, & forma, animâ videlicet, & corpore: inde fit, quòd Sacramentum ratione pari considerari soleat à Theologis secundùm constitutionem, vel metaphysicam, prout genere, ac differentiâ constat; vel physicam, quatenus ex materia, & forma sibi conveniente integratur. De priori Sacramenti institutione sermo erit in quęstione præsenti, de posteriori verò disceptabitur in sequenti.

Notandum primo, Theologos invicem convenire sacramentum habere rationem signi; cum autem varia sit, ac multiplex signi ratio, ac distributio, non concordant invicem quænam ex eis Sacramento quadret. Quid autem cum subtili Doctore veriùs censendum sit, ut evidenter appareat, repetendum est ex Philosophia, signum in genere esse id, *quod aliud à se potentiæ cognoscenti repræsentat*: seu, ut loquitur sanctus Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 1. *Signum est res, quæ Præter speciem, quam ingerit sensibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire*. Quæ utique definitio convenit ex æquo vocibus, actionibus, & rebus; voces enim, sive soni, aliquid aliud interdum significant, sic gemitus, & singultus sunt signa doloris. Actiones pariter sunt signa: *nam*, inquit S. Augustinus mox laudatus cap. 3. *Histriones omnium membrorum motibus dant signa quædam scientibus, & cum oculis eorum quasi fabulantur*. Res tandem ipsæ interdum signi rationem obtinent; fumus enim significat ignem latentem, &c.

Notandum secundò, signum esse multiplex, aliud enim est formale, aliud instrumentale. *Formale* dicitur quod licèt incognitum alterius cognitionem parit: sic species intelligibiles, & sensibiles, licèt ignotæ, ducunt in cognitionem objectorum, quæ sentiuntur, aut intelliguntur. *Instrumentale* est illud, quod priùs cognitum in cognitionem alterius deducit, ut loquela, quæ priùs cognosci debet, quàm conceptus per eam expressus notificetur. Hinc Apostolus 1. Corinth. 14. *Si nesciero virtutem vocis, ero cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus*.

Instrumentale dividitur in naturale, & arbitrarium. Primum est, quod ex natura sua, & independenter ab hominum instituto vim habet idem significandi apud omnes nationes; sic gemitus sunt signa latentis doloris, risus signum lætitiæ, &c. Secundum est, quod ex solo hominum instituto vim habet aliquid significandi; sic pulsus campanæ est signum futuræ lectionis, orationis, prandii, &c.

Tertiò, signum rursus dividitur in *practicum*, & *speculativum*. Primum est, quod habet vim efficiendi id, quod significat, sic nubes gravida, & opaca est signum pluviæ, quam diffundit. Secundum est, quod rem quidem significat, eam verò non efficit; sic lumen est signum præsentiæ Solis. Insuper utrumque hoc signum dividitur in *Demonstrativum*, *Rememorativum*, & *Prognosticum*: Primum est, quod rem præsentem, secundum, quod rem præteritam, tertium quod rem futuram indigitat: sic adorandum Eucharistiæ sacramentum tria hæc complectitur, ut de ipso canit Ecclesia: *Primò* enim recolitur memoria Passionis Christi. *Secundò* mens impletur gratiâ nutritivâ, quæ per species panis, & vini significatur. *Tertiò* futuræ gloriæ pignus datur.

Notandum tertiò, certum esse, quòd Sacramentum non sit signum formale: cùm

cùm enim necessariò debeat esse sensibile, ut mox dicemus, etiam priùs cognosci debet, quàm nos in alterius notitiam deducat, ac subinde non potest esse signum formale, quod incognitum aliud notificat.

Certum est pariter quòd non sit signum naturale *Tum quia* gratia, quam signum istud repræsentat, est ordinis supernaturalis; res autem naturalis ex sua conditione nudè spectata, non potest repræsentare rem supernaturalem: *Tum quia* si Sacramentum esset signum naturale, ejus significatio omnibus esset nota; nam gemitus apud omnes signum est tristitiæ: quemadmodum risus signum lætitiæ: sed apertè constat significationem Sacramenti non esse omnibus notam. *Tum denique quia* naturale signum habet aliquam conjunctionem naturalem ad rem significatam, ut fumus ad ignem, radius ad solem, vestigium ad pedem; at Sacramentum non habet ordinem naturalem ad gratiam, quam significat: quippe cùm hęc non sit illius effectus, nec proprietas naturalis; igitur dici non potest signum naturale. Habet tamen aliquam analogiam, & similitudinem cum effectu, quem repręsentat: *Si enim*, inquit S. Augustinus epist. 23. *Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum sunt sacramenta, non haberent, omnino sacramenta non essent.*

Restat igitur determinandum; *Primò*, utrum sacramenta sint signa. *Secundò*, an sensibilia: *Tertiò*, utrum sint dumtaxat speculativa, vel practica: *Quartò*, an Sacramentum possit definiri, & quænam sit genuina sacramenti definitio, quæ in sequentibus Conclusionibus expendemus.

CONCLUSIO PRIMA.

SACRAMENTUM *est formaliter signum.* Probatur primò ex SS. Patribus, qui unanimi calculo Sacramentum appellant signum, & symbolum. Sic sanctus Dionysius lib. de cęlesti hierarchia cap. 2. *Sensibilia sacramenta*, inquit, *simulacra sunt intelligibilium, ad quæ manu ducunt, ac viam sternunt*: Sic pariter S. Augustinus epist. 5. ad Marcellinum: *Signa*, inquit, *cum ad res divinas pertinent, appellantur Sacramenta*. Quam utique veritatem luculenter expendit S. Bernardus serm. 1. in cęna Domini num. 2. *Sacramentum*, inquit, *dicitur sacrum signum, sive sacrum secretum; multa siquidem fiunt propter se tantùm: alia verò propter alia designanda, & ipsa dicuntur signa, & sunt. Ut enim de usualibus sumamus exemplum, datur annulus absolutè propter annulum, & nulla est significatio: datur ad investiendum de hæreditate aliqua, & signum est; itaut jam dicere possit, qui accipit, annulus non valet quidquam, sed hæreditas est, quam quærebam: in hunc itaque modum appropinquans Passioni Dominus, de gratia sua investiri curavit suos, ut invisibilis gratia signo aliquo visibili præparetur: ad hoc autem instituta sunt sacramenta.*

Confirmari potest hæc veritas ab enumeratione; Nullum enim est Sacramentum, cui ratio signi non conveniat. Sic *Circumcisio*, Genes. 17. dicitur signum fœderis inter Deum, & Abraham, & Rom. 4. vocatur *signaculum justitiæ fidei*: Sic Rom. 6. *Baptismus* dicitur significare Christi mortem, sepulturam, & Resurrectionem: *Quicumque*, (inquit Apostolus) *baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Sic pariter *Eucharistia* celebratur ut signum rememorativum Passionis Christi, juxta illud Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: Idem dicendum de cœteris, &c.

Dices primò: Quod habet rationem veræ causæ respectu alicujus effectus, non potest habere rationem signi respe-

spectu ejusdem;sed sacramenta habent rationem causæ respectu sanctitatis,cujus dicerentur signa: igitur, &c.Major constat. Minor verò probatur: Sacramentum enim dicitur à sacrando, sicut medicamentum à medicando: sed medicamentum habet rationem causæ respectu sanitatis, quam efficit, non autem signi; ergo & Sacramentum.

Distinguo minorem: habent rationem causæ physicæ nego: moralis concedo: Unde ad probationem nego paritatem: medicamentum enim dicitur à medicina: medicina autem se habet,ut causa effectiva sanitatis;inde fit ut medicamentum, quod ab ea denominatur, importet aliquam causalitatem physicam: at verò sanctitas, à qua Sacramentum nominatur, non habet se per modum causæ efficientis physicæ, sed per modum causæ formalis, vel finalis; est enim forma rei sacræ, forma sanctificans, & efficiens hominem sacrum, ac sanctum, & sacramenta novæ legis sunt finis omnium Sacramentorum legis antiquæ: quapropter Sacramentum, quod ab ea denominatur, potius obtinet rationem signi, quàm causæ.

Instabis: Sacramenta denominantur ab eo, quod magis spectat ad eorum quidditatem, & rationem genericam: sed ratio causæ magis spectat ad quidditatem,& rationem genericam sacramenti, quàm ratio signi. Probatur, quia illud magis pertinet ad quidditatem,& rationem genericam sacramenti, quod est in eo perfectius; sed perfectius est esse causam gratię,quam dumtaxat illius signum: igitur esse causam gratiæ potius est de essentia, & ratione generica sacramenti, quàm esse illius signum.

Respondeo: concessa majore, negando minorem; ad cujus probationem nego majorem; siquidem in homine justo gratia sanctificans est id, quod in eo perfectius est: siquidem nulla res creata illam qualitatem supernaturalem potest in excellentia, & dignitate æquare: non est tamen verum, quòd homo justus constituatur essentialiter per gratiam; quippè cùm sit illius accidens. Adde quod sacramenta veteris legis non habebant veram causalitatem respectu gratię sanctificantis:non enim illam causabant, sed dumtaxat conferebant quamdam sanctitatem legalem; veram autem sanctitatem tantùm significabant, ac præfigurabant, per sacramenta novæ legis conferendam.

Dices secundo: Sacramentum significat quid occultum, Ephes.3. *Quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo*: sed esse absconditum, est contra rationem signi: quia signum ex S.Augustino, præter speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid in cognitionem venire.

Distinguo majorem: Si sumatur latiùs, ut idem est ac sacrum Arcanum, concedo: quia secundùm Antiquos sacra, sancta, vel sacro-sancta dicebantur, quæ violare non licebat: quales erant muri civitatum, magistratus;aut aliæ personæ in dignitatibus constitutæ, Imperatorum epistolæ, & similia: si propriè sumantur, ut hic à nobis, nego.

Dices tertiò: Juramentum aliquando Sacramentum appellatur. 22.qu.3. cap.parvuli: *Qui semel perjuratus fuerit,nec testis sit postea, nec ad Sacramentum, id est, ad juramentum accedat*; at juramentum non est in genere signi, nam est confirmatio veritatis, seu contestatio per aliquid sacrum.

Nego minorem: Quia juramentum habet aliquam habitudinem ad res sacras, licèt aliam quàm Sacramenta,de quibus agimus. Unde Sacramentum non dicitur univocè de sacro arcano, juramento, & ritu seu signo rei sacræ: nec tamē æquivocè, sed analogicè:quia significat proportionem, quam habent ea tria ad unam sanctitatis formam,

se-

secundùm varios respectus.

Dices quartò; Genus, & species, putà animal, & homo sunt in eodem prædicamento; sed species Sacramentorum, ut Baptismus, & Confirmatio non sunt in eodem prædicamento, ac signum: nam signum est quid relativum: Baptismus, & Confirmatio sunt actiones, aut pasiones: Baptismus enim est ablutio, Confirmatio est unctio. Ergo, &c.

Distinguo minorem: Secundùm suas naturales substantias, & entitates, concedo; secundùm rationem formæ; nego: nam eorum forma, ut Sacramenta sunt, est significare gratiam cum certis effectibus, unde sunt eatenus in genere signi, ut statua ratione substantiæ naturalis est in genere substantiæ: nam est lignum, aut lapis; ratione formæ artificiosæ, est in genere qualitatis, nam est figura, aut imago; sed ratione repræsentationis, & similitudinis, est in genere relatorum. Adde quòd ratio formalis signi cùm sit relatio rationis, non reponatur in prædicamento.

Dices quintò: Si signum est de integritate Sacramenti: ergo quod non signat, non est Sacramentum, & quod non signat huic, ei, cui non signat, non est Sacramentum: sed Sacramentum Baptismi nihil significat parvulo: ergo parvulo non est Sacramentum: ergo dum parvulus recipit Baptismum, non recipit Sacramentum: sed hoc est absurdum: ergo signum non est de integritate Sacramenti.

Respondet Seraphicus Doctor in 4.
„ dist.1.qu.2. Quòd Sacramentum non
„ signat parvulo, dicendum quòd si-
„ gnum duplicem habet comparatio-
„ nem, & ad illud, quod signat, &
„ ad id, cui signat, & prima est essen-
„ tialis, & habet ipsam semper in actu,
„ secundam autem habet in habitu, &
„ à prima dicitur signum, non à se-
„ cunda; unde circulus super taber-
„ nam semper est signum, etiamsi nul-
„ lus aspiciat: sic Sacramentum sem-
„ per est signum, quamvis nullus co-
„ gnoscat, sed tamen adhuc non sol-
„ vitur; quia quamvis sit signum, non
„ tamen signat huic. Ideo dicendum,
„ quòd sicut parvulo sufficit fides alie-
„ na, ita sufficit, quod significetur ipsi
„ parvulo: unde quamvis non signi-
„ ficet ei in se, significat tamen in alio.

CONCLUSIO SECUNDA.

SACRAMENTUM *est signum visibile, seu sensibus patens, sive per se, sive ratione alicujus adjuncti*. Hæc est pariter communis apud Theologos, & probatur. *Primò* quidem ex decreto Eugenii ad finem Concilii Florentini, in quo decernitur Sacramenta constare rebus, & verbis, tanquam materia, & forma; rebus, inquam & verbis corporeis, & à sensibus perceptibilibus. Id pariter constat ex Concilio Trident. tota sess.7.

Idem docent SS. Patres: imprimis S.Dionysius lib.de Ecclesiastica hierarchia cap.1. *Nostra*, inquit, *Sacramenta. ordinandi ritus symbolicus existit, sensibilibus signis opus habens, ad diviniorem nostri ex illis ad intelligibilia sublimationem*. Subscribit S.Chrysostomus pluribi; maximè verò homil.60.ad populum Anthiochenum, ubi loquens de adorando Eucharistiæ Sacramento, ait: *Quoniam Verbum dicit: Hoc est corpus meum, & assentiamur, & credamus, & intellectualibus ipsum oculis intueamur. Nihil enim insensibile nobis Christus tradidit, sed sensibilibus quidem rebus: at omnia intelligibilia. Idem & in baptismate, per rem, nempe sensibilem aquam, donum confertur: intelligibile verò, quod perficitur, generatio, & renovatio. Si enim incorporeus esses, nuda, & incorporea tibi dedisset ipse dona: sed quoniam anima corpori consertâ est, in sensibilibus intelligibilia tibi præbet*. Idem docet S.Augustinus tract.8.in Joan. dum ait: *Accedit verbum*

bam ad elementum, & sic fit Sacramentum; Illud autem elementum est res sensibilis; nimirum aqua Baptismi, de qua loquitur igitur, &c.

Suadetur etiam ratione multiplici: *Primò* quidem: Sacramenta sunt cæremoniæ Religionis, seu sacri ritus, quibus homines in unum corpus mysticum coalescentes invicem adunantur ad Dei cultum, & obsequium; sed ex S. Augustino lib.19. contra Faustum cap.11. *In nullum nomen Religionis seu verum, seu falsum coagulari possunt homines, nisi aliquo Sacramentorum, vel signorum visibilium consortio colligentur*. Qualiter enim (addit Guillelmus Parisiensis lib.de Sacramentis in genere cap.2. circa medium: (se invicem
„ socios habebunt, si se non noverint
„ esse socios? qualiter autem hoc co-
„ gnoscent, nisi communione visibili,
„ à signo aliquo, quod non potest esse
„ nisi visibile; igitur sacramenta de-
„ bent esse sensibilia.

Secundò. Quod inducit hominem in cognitionem intelligibilium, & spiritualium, est res sensibilis; Deus enim, sicut cæteris rebus, ita etiam homini providet secundùm ejus conditionem, & statum: nam Sap.8. *Disponit omnia suaviter*. Et Matth.25. *Dedit unicuique secundùm propriam virtutem*. Est autem homini connaturale, ut per sensibilia veniat in notitiam intelligibilium, & spiritualium: Unde spiritualia describuntur in Scriptura sacra, per similitudines sensibilium, ut officia vitæ, & fidei mysteria per Parabolas, & alias figuras: at sacramenta manuducunt hominem in notitiam spiritualium, nempe gratiæ sanctificantis: igitur debuerunt esse signa sensibilia.

Tertiò, Instrumenta debent esse proportionata causæ principi: at causa princeps, & universalis nostræ salutis, est Verbum Incarnatum; instrumenta autem, quibus virtus talis causæ ad nos pervenit, sunt sacramenta: igitur ut hæc aliquam similitudinem haberent cum sua causa principe; conveniens fuit, ut essent visibilia signa, sub quibus divina virtus salutem nostram operaretur.

„ *Quartò*, inquit Seraphicus Doctor
„ *in breviloquio parte 6. cap.*1. Homo
„ ægrotans est, non tantùm spiritus,
„ nec tantùm caro, sed spiritus in car-
„ ne mortali. Morbus autem est ori-
„ ginalis culpa, quæ per ignorantiam
„ inficit mentem, & per concupiscen-
„ tiam inficit carnem. Origo autem
„ hujus culpæ, licèt principaliter fue-
„ rit ex consensu rationis; occasionem
„ tamen sumpsit carnis. Ad hoc ergo,
„ quòd medicina correspondens esset
„ omnibus suprà dictis, oportuit, quòd
„ non tantùm esset spiritualis, verùm
„ etiam aliquid haberet de sensibilibus
„ signis: ut sicut hæc sensibilia fuerunt
„ animæ occasio labendi, ita ei essent
„ occasio resurgendi. Quoniam igitur
„ signa sensibilia, quantum est de se,
„ non habent efficacem ordinationem
„ ad gratiam, licèt habeant longin-
„ quam repræsentationem de sui natu-
„ ra; hinc est quòd oportuit, quòd ab
„ Authore gratiæ instituerentur ad si-
„ gnificandum, & benedicerentur ad
„ sanctificandum: ut sic essent ex na-
„ turali similitudine repræsentantia, ex
„ adjuncta institutione significantia:
„ ex superaddita benedictione sancti-
„ ficantia, & ad gratiam præparantia,
„ per quam curaretur, & sanaretur
„ anima nostra.

„ Rursùs: Quoniam gratia curativa
„ non datur elatis, incredulis, & fa-
„ stidiosis; ideo oportuit hæc signa
„ sensibilia divinitùs dari, quæ non so-
„ lùm sanctificarent, & gratiam con-
„ ferrent, ac per hoc sanarent; verùm
„ etiam significatione erudirent, & su-
„ sceptione humiliarent, & diversifi-
„ catione exercitarent: ut sic per exer-
„ citationem exclusâ acidiâ à concu-
„ piscibili: per eruditionem exclusa
„ ignorantia à rationali: per humilia-
tio-

„ tionem exclusa superbia ab irascibi-
„ li, tota anima curabilis fieret à gra-
„ tia Spiritûs sancti, quæ reformat nos
„ secundum has tres potentias, ad ima-
„ ginem Trinitatis, & Christi.

Dices primò: Sacramenta ordinantur ad Dei cultum, & regnum; instituta sunt enim, ut homo Deum coleret, & ejus gloriam obtineret: atqui res sensibiles non pertinent ad Dei cultum, & regnum; nam Joan.4. *Spiritus est Deus; & eos, qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare*. Et Rom.14. *Non est regnum Dei esca, & potus*: igitur signum sacramentale non congruè dicitur, esse sensibile.

Distinguo minorem: Res sensibiles non spectant ad Dei cultum, & regnum si considerentur dumtaxat secundùm suam naturam, ut sunt in seipsis, concedo: si spectentur quatenus ordinantur ad significandas res spirituales, in quibus cultus, ac regnum Dei consistit, nego: Nam, ut inquit Apostolus 1. ad Timoth.4. *Corporalis exercitatio ad modicum utilis est*; si nimirum non habeat ordinem ad spirituale. Enim verò quidnam prodest jejunium, & abstinentia, de quibus sermonem instituit Apostolus, si spectentur dumtaxat, ut corpus exercent? Modicum quidem conferunt ad salutem: sed ad id plurimùm deserviunt, quatenus ordinantur ad finem spiritualem; nam monebat idem Apostolus ad Rom.12. *Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum*.

Hinc Tertullianus mirum in modum Christiani corporis impensa Deo obsequia, & ad salutem animæ emolumenta sic effert lib. de Resurrect. Carnis
„ cap.8. Videamus, inquit nunc de
„ propria etiam Christiani nominis
„ forma, quanta huic substantiæ frivo-
„ læ ac sordidæ, apud Deum prærogа-
„ tiva sit: & si sufficeret illi, quod nulla
„ omnino anima salutem possit adipi-
„ sci, nisi dum est in carne, crediderit:
„ adeo caro salutis est cardo, de qua
„ cùm anima Deo allegitur, ipsa est
„ quæ efficit, ut anima allegi possit.
„ Sed, & caro abluitur, ut anima ema-
„ culetur. Caro ungitur, ut anima
„ consecretur. Caro signatur, ut, &
„ anima muniatur. Caro manûs impo-
„ sitione adumbratur, ut, & anima
„ spiritu illuminetur. Caro corpore,
„ & sanguine Chisti vescitur, ut, &
„ anima Deô saginetur. Non possunt
„ ergo separari in mercede, quas ope-
„ ra conjungit: Nam, & sacrificia Deo
„ grata, conflictationes dico animæ,
„ jejunia, & seras, & aridas escas, &
„ appendices hujus officii sordes, caro
„ de proprio suo incommodo instau-
„ rat. Virginitas quoque, & viduitas,
„ & modesta in occulto matrimonii
„ dissimulatio, & una notitia ejus, de
bonis carnis Deo adolentur.

Certum est igitur res sensibiles, & corporeas plurimùm inservire ad salutem instaurandam; ac subinde rectò ordine Christum Dominum instituisse sacramenta in rebus sensibilibus, ut essent signa gratiæ invisibilis.

Quam utique veritatem luculenter expendit S. Bernardus serm.1. in Cœna
„ Domini *num*.2. Sacramentum, in-
„ quit, dicitur sacrum signum, sive sa-
„ crum secretum; multa siquidem fiunt
„ propter se tantùm: alia verò propter
„ alia designanda, & ipsa dicuntur si-
„ gna, & sunt. Ut enim de usualibus
„ sumamus exemplum: datur annulus
„ absolutè propter annulum, & nulla
„ est significatio: datur ad investien-
„ dum de hæreditate aliqua, & signum
„ est: itaut jam dicere possit qui acci-
„ pit; annulus non valet quidquam,
„ sed hæreditas est, quam quærebam.
„ In hunc itaque modum appropin-
„ quans passioni Dominus, de gratia
„ sua investire curavit suos, ut invisibi-
„ lis gratia signô aliquô visibili præsta-
retur:

,, retur : ad hoc instituta sunt omnia
,, sacramenta, &c.

Dices secundò : S. Augustinus l.2. de lib. arb. cap.11. ait : *Species quorumlibet corporum, sine quibus rectè vivi potest, minima bona sunt*. Sed sacramenta non sunt minima bona, nec sine illis rectè vivi potest : ergo non sunt species corporum, seu res sensibiles.

Respondeo S. Augustinum nihil aliud significare, quàm quòd species corporum ut sunt in sua natura, seu spectata secundùm vim, & proprietates naturæ suæ, sunt equidem minima bona, concedo : ut assumuntur ad significanda spiritualia, & inserviunt iis assequendis, quæ sunt maxima bona, nego.

Dices tertiò : Nicolaus summus Pontifex, ut refertur quæst.27. cap.2. decrevit, quòd sufficiat secundùm legem solus consensus ad matrimonium, de quorum conjunctionibus agitur ; sed consensus non est quid sensibile : ergo ad sacramentum matrimonii non requiritur aliquid sensibile.

Distinguo majorem : Solus consensus partium contrahentium per aliquod signum externum declaratus sufficit ad matrimonium etiamsi non adsit consensus parentum, nec carnalis copula; aut alia ejusmodi, concedo : consensus solus nullo sensibili signo declaratus, nego : Et similiter distincta minore, neganda est consequentia ; nam ad matrimonium requiritur, ut contrahentium, consensus exteriori signo manifestetur, putà verbis, actibus, aut nutibus sensibilibus, ut constat ex cap.*Cùm apud, &c. de sponsalibus*. Nec aliud certè voluit summus Pontifex, cùm ait, quod consensus solus matrimonium efficiat : hæc enim profert, ut excludat
,, necessitatem copulæ carnalis : quia,
,, inquit, consensus cohabitandi, &
,, individuam vitæ consuetudinem re-
,, tinendi interveniens conjuges facit.

Dices quartò : Contritio est pars Sacramenti Pœnitentiæ, & corpus Christi efficit sacramentum Eucharistiæ : sed illa non sunt sensibilia : igitur sacramentum non necessariò debet esse sensibile.

Distinguo minorem: Ista non sunt sensibilia per se, concedo: per aliud, nego: nam per accusationem peccatorum, per tunsionem pectoris, per lacrymas, & gemitus, & alia similia externa, contritio declaratur, ac manifestatur; quemadmodum corpus Christi manifestatur per consecratas species Eucharisticas ; ac proinde neganda est consequentia.

Confirmatur hæc responsio ; quia tria in sacramento distinguenda sunt, nempe res tantùm, sacramentum tantùm, & res ac sacramentum simul : Res tantùm significatur, & non significat ; ac subinde potest esse insensibilis, quæ per sensibilia manifestetur, ac significetur: signum tantùm est id quod aliud notificat, hocque necessariò debet esse sensibile : ex his autem duobus integrum perficitur sacramentum ; non quidem integritate significationis, quod solùm pertineat ad materiam, & formam sensibilem ; sed integritate perfectionis ; quia signum non habet completam, ac perfectam significationem, quando non adest res significata.

Non diffiteor tamen Deum statuere potuisse aliquid merè spirituale, putà solam mentalem Christi Domini passionis meditationem, piam cogitationem, affectum mentis in Deum, internam delictorum detestationem, in peccati remedium, & efficax gratiæ conferendæ signum. Verùm dico, quòd ista non forent propriè dicta sacramenta ; hæc enim non solùm sunt peccati remedia ; sed etiam Religionis cæremoniæ, divinæ voluntatis erga nos dilectionis argumentum, & nostri cultùs erga Deum pignora. Unde hic nobis non est sermo de mediis, quæ Deus instituere potuisset ad gratiam Angelis impertiendam, sed de mediis à Deo præscriptis ad restituendam, & conferen-

rendam hominibus gratiam.

CONCLUSIO TERTIA.

SACRAMENTUM *est signum practicum Sanctitatis, non legalis, & externæ: sed internæ: non futuræ, sed præsentis, & in ipso suscipiente*. Hæc conclusio tres habet partes, quarum *prima* communis est apud Theologos, nempe quòd Sacramentum sit signum practicum, id est, effectivum sive moraliter, sive physicè illius gratiæ, quam significat; estque definita in Concilio Florentino in decreto unionis, ubi hoc statuitur discrimen inter sacramenta veteris, & novæ legis, quòd *illa non causabant gratiam, sed eam solam per passionem Christi dandam esse figurabant: hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt*. Similiter Concilium Trident. sess.7. can.6. ita decernit: *Si quis dixerit sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, & gratiam istam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantùm externa sint, acceptæ per fidem gratiæ, vel justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit*.

Quam utique veritatem ex Scripturę sacræ, & SS. Patrum oraculis confirmare licet: nam passim asseritur Sacramentum novæ legis habere vim causandi gratiam, & remittendi peccata. Sic Joan.3. Christus D. ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei*, ubi regeneratio spiritualis, quæ fit per gratiam baptismo, & Spiritui sancto, tamquam causæ tribuitur; Spiritui sancto quidem, tamquam causæ principali, baptismo verò tamquam instrumentali; unde S. Augustinus tract.80. in Joan. *Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Cui subscribit S. Leo serm.4. de Nativitate, ubi ait: *Omni homini renascenti aqua baptismatis instar est uteri Virginalis, eodem Spiritu replente fontem, qui replevit, & Virginem; ut peccatum, quod ibi evacuavit sacra Conceptio, hic solvat ablutio*. Idem dicendum de aliis Sacramentis, ut fusiùs probabimus infrà, dum Sacramentorum efficacitatem expendemus.

Secunda pars, nempe quòd Sacramentum propriè dictum conferre debeat sanctitatem internam; Probatur contra quosdam Theologos, *vel* negantes cum *Cano* in relectione de Sacramēt. part.1. esse de ratione sacramenti, quòd conferat sanctitatem internam, sed sufficere quòd conferat aliquam sanctitatem, sub disjunctione nempe, aut legalem, & externam; aut Evangelicam, & internam: *vel* asserentes cum *Suarez* disp. 1. sect.2. quòd ad rationem sacramenti requiratur ut conferat aliquam sanctitatem saltem legalem, & significet veram, & Evangelicam justitiam. Probatur inquam *Primò*, quia ad rationem Sacramenti requiritur significatio, quæ ipsum distinguat ab eo omni quod non est sacramentum: sed sanctitas legalis, & imperfecta non distinguit sacramentum ab omnibus, quæ non sunt sacramenta: igitur sacramentum non potest significare sanctitatem legalem, & externam. Major est evidens: sacramentum enim debet essentialiter differre ab eis, cum quibus convenit in ratione significandi rem sacram, quæ tamen non sunt sacramenta. Minor verò probatur: nam in veteri lege plurima erant, quæ legalem sanctificationem causabant, & significabant, nec tamen erant sacramenta, ut colligitur ex illo ad Hebr.9. ubi Apostolus loquens de veteri lege, ait: *Juxta quam munera, & hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis, & in potibus, & in variis baptismatibus, & justitiis carnis ad tempus correctionis*: nemo autem dixerit omnes illas cæremonias, ablutiones, & justitias carnis, fuisse sacramenta; ac proinde ratio sacramenti non potest

consistere in sola significatione sanctitatis legalis. *Secundò*, etiam in lege gratiæ plurima sunt, quæ habent rationem cæremoniæ sacræ, nec tamen sunt sacramenta; enim verò *Prima tonsura* est cæremonia sacra, per quam homo cultui divino mancipatur, quæ proinde aliquam sanctitatem confert, & significat, nec tamen est sacramentum. Similiter *aqua lustralis*, & *signum crucis* cùm sint cæremoniæ sacræ, conferunt suscipienti sanctitatem aliquam, delent enim peccata venialia, & inserviunt ad abigendas infestationes dæmonum ab anima; nec tamen sunt sacramenta; igitur ad rationem formalem sacramenti non sufficit, quòd significet, & conferat aliquam sanctitatem in genere, sed requiritur quòd conferat aliquam sanctitatem internam, in eo, qui sacramentum suscipit. Unde.

Probatur tertia pars contra quosdam Thomistas docentes ad rationem sacramenti sufficere, quòd significet sanctitatem aliquam de facto collatam per sacramentum, dummodò præfiguret, ac præsignet veram sanctitatem per aliud conferendam. Quâ ratione contendunt sacramenta Veteris legis veram habuisse rationem sacramenti, & univocè cum sacramentis Novæ legis convenire; quia illa significabant gratiam per Christum conferendam.

Probatur, inquam, primò (inquit Gonetus) ex S. Thoma q.60. a.2. docente quòd *sacramentum est signum rei sacræ, in quantùm est sanctificans homines*, nempe suscipientes sacramentum, ut colligitur ex solut. ad 2. ergo censet de ratione sacramenti esse, quòd significet perfectam sanctitatem in actuali usu, & susceptione sacramenti suscipienti conferendam. Unde in 4. *dist*.1. *q*.1. *art*.1. *quæstione* 1. *ad* 3. docet serpentem æneum à Moyse in deserto jussu Dei elevatum non fuisse sacramentum; & rationem assignat dicens: *Quamvis serpens æneus esset signum rei sacræ sacrantis, non tamen in quantùm sacrans est actus: quia non ad hoc adhibebatur, ut aliquis sanctificationis effectus perciperetur*.

Probatur secundò ex variis definitionibus, quas SS. Patres, ac sacri Doctores proferunt de sacramentis; nam S. Isidorus lib.6. ethymologiarum, sacramentum sic definit: *Sacramentum est, per quod sub tegumento rerum visibilium divina virtus secretiùs salutem operatur*. Quam utique definitionem Gratianus 1 quæst.1. cap. *Multi sæcularium*, &c. tribuit S. Gregorio; illam verò S. Thomas in 4. dist.1. quæst.1. attribuit S. Augustino. Reipsa quidem utriusque dici potest, licèt quoad formam verborum sit S. Isidori: at divina virtus per sacramenta sese effundens, & explicans, salutem non operatur, nisi quatenus hæc gratiam sanctificantem reverà significant: igitur, &c. Idem constat ex definitione, quam tradit Hugo Victorinus lib.1. de sacramentis part.9. cap.2. ubi ait: *Sacramentum est corporale elementum foris sensibiliter propositum, ex similitudine repræsentans, ex institutione significans, & ex sanctificatione continens invisibilem, & spiritualem gratiam, &c.*

Ad idem conspirat definitio, quam tradit Magister in 4. dist.1. ubi ait: *Sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma, ejusdem gratiæ similitudinem gerens, & causa existens*. Unde concludit: Non ergo significandi tantùm gratiâ sacramenta instituta sunt, sed etiam sanctificandi; quæ enim significandi gratia tantum instituta sunt, solùm sunt signa, & non sacramenta: sicut fuerunt sacrificia carnalia, & observantiæ cæremoniales veteris legis, quæ numquam poterant justos facere offerentes; quia, „ ut ait Apostolus Hebr.9. Sanguis hir- „ corum, & taurorum, & cinis vitulæ „ aspersus inquinatos sanctificabat ad „ emundationem carnis, non animæ.

Tandem id etiam patet ex definitione Cathechismi S. Pii V. ubi dicitur: *Sacra-*

cramentum est invisibilis gratiæ signum visibile ad nostram justificationem institutum. Constat igitur ex his definitionibus, quòd sacramentum debeat formaliter significare sanctitatem veram in suscipiente; vera autem sanctitas ea est, quæ per gratiam confertur: igitur, &c.

Probatur insuper: Nam (inquit Hiquæus in Commentario ad præfatum locum Doctoris:) Omnia, quæ in lege veteri fiebant, significabant gratiam per Christum conferendam, quia 1. *ad Corinth.* 2. *omnia ipsis in figura contingebant*, & ad Coloss. 2. ait Paulus *legem fuisse umbram futurorum*: illa autem omnia non fuerunt sacramenta: ergo significare sanctitatem per aliud conferendam, non est ratio constitutiva sacramenti.

Confirmatur, Agnus Paschalis, & manna significabant Eucharistiam, transitus maris rubri erat figura gratiæ baptismalis, serpens æneus passionis Christi, & Redemptionis humanæ: *Omnes*, inquit Apostolus, *in Moyse baptizati sint in nube, & in mari, & omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt*. Item omnia sacrificia, oblationes, expiationes legis, significabant gratiam sacramentalem per Christum conferendam, ut docent Florent. *in decreto unionis*, Trident. *sess.* 7. *de Sacramentis in genere*, non fuerunt tamen sacramenta: sic sacrificium Abel, Abraham, & Melchisedech, conjugium primorum parentum, missio columbæ super Christum baptizatum, significabant Spiritum sanctum; sicut, & ignis descendens super Apostolos. Idem patet de cruce, & multis aliis cæremoniis in lege nova institutis, quæ tamen non sunt sacramenta, ut omnes admittunt.

Reponunt, sufficere ad sacramentum, quòd instituatur ad cultum Religionis, & significet veram sanctitatem.

Contra primò, sacrificia legis naturæ totum hoc habebant, non fuerunt tamen sacramenta, ut ipsi concedunt. Antecedens patet de sacrificio Abel, qui sicut gessit figuram Christi, ita etiam sacrificium ipsius, quod fuit placitum Deo, figura fuit sacrificii Christi. Idem patet de oblatione Isaac, & vervecis, quem Deus substituit, in quibus passio Christi figurabatur.

Secundò; Crux, & multæ cæremoniæ legis novæ, ut exorcismus, insufflationes, significant gratiam per Christum collatam, & victoriam contra dæmonem, sunt etiam instituta in cultum: ergo in his duobus etiam conjunctim sumptis non consistit ratio specialis sacramenti.

Tertio Sacramentum eatenus spectat ad cultum Dei, quia est usus rei materialis, & externæ assumptus ad effectum ipsius cultûs, quem significat: sed effectus cultûs divini, ad quem significandum assumitur sacramentum, est hominis significatio: igitur, &c. Major constat. Minor verò probatur: Triplex in genere est usus rei materialis assumptus ad effectum cultûs Dei significandum. *Primus* est, quando offertur Deo immediatè, vel mediatè in attestationem excellentiæ suæ, & subjectionis creaturæ ad ipsum, ut sunt oblationes, sacrificia templa, altaria, decimæ, & hujusmodi. *Secundus* est, quando assumitur aliquid divinum in nostrum usum, in quo subjicit se homo Deo: sic ordinariè contingit in juramento, quando assumitur Dei nomen ad confirmandam veritatem, & sic subjicitur homo Deo, tamquam primæ regulæ veritatis, ex cujus reverentia operatur. *Tertius* modus contingit, quando assumitur aliquid divinum ad nostram sanctificationem, ut homo magis dispositus, & idoneus reddatur, ut ei serviat, & hic usus est sacramentorum: ergo sacramenta eatenus faciunt ad usum Religionis, quatenus sanctificant hominem: sed non sanctificarent hominem, nisi causarent sanctitatem in ipso: ergo hanc causare spe-

ſpectat ad eſſentiam ſacramenti, quatenus ex ſua inſtitutione facit ad cultum Religionis, & ſecundùm hanc rationem tantùm eſt diverſus uſus eorum & particularis, ut diſtinguuntur à ſacrificio, & aliis, quæ inſtituta ſunt in cultum Religionis.

Reponunt ſecundo, de ratione ſacramenti eſſe, ut quidem ſignificet ſanctitatem veram, & ſimpliciter; & ſaltem cauſet ſanctitatem ſecundùm quid, nempe legalem.

Contra, Sanctitas legalis eſt tantùm ſanctitas exterior corporis, quam conferebant legalia, ut ſanctificati poſſent ingredi templum, & admitti ad ſacrificium, ut ex S. Auguſtino obſervat Magiſter ſentent. diſt. 1. his verbis: *Nihil aliud intelligo per inquinationem, quam lex mundat, niſi contactum mortui hominis, quem qui tetigerat, immundus erat ſeptem diebus, ſed purificabatur ſecundùm legem die 3. & 7. & ita mundus erat, & ut iam intraret in templum*: igitur in ordine ad talem ſanctitatem legalem non deſumitur ratio ſacramenti; ſacramentum enim ex nominis ethymologia dicitur, quaſi *ſacrans mentem*, ſeu *ſacratio mentis*: ſacrificia autem veteris legis nullatenus ſacrabant mentem: ſed dumtaxat corpus mundabant, ut docet S. Paulus ad Hebr. 9. his verbis: *Si ſanguis hircorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis; quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum, ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis? &c.* Quibus verbis Apoſtolus diſcrimen ſtatuit inter ſacramenta veteris, & novæ legis, quòd illa tantùm conferebant ſanctitatem corporis, hæc verò animæ. Unde immunditia legalis non habuit alium effectum, quam eum, quem habet excommunicatio, & aliæ irregularitates, quibus quis excluditur à ſacramentorum perceptione; adminiſtratione, Eccleſiæ ingreſſu, &c. ac proinde abſolutio ab illis non eſt verum ſacramentum.

Dices: Concilium Florentinum, & Tridentinum, nec-non, & plurimi è SS. Patribus, ſacramenta veteris legis appellant ſacramenta ſine ulla limitatione, aut diſtractione: ergo ſupponunt illa veram habuiſſe rationem ſacramenti, ac univocè cum ſacramentis novæ legis convenire.

Nego antecedens; Nam ſufficienter SS. Patres, ac Concilia hanc limitationem declarant, cùm ajunt ſacramenta veteris legis non cauſare gratiam ſanctificantem: ſic enim ſufficienter notificant illa ſacramenta non habuiſſe veram rationem ſacramenti, nec univocè, ſed dumtaxat æquivocè cum noſtris ſacramentis convenire.

Dices ſecundò: Plurima ſunt ſigna practica gratiæ, quæ non ſunt ſacramenta: igitur ſacramentum non habet id peculiare, quòd ſit ſignum practicum gratiæ. Probatur antecedens: *Lignum vitæ* in Paradiſo ſignificabat gratiam; nam ex S. Aug. lib. 2. de peccatorum meritis, cap. 21. *Myſticâ demonſtrabat ſignificatione, quid per ſapientiam, cujus figuram geſtabat, conferretur animæ rationali, ut alimentô ejus vivificata, nequaquam in labem, mortemque nequitiæ verteretur*: atqui lignum vitæ non erat ſacramentum propriè dictum. *Item* immolatio Iſaac ſignificabat Paſſionem Chriſti. *Similiter* columba in caput Chriſti deſcendens, ſignificabat præſentiam Spiritûs ſancti: ſed hæc non erant ſacramenta: igitur id non debet cenſeri ſacramentum, quod eſt ſignum practicum gratiæ.

Nego conſequentiam: Nam differentia ſacramenti propriè dicti, de qua agimus, non eſt quælibet ſignificatio gratię ſanctificantis, ſed gratię ſanctificantis hominibus applicatæ, dum uſus externi ſigni applicatur; qualia non erant præfata ſigna, quæ ſignificabant gratiam per uſum externi ſigni quibuslibet ho-

hominibus, non autem uni dumtaxat applicandum.

Urgebis: Sunt etiam aliqua signa practica gratiæ, quæ illam præsentem significant per usum signi applicatam; nec tamen sunt sacramenta: igitur, &c. Patet antecedens ex verbis, quibus usus est Christus D. cùm Lucæ. 7. Magdalenæ ait: *Remittuntur tibi peccata tua*. Similiter cùm Joan. 20. dixit Apostolis: *Accipite Spiritum sanctum, &c.* Verba enim illa significabant gratiam præsentem, quæ conferebatur ex vi significationis verborum.

Respondeo negando antecedens; illa enim verba, non significabant gratiam practicè, sed tantùm demonstrativè; maximè ea quibus Christus Magdalenam allocutus est; illa enim non erant signa practica, sed demonstrativa gratiæ per pœnitentiam, & amorem perfectum causatæ: itaut ad ejus gratiæ productionem necessarium non fuerit uti aliò mediò extraordinariò, quàm fidei, & pœnitentiæ; quod indicant verba subsequentia: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multùm*, &c. Unde S. Gregorius homil. 25. in Evangelia, ait: *Amando veritatem, lavit lacrymis maculas criminis, & vox veritatis impletur quâ dicitur: dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multùm*, &c. Ad secundum dico reverà quidem, quando Christus Joan. 20. illa verba protulit, concessum fuisse Apostolis Spiritum sanctum; nihilominus verba ista non fuisse sacramentalia; nam ad rationem sacramenti non sufficit, quòd significet gratiam practicè, respectu quorumdam dumtaxat, & transitoriè: sed necessum est ut istud significet permanenter respectu totius communitatis, & societatis, in cujus sacram confœderationem institutum est, & cujus usus fiat per determinatum ministrum in ipsa societate. Quod utique præfatis verbis non convenit; semel enim dumtaxat dicta sunt, idque tantùm à Christo D. & directa ad solos Apostolos.

CONCLUSIO QUARTA.

SACRAMENTUM rectè definitur, *signum sensibile gratiam Dei, vel effectum Dei gratuitum ex institutione divina efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris*. Ita Doctor *dist*. 1. *q*. 2. *num*. 6. cujus quidem definitionis veritas apparebit ex singularum illius particularum explicatione.

Primò itaque dicitur *signum*, in quo convenit non solùm cum sacrificiis, sed etiam cum aliis omnibus rebus determinatis ad aliud significandum. *Secundò*, additur *sensibile*, hoc est, in materia sensibili institutum propter rationes in secunda conclusione assignatas. Sequitur *ex institutione divina*, cùm enim res, quæ ad sacramentum usurpantur, non sint signa naturalia, nec naturalem habeant connexionem cum gratia, quam significant, necessum est quòd ad id usurpentur ab eo, qui potest ad illorum signorum positionem, & præsentiam, gratiam producere, qualis est solus Deus, aut Deus homo Christus D. Subditur; *efficaciter significans*, per quod à vera ratione sacramenti arceantur non solùm sacramentalia, quales sunt cęremonię sacrę, nec-non, & aqua benedicta, &c. sed etiam sacramenta veteris legis, quæ gratiam non conferebant suscipientibus, sed tantùm figurabant. Additur *aut effectum Dei gratuitum*, ut nempe sacra Eucharistia comprehendatur sub sacramentis; convenit enim Eucharistia cum reliquis sacramentis in eo quòd sit signum rei sacræ, sive gratiæ invisibilis, prout hæc significat bonum aliquod naturæ superadditum institutum ad hominis salutem, sive sanctificationem; differt autem in principali significato, quia cętera sacramenta significant gratiam accidentalem animæ inhærentem; hoc verò significat gratiam substantialem, & gratiarum omnium Authorem, & fontem. Insuper cætera sacramenta consistunt in usu, Eucharistia autem, etiam dum

dum actualiter non sumitur, conservat rationem sacramenti, ut docet Concilium Trid. sess. 13. cap. 3. his verbis: *Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ, cum cæteris sacramentis, symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem: verùm illud in ea excellens, & singulare reperitur, quòd reliqua sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur, at in Eucharistia ipse sanctitatis Author ante usum est.*

Fateor tamen particulas istas, *gratuitus effectus*, salvâ definitionis bonitate omitti posse; nam per *gratiam* potest intelligi tum accidentalis, tum substantialis gratia: licèt majoris claritatis causâ Doctor subtilis utramque gratiam distinctè expresserit: quia vocabulum *gratia* à Theologis usurpari solet ad significandam gratiam accidentalem.

Tandem dicitur ordinari ad salutem hominis viatoris: sacramenta namque medecinæ sunt. Sicut ergo medicina mortuis est inutilis, sanis ac ritè valentibus superflua, solis ægris necessaria: illa pariter nihil prosunt damnatis, quibus nulla restat speranda salus; quippe cùm in inferno nulla sit futura redemptio: Beatis essent superflua, nulla siquidem in eis est curanda, nec pertimescenda infirmitas: sed necessaria sunt omnibus viatoribus, quorum nullus est mundus à sorde, nullus pariter, qui ad æternam beatitudinem dum vivit, non ordinetur.

Dices. Eucharistiæ sacramentum suscipi, & Missæ sacrificium celebrari potest pro defunctis. *Distinguo*: Per modum suffragii, concedo; sacramenti, nego: licèt enim per Missæ sacrificium, & Eucharistiæ susceptionem possit viator compensare injuriam Deo à defuncto dum viveret irrogatam, sicque pro eo debitum solvere, & à pœnis eximere, nullus tamen eis valet aliqua sacramenta ministrare; & si ministrarentur animæ in assumpto corpore apparenti, nihil prodessent, quippe cùm sit in termino, nec capax ullius amplius meritorii operis, qualis est sacramentorum susceptio, dicente Domino: Ubi ceciderit arbor, ibi manebis. Et licèt non sint in termino status; sunt tamen in termino meriti, ac demeriti per mortem; dicente Domino: Operamini dum lucem (idest vitam) habetis, venit enim nox, (mors) in qua nemo potest operari.

Dices: Illud non potest definiri, quod non est unum per se: at sacramentum non est unum per se, sed per accidens: igitur nullatenus est definibile.

Distinguo majorem. Quod non est unum per se, nec physicè, nec metaphysicè: nec logicè, hoc est, quod non constituitur ex materia, & forma, nec ex genere, & differentia, nec aliquid in se complectitur, quod concipiatur per modum generis, & differentiæ; concedo: secus, nego. Unde ad minorem dico, sacramentum equidem non esse unum per se physicè, aut metaphysicè, sed dumtaxat logicè; nam, ut ait Doctor suprà laudatus *num. 7.* Quemadmodum relatio est definibilis, licèt involvat fundamentum, & terminum: sic, & sacramentum definibile est, licèt dicat relationem signi ad significatum:
„ Ita enim, *inquit*, est iste conceptus
„ per se unus apud intellectum, si-
„ gnum ad placitum efficax, sicut est
„ conceptus paternitatis: & sicut pa-
„ ternitas posset definiri propriè non
„ obstante non unitate per se subjecti,
„ si paternitas esset in duobus subje-
„ ctis, & illa subjecta ponerentur in
„ definitione ut additamenta; ponere-
„ tur etiam correlativum paternitatis:
„ ita in proposito.
„ *Unde subdit*: Restringendo ergo
„ definitionem ad *quid* propriè dictum
„ extra animam, ista definitio non ex-
„ primit *quid* sacramenti: ergo non
„ potest esse definitio, eò modò, quô est

ra-

„ ratio entis completi extra animam: „ sed eò modò quò definitio exprimit „ unum conceptum per se in intelle-„ ctu, sive ille conceptus sit rei extra, „ sive rationis, bene potest definiri: & „ hòc modò tantùm definiuntur om-„ nes intentiones Logicales: non enim „ significant quidditates extra animam, „ sed tantummodò conceptus in ani-„ ma, sed per se unos. Et sic habere „ definitionem sufficit ad scientiam „ propriè dictam; alioquin Logica non „ esset scientia. In talibus definitioni-„ bus etiam invenitur genus, differen-„ tia, & proprium, eô modô, quô Lo-„ gicus loquitur de genere, differentia, „ & proprio: quia invenitur prædica-„ tum in *quid*, & in *quale essentiale*, & „ in *quale accidentale*, convertibile; & „ sic in ratione prædicta ponitur *si-„ gnum* ut genus: *ex institutione*, & *ef-„ ficax*, ut differentia: *sensibile* verò, ut „ fundamentum relationis; *gratia* ve-„ rò vel *effectus Dei gratuitus* ut corre-„ lativum.

Fatetur ergo Doctor, quòd sacramentum non possit propriè definiri definitione reali physicâ, aut metaphysicâ, quæ supponat unum ens per se reale constans vel materiâ, & formâ vel genere, & differentiâ, hâc enim ratione sacramentum non est unum; sed duntaxat definitione intentionali seu Logicâ, quæ fiat per aliquid se habens ad modum generis, & differentiæ.

Vel aliter *distinguo minorem*: Sacramentum non est unum per se, si spectetur physice, ratione naturalis entitatis, & materialiter, concedo: si moraliter, ut instrumentum artificiale divinum, & supernaturale medium ad homines sanctificandos institutum à Deo, nego. Nam etsi constet pluribus divisis, & diversi generis materialiter; est tamen unum per se formaliter: quia formam unam habet, putà significationem gratiæ sanctificantis: sicut etsi domus constet multis entibus diversi generis, lapidibus, ferro, lignis, materialiter; est tamen unum artefactum per se; quia formam unam habet, figuram habitationi commodam: ut etiam familia, Respublica, Civitas, & similia.

Dices secundò: Quod non est reale, non definitur propriè: sacramentum ratione formæ non est reale quid; ea quippe forma solùm est significatio ex instituto, quæ relatio rationis est, ut docet Doctor locô suprà laudatô.

Distinguo majorem: Si non sit reale fundamentaliter, concedo: si non sit reale formaliter, nego: civitas enim etsi formam non habeat realem, non desinit esse reale quid, quod definiri potest: quia fundamentum ejus est reale. Idem dicas de sacramento, cujus relatio signi ad significatum licet non sit realis; quia est signum ex instituto, tamen cùm res, & verba, ex quibus constat, sint realia, hac ratione potest definiri.

Dices tertiò, Quod potest definiri, dicitur reponi in aliqua categoria: atqui nulla potest assignari categoria, in qua reponi possit sacramentum: ergo, &c.

Respondeo distinguendo majorem: Si sit ens per se, nempe substantia, vel aliud absolutum: concedo: si sit ens per accidens, subdistinguo: ens per accidens, quod componitur ex subjecto, & accidente, transeat; de hoc enim controvertunt Philosophi: ens per accidens artificiosum, quod constituitur ex diversis entibus, sive realiter, sive intentione tantùm unitis, nego. *Deinde*, concessâ minore, neganda esset consequentia, quia sacramentum est ens artificiosum, quod constituitur ex pluribus entibus intentione tantùm unitis.

COROLLARIUM.

EX his apparet inanes esse, ac omnino rejiciendas omnes definitiones, quas hæretici tradere solent, ac propugnare, maximè Sacramentarii, Lutherani, Anabaptistæ, & Calvinistæ.

Sacramentarii quorum princeps videtur Caroloстadius quidam Vvitem-

bergæ Archidiaconus, à quo Lutherus lauream doctoralem acceperat; qui partes, & doctrinam Lutheri initiò quidem propugnavit, sed impatienter ferens sibi anteponi Lutherum, ab eo prorsus defecit, & novæ sectæ parens dici voluit, nempe Sacramentariorum. Is autem sacramenta nihil aliud esse vult, quàm signa, & notas Christianæ professionis, quibus à Judæis, & Paganis discernimur; ut olim toga Romanos à Græcis palliatis discernebat; & jam varia vestium genera non solùm distinguunt varias nationes, sed, & varios Civium, ac Religiosorum Ordines, sicut tesseræ, & vexilla milites.

Verùm refelluntur, quia iste secundarius est; non verò primarius sacramentorum effectus; unde Scriptura non assignat eum Eucharistiæ, Baptismo, alterisve sacramentis effectum, ut distinguant Christianos, sed quòd justificent, mundent, salvent, & vitam æternam, ac immortalem tribuant. *Secundò*, si sacramenta solùm essent notæ distinctionis Christianorum, ad ea sufficeret hominum institutio, nec opus esset Christi Passione; sed hàc opus fuit. Ideo dicuntur à Patribus è perfosso Christi latere sub sanguinis, & aquæ figura profluxisse. Unde S. Augustinus tract. 126, in Joannem signanter observat Evangelistam Christi lateris transfixionem non absque mysterio sic expressisse: *Unus militum lanceâ latus ejus aperuit*; nam, inquit S. Augustinus: *vigilanti verbò usus est Evangelista, ut non diceret, latus ejus percussit, aut vulneravit, aut quid aliud; sed aperuit, ut illic quodammodò vitæ ostium panderetur, unde sacramenta Ecclesiæ manârunt, sine quibus ad vitam, quæ vera vita est, non intratur*. Tertiò tandem, si sacramenta nihil aliud essent, quàm signa, quibus ab infidelibus discernimur, sequeretur Symbolum fidei posse dici sacramentum; siquidem per ejusmodi fidei professionem à Judæis, & Paganis distinguimur.

Lutherani cum Luthero lib. de captivitate Babylonica c. ultim. dicunt quòd *Sacramentum est divina promissio exteriori signô annexa*; vel, ut ajunt in Confessione Augustana art. 13. *Sacramenta dicuntur signa voluntatis Dei erga nos ad excitandam in suscipientibus fidem, ut credant promissionibus, quæ per sacramenta exhibentur*.

Verùm, utraque definitio rejicitur: Prima quidem, quia sacramenta secundùm SS. Patres sunt signa, & symbola alicujus effectûs per ejusmodi signa collati; & qui sacramentum recipit, dicitur recipere signum, non verò promissionem Dei: & subinde sacramenta non sunt ipsæ Dei promissiones, aut res à Deo promissæ, sed potiùs externa signa promissionem habent gratiæ annexam.

Deinde. Si in ea promissione annexa signo externo constituenda esset ratio sacramenti, excluderentur à ratione sacramenti, tum Baptismus, tum Eucharistia; nam in his verbis. *Ego te baptizo, &c.* nulla habetur gratiæ promissio, sicut nec in his verbis, *Hoc est corpus meum*. Secunda pariter respuitur; nam si sacramenta sint signa ad excitandam fidem prærequisita in suscipientibus, ut credant promissionibus, quæ per sacramenta exhibentur, sequitur quòd frustra baptizarentur infantes, & amentes, quia non possunt actum fidei producere; attamen Lutherani adversus Anabaptistas infantium baptisma propugnant.

Melanctonis etiam definitio respuitur, qui in examine eorum, quæ audiuntur ante ritum publicæ ordinationis tit. de sacramentis, ait. *Sacramentum in novo Testamento, ut Ecclesia loquitur, est ritus divinitus institutus additus promissioni Evangelio traditæ, ut sit testimonium, & pignus adhibitæ, & applicatæ promissionis gratiæ*; Vel ut breviùs definit in Apologia Confessionis Augustanæ, *Sacramenta sunt ritus, qui*

qui Dei mandatum habent, & quibus addita est promissio gratiæ. Refellitur, inquam, hæc definitio. Primò, quia vult Melancton, Dei mandatum ad sacramenta necessarium, haberi in Scripturis: illud autem est falsum, quia Circumcisio, Baptismus,& Eucharistia, quæ hæretici vera sacramenta admittunt, instituta fuerunt longè priùs, quàm scriptis mandarentur.

Deinde, Si sacramentum necessariò deberet esse testimonium, & pignus exhibitæ,& applicatæ promissionis gratiæ, sequeretur ejusmodi testimonia sæpe esse mendacia;nam ad Baptismum posset quis fictè accedere, & Christi corpus indignè accipere, in quibus casibus non potest dici gratiæ promissio ipsi applicata. Insuper docent Lutherani, hæc testimonia dari ad confirmandam, vel excitandam fidem; constat autem, quod etsi parvuli sint capaces sacramentorum; nondum tamen possunt uti aliquibus testimoniis, ut eorum fides excitetur, vel confirmetur.

Anabaptistæ contendunt sacramenta nihil aliud esse, quàm *allegorias, signa, & figuras virtutum, & bonorum operum, Christianæ vitæ, & instituti spiritualis*. Sic baptismus, inquiunt, est tantùm figura significans Christianos debere dura, & adversa sustinere pro Christo, quasi mersio Baptismi significet tantùm mortem, qua peccato, & mundo mori debemus; emersio autem ex aqua Resurrectionem, quia S. Spiritus ope resurgere debemus ad novam omninò vitam: Eucharistia autem nos admoneat solùm concordiæ inter fideles servandæ, juxta illud 1. Cor.10. *Sumus unum corpus, qui de uno pane participamus*.

Refellitur autem hæc definitio; iste enim sacramentorum usus non est præcipuus, nec primarius,qui potest ex hominum institutione procedere.

Deinde,Si sacramenta essent tantùm figuræ bonorum operum, & morum, consequens esset, quod forent dumtaxat signa futurorum, non verò præteritorum;& præsentium: sed hoc falsum est, baptismus enim est signum præteritæ Christi mortis, sepulturæ, & Resurrectionis, ut legimus ad Rom.9.est etiam signum præsentis peccatorum ablutionis, juxta illud Act. 22. *Baptizare, & ablue peccata tua*. Pari ratione Eucharistia, est signum rememorativum Passionis Christi, juxta illud 1. Cor.11. *Hoc facite in meam commemorationem*. Est etiam signum demonstrativum inhabitationis spiritualis Christi in nobis, nam ipse Joan.ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*.

Tandem *Calvinus* lib.4.Institut.c.14. sect.1. definit sacramentum duobus modis; Primò quidem latius sic: *Sacramentum est symbolum externum, quo benevolentiæ erga nos suæ promissiones conscientiis nostris Dominus obsignat ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem: & quo nos vicissim pietatem erga Deum nostram tam coram eo, & Angelis,quàm apud homines testamur*. Breviorem autem definitionem mox subjicit, cùm ait: *Sacramentum est divinæ in nos gratiæ testimonium externo signo confirmatum,cum mutua nostræ erga ipsum pietatis testificatione*.

Verùm refellitur utraque hæc definitio: *Primò*, quia inde sequeretur,quòd Ecclesiæ minister neminem baptizare posset absque periculo profanationis Baptismi: quia nemo potest adhibere sigillum promissionum Dei, nisi certò ei constet, cui factæ sint illæ promissiones, quemadmodum nullus potest juramento aliquid affirmare, nisi de eo certus sit: sed Ecclesiæ ministri non possunt esse certi, cuinam factæ sint promissiones æternæ prædestinationis, quarum sigillum Calvinus ait esse sacramentum, nullus enim absque speciali revelatione potest esse certus de

 sua,

sua, vel alterius prædestinatione.

Secundò, Calvinus admittit legitimum baptismum in Ecclesia Romana, in qua tamen negat ullos esse prædestinatos. *Insuper* illa Calvini assertio pluribus falsis propositionibus innititur: Primò quòd per gratiam promissam intelligatur gratia prædestinationis: tum quia falsum est gratiam illam prædestinationis in Scripturis cuiquam promitti, cùm nullus sciat utrum amore, vel odio dignus sit; tum quia sequeretur sacramentum nunquam recipi quantùm ad gratiam, nisi in electis; cùm tamen certissimum sit plures justos excidere à gratia in sacramentis recepta, & damnari. Deinde falsum est, quòd talis gratia prædestinationis apprehendatur per fidem: sequeretur enim parvulos in baptismo nunquam justificari, cùm habere non possent fidem, per quam talem promissionem gratiæ apprehendant. Denique falsum est, quod sacramentorum effectus locum habeant tantùm in Electis, Certum est enim, quod etiam reprobi interdum per receptionem Sacramentorum justificentur.

Alias similes Hæreticorum definitiones superfluum judico hic referre, & refellere: quippe cùm ex dictis sufficienter possint expugnari.

Quaestio Secunda.

An, quæ, & qualis sit materia Sacramentorum.

Notandum primò, veteres quosdam hæreticos extitisse nomine *Paulicianos*, qui omnem à sacramentis materiam eliminabant, affirmantes eorum virtutem dumtaxat consistere in verbis Christi D. Hinc dicebant eos baptizari, qui reciperent Evangelium, eo quòd Dominus in Evangelio dixerit: *Ego sum aqua viva*: unde apud ipsos (ut refert Euthymius part. 2. Panopliæ, lit. 21.) qui sacerdotum ordinem obtinebant, non *Sacerdotes*, sed *Notarii* vocabantur. Ipsis è diametro opponuntur quidam ex recentioribus hæreticis, maximè Lutherani, & Calvinistæ, qui rationem omnem, aut saltem præcipuam sacramentorum efficaciam in materia reponendam esse existimant.

Verùm utrumque vitiosum hoc extremum declinantes Catholici Doctores, affirmant sacramenta novæ legis revera constare rebus ut materiâ, & verbis ut formâ, sed non omnes conveniunt invicem, quid per res, & verba propriè sit intelligendum. Aliqui enim volunt ista in rigore sermonis, & juxta proprietatem vocum accipi, itaut per rem intelligeretur aliquid materiale, quod tangi, & videri posset; Per verbum autem intelligeretur id, quod exprimitur per organa vocalia, & auditu percipitur. Cujus sententiæ præcipuus assertor videtur Durandus in 4. dist. 1. qu. 3. ubi quamvis concedat omnia sacramenta habere aliquam materiam; negat tamen illa omnia habere res sensibiles pro materia, maximè pœnitentiam, & matrimonium. Alii verò Theologi censent nomine rerum, intelligendum esse id quod magis confusè significat, sive illud res sit propriè dicta, sive non; nomine autem verborum intelligendum esse id, quod magis distinctè eamdem gratiam significat.

Cui sententię imprimis adstipulatur subtilis Doctor in 4. dist. 3. qu. 2. num. 3. „ ubi cùm dixisset: Advertendum est, „ quod propriè loquendo de forma, „ prout est altera pars compositi, forma sacramenti est ipsa relatio signi, „ qua formaliter est tale sacramentum, & materia est totum fundamentum ipsius relationis, *statim subdit*; Verumtamen si in fundamento „ isto sint plura, ex quibus aliquo modo fit unum sacramentum, quæ non „ æqualiter se habent, sed alterutrum „ sit quasi prævium, & determinabile; al-

,, alterum quasi posterius, & determi-
,, natio præcedentis: Primum potest
,, dici quasi materia, per quamdam
,, similitudinem ad materiam, & alte-
,, rum forma: materiæ enim est præ-
,, cedere secundùm originem, & de-
,, terminari: formæ autem sequi, &
,, determinare. Similiter illud, quod
,, principalius, & actualius potest dici
,, forma respectu potentialioris: simi-
,, liter quod est spiritualius, potest di-
,, ci forma respectu ejus, quod est mi-
,, nus spirituale. Ita Doctor. Ex quibus sequitur, quòd in sacramentis ubi duo occurrunt eamdem rem conjunctim significantia, illud, quod minus perfectè, minusque distinctè significat, dicitur significare ut res; sive interim sit res sensibilis, aut visibilis propriè dicta, sive non; quod autem perfectiùs, & distinctiùs significat, dicitur significare ut verbum, sive sit verbum propriè dictum, sive non.

Notandum secundò, quòd etsi Deus potuerit pro libito quaslibet res sensibiles, imò & spirituales pro sacramenti materia designare, itaut penes hominum libertatem relinqueret quodlibet voluissent signum adhibere ad conciliandam sibi repromissam gratiam per applicationem alicujus exterioris signi ad eum finem assumpti, & applicati: nihilominus ex sapienti ordinatione decrevit res certas, ac determinatas ad confectionem, & administrationem sacramenti usurpari. Unde hæc determinatio rerum sacramentalium concipi potest facta duobus modis, nimirum vel *confusè*, seu minùs distinctè; ita quod determinatum fuerit authoritate divinâ, ut assumeretur aliquod signum in genere: nullum autem signum in particulari designaretur: Vel magis *distinctè*, si nempe determinaretur in particulari, quod talis, vel talis res assumeretur ad confectionem sacramenti. Quod utique fieri potest duobus modis, nempe vel secundum genus, putà si aqua esset determinata pro materia baptismi, non tamen designata fuisset infima species aquæ, putà rosacea, & artificialis, aut naturalis; vel secundùm speciem infimam, putà si pro materia baptismi designata sit non quidem aqua in genere, sed aqua naturalis.

Rursus materia determinata in specie; considerari potest in duplici differentia: alia enim est purè physica, qualis est materia sacramentorum, quæ habent rem aliquam physicam, & naturalem, ut baptismus aquam, confirmatio chrisma ex oleo, & balsamo, Eucharistia panem triticeum, & vinum vitigineum, Extrema-Unctio oleum. Alia verò sunt quæ in sua materia includunt essentialiter aliquid morale dependens ab hominum institutione; itaut morale illud sit fundamentum, & ratio; propter quam ejusmodi materia sensibilis, & physica assumatur ad sacramentum conficiendum. Quæritur ergo utrum materia sacramentorum novæ legis ita distinctè sit à Christo D. determinata in particulari, ut nemini liceat illam immutare, quod ut percipiatur distinctiùs.

Notandum tertiò, mutationem in sacramentorum materia distingui posse duplicem: unam quidem *substantialem*, & essentialem, qualis fieret, si nempe loco unius rei physicæ à Christo D. designatæ in materiam sacramenti, aliquis aliam materiam genere, vel specie distinctam assumeret, nempe si ex eo quòd Christus D. instituit baptismum per modum ablutionis fieri in aqua naturali; hac occasione aliquis assumere præsumeret quemlibet alium liquorem, qui deservire posset ad ablutionem, sicut docebant olim *Aquarii*, qui in sacramento altaris non vinum; sed aquam dumtaxat adhibebant; quemadmodum etiam Beza epist. 2. ad Tillium contendit, quòd deficiente pane, vel vino, ad celebrandam cœnam assumi pos-

possit quidquid ex usu communi, & ratione temporis habet rationem panis, & vini. Item si materia usurpari solita ita esset alterata ut ex communi usu, ac modo loquendi non censeretur amplius eadem, nec vocaretur eodem nomine, putà si vinum ita acescat, ut non amplius vinum, sed acetum censeatur, & appelletur. *Secunda* verò mutatio dicitur *accidentalis*, quando videlicet assumitur quidem substantia materiæ à Christo designatæ, sed non secundùm eadem accidentia, quæ ex Christi fortè intentione haberet illa materia, putà si quis aquam naturalem assumeret quidem ad baptizandum, non tamen claram, & limpidam, sed turbidam, ac cœnosam.

His ita præmissis, tria veniunt hic determinanda: *Primùm*, utrùm sacramenta novæ legis constare debeant materià, & formà: *Secundùm* utrum sacramentorum materia designata, ac determinata fuerit à Christo D. in specie: *Tertiùm*, utrum liceat aliquando aliam substantialem assumere materiam, quàm Christus designaverit.

CONCLUSIO PRIMA.

REVERA *sacramenta novæ legis constare, ac perfici debent materia, & forma*. Hæc est communis apud Catholicos, & probatur *primò*, ex decreto unionis in Concilio Florentino, ubi habetur, quòd sacramenta novæ legis *tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & Persona Ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi id, quod facit Ecclesia, quorum si desit aliquid, non perficitur sacramentum*.

Cujus quidem veritatis alia non subest ratio, quàm voluntas Christi D. qui ut est omnium gratiarum fons, & rivulus, eas ubertim in omnes derivans, etiam voluit ut gratia illa novi Testamenti perfectissimis signis omnibus innotesceret: Perfectiora autem signa non sunt, quàm res quæ videntur, & verba quæ audiuntur: visus enim, & auditus sensus sunt maximè ad intelligentiam, & notitiam deservientes.

Adde quòd ordine congruo Christus D. voluerit nos manu-ducere ad percipiendas res spirituales per receptionem rerum corporearum, aliquam similitudinem habentium cum ipsis rebus spiritualibus: nam, ut præclarè docet sanctus Augustinus epist. 119. cap. 11. *Ipse animæ motus: quandiu rebus adhuc terrenis implicatur, pigriùs inflammatur: si verò feratur ad similitudines corporales, & inde feratur ad spiritualia, quæ illis similitudinibus figurantur, ipso quasi transitu vegetatur, & tanquam in facula ignis agitatus accenditur, & ardentiore dilectione rapitur ad requiem, & quietem*.

Quòd autem *res visibiles* habeant rationem materiæ; *verba* autem potissimùm rationem formæ obtineant, facilè probatur; Illud enim habet rationem materiæ, quod est determinabile; Illud verò rationem formæ, quod determinat: at in sacramentis res visibiles sunt determinabiles, & indifferentes ex se ad varias significationes: per verba autem determinantur ad eum effectum, quem significare debent; igitur, &c. Major patet. Sicut enim lignum, lapides, &c. dicuntur materia ex qua Architectus, vel quivis alius artifex domos, statuas, aut alias res efficit; figura verò, seu partium ordinatio, qua constituitur artefactum, est artis forma; & sicut in Logicis genus dicitur respondere materiæ, differentia verò formæ, quia genus est indifferens ad plures differentias, & species: differentia verò determinat ipsum ad speciem: ita in sacramentis res, quæ assumuntur, indifferentes sunt ad varias significationes, & effectus; nam aqua est indifferens; & indeterminata ad humectandum, & refrigerandum, & abluendum, oleum ad leniendum dolorem, sanandum vulnus, fovendas, & con-

fir-

firmandas vires; indistinctè etiam, & confusè tantùm significant varios effectus gratiæ: determinantur autem per verba ad unum, aut alterum effectum gratiæ. Nam elementum ante verbum est indifferens, ut sit sacramentum: *Accedit autem verbum ad elementum, & fit sacramentum*, inquit S. Augustinus tract. 80. in Joan. quare sacramentorum determinatio præcipuè fit à verbo.

Nam ut idem S. Augustinus, explicans illud Joan. *Jam vos mundi estis, sed non omnes*: ait: *Quænam est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo?*

Hinc exterior ablutio corporis seorsim à verbis inchoatè tantùm, & remotè significat ablutionem animæ: perficitur autem à verbis: *Ego te baptizo*, ut eam proximè, & distinctè significet; ipsa verò verba distinctiùs, & expressiùs ablutionem animæ significant; non tamen perfectè, nisi jungantur ablutioni corporeæ; quia seorsim ab illa falsa sunt. Indivisibilis enim est perfecta, & completa gratiæ significatio, respectu materiæ, & formæ sacramenti; quia materia seu res sensibiles nequeunt ullum gratiæ gradum proximè, & completè significare sine verbo: nec verbum, seu forma sine rebus ipsis: divisibilis est tamen imperfecta significatio ratione subjecti; quia res seorsim à verbo gratiam indistinctè significant; verbum seorsim à rebus magis distinctè.

Dices primò. Una & eadem res non potest habere plures formas; sed significatio gratiæ propria cuilibet sacramento est forma sacramenti; est enim habitus, seu perfectio constituens rem in ratione signi; forma enim signi est significatio: igitur sacramenta non constant verbis tanquam formis

Respondeo, Sacramentum sumi duobus modis, nempe materialiter, vel formaliter; materialiter est aliquod ens morale constans rebus, & verbis: formaliter verò est signum gratiæ: quo præsupposito, distinguo minorem: significatio est forma sacramenti formaliter sumpti, & ut signum est, concedo, materialiter considerati, nego, ut sic enim sacramentum constat materia sensibili, & verbis tanquam forma. *Adde quòd*, ut docet S. Augustinus lib. 2. de doctrina Christi cap. 3. *Verba inter homines obtinuerunt principatum significandi*: ac proinde quamquam res, & verba simul significent, tamen potissima vis significandi tribuitur verbis.

Dices secundò: Materia, & forma in eodem composito sunt ejusdem generis; sed res sensibiles, & verba sacramenti non sunt ejusdem generis, ut constat: igitur, &c.

Distinguo majorem: Materia, & forma sunt ejusdem generis in composito physico, & naturali concedo: in morali, & artificioso, nego: Ad minorem dico sacramenta esse composita non physica, sed moralia, & artificiosa.

Dices tertiò; Eucharistia post prolata consecrationis verba remanet sacramentum: ergo non constat verbis, ut forma.

Distinguo consequens: Si spectetur in facto esse, seu quoad esse permanens, concedo: si in fieri, nego. Differt enim ab aliis sacramentis, quod ea sint in actione transeunte solùm, & usu, ut baptismus in ablutione, nec habeant esse permanens: Eucharistia verò habeat esse permanens à sui productione, seu consecratione, & à suscipientium usu distinctum.

Dices quartò: Sacramentum pœnitentiæ constat solis verbis. putà vocali confessione, & absolutionis forma: ergo non constat rebus ut materia.

Nego antecedens; Ipsa quippe peccata signis exterioribus à pœnitente declarata: contritio de peccatis, nutu, verbo, vel alio exteriori signo Sacerdoti manifestata; vocalis etiam confessio sunt res, seu materia saltem circa quam ver-

versatur absolutio, prout res opponitur verbo. Nam ista minus distinctè significant gratiam peccati remissivam sacramento pœnitentiæ propriam: absolutionis verbum expresfiùs, ac distinctiùs; hinc dicitur forma pœnitentiæ, licèt non sit omninò simul cum re sensibili, putà contritione pœnitentis, & confessione, ut cum absolutio differtur, quia pœnitentiæ sacramentum est compositum artificiale, seu morale physicum: unde satis est si forma sit simul cum materia moraliter, id autem occurrit. Nam etsi confessio physicè desierit, quando profertur absolutio, moraliter manet, & adhuc est præsens, saltem in memoria Sacerdotis, quia quæ parùm distant, moraliter non distare videntur.

Dices quintò: Matrimonium contrhai potest solis nutibus, & litteris, absque vocibus; ergo non constat verbis, ut forma.

Distinguo consequens: Verbis formaliter, & propriè sumptis, concedo: non constat verbis analogicis, & æquivalenter sumptis, nego: quia litteræ, nutus, & alia cogitationum, & affectuum animi signa, quibus sponsi suum sibi mutuò consensum significant, sunt verba quædam: nam ut ait S. Augustinus 2. de doctrina Christiana cap. 3. *Signa, quibus homines sensa sua communicant, etsi pertineant ad oculorum sensum, aut ad alios sensus verba dicuntur, & motus membrorum, quibus histriones cum oculis quasi fabulantur, & vexilla, draconesque militares, quæ per oculos voluntatem Ducum insinuant, & nutus quibus significamus aspicientium oculis, quæ volumus, sunt quasi verba quædam visibilia, quia verba, quæ pertinent ad aures, significandi principatum inter homines obtinuerunt*. Sacramentum matrimonii tamen non perficitur solis verbis vocalibus, aut analogicis, quibus contrahentes suum exprimunt consensum. Nam & eorum corpora, ac supposita sunt res sensibiles, & materia sacramenti; imò signa consensus nutibus, litteris, aut vocibus expressa dicuntur materia, prout indicant traditionem corporum, & suppositorum, ut imperfecta, & veluti suspensa, antequam acceptetur, ut autem significant acceptationem mutuam Conjugum, quæ traditionem illam perficit, & complet, sunt matrimonii forma.

Dices sextò; Materia, & forma debent esse simul in eis, quæ componuntur ex eis: sed in sacramentis novæ legis res, & verba non debent necessariò esse simul, nam in sacramento baptismi potest interdum fieri ablutio priusquam proferantur verba.

Distinguo majorem: Debent esse simul, vel simultate physica, vel morali, concedo: physica semper, nego: Similiter distinguo minorem: in sacramentis novæ legis res, & verba non debent necessariò esse simul simultate physica, concedo: morali, nego: Porrò hæc moralis simultas sufficit ad validitatem sacramenti, quemadmodum contingit in pluribus aliis rebus successivis, & artificialibus; propositio enim componitur ex subjecto, & prædicato, tanquam ex materia, & forma, quæ tamen non sunt simul, ita ut eodem temporis momento proferantur, sed quia immediatè post subjectum sequitur prædicatum in propositione.

CONCLUSIO SECUNDA.

Conveniens fuit, ut sacramenta novæ legis haberent res distinctè determinatas: non fuit tamen necesse, ut in singulis sacramentis res determinarentur à Christo Domino in specie infima. Hæc conclusio duabus partibus constat: quarum probatur prima. Sacramentum est signum sensibile, ab hominibus assumptum ut certò significetur, & producatur gratia: at nulla creatura potest certò significare gratiam productam nisi ex institutione, & determinatione divina: igitur congruum

gruum fuit, ut res illæ; quæ in sacramentis inserviunt, essent à Deo determinatæ.

Confirmatur, quia in sacramentis novæ legis duo possunt considerari, nimirum cultus divinus, & nostra sanctificatio: quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad Deum; secundum verò spectat ad Deum per ordinem ad homines: Licèt autem homines potuissent determinare materias sacramentorum; quatenus sunt res determinatæ ad cultum divinum, quia cultus Dei est in hominis potestate; non tamen id præstare potuerunt; quatenus sacramenta ordinantur ad sanctificationem; sicut enim solus Deus sanctificare potest, ita ad Deum solum pertinet determinare res, quibus homo possit sanctificari.

Secunda pars etiam patet; sacramenta enim sunt in duplici differentia, nam aliqua constant rebus physicis, alia verò rebus moralibus, pendentque ex actibus humanis, & liberè ab hominibus elicitis, putà matrimonium, quod ex mutuo contrahentium consensu constare, ac confici debet. Porrò quæ ex physicis rebus fiunt, habent res à Christo Domino determinatas, saltem in specie communi, & aliqua in specie infima, quæ verò conficiuntur ex actibus humanis, & spectant ad mores, verisimile est, quòd Deus voluerit, ut eorum materiæ determinatio etiam ab hominum institutione penderet.

Dices; Materia quæcumque determinari potest sufficienter per verba: igitur non opus fuit, ut illa designaretur à Christo. Patet antecedens: quia solis verbis expressè declarari, & significari potest effectus sacramenti, perinde enim est ad significandum aliquem reverà mundari à peccatis per baptismum, quod adhibeatur à baptizante aqua, aut quivis alius liquor, dummodò liquorem infundendo verba ad baptismum requisita proferat.

Nego antecedens: Quamquam enim, ut suprà diximus, potissima significandi vis insit verbis; nihilominus conveniens est; ut materia habeat aliquam analogiam, & similitudinem cum effectu ad quem significandum, & efficiendum sacramentum assumitur. Nam, inquit S. Augustinus epistola 119. c. 11. *Ad ipsum ignem amoris nutriendum, & inflammandum quodammodo, quo tanquam pondere sursum, vel introrsum feramur ad requiem, hæc omnia pertinent, quæ insinuantur nobis figuratè, plus enim movent, & accendunt amorem, quam si nuda, & sine ullis sacramentorum similitudinibus ponerentur. Cujus rei causam difficile est dicere; sed tamen ita se habet, & aliquid per allegoricam significationem insinuatum plus movet, plus delectat, plus honoratur, quàm si verbis propriis diceretur apertissimè.*

Dices; Agens sapientissimum non debet quidquam instituere absque ratione: at nulla occurrit legitima ratio, ob quam Deus in quibusdam sacramentis res determinaverit in specie infima, potius quàm in aliis: igitur, &c.

Distinguo majorem: Non potest aliquid facere absque ratione, quæ sit sibi nota, concedo; quæ nobis semper innotescat, nego: nam ut dicit S. Augustinus epist. 3. quæ est ad Volusianum: *Deum aliquid posse; quod nos fateamur investigare non posse: in talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.*

Vel *negari potest minor*: Nam, ut mox diximus, sacramenta, quæ pendent ex moralibus, & liberis hominum actibus, voluit Deus, ut potius ab ipsis hominibus, quàm à seipso eorum materia designaretur.

CONCLUSIO TERTIA.

Mutatio essentialis rerum determinatarum invalidum reddit sacramentum; non verò mutatio accidentalis: illud tamen aliquando efficit illicitum. Hæc conclusio tres habet partes; quarum prima.

Probatur. Non poteſt validum eſſe ſacramentum, niſi res proùt eſt à Deo determinata adhibeatur, quippe cùm virtus omnis ſacramentorum, ſive in ſignificando, ſive in operando pendeat ab inſtitutione Dei, atqui ſi mutatio ſit eſſentialis, non adhibebitur eadem res, quæ eſt ordinata à Deo; igitur quemadmodum mutatâ hominis materiâ deſinit eſſe homo, ita ſi quis in baptizando v.g. adhiberet aquam non naturalem; ſed roſaceam, irritus foret baptiſmus. Quod utique fuſiùs patebit, & confirmabitur efficaciùs agendo de immutabilitate cujuſvis ſacramenti in particulari.

Secunda pars etiam eſt evidens, nempe quòd mutatio accidentalis non reddat invalidum ſacramentum: tunc enim valet ſacramentum, quando perficitur rebus à Deo inſtitutis: at licèt mutatio fiat accidentalis, tamen remanent res à Deo inſtitutæ, ſicut per morbum mutato hominis calore, nihilominus cenſetur permanere idem homo: igitur, &c.

Tertia denique pars apertè colligitur ex praxi Eccleſiæ; unuſquiſque enim Eccleſiæ miniſter tenetur ſe gerere juxta praxim; & uſum communem receptum in Eccleſia: atqui mutatio accidentalis aliquando fit contra praxim, & uſum communem receptum in Eccleſia: v. g. quia ſacerdotes Eccleſiæ Latinæ conſecrare ſolent in azimis, illicitè quis eorum conſecraret in fermentato: unde capite *Litteras* de conſecratione Miſſarum, Honorius ſummus Pontifex mandat Orixlenſi Epiſcopo, ut officio, & beneficio in perpetuum privet Sacerdotem, qui in fermentato pane celebrare præſumpſerat.

Dixi *aliquando*: fieri enim poteſt ut mutatio accidentalis interdum non ſit illicita, quando videlicet non fit in contemptum, nec ut introducatur uſus oppoſitus communi Eccleſiæ praxi: unde non illicitè quis baptizaret, ſi rigente hyemis frigore adhiberet aquam calidam, quod fieri non aſſolet.

Dices primo: Eccleſia de facto mutavit materiam ſacramenti matrimonii in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 10. de Reformatione. Nam ante Concilii decretum, conſenſus viri, ac mulieris verbis, aut nutibus ſenſibiliter expreſſus, ſive interim publicè, ſive occultè fieret, erat materia ſufficiens, & proxima ſacramenti: Concilium verò ſtatuit quòd *qui aliter quàm præſente parocho, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt; eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit, & annullat*: igitur fieri poteſt mutatio eſſentialis materiæ ſacramenti abſque eo quòd illud cenſeatur invalidum.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Mutavit materiam ſecundùm illius ſubſtantiam, ita ut loco materiæ deſignatæ à Chriſto aliam omnino ſpecie diſtinctam ſubſtituerit, nego: mutavit eam ſecundùm aliquas illius circumſtantias, concedo: & ſimiliter diſtincta minore, nego conſequentiam. Certum enim eſt, quòd cùm matrimonium ſit contractus aliquis, & civilis, qui ſit mediante conſenſu utriuſque conjugis; dum Chriſtus conſecravit contractum iſtum, illum ſublimando ad ſacramenti dignitatem, non aliam determinavit hujus contractûs materiam, quàm mutuum illum conjugum conſenſum; non determinando quòd exprimeretur hoc, aut illo modo; nec etiam auferendo à republica poteſtatem, quam habebat ſuper hujuſmodi contractum, ſed relinquendo in ejus diſpoſitione, ut pro diverſitate temporum, & circumſtantiarum poſſet illi addere certas conditiones, ſine quibus eſſet nullus, & conſequenter non eſſet ſacramenti materia. Unde quando ſtatuit præfatum decretum,

tum, non mutavit materiam matrimonii, ut erat à Christo determinata, secundùm substantiam; quia semper consensus legitimus est materia matrimonii: sed mutavit dumtaxat materialiter, & accidentaliter; efficiendo scilicet, ut consensus clam expressus, non esset amplius ad contrahendum legitimus, quia ita postulabat ratio temporis propter varia inconvenientia, quæ ex clandestinis matrimoniis emergebant.

Dices secundo; In nascentis Ecclesiæ primordiis sacramentum Ordinis, maximè sacerdotii, conferebatur dumtaxat per manuum impositionem tâquam per legitimam materiam; quod etiam nunc in usu est apud Græcos non solùm schismaticos, sed etiam Catholicos, & Romanæ communionis: sed Ecclesia Latina eumdem Ordinem confert per traditionem panis in patena, & vini in calice, in quibus censet consistere materiam hujus sacramenti: igitur licitè fieri potest mutatio materiæ essentialis sacramenti.

Respondeo hanc difficultatem in disputatione de Sacramento Ordinis, fusiùs esse discutiendam: Interim breviter respondeo primò, vel quod Christus Dominus non determinaverit in individuo materiam, & formam sacramenti Ordinis, sed solùm voluisse, quod conferretur Ordo per aliquod signum sensibile declarativum, ac significativum potestatis, quæ traditur, & per verba hoc ipsum exprimentia, quodcumque tandem illud signum foret; cujus determinationem penes Ecclesię potestatem reliquit. Ita docet Ruardus Tapper articulo 17. contra Lutherum, & Petrus Soto in Institutione Sacerdotum, de Sacramento Ordinis sectione quarta.

Vel dico secundo, cum Estio in 4. dist. 24. quòd cùm in ordinatione non sit necessarius contactus physicus materiæ, sed sufficiat moralis, id est, illius exhibitio, vel ostensio dum traditur potestas consecrandi, inde fit quòd eadem materia Latino, & Græco Sacerdoti in susceptione Ordinis tradatur: cum hoc tamen discrimine, quòd Græcus Sacerdos initiandus tangat dumtaxat illam materiam moraliter, & mediatè, dum videlicet tangit altare, Latinus verò illam tangat physicè, & immediatè. Quòd verò Presbyteri Græci dum initiantur tangant altare, probatur ex Euchologio
„ Græco, ubi dicitur: Qui verò ordina-
„ tus fuerit, incumbens sacræ aræ,
„ utrumque genu flectit, Diacono ve-
„ rò elata voce dicente: Attendamus:
„ statim Pontifex imposita manu una
„ cum pallio, clarà voce enunciat: Di-
„ vina gratia, quæ semper infirma cu-
„ rat, & quæ desunt, supplet, promovet
„ N. venerabilem Diaconum in Pre-
„ sbyterum, &c. quibus verbis signifi-
„ cat quòd dum manus Sacerdoti ini-
„ tiando à Pontifice imponitur, Sacer-
„ dos ille altare tangit.

QUAESTIO TERTIA.

Utrùm, & quæ verba requirantur in Sacramentis?

TRIA maximè hic occurrunt statuenda. Primum, utrum verba determinata ita requirantur necessariò in confectione Sacramentorum, ut salvo sacramento alia subjici non possint ad sacramenti valorem. 2. Quænam verborum mutatio sacramentum irritum efficeret. 3. Denique, qualia sint ista verba, an concionatoria, aut promissoria, aut consecratoria.

Notandum primo, duplicem concipi posse determinationem in verbis; alia enim potest esse materialis, & secundùm sonum vocis, ut si in confectione sacramentorum assumenda essent verba Hebraica aut Latina, nec possent adhiberi Gallica, quanquam eumdem sensum haberent. Alia formalis, quæ fit secundùm significationem verborum, quocumque tamdem idiomate proferantur.

Porrò in verbis triplex significatio potest attendi: *Prima* est, quæ repetitur ex proprietate verborum, quando scilicet illa adhibentur significandis rebus propter quas sunt instituta, sicut nomine superioris significatur ille, qui cæteris præest: *Secunda* est, quæ repetitur ex usu communi, quando nempe usurpantur ad aliud significandum, quàm id, ad quod ex primaria institutione imposita fuerant, sicut nomine tyranni nunc significatur princeps iniquus, cùm tamen primitùs esset nomen honestum: *Tertia* denique ea est, quæ repetitur ex accommodatione usus communis, cùm verba, quæ non significabant aliquid ex prima sua institutione, postea ex recepti usùs consuetudine usurpantur, ut si quis in baptizando Rege uteretur his verbis: *Ego baptizo vestram majestatem*, &c. Nam ex accommodatione usùs, regia persona sufficienter intelligeretur, nomine Majestatis.

Notandùm secundo, mutationem verborum in sacramentis distingui posse duplicem, sicut, & rerum: alia enim est substantialis, quando videlicet usurpantur verba oppositum omnino significantia ejus, quod Christus D. in sacramentorum institutione intendit, ut si quis aliquem baptizando usurparet alia nomina, quàm ea, quæ significant tres divinas personas: alia verò est accidentalis, quando nimirum verba aliter proferuntur, quàm proferri debent secundùm Ecclesiæ consuetudinem. Porrò hæc utraque mutatio contingere potest variis modis; maximè verò octo sequentibus. *Primo* quidem per mutationem idiomatis unius linguæ in aliam, v. g. Græcæ in Latinam, aut Latinæ in Græcam. *Secundo*, per mutationem unius vocis loco alterius, putà si loco verbi *baptizo* dicatur *abluo*. *Tertio*, per transpositionem unius vocis, vel plurium: v.g. si dicitur: *In nomine Patris te ego baptizo*. *Quarto*, per interpolationem, sive interruptionem vocum, sive quiescendo per aliquod tempus absque aliorum verborum formæ prolatione, sive interim aliquid aliud proferat, sive non, ut si quis post hæc verba *Ego te baptizo*, quiescat per aliquod tempus, deinde adjiciat alia verba, *In nomine Patris*, &c *Quinto*, per mutationem verborum in Scripturam, ut si quis baptizando non proferret verba Evangelica, sed aquam infundendo eas scriberet. *Sexto*, per additionem unius vocis, vel plurium, v.g. si quis baptizando, tribus divinis personis adderet nomen B. Virginis. *Septimo*, per detractionem alicujus vocis, vel plurium, ut si quis baptizando omitteret, *Ego te*. *Octavo* denique per corruptionem vocis, vel plurium, ut si quis ob defectum linguæ Latinæ baptizando diceret: *Ego te baptizo in nomine Patria, Filia*.

Notandum tertio, triplex verbum in sacramentis distingui posse, scilicet promissorium, concionale, & consecratorium; *Promissorium* dicitur, quod exprimit, & declarat promissionem gratiæ divinæ: *Concionale* verò, per quod tum qui sacramentum suscipit, tum qui præsentes adsunt, edocentur, & instruuntur de promissione gratiæ divinæ: *Consecratorium* tandem, quo materia sacramenti benedicitur, & sancto ritu consecratur. Affirmat Calvinus lib. 3. institutionum cap. 14. §. 4. verbum sacramentale non esse consecratorium: *Verba*, inquit, *intelligere debemus, non quod sine sensu, & fide insusurratum solo strepitu veluti magicâ incantatione consecrandi elementi vim habeat: sed quod prædicatum intelligere nos facit, quid visibile signum sibi velit*. Unde ibidem subdit: *Concludimus verbum sacramentale esse promissionem, quæ clarâ voce à ministro prædicata, plebem eo manu ducit, quo signum tendit, ac nos dirigit*. Quibus verbis significat verbum sacramentale esse quidem promissorium, & concionale, non verò consecratorium. Ipsi subscribunt plurimi Lutherani, maximè

ximè Kemnitius in examine secundæ partis decretorum Concilii Tridentini: quanquam, ut ibidem observat, Lutherani hac in parte tres in sententias scindantur, maximè circa confectionem Eucharistiæ; *aliqui* enim concionem tantùm, seu instructionem præmittunt, verba autem consecratoria non proferunt: *Nonnulli* autem verba institutionis proferunt, at non ad consecrandum, sed per modum historiæ, ut astantes doceant: *Quidam* denique verba institutionis proferunt, & quidem animò consecrandi, quam sententiam ut suam commendat ipse Kemnitius. *Vetus*, inquit, *Ecclesia, licèt aliis etiam exhortationibus, & precationibus in administratione Eucharistiæ usa sit; simpliciter tamen, & rectè sensit per sermonem Christi, hoc est, verbis institutionis divinæ, fieri benedictionem, seu consecrationem Eucharistiæ.*

CONCLUSIO PRIMA.

SACRAMENTA *novæ legis perficiuntur verbis propriè, vel impropriè sumptis, eisque determinatis.* Hæc conclusio duabus potissimùm partibus constat, quarum probatur prima, idque primò ex Scriptura sacra, quæ expressè significat verba requiri in tribus sacramentis, nempe Baptismo, Eucharistia, & Extrema-Unctione. In Baptismo quidem: nam Matthæi 28. Christus delegans Apostolos in orbem terrarum, ait: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Hinc Apostolus ad Ephes. 5. *Christus*, inquit, *dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro illa, ut eam sanctificaret, mundans eam lavacrò aquæ in verbo vitæ.* Hoc est, in verbo sacramentali, ut interpretatur S. Auguft. Idem constat de Eucharistia; nam Matth. 26. Marci 14. Lucæ 22. & 1. Cor. 11. legimus quòd *Jesus accepit panem, & benedixit, ac fregit dicens: Hoc est corpus meum.* Panis est res, seu materia; quæ autem dixit, sunt verba, seu forma. Similiter da Extrema-Unctione scribitur Jocobi 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleô in nomine Domini: & oratio fidei allevi abit infirmum.* Unctio est res, oratio autem sunt verba; ac subinde sacramenta novæ legis constare debent rebus, & verbis. Idem patet ex decreto Eugenii in Concilio Florentino, ubi decernitur omnia sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ, & personâ Ministri.

Patet etiam hæc veritas authoritate SS. Patrum, qui unanimi calculò fatentur res, & verba desiderari in confectione sacramentorum. Sic S. Ambrosius lib. de initiandis cap. 9. ubi agit de Eucharistia: *Quod si*, inquit, *tantùm valuit humana benedictio, ut naturam converteret; quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur? nam sacramentum istud quod accipis, Christi sermone conficitur; quòd si tantùm valuit sermo Eliæ, ut ignem de cælo deponeret, non valebit sermo Christi, ut mutet species elementorum?* Similiter in caput 4. 1. ad Timoth. ait: *Manuû impositiones verba sunt mystica, quibus accipit authoritatem Sacerdos, ut audeat vice Domini sacrificium Deo offerre.* Ei præiverat Tertullianus cap. 2. de baptismo: *Homo*, inquit, *in aqua demissus, & inter pauca verba tinctus*, &c. Plurima sunt alia Patrum testimonia, quæ in hujus operis decursu referentur, quibus declaratur sacramenta novæ legis perfici rebus, & verbis.

Probari etiam solet hæc assertio ratione Theologicâ; quia sacramenta adhibentur ad hominum sanctificationem, quatenus sunt signa: conveniens autem fuit, ut rebus sensibilibus ordinatis ad sacramentum constituendum adhiberentur verba: nam signa sacramentalia spectari possunt tripliciter: *Primò* quidem ex parte causæ sanctificantis: *Secundò* ex parte hominis, qui san-

sanctificatur: *Tertiò* tandem ex parte significationis ipsius sacramentalis: sed ex hac triplici consideratione convenientissimum fuit, ut in sacramentis verba rebus adjungerentur: *Primò* quidem ex parte causę sanctificantis, nempe Verbi Incarnati, quia sacramentum aliquà ratione illi conformari debet: unde sicut Christus constat ex Verbo spirituali, & ex carne visibili, etiam erat conveniens ut sacramenta fierent per res sensibiles, & verba quodammodò spiritualia; quatenus à ratione procedunt, & conceptus mentis, ac rationis significant.

Similiter idem congruum fuit ex parte hominis, qui sanctificatur: sacramenta enim sunt medicina, ac medicinalem gratiam efficientia, ac subinde conveniens fuit, ut proportionarentur ægroto: sed homo constat ex corpore, & anima: igitur ut sacramentum esset homini proportionatum, congruum fuit, ut fierent ex rebus, quæ corpus tangant, & verbis quæ anima credat, & percipiat; unde S. Augustinus in caput 15. Joannis explicans illa verba: *Jam vos mundi estis propter sermonem, &c.* ait: Unde est „ tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, „ & cor abluat, nisi faciente verbô, „ non quia dicitur, sed quia creditur.

Tertiò tandem ex parte significationis sacramentalis: nam ex S. Augustino lib. 2. de doctrina Christiana cap. 3. verba inter homines obtinuerunt significandi principatum: ergo cùm sacramenta novæ legis perfectè, ac distinctè gratiam sanctificantem signficare debeant; hàc ratione debuerunt constare verbis. Maximè cùm materia ex se sit indifferens ad multa significanda; nam aqua baptismalis, v. g. potest significare, & ablutionem animę ob suam humiditatem, & refrigerium animæ propter suam frigiditatem; unde ut determinaretur ad significandam mundationem animæ à peccatis, debuit ad id determinari per hæc verba: *Ego te baptizo*..

Dices: Ex S. Augustino. lib. 19. contra Faustum. cap. 16. *Nihil sunt aliud corporalia quædam sacramenta, nisi verba quædam visibilia*: at superfluum est addere verba verbis: igitur sacramenta non debet constare verbis.

Distinguo majorem: Sunt verba impropriè, & analogicè, concedo: propriè, & univocè, nego: res enim sacramentorum visibiles, dicuntur quidem verba analogicè, propter quamdam similitudinem, quæ principaliter reperitur in verbis; unde verba non superfluè rebus ipsis adjiciuntur, ut eorum significatio sit magis determinata.

Instabis. Ex eodem ibidem Sacramenta novæ legis successerunt sacramentis veteris legis; his enim ablatis, alia sunt instituta: sed in sacramentis veteris legis verba non erant necessaria: ergo nec in sacramentis novæ legis.

Distinguo majorem: Successerunt, quoad aliqua, concedo: quoad omnia, nego: nam ex S. Augustino ibidem, *alia debent esse sacramenta rei præsentis; alia verò rei futuræ*: rem enim præsentem clariùs manifestamus, quàm futuram: sacramenta autem veteris legis prænuntia erant Christi venturi: quare non ita distinctè significabant Christum, sicut novæ, quæ ab ipso Christo fuerunt instituta: unde quanquam nulla fuissent in antiquis, non sequitur quòd etiam in novis debeant reperiri. Quia, ut ait S. Paulus ad Heb. 1. *Loquebatur olim Deus Patribus in Prophetis; novissimè autem locutus est nobis in Filio*. Locutio autem Prophetica obscurior est, quàm revelatio, quæ fit per Filium, qui dicitur lux mundi, & lux vera, quæ illuminat omnem hominem. Unde sacramenta veteris legis, quasi sub umbra muscitabant, quòd nostra sacramenta distinctè manifestant.

Ex his colligitur *secunda pars*, nempe quòd sacramenta debeant constare verbis determinatis: Tum quia Christus D. determinata verba protulit in Eucha-

ri-

ristiæ consecratione, dicens, *Hoc est corpus meum*: & mandavit Discipulis, ut sub determinata verborum forma baptizarent; unde S. Augustinus lib. 6. de Baptismo contra Donatistas cap. 29. ait: *Certa illa Evangelica verba, sine quibus baptismus non potest consecrari, tantum valent, ut per illa sic evacuentur, quæ contra fidei regulam in prece vitiosâ dicuntur, ut dæmonium Christi nomine excludatur*: Tum quia Ecclesia semper irritum habuit baptismum, qui verbis à Christo designatis non esset administratus: sic respuit baptismum *Cataphrigarum* in Concilio Laodiceno, Can. 8. *Paulianistarum* in Nycæno Can. 19. & in Arelatensi primo Can. 8. *Ariani* redeuntes ad Ecclesiam interrogari jubentur, quâ formâ sint baptizati, ut nempe cognoscatur an susceperint baptisma in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti.

Dices primò: Sacramenta sunt eadem apud omnes nationes: sed eædem voces, eademque verba non sunt determinata apud omnes nationes ad idem significandum: igitur verba determinata non requiruntur in sacramentis.

Distinguo minorem: Non sunt determinata determinatione morali, quoad exteriorem sonum syllabarum, & litterarum; unde provenit diversum idioma, diversaque loquela, concedo: non sunt determinata determinatione formali, hoc est, quantùm ad significationem, & sensum, quem Christus ordinavit, & Ecclesia in praxi habet, nego: Hinc quocunque idiomate proferatur forma sacramenti, reverà perficitur sacramentum; nam, ut suprà diximus ex S. August. verbum operatur in sacramentis, non quia dicitur, sed quia creditur, id est, non secundùm exteriorem vocis sonum, qui labiis profertur, sed secundùm sensum, qui fide tenetur.

Dices secundò: Idcirco verba determinata viderentur desiderari in sacramentis, quia propriè significare debent effectum sacramenti: sed ita non est; verba enim determinata ideo videntur requiri in baptismate, ut significent animam ablui à peccatis: sed verbum *baptizo* propriè non significat abluere; barbarè enim, & impropriè loqueretur, qui diceret, baptiza sudarium: igitur, &c.

Nego minorem, & ad illius probationem dico reverà quidem verbum *baptizo* non significare in lingua Latina idem, ac abluo; est enim verbum græcum, quod Ecclesia Latina usurpavit ad significandam ablutionem sacramentalem; unde etiam hôc vocabulô diversis licèt idiomatibus expressô utuntur pene omnes nationes, ut significetur unitas fidei, quæ maximè per unitatem baptismi declaratur, & conservatur, juxta illud Apostoli ad Ephes. 4. *Vnus Dominus, una fides, unum baptisma*. Potius autem ad id declarandum, vocabulum græcum usurpavit Ecclesia, quàm Latinum, aut aliud; quia lingua græca latissimè vigebat, quando Evangelium promulgari cœpit.

Dices tertiò: Non sunt aliter conficienda, & ministranda sacramenta, quàm Christus & instituit, & ministrari mandavit: sed Christus instituendo sacramenta non mandavit, ut adjicerentur verba: non enim cùm instituit Eucharistiam dixit: *Dicite quæ dixi*, sed *hoc facite in meam commemorationem*: similiter cùm baptizatum misit Apostolos, non præcepit ut baptizantes dicerent: *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* ergo non requiruntur in sacramentis verba determinata.

Distinguo majorem: Ministrari mandavit implicitè, vel explicitè, concedo: explicitè tantùm, nego. *Ad minorem* dico quòd quando Christus dixit: *Hoc facite, &c.* istud retulit ad totam actionem, quam implebat, etiam ut verba complectitur. Idem dicendum de baptismate: nam implicitè saltem signifi-

fica-

ficavit in conferendo baptismate adjiciendam esse invocationem sanctissimæ Trinitatis, dum ait: *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.*

Fateor tamen divinum istud Christi mandatum de adhibendis verborum formulis in sacramentorum administratione non posse efficaciter elici ex ipsismet Christi Domini oraculis, nisi adhibeatur Ecclesiæ traditio, & praxis; non enim ait Dominus: Dum baptizaveritis, dicite, Baptizo te: hinc satis ad baptismum videri posset alicui, si aquam infundendo tantùm proferret, In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti: imò etiam ei videri posset non opus esse voces ullas proferre, sed tantùm aquam adhiberi, Quemadmodum enim cùm dicitur Marci ultim. *In nomine meo dæmonia ejicient*, Christus non jubet, ut Discipuli ejicientes dæmonia, dicant; Ego te ejicio in nomine Christi: sed solùm ut fide respiciant Christum, & ad ejus efficacitatem attendant: Pari ratione quis existimare posset, ad baptisma sufficere, quòd infundendo aquam, quis fide apprehendat Christi efficacitatem, & virtutem in remittendis peccatis. Unde meritò dixi verba sacramentalia dumtaxat implicitè fuisse à Christo designata: explicitè verò esse repetenda ex traditione, & praxi Ecclesiæ, quæ ejusmodi verba in conferendis sacramentis perpetuò, & invariabili ritu usurpavit.

Dices ultimò: Si verba essent determinata in conficiendis sacramentis, sequeretur quòd eorum variatio, & mutatio irritum, ac nullum sacramentum efficeret: sed ita non est; alioquin vix sacramenta validè conficerentur ab eis, qui impedimentò linguæ, vel ignorantiâ latinitatis laborant, quales sunt balbi, & nonnulli sacerdotes minùs eruditi: ergo verba determinata non requiruntur in sacramentis.

Distinguo majorem: Si illa mutatio, & variatio locutionis sensum evertat, concedo: secùs, nego: quando autem variatio ista sensum omnino evertat; quando verò non, aperiet.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum non fit irritum, & invalidum per quamlibet verborum mutationem: sed dumtaxat per eam, quæ sensum variat, & alienum efficit. Patebit hujus conclusionis veritas, expendendo singulos illos modos in secundo notabili assignatos, quibus accidere potest mutatio verborum in sacramentis.

Primò namque, idiomatis mutatio non infert mutationem substantialem sensûs sacramenti; quia tunc invalidum redditur sacramentum, quando mutatur verborum sensus: atqui mutatò idiomate non mutatur verborum sensus, sed tantùm sonus; alioquin sequeretur omnes sacramentorum ministros uti debere idiomate Hebraicô vel Syriacô; quippe Christus Dominus sacramenta instituendo alterutrô hôc idiomate usus est.

Secundò, mutatio unius vocis, vel plurium, quæ sensum omninò diversum efficiunt, invalidum sacramentum efficit: secus verò si usurpentur verba synonima: quia invalidum, aut validum censetur sacramentum, in quantum illius forma mutatur, vel servatur integra; sed dum voces mutantur in alias diversam significationem efficientes, non remanet integra forma sacramenti nempe verborum significatio; secus verò accidit, dum illa perseverat. Hinc S. Irenæus lib. 1. cap. 18. refert quòd baptisma Gnosticorum idcirco reprobatum fuerit, quòd baptizarent *In nomine Patris omnium, in nomine Matris omnium; & in nomine descendentis Jesu ad unctionem, redemptionem, aut communionem virtutum*: E contra verò Ecclesia approbat baptisma Græcorum in Decreto Eugenii iis verbis baptizantium: *Baptizetur manibus meis N. in nomine Patris, &c.* quapropter invalidum foret baptisma, si quis aquam in baptizandum infundendo, hac formâ ute-

uteretur: *Ego te refrigero in nomine Patris, &c.* Validum autem foret, si quis baptizando diceret, Ego te abluo, vel ego te lavo in nomine Patris, &c.

Tertiò, quando transpositio non variat sensum verborum, irritum non facit sacramentum; dum autem variat, efficit invalidum. Patet hæc veritas ex mox dictis; hinc validum foret baptisma collatum hac forma: *Baptizo te in nomine Filii, & Patris, & Spiritus sancti*; quia sufficiens fit designatio baptizandi, & invocatio sanctissimæ Trinitatis: invalidum autem foret, siquis verba hoc inverso ordine proferret, *In nomine Patris te Filii baptizo, & Spiritus sancti*; quia hæc verborum transpositio, aut nullum sensum efficeret, aut omnino alienum à sacramentali.

Quartò, verborum interpolatio, sive intermissio, quando tanta est, ut communi sensu non judicetur esse una oratio; tunc irritum facit sacramentum; ut siquis Sacerdos privatim Missam celebrans, cum jam protulisset hæc verba consecrationis, *Hoc est*, recordaretur se eam breviarii partem non recitasse, quam sacro celebrando præmittere debuerat, eis dumtaxat duobus consecrationis verbis prolatis, illam absolveret, & postmodum cætera consecrationis verba proferret, nempe *corpus meum, &c.* irritum certè foret sacramentum, quia non esset ejusdem formæ sacramentalis significatio, Secus verò fieret, si interruptio illa neque intentionem proferentis, neque sensum verborum variaret, ut si postquam Sacerdos dixit, *Hoc est*, sternutet, tussiat, aut brevem mentis evagationem, & distractionem patiatur: tum subjiciat, *corpus meum*, non desinit valere sacramentum: quia judicatur semper eadem esse oratio, & illius sensus unicus.

Quintò, mutatio verborum in alia signa, quæ idem repræsentarent, non efficeret invalidum sacramentum matrimonji, & pœnitentiæ: secus verò circa cætera sacramenta. Prima pars constat: Enim verò in sacramento matrimonii maxime requiritur, ut conjugum consensus exprimatur: sed hic declarari potest vel per nutus, vel per scripta, vel per verba; ac subinde mutatio verborum in alia signa consensum declarantia non officit sacramento matrimoaii: Idem dicendum de sacramento pœnitentiæ; maxime in materia, circa quam versatur sacramentalis absolutio, nempe actus pœnitentis: pœnitens enim elinguis, & mutus potest vel per nutus, vel per scripturam peccata sua; & conceptum de eis dolorem Sacerdoti presenti ita apertè declarare, & exprimere, ut Sacerdos facilè judicet an sit absolutione dignus, necne. Quòd autem similis mutatio in aliis sacramentis non sit admittenda, sufficienter constat ex praxi universæ Ecclesiæ, quam ad illorum sacramentorum confectionem semper adhibuit.

Sextò, additio verborum in forma sacramenti fieri potest dupliciter; Primò quidem *intrinsece*, cum formæ sacramentorum admiscetur verbum, quod videtur esse quasi prædicatum; seu proprietas eorum verborum, quę in forma sacramenti adhiberi solent, ut siquis baptizando diceret: *Baptizo te in nomine Patris omnipotentis, & Filii sapientiæ, & Spiritus sancti divini amoris, & Paracleti.* Secundò *extrinsecè*, quando videlicet additamentum istud est extra formam sacramenti, & ei adjungitur dum est complete prolata. Utraque additio duplex esse potest, nempe vera, quæ aliquid verum enuntiat, ut in consecratione panis, dum prolatis verbis consecratoriis additur, *Quod pro vobis tradetur*: Falsa verò, quæ falsum enuntiat, quæ iterum fit dupliciter; nam aliqua additio falsa est corruptiva formæ sacramenti, ac immutativa sensus illius; qualis erat hæc aliquorum Arianorum baptizantium additio, *Ego te baptizo in nomine Patris* ma-

majoris, Filii minoris, de non extantibus formati, &c. altera verò est, quæ non corrumpit formam sacramenti, nec evertit legitimum ejus sensum, ut si Græcus consecrando Eucharistiam dicat: *Hoc est corpus meum in fermentato pane consecratum.* licèt enim id falsum sit; quia Christus non in fermentato, sed in azimo consecravit, tamen illa non destruit sensum.

Dico autem, quod ubi additio falsa est corruptiva formæ sacramenti, tunc sacramentum irritum efficit, quia non est legitima forma, quæ aliud significat, quàm id, ad quod Christus eam instituit: atqui mutato, & falsificato sensu, forma non significat amplius id, ad quod Christus D. illam instituit; proindeque additio formæ collectiva facit invalidum sacramentum.

Hinc nulla erat Marcionistarum consecratio Eucharistiæ, cùm dicebant: Hoc est corpus meum phantasticum, quia corpus phantasticum non est corpus Christi, ad quod terminari debet consecratio.

Observandum autem, quòd verborum additio falsa non possit interdum colligi, nisi ex intentione Ministri, maximè cum additio est externa; v.g. siquis uteretur hac formâ. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. & B.Virginis Dei genetricis*; talis baptismus posset esse validus, aut invalidus ex diversa ministri intentione. Esset quidem invalidus, si minister intenderet baptizare in nomine, hoc est, in authoritate B. Virginis, sicut baptizat in nomine, & authoritate Patris, Filii & Spiritus sancti: quod utique erroneum esset; non possumus enim baptizare in nomine alicujus puræ creaturæ; unde S. Paulus 1. ad Cor. 1. dicebat: ***Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis?*** Hinc egregiè observat S. Augustinus lib.5. de Baptismo cap.14. Invenimus dictum ab Apostolo; ***Et gloriam meam,*** *& ministerium meum, & prudentiam meam, & Evangelium meum: baptismus autem meus, nemo Apostolorum dixerit.*

Posset nihilominus idem baptismus esse validus, si nempe minister per prædicta verba addita, intendat, quòd intercessio B. Virginis prosit baptizato ad conservandam gratiam baptismalem; nam supposita tali intentione, forma baptismi habet totam suam significationem essentialem completam, antequam illa prædicta verba adjiciantur.

Dices: Error, aut improbitas ministri non nocet suscipienti sacramentum, quando verba Evangelica proferuntur, quia sicut ait S. Augustinus lib.2. contra epistolam Petiliani, *nascitur credens non ex ministri sterilitate, sed ex veritatis fœcunditate.*

Respondeo equidem quòd intentio prava purè interna ministri non officiat sacramento: secus autem si exteriùs declaretur: quemadmodum fit in prædicta hypotesi, quia in illa adduntur verba, quæ destruunt formam à Christo D. institutam.

Septimò, detractio alicujus vocis essentialis in forma sacramenti, irritum facit sacramentum: quia evertitur forma sacramentalis. Hinc *siquis* (ait Didymus lib.2. de Spiritu sancto, qui est inter opera S.Hieronymi) *ita baptizare conetur, ut unum de præceptis nominibus Patris, & Filii, & Spiritus sancti prætermittat, sine perfectione baptizavit*. Secus autem accidit, si vocabulum detractum non evertat significationem formæ, ut si in forma Eucharistiæ, *Hoc est enim corpus meum*, detrahatur particula *enim*, non minùs fiet consecratio, quia dictio *enim* non tollit essentiam sacramenti, quia non est de substantia formæ, nec ejus sensum immutat.

Octavò tandem, corruptio verborum, quæ locutionis sensum non aufert, nec intendit inducere errorem, non derogat integritati sacramenti; licet enim mu-

mutetur sonus sensibilis, tamen manet idem sensus, & eadem significatio; ideò Zacharias summus Pontifex, ut legitur „ cap. *Retulerunt* dist.4. de consecra- „ tione, sic scribit; Retulerunt nun- „ tii tui; quòd fuerit in eadem provin- „ cia Sacerdos, qui linguam latinam „ penitus ignoraret, & dum baptiza- „ ret nescius latini eloquii, infringens „ linguam diceret; *Babptizo te in no-* „ *mine Patria, & Filia, & Spiritus* „ *sancta*: at per hoc tua reverenda „ fraternitas consideravit eos rebapti- „ zare: *Sed* sanctissimè frater, si ille, „ qui baptizabat non errorem intro- „ ducens, aut hæresim; sed pro sola „ ignorantia Romanæ locutionis in- „ frigendo linguam, ut suprà fassi su- „ mus, baptizans dixisset, non possu- „ mus consentire, ut denuò rebapti- „ zetur. Judicavit enim Zacharias ignarum illum Sacetdotem nihil in forma baptismi mutasse: quia corruptis vocibus idem significabat, quod alii solent integris. Nam etsi verba ea seorsim, & per se prolata non significent Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, tamen cum actione Baptismi, & his vocibus, *in nomine* conjuncta, idem significant ex usûs accommodatione, alioquin nihil significarent: unde cum credibile sit eum aliquid significare voluisse, putà quòd intendit Ecclesia, meritò baptismus ille judicatus est validus.

Hæc autem omnia, quæ paulò longiùs declaravimus, paucioribus complectitur Doctor *d.3. qu.2. num.7.* ubi sermonem faciens de mutatione formę „ sacramentorum ait: Ad hujus in- „ tellectum, advertendum est, quod „ secundùm Philosophum *5. Physic.* „ quadruplex est mutatio: scilicet se- „ cundùm substantiam, qualitatem, „ quantitatem, & ubi; sic secundùm „ ista verba, potest fieri quadruplex „ variatio, scilicet *secundùm substantiam*, alia verba ponendo pro istis, „ vel aliud verbum pro isto; *secundùm* „ *quantitatem*, apponendo, vel sub- „ trahendo, & si apponendo, vel an- „ teponendo, vel postponendo, vel „ interponendo; *secundùm qualitatem*, „ scilicet auferendo aliquam requisi- „ tam terminationem ad congruam „ locutionem; *secundùm ubi*, trans- „ ponendo.

„ Et de quacumque istarum varia- „ tionum, dico, quod si varians in- „ tendit uti verbis, quibus utitur tan- „ quam forma Ecclesiæ, præcisè non „ baptizat, quia deficit sibi intentio „ utendi verbis aliqualiter variatis, „ tanquam formâ præcisâ Baptismi.

CONCLUSIO TERTIA.

Verbum sacramentale non est verbum promissorium, neque concionale, sed consecratorium; Hæc conclusio tribus partibus constat: quarum

Prima probatur *primò*, ex Concilio Tridentino sess.7. can.6. ubi dicitur anathema affirmantibus *sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantùm externa sint acceptæ per fidem gratiæ, vel justitiæ, &c.* Patet etiam ex his, quæ diximus in *1.qu.num.35.* nempe quòd differentia constitutiva sacramenti novæ legis non sit obsignatio promissionis Dei: quia, ut dictum est, verbum essentiale sacramento novæ legis, & illius constitutivum, ac distinctivum ab aliis sacramentis debet reperiri in singulis novæ legis sacramentis; sed aliqua sunt sacramenta novæ legis, quæ per se non exhibent promissionem gratiæ, ut constat non solùm in Matrimonio, & Ordine, sed etiam in Baptismo, & Eucharistia, quæ duo ipsimet hæretici non inficiantur esse vera novæ legis sacramenta: nam in baptismo verbum *baptizo*, quod est essentiale illius formæ, non est idem ac *significo*, vel *denoto*; similiter In Eucharistia verba consecrationis specie-

rum panis,nempe,*Hoc est corpus meum*, & consecrationis vini; scilicet, *Hic est calix sanguinis mei*, non important promissionem, sed denotant rem, quæ fit, seu ipsammet actualem consecrationem, ut significat Apostolus 1. ad Cor.10. sic dicens: *Calix benedictionis, cui benedicimus, &c.*

Dices primò. Verba sacramentalia Eucharistiæ non sunt tantùm ea, quæ diximus, sed etiam ea, quæ antecedunt, & subsequuntur. Enim verò Christus Dominus ait; *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*; traditio autem promissa corporis Christi accidenter exhibet gratiam, sive peccatorum remissionem, quam Christus passione sua nobis promeruit.

Respondeo primò, Verbum sacramentale, quo conficitur Eucharistia, non esse aliud præter prædictum, *Hoc est corpus meum*: cætera enim absolutè non requiruntur ad constitutionem sacramenti, ut probabitur in disputatione de Eucharistia. *Secundò* dico, quod etsi illa verba tam antecedentia, quàm consequentia spectarent ad essentiam formæ; nihilominus non exhiberent promissionem gratiæ in ipso usu sacramenti nobis applicandæ, sed tantùm illam designarent in sua causa præparatam, nempe in passione Christi.

Dices secundò, Sacramenta appellantur *signacula*, & *sigilla* à SS. Patribus; sed non ita dicuntur, nisi quia sunt dumtaxat obsignationes promissionum gratiæ Dei; ergo sunt promissoria.

Nego minorem, nam appellantur signacula aliis de causis; *Primò*, quia per hujusmodi signa Christiani censentur peculiari ratione pertinere ad Deum, & esse sub ejus tutela; sicut à pastore ovibus, à Domino servis, à duce militibus, notæ quædam inuruntur, quibus distingui valeant, quod maximè verum est de sacramentis, quæ characterem imprimunt. *Secundò*, dici possunt signacula, quia claudunt, & occultant res sacras: sic baptismus dicitur à Tertulliano lib. de Pœnitentia, obsignatio, & sigillum fidei. *Tertiò*, dicuntur signacula, quia per eorum susceptionem, professionis fidei nostræ publicum testimonium reddimus: quocirca baptismus sæpè à SS. Patribus signaculum justitiæ fidei appellatur.

Probatur secunda pars, nempe quod *verbum sacramentale non sit concionale*, quia ut volunt hæretici, verbum istud *concionale*, non est necessarium sive ad essentiam, sive ad fructum sacramenti. *Primò*, quia in Scriptura nulla fit mentio ejusmodi concionis in institutione sive Eucharistiæ, sive baptismi, quæ duo sacramenta admittuntur ab adversariis. Verum est quidem, quòd in ultima cœna Christus præclaram ad Discipulos habuit concionem, quam legere est Joan.15.& 16. Verùm eam dumtaxat habuit post institutionem, & administrationem Eucharistiæ, ante eam verò nullam concionem ad Discipulos habuit. Verum est quidem, quod laverit eorum pedes, eisque dixerit: *Vos mundi estis, sed non omnes*: at verba ista non erant concionalia, quia juxta Calvinum in tertio notabili citatum cap.14.sect.4.verbum istud est concionale, quo significatio sacramentalis explicatur suscipienti, seu quod prædicatum facit suscipientem intelligere quid signum visibile denotet: nullum autem tale verbum tunc Christus præmisit.

Idem constat de institutione baptismatis: quamquam enim Christus Dominus Matth. ult. dixerit Apostolis: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* attamen illis verbis non aliud significare voluit, quàm quòd adulti non debeant baptizari, priusquam in fide instructi fuerint. Quod utique certissimum est; nam, ut docet S. Basilius lib. de Spiritu sancto cap.12. *Fides, ac baptisma duo sunt* *mo-*

modi comparandæ salutis inter se cognati, ac inseparabiles: nam sicut fides perficitur per baptismum, ita baptismus fundamento fidei nititur, sed non inde sequitur, quod verbum concionale, quod ad illorum instructionem debet præmitti, idem sit cum verbo sacramentali, quo baptismus perficitur.

Confirmatur, quia si verbum concionale esset necessarium, maximè vel respectu ministrantis, vel adstantium, vel suscipientis: at ita non est quidem respectu ministrantis: nullus enim à se ipso docendus est; non etiam respectu adstantium; nam validè confertur baptismus, etiam quando præter ministrum, & suscipientem nullus assistit: non denique respectu suscipientis: nam infantes, & frenetici, & amentes validè baptizantur, cùm tamen sint incapaces instructionis, & verbi concionalis.

His adde quòd illi hæretici non rejiciant baptismum in Ecclesia Romana collatum, nec denuò baptizent eos, qui ab Ecclesiæ gremio ad eorum perduellia castra convolant, etsi prædicatio non præcedat; igitur, &c.

Objiciunt primò illud Matth. *Docete omnes Gentes baptizantes*. Hinc Apostoli in Actis, priùs semper docent, & instruunt, quàm baptizent: Unde S. Hieronymus exponens illud Ephes. 5. *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*; per *verbum vitæ* intelligit doctrinam: igitur verbum concionale est necessarium ad sacramentum.

Distinguo consequens: Requiritur ut dispositio necessaria adultis ad baptismum cum fructu suscipiendum, concedo: nam adultorum justificatio fidem exigit, fides auditum verbi Dei: auditus ille prædicationem: nam quomodo credent sine prædicante? ait Apostolus. Ut pars essentialis baptismi, nego: quia seu præcedat instructio, seu cum baptismo jungatur, nihil baptismi validitati, vel efficacitati detrahit. Unde Christus non præcepit Apostolis, ut baptizando docerent omnes Gentes nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti, quod debuisset, si verbum instructionis adhibere præcepisset; sed jussit docere populos baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; nam hæ voces, *In nomine Patris*, *&c.* respiciunt actum baptizandi, non docendi, qualem significant invocationem Trinitatis super ablutionem aquæ, non verò explicationem mysterii ad adstantes, in aliis enim Scripturæ textibus, illa particula *in nomine*, non aliud, quàm invocationem significat. Sic Marci ultim. *In nomine meo dæmonia ejicient*. Actuum 3. *In nomine Iesu Christi surge, & ambula*.

Ad S. autem Hieronymum dico eum explicasse præfatum locum in sensu mystico, & non litterali, ut ipsemet significat initio explicationis contextûs; sic enim incipit: *Quia verò per tropologiam viros, animas, & uxores corpora dixeramus, &c.* Nec certè aliud sensit S. Hieronymus: nam explicans præfata „ verba; *Ite, docete baptizantes*, ait: „ Jussit Apostolis, ut primùm docerent „ universas Gentes, deinde sacramen- „ to tingerent, & post fidem, ac bapti- „ smum, quæ essent observanda, præ- „ ciperent. *Subdit*: Non potest enim „ fieri ut corpus baptismi recipiat sa- „ cramentum, nisi antè anima fidei su- „ sceperit veritatem. Quibus significat priùs adultos debere instrui de articulis fidei, quàm ad baptismum accedant: distinguit igitur sacramentum baptismi ab illa prævia instructione, & doctrina.

Objiciunt secundò, S. Ambrosium lib. de Initiandis cap. 3. ubi verbum, quô perficitur baptisma, vocat prædicationem Dominicæ crucis, ait enim: *Marath fons amarissimus erat; misit in eum Moyses lignum, & dulcis factus est: aqua enim sine prædicatione divinæ crucis ad nullos usus futuræ salutis prodest.....*

fi-

ficut ergo in illum fontem Moyses misit lignum: ita, & in hunc fontem Sacerdos prædicationem Dominicæ crucis mittit, & aqua fit dulcis ad gratiam. Sed prædicatio crucis in mente sancti Ambrosij est verbum concionale: igitur ex mente sancti Ambrosii aqua non potest prodesse baptizando, nisi illuminetur doctrinâ, & concione.

Nego minorem: Nam prædicatio crucis duobus modis fieri potest: vel per verba, vel per opera; nec enim ille tantùm prædicat crucem, qui refert, & explicat Christi passionem, & tormenta, sed etiam qui vivit juxta regulam Evangelii, & carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis crucifigit. Unde in Baptismi administratione dici potest, quòd prædicetur crux Dominica per ipsummet baptismi ritum: nam, inquit Apostolus ad Rom.6. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus*. Hóc autem posteriori modò, crucis prædicationem usurpat S. Ambrosius; quia ibi dicit, Sacerdotem mittere verbum istud (quod appellat prædicationem crucis) in ipsum fontem: at verbum instructionis non mittitur in rem insensibilem, cujusmodi est aqua, sed in creaturam rationalem: ergo per prædicationem crucis intelligit ritum, quo confertur, & ministratur baptismus, repræsentans mortem Christi. & per verbum sacramentale aquas consecrans; unde dicit verbum mitti ad fontem, eo modo, quo S. Augustinus dixit, verbum accedere ad elementum, & fieri sacramentum.

Quæ utique explicatio confirmatur ex eodem S. Ambrosio, nam initio ca-
„ pitis alloquens eum, qui baptismi sa-
„ crarium ingressus est, ait: Quid vidi-
„ sti? Aquas utique, sed non solas.
„ Levitas illic ministrantes, Sacerdo-
„ tem interrogantem, & consecrantem
„ at non alio consecrat instrumento,
„ quàm verbo formæ baptismi. *Secun-
„ dò*, scribit: Marath fons amarissimus
„ erat, & Moyses in eum misit lignum,
„ ac dulcis factus est: sic aqua sine præ-
„ dicatione Dominicæ crucis ad nullos
„ usus salutis est: cum verò fuerit cru-
„ cis mysterio consecrata, tunc ad
„ usum spiritalis lavacri, & salutaris
„ poculi temperatur, & fit dulcis ad
„ gratiam; ea prædicatio est invocatio
„ S. Trinitatis; nam hæc ut applicatur
„ baptismo, crucis efficacitatem com-
„ mendat, & veluti præsentem facit ef-
„ fectum ejus applicando.

Quòd autem reverà censuerit S. Ambrosius baptismum perfici verbis consecratoriis præter mox dicta, etiam istud declarat lib.2. de sacramentis c.5. ubi pro eo quod hic dicit, Sacerdotem mittere prædicationem crucis in fontem aquæ, ait: *Sacerdos precem dicit ad fontem; invocat Patris nomen, præsentiam Filii, & Spiritûs sancti; utitur verbis cœlestibus: verba cœlestia, quæ sunt? Quòd baptizemus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.

Objiciunt tertiò illud S. Augustini tract.80. in Joan. ubi ait: *Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur: nam, & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. Hoc est verbum fidei; quod prædicamus; quo cŏrda mundantur, & baptismus consecratur*: Sed verbum, quod creditur, est concionale, seu prædicationis, & doctrinæ; non potest enim esse creditum, nisi priùs auditum, & prædicatum; unde ibidem illud appellat *verbum fidei*: & postquam declaravit verbo sacramentali mundari infantes, ut hoc verbum concionale esse declararet, sic concludit: *Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait: Iam vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis*: igitur, &c.

Nego minorem: Nec enim ea est S. Augustini mens: solùm enim probare intendit ex præfatis verbis Christi: *Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locu-*

locutus sum vobis: quòd omnis mundatio hominis repetatur ex verbo Dei, quod dicitur verbum fidei; quia nempe est fidei objectum: non autem dumtaxat ex aqua; ibi enim inquirit, quare Christus D. non dixerit: *Mundi estis propter baptismum, quo loti estis*; sed ait: *Propter verbum, quod locutus sum vobis*; respondet: quia, & in aqua verbum mundat: Unde enim tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi sanctificante verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Quasi diceret: Nemo mirari debet, quare Christus dixerit; Mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis, non verò propter baptismum; quia, & ipse baptismus consecratur per sermonem, quem locutus est; consecratur enim per verba dominica, quæ debent spectari, non ut verba communia, sed ut verba, quæ Dominus locutus est, in quibus virtus est quædam manens, & operans, quæ virtus non cadit nisi sub fide; unde statim addit: *Nam in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus permanens*. Testimonia autem sequentia ex Scripturis deprompta adduntur, ut probet in genere vim mundandi oriri ex verbo fidei, quod, ut dixi, susceperat initio probandum. Unde meritò concludit, quòd etiam verbum, per quod infantes mundantur, sit verbum, de quo Dominus ait: *Jam vobis mundi estis propter Sermonem*, &c. Cùm igitur S. Augustinus censeat per verbum, de quo sermonem instituit, justificari infantes, certum est non intelligere verbum concionale; quippe cùm infantes non possint credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem.

Probatur denique TERTIA PARS, nempe quòd *verbum sacramentale sit consecratorium*: Probatur, inquam, quia verba quibus conficiuntur sacramenta, appellantur *sanctificatio, benedictio, consecratio, invocatio nominis Dei*; Sic S. Paulus 1. ad Corinth. 10. verba quibus conficitur Eucharistia, appellat benedictionem: *Calix benedictionis*, inquit, *cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?*

Similibus appellationibus donantur à SS. Patribus: nam S. Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 3. ait: *Porro ubi Pontifex sacrosancta Dei munera collaudavit, divinissima consecrat mysteria*. Et cap. ult. sacramentalia verba appellat, *consecratorias invocationes*. Similiter S. Justinus Apolog. 2. *Super eo*, inquit, *qui renascendum esse per baptismum sibi statuerit, parentis rerum omnium Dei nomen nominatur, & istum ad lavacrum ducentes invocamus*. Item S. Ambrosius lib. 2. de sacramentis c. 5. supra laudato, & 4. de sacramentis c. 4. loquens de confectione Eucharistiæ, ait: *Panis iste, panis est ante verba sacramentorum; ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Quomodo potest panis corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio, quibus verbis fit, & cujus sermonibus? Domini Jesu*. Pariter S. Augustinus lib. 6. contra Donatistas, c. 25. *Deus*, inquit, *adest verbis Evangelicis suis, sine quibus baptismus Christi consecrari non potest, & ipse sanctificat sacramentum suum*. Idem habent cæteri Patres, quos tædiosum esset hic recensere.

Objicit Calvinus; Verba consecratoria superstitiosa videntur, & incantationi magicæ similia; quippe cùm super elementum mutum, & inanime à ministro demurmurentur, absque ullo sensu, & fide adstantium; quippe cùm ignoto idiomate, nempe lingua Latina, coram imperitis proferri soleant? ergo, &c.

Nego antecedens: Verba enim proferre super mutum, & inanime elementum maximè quando fit ex ordinatione divina, nullatenus magiam sapit, ac redolet: nam Num. 5. in sacrificio Zelotypiæ, Sacerdos plurima verba maledictionis congerebat in aquam ad id desti-

ſtinatam, quæ potata mulieres adulteras interficeret, innocentibus verò non noceret, *Inſuper* Magi non ſolùm verbis,ſed etiam rebus utuntur in ſuis præſtigiis:at hæretici nihil magicum agnoſcunt in materiis ſacramentorum: ergo nec agnoſcere debent in verbis. *Denique* incantatio magica conſiſtit in eo, quòd certæ res, figuræ, & voces aliunde per ſe inefficaces vim habeant aliquid efficiendi ex pacto tacito; vel expreſſo cum dæmone:at verba conſecratoria ſacramentorum non habent efficiendi cum ex ullo cum dæmone pacto, ſed ex inſtitutione Chriſti. Quare in ſacramentorum adminiſtratione ſunt aliqua verba, quæ debent ab omnibus intelligi, ut ea quæ proferuntur ad excitandam ſuſcipientium, & adſtantium fidem, & pietatem, & ea debent eſſe vernacula plerumque;niſi ſuſcipientes, & adſtantes Latinè intelligant: alia ad efficiendum, ut cùm Joſue locutus eſt ad Solem, qui non habebat auditum, & Chriſtus ventis imperavit. Ea cujuſcumque ſint idiomatis, idonea ſunt; ejuſmodi autem ſunt verba conſecratoria ſacramentorum.

Quaestio Quarta.

De neceſſitate, & exiſtentia Sacramentorum.

Cum Sacramentorum inſtitutio ex mero Dei beneplacito,ſummaque ejus libertate, ac liberalitate pendeat; cùmque compertum ſit divinam illius providentiam, ſingulis rebus, juxta cujuſque indigentiam, & neceſſitatem opitulari, efficaciori ratione ſuaderi,ac colligi non poteſt ſacramentorum exiſtentia, quàm ex comperta, & probata eorum neceſſitate. Unde ſapienti conſilio, ac juſto, libratoque ordine ſacramentorum exiſtentiam ab eorum ſumma hominibus quovis in ſtatu degentibus neceſſitate ſcrutantur, & inveſtigant Theologi.

Notandum autem primò, duplicem in morali Chriſtiana,quantùm ad præſens pertinet, ſolitò diſtingui neceſſitatem, quarum prima vocatur neceſſitas *medii*: ſecunda verò neceſſitas *præcepti. Neceſſitas medii* ea eſt,qua aliquid ita cenſetur neceſſarium ad finem aliquem comparandum, ut ſine illius ope non poſſit obtineri: *neceſſitas* verò *præcepti ea* eſt, qua aliquid ex ſua ratione intrinſeca non ordinatur,nec conducit ad alicujus finis aſſecutionem, ſed dumtaxat ad id requiritur ex ordinatione, & præcepto ſuperioris. Porrò neceſſitas medii duplex diſtinguitur, ſcilicet *intrinſeca*, & ex intima connexione medii cum fine, quæ ſolitò vocatur neceſſitas *ſimpliciter* qua nimirum fit, ut finis non poſſit obtineri ſecluſo tali medio: alia verò *extrinſeca*, quæ oritur non quidem ex natura rei, ſed ex inſtitutione, & ordinatione divina,& dicitur neceſſitas ad meliùs eſſe, ſeu potius eſt congruentia, quam vera neceſſitas.

Certum eſt autem ſacramenta non eſſe neceſſaria neceſſitate intrinſeca, & ſimpliciter:conſtat enim quòd Deus abſolutè loquendo, humanam ſalutem operari potuerit abſque ejuſmodi ſignis ſenſibilibus. *Inſuper*, nulla eſt ratio intrinſeca, & eſſentialis, cur ſacramenta vim habeant producendi gratiam, & conferendi eos omnes effectus, quos Deus ad eorum ſignorum applicationem in ſubjectis debitè paratis infallibiliter producit: ſolùm itaque hic inquirimus, an ſuppoſita Dei ordinatione ſacramenta fuerint neceſſaria in quovis hominum ſtatu.

Notandum ſecundò, triplicem generatim diſtingui poſſe ſtatum humanæ naturæ: Primus eſt naturæ perfectiſſimæ, qualis eſt ſtatus beatitudinis: ſecundus *naturæ innocentis*; qualis extitit ante Adami lapſum: tertius eſt ejuſdem naturæ vitiatæ per Adami peccatum. Qui rurſus dividitur in tres alios ſtatus;nam alius eſt ſtatus hominis ſub *lege naturæ*,

hoc

hoc est ante legem scriptam, nimirum ab Adamo ad Moysem: alius est sub *lege scripta*; putà ab eo tempore, quo populo Judaico lex præscripta fuit à Deo per Moysis ministerium, usque ad prædicationem Evangelii per Christum D. Tertius est sub *lege gratiæ*, qui à Christo D. ad mundi finem perseveraturus est. Quos utique tres status S. Augustinus epist.19. appellat *ante legem*, *sub lege*, *& sub gratia*. Certum est autem, quòd sacramenta nulla ratione sint necessaria in statu naturæ perfectissimæ; quia ubi est veritas aperta, omnis signorum umbra eliminatur: unde præclarè S. Augustinus lib.de catechismo cap.4. *Comeditur agnus*, inquit, *post mortem hujus sæculi, ut cùm mane illud venerit, quod vesperam non habebit, non jam auferatur sacrificium imaginis Agni, sed ipsum Agnum, quem quotidie immolamus, comedimus, & cujus sanguinem bibimus, inveniamus illic eum Sacerdotem perfectum, quem constat hic pro nostra salute occisum*. Hinc Doctor in 4. disp.1. quæst.3. num.7. ait: *Apparet quod in statu patriæ nullum congruit sacramentum, quia tunc non indiget homo sensibilibus, ut cognoscat intelligibilia pertinentia ad salutem suam: neque tunc indiget excitari ad quærendum pertinentia ad salutem, quia est perfectè consecutus salutem*. Unde difficultas remanet de quatuor cæteris humanæ naturæ statibus, nempe innocentiæ, legis naturæ, scriptæ, & gratiæ.

Notandum tertiò, Sacramenta posse considerari instituta, & ordinata ob triplicem finem, juxta triplicem eorum considerationem; enim verò spectari possunt, vel quatenus sunt cæremoniæ sacræ, ac celebres ritus, quibus homines in eamdem religionem adunati, suum Deo ut supremo rerum omnium parenti, & moderatori obsequium, & cultum impendunt: nam, ut perbellè observat S. Augustinus lib.19. contra Faustum cap.16. *In nullum nomen Religionis verum, aut falsum homines coadunari possunt, nisi aliquo signaculorum, seu sacramentorum visibilium consortiò colligantur*. *Secundò*, considerantur, quatenus sunt medicinæ, seu remedia ad resarciendam, vel conservandam, aut augendam hominis salutem. *Tertiò*, quatenus sunt media conducentia ad augendam hominis perfectionem per augmentum gratię illuminantis, & sanctificantis.

Conclusio Prima.

SAcramenta *non extiterunt in statu innocentiæ, nec ut remedia, nec ut animæ perfectiones; nec ut sacri ritus: imò nec extitissent, si ille diu perseverasset*. Hæc conclusio quatuor partibus constat, quarum *prima* communis est apud Theologos, eamque Doctor approbat locò suprà laudato, ubi ait: *Pro statu innocentiæ non fuit congruum institui sacramentum, sicut post lapsum, quia etsi tunc homo potuerit ex sensibilibus cognoscere intelligibilia: tamen nullum sensibile fuit necessarium tanquam conferens ad salutem, removendo aliquod impedimentum salutis, ut scilicet possit dici propriè medicina*.

Probatur: Quia ubi nullus est morbus, ibi nulla requiritur medicina; sed durante primævâ innocentiâ nullus fuit morbus: igitur, &c. Major constat ex illo Matth.9. *Non est opus valentibus Medicus, sed malè habentibus*; Unde præclarè S. August. *Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla erit medicinæ causa*. Minor etiam patet ex his, quæ diximus in 2. volumine de felici innocentiæ statu.

Dices: Matrimonii sacramentum est in concupiscentiæ remedium: sed illud initum fuit inter Adamum, & Evam durante statu innocentiæ: igitur in eo statu fuerunt sacramenta in remedium. Major constat ex S. Augustino in libris de Nuptiis, &c. Minor verò probatur ex illo Apostoli ad Ephes. 5. ubi loquens de matrimonio Adami cum Eva, ait: *Sa-*

Sacramentum hoc magnum est;ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.

Respondeo distinguendo minorem: Matrimonium illud fuit sacramentum secundùm latiorem significationem, & quatenus sacramentum est dumtaxat signum rei sacræ, non verò sanctificantis subjectum, in quo est tale signum, concedò: quatenus sacramentum accipitur in strictiori significatione pro signo rei sacræ sanctificantis, nego. Ad probationem dico Apostolum eatenus matrimonium Adami, & Evæ appellare sacramentum, quatenus præfigurabat conjunctionem Christi cum Ecclesia sponsa. Quòd autem tunc non fuerit propriè dictum sacramentum, sufficienter determinat Concilium Trident.cùm ait, sess.24. can.1. *Si quis dixerit matrimonium non esse verè,ac propriè unum ex septem legis Evangelicæ sacramentis à Christo D. institutum.... anathema sit.*

Probatur secunda pars, nempe quòd in statu innocentiæ non fuerint necessaria sacramenta ad animæ perfectionem; quia in illo felici statu, superiora dominabantur inferioribus, & anima corpori, ratio sensui, facultates intellectuales sensitivis, & naturalibus; id enim originalis justitia præstabat, ut quemadmodum anima perfectè erat subdita Deo, sic inferiores animæ vires naturales, & sensitivæ rationi subjicerentur;ac proinde non erat conveniens ut anima sanctitatem mutuaretur à rebus corporeis: igitur, &c.

Dices: Sacramenta necessaria sunt homini ad gratiam assequendam, perficiendam, & servandam, contra repugnantes tentationum motus:sed in statu innocentiæ potuerunt ad hæc omnia prodesse:homo siquidem in eo statu debebat sibi novum in dies comparare gratiæ gradum, illam contra infestantes tentationes tueri: igitur, &c.

Nego minorem: Nam potuisset alia via, quàm per signa corporea gratiæ augmentum suscipere,nempe per exercitium virtutum, maximè divini amoris, ad quod quidem augmentum movebat originalis justitia, quæ mentem illustrando, etiam voluntatem in omne bonum inclinabat, & vegetabat.

Dices secundò:Sacramenta prosunt ad mentis illustrationem: at in statu innocentiæ debuisset illustrari mens hominis. Ergo ad id sacramenta erant necessaria.

Distinguo minorem: Per alia signa, concedo: per sacramenta, nego: quia perfectio mentis humanæ fuisset in eo statu ex divini numinis influxu, non ex phantasmatibus, sed ex speciebus: in eo tamen statu phantasmatis utebatur anima, sed ut corpore sibi subditò; cognitionis enim perfectionem habuisset ex infuso lumine:phantasmatibus etiam utebatur, quia delectabilis est eorum experientia, quorum habemus scientiam. Quare experta fuisset naturæ vires, & actiones, ut eorum, quæ sciebat, supernaturalium, & naturalium per scientiam quæ est infusa, experimentali cognitione perciperet: ore etiam confessa fuisset fidem ad salutem, & exterioribus signis Deo cultum exhibuisset, in gratiarum actione, & pietatis testificatione, & supremæ potestatis agnitione: at ea signa sacramenta non fuissent.

Dices tertiò. Ex S. Dionysio lib. de
„ Ecclesiastica hierarchia cap.1. Deus
„ cœlestibus, & beatis mentibus exhi-
„ bet divina mysteria sine sensibilibus
„ figuris, quia sunt immateriales: no-
„ bis autem ea tradere debuit per sym-
„ bola sensibilia: quia materiali natu-
„ rà constamus: sed Adam, & Eva in statu innocentiæ constabant materiali naturà: igitur eis necessaria erant signa,& media corporea,quibus gratiam illuminantem possent assequi.

Respondeo distinguendo majorem: homines materiali naturà constantes debent habere media corporea, quibus illu-

illustrentur, quandiu pars superior non habet omnimodè subditam sibi inferiorem, concedo: secus, nego: at in eo statu omnimodè inferior pars superiori obtemperabat, & aliunde quàm sensuum beneficiò habebat id omne, quod ad suæ mentis illustrationem conducebat: nam, inquit S. Bernardus serm. de Annuntiatione: *Ipsum misericordia custodiebat, docebat veritas; regebat justitia, pax fovebat.*

Probatur tertia pars, nempe quòd sacramenta non fuerunt in eo statu tamquam ritus, & cæremoniæ sacræ: Tum quia hæc sacramentorum acceptio tantùm est impropria: Tum quia sacrificia, oblationes, aliique cultus externi abundè sufficiebant, ut homo debitum cultum Deo impenderet.

Dices: In statu innocentiæ fuissent sacrificia, ut concedimus; quia sunt præcipui actus publicæ Religionis: Unde docent Theologi sacrificium spectare ad jus naturæ, quia procedit ex naturali ratione, quòd homo rebus sensibilibus suam erga Deum subjectionem, & supremum in omnia Dei dominium agnoscat: sed sacrificia sunt sacramenta; sunt enim signa gratiæ: igitur, &c.

Respondeo primò, negari posse majorem; cùm enim brevissimò tempore steterit innocentiæ status, non videtur locum fuisse primis Parentibus sacrificium aliquod offerre: imò non abs re conjiciunt aliqui, idcirco Deum permisisse Adamum labi in peccatum, quoniam visus est ingratus erga tam munificum benefactorem, quem nullò sacrificiò in gratitudinis monimentum coluit.

Respondeo secundò, negando minorem: quia sacrificia sunt signa gratiæ per modum meriti, quando offeruntur in statu gratiæ sanctificantis; non verò per modum signi à Deo instituti ad gratiam efficaciter conferendam.

Probatur denique *quarta pars*, nempe quòd etiamsi perseverasset ille felix innocentiæ status, nullum propriè dictum institutum fuisset sacramentum: Tum quia sacramenta in eo statu fuissent inutilia; etenim ad tria præcipuè ordinantur, nempe vel ad gratiam recipiendam, vel ad illam conservandam, vel ad eam augendam: sed ad nullum ex his tribus indiguissent homines sacramentis in statu innocentiæ. Non quidem ad primum; quia quemadmodum Deus per propagationem naturalem, producit animam, ita produxisset in anima gratiam sanctificantem, veluti sacram hæreditatem à primo parente propagatam. Non etiam ad secundum quia in illo felicissimo statu, nullis internis, vel externis tentationibus agitati fuissent, aut saltem subjacuissent. Non denique tertium, quia gratiæ augmentum fieri debet modò statui convenienti: at non fuisset conveniens illi statui, ut homo per media corporea gratiam reciperet: ergo neque ut per eadem illam augeret.

Dices: In statu innocentiæ potuissent homines peccare: ergo conveniens erat, ut pro eluendo peccato, & restituenda gratia, sacramenta instituerentur. Antecedens patet: non enim melioris sortis forent Adami posteri, quàm ipsemet Adamus: at ille non obstantibus illis omnibus gratiis, ac dotibus, quibus donatus fuerat: peccavit: ergo etiam illi peccare potuerunt. Consequentia verò probatur, quia prudens Medicus non solum præsentibus morbis præbet remedia, sed etiam imminentibus, & futuris parat antydota, seu præservativa; sed Deus est prudentissimus animarum Medicus, peccata sunt morbi, sacramenta verò antidota, & remedia: igitur, &c.

Respondeo primò, negari posse antecedens: nam, ut diximus in 2. volumine: *tract. 3. disp. 2. art. 3. quæst. 1. con. 3.* Si Adamus innocens stetisset, ipsius posteri confirmati fuissent in gratia sanctificante; non quidem ab initio suæ

Nativitatis, sed ubi vicissent primò eis ingruentem tentationem.

Respondeo secundò, negando consequentiam; & ejus probationem distinguo: Si morbi contingant frequenter, & ut plurimùm, concedo: si raró, nego: quanquam enim si perseverasset innocentię status, aliqui forte hominum lapsi fuissent in peccatum, tamen istud raró, & in paucis accidisset: non fuisset autem congruum instituere sacramenta pro paucissimis illis hominibus, maximè cùm per alia media potuissent deperditam gratiam recuperare, nempe per actus contritionis, & amoris Dei, quos longè faciliùs, ac perfectiùs quàm nos, propter minùs repugnantem sensualitatem, & prestantiora, & efficaciora auxilia potuissent elicere.

Non abnuerem tamen (ex hypothesi quòd etsi Adamus non peccasset Christus venisset) tunc instituenda forè illa sacramenta: quibus instituendis peccatum non fuit occasio, maximè verò Eucharistiam; *Tum* ut Incarnationis beneficium cæteris hominibus communicaret; Eucharistia enim est quædam Incarnationis extensio: *Tum* ad augendam gratiam; siquidem ad illius augmentum primò, & per se ordinatur: *Tum* ut præstantissimum esset pignus futuræ gloriæ: *Tum* denique, ut hominibus præberet perfectum sacrificium laudis, & gratiarum actionis.

Enimverò status viæ cæteris perfectior quoad gratiam, congruè exigit institutionem eorum mediorum, quibus gratia perfectiori modò augeatur: at status innocentiæ esset perfectissimus, ac subinde conveniens fuisset, ut in illo statu homines habuissent perfectissima media, quibus augmentum gratiæ possent comparare: nullum autem medium præstantius est, quàm ipsemet Dei, & hominum Mediator, qui in Eucharistia recipitur.

Deinde probabile fit, quòd Deus non minùs dilexisset homines innocentes, quàm per peccatum vitiatos; ac subinde quòd eos minori beneficiò non cumulasset: at nullum est præstantius hominibus à Deo concessum post Incarnationem, quàm Eucharistiæ sacramentum, *in quo*, inquit Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. *divitias divinis sui erga homines amoris effudit*: igitur verisimile est homines in statu innocentiæ fore hóc præstantissimò beneficiò donandos.

Denique, perfectius est habere augmentum gratiæ ex opere operato, & operantis simul, quàm dumtaxat ex opere operantis, ut constat in adultis, qui abundantiorem gratiam suscipiunt, dum baptizantur cum debita præparatione, quàm parvuli, qui absq; ejusmodi pręvia dispositione suscipientes baptisma, minori gratiarum irriguo donantur. In statu autem innocentiæ gratia fuisset hominibus collata modò omnium præstantissimò, ac subinde probabile fit, quòd in eo statu aliqua fuissent sacramenta, quibus homines gratiam consequi possent ex opere operato, sicut, & ex opere operantis.

CONCLUSIO SECUNDA.

In lege naturæ erat aliquod determinatum remedium, ac sacramentum, maximè pro eluendo originali peccato, Hæc conclusio tribus partibus constat: Prima, quòd fuerit aliquod remedium: Secunda, quòd fuerit determinatum: Tertia, quòd fuerit verum sacramentum.

Prima pars communis est apud Theologos, eamque expresè docet subtilis Doctor in 4. dist. 1. quæst. 7. ubi ait: „ Nullò tempore dimisit Deus cultores „ suos sine remedio necessario ad salu„ tem: sed omni tempore post lapsum „ fuit necessaria ad salutem deletio „ originalis: ergo quocunque tempore „ aliquod remedium efficax erat ad „ hoc. Etsi potuit deleri in adultis per „ motum bonum intrinsecum; tamen „ in parvulis, in quibus talis motus est „ impossibilis, non potuit deleri per actum

„ actum suum proprium: ergo per ali-
„ quem actum aliorum circa ipsos, vel
„ ad ipsos relatum.

Quam utique veritatem nemo sanæ mentis potest inficiari; *Absit enim* (inquit Innocentius III. relatus in capite majores de Baptismo (*ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin, & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem*.

Idem docet Author quisquis est de operibus Christi Cardinalibus apud S. Cyprianum. *Sanè*, inquit, *originale peccatum, quod a primis parentibus in totam generis humani successionem defluxit, omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari, licèt vim plenâ significandi non habuerint donec ad rem ipsam ventum est, quæ figurarum operiebatur velamine*.

Nec refert, quòd illius remedii Scriptura non meminerit; inde enim non est consequens, quòd illud remedium non fuerit ordinatum; alioqui pari ratione dicendum esset, sexum muliebrem apud Israelitas omni caruisse remediô, & mediô quô mundarentur ab originali peccato, & in populum Dei consignarentur; quippe cùm Circuncisionis essent incapaces: quod tamen absurdissimum est, erant enim de fœdere Abraham, sicut, & masculi, & offerri debebant in templo adhuc puerulæ ante usum rationis: non potuissent autem sacramentorum, & cęremoniarum legis esse participes, nec credibile videtur Deum fuisse imperaturum earum oblationem in templo, si reverà fuissent naturâ filiæ iræ, sicut, & cæteræ; igitur, &c.

Dices: Quamvis innumerabilis parvulorum multitudo in utero matrum extinguatur, eis tamen nullum originalis peccati remedium à Deo provisum est, & omnes quotquot parvuli ita sunt extincti, sive in lege naturæ, sive Moysis, sive Christi, damnati sunt: ergo non congruè colligitur remedium fuisse divinitus institutum ex innumera multitudine parvulorum, alioqui periturorum.

Nego consequentiam: Non enim eadem est paritas: Tum quia parvuli in utero morientes paucissimi sunt respectu aliorum; non est autem conveniens, ut Deus pro paucissimis hominibus sacramentum instituat: Tum quia qui moriuntur in utero, sunt incapaces remedii suscipiendi, quia per homines humanô modô non potest eis applicari, cùm non cadant sub hominum notitiam, & administrationem, sicut ii, qui nascuntur; unde licèt Deus potuerit his negare remedium originalis peccati sine injustitia, tamen bonitatis ejus, & providentiæ fuit id in omni lege concedere.

Probatur secunda et tertia pars, nempe quòd remedium istud fuerit aliquod signum sensibile determinatum, & gratię sanctificantis productivum ex opere operato. Probatur, inquam, primò authoritate S. Augustini lib. 5. contra Julianum cap. 9. ubi ait: *Nec ideo tamen credendum est, & ante datam Circumcisionem famulos Dei, quandoquidem in eis erat Mediatoris fides in carne venturi, nullô sacramentô ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit*.

Quam utique sententiam probat, & sequitur Doctor locô suprà laudatô, *ubi*
„ *subdit*; Non poterat esse certus, quòd
„ actus alterius relatus ad parvulum
„ sufficeret ipsi, nisi hoc esset institu-
„ tum à Deo: nullus enim potest esse
„ certus, quòd per aliquid attingat ad
„ salutem, nisi sit certus, quòd Deus
„ acceptavit illud tanquam sufficiens
„ ad talem finem. Cùm ergo non so-
„ lùm adultis cultoribus suis provide-
„ rit Deus de remediis necessariis ad
„ salutem, sed etiam parvulis, eo-
„ rum (& hoc de remedio, de quo

pa-

„ parentes possunt esse certi pro par-
„ vulis) sequitur, quòd tempore illius
„ legis naturæ erat à Deo institutum
„ aliquod remedium, vel signum cer-
„ tum, & efficax deletionis originalis
„ peccati. Et magis probabile est, quòd
„ per aliquod signum sensibile, quàm
„ per aliquod signum intelligibile tan-
„ tùm; quia pro toto statu naturę lapsę,
„ congruunt homini signa sensibilia
„ respectu spiritualium; ergo rationa-
„ bile est aliquod sacramentum, saltem
„ contra originale fuisse in tempore
„ legis naturæ.

Quibus Doctor tria docet: Primum, quòd remedium istud fuerit aliquod signum determinatum: Secundùm, quòd fuerit sensibile: Tertium, quòd fuerit efficax: quæ tria totidem sunt sacramenti perfecti characteres. Quòd autem fuerit determinatum signum à Deo, constat, quia signa practica gratiæ nemo determinare potest præter Deum, quia cùm solus sit gratiæ author, etiam solus potest illius productionem certò determinare ad alicujus signi præsentiam.

Deinde, Si signum illud peccati originalis remissivum relictum esset liberę hominum determinationi, melior foret conditio parvulorum quoad salutem in lege naturæ quàm in lege gratiæ, utpote cùm haberent medium generalius, & facilius, quàm sit baptismus.

Quòd autem istud remedium debuerit esse sensibile, probatur: Si remedium istud non fuisset aliquod signum sensibile, maximè fuisset (ut volunt aliqui) actus interior fidei: sed ita non est, primò quia charitas longè præstantior est, & efficacior fide: sed nullus justificari potest per actum charitatis alienæ: ergo multò minùs per actum alienæ fidei. Nec dicas idcirco fidem magis justificare, quàm charitatem; quia fides magis respicit Mediatorem, ut est alteri causa salutis, quàm charitas. Hæc enim responsio prorsus esset evanida. Enimver ò quà ratione actus fidei terminatur circa Mediatorem, eàdem ratione actus charitatis justificaret, quia ad ipsum Mediatorem terminaretur: ergo cùm nullus dixerit actum charitatis alienæ fuisse sufficientem ad justificationem parvulorum, nec idem de actu fidei sentire debet.

Adde quòd non magis fidei actus conferat ad sanctificationem alienam, quàm ad propriam: sed actus fidei in lege naturæ non erat sufficiens ad justificationem propriam, quia poterat quis habere fidem informem, id est, non perfectam charitate, quæ forma virtutum est.

Deinde, Si solus fidei actus internus fuisset sufficiens in parvulis ad eluendum originale peccatum in lege naturæ, potuissent per eum actum justificari parvuli, non solùm nati, sed etiam concepti, & intra maternum uterum existentes; nec solùm præsentes, sed etiam absentes; imò in casu necessitatis potuisset actus ille sufficere ad justificationem omnium parvulorum totius mundi, etiam in utero existentium, quia mentis actus purè internus, & intentionalis, æquè potest dirigi ad pueros in utero, ac extra uterum absentes, ac præsentes, erga plures, ac erga unicum; sicque remedium istud longè majoris esset efficacitatis, quàm baptismus, quòd cùm redundet in injuriam legis gratię, concedere non possunt adversarii, nec consequenter admittere debent id unde consequentia illa eruitur.

Denique, Id per quod infantuli fiebant Ecclesiæ membra, debet esse externum ac sensibile, conjunctio enim ad corpus sensibile, qualis est Ecclesia, debet esse sensibilis: Sed remedium istud, quò eluebatur originale peccatum, constituebat infantes Ecclesiæ membra, sicut circuncisio in lege Mosaica, & baptismus in Evangelica: igitur, &c.

Dices: Plurimi Ecclesiæ Doctores testantur solam fidem internam fuisse suf-

sufficiens remedium in lege naturæ ad originalis peccati remissionem in infantibus; igitur ita est. Probatur antecedens ex Tertulliano lib. de Baptismo cap.13. *Fuerit salus retro per fidem nudam ante Domini passionem, & resurrectionem; at ubi fides aucta est credendi in Nativitatem, passionem, resurrectionem ejus, addita est ampliatio sacramenti, obsignatio baptismi, vestimentum quodammodo fidei, quæ retro erat nuda, nec potest jam sine sua lege, lex tingendi imperfecta est, & forma præscripta.* Sed & ex S. Gregorio 4. Moral. cap.3. *Quod apud nos valet aqua baptismi, hoc egit apud Veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro his, qui ex Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium Circumcisionis.* Ex S. Bernardo epist.77. in Nationibus; *Quotquot inventi sunt fideles, adultos quidem fide, & sacrificiis, credimus expiatos; parvulis autem etiam solam fidem profuisse, imò sufficisse credimus.* Eis adstipulatur Beda in Lucam c.8. dicens: *Qui vel ante Circumcisionis tempora, vel post datam Circumcisionem, de exteris Gentibus, extitere fideles, ut Job, & amici, liberique illius, sive victimis hostiarum se, suosque ab originali peccato, seu certè sola fide salvabant.*

Respondeo, eas omnes Patrum authoritates eo modo solvendas, & explicandas, quomodo subtilis Doctor loco suprà laudato, *num.*3. solvit authoritatem S. Gregorii, dicens: „Quod sanctus Gregorius non intelligit solam „fidem pro solo habitu, nec fortè tantùm pro actu interiori: sed pro actu „exteriori sensibili protestante fidem: „ille autem actus sufficienter potuit „habere rationem sacramenti. Qua ratione fidem justificativam etiam usurpat S. Augustinus lib.2. de Nuptiis, & concupiscentia cap.11. scribens. Ex „quo instituta est circumcisio in populo Dei: quod erat tunc signaculum „justitiæ fidei ad significandam purgationem valebat parvulis origina„lis, veterisque peccati, ut baptismus „ex illo valere cœpit ad innovatio„nem hominis, ex quo institutus est, „non quod ante circumcisionem ju„stitia fidei nulla erat; nam cum „adhuc esset in præputio, ex fide ju„stificatus est ipse Abraham Pater „gentium, quæ fidem ipsius erant se„cturi: Sed superioribus tempori„bus omni modo latuit sacramentum „justificationis ex fide: eadem tamen „fides Mediatoris salvos justos facie„bat antiquos, pusillos cum magnis. Quibus verbis S. Augustinus fidem illam justificativam appellat sacramentum fidei, ac proinde censet illam non fuisse dumtaxat actum internum, sed etiam aliquo signo exteriori, & sensibili declaratum. Quodnam autem fuerit illud sensibile signum, an videlicet sacrificium aliquod oblatum pro eluendo originali peccato, an ipsa pueri emaculandi oblatio coram Deo: nihil certi definiri potest, cùm istud Scriptura sacra tacuerit.

CONCLUSIO TERTIA.

IN lege scripta, seu Mosayca præter Circumcisionē, plura alia erant sacramenta: Hæc est pariter communis, & colligitur ex Concil. Florentino in decreto Eugenii, ubi post enumerata septem legis sacramenta, subdit: *Quæ multùm à sacramentis differunt antiquæ legis: illa enim non causabant gratiam: sed solùm eam per Passionem Christi dandam figurabant: Hæc verò nostra, & continent gratiam, & eam dignè suscipientibus conferunt.* Item ex Concilio Trident. sess.7. can.2. *Si quis dixerit ea ipsa novæ legis sacramenta à sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit.*

Probatur etiam authoritate sanctorum Patrum, maximè S. Augustini lib. de vera Religione cap.16. & lib.19. contra Faustum cap.17. ubi ait: Sacramenta Ve-

„ veteris legis ablata sunt, quia im-
„ pleta, & alia sunt instituta virtute
„ majora, utilitate meliora, actu fa-
„ ciliora, & numero pauciora.

Ratio etiam suffragatur, quia ex dictis, sacramentum est signum sensibile, & permanens ex Dei ordinatione institutum ad significandam aliquam gratiam, & sanctitatem: sed præter circumcisionem plures erant in veteri lege ritus, & cæremoniæ, quibus talis definitio competit; igitur, &c. Major constat. Probatur minor: triplicis enim generis erant ejusmodi signa: alia namque erant *consecratoria*; alia *Eucharistica*, alia *Purificatoria*. Primi generis erant omnes Pontificum, ac Sacerdotum inaugurationes, & sacri ritus, quibus destinabantur, & initiabantur aliqui homines, ut debitum Deo cultum impenderent, quales erant Sacerdotes, & Levitæ, quorum consecrandorum ritus memorantur Exodi 28. & 29. *Secundi generis* erat agnus Paschalis, qui comedebatur in memoriam beneficiorum Dei, maximè verò liberationis à captivitate Ægyptiaca. *Tertii verò generis* erant omnes purificationes, & expiationes, quæ maximè duplicis erant generis; aliæ enim erant expiationes ab immunditiis exterioribus, & legalibus, quæ fiebant per aspersionem aquæ, vel per aliquod sacrificium ordinatum ad tollendum peccatum, quo immunditiæ illæ contractæ fuerunt. Expiationes verò à peccatis fiebant per sacrificia, quæ offerebantur, vel pro universo populo, vel pro peculiaribus personis.

Porrò omnia ista tum legis naturæ; tum scriptæ sacramenta figuræ fuerunt, ac imagines veritatis, & gratiæ, quæ per sacramenta novæ legis debebat ubertim redundare, cum hoc tamen discrimine, ut notat Hugo Victorinus part. 11. cap. 6. *Quod*, inquit, *prima sacramenta legis naturalis, quasi veritatis umbra, quæ verò tempore legis Moysis, quasi quædam imago veritatis: quæ autem sub gratia novissimè consequuntur, jam non umbra, vel imago, sed ipsum corpus veritatis.*

Advertendum insuper, quod ex omnibus sacramentis legis scriptæ, aliqua nostris correspondebant; circumcisio enim erat figura baptismatis; comestio agni Paschalis, & Panum propositionis Eucharistiæ: Purificationes pœnitentiæ, & consecrationes Sacerdotum, sacramenti Ordinis. Nullæ antem erant figuræ confirmationis, Extremæ-Unctionis, & Matrimonii, Non quidem *Confirmationis*, quia hæc est sacramentum plenitudinis gratiæ, quæ tunc non fuerat ad homines derivata, nihil enim ad perfectum adducit lex: neque *Extremæ-Unctionis*, quia est immediata præparatio ad consequendam gloriam æternam, cujus possessio, & aditus nondum patebat in veteri lege, quia nondum solutum erat nostræ redemptionis pretium: Non denique *Matrimonii*, licèt enim eo tempore verum fuerit matrimonium, non tamen erat verum sacramentum ex ea parte, qua confert gratiam, quia nondum facta fuerat Verbi divini cum humanitate conjunctio. Nec proinde erat signum indissolubilis conjunctionis Christi cum Ecclesia; unde S. Paulus loquens de matrimonio significante unionem Christi cum Ecclesia, non dicit: Sacramentum *magnum erat*, sed *magnum est*, ut nempe denotet tempus præsens, non verò præteritum.

QUÆRES, *Vtrum circumcisio habuerit vim, & efficaciam remittendi peccatum originale, & conferendi gratiam sanctificantem ex opere operato?*

AFFIRMAT Doctor in 4. dist. 1. qu. 6. num. 2. ubi ait. *Hic supponendum est tanquam certum, quod per circumcisionem peccatum originale delebatur, quod patet per authoritates SS.* &c. Por-
rò

rò hę Sanctorum authoritates hanc veritatem comprobantes potissimè petuntur ex S.Augustino, qui plurimis in locis apertè docet, Circumcisionem habuisse vim remittendi peccatum, & ex ejus necessitate, tanquam medio efficacissimo plerumque utitur contra Pelagianos, ad probandam peccati originalis veritatem, & existentiam: maximè verò lib. 4. de Baptismo cap. 24. ubi sic ait: *Veraciter conjicere possumus, quid valeat in parvulis Baptismi sacramentum ex Circumcisione carnis, quam prior populus accepit*. Et infrà: *Cur ergo ei*(Abrahamo) *praeceptum est, ut omnem deinceps infantem masculum octavo die circumcideret, qui nondum poterat corde credere, ut ei deputaretur ad justitiam, nisi quia & ipsum per seipsum sacramentum multum valebat?* Et lib.3. contra Julianum cap.18. sic eum compellit: *Responde, si potes, cur ipse Isaac, nisi Baptismatis Christi signo circumcisus octavo die fuisset, periisset anima ejus de populo suo? Explica, si potes, tantâ pœnâ, quâ meritò plecteretur, nisi ab hac illo sacramento liberaretur?* Et lib. 16.de civit.cap.27. *Ac per hoc, quia Circumcisio signum regenerationis fuit, non immeritò parvulum propter originale peccatum, quo primum Dei dissipatum est testamentum, generatio disperdet, nisi regeneratio liberet*. Tandem lib.2.de nuptiis,& concupiscentia c.11. *Ex quo*, inquit, *instituta est circumcisio in populo Dei, quod erat tunc signaculum justitiae fidei, ad significationem purgationis, valebat & parvulis ad remissionem originalis, veterisque peccati: sicut & Baptismus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo institutus est*.

Ei subscribunt plures è SS. Patribus, maximè S. Gregorius lib.4.Moral. c.2. ubi ait, *Quòd apud nos valet aqua Baptismi hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro iis, qui de Abrahae stirpe prodierant, mysterium Circumcisionis*. Similiter sanctus Bernardus epist.77.quae est ad Hugonem de S.Victore. *Quia verò*, inquit, *& alia praeter Baptismum contra originale peccatum remedia, antiquis non defuisse temporibus, Abrahae quidem,& semini ejus Circumcisionis sacramentum in hoc ipsum divinitus traditum est, in nationibus verò, quotquot Fideles inventi sunt, adultos quidem fide, & sacrificiis credimus expiatos: parvulis etiam solam profuisse, imò & suffecisse fidem parentum*. Et serm. 2. de Assumptione: *In Baptismo*, inquit, *sola gratia lavat hanc maculam, quam olim rasit petra Circumcisionis*.

Idem docent *S.Prosper* epist. quae est 84. apud S.Ambrosium. Et *Beda* in illud Lucae; *Postquam consumati dies octo, ut circumcideretur puer*, ubi scribit: *Scire debet fraternitas vestra; quia idem salutiferae curationis auxilium Circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod nunc Baptismus agere revelatae gratiae tempore consuevit, excepto quod Regni coelestis januam needum intrare poterant, donec adveniens, benedictionem daret, qui legem dedit*.

Ipsam quoque veritatem luculenter docuit Innocentius III.ut refertur cap. *Majores* de Baptismo, ubi cùm dixisset Baptismum Circumcisioni successisse, & utriusque aequalem necessitatem probavisset, ex eo quòd Genes.17. dicitur: *Masculus, cujus praeputii caro*,&c. quemadmodum Joan.3. *Nisi quis renatus fuerit*, &c. utriusque tandem assignans differentiam, ait; *Quoniam etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum Cœlorum*, &c.

Probat Doctor eamdem veritatem hac ratione; Ad hoc, *inquit*, est ratio „ congrua, quia Deus nullo tempore „ reliquit genus humanum sine reme-

,, dio ad salutem; maximè illos, qui-
,, bus ipse legem dedit,ut per ejus ob-
,, servantiam pertingerent ad salu-
,, tem. Frustrà enim fuisset data talis
,, lex sine remedio: ergo tempore le-
,, gis Mosaicæ dedit aliquod tale re-
,, medium, observantibus ejusmodi
,, legem: non possunt autem attingere
,, ad salutem sine deletione originalis
,, culpæ: ergo in illa lege instituit ali-
,, quod remedium contra illam cul-
,, pam, istud, & non aliud videtur esse
,, ibi institutum, tanquam tale reme-
,, dium contra illam, juxta illud Ge-
,, nes.17. *Masculus, cujus præputii ca-*
,, *ro circumcisa non fuerit, delebitur*
,, *anima illa de populo suo, quia pactum*
,, *meum irritum facit.*

Quam utique Doctoris rationem sic in forma proponere licet: Lex Mosaica reverà hominibus, qui ad ejus observantiam tenebantur, subministrabat media necessaria ad salutem; ac subinde ad remissionem originalis peccati: sed ad ejusmodi peccati remissionem non erat tunc aliud remedium, quàm Circumcisio. Major patet; Nullus enim originali peccato, aut actuali fœdatus consequi potest vitam æternam in statu illius peccati, quia nihil inquinatum introibit in regnum cœlorum. Minorem vero probat Doctor ex illo Genes. cap.17. *Masculus, cujus præputii caro,* &c. Quo pariter oraculo maximè nititur S.Augustinus, ut apparet ex dictis, præsertim ex lib.16.de civit.cap.27.ubi scribit: *Idem potest movere, quomodo intelligi poterat, quod hic dictum est.* MASCULUS, QUI NON CIRCUMCIDETUR CARNE PRÆPUTII SUI OCTAVO DIE, INTERIBIT ANIMA ILLA DE GENERE SUO; QUIA TESTAMENTUM MEUM DISSIPAVIT. *Cùm hæc nulla culpa sit parvuli, cujus dixit animam perituram, nec ipse dissipaverat Testamentum Dei; sed Majores, qui eum circumcidere non curarunt: nisi quia etiam parvuli non secundùm suæ vitæ proprietatem, sed secundùm communem generis humani originem, omnes in illo uno Testamentum Dei dissipaverunt, in quo omnes peccaverunt... sed intelligenda sunt hæc divina verba, tanquam dictum sit: Qui non fuerit regeneratus, interibit anima illa de genere ejus, quia Testamentum meum dissipavit, quando in Adam cum omnibus etiam peccavit.*

Repones: Illa verba (*octavo die*) neque in Hebraico, neque in vulgato Textu haberi, adeoque cum sancti Augustini, & Doctoris argumentum illis maximè verbis innitatur, infirmum est, & invalidum. *Insuper* verba illa, seu divina comminatio dirigitur ad eum, qui capax est præcepti, & pœnæ; at parvulus non est capax implendi præcepti; ac subinde illa comminatio dirigitur non ad parvulum, sed ad adultum, qui puniri debet morte temporali, quod negligeret, vel circumcidi, vel filium suum circumcidere. Quod utique confirmatur: quia textus Hebraicus, & Græcus, imò & Caldaicus sic ferunt: *Masculus, qui non circumciderit carnem*, &c. ubi verbum *circumcido* sumitur activè, non autem passivè; quemadmodum etiam S. Ambrosius legit. *Præterea* eodem capite, ubi præcipitur Circumcisio infantis octo dierum, nulla pœna indicitur ei, qui circumcisus non fuerit; sed absolutè statuitur: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis.* *Denique*, non rectè videtur colligere S.Augustinus, *pactum* illud, ob cujus transgresionem delenda est de populo Dei, esse divinum pactum initum cum Abramo; Nam pactum istud non aliud est, quàm de quo prior facta fuerat mentio, his verbis. *Hoc est pactum meum quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te.* Hoc autem pactum aliud non est, quàm præceptum frequentandæ Circumcisionis: nam statim subditur *circumcidetur in vobis omne masculinum*: igitur præfata ratio est nulla.

Respondeo, his omnibus nihil quidquam

quam adversus nostræ assertionis veritatem evinci: Primò namque vocabula *octavo die* habent 70. Interpretes etiam post emendationem Sixti V. Quam etiam lectionem habent Origenes lib. 2. in Epist. ad Rom. cap.2. Ambrosius Epist.33. &c. *Deinde*, sive vocabula *octavo die* addantur, sive non, propositio illa generalis: *Masculus, cujus præputii caro*, extenditur etiam ad parvulos, de quibus paulò ante sermo fuerat, his verbis: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis omne masculinum in generationibus vestris*, Unde existimo illa vocabula *octavo die* à 70. Interpretibus claritatis gratia fuisse addita, cùm aliunde rescirent eum esse sensum illius divinæ interminationis, divinique præcepti. Nam Genes.21. Abraham filium suum Isaac circumcidit; *die octavo, sicut præcepit ei Dominus*. Et Levitici 12. *Die octavo circumcidetur infantulus*.

Adde quòd oportuit hæc verba fuisse usu recepta tempore S.Augustini; cum enim exinde maximè urgeret Pelagianos negantes peccatum originale, facile eis fuisset illius argumentum refellere, dicendo nempe, illum argumentari ab authoritate interpolata. Hinc mirari satis non possum quo genio Lugo d.5.sect.4.ausus fuerit scribere *n.66*. Augustinum illa verba Genesis intellexisse, quasi inducentia necessitatem Circumcisionis ad illum effectum, sed fundatur in falsa lectione illius Textus, additis illis vocibus *octavo die*, quæ tamen in vera littera non reperiuntur. Quamquam enim sola editio vulgata jam sit indubitatæ authoritatis, inde non est consequens omnem aliam lectionem ei minimè contrariam, esse falsam.

Objicies primò varios Scripturæ Textus, quibus significari videtur, primò neminem ex legis operibus justificari. Sic ad *Rom.3.* Ex lege tantùm cognitio „ peccati; quia ex operibus legis non „ justificabitur omnis caro coram illo, „ &c. *Secundo*, Circumcisionem nihil „ prodesse, nec ullam habere efficaciam: Sic ad Galat.5. *Neque Circumcisio aliquid valet*. Et 1.ad Corinth.7. *Circumcisio nihil est*. *Tertio*, idem Apostolus ad Rom.3.referens omnes Circumcisionis utilitates, & prærogativas, non meminit illius efficaciæ ad delendum peccatum originale, & conferendam gratiam sanctificantem. *Quarto*, Sacramenta veteris legis appellantur ab eodem Apostolo ad Galat.3. *Infirma, & egena elementa*: igitur nec in se gratiam continebant, nec eam conferebant.

Respondeo ad primum, in lege veteri tria fuisse operum genera, nempe moralium, cæremonialinm, & judicialium. Moralia eadem fuerunt, quæ in lege Evangelica, putà decem præcepta Decalogi; judicialia autem omninò fuerunt abrogata sicut & cæremonialia: Moralia autem erant meritoria, ac proinde conferebant gratiam ex opere operantis, quando fiebant ex fide in Christum venturum; Unde Apostolus ad Rom.3. post præmissa in objectione verba, subdit. *Justitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum: non enim est distinctio* (supple personarum) *Iudæi, aut Græci*, &c. & ratio est: *omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei. Iustificati estis* (non ex merito scilicet naturæ, aut Circumcisionis, aut operum) *per redemptionem, quæ est in Christo, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ* (supple gratiæ, quæ intelligitur justitia, per quam justificamur) *propter remissionem præcedentium delictorum, ut sit ipse justus, & justificans eum, qui est ex fide Iesu Christi*. Concludit *Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est, per quam legem? factorum? non: sed per legem fidei*; quia nempe tollit gloriationem hominis, sive per le-

legem, sive per opera naturæ, ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus; & rationem subdit: *Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis. An & Iudæorum Deus tantum? Imo & Gentium. Quoniam quidem unus est Deus, qui justificat Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem: Legem destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus.*

Ad secundum dico, Apostolum nihil aliud intendere, quàm quòd per Christi Passionem evacuata fuerit omnis virtus Sacramentorum, & sacrificiorum veteris legis; ac proinde Circumcisionem nullius amplius esse virtutis, & efficacitatis, currente lege Evangelica. Quòd autem Circumcisio plurimam utilitatem, & efficacitatem habuerit, significat ipsemet Apostolus ad Rom. 2. ubi ait: *Circumcisio quidem prodest, si legem observes.* Et cap. 3. Quæ utilitas Circumcisionis? multùm per omnem modum.

Ad tertium dico esse argumentum petitum ab authoritate negativa, ex qua nihil concludere licet. Adde quod necesse non judicaverit Apostolus hanc Circumcisionis prærogativam referre, cùm illa jam apertè constaret ex Genes. cap. 17. neque id spectabat ad scopum ab eo intentum; siquidem ejus mens erat, retundere Judæorum vanam jactantiam, & superbiam, quâ se Gentilibus ad fidem conversis præferri volebant, eo quòd illis credita fuissent eloquia, & mysteria, ait enim ibidem: *Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam, causati enim sumus, Judæos, & Græcos omnes sub peccato esse.* Unde concludit, *An Judæorum Deus tantùm, nonne & Gentium? imò & Gentium; quoniam quidem unus est Deus, qui justificat Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.*

Ad quartum dico, Apostolum per infirma, & egena elementa ibidem intelligere non sacramentum veteris legis, sed idola Gentium; siquidem versu præcedenti ait: *Tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui naturâ non sunt dii serviebatis.* Unde post verba in objectione allata subdit: *Quibus denuò servire vultis, dies observatis, & menses, & tempora, & annos.* Quæ omnia Gentes facere consueverant.

Urgebis: Si Circumcisio habuerit vim justificandi, maximè respectu Abrahæ, cui primùm à Deo præcepta est, sed ita non est: nam Apostolus ad Rom. 4. sic scribit: *Dicimus enim, quia reputata est. In Circumcisione, an in præputio? non in Circumcisione, sed in præputio; & signum accepit Circumcisionis signaculum justitiæ fidei, quæ est in præputio,* &c.

Respondet Doctor num. 11. Circumcisionem equidem non contulisse Abra-
„ hæ gratiam; Quia, *inquit*, Abraham
„ jam attigerat, vel transcenderat il-
„ lum gradum, ad quem determinata
„ fuerat Circumcisio. Et intelligo, ni-
„ hil ei intus contulit, per modum Sa-
„ cramenti, sive virtute operis opera-
„ ti: sed credo, quòd ei contulerit per
„ modum meriti, sive virtute operis
„ operantis: quia credo, quòd actus
„ circumcidendi se ex obedientia Dei,
„ & ex charitate procedens, ei fuit
„ meritorius, sicut & immolatio Isaac.

Instabis: Exinde ergo sequitur Circumcisionem non contulisse gratiam ex opere operato.

Respondet Doctor, negando seque-
„ lam: nam significabat certitudina-
„ liter gratiam vel fieri, si non adsit
„ obex, vel jam inesse. Sicut si beata
„ Virgo fuisset in Conceptione Filii
„ in summa plenitudine gratiæ, ad
„ quam Deus disposuit eam pervent u-
„ ram, si posteà fuisset baptizata, nul-
„ lam ibi gratiam recepisset de novo;
„ tamen Baptismus non fuisset in ea
„ signum falsum, vel incertum, quia
„ gratiam significaret, vel tunc fieri,
„ vel priùs datam tunc inesse.

Ob-

Objicies secundò varias SS. Patrum authoritates, quibus insinuatur Circumcisionem nullam vim, aut utilitatem habuisse ad conferendam justitiam, & gratiam sanctificantem. Sic *Irenæus* lib. 4. cap. 3. asserit Circumcisionem datam, non ut consummationem justitiæ, sed ut cognoscibile perseveraret genus Abrahæ. Idem affirmant S. *Hieronymus* in caput 3. ad Galat. *Damascenus* lib. 4. fidei orthodoxæ cap. 26. *Chrysostomus* homil. 27. in Genesim: nonnulli autem expresè dicunt illam non valuisse ad justitiam, sic *Tertullianus* lib. contra Judæos cap. 2. *Cyrillus* lib. 10. in Julianum. *Theodoretus* q. 7. in Genesim: quibus addere licet *Cyprianum* lib. 1. contra Judæos cap. 8. *Ambrosium* epist. 72. igitur nostra assertio militat in SS. Patrum doctrinam.

Nego consequentiam, & ad antecedens respondet Doctor *quæst. 6. num.* 11. idcirco SS. Patres negare Circuncisionem, & alia Scaramenta veteris legis contulisse gratiam: *Vel* quia, inquit, parvam gratiam contulit Circuncisio „ respectu Baptismi: *Vel* quia non „ contulit gratiam, ut dispositionem „ immediatam ad gloriam; quia non „ aperuit januam: sed hoc non fuit ex „ defectu ejus; sed quia fluxit tempo- „ re, quò pretium non fuit solutum: „ *Vel* quia non universaliter cuicun- „ que suscipienti. Determinabatur au- „ tem fortè ex institutione sua ad cer- „ tum gradum gratiæ; ita quòd ultra „ illum gradum non posset, nec inten- „ dendo, nec inducendo: & ita si tan- „ tùm gradum inveniret in suscipien- „ te, nihil ipsi conferret.

Ne igitur SS. Patres invicem committantur, & aliqui aliis repugnent, unò aut altero ex illis tribus modis à Doctore assignatis explicandi sunt: & meritò quidem, nam aliqui, ut Irenæus, Tertullianus Hieronymus, Cyprianus dicunt Circumcisionem datam esse in signum, & non in justitiam; quia explicant effectum explicitùmCircumsionis, & magis notum; quia per eam genus Abrahæ distinguebatur à cæteris Gentibus: aliqui verò, ut Cyrillus, & Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 14. & Epiphanius Hæres. 8. loquuntur in genere de legalibus respectivè ad Sacramenta novæ legis, & sic Circumcisio in comparatione ad Baptismum, quasi nihil erat; sicut figura, & umbra respectu veritatis, quam significat, nihili reputatur, licèt reverà in se sit aliquid.

Objicies tertiò Concilium Florentinum in decreto Eugenii sic pronuncians: *Sacramenta novæ legis multùm differunt à Sacramentis veteris legis; illa enim non causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi dandam figurabant: hæc verò nostra, & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Quæ utique doctrina confirmatur à Tridentino sess. 7. Can. 2. de Sacramentis in genere: *Siquis dixerit ea ipsa novæ legis Sacramenta, à Sacramentis antiquæ legis non differre; nisi quia cæremoniæ aliæ, & alii ritus externi, anathema, sit.*

Respondeo primò, utramque illam authoritatem non excludere vim, & efficaciamCircumcisionis, quæ non potest comprehendi sub Sacramentis antiquæ legis; quippe cùm ante legem annis 400. instituta sit: unde Christus Dominus Joan. 7. Judæos alloquens, ait: *Moyses dedit vobis Circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex Patribus.* Quæ utique responsio eò debet majoris esse ponderis, quòd non sit verisimile Concilia voluisse decernere aliquid contra doctrinam S. Augustini, & aliorum SS. Patrum, nec-non, & contra sententiam celebriorum Theologię Doctorum: igitur fatendum est illa Concilia loqui stylò, & verbis ipsius S. Augustini, qui in Psal. 73. *Sacramenta novi Testamenti dant salutem*, inquit, *Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem, &c.* Epist. 19. ad S. Hiero-

ronymum: *Cur non dicam præcepta illa veterum Sacramentorum nec bona esse, quia eis non justificantur homines; umbræ enim sunt prænuntiantes gratiam, quâ justificamur* . Item lib. 19. contra Faustum cap. 13. similia habet.

Sicut ergo S. Augustinns ipse loquitur de Sacramentis veteris legis, non comprehendendo Circumcisionem; ita etiam Tridentinum,& Florentinum de iisdem agunt, quæ erant propria veteris legis: alioquin non rectè Circumcisio sub ejusmodi comprehendebatur; quia etiam proderat aliis descendentibus ex Abraham, & viventibus extra Judæam, putà Idumæis,ac subinde non erat propriè Sacramentum legis antiquæ.

Objicies quartò,Remedium originalis peccati,sicut cætera media esse communia masculis, & fœminis: talis non erat Circumcisio: igitur, &c.

Deinde, Circumcisio fuit omissa in deserto 40. annis, ut habetur Josue 5. sed non est verisimile Moysem permisisse, ut tanto tempore Judæi carerent mediô conducente ad remissionem peccati originalis.

Denique, Remedium peccati originalis debuit quolibet tempore applicari, maximè dum urget necessitas: sed Circumcisio non poterat applicari ante octavum diem: igitur, &c.

Respondeo ad primum, non omnia media salutis, debere esse masculis, & fœminis communia: nam Sacramentum Ordinis, quod est medium salutis, licet non necessarium, institutum est pro solis masculis; unde Circumcisio tantùm erat necessaria viris,pro quibus fuerat præscripta: mulieribus verò, sicut, & parvulis ante octavum diem, nec-non, & Judæis tempore peregrinationis in deserto, opitulabatur remedium legis naturæ.

CONCLUSIO QUARTA.

Conveniens fuit, ut in Evangelica lege aliqua à Christo Domino instituerentur sacramenta, per quæ suam gratiam in homines derivaret.

Probatur quadruplici ratione petenda Primò ex parte Dei instituentis sacramenta: Secundò ex parte hominis suscipientis: Tertiò ex parte institutionis: Quartò denique ex parte ipsorum sacramentorum.

Primò quidem id fuit conveniens *ex parte Dei*, ne videlicet Deus antiqua sive sacramenta, sive sacrificia, quasi sibi utilia, & delectabilia imperare videretur: quapropter omnia illa tanquam inutilia, & sibi minùs grata reprobavit,ut docet S.Paulus ad Hebr. 9. & 10. Hanc rationem subjicit S. Augustinus lib.de Civitate Dei cap.5. *Mutanda*, inquit, *erant oportunô, certôque jam tempore, ne ipsi Deo jam desiderabilia, vel certè in nobis acceptabilia, ac non potius quæ his significata sunt, crederentur*.

Ex *parte verò hominis*, qui cùm per Evangelicæ legis gratiam, novas acceperit vires, & abjectâ servili conditione in Dei filium fuerit adoptatus,etiam perfectioribus sacramentis initiari debuit: unde præclarè S. Augustinus lib. de vera Religione cap. 17. *Pater familias*, inquit, *justissimum aliud imperat, iis, quibus servitutem duriorem utilem judicat, aliud eis, quos in filiorum gradum adoptare dignatur*. Et ibidem. *Aliis per ministros suos imbecillioribus, aliis per semetipsum valentioribus præcepit. Nunquid*, ait idem in tit. Psal. 51. *quoniam puero dantur quædã puerilia ludicra, quibus puer illis annis avocetur propterea grandescenti non excutiuntur è manibus, ut aliquid jam utilius tractet?*

Tertiò, ex tempore institutionis,quia veteris legis sacramenta Christum dumtaxat venturum promittebant;nova autem præsentem exhibent: oportet autem aliis signis denotare futura, & aliis

aliis præsentia, unde præclarè S. Augustinus epist. 5. *Quispiam*, inquit, *expectet à nobis causas ipsius mutationis accipere, quod ipse nosti, quàm prolixi sit negotii: veruntamen breviter dici potest, quòd homini acuto fortasse sufficerit aliis sacramentis prænuntiari Christum, cùm venturus esset, aliis cùm venisset annuntiari oportuisse: sicut modò nos idipsum loquentes, diversitas rerum compulit etiam verba mutare.*

Quartò denique, conveniens fuit alia sacramenta instituere *ex parte ipsorum Sacramentorum*: quoniam sacramenta veteris legis erant egena, & vacua elementa, & umbræ futurorum: unde adveniente plenitudine gratiæ, & veritatis, conveniens fuit, ut illa desinerent: *Ablata sunt*, inquit S. Augustinus in Psalm. 39. *signa promittentia, quia exhibita est veritas promissa; cùm enim lex esset vana, venit Christus, ut eam impleret: implevit autem, cùm per nova sacramenta charitatem donavit; plenitudo enim legis est charitas.* Unde præclarè Tertullianus lib. de Oratione cap. 1. *Omnia*, inquit, *de carnalibus in spiritualia renovavit nova Dei gratia, expunctare totius retro vetustatis.*

Dices primò: Illa sacramenta non debuerunt mutari, quæ instituta sunt, ut durent in perpetuum: sed talia sunt sacramenta veteris legis; eadem quippe est ratio cæterorum, ac Agni Paschalis, & Sacerdotii Aaronici: at hæc instituta sunt, ut in perpetuum subsisterent: nam de Agno Paschali Levitici 12. præcipitur: *Custodi verbum istud legitimum tibi, & filiis tuis usque in æternum*: de Sacerdotio autem Aaronico cap. 14. & *functio eorum in Sacerdotium sempiternum proficiat.*

Distinguo majorem: Si instituta sint, ut durent in perpetuum, tum ratione sui, tum ratione significati, concedo: si ratione tantùm significati, nego: & similiter distinctâ minore, nego consequentiam; comestio enim Agni Paschalis erat figura Sacramenti Eucharistiæ, & Sacerdotium Aaronicum imago, & umbra Sacerdotii novæ legis in perpetuum conservandi.

Dices secundò: Adveniente gratiâ, & veritate, cessare debet figura, & umbra: sed gratia, & veritas per Jesum Christum facta est: igitur cùm sacramenta sint veritatis umbra, & figuræ gratiæ, nulla post Christum debent admitti ab ejus sectatoribus.

Distinguo minorem: Si veritas intuitivè, & perfectè conspicienda exhibeatur, ut in futura gloria, concedo: Si tantùm imperfectè, & abstractivè, ut in hac vita, etiam sub lege nova, nego: cùm enim, ut bellè abservat S. Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia c. 5. status novæ legis medius sit inter statum veteris legis, cujus figuræ implentur in nova, & statum gloriæ, ubi veritas omnis nudè, & apertè manifestatur: Ideo nulla tunc erunt sacramenta: nunc autem quandiu per speculum, & in ænigmate cognoscimus, necessum est, ut per sensibilia sacramenta, spiritualem gratiam consequamur. Debent equidem cessare figuræ, quæ Christum futurum præsignabant: at non debent desinere signa passionis ejus rememorativa, & gloriæ Electis præparatæ prænuntia. Unde Eusebius Emissenus homil. de Transfiguratione ex Hebr. 9. præclarè tria tabernacula distinguit. Primum est Synagoga in umbra, & figura: Secundum est Ecclesia in figura, & veritate: Tertium est cœlum in veritate sola. In primo ostenditur vita: In secundo datur: In tertio possidetur.

Dices tertiò: Apud Deum non est mutatio, nec vicissitudinis obumbratio, ut ait S. Jacobus 1. cap. sed esset aliqua mutatio, si alia subministraret sacramenta, quibus homines aliter sanctificarentur post, quàm ante adventum Christi: igitur, &c.

Respondet S. Augustinus *Epist.* 5. quòd sicut non ideo mutabilis homo, quia manè

„ manè aliud, aliud vespere: illud hôc „ mense, illud alio: non hoc istô an- „ nô, quod illo: ita non ideo mutabi- „ lis Deus, quia universi sæculi priore „ volumine aliud, aliud posteriori sibi „ jussit offerri, quo convenienter si- „ gnificationes ad doctrinam Religio- „ nis saluberrimam pertinentes, per „ mutabilia tempora, sine ulla sui mu- „ tatione disponeret. *Quam utique veritatem priùs exemplis confirmaverat, scribens*: Nonne hyemi æstas addito „ sensim calore succedit? Nonne diur- „ nis tempora nocturna vertuntur? „ Quoties nostræ variantur ætates? „ Adolescentiæ pueritia, non reditura „ cedit; juventus adolescentiæ non „ mansura: succedit finiens juventu- „ tem senectus; senectus autem morte „ finitur: Hæc omnia mutantur, nec „ mutatur divinæ providentiæ ratio, „ quâ fit ut ista mutantur. Nonne au- „ tem opinor cùm agricola æstate aliud „ jusserit, quàm jusserat hyeme; ratio „ mutatur agriculturæ: & cùm mane „ surgit, qui ea nocte quiescebat, vitæ „ consilium non mutavit: aliud magi- „ ster adolescenti, quàm puero solebat, „ imposuit? Doctrina igitur constans „ mutato pœcepto non mutat instru- „ ctionem..

QUÆSTIO QUINTA.

Quot, & quæ sint novæ legis Sacramenta.

NOtandum primò, Catholicos omnes invicem consentire, septem esse novæ legis sacramenta, nimirum Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam-Unctionem, Ordinem, & Matrimonium: at huic septenario Sacramentorum numero refragantur omnes quotquot sunt recentiores hæretici, qui in assignando novæ legis sacramentorum numero, non solùm invicem pugnant, sed tanta animi inconstantia jactantur, ut author cujusque sectæ sibi ipsi non consentiat.

Lutherus enim, qui initio libri *de captivitate Babylonica* dixerat tantùm tria esse admittenda, nimirum baptismum, pœnitentiam, & panem: subdit: Quod si Scripturæ usu loqui velimus, unicum dumtaxat profitebimur sacramentum, & tria signa sacramentalia: Nam, inquit, Eucharistia, & pœnitentia sunt rememorativa passionis, & adoptionis Baptismi. Tandem circa finem libri asserit, duo tantùm ex proprietate sermonis admittenda esse sacramenta, nempe baptismum, & panem; unde fit, ut Lutherani invicem non conveniant de numero Sacramentorum; alii namque duo tantùm, putà baptismum, & Eucharistiam; alii verò tria admittunt, his duobus pœnitentiam adjungentes.

Calvinus autem agnoscit quidem tria nempe baptismum, cœnam, & impositionem manuum, quâ Ecclesiæ Ministri initiantur; licèt enim lib. 4. Instit. c. 18. §. 19. duo tantùm esse dicat, nempe baptismum, & cœnam; tamen cap. 14. §. 20. ait: *Duo sacramenta instituta sunt, quibus nunc Christiana Ecclesia utitur, baptismus, & cœna Domini; loquor autem de iis, quæ in usum totius Ecclesiæ sunt instituta: nam impositionem manuum, qua Ecclesiæ Ministri in suum munus initiantur, ut non invitus patior, numerari sacramentum; ita inter ordinaria sacramenta non numero*: Melancton verò totus hac in re videtur dubius; primò enim admisit duo tantùm cum Luthero postmodum tria; sed tandem in locis Theologicis editis an. 1552. addit ordinationem, seu vocationem ad Evangelii ministeriũ: tum locis editis an. 1558. propendet, ut admittat matrimonium inter sacramenta; fatetur enim illud esse signum rei sacræ, divinum habens „ mandatum, & annexam promissio- „ nem: Unum tamen, *inquit*, abest ne sit

„ sit sacramentum ; eò quòd videlicet „ fuerit institutum ante Christi Incarnationem. Verùm quàm sit levis hæc „ ratio, nullus est qui non videat; quid „ enim obstat quominus Christus D. „ rem jam existentem, ac suæ Incarnationis futuræ signum, & vaticinium potuerit ad sacramenti dignitatem promoveri.

Notandum secundò, ad rationem sacramenti novæ legis, tria potissimùm requiri, nimirum quòd sit signum divinitùs institutum, ordinatum ad conferendam homini sanctificationem internam; ac subinde quòd habeat vim, & efficacitatem gratiæ justificantis conferendæ: & tandem quòd divinum adsit mandatum, divinaque institutio hoc signum frequentandi, ut obtineri possit effectus per illud designatus. Hinc plurima sunt signa rei sacræ, quæ licèt à SS. Patribus appellentur sacramenta, hanc tamen appellationem sibi propriè non vendicant, sed dumtaxat impropriè, & in laxiori significatione. Sic S. Augustinus lib.19. contra Faustum cap.14. *Signum crucis* appellat sacramentum. Et lib. de Symbolo cap.2. baptismi *cæremonias, & exorcismos*, & similes ritus sacramenta nuncupat. Et lib. 2. de peccatorum meritis, cap.26. *Panem benedictum* Catechumenis dari solitum, sacramentum appellat; non quidem propriè, & strictè; sed, ut dixi, latè, & impropriè: quia sacramenta propriè dicta novæ legis habent gratiæ promissionem, & efficacitatem, ac institutionem à Christo: prædicta autem non sunt ejusmodi: porrò hic est sermo dumtaxat de sacramentis propriè dictis.

Notandum tertiò, tria potissimùm hac in quæstione occurrere ventilanda: *Primum*, utrum reverà Christus D. septem designaverit, & instituerit signa sensibilia gratiæ sanctificantis efficaciter productiva, eorumque septenarius numerus ex verbo Dei scripto, aut traditо apertè possit colligi: *Secundum*, utrum signa ista pauciora sint, quàm septem; quemadmodum hæretici hujus temporis inficiantur, sicut præfatum est in primo notabili: *Tertium* tandem, utrum signa illa sacra plura sint, quàm septem, sicut docuisse videntur nonnulli è SS. Patribus, dum sacramenti vim, & efficaciam, alii pedum lotioni, alii aquæ benedictæ; nonnulli eulogiis, seu pani benedicto, sacramenti vim, ac appellationem tribuere videntur. Quæ utique tria licèt in unum, & idem collineent; attamen majoris claritatis, ac evidentioris dissertationis, & discussionis gratia placet sub tribus distinctis conclusionibus ventilare.

CONCLUSIO PRIMA.

REVERA *sunt septem novæ legis sacramenta*. Hæc conclusio colligitur ex Scriptura sacra, quod sic ostenditur: Sacramentum est signum sacrum, seu ritus sacer divinitùs institutus, cui annexa est gratiæ promissio, & vis sanctificandi à Deo indita: sed ex scriptura sacra non obscurè colligitur septem esse ejusmodi ritus sacros, quibus indita est promissio virtutis ad conferendam gratiam: igitur, &c. Major constat. Minor verò probatur, primò quidem de *baptismo*; nam Marci ult. Christus D. delegans Apostolos ad Gentium conversionem, & Evangelii disseminationem, ait: *Ite docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris*, &c. Subdit autem: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*. Hinc S. Paulus ad Ephes.5. expendens summam Christi D. erga suam Ecclesiam dilectionem, ait: *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacrò aquæ in verbo vitæ*.

De *Confirmatione* idem colligitur Actuum 8. v.17. & 19. v.6, ubi legimus per impositionem manuum Apostolorum infallibiliter collatum fuisse Spiritum sanctum, qui sanè effectus non fuis-

fuisset infallibilis per ejusmodi signi applicationem, nisi Christus D. ita statuisset: neque constanter signum istud ad eum effectum usurpassent Apostoli, si ab amantissimo suo Præceptore, & Magistro ita edocti non fuissent.

Eucharistiæ ritus apertè traditur Matth.17. & 1. ad Cor.11. *Accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite*, &c. Promissio verò gratiæ Joan.6. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*.

Pœnitentiæ verò ritus, & gratiæ sanctificantis conferendæ vis habetur, Joan.20. ubi Christus Discipulos alloquens, ait: *Accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, &c.

Extremæ-Unctionis ritum, & gratiæ conferendæ virtutem aperit S. Jacobus cap.5. cùm ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum in nomine Domini: & oratio fidei alleviabit infirmum ...., & si in peccatis fuerit dimittentur ei*.

Sacramenti *Ordinis* institutionem, ritum, & gratiæ conferendæ vim tradit S. Paulus 1. ad Timoth.4. his verbis: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyteri*. Et 2. ad Timoth.1. *Admoneo te ut resuscites gratiam, quæ in te est per impositionem manuum mearum.* Tandem ritus Matrimonii habetur Matth.19. his verbis: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*: promissio autem gratiæ colligitur ex cap.5. ad Ephes. ubi Apostolus loquens de matrimonio, ait: *Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Quibus verbis significat matrimonium esse magnum sacramentum in Christo, & in Ecclesia, quatenus conjunctio viri cum muliere significat unionem Christi cum Ecclesia; ac proinde gratiam, quæ ad ejus præsentiam tribuitur; Duplicem conjunctionem Christus habet cum Ecclesia; unam quidem secundùm naturam, quæ utique facta est per Incarnationem, quâ Christus ut Ecclesiæ caput exteris membris in natura assimilatur; secundam verò per gratiam, & charitatem, ratione cujus dicitur Ecclesiæ sponsus. Porro hanc utramque conjunctionem matrimonium significat; primam quidem in quantùm est unio naturalis inter virum, & mulierem; secundam verò, quatenus est spiritualis unio viri, & mulieris per gratiam, & charitatem, quæ in ipso matrimonio confertur.

Eadem veritas colligitur ex verbo non scripto, seu ex traditione, qua compertum habemus ejusmodi septenarium sacramentorum numerum ex divina institutione, & Apostolica doctrina ad nos usque perpetua, & interrupta nusquam observatione dimanasse; cùm enim non possit ostendi quando sacri ipsi ritus primùm in Ecclesia frequentari cœperint post Apostolos, necessariò fatendum est eos à Christo Domino, & Apostolis fuisse derivatos; juxta hanc regulam S. Augustini lib.4. de Baptismo cap.24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi authoritate Apostolica traditum rectissimè creditur*.

Quam utique veritatem expresse definiunt Concilia, maximè Florentinum in decreto Eugenii, ubi inter cætera num.5. statuitur: *Novæ legis septem sunt sacramenta, videlicet baptismus, &c. quæ multùm à sacramentis differunt antiquæ legis; illa enim non causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi dandam esse figurabant; hæc verò nostra, & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt*. Similiter Concilium Tridentinum sess. 7. Can.1. his verbis: *Si quis dixerit sacramenta novæ legis non fuisse à Domino nostro Jesu Christo instituta; aut esse plura vel pauciora, quàm septem, videlicet baptismum, &c. aut aliquod horum septem*

ptem non esse verè, & propriè sacramentum, anathema sit.

Eamdem doctrinam tradunt SS. Patres, & Ecclesiæ Doctores, quorum plurimi licèt septem Ecclesiæ Sacramentorum expressam fortè mentionem non fecerint: quia nulla necessitas urgebat, nec ulla præsens aderat occasio ista septem sacramenta numerandi, nihilominus non desunt ex antiquioribus, qui plurium ejusmodi sacramentorum meminerunt: inprimis enim *S. Dionysius* lib. de Ecclesiastica Hierarchia præter baptismum, & Eucharistiam, de quibus plurimùm sermonem sparsim instituit: meminit etiam sacramenti Ordinis. Et epist. ad Demophilum declarat etiam pœnitentiæ sacramentum.

Prodit etiam Tertullianus, non obscurè lib. de Præscriptionibus cap. 40. ubi referens qualiter diabolus *ipsas quoque res sacramentorum divinorum in idolorum mysteriis æmuletur*, ait: *Tinguit, & ipse quosdam credentes, & fideles suos, expiationem delictorum de lavacro repromittit*, quibus significatur baptismus, & pænitentia. *Celebrat, & panis oblationem*, ut adumbret Eucharistiam. *Etiam summum Pontificem in unius nuptiis statuit*, quibus denotat imitationem sacramenti Ordinis, cujus summus gradus est Pontificatus, seu Episcopatus; cui præscribitur ab Apostolo Paulo Monogamia 1. ad Timoth. 3. his verbis: *Oportet unius uxoris esse virum*. Meminit etiam nuptiarum, seu *Matrimonii*. Addit etiam *curationem ægrorum*, quibus denotat extremam Unctionem.

Sed ne longiorem in referendis veterum Doctorum sententiis hac de re sermonem protraham, unus pro cæteris sufficiet S. Augustinus; ille enim lib. 5. de Baptismo c. 20. ait: *Si adhuc valet quod dictum est in Evangelio, ut per peccatorem sacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleum vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur, nimirum per reconciliationem*; Et lib. contra litteras Petiliani c. 104. declarat Confirmationem his verbis: *In hoc unguento Sacramentum chrismatis vult Petilianus interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus*: Et lib. 2. contra litteras Parmeniani cap. 13. loquitur eòdem modò de Ordine ac de Baptismo: *Utrumque*, inquit, *sacramentum est, & quâdam consecratione utrumque homini datur: illud cùm baptizatur: istud cùm ordinatur*. Et paulò post: *Si enim utrumque sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non admittitur, & istud admittitur? Neutri sacramento facienda injuria est*. Denique lib. de bono conjugali cap. 18. & 14. & lib. de nuptiis cap. 10. manifestè docet *matrimonium* in nova lege esse sacramentum.

Dices: Si reverà essent septem sacramenta; illum numerum Scriptura sacra designasset: at ita non est: igitur septem sacramenta non sunt asserenda.

Distinguo majorem: Illum numerùm designasset explicitè, vel implicitè, concedo. explicitè tantùm, nego: & similiter distinctâ minore, nego consequentiam: quanquam enim expressis verbis Scriptura sacra non indicet septem esse novæ legis sacramenta; attamen id implicitè saltem significat, cùm exprimit septem sacros ritus, quibus annexa est gratiæ promissio, ut suprà dictum est.

Deinde, Pari ratione foret consequens, neque duo esse sacramenta, neque tria, nec quatuor, neque omnino aliquem esse definitum eorum numerum, propterea quòd Scriptura sacra certum illum numerum non expresserit. Similiter non sequitur, Scriptura nullibi dicit quatuor esse Evangelia, aut quatuordecim Pauli epistolas, aut septem verba à Domino in cruce prolata: ergo non sunt totidem: ad id enim sufficit, quòd in Scriptura res ipsæ numera-

meratæ tradantur, nec requiritur quòd eorum numerus determinatè exprimatur.

Denique, Licèt non suppeterent Scripturarum testimonia, tamen ad id sufficientissima foret Ecclesiæ authoritas, sicut docet S. Hieronymus lib. contra Luciferianos, ubi differens de manuum impositione ait: *Exigis ubi scriptum sit? in Actibus Apostolorum; & etiamsi sacræ Scripturæ authoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus, instar præcepti obtineret.*

Dices secundò; Apocalyps. 17. Angelus spondet Joanni, se ei reseraturum sacramentum bestiæ, quæ habet septem capita: quâ figurâ significat, inquit Kemnitius, numerum septenarium sacramentorum spectare ad bestiam, hoc est, ad Ecclesiam Romanam, in qua sedet Antichristus.

Nego minorem; Blasphemum enim est sacramenta Christi designari per ipsa bestiæ capita; nam inter illa sunt baptismus, & Eucharistia, quæ nec ipsi hæretici refragantur esse vera sacramenta: Unde per septem illa bestiæ capita nihil aliud mysticè designatur, quàm septem Reges, aut septem montes, in quibus infidelitas suam in Christi fideles tyrannidem maximè debebat exercere.

Si autem ex septenario numero à Scriptura memorato vellet quis septem novæ legis sacramenta colligere, plurima sunt, tam in novo, quàm in veteri Testamento huic assertioni suffragantia testimonia; sicut enim Deus septem dierum curriculô mundum; sic & Christus Dominus septem sacramentorum ordine recreationis, ac renovationis mysterium operari voluit. Hinc præstantiora Dei opera in Scriptura septenario numero comprehenduntur; nam septem diebus præcepit comedi azima: septem lucernæ erant in Sanctuario, *Num.* 8. septem instituit tubas Jubilæi, *Josue 6.* in septem capillis constituerat Samsonis fortitudinem, *Judicum 16.* septem vicibus præcepit Elisæus Naaman Syrum lavari in Jordane, & mundatus est, 4. *Reg.* Sapientia excidit sibi columnas septem, *Proverb.* 9. septem panibus Christus pavit 4000. hominum; & ne longiùs excurram, ipsemet S. Joann. *Apocal.* 1. septem candelabra aurea vidit, & *ibidem* septem stellas in dextera filii hominis: & *cap.* 5. septem sigilla, quibus signatus est intus, & foris liber quem tenet in dextera ille, qui sedet super thronum. Quibus omnibus non incongruè designari possent septem novæ legis sacramenta.

Dices tertiò: SS. Patres nusquam asserunt septem esse sacramenta: imò passim pauciora recensent: nam *S. Dionysius* Areopagita in lib. Hierarchiæ Ecclesiasticæ, ubi de mysteriis, idest, sacramentis Ecclesiæ ex professo differit, non plura quàm quinque pertractat, omissis videlicet Extremâ-Unctione, & Matrimoniô. Similiter *S. Justinus* Apologia 2. commemorat solam Eucharistiam, & Baptismum. Item *Irenæus* lib. 1. cap. 9. Eucharistiam, & cap. 13. Baptismum. *Cyprianus* serm. de ablutione pedum, numerat solùm Eucharistiam, Chrisma, Pœnitentiam, & Ordinationem. *Cyrillus* Jerosolymitanus, qui cùm in suis catechesibus mystagogicis ex instituto de mysteriis seu sacramentis agat, non aliorum tamen meminit, quàm Baptismi, Chrismatis, & Eucharistiæ. Neque plura apud *S. Gregorium* recensentur, refertur 1. quæst. 1. capite *Multi sæcularium*, &c. *Isidorus* in idem conspirat lib. 6. ethymologiarum cap. 19. Tandem *S. Ambrosius* lib. de Sacrament. solùm meminit Baptismi, Eucharistiæ, & Confirmationis. Et *S. Augustinus* pluribi docet sacramenta novæ legis esse numero paucissima, maximè lib. 3. de Doctr. Christ. cap. 6. igitur non erat ratum apud veteres septem esse novæ legis sacramenta.

Nego consequentiam: Quia neque etiam

etiam SS. Patres ajunt esse duo, vel tria, vel quatuor, aut quinque tantùm sacramenta, neque pariter negant esse numero septem; sed duorum, aut trium, aut pauciorum meminerunt pro ratione argumenti, quod tractandum erat, ut patebit ex responsione ad præfatas eorum authoritates.

Inprimis enim *S. Dionysius* in illo opere, non agit ex professo de sacramentis Ecclesiæ, sed de sacris officiis, seu functionibus, quas vel Episcopi, vel Sacerdotes in mysteriis tum administrandis, tum conficiendis exercebant cum quadam consecratione: quocirca neque de matrimonio, neque de unctione infirmorum differendum ei fuit, tametsi obiter meminerit pœnitentię seu reconciliationis.

Ad S. Justinum dico, ibi dumtaxat duorum sacramentorum idcirco meminisse, quia respondet Ethnicis accusantibus Christianos, quòd essent athei, nec Deos colerent, quodque nefaria plurima in suis ritibus patrarent, putà quòd vorarent humanas carnes; & ideo suos solùm ad eos ritus admitterent: Reponit autem Justinus Christianos non esse atheos, utpote qui faterentur Deum unum in essentia, & trinum in personis; ideo autem soli Christiani admittebantur ad Synaxim, quia hæc solis baptizatis erat concedenda: exponit autem quid agebatur in synaxi diebus Dominicis, ut nempe levet criminationem, quâ impetebantur Christiani, quòd in suis ritibus infantuli carnes vorarent: cætera autem sacramenta non attingit, quia Gentilibus erant ignota, & sic eorum calumniis non impetebantur.

Ad S. Irenæum dico, eum specialem disputationem non instituere de sacramentis, sed occasione data modò meminit unius, modò alterius; nam lib. 1. cap. 2. *Pœnitentiæ*, & cap. 9. meminit *Eucharistiæ*, quia refellit deliria cujusdam Marci circa Eucharistiam. Similiter cap. 18. meminit *Baptismi*, quia refellit errores plurium hæreticorum circa baptismi administrationem: tum lib. 3. cap. 4. refert *Confessionem*. & lib. 4. cap. 32. iterum meminit sacramenti, & sacrificii Eucharistiæ: quia ibidem agit, de sacrificiis legis antiquæ, & novæ.

Ad S. Cyrillum Jerosolymitanum dico, eum idcirco trium illorum sacramentorum meminisse, quia Catechumenos, ac recentes fideles instruebat de iis, quę solebant fieri baptismi tempore. Tria autem eôdem die conferebantur sacramenta, nempe Baptismus, Confirmatio, & Eucharistia, ut constat ex Amphiloquio, qui in vita S. Basilii, sic scribit: *Maximus Episcopus baptizavit Basilium, & Eubulum, & ungens eos S. Chrismate, tradidit eis vivificam communionem.* Eadem est responsio *ad Isidorum* seu potius *Gregorium*, qui Isidori nomine profertur.

Ad authoritatem *è Cypriano* petitam dico, sermonem istum non esse S. Cypriani, sed alicujus Authoris posterioris: cujuscunque tamen sit, dico ibi tractatum non institui de sacramentis omnibus, sed tantùm de iis, quæ ad cardinalia Christi opera referri poterant: eô enim nomine opus illud sermonum ab Authore inscriptum est.

Ad S. Ambrosium dico, eum in illis libris non agere de omnibus sacramentis, sed de iis dũtaxat, de quibus instruendi erant fideles recenter baptizati, & confirmati, jamque admissi ad sacram synaxim: eo enim ordine, novelli fideles initiabantur, ut ipse testatur lib. 3. de sacramentis cap. 2. nude de his tribus tantùm sacramentis eo in opere instituenda erat illi tractatio, atque de iis dicit in fine operis, eos plenissimè accepisse.

Ad S. Augustinum dico, illum libro de Doctrina Christiana, non dixisse tantùm esse duo sacramenta, sed agens ibi de sacramentis novę legis ita loquitur, *quædam pauca pro multis, eademque facillima, & intellectu augustissima, ipse* Domi-

Dominus ex Apostolica tradidit disciplina, sicuti est baptismi sacramentum, & celebratio corporis, & sanguinis Domini. Quæ profectò verba non sunt enumerantis omnia sacramenta, sed tantùm proferentis aliqua exempla.

Quòd autem plura, quàm duo sacramenta agnoverit S. Augustinus, patet ex Concione 1. in Psal. 13. ubi ait: *in Baptismo, Eucharistia, & cæteris sacramentis Ecclesiæ esse munera*. Hinc epist. 116. ubi dixit *nos habere sacramenta numerò paucissima, signatione præstantissima, observatione facillima*, subjicit *sicut est baptismus, & communicatio corporis, & sanguinis Domini. Et si quid aliud in divinis litteris commendatur*: ubi particula (*si*) non est nota dubitantis; infrà quippe recensitis aliquot Ecclesiæ festis, putà Passionis, Ascensionis, Resurrectionis Domini, & adventûs Spiritûs S. subjicit: *Et si quid aliud tale occurrerit, quod ab universa servetur Ecclesia*. Certum est autem Augustini tempore festa Nativitatis; Epiphaniæ Domini, & similia celebrari solita.

Dices quartò: Ecclesia Græca non alia quàm duo sacramenta agnoscit, nempe Eucharistiam, & Baptismum: ergo, &c. Probatur antecedens; nam Cyrillus Luparis Patriarcha Constantinopolitanus in Confess. fidei, Latinè primùm, deinde Græcè edita, anno 1633. cap. 15. de Sacramentis sic habet. *Credimus Evangelica sacramenta, esse ea, quæ Dominus instituit in Evangelio, & ipsa esse duo, nempe baptismum, & Eucharistiam, ampliorem numerum sacramentorum non habemus*: ergo Institutor non plura edidit.

Respondeo concesso antecedente, negando consequentiam, Cyrillus enim iste descivit penitus à cæterarum Ecclesiarum Græcarum placitis, ut Calviniana dogmata amplecteretur, quod non negant adversarii; nam Casaubonus, qui talem Confessionem Londini excudi curavit anno 1675. cum utraque ejus censura tum Cyrilli Berroensis, tum Partenii Constantinop. Patriarchæ, in præfatione ad Lectorem sic habet: *Ecclesiarum tamen Græcarum, aut Orientis confessionem non fuisse*. Quod utique constantissimum apparet non solùm ex SS. Patribus Ecclesiæ Orientalis, ac ex omnibus Euchologiis, & Ritualibus, sed etiam ex censura Cyrilli Berroensis, qui præfato Cyrillo successit in Patriarchatu Constantinopolitano, eumque damnavit anno 1638. mense Septembri, hâc Synodali sententia: *Cyrillo dogmatizanti, & credenti non esse septem sacramenta Ecclesiæ, idest, Baptisma, Chrisma, Pænitentiam, Eucharistiam, Ordinationem Sacerdotum, Extremam-Unctionem, & Matrimonium; juxta constitutionem Christi, Apostolorum traditionem, atque consuetudinem Ecclesiæ, sed mentienti non esse tradita à Christo in Evangelio, nisi solùm Baptismum, & Eucharistiam; anathema*. Idem habet censura Synodalis Parthenii lata an. 1642. adversus eumdem Cyrillum. *Idem*, inquit, *negat Ecclesiæ sacramenta quinque Sacerdotium, sacram Unctionem, sacrum Oleum, Confessionem cum pænitentia, & honorabiles Nuptias; quæ omnia ut sacramenta, & divinam gratiam conferentia, antiqua nobis traditio reliquit*. Hujus quoque Græcorum cum Latinis circa septenarium sacramentorum numerum consensus primos habemus testes recentiores Græcos, non modò orthodoxos, sed etiam schismaticos. *Gregorium Protosincellum* Patriarcham Constantinopolitanum, in Apologia adversus Marcum Ephesinum, *Simonem* Archiepiscopum Thessalonicensem lib. de septem Ecclesiæ sacramentis, *Ieremiam* Patriarcham Constantinopolitanum in triplici reponso adversus Vvittembergenses, & confessionem Augustanam *Emmanuelem Calecam* lib. de Fide, & principiis fidei Catholicæ cap. 6. *Gabrielem Philadelphi Episcopum* tract. de sacris mysteriis

riis, & plures alii quos refert Arcudius lib.1. cap. 2.

CONCLUSIO SECUNDA.

R*Atione, & ordine congruenti instituta sunt septem, non autem pauciora novæ legis sacramenta.* Hujus conclusionis veritas non aliâ ratione à priori fulcitur, quàm Christi Domini voluntate, quæ cum rectissima sit, & ordinatissima, nil nisi quod decet, & expedit, statuit, ac præscribit; nihilominus à posteriori nonnullæ possunt proferri rationes congruentes ejusmodi institutionis:

Quarum primam subministrat Concilium Florentinum suprà laudatum, ubi cùm dixisset. septem esse novæ legis sacramenta, subdit: Quinque prima „ ad spiritualem unius cujusque hominis in seipso perfectionem: duo ultima ad totius Ecclesiæ regimen, multiplicationemque ordinata sunt. Per „ *Baptismum* enim spiritualiter renascimur, per *Confirmationem* augemur „ in gratia, & roboramur in fide. Renati autem, & roborati, nutrimur „ divina *Eucharistiæ* alimonia. Quod „ si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per *Pœnitentiam* spiritualiter sanamur: Spiritualiter etiam, & corporaliter (prout animæ „ expedit) per *Extremam-Unctionem*. „ Per *Ordinem* verò Ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter. „ Per *Matrimonium* corporaliter augetur.

Eamdem rationem præclarè expendit subtilis Doctor in 4. dist.2.quæst.1.n.3. ubi declarans perfectionem sacramentorum novæ legis, maximè quantum ad eorum extensionem, seu effectum, ad „ quem ordinantur, ait: Sicut in vita „ naturali, primum est generatio, deinde sequitur nutritio, & corroboratio, „ & sanitatis perditæ reparatio; & hæc „ quatuor pertinent ad quamlibet personam singularem: præter hoc autem „ requiritur aliquod pertinens ad communitatem, quo aliquis constituitur „ in gradu necessario ad aliquem actum necessarium communitati: Ita „ spiritualiter ad completam perfectionem extensivè, oportet esse adjutorium aliquod pertinens ad generationem spiritualem; & secundò aliquid pertinens ad nutritionem, tertiò pertinens ad roborationem, quartò ad reparationem post lapsum. „ Præter hoc autem quintò requiritur „ aliquid esse, quo exiens finaliter præparetur: quia vita ista spiritualis „ quædam via est ordinans, ut bene „ vivens in ea, de ipsa fine impedimento transeat ad aliam, pro qua præparatur. Hæc ergo quinque requiruntur tanquam adjutoria necessaria personæ cuicumque pro se.

„ Ad bonum autem communitatis „ observantis istam legem, est multiplicatio carnalis, quia ista præsupponitur bono spirituali, sicut natura „ gratiæ, & multiplicatio spiritualis „ aliquorum in ista lege: sic ergo congruum fuit septem adjutoria conferri observantibus legis Evangelicæ, in „ quibus esset perfectio, non tantum „ intensiva, sed etiam extensiva, & „ sufficiens ad omnia necessaria pro „ observantia hujus legis; hæc autem „ sunt (ut dicit Magister in littera) „ Baptismus pertinens ad generationem spiritualem: Eucharistia necessaria ad nutritionum: Confirmatio „ ad roborationem: Pœnitentia ad lapsi reparationem: Extrema-Unctio „ ad finalem præparationem: Matrimonium ad multiplicationem in esse „ naturæ, vel carnali: & Ordo ad multiplicationem in esse gratiæ, vel spirituali.

Alias similes congruas rationes affert Seraph. Doctor pluribi, maximè *3. p. Centiloquii sect. 47.* ubi ait: sufficientia „ sacramentorum sic accipitur: Sacramen-

,, menta sunt *Medicamenta contra* ,, *morbum*: Morbus autem est duplex, ,, scilicet morbus *culpæ*, & morbus *pœnæ*. Morbus culpæ est duplex, scilicet ,, originalis culpæ, contra quam est ,, baptismus: & actualis culpæ contra ,, quam est pęnitentia: Quędam actualis venialis, contra quam est Extrema-Unctio, Morbus pœnæ est quadruplex, scilicet ingnorantia, contra quam est confirmatio: concupiscentia, contra quam est matrimonium.

,, Sacramenta sunt etiam *adjuvamenta*, quia sunt in adjutorium septem virtutum. In adjutorium fidei, est Baptismus. In audjutorium spei, est Extrema-Unctio. In adjutorium charitatis Eucharistia. In auxilium prudentiæ, Ordo. In auxilium temperantiæ, Matrimonium. In auxilium fortitudinis, Confirmatio. In auxilium justitiæ, Pęnitentia.

,, Sunt quoque sacramenta *armamenta Ecclesiæ militantis*, quæ in Canticis dicitur: *Terribilis ut castrorum acies ordinata*. Et quidem terribilis, quia fortis, munita per sacramentum Confirmationis. Acies, quia conjuncta, & unita per sacramentum Eucharistiæ: ordinata per Ordinem. Ex hac acie quidam subtrahuntur per mortem, ad hos restaurandos est matrimonium: quidam prosternuntur per culpam, ad hos relevandos est pœnitentia. Hanc aciem quidam ingrediuntur, ut præliéntur, & hoc per baptismum: quidam egrediuntur ut coronentur, & hoc per Extremam-Unctionem.

Addunt alii cum S. Thoma hunc septenarium numerum sacramentorum rectè colligi ex vita supernaturali animæ acquirenda, & ad perfectionem deducenda, cum similitudine, & analogia ad vitam corporalem. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur: Primò quidem quoad personam propriam: Secundò quoad communitatem societatis, in qua vivit: homo enim est animal ad societatem natum. Respectu autem sui ipsius homo dupliciter in vita corporali perficitur. *Primò* quidem, per se acquirendo aliquam vitæ perfectionem: *Secundò* per accidens, removendo nempe omnia vitæ impedimenta, scilicet morbos, aut eorum reliquias. Vita autem corporea primò perficitur quantùm ad sui esse *per generationem*, per quam homo incipit esse, & vivere: cui in vita spirituali correspondet baptismus, qui ab Apostolo ad Titum 3. vocatur lavacrum regenerationis; unde Christus Dominus Joan. 3. dicebat: *Nisi quis renatus fuerit ex acqua, & Spiritu S. &c.*

Deinde, vita spiritalis perficitur per augmentum, quô perducitur ad perfectam quantitatem, & virtutem: cui assimilatur Confirmatio, in qua datur Spiritus S. ad animi fortitudinem & constantiam; ideo Discipulis suis baptizatis dixit Christus: *Sedete hic donec induamini virtute ex alto*. Tertiò vita corporea, per quotidianum cibum est nutrienda, ac fovenda ne pereat: cujus vices in spirituali vita gerit Eucharistiæ sacramentum: nam, inquit Christus Dominus Joan. *6. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.... caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.*

Quemadmodum autem vita temporalis hominis multis est miseriis, & infirmitatibus obnoxia; unde duobus indiget tanquam remediis: Primò quidem medicinâ ad recuperandam sanitatem; & alterô ad removendum languorem ex infirmitate, quod fit per dietam, & exercitium: ita in spirituali vita proportionaliter reperiri debent hæc duo: unô quidem tanquam spiritali medicinâ, scilicet pœnitentiâ, quæ sanitatem restituit, & peccati morbum eliminat: & alterô ad reliquias morbi ejusque lan-

languorem amovendum; quod utique fit per Extremam-Unctionem, quæ removet peccatorum reliquias.

Cæterùm quia homo ordinatur ad societatem, ac in ordine ad illam dupliciter perficitur, nimirum vel suscipiendo potestatem administrandi aliqua officia in Republica, vel multiplicandi Rempub. priori correspondet sacramentum Ordinis: posteriori verò sacramentum Matrimonii: est enim simul officium naturæ, & gratiæ beneficium, ac signum.

Dices: Tot sunt sacramenta, quot peccati defectus; ordinantur enim contra peccati defectum: at qui sunt tantùm peccati defectus, culpa, & pœna.

Nego minorem: Quia culpa, & pœna diversitatem habent; & secundùm speciem, quia diversæ sunt species culparum, & pœnarum; & secundùm diversos hominum status, & diversas habitudines; unde sacramenta multiplicari oportuit.

Dices secundò: Tot sunt sacramenta, quot actiones Ecclesiasticæ Hierarchiæ; quia sacramenta pertinent ad eas actiones, ex S. Dionysio: sed tres tantùm sunt actiones Hierarchię, *purgatio, illuminatio, perfectio*.

Nego majorem: Quia tria considerantur in actionibus Hierarchicis, agentes, recipientes, & actiones. *Agentes* sunt Ecclesiæ Ministri, ad quos pertinet Ordo; *Recipientes* sunt ii, qui accedunt ad sacramenta, qui producuntur per Matrimonium; *Actiones* sunt purgatio, illuminatio, perfectio: sola purgatio non est sacramentum novæ legis, quod gratiam confert; sed potius spectat ad sacramentalia, quæ sunt Catechismus, & Exorcismus: purgatio autem, & illuminatio simul Ecclesiasticæ Hierarchiæ pertinent ad baptismum, & propter remedium secundariò pertinent ad pœnitentiam, & Extremam-Unctionem, at perfectio quoad virtutem, quæ est veluti formalis perfectio pertinet ad Confirmationem, quoad assecutionem finis ad Eucharistiam.

CONCLUSIO TERTIA.

NOn sunt plura sacramenta, quàm septem. Hæc sufficienter constat ex præcedentibus conclusionibus, & probatur: Si aliqua præter septem memorata essent novæ legis sacramenta, maximè aliqua eorum, quæ à SS. Patribus nomine sacramenti donantur; nempe Lotio pedum, aqua benedicta, eulogiæ, & martyrium: sed nulla horum censeri possunt propriè dicta sacramenta: igitur, &c. Major constat. Minor verò ut clariùs innotescat, sub distinctis §§. est probanda.

§. I.

Lotio pedum non est propriè dictum Sacramentum.

PRobatur primò, quia nulla Concilia, nullæ Ecclesiasticæ institutiones, nullę preces, nullęque Catechisticæ doctrinæ, quibus maximè Apostolica traditio continetur, & declaratur, ejusmodi cæremoniam sacramentis Evangelicis accensent.

Probatur secundò: Sacramentum novæ legis debet esse signum certum, divinitus institutum, cui annexa sit promissio gratiæ sanctificantis, & virtus eam conferendi ex divina institutione ab universa Ecclesia frequentandum: sed omnia hæc pedum Lotioni non conveniunt: *Primò* namque non habet certam promissionem gratiæ; illa namque promissio nusquam in Scriptura, seu traditione legitur: *Secundò*, non habet etiam efficacitatem gratiæ conferendæ; nam instituta fuit à Christo in signum purgationis faciendæ ante institutionem Eucharistiæ, & in signum humilitatis Christi; non verò ad conferendam gratiam.

Denique, Non habet mandatum, aut institutionem hujus ritûs usurpandi; unde etiam nusquam frequentatum fuit

fuit ab universa Ecclesia, maximè Rom. ut observat S. Ambrosius lib.3. de Sacramentis, c.1. Et S. August. epist.119. c.18. de lavandis pedibus, hoc profert: *Cùm Dominus formam humilitatis, propter quam docendam venerat, commendaverit, ut ipse consequenter exposuit, quæsitum est quônam tempore potissimùm res tanta etiam facta doceretur. Et in illius tempus occurrit, quò ipsa commendatio religiosiùs inhæreret: sed ne ad ipsum baptismi sacramentum videretur pertinere, multi hoc in consuetudinem præcipere noluerunt. Nonnulli etiam de consuetudine auferre non dubitaverunt: aliqui autem ut sacratiori tempore commendarent, & à baptismi sacramento distinguerent, vel diem tertium octavarum, quia ternarius numerus in multis sacramentis maximè excellit, vel etiam octavum, ut hoc facerent, elegerunt.*

Dices: Tria sunt ad perfectum sacramentum desideranda: Primò, ut sit signum sensibile à Christo ordinatum, & gratiæ sanctificantis significativum: Secundò, ut gratiam sanctificantem significatam reverà suscipientibus conferat: Tertiò denique, ut præcepta sit illius frequentatio, & susceptio: sed hæc tria occurrunt in lotione pedum à Christo facta: *Primò* namque erat signum sensibile; siquidem Christus D. misit aquam in pelvim, & lavit Discipulorum pedes, quæ ablutio non minùs sensibilis erat, quàm ea, quæ fit in baptismate: *Secundò*, gratiam significabat, & mundationem interiorem: nam ibidem Christus D. ait: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus*, Quibus significat necessariam esse lotionem pedum ad expiationem, quæ secundùm S. Augustinum sunt veluti sordes pedibus, id est, humanis affectibus adhærentes, ob humanam conversationem, & contrectationem bonorum sensibilium: quemadmodum adhærent corporeis nostris pedibus, ex tactu, & conculcatione terreni pulveris. *Tertiò* denique, eadem videtur obligatio, idemque mandatum hanc lotionem frequentandi, ac baptismalem; quemadmodum Christus dixit de baptismo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu S. non introibit in regnum cælorum*: ita Petro respuenti hanc lotionem dixit, *Si non lavero te, non habebis partem mecum*.

Nego minorem, Christus enim non idcirco lavit eorum pedes, ut lotio esset signum efficax gratiæ conferendæ, sed ut humilitatis præberet exemplum, & ad internam animi munditiam hortaretur, & ut Apostoli dignè fierent sui corporis in proximè instituenda Eucharistia particeps. Nec Petro dixit *scies autem postea*; ut per lotionem pedum eum gratiam excepturum assereret: sed ut præsignificaret, quid erat facturus instituendo, & Petro donando Eucharistiam; siquidem cùm Petrus corpus, & sanguinem Christi de manu illius accepit, tunc mysterium hujus lotionis, & debitæ præparationis ad Eucharistiam per hanc lotionem designatæ intellexit.

Similiter cùm dixit *non habebis partem mecum*, noluit lotionem ad salutem esse necessariam exprimere, sed vel ut Petrum ad debitam obedientiam suâ comminatione sollicitaret, eumque propter contumacem inobedientiam ab æterna beatitudine arcendum commonefaceret, ut interpretatur S.Basilius in regulis brevius disputatis resp.60.&33. *Vel* ut significaret eum non habiturum partem in mensa sua, & cœna parata, nec in corpore suo quod in eadem cęna erat consecraturus, & aliis distributurus; cum enim moris esset apud Judęos ad mensam non accedere, nisi priùs lotis manibus, & pedibus, Christus eamdem cæremoniam à Discipulis servari voluit; ipseque servare voluit eorum pedes lavando, ut profundæ humilitatis consilium, & Exemplum eis præberet: quâ ratione dixit ibidem: *Scitis quid fecc-*

fecerim vobis? Vos vocatis me Magister: & Domine, & bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus, & Magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita, & vos faciatis.

Instabis: Hæc responsio militat in SS. Patres. Nam S. Cyprianus sive alius author sermonis de ablutione pedum, qui est inter illius opera reconditus, in principio hæc habet: *Ne quid consummationi doctrinæ deesset, inter fixa, & immobilia præcepta, & ea, quæ moveri possunt, & repeti, distinctionem posuit, ut cæteris immutabiliter semel statutis* (id est Baptismate, Confirmatione, & Ordine, quæ infrà dicit esse initerabilia) *ultima lavacri species quotidianis expiationibus commodata, commendaretur fidelibus. Et sicut lex per singulas offensiones propria sacrificia requirebat, unum figuraretur fidei Christianæ remedium, ad quod curreret quoties se cognosceret offendisse.* Et circa medium hæc habet. *Ait Dominus: Nisi lavero te non habebis partem mecum. Paulatim mysterii hujus declaratur necessitas, quam conditio proposita inevitabilem reddit: & si cum Christo aliter partem habere non possumus, nisi ipse pedes nostros abluat, quandoquidem sic arctatur consensus, lavet, & tergat, & sacramenti hujus nobis virtutem exponat. Suprà diximus lotos baptismate eodem lavacro non indigere; sed hoc lavacrum quotidianis est excessibus institutum.*

Respondeo authorem illum quisquis sit, hanc lotionem idcirco sacramentum nominare, quòd ille pœnitentiæ lavacri figuram gerat. Eam enim per sensum accommodationis eum pœnitentiæ sacramento, aut virtute confundere satis patet, tum ex præcedentibus verbis, quibus cùm asseruisset baptismum non esse iterabilem dixissetque: *Iram Dei iterum in eos exardescere, qui contemptâ baptismatis indulgentiâ, proprio abutuntur arbitrio, & voluntate non necessitate ducuntur*; Addit nunc: *Contemptum suum non statim ulciscitur Deus, nec per singulas offensas judicantis ira discurrit, nec obstruxit fonti misericordiæ ostia, meatusque multiplices, sed obviat fugientibus, & cogit regredi desperatos, ostendens eis pœnitentiæ viam, quâ nulla latior invenitur, & reversis dat, ut iterum eis possint sacramenta injuriata prodesse: quorum si pœnitentia non subesset, nullo modo deinceps experiri possent effectum. Propter hoc benignissime Domine pedes lavas Discipulis; quia post baptismum, quem sui reverentia non patitur iterari, aliud lavacrum procurasti, quod nunquam debeat intermitti.* Tum subjicit prædicta verba in objectione posita, nam hæc habet. *Sed hoc lavacrum quotidianis est excessibus institutum, & jugis retractatio usque ad novissima veniens, omnia debet opera, & cogitatus singulos perscrutari, & affectus per vitia discurrentes, vagam instabilemque animam per inania evehentes corrigere, & lavare, nec quidquam in vita prætermittere, quod gemitibus, & suspiriis non fuerit expiatum.*

Urgebis. S. Ambros. lib. 3. de sacrament. suo calculo prædictam in objectione sententiam firmat: nam ubi hæc præmisit Christi ad Petrum verba; *Nisi lavero te non habebis partem mecum*, subdit. *Non ignoramus, quòd Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat, cujus typum in omnibus sequimur, & formam: Hanc tamen consuetudinem non habet, ut pedes lavet. Vide autem ne fortè propter multitudinem declinarit. Sunt tamen qui dicant, & excusare conentur, quia hoc non in mysterio (id est sacramento) faciendum est, non in baptismate, non in regeneratione, sed quasi hospiti pedes lavandi sunt. Aliud est humilitatis, aliud sanctificationis. Denique audi quia mysterium est, & sanctificatio, Nisi lavero te non habebis partem mecum. Hoc ideo dico non quòd*

alios reprehendam, sed ut mea officia ipse commendem: in omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam: sed tamen, & nos homines sensum habemus, ideo quod ibi rectiùs servatur, & nos rectè custodimus. Ipsum sequimur Apostolum Petrum, ipsius inhæremus devotioni. Ad hoc Romana Ecclesia quid respondet? Utique ipse author est hujus assertionis Petrus Apostolus, qui Sacerdos fuit Ecclesiæ Romanæ. Ipse Petrus ait: Domine non solum pedes, sed & manus & caput.

Respondeo, Ex eo non colligi S. Ambrosium absolutè docere hanc lotionem esse sacramentum; quippe cùm fatcatur eam non esse Ecclesiæ Romanę fidem, quam in omnibus secuturum se profitetur: sed tantùm vult intermissam Romæ lotionem pedum, in sua servari Ecclesia, tum ut Christi, ac Petri exemplò morem gerat; tum ut gratiam non ratione lotionis, sed virtute humilitatis, ac Christi imitationis obtineat. Ideo dicit consuetudinem, quæ rectiùs servatur in Romana Ecclesia de non lavandis pedibus, in Mediolanensi Ecclesia de ipsis lavandis etiam rectè custodiri propter exemplum Christi, ac Petri.

Instabis iterum. S. Bernardus serm. 1. in Cœna Domini evidentiùs prædictam tuetur sententiam his verbis. *Ut de remissione quotidianorum minimè dubitemus, habemus ejus sacramentum pedum ablutionem. Quæris fortè unde sciam, quòd sacramentum sit hujus remissionis?* (post pauca respondet) *Vis autem nosse, quia pro sacramento illud est, non pro solo exemplo factum? Illud attende, quod Petro dictum est, si non lavero te, &c. Aliquid igitur latet quod necessarium est ad salutem, quando sine eo nec ipse Petrus partem haberet in regno Christi & Dei.* Post pauca. *Et unde scimus quia ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & à quibus plenè cavere non possumus ante mortem, ablutio ista pertineat? Ex eo planè quod offerenti manus & caput pariter ad abluendum responsum est, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet. Lotus est, qui gravia peccata non habet; cujus caput, id est intentio; & manus id est operatio, & conventio munda est. Sed pedes, qui sunt animæ affectiones, dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi esse non possunt; quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curiositati plusquam oportet cedat animus.*

Respondeo S. Bernardum esse intelligendum de sacramento generaliter, & impropriè nominato, quatenus est aliquod signum sacrum aliquid significans, non verò de sacramento propriè dicto, id est pro signo efficaciter gratiam significante; sciebat namque Bernardus in Ecclesia Romana septem tantùm excipi, & credi sacramenta: equidem ergo contrarium docuisset?

Nec refert, quòd afferat hanc pedum ablutionem esse ad salutem necessariam, & peccatorum venialium remissivam: non enim hanc necessitatem esse absolutam arbitratur, aliàs sibi ipsi contradiceret; quippe cùm doceat eam institutam ad sola venialia expianda, propter quæ sola certò certius est nullum à Christi, & Dei regno esse arcendum. Idcirco autem dicit eam venialia expungere, quia est actio humilitatis, & charitatis, ac proinde meritoria, & venialium remissiva.

§. 2.

Aqua benedicta non est etiam propriè dictum Sacramentum.

P*Robatur*, quia Ecclesia non habet potestatem, & authoritatem instituendi signum aliquod, vel cæremoniam certam, & determinatam, quæ vim infallibilem habeat gratiam sanctificantem conferendi, ac peccatorum remissionem largiendi, cùm id sit solius Dei: sed consecratio, & usus aquæ benedictæ non à Christo D. sed ab Ecclesia suam

suam habet institutionem: igitur, &c. Major patet si enim id posset Ecclesia, eamdem virtutem plurimis aliis cæremoniis conferret, quas proinde ex opere operato gratiam largiri fatendum esset: quod tamen nullus Theologorũ, aut SS. Patrum admittit. *Deinde*, si valeret aqua benedicta ad gratiæ sanctificantis largitionem, & peccatorum venialium remissionem, ex opere operato, simili ratione valeret ad alios effectus, ad quos ordinatur, & consecratur, videlicet ad fugandos dæmones, eorumque tentationes repellendas, & alia ab eis inferenda nocumenta avertenda; eòque magis, quòd hæc in ejus benedictione exprimantur, remissionis autem venialium non fiat mentio; sicut nec gratiæ largitionis. Minor etiam patet: nam hujus sacri ritûs institutio revocatur ad Alexandrum I. summum Pontificem, qui hujus sacræ cæremoniæ author dicitur: nam hic summus Pontifex V. post S. Petrum, loquendo de ejusmodi aqua benedicta ait: *Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut eâ cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur. Quod, & omnibus Sacerdotibus, faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulæ sanguine aspersus populum sanctificabat, atque mundabat; multò magis aqua sale aspersa, divinisque precibus sacrata populum sanctificat, atque mundat. Et si sale aspersô per Helisæum Prophetam sterilitas aquæ sanata est, quantò magis divinis precibus sacratus sal sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat atque mundat, & purgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli avertit, à phantasmatum versutiis homines defendit?* Quibus verbis præcipuos enumerat effectus aquæ benedictæ.

Nec obstat, quòd ei tribuat vim sanctificandi: hæc enim sanctificatio, & mundatio per se ei non competit ex opere operato; sed tantùm ratione actûs, & effectûs assumentis ejusmodi aquam; unde inter sacramentalia quidem refertur; non verò inter sacramenta debet censeri.

§.3.

Martyrium habet quidem vim, & efficacitatem sacramenti: non tamen est sacramentum propriè dictum.

PRima pars constat: certo namque certius est martyrium pro Christi nomine passum, ac consummatum habere vim gratiam sanctificantem conferendi. Quod utique probabitur quæst. 2. sequentis disputationis, conclusione 2. ubi declarabimus martyrium supplere vicem Baptismi aquæ tam in parvulis, quàm in adultis.

Secunda pars verò ejusdem assertionis est evidens; Sacramentum enim propriè dictum debet esse certum signum, & efficax gratiæ conferendæ, & habere determinatam materiam, & formam cum debita intentione Ministri: sed martyrium nec est signum gratiæ conferendæ, à Christo D. ad id determinatum, & institutum: quis enim dixerit actionem peccaminosam ex parte agentis, qualis est actio, qua vis infligitur martyri, esse signum divinitus ordinatum ad gratiam conferendam? Neque etiam detetminatam habet materiam, & formam; cùm innumera sint à dæmone, & tyrannis excogitata tormentorum genera ad Martyres torquendos, & necandos: nec etiam competentem Ministrum habet à Christo D. designatum; quis enim dixerit Christum D. instituisse lictores tanquam gratiæ ministros; eos maximè, quorum operatio fieri nequit absque gravissimo peccato mortali, utpotè cùm sit occisio hominis innocentis in odium Dei, & Christianæ Religionis? *Addit* Seraphicus Doctor in 4. dist. 4. part. 2. quæst. 3. *Quod Baptismus sanguinis non est, Sacramentum, quia ei deficiunt omnia ea, quæ sunt de integritate Sacramenti, scilicet repræsentatio ex similitudine, significatio*

ficatio ex institutione, sanctificatio ex verbi prolatione: quorum quodlibet deficit, ut in opponendo tactum est, & inspicienti patet; & ideo Sacramentum non est.

§. IV.

Panis benedictus, & Eulogiae non sunt Sacramentum propriè dictum.

PAnis benedicti in symbolum Catholicae communionis fidelibus tradi soliti, primus omnium meminisse videtur Melchiades Papa, qui sedem Pontificiam tenuit ab anno Christi Domini 311. ad annum 314. Hic autem, ut refertur in libro de Romanis Pontificibus; *fecit ut oblationes consecratae per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Similia refert de Siricio, qui ab an. 387. ad ann. 397. summum Pontificatum administravit, is enim constituit, *ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet, quod declaratur fermentum.* Similiter Innocentius I. qui ab anno 402. sedit ad annum 419. respondens ad interrogata Decentii Episcopi Eugubini hoc habet epist. 1. cap. 5. *De fermento verò, quod die Dominico per Titulos mittimus, superfluè nos consulere voluisti: cùm omnes Ecclesiae nostrae intra Civitatem sint constitutae, quarum Presbyteri, quia die ipso propter plebem sibi creditam, nobiscum convenire non possunt: idcirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ne se à nostra communione, maximè illa die judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda sunt Sacramenta; nec nos per coemeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus, ut & Presbyteri eorum conficiendorum jus habeant, atque licentiam.* Denique idem apparet ex antiquo Rituali Romano, in quo haec habentur verba: *Quinta Dominica in quadragesima datur fermentum, in Consistorio Lateranensi.*

Caeterum quòd fermenti nomine nihil aliud significetur, quàm panis ab Episcopis, vel Presbyteris benedici solitus, qui dividebatur fidelibus ad sacram Eucharistiam non accedentibus, ut ejusmodi fermenti, & eulogiarum participatio symbolum esset Catholicae communicationis, satis apertè colligi videtur ex antiquo Canone Pii Papae, & Martyris titulo inscripto, qui habetur tomo primo Conciliorum his verbis: *Ut de oblationibus, quae offeruntur à populo, & consecrationibus, quae supersunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Ecclesiam, vel certè de suis Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido, & convenienti, ut post Missarum solemnia, qui communicare non fuerint parati, eulogias die Dominico, & in diebus festis exinde accipiant, quae cum benedictione priùs faciat.*

Ejusmodi autem panis idcirco dicebatur *fermentum*, vel per accommodationem ad illam parabolam Evangelicam, qua Dominus noster Jesus Christus Matth. 13. assimilat regnum coelorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus donec fermentatum est totum, regnum namque Christi praesentis temporis, illud esse definitur, quod communicatione Catholica unius massae coagmentatione constringitur; unde qui panem benedictum accipiebat, significabat eo symbolo se esse cum aliis Christi fidelibus fide, & charitate conjunctum. *Vel* potius idcirco dicebatur fermentum, ut distingueretur ab Eucharistia, quae in azimis conficiebatur.

Ejusmodi autem Catholicae communicationis Symbolum non solùm frequentabatur Romae, & in Occidentali Ecclesia, sed etiam in Orientali, ut declarari videtur in Concilio Laodiceno

rio cap.29. in quo dicitur *Sanctas oblationes ad vicem Eulogiarum per festivitatem Paschalem ad alias Parochias mitti minime oportere*: non alia, ut arbitror, ratione, quàm quòd eo die omnes fideles ad facram Synaxim accederent: ac proinde eis non erat opus alio communicationis, ac unitatis in fide fymbolo: cœteris autem diebus Dominicis, ac feftivis licitum erat eulogias miniftrare: imò & aliis diebus ferialibus, excepto Quadragefimali tempore, ne videlicet jejunium frangeretur, ut colligitur ex eadem Synodo cap.49. ubi ftatuitur: *Non oportet in quadragefima panem offerri, nifi Sabbato, & Dominica tantùm*. Non enim fervabatur jejunium in Orientali Ecclefia de Sabbato, ficut nec in Occidentali feriâ quintâ, ut conftituerat Melchiades fummus Pontifex; nam de ipfo legimus in libro Romanorum Pontificum. *Hic conftituit, ne ulla ratione die Dominica, aut quintâ feriâ jejunium quis fidelium ageret, quia eos dies Pagani quafi facrum jejunium celebrabant*.

Duplicis autem generis erant eulogiæ; aliæ quidem publicæ, quæ fcilicet in publico Ecclefiæ minifterio diftribuebantur; aliæ verò privatæ, quas amici inter fe ultrò, citròque dare; atque accipere confueverant; cujus quidem antiqui ufus plura exempla fupnetunt; inter alia verò S. Paulini Nolæ Epifcopi, epift.1.ad Severum, hæc fcribentis *Panem campanum de cellula noftra tibi pro eulogia mifimus*: Et epift. ad S. Auguftinum, *Panem unicum, quem unanimitatis indicio mifimus charitati tuæ rogamus accipiendo benedicas*. Et ipfemet S. Auguftinus epift.34. ad eumdem Paulinum eulogias mittens fcribit: *Panis, quem mifimus, uberior benedictio fiat dilectione accipientis benignitatis veftræ*.

His omnibus conftat, quod etfi ejufmodi eulogiæ appellentur *Sacramenta*, non tamen perfecti Sacramenti vim & fignificationem habebant: fed tantùm Sacramenti nomen inditur, quod ejufmodi eulogiarum participatio fymbolum effet Catholicæ communicationis fidelium inter fe, ut nempe qui facratiffima Euchariftia minimè communicaffent: faltem alio communionis figno cenferentur effe fideles. Quapropter Concilium Laodicenum, cap.32. ftatuit: *Quòd non oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quia funt maledictiones potius, quàm benedictiones*.

Nec obftat quòd fermentum illud, feu panem fermentatum *oblationes confacratas per Ecclefias, ex confecratu Epifcopi* appellent Melchiades fummus Pontifex, nec-non & Syriacus: apud eos enim idem eft confecratio, quod benedictio, & fermentum confecratum quod benedictum: Dicebantur autem oblationes, quia, ut notavimus ex Canone S. Pii, ejufmodi panes à populo offerebantur, ut Epifcopali, vel Sacerdotali benedictione accepta minutatim fidelibus erogarentur.

Ex iis igitur omnibus conftat nihil aliud fuiffe fermentum, quàm fermentatum panem benedictum, quem ob communicationis fymbolum ab Epifcopo acceptum impertirentur cuncti Parochiales Presbyteri, eumdemque fub fe conftitutis fidelibus diftribuerent. Ipfum verò panem diverfis nominibus fuiffe appellatum, nimirum *fermentum*, ad diftinctionem panis azimi, ex quo foleret confici Euchariftia, dictumque effe *Sacramentum*, ob facræ rei fignum: nempe Catholicæ unionis, & benedictione confignatum, ob idque *benedictionem* itidem, & *eulogias* dici confueviffe.

AR-

ARTICULUS SECUNDUS.

De Sacramentorum institutione, seu causa efficiente, virtute, & effectu.

EXPLICATA Sacramentorum essentiâ, & afferto eorum numero, jam investiganda est ipsorum origo, fecunditas, & effectus, in quibus maximè illorum dignitas, & præstantia mirum in modum elucet. Quid enim illustrius, & ad commendationem nobilius, & præclarius existimari potest, quàm quòd eorum nostræ salutis adminiculorum solus Deus Auctor, & Institutor assequatur: nec creaturæ cujusvis præstantissimæ virtus ad illam institutionem, & ordinationem quidquam conferre queat? Quid censeri posset hominum admiratione dignius, quàm quod ejusmodi signorum, quantumvis aspectu exilium, tanta sit virtus, ut hominem peccatorum fæce deturpatum non emundet solùm, sed & cœlesti gratiæ sanctificantis luce, ac decore perfundat, & quod stupendum magis, ipsum in Dei filium consecret, & hæredem constituat, ac consortem. Unde meritò dixit Tertullianus lib. de Baptismo cap. 1. *Nihil adeo est, quod obduret mentes hominum; quàm simplicitas divinorum operum, quæ in actu videatur, & magnificentia, quæ in effectu repromittitur; ut hic quoque, quoniam tanta simplicitate sine pompa, sine apparatu novo aliquo, denique sine sumptu homo in aqua demissus, & inter pauca verba tinctus, non multo, vel nihilo mundior resurgit, eo incredibilis existimetur consecutio æternitatis, &c.*

Tria itaque hic sunt determinanda: *Primùm*, utrum solius Dei sit sacramenta instituere. *Secundum*, quænam sit eorum efficacitas respectu gratiæ producendæ: *Tertium*, quænam sacramenta characterem producant.

QUAESTIO PRIMA.

Vtrum solius Dei sit Sacramenta instituere?

NOtandum primò, circa institutionem Sacramentorum, duplicem potestatem distingui posse; aliam quidem authoritatis, aliam verò ministerii. *Potestas authoritatis* dicitur, quæ est independens à quacumque alia, & per propriam virtutem quædam seligit signa, eisque gratiam producendi vim, & efficaciam confert. *Potestas* verò *ministerii*, est illa delegata virtus à principali causa ad sacramentorum, vel confectionem, vel administrationem. *Insuper* potestas ministerii duplex statuitur, una quidem *principalis, & excellentiæ*; alia verò *communis*. Principalis excellentiæ ea est, quæ competit alicui cum singulari prærogativa supra cæteras causas, quæ ad sacramentorum vel designationem, vel confectionem concurrere possunt. Potestas verò ministerii communiter dicti, ea est, quæ competit cuilibet ministro, quatenus dumtaxat minister est sacramentorum, hoc est administrator, & dispensator. Hinc duplex exurgit difficultas: *Prima*, utrum solus Deus conferre possit alicui creaturæ potestatem authoritatis instituendi sacramenta, putà humanitati Christi; seu utrum Christus Dominus quatenus homo ex se virtutem habuerit principalem potestatem excellentiæ.

Notandum secundò, ex Doctore in 4. dist. 1. qu. 3. num. 4. quòd aliud sit signum practicum instituere ad producendam gratiam: aliud verò illud signum reddere certum, & efficax ad eamdem gratiam producendam: Possibile enim est, inquit Doctor, quan-
„ doque aliquem non veracem uti illo
„ signo: signationem enim habet ex
„ institutione: sed quod sit certum,
„ non habet nisi ex determinatione ali-

„ alicujus causę cooperantis illi signo, „ ad causandum significatum; v.g. si „ ab aliquo Legislatore instituatur in „ politia sua pro signo pacis tactus „ manus, vel hujusmodi, etsi ex ista „ impositione habet istud signum, „quod practicè significet pacem: tamen „ si alius non verax potest uti isto si- „ gno, istud signum non est certum ex „ impositione Legislatoris; sed rema- „ net æquivocum; quandoque scilicet „ verum, quando habet concomitans „ signatum, quandoque falsum; falsus „ enim utitur isto signo, sive signato, „ sicut uteretur signo speculativo, sive „ signato, dicendo; *concedo tibi dile-* „ *ctionem meam*, habens aliud, scilicet oppositum, in mente. *Hæc Doctor*, quibus significat duo esse in sacramentorum institutione distinguenda; *Primum* est signi sensibilis designatio ad gratiam significandam, & conferendam: *Secundum* est virtus, & efficacitas illius signi, ratione cujus dicitur certò, & infallibiliter gratiam significare, & inferre, quantùm est in se: Primum autem se habet dumtaxat incompletè, & imperfectè ad institutionem sacramenti; quippe cùm de ipsius ratione sit, non solùm quod sit signum gratiæ sanctificantis, sed quòd sit signum certum, & efficax illius, quod utique obtinere non potest, nisi ab eo, qui habet virtutem physicam producendi gratiam, & eam productionem huic signo annectendi.

Notandum tertiò, Sacramenta duobus modis à Deo censeri posse instituta, nimirum vel *immediatè*, per seipsum; vel *mediatè*, per aliquem Angelum, aut hominem. *Immediatè* quidem, putà si Deus designaret aliquod signum sensibile, ad cujus applicationem certò, & infallibiliter produceret, & conferret gratiam. Quod utique fieri potest duobus modis: nempe vel immediatè à Deo, ut Deus est, vel à Deo quatenus est Deus-homo, id est, quatenus divina persona, quæ immediatè ea sacramenta instituit, in assumpta humanitate subsistit. Quod rursus concipi potest duobus modis: *Primò*, itaut illa designatio Sacramentalis signi, & vis ei annexa producendi gratiam, tota refundatur in personam divinam; sola autem illius manifestatio fieret per humanitatem assumptam, *vel* ut ipsa assumpta humanitas à divina persona communicatam habeat virtutem ejusmodi signa efficacia instituendi, quasi sibi propria, itaut hujus institutionis censeatur causa princeps. *Similiter* Deus concipi potest instituere sacramenta mediatè duobus modis; nempe vel *incompletè*, si videlicet concederet alicui creaturæ facultatem designandi, & assumendi aliquod signum sensibile, ad cujus præsentiam, & positionem, ipse certò, & infallibiliter gratiam produceret: vel *completè*, si nempe ipsi creaturæ, cui concedit facultatem signum instituendi, concederet etiam vim, & efficaciam producendi gratiam.

His ita præmonitis, tria supersunt statuenda; *Primum*, quod solus Deus potestatem authoritatis, ac principalem habeat instituendi sacramenta propriè dicta, ita sibi propriam, & peculiarem, ut nulli creaturæ possit eam delegare. *Secundum*, quòd Christus D. quatenus homo non sit causa princeps, & physica, sed moralis institutionis sacramentorum. *Tertium*, quòd omnia sacramenta (quatenus est Deus) immediatè instituerit.

CONCLUSIO PRIMA.

SOlus *Deus completè, & propriè potest instituere sacramenta*. Hæc est Doctoris loco suprà laudato num. 5. ubi „ ait; Quantùm ad signationem, pos- „ sibile esset quod ab aliqua creatura „ institueretur sacramentum, quia si- „ cut posset homo imponere signum „ speculativum effectus Dei, ut patet, „ de ista oratione; *Deus causat gra-*

„ *tiam in animas*, ita posset imponere „ signum, quod practicè signaret „ Deum invisibiliter agere; sed non „ posset dare illi signo, quod esset re- „ gulariter certum; non enim potest „ dare certitudinem alicui signo pra- „ ctico, nisi in cujus potestate est pos- „ se causare signatum illius signi; so- „ lus autem Deus potest se determina- „ re ad causandum effectum sibi pro- „ prium; ergo solus Deus potest dare „ certitudinem signo practico sui effe- „ ctus. Sic ergo patet, quod à Deo „ solo potest institui sacramentum, „ quantum ad signum certum. *Et in- „ frà num.6.* ibi: Quod si hoc (signum „ certum)est de ratione sacramenti,uti „ videtur ex illa particula, *efficax*, se- „ quitur, quod de ratione ejus propriè „ dicta, à solo Deo possit institui. Si „ autem est de ratione ejus, &c.

Quibus verbis Doctor satis apertè docet solum Deum posse sacramentum instituere: quippe cùm solus virtutem habeat gratiam infallibiliter producendi ad applicationem, & positionem alicujus signi, quamquam posset committere puræ creaturæ designationem alicujus signi practici, ad cujus præsentiam ipse gratiam sanctificantem conferret: Hæc autem, ut diximus, designatio, esset dumtaxat sacramentùm imperfectum ex parte ipsius designantis, qui enim tale signum determinaret, ex se non haberet vim illud signum efficax, & practicum efficiendi, sed id necessariò præstandum esset à Deo, ac subinde solus Deus potest authoritativè instituere sacramenta.

Quæ utique ratio sic formari potest. Ille tantùm authoritativè potest instituere sacramenta, qui potest virtutem sacramento tribuere, & significatum per illud effectum producere. Atqui solus Deus potest virtutem tribuere sacramento, & illius effectum, nempe gratiam sanctificantem, & peccati remissionem producere: Igitur, &c. Major constat. Minor probatur illis omnibus Scripturæ textibus, quibus Deus asseritur solus gratiæ sanctificantis, & iustificationis author. Sic Job.4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus est?* Et Psalm.83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus, &c.*

Dices; Sacramenta legis naturæ erant signa pro arbitrio ab hominibus fidelibus ad suæ fidei obtestationem assumenda: sacramenta verò legis scriptæ sicut & ipsa lex Moysi consignata fuerant per Angelos: igitur sacramenta possunt institui à creaturis.

Respondeo ad primum, ex eo solùm inferri, quòd determinatio signorum sacramentalium fuerit ex voluntate humana, non verò quòd ab ea penderet sacramentorum institutio: Deus enim voluit, & immediatè per se ipsum instituit, quòd homines tempore legis naturæ assumerent ad suam sanctificationem signa sensibilia, ad quorum positionem ipse gratiam produceret, non verò quod homines illis signis tribuerent vim producendi gratiam.

Ad secundum dico, legem, & sacramenta legis Mosaicæ, ideo dici tradita per Angelos, non quòd legem istam condiderint, aut sacramenta illa instituerint propria authoritate, sed tantùm quòd eorum fuerint promulgatores.

Dices secundò; Qui potest producere effectus sacramenti, potest etiam instituere sacramentum: sed Ecclesiæ Ministri producere possunt effectus sacramentorum: igitur, &c. Major constat ex dictis. Minor verò probatur: Effectus sacramentorum est, ut homo purgetur à peccatis, illuminetur, & perficiatur per gratiam: sed purgare, illuminare, & perficere pertinet ad Ecclesiæ Ministros, ut docet S.Dionysius in lib.de Ecclesiastica Hierarchia, cap.5. igitur, &c.

Nego minorem, & ejus probationem distinguo. Purgare, illuminare, & per-

perficere per se immediatè est effectus sacramentorum, concedo: mediatè tantùm, nego: Similiter distincta minore, neganda est consequentia; purgatio enim, quæ attribuitur Ecclesiæ Ministris, non est immediata; Illi namque idcirco purgare dicuntur, quia spiritus immundos ejiciunt à cœtu fidelium, & catechismis, ac sacris admonitionibus disponunt ad sacramentorum receptionem; similiter illuminant populum Dei, non quidem per se illuminando singulorum animas, aut gratiam infundendo, sed verbum Dei prædicando, & sacramenta subministrando.

Dices tertiò. Ex S. Augustino tract. 5. in Joann. circa medium: Baptismus Joannis erat baptismus hominis: sed baptismus Joannis erat verum sacramentum; igitur homo potest instituere verum sacramentum. Major est ipsius S. Augustini: ait enim; *Aliud est*, inquit, *baptizare per ministerium, aliud per potestatem; baptisma enim tale est, qualis est ille, in cujus potestate datur: non qualis est ille per cujus ministerium datur: tale erat baptisma Joannis, qualis Joannes; baptisma tamen justi hominis, sed qui acceperat à Deo talem gratiam, ut dignus esset præire judicem: tale autem baptisma Domini, qualis Dominus, &c.*

Respondeo negando minorem; baptismus enim Joannis non habebat vim conferendi gratiam sanctificantem, nec remittendi peccata, ut probamimus agendo de baptismo.

Dices denique: Creatura potest designare aliquod signum, ad cujus præsentiam Deus infallibiliter produceret gratiam; sed hóc sufficit ad rationem sacramenti; igitur creatura potest instituere sacramentum. Probatur major authoritate S. Augustini loco suprà laudato, ubi ait, *Potuit autem Dominus noster Jesus Christus, si vellet dare potestatem alicui servo suo, ut daret baptismum suum tanquam vice sua; & transferre à se baptizandi potestatem; & constituere in aliquo servo suo, & tantam vim dare baptismo translato in servum, quantam vim haberet baptismus datus à Dominò, &c.*

Respondeo ad minorem cum Doctore *loco suprà laudato num. 6.* quod si hæc ad rationem sacramenti sufficiant, reverà quidem pura creatura poterit ex commissione Dei instituere sacramenta: & hac ratione conciliari poterit sententia Doctoris cum opinione Doctorum Angelici, & Seraphici asserentium posse à Deo creaturæ committi virtutem, & facultatem instituendi sacramenta; si nempe hæc institutio sumatur præcisè tantùm, ut est designatio formæ, & materiæ sensibilis, & ut præscindit à certitudine, & efficacia respectu effectus; quod utique patet, quia sic aliqui statuunt remedium legis naturæ fuisse institutum, ut in potestate cujuslibet esset assumere quamlibet rem ad portestationem fidei: Sic Christus per potestatem excellentiæ instituit sacramenta, qua homo, & sicut Ecclesiæ data est potestas instituendi ritus, & solemnitates sacramentorum, ita potuit committi potestas designandi materiam, & formam, tamen non inde sequeretur certitudo, & efficacia signi instituti, sed ex decreto Dei, quo determinaret concurrere infallibiliter ad productionem effectus significati: igitur signa sic instituta haberent quidem suam designationem à pura creatura, suum verò effectum à Deo, & sic creatura esset quidem auctrix institutionis signi, Deus verò esset author effectus significati.

Nec aliud certè voluit S. Augustinus verbis in objectione laudatis, ut constat ex sequentibus; ait enim; *Hoc noluit ideo ut in illo spes esset baptizatorum, à quo se baptizatos agnoscerent. Noluit ergo servum ponere spem in servo. Ideo clamabat Apostolus, cùm videret*

ret homines volentes ponere spem in seipso; *Numquid pro vobis Paulus crucifixus est*, *aut in nomine Pauli baptizati estis? Baptizavit ergo tanquam minister, non tanquam ipse potestas. Baptizaret autem Dominus tanquam potestas*. Quibus patet S. Augustinum nolle eam potestatem primariam, & absolutam interiùs per sacramenta sanctificandi potuisse communicari servo. Enimverò si talis concederetur, nihil prorsus sequeretur absurdi, si quis in eo spem collocaret; solùm itaque voluit potestatem sacramentalem conficiendi, ac ministrandi nomine proprio conferentis, v.g. *Ego te baptizo in nomine Claudii*, vel *meum tibi confero baptisma*, potuisse quidem conferri servo, sed non fuisse conveniens, ne servus verbis ipsis deceptus in baptizante spem suam, non autem in Deo principali causa reponeret.

CONCLUSIO SECUNDA.

CHRISTUS *Dominus quatenus homo est tantùm causa moralis, & meritoria institutionis sacramentorum*. Probatur. Christus D. aliquam causalitatem habuit circa sacramentorum institutionem: sed non habuit physicam: Ergo moralem. Major patet quia; ut probabitur Concl. sequenti, ipse omnia sacramenta instituit. Minor verò probatur. Causalitas physica vel est principalis, vel instrumentalis: sed neutram habuit.

Non quidem principalem. Tum quia solus Deus est causa principalis justificationis, ut colligitur ex his Scripturæ textibus, *Job.* 14. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es?* Isayæ 43. & Oseæ 13. *Non est absque te Salvator*. Nec solvitur dicendo, eos textus solùm innuere Deum esse causam primam justificationis: siquidem licèt Deus sit causa prima calefactionis, ineptè tamen diceretur: Quis potest calorem facere? nonne tu qui solus es? cùm ignis pariter ad calorem efformandum concurrat.

Tum quia si Christi humanitas esset causa principalis gratiæ per sacramenta producendæ; maximè vel ex innatâ suâ virtute, vel divinitùs inditâ. Non primum: quippe cùm illius humanitas ejusdem sit speciei, ac ordinis naturalis, cujus sunt cæteræ; gratia autem sit ordinis supernaturalis, & cujusvis naturæ vires excedens. Non etiam secundum. Id enim haberet vel à gratia habituali, vel ab unione hypostatica. *Non primum*; aliàs quilibet justus talem habere posset fœcunditatem; quippe cùm habeat gratiam Christi gratiæ in specie similem. Nec obstat major intensio gratiæ Christi: quia non mutat naturam, & vim efficiendi; forma enim intensior id solùm habet, ut intensiorem effectum possit edere; quem remissior non ederet ratione majoris resistentiæ in passo, quod in præsenti locum non habet.

Non etiam secundum, quia per illam unionem natura non mutatur substantialiter, ac proinde nullam vim physicam accipit, quam ex se non haberet: Sed Deus ratione unionis ei tantùm assistit, quâ divinâ assistentiâ, & unione fit ut humanitas sit causa moralis, meritoria & impetratoria gratiæ, quam alter justus ratione suorum operum, & suæ gratiæ impetrare, & obtinere non posset. Hæc autem moralis causalitas non debet immutare physicè Christi humanitatem: sed sufficit ut Deus per extrinsecum respectum eam dignam efficiat id obtinendi, quod postulat; sicut regia dignitas non immutat physicè naturam Reginæ, quæ aliquid a Rege obtinet ratione talis dignitatis, quod alteri non concederetur, v. g. Esther. Sic Christus *exauditus est pro sua reverentia*, inquit Apostolus; Ut autem esset causa secunda, & physica efficiens ratione unionis hypostaticæ, oporteret ut aliquid reale, & physicum in eam ab unione ipsa effunderetur, alioquin immu-

immutata manens physicè,nullam physicam activitatem ab unione obtineret.

Dices 1. Illa est causa principalis, cui per se assimilari debet effectus: Sed nostra justificatio in hoc consistit, ut nos assimilet Christi humanitati,juxta illud ad Rom.8. *Prædestinavit nos conformes fieri imagini* (id est humanitati) *filii sui*. Ergo, &c.

Nego majorem. Siquidem Deus uti potest tanquam instrumento gratià unius justi ad producendam gratiam in altero justo; & tunc effectus esset similis causę illi morali, & causa illa non esset principalis.

Dices 2. Quidquid est principium universale nostræ justificationis, est ejus causa principalis: Sed talis est Christus; de *plenitudine* enim *ejus omnes nos accepimus*. *Nego majorem*. Et ad minorem dico Christum ideo dici causam universalem justificationis, quia meruit ut homo omnem gratiam,quam ut Deus producit.

Urgebis. Ex hoc plura sequuntur absurda. *Primò* enim sequitur Christum non differre à reliquis ministris, qui etiam sunt causæ instrumentariæ. *Secundò*, si solum esset instrumentum morale, non deberet priùs esse justus, & Deo gratus,instrumentum enim non debet habere formam quam in alio producit; quò fit ut etiam Sacerdos, licèt sit in peccato mortali, conferat gratiam, & à peccatis solvat, quia tantùm est instrumentum. *Tertiò*, sequeretur nostram gratiam esse perfectiorem gratia,& justificatione Christi: effectus enim semper est nobilior instrumento, quo producitur.

Nego has omnes sequelas. *Primam* quidem,quia licèt per instrumentariam virtutem non differat, differt tamen quia ipse per verum meritum de condigno impetrat à Deo gratiam: cæteri autem per nullum sui meritum, sed per sacramenti virtutem gratiam producunt. *Secundam* pariter, quia gratia, & sanctitas vere prærequiritur in Christo ut verè impetret; secùs si tantùm ut Sacerdos ministraret ea, ex quorum collatione gratia infallibiliter confertur. *Tertiam* denique: id enim verum est de instrumentis physicis, non de moralibus, & impetrativis; cùm enim dona iniquorum non probet Altissimus, nec peccatores exaudiat; hinc ut quis ab eo petita excipiat, justus, & ei gratus esse debet.

Dices 3. Christus est justus per essentiam, habet enim sanctitatem ex propriis, non autem per participationem: Sed quod est tale per essentiam, est causa principalis cæterorum, quæ talia sunt per participationem,

Distinguo majorem. Quatenus Deus homo habet sanctitatem à se non ab alio emendicatam, concedo; quasi ejus humanitas haberet justitiam à se, non verò à divinitate mutuatam, nego. Similiter est distinguenda major. Quæ suapte natura talia sunt, concedo; quæ tantùm ab alio, nego. Humanitas autem Christi suapte natura sancta non est, sed per gratiam habitualem internam,& per externam Dei assistentiam ab unione profluentem, quæ eam physicè non immutant, nec proinde aliquam efficacitatem physicam ei conferunt.

Non est etiam causa instrumentalis physica: Tum qnia, ut dictum est, humanitas non habet physicam activitatem in gratiam. Tum quia, ut infrà dicetur fusiùs, nulla creatura habere potest efficacitatem naturalem erga gratiam, & ea quæ sunt ordinis supernaturalis. Restat itaque inferendum, Christum tantùm esse causam moralem & meritoriam. Meritoriam inquam: quippe cùm (inquit Doctor in 4. d. 2. quæst.1. num:7. ille fit causa meritoria sacramentorum, qui signis à se institutis meruit efficacitatem gratiæ producendæ; At Christus ut homo id meruit.

Pro-

Probatur. Deus ab hominibus offensus decreverat talem offensam non condonare, nec aliquod auxilium ad eam expiandam concedere, nisi priùs divinus honor resarciretur, justitiæque divinæ factum fuisset satis, per oblationem alicujus tantùm honoris Deo tribuentis quantùm hominis peccatum abstulerat: Sed id præstitit Christus, seipsum offerendo ut nos redimeret ab omni iniquitate: imò *ubi abundavit delictum superabundavit & gratia, ut copiosa apud eum esset redemptio*: Ergo, &c.

Confirmatur, nam omnis sacramentorum efficacitas provenit ex passione Christi: igitur est eorum causa meritoria.

Probatur antecedens ab eo sacramenta habent suam efficacitatem, à quò habent quòd gratia ad eorum collationem regulariter, & infallibiliter producatur atqui id habent meritoriè à passione Christi. Major constat; siquidem non alia est sacramentorum efficacitas. Minor probatur. Omnis gratia hominibus conferenda solùm confertur intuitu, & virtute Christi meritorum. Unde S. Joannes: *Gratia, & veritas per Jesum Christum*. Et rursus, *De cujus plenitudine omnes nos accepimus*. Ergo maximè ratione completorum Christi meritorum: Sed Christi merita non fuere completa nisi per mortem, & passionem, quæ fuit nedum vitæ passibilis terminus; sed & signaculum, & complementum ejus meriti. Licèt enim nomen Jesu ei fuerit inditum in Circumcisione, & priùs ab Angelo prænuntiatum quàm nasceretur: Attamen in sola passione ejus nominis perfectam virtutem assecutus est, juxta illud Apostoli. *Christus humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod, &c.* Cùm ergo Salvatoris nomen nonnisi per mortem perfectè fuerit assecutus, inferendum est ab ejus morte nostræ salutis media, qualia sunt sacramenta, suam duxisse virtutem, & originem. Idipsum indicant omnes illi sacri contextus, quibus Christus dicitur nos lavisse à peccatis nostris in sanguine suò; redemisse nos non corruptibilibus auro vel argento, sed pretiosissimo sanguine, &c.

Dices. Effectus in actu, non est nisi à causa in actu, ex Arist. 5. Metaph. 5. cap. 2. sed passio Christi non est in actu: ergo non potest tribuere efficaciam, quam actu sacramenta obtinent.

Distinguit majorem Doctor. Causa efficiens, & physica, concedit: moralis, & meritoria, negat: Plura namque actu beneficia conferimus propter obsequia præterita, & quorum sola memoria perseverat.

Dices 2. Sacramenta haberent illam efficaciam à Christi passione vel præterita, vel futura. Non primum, aliàs Baptismus, & Eucharistia non haberent illam efficaciam; quippe cùm ante passionem fuerint instituta. Non etiam secundum, aliàs sacramenta legis veteris parem habere potuissent efficaciam. Ergo, &c.

Respondet Doctor, habuisse à passione exhibita non quidem in actu exteriori, sed interiori, quo Christus ab instanti Conceptionis se cruci, & morti adjudicavit, juxta illud: *In capite libri scriptum est, &c.* Et illud. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur? &c. Resp.* 2. quòd si ministrata fuissent vivente Christo, minorem efficacitatem habuissent, tum quia cœlum non aperuissent suscipientibus; tum quia si ex tota Christi vita sit facta, & integrata una oblatio ad nostram redemptionem, ex qua sacramenta nostra suam hauserunt efficaciam, certo certius est eam non ita fecundam fuisse ex incompleta, quàm fuit ex completa per passionem oblatione.

Dices 3. Si Sacramenta haberent illam efficaciam à Christi passione, maximè

mè vel tanquam à causa meritoria, vel tanquam à causa principali. Non secundum; quia nihil potest esse causa principalis, & efficiens sacramentorum, nisi quod potest esse causa effectus signati per sacramenta: sed solus Deus potest esse causa efficiens, & principalis gratiæ. Neque etiam secundum; quia gratiæ nulla est causa meritoria, *si enim ex meritis, jam non est gratia*, ut arguit Paulus, Rom. 9.

Respondet Doctor esse causam meritoriam. Ad Apostolum dicit, gratiæ non esse quidem causam meritoriam de condigno in eo, qui ipsam suscipit, aliàs esset præmium, non gratia. Posse tamen in eo esse causam meritoriam de congruo; & alius pro illo qui suscipit potest mereri de condigno; sic gratia nobis data non est gratia respectu Christi, *ei enim, qui operatur, merces non reputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum*, ut loquitur Apostolus: sed est gratia respectu nostri, tum quia illius principium, nempe Christus, nobis datum est gratis; tum quia gratia ipsamet nobis gratis applicatur.

Instabis. Ergo absolutè non debet dici gratia licèt mihi concedatur gratis, quia est præmium alterius. *Resp.* Doctor, quòd si in rigore sumatur gratia, nullum opus Dei dici potest puræ gratiæ, nisi sola Incarnatio; quia omnia alia opera in homines à merito passionis effluunt: Incarnatio verò fuit quidem accelerata, & in aliqua ratione ac persona operata propter meritum de congruo, vel Patriarcharum, vel B. Virginis; non fuit autem decreta, nisi ex pura misericordia.

Dices 4. Si sacramenta efficaciam exceperunt à Christi passione: maximè ex vulnerato ejus latere: dicit enim S. Aug. 15. de civit. cap. 26. *Ostium in latere arcæ Noe est vulnus lateris Christi ex quo sacramenta manârunt*: sed ab eo vulnere non potuerunt habere efficaciam, quia vulnus illud inflictum fuit lateri Christi jam mortui, ac proinde incapacis meriti: igitur, &c.

Respondeo sacramenta non habere efficaciam à vulnere: sed ab operibus, & passionibus Christi meritoriis dum viveret. *Vel* si à vulnere; non prout illatum est; sed prout illud prævidens Christus dum viveret, voluntariè acceptavit. Unde S. Aug. mysticè loquitur, & per quandam similitudinem eorum, quæ à Christi latere fluxerunt cum sacramentis. Sanguis enim assimilatur speciei vini in Eucharistia, & aqua quæ fluxit, assimilatur aquæ baptismali; unde dicit S. Augustinus hæc duo sacramenta ex Christi latere fluxisse.

Conclusio Tertia.

Omnia *novæ legis sacramenta sunt immediatè instituta à Christo Domino*. Hæc videtur esse de fide determinata in Concilio Tridentino sess. 7. Can. 1. his verbis: *Si quis dixerit sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Christo instituta anathema sit*. Ubi quamvis particula *immediatè* expressè non habeatur: tamen Canonem de immediata institutione intelligendum esse, apertè colligitur: *Primò* quia aliàs Concilium hunc Canonem non edidisset, si ageretur solùm de institutione mediata: eam enim ultrò fatentur omnes; quippe cùm certum sit Ecclesiam nihil præscribere, maximè in iis, quæ spectant ad sacramentorum confectionem, & administrationem, nisi per authoritatem sibi à Christo D. delegatam. *Secundò*, quia hic Canon additus est præsertim contra Lutheranos, qui contendebant sacramenta baptismi, & Eucharistiæ tantùm esse à Christo D. instituta, ac subinde affirmabant, cætera esse quidem sacros ritus ab Ecclesia ordinatos, sed negabant esse propriè dicta sacramenta. *Tertiò*, quia sess. 21. cap. 2. declarat S. Synodus hanc potestatem perpetuò

tuò in Ecclesia fuisse,ut in sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, statueret vel mutaret ea, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret: at frustrà adderetur hæc exceptio, *salvâ illorum substantiâ*, si illa non à Christo, sed ab Ecclesia fuissent Instituta; enim verò si illa instituisset Ecclesiâ,illorum quoque substantiam mutare posset; ejusdem enim est potestas, & leges ferre, & approbare. *Quarto* denique, si difficultas foret de immediata institutione alicujus sacramenti à Christo D. maximè de Extrema-Unctione,quam à S.Jacobo institutam esse nonnulli contendunt, ex capite 4.ejus epistolæ Canonicæ:sed Concilium Tridentinum sess. 14. Can.1. de sacramento Extremæ-Unctionis], decernit: *Si quis dixerit Extremam-Unctionem non esse verè, & propriè sacramentum à Christo D. N. institutum, & à B. Jacobo promulgatum, sed ritum tantùm acceptum à Patribus,aut figmentum humanum, anathema sit.*

Colligitur pariter hæc veritas è Scriptura sacra nam S. Paulus 1. ad Cor. 4. ait: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, id est sacramentorum: sed si sacramenta quædam instituissent Apostoli, non essent tantùm dispensatores: sed etiam authores: & institutores mysteriorum Dei: igitur,&c. *Deinde* Actor.1. Christus D. dicitur post Resurrectionem, per dies quadraginta apparuisse Discipulis, cum eis conversatum, & locutum esse de regno Dei,idest de Ecclesia ædificanda,& administranda: sacramenta autem pertinent inprimis ad ædificationem, & administrationem Ecclesiæ.

Unde præclarè S. Leo serm. 1. de Ascensione Domini, scribit: *Hi dies qui fluxerunt inter Domini Resurrectionem, & Ascensionem, non otiosò transiere decursu, sed magna in eis confirmata sacramenta, magna sunt revelata mysteria.*

„ Hoc ipsum luculenter confirmat „ subtilis Doctor in 4. *d.* 2. *quæst.* 1. „ *num.* 4. ubi ait: Omnia sacramenta „ instituta sunt à Christo, vel à Deo „ pro tempore istius legis. Quod bre„ viter ostendo hic: quia de singulis in „ locis eorum propriis pleniùs appare„ bit. De *Baptismo* patet quòd fuit in„ stitutus à Christo vivente: quia Di„ scipuli baptizabant, ut patet *Joan.3.* „ & præceptum fuit ut publicè præ„ dicaretur. Matth. ult. *Ite, docete om„ nes Gentes baptizantes eos &c.*De *Eu„ charistia* patet ejus prædicatio diffu„ sa, *Joan.6.* sed institutio in Cœna. „ *Matth. 6.* De Confirmatione patet „ institutio. *Joan. 20. Accipite Spiri„ tum sanctum,&c.* Vel in die Penteco„ stes, *Act. 2.*

„ De *Pœnitentia* dicitur quòd est in„ stituta *Jacob. 5. Confitemini alteru„ trum, &c.* Sed hoc non videtur pro„ babile ex processu litteræ, quia sta„ tim sequitur: *Orate pro invicem, &c.* „ Manifestum est enim quòd per illud „ sequens non intendebat aliquod sa„ cramentum instituere, nec promul„ gare: nec etiam erat apud Jacobum „ authoritas instituendi aliquod sacra„ mentum,sicut post tangetur in ratio„ ne ponenda ad istam conclusionem. „ *Melius* ergo est ut dicatur Institutam „ fuisse. *Joan. 22. Accipite Spiritum „ sanctum, quorum remiseritis peccata, „ &c.* Et promissam. *Matth. 16. Tibi „ dabo claves regni cælorum, quodcum„ que ligaveris, &c.* Ista enim potestas „ non erat principaliter dimittendi „ peccata, quod est Dei proprium: sed „ arbitrandi de dimissione peccati, ar„ bitriò à Deo approbatò, sic autem „ arbitrari, est in foro pœnitentiæ,sol„ vere vel ligare.

„ De *Extrema Unctione* dicitur quod „ *Jacob.5.Infirmatur quis in vobis?&c.* „ Sed licèt ibi promulgaverit sacramen-

„ mentum, est melius dicere, quòd
„ fuerit institutum à Christo. Legimus
„ enim *Marci 6.* quòd Apostoli unge-
„ bant oleò multos infirmos, & sana-
„ bantur: constat autem quòd hoc non
„ fecerunt, nisi in virtute Christi, qui
„ instituerat illam unctionem virtuo-
„ sam.
„ De *Matrimonio* apparet *Matth.19.*
„ *Non legistis* (ait Christus) *quia ma-*
„ *sculum, & fœminam fecit eos*, supple
„ Deus, & dixit, supple os Adæ. *Qua-*
„ *mobrem relinquet homo; &c.* ubi
„ Chistus approbat, & ratificat id,
„ quod Deus in statu innocentiæ, per
„ os Adami publicavit.
„ De Ordine, *Matth.26.Hoc facite in*
„ *meam commemorationem.*Et *Joan.20.*
„ *Quorum remiseritis peccata,&c.*Hæc
„ enim duo pertinent ad Ordinem Sa-
„ cerdotalem, scilicet potestas, respe-
„ ctu corporis Christi veri, & potestas
„ respectu corporis Christi mystici, ut
„ dicetur in materia de Ordine.
„ Quòd autem hæc omnia à soloDeo
„ fuerint instituta, patet per illud,
„ quod tactum est in generali de insti-
„ tutione sacramenti.Nulli enim com-
„ petit signum instituere practicum,
„ nisi vel respectu alicujus actûs sui
„ proprii, vel respectu alicujus, qui
„ subest sibi,quantùm ad illum actum;
„ sacramentum autem est signum pra-
„ cticum respectu effectûsDei propriè,
„ & Deus non potest in actu sibi pro-
„ prio alicui alii subesse: Ergo, &c.
„ *Hæc Doctor.*

Eamdem veritatem docent SS. Patres,, maximè S.Dionysius, qui in Ecclesiast. Hierarchia cap.1. ait: *Apostoli sacramentorum formas accepere,non confinxere*: Sed aliunde non potuerunt accipere, quàm à Christo; igitur, &c.

Similiter S. Ambrosius lib.4. de Sacramentis c.4. ait: *Author sacramentorum quis est, nisi Dominus Jesus?* Et S. Augustinus lib. de vera Religione cap. 17. *Ubi*, inquit, *venit tempus gratiæ,ab ipsa Dei sapientia homine assumpto, à quo in libertatem vocati sumus, pauca sacramenta saluberrima constituta sunt, &c.*

Suadetur etiam triplici ratione, seu congruentiâ; decens enim erat, ut omnia sacramenta, quæ sunt efficacia media ad salutem consequendam, ab eo ortum ducerent, qui est reverà Mediator Dei, & hominum, ne videlicet in alio, quàm in ipso Mediatore homines suam spem constituerent. *Secundò* ne divisio, & schisma in Ecclesia fieret, propter diversa sacramenta à diversis instituta; si enim facta fuerit inter fideles contentio, ex eo quòd qui baptizati fuerant ab Apostolis, se præferendos esse existimarent iis, qui dumtaxat a Discipulis baptismum susceperant, ut observat Apostolus 1.*ad Cor.*1. objurgans eos, quòd dicerent, *Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo, ego verò Cephæ*, licèt omnes in Christi baptismate fuissent baptizati; at quantò magis fuissent invicem divisi, si à diversis diversa suscepissent baptismata? *Denique*, cùm ad caput Reipub. pertineat condere leges fundamentales,& quæ vim habeant in tota Repub. cujusmodi sunt leges sacramentales, eò ipsò quòd essent plures sacramentorum institutores, essent etiam plura capita in Ecclesia, quod utique absurdum, & periculosum esset.

Dices primò: Christus D. *Joan.* 20. Discipulos alloquens ait:*Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*: atqui ille ita missus est à Patre, ut habuerit potestatem instituendi sacramenta: ergo eamdem Apostolis delegavit.

Distinguo majorem: Quantùm ad aliquid, nempe quoad munus reconciliationis hominum,& extensionem remissionis peccatorum, concedo: quia ut dicebat S. Paulus, *Pro Christo legatione fungimur*: quantùm ad omnimodam authoritatis plenitudinem, nego: Alioquin sequeretur, quòd quemadmodum Chri-

Christus D. potuit remittere peccata absque ulla sacramentorum interventione, ita etiam peccata sic remittere potuerint Apostoli.

Dices secundò: Author quisquis est sermonis in Cœna apud S. Cyprianum, agens de ablutione pedum, ait: *Ipse summus Sacerdos sui est sacramenti institutor, & author, in cæteris homines Spiritum sanctum habuere Doctorem, & ut par est Spiritui S. & Christo divinitas, ita fuit in institutis par est authoritas, & potestas, nec minus ratum est, quod dictante Spiritu S. Apostoli tradidere, quàm quod ipse Dominus tradidit, & in sui commemorationem fieri præcepit*: Ergo censet Christum D. solam Eucharistiam immediatè instituisse.

Respondeo primò negando consequentiam: Christus enim ideo dicitur institutor, & author Eucharistiæ præ cæteris sacramentis, quia priùs eam celebravit; nec tantùm instituit, sed etiam exhibuit, & accepit: alia sacramenta non ita. Hæc enim Apostoli jam à Christo instituta contulerunt, & acceperunt.

Respondeo secundò, Authorem illum per *Sacramentum Christi* intelligere non solam Eucharistiam, sed etiam alia sacramenta; per *ly* verò *in cæteris*, intelligere cæremonialia, quæ non à Christo immediatè, sed ab Ecclesia fuere instituta, ut explicant Bellarminus, Gravina, & alii. Addo, præfatam authoritatem non favere hæreticis, cùm illi doceant, non solùm Eucharistiam, sed etiam baptismum à Christo immediatè fuisse institutum.

Dices tertiò: Ex S. Augustino epist. 118. *Christus levi suo jugo nos subdidit, & sarcinæ levi; unde sacramentis numerò paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi colligavit, ut est baptismus, communicatio corporis, & sanguinis ipsius, & si quid in Scripturis Canonicis commendatur: illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ totò terrarum orbe servantur, intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas, commendata, & statuta retineri*: Ergo Christus ea solùm instituit immediatè sacramenta, quæ commendantur in Scripturis, alia sunt ab Apostolis instituta.

Nego consequentiam: Omnia quippe sacramenta commendantur in Scripturis saltem implicitè. *Secundò*, multa de sacramentorum materia, & forma Christus immediatè tradidit Apostolis, & ipsi suis Successoribus, quæ scribere noluerunt, ne vilescerent apud imperitos, & profanos. Nam ex S. Augustino epist. 57. *Nosti in quo sacrificio dicatur: Gratias agamus Domino Deo nostro.* Ex 3. Hierarchiæ Ecclesiasticæ. *Vide nè Sancta Sanctorum enunties; sed venereris potius; nec ea minùs perfecta tradas, sed cum iis solis, qui sacri sunt, communices*. Et cap. 7. *Consecratorias invocationes nefas est seipsò interpretari, & arcanum earum sensum, virtutesque, quas in iis Deus operatur secretò, in publicum efferre*. Quare quæ dicit S. Augustinus *Apostolis, aut Conciliis statuta custodit*, sunt Ecclesiasticę cęremoniæ, putà quòd Domini Passio, Resurrectio, Ascensio in cœlum, & adventus de cœlo S. Spiritus anniversariâ solemnitate celebrentur, etsi quid aliud universa servat Ecclesia.

Urgebis: Idem S. Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 19. ait: „ Postquam resurrectione Christi manifestum nostræ libertatis indicium „ illuxit, ne eorum quidem signorum, „ quæ jam intelligimus operatione „ gravi sumus onerati, sed pauca pro „ multis, eademque factu facillima, & „ intellectu augustissima; & observa„ tione castissima, ipse Dominus, & „ Apostolica nobis tradidit discipli„ na: igitur ex ejus mente non solùm „ Christus, sed & Apostoli sacramenta

„ ta tradiderunt, & instituerunt.

Distinguo majorem: Ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina, nempè Dominus instituendo, Apostolica autem disciplina commendando, & dispensando, quod Christus instituit; concedo: quasi Christus Ipse dumtaxat quædam sacramenta, Apostolica verò disciplina cætera instituerit, nego. Et similiter distinctà minore, nego consequentiam.

Dices quartò: Plurimi sunt Doctores Catholici: qui disertè asserunt aliqua sacramenta vel ab Apostolis, vel in Conciliis esse instituta. Nam Hugo Victorinus lib.2.de sacramentis, p.15. cap.2. expresſis verbis habet, Sacramentum Extremæ-Unctionis infirmorum ab Apostolis institutum legitur: Jacobus enim Apostolus in epistola sua scribens sic ait: *Infirmatur quis in vobis? &c.* Idem de sacramentali Confessione censet S.Bonaventura in 4.dist.17 art.1.quæst.3.Confessio, *inquit*, fuit à
„ Domino insinuata, & ab Apostolis
„ instituta, ab Episcopo Jerosolymitano S.Jacobo promulgata in epist.sua
„ cap.5. ubi ait: *Confitemini alterutrum peccata vestra.*

Quam utique assertionem sic probat. Quia, *inquit*, confesſio hominis est opus purè humanum: Unde non
„ est data virtus sacramenti ipsi confesſioni, sed absolutioni; ideo rectè
„ hominibus puris institutio debuit
„ reservari. Ex his quæ dicta sunt, quatuor possunt rationes elici, quare
„ Dominus immediatè confessionem,
„ & expresſè non Instituit. *Prima*
„ quidem, quia non oportuit. *Secunda* verò, quia in hoc voluntariam
„ esse debere docuit. *Tertia*, quia est
„ sacramentum recidivantium. *Quarta*, quia quantùm est de se, est opus
„ humanum. Unde credo, quòd per
„ se non instituit; etsi dicatur instituisse, hoc est intelligendum, insi-
„ nuando, & authoritatem dando.

„ *Insuper* Alensis noster quæst.de sa-
„ cramento Confirmationis membr.1.
„ ait; Dicunt alii hoc sacramentum
„ fuisse institutum à Domino, & col-
„ latum: utpote quando manus super
„ pueros imposuit. *Matth.*19.Sed quia
„ in illa impositione manuum non ex-
„ pressum est aliquid de forma verbo-
„ rum, vel de materia, qua mediante
„ hoc sacramentum exerceretur, patet
„ quòd non fuit à Domino institutum.
„ Dicunt alii, quòd hoc sacramen-
„ tum fuit institutum ab Apostolis,
„ collatum, & ministratum: quod non
„ est verum, & hoc patet per hoc quod
„ Apostoli confirmabant sola Imposi-
„ tione manuum sine inunctione, &
„ sine forma verborum, qua utitur
„ Ecclesia.
„ Propter hoc sine præjudicio di-
„ cendum, quòd Dominus neque hoc
„ sacramentum, ut est sacramentum,
„ instituit, neque dispensavit, neque
„ Apostoli. Intelligendum est igitur,
„ quòd post AscensionemDomini con-
„ gruebat Apostolos confirmari, & il-
„ lis Spiritum sanctum dari ad robur;
„ Unde *Spiritus sanctus nondum erat
„ datus, quia Jesus nondum erat glori-
„ ficatus.* Non, *inquam*, in plenitudine,
„ vel ad robur, sed fuit datus die Pen-
„ tecostes: unde Apostòli confirmati
„ sunt à Spiritu S. immediatè sine my-
„ sterio, & sacramento, & ipsi deinde
„ confirmabant sine sacramento. Qua-
„ re hoc? Infrà patebit. Sed postquam
„ Apostoli, qui erant bases Ecclesiæ,
„ qui à Domino erant prælati, & Spi-
„ ritu sancto confirmati, defecerunt:
„ institutum fuit hoc sacramentum
„ sancti Spiritus instinctu, in Conci-
„ lio Meldensi quantùm ad formam
„ verborum, & materiam elementa-
„ rem, cui etiam Spiritus S. contulit
„ virtutem sanctificandi. *Idem* docet
„ S.Bonaventura in 4.d.7.qu.1.

Respondeo primò, nomine *institutionis* sacramentorum illos authores eorum

rum promulgationem, & ministrationem intellexisse; quod autem nonnulli de Confirmatione cum Alensi censent, illam in Concilio Meldensi celebrato anno 844. fuisse institutam, nulla ratione confirmari potest: cum nequidem ullum verbum institutionis, vel promulgationis in Canonibus illius Concilii habeatur. Si enim spectemus Acta Concilii, prout referuntur tom.3.Conciliorum Galliæ, duo tantùm Canones habentur de Chrismate, nempe 45. & 46. In *primo* prohibetur ne quis propter sacrum chrisma aliquid muneris accipiat: In *secundò*, ne quis sacrum chrisma, nisi in feria 3. majoris Septimanæ conficere præsumat. Si autem attendamus ad caput *ut Episcopi*, à Gratiano ex Concilio Meldensi citatum de consecratione, dist.5. præcipitur tantum ut Episcopi; nonnisi jejuni per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant. Nulla autem fit mentio de institutione.

Respondeo secundò, quòd olim respondebat S. Augustinus Donatistis objicientibus authoritatem S. Cypriani de nullitate Baptismi ab hæreticis collati, libro 2.contra Cresconium cap.30. *Non accipio*, inquit, *quod de baptizandis hæreticis, & schismaticis B.Cyprianus sensit, quia hoc Ecclesia non accipit pro qua B.Cyprianus sanguinem fudit*.

QUAESTIO SECUNDA.

Quænam sit Sacramentorum efficacitas, & virtus?

NOtandum primò, circa sacramentorum efficacitatem, ac producendi virtutem variè erratum esse tum à veteribus, tum à Recentioribus hæreticis. Refert enim S. Augustinus lib. de hæresibus hæresi 46. *Manichæos* negasse sacramentis vim justificandi, *Baptismum*, inquit, *in aqua nihil cuiquam perhibent salutis afferre, nec quemquam eorum quos decipiunt, baptizatum putant*. PAULITIANI quoque, teste Eutymio lib.2. Panopliæ, cap.21.docuerunt baptismum nullatenus animæ prodesse; quamvis aliquam utilitatem afferret corpori, *Liberos*, inquit, *suos ab Ecclesiæ Præsbyteris salutari baptismo volunt aliquando lustrari; existimant enim crucem, & baptismum corpori prodesse: quorum tamen vim ad animæ purgationem pervenire non putant, nec ullam aliam afferre activitatem*. Similiter *Massaliani*, seu *Messaliani*, referente S.Damasceno lib.de centum hæresibus circa finem, emendationem animæ solis precibus ajebant fieri: nec baptismum hominem perficere, neque divina sacramenta animi sordes expiare, sed ad id conferre solas preces, quæ ab homine funduntur: hinc *Euchytæ*, hoc est, *precatores* dicti sunt, quia ex Theodoreto lib.4. hæreticarum fabularum cap.11. salutis perfectionem solis precibus tribuebant, rati baptismum auferre solum peccata novaculæ instar, non autem peccatorum radices, quas, ajebant, oratione sola, funditus evelli: malumque dæmonem unicuique ab initio assignatum penitus ab animo expelli. Vocabantur etiam *Entusiastæ*, quòd alicujus dæmonis in se vim admitterent, quam sancti Spiritus præsentiam appellabant. Tandem *Armenii* distinguentes inter remissionem peccatorum, & gratiam, fatebantur per sacramenta remitti peccata, negabant tamen per ea gratiam, sive quodlibet aliud bonum justificans conferri, ut asserit Guido Carmelita lib. de hæresibus cap.16.

Quantùm autem ad recentiores hæreticos, non una, eademque, sed multiplex fuit eorum circa Sacramentorum efficacitatem sententia: nam Sacramentarii, & Anabaptistæ omnimodam eis gratiæ productionem denegant. Quod autem pertinet ad Lutherum, & Calvinum, si eorum verba spe-

ſpectes, aliquando nobiſcum conſentire, aliquando verò diſſentire videntur: reverà tamen à nobis penitùs diſcrepant; neque enim aliam cauſalitatem aſtruunt in ſacramentis, quàm vel obſignationis, vel rememorationis, non autem veræ productionis gratiæ; ita quòd velint quidem per ſacramenta excitari, & nutriri fidem, per quam homo divinas promiſsiones comprehendat: cujus apprehenſionis beneficio juſtificetur per fidem. Unde Melancthon in apolog. Confeſsionis Auguſtanę circa artic.5. & 13. audacter pronuntiat: *Damnamus totum populum Scholaſticorum Doctorum, qui docent quòd ſacramenta non ponentibus obicem conferunt gratiam ex opere operato ſine bono motu utentis. Hæc ſimpliciter Judaica eſt opinio; quod per cæremonias juſtificamur ſine bono motu cordis, hoc eſt ſine fide, & tamen hæc impia, & pernicioſa opinio magna authoritate docetur in toto Regno Pontificio.* Qui quidem errores ut confutentur, & Catholica doctrina ab impia hac hæreticorum criminatione, & calumnia vindicetur, tria hic ſtatuenda ſunt; *Primum*, quòd ſacramenta producant gratiam ſanctificantem ex opere operato: *Secundum*, qualiter eam producant, utrum per phyſicam activitatem; an verò dumtaxat per moralem: *Tertium*, qualem gratiam producant, & conferant, quæ ut evidentiora fiant.

Notandum ſecundò, quòd cum dicitur gratiam produci ex *opere operato*, nihil aliud ſignificatur, quàm ipſam produci virtute operis externi eliciti; duplex enim humanum opus diſtingui poteſt, externum videlicet, & internum: externum autem ſe habet veluti paſſivè, quia ab interno imperatur, & ſuum valorem, ac meritum obtinet, unde Theologi ſumpſerunt anſam diſtinguendi duplicem operandi modum, nempe ex opere operantis, & ex opere operato. Tunc dicitur aliquis agere ex *opere operantis*, quando producit effectum ex vi, & efficacia operis interioris, putà cùm quis gratiam ſanctificantem obtinet virtute contritionis, aut alterius diſpoſitionis: dicitur verò agere ex *opere operato*, dum ſcilicet aliquem exercet actum exteriorem, virtute cujus producatur gratia, etiamſi nulla in ſuſcipiente eſſet ad gratiæ ſuſceptionem efficax diſpoſitio, dummodò ex parte ipſius nullus adſit obex.

Itaque conferre gratiam ex opere operato, eſt eam conferre ratione operis exterioris: ſeu collationis ſacramenti, non autem ratione actus interioris ſuſcipientis, aut miniſtrantis; vel quod idem eſt, ipſam conferre non ratione meriti, ſed ultra meritum ſuſcipientis, & ſolùm ratione operis exterioris ſuſcepti. Non quòd velimus ſacramenta conferre gratiam adultis abſque ulla eorum diſpoſitione; quemadmodum nobis perperam imponunt Melancthon, & Calvinus lib.4. Inſtit. c.14.§.Ubi fingit ſenſum hujus controverſiæ eſſe. *Num ſacramenta gratiam conferant ſine fide, aut bono motu cordis, vel diſpoſitione ſuſcipientis?* Contrarium enim apertè tradit Concilium Tridentinum ſeſſ.6. ubi docet ad gratiam ſacramentalem percipiendam in adultis prerequiri fidem, pœnitentiam, devotionem, &c.

Neque eſt quod Calvinus ibidem §.14. irrideat hæc vocabula *ex opere operato*, eaque appellet monſtra verborum, & nova commenta: ſi enim teſte Horatio de arte Poetica.

Multa renaſcentur, quæ jam cecidere, cadentque,
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus.

Et Cicerone ſcribente in Tuſculanis: *Uſus multa vocabula adinvenit, & inventa antiquavit.* Certè uſus pluſquam 400.annorum pro hac voce præſcripſit: ſiquidem eam reperimus ab Innocentio III. uſurpatam lib. 3. de myſterio Miſ-

Missæ cap. 5. ubi scribit. *Non ergo Sacerdotis iniquitas effectum impedit sacramenti: sicut nec infirmitas medici virtutem medicinæ corrumpit: quamvis igitur opus operans aliquod sit immundum, semper tamen opus operatum est mundum*. Neque insinuatum est, ac insolitum nova cudere verba, & contra Grammaticæ regulas, verbum deponens in passivum commutare: hujus enim praxis fundamentum habemus in epistola ad Hebræos cap. 3. his verbis: *Talibus hostiis promeretur Deus*, ubi verbum deponens *promeretur* passivè sumitur. Unde in simili S. Augustinus in Psal. 138. maluit dicere ossum ossi, quàm *os ossis*, ut nempe faciliùs intelligeretur à populo. *Melius est enim*, inquit, *ut nos reprehendant Grammatici, quàm non intelligant populi*.

Notandum tertiò, duplicem distingui posse causam productivam alicujus rei: unam physicam; aliam moralem. *Physica* dicitur, quæ per actionem realem attingit ipsius rei entitatem, & productionem: *Moralis* verò, quæ non attingit effectum per actionem suam, sed vel applicando activa passivis, sicut medicus dicitur causa sanitatis: vel inducendo agens ad agendum precibus, consiliis, imperio, prohibitione, proposito præmio, & similibus. *Rursus* utraque causa est duplex, nempe principalis, & instrumentaria; *Principalis* physica est, quæ per se effectum attingit, & independenter ab influxu alterius causæ, licèt aliam in effectus producendi consortium admittat: *Moralis* verò principalis ea dicitur, quæ principaliùs, & efficaciùs movet ad effectus productionem: v.g. Princeps, qui præcipit ærarii Præfecto, ut centum aureos alicui largiatur, dicitur causa principalis ejusmodi largitionis. Causa *Physica instrumentalis*, ea est quæ non operatur per virtutem formę sibi inexistentis, sed solùm per motum: quo movetur à principali agente: *Moralis* verò instrumentalis dicitur organum, quo principalis causa utitur ad effectum producendum: v.g. epistola regia manu scripta ad ærarii Præfectum, ut largiatur centum aureos, est causa moralis instrumentaria ejusmodi donationis, quia est instrumentum, quo utitur Princeps ad talem effectum; principalis autem moralis est voluntas Principis. Quæritur autem qualiter sacramenta producant gratiam: utrum videlicet per modum causæ physicæ, aut moralis; principalis, aut instrumentariæ: cùm autem sacramenta diversa sint, & alia aliis prętantiora, etiam statuendum est utrum majorem, aut æqualem gratiam in subjectis æqualiter dispositis producant.

CONCLUSIO PRIMA.

SACRAMENTA *novæ legis producunt gratiam ex opere operato, seu vi sua, ut causæ instrumentariæ*. Hæc est de fide determinata in Conciliis: Primò quidem Nicæno ab Alphonso Pisano linguæ Latinæ reddito, ubi lib. 3. Constitutionis de S. Baptismate sic habetur; *Baptisma nostrum*, inquit, *non oculis corporeis considerandum est, sed mentis oculis, aquam vides, considera virtutem Dei in aquis absconditam: descendit qui baptizatur reus peccatorum, & ascendit liberatus ab hac servitute, & peccato, factus filius Dei, & hæres ejus gratiæ*. Idem expressè tradit Florentinum in decreto Eugenii, ubi decernitur septem esse novæ legis sacramenta, *quæ multùm differunt à sacramentis veteris legis; illa enim non causabant gratiam; sed solùm per passionem dandam esse significabant: hæc verò nostra, & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt*.

Sed omnium clarisimè Tridentinum sess. 7. Can. 6. de Sacramentis: *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non continere gratiam: quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi & signa tantùm exter-*

ter-

terna sint accepta per fidem gratia, & justitia, & nota quadam Christiana perfectionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit. Et can. 7. *Si quis dixerit per ejusmodi sacramenta non dari gratiam semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi ea ritè suscipiant; sed aliquando, & aliquibus, anathema sit.* Et Can.8. *Si quis dixerit per ipsa nova legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed ipsam fidem solam divina promissionis, ad gratiam conferendam sufficere, anathema sit*: Idem colligitur ex Symbolo Constantinopolitano, & Nyceno; ubi definitur: *Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum.*

Probatur primò hæc veritas, ex iis omnibus Scripturæ textibus, quibus gratia per Sacramenta conferenda, aut collata declaratur; *Primò* quidem, id constat de baptismate; scriptum est enim Joan.3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c.* Quibus verbis regeneratio, & nativitas spiritalis tribuuntur Spiritui sancto, tanquam causæ principali: aquæ verò tanquam causæ instrumentali: aqua enim conjungitur cum Spiritu sancto tanquam causa hujus regenerationis, quod maximè denotatur per particulam *ex*; illa namque causalitatem aliquam indicat, ut norunt Grammatici.

Respondet Calvinus lib.4. Institutionum cap.16.num.27.per aquam significari Spiritum sanctum: Aquam ergo, inquit, & Spiritum simpliciter accipio pro Spiritu, qui aqua est. Neque hæc
„ est nova locutio: prorsus enim cum
„ illa, quæ Matth.cap.3.habetur con-
„ venit; Qui sequitur me; ille est qui
„ baptizat in Spiritu sancto, & igne.
„ Quemadmodum ergo Spiritu sancto,
„ & igne baptizare, est Spiritum san-
„ ctum conferre, qui in regeneratione
„ ignis officium, naturamque habet:
„ ita renasci aqua, & Spiritu, nihil
„ aliud est, quàm vim illam Spiritus
„ recipere; quæ in anima id facit,
„ quod aqua in corpore.

Verùm, Hunnius Lutheranus lib.de Baptismo cap. 10. meritò hanc Calvini interpretationem vocat *profligatam temeritatem, & diaboli glossam contortam*: siquidem hæc directè militat in alios Scripturæ textus, quibus peccatorum remissio, & hominis justificatio ipsi baptismati tribuitur. Sic Act.20. *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Christi in remissionem peccatorum*, ubi particula *in* cum accusativo casu denotat in quem finem, & ad quem effectum, & fructum ejusmodi fiat ablutio, & prætereà denotat baptismum antecedens ad justificationem, ac proinde non est illius tantùm sigillum, & signum connotativum, ut vult Calvinus.

Hinc Ananias ajebat Paulo Act.22. *Baptizare, ablue peccata tua in nomine ejus.* Unde ipsemet S.Paulus ad Ephes.5. Baptismi efficacitatem instrumentalem explicans, ait: *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Et ad Titum 3. *Per lavacrum regenerationis salvos nos fecit.* In quibus locis mundatio, & salus assignantur ut effectus lavacri aquæ.

Idem constat de Eucharistia: nam Joan.6. scribitur: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Si autem Eucharistia solùm esset signum gratiæ, non autem illam conferret, non minus absona, & ridicula foret ista locutio, quàm siquis diceret; Nisi quis biberit ex hedera vinum venale significante, non explebit sitim. Similiter 1.ad Cor.10. Apostolus infert, fideles unum esse unitate charitatis: *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane participamus*; si autem est ratio constitutiva unitatis corporis participatio unius panis, manifestum est, quod hæc

uni-

unitas sit effectus talis participationis, proindeque charitas, per quam fit illa compago, attribuitur sacramento corporis Christi, tanquam effectus causæ suæ.

Idem constat de cęteris sacramentis: nam de *Pænitentia* legimus: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. De *Ordine* ad Titum 2.*Vt suscites gratiam quæ in te est per impositionem manuum mearum*. De *Extrema-Vnctione* Jacobi 5.*Oratio fidei salvabit infirmum, & si in peccatis sit, dimittentur ei*. De *Matrimonio* autem,licèt non ita sit evidens, & apertum testimonium, id tamen colligitur ex cap.5. ad Ephes. ubi dicitur *Magnum Sacramentum*,ut nempe denotetur eamdem esse illius,ac cæterorum sacramentorum efficaciam.

Eamdem similiter veritatem probare licet variis argumentis petendis ex doctrina SS. Patrum: *Primò* quidem ex eo quòd afferant, nonnisi fide inveniri posse, ac intelligi, qualis quantaque sit sacramentorum operatio, quæ infirmiorem ingenii aciem naturalem superet. *Mirandum*, inquit Tertullianus lib.de Baptismo cap.2. *& lavacro dilui mortem, at quin eò magis credendum, si quia mirandum est, idcirco non creditur: qualia enim decet esse opera divina, nisi super omnem admirationem? Nos quoque ipsi miramur, sed quia credimus*. Similiter S. Chrysostomus homil. 24. in Joan.4. *Quæ quotidie videmus*, inquit, *ac tangimus, fide indigent, quantò magis arcana illa, & spiritualia?* Hinc trita illa S.Augustini exclamatio tract. 88.in Joan. *Vnde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat*: at nisi aqua baptismalis concurreret ad gratię productionem, sed ad ejus tantùm præsentiam homo de excitanda fide provocaretur, nihil in ea mirum, nihilque exclamatione dignum apparet: igitur, &c.

Secundò idem suadetur ex variis similitudinibus, quibus utuntur SS.Patres ad declarandam regenerationem, quæ fit per aquam baptismatis, nam sanctus Chrysostomus homil.25. in Joan. eam assimilat utero materno: *Quod est*, inquit, *matrix embrioni, hoc est fidei aqua; siquidem in aqua gignitur, & formatur*: Item ibidem baptismum comparat aquis, quibus initio mundi jussit Deus, ut reptilia producerent: *Primum enim*, inquit, *dictum est: Producant aquæ reptile animæ viventis: at ex quo Christus alveum Jordanis ingressus est, non amplius animarum viventium reptilia, sed animas rationales, & spiritales aqua producit*. S.autem Leo serm.4.de Nativit.Domini, baptismum comparat utero B. Virginis: *Omni homini renascenti aqua*, inquit, *baptismatis, instar est uteri virginalis, eodem Spiritu replente fontem, qui replevit & Virginem, ut peccatum, quod ibi vacuaverat sacra Conceptio, hic mystica tollat ablutio*. Unde etiam nonnulli è SS.Patribus dicunt, quod quemadmodum Spiritus sanctus supervenit in Virginem, ut conciperet Christum Filium Dei, ita mysticè supervenit in aquas baptismatis, ut eis vim conferat producendi filios Dei adoptivos. *Supervenit*, inquit Tertullianus lib.de Baptismo cap.40. *Spiritus de cœlis statim, & aquis supernatat, sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificatæ vim sanctificandi combibunt*. Idem docet S.Hieronymus, Dialog.adversus Luciferianos, non longè ab initio: *Priùs*, inquit,*ipsa aqua lavatur ex Spiritu, ut alios lavare spiritualiter possit*. Et S. Cyrillus Alexandrinus, *Quemadmodum viribus igni intensiùs aqua calefacta, non aliter urit quàm ipse ignis, sic Spiritus sancti operatione,aqua,quâ baptizati corpus aspergitur, reformatur ad divinam virtutem, & potentiam*; quæ certè omnes, & aliæ similes loquendi formulæ irritæ forent, & nullæ, si Baptismi sacramentum nullâ ratione concurreret ad gratiam producendam.

Ter-

Tertiò, eadem veritas apertè constat ex eo quòd Baptismus infantibus collatus remittat peccatum originale, eis gratiam sanctificantem conferat, ipsosque si ante adeptum rationis usum ex hac vita migraverint, ad regnum cœlorum perducat, ut contra Pelagianos passim docet S. Augustinus: sed illi mirandi effectus non possunt tribui efficacitati fidei ipsorum Infantium, ac subinde duntaxat sacramentorum virtuti.

Reponunt Lutherani, & Calvinistæ, pro eo tempore, quô baptizantur parvuli, eis divinitus concedi usum rationis. *Verùm*, hęc responsio potius digna est risu, quàm impugnatione: quis enim credat Deum istud miraculum operari, cùm illius nec Scripturæ nec SS. Patres ullatenus meminerint?

Denique, eadem veritas apparet ex præclaris elogiis; quibus SS. Patres Baptismi efficaciam commendant: Sic S. Ambrosius lib. de Initiandis cap. 4. *In illo*, inquit, *mundi consepultus elemento; peccatô mortuus, est ad vitam resuscitatus æternam.* Theodoretus in epitome divinorum decretorum cap. de Baptismo: *Donum baptismi non solùm remissionem dat vestrorum peccatorum, sed spem etiam ingerit promissorum bonorum, mortisque dominicæ, & Resurrectionis efficit participes, & doni Spiritûs sancti participationem largitur, & filios Dei reddit, ac hæredes Dei, & cohæredes Christi; non enim, ut amentes Messaliani putant, novaculam tantùm imitatur auferens peccata.*

Reponunt hæretici, SS. Patres loqui de sacramentorum efficientia, per excitationem fidei.

Verùm contra, primò plerique scribunt Evangelica sacramenta è perfosso Christi latere fluxisse, Christumque baptizari voluisse, ut mundissimæ carnis suæ tactu mundandi vim aquis daret, ut Ambrosius lib. 2. in Lucam: At si tantùm excitando fidem, & non efficiendo gratiam influeret, ut concio, seu tabella, repræsentando fidei mysteria, non rectè dicerentur è Christi latere fluxisse; ut nec concio, seu tabella dicitur inde fluxisse; nec Christus magis dicitur aquæ vim ullam dedisse, carnis suæ tactu, quàm sacris concionibus. Non haberent etiam Evangelica sacramenta quid amplius, quàm Mosaica in gratia conferenda: quia Mosaica fidem etiam excitabant: at Patres nostra sacramenta distinguunt à veteribus, quòd nostra producant gratiam, quam antiqua significabant tantùm.

Ratio est, quia fides ex hæreticis, est verè causa salutis, & gratiæ: sed ex Scriptura sacramenta novæ legis eôdem modô causa gratiæ dicuntur, ac fides: nam dicitur de fide Lucæ 7. *Fides tua te salvam fecit.* Joan. 5. *Qui credit ei, qui me misit, habet vitam æternam.* Actor. 7. *Fide purificans corda eorum.* Rom. 4. *Arbitramur hominem justificari per fidem.* Rom. 9. *Justificati ergo ex fide.* De sacramentis Baptismi, & Eucharistiæ dicuntur eadem iisdem verbis 1. Petri 3. *Vos salvos facit baptisma*, Joan. *Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam.* Tit. 3. *Salvos vos facit per lavacrum regenerationis.* Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.*

Objiciunt hæretici varios Scripturæ textus, quibus evincere conantur hominem non justificari per sacramenta suscepta, sed per fidem, & devotionem suscipientis: Primò quidem, quia Abacuc 2. Rom. 1. & Hebr. 10. *Justus ex fide vivit*: non vivit autem ex sacramentis: ergo sacramenta dici non possunt justificare.

Distinguo majorem: Justus ex fide vivit, idest, per fidem præstolatur, & expectat vitam æternam sibi à Deo promissam, nec frangitur, aut deficit, etsi eam retardari videat, ob fidem, quam habet, concedo: hinc Abacuc ait: *Si moram feceris expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in se-*

semetipso: Justus autem in fide sua vivet. Apostolus similiter ad Hebr. 10. ait: *Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem; adhuc enim modicum aliquantulum qui venturus est, veniet, & non tardabit; justus autem meus ex fide vivit.* Id est, sola fides confert ad justitiae vitam, nec ad eam per se quidquam conferunt sacramenta, nego: falsum enim est, quòd fides gratiam sanctificantem producat, & ad justificationem per se solam conferat, ut diximus disp. de fide.

Objiciunt secundò illud ad Ephes. 5. ubi Christus dicitur mundasse Ecclesiam *lavacrô aquae in verbo vitae*: sed per *verbum vitae* nihil aliud intelligitur, quàm verbum, quod fide conceptum vitam producit, dum videlicet homo apprehendit per fidem divinas promissiones sibi factas, easque animo constanti expectat: igitur &c.

Nego minorem: Nam, ut diximus artic.1. per *verbum vitae* intelligitur verbum consecratorium, nempe invocatio divinae Trinitatis, cujus benedictione, & virtute aqua concipit vim regenerandi: & ita verbum illud dicitur verbum vitae; quandoquidem Spiritu sancto replente fontem, aqua baptismalis vim recipit sanctificandi hominem, & eum perducendi ad vitam, & salutem.

Objiciunt tertiò, illud 1. Petri, ubi dicuntur octo animae salvae factae per aquam: *Quod & vos*, inquit, *nunc similis formae salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi*: Sed haec interrogatio conscientiae nihil aliud est, quàm excitatio fidei Resurrectionis Christi, quae habet vim sanctificandi: ergo salus non est tribuenda aquae baptismatis, sed bonae conscientiae, ac fidei virtuti.

Distinguo majorem: Salvos nos facit conscientiae bonae interrogatio, quatenus est dispositio, & praeparatio ad fructum baptismi utiliter percipiendum, concedo: tanquam causa sola productiva gratiae, & salutis, nego: *Ad minorem* dico ipsam *interrogationem conscientiae*, nihil aliud esse, quàm mentis interiorem emundationem, quae vocatur interrogatio conscientiae bonae in Deum per Resurrectionem Jesu Christi, ratione videlicet sui effectus; haec enim interrogatio est effectus ablutionis animae; nam emundatio sordium animae facit ut conscientia nostra possit à Deo interrogari, & probari, tanquam sincera, & bona; nec-non Deum rogare, eique respondere, propterea quòd firmiter credat Resurrectionem Christi, ut in novitate vitae ambulemus: nam, ut dicit Apostolus Rom. 4. *Christus resurrexit propter justificationem nostram.*

Objiciunt tertiò: illud Lucae 5. *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Igitur homo per sacramenta non potest quidquam conferre ad peccatorum remissionem. *Confirmant* ex S.Hieronymo in 4.cap. Isaiae, ubi ait: *Homo praebet aquam, Deus autem Spiritum sanctum, quô sordes animae abluuntur, & peccata purgantur*: Ergo homo per sacramentorum ministrationem nullatenus confert ad gratiam largiendam.

Distinguo antecedens: Solus Deus remittit peccata, ut causa princeps, concedo; ait enim Isaiae 43. Ego sum ipse, qui deleo iniquitates: ut causa ministerialis, & instrumentalis, nego: Sic enim v.g. Christus D. restituit caeco nato visum ut causa princeps, tamen aqua Siloe, quâ ad Christi imperium usus est caecus, contulit ad ejusmodi visus restitutionem ut causa instrumentalis: Unde S. Augustinus lib. 3. quaestionum in Leviticum quaest.84. *Et Moyses*, inquit, *sanctificabat, & Dominus: sed Moyses visibilibus sacramentis per mysterium suum; Dominus invisibili gratiâ per Spiritum sanctum.*

Objiciunt quartò varias S. Augustini authoritates, quibus significare videtur, non aliter homines conferre ad justi-

ftificationem per administrationem sacramentorum, quàm orando, & deprecando: Sic maximè docet tractatu 6. in Joan. *Vidit*, inquit, *Simon Magus per impositionem manuum dari Spiritum sanctum, non quia ipsi dabant, sed quia ipsis orantibus datus est*: Idem docet lib. 15. de Trinitate, cap. 17. *Quantus*, inquit, *Deus, & qui dat Deum; neque enim aliquis Discipulorum, ejus dedit Spiritum sanctum; orabant quippe ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant; quem morem in suis præpositis etiam servat Ecclesia*: At si Apostoli non conferebant Spiritum sanctum per manuum impositionem; neque etiam gratiam largiebantur: Nam, inquit Apostolus, *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*.

Respondeo, S. Augustinum nihil aliud velle quàm quod Apostoli non dabant Spiritum sanctum, ut est divina persona; nec etiam largiebantur gratiam per modum causæ principalis, concedo: ut est donum Spiritus sancti, nego: & sic neganda est consequentia; non enim alia est mens S. Augustini, ibi enim probat Christum esse Deum, ex eo quòd dederit Spiritum sanctum die Pentecostes: ait enim: Quomodo Deus non est, qui dat Spiritum sanctum; imò quantus Deus, qui dat Deum: nec enim aliquis Discipulorum ejus dedit Spiritum sanctum; quia nempe dari tantùm ab eo propriè potest, à quo procedit; non procedit autem à Discipulis, ac subinde ab eis personaliter dari non poterat: Nihilominus ut Ministri Christi dabant ipsius Spiritus sancti donum: Legimus enim Actor. 8. *Quòd per impositionem manuum dabatur Spiritus sanctus*.

Objiciunt quintò alias ejusdem S. Doctoris authoritates, quibus probare nituntur sacramenta duntaxat agere secundùm fidem, & dispositionem suscipientis. Sic serm. 3. de verbis Domini: *Baptisma quod semel adhibetur per fidem mundat*. Et lib. quæstionum veteris & novi Testamenti qu. 59. *Qui baptismum putat carnali ratione consistere, hic non est spiritualis, nec donum cœleste poterit consequi; qui per se aquam, non per fidem immutari credat, aqua enim cernitur, sed qui non videtur Spiritus operatur, ut fides in eo sit*: Atqui si homo per fidem, non per aquam immutatur, salus est tribuenda fidei, non sacramento.

Respondeo ad primum: Baptisma mundat per fidem, ut dipositionem præviam, concedo: ut mundationis causam efficientem, quam excitet baptismus, & ex qua mundandi vim habeat, nego: nam S. Augustinus explicat illud Lucæ 11. *Nunc vos Pharisæi, quod de foris est calicis, & catini, mundatis. Quod autem intus est vestrum, plenum est rapinâ, & iniquitate*; Unde Christus arguit Pharisæos, qui quotidie ante prandium se lavabant aquâ ac si ea lotio posset esse cordis mundatio, suosque Discipulos monet, ne Justitiam esse putent in mundatione corporis: quia baptismus mundat adultos per fidem, ut per dispositionem necessariam: fides autem intus est, non foris; juxta illud Actor. 7. *Fide mundans corda eorum*: Pharisæi autem, quod erat foris, lavabant; intùs verò plurimis vitiis erant inquinati.

Ad secundum respondeo primò, hoc opus nullatenus esse S. Augustini, sicut pluribus argumentis probatur ab Erasmo in censura hujus libri, neque hujusce tractatus fit mentio, sive in libris retractationum S. Augustini; sive in indice Possidii: inter cætera hic anthor cum doctrina S. Augustini pugnat: docet enim quòd per Spiritum Domini, qui ferabatur super aquas in origine mundi, non intelligatur Spiritus sanctus, sed spiritus materialibus substantiis præpositus. Item quòd Melchisedech non fuerit homo, sed Spiritus sanctus sit: & in quæst. 59. quæ nobis

 op-

opponitur; hæc verba dominica, Joan. 3. *Spiritus ubi vult spirat, &c.* de vento non de Spiritu sancto exponit. Quæ omnia S.Augustino, & veritati prorsus opposita sunt.

Respondeo secundò, hominem dici posse non per aquam, sed per fidem immutari: *Primò* quod non immutatur per aquam mundam, sed per aquam, ad quam accedit invocatio Trinitatis; quia Trinitas est objectum fidei; & ita non per aquam, sed per fidem immutatur, sicut ex alibi dictis verbum mundat, non quia dicitur, sed quia creditùr: *Secundò*, quia causa formalis immutationis non est aqua, sed fides formata; unde sicut antè diximus, justus ex fide vivit, quia per fidem formatam constituitur justus.

Objiciunt sextò: Si sacramenta novæ legis reverà concurrerent ad productionem gratiæ, essent diversæ efficacitatis, & virtutis à sacramentis veteris legis: at contrarium docet S. Augustinus: igitur, &c. Major patet ex dictis. Minorem probat Calvinus lib.4. Institutionum cap. 14. num. 26. ex S. Augustino homil. 26. in Joan. ubi S. Doctor ait: *Sacramenta Judæorum in signis fuisse diversa, in re quæ significatur paria: diversa specie visibili, paria virtute spirituali*. Et homil. 45. *In signis diversis eadem fides: sic in signis diversis, ut in verbis diversis: quia verba sonos mutant per tempora, & utique nihil aliud sunt verba, quàm signa. Bibebant Patres eundem spiritualem potum, nam corporalem non eundem.* Videte ergo, *fide manente, signa variata. Ibi petra Christus, nobis Christus quod in altari ponitur.* Et illi *pro magno sacramento biberunt aquam profluentem è petra: nos quid bibamus, nôrunt fideles. Si visibilem speciem intendas, aliud est; si intelligibilem significationem, eundem potum spiritualem biberunt.* In Psal. 77. lib.19. contra Faustum cap.13. *Idem in mysterio cibus, & potus illorum, qui noster: sed significatione idem, non specie: quia idem ipse Christus illis in petra figuratus, nobis in carne manifestatus.* Quanquam hac quoque in parte aliquid differentiæ esse concedimus. Utraque enim in Paternam Dei in Christo benevolentiam, ac Spiritus sancti gratias nobis offerri testantur; sed nostra illustriùs, ac luculentiùs. In utrisque Christi exhibitio: sed in his uberior ac plenior, nempe prout fert illud, de quo suprà disseruimus veteris, & novi Testamenti discrimen: atque id est quod voluit idem Augustinus (quem ut optimum ex tota antiquitate, & fidelissimum testem sæpiùs citamus) cùm tradit, Christo revelato, sacramenta fuisse instituta numero pauciora, significatione augustiora, virtute præstantiora. Ita Calvinus.

Respondeo primò, primam authoritatem mendaciter, & corruptè à Calvino proferri; nusquam enim S. Augustinus dixit, sacramenta veteris, & novę legis esse paria virtute spirituali, sed virtute spirituali idem significare; ait enim: *Sacramenta illa in signis diversa sunt, sed in re quæ significatur, paria. Apostolum audi: Nolo enim vos ignorare, fratres, quia Patres nostri omnes sub nube fuerunt... & omnes eandem escam spiritualem manducaverunt; spiritualem utique eandem; nam corporalem alteram, quia illi manna, nos aliud; spiritualem verò, eandem quam nos*, Et subdit: *Omnes eundem potum spiritualem biberunt, aliud illi, aliud nos, sed specie visibili quidem, tamen hoc idem significâte virtute spirituali.* Quibus patet S. Augustinum non aliud significare, quàm quòd sacramenta veteris, & novæ legis conveniant in virtute; non quidem efficiendi gratiam, sed eam significandi: cum hoc tamen discrimine quòd illa futuram solùm speculativè, hæc præsentem, & practicè significent.

Respondeo secundò, sacramentorum novæ legis duo esse officia; unum quidem instruere, alterum mederi. Instruunt

ſtruunt, cùm gratiam ſignificant; medentur cùm eam conferunt: Per primum ſunt ſigna proteſtativa fidei, per ſecundum ſunt ſigna operativa ſalutis, ut obſervat S. Chryſoſtomus homil. 83. in Matth. *Per ſacratiſſimam iſtam menſam*, Inquit, *& ſalvat, & docet* In priori officio conveniunt cum ſacramentis veteris legis, quæ eandem fidem commendabant, & docebant, ſolùmque diſcrepant in eo quòd ſacramenta veteris legis objectum fidei futurum reſpiciebant, ac ſignificabant: ſacramenta autem novæ legis præteritum repræſentant, nempe Chriſti Incarnationem, vitam, mortem, & alia ejus myſteria.

In poſteriori autem officio ſacramenta novæ legis omnino diſcrepant à ſacramentis veteris legis; quamvis enim hęc eandem gratiam ſignificarent; illam tamen nec continebant, nec conferebant, erant enim egena, & vacua, inquit S. Paulus, & ſi quid haberent plenitudinis, non niſi umbris, & figuris implebantur; omnia enim in figura contingebant illis.

Porrò hoc diſcrimen idcirco diſtinctè non annotavit præfatis in locis S. Auguſtinus: tum quia verſabatur in Africa, ubi graſſabatur hæreſis Manichæorum, qui legem veterem damnabant; unde convenientius erat exprimere concordiam ſacramentorum veteris & novæ legis, quàm eorum diſcrepantiam prædicare: Tum quia Tractatus in Joann. & narrationes in Pſalmos, homiliæ ſunt, & narrationes ad populum, quibus aderant Catechumeni, & plerique infideles, quibus licitum non erat Eccleſiæ myſteria revelare. Unde etiam frequenter in eis ſermonibus S. Auguſtinus ait: uti norunt fideles.

Objiciunt ſeptimo: Qui docent ſacramenta producere gratiam, non ſolum homines diſtrahunt à Chriſti meritis, ſed divinam potentiam veluti ſacramentis alligant; efficiunt enim ut homines recurrant ad rem corpoream, tanquam ad cauſam, & originem ſuæ juſtificationis, quaſi Deus non poſſet eos juſtificare, niſi dependenter ab ipſis exterioribus ſignis: ſed conſequens eſt abſurdum: igitur, & antecedens.

Nego majorem; Potius enim per hæc ſubſidia homines ad Deum, & Chriſtum promovent; quippe cùm fateantur ſacramenta habere vim duntaxat à Chriſti meritis, & ſignificatum per ea effectum efficienter à ſolo Deo produci, moraliter verò ab ejuſmodi ſacramentis. Unde quemadmodum qui curabantur à Chriſto per contactum ejus veſtimenti, ſicut mulier ſanguine fluens, aut per lutum divinis ejus manibus impoſitum, ut cæcus natus, non collocabant ſpem ſuam in ejuſmodi rebus materialibus, ſed potius in ipſo Chriſto D. à quo velut à fonte hæc ſanativa virtus exundabat: ſic nos ſpem noſtram non reponimus in ipſis ſacramentis, ſed eam collocamus in Dei efficientia, & Chriſti meritis, quod utique nullam abſurditatem præfefert; alioqui non debuiſſet Deus Iſraelitas à morſu ſerpentium ſanare, per aſpectum ænei ſerpentis, aut mundare Namaan Syrum per aquas Jordanis; nec debuiſſet etiam Dei Filius carnem aſſumere, ne magis homines adhærerent rei corporeæ, quàm Deo. Neque Deus per ſacramenta juſtificans alligatur ipſis ſacramentis: ſed ſacramenta Deo, quia Deus abſque ſacramentis juſtificare poteſt: ſacramenta ſine Deo non poſſunt. *Adde quod* ipſi hæretici velint adultum, cui Chriſti ſanguis applicatur, non juſtificari niſi per fidem, nec tamen volunt Deum alligari fidei, vel ſanguini Chriſti: igitur idem dicendum de ſacramentis.

Objiciunt ultimò: Non poteſt creatura corporea producere rem ſpiritualem, & ſupernaturalem: atqui ſacramentum eſt creatura corporea; gratia verò eſt res ſupernaturalis: ergo, &c.

Reſpondeo, diſtinguendo majorem: Non

Non potest producere, ut causa principalis, concedo: ut instrumentalis, subdistinguo: physicè, concedo: moraliter, nego. Deinde concessa minore, similiter distinguo consequens: sive autem physicè, sive moraliter producant gratiam, id sufficit ut obstruatur os adversariorum loquentium iniqua.

CONCLUSIO SECUNDA.

S*Acramenta novæ legis non producunt gratiam physicè, sed duntaxat moraliter*. Ita Subtilis Doctor in 4. dist. 1. quæst. 4. & 5. num. 12. ubi ait: „ Ad primam ergo quæstionem dico, „ quòd cùm necessitas eorum, quæ „ sunt ad finem, sumatur à fine: & „ secundùm omnes loquentes de sacramentis, finis sacramenti est gratia, vel aliquis effectus Dei invisibilis „ disponens hominem ad salutem: & „ iste finis possit sufficienter haberi, eo „ modo quo habetur per sacramentum, absque hoc quòd dicatur sacramentum habere aliquam actionem propriè dictam, sive respectu „ gratiæ, quam non potest attingere, „ cùm illa creetur; sive respectu dispositionis supernaturalis prævia, quia „ illa etiam crearetur; sequitur quòd „ non sit ponenda talis actio, cùm nec „ ista plura sint necessaria, nec manifestè ponibilia.

In eandem sententiam propendent *S. Bonaventura* ibidem artic. 1. quæst. 4. *Alensis* 4. 3. p. q. 5. memb. 3. art. 5. p. 3. 4. & 5. *Aureolus* qu. 1. art. 4. *Durandus* qu. 1. *Vasquez* dist. 132. cap. 5. & illam probat Doctor; quia necessitas alicujus colligitur ex fine: finis autem institutionis sacramentorum est gratia sanctificans, aut effectus aliquis invisibilis supernaturalis: at effectus iste per sacramentum obtineri potest absque illo influxu physico: igitur, &c. Quæ utique Doctoris ratio efficacissima est, ex præsupposita impugnatione sententiæ affirmativæ, quam infrà subjiciemus.

Probatur itaque conclusio. Primò quidem authoritate SS. Patrum, qui denegant veram efficientiam physicam sacramentis novæ legis: Sic S. Cyprianus serm. de baptismo Christi: *Remissio*, inquit, *peccatorum sive per baptismum, sive per alia sacramenta donetur, propria Spiritus sancti est, & ipsi soli hujus efficientiæ privilegium manet: verborum solemnitas, & sacri Invocatio nominis, & signa institutionis Apostolicis Sacerdotum ministeriis attributa, visibile celebrant sacramentum; rem verò sacramenti Spiritus sanctus format, & efficit.* Concordat Basilius lib. de Spiritu sancto, cap. 15. ubi sic ait: *Qui nobis vitam dispensat Dominus, baptismatis pactum nobis statuit; mortis quidem imaginem implente aquâ; Spiritu verò vitæ arrham præbente*. Ergo existimat Baptismum esse pactum, vel signum pacti: quo posito statuit Deus per se immediatè gratiam infundere.

Accedat Ambrosius lib. 7. de sacramentis cap. 5. *Aliud est elementum, aliud consecratio: Aliud opus, aliud operatio: aqua opus est, operatio Spiritûs sancti est*. Denique S. Augustinus epistola 23. *Aqua*, inquit, *exhibens forinsecùs sacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinsecùs beneficium gratiæ; solvens vinculum culpæ, reconcilians bonum naturæ, regenerans hominem in uno Christo*. Ex quibus apparet qualiter SS. Patres denegent efficaciam physicam sacramentis, non autem moralem: nam alibi affirmant sacramenta producere gratiam. Ut ergo inter se concilientur, debet statui causalitas moralis, & negari physica. Sic in communi modo loquendi uni, & eidem causæ attribuimus, & negamus effectum; v. g. si laudetur artificium alicujus Palatii, dicitur princeps non extruxisse, sed artifex: si verò sumptuositas, princeps; non artifex. Similiter Patres, quando in sacramentis explicant, quæ sit vis physicè producens gratiam, eam attribuunt soli Deo: quando verò explicant

quid

quid possint sacramenta ratione suę institutionis, & meritorum Christi, docent ea causare gratiam.

Probatur secundò ratione. Eadem est causalitas aliorum sacramentorum, quę baptismi: sed Baptismus non habet veram causalitatem, & efficaciam physicam respectu gratiæ producendæ: igitur nec alia sacramenta. Major constat: Perfectior virtus causandi gratiam, & justificationem non convenit Baptismo, quàm Christi D. humanitati: sed Christi D. humanitas solam habuit efficaciam moralem, & meritoriam respectu gratiæ producendæ: igitur causalitas physica, quæ perfectior est non convenit Baptismo. Major patet; Baptismus enim, & cætera sacramenta omnem suam efficaciam mutuantur ab operibus meritoriis Christi, quæ ipsis insunt, & applicantur, ut docet S. Augustinus in Enchirldio cap. 52. & Origenes, & Anselmus ex illo S. Pauli ad Rom. 6. *Quicunque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus.*

Probatur minor ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. ubi loquens de causis justificationis, ait: Hujus causæ justificationis sunt, finalis quidem gloria Dei & Christi, & vita æterna; efficiens verò misericors Deus, qui gratuitò abluit, & sanctificat, signans & ungens Spiritu sancto promissionis... meritoria autem dilectissimus unigenitus suusD noster Jesus Christus, qui cùm essemus inimici.... sua sanctissima Passione in ligno crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Patri satisfecit: Instrumentalis autem sacramentum baptismi, quod est sacramentum fidei, &c. Quibus verbis Concilium duplex genus causalitatis attribuit Christo, nempe finalis, & meritoriæ: causalitatem autem causæ efficientis, quatenus ab instrumentali, & meritoria distinguitur, soli Deo tribuit, idque sine ulla limitatione; qua loquendi formula denotat efficientiam physicam, quæ est efficientia simpliciter: igitur mens Concilii est, illam efficientiam neque sacramento, neque Christo competere.

Probatur consequentia: quia Concilium declarat Christi meritum maximè repetendum esse ex ejus passione, per quam debitam satisfactionem pro nobis Deo Patri exolvit. Sed meritum istud non potest habere veram efficientiam physicam, siquidem operari sequitur esse, ac subinde quod non existit realiter, & physicè, non potest etiam physicè, & realiter influere in alicujus rei productionem: sed Christi D. Passio, ejusque merita, neque in se, neque in aliquo suo effectu realiter existunt, sed tantùm in acceptatione divina: igitur non possunt habere efficientiam physicam.

Adde quòd Concilium tribuit duntaxat causalitatem Passioni Christi; quatenus habuit rationem satisfactionis, & meriti; sic autem non habuit aliud genus causalitatis, quàm moralis. Probatur, quia passio Christi non aliter influit in justificatos, ut exhibita, quàm ut exhibenda; Christus enim fuit uniformis Redemptor, & caput omnium, qui præcesserunt, & subsecuti sunt, juxta illud Pauli: *Bibebant omnes de spirituali consequente eos petra; petra autem erat Christus*; sed Christi passio non habuit rationem causæ influentis physicè respectu eorum, qui ejus Incarnationem præcesserunt; quippe nondum extabat: igitur neque etiam nunc agit physicè.

Probatur tertiò, & præcedens ratio confirmatur: Quod physicè concurrit ad alicujus productionem, debet realiter existere, dum res fit, & habere aliquam activitatem, qua physicè possit agere, & producere: sed sacramenta nec sunt realiter dum producitur gratia, nec aliquam habent activitatem physicam, qua possint concurrere ad illius pro-

productionem: igitur, &c. Major constat quoad primum membrum; quod enim non existit realiter, nequit aliquid magis realiter producere, quàm homo possibilis, aut mortuus possit de facto, & actu loqui aut ambulare; operari namque sequitur esse, ac proinde quod non est actu, & realiter, nequit actu, & realiter operari. Constat pariter quoad secundum membrum; si enim ullam activitatem habeat in actu primo circa aliquid, nusquam illud magis poterit edere, quàm nigredo albificare, &c.

Probatur itaque minor *quoad primam partem*. Sacramentum, puta Baptismus, non existit realiter, nec secundùm se totum, nec secundùm aliquam sui partem, nec secundùm aliquid à se productum dum gratia producitur. Probo. Sacramentum non operatur, nec gratiam producere potest, nisi sit perfectum, & completum, tam secundùm materiam, quàm secundùm formam: si enim v. g. quis baptizando tantùm proferret vel per malitiam, vel per ignorantiam, vel per decessum baptizati: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus*, non autem adderet illam ultimam particulam, *sancti*. Baptismus nullus foret, ac proinde nullam gratiam ederet, quia sacramentum esset imperfectum, ut omnes fatentur: & si quis negaret, convinci posset ex eo quòd si deficiens unum verbum formæ non irritum faciat sacramentum, nec duo irritum facient, nec tria, & sic de cæteris; quia penultimum non magis est de essentia, & integritate, quàm sit ultimum, sicque omittendo vocabula *Spiritus sancti*, validum nihilominus foret baptismus, quod tanquam hæreticum à Conciliis proscribitur. Itaque baptismus gratiam non producit, nisi dum perficitur per ultimæ syllabæ formæ prolationem. Sed nec ultima syllaba illius formæ est sacramentum, tum quia alioquin sola ad gratiam producendam sufficeret; tum quia gratia non producitur nisi eo instanti, quo formaliter completur Integra verborum necessariorum prolatio, & in quo verum est dicere, jam non est integra illa forma, sed immediatè ante fuit. Ergo eo instanti quo producitur gratia, sacramentum non est realiter neque secundùm se totum, neque secundùm aliquam sui partem.

Nec etiam remanet secundùm aliquid à se productum, quo mediante gratiam produceret, quia eadem, quæ de gratia producenda recurreret difficultas; Insuper nullus alius assignatur (à sacramentis caracterem non imprimentibus) effectus producendus, præter gratiam sanctificantem, & quædam gratiæ auxilia.

Nec valet dicere cum quibusdam, sacramentum gratiam producere pro indeterminato tempore, vel determinato antequam perficiatur sacramentum: Vel cum aliis, quòd gratia producatur eodem instanti, quò perficitur Sacramentum, tum quia omnis causa realis, & physica saltem prioritate naturę supponitur ad effectum. Ergo non potest producere antequam sit; tum quia dum forma perficitur, & absolvitur, remanet tantùm in esse ultima syllaba, quæ non est sacramentum.

Nec valet pariter respondere: Per potentiam obedientialem Deum elevare illam postremam sacramenti partem; idque, sive per aliquam qualitatem supernaturalem, sicut elevatur intellectus per lumen gloriæ ad videndum Deum, & voluntas per Charitatem, ad amandum; sive per extraordinarium concursum, quò creatura ratione potentię obedientialis ad effectum præter activitatem elevatur. Non, inquam, valet replica; tum quia illa pars sic elevata, & physicè causans, non est sacramentum baptismi; eo quòd ad producendum gratiam per sacramentum baptismi, requiratur prolatio aliorum ver-

verborum,& exterior ablutio, quæ actu non exiſtunt: tum quia ſi exiſtant, id ſolùm moraliter: ergo ſi poſſint priora verba moraliter Deum movere ad elevandam illam particulam, ut phyſicè producatur gratia; quidni integra verba ſufficienter Deum movebunt ad gratiam producendam?

Reponunt non requiri exiſtentiam realem totius cauſæ, ut agat phyſicè, ſed ſufficere, ut præteritis aliis partibus una remaneat quæ vice totius effectum edat: v.g. alteratio licèt ſucceſſiva,concurrit ſecundùm ſe totam ad productionem caloris, licèt una pars tantùm illius exiſtat dum calor producitur.

Contrà. Implicat ut aliquid dicatur quidquam producere phyſicè ſecundùm partem non exiſtens, niſi illa pars dum exiſteret produxiſſet aliquid conducens ad productionem effectûs, aliàs eſſet cauſa, & non cauſa. Nec una pars producere poteſt virtute aliarum partium, niſi priores partes aliquid edidiſſent,quod mediante ultimâ aliquid exequi poſſet, quod ſe ſola non exequeretur.

Neque urget exemplum de alteratione;quia vel calor producitur in inſtanti poſt motum, & ſic non dicitur produci ab alteratione, niſi quatenus removet obſtacula, & præparat ſubjectum; vel producitur per alterationem ſucceſſivam, & ſic quælibet pars motûs quamlibet partem caloris producit. Unde illud ad rem non proficit. Nam priora verba nec producunt partem gratiæ, tum quia non habent rationem ſacramenti; tum quia ſi aliæ non proferrentur, homo non minùs diceretur juſtificari, quod implicat, & omnes negant: neque tollunt impedimentum,nec animam præparant, quia anima de ſe ſufficienter eſt diſpoſita ad gratiam recipiendam, & nullum eſſe poteſt aliud impedimentum, quàm pertinax voluntas hominis in peccato, quæ non per priora formæ verba, ſed per gratiam excitantem,& cooperantem poteſt mutari: ergo, &c.

Objiciuntur 1. omnes Conciliorum, & SS. Patrum authoritates in prima concl. laudatæ, quibus tribuitur ſacramentis novæ legis vera cauſalitas reſpectu gratiæ.

Reſpondet Vaſquez illam cauſalitatem optimè, & meliùs ſalvari per cauſalitatem moralem, quàm per phyſicam; *Tum quia* illa eſt facilior intellectu, & minores involvit ſolvendas difficultates: *Tum quia* eo modo Patres, Concilia,& Scripturæ teſtantur Chriſti mortem, ſanguinem, & paſſionem nos mundare,ſanctificare,&c. quo modo id aſſerunt de ſacramentis; attamen certum eſt Chriſti mortem non ſanctificare nos phyſicè ſed tantùm moraliter,& meritoriè: *Tum denique quia* Patres eodem modo loquuntur de efficacia ſacramenti, dum diu peractum eſt, ac dum actu miniſtratur,ut in caſu obicis poſiti gratiæ baptiſmali; nam S. Aug. 3. de Bapt.cap.3. *Tunc*, inquit, *incipit valere idem baptiſmus ad dimittenda peccata, cùm ad Eccleſiæ pacem venerint, non ut jam remiſſa non retineantur,neque ut ille baptiſmus quaſi alienus aut alius improbetur, aut alter tradatur, ſed ut idem ipſe, &c.*

Objicit Iſambertus 1. preces Eccleſiæ in benedictione aquæ baptiſmalis, in quibus inter alia ſimilia hæc habentur: *Tu has ſimplices aquas tuo ore benedicito, ut præter naturalem emundationem, quam lavandis poſſunt adhibere corporibus, ſint etiam purificandis mentibus efficaces*. Et ubi immergitur cereus hæc dicuntur: *Deſcendat in hanc plenitudinem fontis virtus Spiritûs ſancti*. Et inſufflando in aquam: *Totamque hujus aquæ ſubſtantiam regenerandi fœcundet effectu.*

2.Preces quibus Epiſcopus Feriâ 5. in Cœna Domini utitur in conſecrando oleo: *Clementiam tuam ſuppliciter depoſcimus, ut huic unguento ſpiritualem* gra-

gratiam largiendo plenitudinem sanctificationis infundat.

3. Verba Catechismi Concilii Tridentini parte 2. cap. 1. num. 27. ubi aperiens modum quo gratia producitur, hæc habet. *Quo autem pacto tanta res, & tam admirabilis per sacramentum efficiatur, ut quemadmodum sancti Augustini sententia celabratum est, aqua corpus tangat, & cor abluat; id quidem humana ratione atque intelligentiâ comprehendi non potest; Constitutum enim esse debet nullam rem sensibilem suâpte naturâ ea vi præditam esse, ut penetrare ad animam queat: at fidei lumine cognoscimus omnipotentis Dei virtutem sacramentis inesse, quâ id efficiant, quod suâ vi res naturales præstare non possunt.*

Respondeo hæc nil urgere: *Tum quia* certum est per has preces aquam non accipere virtutem sanctificandi, quia quælibet alia aqua non benedicta sufficeret ad baptismum.

Insuper non soli aquę, sed etiam verbis illa vis inesse deberet, cùm ex materia, & forma conficiatur sacramentum: *Tum quia* per ea verba solùm intelligi potest sola moralis efficacitas, quam non habet quidem ex natura sua aqua, vel oleum, sed ex ordinatione divina; & sicut Rex plura potest operari per authoritatem regiam, quæ secundùm vires naturales, & physicas non posset exequi, ipsa tamen regia authoritas nihil physicum in eo constituit; ita sacramenta plura possunt ex ordinatione divina, & per moralem efficaciam, quæ secundùm virtutem naturalem præstare non possent, ut loquitur Catechismus.

Instabis: Catechismus dicit illum operandi modum esse admirabilem, & ineffabilem. Et S. Cyrillus lib. 4. in S. Joan. c. 14. loquens de Carne Christi, ubi cùm dixisset: *Non solummodo verbo atque imperio ut Deus utebatur, verùm etiam carnem suam, quasi cooperatricem nonnunquam adhibebat: ut reipsà ostenderet carnem quoque suam, quoniam sibi conjuncta est, vivificam esse.* Cap. 24. agens de efficacitate ejusdem carnis in Eucharistia, subdit: *Quomodo autem fiat, nec mente intelligere, nec lingua dicere possumus; sed silentio atque firma fide suscipimus.* At si arbitratus fuisset id fieri per moralem efficaciam, id non diceret esse ineffabile; quid enim ea morali efficacia conceptu faciliùs?

Respondeo eam quidem moralem efficaciam physicâ longe esse conceptu faciliorem; nihilominus valde mirabilem in eo quòd ad talium signorum etiam ab indignissimo homine applicationem, infallibiliter Deus gratiam producat.

Dices S. Ambrosius 4. de Sacramentis cap. 4. comparat verba consecrationis, & transubstantiationis cum verbis creationis: sed hæc habuerunt efficaciam physicam: ergo & illa.

Distinguo antecedens: Comparat ea quantùm ad veritatem effectùs ex parte loquentis, concedo: quantùm ad efficacitatem locutionis, & verborum, nego. Intendit enim solùm ibi S. Ambrosius, quòd sicut Deus ex nihilo potuerit verbo omnia creare, multò magis creata potuerit verbo transmutare: sive interim verba illa physicam efficacitatem habeant, sive moralem, perinde est, modò effectus sequatur.

Dices. Ex hoc sequeretur sacramenta non habere majorem efficaciam, quàm verba maleficorum ad operanda præstigia ope dæmonum. *Nego*; quia sacramenta habent efficaciam infallibilem, & à nulla causa impedibilem respectu gratiæ producendæ in subjecto disposito. Secus de maleficiis, &c.

CONCLUSIO TERTIA.

SAcramenta conferunt æqualem gratiam subjectis æqualiter dispositis, & inæqualem inæqualiter præparatis. Ita expresse Tridentinum sess. 6. cap. 7. ubi inæqualitatem gratiæ, non solùm in

in Dei voluntatem, sed & in diversam suscipientium dispositionem refundit his verbis. *Verè justi nominamur, & sumus, justitiam in nobis recipiendo, unusquisque suam secundùm mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult & secundùm propriam cujusque dispositionem, & cooperationem*.

Notandum autem per has particulas (*prout vult*) non intendere Concilium quòd Spiritus S. duobus eodem modo dispositis inequalem interdum gratiam conferat, aliàs frustrà adderet, *& secundùm propriam cujusque dispositionem*: sed intelligit mensuram ex parte Dei esse illius voluntatem, qua in universum dona singulis partitur prout vult, sive in sacramentis, sive extra sacramenta.

Eamdem doctrinam passim habent SS.Patres. Damascenus lib. 4. de Fide cap.10. *Quamvis*, inquit, *peccatorum remissio omnibus æquè per baptismum detur: Spiritus tamen gratiæ pro fidei, ac præcedentis purgationis modulo, ac ratione comparatur*. S.Cyprianus Epistola 6. quæ nunc est 76. docet pluribus exemplis Scripturæ sacræ, effectum baptismi, ut baptismus est, sive per lotionem, sive per infusionem, aut aspersionem morientibus detur, æqualem in omnibus gratiam operari; id inquam probat exemplo *Solis*, qui super omnes pari, & æquali luce diffunditur: *Mannæ*, qui Exodi 16. fine discrimine sexus, vel ætatis ad mensuram Gomor à singulis colligebatur: *Seminis* quod in Evangelio equaliter seminatur; *Denarii* quod Matth.2.àPatre-familias per procuratorem æqualiter distribuitur: quibus addit: *Spiritus sanctus non de mensura datur, sed super credentes totus infunditur: Nam si dies æqualis omnibus nascitur, & si Sol super omnes pari, & æquali luce diffunditur, quanto magis Christus sol, & dies verus in Ecclesia sua lumen æternæ vitæ pari æqualitate largitur?* Nec dicas ex hoc inferri S. Cyprianum velle equalem semper gratiam per sacramenta communicari, non obstante diversa suscipientium dispositione.

Respondeo enim eum ibi tantùm agere de sacramento baptismi secundùm se considerato, sive per lotionem, sive per aspersionem conferatur, contenditque utrumque valere, & parem conferre gratiam, quatenus sacramentum est secundùm suam efficacitatem; non verò per respectum ad subjectum.

Sacramentum enim considerari potest tribus modis: *Primò* per comparationem ad aliud specie diversum: v. g. comparando baptismum cum Eucharistia, &c. & sic cùm unum sit alio præstantius, ut decernit Concil. Trident. sess.7. can. 3. *Si quis dixerit hæc septem sacramenta esse virtute paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit*; certum est pariter præstantiorem gratiam edere. *Secundò* considerari potest in seipso solùm, & penes proprium illum effectum ad quem determinatè à Christo fuit institutum. *Tertiò* per habitudinem ad subjectum cui applicatur.

Primò modò unum sacramentum prestantiorem gratiam producit, quàm aliud, non obstante æquali dispositione: *Secundò modò* habet ut conferat gratiam sibi propriam in hoc, & isto determinato gradu, & non in ampliori, vel minori: v.g. dum parvulis confertur baptismus, cùm nullam in eis positivam dispositionem non reperiat, sed solùm meram non repugnantiam, quæ in omnibus est æqualis, habet etiam in illis omnibus æqualem gradum, quia nihil aliud habet, quàm quod voluit Christus correspondere operi operato sacramenti, fine habitudine ad dispositionem subjecti.

Tertio modo gratiam producit æqualem, vel inæqualem pro diversa suscipientium dispositione, idque ex opere operato, tum juxta Christi ordinatio-

nem, quæ nobis innotescit per Concil. Trid. suprà laudatum; *tum* ex analogia quam sacramenta habent cum causis naturalibus, quæ æqualem, vel inæqualem effectum pro varia subjecti dispositione producunt: *tum* denique ex congrua, & suavi providentię ordinatione, qua major gratia meliùs disposito conferri debet, ut spe majoris illius fructus, excitemur ad suscipienda sacramenta cum majori dispositione, & reverentia. Ita solvendæ sunt omnes objiciendæ Patrum authoritates.

Id autem voluisse S. Cyprianum, constat ex assumptis ab eo exemplis: lux siquidem Solis licèt sit eadem, nihilominus major, vel minor fit ratione majoris, vel minoris perspicuitatis subjecti. Manna licèt idem, attamen diversas habebat suavitates pro diversa dispositione, & desiderio manducantium. Immo & ipsemet expressè urgendo exemplum seminis, hæc habet: *In Evangelio dominicum semen æqualiter seminatur? sed pro varietate terræ aliud absumitur, aliud in multiformem copiam vel trigesimi, vel sexagesimi numeri fructu exuberante numeratur*.

Neque huic assertioni contradicit subtilis Doctor, ut nonnulli ipsi falsò imponunt, asserentes ipsum docere, quòd de facto major datur gratia virtute sacramenti Prædestinatis, quàm reprobis, imò etiam inter Prædestinatos amplior gratia per baptismum conferatur ei, qui ad majorem gloriam est prædestinatus; imò contrarium apertè docet; quamquam id sentiat esse possibile, quod ut apertè constet, placet illius verba describere, ex lib. 4. dist. 4. „ quæst. 7. num. 3. ubi ait: Respondeo „ quòd cùm ad effectum baptismi, sci- „ licet gratiam, concurrat causa prin- „ cipalis, scilicet Deus, & causa me- „ ritoria, ut Passio Christi, & ipse su- „ scipiens baptismum; ex parte cujus- „ libet istorum posset attendi æquali- „ tas, vel inequalitas. Quantùm ad „ Deum determinantem se cooperari „ isti signo per effectum significatum, „ & in hoc instituentem istud signum „ in ratione signi certi, aliquo modo „ potest esse differentia, aliquo modo „ non. Aliquam enim gratiam dispo- „ suit regulariter conferre cum isto si- „ gno; ita quòd nulli minorem, & „ ista dici potest conferri virtute ba- „ tismi; quia virtute veritatis hujus „ signi, & sicut determinatio illa uni- „ versalis, quantùm ad istum gradum „ est uniformis, ita effectus æqualis. „ Ecce in terminis nostra conclusio.

„ *Pergit*. Verumtamen quia Deus „ prędestinavit diversos Electos ad di- „ versos gradus gloriæ, & hoc ante „ determinationem hujus signi, ad „ tantam, vel tantam gratiam confe- „ rendam, & ordinationi ad majorem „ gloriam rationabiliter potest conferri „ ri major gratia: potest Deus in de- „ terminando veritatem, seu certitu- „ dinem hujus signi disponere con- „ ferre alicui suscipienti præcisè illam „ gratiam, quæ requiritur ad certitu- „ dinem signi, & alicui majorem, quem „ prædestinavit ad majorem gloriam; „ sed ille ulterior gradus non confer- „ retur virtute baptismi, sed de spe- „ ciali benevolentia divina. Propter „ hoc dici potest, quod ex parte causæ „ principalis, effectus est regulariter „ æqualis simpliciter, qui datur vir- „ tute baptismi: quia supponitur quod „ de lege communi prima gratia non „ datur major absque omni differentia „ extra causam principalem. *Quid clarius? Adstruit possibilitatem inæqualitatis ex parte causæ principalis, sed negat actum de lege communi*.

Eodem modo loquitur num. 4. de inæqualitate ex parte causæ meritoriæ, inquiens: De secundo potest dici, quòd „ illa causa meritoria potest efficaciùs „ operari ad gratiam in uno, quàm in „ alio: vel quia specialiùs pro uno, „ quantùm ad intentionem offerentis, quàm

„ quàm pro alio: vel quantùm ad exe-
„ cutionem pro uno oblata in effectu,
„ pro alio non, nisi in prævisione di-
„ vina. Primo modo Christus ponitur
„ communiter nosse omnia, quæ Deus
„ novit, scientia visionis, & per con-
„ sequens novit omnes Electos, & ad
„ quem gradum gloriæ fuerunt electi.
„ potuit ergo pro Prædestinato ad ma-
„ jorem gloriam pleniùs offerre paf-
„ sionem suam, & præcipuè cùm se
„ offerret pro genere humano, ad hoc
„ ut de eis impleretur divina præde-
„ stinatio.

„ Secundo modo passio Christi effi-
„ caciùs cooperatur pro nobis, qui su-
„ mus in lege Evangelica, quàm pro
„ Patribus in lege Moysis; quia obse-
„ quium præstitum ad majus bonum
„ retribuendum magis acceptatur,
„ quàm beneficium prævisum. Et illo
„ secundo modo est inæqualitas in su-
„ scipientibus gratiam, per Circumci-
„ sionem, & Baptismum, propter inæ-
„ qualem applicationem causæ meri-
„ toriæ ad istos, & forte etiam in ba-
„ ptizatis ante passionem, & post paf-
„ sionem. Si autem primo modo, sci-
„ licet propter specialem obligatio-
„ nem in voluntate Christi, sit inæ-
„ qualitas gratiæ in aliquibus nunc
„ baptizatis, dubium est de facto: sed
„ possibilitas est ostensa. Huc usque
„ Doctor: igitur non facilè quisquam
„ credat Authoribus citantibus Do-
ctorem pro aliqua sententia, nisi verba textus legerit, & expenderit, ne in ipso obtineat, quod dicitur *Eccl. 19. v. 4. Qui credit citò, levis corde est, & minorabitur.*

QUÆRES I. *Vtrùm sacramenta præter gratiam sanctificantem, aut illius augmentum conferant aliqua auxilia à virtutibus infusis, & donis Spiritus sancti distincta.*

RESPONDEO id videri probabilius, ut communiter docent Theologi. *Tum quia* alioqui frustra plura, & distincta sacramenta essent instituta; quippe cùm augmentum gratiæ haberi posset per frequentem ejusdem sacramenti repetitionem, putà per sacram communionem; verisimile enim est, quòd plus gratiæ habitualis conferatur per frequentationem Eucharistię, quàm per receptionem aliorum sacramentorum. Tum quia SS. Patres docent sacramenta Matrimonii, & Ordinis esse instituta, ut per gratiam ejusmodi sacramentorum Ecclesiastica munia ritè possent perfici, & conjugii onera æquo animo sustineri; nec-non & mutuus amor inter conjuges rependi, mutuaque servari fides, & proles piè educari. Docent pariter Confirmationem esse institutam ad conferendam gratiam, qua constanter, ubi necessum fuerit, fidem profiteamur adversus quoslibet illam impugnantes, etiam cum bonorum jactura, & vitæ dispendio: Idem dicendum de cæteris sacramentis, cum enim Baptismus sit per se institutus ad spiritualem generationem hominis, & ad vitam gratiæ instaurandam, verisimile est quòd per ipsum conferantur auxilia quædam specialia, quibus illa vitæ novitas perficiatur, ac servetur.

Similiter sacramentum Pœnitentiæ confert aliquod auxilium speciale ad efficaciùs detestanda peccata, & satisfaciendum pro commissis. Pariter Eucharistia, cùm sit instituta per modum alimenti spiritualis, confert auxilia, per quæ præservamur à morte spirituali, nempe mortali peccato. Idem constat de Extrema-Unctione, quæ cum ordinata sit ad abstergendas peccatorum reliquias, & conferendum robur in illo vitæ discrimine, meritò credi potest, quod specialia conferat quædam auxilia ad ejusmodi effectus.

Denique, ea distinguuntur, quorum effectus sunt diversi: atqui diversi sunt effectus gratię gratum facientis, & gratiæ sacramentalis: effectus enim gratiæ gratum facientis est tribuere aliquam si-

similitudinem divinæ naturæ, juxta illud 2:Petri cap.1. *Ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*: effectus autem gratiæ sacramentalis, est conferre aliquod remedium contra defectus peccati: ejusmodi autem effectus sine dubio sunt diversi: igitur, &c.

Idem patet de gratia sacramentali respectivè ad virtutes, & dona: gratia enim sacramentalis se habet ad gratiam virtutum, & donorum, quemadmodum gratia virtutum, & donorum se habet ad gratiam sanctificantem communiter sumptam. Quod ut percipiatur: *Advertendum* est gratiam sanctificantem tripliciter considerari: *Primò* quidem communiter, quatenus videlicet hominem facit Deo gratum, & divinæ naturæ consortem: *Secundò*, gratiæ virtutum, & donorum addunt super ejusmodi gratiam sanctificantem auxilia quædam, quibus homo perficitur, & vegetatur, ad eliciendos actus conformes ipsis donis, & virtutibus, maximè verò ad credendum; sperandum, & diligendum Deum super omnia: gratia verò sacramentalis perficit hominem ad speciales sacramentorum effectus mox designatos.

Quod autem reverà sacramentalis gratia addat aliquid super gratiam virtutum, & donorum, sicut & supra gratiam habitualem, apertè colligitur, quia aliàs sacramenta frustra conferrentur habentibus gratiam habitualem, ac virtutes, & dona Spiritus sancti; maximè cùm ejusmodi gratia faciliùs augeri posset virtutum, & donorum exercitio, quàm sacramentorum ope.

Dices. Gratia sacramentalis ordinatur tantùm ad tollendos animæ defectus, qui ex peccatis oriuntur; sed ad id sufficit gratia virtutum, & donorum, omnia quippe peccata excluduntur per ejusmodi virtutes, quia nullum est, quod alicui virtuti non opponatur; igitur, &c.

Distinguo minorem: Ad id sufficit generatim, concedo: speciatim, nego: nam habitualis gratia virtutum, & donorum tollit quidem generalem defectum animæ, & generale vulnus potentiarum ejus, privationem virtutis, & gratiæ; non tollit autem peculiares aliquos defectus, ad quos auferendos ordinatur gratia sacramentalis.

Quæres 2. *Quænam sit illa gratia Sacramentalis?*

Respondet Paludanus esse habitum aliquem peculiarem realiter distinctum ab habituali gratia, virtutibus, & donis Spiritus sancti, quem appellat regenerativum in Baptismo, corroborativum in Confirmatione, nutritivum in Eucharistia. Idem dicendum de cæteris.

Verùm refellitur, tum quia nulla est necessitas admittendi istius habitus: actus enim ad quos juvat gratia sacramentalis, aut sunt communes, & ordinarii ex deliberata voluntate eliciti: aut sunt extraordinarii, & ex solo speciali Spiritus sancti motu, non autem ex propria deliberatione exerciti, quales fiunt interdum à viris sanctioribus: sed ad priores actus sufficit gratia habitualis, cum virtutibus supernaturalibus; ad posteriores verò sufficiunt dona Spiritus sancti, quibus reddimur facilè mobiles ad sequendum ejusmodi divini Spiritus impulsum.

Alii aliter sentiunt, sed omissis eorum sententiis, existimo dicendum gratiam sacramentalem addere supra gratiam habitualem, & virtutes ac dona Spiritus sancti, auxilia actualia, putà piam, & sanctam cogitationem, motusve subitos voluntatis à Deo divinitus immissos, ad consequendum finem sacramentorum, ad quæ quidem auxilia jus habet, qui sacramenta suscipit; licèt enim quæcumque gratia habitualis exigat aliqua auxilia, sive gratias præ-

præveniente sad resistendum tentationibus, & bene operandum: *Deus namque* (loquitur Tridentinum sess.6.c.11.) *sua gratia actuali semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Rationem præmiserat: *Quo* (inquiens) *fit, ut justi ipsi eò magis se obligatos ad ambulandum in via justitiæ sentire debeant, quo liberati jam à peccato, servi autem & amici facti Deo, sobriè, justè, & piè viventes proficere possint per Christum Jesum*, quin diligentes se diligit, ditans eos specialibus favoribus, & auxiliis, quibus cum faciliùs possint, si velint, mandata Dei servare: id quippe consentaneum est legibus amicitiæ, ut amicus juxta voluntatem amici operetur. Licèt quæcumque gratia habitualis sibi vendicet specialia auxilia necessaria ad sui conservationem: attamen potissimùm convenit gratiæ sacramentali, quæ de congruò postulat certa quædam auxilia, quibus obtineatur finis à Christo Domino per sacramentum specialiter intentus: quemadmodum contingit apud homines, ut dum subditus aliquis meruit sui Principis amicitiam suis obsequiis in aliquo loco, maximè dignus est; ut ibidem præmio donetur: v. g. dum urbem aliquam ex parte adversariorum ad deditionem compulit, dignus est, ut ejus urbis præfectus instituatur.

Dices: Idem habitus gratiæ non sufficit ad actus specie diversos: sed in sacramentis sunt actus specie diversi; matrimonium enim ordinat ad servandam conjugii fidem, ad Christianam liberorum educationem, & onera familiæ ferenda: ergo ad eos actus eliciendos concurrere debet alius habitus: sed ille alius esse non potest, quàm gratia sacramentalis; ergo gratia sacramentalis non est auxilium actuale, sed habituale.

Nego majorem: Nam gratia sanctificans, quæ collata fuit in statu innocentiæ, & in veteri Testamento, non videtur specie diversa ab ea, quæ confertur hominibus justis in lege Evangelica, diversos tamen specie præstat effectus: nam gratia status innocentiæ coercebat effrenes motus sensitivæ partis, & corpus animæ, ac sensum rationi subjacebat; quem utique effectum non præstat gratia sanctificans novi Testamenti. Hæc similiter longè efficacior est, quàm gratia veteris Testamenti: quippe cœlum hominibus priùs clausum aperit.

QUÆRES DENIQUE, *Quinam habeant jus ad illa auxilia Sacramentalia?*

RESPONDEO, probabiliùs videri, eos duntaxat jus illud sibi vendicare, qui gratiam sanctificantem in sacramenti receptione obtinent, & obtentam conservant: Unde qui gratiam Dei cum sacramento matrimonii non accipit; nec acquirit jus ad auxilia specialia, quæ sanctos conjuges ad educationem liberorum, & alia matrimonii onera ferenda juvant, & ita in aliis sacramentis.

Probatur, quia Author sermonis in cœna apud S.Cyprianum cap.*De ablutione pedum*, ait; *Deus reversis per pœnitentiam dat, ut iterum possint eis injuriata sacramenta prodesse; quorum si pœnitentia non subesset, nullo modo deinceps experiri possent effectum*: Hinc qui suscepto Confirmationis sacramento, gratiam per peccatum mortale amittit, & rursus ad Deum per pœnitentiam redit, haud dubiè plus recipit gratiæ, quàm qui non accepta Confirmatione, cum æquali dispositione accedit ad pœnitentiæ sacramentum: is enim animo promptiori paratus est ad subeunda quæque tormenta pro tuenda fide, quàm qui non suscepto Confirmationis sacramento simili ratione ad Pœnitentiam accederet. Hic autem animi vigor non confertur præcisè per Pœnitentiæ sacramentum: quia hoc gratiam con-

confert pro mensura dispositionis suscipientis: oportet ergo, ut proveniat ex vi susceptæ Confirmationis, cujus gratia reviviscit per pœnitentiam, quatenus removet impedimentum, nempe peccatum.

Dices: Actuale gratiæ auxilium non exigit statum gratiæ sanctificantis; siquidem istud Deus interdum largitur, etiam perditissimis hominibus, ut constat exemplò S. Pauli, Magdalenæ, & aliorum peccatorum, qui divinô irradiante gratiarum lumine ad bonam frugem sese receperunt: igitur status gratiæ habitualis sanctificantis non est necessarius ad suscipienda auxilia per sacramenta.

Distinguo antecedens: Si gratia actualis detur ex mera liberalitate, & misericordia, qualiter data est, tum S. Paulo, tum aliis illustribus pœnitentibus, concedo: si detur ex aliquo jure seu debito, quemadmodum dantur auxilia per sacramentorum collationem debita, nego.

Instabis: Gratia sacramentalis non habet majorem connexionem cum gratia sanctificante, quàm virtutes divinitus infusæ: sed hæ possunt esse sine gratia sanctificante; nam in peccatoribus possunt esse fides, & spes, in quibus tamen gratia gratum faciens non residet.

Distinguo majorem: Non habet majorem connexionem, quàm virtutes, quæ ab ipsa gratia sanctificante profluunt, concedo: quàm virtutes, quæ requiruntur ut dispositiones ad gratiam, nego: & similiter distinctâ minore, nego consequentiam. Fateor enim gratiam sacramentalem non habere majorem connexionem cum gratia sanctificante quàm charitas, quæ ab ipsa profluit, estque eadem realiter cum ipsa; secus autem est de virtutibus, quæ ab ipsa non profluunt, sed potius ad eam sunt dispositiones præviæ, quales sunt fides, & spes.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm, qualem, & cui Sacramenta characterem imprimant?

NOtandum primò, ex Doctore in 4. dist.6. quæst.9. num.3. nomine *characteris* hic significari signum aliquod, quo assimilantur invicem ii, qui tali signô notantur, & ab aliis hominibus secernuntur: χαρακτὴρ enim Græcè, Latinè dicitur *forma, figura*, vel *imago*; *nota*, aut *signum* quoddam distinguens aliquos ab aliis: Hinc Heb.1. Filius Dei dicitur Græcè χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, hoc est, figura, & imago substantiæ ipsius Patris: Et Apoc.13. dicuntur aliqui habere *characterem bestiæ*, seu figuram in frontibus, & manibus, quò significetur eos pertinere ad familiam bestiæ. Quocirca figura, quæ candente ferrô pecoribus imprimitur, ut domini sui notam gerant, & discerni possint à pecudibus alterius domini, vulgari sermone *character* appellatur. Hoc modô etiam, inquit Doctor, dicimus characteres, figuras, quibus litteræ scribuntur; qua ratione etiam figuræ quædam protractæ in incantationibus characteres solent appellari. Itaque nomine characteris, propriè significant Theologi *signum quoddam spirituale impressum à Deo suscipienti sacramentum non iterabile*.

Notandum secundò, ex eodem *ibidem* duas potissimùm hujus characteris distingui proprietates, duosque effectus: alium quidem physicum, alterum verò moralem; *Physicus* est, ut sit assimilatio subjecti habentis characterem ad aliud quod similem formam obtinet, & distinctio ejusdem ab alio ita non signato: *Moralis* verò est, ut sit signum rememorativum sacramenti suscepti, conformativum Christo, cujus sacramentum suscipitur, & obligans suscipientem ad legem, & fidem servandam, cujus est initiatio: tandem ut per illud signum

fu-

suscipiens sacramentum deputetur ad aliquod munus; quemadmodum per aliquam notam peculiarem homines olim militiæ adscribebantur. Inde colligit Doctor, characterem distingui ab alio effectu sacramenti, nempe gratia, nec-non à virtutibus infusis, fide, spe,
„ & charitate: quia, inquit, tales vir-
„ tutes non semper imprimuntur su-
„ scipienti sacramentum non iterabile,
„ utpote fictè suscipienti Ordinem, vel
„ Confirmationem: character autem
„ semper imprimitur. Hoc etiam ap-
„ paret ex quadam alia conditione,
„ quam communiter loquentes attri-
„ buunt characteri, scilicet quòd est in-
„ delebilis: virtutes autem istæ sunt
„ delebiles, ut patet de peccante mortaliter, in quo non remanent istæ virtutes.

Notandum tertiò, recentiores hæreticos in dubium revocare, quòd per sacramenta novæ legis ejusmodi character imprimatur suscipientibus; nam
„ *Joannes Vviclef* lib.4. trialogi c.15.
„ ait: Multiplicant quidam in ordini-
„ bus à sacramentis characteres; sed
„ istorum fundationem, & fructum,
„ nec in Scriptura sacra, nec in ratio-
„ ne considero. *Lutherus* quoque lib. de captivitate Babylonica, cap. de Ordine, characterem sic irridet. Effinxerunt, inquit, characteres, quos huic
„ suo sacramento tribuerunt, qui im-
„ primerentur ordinatis; unde ergo
„ tales cogitationes, quà authoritate,
„ quà ratione stabiliuntur? Similiter *Calvinus* in Antidoto Canonis 9. sess.7. Concilii Tridentini: Quod, inquit, de
„ charactere indelebili fabulantur, ex
„ eadem prodiit officina; nam in vete-
„ ribus id totum ignotum fuit, & ma-
„ gis consentaneum est incantationi-
„ bus magicis, quàm sanæ Evangelii
„ doctrinæ: eadem ergo facilitate repudiabitur, qua excogitatum fuit.

His præmissis, quatuor potissimùm hac in quæstione sunt statuenda: *Primum*, quòd reverà per aliqua duntaxat sacramenta imprimatur character: *Secundum*, quòd ille non sit aliqua relatio rationis, ut voluit Durandus, nec tantùm realis, ut quidam perperam fingunt Doctorem subtilem asseruisse; sed qualitas quædam spiritualis. *Tertium*, utrum character ille immediatè subjectetur in animæ substantia, vel in aliqua ex ejus facultatibus. *Quartum*, denique an sit omnino indelebilis, & inamissibilis.

CONCLUSIO PRIMA.

TRia *sacramenta novæ legis, putà Baptismus, Confirmatio, & Ordo imprimunt characterem spiritualem*. Hæc est de fide, determinata in Conciliis, maximè Florentino in Decreto Eugenii, ubi legimus: *Inter hæc sacramenta* (novæ legis) *tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id est, spirituale signum à cæteris distinctivum imprimunt in anima indelebile*; unde in eadem persona non reiterantur: reliqua autem quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt. Idem definit Concilium Tridentinum sess.7. Can.9. his verbis: *Si quis dixerit in tribus sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile; unde ea iterari non possunt, anathema sit*.

Eamdem veritatem perpetuâ traditione ab Ecclesiæ primordio acceptam luculenter expressit Innocentius tertius ut refertur in capite *Majores de Baptismo*, ubi cùm quæreretur an dormientibus, & amentibus character sacramenti imprimatur in Baptismo, ita ut excitati à somno, vel ab ægritudine, non sint denuò baptizandi, *respondet*,
„ Sunt qui dicunt, quòd Baptismus, &
„ Ordo, non solùm dormientibus, &
„ amentibus, sed invitis, & contradi-
„ centibus, etsi non quoad rem, quoad
„ characterem tamen conferuntur: alii

,, non absurdè distinguunt, quòd hic, ,, qui terroribus, atque suppliciis violenter attrahitur, ne detrimentum ,, incurrat, Baptismi suscipit sacramentum, ut & qui fictè ad Baptismum ,, accedit, characterem suscipit Christianitatis impressum. Qui verò penitus contradicit, & nunquam consentit, nec rem, nec characterem ,, suscipit sacramenti; dormientes ,, autem, & amentes, si priusquam ,, amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione persisterent, ,, etsi sic fuerint immersi, characterem ,, non suscipiunt sacramenti: secus autem, si priùs catechumeni fuissent, ,, & habuissent propositum baptizandi ,, Tunc ergò characterem sacramentalis imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem.

Quibus verbis supponit Innocentius, doctrinam de charactere sacramentali, esse in Ecclesia constantem, & à Majoribus acceptam; ut optimè notat subtilis Doctor laudata *qu.9. nu.14.* ubi observat, quod etsi dici posset priora hujus authoritatis verba nomine *characteris* significare Baptismum; *tamen per posteriora*, inquit, *quibus dicit, quòd sacramentalis operatio imprimit characterem, videtur expressè loqui de charactere, tanquam de aliquo impresso ipsi animæ, sicut loquimur in proposito*.

Non desunt etiam Scripturæ testimonia huic veritati patrocinantia; inprimis enim proferri potest illud 2. ad Corinth. 1. *Qui unxit nos Deus: qui, & signavit nos, & dedit pignus Spiritûs in cordibus nostris*. Quibus verbis Apostolus distinguit tres effectus Confirmationis, quorum *Primus* est gratia, qua instar olei ungimur, & roboramur; *Secundus* est character, quo consecramur Deo, & consignamur tamquam signo Christi ad cultum divinum, & aliquod officium: *Tertius* est Spiritus sanctus, qui nobis reddit testimonium bonæ conscientiæ, estque in nobis velut pignus futuræ gloriæ. Fateor tamen ex hac, & simili Scripturæ authoritate non clarè, & explicitè concludi posse ejusmodi sacramentalis characteris impressionem: aliquis enim reponere posset, ejusmodi Scripturæ textus exponendos esse de gratia sanctificante; quemadmodum Tridentinum sess.6. cap.7. vocat illam promissionis Spiritum sanctum, dicens: *Efficiens verò* (causa justificationis) *misericors Deus, qui gratuitò abluit, & sanctificat, signans, & ungens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ?* Et de hac intelligunt locum Apostoli 2. Corinth. 1. Chrysostomus, Oecumenius, & alii. Quamvis autem non omnes eam recipiant in susceptione sacramenti, tamen ipsum sacramentum, quantùm est ex se, natum est illam conferre, quod sufficit.

Proferuntur etiam plures SS. Patrum authoritates, eamdem veritatem insinuantes; Primò quidem Cyrillus Hierosolymitanus præfatione in suas Catecheses: ubi ait. *Magnum est sanè propositum Baptisma captivitatis liberatio, peccatorum remissio, mors peccati, animæ regeneratio, vestimentum candidum, signaculum, sanctum, & indelebile*: Sed Baptismus non est indelebilis ratione gratiæ sanctificantis; hæc enim per quodlibet mortale peccatum deperditur: ergo talis dicitur ratione signaculi in baptizato manentis, quale nullum esse potest aliud, nisi character. Similiter S. Basilius homil.13. ait: *Nisi signaculum in te agnoscat Angelus, quomodo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit? Quomodò, dices, Dei sum, signa Dei non ostendens? an ignoras quemadmodum signatas domos in Ægypto præteriit exterminator, in non signatis verò primogenita peremit? Thesaurus non obsignatus facilè patet furibus; ovis absque nota, protinus insidiis est obnoxia*. Item S. Gregorius Nazianzenus orat.4. *Batis-*

ptismus, inquit, *est sigillum*, *quia conservatio est*, *ac dominationis significatio significat enim cujus Domini possessio simus*. Et infrà, *Prius signata non facilè insidiis appetitur, quæ non est signata facilè capitur à furibus*.

Sanctus Chrysostomus homil.2. in epist. ad Ephesios: *Signati sunt Israelitæ: sed nota circumcisionis*, *ut pecora*; *nos ut filii in diem redemptionis*. Unde homil.14. ait: *Nos fecit gregem regalem*.

Idem habent alii SS. Patres, ut Hieronymus ad Ephes.4. *Deus imprimit animæ signaculum sancti Spiritus*. Et S. Ambrosius 1. de Spiritu sancto c.6. *Spiritu signamur, ut splendorem, & imaginem ejus*, *& gratiam tenere possimus*, *quod est spirituale signaculum*. Sed omnium optimè huic veritati adstipulatur S. Augustinus pluribi, maximè verò lib. 6. de Baptismo, cap.1. scribens: *Eluxit Pastoribus Ecclesiæ, ovem*, *quæ foris errabat*, *& dominicum characterem à fallacibus deprædatoribus foris acceperat venientem ad Christianæ unitatis salutem, ab errore corrigi*, *à vulnere sanari*, *characterem tamen Dominicum in ea potius agnosci quam improbari: quandoquidem ipsum characterem multi, & lupi*, *& lupis infigunt*; ille autē dominicus character, aut est ipsa Dei gratia, aut ipsum sacramentum, aut aliquod indelebile signaculum impressum animę: sed non est ipsa gratia; hæc enim non infigitur lupis, id est malis hominibus in malitia sua permanentibus, nec agnoscitur in ove foris inter hæreticos errante. Non etiam est ipsum sacramentum; quia character ille, cujus meminit S. Augustinus, infigitur lupis: at exterius sacramentum dici non potest infigi; nam est actio transiens: igitur necessum est, quòd loquatur de charactere impresso animæ.

Advertendum nihilominus ut notat Doctor *num.*14. hanc authoritatem posse intelligi de ipso Baptismo, non autem de effectu Babtismi. Unde fateor, quòd neque hæc authoritas, nec aliæ suprà à nobis memoratę sufficerent ad astruendum istum characterem sacramentalem, nisi intercederet Ecclesię definitio. Unde ibidem Doctor præclarè colligit: *Propter ergo solam authoritatem Ecclesiæ*, *quantùm occurrit ad præsens*, *est ponendum characterem imprimi*. Undę præclarè Suarez disp.11. sect.1. postquam varia recensuisset SS. Patrum testimonia pro impressione characteris sacramentalis, subdit: „ Quoniam verò, inquit, hæc omnia „ testimonia non videntur cogere; ideo „ Scotus dist.6. quæst.9. dicit facilè exponi posse ipsum sacramentum Baptismi, v. g. esse characterem; & ideo „ concludit solà authoritate Ecclesiæ „ nos cogi ad ponendum characterem „ Sed quamvis verum sit Ecclesiæ authoritatem habere præcipuas partes „ in hoc negotio; tamen ea supposita „ intelligimus mentem Sanctorum „ fuisse in eadem significatione de charactere loqui; & sine dubio multa ex „ dictis Sanctorum meliùs prædicto „ modo intelligentur. Quibus verbis optimè attigit scopum Doctoris, & mentem à nobis expositam.

Tres nihilominùs pro asserendo ejusmodi charactere congruentias profert „ Doctor num.15. ubi scribit: *Primò*, „ congruum est ad formam perfectam, „ poni aliquam dispositionem: gratia „ autem forma est supernaturalis, & „ perfecta: ergo congruit ad eam esse „ aliquam dispositionem præviam supernaturalem: talis est character. „ *Secundò*: congruit Deum non instituisse sacramenta vana, saltem pro „ nova lege, quæ perfecta est: ergo „ congruit, quòd sacramenta sua „ nullo recipiantur verè, quin aliquem „ effectum habeant: sed non semper „ habent gratiam, sicut in ficto: ergo „ aliquem alium. *Tertiò*, congruit receptum in familiam Christi, distingui

„ qui à non recepto per aliquid intrin-
„ secum sibi: quia licèt Christus posset
„ distinguere sine tali intrinseco, ta-
„ men perfectior est & in se, & in
„ comparatione ad omnem Ecclesiam,
„ militantem scilicet, & triumphan-
„ tem, si fiat per aliquam formam in-
„ trinsecam manentem, quàm si non
„ sic fiat. Tale distinctivum ejus, qui
„ suscepit sacramentum, quo intratur
„ in familiam Christi, ab eo, qui non
„ suscepit, & immanens in suscepto
„ ponitur character.

Subdit autem quòd istarum congruentiarum tertia est magis rationabilis; quia est etiam specialis de Baptismo: duæ autem aliæ talem habent probabilitatem, quòd si ponatur character, tali modò ponetur, qualem illæ congruentiæ tangunt. Unde concludit: *Sic ergo breviter teneatur conclusio propter authoritatem Ecclesiæ priùs adductam, & duæ congruentiæ, una de susceptione in familiam Christi, & alia de dispositione conferenda, sunt probabiles.*

Ex quibus apparet Doctorem subtilem non revocare in dubium veritatem, & existentiam characteris sacramentalis ut quidam perperam ipsi imponunt: sed tantum quòd illa veritas probari non possit expressis, & evidentibus Scripturæ sacræ, aut sanctorum Patrum sententiis; neque ulla efficaci ratione demonstrari, sed dumtaxat quòd constet ex authoritate Ecclesiæ, cujus traditioni, & definitioni suffragantur tum Scripturæ, tum sanctorum Patrum oracula.

Aliam hujus veritatis congruentiam subjicit Author sermonis de Cœna apud Sanctum Cyprianum nam agens de ablutione pedum, apertè significat Baptismum, Confirmationem, & Ordinem iterari non posse, quia imprimunt characterem. *Baptismum repeti Ecclesiasticæ prohibent regulæ* (scilicet in Canonibus Apostolicis 46. & 68.) *Et semel sanctificatis nulla deincept manus iterum consecrans præsumit accedere. Nemo sacros ordines semel datos renovat; nec sacro oleo linitos iterum linit, & consecrat: Nemo impositioni manuii, vel ministerio derogat Sacerdotum, quia contumelia esset Spiritus sancti, si evacuari posset, quod ille sanctificat.* Reponunt hæretici 1. baptismum non iterari, quia est ingressus in Ecclesiam. *Contrà*, exindè sequeretur quòd ubi quis ab Ecclesia per apostasiam est egressus; iterum ad eam accedens deberet baptizari, quod militat adversus præfatorum Patrum, & veterem Conciliorum doctrinam.

Reponunt 2. Ideo non iterari; quia est spiritualis regeneratio purgans animum ab originali peccato. *Contrà* dum quis cum effectu peccati mortalis baptizatur, nec regeneratur spiritualiter, nec peccatum originale dimittitur; attamen iterum dum facti pœnitet non baptizatur.

Deinde regeneratio spiritualis fit etiam per contritionem excitatam per Evangelii prædicationem, ut dicitur Apoc. 1. & ad Corinth. 4. *Per Evangelium ego vos genui*, nihilominus sic geniti baptizantur. *Denique* toties homo regeneratur, quoties amissam spiritualem vitam recipit, non tamen toties baptizatur.

Reponunt 3. in probanda characteris existentia fieri circulum vitiosum, idcirco enim dicimus tria sacramēta imprimere characterem, quia non possunt iterari; & non posse iterari, quia characterem imprimunt: sed hæc ratiocinatio nulla est, ut constat ex Aristotele. lib. priorum. Ergo, &c.

Nego majorem: Circulus enim vitiosus est dum fit in eodem genere causæ: secus hic: nam impressio characteris est causa, cur sacramentum non iteretur, & non iteratio est effectus illius characteris: unde sicut rationale ritè probatur à posteriori per risibile; & risibile à priori demonstratur per rationale, ita, & character rectè infertur per negatio-
nem

nem iterationis, & hæc per characteris impressionem.

Dices primò: Nulla apparet sufficiens ratio, propter quam videatur admittendus sacramentalis character: igitur frustrà asseritur. Probatur antecedens. *Vel* enim admitteretur tanquam dispositio ad gratiam, quod affirmari non potest, quia sacramentum in voto susceptum, confert gratiam independenter à charactere. Insuper, inquit Doctor *num.16.* cùm in quolibet sacramento conferatur gratia, in quolibet requireretur impressio alicujus characteris, ut esset dispositio prævia ad ejusmodi gratiam conferendam, quod falsum est: *Vel* admitteretur ut distingueret baptizatum à non baptizato: at hoc videtur etiam inutile: tum respectu Dei, qui absque ullo prorsus signo novit homines qui, & quales sint; tum respectu Beatorum, & Angelorum, quia in divina essentia clarissimè vident ac discernunt baptizatum à non baptizato; tum respectu nostri, quia cùm illud signum spirituale sit, non potest à nobis percipi sensuum beneficiò; tum in comparatione ad dæmones, & damnatos, cùm enim signum istud sit ordinis supernaturalis; consequens est quòd cognosci non possit ab intellectu operante dumtaxat ex naturæ viribus: tum denique per ordinem ad officia, & ministeria, ad quæ hujusmodi sacramenta suscipientes, deputantur, siquidem illa deputatio fieri potest per solam denominationem extrinsecam; quemadmodum deputantur judices ad jus cuique dicendum.

Respondeo, characterem censeri posse hominibus collatum per sacramenta propter omnes fines assignatos, siquidem Deus hominem charactere insignitum sibi speciali jure vendicat: beati eum in specialem custodiam assumunt: viatores in societatem fidei, & sacramentorum associant, & licèt in se non sit sensibilis, tamen per causam, seu per sacramentum semel collatum distinguit ab eo, qui tale sacramentum non suscepit. Beati etiam inquit Doctor n. 9.
„ & damnati, possunt cognoscere ho-
„ minem charactere insignitum, qu em
„ non cognoscerent eo modo, si tali
„ charactere non notaretur; etenim
„ character in beatitudine subsistit ad
„ majorem gloriam, & in damnatione
„ ad majorem confusionem. Denique
„ sicut qui deputantur ad diversa offi-
„ cia in domo cujusdam Principis, no-
„ tari solent quibusdam signis, quibus
„ eorum munia noscantur; ita homi-
„ nes qui per Baptismum recipiuntur in familiam Christi; per Confirmationem verò designantur tanquam milites ad profitendam fidem, & per Ordines donantur aliqua potestate circa corpus Christi verum, & mysticum, congruum, inquam, fuit ut peculiari charactere sacramentali ad eadem officia designarentur.

Dices secundò: SS. Patres nomine characteris, & mystici Christi signaculi, seu sigilli; nihil aliud intelligunt, quàm ipsum Baptismi sacramentum: igitur sacramentalis character non est aliquis effectus sacramenti.

Distinguo antecedens: Nihil aliud intelligunt, quàm sacramentum Baptismi, quod est signaculum causaliter, & efficienter, ut animæ regeneratio, peccati mors, & remissio, concedo: formaliter, & per se, nego: nam illud signaculum dicitur imprimi, vel insigi credentibus, & ab eis portari, ut quid semper manens: at signum foris adhibitum non est ejusmodi, sed potius Baptismatis effectus: nam ex Cyrillo Catechef. 16. *Spiritus sanctus obsignat animas in Baptismo*. Ex S. Ambrosio lib. 1. de Spiritu sancto: *Signamur in corpore, veritate tamen in corde signamur, ut Spiritus sanctus exprimat in nobis effigiem imaginis cœlestis, ut sciamus cordis nostri magis hoc, quam corporis esse signaculum.* Igitur illud signaculũ in corde est quid internum, & à sacramento distinctum.

In-

Instabis: Character, de quo loquimur, est signaculum quoddam internum, & spirituale indelebiliter animæ impressum: sed character, de quo loquuntur SS. Patres, maximè verò S. Augustinus, non est ejusmodi, nihilque est aliud, quàm invocatio sanctissimæ Trinitatis, ut constat ex sermone super gestis cum Emerito Cæsariensi Donatistarum Episcopo: *Ego*, inquit, *quando venio ad fratrem meum, & corrigo errantem fratrem meum, attendo fidem in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti; iste est character Imperatoris mei, militibus, vel potius eum militibus suis ut hunc imprimerent eis, quos congregabant, castris ejus, præcepit dicens: Ite, baptizate gentes.*

Confirmatur, quia ibidem S. Augustinus docet, quòd si Donatus, aut Paulus baptizassent in nomine suo, impressissent suum characterem: igitur nomine characteris impressi in Baptismate, nihil aliud intelligit S. Augustinus, quàm ipsam invocationem sanctissimæ Trinitatis, in cujus nomine, & virtute confertur Baptismi sacramentum. Patet antecedens, ait enim ibidem: *Quid est*, inquit, *quòd dico? Desertor characterem suum non fixit, Donatus non baptizavit in nomine Donati: nam si Donatus, quandò schisma fecit, in nomine Donati baptizaret, desertoris characterem infigeret.* Et rursus ait infrà: Quòd meritò Paulus prohibuerit eos, qui dicebant, *Ego sum Pauli*; quia in ejus nomine baptizati non erant, & habebant alium characterem, nempe Patris, & Filii, & Spiritûs sancti: *Quid vultis*, inquiebat, *esse mei, & non potius cujus ego sum: agnoscite, advertite characterem vestrum, numquid in nomine Pauli baptizati estis?*

Respondeo, concessâ majore, distinguendo minorem: Baptismus est character imprimens, concedo: impressus, nego: nam, ut eadem imago Regis, idemque character est in sigillo, & cera; sed in sigillo est imprimens, in cera verò est impressus: sic Baptismi sacramentum, maximè ejus forma, est character imprimens; nam ejus nota spiritualis imprimitur animæ, quæ nota character impressus appellatur. Hinc ipsemet S. Augustinus Epist. 23. ait: *Baptismi sacramentum apud hæreticos valet ad consecrationem, non ad æternæ vitæ participationem.* Nomine autem consecrationis non intelligit gratiam sanctificantem, hæc enim est vitæ æternæ participatio; neque Baptismum, qui præteriit: ergo necessum est, quòd intelligat characterem. Unde tract. 1. in 1. Joann. Epist. *Videat baptizatus quicumque, si habeat charitatem, & tunc dicat: Natus sum ex Deo: si autem illam non habeat, characterem impositum habet.* Character autem ille non est sacramentum ipsum; quippe cùm non maneat, neque gratia; quia hæc non aquiritur absque charitate: igitur, &c.

Ad confirmationem dico, sensum verborum S. Augustini esse, quòd si Donatus, aut Paulus in nomine suo baptizasset, illa nominum ipsorum invocatio præ se tulisset speciem characteris imprimentis, reverà tamen non fuisset character imprimens, quia character fuisset desertoris, non Imperatoris, qui unum subinde attulisset effectum; quocirca ait se deleturum, abjecturum, & anathematizaturum, si talem invenisset in homine ad unitatem accedente. Quemadmodum igitur in re monetaria, quando argentum, vel aurum signatur Principis imagine, distinguendus est character imprimens in sigillo ferreo, & impressus in argento, vel auro: ita etiam in re sacramentaria, quando anima in aliquo sacramento charactere signatur, distinguendus est character imprimens in invocatione sanctissimæ Trinitatis, & character impressus in anima suscipientis sacramentum.

Dices tertiò: Omnis character est signum: sed nullum in anima potest esse signum; omne enim signum debet esse sen-

sensibile: igitur in anima nullus potest esse character.

Distinguo majorem: est signum analogicè, & per aliquam similitudinem, quatenus videlicet id omne alicui configurat, & assimilat, aut ab alio distinguit, appellatur imago, figura, & signum; quemadmodum Filius dicitur character, & figura substantiæ Patris, concedo: sacramenta enim Fideles invicem colligunt, Christo configurant, & eos ab infidelibus discernunt: est signum propriè dictum; rursus distinguo; ratione sui, & per se, nego: ut sic enim est aliquid insensibile: ratione sacramenti sensibilis, quod suscepit, concedo: novimus enim, & asserere possumus, aliquem insigniri charactere baptismali, quia compertum habemus, quòd aquâ sit ablutus in nomine sanctissimæ Trinitatis.

Petes: Quare duntaxat sunt tria sacramenta characterem imprimentia?

Respondet subtilis Doctor in 4. dist. 6. qu. 10. num. 12. numerum characterum optimè colligi, & declarari ex proportione, quam habet status legis Evangelicæ ad regimen politicum, secundùm quod in familia Principis servantur quidam speciales gradus dignitatis, qui omnibus non conveniunt: *Primus* est associatio in familiam, qui convenit quidem omnibus servis Principis, & per quem ab aliis distinguuntur. *Secundus* est militiæ; seu militum deputatorum ad custodiam Principis, & Regni tutelam: *Tertius* est Ministrorum, & dispensatorum, juxta varios suos gradus. Servata hac autem proportione, Baptismus est, per quem quis recipitur in familiam, Confirmatio in militiam, Ordo in ministerium, & dispensationem. Cætera sacramenta possunt esse communia omnibus aliis in Christiana familia existentibus, quæ ut fiant evidentia, & planiora, Doctoris verba lubet hic attexere.

„ Dico, *inquit*, quòd hoc potest pa„ tere per simile in politiis istis mun„ danis: nullus enim habet determi„ natum gradum in familia Regis, „ quia comedit, vel bibit, nec quia post „ offensam dominus reconciliatur si„ bi, nec quia multiplicat personas in „ ista politia: nam isti actus commu„ nes esse possunt omnibus in quocun„ que gradu: sed alium gradum habet „ aliquis, quando recipitur in fami„ liam domini; alium, quando ulteriùs „ proficit, & constituitur, miles ad de„ fendendum Rempub. alium, quando „ constituitur ut supremus sub domi„ no ad constituendos alios in gradi„ bus determinatis in sua familia; ut„ pote aliquis Senescallus generalis, „ & immediatus sub Domino, cui com„ missa est authoritas universalis ad „ recipiendum aliquos in familiam „ Domini: & ideo si esset nomen im„ positum, quod significaret gradum „ in familia, vel balivìam, non dicere„ tur gradum, vel dignitatem habere „ aliquis, quia accedens ad mensam, „ vel quia conjugatus, vel quia re„ diens ad gratiam post offensam: sed „ diceretur tantùm habere gradum, „ qui de populo esset assumptus in fa„ miliam domini: & ulteriorem gra„ dum, qui in familia constitueretur „ ad defendendam domum, vel domi„ num; & ulteriorem, qui constituere„ tur tanquam præpositus ad recipien„ dum aliquos ad familiam, & insti„ tuendum inferiores.

„ Sic in proposito, tria sacramenta, „ scilicet Eucharistia ad nutritionem „ spiritualem: Matrimonium ad pro„ creationem corporalem: Pœnitentia „ ad reconciliationem annualem, in „ nullo certo gradu constituunt in „ Ecclesia, imò possunt esse communes „ omni membro, Ecclesiæ, in quocun„ que gradu. Sed *Primus* gradus Ec„ clesiæ, & quidem universalissimus, „ est recipi in familiam Christi, quod „ fit in baptismo. *Secundus specialis*, in

„ in militiam ad defensionem fidei „ Christianæ, quod fit in Confirma- „ tione. *Tertius*, constitui in Patrem, „ & Pastorem ad introducendum alios „ in Ecclesiam, & ad dirigendum, & „ instituendum eos, quod fit in Ordi- „ ne. Et sicut in politia illa non con- „ gruit illas tres dignitates iterari, sci- „ licet receptionem in familiam, pro- „ motionem ad militiam, & prælatio- „ tionem ad doctrinam, bene tamen „ iterari possunt nutritio, & procrea- „ tio, & reconciliatio: ita in proposi- „ to, tria sacramenta non decet iterari, „ alia autem iterantur, & in non ite- „ randis gradus non iterabilis acqui- „ ritur, & character dicitur, in ite- „ randis autem non.

His concinit Catechismus Tridentinus quæst. de Sacram. in communi, „ num.30. ubi ait: Jam verò character „ hoc præstat, tum ut apti ad aliquid „ sacri suscipiendum, vel peragendum „ efficiamur, tum ut aliqua nota alter „ ab altero internoscatur. Ac Baptismi „ quidem charactere utrumque con- „ sequimur, ut ad alia Sacramenta „ percipienda reddamur idonei, & eo „ prætereà fidelis populus à Gentibus, „ quæ fidem non colunt, distinguatur: „ Idem autem in charactere Confir- „ mationis, & sacri Ordinis licet co- „ gnoscere: quorum altero veluti Chri- „ sti *licet cognoscere* milites ad ejus „ nominis publicam confessionem, & „ propugnationem, ac contra insitum „ nobis hostem; & spiritualia nequitiæ „ in cœlestibus armamur, atque in- „ struimur, simulque ab iis, qui nuper „ baptizati, tanquam modò geniti in- „ fantes sunt, discernimur: alter verò „ tum potestatem Sacramenta confi- „ ciendi, & ministrandi conjunctam „ habet, tum eorum, qui ejusmodi „ potestate præditi sunt, à reliquo fide- „ lium cœtu distinctionem ostendit.

CONCLUSIO SECUNDA.

Character sacramentalis non est relatio rationis, nec realis, sed forma realis absoluta. Hæc videtur probabilior subtilis Doctoris sententia; quidquid nonnulli minùs modestè ipsi perperam affingant: quod ut appareat evidentiùs; placet Doctoris verba in 4. dist.6. qu.10. num. 13. exscribere. Ait „ autem: Ad quæstionem potest dici, „ quòd sicut non potest probari ali- „ quam formam realem imprimi in „ susceptione Baptismi, aliam à gratia, „ & virtutibus, & hoc neque per ra- „ tionem naturalem, neque etiam per „ rationem evidentem ex creditis ma- „ nifestis: ita non potest probari cha- „ racterem, si ponatur forma realis, „ esse formam absolutam realem, vel „ respectivam: quia utrumque salvari „ potest: quòd sit, scilicet forma respe- „ ctiva, sic ut jam ostensum est, vel „ quòd sit forma realis absoluta. Si „ ponatur, non potest evidenter im- „ probari: quædam enim sunt satis ra- „ tionabiliter concedenda de chara- „ ctere, si ponatur esse, utpote *quòd est* „ *forma spiritualis impressa à Deo cui-* „ *cunque suscipienti sacramentum non* „ *iterabile*. Et quòd ex institutione „ divina efficaciter significat gratiam „ illam sacramenti, & quòd disponat „ ad eam, sicut declaratum est in quæ- „ stione præcedente, quia est in eodem „ susceptivo, & ab eodem agente, & „ forma prior, & imperfectior, & quòd „ sit indelebilis, cùm non habeat cau- „ sam meritoriam corruptivam. Et „ quòd sit signum memorativum re- „ spectu susceptionis sacramenti, qua „ preteriit, & signum configurativum, „ idest, signans obligationem animæ „ ad Christum. Quòd etiam sit forma „ assimilativa alteri suscipienti sacra- „ mentum, & ab alio distinctiva, qui „ non suscipit.

Ex his apparet, quàm temerè subtili Doctori quidā cū Vasquezio 3.p.d.134. cap.2.

cap.2. obloquantur, & eum temeritatis insimulent, quòd dixerit characterem esse relationem rationis:imò longè non minùs ab ejus sententia recedunt, qui volunt ipsum asseruisse characterem esse relationem realem; nam si penitùs à recto rerum æstimatore, & judice inspiciatur Doctor, apparebit eum duntaxat docuisse,quod utique propugnari posset sententia affirmans characterem esse relationem realem; probabiliorem tamen judicat illam esse sententiam, quæ contendit ipsum characterem esse formam absolutam de genere qualitatis;quam utique sententiam quasi suam propriam, ut assolet, postremo loco assignat, & propugnat. Unde illam etiam propugnant celebriores illius Discipuli, *Bassolius* hic quæst. 3. *Mayronius* dist. 7. quæst. 5. art. 10. *Rubioncus* quæst.2. art.2. *Vorillon*.dist.3. quæst.3. con. 1. Ut missos faciam omnes Modernos, qui cum doctissimo Scholiaste *Cavello* eamdem assertionem tuentur.

Probatur itaque conclusio: In eo constituenda est characteris essentia, quod magis conducit ad illius dignitatem, & efficacitatem: at ita est de sententia, quæ affirmat illum consistere in aliqua forma reali absoluta: igitur,&c. Major patet; siquidem sacramentorum effectus eà majori commendatione celebrandi sunt, quà possunt absque ulla contradictione, & repugnantia; hoc enim maximè confert ad dignitatem Christianæ Religionis, & Dei bonitatem erga homines celebrandam.Minor verò probatur:forma realis absoluta est multò perfectior,quàm quælibet respectiva, ut norunt Philosophi: siquidem relationes sunt exilioris, ac tenuissimæ entitatis, magisque dependent, quàm formæ accidentales absolutæ; siquidem hæ duntaxat dependent à subjecto cui inhærent: illæ verò non solùm dependent à subjecto,sed etiam à fundamento, & termino. Et insuper, relationes extrinsecùs advenientes, inter quas aliqui volunt reponendum esse characterem, dependent etiam à conditionibus extrinsecis, sine quibus non existerent.

Deinde, relatio per se non producitur, sed resultat ad alterius productionem, ut similitudo inter duos parietes albos: at character per se primò producitur, ut dictum est in præcedenti conclusione, ubi probatum est quædam sacramenta producere, & imprimere characterem immediatè in eo, qui cum fictione, & tamen validè suscipit sacramentum aliquod imprimens characterem: non potest autem illius sacramenti assignari alius terminus, aut effectus, quàm ipse character; quandoquidem eo in casu non producatur sacramentalis gratia: igitur character est aliqua forma realis absoluta.

Denique, si esset relatio, maximè vel rationis, vel realis: sed neutrum rectè potest affirmari. *Non primum*:Tum quia Concilia, & SS. Patres asserunt characterem esse signum spirituale animæ impressum: sed hæc de ente rationis verificari non possunt;utpote cùm non imprimatur animæ,sed tantùm objectivè sit in intellectu: *Tum quia* Deus est præcipuus author sacramentalis characteris: sed Deus non est author entium rationis; absit enim, ut dicamus Deum aliter concipere rem à parte rei, quàm sit: *Tum quia* homo per characterem signatur,& reverà distinguitur ab alio, qui hujusmodi charactere non insignitur: sed ita signari non potest per ens rationis; quomodo enim illa relatio rationis, & extrinseca denominatio posset esse signum, quo unus præ alio deputatur ad sacras actiones, & facultatem habeat illas exercendi, cùm nihil ponat in homine, nec per se sit cognoscibilis? *Tum denique quia* character est indelebilis: at ens rationis non potest dici indelebile, cùm tantùm existat per intellectùs fictionem, quæ facillimè eva-

evanescit: igitur character non potest censeri relatio rationis.

- Probabilius est pariter illum non esse *relationem realem*; etenim esset vel intrinsecùs, vel extrinsecùs adveniens. Non quidem *prima*; hæc enim postulat fundamentum proximum,& terminum realiter existentem: sed character Baptismi, & Ordinis v. g. impressus Apostolis,non habuit aliquando terminum actu existentem, putà in triduo mortis, quando Christus non erat. Nil etiam assignari potest, quod sit illius fundamentum proximum; si quid enim esset, maximè actualis susceptio sacramenti: sed hæc censeri non potest fundamentum proximum characteris; quia impossibile est relationem actu subsistere non subsistente amplius illius fundamentô proximô: sed character subsistit, utpote cùm sit indelebilis, etiam transacta actuali susceptione sacramenti: igitur illa sacramenti susceptio non potest censeri fundamentum proximum illius characteris. Concludendum est ergo, quòd character sit forma absoluta.

Non etiam est *relatio extrinsecùs adveniens*; licèt enim in homine baptizato, ordinato, & confirmato, ex actione sacramentali, quâ baptizatus, confirmatus, & ordinatus est, maneat relatio extrinsecùs adveniens ipsius hominis ad ministrum talium sacramentorum; hæc tamen relatio non potest dici character; alioqui ex actione aliorum sacramentorum, sequeretur etiam imprimi characterem; quippe cùm ex illa actione ejusmodi relatio exurgat. Quod utique probatur, quia illa relatio, quæ manet ex applicatione Baptismi, v. g. non est aliud, quàm denominatio baptizati: atqui similis relatio, seu denominatio nutriti, absoluti, sanati, & conjugati, manet ex applicatione Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extremæ-Unctionis, & Matrimonii: igitur, &c.

Petes, ad quam speciem qualitatis spectet character?

Respondet Doctor, locô suprà laudatô num.15. posse revocari ad primam, vel ad secundam speciem qualitatis, nempe vel ad habitum, vel ad potentiam: ait enim Doctor: *Respondeo ergo, quòd si (character) ponatur accidens absolutum, potest poni in secunda specie qualitatis, vel etiam in prima; nec alterum istorum potest evidenter improbari*; quod utique sic probat. Si character non posset reduci ad secundam speciem, maximè quia ad illam speciem solùm pertinent ea, quæ habent rationem potentiæ naturalis; ac proinde cùm character sit qualitas supernaturalis, non potest ad illam spectare, sed hæc ratio nulla est; quia, inquit Doctor, quanquam Philosophus complexus fuerit sub hoc membro solas qualitates naturaliter activas; *Tamen*, inquit, *potentia supernaturalis, si est absoluta, & accidentalis, & spiritualis, bene potest pertinere ad idem genus intermedium cum habitu naturali*.

Similiter si revocetur ad primam speciem, nempe ad habitum, quia est difficilè mobilis, non poterit improbari; si enim quid obesset, quominus character posset revocari ad habitum, maximè quia habitus datur ad faciliter operandum; character verò, cùm sit supernaturalis, datur ad simpliciter operandum; vel quia character est dispositio ad gratiam, ac subinde non est habitus; vel quia habitus est determinatus ad unum agendi modum bonum, aut malum; quia non possumus habitibus indifferenter uti; nullus enim uti potest malè virtutis habitu, nullus bene habitu vitii: character autem ad utrumlibet est indifferens, nempe ad bene, & ad malè operandum; quidam enim utuntur charactere sacramentali bene, religiosè, & piè: nonnulli autem male, sacrilegè, & impiè: sed hæ rationes nullæ sunt.

Non

Non quidem *prima*; quia, inquit Doctor num.16. potest habitus supernaturalis, ut est forma supernaturalis, difficilè mobilis, esse principium agendi, vel resistendi corruptivo, & sic habere rationem potentiæ supernaturalis; unde licèt habitus naturalis dicat duntaxat facilitatem, non autem potentiam, tamen habitus supernaturalis, quatenus est forma spiritualis immobilis, potest habere rationem habitûs; prout verò est principium, quo possumus elicere actum supernaturalem, dici potest potentia.

Non etiam secunda; quia, inquit Doctor *ibidem*, bene potest esse unus habitus dispositio ad alium, sicut secundùm distinguentes habitum principii, ab habitu conclusionis, habitus principii disponit ad habitum conclusionis, nec tamen inde sequitur, quòd sit dispositio, quatenus hæc distinguitur contra habitum in prima specie qualitatis; hæc enim dispositio est qualitas facilè mobilis, & ut sic distinguitur ab habitu, quatenus est qualitas difficilè mobilis à subjecto, qualis est character.

Non etiam tertia: Quia, inquit *ibidem*, aliquis potest esse actus indifferens; sicut enim ex frequenter repetitis actibus benè agendi acquiritur habitus inclinans ad bene agendum, & ex frequentatis actibus malè agendi, comparatur habitus inclinans ad malè agendum; sic ex frequentibus actibus absolutè agendi, acquiritur habilitas ad eliciendum actum, qui nec sit bonus, nec malus. Quod utique probat hoc exemplo; *Potest enim aliquis frequenter considerans Geometriam, habere facilitatem magnam ad considerandum conclusionem in illa scientia: at nec ibi est habitus bonus, vel malus, sicut nec actus, ex quo generabatur: sic & in habitu supernaturali potest esse*.

CONCLUSIO TERTIA.

PRobabilius est characterem immediatè, & formaliter inesse voluntati; mediatè autem, & realiter ipsi substantiæ animæ. Hæc est Doctoris in 4. d.6. quæst.10. num.4. ubi ait: „ Dico „ ergo ad quæstionem, supponendo ... „ de gratia, quòd est idem cum chari- „ tate; & per consequens est primò in „ potentia, scilicet in voluntate; & „ ulteriùs quòd ista dispositio ad for- „ mam est in eodem susceptivo cum „ forma; character autem, si ponatur „ in esse, convenienter ponitur dispo- „ sitio ad gratiam sacramentalem ... „ ergo congruum est ponere characte- „ rem formaliter in voluntate. *Ita Doctor*, in quibus verbis signanter dicit esse *congruum*; nam rationes, quas profert ad ejusmodi assertionem probandam, non evincunt omnino necessitatem, sed solùm majorem quandam convenientiam.

Probat itaque primò: Convenientius est, quòd dispositio constituatur in eodem subjecto proximo; in quo recipitur forma, ad quam disponit: sed character est dispositio saltem moralis ad gratiam, quæ formaliter, & immediatè in voluntate residet, ut probatum est in tractatu præcedenti: igitur, &c. Major videtur manifesta ex Physica; dispositio enim cùm debeat amovere obstacula, quę obessent introductioni formæ, cùmque præparari debeat subjectum ad formæ receptionem, oportet quòd illa reperiatur in eodem subjecto, in quo forma est recipienda. Minorem supponit Doctor probatam, quæst.9. num.18. ubi loquendo de charactere, & sibi objiciens, quòd dispositio potest esse ex parte passi vel agentis.

Respondeo *non agentis*, inquit, *quasi sit quoddam agens medium inter primum agens, & passum: non enim pono characterem habere aliquam virtutem activam respectu gratiæ causandæ: sed Deum assistere illi, tanquam signum invisibile*

ad causandam gratiam, quam signat, recedente impedimentò, sive obice inhærente. Est ergo dispositio ex parte suscepti vi, quia est forma prior, sine qua non recipitur forma posterior; non simpliciter necessariò, sed necessariò comparando ad potentiam ordinariam agentis causantis utramque formam. Quibus Doctor significat, quòd etiamsi character, & gratia non habeant ullam inter se necessariam connexionem ex natura rei, habent tamen in morali æstimatione; quia character ordinatur ad gratiam conferendam, tam per sacramentum, per quod ipse imprimitur, quàm per alia sacramenta, maximè si loquamur de charactere baptismali: quia per illum capaces efficimur aliorum sacramentorum: non enim est ratio eur character esset indelebilis, & redderet sacramentum non iterabile, nisi subordinaretur gratiæ tanquam forma prior, neque propriè potest subsistere configuratio animæ, & imaginis, quæ principaliter fit per gratiam in solo charactere, nisi diceret aliquem ordinem ad gratiam: neque obligatio, quæ sequitur ad talem configurationem ad Christum, potest abstrahere à mediis, per quæ debet impleri, nempe à gratia actuali, vel habituali: igitur necessum est, quòd habeat quamdam connexionem saltem moralem cum gratia, ad quam est dispositio.

Probat secundò: Omnis obligatio ad opus morale spectat ad voluntatem, sed character baptismalis v.g. inducit obligationem animæ ad Christum, ut servet legem Christianam: hæc autem obligatio est necessitas moralis operandi; ac subinde inclinatio quædam ad ipsam operationem: non secus ac lex, seu præceptum, aut votum, quæ dicuntur inclinare ad operationem, quatenus opponuntur libertati operandi, vel non operandi, & faciendi hoc, aut illud. Similiter character Confirmationis inducit obligationem militiæ, & confessionis fidei: *Item* character Ordinis est principium operandi; est enim potestas activa: omnis autem obligatio moralis maximè spectat ad ipsam voluntatem: igitur cùm character inducat obligationem moralem operandi, potius debet esse in voluntate immediatè, quàm in ipsa animæ substantia, quæ per se non est operativa, aut in intellectu, qui ex se non est capax actionis moralis.

Deinde, character est potestas, sive signum potestatis suscipiendi ea; vel trahendi, quæ pertinent ad cultum divinum: atqui ad virtutem Religionis, quæ est in voluntate, spectat ea expendere, & peragere, quæ pertinent ad cultum divinum: igitur signum talis potestatis debet etiam reponi in voluntate.

Confirmatur, quia sacramenta spectant ad Religionem: ergo, & effectus ille, qui deputat hominem ad cultum divinum, qualis est character, etiam spectare debet ad Religionem. Concludendum est ergo, quòd character immediatè, & formaliter sit in voluntate, realiter autem in ipsa animæ substantia, cum qua ipsa voluntas identificatur: quemadmodum gratia, & charitas insunt ipsi voluntati, tanquam formæ illam afficientes, & perficientes in ordine ad operationem: realiter autem insunt ipsi animæ substantiæ, à qua voluntas est indistincta realiter.

Dices primò: Character non ordinatur ad operandum, sed duntaxat ad perficiendam, & signandam animam: ergo potius inesse debet ipsi animæ substantiæ, quàm alicui facultati.

Distinguo antecedens: Non ordinatur per se, & effectivè, concedo: per aliud, & dispositivè, nempe ratione gratiæ operativæ, ad quam disponit, seu ministerii, & officii, ad cujus impletionem obligat, nego.

Dices secundò: Substantia animæ est subjectum potentiæ, cui videlicet facultates animæ inexistunt; potentia autem non potest esse subjectum alterius

rius potentiæ: atqui, ut diximus, character revocari potest ad secundam speciem qualitatis, quæ est potentia: igitur non potest existere in aliqua facultate, & potentia animæ.

Distinguo primam partem majoris: Substantia animæ est subjectum potentiæ naturalis, quæ ab ipsa fluit, veluti proprietas ipsi connaturalis, & ipsi realiter identificata, concedo: potentiæ, quæ sit accidens supernaturaliter ab ipsa anima realiter distinctum, nego: Similiter distinguo alteram partē ejusdem majoris: Potentia non est subjectum alterius potentiæ substantialis, & realiter sibi identificatæ, concedo: accidentalis, & ab ea realiter distinctæ, nego. Et sic distincta minore, neganda est consequentia; alioqui sequeretur, nullum habitum virtutis esse reponendum in ipsa voluntate.

Dices tertiò: Character est quoddam lumen spirituale: sed omne lumen spectat ad intellectum: igitur, & character. Major constat ex S. Dionysio lib. Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap.2. ubi ait: *Divina beatitudo hominem adductum ad baptismum in sui participationem, seu communicationem recipit, & admittit, ac proprii luminis, instar signi cujusdam ipsum participem facit, intimum Deo reddens, & consortem munerum, ac ordinis sacri, quorum sacra est tessera summi Sacerdotis, datum accedenti signaculum, &c.* Hoc autem signaculum nihil est aliud, quàm character, quem lucem, ac lumen appellat: igitur, &c.

Distinguo majorem: Character est lumen spirituale, ordinatum ad propriam illuminationem habentis characterem, nego: ad illuminationem aliorum, ut nempe per characterem cognoscant, me esse deputatum domesticum, aut militem, vel ministrum Christi, concedo: tale autem lumen non debet esse in intellectu: sic enim characteres, & insignia servorum alios illuminant, seu deducunt in notitiam, quòd sint servi talis, vel talis domini, nec tamen illæ servitutis notæ, & characteres debent esse in intellectu.

Conclusio Quarta.

Character sacramentalis est indelebilis, & inamissibilis. Hanc veritatem sic probat Doctor dist.6.quæst.9. num. 20. ubi ait: Licèt multipliciter dicatur de indelebilitate characteris, nec sit multùm utile recitare: breviter dico, quòd nulla forma potest esse in anima alia ab anima, quam non possit Deus de potentia absoluta delere, sicut posteriùs à priori: quia in hoc nulla potest inveniri contradictio. Sed character, si ponatur, hoc modo est indelebilis, nec potest deleri hoc modo; quia nec virtute alicujus creaturæ. Patet, quia est forma supernaturalis, nec potest virtute divinâ deleri de potentia ejus ordinata, quia ordinavit nullam formam supernaturalem delere, nisi propter aliquod demeritum inhærens animæ: respectu autem characteris delendi nulla potest esse causa demeritoria; cùm enim imprimitur in actu peccandi mortaliter, nihil potest demereri ipsū tolli. Quibus Doctor apertè significat, characterem sacramentalem de via ordinaria esse indelebilem; quam utique veritatem apertè tradunt Concilia Florentinum, & Tridentinum, ut constat ex eorum decretis conclusione prima laudatis, quibus significatur illum characterem indelebiliter inesse animæ.

Constat pariter ex SS. Patribus, qui appellant signaculum istud indissolubile, maximè ex S. Augustino lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. ubi ait: *Non minùs hærent sacramenta Christiana, quàm corporalis militiæ nota, quæ quondam imprimebatur carni... & sacramentorum sanctitas inviolabilis, & impolluta manet in bonis ad præmium, in malis ad judicium.*

Suadetur etiam ratione congrua; con-

conveniens enim fuit, ut ille character esset omnino indelebilis, nec ullo peccato posset evacuari; enimverò si potestas Ordinis, quæ significatur per characterem, posset deperdi per aliquod peccatum, consequens esset, quòd homines plerumque forent dubii, an valide sacramenta susciperent, cùm nullum habeant indicium, utrum Sacerdotes, à quibus suscipiunt sacramenta, sint in statu gratiæ, nec ne: Quod certè vergeret in magnum fidelium detrimentum.

Dices primò: Si aliquis character esset indelebilis, maximè Ordinis: at ille per peccata, & nefaria scelera deleri potest: igitur, &c. Major constat. Minor verò probatur. Character Ordinis est potestas administrandi, & gerendi ea, quę pecul aliter ad cultum divinum, Sacramentorum administrationem, & publicum Reipublicæ Christianæ regimen spectant: sed illa authoritas per peccatum ita amittitur, ut quidquid à Ministris nefariis gestum est, tanquam irritum, & nullum ab Ecclesia reprobetur; igitur, &c. Probatur minor ex plurimis actis, & exemplis; maximè verò *Photii* Constantinopolitanę Sedis Episcopi, *Maximi Cynici* ejusdem urbis Antistitis, *Proculi* Massiliensis Præsulis, & *Ebbonis* Archiepiscopi Rhemensis, quorum ordinationes, & Ecclesiastica munia prorsus irrita, ac nulla declarata sunt.

Primò quidem irritam, & nullam esse pravi Ecclesiæ Ministri authoritatem constat exemplo *Photii*, cujus ordinationes, & Ecclesiastica munia reprobantur, & irritantur. Is enim eùm Bardæ Eunuchi artibus, à Gregorio Siracusano Episcopo jam excommunicato Constantinopolitanus Patriarcha esset consecratus, detruso primùm in carcerem, & postmodum in exilium ejecto legitimo Episcopo Ignatio, Synodus Romana coacta est à Nicolao I. summo Pontifice, in qua contra Photium hæc sententia lata fuit, *Sit omni Sacerdotii honore, & nomine alienus, & omni Clericatus officio exutus*. Et idem Pontifex hanc quoque sententiam adversus eum emisit: *Eos verò, quos Photius Neophitus, & Constantinopolitanæ Sedis invasor in quolibet Ecclesiastico Ordine provexit, omni Clericali officio privamus*. Alia his similia habes in ejusdem summi Pontificis Epist. 7. Et epist. 9. quæ est ad Michaelem Imperatorem, ubi scribit, quòd *nihil Photius à Gregorio accepit, nisi quantùm Gregorius habuit: nihil autem habuit, nihil dedit*. Idem etiam decrevit Adrianus II. summus Pontifex, ut legimus Act. 3. Synodi 8. Oecumenicæ, in qua de ordinatis à Photio sic habet: *Quos quidem Photius in gradu quolibet ordinasse putatus est, ab Episcoporum numero, & dignitate, quam usurpativè, & fictè dedit, meritò sequestramus*: cujus rei triplicem rationem subjungit. *Primò*, quòd Photius sit similis Maximo Cynico, qui, ut mox dicemus, nullam Episcopalem authoritatem habuit: *Secundo*, quòd ita decretum est, à Nicolao suo Prædecessore. *Tertiò*, quòd ordinatus est ab excommunicato, *qui nihil habuit, nihil dedit, nisi fortè damnationem, quam sequentibus propinavit*.

Unde in Concilio IV. Constantin. „ Can. 4. hæc habentur; Amorem prin- „ cipatus, utpote quamdam malam „ radicem exortorum in Ecclesia scan- „ dalorum, radicitus excidentes, eum, „ qui temerè, & prævaricatoriè, ac „ irregulariter veluti quidam gravis „ lupus, in Christi ovile insiliit, Pho- „ tium scilicet, qui mille tumultibus, „ & turbationibus orbem terræ reple- „ vit, justo decreto damnamus, pro- „ mulgantes nunquam fuisse priùs, aut „ nunc esse Episcopum; nec eos, qui „ in aliquo Sacerdotali gradu ab eo „ consecrati, vel promoti sunt, manere „ in eo, ad quod provecti sunt: insu-

per

„ per & eos, qui ab illo consuetas orationes ad præposituræ promotionem „ susceperunt, ab ejusmodi patrocinio „ coercemus, sed & Ecclesias, quas, „ ut putatur, tam Photius, quàm ii, „ qui ab ipso consecrati sunt, dedicaverunr, vel si commotas mensas stabiliant, rursus dedicari, & inthronizari, atque stabiliri decernimus; „ omnibus maximè, quæ in ipso, & „ ab ipso ad Sacerdotalis gradus acceptionem, vel damnationem acta „ sunt, in irritum ductis. *Hæc Concilium*. Sed si Photius non censeatur Episcopus, quia à Gregorio excommunicato fuit ordinatus, & si omnia, quæ gessit ipse Photius, irrita sint, quia intrusus fuerat in Sedem Constantinopolitanam, & postmodum excommunicatus, consequens est, quod character, & authoritas Episcopalis in homine nefario, & excommunicato desinat: igitur, &c.

Idem constat exemplo Maximi Cynici, qui cum à nonnullis Ægypti Episcopis pecunia corruptis fortiva electione Episcopus Constantinopolitanus constitutus esset: ita de illo, & ejus ordinationibus pronuntiavit Concilium primumConstantinopolitanum Can.6. his verbis: *De Maximo Cynico Philosopho propter indisciplinationis ejus doctrinam, quæ Constantinopoli orta est, statutum est, ut neque Maximus fuisse, aut etiam esse putetur Episcopus, neque hi, qui ab eo sunt ordinati, qualemcumque gradum Clericatus obtineant, omnibus scilicet, quæ circa eum, vel ab eo gesta sunt, in irritum revocatis*.

Tertiò eadem veritas apparet ex *Proculo Massiliensi*: cùm enim in Concilio Taurinensi, seu Taurinatensi celebrato anno 397. declaratum esset canone primo, quòd proculus Massiliensis Episcopus Civitatis gereret se tanquam Metropolitanum Ecclesiis, quæ in secunda Provincia Narbonensi positæ videbantur: Zozimus summus Pontifex post 20. circiter annos, tale judicium Synodale irritavit, sicut constat ex variis ejus epistolis, maximè ex 6.ad Carthaginensem Episcopum, ubi Ordinationes duorum Episcoporum, nempe Universi, & Terentii à Proculo factas, irritas declarat. Et epist.9.ad Episcopum Arelatensem damnat Proculum, quod talia esset aggressus. Cùm autem nec dum Proculus acquiesceret, scripsit epistolam 10.ad Massilienses, in qua inter cætera scribit. *Cùm ipse Proculus jam non sit Episcopus, quæ Episcoporum sunt, facit, & humanus largitor aliis se dicit posse præstare, quod datum sibi aliquando immeritò gerere non potuit, &c.* Sed si Episcopus damnatus desinit esse Episcopus, & Sacerdotes ab eo ordinati careant sacerdotio, consequens est, quòd illius character, & authoritas desinat, ac subinde non est indelebilis.

Constat quarto, exemplo *Ebbonis* quondam Rhemensis Archiepiscopi, cum anno 835. tempore Gregorii Papæ quarti, in conventu Episcoporum in Theodonis villa habito, Episcopatu se abdicasset propter nonnulla crimina, de quibus accusabatur, maximè verò, quod fuisset promotor depositionis Ludovici Pii Imperatoris, nihilominus autem post suam depositionem, regnante Lothario Ludovici filio in suam sedem restitutus esset per Synodum Episcoporum Provincialium, & plures in ea Ecclesia Clericos ordinasset; ab ea demum Caroli Regis auxilio, à Galliarum Episcopis amotus, & depositus est, eique adhuc viventi Hincmarus fuit substitutus; cùm autem Hincmarus post obitum Ebbonis, quos ipse ordinaverat Sacerdotes, & Clericos, nollet admittere, Galliarum Episcopi celebrarunt Concilium Suessionense anno 853.tempore Leonis Papæ,in quo damnarunt omnes ordinationes ab ipso Ebbone post depositionem factas,& eas irritas, ac nullas declararunt, ut re-

refert Flodoardus lib. 3. Hist. Rhem. cap.11. ubi fusius acta hujus Concilii enarrat: igitur his omnibus constat quod Episcopalis character, & authoritas non sit indelebilis, & inamissibilis; quippe cùm per crimina, aut depositionem Episcopi desinat.

Nego consequentiam, & ad primum exemplum dico, reverà ordinationes à Photio factas, fuisse validas, non tamen licitas, propterea quod contra Ecclesiæ Canones Photius fuisset ordinatus: nam ut ait Nicetas apud Baronium „ ad an.838. Photius homo gloriæ ap- „ petentissimus, sex diebus ex laico „ transformatus est in Patriarcham, „ nimirum prima die ex laico factus „ est Monacus, secundò efficitur Ana- „ gonostes, tertiò Subdiaconus, quar- „ tò Diaconus, quintò Presbyter, sextò „ denique Patriarcha sedem conscen- „ dens pacem populo annuntiavit ni- „ hil pace dignum cogitans. Conse- „ cratus est autem per Gregorium Sy- „ racusanum Episcopum Ignatii per- „ duellem, excommunicatum, & è „ trono ejectum, usus est autem com- „ ministris Petro Sardorum Episcopo, „ qui cognominabatur miser, & Eu- „ lapio Apameæ Episcopo. At ista de- „ notant quidem illicitam fuisse consecrationem Episcopalem Photii, non verò invalidam. Unde licet ab eo ordinati nunquam potuerint licitè exercere munia suscepti ordinis, à cujus executione suspensi erant, quod ordinem suscepissent ab eo, qui in aliena Diœcesi, & non sua sine Episcopi illius loci assensu, manus impositionem dederat: tamen validè fuerunt ordinati, & ordinis characterem susceperunt.

Quod autem Photii ordinatio fuerit valida, constat ex Epistola Joannis VIII summi Pontificis ad Basilium, & Alexandrum Imperatores, in qua approbat restitutionem ipsius Photii in Sedem Constantinopolitanam mortuo Ignatio: *Nos*, inquit, *statutis Apostolicis non præjudicantes, nec Beatorum Patrum regulas resolventes, eumdem Photium satisfaciendo misericordiam coram Synodo secundùm consuetudinem postulantem in vera dilectione Fratrem, in Pontificali officio Comministrum, in pastorali magisterio Consacerdotem, pro Ecclesiæ Dei pace, atque utilitate: amodò Christo favente recipimus, atque habemus*. Id autem fieri posse probat exemplis, tum Donatistarum, tum Bonosianorum, quos constat absque ulla reordinatione receptos fuisse in honoribus, & muniis.

Nec obstat quòd à plurimis redarguatur Joannes, quòd ita facilem se præbuerit erga restitutionem Photii, qui postmodum Ecclesiæ Romanæ hostis infensissimus fuit, & author schismatis, ac defectionis Græcorum à Latinis; nemo enim hactenus eum culpandum censuit, quòd eum judicaverit recipiendum absque reordinatione.

Idem dicendum de ordinationibus ab ipso factis; nam Formosus Papa scribens ad Stylianum Neocæsareæ Euphratesiæ Provinciæ Episcopum, qui supplicem se gerebat pro Photio, inter cætera scribit: *Cum his, qui a Photio fuerant ordinati, misericorditer nos gerentes, decernimus, ut oblatis libellis se deliquisse fateantur, & pœnitentiæ veniam deprecentur, pollicentes se, nunquam tale quid commissuros* Quibus approbat eorum receptionem, cum pœnitentia quidem, sed absque nova ordinatione.

Idem dicendum ad exemplum de Maximo Cynico; quippe cùm Adrianus secundus epist. ad Ignatium scribat, Photii ordinationem in omnibus esse simillimam ordinationi Maximi; utpote cùm utraque fuerit illicitè facta, licèt validè.

Nec obstat, quod uterque dicatur *non Episcopus*: hæc enim dicta sunt ad communem vulgi intelligentiam, non ad doctrinæ rigorem; simili pene ratio-

tione, qua veri Sacerdotes non dicuntur impii, & Sacerdotii suis actionibus violatores, non quod Sacerdotii dignitatem, gravitatem, authoritatem, statum, perfectionemque non assequantur, qui turpibus facinoribus conscientiam suam maculant; sed quòd Sacerdotii leges non servent: quomodo vulgò negantur esse consules, qui Reipublicæ non consulunt, medici qui aliis non medentur, Doctores qui docendis aliis nullam operam insumunt, Reges qui Regis munia aspernantur. Quas & similes phrases, imò & duriores ad vitiorum insectationem dici posse, nemo inficiabit.

Ad exemplum *Proculi* Massiliensis dico, eum idcirco à Zozimo dici non Episcopum, non quod reverà non habuerit characterem, & authoritatem Episcopalem, sed quòd illicitè, & contra Canones illam præfecturam Metropolitani ambiret: quòd enim reverà hic semper verus fuerit Episcopus, apertè constat ex S. Hieronymo epist. 4. ad Rusticum, ubi scribit; *Habes istic sanctum & doctissimum Pontificem Proculum, qui viva & præsenti voce nostras schedulas superet, quotidianisque tractatibus iter tuum dirigat, &c.* Insuper reperitur cum S. Ambrosio subscripsisse in Concilio Aquileiensi anno 381. Quando itaque Proculus dicitur *non esse Episcopus*, vel ordinati ab eo removentur à quocumque gradu Ecclesiastico, vel dicuntur carere Sacerdotio: hæc omnia intelligenda sunt, non de privatione characteris in conferente ordines, aut suscipientibus; sed de privatione honorum, graduùm, & officiorum.

Ad quartum dico, quiquid à Synodo Suessionensi instigante Hincmaro determinatum fuerat contra Clericos ab Ebbone ordinatos, id omne ab Apostolica sede fuisse damnatum, & reprobatum, sicut apparet ex epistolis 46. & 47. Nicolai summi Pontificis. Ex quibus constat, quod cum Hincmarus pro confirmatione hujus Concilii iterata legatione egisset apud Leonem IV. nihilque ab eo impetrasset, Benedictum Leonis successorem falsis narrationibus induxerit; Synodique confirmationem subreptitiè obtinuerit, sed sub hac forma tantùm conditionata; *si ita est, &c.*

Refert ibidem Nicolaus Pontifex, quòd cum Benedictus Papa per epistolam suam voluntati Hincmari non planè satisfecisset, ille quædam eidem epistolæ addiderit: quædam verò pro suo arbitratu ab ea sustulerit.

Adde, quod idem Nicolaus ad calcem epistolæ 46. declaret quòd licèt omnia, quæ adversus Ebbonem proponebantur, essent vera; nihilominus Clerici ab eo ordinati, cum humilitatem, & obedientiam exhiberent, cum suis honoribus essent recipiendi. Quia Ebbo, qualiscumque fuerit, nullum prorsus ipsis offendiculum intulit. Quod utique confirmat exemplo Maximi, qui licèt Neophitus, & reprehensibiliter fuisset ordinatus, tamen S. Leo noluit eum ab Episcopali dignitate repelli. Et ex epistola Anastasii II. qui rescribens ad Anastasium Imperatorem, ait, quòd mali bona ministrando, sibi tantummodò noceant, nec Ecclesiæ sacramenta commaculent.

Tandem ex ipsius Concilii Suessionensis Actis, nec non & ex iis, quæ postmodum pro eorumdem Clericorum ab Ebbone ordinatorum gesta sunt, evidenter constat, ejusmodi Clericos suis tantùm gradibus pulsos, & à suorum Ordinum ministratione suspensos. Constat, inquam, ex Concilio Suessionensi, confirmat enim, quod ante ab Hincmaro factum fuerat: quid autem illud sit, apparet ex petitione ejusmodi Clericorum, qui ex libello supplici oblato ejusmodi Concilio, inquiunt: Misericordiam petimus ,, nobis à vestra paternitate impendi ,, de administratione ordinum Eccle- ,, siasticorum, ad quos à Domino Eb-

„ bone quondam provecti, à vestra „ autem authoritate suspensi sumus.

Constat pariter ex gestis pro eorum restitutione. Nicolaus enim summus Pontifex, nihil aliud Hincmaro, & aliis Galliæ Episcopis præcipit, nisi ut tales Clerici in suis gradibus restituantur: Unde quando in eodem Concilio dicitur, *Actione quinta decretum est, ut quidquid in ordinationibus Ecclesiasticis idem Ebbo post suam damnationem egerat præter sacrum baptisma, habeatur vacuum, & irritum*: hoc intelligendum est, quantùm ad honorem, & gradum, à quo suspensi censebantur illi Clerici ab Ebbone ordinati. Eadem ratione accipiendum est id, quod subjicitur post actionem sextam, de Alduino, qui dicitur Presbyteratum accepisse per saltum à Lupo Catalaunensi Episcopo, quia antea Diaconatum ab Ebbone acceperat: mens enim Concilii non est quod Alduinus ille non fuerit reverà Diaconus, sed quod recipiendo characterem Diaconatus, non potuit accipere gradum, & honorem illius ordinis; unde cum illo agitur eodem modo quantùm ad executionem ministerii, ac si reverà per saltum fuisset promotus.

Urgebis: Ipsimet summi Pontifices aliquando improbarunt ordinationes à suis prædecessoribus factas, & ab eis ordinatos iterum ordinandos esse censuerunt: igitur non existimabant Sacramentum Ordinis imprimere characterem indelebilem. Probatur antecedens. *Primò* quidem exemplo Stephani IV. summi Pontificis, qui anno 769. convocato Romæ Concilio ex selectissimis Galliæ, Germaniæ, & Italiæ Episcopis irritas declaravit omnes ordinationes factas à suo prædecessore *Constantino*. Quam utique irritationem ratam habuit Concilium, ut legitur in ejus Actis, quod etiam refert Anastasius Bibliothecarius, qui loquens de isto Concilio Romano: *In eodem*, inquit, *Concilio promulgatum est, ut qui Episcopi ex Presbyteris, sive Diaconis ab eo ordinati fuerant, in primum honoris sui gradum reverterentur, etsi placabile fuisset omni populo civitatis suæ, denuò decretò facto electionis, more solito cum Clero, & plebe ad Apostolicam venissent Sedem, ut ab eodem S. Stephano Papa benedictionis susciperent consecrationem*. Addit, idem statutum fuisse de Presbyteris, & Diaconis, & statim subjungit. *Illico Episcopi illi revertentes in primo honoris gradu, electi denuo à Clero, & plebe, cum solito decreto ad Sedem Apostolicam properantes, ab eodem sanctissimo Papa consecrati sunt*. Et tandem concludit: *Ita enim in eodem Concilio statutum est, ut omnia quæ idem Constantinus in Ecclesiasticis sacramentis, ac divino cultu egit, iterari debuissent præter S. Baptisma, ac S. Chrisma*.

Constat secundò exemplo Stephani VI. cum enim *Formosus* ejus Prędecessor plures ordinasset sive Episcopos, sive Presbyteros, Stephanus, congregato Romæ Concilio, non modò eos omnes deposuit, sed etiam iterum ordinavit, ut refert Luithprandus lib. 1. c. 8. ubi scribit. *Cunctos*, inquit, *quos ipse ordinaverat, gradu proprio depositus iterum ordinavit*. Tum, quod Formosus antea fuerat excommunicatus à Joanne VIII. Tum, quòd contra Canones relicta propria uxore, id est, Episcopatu, ex Portuensi Episcopo Romanus Pontifex creatus esset, quod utique decretum non solùm Concilium istud approbavit, sed etiam Sergius III. de eo namque idem Luithprandus scribit. *Sergius latenter Romam ingressus Papatum invasit, & Romanos minis, & terroribus pepulit, ut omnes ordinationes Formosi irritas haberent*.

Tertiò tandem, idipsum constat exemplo Joannis duodecimi, qui congregato pariter Romæ Concilio anno 904. *Leonis* vulgò dicti *octavi* summi Pontificis electionem anathematizavit; de or-

ordinatis autem ab eo ita decretum est *Act.3.* ejus Concilii: Eos verò, quos ipse ,, Leo Neophitus, & invasor S.Catholicæ, & Romanæ Ecclesiæ, in quolibet Ecclesiastico Ordine provexit, ,, Apostolica, atque Canonica authoritate, & Synodali decreto in primum revocamus gradum, quia qui ,, ordinator eorum nihil sibi habuit, ,, nihil illis dedit: Sicuti olim noster ,, prædecessor piæ memoriæ Papa Stephanus sententiam tulit de iis, qui ,, ordinati fuerant jà Constantino quodam Neophito, & invasore Sedis Apostolicæ, & postmodum quidam ,, eorum sibi placabiles Presbyteros, aut Diaconos consecravit: Igitur ex iis omnibus constat summos Pontifices existimasse Pontificiam, & Episcopalem authoritatem posse deperdi, & consequenter characterem illius non esse indelebilem.

Nego antecedens, & ad primam illius probationem respondeo eum Baronio ad annum *769.* n. *6.* quòd Episcopi, qui dicuntur à Stephano IV. consecrati, non debeant censeri denuò ordines suscepisse, sed dicuntur consecrati: quia acceperunt more majorum benedictionem pontificiam, & ritus omnes servari solitos in reconciliandis schismaticis, vel hæreticis; quæ utique reconciliatio necessaria fuit eis, qui ab ipso Constantino fuerant ordinati: quoniam ille erat Pseudo-Pontifex, qui Turtoniæ Ducis Netinæ civitatis frater, & illius fratris potentiâ fretus, sedem Apostolicam invadens, unô ferè momentô, & nullis servatis interstitiis, tanquam ex scena prodiit Romanus Pontifex, ac per annum sedens, plures ordinavit Diaconos, Preysbteros, & Episcopos; qui cùm illius partes tuerentur, à Concilio, & Stephano legitimo summo Pontifice meritò à suis officiis, & ministeriis suspensi sunt, donec nova populi, & Cleri eorum electione, seu potius approbatione interveniente, benedictionem Apostolicam acciperent, & suis gradibus, honoribus, ac ministeriis redderentur.

Nec obstat, quód Auxilius, lib.2.cap.4. affirmans Stephanum IV. iterum ordinasse ordinatos à Constantino factum illud non aliter excusat, nisi quòd exemplum non sit sumendum à malis, uterque autem summus Pontifex, tum Constantinus, tum Stephanus, quintus essent homines pravi: Constantinus quidem, utpote cùm Romanæ Sedis esset invasor, Stephanus verò, quia ejus jussu, & approbatione illius sequaces deprehensum fugientem Constantinum multis affectum plagis, ac semivivum relictum oculis privaverunt: Quod utique factum, inquit Auxilius, non Apostolicum, sed Apostaticum est. Hoc, inquam, non obstat; quia falsum est, quòd illa cruenta in Constantinum sævities imperante Stephanô facta sit; nam Anastasius Bibliothecarius, qui eodem sæculo floruit, quo Auxilius, adscribit illam oculorum suffossionem Constantini, non ipsi Stephano, sed cuidam nomine Gratioso qui inscio Stephano militum caterva stipatus, hanc sævitiem in Constantinum exercuit; unde idem Anastasius Stephanum nullius criminis accusat, imò pluribus laudibus eum celebrat, nec-non, & Episcopos; qui cum ipso in Concilio Romano convenerant.

Si tamen malis stare sententiæ Auxilii, & existimare cum eo consecrationem à Stephano factam, veram fuisse reordinationem: Respondebo exinde non sequi, quòd Stephanus censuerit, vel per sacramentum Ordinis characterem non imprimi, vel illum esse amissibilem; sed tantùm quòd erraverit in facto, existimando nempe Constantinum non fuisse validum Episcopum; sicut illegitimus erat Pontifex: & sic existimare potuit omnia ipsius Pontificia munia prorsus irrita fuisse. Imò nequidem omnia irrita censuit; nam ut refert idem Anastasius, non solùm ap-

Q 2 pro-

probavit Baptismum à Constantino collatum, sed etiam chrismationem, nempe Confirmationem, quæ non nisi per verum Episcopum conferri solet.

Ad secundùm respondeo item cum Baronio ad annum 817. primò *Stephanum* illum posse meritò reprobari è numero Pontificum Romanorum, sicut, & *Sergium*; quippe cùm in periculosissimis illis Ecclesiæ temporibus factione Marchionum Tusculanorum in Romanam sedem intrusi pellebantur. ab intrusis: Non auderem, inquit Baronius num. 6. Stephanum inter Romanos Pontifices annumerare, nisi id à Majoribus factum accepissem. Et meritò quidem; ille enim Stephanus tot, ac tantis criminibus infamis fuit, ut Romani Pontificis nomine, & appellatione omnino indignus sit: nam inter varia ipsius horrenda facinora, Formosum prædecessorem præcepit è sepulchro extrahi, atque in Sedem Romani Pontificatus Sacerdotalibus vestimentis indutum collocari; demum, & iisdem exutus, digitisque tribus abscissis, quibus, populo benedicere solebat, in Tyberim ejus sic mutilatum corpus projici; ut narrat Luithprandus lib. 1. cap. 8. his verbis: „ Formoso defuncto, atque Arnulpho „ in propria reverso, is, qui post mortem Formosi constitutus est (*Bonifacius nimirum*) expellitur, Sergiusque „ Papa (*scribere debuit, Stephanus*) „ per Adelbertum constituitur, quo „ constituto, ut impius, doctrinarumque sanctarum inscius, Formosum è „ sepulchro extrahi, atque in Sede „ Pontificatûs Sacerdotalibus vestimentis indutum collocari præcepit, „ cui, & ait: Cùm Portuensis esses Episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpasti? „ His expletis, sacratis exutum vestimentis, digitisque tribus abscissis in „ Tyberim jactari præcepit, cunctosque quos ipse ordinaverat, gradu „ proprio depositos, iterum ordinavit. „ Quod quàm malè egerit, Pater sanctissime, animadvertere poteris: „ quoniam; & hi, qui à Juda Domini „ nostri Jesu Christi proditore, ante „ probationem salutem, seu benedictionem Apostolicam perceperunt, ea „ post proditionem, propriique corporis suspensionem non sunt privati; „ nisi quos improba fortè defœdârant „ flagitia. Benedictio siquidem, quæ „ Ministris Christi impenditur, non „ per eum; qui videtur, Sacerdotem „ infunditur. Neque enim qui rigat est „ aliquid, neq; qui plantat, sed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem „ authoritatis, quantæque religionis „ papa Formosus fuerit, hinc colligere „ possumus, quoniam dum à piscatoribus postmodum esset inventus, atque „ ad B. Petri Apostolorum Principis „ Ecclesiam deportatus, Sanctorum „ quædam imagines hunc in loculo „ positum venerabiliter salutârunt. „ Hoc namque à religiosissimis Romanæ urbis viris persæpè audivi.

Addo tamen, quòd factum illud Stephani reordinantis à Formoso jam ordinatos, tyrânicum fuerit in facto, non verò error in fide: quidquid enim à Stephano septimo, & Sergio tertio gestum, non nisi minis, & terroribus fuit peractum bonis reclamantibus, malis autem suô factô perterritis. Unde etiam postquam infelici exitu ex hac vita sublatus est Stephanus; nam anno 900. detrusus fuit in carcerem, ibidemque laqueo suffocatus, tres succedentes summi Pontifices nempe Romanus, Theododorus, & Joannes nonus, Acta ejus omnino resciderunt, ut narrant Luithprandus de Romano, & Auxilius de Theodoro; Joannes autem nonus duobus celebratis Conciliis, primo quidem annô 904. Pseudo-Synodum à Stephano congregatam damnavit, his verbis. *Episcopi, seu Presbyteri atque Diaconi, nec-non, & Subdiaconi, cæterique alterius ordinis sanctæ Sedis Apostolicæ, qui ab*

ab eodem venerando Papa Formoso canonicè consecrati, & pro quorumdam libitu temerè dejecti sunt in proprios ordines, & gradus, communi S. Synodi consultu reducimus, perpetuòque robore, ac canonica censurâ stabilitos, Deo authore decernimus; &c.

Eodem similiter anno ab eodem Joanne celebrata est alia Synodus Ravennæ, cujus meminit Sigebertus, his verbis: *Hic etiam ad confirmandum Formosi Ordinem, quem Stephanus Papa deposuerat, Synodum 74. Episcoporum præsentibus Francorum Archiepiscopis, & Rege, apud Ravennam statuit, & coram eis combusta est Synodus, quam Stephanus in damnationem Formosi fecerat.* Concludendum est ergo cum *Bellarmino* lib. 4. de summo Pontifice ca. 12. Stephanum, & Sergium non edidisse aliquod decretum, quo decernerent ordinatos ab Episcopo degradato, vel nominatim à Formoso, tanquam degradato esse iterum ordinandos, sed solùm de facto jussisse iterum eos ordinari; quæ jussio non ex ignorantia, aut hæresi, sed ex odio in Formosum procedebat, & non nisi per vim, & tyrannidem executioni demandaretur.

Nec obstat, quòd decretum Stephani probatum fuerit à Romano Concilio ab eo celebrato anno Domini 897. nam id totum per tyrannidem, & metu incusso à probis qui aderant, Episcopis factum est: unde quotquot illi Pseudo-Synodo interfuerunt, veniam admissi reatûs exorarunt in Concilio Romano, sub Joanne IX. sic enim in eo legimus: *Episcopi & Presbyteri, & reliquus Clerus, qui eidem Synodo interfuerunt; quia ipsi veniam petentes coactos se terroris metu, ac formidine interfuisse confessi sunt, prece sanctæ Synodi eis indulsimus.*

Ad tertium denique *respondeo*, nihil aliud in illo Concilio Romano gestum fuisse adversus ordinatos à Leone, nisi quòd fuerint gradu illo pulsi, ad quem evecti fuerant à Leone, & ad pristinum gradum revocati: nam Sigebertus, qui acta Synodalia hujus Concilii legisse visus est, sic ea summatim refert in chronico: *Joannes Synodo collecta Leonem deposuit, & ejus gesta cassavit: Statutum quoque est publico omnium judicio Synodum à Leone habitam, nec nominandam Synodum, sed Prostibulum favens adulteris* (ita Leonem nominabat, quòd is Romanam Ecclesiam alteri desponsatum invasisset) *quicunque eò ordinante erant damnati, jussi sunt suam ipsorum proscriptionem præsentare in charta, hæc continente verba: Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit: & sic depositi remanserunt in illis gradibus, quos habuerant, non à Leone ordinati, Si qui autem digni judicantur, ut non accepta priùs consecratione ordinentur, indictò illis eôdem decreto, quod & damnato à Constantino Neophyto.* Hæc Sigebertus.

Nec movere debent illa verba: *Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit, &c.* Intelligenda sunt enim, quantùm ad honorem, gradum, & ministerium; quemadmodum dictum est de ordinatis à Constantino Neophyto; quandoquidem Sigebertus asserit decretum illius Constantini illis fuisse intimatum.

Objicies tertiò varios Canones Conciliorum, quibus irritæ declarantur ordinationes factæ vel ab iis, qui non ordinant subditos, vel ab iis, qui sunt excommunicati, aut suspensi, aut degradati: *Primò* quidem, Canonem 16. Concilii Nicæni: *Si quis ad alium pertinentem audacter invadere, & in sua Ecclesia ordinare tentaverit, non consentiente Episcopo, à quo discessit is, qui regulæ mancipatur; ordinatio hujusmodi irrita comprobetur.* De ordinationibus autem excommunicatorum sic habet Concilium *Quintilineburgense* celebratum anno 1085. tempore Gregorii Papæ septimi, ubi legimus: *In eadem Synodo ordinatio Vecilionis Moguntii in-*

invasoris, & Sigefridi Augustensis, & Norberti Curiensis: imò omnes Ordinationes, & Consecrationes excommunicatorum penitùs irritæ judicatæ sunt, juxta Decreta SS. Patrum Innocentii, Leonis primi, Pelagii, atque ejus successoris Gregorii primi. Idem decernitur de Ordinationibus Simoniacorum in Concilio Placentino sub Urbano II. ubi statuitur, *Ut si quid in sacris Ordinibus, & Ecclesiasticis rebus data, & promissâ pecuniâ acquisitum simoniacè videtur, pro irrito haberetur:* Ergo semel acquisita authoritas conferendi sacros Ordinas deperdi potest; ac proinde character non est inamissibilis.

Nego consequentiam, & ad præfatos Canones respondeo ejusmodi ordinationes dici irritas, non quantùm ad characteris impressionem, sed quantùm ad ministerii, & suscepti Ordinis suspensionem; quemadmodum definitur, in Concilio Tridentino, sess. 6. cap. 5. de Reformatione, ubi statuitur. *Nulli Episcopo liceat, cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in persona eidem Ordinario subjectas tantùm: si secus factum fuerit Episcopus ab exercitio Pontificalium: & sic Ordinati ab executione Ordinum sint ipsò jure suspensi.* Quod autem nihil aliud prætendatur in præfatis Canonibus, maximè Quintilineburgensi, evidens est; quippe cùm proferat authoritatem Innocentii, Leonis primi, Pelagii, & Gregorii Magni, quos certum est approbasse Ordinationes factas à Neophytis, hæreticis, & excommunicatis, ut videbimus agendo de Ministro Sacramentorum.

QUÆRES, *Utrum character ille etiam post mortem subsistat, tam in Beatis, quàm in Damnatis?*

RESPONDEO, id videri certum; quippe cùm Concilia, & SS. Patres absolute pronuntient hunc characterem esse indelebilem; quamquam enim non fuerit eorum mens determinare utrum subsisteret etiam post mortem, quia de hoc dubio non movebatur controversia cum hæreticis; attamen istud constans apparet ex praxi Ecclesiæ; quæ resuscitatum à mortuis non solet denuo baptizare, confirmare, & ordinare, tamen permittit eum sacramenta suscipere, ac ministrare, ut faciebat dum erat in vivis, & ante mortem: Asserere autem, quòd Deus de novo reproducat in eo characterem, quemadmodum reproducit vitam, est admittere miraculum sine ulla necessitate, & ratione sufficienti: inferendum est ergo mentem Ecclesiæ esse, quòd character in eo subsistat.

Suadetur insuper hac ratione communi. Si character periret cum vita, maximè vel propter corruptionem subjecti, vel propter oppositionem contrarii, vel propter defectum conservationis: at nullo ex his tribus modis deleri potest. Non ex corruptione subjecti; nam anima, quæ est subjectum ejus, corrumpi non potest: non ex oppositione contrarii, quia nihil ei contrarium est: nec ex defectu conservationis, quia Deus eum conservat in Beatis ad ornatum, in damnatis ad supplicium, & ignominiam. Cùm enim aliquid à Deo conservatur, Deus non intercipit influxum conservativum, nisi ratio quædam urgens, & efficax id suadeat: sed character perseverat usque ad mortem, nec apparet ulla ratio, cur in morte pereat, aut cur Deus ipsi concursum conservativum deneget: quippe cùm spiritualis sit, & à corpore independens.

Dices: Cessante fine, cessant ea, quæ ordinantur ad finem; aliàs enim frustrà maneret; unde post generationem non subsistet matrimonium: quia cessabit generatio, ad quam illud ordinatur; sed cessabit etiam in morte finis characteris, nempe Dei cultus exterior; quippe

pe nullus erit in inferno, nec etiam aliquis erit in patria; in ea siquidem nihil fiet in figura, nec in operta, sed in aperta, ac nuda veritate.

Respondeo distinguendo majorem: Si finis omnino cesset, concedo: si cesset tantùm quoad aliquid, nego. Minorem similiter distinguo: Cessabit cultus exterior in patria, quantùm ad materiam exteriorem, concedo: quantùm ad finem, nego. Et similiter, nego consequentiam: nam in cultu divino duo possunt considerari, nempe materia cultus, scilicet opera quædam externa; & finis cultus, videlicet honor, & gloria Dei, quæ per hæc opera externa ipsi exhibentur. Cessabunt quidem in patria externa illa opera, sed remanebit finis, nempe honor, & gloria Dei; ac consequenter ipse etiam character perseverabit, in bonis quidem ad gloriam, in malis autem ad ignominiam: quemadmodum militaris character perseverat in militibus post adeptam victoriam, in his quidem qui vicerunt ad gloriam, in his autem, qui victi sunt ad pœnam.

Instabis: Damnati indigni sunt omni dono supernaturali, ut testatur S. Dionysius lib. de Divinis nominibus c. 4. ubi dicit dæmones carere omnibus divinis donis, tam secundùm habitum, quàm secundùm operationem: sed character est aliquod donum supernaturale: igitur non remanet in damnatis.

Respondeo, quòd etsi damnati indigni sint omni dono supernaturali, quod conducere posset ad eorum solatium; tamen non sunt indigni, immò summè digni eo omni, quod conferre potest ad illorum pœnam, & supplicium, qualiter haud dubiè conferent illi characteres, quibus divinitùs sunt insigniti. Sicut enim summum dedecus, ac opprobrium est in Repub. civili militem fieri proditorem, aut desertorem: œconomum commissi sibi boni fieri dissipatorem, ac fraudatorem, & filium, aut servum fieri degenerem, & in patrem, aut dominum perduellem: ita in Repub. Ecclesiastica summè dedecorum est Christi fidelem, militem, ac dispensatorem, tanquam perduellem, proditorem, ac dissipatorem damnari: quocirca tres illi characteres filiationis adeptæ per Baptismum, militiæ comparatæ per Confirmationem, & dispensationis bonorum Christi commissæ per Ordines, remanebunt in damnatis, in pœnam suæ perduellionis, & defectionis.

ARTICULUS TERTIUS.

De legitimo Sacramentorum Ministro?

CERTUM est Sacramenta novæ legis tribus perfici, nempe rebus tanquam materiâ, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum, uti jam pluries dictum est: nec abs re quidem: cùm enim Sacramenta conficiantur ex rebus sensibilibus inanimatis, quæ non possunt per seipsas invicem conjungi, necessum est, quòd ad earum unionem, & applicationem interveniat alicujus ministerium, qui utrumque præstet. Verùm disceptatur, quis sit ille Sacramentorum idoneus Minister, an soli Fideles, & Justi; an verò etiam ad id conferre possint quicumque infideles, & peccatores: Circa quam controversiam, variè erratum est, non solùm ab hæreticis, sed etiam à viris aliunde Catholicis, antequam quid ex fide sentiendum esset, Ecclesia statuisset.

Primò namque Tertullianus nondum hæreticus circa finē secundi sæculi censuit nullum esse Baptismum ab hæreticis collatum; nam lib. de Baptismo, cap. 17. ait: *Hæretici nullum habent consortium nostræ disciplinæ, quos extraneos utique testatur ipsa ademptio communicationis: non debeo in illis agno-sce-*

scere quod mihi est præceptum; quia non idem Deus & nobis, & illis, nec unus Christus ideo idem, ideoque nec Baptismus unus, quia non idem, quem cùm ritè non habeant, sine dubio non habent, &c.

Hunc autem fortè à Tertulliano Gentili suo errorem accepit Agrippinus Carthaginensis Episcopus, qui prætextu pietatis statuit, hæreticorum Baptisma irritum esse, quasi quæcunque eorum essent, Ecclesia respuere deberet, & abominari. Unde circa annum 517. coacto in Africa Concilio ex omnibus Numidiæ, atque Africæ Episcopis, illud idem confirmavit, ut testatur S. Cyprianus Epist. ad Jubajanum, ubi ait: *Non nova apud nos, aut repentina res est; ut baptizandos censeamus eos, qui ab hæreticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam anni sunt, & longa ætas, ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Episcopi plurimi hoc statuerunt: Atque exinde in hodiernum tot millia hæreticorum in Provinciis nostris ad Ecclesiam conversi, non aspernati sunt, neque cunctati; imò & rationabiliter, & libenter amplexi sunt, ut lavacri vitalis, & salutaris baptismi gratiam consequerentur.* Idipsum testatur Vincentius Lirinensis in commonitorio num. 46. ubi scribit: *Agrippinus Carthaginensis Episcopus, contra divinum Canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, contra morem, atque institutionem Majorum rebaptizandum esse censuit.* Attamen non in omnibus Provinciis Africæ hæc consuetudo inoleverat ab Agrippino ad S. Cypriani tempora, ut præclare demonstrat sanctus Augustinus lib. 3. de Baptismo cap. 12. *Cæterum*, inquit, *si permanebat ab Agrippino ad Cyprianum consuetudo baptizandi ab hæreticis venientes, ut quid facta sunt à Cypriano de hac re concilia? ut quid Jubajano dicit non se rem novam facere, aut repentinam, sed ab Agrippino institutam? Cur enim Jubajanus de novitate turbaretur, ut eum per authoritatem Agrippini sanari oporteret, si ab Agrippino ad Cyprianum hoc tenebat Ecclesia? Cur denique tot ejus collegæ in Concilio dixerunt rationem, & veritatem consuetudini esse præponendam: ac non potius dixerunt eos, quod aliud facere vellent, & contra veritatem, & contra consuetudinem facere?*

Idem postmodum dogma, circa annum 254. instauravit Novatus Episcopus, qui ex Africa Romam veniens, adversus Cornelium summum Pontificem insurgens, suis fraudibus egit, ut Novatianus ex Presbytero crearetur Romanus Pseudo-Pontifex, à quo originem, & appellationem duxerunt.

Novatiani, seu Novatianenses, quorum inter varios errores hic unus erat, quòd accedentes ad se Catholicos rebaptizarent, ut constat ex Epistola sancti Cypriani ad Jubajanum: *Nec nos*, inquit, *movet, frater charissime, quod in litteris tuis complexus es, Novatianenses rebaptizare eos, quos à nobis sollicitant.* Unde Dionysius Alexandrinus apud Euseb. lib. 11. Hist. cap. 11. dicit, quòd Novatus, seu Novatianus *sanctum Baptismatis lavacrum abrogaverit*, improbato scilicet Baptismo Ecclesiæ Cathólicæ, volebat denuò eos baptizari, qui ex Catholicis ad suam sectam deficiebant.

Ariani quidam eumdem errorem secuti sunt, ut constat ex S. Ambrosio sermone de Basilicis non tradendis hæreticis, ubi ait: *Baptismum Joannis non solverunt Judæi: Auxentius solvit Baptismum Christi. Cur igitur rebaptizandos Auxentius fideles populos putat baptizatos in nomine Trinitatis, cùm Apostolus dicat: una fides, unum Baptisma?* Idem docet S. Augustinus lib. de Hæresibus, Hæresi 49. ubi de Arianis ait: *Rebaptizari quoque ab his Catholicos novimus, utrum & non Catholicos non novimus.*

Etia-

Ætiani ab Ætio Diacono postmodum Episcopo, qui etiam dicti sunt Anomæi; quia Filium Dei non solùm Patri consubstantialem, sed etiam similem negabant; rebaptizare etiam ausi sunt, ut refert S. Epiphanius hæresi 76. *Ætii*, inquit, *discipuli cum horum successore, qui Eunomius falsò nominatur ad hæc tempora superfunt, aliud quiddam sceleratum, ac nefarium committunt; siquidem eos, qui baptizati jam fuerunt, iterum baptizat Eunomius: non modo, qui à Catholicis, aut aliis sectis, sed etiam qui ab ipsis Arianis deficiunt.*

Eos secutus est *Hilarius* quidam Diaconus, sectâ Luciferianus, qui editis libellis propugnabat rebaptizandos esse, qui ab hæreticis Baptisma susceperant; ei tamen cæteri Luciferiani non adhæserunt: quippe cum S. Augustinus lib. de agone Christiano, cap. 20. afferat Luciferianos potius schisma, quàm hæresim fecisse.

Idem pestilens dogma inter alios errores instauravit Basilius quidam professione Medicus, qui *Bogomilus* appellari voluit, à voce *Bog*, quæ Bulgarorum lingua Deum significat, & *milus*, quæ significat misereri; ita ut Bogomilus idem fit apud eos, quod qui misericordiam Dei implorat: hic autem, ut refert Euthymius in Panopl. p. 2. accedentes ad se rebaptizabat, quòd nullum eorum Baptisma existimaret.

Idem docuit *Petrus de Bruis*, cujus varios errores refert, & impugnat Petrus Cluniacensis in duabus epistolis contra *Petro-Brusianos* editis, in quarum pleniori non longè ab initio scribit: Novo, & apud Christi-colas inaudito scelere, in partibus nostris populi rebaptizati, Ecclesiæ profanatæ, &c.

Tempore S. Bernardi, hæretici quidam, *Henriciani*, qui se *Apostolicos* appellari volebant, quasi essent successores, & imitatores Apostolorum, etsi nullum Apostolatûs sui signum ostenderent, aiebant peccatores idoneos non esse Sacramentis dandis, & suscipiendis ut refert S. Bernardus serm. 66. in Cantica, cap. 11. *Jam verò*, inquit, *qui Ecclesiam non agnoscunt, non est mirum si ordinibus Ecclesiæ detrahunt, si instituta non recipiunt, si Sacramenta contemnunt, si mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, sunt Apostoli, Archiepiscopi, Presbyteri, ac per hoc nec dandis, nec accipiendis idonei Sacramentis.* Quem utique errorem sic S. Bernardus perstringit: *Episcopus erat Caiphas, & tamen quantus peccator, qui in Dominum mortis dictabat sententiam? Si negas Episcopum, arguet te testimonium Joannis, qui eum in testimonium sui Pontificatûs etiam prophetasse refert; Apostolus erat Judas, & licèt avarus, & sceleratus, electus à Domino. An tu de illius Apostolatu dubitas, quem Dominus elegit?* NONNE EGO, *inquit*, VOS DUODECIM ELEGI, ET UNUS EX VOBIS DIABOLUS EST? *Audis eumdem electum Apostolum, & extitisse diabolum, & negas posse esse Episcopum, qui peccator est? Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ, & Pharisæi, & qui non obedierunt eis tanquam Episcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in ipsum Dominum præcipientem, & dicentem*; QUÆ DICUNT FACITE, &c.

Plures sunt alii recentiores hæretici, qui circa idoneum sacramenti ministrum erraverunt; ut referemus seq. q. 2. num. 3. Cùm autem præ cæteris exorbitaverint Donatistæ, idcirco placet hic sub distinctis titulis paucis expendere, ac referre, quis fuerit eorum hæresis, ac schismatis ortus, & progressus?

Quæ fuerit origo Donatistarum?

CUm Mensurius Episcopus Carthaginensis, sæviente in Christianos persecutione; à tyranno Maxentio Romam evocatus sibi concreditis Ecclesiæ bonis consulere voluisset, cuncta vasa aurea, & argentea senioribus Sacerdotibus consignavit, dato illorum indice

seniori cuidam fideli aniculæ, quem subinde post illius obitum in manus sui successoris traderet. Mortuò igitur in itinere Mensurio, & concessa Ecclesiis ubique pace, convenerunt Episcopi Carthagini, ut in ejus locum aliquem eligerent, ac sufficerent. Electus est autem Cęcilianus totius populi votis. At electionem ægrè tulit Lucilla fœmina Hispana præpotens, & ambitiosa, quæ Carthagine versans reprehensa fuerat à Cęciliano tunc Ecclesiæ Carthaginensis diacono, quòd ante Eucharistiæ sumptionem solita esset exosculari reliquias cujusdam, quem Ecclesia nondum in seriem Sanctorum retulerat. Illa autem correctionis impatiens captabat occasionem ulcíscendi se de Cęciliano, sicut, & Botrus, & Cœlesius, qui Carthaginensem sedem ambiebant.

Creato igitur Cæciliano Episcopo, scriptum illud, quod *Commemoratorium* vocat Optatus, ut Mensurius jusserat, ei datur: quo accepto Cęcilianus ex officio repetit à senioribus vasa aurea, & argentea, quæ à Mensurio acceperant; hi autem ne ipsa restituere cogerentur, instigante Lucillâ, & conspirantibus Botro, ac Cœlestio, non solùm se se, sed etiam sibi commissam plebem à Cæciliani communione subduxerunt: *Sic tribus convenientibus causis, & personis*, inquit Optatus, *factum est, ut malignitas haberet effectum, schisma igitur illo tempore confusæ mulieris iracundia peperit, ambitus nutrivit, avaritia roboravit*.

Insuper ab his tribus personis contra Cæcilianum causæ confictæ sunt, ut vitiosa ejus ordinatio diceretur. Mittunt itaque ad Secundum Tigisitanum Numidiæ Primatem, qui unà cum plurimis Episcopis traditoribus convenientes, qui paulò antè in Concilio Numidiæ confessi fuerant suum crimen, nempe quòd tradidissent, sacros libros infidelibus, ut mortem effugerent, & indulgentiam, & absolutionem sibi invicem tribuerant. Hi in Urbem Chartaginem allecti se à Cæciliani communione separantes creaverunt Pseudo-Episcopum Carthaginensem Majorinum Lectorem Lucillæ domesticum, ipsâ suffragante, & ad id summam pecuniam largiente; quæ omnia narrat S. Augustinus lib. 1. contra Parmenianum, cap. 3.

„ Legant qui volunt, *inquit*, quæ narret, & quibus documentis quàm multa persuadeat venerabilis momoriæ Milevitanus Episcopus Catholicæ communionis Optatus, sive de Lucilla pecuniosissima tunc, & factiosissima fœmina, quam pro Ecclesiæ disciplina S. Cæcilianus adhuc Diaconus læserat: vel de cæteris factiosis ejus consortibus, sive furibus Ecclesiastici argenti, sive ad Episcopatum se non pervenisse dolentibus, & sibi prælatum Cæcilianum, insidiis, quibus poterant, insectantibus: sive de Numidiis Episcopis, quos ista factio consecraverat ad perniciem Cæciliani, ut illo deposito, alter ex eis ordinaretur: qui venientes cum Primate suo tunc Secundo Tigisitano, & aliis quibus traditionis confessa crimina Secundus ipse donaverat, veluti pacem consulens (sicut Ecclesiastica gesta testantur) absentem Cæcilianum sine ulla dilatione diligentioris inquisitionis, nullo responsionis loco servato, Traditorem esse censuerunt, ut ei videlicet obessent absenti traditionis crimina tantummodò objecta, cùm sibimetipsis præsentes confessa donaverint.

Hoc igitur fuit Donatistarum schismatis enorme principium: *Non enim*, inquit Optatus Parmenianum alloquens lib. 1. *Cæcilianus exivit à Majorino avo tuo, sed Majorinus à Cæciliano; nec Cæcilianus recessit à cathedra Petri, vel Cypriani sed Majorinus, cujus tu in cathedra sedes, quæ ante ipsum Majorinum originem non habebat*. Cæterùm non

non fuit satis schismaticis Episcopis hęc contra Cæcilianum egisse ; sed coacto fermè 70. Episcoporum Carthagine Concilio, Cæcilianum absentem vocatum, & non parentem damnarunt, *quòd* (inquit S. Augustinus in breviculo collationis diei tertiæ cap.4.) *ad eos venire noluerit, tanquam à Traditoribus ordinatus, & quia cùm esset Diaconus, victum afferri Martyribus in custodia constitutis prohibuisse dicebatur*. At quàm suppostitia fuerit, & falsa hæc criminatio in Cæcilianum, apertè demonstrarunt Catholici, ut ibidem refert S. Augustinus, cap.16. idque suo silentio testati sunt Donatistæ, quos cùm interpellasset Cæcilianus, si esset, quòd in eum probaretur, exiret accusator, & probaret: illo tempore, inquit Optatus, à tot inimicis nihil in illum potuit confingi: sed de ordinatore suo, nempe Felice Aptungitano Episcopo, quòd ab eis falsò traditor diceretur, meruit infamari.

Licèt autem schisma illud conflatum præcipuè fuerit à Botro, & Cælestio, qui Carthaginensem sedem ambiebant, & à senioribus deposita Ecclesiæ ornamenta negantibus; auctumque fuerit à Secundo Episcopo Tigisitano Primate Numidiæ, & in creatione Majorini demonstratum, ac firmiter stabilitum ; ab eis tamen suum nomen non sunt mutuati; sed à Donato non quidem Mascu-litano, aut Calamensi, qui cum aliis Traditoribus adversus Cęcilianum convenerant: sed maluerunt sic appellari ab alio Donato, qui post schismatis originem Majorino successerat in Pseudo-Episcopatu Carthaginensi, eò quod ab omni labe purissimus ab eis habebatur; & insuper eloquentiâ, quâ pollebat hoc schisma unà cum hæresi confirmaverat, Unde S. Augustinus lib. de Hæresibus, cap.69. sic scribit de Donatistis: *Hujus hæresis principem accepimus fuisse Donatum, qui de* Numidia *venient, & contra Cæcilianum Christianam dividens plebem, adjunctis sibi ejusdem factionis Episcopis, Majorinum apud Carthaginem ordinavit Episcopum; cui Majorino Donatus Episcopus alius in eadem divisione successit; qui eloquentiâ suâ sic confirmavit hanc hæresim, ut multi existiment propter ipsum potius eos Donatistas vocari*. Refugiebant insuper sic denominari à priori Donato, quòd constaret eum à Melchiade Papa fuisse damnatum.

Quis fuerit schismatis, & hæresis Donatistarum progressus?

Circa autem Christi 308. *tempore Constantini Imperatoris*. Donatistæ adversus Cæcilianum Episcopum collegerunt Concilium Carthagini 270 Episcoporum, adjunctis ad eam factionem Numidis Episcopis, sollicitatisque Mauritanis, datis ubique litteris calumniis in Cæcilianum refertis, allectisque ad suam ipsorum communicationem, etiam iis, qui in persecutione lapsi essent impiis Traditoribus. In quo quidem Concilio, ut refert S. Augustinus epist.48. per 75. dies postpositis omnibus præteritis, limata sententia atque decreta, *Ut Traditoribus immensi criminis reis, si baptizari nollent, pro integris communicaretur*.

Sed maximo studio ejusmodi Synodi licèt numerosissimæ memoriam suppresserunt Donatistæ; Quòd, inquit, S. Augustinus, eam Synodum ex Traditorum gregibus collectam esse novissent; sicque pateret eos, & traditionis labe, & Traditorum communione esse fœdatos, cùm nihilominus se ab illa macula immunes jactarent; atque in Cæcilianum, tanquam à Traditore ordinatum ex justitiæ amore insurgerent.

Intereà Cæcilianus tot hostium numero circunseptus fidenter agebat, quòd sibi patrocinantem Romanam sedem haberet; quod utique sic declarat

R 2 S. Au-

S. Augustinus epist.162. *Posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cùm se videret Romanæ Ecclesiæ in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus, & cunctis terris; unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctum, &c.* Ipsi pariter patrocinabatur Constantinus Imperator; nam datis ad Anulinum Proconsulem litteris, declarat Clericos Ecclesiæ Catholicæ,cui Cæcilianus præerat, immunes ab omnibus functionibus publicis conservari:Quam utique epistolam refert Eusebius lib.10. cap.17.

Hæc cùm accepissent Donatistæ,animadvertentes Constantinum propensiorem esse erga Cæcilianum, nec sibi sperandum Imperatore ei propitio de sede Carthaginensi, quòd alias sæpe, sed frustrà tentassent, exturbare posse: interpellant eũdem Anulinum, ut suos ea de re libellos duos mittat ad Imperatorem tunc in Galliis agentem,ut habetur in epistola Hipponensium ad Januarium primæ Sedis Numidiæ Episcopum Donatistam, quæ est inter Augustini Epistolas num.68. quorum libellorum titulus hic unus erat: *Libellus Ecclesiæ Catholicæ criminum Cæciliani traditus à parte Majorini*.

Delegant pariter aliquos Episcopos unà cum delatore litterarum, qui petierunt ab Imperatore, ut sibi daret Judices; non quidem ex Africa; quia, inquiebant, inter nos, & alios Episcopos contentiones sunt: sed ex Gallia. Constantinus autem lectis epistolis, & auditis Episcopis, sapienter respondit (inquit Optatus lib.1. contra Parmenianum.) *Petitis à me in sæculo judicium, cùm ego ipse Christi judicium expectem*.

Nihilominùs eis Judices tres assignavit, Maternum ex Aggrippina civitate Rheticium ab Augustoduno, & Majunum Arelatensem. Sentiens verò postea Imperator judicia Episcoporum absque primariæ sedis Antistite nefas esse cognosci, causam illam detulit ad Melchiadem Romanum Pontificem, qui præsentibus tribus illis, quos elegerat, aliisque Comprovincialibus in Italia Episcopis, illam controversiam dirimeret. Quod ut libratis omnibus fieret, & legitima judicii forma servaretur, nempe ut præsens adsit reus, qui suam causam dicat, præsentibus accusatoribus, Imperator scripsit ad Anulinum, mandans, ut Cæcilianum cum decem è suis, & ejus adversarios cum totidem Episcopis Romam venire præcipiat intra diem sextam Nonas Octobris.

Paret utraque pars Imperatoris mandato, Romamque adveniunt omnes signato die, conveniunt cum tribus Episcopis Gallis, & Melchiade quindecim alii Episcopi Judices: testes inducti à Donato fatentur se non habere, quòd in Cæcilianum dicerent.Unde omnium suffragiis Cæcilianus innocens est pronuntiatus; ita sententiam suam ferente Melchiade summo Pontifice; *Cùm constiterit Cæcilianum ab iis qui cum Donato venerunt,juxta professionem suam non accusari, nec à Donato convictum esse in aliqua parte constiterit:suæ communioni Ecclesiasticæ integro statu retinendum meritò esse censeo*.

Cùm autem Cæcilianus à Donatistis accusatus esset, etiam Donatus, *à casis nigris* dictus,accusatus est à Catholicis, qui stabant à parte Cæciliani, quòd rebaptizasset, & Episcopis lapsis manum imposuisset; unde in ipsum hæc sententia lata est: *Quòd confessus sit rebaptizasse, & Episcopis lapsis manum imposuisse, quòd ab Ecclesia alienum est.* Nec durius in eum, quamvis totius mali principem, agere voluit summus Pontifex, spe sanitatis recuperandæ; imò paratus erat communicatorias litteras mittere etiam iis, quos à Majorino ordinatos esse constaret:Itaut quibuscunque locis duo essent Episcopi, quos dissensio geminasset, eum confirmari vellet,

let, qui fuiſſet ordinatus prior, alteri autem eorum plebs altera regenda provideretur, ut refert S. Auguſtinus epiſt. 162. unde ibidem exclamat: *O virum optimum? o Filium Chriſtianæ pacis, & Patrem Chriſtianæ plebis*.

Verùm non idem fuit Donatiſtis pacificus animus; vix enim in patriam reverſi, de Romani Concilii ſententia ad Conſtantinum Imperatorem appellant: quòd audiens Imperator ſic exclamavit ut refert Optatus. *O rabida furoris audacia! ſicut in cauſis Gentilium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt*. Quam etiam exclamationem repetiit in epiſtola ad Epiſcopos, quæ extat in Appendice ad Optatum editionis Pariſienſis.

Conſtantinus autem nimiâ ductus erga procaciſſimos, & ſceleratos fàcilitate, futurumque ſperans, ut ſic ad quietem demum ſe componerent, procurat novam, & confluentium Epiſcoporum numero ampliorem Synodum *Arelatis* congregari. Sed quia in ipſa cauſa jam dudum duæ videbantur laborare perſonæ; nempe ordinati, & ordinatoris, hoc eſt Cæciliani, & Felicis Aptungitani, quem fuiſſe ſacrorum librorum traditorem Donatiſtæ calumniabantur; ut rebus utrinque libratis æquior ſententia in Arelatenſi Synodo emergeret, Conſtantinus ad Ælianum Proconſulem ſcripſit, ut de vita Felicis Aptungitani inquireret, utrum tempore perſecutionis, ut mortem effugeret, ſacros libros igne cremandos infidelibus tradidiſſet. Re itaque diſquiſitâ, & advocatis teſtibus, qui cum Felice ſub perſecutione vixerant, reſponſis omnium nihil tale inventum eſt, quod vitam Felicis Epiſcopi ſordidare potuiſſet. Unum fuit, quod obiicerent Donatiſtæ, nempe epiſtolam Cæciliani ad Felicem, qua mandare videbatur Cæcilianus, ut Felix aſſumpta clavi, quos inveniſſet in cathedra libros, & ſacros codices, eos tolleret, & infidelibus traderet. Verùm cùm Cæcilianus conteſtaretur interpolatam fuiſſe ſuam epiſtolam, advocatus eſt Ingentius Officialis, & Scriba publicus, qui à Donatiſtis ſubornatus hanc epiſtolam protulerat, qui cùm pependiſſet ſub metu imminentium tormentorum, ut veritatem fateretur, confeſſus eſt ſe reverà hæc addidiſſe epiſtolæ Cæciliani.

Quapropter exceptâ Judicum ſententia Proconſul pronuntiavit *Felicem Epiſcopum religioſum eſſe; & liberum ab exuſtione inſtrumentorum Deificorum*. Quam ſententiam miſit ad Imperatorem, reſervato in carcere Ingentio, quem Imperator mandavit ad ſe mitti, quo adverſarii Cæciliani, qui à lata Proconſulis ſententia pro Felice ad Imperatorem appellaverant, confutari poſſent ipſius Ingentii confeſſione, qui fraudem Donatiſtarum, & quam eis ſollicitantibus interpolationem fecerat, eis publicè objiceret.

Intereà cogitur Concilium Arelatenſe, mandante Conſtantino, & approbante Sylveſtro ſummo Pontifice, qui in demortui Melchiadis locum ſucceſſerat anno 314. Conveniunt plurimi Epiſcopi ex Gallia, Hiſpania, Britannia, Italia, Africa; interfuere quoque ſummi Pontificis Legati, Claudianus, & Avitus Presbyteri, Eugenius, & Quiriacus Diaconi. Adeſt etiam Conſtantinus Imperator: adſunt pariter tres illi Gallicani Epiſcopi, quos Imperator delegaverat Judices, ut cum Melchiade Pontifice Romano Cæciliani cauſam agerent. Denuò exactiſſimè Cæciliani, & Felicis cauſa diſcutitur; & uterque innocens declaratur, ac Donatiſtæ condemnantur; quò fit ut plurimi ex Donatiſtis in concordiam cum Cæciliano redierint: at eorum plurimi pertinaciores facti à Concilii ſententia rurſus appellant ad Imperatorem, qui jubet eos ſervari in cuſtodia, & Mediolanum duci ubi advocatus Cæcilianus, remotis omnibus arbitris rurſus in cauſam inquirit Imperator, & Cæcilianum innocen-

centissimum, illos verò improbissimos judicat: quam sententiam refert S. Augustinus lib. 2. contra Cresconium, cap. 7.

His actis anno 317. Schismatici in Africam reversi novas turbas excitant, convitianturque Imperatorem gratiâ corruptum, ut narrat S. Augustinus lib. 1. contra epistolas Parmeniani, c. 6. Cujus rei causa commotus Imperator jubet eorum aliquos ad campum, hoc est, ad supplicium duci, ut ibidem refert S. Doctor c. 8. at indignationem subinde cohibens ab eorum sanguine abstinuit, illosque duntaxat exilio mulctavit, à quo tandem eos revocavit anno 321. illorum furorem Deo vindici dimittendo, inquit S. Augustinus lib. ad Collatorem cap. 13.

Verùm cùm tandem aliquando quiescere deberent Donatistę tot sententiis fracti, totque Imperatoris gratiis illecti, nihilominus nova in Catholicos odia exercent; tunc enim Donato Carthaginensi Episcopo hortante, prodierunt quidam sectæ defensores, qui Circumcelliones dicti sunt, quòd circumcellas vagarentur, ut observat sanctus Augustinus in Psal. 132. & apud Donatistas *duces Sanctorum*, & publicæ Justitiæ vindices dicebantur.

Ut autem huic sectæ Catholicum nomen non deesset, mittunt unum Episcopum è suis Romam, qui suis sectatoribus præesset, & Romanæ Ecclesiæ communionem ipsis vendicaret, ab eisque Romanus Pontifex appellabatur. Huic successivè quinque suffecti sunt Episcopi, qui vel ex Africa mittebantur ordinati; vel, ut scribit S. Augustinus lib. de hæresibus cap. 69. alii Episcopi Donatistę ex Africa pergebant Romam, ad eos ordinandos. Quidquid sit certum est eos omnes Episcopos Donatistas Afros fuisse, nullum autem Romanum, ut ipsis exprobrat Optatus lib. 2. Qui autem Romæ agebant, ab ipsa civitate exclusi in vicinorum montium speluncis sua conventicula celebrabant. Unde *Montenses* appellati sunt, ut notat Optatus ibidem 3. & *Rupitæ*, atque *Rupitani*, ut observat sanctus Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ cap. 3.

Quis fuerit Donatistarum successus post mortem Constantini.

Moritur Constantinus anno 337. & orbis imperium inter se partiuntur tres ejus filii, Constantinus, Constantius, & Constans; cùm autem Constanti obvenisset Africa, & comperisset miserrimum illius Ecclesiæ statum, misit in Africam duos spectatissimos viros, Paulum & Macharium, ut Africanam Ecclesiam eleemosynis sublevarent, sed eo præsertim consilio, ut suppresso schismate omnes ad unitatem revocarent, unde *Operarii unitatis* appellabantur, inquit Optatus lib. 3.

At Donatus Carthaginensis Pseudo-Episcopus illis resistit, nec solùm oblatam ab illis pecuniam, & Ecclesiasticam supellectilem repudiat; sed litteras dirigit in Provincias singulas, ne suæ sectæ pauperes ab illis quidquam accipiant, utpote à sua communione alienis, & peccatoribus; Quinimò in eos commovet Circumcellionum turbas; quapropter coguntur advocare armatos milites, qui à Circumcellionibus malè accepti, aliquos ex eis occiderunt, qui subinde pro Martyribus à Donatistis habiti sunt, ut refert Optatus lib. 3.

Quibus compertis, Imperator Constans Donatum Carthaginensem cum præcipuis ejus sectatoribus exilio mulctat, quo factum est, ut plurimi è plebe ad Ecclesiæ unitatem redirent. Pertinaciores verò ex Donatistis circa illa tempora, quæ S. Augustinus appellat *Macbariana*; alii verò *ex Legatis*, falsi martyrii cupiditate illecti percussores in sui perniciem conducebant; alii verò

rò vel in aquas, vel ex altorum montium cacuminibus se se præcipites dabant; vel laqueo se suffocabant: Unde S. Augustinus lib.2.contra litteras Petiliani, cap.49. sic eum interpellat;
„ Vellem mihi diceres,Confessores illi
„ vestri, quando seipsos præcipitant,
„ cui dicant martyrium, utrum Chri-
„ sto, qui talia suggerentem diabolum
„ repulit, an potius ipsi diabolo, qui
„ talia Christo facienda suggessit? Duæ
„ sunt maximè viles, atque usitatæ
„ mortes eorum, qui seipsos interi-
„ munt; laqueus, & præcipitium. Tu
„ certè dixisti in primis partibus hu-
„ jus epistolæ, *Laqueo Traditor periit,*
„ *laqueum talibus dereliquit*; hoc ad
„ nos omninò non pertinet: neque
„ enim veneramur nomine Martyrum
„ eos, qui sibi còllum ligaverunt:
„ quantò autem probabilius in vos di-
„ cimus, Magister Traditoris diabolus
„ præcipitium Christo suadere voluit,
„ & repulsus est? Quid ergo dicen-
„ di sunt, quibus hoc suasit, & auditus
„ est? Quid enim nisi inimici Christi,
„ amici autem diaboli; Discipuli sedu-
„ ctoris, condiscipuli traditoris, spon-
„ taneas enim mortes ab uno Magistro
„ utrique didicerunt, illi laqueum,
„ isti præcipitium.

Anno 362.cùm Constans occisus fuisset, & jam imperii habenas regeret Julianus, Donatistarum principes in exilium acti, Legationem ad eum mittunt, qua petunt ab exilio liberari, & Basilicas sibi ademptas restitui. Annuit Imperator, & ab exilio reducti sæviunt in Catholicos, & in sacra omnia: itaut etiam aliqui ex eorum Episcopis (quod horrendum dictu) sacram Eucharistiam canibus objecerint, ut narrat Optatus lib.2. Anno autem 368.mortuo Donato Carthaginensi Pseudo-Episcopo, suffectus est Parmenianus, qui in defensionem suæ sectę scripsit amplissimam epistolam, quam Optatus Milevit. in Numidia Episcopus, & S.Augustinus, imò & Tyconius quidam Afer, doctissimè refutarunt.

Vita functo Parmeniano circa annum 383.subrogatus Priminianus multis criminibus reus, qui idcirco per Concilium Donatistarum coactum apud Cavernas Susis prope Carthaginem damnatus, ac depositus est, ejusque damnatio, & depositio approbata fuit in pleniori Donatistarum Concilio centum, vel amplius Episcoporum, qui Cebarsossi convenerant, ut refert S.Augustinus lib.4.contra Cresconium, c.6. In illius autem Priminiani locum electus est Maximianus Diaconus Carthaginensis, quem ipse Priminianus ante damnaverat: at Priminianus resumptis viribus Episcopos Numidiæ ad sui defensionem provocat, qui numero 310. convenientes celebrant Bagaiense Concilium, restituuntque, & absolvunt Priminianum. Maximianum verò absentem, & inauditum damnant, & destituunt. Hinc grande oritur schisma inter Donatistas, quam plurimi enim Priminiano adhæserunt, alii autem Maximiano, ut ibidem narrat sanctus Augustinus. In hoc tamen, (quod hæreticis omnibus familiare est, consentiebant Donatistæ, ut in Catholicos, qua possent arte, & sævitia grassarentur, ut eis exprobat Optatus libro secundo, ubi ut cruentis morsibus pastos, & Christianorum sanguine opimatos fuisse ostendat, commemorat ipsorum
„ furorem, & impietatem. Cùm pax
„ alta, *inquit*, Ecclesiæ esset, imperan-
„ te Constantino, & duces Donatista-
„ rum merita relegassent sua: Julianus
„ Apostata precibus Donatistarum ro-
„ gatus, relegatos ire præcepit pro
„ voto suo, quos intellexerat ad di-
„ sturbandam pacem cum furore esse
„ venturos. Venerunt irati, membra
„ laniantes Ecclesiæ, subtiles in sedu-
„ ctionibus, in cordibus immanes. Fe-
„ lix Diabensis, & Januarius castellum
„ Lemanense invaserunt, diripuerunt,

&

„ & Diaconos Catholicos altare defendentes, plurimos tegulis cruentarunt, duos occiderunt. In Mauritaniæ civitatibus, Donatistis intrantibus, quassatio populi facta est. Mortui sunt in utero matrum, qui fuerant nasciturí. In Thipasa Cæsariensis Mauritaniæ civitate Catholica frequentia exturbata, & cruentata de sedibus suis expulsa est. Laccrati sunt viri, Tractæ sunt matronæ, infantes necati sunt, abacti sunt partus. Jusserunt Eucharistiam canibus infundi, non sine signo judicii divini. Nam iidem canes rabie accensi, ipsos dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos, & inimicos laniaverunt.

„ Ampullam chrismatis per fenestram, ut frangerent, jactaverunt, & cum casum juvaret abjectio, non defuit manus angelica, quæ ampullam spiritali subvectione deduceret, projecta casum sentire non potuit, illæsa inter saxa consedit. Urbanus Formensis, & Felix Idicrensis inde revertentes invenerunt matres, quas de castimonialibus fecerunt mulieres.

„ Idem Felix vitiavit puellam, cui mitram ipse imposuerat, à qua paulò ante Pater vocabatur.

„ Idem Donatus annorum septuaginta Episcopum spoliare ausus est nomine, officio, honore Episcopali, innocentem reus, Dei Sacerdotem sacrilegus, incestus castum, &c.

Nec potuit eorum pervicacia frangi; licèt variis, sed irritis conatibus fuerint sollicitati, ut ad Ecclesiæ gremium se se reciperent, donec summis S.Augustini laboribus, & assiduis scriptis, ac disputationibus debilitati, tandem Honorii Imperatoris pœnalibus edictis domita est eorum sceleratorum protervia, ad id præcipuè agente Marcellino Tribuno, quem ad compescendam Donatistarum vesaniam Honorius cum amplissima potestate, & copiis militaribus in Africam delegaverat. Omissa igitur ampliori relatione, ac discussione schismatis Donatistarum, jam determinandum est, quis sit idoneus Sacramentorum Minister, & utrum in ipso desideretur, primò status hominis viatoris: secundò vitæ probitas: tertiò fides; quartò intentio: quod utique resolvetur in sequentibus quæstionibus.

Quaestio Prima.

Quis debeat esse Sacramentorum Minister?

Notandum primò, duplicem distingui posse Sacramentorum Ministrum: unum quidem *ordinarium*, alterum vero *extraordinarium*. Ordinarius ille dicitur, qui ex concessa sibi facultate potest qualibet data occasione, & opportunitate ministrare sacramentum: extraordinarius autem, qui non nisi ex delegata authoritate, & commissione sacramenta ministrat, urgente necessitate propter absentiam, & defectum ordinarii Ministri: Certum est autem homines ministros esse sacramentorum, dum à Christo Domino delegatam potestatem obtinent: Unde Apostolus 1.ad Cor.4. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Dixi, dum habent à Christo delegatam potestatem, ille enim omnis, & solus est Minister Sacramentorum, quem Christus in sua institutione designavit. Quis autem sit singuli cujusque sacramenti peculiaris Minister à Christo designatus, resolvetur agendo de Sacramentis in particulari. Hic autem duntaxat investigamus, quisnam in communi debeat esse ordinarius Sacramentorum Minister, utrum homo, vel Angelus.

Notandum secundò, Lutherum eo non di-

dicam erroris, sed etiam amentiæ progressum, ut in lib. de Missa privata, & unctione Sacerdotum, non solùm omnibus hominibus, sed etiam dæmonibus attribuat potestatem ministerialem omnium sacramentorum. *Ego*, inquit, *non dicam quod Papistæ dicunt, nullum Angelorum, nec Mariam quidem ipsam consecrare posse: sed è contra dico, si diabolus ipse veniret, & ego postea rescirem diabolum sic irrepsisse in officium Pastoris Ecclesiæ in specie hominis vocatum, ad prædicandum, & publicè in Ecclesia docuisse, baptizasse, celebrasse missam, & absolvisse à peccatis, & tali munere functum esse, juxta institutionem Christi, tunc cogeremur fateri sacramenta ideo non esse inefficacia, sed verum Baptismum, verum Evangelium, veram absolutionem, verum sacramentum corporis, & sanguinis Christi nos accepisse.*

Verum, ut hæresis in seipsam militat, ipsi Luthero extremè repugnat Calvinus, qui nequidem in necessitate concedit mulieribus facultatem baptizandi: nam in antidoto ad Can. 10. sessionis 7. ait. *Nemo sanus Christianus omnes in verbi, sacramentorumque administratione pares facit: non solùm quia decenter, & ordine geri omnia in Ecclesia decet; sed etiam quòd singulari Christi mandato ad eam rem ordinantur Ministri*. Subdit autem. *Porrò munus baptizandi, ubi muliercculis injunctum reperient, quemadmodum illi permittunt?*

At Ecclesia Catholica hoc utrumque erroris extremum declinans, fatetur solos homines viatores esse Ministros ordinarios sacramentorum: immo etiam omnes urgente necessitate posse Baptismum ministrare: quamquam concedat Angelos etiam per extraordinariam Dei delegationem, posse sacramenta ministrare.

Notandum tertiò, ex Doctore in 4. dist. 6. qu. 1. num. 2. quòd ad sacramentorum administrationem tria concurrere debent ex parte Ministri: *Primum* est actio exterior, quæ fit per motum localem, & potentiam motivam, per quam applicatur materia: *Secundum*, est prolatio sensibilis formæ per verba articulata; *Tertium*; est intentio faciendi quod facit Ecclesia; qui autem aliquo eorum caret, non potest sacramentum administrare, unde excluduntur ab hac administratione, qui carent manibus, loquela, & ratione. Inde concludit Doctor nullum suppositum naturæ intellectualis simpliciter excludi à potestate baptizandi, nisi propter aliquem ex ejusmodi defectibus. Duo itaque hic maximè sunt statuenda. *Primum*, quòd soli homines viatores sunt ordinarii ministri sacramentorum: *Secundùm*, quod Angeli non solùm boni, sed etiam mali, possunt ad istud ministerium à Deo deputari extraordinariè.

CONCLUSIO PRIMA.

Soli homines Viatores habent potestatem ordinariam ministrandi sacramenta.

PROBATUR PRIMA PARS: Sacramentorum administratio, sicut, & efficacitas pendet ex Christi institutione, & mandato, quod innotescit maximè per Scripturam sacram; sed ex ea constat facultatem ordinariam ministrandi sacramenta, non fuisse concessam Angelis, sed hominibus. Probatur per inductionem; siquidem de Eucharistia Lucæ 22. v. 19. non Angelis, sed Apostolis, qui erant homines viatores, dictum est: *Hoc facite in meam commemorationem*; & de Baptismo Matth. ultim. v. 19. *Baptizate omnes Gentes*. De Extrema-Unctione Jacobi 5. v. 14. *Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum, &c.* De Pœnitentia Joan. 20. v. 23 *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Quantùm ad Sacramentum Ordinis, & Confirmationis, constat tum ex Scriptura, tum ex Traditione, eorum Ministrum ne-

necessariò debere esse Episcopum, & Pontificem; qui, ut legimus Heb.5. *ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum*. Quantùm verò ad Matrimonium res est evidens; non enim initur nisi inter homines contrahentes, qui videntur ministri, juxta illud Genes:2. *Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea, &c.*

Hujus autem veritatis ratio est aperta; quatuor enim sunt in sacramentis, à quibus maximè æstimari debet Minister, nempe sacramentorum institutor, videlicet Christus Dominus, cujus ipse vices gerit, juxta illud S. Pauli 1. ad Cor.4. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Secundum est Ecclesia in cujus gratiam sacramenta instituta sunt, & cujus proinde ille est Minister. Tertium est suscipiens, inter quem, & Christum Dominum, qui ministrat medium locum tenet. Quartum denique est sacramentum, quod ministratur, sed ex hoc quadruplici capite Minister ordinarius sacramentorum necessariò debet esse homo, non autem Angelus; quia Christus institutor, cui debet assimilari, est verus homo, non autem Angelus. Similiter Ecclesia est cœtus visibilis hominum, non autem Angelorum. Item qui suscipiunt sacramenta sunt homines, non Angeli. Denique sacramentum ipsum non est merè spirituale, quemadmodum Angeli, sed partim conficitur ex spirituali, & corporeo: spirituali quidem, nempe intentione Ministri; corporeo autem, scilicet materiâ, & formâ: quod maximè convenit hominibus partim spiritualibus, partim corporeis.

Quas utique rationes Doctor egregiè expendit ibidem num.3. *Congruum est*, inquit, *ab homine viatore conferri baptismum, & non ab Angelo aliquo; tum quia Christus, qui instituit, homo fuit: tum quia in Sacramento est aliquid sensibile, & aliquid spirituale; & per consequens magis congruit Ministro, utenti sensu, & intellectu, quàm purè intellectuali: & tertiò, quia per susceptionem Baptismi adscribitur aliquis, ut fit membrum Ecclesiæ militantis: ergo congruum est hoc fieri, per aliquem in illa Ecclesia*.

Dices primò: Quidquid potest Minister inferior, potest superior; nam quidquid potest Diaconus, potest Sacerdos, non vicissim; sed Angeli in ordine Hierarchico superiores sunt hominibus quibusvis, ex S. Dionysio: igitur idem ministerium exercere possunt quod homines.

Distinguo majorem: Idem potest superior diverso modo, concedo: eodem modo, nego: quod enim homines operantur inferiori modo per sensibilia sacramenta naturæ hominum proportionata, faciunt Angeli ut superiores ministri superiori modo invisibiliter purgando, illuminando, perficiendo, non sensibiliter humano modo per sacramenta. Quare beati homines, qui in cœlo characterem habent indelebilem, quo sacramenta ministrare possent; similes sunt Angelis, Matth. 22. sed in participatione gloriæ, non in conditione naturæ, sacramentorumque dispensatione.

Dices secundò: Sacramenta possunt administrari per malos homines, qui sunt membra diaboli: multò magis per diabolum, qui est eorum caput.

Negô consequentiã: Nam homines mali non habent potestatem ministrandi sacramenta, eò quòd per malitiam sint membra diaboli, sed eò quòd sint instrumenta Christi rationabilia, quod Sathanæ, seu diabolo non competit.

Probatur etiam secunda pars, nempe quòd sacramentorum ordinarius Minister debeat esse viator. Probatur, inquam, primò ex illo ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro* pec-

peccatis:qui condolere possit iis,qui ignorant, & errant: quoniam & ipse circundatus est infirmitate, &c. Sed solus homo viator est ejusmodi: igitur, &c.

Deinde, Ille solus est ordinarius, & legitimus Sacramentorum Minister, quem Christus suâ institutione designavit: sed ad id designavit duntaxat homines viatores; etenim neque ex Scriptura, neque ex Conciliis,neque ex Traditione constat hominem non viatorem à Christo assumptum, & institutum fuisse Ministrum sacramentorum Ecclesiæ militantis: igitur, &c.

Denique, ut ait Bellarminus lib.1.de Sacramentis in genere cap. 24.num. 3. Sacramenta data sunt Ecclesiæ,ut ministrentur iis, qui sunt intra Ecclesiam ab ipsa Ecclesia visibili,per suos Ministros, quales non sunt ii, qui jam sunt extra mundum, & qui nullatenus subjacent directè vel indirectè ipsi Ecclesiæ; alioquin Episcopus damnatus cum corpore, & anima, posset in odium Dei,& Christi, alterum in corpore, & anima etiam damnatum in Sacerdotem ordinare, & ille ordinatus Sacerdos, si haberet præsentem panem, & vinum,posset Eucharistiæ sacramentum conficere: at hæc absurda sunt:igitur non est afferendum sacramenta posse de via ordinaria ab aliis conferri, quàm à viatoribus.

Dices primò: Thomas Stapletonus in Collectaneis de S. Thoma Apostolo, refert, quòd anno 1120.Patriarcha quidam Indorum Joannes nomine, Romam venerit, ibique summo Pontifici, Calixto II. & Cardinalibus in consistorio testatus fuerit S. Thomam Apostolum omni anno se visibilem præstare fidelibus sibi subditis, & eos, quos sacrâ synaxi dignos judicat, propriâ manu communicare; indignos verò à sacra mensa arcere, & eis Eucharistiam denegare.

Respondet Bellarminus *ibidem*, quidquid sit de veritate illius historiæ, ex illa non haberi,quòd Apostolus Eucharistiam conficeret, & consecraret; sed solùm, quòd consecratam distribueret. *Verùm*, hæc responsio non videtur solvere objectionem; exinde enim saltem colligere liceret, Beatos posse dici Ministros ordinarios eorum sacramentorum, quæ consistunt in applicatione materiæ sensibilis, & prolatione verborum formæ, qualia sunt Baptismus, Extrema-Unctio, Confirmatio, &c.

Unde *respondeo secundò*, quòd si verum sit S. Thomam hæc præstitisse, id non fecerit ex communi lege,sed ex singulari Dei concessione, maximè cùm non possit constare Apostolum proprium corpus assumpsisse, totiesque repetito miraculo resurrexisse,& iterum fuisse mortuum, unde credibilius est, eum apparuisse duntaxat,& hæc præstitisse in aereo corpore.

Dices secundò: Ecclesia suis in orationibus petit à beatis Apostolis remissionem peccatorum, ut in Apostolorum hymno: *Qui cœlum verbô clauditis, serasque ejus solivitis,nos à peccatis omnibus solvito jussu quæsumus.*Et in hymno S. Petri: *Peccati vincula resolve tibi potestate traditâ, quâ cunctis cœlum verbô claudis,aperis:*igitur Apostoli beati sunt Sacramentorum Ministri.

Distinguo antecedens: Petit remissionem, per modum impetrationis, exhibendo beatis Apostolis potestatem eis commissam, dum in Ecclesia militante versarentur, ut eos magis flectat, sicut dicimus B. Virgini in ejus hymno,*Solve vincula reis*, concedo: per modum jurisdictionis, quasi jus, & ministerium absolutionis adhuc retineant, nego.

Dices tertiò: Si qui sacerdotes aut Episcopi resurgerent è mortuis, adhuc possent aliqua sacramenta conficere: non ergo necessariò sacramentorum minister est viator.

Nego consequentiã:Id enim agerent è mortuis excitati, potestate quam accepissent viatores; unde possent ea sacramenta validâ conficere, quæ conficiebant

bant ante mortem absque jurisdictione, ut Baptismum, & Eucharistiam; nam ea solùm egent charactere, statuque debito, non jurisdictione; sed ea validè ministrare non possent, quæ jurisdictionem postulant, ut absolutionem pœnitentium: quia jurisdictio cessat per mortem: at absolutio sacramentalis pœnitentium est actio jurisdictionis, utpote verum judicium.

CONCLUSIO SECUNDA.

Angeli possunt esse extraordinarii Sacramentorum Ministri. Hæc est communis apud utramque scholàm, Angelicam, & Subtilem: Enimverò Angelicus Doctor 3. part. quæst. 64. art. 7. ait: *Secundum tamen, quòd sicut Deus virtutem suam non alligavit sacramentis, quin possit sine sacramentis effectum sacramentorum conferre: ita etiam virtutem suam non alligavit Ecclesiæ Ministris, quin etiam Angelis possit virtutem tribuere ministrandi in sacramentis. Et quia boni Angeli sunt Nuntii veritatis, si aliquod sacramentale ministerium à bonis Angelis perficeretur, esset ratum habendum; quia deberet constare, hoc fieri voluntate divina; sicut quædam templa dicuntur Angelicò ministeriò consecrata*.

Similia habet subtilis Doctor num. 2. ubi cùm dixisset, omne suppositum naturæ intellectualis posse deputari in Ministrum sacramentorum, hanc rationem profert: *Quia*, inquit, *si bonus Angelus baptizaret in corpore assumpto, cum omnibus prædictis conditionibus, tunc supponendum esset verum esse ejus baptismum: quia non fieret, nisi de præcepto Dei, nec esset ille baptizatus ab Angelo iterum rebaptizandus: sicut Michael prohibuit Episcopo dedicare Ecclesiam suam in monte Gargano, asserens eam à se dedicatam fuisse*. Quibus verbis Doctor non contendit, Angelos habere potestatem ordinariam ministrandi sacramenta, ut plurimi perperam affirmant; sed tantùm, quòd ad illud munus possunt extraordinariè à Deo delegari.

Probatur autem conclusio: Si enim, ut legimus Actuum 7. & ad Galatas 3. Lex antiqua ordinata fuit per Angelos in manu Moysis Mediatoris, quidni per eosdem poterunt novæ legis sacramenta ministrari? non enim major est difficultas in apponenda materia sacramentali, & proferendis verbis formæ, quàm in exaranda lege super tabulam lapideam, & illa vivâ voce intonanda, & promulganda.

Hanc etiam veritatem luculenter docet S. Augustinus lib. 2. contra Parmenianum cap. 15. ubi cùm objiceret Parmenianus injustum non posse ministrare validè sacramenta, ut ibidem memorat S. Augustinus, his verbis. *Ut quid ergo Parmenianus inani jactantia exultat, & dicit: Nunquam divinæ legis censura patietur, ut vivificare quemquam mortuus possit, curare vulneratus, illuminare cæcus, vestire nudus, & mundare pollutus, &c.* quibus asserebat injustum non posse tribuere Baptismum ad justitiam, & ad hujus confirmationem objiciebat cap. 15. illud Joann. 3. *Non potest accipere homo quidquam, nisi fuerit illi datum de cælo*. Cujus falsam interpretationem variis rationibus redarguens S. August. ejusque pravam intelligentiam Scripturæ, tandem concludit: *Nemo ergo*, inquit, *sine dante, sed quod pertinet ad Baptismi sanctitatem, adest Deus, qui det, & homo, qui accipiat; sive per seipsum donante Deo, sive per Angelum, sive per hominem sanctum, sive per Petrum, sive per Joannem, sive per hominem iniquum, &c.* Quibus verbis luculenter significat Baptismum ministrari posse per Angelum.

Nec refert quòd dicat Deum aliquando per se conferre gratiam Baptismalem, hoc est, non mediante aliquo sacramento, putà dum sanctificat vel puerum in utero, vel adultum per martyrium, quod nec est sacramentum, nec

nec subordinatur sacramento; licèt, ut diximus, sacramenti vim habeat: hoc, inquam, non refert; quia hæc non officiunt, quominus afferat Angelum, aut hominem justum, aut injustum conferre gratiam mediante sacramento.

Probatur insuper ex Nicephoro lib. 11. historiæ c. 20. ubi refert, quomodo ad Amphilochium in locis desertis philosophantem, ob excellentem ejus vitam & doctrinam Deus misit Angelos, qui mystica ordinatione, & arcana benedictione Episcopali eum dignitate intellectuali modo consecrarunt, & Hierarcham Iconii renuntiarunt; ad quem cùm paulò post ordinandi Episcopi illius Provinciæ convenissent, ubi noverunt ex eo ipsum ab Angelis Dei consecrationem suscepisse, data Deo gloriâ de tam sacra, divinaque gratia, illum ut Pontificem Dei, Præconem Evangelii, defensorem fidei, cum timore reverenter admiserunt, & solita salutatione, ac osculo ei imposito, functiones Episcopales, ac omnia Pontificalia munera, absque alia nova inauguratione palam exequi permiserunt.

Probatur etiam ratione: Primò, quia, ut mox dictum est, sicut Deus non alligavit virtutem suam sacramentis, sed potest pro libito, independenter à sacramentorum collatione, gratiam sanctificantem alicui infundere; ita nec sacramentorum administrationem sic hominibus delegavit, quin possit pro voluntate, & nutu illud ministerium Angelis committere; maximè cùm omnes illi sint administratorii Spiritus in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.

Deinde, Sacramentorum administratio non est difficilioris executionis, quàm consecratio templorum; quippe cùm utrumque istud munus hominibus fuerit delegatum: sed consecratio templorum fieri potest per Angelos, & aliquando reverà ab illis peracta est, ut constat de consecratione templi montis Gargani, quæ facta fuit per S. Michaelem Archangelum.

Denique; tria, sicut notavimus cum Doctore, duntaxat requiruntur ad administrationem sacramenti; *Primò* quidem vis motiva, quâ baptizandum v.g. Minister abluat aqua: *Secundò*, vox, qua verba formæ proferat: *Tertiò* rationis usus, qua Christi D. & Ecclesiæ intentionem habeat: sed Angelus extraordinaria Dei commissione in assumpto corpore, vel extra corpus omne, potest habere ea tria: nam potest aquam movere, & applicare baptizando; non est enim opus, ut Angelus baptizans applicet aquam per instrumentum conjunctum, ut sacerdos per manum: sufficit enim instrumentum separatum, aut nullum; potest etiam excitare verba, non vitaliter ut homo, sed distinctè significantia idem, ac vitalia verba: cùm etiam intellectiva facultate sit præditus, haud dubiè potest habere intentionem debitam. Itaque fatendum est, quòd si constaret sacramentum aliquod ab Angelis fuisse ministratum, deberet haberi ut ratum, ac validum.

Dices primò: Ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex debet assumi ex hominibus*, ut *offerat dona, & sacrificia*: ac subinde hoc ministerium implere non possunt Angeli: igitur multò minùs poterunt sacramenta ministrare; quippe cùm per sacramenta conferatur gratia, non autem ordinariè per sacrificia ex opere operato.

Distinguo antecedens: Ita sit de lege ordinaria, concedo: ita sit necessariò, ut aliter fieri non posset, si ita Deus ordinaret, nego: nam consecratio Ecclesiæ, etiam est ministerium Ecclesiæ; quod Angelis commissum fuisse ex certa historia constat: ministrare Eucharistiam, est ministerium Ecclesiæ per Presbyteros, & Diaconos; sed & hoc aliquando etiam Angeli præstiterunt ex speciali commissione, ut ex vitis Sanctorum probatis sæpiùs constat. Promulgatio le-

legis divinæ est ministerium hominis, sed in monte Sinai id præstiterunt Angeli,ut Dei legati, Act.7. Quidni ergo, & baptismum possint etiam ex speciali Dei commissione dare in corpore assumpto, servata substantia sacramenti?

Dices secundò: Administratio sacramenti est actus vitalis: sed Angeli non possunt exercere actus vitales in corpore assumpto: igitur nec ministrare sacramenta.

Distinguo majorem: Administratio, quæ fit per Ministrum ordinatum, est actus vitalis, concedo: quæ fieret per Ministrum extraordinarium, necessariò deberet esse actus vitalis, nego: Nam absolutè loquendo, ad validitatem sacramenti, sufficit, quòd debita materia applicetur,& forma proferatur sensibiliter, & articulatè per corpus humanum, sive verum, sive apparens; non enim aliud requiritur simpliciter ex parte formæ, qua sacramentalis est, quam ut sit signum practicum effectus, tam in baptizato, quàm etiam respectu Ecclesiæ, cui debet constare de forma applicata: neque enim Ecclesia attendit modum formandi verba, sed significationem, quam habent ex institutione divina, & communi hominum usu; quemadmodum revelatio facta viris sanctis per Angelos sensibiliter loquentes, non aliter attenditur, & accipitur ab eis, quàm si reverà vitalis esset: quia consideratur non modus loquendi, sed locutionis sensus.

Petes,an etiam dæmones possent validè sacramenta conferre?

Affirmat Doctor ibidem, dicens: *Si etiam malus Angelus in corpore assumpto baptizet, & constet, quòd esset de præcepto Dei; talis habendus esset pro baptizato: quia oportet malum Angelum etiam invitum obedire Deo. Sed non esset sine certa revelatione super hoc habita credendum, quòd malus Angelus verè baptizaret; tum quia Deus non ministrat sacramenta per exclusos finaliter à salute: tum quia si non esset certus de præcepto divino ad oppositum; supponendum est semper ipsum fraudulenter agere, nec completè facere ea, quæ essent necessaria ad salutem baptizati propter inimicitiam, quam habet ex invidia procedentem*. Quibus verbis Doctor non asserit diabolum validè ministrare sacramenta, quasi hoc ei competeret de lege ordinaria: quemadmodum nonnulli falsò existimant: asserentes eamdem ipsius, quæ postmodum Lutheri, esse sententiam:contrarium enim apertè patet ex verbis mox expressis.

Dices: Si dæmon ministraret sacramenta ex ordinatione Dei, cùm sit in statu peccati mortalis, committeret sacrilegium; cujus Deus esset author; quippe cùm dæmonem ad istud ministerium cogeret: sed Deus non potest esse author alicujus peccati: igitur nec potest ordinare dæmoni, ut ministret aliquod sacramentum.

Distinguo minorem: Deus non potest esse author actus peccaminosi, quando malitia est conjuncta actui malitioso ab intrinseco, concedo: quando duntaxat conjuncta est ab extrinseco, & ex malitia operantis, nego: sic autem contingit in proposito; quia ministerium sacramenti absolutè bonum est; voluntas autem dæmonis cùm sit perversa, invitè duntaxat à Deo cogitur, quoties ad aliquid bonum præstandum divino urgente mandato impellitur: nihilominus Deus hâc dæmonis perversâ voluntate uti potest in ostensionem suæ bonitatis, & potentiæ, per quam extorquet etiam obedientiam à diabolo quantumvis reluctante, in commodum, & utilitatem alterius. Hinc præclarè S. Augustinus lib. de corrept.& gratia cap.10. *Saluberrimè*, inquit, *confitemur,quòd rectissimè credimus Deum,Dominumque rerum omnium, qui creavit omnia bona valdè, & mala ex bonis exortura esse præscivit, & scivit magis ad suam omnipotentissimam bo-*

bonitatem pertinere, etiam de malis bene facere, quàm mala esse non finere, &c. Unde præclarè monet Doctor, quòd si diabolus sacramenta ministraret in assumpto corpore, necessum esset, ut per revelationem divinam constaret, ad id à Deo fuisse motum, & impulsum, ut nempe certum esset sacramentum illud fuisse validè ministratum.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrum Ministri probitas, & vitæ sanctitas necessaria sit ad validè, & licitè conficiendum, & conferendum sacramentum?

NOtandum primò, tria hic in quæstionem venire, *Primum*, utrum peccatores validè conficere, ac ministrare possint sacramenta. *Secundum*, utrum licitè, & citra novum peccatum: *Tertium*, an ab eis sacramenta petere, & accipere liceat. Quantùm autem ad primum, sciendum est, duplicem distingui posse sacramentorum administrationem: Unam quidem *validam*, sed illicitam: alteram autem *validam*, & *licitam*: Prima est, qua sacramentum ritè confectum, hoc est, adhibita materia, forma, & prærequisita intentione, confert quidem gratiam suscipienti; sed illius confectio, & administratio novum infert peccatum conferenti propter indignam, & illegitimam rei sacræ tractationem, & ministrationem: secunda verò, non solùm gratiam confert suscipienti, sed etiam conferenti, propter debitam utriusque dispositionem. Quæritur autem utrum Minister in peccato mortali existens validè quidem, non autem licitè conficere possit, ac conferre sacramenta. Quod utique intelligi potest, tam de Ministro consecrato, cui videlicet ex officio incumbit sacramentum ministrare, quàm de non consecrato, qui videlicet duntaxat in casu necessitatis sacramentum ministrare potest.

Notandum secundò, ex Doctore subtili dist. 5. quæst. 2. num. 2. Ministrum peccatorem, & improbum censeri talem, vel occultè, vel manifestè; ita quòd pravus appareat quidem coram Deo, talis autem non habeatur apud homines; maximè apud eos, quibus ministrare debet sacramentum. *Insuper*, Minister occultè malus dici potest duobus modis; vel quia peccatum ejus est occultum, & ignotum suscipienti sacramentum; vel quia, licèt ipsi sit notum, non est tamen aliis notorium, & manifestum. Similiter notoriè malus Minister, vel est toleratus in Ecclesia, & scientibus Prælatis, nullo reclamante sacramenta publicè ministrat; vel non est toleratus, sed ab omni Ecclesiastico munere per excommunicationem, degradationem, aut suspensionem, manifestè sepositus; ut declaravit Martinus V. in Concilio Constantiensi, qui cùm animadverteret gravissima oriri scandala, & plurimos fideles revocari à frequentatione sacramentorum, quòd nescirent an quidam Ministri peccatores, vel aliquâ sententiâ Ecclesiasticâ innodati, possent validè, aut licitè conferre sacramentum pœnitentiæ; anno 1428. constitutionem edidit, his verbis: *Ad evitanda scandala, & multa pericula, ad subveniendum conscientiis timoratis; constituimus, ut nemo deinceps teneatur abstinere, & separare se, neque vitare communicationem alicujus, in administrando, vel recipiendo sacramento, aut in aliis divinis officiis, aut extra illa, ratione alicujus sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, aut suspensionis, aut prohibitionis ab homine, aut jure generaliter promulgatæ: neque servari interdictum Ecclesiasticum, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit in, vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum, à Judice publicata, vel denuntiata specialiter, aut expressè, aut si sit notorius Clerici percussor, &c.* Quæ uti-

utique Constitutio innovata fuit in Concilio Basilensi sess. 20. & in Lateranensi, sub Leone undecimo, sess. 11. anno 1516.

Notandum tertiò, præter memoratos veteres hæreticos initio præsentis articuli, qui asserebant, peccatores non posse validè sacramenta conficere, aliquos Recentiores eumdem errorem instaurasse; maximè verò *Vualdenses*, ita dictos à quodam homine Lugdunensi, nomine *Vualdo* circa annum 1106. qui cùm divitiis plurimis abundaret, paupertatem Evangelicam palam profiteri cœpit; unde illius Sectatores dicti sunt *Pauperes de Lugduno*, sicut colligitur ex Trithemio in Chronico Hirsaugiensi: nuncupati sunt etiam *Albigenses*, & *Tholozates*; quia eorum pestilens doctrina in illis maximè provinciis grassata est, ac disseminata. Inter varia autem eorum capita, quæ promulgabant, accusabantur, quòd assererent non modò per Sacerdotes, sed etiam Laicos corpus Christi confici posse, dummodò justi, ac probi censerentur: quia per malos etiam Sacerdotes, confici posse negabant, ut refert Rogerius in Annalibus Anglis.

Verùm, nullus hunc errorem apertiùs; & audaciùs professus est, quàm *Vviclef*: nam inter varios illius articulos in Concilio Constantiensi sess. 8. damnatos, hic quartus erat: ***Si Episcopus, vel Sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat.*** Nonnulli eumdem errorem tribuerunt *Joannni Hus*, cujus errores pariter damnati sunt in eodem Concilio Constantiensi, sess. 15. Nec immeritò quidem, non solùm quia pestilentia Vviclefi dogmata propalabat, ac tuebatùr in Bohemia; unde hic vigesimus articulus ejus erat, quòd condemnatio 45. articulorum Joannis Vviclefi facta per Doctores, est irrationalis, & iniqua, & malefacta: sed insuper in 22. articulo ajebat, *quòd Papa, vel Prælatus malus, & præscitus est tantùm æquivocè Pastor, & verè fur, & latro*; ac subinde censebat peccatorem non esse verum Pastorem, proindeque non posse conferre sacramenta, que per veros tantùm Pastores, ac Ecclesiæ Ministros conferri possunt.

Statuendum est igitur in præsenti quæstione; *Primò*, quòd Ministri, quantumvis peccatores, & pravi, possint validè conficere sacramenta: *Secundò*, quòd illicitè sacramenta conferant: *Tertiò*, quandonam ab eis liceat sacramenta petere, & recipere.

CONCLUSIO PRIMA.

Sacramenta verè, & validè confici, ac conferri possunt per Ministros pravos, & peccatores. Hæc est de fide determinata in variis Conciliis, tum universalibus, tum particularibus; maximè verò in tribus Conciliis *Romanis* sub Leone nono, annis 1409. & 1051. in quibus determinatum est, ut quicumque à Simoniaco consecratus esset, in ipso ordinationis suæ tempore, non ignorans Simoniacum, cui se obtulerat promovendum, 40. numero dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret. Supponunt ergo hæc Concilia validè collatum esse Ordinem per Simoniacum Episcopum. *Idem* definitum est in Concilio *Gallicano* celebrato anno 1106. cujus acta describuntur à Rogerio in Annalibus Angliæ, ubi contra Tholozates, & Albigenses definitum est, quòd sicut solis radius per cloacas maculam non contrahit, vel fœtorem, vel sicut aqua pura, & nitida transit ad areolas per canales luteos, aut sordidos, vel limosos, sic verba Dominica non sordidantur; nec meliùs, nec nitidiùs per bonum, quàm per malum proferuntur.

Idem definitum est in Concilio *Constantiensi* sess. 8. in quo damnati sunt articuli Vviclefi, & *Salisburgensi* anno 1420. Rubrica *de summa Trinitate*, ubi „ definitur: Si aliquis Clericus, vel Lai-

,, Laicus . . . . ausus sit prædicare, aut
,, occultè docere: credere, vel tenere,
,, quòd Sacerdos in mortali peccato
,, existens, non possit conficere corpus
,, Christi, &c. pro hæretico, & incre-
,, dulo habeatur. *Idem* apertè definit Concilium Tridentinum sess.7.Can.12. de sacramentis in genere: *Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut conferre sacramentum, anathema sit.*

Rationem à priori Catholicæ veritatis assignat Doctor subtilis 4. d.5. qu.1.
,, num.4. Veritas, inquit, quæstionis
,, patet ex authoritatibus multis, quòd
,, quacumque malitia minister sit ma-
,, lus, sive hæresis, sive schismatis,
,, sive morum, salvâ unitate Ecclesiæ,
,, si intendit facere, quod facit Eccle-
,, sia, & servet modum Ecclesiæ, verè
,, confert Baptismum, & talis Baptis-
,, mus verè habet effectum in baptiza-
,, to, non obstante malitiâ Ministri, nisi
,, obstet malitia suscipientis in hoc,
,, quod recipit à tali Ministro. Veritas
,, autem istius solutionis non habet,
,, nisi rationem unam propter quid,
,, scilicet quia ita placuit Christo in-
,, stituere, ut malitia Ministri non im-
,, pediret sacramentum, nec ejus effe-
,, ctum.

Porrò hoc Christi D. beneplacitum, maximè colligitur ex perpetua, & constanti Ecclesiæ Traditione, quam contra S. Cypriani authoritatem à Donatistis objectam urgebat S. Augustinus lib.2.de Baptismo, cap.7.ubi ita scribit: *Nolite ergo nobis objicere authoritatem Cypriani, ad Baptismi receptionem, sed tenete nobiscum exemplum Cypriani ad unitatis conservationem: Nondum enim erat diligenter Baptismi quæstio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis, & hæreticis corrigere, quod pravum est, non iterare, quod datum est: sanare, quod vulneratum est, non curare, quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex Apostolica Traditione venientem, sicut multa non inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, & commendata leguntur, &c.*

Idem constanti Traditione docent SS.Patres variis adductis exemplis. Sic Optatus Milevitanus lib.3. contra Parmenianum circa medium: Quid interest, inquit, quales fuerint operarii, dummodò quod operatum est, bonum esse constet? nam & vinum à peccatoribus operariis, & calcatur, & premitur; & sic inde Deo sacrificium offertur: oleum quoque à sordidis conficitur . . . & tamen liquor in sapore, in lumine, etiam in sacro chrismate simpliciter erogatur, &c.

Similiter S. Nazianzenus Orat. 40. comparat bonum, vel malum ministrum sigillo aureo, vel ferreo, quod eumdem habet effectum, sive aureum sit, sive ferreum. Sanctus autem Augustinus ad id etiam utitur exemplis, maximè lib. 3. contra Cresconium, cap. 8. ubi utitur exemplo *seminis*, cui perinde est, quòd sordidis, aut lotis manibus seminetur; modò enim ex se fructiferum sit, & terra idonea, ac fœcundante solis influxu germinabit, ac ubertim exurget: Tract. autem 5. in Joannem: *Superbus Minister cum diabolo computatur, sed non contaminatur donum Christi, quia per illum purus fluvius transit; & non venit ad fertilem terram.* Et paulò post subdit: *Lapis ex aqua fructum ferre non potest, & si per lapideos canales transit ad areolas aqua, in canali lapideo nihil generatur, sed tamen hortis plurimum fructum affert: spiritualis enim virtus sacramenti, ut pura lux ab illuminandis excipitur, sed per immundos transiens non coinquinatur.*

Idem

Idem lib. 1. de Baptismo, cap. 10. cùm dixisset: *Non est autem aqua profana, & adultera, super aquam nomen Dei invocatur, etiamsi à profanis, & adulteris invocetur; quin nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est; Baptismus verò Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici, & immundi; quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest: & Sacramento suo divina virtus assistit, sive ad salutem bene viventium, sive ad perniciem malè utentium*. Id confirmat exemplo: *An verò Solis*, inquit, *vel lucernæ lux, cùm per cœnosa diffunditur, nihil inde sordium contrahit; & Baptismus Christi potest cujusquam sceleribus inquinari? Si enim ad ipsas res visibiles, quibus Sacramenta tractantur, animum conferamus, quis nesciat eas esse corruptibiles? Si autem ad id, quod per illas agitur, quis non videat non posse corrumpi, quamvis homines per quos agitur, pro suis moribus, vel præmia percipiant, vel pœnas luant?*

Eamdem veritatem probat Doctor num. 4. & sequentibus triplici con-
„ gruentia: Primam repetit ex fine sa-
„ cramenti quidem, quia rationabile
„ est Deum assistere suo signo practico
„ ad causandum signatum ex determi-
„ natione voluntatis suæ præcedente
„ omnem conditionem Ministri; ut si-
„ cut illa determinatio sua, qua tribuit
„ signo esse certum signum, est ab ipso
„ immediatè omninò, & primò; ita &
„ assistentia consequens illam determi-
„ nationem, ad cooperandum, fit im-
„ mediatè ab ipso. Quibus Doctor significat, quòd cùm sacramentum omnem suam efficacitatem habeat à Deo, & Christo Domino illius institutore, illi non potest obesse Ministri pravitas. Quam utique rationem etiam profert S. Augustinus pluribi, sed maximè lib. 2. contra litteras Petiliani, c. 2. *Nec aqua nostra inquinamur*, inquit, *nec vestra mundamur, sed aqua Baptismi ... cùm datur alicui, nec nostra, nec vestra est, sed illius, de quo dictum est: Hic est qui baptizat*. Unde Tract. 5. in Joan. circa medium ait: *Baptisma tale est, qualis est ille, in cujus potestate datur, non qualis est ille, per cujus ministerium datur; unde quid tibi facit malus Minister, ubi bonus est Dominus? Quid te impedit malitiosus præco, ubi bonus est judex.*

Secundam rationem desumit Doctor ex fine ipsius sacramenti, videlicet ex parte salutis hominum, ob quorum gratiam sacramenta instituta sunt: si enim ad sacramenti valorem requirerentur sanctitas, & fides Ministri, vix ulla esset in fidelibus securitas de sua salute; sicut enim semper essent incerti de bonitate Ministri: ita & de valore sacramenti ab eo collati. Nam ut præ-
„ clarè Doctor ait: Si Baptismus non
„ posset conferri, nisi à bono, non es-
„ set in magnum remedium viatoris,
„ sed quasi communiter in detrimen-
„ tum. Cùm enim quasi nullus possit
„ esse certus de bonitate propria, mul-
„ tò magis nec de bonitate alterius:
„ ergo si ex bonitate Ministri depen-
„ deret Baptismus, nunquam posset
„ aliquis esse certus se verè recepisse
„ Baptismum, quod est inconveniens.
„ Et si objicias, quòd nec modò potest
„ esse certus, quia nescit dispositionem
„ suam propriam, hoc non obstat: quia
„ satis potest nosse certitudinaliter,
„ sicut requiritur certitudo, quòd ipse-
„ met intendit recipere per Baptis-
„ mum: & hoc sufficit ex parte ejus.
„ Si dicas quòd non potest esse cer-
„ tus de intentione Ministri: hoc non
„ obstat, quia probabiliter præsumi
„ potest, quòd Ministri talem actum
„ exercentes intendant facere illud,
„ ad quod actus secundùm se ordina-
„ tus est: sed non ita posset haberi cer-
„ titudo de bonitate, vel sanctitate
„ Ministri. *Ita Doctor*.

Hanc rationem etiam indicat sanctus Augustinus lib. 1. contra litteras Pe-

Petiliani cap. 3. ubi ait: *Ergo baptizantur à bonis, ut possint fidem percipere, non reatum. Sed quomodo, & de istis securi erunt, si conscientia dantis attenditur, quæ latet oculos accepturi? ita secundùm eorumdem sententiam fit salus illa spiritualis incerta, dum contra Scripturas sanctas, quæ dicunt, Bonum est confidere in Domino quàm confidere in homine* (Ps. 117.) & : *Maledictus omnis, qui spem suam ponit in homine* (Jerem. 17.) *spem baptizandorum auferunt à Domino Deo, & in homine ponendam esse persuadent.*

Tertiam rationem repetit Doctor ex parte suscipientis: Quia omnino injustum est, inquit, alterum pro iniquitate alterius puniri, quando ille alter nullo modo communicat iniquitati alterius; itaut possit sibi deputari: sed ille baptizandus, disponit se ad gratiam, quantùm potest: si ergo malitia Ministri impediret, ille puniretur propter culpam alienam nullò modò sibi imputandam. Quod utique argumentum urget S. Augustinus lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 6. *Si ex innocentia baptizantis*, inquit, *expectatur ut fiat innocentia baptizati, tantò erit quisque innocentior, quantò innocentiorem, à quo baptizetur, invenerit: & tantò ipse minus erit innocens, quantò, & ille, à quo baptizatur.* At hoc dici non potest: *Quia*, inquit, *si Ministri innocentia sublevat, malitiam ejus gestabit; & ita sæpe curretur ad Baptismum, non ut remittantur peccata propria, sed potiùs ut imponantur aliena.* Unde lib. de unitate Ecclesiæ cap. 18. *Quando Paulus dixit: Gratias Deo, quia neminem vestrum baptizavi nisi Chrispum, & Cajum, credendum esset invidisse hominibus meliorem sanctificationem, si quantò melior erat, tantò meliùs poterant baptizari, qui ab illo baptizarentur: immò verò ad hoc ipsum vigilavit cautissimi, & fidelissimi Dispensatoris intentio, ne quisquam ideo sanctus se baptizatum putaret, qui à Ministro sanctiore baptizaretur.*

Varia proponebantur à Donatistis contra præsentem Catholicam veritatem, & assertionem, non solùm Scripturarum oracula, sed, & plurima argumenta, tum ex authoritate, tum ex ratione petita; quæ omnia ut evidentiori ordine dissolvantur, placet ea sub distinctis titulis proponere, & refellere.

Proponuntur, & refelluntur authoritates Scripturæ, quas in sui patrocinium Donatistæ usurpabant.

Objiciebant primò illud Exod. 19. *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.* Necnon, & illud capitis 30. *Missâ aquâ, lavabunt in ea Aaron, filii ejus manus suas, ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, & quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino, ne fortè moriantur.* Et insuper Levitici 21. *Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus.*

Respondet S. Augustinus lib. 2. contra epistolam Parmeniani: *Primò* quidem hæc divina oracula significare non posse Dei Ministros in statu peccati mortalis absque gravissima culpa sacrum ministerium implere; ac subinde rei sacræ administratio multùm quidem officit ministranti, non autem suscipienti, Dicant ergo mihi, (*inquit S. Augustinus*) cui Sancto secundùm salutem spiritualem obfuerit, vel in Sacerdotibus, vel inter populos constituto malus, aut maculatus Sacerdos? Ubi erat Moyses, & Aaron, ibi murmuratores sacrilegi, quos Deus à facie sua semper perdere minabatur: ubi erat Caiphas, & cæteri tales, ibi Zacharias, ibi Simeon, & cæteri boni: ubi Saul ibi David: ubi Hieremias, ubi Isaias, ubi Daniel, ubi Ezechiel; ibi Sacerdotes, & populi mali: sed sarcinam suam unusquisque portabat.

Respondet secundò, retorquendo argumentum in Donatistas: Nullam ne, „ *inquit*, habuit maculam, & vitium, „ non dico Optatus, sed ipse Parmenianus, aut ipse Donatus? Sed tanto „ isti amore hominum cæci sunt, & „ corde impudico adulteros mentis „ suæ, uni legitimo viro coæquare non „ dubitat, ut quod de solo D. Jesu „ Christo dici potuit, etiam in Donato „ perfectum fuisse contendat... Sed „ iterum attendat utrum saltem Optatus habuerit aliquam maculam, aut „ aliquod vitium. Non usque adeo cęci „ sunt, ut istius vitam omninò immaculatam, omnino vitiò carentem „ fuisse respondeat. Cur ergo accedebat „ dona offerre Deo, & ab eo cæteri „ conjunctis manibus accipiebant, „ quod maculosus, & vitiosus obtulerat? Qui rectissimè sapiunt, intelligunt quemlibet hominum, quamvis „ jam pro consortio societatis humanę, „ non absurdè dici possit justissimè vivere; non tamen posse esse sine ali„ quo vitio, quando caro concupiscit „ adversus spiritum, spiritus autem „ adversus carnem, &c.

Objiciebant secundò illud Psalmi 49. *Peccatori dixit Deus: Quare tu enarras Justitias meas, & assumis Testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum, &c.* Nec-non, & illud Psal. 140. *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.*

Respondet S. Augustinus ibidem ca. 9. ad *primum* Ministro quidem nihil prodesse verba, quæ ore pronuntiat, si, quod dicit ipse, non faciat; veruntamen aliis prodesse, qui etiam per malos audiunt, & faciunt: quod ipse Dominus docet in Evangelio, dicens de Pharisæis, *Super cathedram Moysis sedent; quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite, dicunt enim, & non faciunt.* Deinde retorquet argumentum in ipsos Donatistas, demonstratque omnia illius divinæ animadversionis jacula in ipsos Donatistas convertere. Quomodo enim, inquit, non „ projiciunt sermones Dei retrorsum, „ qui pronuntiant pacem, & non „ amant pacem? Quomodo non odio „ habent disciplinam, qui damnare au„ dent verbum inauditum, &c.

Ad secundum textum respondet c. 10. per *oleum peccatoris* non intelligi sacramentalem Unctionem, ut perperam interpretabantur Donatistæ, sed blanditias adulatoris; quibus repudiatis, Vates regius eligit potius à justo emendari, & argui; ait enim: Corripiat me justus in misericordia; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Unde ma„ nifestum est, inquit S. Augustinus, „ oleo peccatoris blanditias adulatoris „ esse significatas, quibus repudiatis, & „ detestatis, eligit à justo emendari, & „ argui, quia hoc justus non fallaci le„ nitate adulationis, sed veraci asperi„ tate objurgationis faciens, multò „ magis misericorditer facit; unde est, „ & illud in Apocalypsi, cap. 3. *Ego quos* „ *amo, arguo, & castigo.* Et illud apud „ Salomonem Proverb. 27. *Meliora* „ *sunt vulnera amici, quàm voluntaria* „ *oscula inimici.*

Objiciebant tertiò varia oracula petita ex his verbis libri Sapientiæ 1. *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.* Et ex illis Eccli. 10. *Muscæ morientes perdunt odorem suum.* Et c. 34. *Ab immundo quis mundabitur?* Et ibidem: *Qui baptizatur à mortuo, quid prodest lavatio ejus?*

Respondet S. Augustinus ad primum textum lib. 2. contra litteras Petiliani, cap. 26. sensum hujus oraculi esse, quòd qui fictè ministrat, aut suscipit res divinas, non habeat Spiritum sanctum: licèt autem divinus ille Spiritus fugiat Ministri fallaciam, si tamen ille exhibeat necessaria ad confectionem Sacramenti, aderit Spiritus sanctus accipienti, veraci, & credenti: Utrumque simul præ-

præstans, nempe fugere ministrantem, & fovere accipientem; unde sequitur, Spiritum sanctum fugere quidem hominis fallaciam, non Sacramenti virtutem. Lib. autem 2. contra epist. Parmeniani, c.10. sic retorquet in Donatistas, qui jactitabant neminem ex suis „ apertum esse peccatorem. Satis est „ nobis ad necessarium articulum „ hujus causæ, quòd fictos bonos, id „ est occultos malos, apud se esse negare non possunt. Per multos enim „ redarguuntur, qui cùm ibi perditis, „ & sceleratis moribus viverent, & per „ ipsam fictionem diu latuissent, aliquando proditi, expulsi sunt. Dicamus ergo: Si nolunt ibi adhuc esse „ aliquos tales, illi certè, qui ejecti „ sunt, si in eadem fictione laterent, „ & eos fugeret Spiritus sanctus, de „ quo scriptum est: Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum; quomodo „ baptizare possunt? cur non recenseantur saltem, qui vivunt, ut accipiant „ Baptismum, quem utique à fictis, „ quos deseruit Spiritus sanctus, accipere nequiverunt? Si autem dicunt, „ Spiritus quidem sanctus daturis fingentibus deerat justificandis, sed acceptaris credentibus aderat abluendis per ineffabilem efficaciam potentiæ suæ, utrumque valens facere, „ illos fugere, istos fovere; illos culpare, istos mundare: quam pro se quæstionem solvunt, simul cernant solutam esse pro nobis.

Ad secundum respondet S. Hieronymus per *muscas morientes* intelligi peccatores, qui brevi unius peccati stultitia fœdant, & perdunt suavitatem gratiæ, & famæ. *Vel*, ut explicat S. Aug. l.2. contra epist. Parmen. cap.10. intelliguntur ii, qui ad vomitum redeuntes perdunt suavitatem gratiæ sanctificantis, & exterminant bonum odorem Christianorum, suis pravis exemplis, suntque in causa cur blasphemetur nomen Dei, & homines à pietatis semità „ ad peccati declivia rapiantur: Oleum „ suavitatis, *inquit*, scilicet bonum „ odorem, id est, bonam famam Christianorum, illi exterminant, qui malè „ victuri, & ad mortem suarum iniquitatum redituri, magnâ multitudine corrigunt, ut eis per Baptismum „ peccata donentur, & ad ea denuò „ revertantur: nam propter numerositatem muscis arbitror esse comparatos: sed hi exterminant oleum suavitatis, quoniam non ipsam Dei gratiam, sed hominum mores intuentur.

Ad tertium oraculum dico, sensum illius, quòd non sit attendendum vanitati somniorum; ait enim ibidem Ecclesiasticus: *Ab immundo quid mundabitur, & à mendace quid verum dicetur? divinatio erroris, & auguria, mendacia, & somnium malefacientium vanitas est.* Quibus significat, quòd sicut immundus per se alium mundare nequit, sic veritas non est expectanda à mendace, ariolo, & somniorum interprete. Jam verò certum est, rem immundam per accidens, ac per aliud mundari posse, putà si manus immunda, vel scopam, vel lexivium rei mundandæ applicet: igitur, & Ministri immundi mundare possunt suscipientem, non per propriam suam virtutem, sed per Sacramenta, quæ applicant.

Ad quartum respondet S. Augustinus loco mox laudato, per illa verba, *qui baptizatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus?* Paganorum Baptismata esse „ denotata, qui homines, & à justitia, „ & ab ista vita mortuos colunt, in „ quorum nomine baptizantur. Quamvis enim, & ipsi Sacerdotes per impietatem mortui dicantur, non tamen propter eos sic intelligitur, sed „ propter mortuos deos eorum, in quorum signatione dicitur; *Dominus Deus noster Deus vivus.* Quapropter „ etsi apud Christianos sint aliqui Præpositi, vel Ministri; qui per impieta-

„ tatem, & iniquitatem suam mortui „ sunt; vivit tamen ille, de quo dictum „ est in Evangelio: *Hic est qui baptizat*: „ quia sicut dicit Apostolus, *Christus* „ *resurgens à mortuis, jam non moritur*, „ *mors illi ultrà non dominabitur*.

Eamdem solutionem, & expositionem profert lib. 1. contra litteras Petiliani cap. 9, unde cap. 15. sic retorquet argumentum in Donatistas. Si Maximianistæ mortui non sunt, cur in plenario suo concilio (*Donatistæ*) dicunt (de Maximianistis) quod *Ægyptiorum ad-* „ *modum exemplo pereuntium funeri-* „ *bus plena sunt littora, quibus in ipsa* „ *morte major est pœna, quòd post ex-* „ *toriam aquis ultricibus animam, nec* „ *ipsam inveniunt sepulturam?* Si au- „ tem mortui sunt, unde venit bapti- „ sma, quod dederunt?

Objiciebant quartò illud Hieremiæ 15. *Facta est plebs mea mihi sicut aqua mendax, non habens fidem*. Et illud Ezechielis 27. *Aspergam super vos aquam mundam*. Igitur aqua baptismalis, ut sit efficax ad remissionem peccati, priùs mundari, & sanctificari debet à Sacerdote; quomodo autem, inquiebant, aquam mundat, & sanctificat homicida, quomodo benedicunt oleum tenebræ; nempe peccatores? cùm Dominus dixerit Num. 19. *Quæcumque tetigerit immundus immunda erunt*.

Respondet ad primum S. Augustinus „ lib. 2. contra epist. Parmeniani circa „ medium; Aqua mendax non habens „ fidem, potest intelligi non falsum „ Baptisma, sed populus mendax, & „ infidelis, non annumeratus veraci- „ bus, & fidelibùs, sed his solis, qui „ infideles, & mendaces sunt.. sic enim „ dicitur Joanni, Apocal. 17. *Aquæ*, *quas vidisti, super quas sedet meretrix illa, populi, & tribus sunt, & gentes, & linguæ*.

Ad secundum respondet lib. 5. de Baptismo, c. 20. per aquam illam mundam significari gratiam novi Testamenti, & abundantiam spiritualem, quæ habetur per Sacramenta: verùm hanc benedictionem non dat ipse Minister ex se, per aquam baptismalem, cui confert mundandi virtutem: *Sed Deus*, inquit, *adest Sacramentis, & verbis suis, per quoslibet administrentur, & Sacramenta Dei ubique recta sunt, & mali homines, quibus nil prosunt, ubique perversi sunt*.

Objiciebant quintò illud Matth. 7. *Numquid de spinis colligunt uvas, aut de tribulis ficus?* Et ibidem: *Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere*: igitur peccatores non possunt quidquam ad alterius justificationem conferre.

„ *Nego consequentiam*: Nam, ut præ- „ clarè respondet S. Augustinus lib. 2. „ contra epistolam Petiliani, c. 6. Om- „ nis homo, etiamsi non sit suis crimi- „ nibus reus, alterum non facit inno- „ centem, quia non est Deus; & alio- „ quin si ex innocentia baptizantis ex- „ pectatur, ut fiat innocentia baptiza- „ ti, tanto erit quisque innocentior, „ quanto innocentiorem, à quo bapti- „ zetur, invenerit: & tanto ipse mi- „ nùs erit innocens, quanto, & ille, „ à quo baptizetur. Et si fortè contra „ aliquem tenet odium, qui baptizat, „ hoc, & illi, qui baptizatur imputa- „ bitur. Ut quid ergo miser currit ad „ Baptismum? Ut ei dimittantur pec- „ cata sua, an ut imponantur aliena? „ An sicut navis mercatoris alia ponat „ alia suscipiat? Arborem autem bo- „ nam, & fructum ejus bonum, & ar- „ borem malam, & fructum ejus ma- „ lum, homines solemus intelligere, „ & opera eorum, sicut consequenter „ ostenditur in verbis, quæ tu quoque „ commemorasti: *bonus homo de bono* „ *thesauro cordis sui profert bona, &* „ *malus homo de malo thesauro cordis* „ *sui profert mala*. Cùm autem Dei „ verbum prædicat; non de suo si ma- „ lus est, prædicat, aut ministrat, &c.

Un-

Unde lib.1.cap.8.sic retorquet argumentum in Donatistas, qui contendebant valere quidem Baptismum collatum ab occulto peccatore, non autem à
„ manifesto: Si arbor bona, bonus ba-
„ ptizator est, ut fructus ejus bonus sit
„ ille, quem baptizaverit: quisquis ab
„ homine malo etiam non manifesto
„ fuerit baptizatus, bonus esse non po-
„ terit: de mala quippe arbore exortus
„ est; aliud est enim arbor bona, aliud
„ arbor occulta, sed tamen mala. Aut
„ si cùm occulta est arbor mala, qui-
„ cumque fuerit ab illa baptizatus, non
„ de illa, sed de Christo nascitur, san-
„ ctiùs justificantur, qui baptizantur
„ ab occultis malis, quàm qui bapti-
zantur à manifestis bonis.

Objiciebant sextò illud Joan.9. *Deus peccatores non audit: Sed si quis Deum colit, & facit voluntatem ejus, hunc audit*. Similiter, & illud Matth.12. *Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit*.

Respondet S. Augustinus lib.2.contra
„ epistolam Parmeniani cap.8.illa ver-
„ ba: Deus peccatores non audit, non
„ esse dicta à Domino, sed ab illo, qui
„ oculos corporis jam quidem restitu-
„ tos habebat; sed ei oculi cordis non-
„ dum patebant: unde ipsum Domi-
„ num adhuc Prophetam putabat; nam
„ eum posteà cognitum Dei filium
„ adoravit: Ipse autem Dominus, cùm
„ in uno templo orarent Pharisæus, &
„ Publicanus, Publicanum confiten-
„ tem peccata sua, magis justificatum
„ dicit, quàm Pharisæum jactantem
„ merita sua .... quanquam enim ju-
„ stificatus destiterit esse peccator, ta-
„ men ut justificaretur peccator, ora-
„ bat, & peccator confitebatur, & exau-
„ ditus justificatus est, ut desineret esse
„ peccator: non utique desineret esse
„ peccator, nisi priùs exaudiretur pec-
„ cator. Quamobrem non quidem om-
„ nem peccatorem exaudiri; sed tamen
„ non omnem peccatorem non exau-
diri, veritas testis est. His adde quòd Baptismi efficacitas non pendet à meritò baptizantis, sed à meritis illius, cujus nomine Baptismus confertur.

Ad secundum respondet lib.6. de Baptismo, cap.31. illa Christi Domini verba potius in Donatistas, quàm in Catholicos posse retorqueri: Spargunt
„ enim, *inquit*, oves Christi, qui eas
„ ad morum suorum labem prava imi-
„ tatione perducunt; unde constat fu-
„ per filios alienos, quòd omnes iniqui
„ appellantur, & soboles Anti-Christi,
„ quòd sunt omnes, qui Christo adver-
„ santur, Spiritum sanctum per manûs
„ impositionem tantummodò non pos-
„ se descendere, si cordis non adsit ve-
„ ra conversio, cùm manifestum sit ini-
„ quos, quandiu iniqui sunt, Baptisma
„ quidem posse habere, sed salutem,
„ cujus Sacramentum Baptisma est,
„ habere non posse.

Objiciebant septimò illud Christi Domini oraculum Joan.20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Unde sic arguebant: Qui per Sacramenti collationem debet remittere peccatum, priùs ipse debet immunis fieri ab omni peccato, & habere in se Spiritum sanctum, ut ipsum aliis conferat: sed peccator non habet Spiritum sanctum: ergo nec potest eum alteri per Sacramentum conferre, nec ad alterius peccati remissionem quidquam præstare.

Respondet S. Augustinus lib.2. contra epistolam Parmeniani c.11.quòd Spiri-
„ tus S. in Ecclesiæ Præposito, vel Mi-
„ nistro sic inest, ut si fictus non est
„ operetur per eum Spiritus sanctus, &
„ ad ejus mercedem in salutem sempi-
„ ternam, & eorum regenerationem;
„ vel ædificationem, qui per eum sive
„ consecrantur, sive evangelizantur.
„ Si autem fictus est, quoniam verissi-
„ mè scriptum est; Spiritus enim san-
„ ctus disciplinæ effugiet fictum; deest
„ quidem saluti ejus, ut auferat se à
cogi-

,, cogitationibus, quæ sunt sine intel-
,, lectu; ministerium tamen ejus non deserit, quo per eum salutem operatur aliorum.

Proponuntur objectiones, quas vel ex SS. Patribus, vel ex ratione Theologica Donatistæ poterant objicere.

OBjicies tertiò: Si debita forma, aut materia, aut intentio desit; non potest validè confici sacramentum: ergo à simili si desit debitus Minister, non poterit etiam perfici: sed ille censetur debitus,& legitimus Minister,qui mundus est ab omni peccato, juxta illud Levitici 21. *Homo qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus*: igitur, &c.

Distinguo majorem: Si in materia, forma, & intentione, aut Ministro desit aliquid essentiale,concedo: si aliquid dumtaxat accidentale, & requisitum solum ex decentia, & majori congruitate,nego: hoc autem posteriori modo, tantùm requiritur Ministri probitas, non autem priori; hinc præclarè S.Augustinus Tract. In Joan. Omnes dici-
,, mus, quia Justos oportet esse tanti
,, Judicis Ministros:At si noluerint esse
,, Justi, qui in cathedra Moysis sedent:
,, securum me facit Magister meus, de
,, quo Spiritus dixit: hic est, qui bapti-
,, zat.... non timeo adulterum, non
,, ebriosum, non homicidam, quia co-
,, lumbam attendo, per quam mihi di-
,, citur: Hic est qui baptizat.... de-
,, dit baptismum Judas, & non bapti-
,, zatum est post Judam: Dedit Joan-
,, nes,& baptizatum est post Joannem;
,, quia qui datus est à Juda, Baptismus
,, Christi erat; qui datus est à Joanne,
,, Joannis erat: Non Judam Joanni,sed
,, Christi Baptismum, etiam per Judæ
,, manus datum,Baptismo Joannis præ-
,, colimus. Quos baptizavit Joannes,
,, Joannes baptizavit; quos baptizavit
,, Judas, Christus baptizavit: sic ergo
,, quos baptizavit ebriosus, adulter,
,, homicida, si Baptisma Christi erat;
,, Christus baptizavit, quod sacramen-
,, tum tam sanctum est, ut nec homici-
,, da ministrante polluatur.

,, *Instabis*; Idem S. Augustinus lib.3. de Baptismo, cap.18. *Mali ministri remissionem peccatorum non dant*: ergo nec gratiam.

Distinguo antecedens: Mali ministri non dant remissionem peccatorum impetratoriè, eam scilicet, quæ per orationem Sanctorum, & columbæ, id est, Ecclesiæ gemitus,ac preces datur; concedo; illa enim remissio datur ex opere operantis, quatenus pii Ministri sacramentorum sanctis operibus, aut orationibus obtinent à Deo bonos motus gratiæ excitantis, & adjuvantis,quibus ad suscipientes Deum convertantur: non dant remissionem peccatorum,quę confertur virtute sacramentorum, & ex opere operato, nego: nam, ut ipsemet S. Augustinus docet lib.2. contra epi-
,, stolam Parmeniani: Omnia sacra-
,, menta, cùm obsint indignè tractan-
,, tibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus:unde dictum est Matth.23. *Quæ dicunt facite; quæ autem faciunt, nolite facere*.

Urgebis: Peccatorum remissio fit per gratiæ collationem, quæ per sacramenta confertur: sed illa remissio, & gratia datur solùm per sanctos Ministros,non autem per improbos, ut docet ipsemet S. Augustinus pluribi, maximè verò lib.3. de Baptismo cap.18. affirmans illa Christi Domini verba: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, non esse dicta *raptoribus, & fœneratoribus*. Et lib.5. cap.21. *Sacramentum gratiæ dat Deus, etiam per malos; ipsum vero gratiam, nonnisi per seipsum, vel Sanctos suos*.

Distinguo minorem: Remissio peccatorum, & gratiæ collatio non fit per improbos, & malos, decenter, & debi-

bitè, concedo: non fit validè, & absolutè, nego: nam, ut ipsemet S. Augustinus docet lib.6. de Baptismo, c.5. *Nihil infert ad Baptismi sanctitatem, quantò quisque pejor id habeat, & quantò pejor id tradat; potest tradere separatus, ut potest habere separatus: sed quàm perniciosè habere, tam perniciosè tradere: ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, &c.*

Objicies tertiò S. Ambrosium lib. de Initiandis cap.4. ubi ait: *Est in aliquibus aqua mendax, non sanat Baptismus perfidorum, non mundat, sed polluit.* Et Innocentium I. ut refertur q.1. Canone *qui perfectionem*, ubi legimus: *Qui perfectionem spiritus, quàm acceperant, perdiderunt, non possunt ejus plenitudinem dare, quam per suam perfidiam perdiderunt: qui honorem non habuit, honorem dare non potuit, nec aliquid accepit, quia nihil in dante erat, sed damnationem, quam habuit, per pravam manûs impositionem dedit:* Igitur pravi ministri non conferunt gratiam per sacramenta.

Nego consequentiam, & ad *primum* dico, S. Ambrosium non loqui de sacramentis ritè per malos ministros collatis sed de hæreticis, qui Baptisma non in Ecclesiæ, sed in suæ perversitatis forma celebrabant. Ad secundùm, *distinguo*, quando adultus sciens, ac volens Ecclesiæ sacramenta suscipit citra necessitatem à ministris ab Ecclesia separatis, cùm posset à legitimis Ministris ea facilè suscipere, potius damnationem suscepit, quàm gratiam propter Ecclesiæ despectum, & contemptum concedo: propter nullitatem, & irritationem sacramenti, nego.

Instabis: Pravi ministri sacramenta profanant, & inquinant: ergo per illa sanctificare non possunt.

Distinguo antecedens: Profanant, ratione sui, propter suam perversam voluntatem, & malitiam, qua fit ut rem sacram indignè tractantes, magis inquinentur, dum alios abluunt, concedo: ex parte sacramentorum, & suscipientium, nego: nam ex Augustino 3. de Bapt. cap.10. *Non est aqua profana, & adultera, super quam Dei nomen invocatur: ergo nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus Christi verbis Evangelicis consecratur, & per adulteros, & in adulteris sanctus est; quia sanctitas ejus tolli, & inquinari non potest, & sacramento suo divina virtus assistit, sive ad salutem bene utentium, sive ad perniciem malè utentium; nam vera solis aut lucernæ lux, cùm per cœnosa diffunditur, nihil inde sordium contrahit; & Baptismus Christi non potest sceleribus inquinari.*

Et ex Nicolao I. ad consulta Bulgarorum, cap.1. *Non potest aliquis, quantumcumque pollutus, sacramenta divina polluere; nec potest solis radius per cloacas transiens inde aliquid contaminationis attrahere. Proinde qualiscumque Sacerdos sanctum coinquinare non potest. Hinc ab eo Communio percipienda est, donec Episcoporum judicio reprobetur: quoniam mali bona ministrantes, se tantummodò lædunt, ut cerea fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis verò lumen in tenebris administrat.*

CONCLUSIO SECUNDA.

Minister consecratus mortaliter peccat, quoties sacramenta conficit, & ministrat in statu peccati mortalis.

Probatur prima pars. Toties quis peccat, quoties divinum expressum mandatum transgreditur: at dum Minister consecratus sacramentum conficit, & ministrat in statu mortalis peccati, divinum rransgreditur mandatum: igitur, &c. Major constat peccatum enim est transgressio, & prævaricatio legis. Minor verò probatur illis omnibus Scripturæ textibus, quibus præcipit Deus, ut Dei Ministri sanctè sancta tractent; maximè verò ex 21. Levitici: *Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus: incensum enim Domi-*

mini, & panes Dei sui offerunt, & ideo Sancti erunt. Et cap. 22. *Dic ad eos* (filios Aaron) *& ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino.* Et Isaiæ 52. *Mundamini; qui fertis vasa Domini.* Unde Ps. 49. Deus peccatorem objurgans, dixit: *Quare tu enarras justitias meas, & assumis Testamentum meum per os tuum? tu verò odisti disciplinam, &c.* Ex quibus inferri licet, quòd si summa puritas, & munditia requirebatur in Ministris veteris legis, & si peccator arguatur ex eo quod Dei Testamentum, legis præcepta, & laudes audeat eloqui; quantò magis conscientiæ, & animi puritas requiritur in ministris novæ legis, ut dignè accedant ad sacramenta tractanda, quæ ordinantur ad conferendam non solùm sanctitatem legalem, sed internam, & supernaturalem.

Probatur eadem veritas authoritate summorum Pontificum, & SS. Patrum; nam S. Gregorius lib. 1. Epistolarum epist. 24. *Necesse est*, inquit, *ut esse mundas studeat manus, qui diluere sordes curat, ne tactu quæque deterius inquinet... scriptum namque est: Mundamini, qui fertis vasa Domini.* Item ex Nicolao I. in responsis ad consulta Bulgarorum: *Mali*, inquit, *bona ministrando, se tantummodo lædunt, ut cerea fax accensa sibi quidem detrimentum præstat: aliis verò lumen in tenebris administrat, & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet.* Urbanus II. epistola ad Lucium, *Prædecessores nostri Nicolaus, & Gregorius VII. Missis Sacerdotum, quos ebriosos, vel adulteros esse constiterit, fideles abstinere decreverunt, ut hujusmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent.* Gregorius IX. cap. ult. de temporibus ordinationis, *removendos esse* ait *Sacerdotes singulos, & sub interminatione divini Judicii obtestandos, si non pœnituerint, ut in susceptis ordinibus non ministrent.* Et cap. ult. de cohabitatione Clericorum ac mulierum, *Quemlibet Sacerdotem pro mortali peccato, quoad seipsum esse suspensum, non quod speciali Ecclesiæ censura affectus sit, sed quia ratione sui status est impeditus, ne divina operetur.*

Eamdem veritatem docent SS. Patres, maximè S. Augustinus lib. 2. contra epistolam Parmeniani c. 10. ubi ait, *Sacramenta cùm obsint indignè tractantibus: prosunt tamen per eos dignè sumentibus.*

Suadet etiam ratio: Quia irreverentia Dei, sacrorumque contaminatio est peccatum ex genere suo mortale, utpote cum sit sacrilegium, sed sacramentorum administratio, dum fit à Ministro qui est in peccato mortali, est quædam Dei irriverentia, & ipsorum sacramentorum contaminatio; illa namque Minister, quantùm est in se, polluit, Deique præsentia se indignum præbet, dum se in ministerium sacrum ingerit in statu odioso Deo: igitur, &c.

Deinde, Ille in agendo peccat, qui operatur ut non oportet, sed qui sacramenta ministrat in statu peccati mortalis, non operatur ut oportet, quia Minister debet conformari Domino suo, juxta illud Eccl esiast. 10. *Secundùm Judicem populi, sic & Minister ejus:* Dominus autem sanctissimus est. Unde S. Augustinus tract. 5. in Joan. colligit: *Omnes dicimus, quia justos esse oportet tanti Judicis Ministros, &c.*

Denique, Sacramentorum sanctitas, cùm sit res sacra, debet etiam sanctè tractari, non autem profanè, id est cum indignitate peccati mortalis, ut exercetur actio profana, sed dum administrantur sacramenta in statu peccati mortalis, talis actio ex parte Ministri non discernitur à profana, cum sit Deo odiosa, & injuriosa; igitur, &c.

Dices: Peccatores non admittunt novum peccatum, dum exercent opera charitatis: sed sacramentorum admi-ni-

nistratio est opus charitatis: igitur peccator, qui illa administrat, non admittit novum peccatum.

Distinguo majorem: Qui exercet opera charitatis ex re non consecrata, & ad quæ non tenetur ex justitia, transeat, qui exercet opera charitatis ex re sacra, ad quæ exercenda tenetur ex motivo justitiæ, non peccat mortaliter, nego, & similiter distincta minore, neganda est consequentia: cùm enim sacramenta ex se sacra sint, & ea Minister ex officio teneatur conferre, in ipso prærequiritur vitæ probitas, ut sancta sanctè pertractet.

Instabis: Si sacramenta in statu peccati mortalis ministrare, mortale sit: maximè quia omnis rei sacræ administratio in statu peccati mortalis novum ingerit mortale peccatum: sed falsum consequens: ergo, &c. Major constat ex mox dictis: Minor verò probatur: Primò, quia si Episcopus in mortali conferat primam Tonsuram, conficiat chrisma, benedicat oleum, aut Ecclesiam consecret, rem sacram conficit; nec tamen mortaliter peccat. *Similiter* Diacouus, aut Subdiaconus, in mortali peccato ministrantes rem sacram perficiunt, nec tamen admittunt novum mortale peccatum. *Denique*, Concionatores Verbum Dei ex officio nuntiantes in statu peccati mortalis rem sacram administrant, nec tamen videntur peccare mortaliter: igitur nec qui sacramenta administrant.

Nego minorem, & ad primam illius probationem dico, equidem non improbabile videri Episcopum præfata conficientem non peccare mortaliter: quia ista sunt tantùm sacramentalia quædam, quæ per se proximè non sunt instituta ad conferendam gratiam, neque in illis Minister se habet ut legatum Dei sanctificantis animam, ac proinde hæc peragendo in statu peccati mortalis, non videtur admittere novum peccatum: ad id enim requiritur non solùm, quòd sit res sacra: sed quod illa actio sit per se consecrata, & ordinata ad conferendam proximè sanctitatem animæ, & insuper ad eam actionem sit deputatus ex officio: nollem tamen à peccato veniali immunem censere, qui hæc in mortali statu perageret: quia Ministri sacrorum tenentur habere sanctitatem præ cæteris hominibus; debent enim conformari Domino, cujus sunt Legati.

Quantùm ad Diaconum, & Subdiaconum, in peccati mortalis statu sibi proprium ministerium peragentes, non videntur immunes à novo peccato: Siquidem S. Paulus 1. ad Timoth. 3. monet, *Diaconos similiter esse pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura*. Hinc Alexander II. ut legimus dist. 32. cap. *præter*, statuit: Quicumque Sacerdos, „ Diaconus, Subdiaconus, post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri S. Papæ Leonis, ac Nicolai de castitate Clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam „ non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & authoritate beatorum Apostolorum præcipimus, & omnino „ contradicimus, ut Missas non cantet, nec Evangelium, aut Epistolam „ ad Missam legat, neque in Presbyterio ad divina officia cum his, qui „ beatæ constitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Ecclesia suscipiat. Quamquam autem solùm præscribat contra Diaconum, & Subdiaconum concubinarios: idem tamen dicendum videtur de ipsis quovis mortali peccato reis, propterea quod rem sacram irreverenter, & indignè peragunt. Unde cap. *Quæsitum de temporibus ordinationum* Gregorius nonus ait, *quod non modo Sacerdotes, sed alii Clerici adulteri, homicidæ, perjuri, falsi testes sint monendi, ac sub interminatione divini judicii obtestandi, ut in testimo-*

monium suæ damnationis in susceptis Ordinibus non ministrent, si non pœnituerint.

Censeo tamen, minorum Ordinum actus exercere in peccato mortali, non esse mortale peccatum: Tum quia materia levis est: Tum quia actus illi non nisi remotè ad sacrificium,& sacramentum ordinantur,neque omnino certum est illos minores Ordines habere rationem perfectam, & completam sacramenti.

Quantùm ad *Concionatores*, verisimile apparet suum ministerium in mortali peccato implentes, peccare mortaliter: quia rem justam, & sanctam exequuntur injustè: quippe cùm exorbitent à sanctitate, tum Evangelii, tum Christi D. cujus vicem, & ministerium obeunt. Unde etiam acriter eorum audaciam sic redarguit Deus his verbis Psalmi. *Quare tu enarras justitias meas? &c.*

CONCLUSIO TERTIA.

Licet petere, & accipere sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ à quocumque Ministro in casu necessitatis. Licet etiam accipere à quocumque malo Ministro, quando toleratur in Ecclesia, si aliqua necessitas urget, secus autem si præcisus sit, nec ulla adsit urgens necessitas. Hæc conclusio tribus partibus constat, quarum prima traditur in Conciliò Trident.sess.14. cap.7.ubi legimus; *In Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt in extremo vitæ discrimine.* Idem statuitur in decreto Eugenii ad calcem Concilii Florentini, ubi decernitur, quod in casu necessitatis etiam Paganus, & Hæreticus baptizare possint, dummodò formam servent Ecclesiæ, & facere intendant, quod facit Ecclesia. Idem etiam docet S.Augustinus lib.1.de Baptismo, cap.2.vbi ait: *Si quidem fortè coegerit extrema necessitas, ubi Catholicum, per quem accipiat non invenerit, & in animo pacem Catholicam custodiat, ut per aliquem extra unitatem Catholicam positum, acceperit, si statim eum de hac vita migrare contigerit, non eum, nisi Catholicum reputamus.*

Suffragatur etiam ratio: Nam jurisdictionis revocatio, & sublatio, quantùm ad confectionem, & ministrationem sacramentorum,non fit in pœnam fidelium sacramenta suscipientium, sed in pœnam ministrantium improborum. *Deinde*, inquit Doctor dist.5. qu.2.n.3. *Præceptum superioris plus obligat,quàm inferioris; Deus autem præcipit Baptismum suscipi, nec determinavit à quibus tempore necessitatis: Ecclesia autem prohibet communicare cum illo, quem præscindit: ergo magis obediendum est præcepto divino, quàm Ecclesiæ in casu illo.* Hoc est, quando obligatio juris Ecclesiastici concurrit cum obligatione juris divini; jus Ecclesiasticum divino cedit, & minus majori: sed obligatio suscipiendi sacramentum Baptismi, & Pœnitentiæ, est juris divini; prohibitio antem recipiendi sacramenta à Ministro àb Ecclesia separato, est juris solùm Ecclesiastici; igitur, &c.

Denique, inquit ibidem Doctor,plus tenetur excommunicatus vitare alios, quàm alii ejus consortium debeant fugere, quia vitare excommunicatum, est in pœnam illius propter suam contumaciam, magisque ipsum obligat vitare cæteros, quàm alios obliget ad ipsum vitandum; Sed, inquit Doctor, præcisus, vel excommunicátus in casu illo,non tenetur: vitare alium: immo tenetur non vitare; si enim talis præcisus sciret parvulum aliquem non baptizatum statim moriturum, teneretur necessariò eum baptizare, & ita eum non vitare in actu baptizandi. Hoc probo, quia si inveniret eum expositum periculo vitæ corporalis propter famem, te-

ne-

„ neretur eum necessariò juvare ad
„ salvandam vitam corporalem; magis
„ autem tenetur diligere vitam ejus
„ spiritualem, quàm corporalem: ergo
„ quando parvulus expositus est peri-
„ culo vitæ spiritualis, tenetur ille ipsi
„ conferre remedium necessarium ad
„ vitam spiritualem: ergo multò ma-
„ gis alius non tenetur vitare eum-
„ dem, communicando eum eo in tali
„ actu.

Secunda pars probatur, nempè quòd sacramenta petere liceat à Ministro malo ab Ecclesia non præciso, sed tolerato, cui ex officio incumbit ministrare sacramentum. Probatur; inquam primò, ex decretis summorum Pontificum, maximè Nicolai primi, ut refertur qu.8. cap. *Sciscitantibus*, ubi respondens ad consulta Bulgarorum, scribit: *Sciscitantibus vobis, si à Sacerdote, qui sive comprehensus in adulterio, sive de hoc fama sola respersus est, debeatis communionem suscipere, nec ne? Respondemus.. Ab eo donec Episcoporum judicio reprobetur communio percipienda est*. Similiter Lucius tertius cap. *Vestra de coha-*
„ *bitatione Clericorum; & mulierum*,
„ ubi legimus: *Alicubi dicitur. Nullus*
„ *audiat Missam Sacerdotis, quem scit*
„ *indubitanter concubinam habere. A-*
„ *libi legitur: Non potest quantumcum-*
„ *que pollutus divina polluere sacra-*
„ *menta. Sumuntur ergo intrepidè ab*
„ *omni Sacerdote Christi mysteria. Cæ-*
„ *terum aliud discrimen notorium, a-*
„ *liud occultum*: Notorium definitur,
„ de quo Presbyter canonicè condem-
„ natur; occultum, quod ab Ecclesia
„ toleratur: aliud est quando crimen
„ notorium non diffitetur Presbyter,
„ vel de ipso canonicè condemnatur.
„ Item aliud est à talium officiis absti-
„ nere, ut peccandi licentia cæteris au-
„ feratur, & hujusmodi ad pœnitentiæ
„ sacramentum trahantur. Aliud, si
„ tanquam in fornicatione jacentium
„ talia misteria respuantur, sine dubi-
„ tatione igitur teneatis, quod à Cleri-
„ cis, & Presbyteris tanquam fornica-
„ riis, quandiù tolerantur, nec habent
„ operis essentiam licitè divina myste-
„ ria audiantur, & alia recipiantur Ec-
„ clesiastica sacramenta. *Et ibidem*
„ Gregorius Nonus cap. *Quæsitum est*,
„ ait; Quæsitum est de Clericis in for-
„ nicationem prolapsis, si eorum sit
„ officium priusquam pœnituerint au-
„ diendum. *Verum*, etsi quemlibet
„ pro mortali peccato, quoad seipsum
„ constet esse suspensum, non debet
„ tamen in officiis evitari, quia quan-
„ tùm ad alios, iam in casu proposito
„ suspensus non est, nisi peccatum hu-
„ jusmodi sit notorium per senten-
„ tiam, seu confessionem factam in
„ jure, aut per evidentiam rei, quæ
„ tergiversatione aliqua celari non
„ possit.

Hanc autem veritatem luculenter explicat Doctor dist.5.qu.2.num.5. ubi
„ ait; Quantùm autem ad secundum
„ membrum distinctionis scilicet de
„ malo non præciso ab Ecclesia, si est
„ occultus malus, ita quod vita ejus
„ non sit scandalosa populo, satis con-
„ ceditur quod possit populus aliquis à
„ tali; imò debeat recipere Baptismum,
„ si alias debeat: quia propter pecca-
„ tum, quod non est notorium, non
„ debet aliquis in actibus notoriis vi-
„ tare proximum.
„ Si autem est publicè, vel notoriè
„ malus, utpote publicè fornicarius,
„ aut hujusmodi, aut incumbit sibi ex
„ officio dispensare sacramentum Ba-
„ ptismi, utpote quia est Sacerdos, vel
„ Curatus Parochialis; aut si non in-
„ cumbit, tamen congruit ratione of-
„ ficii, utpote quia est Sacerdos ali-
„ quis datus, vel vocatus in adjuto-
„ rium Curati; si primo modo, non
„ peccat, qui recipit Baptismum pro
„ se, vel pro parvulo suo, quia non
„ peccat, qui à malo debitum petit;
„ ille autem Curatus debitor est Paro-
chiæ

,, chiæ suæ in sacramentis istis mini-
,, strandis. Si secundo modo; si possit
,, habere alium,cui incumbit ex officio
,, baptizare, aut æquè malum,aut me-
,, liorem. Si meliorem, peccat qui ab
,, illo recipit: quia non incumbit sibi
,, sacramenta ministrare,& si æquè ma-
,, lum, debet recipere à suo. Sed si
,, nullus alius possit haberi Curatus,
,, vel Sacerdos, nisi æquè malus isti,
,, possit tamen haberi bonus Laicus:
,, dubium est quis, cui sit præferendus
,, in isto actu, an bonus Laicus Sacer-
,, doti publicè malo, an Sacerdos ma-
,, lus bono Laico. Et breviter, quia
,, offcium ministrandi Sacramenta in
,, Ecclesia competit Sacerdotibus: vi-
,, detur dicendum, quod quoad istum
,, actum, magis est eligendus malus
,, Sacerdos.

Dices primò: Ex Apostolo ad Roman.1. *Digni sunt morte, non solùm qui ea* (peccata) *faciunt; sed etiam qui consentiunt facientibus*. At qui sacramenta petit, aut recipit à malo Ministro, ei communicat in peccato, nempe in administratione sacrilega sacramenti, igitur, &c.

Nego minorem, etenim qui sacramenta recipit à Ministro malo per Ecclesiam tolerato, non communicat illius improbi peccato, sed potius sanctitati Ecclesiæ, quæ Ministrum illum exhibet, aut tolerat ad res divinas peragendas, & inserviendum fidelium saluti.

Instabis. Qui inducit alium in peccatum, ipse communicat ejus peccato, sed qui sacramentum petit à Ministro, quem novit improbum, inducit eum ad peccandum, nempe ad committendum sacrilegium; igitur, &c.

Negat minorem Doctor loco suprà
,, laudato *num.9.* ubi ait: Dico quod il-
,, le, qui petit Baptismum à malo Sa-
,, cerdote, non cooperatur illi directè
,, ad peccatum mortale; petit enim ab
,, eo actum debitum,& in hoc non de-
,, linquit: quia nullius malitia excusat
,, eum à solvendo debitum, quo tene-
,, tur alteri. Ille etiam actus petitus
,, posset solvi sine peccato, si baptiza-
,, turus converteretur. Unde quantùm
,, est ex actu petentis, petens magis
,, necessitat Sacerdotem ad pœniten-
,, dum, quàm ad actum peccandi. Si
,, autem ille non pœniteat, nihil im-
,, putandum est ei, qui petit illum a-
,, ctum; quia non in quantùm est pec-
,, catum petit, sed in quantùm debi-
,, tum est.

Petes, qualiter se gerere debeat quis erga Ministrum simoniacum, qui nollet sacramentum conferrre absque accepto pretio.

Respondet Doctor num.7. Dico, quòd
,, si ille nullomodo vellet baptizare,
,, nisi pro actu baptizandi recipiat
,, pretium, & sic sit perfectè simonia-
,, cus, quia vendens sacramentum;
,, nullo modo recipiendus est Baptis-
,, mus ab eo, neque pro adulto, quia
,, peccaret mortaliter, & non obliga-
,, tur ad recipiendum sacramentum,
,, quando non potest recipere sine
,, peccato mortali: neque pro parvulo
,, suo: esto etiam, quod nullus esset,
,, qui vellet baptizare in Provincia.
,, *Et si arguas*, tunc exponit parvu-
,, lum suum periculo damnationis.
,, *Respondeo*, baptizet ipse si possit,
,, utpote si non est mancus, vel mutus,
,, vel non possit invenire aliquem in
,, baptizando parvulum suum, nisi
,, emendo Baptismum,debet dimittere
,, parvulum suum,mori sine Baptismo,
,, non sunt facienda mala,ut inde ve-
,, niant bona, *ad Rom. cap.3.* & quili-
,, bet magis debet diligere seipsum,
,, quàm proximum,& per consequens
,, magis in seipso vitare peccatum
,, mortale, quàm in alio damnatio-
,, nem, tamen ille casus de difficili,
,, vel nunquam contingeret, quin sine
,, simonia committenda ex parte ba-
,, ptizandi, vel offerentis parvulum
,, baptizandum, possit Baptismus ha-
be-

„ beri. Si enim ille Sacerdos vellet „ vendere aquam suam, & nullo modo aliter concederet eam, potest „ ipsa emi, esto etiam quod sit consecrata: sed nullo modo habendo oculum ad consecrationem, quia tantùm valeret, quantùm non consecrata. Sic enim licet vendere calicem non consecratum, nullo modo oculum habendo ad emendum, vel vendendum consecrationem.

„ Si autem Sacerdos nitatur vendere actum baptizationis, potest ille, qui offert parvulum emere, non intendens actum emere, in quantum est sacramentale, sed laborem Sacerdotis in illo actu. Sicut conducuntur hodie Sacerdotes ad celebrandum Missas, non ut ipsi vendant, & alii emant actum celebrationis, in quantùm est sacramentale, quòd absit; sed ipsi vendunt laborem, & alii emunt eum: quia oportet unumquemque de suo labore taliter qualiter victitare, & vitam acquirere.

Probatur denique tertia pars, nempe quòd non liceat petere sacramenta à Ministro ab Ecclesia præciso; *Primò* quidem, ex Concilio Constantiensi, Basileensi, & Lateranensi suprà nominatis, in quibus decernitur pœna adversus eos, qui Ordinem, aut alia sacramenta à prohibitis Ministris susceperunt. *Secundò*, ex summis Pontificibus, maximè Innocentio I. epist. 22. cap. 3. ubi scribit: *Dicimus ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impositionem habere caput*. Sancto Gregorio lib. 3. Dialog. cap. 31. ubi refert, & laudat generosam animi constantiam S. Hermenegildi, qui potius voluit cruentam patris imperio illatam necem subire, quàm Eucharistiam ab Episcopis Arianis porrectam recipere.

Similiter *Nicolaus I.* ad consulta Bulgarorum cap. 71. respondet: Qualiscumque Sacerdos sit, quæ sancta „ sunt, coinquinare non potest, ideirco ab eo usquequo judicio Episcoporum reprobetur, percipienda est „ Communio, ac subinde censet, non esse percipiendam ab his, qui Episcopali sententia, & judicio ab Ecclesia præscinduntur.

Idem statuit *Gregorius VII.* lib. 2. epistolarum epist. 45. quæ est ad Rodulphum, & Bertoldum: *Vos*, inquit, *officium eorum, quos aut simoniacè promotos, & ordinatos, aut in crimine fornicationis jacentes cognoveritis, nullatenus percipiatis*. Tandem hanc veritatem luculenter tradit Urbanus II. epist. ad Lucium, ubi de sacramentis à notoriis peccatoribus ministrandis, hæc habet: *Proprias quidem habent virtutes, & dignitates: sed agentibus, vel suscipientibus hæc eadem sacramenta contra præfatorum Pontificum instituta, nisi forte sola morte interveniente, ne sine Baptismate, vel Communione quilibet humanis rebus excedat: his*, inquam, *agentibus, & suscipientibus in tantùm obsunt, ut verè idololatræ sint, cum talibus, & ordinationum, & sacramentorum confectio, & aliter, quàm permissum est, scienter susceptio, vehementer à sanctis Canonibus prohibeantur*.

Idem docent SS. Patres, maximè S. Ambrosius lib. de Initiandis, cap. 4. ubi ait: *Non sanat perfidorum Baptismus, non mundat, sed polluit*. Et S. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum, cap. 36. *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, sacramentum Baptismatis apud hæreticos esse posse; sed extra Ecclesiam Catholicam prodesse non posse*. Et lib. 1. de Baptismo, cap. 2. & alibi: *Separati*, inquit, *formam habere possunt, virtus in eis inesse non potest, quemadmodum sensus non sequitur membrum, quando amputatur à corpore*.

Ex his omnibus sequuntur quatuor regulæ ex debito justitiæ Religionis, & Charitatis servandæ, quas tradit, & sic expendit noster Hiquæus in Commentario ad laudatam quæstionem

Do-

Doctoris nu.13. *Prima* est: In casu extremæ necessitatis, sive proprio, sive infantis, Ministrum etiam præcisum, posse ministrare Baptismum,& hoc posse ab eo peti, & accipi: quia ille ex debito charitatis, ex debito etiam Religionis ratione Ordinis ad hoc obligatur extremè indigenti, & sic ex præcepto tam charitatis propriæ, quàm pueri, & ex debito Religionis tenetur petens amplecti sacramentum à quocumque datum,& hæc regula supponit præcisam necessitatem extremam, vel realem, vel moralem.

Secunda regula est: Sacerdotem toleratum, qui sit Parochus, ultra debitum charitatis, & religionis habere etiam debitum justitiæ ministrandi sacramentum suis subditis extra necessitatem, quando alius non suppetit, & Parochianum licitè etiam ab eo petere Sacramentum,quando sine gravi damno non differretur. Grave damnum intelligo omissionem, qua lex, & consuetudo Ecclesiastica non impleretur, vel quando pateret ex omissione ejus detrimentũ notabile fructus spiritualis, aut periculum peccati. Hujus ratio habetur ex præmissis, & regula hæc perinde currit in petitione sacramenti ab alio, qui potest illud ex concessione Parochi, aut alterius dare, non perinde tamen currit obligatio in Ministro,nisi sit ordinarius, aut certè ut Vicarius, & coadjutor à superiore constitutus,in quo casu habet debitum ministrandi non solùm ex charitate, sed etiam ex justitia, modo assumat Provinciam illam, & curam supplendi defectum Parochi.

Tertia regula est: Quando quis potest sine damno suo providere sibi aliter, sine damno spirituali sui Parochi, tenetur ex charitatis præcepto affirmativo, non petere sacramentum à Parocho improbo, quem novit non ministraturum nisi sacrilegè,qui ex frequentatione ministerii confirmatur in malo, & datus in reprobum sensum,contemnit conversionem, quam fortè subtrahentibus se aliis ab ejus communione non differret; quia plerumque festinantes in malum ex ipsa confusione subsistunt, & convertuntur ad bonum. Et fortè Parochianus etiam ad idem tenetur præcepto religionis, & honoris divini, ac reverentiæ Sacramenti: Quid autem horum concurrat in particulari hic & nunc, perpendendum est ex circumstantiis casus applicando has generales regulas, ex quibus singuli casus in particulari resolvi possunt, In quibus communicare potest Ministro notoriè malo, sive præciso, sive non præciso.

Quarta regula: Quoad Ministrum, qui occultè est malus, & publicè, & privatim debet ab eo petere sacramentum, si alius non occurrat, aut expectari non potest commodè, si sic servetur regula charitatis, quæ præmissa est de scandalo Pharisæorum, procurando ejus salutem, & reverentiam debitam sacramento, prout fieri commodè potest. Ita Hiquæus.

Quaestio Tertia.

Utrùm Sacramenta validè conferantur ab Hæreticis.

N*Otandum primò*, Agripinum Carthaginensem Episcopum, omnium primum censuisse, ac definisse, rebaptizandos esse eos, qui ab hæreticis baptisma susceperant; ut jam præmonuimus in hujus articuli præludio. Quamquam enim ut ibi diximus Tertullianus idem dogma professus fuerit lib.de Baptismo cap.17.ubi scribit; *Hæretici nullum habent consortium nostræ disciplinæ, quos extraneos utique testatur ipsa ademptio communicationis. Non debeo in illis cognoscere, quod mihi est præceptum, quia non idem Deus est vobis, & illis, nec unus Christus, est idem: ideo-*

ideoque nec Baptismus unùs: quia non idem; quem eum ritè non habcant, sine dubio non habent, &c. Attamen non est omnino probabile Tertullianum antiquiorem fuisse Agripino: quia quo tempore vixerit Agripinus, & quandiù federit, omnino incertum est: Unde non constat, an Agripinus à Tertulliano hunc de rebaptizandis hæreticis errorem hauserit: Nam ipse Tertullianus paulò ante dixerat, *Circa hæreticos sane quid custodiendum sit, dignè quis retractet? Ad nos enim editum est.* Quibus verbis significat jam ab aliquo Ecclesiæ præsule definitum fuisse Baptisma ab hæreticis collatum prorsus esse invalidum. At certè ab alio definiri non potuit, quàm ab Agripino: si enim alius antiquior dogma istud tradidisset, haud dubiè laudaretur à S. Cypriano. Insuper si Agripinus id hausisset à Tertulliano, non tacuissent Augustinus, & alii defensores Baptismi collati ab hæreticis. Huic enim defensioni non modicum favisset, ostendere Cypriani, & Agripini sententiam depromptam fuisse à Tertulliano plurimis erroribus laborante. Sed quidquid sit, certum est Agripinum primum omnium de iterando ab hæreticis collato baptismate sententiam tulisse. Hic enim quodam pietatis prætextu; ratus quòd quæcumque hæreticorum essent, deberet Ecclesia Catholica abominari, collatum ab hæreticis baptismum convellere nisus est: ne autem solus id sentire videretur collegit Africæ, atque Numidiæ Episcopos anno 217. & celebrato concilio, ac omnium rogata sententia, de iterando hæreticorum baptismate canonem edidit: cujus constitutionis meminit S. Cyprianus epistola ad Quintum his verbis: *Quandoquidem & Agripinus bonæ memoriæ vir cum cæteris Coepiscopis suis, qui in illo tempore in Provincia Africæ, & Numidiæ Ecclesiam Dei gubernabant, statuit, & librato consilii communis examine firmavit; quorum sententiam, & religiosam, & legitimam, & salutarem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ congruentem nos etiam secuti sumus.*

Cæterum idne rectè fecerit Agripinus? Hæc Augustinus tractans *lib. de Bapt. cap. 7.* aperit his verbis. *Hanc consuetudinem suscipiendi ab hæreticis baptizatos, credo ab Apostolica traditione venientem, sicut multa, quæ non inveniuntur in litteris eorum. Neque in Conciliis posteriorum; & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, nonnisi Ab Apostolis credita, & commendata creduntur. Hanc ergo saluberrimam consuetudinem dicit S. Cyprianus per Agripinum prædecessorem suum quasi cæpisse corrigi. Sed sicut diligentiùs inquisita veritas docuit quæ post magnos dubitationis fluctus ad plenarii Concilii confirmationem perducta est, verius creditur per Agripinum corrumpi cæpisse, non corrigi.*

Similiter Vincentius Lirinensis D. Augustini contemporaneus in commonitorio ca. 6. eamdem tractans contentionem hæc habet: *Quondam venerabilis memoriæ Agripinus Carthaginensis Episcopus, primus omnium mortalium contra divinum Canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, contra morem, ac instituta majorum, rebaptizandum esse censebat, quæ præsumptio tantùm mali invexit, ut non solùm hæreticis omnibus formam sacrilegii: sed etiam quibusdam* CATHOLICIS OCCASIONEM PRÆBUERIT ERRORIS.

Notandum secundò, quod defuncto Donato Episcopo Carthaginensi anno 250. & Fabiani Papæ 12. Carthaginensi Ecclesiæ præfectus fuit S. Cyprianus; his enim scribens ad Cornelium Papam epist. 55. anno secundo, ex quo ille sublato per martyrium Fabiano factus fuerat Romanus Pontifex, quartum annum tunc elapsum sedis suæ testatur: cùm autem *Cornelius* Pontifex post

post biennium suæ sessionis martyrio fuisset coronatus sub Imperatoribus Balbo, & Volusiano, ei suffectus fuit *Lucius*, qui similiter biennio cùm sedisset, dum ad martyrium duceretur omnem Ecclesiæ potestatem dedit Archidiacono suo *Stephano*, qui ei in Pontificia sede successit. Eo autem sedente anno sui Pontificatus II. reddita Ecclesiæ pace per extinctos prænominatos errores, occasione Novatianorum, & Kataphrygarum magna inter Catholicos præsules orta est contentio.

Cùm enim *Novatiani*, & ante eos *Kataphrygæ*, quos ab Ecclesia Catholica divulsissent, ut immundos denuò baptizare essent soliti: id provocavit ad æmulationem quosdam Episcopos in Africa potissimùm consistentes; eorumque Primatem S. Cyprianum, ut ipsi quos ex Novatianis ad Ecclesiam susciperent, tanquam hæretico Baptismate potius maculatos, quàm mundatos denuò baptizarent: ne secùs facientes, apud hæreticos vera sacramenta, proindeque veram Ecclesiam esse probare viderentur, neve liberam ansam præberent hæreticis Catholicis insultandi, si Catholici hæreticorum sacramenta probarent: à Catholicis verò collata ut immunditias hæretici aspernarentur. Iis accedebat, stimulumque adaugebat, quod omnes propemodum Scripturæ divinæ tum ex veteri, tum ex novo Testamento petitæ in hanc ipsam sententiam conspirare viderentur, dum quæ ab impiis facta essent, quo sacratiora, eo execrabiliora Deus habeat, ac improbet.

At non primùm in Africa ejusmodi controversia cœpit agitari, sed primi tempestatis hujus fluctus, moti sunt in Oriente, ea nimirum occasione, quod ex Cappadocia, Cilicia, Galitia, aliisque vicinis regionibus Iconium convenientes Episcopi, statuerant nihil eorum, quæ ab hæreticis facta essent, ab Ecclesia Catholica esse recipiendum, non ordinationes, non baptismum nec aliud quodvis sacrum. Meminit hujus Synodi Firmilianus epist. ad S. Cyprianum, his verbis priùs recitatis sub junctis. *Quoniam quidam de eorum baptismo dubitabant, qui etsi novos Prophetas recipiunt, eosdem tamen Patrem, & Filium nobiscum nosse videntur, plurimi simul convenientes in Iconio diligentissimè tractavimus, & confirmavimus repudiandum esse omne omnino baptisma, quod sit extra Ecclesiã constitutum.* Quibus verbis indicat hanc collectam Synodum fuisse adversus Kataphrygas, qui patrem quidem, & Filium, ut Catholici affirmabant: Spiritum verò sanctum non alii præter Montanum suum Authorem affirmabant.

Verùm arbitror dicendum, non solùm à Kataphrygis collatum baptisma repudiasse, sed etiam ab omnibus prorsus hæreticis; nullum siquidem Kathaprygarum baptisma, ac irritum fuisse apertè colligitur ex Concilio Nicæno *Canone* 19. Si autem tantùm invalidum ab hæreticis collatum baptisma propter formæ defectum repudiassent, in eaque sententia repudiandum esse firmiter stetissent, quid causæ fuisset Stephano, ut eos excommunicaret, uti fecit?

Nam Dionysius Alexandrinus Episcopus in epistola sua, quæ legitur apud Eusebium lib. 7. cap. 4. Stephanum Pontificem excommunicasse hos omnes Episcopos in ea sententia persistentes affirmat his verbis. *Stephanus antea scripserat Epistolam de Heleno, de Firmiliano, de omnibus Episcopis, qui erant ex Cilicia, & Cappadocia, & Galatia, & ex omnibus Gentibus, quæ erant finitimæ, quòd neque cum iis quidem communicare vellet, nam illi* (inquit) *hæreticos rebaptizant.*

Idque Stephanus ipse facto comprobavit. Nam cùm Orientales illi Patres, qui hęc statuentes Apostolicę sedis communione privati erant, Legatos Episcopos ad ipsum Stephanum Romam misis-

fissent reddituros rationem de iis, quæ in Synodo gesta erant, eos Legatos nec excepit, nec ab aliquo excipi permisit Stephanus, ut queritur Firmilianus, qui cùm Apostolicâ communione fuisset interceptus, plura Episcopo, & viro Christiano indigna obloquitur in Stephanum Papam in laudata sua Epistola, ubi hæc per ironiam habet. *Quid eo humilius aut lenius, quàm cum tot Episcopis per mundum dissensisse; pacem cum singulis vario discordiæ genere rumpentem, modò cum Orientalibus, quod nec vos latere confidimus; modò vobiscum, qui in meridie estis, à quibus Legatos Episcopos patienter satis, & leniter suscepit, ut eos nec ad sermonem saltem colloquii communis admitteret: adhuc insuper dilectionis, & charitatis memor, præciperet fraternitati universæ, ne quis eos in domum suam reciperet, ut venientibus non solùm pax, & communio, sed tectum, & hospitium negaretur.*

Hanc autem Iconii priùs celebratam fuisse Synodum, quàm quidquam hac de controversia in Africa definiretur, apertè testatur Dionysius laudatus apud Euseb. lib. 7. cap. 6. in fine. *Hoc tamen*, inquit, *didici quod non Episcopi in Africa solùm istam consuetudinem de hæreticis rebaptizandis sanxerunt; verùm etiam longo tempore antè, Episcoporum memoria, qui antegressi sunt in Ecclesiis maxima hominum frequentia celebratis, & Synodis fratrum, tum Iconii, tum aliis multis in locis convocatis, istud decretum fuit; quorum judicia, & sententias condemnare non audeo.*

Unde infero latam illam excommunicationis sententiam non in Africanos, sed in Orientales fuisse; spretosque legatos eos esse non qui ex Africa post Synodum Carthaginensem, sed qui ex Oriente post absolutas illas Synodos Romam adibant, compertum est.

Cęterùm dum Cyprianus Carthagine Synodum ex Coepiscopis coegisset anno 258. & Stephani 1. rogatus fuit à quibusdam Numidiæ Episcopis, ut patet ex epistola, quam scripsit ad Januarium, cæterosque Numidiæ Episcopos, quæ apud eum est 70. ut aperiret, quid cum suis sentiret de baptismo ab hæreticis collato: ad quos ita scribit. *Cùm simul in Concilio essemus, fratres Charissimi, legimus litteras vestras, quas ad nos fecistis, de iis, qui apud hæreticos, & schismaticos baptizati videntur, an ab Ecclesia Catholica, quæ una est, baptizari debeant. De qua re quamquam illic ipsi veritatem, & firmitatem Catholicæ regulæ teneatis, tamen quoniam consulendos nos pro communi dilectione existimastis; sententiam nostram non novam promimus, sed jam pridem ab Antecessoribus nostris statutam, à nobis observatam vobiscum pari consensione conjungimus, censentes scilicet, & pro certo tenentes neminem foris baptizari extra Ecclesiam posse, cùm sit baptisma unum in sancta Ecclesia constitutum, &c.*

Cùm autem animadverteret plures Episcopos quas acceperant ea de re majorum traditiones illibatas velle servare, eos errore seduci arbitratus Cyprianus, majori remedio conatus morbo (quod putabat) occurrere cupiens, novam, sed celebriorem Carthagini Synodum 71. Episcoporum cogit; cujus meminit ipse scribens ad Jubajanum epist. 78. his verbis, *Quid in Concilio cùm plures adessemus, decreverimus, quid item postea Quinto collegæ nostro de eadem re quærenti rescripserimus, & nunc quoque cùm in unum convenissemus, Provinciæ Africæ, quàm Numidiæ Episcopi numerò septuaginta unus, hoc item denuò sententiâ nostrâ firmavimus.* Ut autem quod in hoc pleniori Concilio omnium calculo fuerat stabilitum, hujusce controversiæ adhuc inscium Stephanum summum Pontificem certum faceret: omnia antè edita decreta, rescriptasque hac de re ad Numidiæ Episcopos, & ad Quintum epistolas, ad eum per emissos Romam legatos direxit; ut

constat ex Epistola ad eumdem Stephanum quæ est num. 72.

Quid verò responderit, & rescripserit Stephanus, licèt ipsius litteræ non extent: attamen facilè colligi potest ex iis, quæ ipse Cyprianus habet epist. 74. ad Pompejum Episc. Sabratensem in Africa, ubi ait. *Quia desiderasti in notitiam tuam perferri, quæ mihi ad litteras nostras Stephanus frater noster rescripserit: misi tibi rescripti ejus exemplum; quo lecto magis, ac magis ejus errorem denotabis, qui hæreticorum causam contra Christianos, & contra Ecclesiam Dei asserere conatur: nam inter cætera vel superba, vel ad rem non pertinentia, vel sibi ipsi contraria, quæ imperitè, atque improvidè scripsit; illud etiam adjunxit.* SI QUIS ERGO A QUACUMQUE HÆRESI VENERIT AD NOS, NIHIL INNOVETUR NISI QUOD TRADITUM EST, &c. Quam quidem rescriptionem pluribus objurgat, & lacessit S. Cyprianus in ea epistola; quam paulò ardentius, & minùs reverenter in Stephanum scriptam cùm Augustinus legisset, nec de singulis in Stephanum prolatis conviciis Cyprianum excusare posset, maluit eam obvolvere silentio, quàm ipsam nondum obductis cicatricibus refricare. Unde lib. 5. de baptis. cap. 25. meminit dumtaxat prioris epist. S. Cypriani ad Stephanum, in qua nulla erant convitia.

Cùm igitur Cyprianus obnitentem sibi Stephanum cerneret, haud cunctatus convocat ex Africa, Numidia, Mauritania, Episcopos 87. cum eisque Synodum tertiam Carthagini cogit; ubi exceptis omnium calculis statuitur, ac confirmatur prior sententia de rebaptizandis ab hæreticis baptizatis. Hujus autem Concilii acta integra habes apud eumdem S. Cyprianum, & S. Aug. l. 6. & 7. de baptism. contra Donatistas, ubi singulas sententias apprimè refellit.

Hoc autem Concilium celebratum fuisse post duo prædicta, exceptamque Stephani Epistolâ exinde patet; 1. quod Cypriani ad Jubajanum, & Episcopos Numidiæ, earumque ad Cyprianum Epistolæ initio Concilii legantur, hæ autem post duo priora fuerant editæ. Tum quia commotus in Stephanum ejus animus satis apparet initio ejus Concilii, ubi Stephanum tacito ejus nomine arguit, quòd se Episcopum Episcoporum nominaret. *Superest*, inquit, *ut de hac re singuli quid sentiamus aperiamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum, Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem, collegas suos adigit.*

Quibus alludi videtur ad id, quod Stephanus more Majorum in suo decreto dixerat se *Episcopum Episcoporum*, & quod aliter quàm quòd definierat, sentientibus excommunicationis pœnam erat acriter comminatus.

Notandum tertio, post 45. annos à consummato Martyrio sancti Cypriani, qui passus est anno 261. ortum fuisse schisma *Donatistarum*, anno videlicet 306. quod postmodum in hæresim apertam declinavit: duo namque præcipui notantur Donatistarum errores: *Primus*, quòd dixerint Ecclesiam toto orbe terrarum contagione communionis cum Traditoribus esse extinctam, & tantùm in Africa penes Donati sectatores integram remansisse: *Secundus*, quòd adversus Ecclesiæ universæ definitionem restaurarent dogma de rebaptizandis, non solùm qui ab hæreticis baptizati fuerant, sed etiam à Catholicis: quos ut sacrorum codicum, & vasorum traditores infamabant: quamquam ajebant se non baptizare accedentes ad partes Donati, sed dare Baptisma, quod antea datum non erat: quia nullum esse apud Catholicos, ut nec aliud sacramentum existimabant: nam iterum ungebant, iterum manus imponebant, non solùm inferioribus Clericis, sed etiam Sacerdotibus, & Episcopis, quorum non-

nonnullos ad Laicorum ordinem redigebant.

Porro cùm instigante dissensionis principe, agitetur, ac foveatur omnis hæresis, unitatem, ac concordiam servare nequit: unde non mirum si, ut observat S. Augustinus hæresi 69. secta hęc Donatistarum varias in partes scissa fuerit, quibus etiam, ut diximus, diversa inerant nomina; nam alii dicti sunt *Maximianistæ*, à Maximiano Carthaginensi Pseudo-Episcopo; alii *Primianistæ* à Primiano ejusdem urbis Pseudo-Episcopo; nonnulli *Rogatistæ* à Rogato Episcopo in Mauritania Cæsariensi, cæteri *Montenses*, seu *Rupitani*, qui circa Romam in speluncis montium, & rupium hiatibus suos conventus agebant, dicuntur etiam *Campitæ* seu *Campenses*. Huic hæresi affinis fuit illa, quæ appellata est *Circumcellionum*, genus hominum aggreste, qui nedum in alios, sed, & in seipsos insanâ feritate sæviebant; nam per varias mortes, maximè præcipitiorum, aquarum, & ignium seipsos necabant, ut Martyres viderentur, & alios ad ejusmodi furorem provocabant. Cæterùm cùm illæ sectæ veram apud se duntaxat Ecclesiam subsistere jactitarent, accedentes ad se, etsi alibi baptizatos, iterum baptizabant, quòd cùm alios ut hæreticos haberent, collatum ab eis Baptisma ut irritum, & inane repudiabant: omnes autem perversum illud dogma fulciebant, ac tuebantur authoritate doctrinæ S. Cypriani, quem universalis Ecclesia pro sanctissimo Martyre venerabatur.

His prælibatis, majoris claritatis gratiâ rerum dicendarum, unum superest, videlicet ut probemus fidem non esse conditionem requisitam in Ministro, ut validè sacramenta conferat, ac subinde collatum ab hæreticis Baptisma non esse repudiandum.

CONCLUSIO UNICA.

Fides Ministri non est absolutè necessaria ad confectionem, & ministrationem sacramenti. Hæc est de fide determinata in variis Conciliis maximè Arelatensi primo sub Sylvestro primo celebrato annô 314. Can. 8. ubi legimus *de Afris, quòd propriâ lege suâ utuntur, ut rebaptizent, placuit, ut si ad Ecclesiam aliqui de hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei Sacerdotes Symbolum; & si crediderint in Patre, Filio, & Spiritu sancto, manus eis imponatur, ut accipiant Spiritum: quòd si interrogati, non responderint hanc Trinitatem, baptizentur.* Cujus quidem Canonis vim, & sui erroris damnationem, ut declinarent Donatistæ, creduntur pro ea voce *de Afris*, supposuisse hanc *de Arianis*; quæ utique suppositio colligitur ex eo quòd Ariana hæresis Occidentali Ecclesiæ nondum innotuerat anno 314. quo verisimilius est celebratum fuisse primum Arelatense Concilium, quàm anno 316. ut ferunt aliqua Acta ejusdem Concilii.

Afri autem Cæciliano Carthaginensi Episcopo adversantes facti sunt schismatici, è schismaticis Anabaptistæ ex Anabaptistis Trinitarii, qui pauló post orti dictique Ariani; qui idcirco jubentur rebaptizari, quòd in eorum baptismate servata non fuisset debita forma, & Trinitatis invocatio. Ita enim constat ex prædictis verbis: *Si ad Ecclesiam aliqui de hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei Sacerdotes Symbolum, & si perviderint eos in Patre, & Filio, & Spiritu sancto esse baptizatos, manus eis tantùm imponatur ut accipiant Spiritum: quod si interrogati non responderint hanc Trinitatem, baptizentur.*

Nicænum primum idem statuit; nam, referente S. Hieronymo in fine dialogi contra Luciferianos circa finem, prohibuit rebaptizare hæreticos, exceptis Paulianistis; quia necessariam, & servari solitam formam non usurpabant; ita enim statuit Can. 19. *Si quis confugerit ad Ecclesiam Catholicam à Paulianistis, & Kataphrygis, statutum est eos reba-*

rebaptizari debere: qui verò Clerici erant apud eos, si inculpati fuerint, & irreprehensibiles, iterum etiam ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholicæ. Et Can. 8. *Si qui voluerint ad Ecclesiam Catholicam ex Novatianis venire, placuit, ut eis manus imponatur, & sic maneant in Clero*. Non jubet autem Concilium ut iterum baptizentur; quoniam baptizabant in debita forma, & materia.

Refert etiam *ibidem* S. Hieronymus, quòd Episcopi, qui cum S. Cypriano in tribus præcedentibus Conciliis Carthaginensibus, senserant baptizatos ab hæreticis, & schismaticis denuò esse baptizandos, ad antiquam Ecclesię consuetudinem reversi priorem sententiam deponentes, novum emiserunt decretum de ipsis hæreticis non rebaptizandis.

Similiter in *Carthaginensi primo*, tempore Julii primi, cùm Episcopus Carthaginensis quæsivisset à suis Collegis, utrum in aqua semel tinctum iterum tingere liceat: Episcopi universi dixerunt: *Absit, illicitas sancimus esse rebaptizationes, & alienas à sincera fide, & Catholica disciplina*.

Insuper in *Arelatensi* 2. celebrato anno 330. *Can.* 16. decernitur *Photinianos, seu Paulianistas secundùm Patrum instituta baptizari oportet*. Can. autem 17. decernitur *Bonosianos autem ex eodem errore venientes, quos ut Arianos baptizare in Trinitate manifestum est, dum interrogati fidem nostram totò corde confessi fuerint, cum chrismate, & impositione manus in Ecclesia recipi sufficit*.

Idem definitum est in Concilio *Capuensi*, seu Capuano celebrato circa annum 377. cujus fit mentio apud S. Ambrosium epistolarum lib. 1. epistolis 5. & 9. Similiter, & in tertio Concilio Carthaginensi celebrato anno 397. prę side Aurelio Cart. Episcop. Decernitur enim Can. 38. *Illud quoque suggerimus mandatum nobis, quod in Capuensi plenaria Synodo videtur statutum: non liceat fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes*.

Tandem hæc veritas definita est in Conciliis Florentino, & Tridentino, Tridentinum sess. 7. Can. 4. de Baptismo sic definit: *Si quis dixerit Baptismum, qui datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum, anathema sit*.

Probatur primò hæc veritas à S. Augustino, & Optato, ex variis figuris veteris Testamenti, qnibus præsignatur sacramenta extra Ecclesiam valere. *Primò* namque Ecclesia figuratur per Paradisum terrestrem, & aqua baptismalis per famosum illum fontem, & fluvium, qui egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, & inde dividebatur in quatuor capita: nam, inquit S. Augustinus lib. 2. contra Cresconium, cap. 13. *Sicut aqua in aliquo ex illis memorabilibus, negari non potest quòd sit aqua paradisi, quamvis non sit in solo Paradiso, quæ etiam extra inde manavit: ita aqua Baptismatis, quamvis Ecclesiæ sit, tamen etiam foras profluit, cùm apud illos invenitur, qui ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis*.

Secunda figura petitur ex aquis diluvii: nam, inquit S. Augustinus lib. 6. „ de Baptismo c. 39. Aqua diluvii con- „ stitutis intra arcam salutaris fuit, „ extra arcam verò mortifera; eadem „ tamen fuit. Cur ergo, *inquit*, non „ suscipiunt aliquid cœleste, vel schi- „ smatici, vel hæretici? sicut spinæ, sive „ zizania pluviam, sicut ipsi, qui extra „ arcam fuerunt, aquam de cataractis „ cœli venientem susceperunt quidem „ ad perniciem, non ad salutem.

„ *Tertia* peti potest ex filiis Jacobi, quorum aliqui ex legitimis uxoribus, alii autem ex ancillis nati, ad eamdem tamen hæreditatem vocati sunt: Unde S. Augustinus quæst. super gestis cum Emerito: *De Jacob*, inquit, *novimus in*

unam

unam hæreditatem advocatos, simul numerati sunt omnes Patriarchæ duodecim; nullum ab altero utri diversitas separavit: quia omnes charitas sociavit: quid interest ergo ubi Babtismum acceperis? Noli superbire, veni ad hæreditatem.

Quarta petitur ex illo *Num.16.* ubi legimus, quòd cùm terra absorberet Core, Dathan, & Abiron cum aliis schismaticis adversus Moysem, & Aaron rebellantibus; thuribula, quibus incensum Domino offerebant, non sunt absorpta, sed præcipiente Dominó ex eis ductæ sunt laminæ repositæ in angulis arcæ Testamenti. Quod utique signum est, quòd licèt reprobentur schismatici, non improbantur tamen collata ab eis „ sacramenta: unde Optatus lib. 6. „ Cùm, *inquit*, eosdem peccatores ab„ sorberet terra, remanserunt de ma„ nibus eorum excussa thuribula, & „ factæ sunt inde laminæ, & positæ in „ angulis arcæ Testamenti: quia no„ men Dei illic invocatum fuerat; ita „ licèt reprobandi sint schismatici, non „ tamen sunt repudianda sacramenta „ ab eis collata, quia illic invocatum „ est nomen sanctissimæ Trinitatis.

Quinta denique peti potest ex Samaritanis, qui erant inter Judæos sicut hæretici, & schismatici inter Christianos, & apud utrosque vigebat Circumcisio quemadmodum Baptismus viget apud nos: sed Circuncisio Samaritanorum non repetebatur, cùm aliquis ex eis accedebat ad Judæos: Nam, inquit S. Augustinus epist.203. quæ est ad Maximinum Episcopum Donatistam; *si vellet Samaritanus, quem Samaritani circunciderant, fieri Judæus, vacaret certè iterationis audacia, & id quod apud hæresim factum erat, quod præceperat Deus, non repetere, sed approbare cogeremur.* Unde concludit: *Quòd si in carne circuncisi hominis, non invenirent locum, ubi circuncisionem repeterent, quia unum est illud membrum; multò minùs invenitur locus in uno corde, ubi Baptismus Christi repetatur: ideo qui duplicare Baptismum vultis, necesse est omnino, ut corda duplicia requiratis.*

Probatur secundò, authoritate summorum Pontificum, qui veritatem illam docuerunt: inprimis verò ex Stephano primo in epistola, quam rescripsit ad S. Cyprianum, & collegas Episcopos Africanos, qui definierant rebaptizandos esse ab hæreticis baptizatos: quanquam enim illius epistola integra non extet, tamen illius partem legimus apud Cyprianum in epistola ad Pompejum, ubi refert Stephanum scripsisse: *Si quis à quacunque hæresi venerit ad vos nihil inovetur, sed teneatur quod traditum est; ut manus illi imponatur in pœnitentiam: cùm ipsi hæretici propriè alterutrum ad se venientes, non baptizent, sed communicent tantùm.* Quam utique sanctionem sic egregiè commendat Vincentius Lirinensis cap.9. ubi scribit: Cùm undique ad novitatem rei cuncti „ reclamarent (nempe rebaptizandos „ esse ab hæreticis baptizatos) atque „ omnes quaquaversum Sacerdotes pro „ suo quisque studio reniterentur, tum „ beatæ memoriç Papa Stephanus Apo„ stolicæ sedis Antistes cum çeteris qui„ dem collegis suis; sed tamen præ cæ„ teris restitit; dignum, ut opinor, exi„ stimans si reliquos omnes tantùm fi„ dei devotione vinceret, quantùm lo„ ci authoritate superabat.

„ Denique in epistola, quæ tunc ad „ Africam missa est, idem his verbis „ sanxit, *Nihil novandum, nisi quod tra„ ditum est*: intelligebat enim vir san„ ctus, & prudens, nihil aliud rationem „ pietatis admittere, nisi ut omnia, „ quà fide à Patribus suscepta forent, „ eàdem fide consignarentur filiis, nos„ que religionem, non quà vellemus „ ducere, potius quà duceret illa sequi „ oportere; idque esse proprium Chri„ stianæ modestiæ, & gravitatis, non „ sua posteris tradere, sed à majoribus „ accepta servare. Quis ergo tunc universi

„ versi negotii exitus? Quis utique, nisi „ usitatus, & solidus? Retenta est sa- „ cramenti antiquitas, & explosa no- „ vitas.

Idem statuerunt alii summi Pontifices, maximè *Siricius* primus epist. ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap.1. *Significasti*, inquit, *baptizatos ab Arianis plurimos ad fidem Catholicam festinare, & quosdam de fratribus nostris baptizare velle, quod non licet, cùm hoc fieri, & Apostolus vetet, & Canones contradicant; & post Ariminense Concilium missa ad Provincias à Prædecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant; quod, & nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, ut est in Synodo constitutum, per invocationem solum septiformis Spiritûs, Episcopalis manûs impositione Catholicorum conventui sociamus, quod etiam totus Oriens, Occidensque custodit, à quo tramite vos quoque post hac minimè convenit deviare, si non vultis à nostro Collegio Synodali sententia separari*.

Idem statuit *Innocentius I.* epist.22.ad Episcopos Macedoniæ cap.4. *Leo Magnus* epist.79. ad Nicetam cap.7. *Anastasius II.* epist. ad Anastasium Imperatorem, cap.7.& *Gregorius Magnus* lib.9 epist.61. ad Quirinum, & alios Hiber- „ niæ Episcopos: Ab antiqua, *inquit*, „ Patrum institutione didicimus, ut „ qui apud hæresim in Trinitatis no- „ mine baptizantur, cùm ad Ecclesiam „ redeunt, aut unctione Chrismatis, „ aut impositione manûs, aut profes- „ sione fidei revocentur. Unde *Aria-* „ *nos* per impositionem manuum Occi- „ dens, per unctionem sancti Chrisma- „ tis Oriens reformat ad ingressum Ec- „ clesiæ: *Monophysitas*, & alios ex sola „ vera confessione recipit, quia san- „ ctum Baptisma, quod apud hæreticos „ consecuti sunt, tunc in eis vires mun- „ dationis recipit. Hæretici verò, qui „ non baptizantur in nomine Trinita- „ tis, ut *Bonosiani*, & *Kataphrygæ*; „ quia & illi ChristumD.non credunt, „ & istiSpiritum sanctum perverso sen- „ su quemdam esse pravum hominem „ Montanum credunt, & alii tales, cum „ ad Ecclesiam veniunt, baptizantur; „ quia Baptisma non fuit, quod in Tri- „ nitatis nomine non acceperunt. *Ne-* „ *storiani* verò, qui in sanctæ Trinita- „ tis nomine baptizantur, sed eos Ju- „ daicæ perfidiæ similes, Incarnatio- „ nem non credentes, hæreseos error „ obscurat; ideo venientes ad Eccle- „ siam, de fidei veritate, & confessio- „ ne docendi sunt, &c.

Objicies primò varios Conciliorum Canones, quibus præcipitur hæreticos ad Ecclesiam accedentes esse baptizandos, & ordinandos, eorumque Baptismus, & Ordinatio reprobatur. Sic sanxerunt Apostoli Can.26. his verbis: *Episcopum, aut Presbyterum suscipientem hæreticorum Baptisma damnari præcipimus*. Et 47. *Episcopus aut Presbyter, si eum, qui secundùm veritatem habuerit Baptisma, denuò baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit deponatur, ut deridens crucem, & mortem Domini; nec veros Sacerdotes à falsis discernens*. Et Can.68. *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus secundam ordinationem susceperit ab aliquo, deponatur tam ipse, quàm qui ipsum ordinavit, nisi fortè constet eum ab hæreticis ordinationem habere; qui enim à talibus baptizati sunt, aut ordinati, nec fideles, nec Clerici esse possunt*.

Similiter in Nicæno Can.8. statuitur de his, qui se nominant *Cataros* idest *mundos*; Si qui venerint ad Ecclesiam Catholicam, placuit sancto, & magno Concilio, ut impositionem manûs accipientes, sic in Clero permaneant; vel ut habet Editio secunda ejusdem Concilii: *Si qui venerint ad Ecclesiam ex Novatianis, placuit, ut ordinentur, & sic in Clero maneant*: igitur licet eorum Baptisma admittat Ecclesia, tamen ordinationes ut illicitas, & irritas reprobat.

bat. Item ex Can.95. sextæ Synodi in Trullo: *Venientes ad Ecclesiam ab hæresi baptizamus*. Denique, id sancitum fuit in Carthaginensi sub Agripino, & tribus Carthaginensibus sub S. Cypriano, nec non Iconiensi sub Firmiliano, constat decretum fuisse baptismum ab hæreticis collatum esse nullum.

Nego consequentiam, & ad Canones Apostolorum respondeo: Babtismus ab hæreticis collatus, qui non servant solitam Ecclesiæ formam, ut faciebant veteres hæretici, sicut refert S. Irenæus lib.1. contra hæreses cap.18. reprobatus est ut irritus, & nullus, concedo: Baptismus collatus ab hæreticis in debita forma, & materia, nego: licèt enim Baptismus ille ab adulto susceptus, ministerio hæreticorum, plerumque sit illicitus, & infructuosus, propter pravam suscipientis dispositionem, tamen est validus.

Ad Canonem Nicæni respondeo, per eam manus impositionem, non intelligi ordinatoriam, sed confirmatoriam, quæ præscribebatur Clericis Novatianorum; quia Novatiani non sacrum Chrisma, proindeque nec Confirmationis sacramentum admittebant, ut refert Theodoretus lib.3. hæreticarum fabularum.

Vel dico, illam manus impositionem non fuisse consecratoriam, sed tantùm reconciliatoriam, scilicet benedictionem, per quam Clerici priùs ad Ecclesiastica munia inhabiles, ad eadem obeunda recipiebantur. Quæ utique explicatio verior apparet: *Tum quia* sic Canonem explicat S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, qui negabant Arianos cum suis honoribus recipiendos esse; scribit enim: Nicæna Synodus omnes hæreticos suscipit, exceptis solis Samozateni Discipulis; quòd jus majus est, Episcopo Novatianorum si conversus sit, Præsbyterii gradum servat. *Tum quia* in Nicæna secunda *Act.*1. cùm ambigeretur, utrum Episcopi Iconoclastæ recipi deberent, & lectus esset præfatus Canon Nicæni; Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus rogatus, quid per illam manûs impositionem intelligeret: respondit, *fortè benedictionem esse tantùm, non ordinationem*, ubi vox illa *fortè* videtur irrepsisse Interpretis incuriâ. *Tum denique* quia in eadem Synòdo, & actione concluditur, ex sententiis SS. Patrum Clericos redeuntes ad Ecclesiam ab hæresi, recipiendos esse cum impositione manuum, & suis gradibus, & honoribus restituendos; unde Episcopi Iconoclastæ, qui in Ephesino Conciliabulo imagines damnaverant cum aliis Patribus consederunt, datis priùs, & lectis suæ confessionis, & fidei libellis.

Ad Canonem Trullanum respondeo, per eum dumtaxat repudiari Baptismum collatum ab hæreticis in indebita forma; non verò quód ab hæreticis sit acceptum; sic enim in eo Canone præscribitur: *Venientes ad Ecclesiam hæreticos suscipimus secundùm morem, & ordinem antiquorum. Arianos, Macedonianos, & Novatianos, qui se puros vocant,* TETRADISTAS, *&* APOLLINARISTAS, *suscipimus, si libellos afferant, & execrentur quamlibet hæresim. De* PAULIANISTIS *constitutio ab Ecclesia Catholica facta est, ut omnino rebaptizentur Eunomiani, qui sub una mersione baptizant, Montanistas, & Subellianos, & reliquas pestes, qui è Galatarum regione profecti sunt, venientes ad Ecclesiam, non secus ac Gentiles suscipimus, & primò die ipsos facimus Christianos, secundò Catechumenos, tertiò ipsos authoramus, postquam ter insufflavimus in faciem, & aures, sic illos initiamus, facimusque ut in Ecclesia numerentur, & audiant Scripturas, & tunc illos baptizamus: Manichæos verò, Valentinianos, Marcionistas, & similes, libellos oportet facere, & execrari hæresim, & Nestorii, Eutychen, Dioscorum, Severum, & reliquos hæresum principes, & ita participes esse sanctæ communiònis.*

Ad cætera Concilia, nempe *Leoniense*, & *Carthaginense*, respondet S. Augustinus lib.2. de Baptismo, cap.3. illa fuisse Concilia Provincialia, quæ postmodum per generale totius orbis Concilium proscripta sunt. *Ipsa*, inquit, *Concilia, quæ per singulas regiones, vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum authoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere: ipsaque plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur, quod latebat, sine ullo typho sacrilegæ superbiæ, sine ulla inflante cervice arrogantiæ, sine ulla contentione lividæ invidiæ, cum sancta humilitate, cum pace Catholica, cum charitate Christiana*.

Adde quòd etiam ipsemet S. Cyprianus haud dubiè mutatâ sententiâ, Concilia illa damnasset, si eorum Decreta ab universali Concilio proscripta accepisset. Porrò plurima post ipsum Oecumenica Concilia approbaverunt Baptisma collatum ab hæreticis; ac subinde nulla vis est facienda in authoritate S. Cypriani hac de re, nec in Conciliis ab eo celebratis.

Unde S. Augustinus lib.2. de Baptismo cap.8. & 9. Cyprianus, *inquit*, in fine epistolæ ad Quintum, ostendit in quo, tanquam lectulo authoritatis, quasi fessus acquieverit: Quod quidem, *inquit*, & Agripinus cum cæteris Coepiscopis statuit, & librata Concilii communis examinatione firmavit, quorum sententiam religiosam, & legitimam nos etiam secuti sumus. Hac attestatione satis ostendit, multò magis se fuisse commemoraturum, si quod de hac re transmarinum, vel universale Concilium factũ esset. Nondum autem factũ erat: quia consuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, & hoc solum opponebatur inducere volentibus novitatem: postea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur, & quæritur, non solùm inventa est, sed etiam ad plenarii Concilii authoritatem roburque producta post Cypriani passionem, sed antequam nati essemus.

Objicies secundò: Anastasius summus Pontifex divina ultione percussus est, quòd admiserit baptizatos ab hæreticis; nam in Gratiano dist.19.cap.9. legimus: *Quia voluit occultè revocare Acacium, & non potuit, nutu divino percussus est*. Adde, & quia probavit sacramenta ab ipso collata, ut patet ibidem cap. præcedenti, ubi refertur idem Anastasius epist.1, cap.7. & 8. ad Anastasium Augustum ita scribens. *Secundùm Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem sacratissimum servitutis tuæ pectus agnoscat, quòd nullum de his, quos baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes, sive Levitas secundùm Canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læsionis attingat, quò forsitan per iniquam tradita sacramenti gratia minùs firma videatur*.

Respondeo, Gratianum deceptum esse occasione vitæ Anastasii excerptæ ex Pontificali Romano, unde hanc aut horitatem deprompsit, & in quo legimus: *Anastasius secundus, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici Regis; eo tempore multi Clerici, & Presbyteri se ab ejus communione abegerant, eò quòd communicasset sine consilio Episcoporum, vel Presbyterorum, & Cleri Ecclesiæ Catholicæ Diacono Thessalonicensi, nomine Photinô, qui communicaverat Acacio, & quia occultè voluit revocare Acacium, & non potuit, nutu divinô percussus est*: Hæc autem narratio prorsus fabulosa est, & verum figmentum à schismaticis Laurentianis ad vitam Anastasii additum: quod vel inde satis ostenditur, ut notat Glossa ad præfatum caput, quia Anastasius dicitur voluisse revocare Acacium, qui longè antè obierat: nam ex Evagrio lib.3. cap.23. & Nicephoro lib.16. cap.12. Acacius obiit tempore Felicis tertii, qui ipsum excommunica-

ca-

caverat; Felici autem successit Gelasius, & Gelasio Anastasius. Quomodo ergo potuit Anastasius de eo revocando cogitare, quem jam sciebat mortuum? nam ipsemet in præfata epistola ad Anastasium scribit, *Acacium mortuum stare cum Felice ante Judicem Christum.*

Neque etiam culpandus apparet, quasi consenserit Anastasio Imperatori, cęterisque defensoribus Acacii, ut scribit Justinus Imperator epist. ad Hormisdam summum Pontificem: nam Symmachus Anastasii successor in suis litteris Apologeticis significat, hoc esse commentitium; ibidem enim ait, se conformiter agere suis decessoribus excommunicando defensores Acacii: quod certè non faceret, si illius prædecessor Anastasius eos fovisset.

Neque tandem damnandus apparet; quòd probaverit sacramenta collata ab Acacio; id enim præstitit, quoniam sacramenta illa in legitima forma, & materia ministraverat Acacius; ac subinde non erant reiicienda: quod utique probat sex rationibus: *Primâ*, quia in sacramentis virtus Christi operatur, quæ omnem maculam repellit. *Secundâ*, de radiis solis, qui etsi transeant per loca fœtida, tamen non coinquinantur. *Tertiâ*, de Juda, qui licèt malus fuisset, multa tamen fecit, quæ rata sunt habita. *Quarta*, de authoritate Domini, qui præcepit verba Scribarum, & Pharisæorum servanda, & implenda, *Quinta* ratio, quòd omne bonum à quocumque fiat, fit à Deo. *Sexta* denique, quia in sacramentis, non est attendendum, qualis, vel quis conferat, sed quid conferat; quia incrementum solus Deus præbet. Hæc autem omnia Catholicam doctrinam continent, ac proinde est absurdum existimare Pontificem. Anastasium propter illa divinitus fuisse percussum.

Objicies tertiò: Eadem distinctione cap. 1. refertur authoritas sancti Leonis Magni petita ex epist. 37. ubi scribit: *Manifestam est per crudelissimam, insanissimamque sævitiam Dioscori, & aliorum Hæreticorum in Alexandrina cæde omne cælestium sacramentorum lumen extinctum esse: intercepta est enim sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, & parricidis manibus impiorum, omnia se subtraxere mysteria*: Ergo censet penes hæreticos non remanere jus ministrandi, & conficiendi sacramenta.

Similiter Pelagius Papa, ut ibidem cap. *Schisma* quest. 1. ait: *Non est Christi corpus, quod schismaticus conficit, si veritate duce erigimur*. Pręmiserat autem: *Qui spiritum non habent corporis Christi sacrificium habere non possunt*.

Item ex Innocentio I. qui epist. 18. ad Alexandrum decernit, quod etsi valeat baptisma Arianorum, tamen irritæ sint, & nullæ eorum ordinationes. *Non videtur*, inquit, *Clericos Arianorum cum sacerdotio ministerii cujuspiam suscipere dignitatem, quoniam quibus solùm baptismum ratum esse permittimus, prælationem spiritus, quam acceperant, amiserunt, nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maximè in Ordinibus operatur*. Quam utique constitutionem ponderans Petrus Damianus Opusculo 6. cap. 22. scribit. *In quibus decretalibus verbis manifeste datur intelligi, quod in promotionibus Clericorum non immeritò fides ordinantis attenditur, ex quo videlicet pendet, ut ordinatio ipsa sive rata, sive irrita judicetur*.

Denique 1. qu. 7. cap. *Daibertum*. Ex
„ Urbano II. Daibertum à Nezelone
„ licet simoniaco, non simoniacè ejus-
„ dem confessione reperimus in Dia-
„ conum ordinatum, & beati Inno-
„ centii Papæ sententia constat decla-
„ ratum Nezelonem ab hæreticis or-
„ dinatum, quia nihil habuit, nihil
„ dare potuit ei cui manus imposuit,
„ nos tanti Pontificis authoritate fir-
„ mati, & Damasi Papæ testimonio

„ roborati, qui ait, *reiterari oportet* „ *quod male actâ est*. Daibertum ab hæ„ reticis corpore, & spititu digressum „ ex integro Ecclesiæ necessitate in„ gruente Diaconum constituimus: „ quod non reiterationem existimari „ censemus, sed integram Diaconii „ dationem, quia, ut diximus, qui „ nihil habuit, nihil dare potuit: igitur ex sententia summorum Pontificum collatio sacramentorum ab hæreticis est invalida.

Nego consequentiam, & ad primum dico, S. Leonem loqui duntaxat de licita, non autem de valida Mysteriorum, & sacramentorum administratione, cùm enim propter illam cædem omnes Præsules, qui Nestorio favebant, incurrissent excommunicationis sententiam, non licebat eis amplius divinis interresse ministeriis, ac mysteriis.

Ad Pelagium autem dico, non est Christi corpus, quod schismaticus conficit, quantùm ad mysticam significationem, qua sacramentum Eucharistiæ repræsentat unitatem Ecclesiæ membrorum, tam inter se, quàm cum suo capite, ex quibus fit unum corpus mysticum, quod est Ecclesia, juxta illud Apostoli, *Vnus panis, unum corpus, multi sumus, qui de uno pane participamur*, concedo: nam hæc unitas cum à schismatico scindatur, ac divellatur, non potest repræsentari per confectam ab illo Eucharistiam; non est Christi corpus, quantùm ad veritatem sacramenti, quasi schismaticus Sacerdos non haberet amplius authoritatem, & virtutem conficiendæ Eucharistiæ, nego.

Ad Innocentii authoritatem distinguo: solùm baptisma Arianorum ab eo validum habetur non autem ordinatio quantum ad honorem, & dignitatem, concedo, quia ab illis baptizati post peractam pœnitentiam recipiebantur in cœtum fidelium, & erant idonei ad alia sacramenta suscipienda etiam ad sacros Ordines, secus verò de iis, qui ab eis fuerant ordinati, qnibus honor non servabatur, sed redigebantur in ordinem Laicorum, neque post suam reconciliationem permittebantur fungi suis muneribus, ac ministeriis: quantùm ad characterem, quasi imprimeretur in baptismate collato ab hæreticis, non autem in ordinationibus ab eis factis modo debito, nego: nec aliud certè voluit Innocentius, ut constat ex Epist.22. quæ est ed Episcopos Macedoniæ, cap.4. ubi scribit. *Nostra lex est Ecclesiæ, venientibus ab hæreticis, si tamen illi baptizati sint, per manus impositionem tantùm Laicam tribuere communionem, nec ex iis aliquem in Clericatus honorem, vel exiguum subrogare*.

Eâdem solutione fit satis authoritati S.Petri Damiani. Ibi enim distinguit hæreticos duplicis ordinis, quorum aliqui peccabant in fidem, non tamen à fide recedebant, sicut Novatiani: alii autem recedebant à fide ut Ariani. De hæreticis primæ classis dicit eorum ratam esse ordinationem, & illos in Ecclesia recipi cum suis honoribus, & gradibus. De Arianis autem, dicit irritam esse illorum ordinationem, nec eos in Ecclesia cum suis honoribus admitti, quod utique probat authoritate præfata Innocentii.

Ad factum Daiberti ordinati à Nezelone Moguntino Archiepiscopo Simoniaco, ipsemet Urbanus II. qui eum ordinavit iterum, dicit priorem ordinationem æstimandam esse ex sententia Innocentii Papæ, & testimonio Papæ Damasi. Porrò secundùm utriusque Papæ sententiam, hæreticorum ordinatio legitimè facta, est non iteranda. Unde Daibertus ab Urbano reordinatus est, quia Nezelon eum vel in Ecclesiæ forma non ordinaverat, vel non habuerat ordinandi potestatem; sicque illa ordinatio prorsus erat irrita, non defectu fidei, sed ordinis, & characteris Episcopalis; quemadmodum statuit Damasus Epist.4. ubi decernit ordinatos

tos ab hæreticis, iterum ordinandos, si præter Ecclesiæ formam, & ritum, aut à non habentibus ordinandi potestatem fuerint ordinati: loquitur enim de iis, qui à Chorepiscopis quibusdam, qui non erant Episcopi, fuerant ordinati; unde circa finem reddit rationem, cur hi non potuerint ordinare; Quia, inquit, qui Pontificalem honorem non habuit, Pontificalia jura tribuere non potuit.

Objiciet quartò aliquos è SS. Patribus, qui videntur improbasse baptismum ab hæreticis collatum: *Primò* quidem Dionysium Alexandrinæ urbis Episcopum, qui, ut testatur S. Hieronymus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Cypriani, & Africanorum dogma consentiens, de hæreticis rebaptizandis ad diversos plurimas misit epistolas in quibus hoc dogma tuebatur. *Item* S. Athan. serm. 3. contra Arianos videtur reprobare Baptisma ab Arianis collatum; *Ariani*, inquit, *in periculum veniunt, ne admittant integritatem mysterii. loquor autem de Baptismate: sic enim in nomine Patris, & Filii, datur profutura initiatio. Patrem autem verum illi non pronuntiant, eo quod negent aliquid ex ipso existere, & simile esse illius substantiæ: negant quoque verum filium, aliumque ex non entibus conditum sibi comminiscentes in Baptismate profiruut: quomodo igitur non planè vanum, ac inutile fuerit Baptisma, quod ab illis datur, cum id nonnisi speciet sit, & inane simulachrum, ipsique eare nihil solidæ opis afferant ad pietatem.*

Deinde S. Cyrillus Jerosolymitanus in Præfatione ad suas Catecheses, ait: *Non licet bis, aut ter hoc lavacro uti; unus enim Dominus, & una fides, & unum baptisma; nam soli hæretici rebaptizantur.* Et Optatus Milevit. lib. 1. ante medium. *Scimus hæreticorum Ecclesias singulorum prostitutas nullis legalibus sacramentis, & sine jure honesti matrimonii esse.* Et infrà; *Dixisti fieri non posse, ut falso Baptismate inquinatus abluat; &c.*

Tandem S. Bernardus serm. 66. in Cantica loquens de quibusdam hæreticis, negat eos habere potestatem conficiendi corpus Christi Domini: igitur SS. Patres censent nulla esse sacramenta ab hæreticis collata.

Nego consequentiam, & ad primum dico, S. Dionysium aliquandiu stetisse in ea sententia, quòd authoritatem Conciliorum Iconiensis, Synadensis, & similium damnare non auderet: At in illa sententia diu non stetit, quippe sequester, & supplex accesit, & scripsit ad Stephanum summum Pontificem, pro reconciliandis ei Orientalibus Episcopis: quod utique signum est eum hac in re, non fuisse pertinaciter Stephano obluctatum.

His adde, quod ipsemet consuluerit Sixtum Stephani successorem, utrum rebaptizare deberet senem quemdam ab hæreticis baptizatum, qui eorum Baptisma execratus à Catholicis baptizari postulabat, ut constat ex ejus Epistola apud Eusebium lib. 7. Historiæ c. 8. Sic autem non se gessisset Dionysius, nisi sententiam Stephani fuisset amplexus, & opinionem Africanorum Episcoporum deseruisset; nam alioqui incunctanter hunc hominem baptizasset, maximè cum ex eo acciperet præter Ecclesiæ formam ab hæreticis fuisse baptizatum.

Ad secundum distinguo majorem: Baptismus ab Arianis collatus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, vanus est, & inutilis, quantùm ad primarium effectum, nempe gratiam, concedo: quantùm ad secundum effectum, nempe characterem, nego: Quòd autem sic exponendus sit S. Athanasius, constat ex his verbis, *in periculum veniunt, ne amittant integritatem mysterii*; si enim reverà irritum esset eorum Baptisma, quantùm ad omnes effectus, non dicerentur in periculum venire

ami-

amittendæ integritatis mysterii, sed absque ulla dubitatione dicerentur talem integritatem amittere. *Vel dico* ipsum loqui de Arianis, qui licet Patris, & Filii nomen exprimerent: fortè eis addebant nominaCreatoris,& creaturæ, Factoris, & facturæ; unde subdit: *Non in Patre, & Filio tribuunt Baptisma Ariani, sed in Creatore, & creatura, in Factore, & factura: sicut igitur creatura quiddam diversum est à Filio, ita diversum quiddam à vero Baptismate est, quod ab ipsis existimatur dari*.

Ad S.*Cyrillum*,& *Optatum* respondeo, quod licet absque ulla distinctione dicant, hæreticos esse extraneos à Catholicis sacramentis, & eos esse rebaptizandos: quia prius eorum baptisma nullum erat: attamen cum distinctione sunt intelligendi, nempe de hæreticis, quos existimabant peccare in forma: Optatus enim lib.5.apertè docet, post Trinitatem non licere in Trinitate baptizare: *Quid*, inquit, *vobis visum est, non post nos, sed post Trinitatem baptisma geminare? cujus de sacramento non leve certamen innatum est, & dubitatur an post Trinitatem in eadem Trinitate hoc iterum liceat facere: Vos dicitis, licet, nos dicimus, non licet: inter licet vestrum, & non licet nostrum, nutant animæ populorum*.

Ad S.Bernardum. Dico eum ibi loqui de quibusdam hæreticis, qui Apostolicos se nominabant, qui cum non essent Sacerdotes ordinati, ut colligitur ex eo quòd nominet eos rusticanos, idiotas, & prorsus contemptibiles,dicatque eos detrahere ordinibusEcclesię,& ęstimare omnes Archiepiscopos, Episcopos, & Presbyteros esse peccatores: Cùm, inquam, non essent ordinati, nihilominus Manichæorum hæresim excitantes, cibosque communes aspernantes ut immundos, & indignos, qui trajicerentur in Christianum stomachum, asserebant se potestatem habere quotidie in mensa sua consecrandi corporis Christi, ut se in corpus,& membra Christi nutrirent, & foverent.

Objicies quintò: Sententia de recipiendo ab hęreticis collato Baptismate, nullo legitimo fundamento nititur: igitur non est alteri præferenda. Probatur antecedens: Ecclesiastica dogmata fundari debent, vel in Scriptura sacra, vel in Evangelica, & Apostolica Traditione: at ita non est de hac sententia, siquidem nullis Scripturæ testibus apertè declaratur: non etiam nititur legitima Traditione: omnis enim legitima Traditio, de Dominica, vel Apostolica authoritate descendit: at ita non est de illa Traditione, quam Stephanus Pontifex ostendebat: nusquam enim in Evangelio, aut Apostolorum Epistolis, vel Actibus habetur, suscipiendos esse hæreticos baptizatos cum sola manuum impositione: igitur humana duntaxat erat illa Traditio, cui propterea meritò reluctabatur sanctus Cyprianus cum Africanis Episcopis.

Nego antecedens, & minorem illius probationis: Traditio enim illa est verè Apostolica; nam, ut præclarè docet S. Augustinus *lib.4. de Baptismo ca.24.*
„ Quod universa tenet Ecclesia, nec
„ Conciliis institutum, sed semper re-
„ tentum est,nonnisi authoritate Apo-
„ stolicâ tractum, certissimè creditur,
„ ac rectè baptizatos, à quavis hæresi
„ venientes ad Ecclesiam, absque no-
„ vo Baptismate recipiendos, antiquis-
„ sima consuetudo semper, & ubique
„ tenuit ante Stephanum, & ea nullo
„ sancita Concilio, sed unanimi totius
„ Ecclesiæ consensu; nam ipso teste
„ Cyprianô,firma fuit anteAgripinum,
„ & hic eam primus correxit, seu po-
„ tius corrupit, neque novitas inducta
„ per Agripinum ubique recepta fuit,
„ nec ab Agripino viguit apud Africa-
„ nos ad Cyprianum usque, sicuti su-
„ prà diximus. *Et anteà cap.6.* „Non in-

„ invenimus aliquem, cùm apud hæreticos baptizatus esset, in eo Baptismo admissum esse, & communicasse temporibus Apostolorum: at nec invenimus ab hæreticis aliquem venientem, qui fuerit apud illos baptizatus, ab Apostolis denuò baptizatum. *Et ibidem*: Quod accepimus ab Apostolis, quod Ecclesiæ consuetudo semper tenuit, quod plenarium Concilium confirmavit, hoc sequimur.

„ *Et 2. de Baptismo cap.6.* Nolite nobis objicere authoritatem Cypriani ad Baptismi repetitionem, sed tenete nobiscum exemplum Cypriani ad unitatis conservationem; nondum erat diligenter illa Baptismi quæstio pertractata, sed tamen celeberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia; in ipsis quoque schismaticis, & hæreticis corrigere, quod pravum est, non iterare, quod datum est; sanare quod vulneratum est, non curare, quod sanum est: quam consuetudinem, credo, ab Apostolica Traditione venientem.

His adde, quòd tam Cyprianus ipse, quàm ejus collegæ in Concilio apertè agnoverint consuetudinem, & Traditionem Ecclesiasticam sibi adversari; siquidem pluries inculcant consuetudinem debere veritati cedere; nam ibi Libosus Vagensis Episcopus sententiam suam ferens, ait: *In Evangelio Dominus, Ego sum, inquit, veritas, non dixit, ego sum consuetudo; itaque veritate manifestatâ, cedat consuetudo veritati*. Et Castus Siccensis: *Qui contemptâ veritate præsumit consuetudinem sequi, aut circa fratres invidus est, & malignus, quibus veritas revelatur; aut circa Deum ingratus est, cujus inspiratione Ecclesia ejus instruitur.* Idem proferunt alii plurimi Episcopi in eodem Concilio, ut videre est apud S. Augustinum lib.3. de Baptismô, cap.7. & sequentibus.

Urgebis: Illa traditio censeri non potest Apostolica, cujus contraria vigebat apud plurimas Ecclesias: sed ita est: nam consuetudini de recipiendis ab hæresi venientibus absque novo Baptismate contrariam consuetudinem objicit Firmilianus Cæsareæ Cappadocum Episcopus in sua epist. ad S. Cyprianum, ubi cùm dixisset: *Quod autem pertinet ad consuetudinem refutandam, quam videntur opponere veritati, quis tam vanus sit, ut veritati consuetudinem præferat; aut quis perspectâ luce tenebras non derelinquat, nisi etsi Judæos Christò adventante, id est, veritate, adjuvat in aliquo antiquissima consuetudo; quòd relictâ novâ veritatis viâ, in vetustate permanserit. Quod quidem adversus Stephanum, vos dicere Afri potestis, cognitâ veritate, errorem vos consuetudinis reliquisse*; statim subdit. *Caterùm nos veritati, & consuetudinem jungimus, & consuetudini Romanorum consuetudinem, sed veritatis opponimus, ab initiò hoc tenentes, quod ab Apostolis nec meminimus hoc apud nos cœpisse; cùm semper istic observatum sit, ut non nisi unam Dei Ecclesiam nossemus, & S. Baptisma non nisi sanctæ Ecclesiæ computaremus.* Insuper S. Cyprianus epist: ad Jubajanum: *Non nova*, inquit, *apud nos aut repentina res est, ut baptizandos censeamus eos, qui ab hæreticis ad Ecclesiam veniunt; quando multi jam anni sunt, & longa ætas, ex quo sub Agripino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Episcopi plurimi hoc statuerunt*: Igitur illa consuetudo, quâ nitebatur S. Stephanus Romanus Pontifex; non erat Apostolica, neque universalis.

Distinguo minorem: Objiciebat consuetudinem reverà ab Apostolis traditam de rebaptizandis iis, qui ab hæreticis baptizati non fuerant in debita forma, & materia, concedo: qui legitimâ formâ, & materiâ ab hæreticis Baptisma susceperant, nego. *Ad Firmilianum* autem dico, ipsum studiò par-

partium, & animi livore percitum, quòd à Stephano summo Pontifice unà cum suis Collegis excommunicatione fulminatus esset, plura in ipsa epistola ad Cyprianum comminisci, quæ non solùm à veritate erant omnino aliena; sed etiam apertam rerum Ecclesiasticarum ignorantiam præ se ferebant. Nam *ibidem* asserit, Hermogenem, Cerinthum, & Basilidem, post longam ætatem ab Apostolorum tempore vixisse, cùm tamen ex S. Ignatio epist. 5. ad Trallenses, & epist. 10. ad Smirnenses apertissimè constet, prædictos hæreticos fuisse Apostolis coævos. *Ibidem* etiam Romanam Ecclesiam damnat, quòd diversâ die celebraret Pascha ab ea, quam tradiderant Apostoli, quibus apertè Judæis, & Quartodecimanis jam antea ab Ecclesia proscriptis favebat. Tandem falsò supponit Stephanum, & Ecclesiam Romanam approbare Baptisma quorumlibet hæreticorum, putà Kataphrygarum, & aliorum, qui non baptizabant etiam in legitima Ecclesiæ forma. Supponit pariter morem viguisse apud Orientales rebaptizandi omnes hæreticos ad Ecclesiam venientes, etiam eos, qoi baptizati fuerant in debita forma, & materia; quod omnino erat alienum à veritate.

Ad S. Cyprianum respondet S. Augustinus lib. 3. de Baptismo, cap. 12. ejus sententiam cum proprio illius facto pugnare: Nam, inquit: *Si permanebat ab Agripino usque ad Cyprianum consuetudo baptizandi ab hæreticis venientes, ut quid facta sunt à Cypriano de hac re Concilia? Ut quid eidem Jubajano* DICIT, non se rem novam facere aut repentinam, sed ab Agripino institutam? *Cur enim Jubajanus de novitate turbaretur, ut eum per authoritatem Agripini sanari oporteret, si ab Agripino usque ad Cyprianum hoc tenebat Ecclesia? Cur denique tot ejus collegæ in Concilio dixerunt rationem, & veritatem consuetudini præponendam, ac non potius dixerunt eos, qui aliud facere vellent, & contra veritatem, & contra consuetudinem facere?*

Objicies sextò. Ex S. Cypriano: ille non potest validè baptizare, qui non potest dare remissionem peccatorum: sed hæretici non possunt dare remissionem peccatorum.

Respondet S. Augustinus lib. 5. cap. 2. de Baptismo, distinguendo minorem: hæretici non possunt suis sectatoribus dare remissionem peccatornm propter defectum potestatis conferendi Baptismum, quâ remitterentur peccata, negat: propter defectum fidei, & charitatis in suscipientibus, concedit: *Proinde*, inquit, *consentimus Cypriano, hæreticos remissionem dare non posse; Baptismum autem dare posse; quod quidem illis, & dantibus, & accipientibus valeat ad perniciem, tanquam tantô munere Dei malè utentibus: sicut etiam maligni, & invidi, quos & intus esse ipse testatur, remissionem peccatorum dare non possunt; cùm eos tamen Baptismum dare posse omnes fateantur*.

Instabat S. Cyprianus: Illi non possunt dare remissionem peccatorum, qui non habent Spiritum sanctum; siquidem Christus D. Joannis 20. dixit: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos; hoc cùm dixisset, insufflavit, & dixit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. sed hæretici non habent Spiritum: igitur, &c.

Respondet S. Aug. lib. 2. contra epistolam Parmeniani, hoc oraculo significatum iri baptismum non solùm per hominem, sed etiam hominis, esse si „ postea quam dixit: *Ecce ego mitto vos*, „ subjecisset continuò; *Si cui dimiseritis peccata, dimittentur: & si cui tenueritis, tenebuntur*; Cùm verò interpositum est, hoc *cùm dixisset, insufflavit, & ait illis, Accipite Spiritum sanctum*, & deinde illatum, per eos „ *vel remissionem, vel retentionem fieri* „ *peccatorum*; satis ostenditur, non ipsos

„ ipsos id agere, sed per eos utique
„ Spiritum sanctum, sicut alio loco di-
„ citur: *Non enim vos estis, qui loquimini sed Spiritus sanctus, qui in vobis est.*
„ Spiritus autem sanctus in Ecclesiæ
„ præposito, vel Ministro sic inest, ut si
„ fictus non est, operetur per eum Spi-
„ ritus sanctus, & ad ejus mercedem
„ in salutem sempiternam, & eorum
„ regenerationem, vel ædificationem,
„ qui per eum sive conseerantur, sive
„ evangelizantur. Si autem fictus est,
„ quoniam verissimè scriptum est. *Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum*, deest quidem saluti ejus, *ut auferat se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu*; ministerium tamen ejus
„ non deserit, quo per eum salutem
„ operatur aliorum.

„ *Urgebat* S. Cyprianus: Ille non
„ potest conferre remissionem pecca-
„ torum etiam homini bene disposito,
„ qui peccatis inquinatur; etenim
„ Deus peccatorem non audit, & ne-
„ mo dat, quod non habet.

Respondet S. Augustinus ibid. c. 20. Si ad hoc valet, quod dictum est in Evangelio, *Deus peccatorem non audit*, ut per peccatorem Sacramenta
„ non celebrentur: quomodo exaudit
„ homicidam deprecantem, vel super
„ aquam Baptismi, vel super oleum,
„ vel super Eucharistiam, vel super
„ capita eorum, quibus manus imponi-
„ tur? Quæ omnia tamen, & fiunt, &
„ valent etiam per homicidas, id est,
„ per eos, qui oderunt Fratres, etiam
„ in ipsa intus Ecclesia. *Cùm dare nemo possit quod non habet*; quomo-
„ do dat homicida Spiritum sanctum?
„ Et tamen ipse intus etiam baptizat:
„ Deus ergo dat etiam ipsó baptizante
„ Spiritum sanctum,

Instat S. Cyprianus: Non potest spiritualia agere, & conferre, qui amisit Spiritum sanctum: sed hæreticus amisit Spiritum sanctum: igitur, &c.

Respondet Augustinus ibidem ca. 21. Si quisquis sanctum Spiritum dare non
„ potest, baptizare non potest; cur intus
„ baptizat homicida? aut quomodo
„ Spiritum sanctum habet homicida;
„ cùm omnis, qui sanctum Spiritum
„ habet, illuminatus sit; qui autem odit
„ fratrem suum, in tenebris sit usque
„ adhuc?

Objicit septimò S. Cyprianus epist. ad Jubajanum: Qui foris baptizatur, utique id accipit quod credidit; falsum autem credens verum accipere non potest; adultera, & profana, secundùm quod credebat, accipit.

Respondet S. Augustinus lib. 3. de Baptismo. cap. 14. *Non interest cùm de Sacramenti integritate, & sanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus sit ille, qui accipit Sacramentum. Interest quidem plurimùm ad salutis viam, sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest. Fieri enim potest, ut homo integrum habeat Sacramentum, & perversam fidem: sicut fieri potest, ut integra teneat verba Symboli, & tamen non rectè credat, sive, de ipsa Trinitate, sive de Resurrectione, vel aliquid aliud. Neque enim parva res est in ipsa intus Catholica tenere integram fidem; itaut omnino non de aliqua creatura, sed de ipso Deo nihil aliud credat, quàm veritas habet. Nunquid nam ergo si in ipsa Catholica baptizatus, posteà legendo, audiendo, & pacificè differendo, ipsò Dominò revelante cognoverit aliter se antè credidisse, quàm debuit, denuò batizandus est?* Quamobrem, ut rectè observat S. Augustinus lib. 6. cap. 1. B. Cyprianus cum suis sectatoribus non alia ratione censuit, *non esse posse apud hæreticos, vel schismaticos Baptismum Christi, nisi quia non distinguebat Sacramentum ab effectu vel usu Sacramenti, & quia ejus effectus atque usus, in liberatione à peccatis, & cordis rectitudine non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum non illic esse putabatur.*

Objicit octavò epistolâ ad Pompejum; Eccle-

Ecclesia, & Spiritus sanctus, & Baptisma ab invicem non possunt separari;& ideò qui ab Ecclesia separati sunt, & à Spiritu sancto, etiam à Baptismo separatos esse oportet.

Respondeo S. Augustinus libro 5. de baptismo cap.23. *Si ita est, cùm quisquis in Ecclesia Catholica Baptismum acceperit, tandiu in ea manet, quandiu in Ecclesia & ipse manet: Si autem inde discesserit, discessit à Baptismo, quod non ita est; nam ideo redeunti non redditur, quia cùm discessit, non amisit; quemadmodum autem Spiritum sanctum, sicut habent filii dilecti, non habent filii mali, qui, & tamen Baptismum habent: sic, & Ecclesiam sicut habent Catholici, non habent hæretici; & tamen Baptismum habent. Itaque sicut potest Baptisma esse, unde se aufert Spiritus sanctus, ita potest esse Baptisma, ubi non est Ecclesia.*

Objicit nonò S. Cyprianus: Non potest vis Baptismi major esse aut potior, quàm Confessio, quàm passio: sed confessio, & passio, seu Baptismus sanguinis hæreticorum non prodest, quamvis Christum confessus extra Ecclesiam fuerit occisus; igitur nec Baptismus prodesse potest.

Respondet S. Augustinus lib. 4. de Baptismo, cap. 17. majorem esse veram, quantùm ad effectum sanctificationis; non verò quantùm ad veritatem Sacramenti: Hoc verissimum est, inquit, extra Ecclesiam quippe occisus charitatem non habuisse convincitur, de qua Apostolus dicit: Et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Quòd si propter hoc, quia charitas deest, passio nihil prodest, nec illis prodest, quos in invidia intus, & malevolentia sine charitate vivere Paulus dixit, Cyprianus exponit: & tamen verum Baptisma possunt, & accipere, & tradere.

Urget S. Cyprianus: Salus extra Ecclesiam non est.

Respondet S. Augustinus ibidem: *Qui negat? & ideo quæcunque ipsius Ecclesiæ habentur, extra Ecclesiam non valent ad salutem. Sed aliud est non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, est baptizandus ut habeat: qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat corrigendus:*

Objicit decimò: Si hæreticorum Baptisma approbatur, hæretici exinde existimabunt se habere veram Ecclesiam, & idcirco ad Catholicam Ecclesiam se se recipere renuent; ait autem: Nec quisquam existimet hæreticos, eò quòd illis Baptisma apponitur, quasi secundi Baptismi vocabulò scandalizatos, ut ad Ecclesiam veniant retardari: immò verò hòc ipsò magis ad necessitatem veniendi testimonió ostensæ sibi, & probatæ veritatis adiguntur. Nam si viderint judiciò ac sententià nostrà id decerni, & statui, ut Baptisma justũ, & legitimum computetur, quod illic baptizantur; putabunt se Ecclesiam quoque, & cætera Ecclesiæ munera justè, & legitimè possidere; nec erit causa veniendi ad nos, quando habentes Baptisma, habere videantur, & cetera. Porro autem cùm cognoscunt Baptisma nullum foris esse, nec remissionē peccatorum extra Ecclesiam dari posse, avidiùs ad nos, & promptiùs properant, & munera ac dona Ecclesiæ matris implorant; certi pervenire se omnino non posse ad verám divinæ gratiæ pollicitationem, nisi priùs venerint ad Ecclesiæ unitatem.

Simile argumentum urgebant Donatistæ, ut refert S. Augustinus lib. 1. de Baptismo, ca. 11. Quærunt etiam. *Utrum peccata dimittantur per Baptismum in parte Donati*: ut si dixerimus dimitti, respondeant: Ergo est illic Spiritus sanctus, quia cùm insufflante Dominò datus esset Discipulis, tunc secutus est, & ait: Baptizate gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs san-

,, sancti: si cui dimiseritis peccata, di-
,, mittuntur ei; si cui tenueritis, tene-
,, buntur. Et si ita est, inquiunt, com-
,, munio nostra est Ecclesia Christi. Non
,, enim præter Ecclesiam, dimissionem
,, peccatorum Spiritus sanctus opera-
,, tur. Et si nostra communio est Eccle-
,, sia Christi, non est Ecclesia Christi ve-
,, stra comunio. Una est enim, quæ-
,, cunque illa sit, de qua dictum est:
,, *Una est columba mea, una est matris
,, suæ*. Nec possunt Ecclesiæ tot esse, quot
,, schismata. Si autem dixerimus, non
,, ibi dimitti peccata: ergo, inquiunt,
,, non est illic verus Baptismus; & pro-
,, pterea quos à nobis suscipitis, vos
,, baptizare debetis, quod quia non fa-
,, citis, in Ecclesia Christi vos non esse
,, fatemini.

Respondet 1. S. Augustinus lib. 5. de Baptismo, cap. 2. S. Cyprianum ibidem fateri, ab hæreticis baptizatos reverà posse salvari; cùm enim sibi opposuisset S. Cyprianus: *Quid ergo fiet de his, qui in præteritum ad Ecclesiam de hæresi venientes sine Baptismo admissi sunt?* Respondet: *Potens est Dominus, misericordiâ suâ indulgentiam dare, & eos qui ad Ecclesiam simpliciter admissi in Ecclesia dormierunt, ab Ecclesiæ suæ muneribus non separare*. Quæ verba sic expendit S. Augustinus Bene quidem præsum-
,, psit, quòd charitas unitatis possit coo-
,, perire multitudinem peccatorum;
,, quòd si habebant Baptismum, & de
,, aliis non rectè sentiebatur; qui eos
,, denuò baptizandos esse censebant id
,, erratum cooperiebat unitatis chari-
,, tas, quandiù inerat ista non diabolica
,, dissensio, sed humana tentatio.

,, Argumentum autem sic illud re-
,, torquet: His ita, *inquit*, resistimus
,, secundùm Scripturas, eos interro-
,, gantes, ut quod à nobis quærunt, sibi
,, ipsis respondeant. Quæro enim ut di-
,, cant, utrum dimittantur peccata, ubi
,, charitas non est: peccata enim tene-
,, bræ animarum sunt. Audimus quippe
,, Joannem dicentem: *Qui odit fratrem
,, suum, in tenebris est usque adhuc*. Nul-
,, li autem schismata facerent, si fra-
,, ternô odiò non excæcarentur. Si ergo
,, dicimus, non ibi dimitti peccata,
,, quomodo renascitur qui apud eos
,, baptizatur? Quid est enim renasci
,, per Baptismum, nisi à vetustate, cui
,, peccata præterita non dimittuntur?
,, Quòd si renatus non est, nec Chri-
,, stum induit, ex quo conficitur, ut
,, denuò baptizandus videatur, quia
,, dicit Apostolus: *Quotquot in Christo
,, baptizati estis, Christum induistis*:
,, quem ille si non induit, nec in Chri-
,, sto baptizatus habendus est. Porro
,, quia in Christo dicimus baptizatum,
,, fatemur eum Christum induisse. Et si
,, hoc fatemur, regeneratum fatemur.
,, Quòd si ita est, & peccata dimissa
,, sunt,

Instabant Donatistæ, ut refert S. Augustinus ibidem, cap. 10. Baptismus Christi collatus ab hæreticis generat filios apud ipsos hæreticos, vel non generat: si generet: ergo illi habent Ecclesiam matrem, quæ filios potuit de Christi Batismate generare; cùm autem oporteat unam esse Ecclesiam, consequens est eos veram Ecclesiam habere: Si dixerimus, non generat, inquit S. Augustinus, statim subsumunt: Cur ergo apud vos non renascuntur per Baptismum, qui transeunt à nobis ad vos, cùm apud nos fuerint baptizati, si nondum nati?

Respondet S. Augustinus *ibidem*; Quasi verò ex hoc generet, unde separata est, & non ex hoc unde conjuncta est: Se-
,, parata est enim à vinculo charitatis,
,, & pacis, sed adjuncta est in uno Ba-
,, ptismate. Itaque est una Ecclesia, quæ
,, sola Catholica nominatur, & quid-
,, quid suum habet in communionibus
,, diversorum à sua unitate separatis,
,, per hoc quod suum in eis habet; ipsa
,, utique generat, non illæ; neque enim
,, separatio earum generat, sed quod

„ secum de ista tenuerunt; quòd si, & „ hoc dimittant, omnino non generant. Hæc itaque in omnibus generat, cujus Sacramenta retinentur; „ unde possit tale quid ubicunque generari: quamvis non omnes, quos „ generat, ad ejus pertineant unitatem; quæ usque in finem perseverantes salvat; neque enim hi soli ad eam „ non pertinent, qui separationis apertô sacrilegiô manifesti sunt, sed etiam „ illi, qui in ejus unitate corporaliter „ mixti per vitam pessimam separantur „ etenim Simonem Magum per Baptisma ipsa pepererat; cui tamen dictum est, quòd non haberet partem „ in hæreditate Christi. Nunquid ei „ Baptismus, nunquid Evangelium, nunquid Sacramenta defuerunt? Sed quia ei charitas defuit, frustrà natus est, & ei expediebat fortasse non nasci.

Vrgebant Donatistæ: Si Baptismum nostrum acceptatis, quid minus habemus, ut nobis de vestra communione consulendum putetis?

Respondet S. Augustinus, ibidem c. 14. *Non Baptismum vestrum acceptamus, quia est Baptismus ille hæreticorum, vel schismaticorum; sed Dei, & ubicunque fuerit inventus, & quocunque translatus. Vestrum autem non est, nisi, quod pravè sentitis, & sacrilegè agitis, & impiè separamini.*

Objiciebat undecimò S. Cyprianus: Apostoli, ut legimus Act. 19. Baptizarunt iterum eos, qui à S. Joanne Baptista tincti fuerant: sed hæretici non sunt meliores, aut majores Joanne Baptistâ: igitur nec potior eorum Baptismus, ac subinde multò magis, qui ab eis baptizati sunt, iterum sunt baptizandi.

Respondet S. Augustinus lib. 5. ca. 9. non ob aliud à Joanne tinctos iterum fuisse baptizatos, quàm quia Joannis Baptismus non fuerit Christi Baptismus, sed Joanni à Christo concessus: ideo autem à Joanne baptizati iterum erant baptismô Christi initiandi; quia, ut subdit cap. 10. *Quanquam ita credam baptizasse Joannem in aqua Pœnitentiæ in remissionem peccatorum, ut ab eo baptizatis in spe remitterentur peccata; reipsa verò in Domini baptismo id fieret.* Unde in forma distinguo minorem: Hæretici baptizantes non sunt meliores Joanne Baptistâ, quantùm ad fidei integritatem, & vitæ sanctimoniam, concedo: quantùm ad Baptismi dignitatem, & efficacitatem, nego: hæretici enim debitè baptizantes conferunt Christi Baptismum, qui longè melior est, & præstantior ipso Joannis Baptismate.

Objiciebant tandem Donatistæ authoritatem S. Cypriani: Cyprianus, inquiunt (apud S. Augustinum lib. 1. de „ Baptismo, cap. 1.) cujus tantum meritum novimus, tantamque doctrinam, cum multis Coepiscopis suis „ sententias proprias conferentibus, in „ Concilio statuit hæreticos, vel schismaticos, id est omnes qui extra unius Ecclesiæ Communionem sunt, „ Baptismum non habere; & ideo quisquis ab eis baptizatus ad Ecclesiam „ venerit, esse in Ecclesia baptizandus.

„ *Respondet* ibidem S. Augustinus: „ Non me terret authoritas Cypriani, „ quia reficit humilitas Cypriani. Magnum quidem meritum novimus Cypriani Episcopi, & Martyris. De quô „ idem Cyprianus in Epistola ad Quintum ita loquitur: Nam nec Petrus, „ *inquit*, quem primum Dominus elegit, & super quem ædificavit Ecclesiam suam, cùm secum Paulus de „ Circuncisione disceptaret, postmodum vendicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut „ diceret se primatum tenere, & obtemperari à novellis, & posteris, sibi „ potius oportere. Nec despexit Paulum, quòd Ecclesiæ prius persecutor „ fuisset, sed Concilium veritatis admisit,

„ misit, & rationi legitimæ, quam Paulus vendicabat, facilè consensit, documentum scilicet nobis, & concordię, & patientiæ tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus, sed quæ aliquando à fratribus, & collegis nostris utiliter, & salubriter suggeruntur, si sint vera, & legitima, ipsa potius nostra ducamus. *Ex quibus infert S. Augustinus*: Si ergo potuit Petrus contra veritatis regulam, quàm posteà Ecclesia tenuit, cogere Gentes judaizare, cur non potuit Cyprianus contra regulam veritatis, quam posteà tota Ecclesia tenuit, cogere hæreticos, vel schismaticos denuò baptizari? Puto quòd sine contumelia Cyprianus Episcopus Petro Apostolo comparatur, quantùm attinet ad martyrii coronam. Cæterùm magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam: quis enim nescit illum Apostolatûs principatum cuilibet Episcopatui præferendum? Sed etsi distat cathedrarum gratia, una tamen est Martyrum gloria, &c.

QUÆRES 1. *Utrum pax, & communio inter SS. Stephanum, & Cyprianum in illa celebri de Baptismate controversia, soluta fuerit, & extincta?*

RESpondeo verisimilius esse salvâ pace, & vigente mutua charitate, ac confœderatione, illam controversiam agitatam fuisse, nec inter utrumque mutuæ communionis, & charitatis vinculum fuisse solutum: *Tum quia* ipsemet S. Cyprianus mutuæ charitatis, & concordiæ zelantissimus, pacem in omnibus semper sectandam prędicavit, ut constat ex omnibus ejus epistolis de ejusmodi controversia scriptis: *Tum quia* ipse hac occasiòne scripsit librum de Unitate, ut nempe omnes Coepiscopos ad servandam pacem, & concordiam adhortetur: *Tum quia* in tertio Concilio Carthaginensi ab eo propter hanc controversiam celebrato, Coepiscopos initio Concilii sic alloquitur: *Superest*, inquit, *ut de hac re singuli, quid sentiamus, aperiamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem si diversum senserit, amoventes*. Tum denique, quia nullibi legitur Stephanum summum Pontificem S. Cyprianum, aut ejus Coepiscopos ab Ecclesiastica communione seposuisse.

Cæterùm hanc veritatem plurimis momentis urget S. Augustinus contra Donatistas, schismaticos, & hereticos; sic enim scribit lib. 1. de Baptismo, c. 6. *Quæstionis hujus obscuritas prioribus Ecclesiæ temporibus ante schisma Donati magnos viros, & magna charitate præditos Patres Episcopos ita inter se compulit, salva pace disceptare, atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta mutaverint, donec plenario totius orbis Concilio, quod saluberrimè sanciebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur*. Hinc lib. 5. de Baptis. cap. 25. scriptam ad Pompejum Epistolam excusat, „ dicens: Stephanus abstinendos putaverat qui de suscipiendis hæreticis priscam consuetudinem convellere conarentur: Iste autem (*Cyprianum dicit*) quæstionis difficultate commotus, & charitatis visceribus largissimè præditus, in unitate censuit esse manendum cum eis qui diversa sentirent; ita quamvis commotius, sed tamen fraternè indignaretur; vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, ut in tali discèptatione nullum inter eos schisma oriretur.

Item l. 2. sæpe òbjurgat Donatistas, quòd Cypriani authoritatem pro suo schismate assumerent, & ejus exemplum pro Ecclesiæ pace respuerent. Et „ eodem lib. cap. 5. sibi objiciens quomodo teneant veritatem, qui in rebus obscurioribus diversa sentiunt; aut quomodo accipiant veritatem, cùm

„ cùm contra id, quod sentiebant, declaratum esse cognoscunt? *Respondet*, quorum duorum manifestatum tenemus: unum in B. Cypriano, id est quomodo tenuerit unitatem cum eis à quibus diversum sentiebat: ait enim (in principio tertii sui Concilii) Neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes. Alterum autem quomodo accipere potuerit veritatem contra id, quod sentiebat inventam? Et si litteræ tacent, merita clamant: si epistola non invenitur, corona testatur; si Concilium non indicat Episcoporum consortium, indicat Angelorum. Non enim parvum documentum est pacatissimæ animæ in ea unitate martyrium meruisse, unde se diversum sentiens noluit separare.

Insuper lib. de unico Baptismo c.14. contra Petilianum Donatistarum principem, qui S. Stephanum inter Romanos Pontifices annumerabat, & eum illibatè gessisse annuebat, sic eum carpit S. August. *Cùm ergo Stephanus non solùm non rebaptizat hæreticos, verùm etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum, & ipsius Cypriani Epistolæ ostendunt; tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit: quid hic dicturi sunt?* Quibus constat indubitatum fuisse, tum apud Augustinum, tum apud Donatistas, Cyprianum nullatenus ab Ecclesiæ unitate per excommunicationem fuisse sejunctum.

Hujus autem veritatis assertor nedum est S. Augustinus, sed, & Vincentius Lirinensis contra Hæreses cap.9. & S. Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos, ubi loquens de tertio Concilio à Cypriano celebrato ait: *Sciant illum hæc non cum anathemate eorum, qui se sequi noluerant edidisse; siquidem in communione eorum permansit, qui sententiæ suæ contrarii erant.*

Insuper ibidem asserit, *Omnes prorsus Episcopos ad antiquam consuetudinem revolutos contrarium, & novum emisisse decretum.* Cujus indicium evidentissimum est, quòd Firmilianus ipse cum Orientalibus excommunicatus, in celebri Antiochena Synodo adversus Paulum Samosatensem sederit, & cum in Ecclesiæ pace piè sanctèque defunctum Græci colunt, ut constat ex eorum Menoglio die 28. Octobris.

Imò S. Dionysius Episcopus Alexandrinus ipsis coævus, testatur apud Euseb. l.7.c.3. & 4. S. Cyprianum à S.Stephano non desciviſſe unitate, sed sententia, aitque se Mediatorem extitisse illius pacis, quæ tum ex Orientalibus tum ex Afris cum Stephano Pontifice anno sequenti, hoc est 259. inita est, omnibus illis suam priorem sententiam rescindentibus, ut unà cùm Stephano sentirent.

Nec valet objicere verba Firmiliani in laudata epistola: *in qua sæpe inculcat, Stephanum pacem cum singulis vario discordiarum genere rumpentem, modò cum Orientalibus... modò vobiscum, qui in meridie estis à quibus legatos, &c.* Enim verò suprà monui eum indignatione perditum plura contra veritatem ibi congerere, cùmque eum excommunicasset Stephanus ob eamdem sententiam, putavit ex Cypriani in Stephanum querimoniis; idem actum à Stephano cum Afris: sed dispar erat causa: Orientales enim hujus controversiæ authores severiori animadversione erant digni, præsertim quòd nulla habita ratione majorum decretum contra antiquam consuetudinem calculo firmaverant. Cyprianus verò cùm sua decreta formavit, semper contestatus est se pacem, ac unitatem servaturum.

Insuper spreti illi legati non erant ii, quos miserat Cyprianus; quippe cùm nullibi de eo queratur; imò litteras à Stephano per nuntium recepit. Fateor quidem Stephanum fuisse comminatum

tum

tum excommunicationem, sed quòd eam non fulminaverit, patet ex dictis.

QUÆRES 2. *Utrùm S. Cyprianus suam mutaverit, & revocaverit sententiam ante passionem?*

R*Espondeo* id probabilius videri: quia quanquam illa retractatio in ejus scriptis non appareat, tamen idipsum non levia argumenta suadent. *Primò*, quia certum est, non modo Orientales cum Firmiliano, & Dionysio Alexandrino, verùm etiam Episcopos, qui cum S. Cypriano tribus Conciliis Carthaginensibus interfuerant, suam sententiam revocasse, & adhæsisse communi Ecclesiæ Traditioni, quam propugnabat S. Stephanus Pontifex: sed non est verisimile S. Cyprianum solùm pertinaciter suę opinioni adhærere voluisse contra sententiam ab omnibus fidelibus totò orbe propugnatam, & assertam: igitur, &c. Minorem nullus negabit, qui compertam sancti Cypriani humilitatem, & pietatem habuerit: Quà ratione enim vir sanctissimus absque manifesta culpa potuisset suum sensum privatum communi Ecclesiæ sententiæ opponere? Major verò constat; primò quidem de Orientalibus, & Dionysio Alexandrino, ex ipsius Dionysii Epistola ad Stephanum, quæ legitur apud Eusebium lib.7.epist.4.ubi mutata sententia, errorem vocat novam Novati pravitatem sententiam eorum, qui contendebant rebaptizandos esse ab hæreticis baptizatos. Idipsum etiam patet ex altera ejusdem epistola ad Sixtum Stephani successorem, in qua, ut suprà diximus, eum consulit, utrum baptizare posset hominem ab hæreticis baptizatum. Constat etiam ex collegis S. Cypriani: Sic enim scribit S. Hieronymus dialog. contra Luciferanos: *Conatus est*, inquit, *B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena, & ideirco hæreticorum baptisma reprobans ad Stephanum tunc Romanæ urbis Episcopum, qui à B. Petro vigesimus sextus erat, super hac re Africanam Synodum direxit, sed conatus ejus frustra fuit. Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo statuerant: ad antiquam consuetudinem revoluti, novum emisere decretum.* Idipsum testatur Vincentius Lirinensis in Commonitorio primo n.54. *Postremò*, inquit, *ipsius Africani Concilii, sive decreti, quæ vires? Deo donante nullæ, sed universa tanquam somnia, tanquam fabulæ, tanquam superfluæ, antiquatæ, abolatæ, calcatæ sunt.*

Probatur secundò, ex S. Augustino, qui idipsum affirmat pluribus in locis, maximè epistol. 48. quæ est ad Vincentium, ubi post medium ait: *Cyprianus sensisse aliter de Baptismo, quam forma, & consuetudo habebat Ecclesiæ, non in Canonicis, sed in suis, & in Concilii litteris invenitur: correxisse autem istam sententiam non invenitur, non incongruenter tamen de tali viro existimandum est, quod correxerit, & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt. Quanquam non desint, qui hæc Cyprianum prorsus non sensisse contendant: sed sub ejus nomine à præsumptoribus, atque mendacibus fuisse confictum: neque enim sic potuit integritas, atque notitia litterarum, unius quantumlibet illustris Episcopi custodire: quemadmodum Scriptura Canonica, tot linguarum litteris, & ordine, & successione celebrationis Ecclesiasticæ custoditur; contra quam tamen non defuerunt, qui sub nominibus Apostolorum multa confingerent .... Nos tamen non negamus illud sensisse Cyprianum, quod & stylus ejus habet quamdam propriam faciem, qua possit Agnosci.*

Idem apertè docet lib.2.de Baptismo cap.5.ubi sic loquitur *de Cypriano: Quomodo accipere potuerit veritatem contra id, quod sentiebat inventam, & si littera-*

ta -

tacent, merita clamant: epistola non inuenitur, corona testatur: si Concilium non indicat Episcoporum, consortium indicat Angelorum: non enim paruum documentum est pacatissimæ animæ in ea unitate Martyrium meruisse, unde se diversa sentiens noluit separare. Homines enim sumus; unde aliquid aliter sapere, quàm se res habet, humana tentatio est: nimis autem amando sententiam suam, aut invidendo melioribus, usque ad præscindendæ communionis, aut condendi schismatis, vel hæresis, sacrilegia pervenire, diabolica præsumptio est; in nullo autem aliter sapere, quàm res habet, Angelica perfectio est: quia itaque homines sumus, sed spe Angeli, quibus æquales erimus in Resurrectione, quandiu perfectionem Angeli non habemus, præsumptionem diaboli non habeamus.

Dices: S. Augustinus ibidem cap. 4. scribit se nescire, utrum S. Cyprianus suam mutaverit sententiam; ait enim, ipsum illam correcturam fuisse, si quis ei veritatem explicuisset, & consensum Ecclesiæ novisset; non autem ait, ipsum novisse consensum Ecclesiæ, aut aliquem hanc veritatem ei declarasse.

„ *Distinguo*; Non novit certo, & „ indubitato aliquo testimonio, con„ cedo, non novit probabiliter, & ex „ vehementi conjectura, nego; ait „ enim: Fortasse factum est, sed ne„ scimus; neque enim omnia, quæ illo „ tempore gesta sunt inter Episcopos, „ memoriæ, litterisque mandari potue„ runt, aut omnia, quæ mandata sunt, „ novimus. Quomodo enim potuit ista „ res tantis altercationum nebulis im„ polluta, ad plenarii Concilii lucu„ lentam illustrationem, & confirma„ tionem perduci, nisi primò diutiùs „ per orbis terrarum regiones multis „ hinc atque hinc disputationibus, & „ collationibus Episcoporum pertra„ ctata constarent? Hoc autem facit „ sanitas pacis, ut cùm diutiùs aliqua „ obscuriora quæruntur, & propter „ inveniendi difficultatem diversas fa„ ciunt in fraterna disceptatione sen„ tentias, donec ad verum, & liqui„ dum perveniatur, vinculum perma„ neat unitatis, ne in parte præcisa re„ maneat insanabile vulnus erroris: „ ergo si uni verum demonstranti fa„ cilè Cyprianus cessisset, ex Augusti„ no; multò magis ille cessit Africanorum, & Orientalium Conciliis, priora sua decreta rescindentibus, nova, & contraria emittentibus, & Stephani Papæ definitioni acquiescentibus.

APPENDIX.

De CONCILIO PLENARIO, *in quo S. Augustinus pluries asserit fuisse definitum non esse rebaptizandos hæreticos.*

NON levis est inter Theologos hujus temporis controversia, quodnam Concilium intellexerit S. Augustinus, ubi proscriptum asserit dogma de rebaptizandis ab hæreticis baptizatis. Quidam enim *Arelatense primum* esse conjiciunt; validissimis quidem, ut putant, freti momentis: alii *Bagaiense* ariolantur: quibusdam *Sardicense* placet: non paucis arridet *Capuanum*; Alii *Constantinopolitanum* adducunt in medium: nec desunt id *Alexandrino* tribuentes; alii denique contendunt non aliud, quàm *Nicænum* designari. Ut autem inter tot invicem pugnantes Authorum sententias, quid verius existimemus, apertè constet.

Observandum inprimis Concilium istud, quocunque tandem fuerit, vocari à S. Augustino aliquando *Concilium plenarium totius orbis*, sic lib. 1. de Baptismo adversus Donatistas c. 7. *Quæstionis hujus obscuritas*, inquit, *prioribus Ecclesiæ temporibus magnos viros, & magna charitate præditos Patres Episcopos ita inter se compulit salva pace di-*

discrepare, atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis, quibusque regionibus diversa statuta nutaverint, donec PLENARIO TOTIUS ORBIS CONCILIO, *quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur*. Ut & ca.8. *Restat ut hoc de Baptismo piè credamus, quod universa Ecclesia à sacrilegio schismatis remota custodit; in qua tamen si aliud alii, & aliud alii salva pace sentirent, donec* UNIVERSALI CONCILIO *unum aliquid eliquatum, syncerumque placuisset, humanæ infirmitatis errorem cooperiret charitas unitatis*. Et paulò infrà, sic subjungit; *Antequam* PLENARII CONCILII *sententia quid in hac re sequendum esset*, TOTIUS ECCLESIÆ CONSENSIO *confirmasset, visum est ei* (Cypriano)*cum fermè* 80.*Episcopis*,&c.

Aliàs idem Concilium appellat *universæ Ecclesiæ concordissimam authoritatem*: Sic lib.2.de Baptismo, cum dixisset cap.3. *Quis nesciat Episcoporum litteras per Concilia licere deprehendi, si quid in eis fortè à veritate deviatum est, & ipsa Concilia, quæ per singulas regiones, vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum authoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano sine ullis ambagibus cedere? Ipsaque plenaria sæpe priora posterioribus emendari; dum aliquo experimento rerum, aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, &c.* Subjicit cap.4. *Cyprianus tantò excellentior, quantò humilior, satis ostendit facillimè se correcturum sententiam, si quis ei demonstraret Baptismum Christi sic dari posse ab iis, qui foras exierant, quemadmodum amitti non potuit cùm foras exirent? Nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi* UNIVERSÆ ECCLESIÆ CONCORDISSIMA AUTHORITATE *firmati, cui & ipse sine dubio cederet, si jam illo tempore quæstionis hujus veritas eliquata, & declarata per* PLENARIUM CONCILIUM *solidaretur; Si enim Petrum laudat ab uno posteriore Collega patienter, concorditerque correctum, quantò citius ipse cum Concilio Provinciæ suæ* UNIVERSI ORBIS AUTHORITATI *patefacta veritate cessisset?* Iterùmque paulò post: *Quomodò potuit ista res tantis altercationum nebulis involuta ad* PLENARII CONCILII *luculentam illustrationem, confirmationemque perduci, nisi primò diutiùs per orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc disputationibus, & collationibus Episcoporum pertractata constaret?*

Interdum verò illud appellat *Concilium cunctarum Gentium*, & *totius orbis Christiani*; Sic lib.5. de Baptismo, cap.17.ait: *Neque enim* (Cypriano) *placeo, si ejus ingenium, facultatemque sermonis, & doctrinæ ubertatem sancto Concilio* CUNCTARUM GENTIUM, *cui profectò interfuit per Spiritus unitatem, præponere affectem*. Et paulò infrà: *Neque illius huic sententiæ, in qua ei visum est aliter suscipiendos ab hæreticis venientes, quàm vel in præteritum suscipiebantur: sicut ipse testatur, vel nunc suscipiuntur, sicut* TOTIUS ORBIS CHRISTIANI PLENARIO CONCILIO *rationabilis consuetudo firmata est, meam propono sententiam, sed Ecclesiæ sanctæ Catholicæ, quam sic ille dilexit, & diligit, &c.* Ex quibus apertè liquet Concilium illud, de quo S.Augustinus loquitur, reverà esse Concilium Oecumenicum, utpote cum illud appellet, non solùm plenarium: sed totius Orbis Christiani Concilium: *vel* universam Ecclesiæ quacunque se diffundit authoritatem: *vel* Concilium ex universo orbe Christiano factum: *vel* Ecclesiæ universæ concordissimam authoritatem, & alia his similia, quæ passim reperies in ejus libris contra Donatistàs: non enim Concilia Oecumenica aliter appellare solet sanctus Augustinus, quàm Concilia Ecclesiæ universæ, vel universi Orbis. Sic lib.4.ad Bonifacium, Pelagianorum superbiam arguit, quòd iam damnati in variis Conciliis Provincialibus, & nationalibus ambirent, ut propter illos

Orientis , & Occidentis Synodus congregaretur , & Catholicum orbem , quem pervertere non potuerant, commovere conarentur . Nec aliunde certè Oecumenici nomen desumitur , nisi quia ex universo Catholico terrarum orbe convocatum est : quale à S.Augustino plenarium Concilium , de quo loquitur , collectum esse significatur : Sic enim S.Leo epist.49.ait . *Ut vocatis de cunctis Provinciis Sacerdotibus , verè possit esse universale Concilium* : quapropter septima Synodus actione 6.Constantinopolitanum Concilium,vel potius Conciliabulum contra cultum sacrarum imaginum habitum damnat : quia *non exiit sonus ejus in omnem terram* .

Observandum secundò , Concilium illud plenarium celebratum fuisse ante nativitatem S. Augustini ; id quippe apertè significat lib.2.de Baptismo, ubi cùm protulisset sententiam S.Cypriani affirmantis se non aliud sapere , quàm quod decretum fuerat in Concilio celebrato ab Agripino , collectis ex Africa, & Numidia Episcopis , subjicit: *Hac attestatione satis ostendit , multò magis se fuisse commemoraturum , si quod de hac re transmarinum , vel universale Concilium factum esset . Nondum autem factum erat , quia consuetudinis robore tenebatur orbis terrarum , & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem , quia non poterant apprehendere veritatem . Postea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur , & quæritur , non solùm inventa est , sed etiam ad plenarii Concilii authoritatem , roburque perducta , post Cypriani quidem passionem : sed antequam nos nati essemus. Hanc autem fuisse consuetudinem Ecclesiæ, quæ postea multis discussis ambagibus patefacta veritate plenario Concilio confirmata est. Satis ostenditur , ex ipsius Cypriani verbis in eadem ad Jubajanum epistola , quæ in Concilio lecta commemoratur* . Quibus verbis S. Augustinus apertè significat Concilium illud , in quo proscriptus fuit Donatistarum error, fuisse celebratum ante suam Nativitatem ; natus est autem S.Augustinus secundùm aliquos anno 354. secundùm alios verò anno 357. Quibus ita prælibatis .

Dico primò , non fuisse *Arelatense* : *Primò* , quia Concilium Arelatense nullam habet ex illis notis , quibus Concilium à se laudatum designat sanctus Augustinus : non enim est Concilium plenarium , nec cunctarum Gentium , nec totius orbis Christiani ; quippe cum huic Concilio legantur tantùm subscripsisse 26.Episcopi .

Secundò , quia idem S. Doctor pluribi meminit Arelatensis Concilii , in quo testatur Donatistas victos , ac superatos : nec tamen vocat illud plenarium Concilium , sed duntaxat judicium Arelatense ; Sic lib.1. contra epistolam Parmeniani cap.6. ubi ait : *Fatetur quoque Parmenianus ad Arelatense oppidum , &* EPISCOPOS JUDICES , *& partes ex Africa convenisse , ubi omnia suis credidit , qui nihil victi potuerunt de* JUDICIBUS *conqueri : Nec tamen negat, rursus eos ad Constantinum venisse . Et quia ibi quoque ultimo* JUDICIO *superati sunt , etiam ipsum gratia corruptum esse criminatur* . En simpliciter Episcopos Judices apud oppidum Arelatense convocatos : En Constantini judicium ultimum appellatum , quod judicio Episcoporum supervenerit , ut cognitam ab illis causam iterum expenderet . En utriusque judicii parem in absolvendo Cæciliano conditionem inculcatam . Quibus ne leviter quidem plenarii Concilii meminit.Et lib.2.contra litteras Petiliani cap.92.Pelagianos alloquens , ait : *Petentibus tum Majoribus vestris Episcopale* JUDICIUM *dederat Constantinus , & apud Romam , & apud Arelatum , quorum primum apud eum accusastis , ab altero ad eum appellastis*. Similia habet epist.68. & lib.4. contra Cresconium cap.2. & in brevi-

cu-

culo collationum cum Donatistis collatione tertiæ dici cap.5. 12. 19. & 22. & alibi sæpè.

Tertiò, quia S. Augustinus epist.62. apertè testatur Arelatense Concilium non fuisse plenarium, ibi enim redarguens Donatistas, quod post Melchiadis judicium non apud Concilium plenarium, sed apud Imperatorem, Judices suos accusare ausi fuissent, quod malè judicassent, & dicerent malos Judices se esse perpessos. *Quæ vox est*, inquit, *omnium malorum litigatorum, cùm fuerint etiam manifestissima veritate superati*. Subdit: *Quasi non eis ad hoc dici posset, & justissimè diei: Ecce putamus illos Episcopos; qui Romæ judicarunt, non bonos Judices fuisse, restabat adhuc plenarium Ecclesiæ universæ Concilium, ubi etiam eum ipsis Judicibus causa posset agitari, ut si male judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur. Quod utrum fecerint probent; nos enim non factum esse, facilè probamus, ex eo quod totus orbis non iis communicat, aut si factum est, etiam ibi sunt victi: quod ipsa eorum separatio manifestat, sed tamen quid postea fecerint Imperatores, litteris sufficientissimè ostenditur: Judices enim Ecclesiasticos tantæ authoritatis Episcopos, quorum judicio, & Cæciliani innocentia, & eorumdem improbitas declarata est, non apud alios Collegas, sed apud Imperatorem accusare ausi sunt, quod malè judicarent. Dedit ille aliud Arelatense Judicium aliorum Episcoporum, non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, & omnino cupiens tantam impudentiam prohibere*. Quibus verbis significat Concilium Arelatense, non esse plenarium illud Concilium, cujus toties meminit, quippe dicit Donatistarum causam nondum esse in plenario Concilio eliquatam; sed duntaxat in Arelatensi. *Confirmatur* quia ubi S.Augustinus agit de rebaptizandis hereticis, nunquam mentionem facit Concilii Arelatensis, sed solùm ubi sermo est de causa Cæciliani; igitur signum est manifestissimum, illum non existimasse quæstionem de rebaptizatione in Concilio Arelatensi fuisse definitam. *Insuper* asserit in illo Concilio rem post magnos dubitationis fluctus discussis ambagibus, remotis dubitationibus, totius Ecclesiæ concordissima authoritate firmatam, seu ultimo judicio generalis Ecclesiæ perspicuè definitam fuisse: atqui hæc non possunt dici, nec ab Augustino intelligi de Synodo Arelatensi, ut patet ex dictis.

Denique, ut Concilium aliquod habeat veram, ac perfectam rationem Concilii plenarii, & Oecumenici, convocari debet authoritate, aut saltem consensu summi Pontificis quandiu indubitatum Ecclesiæ caput est, ut præclarè docet Perronius Cardinalis c. 42. ad Regem Anglicanum: unde S. Leo epist.61. quam Synodo Calcedonensi scribit. *Propter fidei causam*, inquit, *generale Concilium, & ex præcepto Christianorum Principum, & ex consensu Apostolicæ Sedis congregari placuit*. Quapropter Julius primus Orientales arguit, quod Synodum universalem se inconsultò celebrare tentassent; *Cum Ecclesiasticus Canon*, inquit, *prohibeat; ne præter sententiam Romani Pontificis administrentur Ecclesiæ, &c.* Sed Concilium Arelatense primum sine ulla Romani Pontificis participatione, vel consensu à Constantino solo Imperatore convocatum est, ut constat tum ex rescripto Imperatoris: tū ex ep. Synodica Patrum ejusmodi Concilii ad Silvestrum summum Pontificem, ubi ita scribunt; *Ad Arelatensium civitatem Piissimi Imperatoris voluntate adducti, inde te religiosissime Papa cum merita reverentia salutamus*. Et infra: *Utinam Frater dilectissime, ad hoc tantum spectaculum interesses; tanti fecisses profectò credimus, quia in eò severior fuisset sententia prolata, & te pariter* no-

nobiscum judicante, cœtus noster majore lætitia exultasset, &c. Non ergo huic Concilio aderat summus Pontifex, nedum per se: sed nec per suos Legatos: igitur Concilium istud nulla ratione censeri potest totius orbis Christiani. quippe cùm ei summus Pontifex Ecclesiæ visibile caput non adesset.

Dices primò: Concilium illud appellari potest ad mentem S.Augustini, Catholicum totius orbis,atque cunctarum Gentium, ad quod ex omnibus mundi partibus Episcopi convocantur: atqui hàc ratione Concilium Arelatense dici potest Catholicum, seu Oecumenicum: nam S. Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ cap. 2. loquens de Synodo Arelatensi, scribit: *Restabat utique ut Episcopi transmarini,quâ pars maxima diffundebatur Catholicæ Ecclesiæ de Afrorum collegarum dissensionibus congregarentur*: igitur, &c.

Respondeo ad majorem, non sufficere ad Concilium Oecumenicum, quòd aliqui Episcopi ex totius mundi partibus convocentur; sed omnes quotquot sunt in Christiano orbe convocari debent: quemadmodum S. Augustinus significat lib. 2. de Baptismo, cap. 3. cùm ait: *Quis nesciat ipsa Concilia,quæ per singulas regiones, vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum authoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano sine ambagibus cedere?* Ex quo infert S. Cyprianum consensurum universi orbis authoritati, si tale Concilium plenarium suô tempore actum fuisset.

Respondeo secundò negando minorem; nam Concilium Arelatense non est coactum ex universi orbis partibus, sed ex Occidente tantùm; imò ex aliquibus duntaxat Occidentis partibus, nempe Italia, Africa, Hispania,Britannia,Gallia,unde etiam 26. tantùm Episcopi ei Concilio subscripsisse videntur; quanquam enim Ado sexcentos recenseat, ab omnibus rejicitur.

Ad S. Augustinum dico, ipsum per illud *Concilium Transmarinum*, non significare aliquod Concilium reipsa celebratum, sed quòd Donatistæ potuissent postulare, quod tamen non fecerunt, aut si reverà Concilium istud illis datum est, quod tamen non admittit S. Aug.in eo damnati sunt;quippe cùm universus orbis cum ipsis non communicet. Unde post verba in objectione laudata, ait: *Hoc si factum non est,culpa eorum est à quibus fieri debuit; non orbis terrarum, qui non ad se perlata nescivit. Si autem factum est, quid peccaverunt Ecclesiastici Judices,qui crimina etiamsi vera,& ad se delata,sibi tamen non probata, damnare nullomodo debebant? Nunquid eos mali polluere poterant, qui eis manifestari non poterant? Si autem manifestati sunt eis, & aliquâ vel segnitiâ, vel cohibentiâ tales à communione removere noluerunt: & perversô judiciô pro eis etiam dixerunt sententias: quid peccavit orbis terrarum, qui causam illam malos Judices habuisse nescivit, & eos malè judicasse non credidit, de quibus judicare non potuit?* Ex quibus apparet per transmarinum judicium non intellexisse S. Augustinum Synodum Arelatensem; etenim de illo transmarino judicio suspensus,ac fluctuans loquitur, & ex hypothesi quòd habitum fuerit: compertissimum autem erat S. Augustino reipsâ coactum fuisse Arelatense Concilium,in quo toties testatur Cæcilianum fuisse absolutum, & Donatistas illius accusatores damnatos.

Instabis: Concilium secundum Arelatense celebratum annô 330. ut vult Petrus Saxius, apertè significat Canone 18. in prima Synodo Arelatensi, sedisse Præsules ex omnibus mundi partibus collectos, ait enim; *Ad Arelatensis Episcopi arbitrium Synodum congregandam, ad quam urbem ex omnibus mundi partibus, præcipuè Gallicanis, sub S. Martini* (Marini) *tempore, legimus fuisse*

fuisse celebratum Concilium, atque conventum, &c. igitur Arelatense primum reverà censeri debet Concilium plenarium totius orbis.

Nego consequentiam: Illud enim Concilium coactum duntaxat fuit ex orbe Latino, imò etiam ex quadam orbis Latini parte; quod utique non solùm apparet ex dictis, sed maximè ex Epistola Episcoporum ejusmodi Concilii Arelatensis primi ad Silvestrum summum Pontificem; non enim ajunt se congregatos ex omnibus mundi partibus, sed diversis: *Quàm diversæ*, inquiunt, *sint Provinciæ, ex quibus advenimus; ita, & varia contingunt, quæ nos censemus observari debere*.

Nec obstat, quòd in Epistola Constantini ad Crescum Syracusanum Episcopum legamus secundùm versionem Valesii, *Ex locis diversis, & propè infinitis*; nam in alia versione, quæ extat in nupera editione Conciliorum legimus, *ex diversis compluribus locis*. Nec aliud certè inferre licet ex ipsamet Episcoporum epistola; sunt enim duntaxat num. 26. Episcopi, qui ejusmodi Synodicæ epistolæ subscripserunt.

Instabis. S. Augustinus loquens, de controversia exorta inter Priminianum, & Maximianum Carthaginenses Pseudo-Episcopos, quorum primum centum Episcopi Donatistæ damnaverant, treccenti verò absolverant; conferens cum eis Cæcilianum Carthaginensem legitimum Antistitem scribit: *Quòd si vos fortè numerus movet, ut ideo contra centum, à quibus damnatus est Primianus, valere arbitremini Bagaiense Concilium, quia in eo treccenti, & decem fuerunt; cur in majori numero Episcoporum orbi terrarum consentire non vultis*, Quibus significat causam Cæciliani libratam fuisse ab Episcopis ex toto terrarum orbe collectis, sed à numeroso Episcoporum cœtu non fuit alibi ventilata, ac definita causa Cæciliani, quàm in Synodo Arelatensi: igitur reverà censet Synodum Arelatensem esse Concilium totius orbis terrarum.

Nego sequelam majoris: Non enim hunc majorem numerum Episcoporum S. Augustinus ad eos refert, qui judicârunt, sed qui judicantibus crediderunt, ac eis credentes censuerunt Cæcilianum reverà innocentem fuisse, & immunem ab omnibus, de quibus à Donatistis accusatus fuerat; unde non ait: Cur majori numero Episcoporum consentire non vultis? sed cur in majori numero Episcoporum, qui nempe legitimè absolutum Cæcilianum credunt, consentire non vultis? Eo sensu quo libro 2. contra Cresconium, cap. 61. dixit: *Omnes, qui tunc erant, vel in propinquis vel in remotis terris tam longè latèque diffusi Catholici Christiani, ad quos fama de Cæciliano, & de collegis ejus potuit pervenire, non debuisse accusatoribus victis, sed Ecclesiasticis judicibus credere; quia ubi judices omnes esse non possumus, meliùs illis, qui esse potuerunt, Judicibus, credimus; quàm credendo litigatoribus victis, quorum esse Judices non potuimus, de ipsis judicare Judicibus audeamus*.

Urgebis: Si quid obesset quominus Concilium Arelatense diceretur non solùm universale, sed, & œcumenicum totius orbis; maximè quia ex toto orbe Episcopi convocati ad ipsum non convenerant: sed hoc non officit; siquidem Concilium Constantinopolitanum primum solùm instituebant Orientales Episcopi; nec minùs tamen Oecumenicum, & generale appellatur: Hâc ratione pariter Concilium Tridentinum non diceretur universale, & Oecumenicum, quia nullus ei ex Oriente adfuit & magna pars defuit Occidentis: quid nî igitur Arelatense similiter, quamvis ex Occidente convocatis Episcopis celebratum, si non Oecumenicum, saltem universale censeri debeat?

Nego minorem, & ad ejus probationem dico Concilium Constantinopolitanum

tanum primum idcirco dici generale, & Oecumenicum, quòd junctum sit cum Romano eòdem tempore celebrato sub Damaso Papa, ex Occidentalibus Episcopis, qui Constantinopolitano interesse non potuerant, nec Orientales interesse Romano; nihilominus eadem utrique quantùm ad res fidei decrevissent, & quæ sancita fuerant Constantinopoli, Romæ fuissent probata.

Ad Concilium Tridentinum dico, non mirum videri debere si Orientalis Ecclesiæ Præsules ipsi non adfuerint; quia eo tempore habitum est, quo schismaticus Oriens erat; nec Episcopi tales erant, qui convocari possent, aut convocati vellent convenire; quia se à Papæ convocantis authoritate subduxerant: ac propterea plenarium non desinebat esse, etsi Orientales non adessent. Ex illis tamen adfuisse notantur decem nominatim, & inter illos Macharius Chiensis Græcus Archiepiscopus Thessalonicensis, factâ fidei professione, ac debitâ submissione cum Latinis admissus est.

Dico secundò: Concilium istud plenarium nec fuisse *Alexandrinum* celebratum annô 362. neque Constantinopolitanum celebratum annô 381. neque Capuense celebratum annô 377. vel, ut vult Baronius, annô 389. quia, ut diximus in secunda observatione, Concilium istud, in quo proscriptus est rebaptizantium error, celebratum est ante Nativitatem S. Augustini; natus est autem S. Augustinus annô 354. vel ad summum annô 357. ac subinde priusquam cogerentur præfata Concilia.

Dicô tertiò. Multò minùs nomine Concilii plenarii S. Augustinum intellexisse Concilium *Bagaiense* celebratum à 310. Episcopis Donatistis, ut ortum inter eos schisma sedaretur; quanquam enim pluribi S. Augustinus Concilium istud appellet nunc plenarium, nunc universale, maximè lib. 2. contra epistolam Parmeniani cap. 3. ubi scribit. *Quid ergo ponunt, quod in ipso detorqueri non possit, nisi fortè de ovis aspidum quorum multò antè meminerat Dictator illius sententiæ plenarii Concilii 310. qui cum universis Provinciis Africæ convenerant*. Et paulò infrà sic eos describit: *Trecenti decem plenarii Concilii ore veridico*. Et rursus; *quare in schismaticos suos Maximianistas per eamdem plenarii Concilii sui sententiam, talia dixerunt?* Idem habet lib. 2. cap. 7. & alibi sæpe.

Licèt, inquam, plenarii appellationem isti Concilio assignet, non tamen appellat plenarium simpliciter, & absolutè; sed plenarium Donatistarum: sic nempe lib. 3. de Baptismo, cap. 2. ait: *Maximianistas plenariô Conciliô suô damnatos, &c.* Et contra epistolam Parmeniani lib. 2. cap. 3. *Plenarii Concilii sui sententiam dixerunt, &c.* Et contra litteras Petiliani lib. 2. cap. 15. *Testis est plenarii vestri Concilii sententia*.

Addere possum, quòd cùm Donatistæ præposterâ præsumptione assererent, Ecclesiam ubique terrarum periisse, & solùm remansisse integram penes suos Sectatores in Africa; volebantque de sua duntaxat Ecclesia intelligi illud Cantic. 1. ubi Ecclesia Christum suum divinum Sponsum mysticè alloquens, ait: *Indica mihi, ubi cubes, & ubi pascas in meridie?* quia nempe Africa meridiana mundi pars est. Cùm, inquam, Donatistæ ita desiperent, S. Augustinus non seriò, & ex proprio sensu, sed ex falsa Donatistarum imaginatione Concilium illud appellat universale, & plenarium, quia in eo convenerant omnes Donatistæ, qui suam Ecclesiam universalem plenariam appellabant. Sic enim lib. 4. contra Cresconium *cap.* 8.
„ Cùm ergo dixerim si quæ essent vera
„ vestra documenta, vos Ecclesiæ Ca-
„ tholicæ ea probare debuisse, ut vos
„ intus essetis; illi autem, quos convin-
„ ceretis pellerentur foras, quid est

quòd

„ quòd respondere voluisti, ideo sepa-
„ rationem factam quod nos foras es-
„ semus propulsi; vestri autem in Ec-
„ clesia Plenaria, & Catholica reman-
serunt? Et mox hanc ipsam Ecclesiæ illorum plenariæ præsumptam notio-
„ nem irridens: Hoc si totidem verbis,
„ *inquit*, vobis Maximianenses ipsi
„ dicant, quid respondebis, nisi non
„ refelli dignos, sed tantùm rideri,
„ qui ECCLESIAM PLENARIAM cum Epi-
„ scopis jam minùs quàm centum con-
„ tra tantam numerositatem, ac mul-
„ titudinem cui plusquam trecenti
„ præsident, audeant affirmare? Cùm
„ per omnes Africæ regiones, ubi Ma-
„ ximianenses sunt, non desiit etiam
„ communio Primiani; per alios autem
„ multò plures, multòque latiores A-
„ fricæ partes unum Maximianensem
„ nemo reperiat, nisi fortè peregri-
„ nantem: Quó igitur ore contra Ec-
„ clesiam à Solis ortu usque ad occasũ
„ promissam voce veritatis, & reddi-
„ tam audes ECCLESIAM PLENARIAM di-
„ cere partem Donati? Cùm ipsa non
„ sit nisi Africæ; illa verò cum tot Gen-
„ tibus sit & Africæ. Ex his apparet qualiter PLENARIAM, & ECCLESIAM CATHOLICAM Donatistæ non agnoscerent, nisi suam, tametsi solis Africanis terminis limitatam: Quid ergo mirum, si PLENARIUM CONCILIUM intelligerent suô sensu ad Ecclesiam universam pertinens, quam putabant, & contendebant impudenter suâ duntaxat parte contineri? hòc nempe sensu *Plenarium*, & *Catholicum* Augustinus per ironiam supradictis omnibus locis juxta mentem illorum usurpavit; non quòd pro Concilio Provinciali, regionali, vel non Oecumenico plenarium putaret sumi posse; cùm alioqui suô sensu tot locis priùs recensitis hanc ipsam vocem de orbe toto, vel Ecclesia universa tam evidenter explicarit, ut contra litteras Petiliani lib. 1. cap. 22. *Ecclesiæ per tot Gentes diffusæ* PLENARIAM, & CATHOLICAM *unitatem* appellat.

Dico quartò, per Concilium plenarium S. Augustinum non intellexisse Concilium Sardicense. Tum quia inter Canones Sardicenses nullus legitur, quô prohibeatur iteratio Baptismi: Tum quia S. Augustinus non videtur aliud Sardicense Concilium agnovisse præter Conciliabulum Sardicense celebratum ab Arianis eôdem tempore, quo legitimum Sardis agebatur Concilium; sicut colligitur l. 3. contra Cresconium, c. 34. Cùm enim Donatistæ gloriarentur, quòd in principio epistolæ Synodalis Concilii Sardicensis inscriptum esset nomen Donati Carthaginensis Episcopi; sicque Orientales Episcopi eis communicarent.

Respondet S. Augustinus: Disce ergo
„ quod nescis, Sardicense Concilium
„ Arianorum fuit, &c. Unde subdit causam cur Orientales quidam Episcopi communicarent Donatistis, nempe ait:
„ Africanam hæresim Orientalis hæ-
„ resis sibi tentavit adjungere.

Dico ultimò, nomine Concilii plenarii S. Augustinum non aliud intellexisse, quàm Nycænum; quod utique tam apertum, tamque manifestum visum iis, qui S. Augustini editiones recensuerunt, ut ad marginem textûs quotiescumque *plenarium* exprimit, non aliud notarint quàm *Nycænum*: ita evidens Maldonato, cùm de Sacramento Baptismi agit, ut ex multiplicibus S. Augustini testimoniis ab eo tantùm indicatis, necessariò colligendum asseruerit, quòd intelligi de Nycæno debeant, quæ in iis omnibus locis de plenario S. Doctor affirmat: ita demum evidens Bellarmino, ut nullam causam dubitandi subesse affirmarit; cùm Concilium orbis terræ ante nativitatem suam celebratum, expressè dicat, nec aliud Concilium esse potuerit, aut fingi possit quàm Nycænum, utraque illa tam insigni expressione designatum.

Probatur insuper primò, quia omnes notæ,

notæ, quibus designat Concilium illud S. Augustinus, maximè quòd fuerit Concilium totius orbis Christiani, apprimè Nycæno conveniunt: siquidem S. Athanasius, Apolog. 2. Concilium Nycænum appellat magnam Synodum, & de eo scribit in Epistola, quam ad ipsos Africanos dirigit, quòd omnem terram habitabilem, sive orbem implebit universum, neo Indi tantùm illud, sed quotquot sunt apud alios quosque barbaros Christiani noverunt; quin & epistolâ Synodali de Arimini, & Seleuciæ Synodis ad Constantinum Imperatorem, quam ipse habet; legimus de Concilio Nycæno, quòd illius doctrina in omnium aures, vel montes penetravit, vel ut publicè, ubicumque terrarum penetrat promulgata: Non leve igitur indicium est, quòd in hoc universali Concilio non multùm diu post excitatam de hæreticis rebaptizandis controversiam, & post Synodum Arelatensem celebratam actum fuisse ea de controversia, quæ Africanos schismate tam horrendô, & tam perniciosô diviserat: cùm potissimùm Cæcilianus præsens esset, qui maximè tam gravis contentiònis à Donatistis fingebatur occasio.

Secundò; idem S. Athanasius epistolâ ad Epictetum scribit in Nycæno Concilio omnes hæreses fuisse profligatas: *Existimabam*, inquit, *omnem omnium, quotquot fuerunt, aut sunt, hæreticorum vaniloquam garrulitatem Nycæno Concilio compressam esse, ac sopitam: nam fides, quæ secundùm Scripturas ibi à Patribus tradita est, sufficiens est ad quamlibet impietatem evertendam, & ejus, quæ in Christo est fidei, stabiliendam pietatem*, Subdit paulò infrà: *Nulla in Catholicâ Ecclesiâ Synodus præter unam Nycænam æstimanda, quæ omnium hæresum profligatarum, atque inprimis Arianæ, trophæum habenda est*: Quomodo autem ad qbamlibet hæresim evertendam, non Arianam tantùm sufficiens dicitur, si hæresim Donatistarum, seu rebaptizantium, de qua tot lites, totque tumultus non ita pridem excitati fuerant, non proscripsit? quomodo vaniloquentiam omnem hæreticorum quorumcumque confudit, omnem impietatem, & irreligionem evertit, piam omnem in Christo D. fidem solidavit; hæresum demum universarum generale trophæum fuit; si adversus aliquos; & præsertim adversus eos, putà rebaptizantes, nihil planè decrevit?

Tertiò, S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, cap. 9. respondens ad interrogatum Luciferiani, quod expresserat, cap. 8. *Quare ab hæreticis baptizati suscipiuntur?* post prolixam responsionem in qua etiam meminit controversiæ inter SS. Stephanum, & Cyprianum, tandem concludit: *Synodus quoque Nycæna, cujus paulò antè fecimus mentionem, omnes hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samozateni Discipulis, &c.* Quomodo autem hæretici penitus omnes præter Pauli Samozateni discipulos, quia non in nomine Trinitatis Baptismum receperant, in illo Concilio recepti sunt, si de Baptismo Africanorum, & controversia Donatistarum nil prorsus actum est?

Denique, Concilium illud, quod plenarium appellat S. Augustinus, generale fuit, & Oecumenicum, ut jam diximus, ante ipsius S. Augustini nativitatem celebratum: sed antequam natus esset Augustinus, nullum aliud Concilium generale præter Nycænum, celebratum fuit, quod S. Augustino notum esset: nec, ut dictum est, Sardicense legitimum prorsus ignoravit.

Dices: S. Augustinus illud Concilium intellexit, cujus Canones noverat: sed Canones Nycæni Concilii sibi non erant noti ante sextum Carthaginense Concilium; cùm enim in eo orta esset contentio de appellatione ad summum Pontificem, quam licitam esse, ac probatam ferebatur in Concilio Nycæno, jus-

jussit Concilium Nycænum Canones disquiri ex primariis sedibus; hoc est Alexandrina, & Constantinopolitana, ut quid in eo decretum esset, appareret: igitur S. Augustinus non noverat, quid decretum fuerat in Nycæna Synodo.

Respondeo ad minorem, quòd si Augustinus non noverit quid decretum fuisset in Nycæna Synodo, antequam conquisiti fuissent illius Canones ex primariis sedibus, sequeretur, quòd non magis probè tenuisset, post inventos Canones, quid in ea Synodo decretum esset circa rebaptizationem hæreticorum; quia non plures, quàm qui circumferuntur Canones in prædictis Sedibus inventi sunt; attamen aliquid de ejusmodi controversia determinatum fuisse liquet ex his momentis, quæ statim protulimus. Potuit ergo S. Augustinus probè tenuisse, quid actum fuisset in Concilio Nycæno circa controversiam Donatistarum, vel ex fama per totum orbem pervagata juxta testimonium S. Athanasii, maximè verò per Africam, quippe cùm isti Concilio præsens fuerit Cæcilianus, qui noverat, quòd in eo decretum quoad rem illam, quæ maximè ad Afros pertinebat, ut inde posset ad Augustini notitiam post aliquantum tempus, per aliorum traditionem pervenire, cùm in Africa ipse viveret. Adde quòd falsum appareat ipsum nesciisse Canones Nycæni; quippe cùm in libro de hæresibus hæresi 44: scribat: *Pauliniani à Paulo Samozateno Christum non semper fuisse dicunt, sed ejus initium ex quo de Maria natus est asseverant, nec eum aliquid amplius, quàm hominem putant: Istos sanè Paulinianos baptizandos esse in Ecclesia Catholica Nycæno Concilio constitutum est: Unde credendum est eos regulam Baptismatis non tenere, quam secum multi hæretici, cùm de Catholica discederent, abstulerunt, eamque custodiunt.* Quasi per oppositum virtualiter saltem, & implicitè dicat visos non esse Concilio rebaptizandos illos, qui Catholicam Baptismatis regulam in hæresi retentam semper observarent.

Objicies secundò SS. Patres, Epiphanium, & Basilium, qui non obscurè significant, nil præscriptum, ac definitum fuisse in Concilio Nycæno circa non rebaptizandos ab hæreticis baptizatos: *Primo* namque S. Epiphanius in Anacephaleosi post enumeratas hæreses num. 8. quosdam errores alios perstringens, sic habet: *Alii, qui audaciores videntur ex Catholicorum partibus privata sibi factione conflata præter Ecclesiæ consuetudinem, ac citra generalis Concilii decretum, eos qui ab Arianis ad suas partes transeunt, iterùm baptizare nihil verentur, cùm nondum ea res, ut dixi, universali judicio decisa sit, &c.* Sed nulla ratione id assereret, si quæstio ista definita fuisset in Concilio Nycæno nam S. Epiphanius scripsit istum librum anno 11. Valentiniani, & Valentis, ut ipsemet indicat in præfatione ejus operis, hoc est anno 374. Concilium autem Nycænum celebratum est anno 321. aut 325.

Nec valet reponere, fortè Canones Concilii Nycæni latuisse S. Epiphanium contrarium enim ipsemet revincit: nam hæresi 69. quæ est Arianorum p. 11. scribit: *Imperator Ecclesiæ consulens, Oecumenicam Synodum colligit 318. Episcoporum .... eadem in Synodo Canones quidam Ecclesiastici conditi sunt, nec-non, & de Paschatis celebratione, &c.*

Deinde S. Basilius epist. 1. liberam facultatem admittit rebaptizandi, vel non rebaptizandi baptizatos à Catharis, & Encratitis, & Hidroparastis, &c. ait enim: *Antiquis visum est, Cypriano dico, & nostro Firmiliano, eos omnes uni calculo subjicere, Catharos, Encratitas, &c. Quare eos, qui ab ipsis hæreticis baptizati erant .... jusserunt ad Ecclesiam venientes verò Ecclesiæ Baptismo expurgari: sed quoniam nonnullis Asiaticis omnino visum est propter meritorum œco-*

nomiam, & dispensationem eorum Baptisma suscipi, suscipiatur. Et infrà: *Existimo ergo, quod quoniam nihil est de his, nempe Encratitis, apertè dictum, oportet nos eorum Baptismum abrogare: quod si hoc universali æconomiæ sit impedimento futurum, rursus consuetudine utendum est, & sequi oportet Patres, qui quæ ad nos pertinent providerunt*: Sed si controversia illa definita fuisset in Concilio Nycæno, neque S. Basilius hanc disceptationem ad œconomiam tantùm, sed ad fidem pertinere nuntiasset, neque liberum faceret, ut unusquisque suæ regionis consuetudinem servaret in babtizandis, vel rebaptizandis hæreticis: igitur, &c.

Respondeo ad S. Epiphanium, eum ibi quæstionem Baptismi non tractare ex professo, sed hoc obiter solum per aliam occasionem de Arianis dicit, quos aliqui rebaptizabant, licèt nulla Synodus decrevisset: ait enim: Student quidpiam sibi præter Canones arrogare ab orthodoxis incitati, ac sibi ipsis conventiculum congregantes: quin & absque Synodi Oecumenicæ statuto rebaptizare, qui veniunt ex Arianis: cùm nondùm hæc res ullo statuto, vel decreto Synodi decisa sit, propter quod permixtim adhuc degunt populi, ac inter se mutuò conversantur, & multi quoque orthodoxi sunt, ac simulatè cum Sacrorum Ministris conjunguntur, donec blasphematoris hujus hæresis manifesta segregatio fiat, & tunc ea definientur, quæ contra illam pugnant. Quibus verbis Epiphanius non asserit; nihil fuisse statutum de non rebaptizandis baptizatis ab hæreticis: contrarium enim apertè docet S. Augustinus asserens, ut hæreticos fuisse condemnatos, qui contrarium assererent, etiam longè ante nativitatem suam, quæ utique multis annis Episcopatum Epiphanii antecessit: sed duntaxat innuit, quòd nihil adhuc distinctè circa rebaptizandos ab Africanis venientes Ecclesia statuisset.

Ad S. Basilium dico, ipsum de Baptismo hæreticorum admittendo, indefinitè non dubitasse, sed solum de baptismo illorum, qui nati essent in hæresi, vel qui Baptismi formam non tenerent in mente, quam ore proferebant, ut colligitur ex epistola prima ad Amphilochium, ubi significat, quòd quia hæreticos, & eorum Baptismum juxta Ecclesiasticam regulam datum, Concilium Nycænum susceperat; non declaraverat autem, an etiam intelligeret hæreticos, qui de divina Trinitate absurdè, & impiè sentientes, errarent circa legitimam formam Baptismi, licet integram illam, & legitimam formam pronuntiarent. Utrum, inquam: ab eis collatus Baptismus esset legitimus, nec ne, in dubium revocare videtur.

Objicies tertiò. Concilium Nycænum nil expressè definit circa non rebaptizandos hæreticos indefinitè; quia de solis Paulianistis rebaptizandis agit: igitur S. Augustinus per plenarium Concilium, in quo ventilatum, & damnatum dicit Donatistarum dogma, non intelligit Nycænum, sed Arelatense, in quo id expressè definitum est.

Respondeo primò, quód etsi nullus Nycænus Canon modò reperiatur, qui rem illam expressè definiat, inde non esse consequens nullum anteà extitisse: cùm extitisse quosdam ex variis testimoniis constet; siquidem S. Hieronymus in Præfatione in lib. Judith, ait: Hunc librum Judith Synodus Nycæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse: ubi autem Nycænus ille Canon ubi legatur iste liber computatus? S. Ambrosius epist. ad Vercellensem Ecclesiam scribit, *Interdictam à Synodo Nycæna Bigamorum ordinationem*. S. Augustinus epist. 110. testatur definitum fuisse in Concilio Nycæno, ne duo Episcopi in eadem civitate simul sederent: *Adhuc*, inquit; *in corpore posito B. memoriæ Patre, & Episcopo*

meo

meo sene Valerio Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo, quod Concilio Nycæno prohibitum fuisse nesciebam. Ubi sunt autem canones ejusdem Concilii, qui modò istud prohibeant? Potuit ergo S.Augustinus rescire damnatos fuisse Donatistas in Concilio Nycæno fama vulgante, per totum orbem, & apud Catholicos invalescente, quòd de ea damnatione editus fuerit ille canon; quamvis cum aliis quibusdam injuria temporum periisset, unde fit, quod S. Augustinus nusquam *Nycæni* nomen expresserit, quotiès sermonem instituit de Concilio plenario: vel quia ea de re Canon expressus non extaret, aut cum fortè non vidisset. Quod autem non respexerit ad Concilium Arelatense, præter superiùs dicta, inde etiam fit compertum, quòd Canonem Concilii Arelatensis sibi aliunde compertum nusquam expressè laudaverit, sicut alia multa in utramlibet partem ad hujusmodi controversiam pertinentia, ex Conciliis ipsis hæreticorum refert nominatim, quantò magis ex Concilio Catholicorum, si Canonem illius plenarii Concilii vidisset? Nec enim est eadem ratio de Nycæno, quòd non sic ei notum fuit, ac de Arelatensi, quòd notissimum sibi fuisse, satis probat, cùm ad præmissam causam defendendam toties illud urget.

His adde, quòd fortè tunc temporis nondum Latinè redditi erant, nec consequenter Latinis, & Africanis comperti octoginta illi Canones, quos ex Arabico exemplari ab Alexandrino Patriarcha precariò acceptos, & in Latinum translatos, edi curaverunt Alphonsus Pisanus, & Franciscus Turianus Theologi societatis Jesu; quos utique omnes Canones Abrahamus Echelem natione Syrus, religione Maronita, genuinos esse demonstrare nisus est. Porrò inter hos Canones unus est, in quo prohibetur, rebaptizandos hæreticos; quem utique Canonem fama disseminante rescire potuit Sanctus Augustinus: at cum ipsius tenor illi non esset compertus, idcircò expressè illum laudare noluit.

Instabis. S.Augustinus nomine Concilii plenarii intelligit illud Concilium, in quo eliquata fuit Donatistarum causa: ait enim lib.2.de Baptismo cap.9. *Dum inter multos ex utraque parte tractatur, & quæritur, non solùm inventa est* (veritas) *sed etiam ad plenarii Concilii authoritatem, roburque perducta.* at illa non fuit librata in Concilio Nycæno; quippe cùm ex Africanis Episcopis solus Cæcilianus ei interfuisse legatur: igitur, &c.

Respondeo S. Augustinum censere Donatistarum causam non alibi, quàm in universali, & plenario Concilio, ubi dicitur definita, ad authoritatem, roburque perductam; siquidem lib.2.de Baptismo adversus Donatistas, c.4.ait: *Diutiùs per orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc Episcoporum disputationibus, & collationibus, pertractatam illam causam fuisse.* Unde etiam S. Augustinus non in eodem Concilio id factum significat; sed in singulis Conciliis, quæ magna charitate præditi Patres, vel Episcopi separatim in suis, quibusque Provinciis, & regionibus habuerunt: scribit enim lib. 1. cap.7. *Quæstionis hujus obscuritas prioribus Ecclesiæ temporibus ante schisma Donati magnos viros, & magna charitate præditos Patres, Episcopos ita inter se compulit salva pace disceptare, atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis, quibusque regionibus diversa statuta mutaverint: donec plenario totius Orbis Concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.*

Adde quòd etiamsi Donatistæ non adfuerint Concilio Nycæno, nihilominus eis absentibus disceptari potuit, ac utrinque librari eorum dogma à Catholicis, absentium objectiones

nes proponentibus, & solventibus, ut definitio fieret explicatior; quemadmodum licèt Lutherani, aut Calvinistæ in Concilio Tridentino disceptatores non fuerint, nihilominus utrimque agitatum est eorum dogma à Catholicis Theologis, ut inde Catholica veritas constantior effulgeret.

QUAESTIO QUARTA.

Utrum, & qualis intentio requiratur in Ministro Sacramentorum.

NOtandum primò, ex Doctore in 4. *dist.6:quæst.5.num.2.* quòd cum in administratione sacramenti duo possint spectari: nempe sacramentum ipsum, & id quod sequitur sacramentum. Per *sacramentum* intelligo, signum sensibile rei sacræ ordinatum ad hominis sanctificationem; per id autem quod sequitur sacramentum, intelligo finem, quem quisque minister, Sacramentum conferendo sibi proponere possit, putà; si quis conficiat Eucharistiam, vel propter lucrum inde capessendum, vel propter obtinendam aliquam gratiam, & superandas aliquas tentationes: ita duplex in Ministro potest intentio distingui; una, quæ respicit sacramentum ipsum conficiendum, & ministrandum modo debito, & valido; alia verò, quæ intendit finem assequendum per sacramentum. *Talis autem finis*, inquit Doctor num.3. *est duplex, scilicet principalis, & remotus, utpote, quòd baptizatus fiat filius regni, qualis fieri non potest si non habeat gratiam, per quam est dignus vita. Alius est proximus, & minus principalis, ut scilicet baptizatus fiat Christianus, sive membrum Ecclesiæ militantis, & utrumque finem potest aliquis intendere in universali, vel in particulari.* Quæritur itaque quænam ex illis intentionibus requiratur ad validè conficiendum, & ministrandum Sacramentum.

Notandum secundò, quòd cùm sacramentum possit spectari, vel materialiter, quatenus nempe constat rebus, & verbis sensibilibus, physicè, & secundùm suam entitatem spectatis; vel formaliter, & moraliter, videlicet quatenus est signum rei sacræ ordinatæ ad hominis sanctificationem: ita etiam distingui potest duplex intentio Ministri, nempe interior, & exterior: *Exteriorem* appello, per quam aliquis intendit duntaxat administrare sacramentum materialiter spectatum, idest, adhibere res, & verba, ex quibus sacramentum conficitur, & constat, nullà factà attentione ad ejus significationem, & efficacitatem moralem: *Interiorem* verò dico, per quam aliquis intendit administrare sacramentum formaliter sumptum, id est, sub ratione formali sacramenti: quatenus novit rem, & verba, quæ adhibet, ordinari ad hominis sanctificationem, & salutem.

Insuper intentio interior, alia est directa, alia indirecta: *Indirecta*, est, quà per se res non intenditur, sed ratione alterius; talis est intentio homicidii in homine ebrio, qui per se quidem directè tantùm intendit largiorem vini potationem, ex qua nihilominùs prævidet futurum homicidium; quam etiam intentionem nonnulli *interpretativam* appellant: *Directa* verò ea est, per quam res aliqua per se, & directè intenditur; qualis esset intentio homicidii ab homine mentis, & rationis compote.

Notandum tertiò, intentionem directam solitò distingui triplicem, nempe habitualem, virtualem, & actualem: *Habitualis* est illa facilitas, pronitas, & inclinatio Ministri ad conficiendum sacramentum comparata ex frequenti ejus administratione: *Virtualis* ea est, per quam Minister censetur agere virtute prioris intentionis, quam actu formavit, nec eam retractavit, aut mutavit quamvis de facto, & actu non attendat ad id, quod exequitur, nec cogitet de Sacra-

Sacramento conficiendo, & ministrando, quando de facto illud conficit, aut ministrat: *Actualis* tandem ea est, per quam Minister actu, & de facto intendit sacramentum conficere, dum illud conficit, aut ministrat.

Rursus actualis, & virtualis intentio duplex distingui potest; alia quidem absoluta; alia verò conditionata: *Absolutam* dico, quà quis absolutè, & efficaciter intendit alicui conferre sacramentum, & illius effectum: *Conditionatam* verò, quâ tantummodò id intendit sub conditione; idque vel sub conditione de futuro, vel de præterito, vel de præsenti: putà, siquis Sacerdos intenderet absolvere pœnitentem eà duntaxat conditione, vel quòd debitè confessus fuerit, vel quòd reverà doleat de peccatis, & firmum propositum non peccandi de cætero habeat, vel quòd nullatenus peccet inposterùm.

Denique, Intentio absoluta duobus modis determinari potest: *Primò* quidem ad materiam, & subjectum præsens, abstrahendo ab eo, quòd materia sit hæc materia, vel hoc subjectum: *Secundò*, ad hoc, aut illud subjectum, hanc, vel illam materiam in particulari.

His ita præmissis, resolvendum est, utrum, & qualis intentio requiratur ad confectionem, & ministrationem sacramenti. Lutherus, & Calvinus, eorumque sectatores negant ullam intentionem esse necessariam ex parte Ministri, Lutherus enim in assertione articulorum damnatorum per Bullam Leonis X. *art.*12. ait, quòd si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non seriò, sed jocô absolveret, si tamen credat se esse absolutum, verissimè est absolutus: quoniam, ut docet, sacramentum institutum est tantùm ad excitandum fidem de apprehendenda divina promissione, per quam fidem apprehensivam censet hominem justificari. Calvinus autem in antidoto Canonis sess. 7. de sacramentis Concilii Tridentini, aliam proferens rationem, ait: *Quod de intentione consecrandi garriunt Sophistæ, nullâ probabili ratione fuit proditum: nam si intentio Ministri esset necessaria, nemo est nostrum, qui certum sui Baptismi se facere ausit, &c.* Unde subdit: *Ego verò sacro-sanctæ institutioni tantùm defero, ut si Epicureus quisquam inter totam actionem subsannans, mihi cœnam ex Christi mandato, & secundùm regulam à Deo datam, ritùque legitimò administret, non dubito panem, & calicem illius manu porrecta, esse corporis, & sanguinis Christi pignora: putidas istas nænias piget excutere, ut cùm dicunt, saltem facienti, quod facit Ecclesia, nempe Magistrorum suorum dictatu recinunt.*

CONCLUSIO PRIMA.

Reverà ad confectionem, & validam administrationem sacramenti requiritur in Ministro intentio faciendi rem sacram. Hæc est de fide, determinata in Concilio Florentino, in decreto Eugenii, ubi legimus: *Omnia legis Evangelicæ sacramenta tribus perficiuntur, rebus ut materiâ; verbis, ut formâ; & persona Ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur sacramentum.* Et ex Tridentino sess.1. Can.11. *Si quis dixerit in Ministris, dum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Sessione 14. cap. 6. *Non debet Pœnitens ita sibi de sua ipsiusmet fide blandiri, ut etiam nulla illi adsit contritio, aut Sacerdoti animus seriò, & verè absolvendi desit, ut tamen se propter suam solam fidem verè, & coràm Deo esse absolutum credat; nec enim fides sine pœnitentia remissionem peccatorum præstaret: nec is esset, nisi salutis suæ negligentissimus, qui Sacerdotem jocosè absolventem cognosceret, & non alium seriò agentem sedulò requireret.* Et Can.9. *Si quis dixerit absolu-*

solutionem Sacerdotalem non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti, modò tantùm credat se esse absolutum, aut Sacerdos serio, aut jocò absolvat anathema sit.

Idem constat ex Bulla, quà Martinus V. in fine Concilii Constantiensis damnat errores Hussitarum, & Vvicleffitarum, ubi suspectum interrogat, an credat quòd malus Sacerdos cũ debita materia, & forma, & cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, verè conficiat verè baptizet, verè absolvat, & alia denique sacramenta verè conficiat.

Probat Doctor hanc veritatem in 4. dist. 6. q. 5. duplici ratione: *Prima* quidem, num. 4. ex eò quod omnis actus ex se indifferens ad significandam rem sacram, & profanam, debet determinari ab aliquo, ut sit sacer: sed quæ aguntur in sacramentis indifferentia sunt ad multa; possunt enim agi propter officia multa, multosque fines; & ablutio, quę fit in Baptismo, fieri potest ad munditiam corporalem, ad sanitatem corporis, ad ludum, & similia: nihil est autem per quod determinetur ad unum sacramentalem effectum, nisi sola ministrantis intentio: quia determinata verborum forma determinat materialem sacramenti actionem ad effectum proprium: at ipsa verborum forma sacramentalis determinari debet per intentionem Ministri; nam verba, quæ sunt indeterminata, ut in Baptismo hæc: *Ego te baptizo*, nisi determinentur intentione, quà Minister vult facere quod Ecclesia facit; certum est quòd ablutionem aquæ non ordinarent ad animæ sanctificationem, unde non essent sacramenti forma: Baptizantis autem intentio significatur per verba Evangelica; *Ego te baptizo, &c.* Pariter & intentio Ministrorum in aliis sacramentis per verba eorum formæ.

Probat secundò, num. 3. ex eò quòd omnis actio sacramentalis debeat esse actus humanus, seu judicio deliberatus: ,, nam, ut inquit, intentio requiritur ,, in quocunque homine agente aliquid non fortuitè, vel exercente aliquem actum humanum propriè loquendo de actibus humanis, qui scilicet causantur per intellectum, & voluntatem ab homine: ille autem actus, quem Minister debet exercere, debet esse humanus in eo, & non casualis, vel fortuitus; quia super fortuita non cadit obligatio: ipsa etiam obligatio est, ut homo intendat illud, ad quod obligatur. *Ita Doctor*. Quasi diceret: Ministratio sacramentorum necessariò debet importare intentionem Ministri: Tum quia est actus humanus: quippe cùm Christus Dominus sacramenta commiserit Ministris, & dispensatoribus bonorum Ecclesiæ; actus autem humanus necessariò requirit intentionem, quà dirigatur in proprium effectum; quia quæ fiunt absque intentione, casualia sunt, & fortuita; ac proinde censeri non possunt fieri cum deliberatione, & humanò modò. Tum quia Minister, cùm sit delegatus à Christo, debet agere eò modò, quò sibi demandatum est; & subinde debet intẽdere id exequi, quod est sibi delegatum, & præceptum: at actio præcepta debet fieri cum intentione; quia super fortuita non cadit obligatio: igitur, &c.

Dices primò: Si requireretur intentio in Ministro sacramenti; maximè, quia Deus non conferret effectum sacramenti, nisi juxta intentionem ministrantis: sed ita non est; plerumque enim Deus gratias, & beneficia divina confert præter intentionem Ministri, seu instrumenti, quo utitur ad illum effectum. Nam Genes. 17. Isaac præter intentionem benedixit Jacob, cùm Esau benedicere intenderet; quam tamen benedictionem Deus ratam habuit: ergo à simili, licèt Minister conferat sacramentum præter intentionem, non minùs suffici-

ſcipiens effectum ſacramenti conſequetur.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, exemplum propoſitum adverſariorum cauſæ non patrocinari, imò ei adverſari; ſiquidem Iſaac reverà habebat intentionem benedicendi unum ex ſuis filiis, eumque primogenitum inſtituere, in domo ſua, quamquam erraverit in perſona: igitur licèt ſacramenti Miniſter erraret in perſona, modò reverà intendat ſacramentum conferre, non minùs ſuſcipiens effectum ſacramenti conſequetur.

Dices ſecundò: Non magis requiritur intentio in miniſtrante ſacramentum, quàm in prædicante Evangelium; ſiquidem Chriſtus Dominus Matth. 20. eôdem modò delegat Apoſtolos ad baptizandum, & prædicandum, dicens: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.* ſed non præcepit intentionem in docendo; ſiquidem Evangelii prędicatio, etiam non ſincerè, & per invidiam facta proficit, ut docet S. Apoſtolus ad Philip. 2. *Quidam quidem, & propter invidiam, & contentionem: quidam autem propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant: quidam ex charitate, ſcientes quoniam in defenſionem Evangelii poſitus ſum. Quidam autem ex contentione Chriſtum annuntiant, non ſinceré exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis. Quid enim dum omni modò, ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus annuntietur? Et in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.* Igitur ex ordinatione Chriſti Domini, non etiam requiritur intentio in ſacramentorum adminiſtratione.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, non omni modò, ſed duntaxat ſecundùm quandam comparationem, delegatam fuiſſe poteſtatem baptizandi, & prædicandi; ſiquidem Baptiſmus dirigebatur ad omnes prorſus, etiam parvulos; prædicatio verò duntaxat ad adultos; unde licèt duo iſta miniſteria ſimul præcipiantur, non tamen eôdem modò, ſed accomodatè ad rem præceptam, & ad ſuſcipientes. Hinc non eſt eadem prædicationis, & miniſtrationis ſacramenti ſors: nam verbum Evangelii proponit quidem res credendas, non autem creditas efficit; unde ex parte miniſtrantis tantùm eſt ſpeculativum: verbum autem ſacramentale eſt practicum, & efficax, adeoque ex parte miniſtrantis debet determinari ad eum effectum, ad quem ordinatur.

Dices tertiò: Sanctus Auguſtinus dubius hæret, nec quidquam certò definit circa neceſſitatem intentionis Miniſtri: igitur non fuit ſemper ratum, ac certum in Eccleſia Miniſtri intentionem eſſe neceſſariam.

Probatur antecedens ex eodem S. Auguſtino l. 7. de Baptiſmo, cap. 53. ubi inter varias quæſtiones, quas ſibi proponit, etiam inquirens, an qui baptizat animò ſimulatò, vel jocô, vel ludò, reverà baptizet, cùm dixiſſet: *Nobis tutum eſt in ea non progredi aliquâ temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenariò Conciliò determinata ſunt: id autem fiduciâ ſecuræ vocis aſſererem, quòd in gubernatione Domini noſtri Jeſu Chriſti univerſalis Eccleſiæ conſenſione roboratum eſt.* Subjicit: *Si quis tamen fortè me in eo Concilio conſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedentibus talibus, quorum ſententiam ſequi mallem, urgeret, ut dicerem, quid ipſe ſentirem: ſi eôdem modò affectus eſſem, quò eram, cùm hæc dictarem, nequaquam dubitarem eos habere Baptiſmum, qui ubicunque, & à quibuſcunque illud verbis Evangelicis conſecratum ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide accepiſſent, quamquam eis ad ſalutem ſpiritualem non prodeſſet, ſi charitate caruiſſent, quâ Catholicę inſererentur Eccleſiæ, &c.* Quibus verbis ſignificat, ſe non dubitare quin Baptiſmus adminiſtratus verbis Evangelicis ſit validus, etiam abſque ul-

ulla baptizantis intentione, probitate, & fine.

Nego antecedens: Sanctus enim Augustinus ibidem ea de re dubitabat; quia nullum adhuc Concilium generale id definierat: nunc autem constat intentionis necessitatem in Ministro definitam fuisse in tribus Conciliis, Constantiensi, Florentino, & Tridentino; unde inferre licet, quòd si adhuc superstes esset sanctissimus ille Doctor, huic definitioni, ac veritati acquiesceret: dum autem ait, sibi certum esse, quòd valeat Baptismus Evangelicis verbis consecratus, solùm intendit significare Baptismum esse validum à quibuscunque Ministris, vel hæreticis, vel Catholicis conferatur; non autem quòd ad validitatem Baptismi duntaxat requiratur ablutio cum prolatione verborum formæ cum exclusione intentionis Ministri.

Instabis: Sanctus Augustinus censet, validum esse Baptismum ab hæreticis collatum: sed ex illius sententia hæretici non possunt habere legitimam intentionem in sacramentorum administratione: ergo reverà non existimat illam intentionem esse necessariam. Major constat ex dictis. Minor probatur ex præfatione in Psal. 31. ubi docet legitimam intentionem dirigi per fidem: hæretici autem non possunt habere fidem: ergo nec intentionem debitam.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico S. Augustinum ibidem non loqui de intentione requisita ad confectionem, & ministrationem sacramenti: sed tantùm de ea, quæ desideratur ad perficiendum bonum opus meritorium, ait enim: Nemo computet opera sua ante fidem; ubi fides non erat, bonum opus non erat; bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit: non attendas valde quid homo faciat, sed quid cùm facit, aspiciat, quò lacertos optimæ gubernationis dirigat.

Urgebis: Idem S. Augustinus tract. 5. in Joannem, dicit se non timere Ministrum ebrium baptizantem, sed tantùm attendere ad Christum, cujus nomine, & virtute Baptisma traditur: *Non timeo*, inquit, *adulterum, non ebriosum, non homicidam; quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: hic est qui baptizat*: Sed ebrius non potest habere determinatam intentionem, cum non sit compos mentis, & rationis.

Respondet Doctor num. 10. S. Augustinum loqui de ebrioso, idest, de homine ad ebrietatem assueto, & proclivi; non verò de ebrio, & ratione orbato: ebriosus autem, sicut & adulter possunt cum perversa sua habitudine rectam habere baptizandi intentionem. Nec aliud certè intendebat S. Augustinus, nam eò loco agit de sacramentis per pravum Ministrum collatis,, quæ affirmat esse valida.

Dices quartò: SS. Patres, ut dictum est in quæstione præcedenti, constanter docent in sacramentorum administratione non esse attendendam dantis conscientiam, sed duntaxat virtutem Christi, cujus nomine, & authoritate sacramentum confertur; quia alioqui salus spiritualis esset incerta, ut ait S. Augustinus lib. 1. contra litteras Petiliani cap. 3. atqui eadem incertitudo occurreret, si requireretur intentio Ministri: igitur sicut non requiritur in Ministro probitas, ita nec requiritur intentio.

Respondeo, concessâ majore, negando minorem; quamvis enim aliqua incertitudo occurrat, plurimùm tamen abest, ut tanta sit, quanta foret, si ad validam sacramenti confectionem Ministri probitas necessariò desideraretur: Vix enim dari potest aliquis ita improbus, qui intentionem non habeat conferendi sacramentum; sæpius autem occurrunt Ministri, qui mortali peccato inficiuntur. *Adde quòd*, cùm intentio facilè possit haberi, & consequenter non haberi absque gravissima malitia, quam in

in Ecclesiæ Ministro suspicari facilè non licet; inde moraliter certi esse debemus eum talem intentionem habuisse, sicut habemus de pluribus aliis minùs evidentibus, putà quòd simus filii talis hominis, non verò alterius. *Denique* non major foret certitudo collati nobis veri sacramenti, si duntaxat requireretur materiæ, & formæ sacramentalis applicatio: quis enim rescire potest veram, & naturalem aquam in suo Baptismate fuisse adhibitam, & integra formæ verba fuisse prolata?

Dices quintò: Sacramenta se habent respectu Ministri, sicut medicamenta respectu Medici; illa enim sunt animi remedia, sicut hæc sunt corporis: sed medicamenta corporum non egent intentione Medici ad suos effectus: ergo nec sacramenta intentione Ministri.

Nego majorem: Sacramentorum enim collatio verè est actus humanus, qui tantùm operatur ex intentione divina; quare ne quidem esse possunt fine agentis intentione, nec agere ex opere operato; quippè cùm illa Ministri intentio contineatur in illo opere operato, cùm istud sit humanum opus.

Dices 6. Sacramenta sunt signa sensibilia, ac proinde constare debent rebus sensibilibus; sed intentio ministri non est quid sensibile: igitur nil confert ad valorem, & integritatem sacramenti.

Distinguo majorem: Sunt signa sensibilia speculativè significantia, nego: practicè concedo. Ut autem significent practicè oportet quòd annexam habeant intentionem operantis, & ministri efficientis, quia actio sacramentalis fieri debet humanò modò, sic autem fieri nequit, ut diximus, absque deliberatione, & intentione. *Vel aliter* distinguo cum Doctore *quæst. 5. num. 9.* Sacramenta constare debent rebus sensibilibus, si res illæ habeant rationem materiæ, & formæ, concedo: si se ha-
„ beant ut determinantes materiam,
„ & formam ad esse sacramentale, ne-
„ go. Vel ut loquitur Doctor, Dico
„ quòd ad Baptismum pertinent ali-
„ qua tanquam intrinseca, & aliqua ut
„ extrinseca: Et concedo quòd nihil
„ intrinsecè pertinet ad ipsum, vel ad
„ fundamentum ejus, nisi sit sensibile:
„ tamen sicut causa efficiens requiritur
„ necessariò ad ipsum tanquam causa
„ extrinseca; ita & illud quod est quasi
„ principium agendi tali causæ effecti-
„ væ: Principium autem ultimatum
„ determinans agens intellectuale ad
„ agendum, est intentio; quia tale
„ agens per imperium voluntatis est
„ causa activa motiva aliarum poten-
„ tiarum, quæ subjacent imperio vo-
„ luntatis. Quando ergo dicitur quod
„ nihil pertinet ad sacramentum nisi
„ sit aliquid sacramenti, vel res ejus;
„ verum est de eo, quod est intrinsecum
„ ipsius sacramenti, vel signati ipsius
„ sacramenti: sed intentio neutrô mo-
„ dô est intrinsecum, requiritur tamen
ex parte agentis. *Hæc Doctor*, quibus significat materiam, & formam, quibus intrinsecè constare debet sacramentum, debere quidem esse sensibiles: secus autem de iis, quæ sunt velut extrinseca, & ex parte agentis conficientis, ac conferentis sacramentum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sola intentio exterior non sufficit ad validitatem sacramenti, sed necessariò requiritur etiam interior, vel faciendi quod facit Ecclesia: vel quod Christiani facere solent: vel quod Christus D. jussit: vel saltem faciendi Christianum eum, qui baptizatur. Ita Doctor locô suprà laudatô, num. 4. ubi ait: Dico ergo quòd intentio finis ultimi nullo mo-
„ dô requiratur in baptizante, quia
„ Paganus nullô modô intendit ordi-
„ nare istum, quem baptizat, ad vitam
„ æternam. Requiritur tamen inten-
„ tio respectu finis proximi: & hoc vel
„ in particulari, vel in generali: In
„ particulari, ut si intendat istum in-

„ trare legem Christianorum servan- „ dam: in generali, si intendit facere „ circa illum, quod Christiani solent „ facere circa suos.

„ *Probatur* etiam conclusio iisdem momentis, quibus firmata fuit præcedens; Concilia namque ibi laudata apertè docent, ad validitatem sacramenti necessariò requiri intentionem in Ministro faciendi quod facit Ecclesia: hæc autem intentio non solùm est exterior, sed interior.

Confirmatur: Quia si tantùm exterior intentio requireretur, consequens esset, quòd si per ludum, aut jocum aliquis baptizaret, aut absolveret, validum conferret sacramentum: at hoc falsum est, & directè militat in Concilium Tridentinum sess.14.cap.6.ubi ait: *Non debet pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiamsi nulla illi adsit Contritio, aut Sacerdoti animus seriò agendi, & verè absolvendi, desit*. Subdit: *Nec is esset, nisi de sua salute negligentissimus, qui Sacerdotem jocò se absolventem cognosceret, & non alium seriò agentem sedulò requireret*.

Nec valet reponere: Concilium loqui duntaxat de subsannatione exteriori, non verò duntaxat de sola interiori, quæ per externa signa non declararetur. Contrarium enim apparet: *Primo*, quia cum subsannatione exteriori potest æquè subsistere exterior intentio servandi ritus Ecclesiæ, sicut cum subsannatione interiori. *Secundò*, quia in rei veritate cum subsannatione exteriori potest quis validè baptizari, si in Ministro adsit interior intentio verè baptizandi, & consequenter subsannatio exterior non officit sacramento, nisi propter interiorem, ideoque si hæc non nocet, nec illa nocere potest.

Probatur secundò: Quia ad sacramenti perfectionem ea requiritur intentio, quâ Minister sese agenti principali conformet, & res, & verba ex se indifferentia determinet adesse sacramentale: sed intentio faciendi quod facit Ecclesia, seu quod Christiani facere solent, est ea, per quam Minister se conformat Christo principali agenti, & materia, ac forma applicata determinatur ad sacramenti constitutionem, cùm ex se sint indifferentia ad alium affectum, si talis desit intentio. Quod utique constat: nam posset aliquis puerum balneô lavare sanitatis causâ in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, quas divinas Personas invocaret ad instaurandam pueri sanitatem; quamvis autem hæc ablutio haberet eandem materiam, & formam, quæ solet adhiberi in conferendo sacramento Baptismatis; illa tamen non foret sacramentum, quia balneans, & abluens non haberet intentionem faciendi quod facit Ecclesia, aut quod Christus instituit pro sacramento Baptismi; igitur, &c.

Dices primò: Minister se habet ad sacramentum, ut instrumentum Christi, & Dei; non enim est agens præcipuum respectu effectus sacramenti: sed actio non perficitur per intentionem instrumenti, sed per intentionem agentis præcipui: igitur sacramentum potest esse validum, etiamsi nulla adsit interior intentio Ministri.

Respondet Doctor quæst.laudata *nu.9.* ad majorem, quòd Minister est causa se- „ cunda respectu ablutionis, non tan- „ tùm ut ablutio est, sed ut sacramenta- „ lis; & ideo habet propriam intentio- „ nem, cùm sit agens voluntarium, & „ non naturale; illam scilicet, quę per- „ tinet ad cognoscentem: sed respe- „ ctu principalis effectus Baptismi, sci- „ licet gratiæ, potest dici instrumen- „ tum respectu Dei, eò modô, quô „ agens dispositivum dicitur instru- „ mentum respectu perficientis: & ta- „ le agens non habet intentionem re- „ spectu termini principalis agentis, „ sed respectu sui proprii termini; & „ ita concedo, quòd non est necesse ba- „ ptizantem habere intentionem re-

spe-

„ spectu ultimi finis Baptismi: sed respectu Baptismi. *Hæc Doctor*, quibus significat Ministrum esse causam secundam respectu sacramenti, sed respectu gratiæ esse duntaxat instrumentum dispositivum: non est autem necesse, quòd conferens Baptismum intendat producere gratiam, sed sufficit, quòd intentionem habeat faciendi quod facit Ecclesia, vel quod Christiani facere solent.

Unde in forma distinguo minorem: Actio non perficitur per intentionem instrumenti, quod est inanime, & rationis expers, qualis est penicillus, qui solâ pictoris intentione, non autem propriâ movetur, concedo: ejusmodi enim instrumentum in tantùm confert ad effectum, in quantùm movetur ab agente principali: si sit instrumentum animatum, & rationale, qualis est aut servus in familia, aut præfectus, & Judex à Rege delegatus, qui nomine Regis jus populis administret, nego: cùm enim Rex non eis determinet actiones particulares, sed eos relinquat in eorum arbitrio, hinc est, quòd egeant prudentiâ, quâ certas actiones exerceant ex intentione, & deliberatione: sacramentorum autem Minister est ejusmodi: non enim tantùm est instrumentum Dei, & Christi secundùm vim motricem; siquidem non solùm movetur, & agitur; sed etiam aliquô modô seipsum movet, & agit. Ejus enim prudentiæ Christus Dominus multa commisit in speciali, & determinata sacramentorum administratione; Ministri namque sacramentorum sunt dispensatores mysteriorum Dei: sed ex 4. cap. 1. ad Cor. *Inter dispensatores quæritur, ut fidelis quis inveniatur*, ac proinde deliberatione, & intantione eget, ut debitè commissum ministerium impleat.

Urgebis: Instrumentum etiam ratione præditum non requirit peculiarem intentionem, ut actio, ad quam assumitur, debitè fiat per causam principalem: igitur hac ratione non est opus intentione Ministri ad valorem sacramenti. Probatur antecedens: Quis enim potest ex alterius commissione emere, aut vendere, nuptias cum absente sponsa contrahere, & alteri inservire per modum interpretis ad deponenda sua peccata coram Sacerdote: sed quovis animô id exequatur ille Minister, & sive actionem improbet, sive approbet, sive volens interiùs, sive nolens; actio, quam gerit, censetur valida: igitur, &c.

Respondeo, aliquid posse fieri per Ministrum duobus modis: *Primò*, ut referat tantùm mentem, & voluntatem hominis, qui cùm rei gerendæ interesse non possit, ipsum ut delegatum, internuntium, & interpretem assumit, & constituit: *Secundò*, itaut ille delegatus domini sui personam sustineat, & vices agat; ex suo tamen arbitrio commissum sibi ministerium impleat, ut œconomus, aut dispensator rerum familiæ. Itaque *distinguo antecedens*: Instrumentum ratione præditum potest aliquid validè facere citra intentionem, quando rem non exequitur ex proprio arbitrio, nec illa res pendet ab ejus voluntate, sed habet duntaxat rationem internuntii, aut interpretis, concedo: secus, nego: Minister autem sacramenti habet partem in confectione sacramentorum, quorum est œconomus, & dispensator, & illa dispensat, & administrat ex proprio nutu, & arbitrio: igitur neganda est consequentia.

Dices secundò: Non requiritur interior intentio faciendi quod facit Ecclesia, si Baptismus per jocum, & ludum collatus, censeatur validus: at ita est: igitur, &c. Major constat: qui enim mimicè tantùm, & ludicrè operatur non aliam habet intentionem, quàm ludendi, & risum, ac voluptatem aliis faciendi. Minor verò probatur ex facto S. Genesii Romani Martyris; nam, ut testatur Ado, in suo Martyrologio ad diem 25. Augusti: Cùm Genesius mimum

ageret in Theatro coram Diocletiano, ut ludum exhiberet Imperatori, finxit se ægrotare,& proposuit batizari;ideoque accersiti sunt alii duo Mimi, qui Presbyteri, & Exorcistæ personam gerentes, eum aquâ lavarent; ab eis autem interrogatus utrum crederet, respondit ex animo se credere, statimque vidit desuper manum cœlitus venientem, & Angelos Dei radiantes circa se stantes, qui omnia peccata ejus in ipsa aqua lavarunt:unde tali visione mirum in modum confortatus, liberè, & constanter coram Imperatore professus est se esse Christianum, & idolorum cultum cœpit execrari: quapropter variis tormentis laniatus, tandem capitis obtruncatione gloriosum martyrium subiit.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico *primò* S. Genesium dici posse fuisse baptizatum non ministeriò hominis, sed Angeli cujusdam ex illis, qui circa illum steterunt. *Secundò*, quòd cùm repente mutatus esset, & Baptismum seriò postularet, potuit docere ipsum Pseudo-Presbyterum ritum legitimum administrandi Baptismum,adeoque licèt talis actio visa fuerit sedentibus in theatro, tanquam subsannatio; potuit tamen reverà censeri Baptismus seriò collatus. Unde in Martyrologio Rom. legimus:Cùm Genesius mysteriis Christianorum illuderet, inspiratus à Deo,repente conversus ad fidem,baptizatus est. *Tertio* denique, dici posset non fuisse fortè verum Baptisma; licèt enim Genesius non fuerit denuò baptizatus, justificari tamen potuit per vivam illam fidem charitate formatam, quâ Catholicam Religionem animosè professus est, & martyrium subiit;unde fortè nonnisi specietenus baptizatus est Baptismô fluminis, reverà autem mundatus per Baptismum flaminis, & sanguinis.

Urgebis: Reverà Baptismus per jocum,& ludum sine ulla intentione vera collatus, approbatus fuit ab Ecclesia: ergo præfata solutio nulla. Probatur antecedens: nam Baptismus ab Athanasio adhuc puero ludi gratiâ collatus aliis pueris, ratus habitus est,& validus ab Alexandro Episcopo Alexandrino, & ex Concilio Sacerdotum judicatum est pueros illos non esse rebaptizandos, ut constat ex Ruffino lib.1.Ecclesiasticę Historiæ cap. 14. *Alexander*, inquit, *collocutus cum Concilio Clericorum statuisse dicitur, illis, quibus integris interrogationibus, & responsionibus aqua fuerat infusa, iterari Baptismum non debere, sed adimpleri ea, quæ à Sacerdotibus ministrari mos est* Idem testantur *Socrates* lib.1. cap.11. *Sozomenus* lib.2. cap. 16. *Nicephorus* lib. 8.cap.14. Quòd autem Baptismus ille collatus fuerit cum sola intentione exteriori, constat: quænam enim potuit esse alia intentio in puero cum pueris colludente,& Episcopum simulante? igitur; &c.

Respondeo primò, negari posse antecedens, & illius probationem; historia enim illa non ita videtur certa: Primò namque fuit à Ruffino scriptis mandata; ille autem eam dubiam habet, ut rem, quæ aliorum narratione vulgaretur,unde illam referens,ait: *Ferunt &c.* Secundò, Authores, qui prædictam historiam referunt, invicem non consentiunt: Socrates enim ait, quòd Alexander prætergrediens ludentem Athanasium contemplatus fuerit: Sozomenus eum animadvertisse,cùm Clericos convivas expectaret; Nicephorus autem, quòd in loco sublimiori sedens hunc ludum observaverit. Tertiò, idem Socrates ludum hunc puerilem narrans, prætermittit ea,quę spectant ad Baptismum,neque ullum verbum facit de aliquibus pueris ab Athanasio baptizatis. Verùm, cùm Ruffinus memoret, se illam historiam accepisse ab his,qui cum ipso Athanasio vixerunt;idcirco ne tot, tantisque Authoribus fides denegetur, suppositâ ipsius rei veritate;

Respon-

Respondeo secundò, Athanasium baptizando habuisse intentionem faciendi quod facit Ecclesia, quod utique colligi potest, *Primo* ex eo quòd Athanasius tunc temporis licèt dicatur puer, nihilominus non erat ætatis ita parùm provectæ, quin potuerit intentionem legitimam interiorem habere: Tum quia de Athanasio speciatim Sozomenus tradit, quòd Alexander non ita diu post eum Convictorem suum, & scribam constituerit: Nicephorus addit, quòd non ita longò post tempore illum in Diaconorum ordinem evexerit.

Cui consentit Socrates, scribit enim: *Cùm jam adolevisset Athanasius, Alexander eum ordinavit Diaconum, Niceam duxit secum, ut ibi in Concilio sibi esset in disputando subsidium*: unde sit consequens Athanasium ad minimum fuisse 12. annorum, cùm hunc Baptismum faceret; Alexander enim eum sibi reliquit successorem in Episcopatu Alexandrino; testatur autem Baronius eum mortuum fuisse anno Domini 326. ludus autem ille, ut refert Ruffinus, contigit anno 311. ac subinde ad minus 12. annorum puer erat Athanasius, qui cum aliunde esset eximia ingenii sagacitate, ac solertia præditus, facilè potuit intelligere, quæ necessaria erant ad Baptismum: Id confirmatur ex eo quòd Ruffinus ibidem dicat, pueros ab Athanasio baptizatos, fuisse Catechumenos; ac subinde jam de rebus fidei eruditos: ergo multò magis ipse Athanasius eas noverat.

Tum quia idem Ruffinus narrat, „ quod cùm Alexander hunc ludum „ puerorum inspexisset, vocavit ad se „ Clericos, & eis quid eminùs ipse vi„ deret, ostendit; Tum eos ire jubet, „ & comprehensos omnes pueros, ad „ se perducere; cum adessent pueri, „ quærit quis eis ludus, quid egissent, „ & quomodo; illi, ut talis habet ætas, „ pavidi negarunt primò: tum rem ge„ stam ordine pandunt, & baptizatos „ esse quosdam Catechumenos faten„ tur per Athanasium, qui puerilis lu„ di simulatus fuerat Episcopus; Ale„ xander diligenter ab iis, qui bapti„ zati dicebantur, quid interrogati „ fuissent, quid respondissent: simul „ & ab eo, qui interrogaverat; ubi „ videt juxta Religionis nostræ ritum „ omnia constare, statuit ex Concilio „ Clericorum, iis, quibus aqua fuerat „ infusa, Baptismum iterari non de„ bere, sed adimpleri ea, quæ solent à Sacerdotibus. *Hæc Ruffinus*: Sed Alexander non adhibuit hoc examen, nisi ut expenderet, an baptizans habuisset intentionem faciendi, quod viderat in Ecclesia fieri ab Episcopo baptizante: igitur, &c.

Nec obstat, quod Baptismus ille fuerit per ludum collatus: ludus enim, & jocus distingui potest duplex. *Unus* quo nulla res seria intenditur, sed tantùm simulatio, fingendo videlicet facere; quod reverà tamen non fit, ut cùm in comedia quis fingit se manducare, & lugere, cùm tamen reverà non manducet, nec lugeat: alius verò, quo ludus intenditur, tanquam finis extrinsecus actionis, nihilominus seriò geritur id quod fit: quemadmodum histriones solent in theatris interdum cœnam instruere ad celebrandas nuptias, ubi reverà bibunt, & comedunt, quamquam id præstent ad oblectandos spectatores: hoc autem posteriori modo ludendo baptizabat Athanasius, dirigebat enim baptizandi intentionem ad recreationem, & ludum: quemadmodum Ministri avari sacramenta conferunt propter comparandam pecuniam.

Eadem solutione solvitur factum, quod narrat Nicephorus lib. 3. cap. ult. „ ubi scribit: Christianorum pueris, „ *inquit*, Hebræus puer familiaris erat, „ & cum eis ad mare colentibus na„ tandi insessisset cupiditas, consecu„ tus est eos Judæus; tum per ludum „ pueri, nudum ad mare stantem bapti-

„ ptizarunt, principio non invitum:
„ postea quàm verò, & tertiam divini
„ numinis appellationem nominarunt
„ & simul tertiam mersionem perege-
„ runt, extrema lineæ vestis textura
„ discissa imaginario amictu facto in
„ capite ejus arcanam, mysticamque
„ galeam adumbrarunt. Deinde pro
„ cereo dexteram ligno tenui arman-
„ tes, quæ ejus sacri ritus sunt myste-
„ ria omnia absolverunt; postremo &
„ circum vicinum templum psallentes
„ obambularunt, ut verò etiam tem-
„ plum ingressi sunt, sanctum munus
„ receperunr: idem porro ex æquo qui
„ ita Baptismo initiatus erat, fecit.
„ Quam rem per diligentem inquisi-
„ tionem cognitam, qui ibi sacris præ-
„ fuit, ad Ecclesiam Constantinopoli-
„ tanam renuntiavit: eo etiam puer est
„ accitus, cùm quidam Judæi, ne id
„ fieret, multa molirentur; atque ibi
„ quoque decretum, ut tantùm ab illo,
„ quod deesset, juxta mysterii execu-
„ tionem compleretur: Et ita factum
„ est, qui puer, ubi ad justam ætatem
„ pervenit, in sacerdotii Ordinem est
„ allectus, & æditus, seu Custos ma-
„ ximi templi factus etiamnum ibi
„ vivit.

Eadem, inquam, solutio, quæ præcedens recurrit: ex hac enim narratione colligitur, quod isti pueri jam essent grandevi, quippe cùm natationi incumberent, & insuper quod suscipiens habuerit intentionem Baptisma reverà accipiendi: dicitur enim volens illud accepisse: ac subinde validus fuit ille Baptismus; cum nec materia, nec intentio in suscipiente, & conferente deesset.

Dices tertiò: Si in Ministro sacramenti requireretur interior intentio faciendi quod facit Ecclesia, maxime illa intentio dirigi deberet ad id, quod facit vera Ecclesia: sed Baptismus collatus ab eo, qui non intendit facere, quod facit vera Ecclesia, non minùs est validus: igitur ad validitatem sacramenti talis intentio non requiritur. Major constat. Minor probatur. Hæretici validè baptizant: sed non intendunt facere quod facit Ecclesia Romana, quæ sola est vera, sed Calvinistæ v. g. tantùm intendunt facere, quod fieri assolet in eorum secta, & congregatione, quæ non est Ecclesia vera, sed potius synagoga Sathanæ: igitur, &c.

Nego minorem, & ejus probationem distinguo: Calvinistæ non habent intentionem faciendi quod facit vera Ecclesia Romana, quoad effectum sacramenti, putà impressionem characteris, gratiæ sanctificantis infusionem, & realem peccatorum remissionem, concedo: non enim existimant hæc omnia per Baptismum fieri, & conferri: non intendunt facere, quod facit vera Ecclesia, quoad actum sacramentalem, institutum à Christo, quem vera Ecclesia ministrat, & celebrat, nego: quamquam enim Calvinistæ non credant Ecclesiam Romanam esse veram, nec in ministrando Baptismate intendant facere quod illa præstat; & consequenter habeant intentionem materialiter oppositam intentioni veræ Ecclesiæ: habent tamen intentionem ipsi formaliter conformem: illi siquidem intendunt facere quod Christus instituit, & fieri mandavit; hoc autem ipsum est, quod Ecclesia Romana in ministrando Baptismate intendit. Quamobrem Calvinistæ, vel alii hæretici volunt facere, quod Ecclesia vera formaliter facit: volunt enim facere, quod facit Ecclesia Christi, licet in hoc errent, quod existiment, illam Christi Ecclesiam non aliam esse, quàm suam Congregationem.

Instabis; Vera Ecclesia non tantum intendit actum Baptismi, sed etiam ejus effectum, scilicet peccati remissionem, gratiæ sanctificantis infusionem: at hæretici istud non intendunt, ut concessum est: igitur non intendunt face-

re,

re, quod facit vera Ecclesia.

Distinguo majorem: Vera Ecclesia id intendit primario, & formaliter, nego: sic enim dumtaxat intendit sacrum opus, actum, & ritum sacramentalem; id intendit materialiter, consequenter, seu secundariò, concedo: & similiter distincta minore, neganda est consequentia; non enim est necessum; quòd Ecclesiæ Ministri distinctè, & directè intendant id omne, quod intendit Ecclesia, licèt hoc laudabile sit: Unde Baptismus à Pelagianis collatus, admissus fuit ab Ecclesia, quamquam ipsi in conferendo Baptismate non intenderint remissionem peccàti originalis, quod non agnoscebant,

CONCLUSIO TERTIA.

Habitualis intentio non sufficit ad validam sacramenti administrationem: virtualis autem est sufficiens, actualis verò est perfectissima. Hæc est communis apud Theologos; eamque tradit subtilis Doctor in *4.dist.6.num.3.* „ ubi ait. Dico quod sola intentio habitualis non sufficit in Baptismate: „ quia propter istam non dicitur actus „ ejus, licet sit conformis illi habitui actus humanus. Nam si aliquis habeat „ habitum inclinantem ad desiderium „ sanitatis, si curatur nullo modo intendens sanitatem, sed ad ludum, „ non dicitur consequi sanitatem per „ aliquem actum humanum, sed casualiter, vel fortuitè, non magis, „ quàm si non habuisset intentionem „ ad sanitatem: ergo sola intentio habitualis non sufficit respectu finis actus humani, ut humanus est. Nec „ requiritur in baptizante semper intentio actualis, quia non obligavit „ Deus hominem ad impossibile, vel „ nimis difficile, cujusmodi est non distrahi: quia secundùm Augustinum 3.de lib.arb. *Non est in potestate nostra, quin visis tangamur*. Nec „ etiam plus obligavit Ministrum in „ illo actu, quàm in exequendo actus „ aliorum Sacramentorum. In conficiendo autem Eucharistiam, quæ est „ excellentissimum sacramentum, non „ obligavit hominem ad non distrahi, „ quia priùs intendens celebrare, licèt „ in proferendo verba sacramentalia „ distractus sit; verè tamen conficit.

„ Ex his concludo, quod sufficit in baptizante intentio virtualis, hoc „ est, quod aliquando habuerit intentionem actualem, ex qua descendit „ tunc verè actus baptizandi, sive in „ isto actu habet intentionem actualem, vel aliquam ex ea descendentem, sive non. Intelligo autem, quòd „ descendit iste actus absque omni motu voluntatis contrario interveniente. Sicut si induens se ad Missam, „ intendens celebrare secundùm usum „ Romanæ Ecclesiæ, & ex isto procedat continuò fortè secundùm aliquem habitum derelictum in phantasia, cum magna distractione verè „ facit ea, quę necessaria sunt ad istum „ actum sacramentalem, qui est conficere.

Probatur àutem conclusio: Quia (ut diximus) Minister in sacramentis debet operari humano modo, hoc est, cum deliberatione, & judicio; sed res, quæ fit cum intentione tantùm habituali, non fit semper cum deliberatione, & judicio, ebrius enim, & furiosus multa potest exequi ex habitu aliunde comparato. *Deinde*, habitualis intentio est indifferens ad hunc, aut illum effectum, nec determinari potest ad unum potius, quàm ad alterum, nisi accedat quædam actualis advertentia mentis, & deliberatio voluntatis: si quis enim habitu misericordiæ præditus, nihil de eleemosyna cogitàns, projiciat pecuniam, quam pauper accipiat; illa pecuniæ projectio, & collectio non censetur actus misericordiæ: quia fit absque advertentia rationis, & deliberatione voluntatis unde sequitur, quòd si quis dormiens, aut amens ex contra-

cto

cto habitu baptizaret, aut verba consecratoria proferret super debitam materiam, nullus esset Baptismus, nullaque consecratio, cùm ipse potius ageret ex impetu, & operaretur instar naturæ non verò modo humano, & voluntario.

Dices: Intentio habitualis sufficit ad suscipiendum sacramentum: igitur, & ad conferendum. Probatur antecedens: Si furiosus, aut amens per lucidum intervallum postulaverit Baptismum, deinde furore, aut amentia corripiatur, non tantùm non potest, sed etiam debet ei Baptismus conferri: quoniam ille censetur habere intentionem habitualem suscipiendi Baptismatis igitur, &c.

Nego consequentiam: Plura namque requiruntur ad conferendum sacramentùm, quàm ad suscipiendum; quia suscipiens se habet ad modum patientis, non agentis; ideo in eo solùm desideratur, quòd non ponat obicem per reluctantiam voluntatis: qui verò sacramentum ministrat, cùm habeat rationem agentis, idcirco tenetur per operationem humanam sacramentum administrare, & ejus materiam, & formam ad esse sacramenti determinare: id autem fieri nequit, nisi sit in eo voluntatis actus, cum actione sacramentali conjunctus, quô velit implicitè, vel explicitè, facere quod facit vera Ecclesia; ac subinde necessum est, quòd ejus actio, vel habeat annexam illam intentionem, vel saltem ex ejus virtute procedat.

Dices secundò: Si quis ebrius ex habitu percutiat aliquem, ejus intentio sufficit, ut ei deputetur ad peccatum, & subjiciatur pœnæ: igitur pari ratione illa intentio habitualis sufficiet ad bonum aliquod opus præstandum, & consequenter ad validam sacramenti confectionem.

Nego consequentiam: Nam illa percussio non vertitur vitio, nec imputatur ad culpam, pro tempore, quô ebrius, aut amens eam elicit in amentia, aut ebrietate; sed solùm propter pravam habitudinem, & voluntariam consuetudinem, ac complacentiam: hæc autem de actione sacramentali dici non possunt: nam illa æstimari debet ex tempore, quo elicitur; quippe cùm ejus materia, & forma ex se indifferentes, determinari debeant ad esse sacramenti per intentionem conferentis.

Probatur secunda pars, nempe quòd actualis intentio sit sufficientissima, & omnium optima; omnis enim intentio sufficiens ad sacramenti veritatem in actuali fundatur, & ab ea vim suam accipit: unde Minister eniti debet eam habere ministrando, quia tendere debet ad ministerii sui perfectionem. Hęc tamen non est omnino necessaria; Deus enim justior est, quàm qui ad impossibilia obliget: at est impossibile Ministrum habere semper actualem intentionem in administratione sacramenti; mentis enim evagatio prohiberi non potest; nam humanum ingenium adeo lubricum est, & inconstans, ut suam in una re cogitationem diu retinere non possit: in potestate nostra quippe non est, ut variis sensibilibus objectis subinde non afficiamur, & ad diversa phantasmata non distrahamur.

Tertia pars denique constat, nempe quòd intentio virtualis sufficiat. Ut enim actio sacramentalis fiat debito modo, sufficit quòd fiat cum ea deliberatione, quæ requiritur, ut actio sit moralis, & humana: at ad id sufficiens est intentio virtualis, ut omnes fatentur, ac proinde etiam sufficit ad legitimam sacramenti ministrationem. Hanc veritatem probat Doctor eadem *dist.6. qu.6. num.2.* ubi ait: „ Si aliquis intendit in principio Missæ, celebrare „ Missam, si posteà est distractus, non „ habet actualem intentionem, quando est distractus, patet; quia non intelligit tunc illud in actu: ergo nec „ vult illud in actu, nec habet tantùm in-

„ intentionem habitualem,quia talem „ habet dormiens: habet ergo se me„ dio modo: & hanc ejus dispositio„ nem appello *intentionem virtualem*, „ quia scilicet virtute alicujus inten„ tionis priùs habitæ actualiter, facit „ omnia quæ facit, ex illa tanquam ex „ radice:ita quòd illa intentio actualis „ fuit principium ordinatum ad om„ nes istos actus,& habet in se virtua„ liter intentionem propriam cuilibet „ istorum actuum, sicut intentio finis „ habet in se virtualiter intentionem „ propriam cujuscunque ordinati ad „ finem: & pro tanta manente inten„ tione cujuscunque ad finem ordina„ ti, manet ista intentio actualis pri„ ma, virtualiter in omnibus istis.

„ Hoc modo intendens ire ad S. Ja„ cobum, ex intentione hujus finis, „ ordinat multa alia necessaria ad il„ lum finem. Exequens autem illa or„ dinata, non semper cogitat de S.Ja„ cobo, nec de reverentia ejus. Dico „ tamen, quòd semper meretur, quia „ vel habet intentionem eorum, quæ „ sunt ad finem,cujus est illa prima in„ tentio: vel habet actus aliquos se„ quentes ex illis intentionibus; licèt „ cum illis actibus concurrant aliqui „ actus distrahentes, & ab intentione „ illa prima, & ab intentionibus pro„ priis eorum, quæ sunt ad illum fi„ nem, sicut declaratum est in 2. „ *dist.*14. *& in* 3. *dist.*15. ubi dictum „ est, quòd fortè Martyres in actu su„ stinendi Martyrium, non habuerunt „ intentionem, nisi istam virtualem: „ quia immensitas pœnarum absorbe„ bat fortè usum rationis; ista tamen „ perpessio pœnarum erat quidam effe„ ctus derivatus ex intentione servan„ di fidem Dei; & ideo dum durabat passio, durabat semper ista intentio virtualiter, sicut in effectu.

Ex his sequitur, ad valorem sacramenti requiri intentionem directam in Ministro,qua velit actionem sacramentalem, & rem sacram, ac religiosam perficere, ac celebrare: nam Minister in sacramentis debet operari humano modo; ac subinde cum deliberatione, & judicio:sed id quod fit cum intentione tantùm indirecta non censetur fieri humano modo:igitur qui vellet tantùm actionem sacramentalem in alia, putà Baptismum in largiore vini potu, quia videlicet experimento compertum habet, se toties moveri ad baptizandum, quoties largiùs biberit, non baptizaret.

Sequitur secundò, aliqua sacramenta validè ministrari sub conditione de præsenti,vel de præterito; siquidem jus Canonicum decernit *cap.*2.*de Baptismo* valere Baptismum conditionatum:nam de quibus dubium est,an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis, *Si baptizatus es, non te baptizo: sed si nondum baptizatus es,ego te baptizo,&c.* Ratio autem hujus assertionis est, quia illa conditio de præsenti, vel de præterito transit in absolutam, juxta illud Instit. de Verb.oblig.7.*Conditiones,quæ ad præsens, vel præteritum referuntur, aut statim infirmant obligationem, aut omnino non differunt*. Veluti, si Titius Consul fuit, vel S. Mævius vivit, dare spondes? Nam si ea ita non sunt, nihil valet stipulatio:sin autem ita se habent, statim valet. Quæ enim per rerum naturam sunt certa, non morantur obligationem, licèt apud nos incerta sint. Ita jus civile, quo utitur Ecclesia, nisi sacris Canonibus contradicat, *cap.*1.de novi operis nuntiatione ibi: Quia verò sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita, & sacrorum statuta Canonum Principum constitutionibus adjuvantur.

Secus autem est de intentione conditionali pro futuro, maximè de ea conditione, quæ humano modo cognosci non potest, putà si Sacerdos hàc conditione pœnitentem absolveret: Absolvo te, si es prædestinatus, vel si non sis de-

denuò peccaturus: nam illę conditiones suspendunt actum sacramētalem: quòd enim ut existat, pendet ab eventu alicujus effectûs ponendi, non potest diei existere, quandiu suspenditur positio ejusmodi effectûs: sed ita est de ejusmodi intentione conditionali pro futuro contingenti: igitur, &c.

Nec refert, quòd conditio de futuro contingenti, non minùs sit in se certa, quàm quæ est de præterito, & præsenti: nam conditio de futuro, quæcunque illa sit, suspendit intentionem; nec talis conditio potest dici efficax, quandiu non ponitur effectus: conditio enim de futuro juxta communem concipiendi modum, apponitur ad suspendendum effectum, donec impleatur.

Sequitur tertio requiri quòd ministri intentio sit determinata circa materiam, ac subjectum, saltem in specie. Non tamen requiritur, ut sit determinata ad subjectum, vel personam in particulari, si matrimonii sacramentum excipias.

Prima pars constat, quia actio sacramentalis debet procedere ex intentione ministri; at ita non procederet nisi versaretur circa materiam determinatam, & subjectum capax suscipiendæ illius actionis sacramentalis; aliàs enim actio illa esset omnino vaga, & absque deliberatione, & judicio.

Adde quod formę sacramentorum designent aliquod subjectum præsens, ut constat ex his verbis: *Ego te baptizo*, &c. *Absolvo te*, &c. *Hoc est Corpus*, &c. Nam illæ patticulæ *te*, & *hoc*, aliquam personam, aut rem præsentem demonstrant. Hinc fit, ut si sacerdos habeat præ manibus duas formulas, & unam duntaxat intendat consecrare, non determinando quænam illa sit, neutram consecrabit; quia intentio non est determinata, sed vaga, & indifferens. Si verò putet se unam habere præ manibus, & reverà duas habeat, modò velit consecrare id quod habet præ manibus, utramque consecrabit.

Secunda pars est etiam evidens, quia non potest meliùs colligi, quæ debeat esse sacramentalis intentio, quàm ex formis sacramentorum: atqui ex his non apparet, quòd illa intentio debeat esse determinata in individuo, quia valida est illa forma circa quodlibet subjectum capax sacramenti suscipiendi. Unde si Paulus accedat ad deponenda sua peccata coram sacerdote, qui existimat illum esse Petrum; quamquam Sacerdos intendat absolvere eum, quem existimat esse Petrum, non minùs valida erit absolutio.

Tertia pars tandem apparet: cùm enim in matrimonio conjuges sibi mutuò tradant potestatem suorum corporum in individuam vitæ societatem, ratio, & æquitas humani contractûs postulat, ut determinatio intentionis feratur in subjectum in particulari: iniquum enim esset, ut quis arctissimo matrimonii vinculo usque ad propriam, vel conjugis mortem, jungeretur ei personæ, cujus affectus, & mores nullatenus novisset.

Petes, an qui cum impedimento legitimo, putà defectu examinis prævii, irregularitatis, litterarum dimissoriarum, patrimonii, aut beneficii, &c. accedunt, ut ordinentur ab Episcopo, reverà ordines suscipiant, quando ut pluribi fieri assolet, Episcopus per Ministrum denuntiat publicè se non intendere eos ordinare.

Respondeo, quòd si illa intentio non sit tantùm comminatoria; sed absoluta, tales non suscipiunt ordines; quia intentio prærequisita ad valórem sacramenti, nempe actualis, aut virtualis, hic non occurrit. Non quidem actualis, quia circa illos Episcopus habet intentionem contrariam, nempe eos non ordinandi: non etiam virtualis, quia hæc fundatur in actuali præcedente non revocata; specialis enim intentio in individuo determinata generali derogat: at intentio Episcopi de ordinandis his, qui

qui præsentes sistuntur, est tantùm generalis; intentio verò non ordinandi repulsos, est specialis, quæ Episcopum determinat, ut hunc effectum determinatè nolit. Igitur eorum ordinatio censetur nulla.

Nec refert quòd Episcopus exerceat eumdem actum ordinationis imponendo manus, porrigendo instrumenta, & formam proferendo tam circa repulsos, ac circa receptos: nam id exercet solùm materialiter, non autem formaliter; quemadmodum Sacerdos, qui sacros Missæ ritus discit, eadem consecrationis verba profert super debitam præsentem materiam; nec tamen consecrat, quia non profert ea formaliter, seu cum formali intentione consecrandi: Idem enim potiori jure dicendum de Episcopo respectu eorum, quos non solùm non intendit ordinare, sed absolutè, & positivè non vult eis ordines cònferre.

Si autem requirat ex quo judicari possit, an Episcopalis illa declaratio sit tantùm comminatoria, vel absoluta. *Respondebo* istud esse maximè respiciendum ab ipso Episcopo, si adhuc in vivis perseveret: si autem obierit, ejus intentio colligi debet ex verbis, quibus suam mentem declaravit. Si autem ex eis illius mens certò colligi non possit, præfata ordinatio haberi debet ut dubia, & ordinatus tandiu cessare debet ab officio, donec sub conditione iterum ordinetur.

Mens mihi fuerat hic resolvere, quænam sit sacramentorum reviviscentia, quæve dispositiones ex parte suscipientis ad debite accipiendum sacramentum desiderentur: verùm cùm diversa sit sacramentorum efficacitas, diversamque dispositionem requirere videantur; ideo convenientius duxi harum quæstionum enucleationem ad disputationes speciales de singulis sacramentis differre; ac subinde hæc de Sacramentis in communi dicta sufficiant.

TRACTATUS PRIMUS

De Sacramentis institutis, & ordinatis in remedium peccati.

T servatam hactenus, in explicandis prioribus Sententiarum Libris, agendi, & tractandi rationem, hoc in postremo delineando constanter teneamus, ac servemus, placet illius elucidationem auspicari ab eorum Sacramentorum explicatione, quæ maximè conducunt ad expianda peccata. Quanquam enim omnia novæ legis Sacramenta (ut cum Seraphico Doctore præmonuimus in hujus operis Præfatione) ordinata sint, ac divinitùs instituta in curam, & medelam variarum infirmitatum, quibus in hoc miseriæ statu jactatur, & premitur humana mortalitas; nibilominus tria sunt, nempe Baptismus, Pœnitentia, & Extrema-Unctio, quorum potissima virtus, & efficacia in peccati emaculationem exeritur: Baptismate namque diluuntur crimina intrantium in Ecclesiam; Pœnitentiâ vero in Ecclesia manentium, Extremâ autem Unctione ab Ecclesia militante in triumphantem migrantium. Baptismô, inquam, eluuntur omnia in Ecclesiam intrantium peccata: Hæc enim est virtus Christi, & Domini (*inquit S. Maximus homil. 1. de Eleemosyna*) ut quamvis peccator, qui ejus undâ se laverit, denuò in Virginem reparatus, non meminerit ante quod fecerit, & juventutis scelera non cognoscat; fitque Virgo fide Christi, qui fuerat adulter corruptione peccati. *Quam utique mirandam efficaciam sic egregiè commendat Eusebius Emissenus homil. 7. de Paschate*. Ecce (*inquit*) quidquid iniquitatum sempiternus gehennæ ignis excoquere, & expiare vix possit, subjecto sacro fonte submersum est, & de æternis debitis brevissimo lavacri compendio cum indulgentissimo Creditore transactum est. *Nec certè minor prærogativa pœnitentiæ*: Hæc enim (*inquit Tertullianus lib. de Pœnit. cap. 9.*) de periculi timore Dominum honorat, ut in peccatorem ipsa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna supplicia, non dicam frustretur, sed expungat. *Unde lib. 2. adversus Marcionem cap. 1. inducens Adamum, & Evam lugentes, & pœnitentes appellat eos*, restitutionis candidatos, *nempe per pœnitentiam piè præsumebant in seipsis quasi resculpere justitiam originalem, & fœlicem Innocentiæ statum sibi quasi restituere. Nec mirum, nam ait Petrus Damianus Serm. 56.* Consuevit Deus honorare pœnitentes magis quàm innocentes...... Respectum Christi sequitur fletus Petri, & lacrymarum amaritudo dulcedinem antiquæ dignitatis instaurat. *Idem de Unctionis Extremæ miranda efficacitate constabit ex dicendis.*

Nemini igitur mirum videri debet, quod à frequentata apud Theologos tractandi methodo tantillum in hoc opere recedamus, alterô quàm illi, ordine Sacramentorum delineationem auspicantes: hoc enim non solùm exigit nostra tractandi ratio, sed etiam postulare videtur divina ipsa Sacramentorum Oeconomia, quorum cùm primarius effectus sit ipsa restituenda homini sanitas, & integritas, ab eis potissimùm Disputationem ordiri juvat, quæ ad sananda, hominibus per peccatum inflicta vulnera, ordinantur.

Hic igitur Tractatus tres in Disputationes distribuetur: quarum prima *Baptismi institutionem, naturam, Ministrum, & effectum aperiet*: Secunda *Pœnitentiam ut virtutem, & Sacramentum explicabit*: Tertia *tandem vim, & efficaciam Extremæ-Unctionis declarabit.* Di-

DISPUTATIO PRIMA.

De Sacramento Baptismatis.

TANTA est, tamque stupenda hujus divini Sacramenti virtus, & præstantia, ut meritò jure illud omnium Dei beneficiorum præclarissimum, ac præstantissimum dixerit S. Gregorius Nazianzenus: *Baptismus* (inquit oratione in sanctum Baptisma) *est omnium Dei beneficiorum præclarissimum, & præstantissimum: huic gratulantur cæli, hunc Angeli propter splendoris cognationem celebrant, hic futuræ beatitudinis imaginem gerit: hunc prædicare quidem, & laudibus ornare gestimus; verùm pro rei dignitate non possumus*. Quis enim dignis laudibus celebrare posset *fælix aquæ Sacramentum*, inquit Tertullianus lib. de Baptismo cap. 1. *quò ablutis delictis pristinæ cæcitatis in vitam æternam liberamur?* Unde cap. 5. Sacramentum istud assimilans piscinæ Bethsaidæ, ait: Figura „ ista medicinæ corporalis spiritalem „ medicinam canebat; eâ formâ, quâ „ semper carnalia in figura spiritua- „ lium antecedunt. Proficiente itaque „ in hominibus gratiâ Dei, plus aquis, „ & Angelo accessit: qui vitia corporis „ remediabant, nunc spiritum meden- „ tur: qui temporalem operabantur „ salutem, nunc æternam reformant: „ qui unum semel annò liberabant, „ nunc quotidiè populos conservant, „ deletâ morte per ablutionem deli- „ ctorum: exemptô scilicet reatu, exi- „ mitur, & pœna. Ita restituitur homo „ ad similitudinem ejus, qui retrò ad „ imaginem Dei fuerat; imago in ef- „ figie, similitudo in æternitate cense- „ tur: recipit enim illum Dei spiritum, „ quem tunc de afflatu ejus acceperat, „ sed post amiserat per delictum. *Hæc ille*. In tantùm etiam nonnulli è SS. Patribus Baptismi dignitatem efferunt, ut illum Incarnationis æmulum asserere non vereantur; nec abs re sanè, quemadmodum enim in illo divinorum operum omnium maximo tria stupenda relucent miracula: *Primum*, quòd divinus Spiritus in Virginem sit illapsus: *Secundum*, quòd eam tantâ fœcunditate donaverit, ut pareret Dei Filium: *Tertium* tandem, quòd Sanctum Sanctorum in utero recluderet, ut significaverat Angelus hujus ineffabilis mysterii prænuntius, dicens *Spiritus S. superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque, & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*. Ita his non absimiles stupendos effectus in Baptismate mirantur SS. Patres: nam, inquit S. Leo serm. 4. de Nativitate Domini: *Omni homini renascenti, aqua Baptismatis instar est uteri Virginalis, eòdem Spiritu replente fontem, qui replevit, & Virginem*. Unde luculenter Eusebius Emissenus in homil. 2. de Symbolo sic Deum deprecatur: *Dilata Domine, ac benedic sub instante regenerationis tempore sacræ sinus parentis: dic, Domine, Ecclesiæ tuæ, quod dixisti per Angelum Matri tuæ: Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi; Iterum mater de Spiritu sancto concipiat, iterum Virgo parturiat, iterum homo Dei Filius efficiatur, iterum Virginitas fœcundetur*. Nec inanes sanè, & cassas Deus patitur has Ecclesiæ preces: *Supervenit enim* (inquit Tertullianus cap. 4.) *statim Spiritus de cælis, & aquis superest, sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificatæ vim sanctificandi combibunt*.

Unde per salutiferam Baptismatis lotionem homo ex vitiorum senio sibi resculpit infantiæ innocentiam, & in novum hominem recreatur, ut præclarè docet

docet S. Maximus homil. de Juda proditore, ubi ait: *Baptismus Christi nobis est sepultura, in quo peccatis morimur, criminibus sepelimur, & veteris hominis conscientiâ resolutâ in alteram nativitatem recidivâ infantiâ reparamur.*

Majora his proferre audet S. Augustinus serm. 36. de Tempore, ubi Baptismi lavacrum uterô Virginali præferre vix dubitat: *Pene*, inquit, *majori munere, quàm Maria, unda ditata est: illa enim sibi tantùm meruit castitatem; ista nobis contulit sanctificationem: Illa meruit nè peccaret, ista ut peccata deleret: Illa propria delicta à se repudiat, ista in se per Dei gratiam aliena condonat: illi est collata Virginitas, isti est donata fœcunditas: illa unum procreavit, & pura est: ista generavit plurimos, & Virgo est: illa præter Christum nescit alium filium, ista cum Christo mater est populorum.*

De hoc ergo præstantissimo sacramento jam differendum est tribus in sequentibus Articulis: quorum *Primus* Baptismi institutionem, & naturam: *Secundus* illius Ministrum, & suscipientem, seu subjectum: *Tertius* ejus effectus, & ritus explicabit.

ARTICULUS PRIMUS.

De Institutione, & Natura Sacramenti Baptismatis.

BAPTISMA Græcè, Latinè idem est, ac *lotio, tinctio, ablutio*, & *immersio*, unde triplicem potissimùm in Scriptura significationem obtinet: *Primò* namque baptizare, idem significat, ac lavare; unde Judith. cap. 12. de ipsa legitur: *Et exibat noctibus in valle Bethuliæ, & baptizabat se in fonte aquæ.* Et Marci 7. dicitur: *Pharisæi enim, & omnes Judæi, nisi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes Traditionem Seniorum, & à foro nisi baptizentur, non comedunt; & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare Batismata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum.* *Secundò* denotat rei cujusque abundantiam, qua homines ita implentur, ut ea obrui, ac immergi videantur: sic afflictio vehemens quæ instar inundantis aquæ obruere, & absorbere solet hominem, appellatur etiam interdum Baptismus: Hinc Lucæ 12. Christus Dominus prænuntians omnes calamitatum fluctus, qui ingruente passione in ipsum exundare debebant, appellat Baptismum, dicens: *Baptismô habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur*: unde Marci 10. filios Zebedei alloquens ait: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, & baptismo, quo baptizor baptizari?* *Tertio* tandem, Baptismus significat primum ex septem novæ legis Sacramentis, cujus plerumque mentio fit in sacra Scriptura quam utique appellationem ab idiomate Græco derivatam jam Sacramentum istud sibi vendicat, & in ea acceptione usurpari solet à Theologis.

Quo utique sensu variis periphrasticis nominibus illustratur: Nam ratione materiæ dicitur *lavacrum aquæ salutaris; unda genitalis; sacrum, & vitale lavacrum, fluvius aquæ vitalis*, ut videre est apud S.Cyprianum, maximè epist. 2. Ratione formæ, dicitur sigillum, & obsignatio fidei, à Tertulliano lib. de Pœnitentia cap. 6. quia per ipsum Deus signat fideles velut oves pascuæ suæ, & eos in suos filios consecrat. Ab effectibus verò dicitur regeneratio, seu nativitas spiritualis, Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c.* Vel illuminatio, quia per ipsum confertur fidei lumen; unde Græci festum Epiphaniȩ appellabant *festum luminum*, quòd Christus eâ die baptizatus creditur. Sanctus autem Basilius oratione ad Baptizandos, nominat *tesseram militum Christi, amictum splendentem, &c.* Optatus autem Milevitanus vocat tunicam immutabilem, & cœlestes nuptias: *O tunica semper una, & immutabilis,*

bilis, inquit, *quæ decenter vestiat, & omnes ætates, & formas, nec in infantibus rugatur, nec in juvenibus tenditur, nec in fœminis mutatur. Aderit profectò ille dies, ut cœlestes nuptiæ incipiant celebrari.* Ac si anima à Baptismo pura, & Baptismalis gratiæ decore ornata, cùm Deo maritetur ad bonorum operum fecunditatem; unde ibidem Baptismum dicit; *Virtutum esse vitam, criminum mortem, nativitatem immortalem, cœlestis regni comparationem, innocentiæ portum, peccatorum naufragium.*

De hoc itaque mirando Sacramento, quæritur quando cœperit ejus institutio, & præceptum, quænam illius materia, quæve forma esse debeat. Quoniam autem Joannes non solùm innocentiæ, sed Baptismatis præcursor fuit: *Et nos*; inquit Tertullianus lib. 4. adversus Marcionem. cap. 23. *limitem quemdam agnoscimus, Joannem constitutum inter vetera, & nova, ad quem desineret Judaismus, & à quo inciperet Christianismus*; idcirco, ut evidentiùs pateat, quæ de Christi Domini Baptismate sumus dicturi, priùs paucula sunt de Baptismate Joannis delibanda, juxta Doctoris methodum, qui ab eadem Quæstione Tractatum de Baptismo orditur.

Quaestio Prima.

Utrùm Baptismus Joannis idem fuerit cum Baptismo Christi, & vim habuerit remittendi peccata.

Notandum primò, eam fuisse plurium tam veterum, quàm recentium hæreticorum sententiam, quòd Baptisma Joannis idem esset cum Christi Domini baptismate. Id enim in primis affirmabat Petilianus Constantiniensis Episcopus Donatista: de eo namque scribit S. Augustinus librò secundò contra litteras Petiliani cap. 32. Licèt inquiebat unus sit baptismus, erat tamen tribus gradibus consecratus. *Dedit aquam Joannes, sine nomine Trinitatis; sicut ipse professus est dicens, Ego vos baptizo in aqua, &c. Dedit Spiritum sanctum Christus, ipse ignis Paracletus crepitantibus flammis ardescens in Apostolis supervenit*: Quibus verbis solùm distinguit tria illa baptismata, in eo quòd Joannes aquam, Christus Dominus Spiritum sanctum, Paracletus verò ignem dederit. At Recentiores hæretici, maximè Zuinglius librô de vera, & falsa religione cap. de Baptismo; Centuriatores Centuria 40. titulô de Baptismo, & Calvinus librô 4. Institut. cap. 15. num. 7. audaciùs pronuntiant nullum omnino esse discrimen inter baptismum Joannis, & Christi Domini. Ait enim Calvinus: *Certissimum sit idem fuisse prorsus Joannis ministerium, quòd Apostolis postea delegatum est: non enim diversum baptismum faciunt diversæ manus, quibus administratur, sed eumdem esse eadem doctrina ostendit: in unam doctrinam Joannes, & Apostoli consenserunt, utrique in pœnitentiam, utrique in remissionem peccatorum, utrique in nomen Christi, à quo pœnitentia, & remissio peccatorum esset, baptizarunt*. Et post pauca impudentissimè scribit: *Quare neminem perturbet, quod alterum ab altero discernere Veteres contendunt? Quorum non tanti nobis esse debet calculus, ut Scripturæ certitudinem quatefaciat: quis enim Chrysostomo potius auscultet neganti in Joannis Baptismo fuisse comprehensam remissionem peccatorum, quàm Lucæ contra asserenti Joannem baptismum pœnitentiæ prædicasse in remissionem peccatorum: Nec recipienda est illa Augustini argutia, in spe dimissa fuisse peccata baptismo Joannis, Christi baptismo reipsa dimitti, &c.* Verùm quis potius auscultet Calvino perversis expositionibus verum Scripturæ sensum interpolanti, quàm omnibus SS. Patribus, quos sicut loquitur Concilium VIII. actione 1. Can. 1. *Deus tanquam inextin-*

ttas, & illuminantes gressus nostros lampades sequendos nobis proposuit.

Notandum secundò, quòd quemadmodum Joannes erat Christi D. Præcursor, ut verbò, & exemplò homines præpararet ad recipiendam gratiam per Verbum Incarnatum disseminandam, ita ejus Baptismus fuit præparativus, & dispositivus ad Baptismum Christi, ut docent SS. Patres; maximè Origenes tomô 8. in joan. *Ut præparem*, inquit, *veluti populum instructum, ego veni, & ad preparandum locum resipiscentię per Baptismum post me venturo, &c.* Athanasius quæst. 134. *Baptisma Joannis introductorium appellat*: Basilius exhortatione ad Baptismum, *initiatorium*. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. in Joan. cap. 26. *præparativum*: & lib. 2. cap. 57. *introductorium*: sicut & Damascenus lib. 4. fidei orthodoxæ, *rudimentum*, &c. Denique Cyprianus de Baptismo Christi, & manifestatione Trinitatis: *Præparabat viam Domino Joannes, lavando exteriùs corpora, ut præcederet exterius lavacrum, secuturum Baptisma, in quo conferretur animarum ablutio, & peccatorum remissio, &c.* Augustinus in Enchiridio c. 49. *Non renascebantur, qui Baptismate Joannis baptizabantur, &c. sed quodam præcursoriô illius ministeriô, qui dicebat: Parate viam Domini: huic uni, in quo sôlo renasci poterant, parabantur, &c.* Unde meritò colligit Doctor in 4. *d.* 2. *q.* 2. *num.* 2. Baptismum Joannis in hoc solùm hominibus profuisse, quòd homines disponeret ad Baptismum Christi, tum illos ad Baptismum Christi suscipiendum excitando per externam ablutionem aquæ; tum etiam prædicando fidem, & pœnitentiam, quibus digni fierent recipiendæ gratiæ novæ Legis.

Notandum tertiò, ex eodem Doctore *ibidem*, certum esse, quòd *materia* Baptismi Joannis fuerit aqua, & ablutio; id enim habetur expressè Matth. 3. Lucæ 3. Marci 1. & Joan. 1. & 3. de *forma* verò non ita constat: quidam enim Doctores contendũt eum baptizasse in determinata forma, putà *in nomine Christi venturi*; ita *Hugo Victorinus* lib. 2. de sacramentis, parte 6. cap. 6. & *Magister sententiarum* dist. 2. quos sequuntur celebriores Ecclesiæ Principes, maxime *Alensis* 4. p. q. 6. memb. 3. art. 11. *S. Thomas* 3. p. q. 58. art. 6. ad 5. unde *Doctor* tanquam magis receptam sententiam priori loco statuit. Cui pariter sententiæ adstipulantur plurimi è SS. Patribus, maximè S. Ambrosius lib. 1. de Spiritu sancto cap. 7. ubi ait: *Joannes quidem, in advenientis Jesu, non in suo baptizabat nomine*. S. Augustinus lib. quæstionum novi Testamenti quæst. 29. dicens, *Baptismum Joannis non fuisse sine mentione Christi*. Idipsum tradit S. Hierônymus in illa verba Joelis: *Effundam de spiritu meo, &c.* Favet etiam illud Actor. 19. *Joannes baptizavit Baptismò pœnitentiæ, dicens in eo, qui erat post ipsum, ut crederent*. Quod etiam inferri videtur ex illis verbis *Matthæi* 3. Ubi S. Joannes Pharisæos, & Sadducæos alloquens, ait: *Ego quidem vos baptizo in aqua, in pœnitentiam: qui autem post me venturus est . , . . ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*.

Nihilominus reclamant Durandus ibidem q. 3. Gabriel quæst. 2. & alii nonnûlli existimantes Joannem baptizasse absque ulla verborum forma, aut saltem non in ea, quam mox diximus. Tum, quia forma illa esset falsa; Christus enim jam venerat, cùm baptizaret Joannes, & id ipsum Joanni erat notum, ac proinde non erat venturus. Tum, quia Joannes idem Baptisma Christo, ac aliis ministravit; non erat autem conveniens, ut baptizando Christum, uteretur hâc formâ. Nihilominus existimo priorem sententiam esse præferendam: Tum, quod facilè dilui possint fundamenta oppositæ sententiæ; facilè enim ad primam rationem reponitur, vocabulum *venturi*, intelligi respectivè ad manifestationem Christi per prædicationem Evan-

Evangelii, & munus baptizandi: Joannes enim baptizando disponebat homines ad Baptismum Christi suscipiendum. Secunda pariter ratio facilè eliditur; cùm enim Joannes per revelationem cognovisset Christum ad se venientem, ut baptizaretur; vel eum baptizando, nullam adhibuit formam, ut docet Paludanus; vel usus est aliâ formâ, ut vult Maironius.

His ita præmissis, determinandum restat, utrum Baptismus Joannis idem fuerit cum Baptismate Christi. *Secundò*, utrum vim habuerit remittendi peccata, & conferendi gratiam sanctificantem.

CONCLUSIO PRIMA.

B*aptismus Joannis diversus erat à Christi Baptismate*. Hæc est de fide determinata in Concilio Tridentino sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit Baptismum Joannis eamdem vim habuisse cum Baptismo Christi, anathema sit*. Eadem fuit sententia Patrum Nicæni Concilii, nam in ejus Actis lib. 1. circa finem, Patres respondentes Philosopho per Macharium Jerosolymitanum, ita loquuntur de Christo. *Tunc ad Baptismum venit prædicante Joanne Zachariæ filio ad populum Baptismum Pœnitentiæ, non autem Baptismum peccatorum, aut adoptionis filiorum Dei largiente: non enim erat Joannis hoc dare, sed ipsius duntaxat inhumanati Verbi Dei*.

Eamdem veritatem tuentur SS. Patres, quibus prævivit Tertullianus lib. de Baptismo cap. 10. ubi cum dixisset, Baptismum Joannis divinum fuisse ratione mandati, humanum verò ratione conditionis, subdit; *Nihil enim cæleste præstabat, sed cælestibus præministrabat: pænitentiæ scilicet præpositus, quæ est in hominis potestate. Et infra; Adeo postea in Actis Apostolorum invenimus, quoniam qui Joannis Baptismum habebant, non accepissent Spiritum Sanctum, quem nec auditu quidem noverant; ergo non erat cæleste, quod cælestia non exhibebat*. Postmodum concludit; *Agebatur itaque Baptismus Pœnitentiæ, quasi candidatus remissionis, & sanctificationis in Christo subsecuturæ: nam quod prædicabat Baptismum Pœnitentiæ in remissionem delictorum, in futuram remissionem Deo renuntiatum est: siquidem Pœnitentia antecedit; remissio subsequitur, & hoc est viam præparare: Qui autem præparat, non idem perficit, sed alii perficiendum procurat*. Quibus verbis Tertullianus præclarè difficultatem propositam explicat.

Idem docet S. Chrisostomus hom. 10. in Matthæum, ut etiam fatetur ipse Calvinus, & S. Augustinus pluribi, maximè homil. 5. super Joannem, ubi ait: *Si quos baptizavit Joannes, iterum sunt baptizandi: planè iterum, sed non iterato Baptismo, quos enim Judas baptizavit, & Christus; quos baptizavit Joannes, non, &c.* Item lib. 5. de Baptismo
„ cap. 9. Christus tali Baptismo mundat
„ Ecclesiam, quo accepto alterum non
„ erat necessarium. Joannes autem
„ tali Baptismo pertingebat, quo accepto esset Baptisma Dominicum necessarium.

Hanc veritatem idem S. Doctor probat variis argumentis deductis ex Scriptura sacra: *Primò*, quia Matth. 21. Baptismus Joannis dicitur Baptismus hominis; Christus enim inquirit: *Baptismus Joannis unde erat? è cælo, an ex hominibus?* Atqui Baptismus Christi nullibi dicitur Baptismus hominis: *Legimus*, inquit S. Augustinus lib. 3. contra litteras Petiliani cap. 56. *Apostolum aliquibus locis dixisse, Evangelium meum, Baptismum autem meum nunquam dixit: sed nec cujusquam, per quem ministratur. Nam solus ille Baptismus, quem dedit Joannes, dictus est Baptismus Joannis*.

Probat secundò ex illo Joannis cap. 1. *Testimonium perhibuit Joannes, dicens: quia vidi Spiritum descendentem, quasi columbam de cælo, & mansit super eum, & ego nesciebam eum, &c.* Quæ verba

Ae

sic expendit S.Augustinus lib.5. de Baptismo, cap.3. *Secundùm aliquid sciebat*, secundùm aliquid adhuc nesciebat: sciebat sponsum Filium Dei, de cujus plenitudine omnes acciperent; sed quia ex ejus plenitudine ipse acceperat baptizandi potestatem, ut Joannis Baptismus diceretur, nesciebat utrum sic esset daturus, & cæteris: at si Baptismus Joannis esset idem cum Baptismo Christi, non posset dici Joannes eum nesciisse: igitur, &c.

Probat tertiò, quia licèt *lex, & Prophetæ usque ad Joannem*, tamen Joannes non erat finis legis. Nam, inquit Apostolus, *finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti*; sed si Baptismus Joannis idem esset cum Baptismo Christi, Joannes dici posset aliquo modo finis legis: quia in illius Baptismo standum esset: unde S.Augustinus lib.5. de Baptismo cap.9. Si in Joanne finis esset, Christi Baptismate opus non esset: sed quia finis legis Christus ad justitiam omni credenti, ab illo demonstratum est, ad quem pergeretur, ad hunc cùm perventum fuerit, permaneretur.

Probatur denique eadem veritas hac ratione: Ille Baptismus est diversus, cujus forma diversa est; & effectus diversi; at forma, & effectus Baptismi Christi fuerunt diversi à forma, & effectibus Baptismi Joannis; igitur, &c. Major constat. Probatur minor quoad *primam partem*. Baptismus Christi fit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: Taliter non fiebat Joannis baptisma, ut colligitur evidenter ex Actorum 19. ubi eum Paulus venisset Ephesum, invenissetque ibi quosdam discipulos: *Dixit ad eos, Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque si Spiritus sanctus sit audivimus. Ille verò ait. In quo ergo baptizati estis? qui dixerunt: In Joannis baptismate. Dixit autem Paulus, Ioannes baptizavit populum dicens, In eum qui venturus esset post eum ut crederent, hoc est in Iesum. His autem auditis baptizati sunt in nomine Domini Iesu.*

Ex quibus duo licet inferre. *Primum*, Joannem non baptizasse in nomine trium personarum, cum ab eo baptizati, nec si Spiritus sanctus esset audivissent. *Secundum*, eum tantùm baptizasse in nomine Christi venturi.

Probatur eadem minor quoad efficaciæ diversitatem: tum ex illo *Matth.5.* ubi Joannes ipse Judæis ita loquitur. *Ego quidem baptizo vos in aqua, in pænitentiam, qui autem post me venturus est, fortior me est, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igne*. Tum ex illo Joan.3. ubi legimus discipulos S. Joannis conqueri, quod Christus baptizaret. *Ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum*. Si enim baptismus Christi fuisset idem cum baptismo Joannis, hic facilè fecisset satis eorum querimoniæ dicendo Christi baptismum eumdem esse cum suo, quoad efficaciam, ac proinde eis potius esse gloriandum, quàm conquerendum, cùm sic Christus velut discipulus illum didicisset à Joanne: at contrarium facit, & insinuat quanta sit inter suum, & Christi baptismum differentia per eminentem Christi dignitatem. *Respondit Ioannes, & dixit: Non potest homo accipere quidquam, nisi ei datum fuerit è cælo. Ipsi vos mihi testimonium perhibebitis quod dixerim: Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum, qui habet sponsam, sponsus est, &c.* Tum denique ex eo, quod baptizati Joannis baptismate, iterum Christi baptismo fuerunt ab Apostolis baptizati: Ergo non unum, idemque erat baptisma.

Objiciunt hæretici. Ubi est idem signum, eadem significatio, & idem ministerium, ibi est idem sacramentum: Sed in utroque baptismate hęc sunt eadem. Primò quidem aquæ ablutio, ut pa-

patet *Matthæi* 3. & *Marci* 1. idem ministerium, quia uterque abluebat exteriùs; eadem pariter significatio, nempe peccatorum remissio. Nam de baptismo S. Joanis dicitur Marci 1. *Fuit Joannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum*. Similiter Matth. 3. *Exibat ad eum Ierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo in Jordane confitentes peccata sua*.

Concedo Majorem, & duas priores partes minoris; sed distinguo posteriorem. In utroque baptismate eadem peccatorum remissio eodem modo, & virtute signi exterioris applicati nego: diverso modo, & in uno ex opere operato, in alio ex opere operantis, concedo. Siquidem baptismus Joannis remittebat peccata tantùm virtute pœnitentiæ per signum illud, & præviam prædicationem excitatæ. Unde non simpliciter dicitur *baptismus in remissionem peccatorum*; sed *baptismus pœnitentiæ in remissionem*, &c. At Christi baptismus, *Actuum* 2. absolutè dicitur à Petro. *Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum*. Et in Symbolo Constantinopolitano: *Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum*. Unde Tertull. lib. de Baptismo cap. 10. dicit Baptismum sancti Joannis fuisse candidatum remissionis, & sanctificationis in Christo subsequuturæ. *Nec refert* quòd Petrus præfato loco Actuum dicat: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in*, &c. Ibi enim remissio peccatorum non conjungitur, cum pœnitentiam agite; sicut in Baptismo Joannis: sed cum *baptizetur*. Idcirco verò dicit esse agendam pœnitentiam, quia alloquitur adultos, qui ut baptismum dignè susciperent, aliquem de peccatis dolorem efformare debebant.

Objiciunt secundò: Si Baptismus Joannis non esset idem cum Baptismo Christi, qui baptizati fuerant Joannis baptismate, debuissent iterum baptizari; sed id factum non fuit, quod utique Zuinglius lib. de vera, & falsa Religione cap. de Baptismo probat tribus argumentis; *Primò*, quia S. Andreas fuit discipulus Joannis, & consequenter illius Baptismate tinctus, quem tamen Christi discipulum posteà factùm nullibi baptizatum legimus; *Secundò*, quia discipuli Joannis ad ipsum retulerunt, quòd Christus baptizaret, si autem baptizasset diverso Baptismo, id quoque nuntiassent. *Tertiò*, quia Joan. 4. Discipuli Christi dicuntur baptizare, ac proinde baptizati fuerant eo baptismo, quem conferebant: non potest autem dici, quòd baptizati fuerint a Christo; cum expressè ibidem dicatur, quòd Christus ipse non baptizaret: ideoque baptizati fuerant Baptismo Joannis: quem ipsi conferebant: igitur cum Christus dicatur per discipulos baptizasse, consequens est, quòd Baptismus Christi idem esset cum Baptismo Joannis. *Quartò* tandem idipsum probari potest authoritate sanctorum Patrum: nam S. Ambrosius lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. docet baptizatos Joannis Baptismate fuisse in duplici differentia, quosdam quidem in nomine Christi baptizatos: quemadmodum, inquit, Joannes baptizare solebat; alios verò baptizatos ab ipsius Joannis Discipulis; neque in nomine Christi, neque in fide Spiritus sancti: Priores negat fuisse iterum baptizatos: posteriores verò, dicit denuò Baptismum suscepisse: Illi, *inquit*, qui negaverunt „ se scire Spiritum sanctum, Act. 14. „ quoniam baptizatos se dicerent in „ Joannis Baptismate, baptizati sunt „ posteà: quia Joannes in remissionem „ peccatorum, in advenientis Jesu, „ non in suo baptizavit nomine, & „ ideo Spiritum nesciebant; quia nec „ baptismum in Christi nomine, sicut „ Joannes baptizare solebat, acceperant:

„ rant. Joannes enim licet non baptizaret in Spiritu, tamen & Christum prædicabat, & Spiritum .... ergo isti, quia nec in Christi nomine, nec cum fide Spiritus sancti baptizati fuerant, non potuerunt accipere Baptismi Sacramentum, baptizati sunt itaque in nomine Jesu Christi; nec iteratum est in his baptisma; sed novatum, unum enim Baptisma.

Quam etiam sententiam amplectitur,& propugnat Eulogius part.2.contra Novatianos, in Bibliotheca Photii, ubi duo probat. Primum, quod baptizatus Joannis Baptismate, non indigeret alio Baptismo: Secundùm, quòd tale Baptisma mundos faceret, qui ad illud accederent. *Nullibi*, inquit, *legitur iterum baptizatos eos; qui ante Resurrectionem Christi à Ioanne essent baptizati, &c.*

Respondeo negando minorem:Nam baptizatos jam Joannis Baptismate, iterum Christi Baptismo fuisse inauguratos colligi potest: *Primò* ex Scriptura, siquidem Actuum 2.legimus tria millia hominum ab Apostolis, jubente Petro fuisse baptizatos in nomine Jesu Christi: ex eis autem plures jam tinctos esse Baptismo Joannis apparet ex illo Matth.3: *Exibat ad eum Ierosolyma, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua*. Paulus quoque *Actor.*19.cùm cognovisset aliquos Discipulos baptizatos tantùm fuisse in Joannis Baptismate, jussit eos baptizari in nomine Domini Jesu.

Insuper idem affirmant SS. Patres: Hieronymus epist.83. ad Oceanum, & Dialog.adversus Luciferianos, ubi ait: *Joannis Baptisma in tantùm imperfectum fuit, ut constet postea Christi Baptismate baptizatos, qui ab eo fuerunt baptizati*. Et S. Aug. tract.4. in Joannem circa medium: *Ne*, inquit, *hoc ipsum; quod accepit à Ioanne Christus proponeretur Baptismati Christi, permissi sunt & alii: sed qui baptizati sunt à Ioanne, non his sufficit: baptizati sunt enim Baptismo Christi, quia Baptismus Ioannis non erat Baptismus Christi. Qui accipiunt Baptismum Christi, Baptismum Ioannis non quærunt: qui acceperunt Baptismum Ioannis, Baptismum Christi quæsierunt.*

Hinc facilè solvuntur momenta,quibus niti,& probari videtur minor à nobis negata: *Primò* namque, qua ratione colligunt hæretici Andream fuisse baptizatum Baptismo Joannis, quia fuit ejus Discipulus; ita colligi debet eum baptizatum fuisse Baptismo Christi, quia secutus est Christum Dominum, & ejus factus est Discipulus: *Ad secundum*, dico contrarium potius exinde colligi;nam Discipuli Ioannis non ei annuntiassent tanquam quid novum, quod Christus Dominus baptizaret, nisi diverso à Ioanne Baptismate eum baptizantem conspexissent. *Ad tertium* denique, dico pariter contrarium hæreticorum assertioni colligi; quo enim argumento probare nituntur Apostolos tinctos Ioannis Baptismate, quia Ioannis Baptisma contulerunt; nos è converso probare possumus eos fuisse baptizatos Christi Baptismate, quia, ut docet S. Augustinus lib.3. contra Petilianum cap.55. *Non Ioannis, sed Christi Baptismum ministrarunt Apostoli*.

Non favent etiam hæreticis præfata Patrum testimonia: Nam S.Ambrosius non videtur aliquo niti testimonio in illa distinctione, quam profert de duplici baptismate Ioannis, quorum unum sit ritè, & validè collatum in nomine Christi cum fide Spiritus sancti; aliud autem, quod aliter collatum fuerit, quodque hac ratione debuerit iterari: hujus namque distinctionis nullum apparet vestigium, nec in Scriptura sacra: nec in SS. Patribus, qui eum præcesserunt, unde etiam Magister

ster sententiarum, qui eamdem distinctionem adhibet in 4. dist.2. ab omnibus Theologis hac in parte respuitur. *Neque* etiam ei suffragatur Eulogius: hic enim plusquam par esset tribuit Baptismo Ioannis, ut illum perfectum demonstraret contra communem SS. Patrum sententiam: unde post verba suprà citata subjungit. Cùm plurimi Patres ostendant Ioannis Baptisma fuisse omninò imperfectum.

CONCLUSIO SECUNDA.

B*aptismus Joannis non habebat vim remittendi peccata, nec conferendi gratiam*. Hæc est communior apud Catholicos, & sequitur ex præcedenti, illamque Doctor probat loco suprà laudatò, ubi demonstrat, necessum fuisse baptizatos à Joanne iterum baptizari Baptismò Christi: Quia, *inquit*, medicinà præparativà susceptâ congruum est accipere medicinam curativam; dispositione etiam inductâ congruum est adhuc induci formam principalem: sed ille Baptismus Joannis erat sicut dispositio merè præparativa ad BaptismumChristi,ut per illam ablutionem faciliùs inclinarentur homines ad suscipiendam ablutionem sibi salutarem: nec esset molestum ipsis jam ad simile exercitatis. Et hanc rationem innuit Joannes Baptista,dicens Joan.1. *Baptizo vos aquâ* (supple tantùm) *medius autem vestrum stetit; quem vos nescitis*; qui (supple) baptizat vos, non in aqua tantùm, sed in spiritu, & veritate. Hæc Doctor.

Objicies plures SS.Patres affirmantes Baptismum Joannis habuisse vim remittendi peccata, Sic Basilius homil.de Baptismo, cap. 2. ante medium: *Per gratiam*, inquit *Dei, & Christi ipsius, simul atque accesserat quis, & peccata sua quantacunque,qualiacunque fuissent, confessus fuerat, in Jordanis flumine baptizabatur,confestim peccatorum remissionem accipiebat*. Similiter S. Augustinus lib.5. de Baptismo cap. 10. *Tamen*, inquit, *ne quisque contendat etiam in Baptismo Joannis dimissa esse peccata, sed aliquam ampliorem sanctificationem eis quos jussit Paulus Apostolus denuò per Baptismum Christi baptizari, esse collatam, non ago pugnaciter*, Et S. Petrus Chrysologus serm.137. dicit, quòd Baptisma Joannis culpam tollebat, non autem gratiam conferebat.

Respondeo S. Basilium posse exponi de remissione peccatorum,quam baptizatus consequeretur ex opere operantis per efficaciam, & meritum pœnitentiæ.

Ad S. Augustinum dico, quòd quamvis nolit pugnaciter agere cum eo, qui contenderet in Baptismo Joannis reipsà dimissa fuisse peccata, inde non est consequens, quòd existimaverit illa fuisse dimissa ex opere operato, sed dumtaxat ex opere operantis. Unde cùm per Baptismum Christi peccatorum remissionem consequerentur ex opere operato, longè majorem sanctificationem accipiebant.

Denique, Ad S. Petrum Chrysologum, dico, non ejus mentem esse,quòd per Baptismum Joannis peccata dimitterentur absque infusione gratiæ; hoc enim non fit de lege ordinaria, sed quòd fortè per illam ablutionem corporalem Judæi mundarentur ab illis legalibus inquinamentis:exponens enim illud Lucæ 3. *Venit in omnem regionem Jordanis, &c.* ait: *Venit ad Jordanem, quia Judaicas sordes non poterat hydria jam lavare, sed flumen*.

Deinde, Exponens sequentia verba: *Prædicans Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum* subdit: *Erat penes Joannem venia,sed non sine pœnitentia;erat remissio,sed luctibus comparata: erat cura vulneris cum dolore: erat Baptisma, quod culpam tolleret, conscientiam non deleret.Et quid plura? Per Baptisma Joannis purificabatur homo ad pœnitentiam, non promovebatur ad gratiam, &c.*

QUAE-

QUAESTIO SECUNDA.

Quid sit Baptismus, & quando institutus fuerit, ac sub praecepto esse coeperit?

NOtandum primò, extra controversiam esse apud Catholicos, & haereticos, Baptismum esse verum novae legis Sacramentum; siquidem, qui Sacramenta aliqua legis Evangelicae fatentur, Baptismum omnium primum deputant; unde subtilis Doctor censet hanc veritatem potius esse supponendam, quàm probandam, scribit enim in 4. dist. 3. quaest. 4. num. 2. *Quaestio supponit Baptismum institutum fuisse in lege nova, quod verum est, & rationabile. Verùm, sicut patet ex multis authoritatibus novi Testamenti, & Christi, & Apostolorum in quibus probatur necessitas Baptismi; quod non esset, nisi esset institutus in lege illa legitimè* Et infrà n. 3. *Istud etiam suppositum est rationabile; quia Sacramentum principale legis Evangelicae, per quod scilicet intratur in ejus observantiam, debuit esse novum, & proprium illi legi...... debuit etiam istud sacramentum esse evidens in significatione; quia ista est lex veritatis evacuans umbram. Et debuit esse copiosum in gratiae collacione; quia haec est lex gratiae. Joan.* 1. Gratia, & veritas per Jesum Christum facta est. *Debuit etiam esse facile*; quia Jugum *Christi* suave, & onus *ejus* leve. *Matth.* 11. *Item debuit esse commune, quia Deus ad legem Moysi elegit unum populum tantùm, sed ad novam legem totum mundum.* In omnem terram exivit, &c. *Haec quatuor inveniuntur in unò, scilicet in ablutione cum verbis; quia hoc evidenter significat mundationem animae, quae est effectus principalis. & dat gratiam copiosè, unde in Psal.* dicitur *aqua refectionis*: Super aquam refectionis educavit me. *Et facilis; quia nullomodò periculosa, sicut fuit Circumcisio: & communis omni sexui, & aetati.*

Conveniunt pariter Baptismum esse primum omnium Sacramentorum ratione institutionis, ut docet Concilium Florentinum in decreto Eugenii, his verbis. *Primum omnium Sacramentorum locum tenet Baptismus.* Et ostendens de qua primitate loquatur, addit: *Quod vitae spiritualis janua est, per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiae*, Et Doctor: *Per quod scilicet intratur in ejus* (Ecclesiae) *observantiam.* Eòdem modò loquitur Rit. Rom. titulò de Sacramento Baptismi in principio: *Sacrum*, inquit, *Baptisma Christianae Religionis, & aeternae vitae januam, quod inter alia novae legis Sacramenta à Christo instituta primum tenet locum, &c.* Hoc etiam ratio suadet; quia primum in una quaque re est ipsum esse rei: sed esse fidelem, & Christianum datur per Baptismum: est enim *Sacramentum regenerationis*, Titi 3. & ex S. Dionysio Ecclesiasticae Hierarch. 2. ,, est ineffabilissima divini nostri status, aut esse fabricatio quaedam, & ,, divina nativitas; ut enim existere ,, nos oportet in natura, priusquam ,, operemur, aut recipiamus ea, quae ,, naturalia sunt, motionem, & alia: sic, ,, & priusquam ea, quae sunt divina ,, patiamur, aut agamus, oportet nos ,, habere quoddam esse divinum: at ,, hoc fit per Baptismum; ut enim ait ,, inclytus praeceptor Hierothous: Pri- ,, ma mentis ad divina motio, est di- ,, lectio Dei: sacrae dilectionis in san- ,, cta divinorum praeceptorum obser- ,, vatione progressus primus, est inef- ,, fabilissima divini nostri status fabricatio: haec autem fit per Baptismum; nam ex paraphrasi Pachimaeri Baptismus est praeceptum, introductio, via ad Dei familiaritatem, & coelestem haereditatem. Unde homo formatur ad meliorem, & salutarem habitudinem, & ad verborum, operumque Dei institutio-

tionem: efformat autem naturales nostros habitus, & effectus; inferens vim quandam formatricem figmento nostro, scilicet appetendi; sed cœlestia bona; movendi, sed ad omne bonum; ratiocinandi, seu cogitandi, sed quæ oculus non vidit, nec auris audivit; concupiscendi, sed meliora; irascendi, sed adversus nostræ salutis inimicos: Nam ea, quæ ex semine est nostri fabricatio, etsi ex Conditore Deo fit, est naturalis: at ea, quæ fit ex Baptismo, per quam divinum informamus statum, est divina: Joan. 1. *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.*

Notandum secundò, omnes Catholicos Doctores invicem convenire, quòd Christus Dominus suum Baptisma non instituerit, antequam ipsemet à Joanne baptizaretur in Jordane: quoniam non anteà cœpit Evangelium prædicare, & promulgare legem gratiæ: Conveniunt pariter ejusmodi institutionem factam fuisse antequam per triumphalem suam Ascensionem in cœlum reciperetur: sed invicem discordant quônam tempore intermedio inter baptizationem Christi & illius Ascensionem fuerit institutus. Circa quod triplex est capitalis sententia: *Prima* contendit institutionem Baptismi factam fuisse post Passionem Christi, illo videlicet tempore, quo in cœlum ascensurus dixit suis Discipulis: Docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c. Ita docuisse videntur Alensis noster 4. p. qu.8. memb.2. art.3. & Albertus Magnus in 4. d.3. quibus adstipulantur plurimi è SS. Patribus, maximè S. Chrysostomus homil.28. in Joannem, scribens: *Utrumque Baptisma Joannis, & Discipulorum Christi similiter expers Spiritûs erat, & unam eandemque baptizandi causam habebat, ut nempe Christo conciliaret baptizatos, &c.* Idem S. Leo epist.4. ad Episcopos Siciliæ c.3. ubi scribit: *Christus postquàm resurrexit à mortuis, Discipulis suis, in quibus omnes Ecclesiarum Præsules docebantur, & formam, & potestatem tradidit baptizandi, dicens:* Matth. 2. *Euntes docete omnes Gentes, &c. de qua utique eos ante Passionem potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi Resurrectionis gratiam ex sua Resurrectione cœpisse.* Idem docet Tertullianus lib. de Baptismo c.11. ubi scribit: *Itaque tunc tingebant Discipuli ejus* (Christi) *ut Ministri, ut Joannes antè præcursor eòdem Baptismò Joannis, ne qui aliò putet, quia non extat alius, nisi posteà Christi, qui tunc utique à discentibus dari non poterat, utpote nondum adimpletâ gloriâ Domini, nec instructâ efficaciâ lavacri per Passionem, & Resurrectionem; quia nec mors nostra dissolvi posset, nisi Domini Passione, nec vita restitui sine surrectione ipsius.*

Secunda sententia eorum est, qui asserunt Christi Baptismum institutum fuisse, quando in Jordane ipse baptizatus est à Joanne: ita Magister sententiarum d.3. S. Thomas q.66. art.2. & omnes illius Discipuli: *Tertia* verò sententia est subtilis Doctoris q.4. n.2. ubi rejectis duabus prioribus opinionibus, contendit *tempus institutionis Baptismi fuisse ante illud tempus, quò Discipuli Christi baptizabant: licèt præcisè hora institutionis non legatur in Evangelio.*

Notandum tertio, quantùm ad tempus quo Baptismus fuerit sub præcepto, & homines ad sui susceptionem, & frequentationem obligare cœperit, non levem etiam apud Theologos moveri controversiam: *Quidam* enim, quorum meminit S. Bernardus epist.77. asserebant olim, quòd Baptismi præceptum ab eo tempore vim obligandi habuerit, quô Christus D. dixit Nicodemo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto.*

Nonnulli verò existimant obligationem Baptismi viguisse statim post Christi Domini Passionem, & Resurrectionem: quam sententiam præ cæteris tuetur S. Thomas, Suarez, Vasquez, &c.

Ca-

Cæteri verò cum subtili Doctore censent Baptismum non fuisse sub præcepto usque ad sufficientem, ac solemnem Evangelii promulgationem; quæ facta fuit in die Pentecostes: Duplex enim, „ *inquit* Doctor *qu.4. num.5.* distingui „ potest hujus Sacramenti promulgatio; una per modum consilii: alia „ per modum præcepti: Prior fuit ante „ mortem Christi D. congruum enim „ fuit primum Baptismum proponi per „ modum consilii: *Primò*, quia, inquit Doctor, lex Evangelica, quæ est „ perfectissima non debuit præcipitanter imponi, sed maturè debuit induci lex nova, quæ est perfectissima. „ *Secundò*, quia neque lex vetus, cum „ non esset mala, sicut est idololatria, „ sed optima fuerat pro suo tempore, „ non debuit etiam cum præcipitatione abrogari, sed sensim, & supposità debità instructione, ejus virtute, „ & observantià. Unde debuit Synagoga cum honore sepeliri, ut ostenderetur fuisse bona pro tempore. „ Tertiam rationem subjicere possumus; nempe quòd non ita facilis erat transitus à lege Mosaica ad Evangelicam, & à Circuncisione ad Baptismum, maximè quantùm ad Judæos, qui Patrum traditionibus tenaciùs inhærentes non nisi magna cum difficultate ab eis poterant avelli; unde conveniens fuit, ut Baptismus priùs proponeretur sub consilio, ut posteà exercitatis imponi posset sub præcepto.

CONCLUSIO PRIMA.

Baptismus rectè definitur à Doctore *d.3. q.1. nu.3.* alterutro ex his duobus modis. Primò: *Baptismus est ablutio hominis aliqualiter consentientis facta ab alio in aqua, simul verba certa cum intentione debita proferente, significans efficaciter ex institutione divina ablutionem animæ à peccato*. Secundo modo aliter definiri potest: *Baptismus est sacramentum ablutionis animæ à peccato, consistens in ablutione hominis aliqualiter consentientis, facta in aqua ab abluente, & in verbis certis simul ab eodem abluente cum debita intentione prolatis*. Advertit autem Doctor ibidem *num.4.* utramque hanc definitionem ut legitimam posse propugnari. *Nec enim*, inquit, *est differentia inter istas rationes quin eadem secundùm utramque sint necessaria ad Baptismum: sed una ponit in definitione ejus solam ablutionem in recto; alia ponit, & ablutionem, & verba ex æquo ad eam rationem pertinere: quæ differentia consurgit ex diverso opinandi modo de fundamento hujus relationis, an sit sola ablutio circumstantionata, an simul ablutio, & verba*.

Cæterùm judicarem posteriorem definitionem convenientiorem esse: *Tum, quia* datur per genus, & differentiam; Sacramentum enim habet rationem generis; cætera verò denotant Baptismi distinctionem, tam in materia, & forma; quàm in effectu ab aliis Sacramentis: *Tum, quia* hæc maximè convenit definitioni, quam tradit Catechismus Romanus titulo de Baptismo: *Baptismus est Sacramentum regenerationis per aquam in verbo*; hoc est, per ablutionem aquæ, & invocationem sanctissimæ Trinitatis.

Hujus autem definitionis particulæ constabunt ex dicendis in præsenti disputatione, & facilè per se patent. *Primò* namque, dicitur *Sacramentum ablutionis*; licèt enim Baptismus secundùm primævam suam institutionem idem significaret ac ablutio; nihilominus apud Scriptores Ecclesiasticos jam obtinuit, ut aliquid præter ablutionem denotaret; nempe invocationem sanctissimæ Trinitatis. *Secundo*, dicitur *ablutio animæ à peccato*, ut distinguatur à qualibet ablutione rerum corporearum, & ut denotetur præcipuus illius effectus nempe emaculatio animæ ab omni prorsus peccato. *Tertiò*, dicitur *ablutio hominis aliqualiter consentientis*, hoc est, vel per actum propriæ suæ voluntata-

tatis, qualiter conſentire debet adultus baptizandus: vel per actum voluntatis alienæ; quemadmodum parvuli cenſentur conſentire per voluntatem eorum, quorum nutu, & authoritate reguntur; quales ſunt parentes, aut principes. Cæteræ pàrticulæ indicant Miniſtrum illius Sacramenti, qui debet eſſe diſtinctus ab ipſo baptizando, verba ſacramentalia proferre, ablutionem miniſtrare cum debita intentione.

Ex his ſequitur definitionem Baptiſmatis, quam profert Apoſtolus ad Epheſ. 5. dum appellat. *Lavacrum aquæ in verbo vitæ*; nec non, & illam, quam tradit Magiſter ſententiarum diſt. 3. his verbis: *Ablutiò corporis exterior facta ſub præſcripta verborum forma*; potius eſſe deſcriptionem per partes quaſi phyſicas; nempe lavacrum aquæ, & verbum vitę, quàm definitionem metaphyſicam: non ſecus ac ſi quis definiret hominem per partes eum phyſicè conſtituentes dicendo: Homo eſt corpus, & anima ſimul unita.

Sequitur etiam definitionem, quam tradit Hugo Victorinus lib. 2. de ſacramentis p. 6. cap. 2. his verbis. *Baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata per verbum Dei*, non eſſe pariter accuratam; ſacramentum enim eſt ſignum ſenſibile gratiæ ſanctificantis, ut ſanctificans eſt: aqua autem quantumvis ſanctificata non eſt ejuſmodi ſignū; ac proinde illa definitio ei non congruit, niſi fortè ſumatur in ſenſu cauſali; quatenus videlicet aqua confert ad ablutionem externam, quæ eſt ſignum ablutionis interioris animæ.

Multò minùs probandæ ſunt definitiones, quas tradunt hæretici, maximè Melancton in locis Theologicis anni 1559. ubi Baptiſmum definit: *Signum, quò Deus nobiſcum agit, & nos in gratiam recipit*. Hæc enim definitio convenit omnibus Sacramentis; imò etiam, & verbo Dei, quod non eſt Sacramentum. Repudianda pariter eſt illa, quam tradit Calvinus lib. 4. Inſtitutionum cap. 15. ubi ait: *Baptiſmus ſignum eſt initiationis, quo in Eccleſiæ cooptamur ſocietatem, ut Chriſto inſiti, inter Filios Dei cenſeamur*. Hæc enim definitio tantùm datur per effectum ſecundarium; nempe conſignationem inter filios Dei, quæ fit duntaxat per gratiam ſanctificantem, quæ eſt primarius, & præſtantior ipſius Baptiſmi effectus, quô juſtificamur, & regeneramur in Chriſto.

Conclusio Secunda.

Probabilius eſt Baptiſmum fuiſſe inſtitutum ante Chriſti Paſſionem. Hæc eſt communior apud Doctores, eamque tradit Doctor in 4. *diſt. 3. qu. 4. num. 2.* ubi ait: Quando Baptiſmus primò fuit inſtitutus, dubium eſt. Non quidem quando Chriſtus baptizabatur à Joanne, quia ille non fuit Baptiſmus Chriſti, ideſt, in forma Chriſti, ſed in forma Joannis: tamen Chriſtus dedicavit tunc aquam, tanquam materiam idoneam ſuo Baptiſmo, ex contactu ſuæ mundiſſimæ carnis: quia in Legiſlatore confirmatus eſt uſus aquæ, ideſt, ut miniſteriū. Nec etiam in illo verbo Joan. 3. dicto Nicodemo: *Niſi quis, & c.* quia non eſt veriſimile tam neceſſariu m Sacramentum in conclavi, & coram perſona privata inſtitui, quæ non debuit eſſe præco inſtitutionis illius. Neque etiam differebatur inſtitui, uſque ad tempus Aſcenſionis, *Matth. ult.* nam Diſcipuli Chriſti ante Paſſionem baptizabant baptiſmo Chriſti; *Joan. 3.* dicunt Diſcipuli Joan. ad ipſum: *Rabbi, cui teſtimonium perhibuiſti, ecce ipſe baptizat, & omnes veniunt ad eum*. Convincitur ergo tempus inſtitutionis fuiſſe ante illud tempus, quo Diſcipuli Chriſti baptizabant, licèt præcisè hora inſtitutionis non legatur in Evangelio. *Hæc Doctor*.

Probatur itaque concluſio ratiône, quam aſſignat Doctor: Chriſtus D. unà cum

cum suis Discipulis ante suam Passionem baptizavit: sed non baptizavit Baptismate Joannis: igitur baptizavit Baptismo à se instituto. Major constat ex Scriptura sacra; nam Joan.3. legimus: *Post hæc venit Jesus, & Discipuli ejus in terram Judæam: & illic demorabatur cum illis, & baptizabat.* Et infrà, Discipuli Joannis animadvertentes Christum baptizare unà cum suis Discipulis: *Venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Et cap.4. *Ut ergo novit Jesus, quia audierunt Pharisæi, quòd Jesus plures Discipulos facit, & baptizat, quàm Joannes, quanquam Jesus non baptizaret, sed Discipuli ejus, reliquit Judæam.*

Minor verò probatur. Primò quidem: Si Christus baptizasset Baptismo Joannis, non æmulati, vel conquesti fuissent Joannis Discipuli, quòd Jesus baptizaret; Baptismus enim à Christo D. collatus eis potius fuisset occasio gaudii, & gratulationis, quàm æmulationis, & invidiæ, videntes, quòd ipse, quem Joannes dixerat se majorem, & cujus non erat dignus, ut solveret corrigiam calceamenti, se tamen inter Joannis Discipulos veluti consignaret, illius Baptismum, & ministerium exequendo. *Deinde*, Christus ibidem dicitur baptizasse per suos Discipulos: sed si Discipuli Christi baptizassent Baptismo Joannis, aut alio per Christum non instituto, Christus non diceretur per suos Discipulos baptizare, sed potius Joannes; aut alius ille Author Baptismi, quem ipsi ministrassent: igitur, &c. *Denique*, Baptismus Joannis non conferebat Spiritum sanctum, nec remissionem peccatorum; sed præscribebat duntaxat pœnitentiam ad illam remissionem obtinendam: Baptismus autem, quo Christus baptizabat, utrumque istud beneficium conferebat; ut docet S. Joannes Baptista, *Joan.1.* his verbis: *Ego baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis .... hic est, qui baptizat in Spiritu sancto.* Ubi non tantùm loquitur de futuro Christi Baptismate, sed etiam de præsenti, hoc est, brevi tempore instituendo, & conferendo Baptismate à Christo D. unde Lucæ 3. respondit Joannes dicens omnibus: *Ego quidem aquâ baptizo vos; veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igne.*

Quam utique rationem confirmat, & urget S. Augustinus tract.5. in Joan. *Dictum est*, inquit, *de Domino, antequam pateretur: Baptizabat plures, quam Joannes, quamvis ipse non baptizaret, sed Discipuli ejus. Adhuc erat ibi Iudas inter Discipulos; quos baptizavit Iudas, ii non sunt iterum baptizati; quos baptizavit Ioannes, iterum baptizati sunt: quia datus à Iuda Baptismus Christi erat; datus à Ioanne, Ioannis erat.* Et tract.15. *Baptizabat Iesus plures, quàm Ioannes, quanquam Iesus non baptizaret, sed Discipuli ejus, an utrumque verum est, quia baptizabat, & non baptizabat? Baptizabat enim, quia ipse mundabat, non baptizabat, quia non ipse tingebat, præbebant Discipuli ministerium corporis, præbebat ille adjutorium majestatis.* Sed hoc adjutorium est gratia sanctificans, quàm Joannis Baptisma non conferebat igitur, &c.

Probatur secundò: Quia juxta legem à Christo D. præscriptam, Baptismus præsupponitur aliis Sacramentis; est enim Ecclesiæ janua, necnon aditus ad participationem Sacramentorum, & omnium beneficiorum, quæ in Ecclesia conferuntur; sed Apostoli ante Christi Passionem incorporati sunt in Ecclesiæ membra, & susceperunt aliqua Sacramenta; Christus enim in ultima cœna suis Apostolis Eucharistiam exhibuit, & eos inauguravit Ordine Sacerdotali, ut de-

definitur in Concilio Tridentino, sess. 22. cap. 1. igitur, &c. Quam utique rationem approbat S. Augustinus epist. 163. *Quomodo*, inquit, *poterant Eucharistiam accipere Apostoli nondum baptizati? Quomodo Petro nolenti, ut totum se lavaret Christus, respondit: Qui lotus est semel, non oportet eum iterum lavari sed est mundus totus?* At perfecta mundatio non erat in Joannis Baptismo, sed sed in Baptismo Christi D. igitur, &c.

Objicies primò; Sacramentorum novæ Legis institutio, & efficacia, petitur ex ordinatione, & mandato Christi: sed Christus tantùm mandavit, & jussit Apostolis, ut ministrarent Baptismum post suam resurrectionem, quando videlicet *Matth.* 28. dixit: *Euntes, docete omnes Gentes, &c.* igitur, &c.

Nego minorem: Præceptum enim illud non continet primam Baptismi institutionem, sed ejus extensionem ad Gentes; ita quòd Apostoli, qui antea solùm facultatem habebant conferendi Baptismum Christi Iudæis, tunc deberent illum ministrare omnibus omninò nationibus, quibus erant Evangelium prædicaturi.

Objicies secundò: Per Baptismum Christi confertur Spiritus sanctus: at hic non fuit datus ante Christi Ascensionem, ut patet his verbis Joan. 7. *Nondum Spiritus erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*. Et *Actor* 1. Christus D. post suam Resurrectionem dixit Discipulis: *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies.*

Distinguo minorem: Spiritus sanctus non erat datus absolutè, & modò invisibili: nego. Certum enim enim est ante Christi Passionem Apostolos, & eos omnes, quibus Christus dixit, eis esse remissa peccata, fuisse justificatos, & consequenter accepisse Spiritum sanctum, idest, gratiam sanctificantem: nondum erat datus modò visibili, ut factum est in die Pentecostes, concedo: illo enim die rursus baptizati sunt Discipuli Baptismô fluminis, repleti utique omnium charismatum donis; nam, ut ait S. Cyrillus Jerosolymitanus, *Ut is, qui aquâ mergitur, & baptizatur, undique ab aqua circumdatur; sic illi à Spiritu sancto sunt perfecti*; Nam, ut ait S. Gregorius homil. 30. in Evangelia: *Spiritus sanctus repentinò sonitu super Discipulos venit, mentesque carnalium in sui amorem permutavit; & foris apparentibus linguis igneis intus facta sunt corda flammantia: quia dum Deum in ignis visione susceperunt, per amorem suaviter arserunt.*

Objicies tertiò: Si Christus suum instituisset Baptisma ante Passionem, præcepisset Apostolis, ut illud ministrarent, maximè quando Lucæ 9. *dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, ut languores curarent, & misit illos prædicare regnum Dei, & curare infirmos*: at ibi nulla fit mentio de conferendo Baptismate: igitur signum est illud tunc non fuisse institutum.

Respondeo ad minorem, mirum non debere videri, quòd ibi mentionem de Baptismate conferendo non fecerit Christus, cùm ea facultas Apostolis non esset nova, sed ipsam antea exercuissent.

Objicies quartò SS. Patres in secundo notabili laudatos, maximè verò S. Leonem, qui docere videtur, Sacramentum Baptismatis non fuisse à Christo institutum, nisi post ejus Resurrectionem.

Respondeo, illos SS. Patres, solùm id obiter, & dum aliud agerent, dixisse, ac subinde non mirum, si in re levioris momenti non probetur eorum sententia; maximè quando occurrunt alii SS. Patres contrariam sententiam tuentes; sicuti plures nostræ assertioni adstipulantur cum S. Augustino. *Ad S. Leonem dico*, ipsum in ea epistola nihil definisse, sed tantùm doctrinaliter agere cum Episcopis Siciliæ, quibus intendit probare Baptismum non esse conferendum in die Epiphaniæ, sed differendam

usque ad Resurrectionem, & Pentecosten.

Objicies quintò: Causa præcedit effectum: sed Christi Passio est causa Sacramentorum omnium novæ legis; operatur enim in his, & in Baptismo præcipuè: quia Rom.6. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus*: igitur illa debuit præcedere baptismum.

Distinguo minorem: Christi Domini Passio, ut peracta tantùm, nego: ut prævisa, & à Deo ad id acceptata, concedo: unde neganda est consequentia: Baptismus enim etiam ante Christi Passionem habebat efficaciam à Christi Passione, quia præfigurabat eam: at aliter quàm Sacramenta Mosaica; nam hæc erant tantùm figuræ inefficaces: Baptismus erat efficax, quia justificandi vim habebat à Christo, per cujus virtutem ipsa quoque Passio de facto salutifera fuit. Qualiter autem meritum Passionis Christi potuit vim suam refundere in eos, qui ejusmodi Passionem præcesserunt, explicat Doctor in 3. dist. 19. quæst. 1. num. 10. ubi scribit: Quòd meritum Christi prævidebatur ab æterno, & ut sic prævisum acceptum fuit, ut aliquid boni conferretur Electis, ratione illius antequam exhiberetur, ut scilicet eis, qui præcesserunt exhibitionem Passionis ejus, dimitteretur originale, & conferretur gratia. *Probat exemplò ex S. Anselmo lib.2. cur Deus homo, cap.16.* Esto, ,, *inquit*, quòd multi offenderunt unum ,, Regem, & pro offensa exulant; venit unus innocens de sanguine illorum, & promittit facere unum opus ,, pro Rege placitum ei certo die statuto, ut Rex remittat eis offensam, ,, & reconcilietur eis. Rex acceptando servitium promissum remittit offensam, & si aliquis eorum deliquerit, si satisfacere, & pœnitere voluerit, promittit ei iterum offensam illam dimittere; protestando tamen, ,, quòd nullus eorum, qui fuerunt inimici, intrabunt Palatium suum, ,, quousque servitium innocentis impleatur. Sic hic, Passio Christi hominis innocentis ab æterno prævisa, ,, ut exhibenda in certo tempore, fuit multum accepta Trinitati, & pro ista ,, omnibus credentibus illam exhibendam in tempore remisit offensam, ,, quam contraxerant ex Adam, & ,, quam posteà commiserant, si pœnitere voluerunt; non tamen acceptavit eam tantùm, ut aliquis ingrederetur Palatium suum æternum, antequam Passio exhiberetur in effectu. ,, Isto modo remisit Patribus offensam ,, in Circumcisione, sicut nobis in Baptismo: sed nullus est ingressus Palatium ante passionem exhibitam.

CONCLUSIO TERTIA.

B*aptismus non fuit institutus, dum Christus baptizatus est in Jordane; neque in colloquio, quod habuit cum Nicodemo Ioan.3. sed paulò post electionem Apostolorum*. Ita Doctor, ut constat ex priori conclusione, cui subscribunt *Gabriel* dist.3. quæst. unicà art.3. & *Richardus* art.5. quæst.1. dicentes Christum insinuasse materiam Baptismi, dum baptizatus est in Jordane, & designasse formam in colloquio cum Nicodemo; sed tantùm instituisse post electionem, & nominationem Apostolorum.

Quòd autem reverà Baptismum suum non instituerit, dum ipse baptizatus est: Patet; quia institutio Sacramentorum est actus Legislatoris: Christus autem, dum baptizatus est, non gerebat personam Legislatoris, sed potius pœnitentis; unde Ecclesia in festo Epiphaniæ canit: *Hodie in Jordane à Ioanne Christus baptizari voluit, ut salvaret nos*; hoc est, ut impleret munus pœnitentis, & satisfacientis pro nobis: quia nempe causam naturæ humanæ gerens, ac sustinens, Baptismum pœnitentiæ suscipere voluit. *Tum quia* Sacramentorum novæ legis institutio fieri non debuit ante ipsam no-

novam legem initiatam: at ipsa potissimùm initium duxit per Evangelii prædicationem: priùs enim lex promulgari debuit, quàm obligaret, & vim aliquam obtineret: igitur cùm Christus Dominus dum baptizatus est, nondum promulgasset Evangelium; nec consequenter novam legem fuisset auspicatus, non debet etiam censeri instituisse Baptismum. *Tum denique*, qui eo modò Christus Dominus censendus est instituisse suum baptisma, quomodò voluit illud applicari, & ministrari: sed præce it Apostolis, ut priusquam Baptismum ministrarent baptizando, instruerent, & docerent fidei mysteria: igitur pari ratione priùs ipse docuisse videtur, quàm Baptismum institueret, & ministraret.

Secunda & tertia pars, etiam est evidens, nempe quòd non instituerit Baptismum in colloquio Nicodemi; quia, ut optimè docet Doctor; non est verisimile tam necessarium Sacramentum, & ordinatum pro omnibus omnino hominibus, institutum fuisse, ac præceptum in conclavi, & cum homine privato. Convenientius enim erat, ut illa institutio fieret publicè, maximè coram eis, qui ejusmodi Sacramenti propalatores, ac ministri esse deberent; institutio Sacramenti debet esse publica, & respectiva ad Ecclesiam: igitur probabilius apparet, Sacramentum istud duntaxat institutum fuisse paulò post susceptum Baptismum à Joanne, & Apostolorum vocationem.

Dices: Plurimi è SS. Patribus constanter asserunt, aquas Baptismi accepisse virtutem sanctificandi, quando Christus baptizatus est à Joanne in Jordane; ita maximè S. Ambrosius lib. 2. in Lucam: *Baptizatus est Dominus*, inquit, *non mundari volens, sed mundare aquas, ut ablutæ per carnem Christi, quæ peccatum non cognovit, Baptismatis jus haberent*. Nazianzenus Oratione 59. *Baptizat Ioannes, Iesus accedit, fortasse ut ipsum quoque, à quo baptizatur, sanctitate afficiat, proculdubio autem, ut totum veterem Adam in aqua sepeliat*. Hilarius in Matth. Can. 2. *Christus exempli sui autboritate, salutis humanæ Sacramenta consumat, hominem & assumptione sanctificans, & lavacrò*. Hieronymus Dialogo contra Luciferianos: *Iesus non tam mundatus est in lavacro, quàm lavacrò suò universas aquas mundavit*. August. sermone 36. qui primus est de Baptismo Christi, ubi dixit Deum ita res Christi disposuisse, ut in eodem anni tempore esset quasi continuata festivitas, subdit; *Vt quemadmodum tunc eum miremur incorruptâ Matre progenitum: ita & nunc suscipiamus eum purâ undâ submersum*, & *gloriemur in utroque facto, quia Filium genuit Mater & casta est; & quia Christum unda lavit & sancta est. Nam sicut post partum glorificata est Mariæ castificatio: ita post Baptismum aquæ est purificatio comprobata: nisi quòd pœne majori munere quàm Maria unda ditata est, illa enim sibi tantùm meruit Castitatem; ista nobis contulit sanctificationem: illa meruit, ne peccaret; ista ut peccata purgaret: illa propria delicta à se repudiat; ista in se per Dei gratiam aliena condonat: Illi est collata virginitas; isti donata fœcunditas: illa unum procreavit, & pura est; ista generavit plures, & Virgo est: illa præter Christum nescit alium filium; ista cum Christo mater est populorum*; Et posteà: *Ex quo Salvator in aqua se mersit, ex eo omnium gurgitum tractatus cunctorumque fontium venas ministeriò Baptismi consecravit*. Et sermone 37. de Tempore, qui creditur esse B. Maximi, non Augustini: *Quòd fluentis Iordanis baptizatur Iesus, aquæ nostro Baptismati consecrantur*. Et posteà: *Baptizatur Iesus, non sibi, sed nobis; baptizatur, non ut purificetur aquis, sed ut aquas ipse sanctificet: baptizatur novus bomo, ut novi Baptismatis Sacramentum instituat*.

Respondeo SS. Patres his omnibus solùm

lùm significare, non quòd Christus Dominus, in suscipiendo Baptismate aliquam sanctificativam virtutem indiderit aquis Jordanis; quæ fierent capaces producendæ gratiæ, & remissionis peccatorum,ut fit per Baptismum; alioquin in sola Jordanis aqua Baptismus esset conferendus, quippe cùm illæ duntaxat ipsam virtutem sanctificandi retinuissent: sed solùm significant tunc temporis aquam in Christi Domini Baptismate designatam esse, ut inserviret hominibus sanctificandis per Baptismum. Communis enim loquendi modus SS. Patrum est, aquam destinatam per benedictionem Sacerdotis adBaptismi Sacramentum, sanctificari,& vim sanctificandi combibere; ita enim loquitur S. Clemens lib.2.Constitutionum Apostolicarum cap.24. & Tertullianus lib. de Baptismo, cap.4. ab ait: *Omnes aquæ de pristina originis prærogativa Sacramentum sanctificationis consequuntur invocatô Deô; supervenit enim statim Spiritus de cælis, & aquis superest, sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificatæ vim sanctificandi combibunt, &c.* Cyprianus epist.70. *Oportet ergo mundari, & sanctificari aquam priùs à Sacerdote, ut possit Baptismô sub peccata hominis, qui baptizatur, abluere.* Hæc tamen non sic veniunt accipienda, quasi aqua sic benedicta per suum contactum habeat vim sanctificandi, sed quòd ordinetur, ac destinetur, ut materia apta ad Sacramenti confectionem. Idem proportione servatâ dicendum est de aqua Jordanis.

Figuratum ergo fuit mysticè Sacramentum Baptismi, in Baptismo Christi Dominî à Ioanne in Iordane suscepto, tam quoad formam, quàm quoad materiam; utraque designata fuit de facto; forma quidem ex manifestatione trium divinarum personarum: Pater enim seipsum manifestavit voce;Spiritus sanctus in figura columbæ; Filius autem in assumpta humanitate.Materia similiter, quia ex contactu carnis Christi aqua sanctificata est, & designata, ut fieret materia Sacramenti. Hæc autem sanctificatio aquæ rectè dicitur dedisse jus mundandi à peccatis; non quòd tunc fieret institutio Sacramenti, sed quod fuerit illius delineatio,& designatio.

CONCLUSIO QUARTA.

B*aptismus fuit utilis, & sufficiens pro expiando peccato originali ante Christi Domini Passionem.* Hæc est Doct. contra S. Thomam, qui 3. p. quæst.66. art.2.distinguit duo tempora Baptismi: *Primum*, quó fuit duntaxat sub consilio, nempe ab ejus institutione usque ad mortem Christi: *Secundum* verò tempus, in quo Baptismus fuit sub præcepto, videlicet statim à morte Christi. Tria pariter tempora statuit Circumcisionis. *Primum*, usque ad mortem Christi, quando videlicet Circumcisio fuit non solùm sub consilio, sed etiam sub præcepto; *quia* nondum abrogata fuerat lex Mosaica: *Secundum* tempus fuit à Christi morte, usque ad solemnem promulgationem legis Evangelicæ, quæ facta in die Pentecostes, quô tempore intermediô dicit licitam fuisse Circumcisionem,sed inutilem; quia omnis ejus virtus, sicut & aliorum Sacramentorum legis veteris vigere desierat in Christi Domini morte: *Tertium* denique tempus statuit ab ipsa solemni Evangelii prædicatione, postquàm Circumcisio non solùm inutilis, sed etiam prorsus erat illicita, & mortifera.

Docet itaque Doctor *primò*, Baptismum statim ab ejus institutione fuisse sufficiens remedium ad salutem pro parvulis: *Si enim*, inquit, *unum præceptum impositum totaliter revocat aliud; consilium, seu monitio de uno, facit aliud non necessarium: quia cujus actûs præceptum, est alterius prohibitio; ejus actûs consilium, est licentia de non observando reliquum: ergo si præceptum de Baptismo erat prohibitio Circumcisionis, quantùm ad fructum: etiam consilium de Baptis-*

ptismo reddebat Circumcisionem non necessariam. Hoc est, præceptum impositum de suscipiendo Baptismate evacuat Circumcisionem quantùm ad fructum, & obligationem: igitur consilium de Baptismo etiam removet obligationem Circumcisionis. Antecedens admittitur ab omnibus. Consequentiam verò probat Doctor ratione morali petita ex natura legis,& præcepti; quia quoties una lex abrogat aliam legem de aliquo, etiam consilium de altero faciendo, quàm quod lex præcipit, tollit illius legis obligationem; ac subinde consilium de suscipiendo Baptismate, quod vim obtinuit ab illius institutione, evacuavit obligationem legis Circumcisionis; unde optimè colligit Doctor num. 8. *quòd si ante passionem aliquis Iudæus, ad prædicationem Christi, vel Petri parvulum suum baptizasset, & non circumcidisset; si parvulus fuisset mortuus, salvatus fuisset; quia recepisset gratiam in Baptismo: à prima enim institutione baptismus contulit gratiam*.

Reponunt adversarii, rationem Doctoris tantùm vigere,quando duo actus (quorum unus fieri debet ex præcepto, ratione legis id ôrdinantis; alter verò fieri potest ex consilio ratione Principis id suadentis) sunt talis naturæ, ut non possint simul subsistere: quemadmodum consilium de servanda Virginitate tollit præceptum de matrimonio ineundo: quia Virginitas, & matrimonium consumatum simul stare non possunt: secus autem est de Circumcisione, & Baptismo; quia utrumque simul subsistere potest: nam ante mortem Christi fatetur Doctor tam Circumcisionem, quàm Baptismum fuisse proficuum: igitur eorum actus non repugnabant, & consequenter consilium de suscipiendo Baptismate non removebat obligationem Circumcisionis.

Contra: Non magis præceptum de suscipiendo Baptismate inducit repugnantiam inter actus, quàm consilium de eodem: sed fatentur omnes præceptum de suscipiendo Baptismo sustulisse omnem obligationem Circumcisionis, quæ vigere desiit ab eo tempore, quò Baptismus fuit præceptus: ergo idem dicendum de consilio. Probatur major: quia præceptum de Baptismo suscipiendo per se non infert repugnantiam ullam cum præcepto Circumcisionis; neque enim in se formaliter, aut virtualiter continet illius revocationem: potuit enim utrumque præceptum simul vigere,si nempe Deus statuisset; ut Christiani adhuc post susceptum Baptismum tenerentur ex præcepto ad suscipiendam Circumcisionem; igitur Baptismi præceptum non aliunde habet vim removendi obligationem Circumcisionis, quàm ex Christi Domini Legislatoris voluntate, quâ nempe decrevit Baptismum succedere circumcisioni,quatenus Baptismus est professio legis novæ, & janua Ecclesiæ, in qua veritate illucescente, evanescere debebant umbræ figurarum legis veteris: sed id pariter sequitur ex voluntate Christi Baptismum instituentis, ac ministrantis, ac ejus susceptionem consulentis, tanquam aditum, & transitum ad legem novam inchoandam: igitur quâ ratione præceptum Baptismi removet obligationem Circumcisionis,eâdem consilium de suscipiendo Baptismo pariter obligationem illam revocabat.

Confirmatur: Qui vovit ingressum alicujus Religionis laxioris, voto, ac obligationi facit satis,ingrediendo Religionem aliquam strictiorem, & perfectiorem: ergo à simili Iudæi; qui tenebantur ad servandam legem divinam ex præcepto, ipsi satisfaciebant profitendo fidem Evangelii, ac recipiendo media ordinata à Christo ad salutem. Consequentia patet: Tum quia lex Evangelica continet explicitè, & perfectè quidquid adumbratum erat in veteri, eâque est longè perfectior: Tum quia Iudæi tenebantur recipere Christum

stum promissum, & ejus doctrinam, ac legem sectari; nam, ut ait Ioan.15. *Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent, &c.* igitur peccatum habuerunt, non recipiendo Christum, & doctrinam ejus sectando: Tum denique, quia quæ Christus Dominus docuit, & instituit, erant legis veteris complementum; ac proinde Baptismus erat adimpletio Circumcisionis: quemadmodum igitur, qui finem obtinet, non indiget amplius mediis conducentibus ad ipsius assecutionem, & consequenter, qui receperat Baptismum, non egebat amplius Circumcisione.

Dices: Lex Mosaica viguit saltem usque ad Christi D.Passionem, ut constat ex variis Scripturæ locis: nam Christus D.dum viveret, dixit Matth.5. *Non veni legem solvere; sed adimplere*: Unde *Matth.23.* dicebat: *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ, & Pharisæi..., quæcumque dixerint vobis, facite*. Unde Apostolus *ad Hebr.*8.& 9. dicit vetus Testamentum consumatum fuisse in morte Christi; igitur omnia legis veteris pręcepta, ac proinde etiam pręceptum Circumcisionis viguit usque ad Christi Passionem, & consequenter Baptismus tunc temporis non erat medium sufficiens ad salutem. *Deinde* Doctor subtilis in Reportatis dist.3.q.4.5. num.2.ait. *Dupliciter fuit promulgatio facta Baptismi; uno modo per modum consilii, Christo veniente in carne, sed non per modum præcepti; alio modo per modum præcepti. Primo modo non fuit necessarium recipere Baptismum; quia tunc imponebatur necessariò Iudæis Circumcisio usque ad Passionem Christi, & observatio legis Mosaicæ, quod probant aliqui, quia Christus ante passionem suam comedit Agnum Paschalem, quod non fecisset, nisi necesse fuisset Iudæos adhuc servare legem Mosaicam. Patet igitur, quod ita est*.

Distinguo antecedens: Lex Mosaica viguit usque ad Christi Passionem in eis, quorum oppositum non consulebatur, concedo: secus, nego: non enim necesse est, quòd lex maneat quoad omnia, & singula ejus præcepta, ad hoc ut ipsa vigere, & perseverare dicatur: potest enim fieri derogatio in aliquibus ejus præceptis, quando contrarium suadetur à Principe: quemadmodum Christus suasit receptionem Baptismi ante suam Passionem. Unde lex vetus non omnimode consumata fuit in morte Christi. Tandiu namque viguit, donec promulgata fuit publicè lex nova, ut statim dicemus; ac proinde tantùm desiisse dicenda est in morte Christi, quantùm ad vaticinia Prophetarum, quæ ejusmodi Passionem prænuntiabant; nec-non & quantùm ad sacrificia, & Sacramenta, quorum omnis virtus evacuata est per Christi mortem.

Ad Doctorem dico ipsum illis verbis tantùm significare quod Circumcisio necessaria fuerit Iudæis usque ad Passionem Christi necessitate præcepti, quia adhuc vigebat præceptum de illa suscipienda respectu Iudæorum, qui baptismum non susceperant: non autem censet eam fuisse necessariam necessitate medii, ita ut qui baptizatus fuerat, teneretur adhuc circumcidi, quia ut dixit supra, baptismus tunc erat medium sufficiens ad salutem. Non est igitur contradictio, quòd Circumcisio ut medium necessarium evacuata fuerit à tempore institutionis baptismi, & quod simul perseveraverit esse necessaria necessitate præcepti adultis, & parvulis in signum professionis legis Mosaicæ, quæ nondum omnino vigere desierat.

Quòd autem nil aliud voluerit Doctor, apparet ex his quæ subjicit *nu.*8. *in* 4. *d.*3. ubi post verba à nobis suprà laudata num.7. statim sibi objiciens, quòd equidem dici posset quòd baptismus fuisset quidem sufficiens parvulo: sed pater peccasset eum non circumciden-

dendo; sic respondet. *Contra, quia ante octavum diem potuit baptizare parvulum, & ex quo ille habuit jam remedium contra originale, & hoc credidit pater (nam credidit Baptismum efficacem ad hoc) tunc videtur, quod non tenebatur necessario providere parvulo de alio remedio, scilicet contra originale.* Ubi non excusat patrem à peccato, si octavo die non adhibuit Circumcisionem præceptam à lege in signum fœderis: sed vel ab omni delicto, si infans mortuus fuerit intra octavum diem: vel à solo peccato contra pietatem, quæ patrem obligat ad providendum filiis de remedio contra peccatum originale, quodcumque illud sit. Quod eisdem ferè verbis explicat, & inculcat in Reportatis loco jam citato num. 7. *Si Iudæus*, inquit, *fuisset baptizatus, & postea baptizasset filium suum postea genitum, & ille puer fuisset mortuus ante Passionem Christi; certum est, quod fuisset salvatus: quia ejusdem efficaciæ fuit Baptismus tunc, sicuti nunc: igitur non fuit necesse istum puerum circumcidere*, supple ut salvaretur, & eximeretur à transgressione legis, quæ præcipiebat octava die circumcidere.

Conclusio Ultima.

B*aptismus non fuit necessarius necessitate præcepti statim post Christi D. mortem: sed tantùm post sufficientem Evangelii prædicationem, respectivè tum ad Iudæos, tum ad Gentiles.* Ita Doctor „ loco suprà laudato *n.* 11. ubi ait; Di„ co quòd in Baptismo non est distin„ guere, nisi duo tempora, scilicet „ tempus, quo erat sub consilio, & „ tempus, quo erat sub præcepto: & „ primum duravit à principio, ex quo „ prædicabatur Evangelium, vel Ba„ ptismus per Christum, vel per Apo„ stolos, usque ad prædicationem so„ lemnem, & authenticam ejusdem „ post Ascensionem Christi: ita quòd „ primum tempus nullam habet diffe„ rentiam per mortem Christi; nec „ post eam, ex hoc solo, quod aliter „ cucurrit Baptismus post, quàm ante. „ Secundum autem tempus, ut credo) „ incipit in die Pentecostes, in Jeru„ salem, quia usque ad illum diem A„ postoli non prædicaverunt publicè, „ juxta illud verbum Christi *Lucæ* 24. „ *Vos autem sedete in civitate, donec* „ *induamini virtute ex alto.* Sed in die „ Pentecostes misso Spiritu sancto, so„ lemniter prædicaverunt, & apposita „ sunt illo die circiter tria millia, & „ baptizati sunt. *Actor.* 2. Inde autem „ ad alias civitates, secundùm ordi„ nem, cuilibet loco, vel Genti, erat „ tempus secundum, quando ibi pu„ blicò, & solemniter prædicabatur „ lex Evangelica: ita quod tempus „ non incepit simul apud quoscum„ que: *Sed de Sion exibat lex, & ver*„ *bum Domini de Ierusalem*, juxta „ Prophetiam Isaiæ, & quibusdam in„ cepit tempus ad mensem post Pen„ tecosten, & aliquibus ad annum: ali„ quibus ad decem annos, & sic dein„ ceps, sicut eis prædicabatur.

„ Sed quantùm ad Circumcisionem, „ distinguo quatuor tempora; Pro „ primo erat necessaria: pro secundo „ utilis, non necessaria: pro tertio, nec „ utilis, nec necessaria, tamen licita: „ pro quarto omnino illicita, & mor„ tifera.

„ *Primum* tempus Circumcisionis „ præcessit utrumque tempus Baptis„ mi: *Secundum* tempus Circumcisio„ nis comitabatur primum tempus Ba„ ptismi: nam sicut argutum fuit „ prius, ex quo primò consulebatur „ Baptismus, non fuit Circumcisio ne„ cessaria volenti baptizari; sed tunc „ cucurrit utrumque sub disjunctione, „ ut Iudæus eligeret quodcumque vel„ let. Licuit enim, & profuit sibi cir„ cumcidi si voluit (nec enim fuit tunc „ revocata, quantùm ad utile, nec „ quantùm ad licitum) licuit etiam si„ bi, imò laudabile fuit baptizari: &

„ hoc etiam congruum fuit, quòd in „ tempore intermedio, inter duas leges, quando non subitò prima tollitur, nec secunda imponitur; illo „ inquam tempore simul currant ambæ sub disjunctione.

„ *Tertium* autem tempus Circumcisionis cucurrit cum secundo tempore Baptismi, & hoc quantùm ad „ Judæos, usque ad illud tempus Pauli, „ de quo argutum est priùs; imò verisimile est, quòd bene ultra, quia „ tempore purificationis Pauli videbantur Fratres in Ierosolymis approbare observantiam legis, & de „ ea consulere Paulo.

„ Sed quantum ad Gentiles conversos ad fidem, secundum tempus Baptismi, & quartum Circumcisionis simul concurrerunt, saltem post quatuordecim annos à Passione Christi, „ vel circiter; quando scilicet Paulus ascendit Ierosolymam ad seniores, „ super illa quæstione consulens, de „ qua habetur Actuum cap.15. ubi primò allegat Petrus factum Concilii; „ de quo habetur Actuum 10. Et deinde Iacobus tanquam Episcopus in Ierosolymis profert sententiam secundùm Magistrum sententiarum, dicens. *Ego judico non inquietari eos,* „ *qui ex Gentibus convertuntur ad* „ *Deum; sed scribere ad eos, ut abstineant se à contaminationibus, &c.* & „ de illis quatuor, duo, scilicet abstinere ab idololatris, & fornicatione, sunt necessaria. *Ita Doctor*. Ubi adverte hæc posteriora verba scripsisse solùm juxta mentem historici: nam ipsi Concilio præfuit S.Petrus; quod sentit etiam Doctor: siquidem infrà *num.15.* dicit nuntios à Iacobo missos fuisse Petro subditos.

Reponunt adversarii primò, Legem divinam non exigere promulgationem sui, ut habeat vim obligandi. *Verum*, contrarium apertè docuimus in Tract. de legibus, & validissimis rationibus probavimus omnem legem, etiam divinam, necessariò promulgari debere; quia lex divina non potest obligare ad impossibile; obligaret autem, si inferret necessitatem observandi ea, quę sunt incognita; nec sufficienter manifestata: igitur, &c.

Reponunt secundò, legem veterem expirasse in morte Christi, ut etiam nos docuimus in tract. de legibus, agendo de lege Mosaica; igitur lex nova debuit inferre obligationem, maxime respectu Baptismi, qui est aditus ad legem Evangelii. *Verum*, respondeo negendo consequentiam: quia nullus aliter tenetur ad legem servandam nunc, quàm anteà, nisi quia lex est ei aliter promulgata; sed Baptismus non fuit aliter promulgatus sub præcepto post mortem Christi usque ad diem Pentecostes, quàm fuerat ante Passionem: igitur tunc erat dumtaxat sub consilio; quemadmodum & ante Christi mortem.

Confirmatur, quia non priùs vigere debuit obligatio Baptismi suscipiendi, & amplectendæ novæ legis, maximè respectivè ad Judæos, antequam eis constaret revocatam fuisse legem Mosaicam, ad quam servandam tenebantur, sed illa revocatio dumtaxat facta est per solemnem illam novæ legis promulgationem in die Pentecostes: igitur ante illud tempus non vigebat adhuc obligatio novæ legis. Minor constat, quia sicut promulgatio legis se habet ad communitatem: ita & revocatio legis prioris per subsequentem legem: igitur sicut promulgatio legis Mosaicæ fuit publica: ita debuit esse solemnis, & publica illius revocatio: Majorem verò probat Doctor *num.9.* quia Iudæi tenebantur servare legem Circumcisionis, donec eis innotesceret eam esse prorsus inutilem, & vanam, nec amplius necessariam sibi ad salutem: hoc autem constare debuit per publicam revocationem illius obligationis, qua con-

conſtaret Iudæis legem Circumciſionis non amplius vigere, igitur, &c.

Dices: Chriſtus D. moriendo dixit: *Conſumatum eſt*, *Ioan.* 19. quibus ſignificare voluit, conſumatam eſſe, & prorſus abrogatam omnem legem veterem, Quod utique confirmatur per Apoſtolum, *ad Rom.* 7. ubi ait: *Itaque Fratres mei*, *& vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti*. Ubi intelligendus eſt de corpore Chriſti crucifixo.

Reſpondet Doctor ad primum *nu.* 18. illis verbis, Chriſtum D. dumtaxat ſignificare voluiſſe, *vel* quod conſumata eſſent, quæ prænuntiata fuerant de ſua paſſione: ſicut conſumanda prædixit, *Lucæ* 18. dicens: *Ecce aſcendimus Ieroſolymam*, *& conſumabuntur omnia*, *quæ ſcripta ſunt per Prophetas de filio hominis*. *Vel*, inquit Doctor, ſi illud referatur ad antiquam legem, ſic debet intelligi, quod lex Moſaica conſumata fuerit, & abrogata in ſua cauſa; nam mors Chriſti D. cauſa erat confirmationis legis Evangelicæ; ſed illa non fuit confirmata tanquam neceſſaria ad obſervandum ante prædicationem ejus publicam, quæ non incepit in Paſſione, ſed in Pentecoſte; tempore enim intermedio Diſcipuli ſederunt in cœnaculo, nemini ſolemniter, vel publicè prædicantes.

Ad Apoſtolum dico, eum ſic eſſe intelligendum, quòd nempe mortificati ſimus legi per corpus Chriſti: quia lex extincta eſt in ſua cauſa per Chriſti D. crucifixionem; ſiquidem mors Chriſti D. fuit confirmatio legis Evangelicæ, & conſequenter extinctionis, & revocationis legis Moſaicæ. *Nec obſtat*, quòd ibidem Apoſtolus utatur exemplo mulieris, quæ per mortem viri ſui ſolvitur ab ejus lege: quia Apoſtolus ibi non comparat mortem Chriſti cum morte viri, & ideo non dixit; Mortificati eſtis legi *in morte*, aut corpore Chriſti, ſed per *corpus Chriſti*; hoc eſt, per mortem, & crucifixionem, quæ cauſa fuit, cur Moſaica lex obligare deſineret.

Quæstio Tertia.

Quotuplex ſit Baptiſmus.

NOtandum primò, Baptiſmum à Theologis ſolitò diſtingui triplicem, nimirum fluminis, flaminis, & ſanguinis: Baptiſmus *fluminis* ille eſt, qui confertur in aqua naturali cum expreſſa invocatione ſanctiſſimæ Trinitatis. Baptiſmus verò *ſanguinis* eſt martyrium; *flaminis* autem eſt Contritio cum propoſito ſuſcipiendi Baptiſmum aquæ. Porro hæc duo idcirco vocantur Baptiſmata, quòd quemadmodum Baptiſmo aquæ abluimur, ita & Martyr proprio ſanguine perfunditur, & pœnitens propriis lacrymis irrigatur.

Baptiſmum ſanguinis deſignavit Chriſtus D. *Marci* 10. cùm filios Zebedæi alloquens ait: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum*, *& Baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?* Quem Baptiſmum ſic commendat *ſanctus Cyprianus* epiſt. ad Jubajanum, ubi loquens de Catechumenis martyrium ſubeuntibus, dicit illos *non privari Baptiſmi Sacramento, utpote qui baptizentur glorioſiſſimo, & maximo ſanguinis Baptiſmo, de quo & Dominus dicebat, habere ſe alio Baptiſmo baptizari. Sanguine autem ſuo baptizatos, & Paſſione ſanctificatos conſumari, & divinæ pollicitationis gratiam conſequi, declarat in Evangelio idem Dominus, quando ad latronem in ipſa Paſſione credentem, & confitentem loquitur, & quod ſecum futurus ſit in Paradiſo pollicetur*.

Baptiſmum verò flaminis pluries commendant SS. Patres, maximè verò S. Auguſtinus lib. 4. de Baptiſmo, ca. 21. ubi ait: *Catechumenum Catholicum divina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere non dubito, ſed etiam in ipſa intus Catholica bonum Catechumenum malo baptizato anteponimus, nec ideo tamen Sacramento Baptiſmatis, quo*

iste nondum, ille jam imbutus est, facimus injuriam, aut Catechumeni Sacramentum Sacramento Baptismi praeferendum putamus, cùm aliquem Catechumenum aliquo baptizato fideliorem, melioremque cognoscimus: melior enim Centurio Cornelius nondum baptizatus Simone Mago baptizato: ille enim & ante Baptismum S. Spiritu repletus est: ille & post Baptismum immundo spiritu inflatus est.

Notandum secundò, quòd etsi Baptismus sanguinis, & flaminis à SS.Patribus (ut constat ex SS.Cypriano,& Augustino mox laudatis) appellentur Sacramenta; reverà tamen Sacramenti dignitatem, ac definitionem sibi non vendicant; nec enim martyrium, nec Contritio sunt signa certa, & sensibilia divinitùs instituta ad gratiam efficaciter significandam,& conferendam, ut jam de martyrio dictum est, agendo de Sacramentorum numero: de Contritione verò dicemus disp.sequenti:sed appellantur Sacramenta propter eam, quam habent cum Baptismo aquę analogiam, & maximè quoad illius effectum, quem supplere dicuntur.De Baptismo quidem flaminis apertissima est veritas in Scriptura sacra illis omnibus oraculis,quibus Deus spondet veniam, & gratiam peccatori pœnitenti, ac divinam misericordiam postulanti: Sic Ezechiel 18. *Cùm averterit se impius ab impietate sua,animam suam vivificabit.* Sic *Actor.*10. *v.*22. Cornelius Centurio nondum baptizatus Baptismo aquæ dicitur *Vir justus, & timens Deum*. Et ibidem cecidit Spiritus sanctus super Gentiles contritos,nondum baptizatos. Unde S. Petrus ait: *Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos?* Hinc S.Ambrosius orat.in obitu Valentiniani junioris Imperatoris Catechumeni occisi, cùm nondum esset baptizatus,ait: *Baptismi gratiam, quia postulavit, accepit.*

Idque constantissimum est ex Concilio Tridentino,ses.6.cap.4.ubi loquens de justificatione per baptismum dicit, quod *justificatio est translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adae, in statum gratiae, & adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Iesum Christum Salvatorem nostrum,quae quidem translatio post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non potest.* Ubi per *votum* significat contritionem,quę urgente necessitate sufficit ad consequendam Baptismi gratiam: Sic enim interpretatur hæc Christi D. verba; *Nisi quis renatus fuerit, &c.*

Quapropter optimè notavit S. Bernardus epist.77.quòd cum Christus D. *Marci* 16.dixisset: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Non repetiit: *Qui verò non baptizatus fuerit:* sed tantùm; *Qui verò non crediderit, condemnabitur*, innuens solam interdum fidem charitate flagrantem ad salutem sufficere, ut optimè docet S.Augustinus l.4.de Baptismo c.24. ubi cùm dixisset fidem formatam interdum justificare extra Sacramentum, idque probasset exemplo boni latronis, & Cornelii Centurionis, subdit, cap.25. *Quibus rebus omnibus ostenditur, aliud esse Sacramentum Baptismi, aliud conversionem cordis;sed salutem hominis ex utroque compleri: nec si unum eorum defuerit, ideo putare debemus consequens esse, ut alterum desit; quia & illud sine isto potest esse in infante, & hoc sine illo potuit esse in latrone,complente Deo sive in illo, sive in isto, quod non ex voluntate defuisset, &c.* Sola itaque remanet difficultas de Baptismo sanguinis.Quapropter

Notandum tertio,Baptismum sanguinis, seu *martyrium*; secundùm significationem idem esse, ac *testimonium* quod datur Deo,velChristo per mortē: at secundùm rei veritatem, est *mors violenter illata pro fide Christi,aut vera* vir-

virtute homini non resistenti . Quibus verbis quatuor ad martyrium perfectum conditiones necessariæ declarantur : *Prima* est , quod sit *mors illata* , requiritur enim ad completum, & perfectum martyrium ; quòd reverà animam quis pro fide , aut Religione ponat , ita quod mors revera sequatur , aut saltem naturaliter sequeretur , nisi vita divinitùs servaretur, prout servata fuit tribus pueris in fornace Babylonica , nec-non & S. Joanni Evangelistæ misso in ferventis olei dolium , & pluribus aliis , qui ab Ecclesia inter Martyres computantur . Profectò , quod mors divinitùs impediatur , auget rationem martyrii: per hoc enim fit omnibus manifestum , quod Deus hominis patientis causam approbet : unde acceptatio illa mortis est tam efficax fidei testimonium, quàm si reverà ipsa mors sequeretur. Quapropter Doctor subtilis in 4.dist.4.qu.6.n.4. non dubitat asserere aliquem fieri posse pluries Martyrem : ait autem . *Quod baptizatus Baptismo sanguinis , si postea est nobiscum viator , tenetur affectu , & pro loco , & tempore recipere effectu Sacramentum , id est Baptismum fluminis; hoc autem quod supponitur , est bene possibile , sicut de quibusdam legitur , quod sunt facti bis Confessores : quia sustinuerunt bis pœnas pro fide , propter quas tamen non sunt mortui .*

Secunda conditio est,quòd illa mors sit *violenter illata* , quamvis enim aliquis pro Dei gloriâ , & fratrum salute moreretur,non tamen propterea perfectus Martyr esset censendus , unde qui pro fratribus animas ponunt , sive in obsequio pestiferorum , sive in justo bello , non sunt propriè dicendi Martyres . Hinc in Martyrologio ad diem 28. Februarii scriptum reperimus: *Commemoratio SS. Presbyterorum , Diaconorum , ac cæterorum Ministrorum,qui tempore Valentiniani, cùm pestis sævissima grassaretur , morbò laborantibus ministrantes libentissimè mortem oppetierunt, quos velut Martyres , religiosa Piorum fides venerari consuevit* . Dicuntur , *velut Martyres* coli, quamvis tales non sint ; quia mortui quidem sunt pro fratribus, sed pro fratribus eis mors non est violenter illata ; aliud autem est mori , & aliud mortem inferri pro fratribus, hoc enim ultimum desiderari videtur ex communi Ecclesiæ sensu ad propriè dictum martyrium .

Tertia conditio est , quòd mors sit illata *in odium fidei* , aut *veræ virtutis* ; Nam, inquit S. Augustinus in Psal. 38. *Martyrem non facit pœna , sed causa* : Hinc epist. 50. quæ est ad Bonifacium : *Veri Martyres*, inquit,*illi sunt,de quibus Dominus ait* : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam:non ergo qui propter iniquitatem , & propter Christianæ unitatis impiam divisionem , sed qui propter justitiam persecutionem patiuntur, hi Martyres veri sunt*. Dixi, *aut veræ virtutis* ; Ecclesia enim colit pro veris Martyribus , non solùm eos , qui mortem obeunt propter veræ fidei confessionem, sed etiam qui moriuntur propter aliquam violentiam ; sic enim inter Martyres numerantur Thomas Cantuariensis occisus propter defensionem libertatis Ecclesiasticæ , & plures Virgines occisæ propter custodiam castitatis .

Quarta tandem conditio ad verum martyrium , est , quòd mors violenter inferatur homini non resistenti ; unde commune illud effatum : *Martyr non pugnat,sed patitur*;siquidem conformari debet Christo D. qui testimonium perhibuit veritati, non contradicendo , sed patiendo: cùm enim pateretur,non comminabatur , sed tanquam ovis ad occisionem ductus coram tundente se obmutuit , & non aperuit os suum . Unde milites in bello ob defensionem fidei , & religionis suscepto generosè occumbentes quamvis plurimùm mereantur , tamen censendi non sunt veri

veri Martyres; milites enim ordinariè pugnant cum spe evadendi mortem; imò, & occidendi invasorem: finis enim pugnæ victoria est; ac proinde patiuntur mortem magis ex necessitate, quàm voluntate.

His ita prælibatis, duo maximè supersunt hac in quæstione determinanda: *Primum*, utrum Baptismus fluminis ita sit unicus numerò, ut nullâ ratione possit iterari: *Secundum*, utrum Baptismus sanguinis reverà virtutem habeat delendi quodlibet peccatum, & hominem justificandi.

CONCLUSIO PRIMA.

Baptismus ita est unicus numerò, ut semel validè collatus, nullâ ratione possit iterari. Hæc est de fide determinata in illis omnibus Conciliis, in quibus strictè prohibetur, ne debitè ab hæreticis baptizati, iterum baptizentur; expressè verò in Concilio Tridentino sess. 7. can. 11. *Si quis dixerit, ritè collatum Bptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, cùm ad pœnitentiam revertitur, anathema sit.*

Probant aliqui hanc veritatem ex illo ad Ephes. 4. *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma*: Ita S. Leo epist. 37. c. 1. *Scimus*, inquit, *expiabile esse facinus, quoties juxta hæreticorum damnata à SS. Patribus instituta, cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis simul tributum est, bis subire, Apostolicâ reclamante doctrinâ, quæ nobis unam prædicat in Trinitate Deitatem, unam in fide confessionem, unum in Baptismate Sacramentum.* Hinc epist. 79. cap. 7. scribit: *Hanc regulam (ut scitis) servandam omnibus Ecclesiis prædicamus; ut lavacrum semel initum, nullâ iteratione violetur, dicente Apostolô: Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.*

Verùm reponi posset hanc unitatem Baptismatis, de qua loquitur Apostolus; esse specificam, non verò numericam, quemadmodum S. Augustinus explicat unitatem fidei lib. 13. de Trinit. cap. 2. *Ita dicitur*, inquit, *ea credentium fides una, quemadmodum eadem volentium voluntas una; cùm, & in ipsis, qui hoc idem volunt, sua voluntas sit cuique conspicua; alterius autem lateat, quamvis idē velit.*

Unde satius est asserere cum Doctore, non aliam à priori hujusce veritatis proferri posse rationem, quàm ipsam voluntatem Christi sic Baptismum instituentis, ut circa eandem personam semel validè collatus, nullâ ratione posset iterari, cum rationes congruentes id suadeant, saltem à posteriori, quas Doctor sic expendit in 4. „ dist. 6. quæst. 7. nu. 3. ubi ait: Dico „ quod ratio initerabilitatis Baptismi, „ est institutio divina, cujus non est „ aliqua causa prior, nisi voluntas ejus: „ tamen ista institutio est rationabilis, „ tum ex morbo, contra quem principaliter instituitur; (istud remedium „ enim principaliter instituitur contra „ originale peccatum, quod non est nisi „ unicum: nec iterari potest) tum ex „ fine principali, ad quem est: habet „ enim plenam remissionem pœnæ, & „ culpæ. Si autem posset homo habere „ frequenter talem remissionem plenam ab utroque, esset magnum incentivum delinquendi. Illud enim, „ quod est institutum in remedium relabentium, utpote Pœnitentia non „ est sine magna pœna solvenda pro „ peccato. *Tum tertiò*, quia per istud „ Sacramentum; cùm sit principium, „ & janua, per quam intratur in legem „ Christianam, adscribitur aliquis familiæ Christi, & fit membrum ejus, „ & Ecclesiæ militantis. Licèt autem „ aliquis ingressus in Collegium, si offendat, postquam ingressus fuerit, „ possit reconciliari & Collegio, & capiti Collegii: non tamen frequenter in collegium intrat.

Quibus verbis Doctor significat non posse aliam assignari rationem à priori, cur Baptismus semel collatus non sit ite-

iterabilis; quàm divinam voluntatem, quæ ita ſtatuit, ac ordinavit. Nihilominus à poſteriori poſſunt aliquæ aſſignari rationes congruentes illius divinæ ordinationis: quarum *prima* petitur ex parte originalis peccati, ad quod eluendum Baptiſmus principaliter inſtitutus eſt. Cùm autem hic morbus ſemel ſanatus non reviviſcat, etiam nec iterari debet illius remedium.

Secunda repeti poteſt ex parte effectùs, videlicet plenariæ remiſſionis peccati: quam ubi ſemel quis aſſecutus eſt, conveniens fuit, ut iterum ipſi proponeretur accipienda, nè videlicet præberet anſam ſæpiùs delinquendi, ſi abſque ullo prorſus labore ex parte ſui, poſſet peccator plenariam ſuorum peccatorum indulgentiam conſequi. Unde etiam S. Paulus ad Hebræos 6. ait. *Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad Pœnitentiam.* Quibus ſignificat juxta communem Interpretum ſententiam, ſemel acceptam plenariam peccatorum remiſſionem per Baptiſmum non poſſe obtineri abſque ſatisfactione ex parte peccatoris; licèt obtineri poſſit per frequentem, & laborioſam pœnitentiam.

Tertia tandem ratio eſt, quòd per Baptiſmum quis adſcribatur familiæ Chriſti, & fiat membrum corporis ejus; unde ſicut aliquis adſcriptus in ſocietatem alicujus regni, ſi offendat, poterit quidem reconciliari capiti, & membris; per hoc autem non dicetur eis inſeri; quia peccando non amittit jura regni, aut civitatis, ſed dumtaxat fit reus legibus; ita baptizatus offendens Deum, per Pœnitentiam reconciliari poterit, non tamen poterit iterum fieri Chriſtianus, quia jam talis eſſe ſupponitur.

Eamdem veritatem probant alii Theologi, ex eo, quòd Sacramentum Baptiſmi characterem indelebilem imprimat: quò fit, ut nulla ratione ſit iterabilis; quà utique ratione etiam utitur Concilium Florentinum in decreto Eugenii, ubi loquens de Sacramentis novæ legis, ait: *Inter hæc Sacramenta tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, ideſt, ſpirituale quoddam ſignum à cæteris diſtinctivum imprimunt in anima indelebile; unde in eadem perſona non iterantur.* Conſonat Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. can. 9. *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptiſmo, ſcilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima .... unde ea iterari non poſſunt, anathema ſit.* Quam utique rationem non improbat Doctor, ut volunt aliqui; nam ipſam, ut veram ſupponit q. 9. ſed tantùm q. 7. num. 2. dicit illam rationem non procedere ex notioribus; quia magis notum eſt Sacramentum non poſſe iterari, quàm quòd imprimat characterem: *Quia*, inquit, *à principio, ex quo Baptiſmus fuit inſtitutus, fuit manifeſtum de eo, quòd non licuit eum iterari: quòd autem character imprimatur, non eſt notum ex prima ejus inſtitutione; nec ex tota Scriptura, neque etiam ex multis authoritatibus Sanctorum.*

Igitur nulla alia efficacior hujus veritatis aſſerendæ proferri poteſt ratio, quàm conſtantiſſima, & univerſalis Eccleſiæ praxis, quæ Baptiſmum non eſſe iterabile perpetuò docuit: cujus quidem traditionem in primis teſtis eſt S. Clemens Romanus lib. 6. Conſtit. cap. 15. ibi: *Eòdem modò ibi contenti ſunt unò ſolò Baptiſmò, qui in Domini mortem traditur.... neque impiorum Baptiſmus recipitur, neque is, qui præter ſanctos adminiſtratur, alterò Baptiſmò debet irritus effici: ut enim unus eſt Deus, & unus Chriſtus, & Paraclitus unus, ſic unus eſt Baptiſmus, qui in ejus nomine datur.* Et paulò inferiùs. *Verumtamen initiatos Baptiſmate, iterum baptizare tentantes, crucifigunt Dominum, iterum eum interi-*

rimunt, derident divina, eludunt sancta, insultant Spiritui, sanguinem sanctum veluti communem contemnunt, peccant in mittentem, in passum, & in testificantem. Concordat can.47. Apostolorum: *Episcopus*, inquit, *aut Presbyter, si eum, qui secundùm veritatem habebat Baptisma, denuò baptizavit, aut pollutum ab impiis*, hoc est, baptizatum ab hæreticis non servantibus sinceram formam Baptismatis, *non baptizaverit, deponatur tanquam deridens crucem, & mortem Domini.* Ut quid hoc? quia Baptismus repræsentat mortem, sepulturam, & resurrectionem Christi, teste Apostolo ad Rom.6. v.3. 4. & 5. *An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & Resurrectionis erimus.* Unde sicuti Christus semel tantùm pro peccatis nostris mortuus est, & semel resurrexit: Ita & nos per Baptismum eidem consepulti, & per eundem resurgentes, non possimus iteratò sepeliri, ne significemus Christum iteratò posse mori, & sepeliri. Atq; hæc est optima cõgruentia voluntatis instituentis.

„ *Objicit* Doctor ibidem: Baptismus
„ non est præstantius Sacramentum,
„ quàm Eucharistia, & Pœnitentia: sed
„ hæc sæpiùs iterantur: igitur etiam
„ Baptismus iterari potest.

Respondet Doctor *num.3.* quantùm ad Eucharistiam, paritatem in hoc solùm valere inter Eucharistiam, & Baptismum, quòd quemadmodum eadem hostia non potest pluries consecrari, ita eadem persona pluries baptizari. *Ad argumentum dico*, inquit, *quòd illa prolatio verborum, quibus Eucharistia consecratur, non est Sacramentum, sed est consecratio sacramentalis, & illud non licet bis iterare super eamdem materiam; & si secundò iteratur, nihil fieret; quia priùs factum est.... Licèt ergo eadem persona posset frequenter communicare, sive recipere Eucharistiam, non tamen super eandem materiam frequenter possunt proferri verba consecrationis Eucharistiæ: nec sic Eucharistia debet iterari, quòd propriè aliqua materia hujus Sacramenti bis suscipiat formam ejus.* Ergo a simili non licet verba formę Baptismi pluries super eandem personam proferre.

CONCLUSIO SECUNDA.

Baptismus sanguinis reverà habet vim supplendi vicem Baptismi fluminis ex opere operato. Hæc est communior, & verior; & probatur primò Illis omnibus Scripturæ textibus, quibus Christus D. spondet vitam æternam ei, qui vitam temporalem pro Dei gloria perdiderit: Sic *Matth.16. Qui voluerit animam suam salvam facere perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Vel, ut legitur apud Marcum cap.8. *Qui autem perdiderit animam suam propter me, & Evangelium, salvam faciet eam.* Hinc *Matth.* 10. idem Christus D. testatur: *Qui confitetur me coram homininibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.* Quæ propositiones non minùs generales sunt, quàm illa Christi comminatio: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Unde S. Augustinus lib. de civitate cap.2. sic ratiocinatur: Tam certum est perfectum Martyrem suâ passione consequi gratiam, & remissionem omnium peccatorum; propter hoc Christi D. testimonium: Qui me confessus fuerit, &c. quàm certum est neminem sine Baptismo posse salvari, propter hæc verba: Nisi quis renatus, &c. sed hoc certum est: ergo & priùs. Quòd autem martyrium hunc effectum præstet, quasi ex opere operato, probatur ex sensu Ecclesiæ: *Quæ*, inquit S. Augustinus lib.3. de libero arbitrio, cap.23. *non frustra etiam infantes illos, qui cùm Dominus Jesus*

sus Christus necandus ab Herode quæreretur, occisi sunt, in honorem Martyrum receptos commendat: Hinc de iisdem cantat Ecclesia in Collecta diei festi SS. Innocentium: *Deus cujus hodiernâ die præconium innocentes Martyres non loquendo: sed moriendo confessi sunt*. Et in Hymno: *Salvete flores Martyrum, quos lucis ipso in limine, Christi insecutor sustulit, ceu turbo nascentes rosas*.

Nec valet reponere, eos duntaxat Martyres ab Ecclesia coli, qui priùs per Circumcisionem ab originali peccato mundati fuerant: Hæc, inquam responsio prorsus est futilis: Tum, quia S. Augustinus lib. de symb. ad Catechumenos, cap.4. de ipsis infantibus generaliter pronuntiat, eos per Martyrium fuisse ab originali peccato mundatos: „ Ipsi, inquit, qui moriebantur, naturâ filii iræ erant, sicut & cæteri: sed „ quid eis præstitit gratia, nisi ut eos „ erueret à potestate tenebrarum? Præstitit eis Christus, ut pro Christo morerentur, præstitit ut suô sanguine ab „ originali peccato diluerentur, nati „ sunt ad mortem, sed continuò eos „ reddidit vitæ.

Ipsi consonat S. Leo Papa serm.1. de Epiphania, cap.3. *Quos Rex impius eximit mundo, Christus inserit cælo, & quibus necdum sanguinis sui impendit redemptionem, jam martyrii tribuit dignitatem*. Quis autem ambigat multos ex illis necdum fuisse justificatos à peccato originali? Etenim variæ erant proles infidelium Judæis permixtorum; plures quoque necdum erant octiduo nati, adeoque nec circumcisi. *Deinde* esto fuissent omnes antea justificati, cur tamen magis, quàm alii parvuli in gratia decedentes colerentur specialiter ab Ecclesia tanquam sancti, si ratione mortis illatæ specialem gratiam, aut sanctitatem non accepissent? Neque ènim honorantur ob Circumcisionem, sed ob mortem toleratam pro Christo.

Porrò quæ SS. Innocentium, eadem est ratio aliorum parvulorum, si contingat illos pro fide Christi, aut verà virtute occidi. Quid enim speciale potest in his excogitari, quod non in aliis? Unde S. Leo serm.2. in Epiphaniam. *Itaque Christus, ut nullum tempus ei esset absque miraculo, ante usum linguæ potestatem Verbi tacitùs exercebat, & quasi jam diceret*; Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum: *nova gloria coronabat infantes, & de initiis suis parvulorum primordia consecrabat, ut disceretur nullum hominem incapacem esse divini Sacramenti, quando etiam illa ætas gloriæ esset apta martyrii*.

Hanc pariter martyrii efficaciam ut supplentis vicem baptismi aquæ in adultis statuunt SS. Patres. Cyprianus in præfatione suæ exhortationis ad martyres, his verbis. *Nos tantum qui Domino permittente primum baptisma credentibus dedimus, ad aliud quoque singulos præparemus, insinuantes, & docentes hoc esse baptisma in gratia majus, in potestate sublimius, in honore pretiosius; baptisma, in quo Angeli baptizant; baptisma, in quo Deus, & Christus exultant; baptisma post quod nemo jam peccat; baptisma, quod fidei nostræ incrementa consumat; baptisma, quod nos de mundo recedentes statim Deo copulat*. Similiter S. Ambrosius in Psalmum 118. Octonario 3. circa medium distinguens triplex baptisma, fluminis, flaminis, & sanguinis; ait, *Unum est baptisma, quod hic tradit Ecclesia per aquam, & Spiritum sanctum, quo necesse est baptizari Cathecumenos. Est aliud baptisma de quo ait D. Iesus: Baptismo habeo baptizari, quod vos nescitis: & utique jam baptizatus in Iordane fuerat: sed si hoc baptisma Passionis, quo etiam sanguine suo unusquisque mundatur*. Idem expresse probat prædictis citatis authoritatibus S. Bernardus epist.77. quæ est ad Magistrum Hugonem à S. Victore; ubi contrarium asserentes nominat, *novarum inventores assertionum, & assertores in-*

ventionum. (Aitque.) *Ab his duobus columnis, Augustinum loquor & Ambrosium, difficilè avvellor: eum bis inquam me aut errare, aut fupere fateor, eredens & ipse solâ fide hominem posse salvari cum desiderio percipiendi Sacramentum.*

Dicet: S. Cyprianus, & Patres Africani Concilii, cùm priùs in quodam Concilio suo statuissent, ut lapsi nonnisi diu pœnitentiâ actâ admitterentur ad pacem, nisi fortè periculum infirmitatis urgeret; jam novâ urgente persecutione statuerunt in alio Concilio, omnibus, qui pœnitentiam egissent, pacem dandam, ut fortiores essent ad passionis prælium: ut constat ex eorum epistola, quæ apud Cyprianum 54. locum obtinet, & ad Cornelium summum Pontificem dirigitur. In qua *num.16.* hæc habentur. *Nec quisquam dicat: qui martyrium tollit, sanguine suo baptizatur, nec pax illi ab Episcopo necessaria est habituro Ecclesiæ pacem, accepturo majorem de Domini dignatione mercedem.* Quasi diceret martyrium non sufficere lapsis, nisi acceperint ab Episcopo pacem, & peccatorum absolutionem.

Respondeo, prædictos Patres ibi tantùm loqui de eo casu, in quo lapsi possunt accipere beneficium absolutionis antequam martyrium subeant, quia (inquiunt ibidem) hæc omissio censetur esse ex parte lapsorum quædam præsumptio, & contemptus absolutionis: ex parte verò Prælatorum *quædam negligentia segnis, & erudelis duritia, quæ* (inquiunt) *nobis adscribetur in die judicii, quod creditas, & commissas oves, nec curare in pace, nec in acie voluerimus armare*. Ex quibus colligitur Patres nolle eos veniam non consequi defectu martyrii, sed præviæ dispositionis; nam S. Cyprianus, quòd prodesset martyrium, satis superque suprà laudatus indicat.

Dicet 2. In Concilio Braccharensi can. 35. prohibetur ne fiat oblatio pro Cathecumenis absque Baptismo morientibus; ergo censet eis nec martyrium, nec contritionem prodesse.

Nego consequentiam; loquitur enim Concilium de eis solùm Catechumenis, qui gravi baptismatis negligentiâ, vel contemptu moriuntur; pro quibus superfluum esset orare, cùm talis contemptus tanti remedii eos faciat veniâ indignos: eam autem esse mentem Concilii, colligitur ex eo, quòd Canone præcedenti decernat non esse faciendam commemorationem in Missæ sacrificio eorum, qui in statu peccati mortalis obierunt.

Dicet 3. Licèt martyrium ab adulto consumatum, videatur posse remittere peccata, non tamen ita de parvulis, aut dormientibus, cùm nec sit actus alicujus virtutis, aut charitatis, aut fortitudinis, aut religionis; quippe cùm actus virtutis debeat esse liber, & à libera voluntate elicitus; cujus conditionis non sunt nec infantes, nec dormientes, nec pariter sit Sacramentum. Ut constabit infrà.

Resp. Martyrium præcisè sumptum nihil aliud esse, quàm actualem mortem pro Dei gloria exceptam; qualiter præscindit tam ab actu virtutis, quam à non actu virtutis. Id namque in speciali, & ratione subjecti duplex potest distingui; quatenus enim ab adultis voluntariè toleratur, est actus virtutis charitatis, aut fortitudinis, &c. quatenus verò est in infantibus, aut amentibus, aut dormientibus, est tantùm opus secundùm Dei ordinationem pro ejus gloria toleratum. Huic autem utrique Deus justificantem gratiam, aut ejus augmentum annexum esse voluit, sicut Ecclesia testatur de Innocentibus in oratione, & officio eorum solemnitatis. *Deus cujus hodiernâ die præconium innocentes Martyres, non loquendo, sed moriendo confessi sunt*, &c.

Instabis. Hæc responsio militat in S. Bernardum. Is enim epistolâ 77. suprà laudata cùm dixisset: imminente mor-

morte, hominem per fidem, & deſiderium ſuſcipiendi baptiſmatis, ſi de facto ſuſcipere non poſſit, nihilominus ſalvari, addit: *Vide etiam ne forte id voluerit Salvator cùm diceret: Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalvus erit: cautè, & vigilanter non repeterit, qui verò non baptizatus fuerit. ſed tantùm: qui verò* (inquit) *non crediderit, condemnabitur: nimirùm innuens ſolam fidem interdùm ſufficere ad ſalutem, & ſine ipſa ſufficere nihil. Quapropter etſi martyrium vicem Baptiſmi poſſe implere conceditur, non planè hoc facit pœna, ſed fides, nam abſque ipſa, quid eſt martyrium, niſi pœna?*

Nego antecedens. S. enim Bernard. ibi tantùm loquitur de adultis, & ratione utentibus, quos fateor debere conſentire, non verò invitè ſubire martyrium? Hic autem conſenſus, & à fide, & à charitate eſt eliciendus. Sanctus enim Bernardus ſerm. de ſanctis Innocentibus diſtribuit omnes Martyres in tres claſſes. In *prima* reponit illos, qui voluntate, & externo opere Martyrium conſumant. In *ſecunda* conſtituit eos qui voluntate ſolùm martyrium fecerunt; ut S. Martinus, & ſeraphicus Pater Franciſcus, quibus non martyrio voluntas, ſed voluntati martyrium defuit. In *tertia*, ordinat eos, qui opere duntaxat externo ſunt martyres. Martyrium primi, & ſecundi ordinis debet eſſe actus virtutis; alioquin eſſet fruſtraneum: poſterioris verò non ita. De prioribus loquitur Bernardus in dicta epiſtola, non de poſteriori, cùm ipſe Innocentes opere tantùm, nihilominùs veros martyres fuiſſe pronuntiet.

Urgebis: Hæc reſponſio eſt contra doctrinam Apoſtoli dicentis, & docentis 1 ad Corinth. 13. *Si tradidero corpus meum, itaut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt:* Ergo nullam efficacitatem habet martyrium, niſi à charitatis actu; ac proinde qui ſunt talis actùs eliciendi incapaces, erunt & percipiendæ gratiæ per martyrium conferendæ.

Nego antecedens. ſiquidem S. Paulus de ſeipſo adulto, ac proinde qui poterat ſeſe liberè ad martyrium determinare, loquebatur. Fateor enim adultum in peccato mortali exiſtentem, qui nec martyrium deſideravit, nec ad id ſeſe determinavit, ſi dormiens occideretur in odium Chriſti, non propterea ſalvari, quia cùm peccatum mortale committitur propriâ voluntate, non poteſt abſque proprio voluntatis motu deleri. Vel

Diſtinguo. Martyrium ſine charitate antecedente, & comitante nihil prodeſt in eo, qui vel antecedentem, vel conſequentem habere poteſt, concedo: nihil prodeſt in eo, qui neutram habere poteſt, cùm ſit libertatis, & rationis impos, nec in eo, qui cùm præcedentem non habuerit, habet comitantem, nego. Implicat autem adultum fidelem velle pro Chriſto animam fundere, & de facto exponere, abſque eo quòd habeat charitatem. Dixi *fidelem*; quia ſi hæreticus circa unum fidei articulum, pro alio verò, quem credit, occideretur non eſſet martyr dicendus, eo quòd Chriſto nullatenus nec per charitatem, nec per fidem infuſam uniretur. Dixi *pro Chriſto*, quia ſi pro vana gloria, vel motivo præter Chriſtum obiret, martyr non eſſet.

Dices 4. Si martyrium primam gratiam conferat, id erit vel ante mortem, vel in inſtanti mortis; vel poſt mortem. *Non primum*; tum quia cùm mors ſit de formali ratione martyrii, ſequeretur ipſum conferre gratiam antequam eſſet; ac proinde majoris eſſe efficacitatis, quàm ſacramenta; tum quia operari ſequitur eſſe: Ergo priùs debet eſſet perfectum martyrium, quàm gratiam edat; tum denique quia plures ipsâ etiã morte inſtante in tormentis defecerunt à fide, & gratia; ac proinde non ſunt aſſecuti martyrii gratiã, à qua nullus excidit, cùm ſit ultima ad gloriã diſpoſitio.

Non etiam secundum, nec *tertium*; quia instans mortis est primum non esse hominis, ac proinde est extra statum viæ, & consequenter extra statum salutis. Ergo, &c.

Respondent communiter Doctores cum Verga, & Isambertò; tunc conferri primam gratiam, vel ejus augmentum per martyrium, quando martyr acceptò lethali vulnere, ac tormentis eo in statu sistitur, ut ab eo nullâ causarum secundarum virtute, nec vitam servare, nec pristinam sanitatem iterum possit assequi; sive interim moriatur, sive per miraculum vitam tueatur, sanitatemque recipiat; in cujus confirmationem Ecclesia ut martyres colit eos, qui gravi accepto vulnere pro Christo in fide non defecerunt, licèt tormentis, ac plagis inflictis supervixerint. Nec refert quòd physicè pro libertate possint adhuc peccare, ac proinde à gratia martyrii excidere; Nam (*inquiunt*) moraliter ita prævenitur eorum voluntas, ut nusquam sit à charitate defectura.

Respondeo quòd cùm Deus perspicacissimus sit cordium scrutator, tùnc gratiam infundit adultis, cùm Martyris voluntas per actum liberum sese determinat ad tormenta, mortemque constanter pro Christo subeundam; si verò mors non subsequatur, id non provenit defectu martyris, qui jam voluntariè ad eam obeundam sese determinavit: sed defectu persecutoris ab inceptis tormentis, & plagis desistentis: tunc enim martyr verè pro Christo animam suam ponit, eumque coram hominibus confitetur.

Instabis. Ex hoc sequitur eum, qui verè martyrium desiderat, seseque determinat ad id subeundum, si persecutor adesset, verè dici martyrem, ac martyrii gratiam consequi, licèt tamen nulla unquam tormenta patiatur. Falsum consequens, ergo, & antecedens.

Nego sequelam, quia aliud est desiderare martyrium, aliud ad id sese determinare, cùm præsens instat occasio. Apostoli enim pro Christo mortem obire decreverant dùm dixerunt: Eamus, & nos, & moriamur cum illo; & tamen dum quærerent Christum Judæi, relicto eo omnes Apostoli fugerunt. Unde censeo martyrium, quod dicitur (voluntatis) gratiam non operari qua martyrium est formaliter: sed quà præstantissimus est charitatis actus, quò quis Deum etiam usque ad propriæ vitæ contemptum diligit.

Urgebis. Actus exterior non addit quidquam bonitatis actui interiori: Ergo si voluntas subeundi martyrii gratiam non operetur, nec ipsummet martyrium operabitur.

Distinguo. Actus exterior, qui per se non præcipitur, aut intenditur, ac ordinatur ad effectum, transeat: secus, nego: baptismus enim, & cætera sacramenta, cùm per se ordinentur ad gratiam, aliquid efficiunt, v. g. characterem, & gratiam ex opere operato, quam actus interior, seu sola voluntas non producit: Martyrium autem, seu probatio voluntatis per tormenta, ex se ad gratiam ordinatur. Unde Christus ait, *Qui confitebitur me* (non solùm coram Deo per voluntatem) sed etiam *coram hominibus* (per tormentorum perpessionem) *confitebor, & ego eum coram Patre meo*.

QUÆRES, *Utrum Baptismus sanguinis sit dignior Baptismò fluminis?*

„ RESpondet Seraph. Doctor dist. 4. „ p. 2. art. 2. q. 2. quòd dignitatis „ præeminentia in his Baptismatibus „ conspicitur ex consideratione effe- „ ctuum eorumdem. Utriusque autem „ effectus, scilicet sanguinis, & flumi- „ nis, est, & in liberando à malo, & „ in ordinando ad bonum, & utroque „ modò se habent sicut excedentia, & „ excessa. Nam major effectus, sive effi-

,, efficacia in liberando à malo potest ,, esse vel extensivè, vel intensive. Si ,, extensivè, Baptismus aquæ excedit, ,, quia plures personas liberat,& à pluribus morbis, quia à peccato mortali, & veniali. Baptismus autem sanguinis liberat paucos, & solùm à veniali liberat, à mortali non, quia præsupponit charitatem, aliter nihil valeret ad salutem. Similiter in ordinando ad bonum major potest excessus attendi dupliciter, aut extensivè, aut intensivè. Si extensivè, sic præcellit Baptismus aquæ, quia dat gratiam gratis datam, scilicet characterem,& gratiam gratum facientem,quæ disponit ad gloriam,& premium essentiale. Baptismus autem sanguinis gratiam gratum facientem non tribuit,sed consumat: nec tribuit characterem, per quem distinguitur anima, & præparatur ad gratiam. Utroque modorum prædictorum Beptismus sanguinis excedit intensivè, sicut exceditur extensivè. Nam efficaciùs, & meliùs liberat à malo culpæ, & pœnæ, quia omnem resecat, & secundùm potentiam, & secundùm actum. Similiter efficaciùs ordinat ad bonum, quia statim perducit ad gloriam: & perfectionem, & gloriosiorem: hóc Baptismo baptizatus consequitur palmam.

QUÆSTIO QUARTA.

Quænam sit materia remota Baptismi fluminis.

NOtandum primò, ex Doctore *dist.3. quæst.3. num.2.* Sacramentorum materiam dici analogicè, & secundum quamdam proportionem,quam res sensibiles confectioni Sacramentorum deservientes habent cum materia, quæ est pars compositi Physici. *Sicut enim*, inquit, *in illo toto sensibili aliquid est principalius, ut ultimatè determinans, & ideo dicitur forma; ita aliquid est minùs principale, vel determinabile, & illud dicitur materia.* Hoc est, quemadmodum in composito physico materia est ex se indifferens ad varias formas, & determinatur per formam particularem ad constitutionem alicujus specialis compositi: ita in composito Sacramentali, illud materiæ rationem, & appellationem obtinet, quod ex se indifferens est ad varias applicationes,& diversa munia: sed determinatur ad rem sacram significandam, & efficiendam per verba sacramentalia, & intentionem Ministri conferentis Sacramentum.

Notandum secundò ex eodem *ibidem*, Sacramentorum, quæ consistunt in usu rei sensibilis, & in actione Ministri, qualis est Baptismus, materiam esse duplicem, nempe proximam,& remotam. Remota, est res ipsa sensibilis, quæ sumitur in signum, & causam gratiæ ad Sacramentum conficiendum, ut chrisma in Confirmatione. Proxima verò, est ipsius rei sensibilis usus, & applicatio, ut unctio vel applicatio Baptismalis in fronte confirmandorum. Quærimus autem in præsenti,quænam sit materia remota Baptismi; de proxima autem sermonem faciemus in quæstione sequenti.

Notandum tertiò, circa materiam remotam Sacramentorum varie erratum fuisse ab hæreticis; *Manichæi* namque, teste S. Augustino hæresi 46. cùm existimarent, & assererent omnia elementa, & res corporeas à Deo malo esse conditas, etiam ajebant Baptismum in aqua nihil ad salutem conferre. Quapropter nullâ ratione aquam, aut aliquid id genus in baptizandis suis Sectatoribus adhibebant. Licèt autem *Marcionitæ* idem crederent de productione rerum corporearum à malo principio, nihilominus in suo Baptismate adhibebant aquam propter præceptum Christi D. ut refert Theodoretus lib.1. hæ-

hæreticarum fabularum ca. de Marcione. *Seleuciani*, ac *Herminiani* Baptismum in aqua non accipiebant: pravè interpretantes illud Ioannis Baptistæ: *Ego vos baptizo in aqua, .. Ipse autem vos baptizabit in Spiritu S. & igne*: ut refert S. Augustinus hæresi 59. Idem Ioannis oraculum perverso sensu accipientes *Jacobitæ*, non adhibebant aquam in suo Baptismate, sed ferro candente crucis formam impresso stigmate frontibus, vel genis parvulorum imprimebant, ut refert Sanderus lib. 3. de visibili Monarchia, hæresi 113. & Prateolus verbo Iacobitæ. Fuerunt etiam aliqui hæretici, *Flagellantes* dicti, qui turmatim per vicos, & plateas errantes, maximè in Germania, omnibus mundi divitiis spretis, paupertatem Evangelicam se se profiteri jactitabant, ajebantque Baptismum aquę jam suo tempore desiisse, & omnes quotquot salvi fieri optarent, debere proprio cruore, & sanguine baptizari per flagella, sanguinem ex corpore variis impressis stigmatibus eliciendo, ut refert Bernardus Lutzenburgensis, & ii omnes, qui veterum, & recentiorum hæreticorum indicem texuerunt.

Verùm hi omnes, si penitiùs eorum errores inspiciantur, non tam videntur errasse circa ipsam Baptismi materiam, quàm circa Baptismum, quem ad salutem necessarium non esse censebant: Unde qui directè necessitatem aquæ in materia Baptismatis repudiarunt, fuerunt aliqui recentiores hæretici, maximè *Lutherus*, qui in *Symposiacis*, id est, colloquiis convivialibus cap. 17. rogatus, an aqua deficiente, liceat in lacte, vino, aut cervisia baptizare: respondet primum id judicio Dei committendum, & reservandum esse, tum addit, Aqua deficiente quidquid balnei nomine nuncupari potest, ad Baptismum esse aptum, & sufficiens. Idipsum *Beza* erroneè censuit epist. 2. ad Thomam Thilium: *Videtur*, inquit, *si desit aqua, & alicujus Baptisma cum ædificatione differri non possit, nec debeat; ego certè quovis alio liquore, non minus ritè, quàm aqua baptizarem.*

Contra quos omnes Errores duo hic stabilienda sunt. Primum, quod aqua naturalis sit legitima baptismi materia: secundum, quod omnis, & sola aqua naturalis ad id sufficiat.

CONCLUSIO PRIMA.

Materia remota Baptismi est aqua naturalis. Hæc est de fide expresse determinata in Conciliis, maximè Lateranensi sub Innocentio tertio, ubi decernitur: *Sacramentum Baptismi (quod ad Dei invocationem, & individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti, consecratur in aqua) tam parvulis, quàm adultis, &c.* Concilio Florentino in decreto unionis sub Eugenio IV. quod sic inquit: *Materia hujus Sacramenti* (Baptismi) *est aqua vera, & naturalis, nec refert, frigida sit, an calida*. Novissimè Concilio Tridentino sess. 7. can. 2. de Baptismo. *Se quis dixerit aquam veram, & naturalem non esse de necessitate Baptismi; atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi*: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, *ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit*.

At enim *quod in Scripturis sanctis*, ait S. Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 10. *perspicuè sonat, non est ad aliud referendum, quasi figuratè dictum sit*. Quid autem magis perspicuè sonat, quàm quod Actor. 8. v. 36. ait Eunuchus ad Philippum: *Ecce aqua, quis prohibet, me baptizari?* Sequitur v. 38. *Et jussit stare currum, & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum*: Idem luculenter indicant verba Petri, Actor. 10. *Nunquid aquam, quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum acceperunt, sicut & nos?* unde Apostolus ad Titum 3. *Salvos nos fecit per la-*

va-

vacrum regenerationis. Et ad Ephes.5. *Mundans eam* (Ecclesiam, *lavacro aquæ in verbo vitæ*. Quod utique prædictum fuerat Ezechielis 36. ubi Judæis spondet Deus: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.*

Confirmari potest hæc veritas ex perpetuo usu, & traditione universalis Ecclesiæ, nec non ex constanti omnium SS. Patrum doctrina, qui unanimi calculo docent aquam naturalem esse necessariam, ac legitimam Baptismi materiam. Sic *S. Clemens Romanus* epist. 4. *S. Justinus* oratione ad Antoninum Pium. *S. Irenæus* lib. 3. contra hæreses cap. 19. *S. Nazianzenus* oratione 40. & omnes alii posteriores: unde *S. Cyprianus* epist. 65. & 76. varia profert, & expendit veteris Testamenti oracula in hujus veritatis assertionem. Et *S. Hieronymus* epist. 83. quæ est ad Oceanum, varia recenset mysteria, quæ primitus Deus in aquis celebravit, ut eas veluti jam consecraret, ac Baptismati devoveret.

Verùm, omnium luculentissimè hanc veritatem probat Tertullianus cap. 3. de Baptismo, & sequentibus, ubi *ait*. Habes homo in primis ætatem „ venerari aquarum, quod antiqua „ substantia: de hinc dignationem, „ quod divini Spiritus sedes, gratior „ scilicet cæteris tunc elementis. Nam „ & tenebræ adhuc totæ sine cultu siderum informes, & tristis abyssus, „ & terra imparata, & cœlum rude, „ solus liquor, semper materia perfecta, læta, simplex, de suo pura, dignum vectaculum Deo subjiciebat. „ Quid quòd exinde dispositio mundi, „ modulatricibus quodammodò aquis „ Deo constitit? Nam, ut firmamentum cæleste suspenderet in medietate distinctis aquis fecit, & ut terram „ aridam suspenderet, segregatis aquis expediit; ordinato de hinc per „ elementa mundo, cum incolæ darentur primis aquis, præceptum est „ animas proferre. Primus liquor, „ quod viveret edidit, ne mirum sit in „ Baptismo, si aquæ animare noverint, nam ipsius quoque hominis „ figurandi opus sociantibus aquis absolutum est de terra materia, non „ tamen habili, nisi humecta, & succida, quam scilicet ante quartum „ diem segregatæ aquæ in stationem „ suam superstite humore limo temperarant. *Hinc capite 9. referens famosiora Dei prodigia, quæ in aquis patrata sunt, tum in veteri, tum in novo Testamento, scribit*: Quot igitur patrocinia naturæ, quot privilegia gratiæ, „ quot solemnia disciplinæ, figuræ, „ præstructiones, precationes Religionem aquæ ordinaverunt? Primò „ quidem cùm populus de Ægypto liberè expeditus, vim Regis Ægypti „ per aquam transgressus evadit, ipsum Regem cum totis copiis aqua „ extinxit. Quæ figura manifestior in „ Baptismi Sacramento? Liberantur „ de sæculo nationes per aquam scilicet, & diabolum Dominatorem pristinum, in aqua oppressum derelinquunt. Item aqua de amaritudinis „ vitio in suum commodum suavitatis „ Mosei ligno remediatur: Lignum „ illud erat Christus venenatæ, & amaræ retrò naturæ venas insaluberrimas, aquas Baptismi scilicet ex sese „ remedians. Hæc est aqua, quæ de „ comite petra populo difluebat. Si „ enim petra Christus, sine dubio aqua in Christo Baptismum videmus „ benedici; Quanta aquæ gratia penes Deum, & Christum ejus est ad „ Baptismi confirmationem? Nunquam sine aqua Christus; siquidem „ & ipse aqua tingitur. Prima rudimenta potestatis suæ vocatus ad nuptias aqua auspicatur. Cùm sermonem facit, sitientes ad aquam suam „ invitat sempiternam. Cùm de Agape docet, quæ calicem fratri oblatum

„ tum inter opera dilectionis probat. „ Apud puteum vires resumit: super „ aquam incedit libenter, transfretat; „ aquam discentibus ministrat, perse- „ verat testimonium Baptismi usque „ ad Passionem; cùm deditur in cru- „ cem, aqua intervenit, sciunt Pilati „ manus: cùm vulneratur, aqua de „ latere prorumpit, scit lancea militis, *&c.* Similia habet S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3.

Hujus veritatis alia non subest efficax ratio, inquit Doctor *num.2.* quàm Christi D. voluntas, quæ per Scripturarum oracula innotescit. *Quare autem sit institutum*, inquit, *sunt apertæ congruentiæ, quia aqua est frigida, fluida, lucida, necessaria, & communis: quæ omnes proprietates conveniunt illi humori, in quo debet fieri Baptismus: qui est ad reprimendum æstum concupiscentiæ, ad flectendum rigorem inobedientiæ, ad illustrandum claritatem fidei, ad introducendum in viam salutis: & hoc est commune omnibus, sicut lex ista, cujus hoc Sacramentum est initium, communis est omnibus ad salutem.*

Objicies primò. Aqua, quæ fluxit ex latere Christi pendentis in cruce, fuit symbolum, & pignus Sacramenti, ut docent *S. Cyprianus* serm. de Passione Christi, *S. Hieronymus* epist. ad Oceanum, *S. Augustinus* tract. 120. in Joannem, & alii: at ista aqua non erat vera, naturalis, & elementaris, sed humor quidam phlegmaticus, quia in corporibus mixtis, quale est corpus Christi, non reperitur pura, & elementaris aqua: igitur Baptismus absolutè conferri non debet in aqua naturali.

Respondet Doctor, num.7. negando minorem: contrarium enim, inquit, apertè docet Innocentius III. in epistola ad Episcopum Ferrariensem, & habetur *Extravag. de celebratione Missarum cap.* IN QUADAM, &c. ubi scribit. *Cæterùm sicut fuit verus Spiritus, & verus sanguis, ita proculdubio vera aqua, cum Christus sit veritas, & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena: nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere Salvatoris exivit,* ILLE QUI VIDIT, ET TESTIMONIUM VERITATI PERHIBUIT, *profectò non aquam, sed phlegma dixisset: nec in hoc verum regenerationis Sacramentum fuisset ostensum, cùm per Sacramentum Baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua: Neque per hoc posset vero argumento probari, quod in Sacramento Eucharistiæ admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine profluxisset. Sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcessit in veteri Testamento, quando Moyses virga percussit silicem, & ex ea non phlegma, sed aqua manavit.*

Restat igitur, ut qualiscunque fuerit illa aqua, sive naturalis, sive miraculosa, sive de novo divina virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera fuit, cum naturaliter possit, & compositum in componentia, & elementatum in elementa resolvi; quemadmodum verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Hæc Innocentius.

Quibus (inquit Doctor) probat aquam, quæ fluxit ex latere Salvatoris, fuisse reverà aquam naturalem, sive productam per resolutionem, sive de novo creatam. Probat, inquam, à priori per testimonium Evangelistæ; à posteriori verò per materiam Sacramenti Baptismi; *secundò* per aquam miscendam in Sacramento Eucharistiæ; *tertio* per figuram, quæ præcessit in veteri Testamento, quando Moyses percussit silicem, & ex eo non phlegma, sed aqua manavit.

Confirmatur hæc responsio in Concilio Tridentino sess.22. cap.7. ubi ait, *Præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent: tum, quod Christum D. ita fecisse credatur: tum etiam, quia è latere ejus aqua*

aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur.

Objicies secundo. Dum S. Joannes Baptista *Matth.3.* de ChristoD.loquens, ait; *Ille vos baptizabit in Spiritu sancto, & igne, per ignem* metaphoricè significat Spiritum sanctum, qui die Pentecostes in Apostolos visibiliter descendit, & missione invisibili etiam illabitur in baptizatos Christi Baptismate, quo denotatur discrimen inter Baptismum Christi, & Joannis: quia hic solùm erat in aqua, & Spiritum sanctum non conferebat: ille autem operabatur peccati consumptionem, mentis illuminationem, & cordis inflammationem, ad id, quod Dei gloriam, & salutem sapit, animosè præstandum: igitur pari ratione dum Christus D. ait Ioan.3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* ibi aquam nòn usurpat propriè, sed metaphoricè, nempe pro Spiritu sancto, quatenus per gratiam sanctificantem animam à peccati sorde abluit, &c.

Respondeo primo, negari posse antecedens: Reverà enim multi è SS. Patribus per *ignem* intelligunt verum ignem, nempe ignem illum sensibilem, qui Apostolis in forma linguarum illapsus est, & veluti Sacramentum erat, ac signum sacrum illius mystici ignis charitatis, quo per illapsum S.Spiritus Discipulorum corda succendebantur; *Nam*, inquit S. Gregorius, *foris apparentibus linguis igneis, intus facta sunt corda flammantia*. Unde qui prius torpebant animi imbecillitate, & pusillanimitate, ab ea immunes, generosè Christi Domini gloriam, & divinitatem propalarunt: ut exponunt *sanctus Hieronymus*, & *Beda* lib.1. in Lucam c.9. & *S.Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi 3. *Vel* per ignem S. Ioannes intelligit *ignem Purgatorii*, ut exponunt idem Hieronymus in c.3. Matth. & Beda loco mox laudato. Qua ratione, inquit S.Hieronymus, Apostolus 1. ad Corinth.3. ait: *Uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit, &c.* Ubi sermo est de igne purgatorii, nec certè illa interpretatio aliena est à sententia S. Ioannis Baptistæ: nam ibidem subjungit: *Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum: paleas autem comburet igne inextinguibili*. Vel denique *per ignem* designabat effectum Baptismi, scilicet ferventem illam charitatem, qua inardescebant nascentis Ecclesiæ filii, ubi Baptismum, & Confirmationem acceperant, ut interpretatur S. Chrysostomus homil. 11. in Matthæum.

Objicies tertio: Narrat Nicephorus lib.3. cap.17. tempore Aurelii Imperatoris, Judæum quemdam in necessitate constitutum iter facientem repentino morbo correptum, quo statim moriturus putabatur, Baptismum petiisse, & ob loci siccitatem aqua deficiente, baptizatum fuisse sola arena, invocato nomine sanctissimæ Trinitatis, moxque e morbo convaluisse, quod signum erat Baptismum illum fuisse à Deo probatum. Cujus etiam historiæ meminit Cedrenus in compendio *num.97*, igitur urgente necessitate, loco aquæ, licebit aliud ad Baptizandum assumere.

Nego consequentiam, & ad antecedens dico, *primo* non satis constare de veritate hujus historię, cum diversimodè ab illis Authoribus referatur, & Cedrenus asserat eam contigisse sub Antonino Pio; unde non omnimodam ei fidem facit Baronius ad annum Christi Domini 181.

Deinde, quamquam esset vera, inde tamen non sequitur in casu necessitatis posse aliquid aliud à vera, & naturali aqua assumi in materiam remotam veri Baptismi. Nec enim Baptismus ille Iudæi probatus fuit ab Ecclesia, imò reprobatus à Dionysio Episcopo Alexandrino, sive, ut placet Baronio, Corinthio, qui jussit postea Iudæum re-

baptizari. Non igitur miraculum tribuendum est aspersæ arenæ, quasi restituta Iudæo sanitas, fuerit indicium veri suscepti Baptismatis: sed Deus partim Iudæi, partim aliorum Christianorum pietate delectatus voluit integram Iudæo sanitatem restituere, ut postmodum haberet facultatem voto suo satisfaciendi, suscipiendo verum Baptisma.

Objicies quartò: Stephanus Papa, hujus nominis secundus aut tertius, interrogatus à Monachis Britanniaci Monasterii, utrum urgente necessitate Baptismus, aqua deficiente, collatus in vino esset validus: respondit affirmativè: nam in ejus rescripto, quod habetur tomo secundo Conciliorum Galliæ inter varia ad varias quæstiones responsa: capitulo 12. sic præfatæ inquisitioni respondet: *Si in vino quis, propterea quod aquam non inveniebat, omnino periclitantem infantem baptizavit: nulla ei proinde adscribitur culpa; infantes sic permaneant in illo Baptismo*: igitur aliud, quàm aqua, saltem in casu necessitatis, potest ad validum Baptismum assumi.

Nego consequentiam; Et ad antecedens dico, *primò* hanc authoritatem non esse omnino certam: quippe cùm hujus rescripti non adeo certa, & authentica extent monumenta; *Secundo* dico, esto admittatur tanquam rescriptum legitimum, responsionem illam tantùm obiter factam, non esse ita solidæ authoritatis, ut fidem mereatur: in responsionibus enim Romanorum Pontificum distingui debet, id quod directè reponunt ad interrogationem sibi factam, ab iis, quæ plerumque istis suis responsionibus obiter tantùm, & quasi per transennam, ac veluti aliud agendo delibant, & intermiscent: *Primum* enim, inquit *Isambertus* disp.2. art.2. ad quæst.64. validum subministrat argumentum fundatum in summa Pontificia illorum authoritate: *Secundum* autem, *inquit*, non est tanti ponderis, sicut nec rationes, quas Concilia interserunt suis decretis, ac definitionibus: Summus autem Pontifex Stephanus interrogatus fuerat non de valore istius Sacramenti, sed de peccato, & pœna, quam luere deberet Sacerdos, qui sic baptizaverat, ut constat tum ex titulo, tum etiam ex eo, quòd ibi distinguat duplicem ejus Sacerdotis statum; unum, in quo tali periculo instante nullam habebat aquam præsentem, alterum, in quo aquam habebat: ad primum respondet, Sacerdotem illum esse immunem à peccato, & pœna, eo quod propter ignorantiam, cum esset dubius, an in casu necessitatis vinum esset materia sufficiens Baptismi; in extremis autem melius sit uti remedio dubio, quàm nullo; idcirco Sacerdos ille ex recta conscientia poterat sic baptizare, ut quantùm in ipso erat subveniret infantium saluti: si autem aquam præsentem habuisset, statuit Pontifex, illum gravissimè peccasse, & ideo gravi pœna esse plectendum. Unde subjicit: *Si præsens adfuit aqua, ille Presbyter excommunicetur, & pœnitentiæ submittatur: quia contra Canonum sententiam agere præsumpsit*, Qnibus significat, non fuisse propositam quæstionem de valore Baptismi, sed de culpa, & pœna baptizantis. Hinc sic emendari debent præfata illius rescripti verba, *nulla ei adscribitur culpa, si sic infantes baptizati permaneant*.

CONCLUSIO SECUNDA.

Omnis, & sola aqua naturalis est sufficiens materia Baptismi. Hæc est communis apud Catholicos, qui perinde ratum, ac validum habent Baptismum collatum in aqua, sive fluviali, sive fontali, sive marina, quod pridem significaverat Tertullianus cap. 4. de Baptismo scribens: *Ideo nulla distinctio est; mari, quis, an stagno, flumine an fonte, lacu, an alveo diluatur; nec quidquam refert inter eos, quos Joannes in Jordane, & quos Petrus in Ty-*

Tyberi tinxit, nec ille Spado, quem Philippus inter vias fortuita aqua tinxit, plus salutis, aut minus retulit. Igitur omnes aquæ de pristina originis prærogativa Sacramentum sanctificationis consequuntur invocato Deo, supervenit enim statim Spiritus de cælis, & aquis superest, sanctificant eas de semetipso, & ita sanctificatæ vim sanctificandi combibunt. Quibus verbis Tertullianus significat omnem prorsus aquam elementarem, quæcumque illa sit, ad validum Baptismum sufficere: quamquam non sit ab Ecclesia benedicta: Quoniam, inquit Spiritus sanctus ipsi assumptæ ad Baptismum aquæ illabitur, eam sanctificans, ac sanctificandi vim conferens. Cujus utique ratio est aperta: quia Scriptura, Concilia, ac SS. Patres, cùm de materia Baptismi sermonem faciunt, eam dicunt simpliciter, & sine addito esse aquam: at aqua simpliciter dicta non alia est, quàm naturalis, & elementaris: non verò artificialis, aut excrementitia, quæ non nisi æquivocè aquæ appellantur: igitur, &c.

Ex quibus inferri licet *primò*, ad Baptismum validè conferendum sufficere quamlibet aquam, modò, reputetur naturalis, & usualis: ad eum autem perinde esse, quòd aqua frigida sit, an calida, putei, fluminis; an maris, pluvialis, an resoluta ex nive, grandine, glacie, turbida, an clara: tincta etiam colore, & licèt transierit per sulphureos meatus, aut cineres: & generaliter valet Baptismus collatus in aliquo liquore, qui in communi sermone vocatur aqua; omnis quippe talis liquor est vera aqua naturalis, & elementaris, sive usualis.

Sequitur secundo, nullum esse Baptismum collatum in cervisia, aut jusculo bene decoctis, sudore, lacte, urina, lacrymis, sputo, seu saliva, phlegmate, aqua rosacea, aut ex aliis herbis distillata. Hæc omnia luculenter explicat Doctor subtilis suprà num. 3. *Respondeo, quod aquæ illæ, quæ communiter dicuntur* ARTIFICIALES, *sunt corpora quædam mixta, & non dicuntur aquæ, nisi æquivocè*. Probat primò, quia *habent à tota specie aliquam qualitatem dissimilem aquæ elementari*. Secundò: quia *fiunt per actionem ignis decoquentis, & resolventis: ignis autem non videtur esse sufficiens in virtute activa ad corrumpendum, vel convertendum quæcumque mixta in aquam elementarem. Propter quod* (inquit) *universaliter concedi potest, quod aquæ illæ, quæ dicuntur artificiales, non sunt conveniens materia Baptismi, quia non sunt in specie aquæ elementaris*.

Sequitur tertio, aquam lutosam, arenosam, & impuram etiam sufficere ad validè baptizandum; modò illa impuritas tanta non sit, ut aqua recedat à ratione, & statu aquæ naturalis, & elementaris; quod utique optimè explicat Doctor *ibidem num. 4.* dicens: „ Impuritas in aqua potest intelligi „ duobus modis, vel propter mistionem, secundùm juxta positionem, „ ut aqua lutosa dicitur impura: vel „ propter mistionem alterantem à „ specie, sicut humor mixtus dicitur „ non esse aqua pura. Et prima quidem „ impuritas non prohibet: dum tamen „ non excludat ab aqua; quin sit conveniens ad lavandum, vel abluendum. Nec est alia ratio, nisi quia sic „ institutum est. Unde aqua imbibita „ farinæ in pasta, vel in spongia, dum „ ibi est, vel imbibita in spisso luto, & „ sic de aliis, si contingant carnem, „ non sunt conveniens materia Baptismi tales aquæ, quia talis contactus non est lotio, sed tantùm contactus aquæ fluidæ liberè conjungentis se cuti, vel separantis inter „ cutem, & aliud corpus: In secundo „ modo, dico quod aliqua impuritas „ potest esse manente aqua intra speciem; sicut fortè si incipiat inspissari „ tendendo ad generationem elemen-

„ ti grossioris; ista non prohibet, dum „ tamen sit fluida. Quod pro tanto „ dico, quia in glacie, nive, & gran- „ dine, quæ tamen sunt imperfecta, „ vel in via ad mistionem, dum talia „ sunt, non potest in eis fieri Baptis- „ mus, quia ibi non est lotio, sicut „ nec in duro.

„ Si autem per illam alterationem, „ jam sit extra speciem aquæ, omnino „ non est materia Baptismi, & de qui- „ busdam alterationibus satis patet, „ quia constituunt alteram spe- „ ciem aquæ, putà de humoribus na- „ turaliter resolutis per digestionem, „ ut saliva, urina, & hujusmodi, juxta „ illud *Extrav. de Baptismo, & ejus effectu. Non ut apponeres.*

„ De aliis autem non est ita manife- „ stum, putà de decoctionibus, & ad- „ mistionibus secundùm sensum, in „ quibus non apparet evidenter, quòd „ sit alterata species: ut patet de brodio „ carnium, & farinata, & hujusmodi; „ & cervisia, & medone. Non enim „ manifestum est, quòd sit ibi aliquod „ activum corrumpens speciem aquæ: „ tamen hoc discutere non pertinet ad „ Theologum determinantem mate- „ riam Baptismi, in quantùm haberi „ potest ex Canone Bibliæ: neque ad „ Canonistam determinantem condi- „ tiones materiæ, prout determinantur „ ab ordinatione Ecclesię: sed pertinet ad „ Philosophum naturalem, cujus est in- „ quirere, quæ alteratio transferat „ aquam à specie sua, & quæ non: quòd „ si de aliquibus sit dubium, & in tali- „ bus fuerit Baptismus factus, utendum „ est illis tribus maximis positis in so- „ lutione præcedentis quæstionis de „ remediis adhibendis circa eos, de „ quibus probabiliter dubitatur. *Hæc Doctor.*

Objicies primò: Aqua artificialis est ejusdem substantiæ cum naturali: igitur comprehenditur etiam sub nomine aquæ necessariæ ad Baptismum. Probatur antecedens: Ubi sunt eadem accidentia, ibi est eadem substantia; substantia namque cognoscitur ex accidentibus sibi connaturalibus: sed aqua elementaris, & artificialis habent eadem accidentia, scilicet humiditatem, frigiditatem, perspicuitatem, & alia ejusmodi: igitur sunt ejusdem substantiæ.

„ *Negat antecedens* Doctor *n.6.* Quan- „ quam enim, *inquit*, aqua artificialis „ habeat aliqua accidentia communia „ genericè cum aqua elementari, non „ habet tamen accidentia specificè „ communia; ac subinde convenit qui- „ dem genericè cum aqua in ratione „ liquoris, non verò in ratione specifi- „ ca aquæ elementaris, & consequenter „ non habet eamdem substantiam cum „ ipsa.

Instabis: Si aqua artificialis non esset ejusdem substantiæ cum elementari, sequeretur illam esse aliquod corpus mixtum: sed ita non est. Probatur: Corpus mixtum crassius est elementari: sed aqua artificialis est subtilior, aut saltem non est crassior elementari; ac subinde non est corpus mixtum.

Negat minorem Doctor, & ad ejus probationem respondet, quòd etsi aliqua aqua artificialis videatur subtilior, quàm elementaris, quia magis est penetrativa, ut constat vel de aqua viva, vel de ea, quam spiritum vini appellant; ista tamen subtilitas non est subtilitas simplicitatis, sed virtutis activæ: quâ ratione vinum dicitur subtile, imò subtilius aqua; subtilitas autem conveniens aquæ elementari, est subtilitas simplicitatis, eô modô, quô elementum est simplicius mixtô.

Urgebis: Omne corpus mixtum constat ex elementis; ac subinde omnis liquor constat ex aqua elementari: sed illa aqua elementaris resolvi posset, & elici ex liquore mixto beneficio artis elixativæ, ac distillativæ: miscibilia namque possunt separari à mixto, ut docet Aristoteles lib.1. de generatione, tex-

textu 38. ergo aliquis poteſt adhibere activum paſſivo ad faciendum talem ſeparationem: ergo aqua artificialis poteſt eſſe aqua elementaris, ſeparata à mixto. *Confirmatur* per illud *Exodi 7.* de ranis, ubi ars dæmonum adhibuit activum paſſivo ad producendum ſtatim ex aqua fluvii ranas: ergo æquè poſſibile eſt è converſo per artem exhiberi activum paſſivo, ut fiat ſeparatio elementi à mixto, maximè cùm reſolutio ſit facilior, quàm generatio, vel compoſitio.

Reſpondet Doctor ibidem, poſſibile quidem eſſe, quòd Angelus bonus, vel „ malus adhibere poſſit aliqua activa „ mixto ut paſſo .... ſed dico, *inquit*, „ quòd nulla ars poteſt adhibere idem „ activum, putà ignem, quantumcumque diverſis mixtis, & paſſis; ita „ quòd per illud agens fiat immediatè „ reſolutio in aquam; ſcilicet elementarem, quia illud idem agens non poteſt habere virtutem, ut fit ſine formis „ intermediis mutandi; neque etiamita „ taliter diverſa in eumdem terminum corrumpi. Quibus Doctor ſignificat nullam aquam artificialem poſſe dici naturalem: quia ars ex mixto non poteſt immediatè transformare elementum; ſicut enim agit motu ordinatò per medias formas in producendo mixto: pariter eiſdem mediis formis uti debet in eo reſolvendo; unde contingit mixtum non reſolvi in idem elementum, ex quo fit, ſed in aliud mixtum, ut lignum in cineres.

Petes, an ſal reſolutum in aquam ſit materia conveniens Baptiſmi?

Reſpondeo, id videri probabilius; eadem quippe videtur ratio de ſale, ac de gelu, nive, & grandine; quemadmodum enim hæc nihil ſunt aliud præter aquam nimiò frigore denſatam: ita pariter ſal nihil aliud eſt, quàm aqua marina æſtivò Sole condenſata; unde per reſolutionem videtur ſuam priorem aquæ naturam recipere. Quoniam tamen nonnulli ſunt, qui exiſtimant, quòd quemadmodum ex aqua, & hordeo generatur cervſia, tanquam corpus mixtum; ita fortè vi caloris Solis ex aqua ſalſa exurgit corpus mixtum diſtinctum, quod proinde reſolvitur non in aquam, ſed in alium liquorem; idcirco exiſtimo liquorem iſtum ex ſale reſolutum eſſe ad minùs materiam dubiam, adeoque duntaxat uſurpandam tempore neceſſitatis.

Adverte autem illam reſolutionem tum ſalis, tum grandinis, & aliorum, vel jam ſupponi debere factam priuſquàm aſſumatur a baptizante; vel ſaltem fieri debet in manu ipſius baptizantis; itaut ſtillæ effluant in corpus baptizandi, alioquin non ipſe applicaret materiam ablutioni aptam, ſi tantùm imponeret nivem, aut grandinem ſuper caput baptizandi, quæ reſolveretur per ejus calorem naturalem; quia eo in caſu ipſe non ablueret, ſed baptizandus ſeipſum lavaret: non ſecus ac ſi impoſitam ſuo capiti hydriam aquâ plenam, frangeret; aut ſpongiam imbibitam aquâ exprimeret.

Petes ſecundò: quænam ſit aqua elementaris certa, ac debita materia Sacramenti extra caſum neceſſitatis?

Reſpondeo, non aliam eſſe adhibendam, præter aquam benedictam in Sabbato ſancto Paſchatis, vel Pentecoſtes, ut docet Rituale Romanum tit. de ſacramento Baptiſmi §. de materia, his verbis; *Aqua ſolemnis Baptiſmi ſit eò annò benedicta, in Sabbato ſancto Paſchatis, vel Sabbato Pentecoſtes, quæ in fonte mundò nitida, & pura diligenter obſervetur*. Porrò hujus benedictionis mentionem fecit S. Dionyſius lib. de cœleſti Hierarchia cap. 2. & S. Ambroſius lib. 1. de Sacramentis cap. 5. & S. Auguſtinus homil. 27. & 50. & Baſilius lib. de Spiritu ſancto cap. 2. ubi ſignificat, benedictionem, & conſecrationem aquæ, eſſe Traditionem Apoſtolicam.

Quod utique confirmari poteſt ex ſumma ſollicitudine Eccleſiæ, ut

Ba-

Baptismus nusquam solemniter administretur extra casum necessitatis, fine ejusmodi aqua benedicta; unde praeclarè monet Rituale Romanum locò suprà laudatò: *Si aqua benedicta tam imminuta sit, ut minùs sufficere videatur, alia non benedicta admisceri potest; in minori tamen quantitate. Si verò corrupta fuerit, aut effluxerit, aut quòvis modò defecerit, Parochus in fontem bene mundum, ac nitidum recentem aquam infundat, eamque benedicat ex formula, quae infrà praescribitur. Sed si conglaciata sit, curetur ut liquefiat; sin autem ex parte congelata sit, aut nimium frigida, poterit parùm aquae naturalis non benedictae calefacere, & admiscere aquae baptismali in vasculo ad id parato, & eà tepefactà ad baptizandum uti, ne noceat infantulo.*

Quaestio Quinta.

Quae, & qualis sit materia proxima Baptismi?

NOtandum primò, Theologos invicem convenire materiam proximam Baptismi esse ipsam actualem ablutionem corporis per aquam: *Ipsa enim*, inquit Doctor quaest. 3. dist. 3. num. 2. *cum verbis, tanquam signum proximum significat effectum Baptismi*. Non enim verba, quae formae vicem habent in Baptismò, sunt reverà forma illius Sacramenti, quòd accedant ad aquam immotam, sed quod accedant ad aquam, ut applicatam sub ratione materiae Baptismi; si quis enim materiae immotae adhiberet verba: *Ego te baptizo*, nihil ageret; unde cùm S. Augustinus ait: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*, non sic est intelligendus, quasi velit verbum accedere ad elementum immotum aquae, sed ut applicatum corpori, unde subdit: *Quae est tanta virtus aquae, ut corpus tangat, & cor abluat?* Debet enim aqua per ablutionem corpus tangere, ut rationem, & virtutem Baptismi obtineat. Unde ibidem Doctor meritò ridet explicationem Gandulphi 1. qu. 1. cap. in glossa ad illud verbum, *detrahe*, ubi ajebat Gandulphus cavendum esse, *ne fortè asinus bibat Sacramentum*. *Haec enim dubitatio*, inquit Doctor, *est verè asinina; quia illa ablutio non durat, nisi in fieri, & quantumcumque aqua posset bibi, vel huc, vel illuc transfundi, ipsa ablutio non*.

Definitur autem ablutio ab eodem Doctore ibidem nu. 4. *Contactus aquae fluidae liberè conjungentis sicuti, ut separantis inter carnem, & aliud corpus*. Vel clariùs: Ablutio, est motio aquae liquidae circa corpus, quae per se ordinatur ad sordes abluendas. Dico *per se ordinatur*; nam, ut ibidem advertit Doctor *num.* 2. non oportet, quòd sit „ ibi ablutio, prout distinguitur contra motionem, & includit amotionem sordium à corpore per contactum aquae: sed sufficit lotio in communi dicta corporis ab aqua, aliò hoc agente. Quod nihil aliud est, nisi quòd oportet istum contactum corporis ab aqua fieri ab alio causante contactum istum: & istò modò intelligendo ablutionem, & lotionem, lotio est materia proxima, quasi per se fundamentum, vel pars fundamenti istius significationis: aqua autem est materia remota, quae applicatur corpori in ista lotione.

Notandum secundò, duplicem distingui lotionem, unam quidem activam, aliam verò passivam: *Activa* est ipsa aquae motio, quatenus fit à baptizante in baptizatum: Passiva verò est ipsamet aquae motio super baptizatum, quatenus ipsum successivè tangit; contactus enim aquae in ablutione Baptismali, debet esse mobilis, & successivus: aqua siquidem immota existens in vase, non dicitur vas illud abluere, licèt illius omnes partes tangat, quando vas plenum est aquà; quia ablutio, ut vera sit, & perfecta, debet fieri cum motu, ut

rectè

rectè notavit ſubtilis Doctor *nu.* 2. dicens: *Intelligitur ablutio hic, non tantum ſicut aqua dicitur lavari corpus, quaſi formaliter; ſed ſicut homo dicitur lavare corpus cum aqua, quaſi propriè activè: nam ſolus contactus corporis ab aqua immota* (veluti cùm quis in balneo quieſcit, aquâ undique circunfuſus) *quæ eſt quaſi ablutio formalis, non eſt inſtituta tanquam ſignum, vel pars ſigni, ſed ipſa lotio effectivè facta ab aliquo abluente.*

Ex quibus verbis Suarez diſp. 20. ſect. 2. colligit Doctorem ſentire ablutionem potius conſiſtere in actione, quàm in paſſione, ſeu receptione aquæ in corpore hominis baptizati: quia Sacramentum, *inquit*, eſt actio ſacra ipſius Miniſtri: igitur, & Baptiſmus ex parte materiæ proximæ erit lotio, ut facta à Miniſtro. Contrà verò Vaſquez diſp. 141. cap. 2. contendit ablutionem ſacramentalem formaliter eſſe paſſivam, quatenus nempe recipitur in eo, qui abluitur; ſiquidem Sacramentum eſt cæremonia ſacra, quâ quis juſtificatur, ac proinde quatenus in ipſo recipitur, & eſt paſſio. Quam ulteriùs ſententiam confirmat authoritate Doctoris ex diſtinct. 6. qu. 2. num. 4. ubi ait: *Ex iſto videtur ſequi corollarium, quòd Sacramentum Baptiſmi magis eſt baptizatio paſſiva, quàm activa: quia plurificata baptizatione activa, non plurificatur paſſiva, nec Baptiſmus, quia paſſiva eſt una. Iſtud autem illatum videtur probabile, quia baptizatus propriè ſuſcipit Sacramentum: ſuſcipit autem propriè ablutionem paſſivam, & non activam, niſi dicatur idem realiter.*

Verùm rectiùs dicendum arbitror materiam proximam Baptiſmi conſiſtere in ablutione tam activa, quàm paſſiva, ſiquidem cæremonia ſacra Baptiſmi non poteſt fieri ſeparatim ab illa paſſione, ſive receptione actionis in ſubjecto; neque viciſſim paſſio ſine actione; ac ſubinde utraque ingreditur conceptum eſſentialem ablutionis Sacramentalis. Utrum autem ratio illa formalis Sacramenti magis tribuenda ſit actioni, quàm paſſioni, vel è converſo; an verò utrique æqualiter competat, meritò dicit Suarez quæſtionem illam ad rem Theologicam eſſe parvi momenti, & nullius utilitatis.

Notandum tertiò, ablutionem Sacramentalem fieri poſſe triplici modò, ſcilicet vel *per immerſionem* baptizandi, vel *per aſperſionem*, vel *per infuſionem* aquæ in ipſum baptizatum: cùm enim Chriſtus D. ſtatuendo materiam proximam hujus Sacramenti eſſe ablutionem, non determinaverit modum, quò illa fieri deberet; inde triplex ille baptizandi modus ab Eccleſia fuit uſurpatus diverſo tempore, ſecundùm rerum exigentiam, & opportunitatem.

Primò namque, Baptiſmus videtur collatus per aſperſionem ab Apoſtolis *Actor.* 2. ubi poſt prædicationem Petri probantis Chriſtum eſſe verum Meſſiam, legimus: *Qui ergo receperunt ſermonem ejus baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.* Quod utique fieri non potuit per infuſionem aquæ ſuper caput ſingulorum, aut eorum immerſionem; quâ ratione enim Apoſtoli, ac Diſcipuli numerò pauciſſimi tantam hominum multitudinem ab hora nona ad ſolis occaſum ſic lavare potuiſſent? meritò igitur colligunt Theologi ipſos baptizaſſe per aſperſionem; unicâ enim, aut paucis ſaltem aſperſionibus plures ſimul baptizare poterant.

Poſteà verò mos invaluit ab Apoſtolis, ut Baptiſmus non-niſi per trinam immerſionem fieret. Ac tandem rationabili de cauſa ſtatutum eſt ab Eccleſia, ut Baptiſmus duntaxat conferretur per infuſionem aquæ in caput, aut aliam notabilem corporis partem ipſius baptizandi: quæritur ergo an triplex hic baptizandi modus ſit ſufficiens, & validus.

His ita præmiſſis, quatuor ſuperſunt hac

hac in quaestione determinandae: *Primum*, an ad validum Sacramentum requiratur, quòd ablutio fiat in notabili corporis parte, & quantitate aquae: *Secundum*, utrum ablutio, quae esset occisiva baptizandi, reverà foret validum *Sacramentum*. *Tertium*, utrum ablutio debeat esse unica, vel triplex.

CONCLUSIO PRIMA.

AD validum Sacramentum Baptismi requiritur ablutio notabilis, tam quoad partem corporis, quàm quoad aquae quantitatem. Ita Doctor in 4. dist.4.q.3. ubi determinans puerum in utero matris non posse baptizari; secus verò si pars principalis ejus extra maternum uterum appareat, ait, *num.*3. Ad quaestionem dico, quòd vel puer secundùm omnes partes est in utero matris: vel secundum aliquam partem apparet extra uterum. Si primô modô, dico quòd non potest baptizari: non propter rationem priorem, quia conjunctus esset causae corruptionis: sed quia Baptismus est lotio, vel ablutio in acqua: sed parvulus sic in utero, non potest lavari, quia nec sic immediatè tangi ab acqua. Si secundô modô sic; aut apparet pars principalis, ut caput, & tunc potest baptizari in illa parte: & in hoc etiam simpliciter baptizari; non est enim verisimile, quòd in die Pentecostes, quando baptizati sunt tria millia, *Actor.*2. quòd quilibet quantùm ad totum corpus suum lavaretur aquâ sed praecisè quantùm ad faciem aspergendo, vel quantùm ad caput perfundendo. Et in isto casu, si post puer nasceretnr, non oporteret ipsum baptizare. Si autem apparet pars minùs principalis, scilicet manus vel pes, illa est baptizanda, quia ibi est tota anima, licèt non omnis sensus, sicut in capite. Et si hoc minùs sufficeret ad hoc, ut esset simpliciter baptizatus, si nasceretur posteà vivus, esset sub conditione baptizandus, ut docetur *Extrav. de Baptismo, & ejus effectu, cap. de quibus*: Credendum enim est, quòd Deus suppleret illud, quod impotentia impediret: talis enim etsi mortuus nascitur, sepeliendus est in terra benedicta; ratione dictâ.

Ipsi Doctoris subtilis sententiae per omnia consonat Angelicus Doctor, qui parte 3. qu.68. art.11. ad 4. ita ait: *Ad quartum dicendum, quòd expectanda est totalis egressio pueri ex utero ad baptismum, nisi mors immineat. Si autem primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari periculò imminente, & non est posteà rebaptizandus, si eum perfectè nasci contigerit. Et videtur idem faciendum, quaecunque alia pars egrediatur, periculò imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitae ita consistit, sicut in capite* (ergo loquitur de partibus, in quibus vita partialiter consistit, & non de aliis, quae nullomodò vivunt) *videtur quibusdam, quòd propter dubium quâcunque aliâ parte corporis ablutâ, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma: si non es baptizatus, ego te baptizo.*

Probatur autem haec assertio ex communi Ecclesiae praxi; nam in Rituali Romano tit. de Sacramento Baptismi, paragr. de forma ita statuitur: *Baptismus, licèt fieri possit, aut per infusionem aque, aut per immersionem, aut per aspersionem; primus tamen, & secundus modus, qui magis sunt in usu, pro Ecclesiarum consuetudine retineantur, ut trina ablutione caput baptizandi perfundatur, vel immergatur.* In quibus verbis praescribitur, & notabilis pars, imò praecipua; & similiter notabilis quantitas aquae, juxta illud S. Augustini in homil.3. & habetur cap.78. de consecr. dist.4. *Postquam vos credere dixistis, tertiò capita vestra in sacro fonte demersimus.*

Quòd si parvulus ita est infirmus, ut ca-

capitis ablutionem non ferat, abluendum est pectus, vel humeri. Quòd autem imminente periculô mortis, possit conferri Baptismus in qualibet parte etiam minima infantuli, docet idem Rituale *paragr. de baptizandis parvulis* his verbis: *Si aliud membrum emiserit, quod vitalem indicet motum in illo .... baptizetur: & tunc si natus vixerit, erit sub conditione baptizandus eô modô, quô dictum est suprà: si non es baptizatus, ego te baptizo.*

Dices: Si Baptismus conferri posset in parte minùs principali; maximè quia, inquit Doctor, ibi est tota anima, licèt non omnis sensus, sicut in capite, quibus significare videtur, inquit Vasquez locô suprà laudatô, *num.* 30. idcirco Baptismum valere etiam in minima parte, quia anima, quæ contraxit peccatum originale est tota in illa parte, quę ablui dicitur: sed hæc ratio nulla est: anima enim non est subjectum ablutionis Baptismalis, sed totus homo: igitur, &c.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, Vasquezium perperam subtilem Doctorem vellicare, & interpretari; siquidem Doctor, ut optimè advertit Hyquæus in Commentario *nu.* 18 non ideo dicit esse totam animam in parte non principali, quasi anima esset subjectum ablutionis, sed loquitur respectivè ad caput, in quo Baptismum fieri omnes concedunt, ex eo quòd sit pars principalis, in qua sensus animæ magis vigent, & functione vitæ, & sine qua vita nequit consistere in homine quæ est differentia partis principalis à non principali, estque fundamentum, ex quo Doctores colligunt Baptismum in ea parte esse absolutè Baptismum hominis, & validum.

Ad occurrendum ergo objectioni tacitæ, quæ fieri potest contra Baptismum in parte non principali, dicit animam totam esse in parte non principali, quamvis non sit ibi omnis sensus, qui est in capite. Hic verus sensus Doctoris, non autem ille ab aliis præsumptus, qui humilis est, & satis puerilis in hac materia. Excluditur etiam Baptismus, qui fieret in capillo, vel ungue per stillam, quem contendit Vasquez esse verum Baptismum: nam si dubitant Doctores de Baptismo partis non principalis, licèt viventis, & unô ore dicunt iterandum esse Baptismum sub conditione, ut etiam scribunt Rituales; quantò magis excluditur ab ablutione Baptismali ea, quæ fieret in capillo, aut ungue, quæ non denominant hominem absolutè, nec sunt propriæ ejus partes. Ita Hyquæus.

Dices secundò: Vulnus inflictum in minima parte, quæcunque illa sit, sufficiens est, ut ab eo homo dicatur vulneratus: igitur pari ratione ablutio facta in qualibet minima parte, sufficiens erit ad validitatem Baptismi, etiam citra necessitatem.

Distinguo antecedens: Secundùm abusivum; & improprium loquendi modum, concedo: juxta sermonis proprietatem, & rigorem, nego: Nullus enim Sapientum est, qui non rideret hominem dicentem se vulneratum, quòd acicula digitum leviter pupugisset. Unde neganda est consequentia; siquidem non debet regulari veritas materiæ, & formæ Sacramenti ab improprio, & abusivo loquendi modo, sed juxta proprietatem sermonis, & usum receptum, ac probatum à Sapientibus.

Ex his patet probatio secunda partis conclusionis, nempe quòd ad ablutionem Baptismalem non sufficiat minima aquę guttula, cùm ab illa homo moraliter non rectè dicatur ablutus, lotus, & tinctus; juxta communem Sapientum æstimationem: nam eam ablutionem Christus D. instituit pro materia proxima hujus Sacramenti, per quam homo propriè dici potest ablutus, & lotus: sed ita non appellaretur propter contactum alicujus guttulæ aquæ in minima parte sui corporis, ut constat: igitur il-

la non potest sufficere ad propriè dictam materiam Baptismi. Quoniam tamen aliqui cum Vasquezio contrarium affirmant, idcirco non abnuerem, quòd aliqua urgente manifesta necessitate conferretur Baptismus etiam in modica aquæ guttula, si amplior aqua non adesset; cùm enim materia, & efficacitas Sacramenti pendeat à voluntate Christi D. quæ quantum ad omnes omnino circumstantias, & difficultates occurrendas in administratione Sacramentorum apertè non apparet ex Scriptura, aut Traditione, aut Conciliis; non irreligiosum est, ad evitandam animæ damnationem, adhibere remedium, quod aliqui Doctores eo in casu judicant fore utile, & efficax; quanquam alii Doctores istud in dubium revocent.

CONCLUSIO SECUNDA.

Probabilius est ablutionem occisivam, seu ex qua mors sequeretur, non esse sufficientem, & validam ad sacramentum Baptismi. Ita subtilis Doctor in 4. d.4. q.3. nu.3. ubi dicit, *Projectus de ponte non baptizatur, quia hoc non est ad vitam ordinatum vel lotionem, sed ad mortem. Et dist.5. qu.3. num.1.* referens sententiam Richardi asserentis puerum sic projectum, non esse baptizatum, ait: *Dicitur etiam, quòd talis sic projectus non esset baptizatus, quia baptismus est ablutio ordinata ad vitam abluti, non sic ordinatur illa immersio.* Qua propter in reportatis eadem quæst. num.2. eandem difficultatem expendens dicit, *Sed si adultus projiciatur in flumen dicendo*, Baptizo te, &c. *credo quòd non baptizatur, quia projiciens non habet intentionem Ecclesiæ, quia intentio Ecclesiæ est sic madefacere eum, quod ipso vivente posset iterum desiccari: vel esto quòd baptizetur, non dubito, quin projiciens peccet mortaliter.* Quibus omnibus constat Doctorem magis propendere in negativam sententiam.

Probatur itaque hæc assertio ratione Doctoris: Deus non instituit aliquid pro materia legitima Sacramenti, quod vergit in præjudicium, & detrimentum humanæ naturæ, nec voluit vitam spiritualem ordinariè comparari cum dispendio, & jactura vitæ propriæ: igitur non approbat pro legitima materia Baptismi illam ablutionem, ex qua directè sequeretur ipsius baptizati interitus. Probatur antecedens; quia Deus materiam, & formam Sacramentorum instituit, & maximè hujus Sacramenti, quod voluit esse commune omni sexui, & ætati, quæ magis decebat suavem suam providentiam, & habebat rationem lotionis usualis: sed ablutio occisiva non spectat ad suavem Dei providentiam, nec habet rationem ablutionis usualis: quis enim dixerit, Deum suaviter providere creaturis de mediis ad vitam æternam consequendam necessariis; quæ nonnisi cum vitæ dispendio possent adhiberi? Quis pariter dixerit hominem alium abluere, & lavare, quem ligatis manibus, & pedibus, & ingenti saxò ad collum alligato, in flumen, aut mare proijceret? Quis sibilò non exciperet hominem, qui immunda sua pecora abluere cupiens, illa demergeret in stagnum, aut alium locum, ex quo moraliter novisset illa non posse vitâ incolumi emergere?

Nec valet reponere, Deum equidem hæc non statuisse, ut fierent de via ordinaria, seu quolibet in casu, sed duntaxat in casu extremæ necessitatis; ubi videlicet non suppetit alius modus ministrandi Baptismum. Hæc, inquàm, responsio non proficit; siquidem Deus non tenetur de communi lege providere de medio, quod debeat extraordinariò modò applicari, ubi aliqua urget necessitas. Ideo infanti in utero matris existenti noluit applicari Baptismum, ut dicemus infrà; quanquam aliud medium non ei subesset: igitur non est etiam ullum fundamentum asserendi Deum voluisse, ut ablutio occisiva in casu necessitatis esset suf-

sufficiens materia Baptismi.

Confirmatur: Non est probabile Deum voluisse illam ablutionem esse materiam Sacramenti, cui necessariò, & per se annexum est homicidium, & peccatum mortale ex natura ipsius actionis Ministri: sed certum est eum peccare mortaliter, qui sic puerum, aut adultum baptizandum demergeret, ut non posset vita salva demergi, quia talis projectio esset directa occisio innocentis, ut docet Doctor præfata dist. 5.
„ ubi ait: Dico quòd quando si præsu-
„ mitur mors, nullomodò debet ali-
„ quis eum propellere, & projicere:
„ quia peccabit mortaliter occidendo;
„ & quilibet tenetur magis vitare pec-
„ catum mortale in seipso, quàm quæ-
„ rere salutem proximi: quia ordinata
„ charitas magis est ad seipsum.

Insuper, ablutio, quæ est materia Sacramenti, debet consistere in actione Ministri, & ab eo procedere: talis autem mersio, & projectio non procederet proximè à Ministro, neque esset ejus actio, ut recipitur in passum: igitur non esset ablutio baptismalis. Minor constat; quia ablutio, quæ baptismalis est, illa videtur esse, quæ determinatur à forma secundùm strictam verborum significationem: *Ego te baptizo*; unde requiritur, ut actio significetur, quatenus exercita à Ministro, seu ut exiens ab ipso; ac proinde videtur requiri, ut proximè applicet per se, aut per instrumentum conjungens, vel baptizatum aquæ, vel aquam baptizato. Id autem non fiet in præsenti hypothesi: igitur, &c.

Dices primò: Si quid obesset, quominus eo in casu proiici posset infans; maximè, quia non licet aliquem infontem occidere: sed hoc non ita constat: contingere enim potest, ut inculpanda, imò laudanda censeri debeat innocentis occisio: hac enim ratione excusatur mors Sampsonis; qui, ut legitur Judicum 16. seipsum unà cum astantibus Philistæis sub ruina, & materia concussæ domûs occidit: igitur, &c.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, occisionem Sampsonis non aliunde excusari, quàm quia id præstitisse videtur ex instinctu divini Spiritûs, ut ait S. August. lib. 1. de civit. Dei cap. 21. *Nec Samson*, inquit, *aliter excusatur, quòd seipsum cum hostibus ruinâ domûs oppressit, nisi quia Spiritus latenter hoc jusserat, qui per illum miracula faciebat.*

Dices secundò: Baptismus potest esse validus, quanquam ex eo sequatur mors baptizati: igitur ablutio occisiva potest esse sufficiens ad Baptismum. Probatur antecedens: Sacerdos, qui sincera intentione puerum mergens fonti Baptismali, viribus subita infirmitate ita destitueretur, ut prolatis verbis formæ non posset infantem educere, unde contingeret eum suffocari; certum est, quòd eo in statu infans verè censeretur baptizatus; quanquam per illam ablutionem vita fuisset orbatus: igitur, &c.

Distinguo antecedens: Quando sequitur mors baptizati, indirectè transeat: directè, nego: eo autem in casu occisio baptizati sequeretur tantùm indirectè ex illa mersione; siquidem hæc mersio per se ordinatur ad facilem emersionem, & tantùm ex accidenti evenit, quòd emersionem non habeat: secus est autem de mersione, quæ directè esset occisiva, quatenus videlicet emersionem facilem non haberet ex natura sua, qualis esset illa projectio hominis in flumen, aut puteum; unde citra miraculum incolumis non posset evadere.

CONCLUSIO TERTIA.

BAptismus validè confertur aliquo ex assignatis tribus modis in tertio Notabili. Hæc est jam communis apud omnes Theologos, & apertè traditur in Rituali Romano §. *De forma Baptismi*: Non est autem verisimile Ecclesiam Catholicam in administratione Sacramenti summè necessarii invalidam mate-

riam pro legitima subministrare, & approbare: igitur, &c.

Probatur autem hæc assertio: Omnis ea ablutio sufficiens est ad Baptismum, per quam homo verè dicitur ablutus: atqui ita dicitur per quamlibet præfatam ablutionem: igitur, &c. Quam utique rationem urget S. Cyprianus epist.76. quæ est ad Magnum, ubi licèt liberum relinquat aliis judicandum, utrum Baptismus per aspersionem collatus esset validus, tamen ipse affirmativam partem tuetur: *Aliter*, inquit, *pectus credentis abluitur, aliter mens hominis per fidei merita mundatur in Sacramentis salutaribus necessitate cogente, & Deo indulgentiam suam largiente; totum credentibus conferunt divina compendia*. Ubi per *divina compendia*, intelligit modicam ablutionem, qualis est ea, quæ fit per ablutionem comparativè ad eam, quæ fit per immersionem.

Dices: Baptismus est signum sepulturæ, & Resurrectionis Christi, juxta illud ad Coloss.10. & ad Rom.6. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus; consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita, & nos in novitate vitæ ambulemus.* Sed hæc repræsentatio mortis, & Resurrectionis Christi non potest fieri nisi per immersionem, & emersionem: igitur solus ille baptizandi ritus est licitus.

Respondeo primò cum S.Thoma, q.66. art.7. ad 2. *Quòd in immersione expressiùs repræsentatur figura sepulturæ Christi ...... sed in aliis modis baptizandi repræsentatur aliquò aliò modò, licèt non ita expressè. Nam quocunque modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars ejus, aquæ supponitur, sicut corpus Christi sub terra fuit positum.*

Respondeo secundò, ablutionem Baptismalem ordinari tantùm secundariò ad significandam Christi Domini sepulturam; primariò enim, & per se ordinatur ad significandam ablutionem animæ à peccato, per quam mysticè morimur peccato, & vivimus Deo, ut præclarè docet S. Ambrosius libro de Bono mortis cap.2. ubi distinguens tria mortis genera, sic secundum describit: *Alia mors mystica, quando quis peccato moritur, & Deo vivit, de qua ait Apostolus: Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem.* Item S.Augustinus serm.9. de Tempore, ubi paulò post principium ita scribit: *Quando in salutari lavacro tertiò Christiani merguntur tunc Ægyptii, id est, originalia peccata, & actualia crimina, quasi in rubro mari sepeliuntur, & filiis Israel pertranseuntibus ad Dei servitium, sola patiuntur peccata naufragium.*

Dices secundò: Ea sola ablutio est sufficiens materia proxima Baptismi, quam hoc verbum (*baptizo*) directè importat, & significat: sed non significat quemlibet contactum aquæ ad corpus: sed eum dumtaxat, qui fit per immersionem igitur, &c.

Distinguo minorem: Verbum *baptizo* non significat aliud, quàm immersionem, secundùm suam derivationem grammaticalem ab idiomate Græco, concedo: secundùm usum, & praxim Ecclesiæ, nego: usurpatur enim ab Ecclesia ad significandum omnem, & quamlibet veram ablutionem aquę, sive hæc fiat per infusionem, sive per aspersionem, sive per immersionem. Quod utique apertius exinde constat, quòd Ecclesia nusquam reprobaverit Baptismum per infusionem, vel aspersionem aquæ collatum, tanquam nullum, & invalidum.

CONCLUSIO QUARTA.

PErinde est ad valorem, & substantiam Sacramenti Baptismi, quòd fiat per ablutionem unicam, aut triplicem. Hæc est communis apud Catholicos, eamque veritatem pridem definivit S. Gregorius Magnus librò 1. epist.41.

epist.41. quæ est ad Leandrum Episcopum Hispalensem, cujus epistolæ decretum refert, & approbat Concilium Toletanum IV. can.5. *ubi ait*: De Ba-
„ ptismi autem Sacramento, propter
„ quod in Hispaniis quidam Sacerdo-
„ tes trinam, quidam simplam mersio-
„ nem faciunt; à nonnullis schisma esse
„ conspicitur, & unitas fidei scindi vi-
„ detur ..... Beatæ ergo memoriæ Gre-
„ gorius Romanæ Ecclesiæ Pontifex,
„ qui non solùm partes Italiæ illustra-
„ vit, sed, & longè existentes Ecclesias
„ sua doctrina perdocuit, efflagitante
„ sanctissimo Leandro Episcopo de hac
„ Hispaniæ diversitate, quid potius es-
„ set sequendum, inter cœtera rescri-
„ bens ei, sic ait: De trina veró mer-
„ sione Baptismatis; nihil responderi
„ verius potest, quàm ipsi sensistis: quia
„ in una fide nihil officit sanctæ Eccle-
„ siæ consuetudo diversa: nos autem
„ quòd tertiò mergimus, triduanæ se-
„ pulturæ Sacramenta signamus, ut
„ dum tertiò infans ab aquis educitur,
„ Resurrectio triduani temporis expri-
„ matur. Quòd siquis fortè etiam pro
„ summæ Trinitatis veneratione exi-
„ stimet fieri, neque ad hoc aliquid ob-
„ sistit, baptizandum semel in aquas
„ mergere. quia dum in tribus subsi-
„ stentiis una substantia est; reprehen-
„ sibile esse nullatenus potest, infan-
„ tem in Baptismate in aquam vel ter,
„ vel semel mergere, quando, & in
„ tribus mersionibus Personarum Tri-
„ nitas, & in una potest Divinitatis
„ singularitas designari, Sed si nunc
„ usque ab hæreticis infans in Baptis-
„ mate tertiò mergebatur, faciendum
„ apud vos esse non censeo; nedum
„ mersiones numerant, Divinitatem
„ dividant: dùmque quod factis facie-
„ bant, morem vestrum se vicisse glo-
„ rientur. *Et statim Concilium subdit*:
„ Quapropter, quia de utroque Sacra-
„ mento, quòd fit in S. Baptismo, à
„ tanto viro reddita est ratio, quòd
„ utrumque rectum, utrumque irre-
„ prehensibile in sancta Dei Ecclesia
„ habeatur; propter vitandum autem
„ schismatis scandalum, vel hæretici
„ dogmatis usum, simplam teneamus
„ Baptismi mersionem, ne videantur
„ apud nos, qui tertiùm mergunt, hæ-
„ reticorum approbare assertionem,
dum sequuntur, & morem. *Ita Concilium*. Sed non est verisimile S. Pontificem, & Concilium ex nobilioribus Hispaniæ Ecclesiæ Episcopis adunatum, errasse in solemni, & essentiali Sacramentorum administratione: igitur fatendum est, unam aut trinam ablutionem esse sufficientem ad validam Baptismi administrationem.

Objicies Can.50. Apostolorum in quo ita decernitur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter non trinam mersionem unius mysterii celebret: sed semel mergat in baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur*. Insuper Pelagius Papa in epist. ad Gaudentium, asserit trinam mersionem esse a Domino præceptam: *Multi sunt*, iuquit, *qui in nomine solùm Christi, una etiam mersione se asserunt baptizatos: Evangelicum verò præceptum ipso Deo, & Domino salvatore nostro Jesu Christo tradente nos admonet, in nomine Trinitatis trina etiam mersione sanctum Baptisma unicuique tribuere, dicente Domino: Ite, docete omnes Gentes baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Item Tertul. l.de corona militis ca.3. Hieron. in dialogo contrà Luciferianos *num.*15. & Basilius lib.de Spiritu sancto c.27. asserunt trinam mersionem inter traditiones non scriptas esse recensendam. Imò & Theodoretus lib.4. hæreticarnm fabularum cap.de Eunomio: *Ipse*, inquit, *subvertit sancti Baptismi ritum à Domino, & Apostolis ab initio traditum, & contrariam legem apertè tulit dicens non oportere ter mergere eum, qui baptizatur, nec Trinitatem invocare; sed semel baptizare in mortem Christi*. Insuper hac

hac de causa videtur damnatus Eunomius à Concilio I. Constantinopolitano, Can.7.

Respondeo hæc omnia nobis non adversari. Non quidem Canon Apostolicus, ibi enim non decernit unicam mersionem esse contra Domini præceptum, sed baptismum collatum sub invocatione mortis Christi, ut constat ex ratione quam affert: *Non enim*, inquit, *dicit Dominus*, &c. Similiter intelligendus est Pelagius, ut Evangelicum præceptum referat non ad trinam mersionem, sed ad trium personarum invocationem, subdit enim *Ite baptizate omnes gentes in nomine*,&c.Insuper ex præcedentibus illius epistolæ verbis satis apertè colligitur eum loqui de iis, qui Eunomii hæresim sectantes, baptizabant, non in nomine Trinitatis, sed ut ait: *Multi sunt, qui in nomine solius Christi, una etiam mersione se asserunt baptizatos*. Denique cum postea definit hos hæreticos ad Ecclesiam revertentes esse rebaptizandos, nihil de Trina mersione, sed solùm de invocatione Trinitatis meminit: *Eos*, inquit, *ad Catholicam fidem venientes in sanctæ Trinitatis nomine baptizabis*.

Similiter dico Eunomium non fuisse præcisè damnatum, quod trinam mersionem tolleret: neque id intelligit Theòdoretus dicens, *eum subvertere ritum à Domino, & Apostolis traditum*: sed quod non adhiberet invocationem trium divinarum Personarum; nam ut refertur cap.7. dicti Concilii Constant. & ab Epiph.hæres 76. Eunomius non baptizabat in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. sed vel solùm in nomine Christi mortui, vel, *In nomine Patris increati, & Filii creati, & Spiritus sanctificantis? & à creato Filio creati*.Unde meritò censuit Concilium ab eo baptizatos iterum esse baptizandos. Sicque dum Eunomius, & trinam mersionem, & divinarum personarum invocationem sustulit, sensit, & contra Ecclesiasticum, & contra divinum præceptum. Contra quidem Dominicum, quia trium personarum divinarum in baptismate invocatio est àChristo mandata: contra verò Ecclesiasticum, quia, trina mersio est ex Ecclesiastica traditione servanda, & hôc est quod solùm innuere volunt citati Patres: enimverò ab Ecclesiæ primordiis ad Gregorii Magni tempora, usitata semper fuit trina immersio: eam autem idcirco sustulit, vel non esse necessariam statuit, ut Arianorum errorem cohiberet, ut jam dictum est.

Urgebis. Quod expressè, & distinctè representat tres Personas divinas, est de essentia baptismi: sed triplex illa mersio ita est. Nam Tertull.lib.contra Praxeam cap.16.loquens de præcepto, & ritu, quo Christus præcepit Apostolis baptizare, hæc habet: *Mandans ut tingerent in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, non in unum: nam nec semel, sed ter ad singula nomina in personas singulas tingimur*. Hæc enim particula *nam* designat trinam ablutionem tam esse necessariam ex parte materiæ, quàm distincta Personarum divinarum nominatio ex parte formæ. Idem docet S. Damascenus epist. de Trisagio,
„ dum ita scribit: Si quis ex nobis sci-
„ scitetur, quid sit causæ, quamobrem
„ cum alicui Baptismum exhibemus,
„ ter eum mergimus: quidnam aliud
„ respondebimus, quàm quòd ob u-
„ namquamque personam eum im-
„ mergimus?

Distinguo majorem. Quod expressè representat Trinitatem ex parte formæ cujus est distinctè significare, concedo: ex parte materię cujus est tantùm confusè, seu minus distinctè representare, nego. Nec particula (*Nam*) significat Ecclesiam tunc ter immersisse, quòd Christus id præcepisset, sed ideo id servasse,quia illa trina immersio tres personas distinctè significabat, non ratione sui, sed quia ad quamlibet immer-

sio-

sionem una divina persona proferebatur in forma baptismi.

Confirmatur, quia apud alios sanctos Patres, trina illa immersio fiebat, non ad designandum Trinitatis Personas, sed triduanam Christi sepulturam: idque expressè habetur in 5. Canone quarti Concilii Toletani, ubi Patres ita loquuntur: *Nos autem quòd tertio mergimus, triduanæ sepulturæ sacramentum significamus, &c.*

Quaestio Sexta.

Quænam sit legitima forma Baptismi?

NOtandum primò, variè erratum fuisse antiquitus ab hæreticis circa legitimam Baptismi formam: in ipsis enim nascentis Ecclesiæ primordiis, nonnulli baptizabant *in nomine trium principii expertium*; vel *trium Filiorum*, vel *trium Paracletorum*, ut colligere licet ex Canone 48. aliàs 49. Apostolorum, ubi decernitur. *Si quis Episcopus, aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. sed trium principii expertium, aut trium Filiorum, aut trium Paracletorum, abjiciatur.* Refert etiam Eusebius lib.4. cap. 11. ex S. Irenæo lib. 1. cap.8. de Valentinianis, & quodam Marco, quem dicit magicis artibus imbutum: quòd *quidam eorum thalamum construunt; & nefarium quoddam initiandi celebrant genus, tanquam secretis quibusdam carminibus, ac verbis, non tam sacris, quàm execrabilibus, eum, qui introducitur consecrantes, spirituales nuptias ajunt esse, quod faciunt: instar videlicet supernarum conjugationum. Adducentes verò ad aquam, & eos baptizantes; hæc super eos proferunt verba: In nomine ignoti Patris omnium, & in veritate omnium Matre, & in eo, qui descendit in Jesu. Alii verò Hebraica nomina super eos, quos initiant ad pavorem audientium terribiliter loquuntur.* Paulianistæ, Photiniani, Montanistæ, & Cataphryges non baptizabant in invocatione S.Trinitatis, quam non credebant; unde eos rebaptizare jubet Concilium *Nicænum*. Can.19. & *Laodicense* Can. 8. *Arianorum* aliqui baptizabant in nomine Patris, per Filium in Spiritu S. quasi forent aliqui gradus in Trinitate; baptizare autem nolebant in nomine Filii, ne cogerentur eum Deum fateri, sed per Filium, quasi per instrumentum: Testatur etiam S.Epiphanius hæresi 76. Ætianos, sicut & Eunomianos hanc formam baptizando usurpasse, *in nomine Dei increati, & Spiritus S. sanctificantis, & à procreato Filio procreati.*

Notandum secundò, quòd etsi hæretici hujus ævi secundùm praxim non videantur errare circa Baptismi formam, quia semper inter baptizandum utuntur hac, vel æquivalenti forma: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* Unde Ecclesia ratum, & validum habet Baptismum ab eis collatum: nihilominus si doctrinam eorum attendas, percipies eos non leviter hoc in articulo, sicut & in plurimis aliis à Catholica veritate deflectere: *Lutherus* enim lib.de captivitate Babylonica, cap.de Baptismo, scribit; utendum quidem esse forma consueta; valere tamen Baptismum quibuscumque tandem verbis conferatur, ac sufficere si ministretur *in nomine Domini*, imò etiamsi non detur in nomine Domini, satis esse, modò à baptizato *in nomine Domini* suscipiatur: *Zuinglius* lib.de vera, & falsa Religione cap.*de Baptismo* circa finem permittit quidem inter baptizandum uti formâ consuetâ, sed addit certam verborum formam in Baptismo non esse necessariam. *Brentius* in suo Catechismo, cap.de Baptismo, docet legitimum fore Baptismum, si Minister post recitatum à Catechumeno fidei symbolum ita dicat; *Audivi jam ex te confessionem fidei tuæ,*

tuæ, quod credas in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum S. In hanc igitur confessionem intingo te in aquam, ut hoc signaculo certus sis te Christo insertum esse: admonet tamen Ecclesiæ formam esse servandam.

Notandum tertio, ex Doctore in 4. *dist.3.qu.2.num.5.*quòd in Sacramentorum confectione, & administratione aliquid dicitur necessarium dupliciter: *Primo* quidem simpliciter, nimirum inquit ex parte Sacramenti, quo videlicet non existente nullum esset Sacramentum: *Secundo*, aliquid dicitur necessarium aliqua ex parte, scilicet ex parte Ministri: sine quo Minister dispensando Sacramentum, peccatum vitare nequit. Quæritur ergo quænam verba ita sint necessaria ad Baptismi formam, ut eis non prolatis, nullum foret Sacramentum: quænam autem ita dumtaxat sint necessaria, ut omitti quidem possint, salva Sacramenti substantia, sed non absque gravi baptizantis peccato: cui quidem quæstioni faciemus satis in subjiciendis quęstiunculis, ubi prius assignaverimus legitimam formam baptismi.

CONCLUSIO UNICA.

Conveniens, & legitima Baptismi forma hæc est: Ego te baptizo in nomine Patris; & Filii, & Spiritus S. Ita determinatum est in Concilio *Lateranensi*, cap. firmiter, & *Florentino* in decreto Eugenii: *Trident.*sess.7.de Baptismo cap.4. Colligitur ex Matthæi cap. 28. ubi Christus D. mandat Apostolis, ut doceant omnes Gentes, *baptizantes eos in nomine Patris; & Filii, & Spiritus sancti*. Licet enim ibi expressè non præcipiat, ut baptizando proferant hæc verba, tamen perpetua Ecclesiæ Traditione constat illud Christi D.pręceptum sic esse intelligendum, ut apparet non solùm ex suprà dicto Canone Apostolorum, sed ex continua Ecclesiæ praxi: legimus enim in veteri Ordine Romano:*Tunc accipit Pontifex infantem, & dicit: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Unde Alexander III.ut refertur cap.1. de Baptismo, & ejus effectu, decrevit: *Si quis puerum ter in aqua immerfit in nomine Patris, Filii, Spiritus sancti, Amen: Et non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, Spiritus sancti, non est puer baptizatus.*

Eandem veritatem docent SS.Patres, maximè S.Augustinus pluribi, sed præsertim lib.3.de Baptismo c.10. ubi ait: *Baptismus Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est*. Unde concludit cap.15. *Quamobrem si Evangelicis verbis in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis, quàm Catholica veritas doceat, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.*

Suadetur etiam ratione: Illa forma est conveniens, & legitima, per quam omnia, quæ funt in Baptismo, significantur: sed præfata est ejusmodi. Probatur: Quatuor distinguuntur in Baptimo; Primò ipse actus Sacramentalis; Secundò persona recipiens; Tertiò causa princeps; Quartò Minister: sed ea quatuor exprimuntur per istam formam: nam pronomen (*ego*) significat Ministrum: (*te*) personam recipientis: verbum (*baptizo*) sacramentalem actũ: alia autem verba exprimunt causam principalem, nempe sanctissimam Trinitatem: igitur, &c.

Dices primò: Dùm Christus Marci ult. contulit Discipulis virtutem ejiciendi dæmonia, his verbis: *In nomine meo dæmonia ejicient*; non præcepit ut dæmones expellendo dicerent, *Dæmon ego te ejicio in nomine Christi*. Et cùm Lucæ 22. Apostolos Sacerdotes consecrans, eis potestatem dedit, ut conficerent suum sacratissimum corpus, non imperavit, ut consecrando dicerent: *Hoc facio*

ciò in Christi commemorationem: igitur pari ratione cùm dixit: *Docete baptizantes, &c.* nihil aliud præcepit, quàm ut Apostoli doceant, & baptizent in fidem, & potestatem sanctissimæ Trinitatis.

Distinguo consequens: Id sequitur ex verbis Scripturæ sacræ, si secundùm se dumtaxat, & seorsim à Traditione accipiantur, transeat: si cum Traditione perpetua, ex qua Christi D. præcepti sensus est accipiendus nego. Constat enim ex Ecclesiæ praxi; & SS. Patrum authoritate hæc verba inter baptizandum esse usurpanda.

Instabis: Si hæc fuisset continua Ecclesiæ praxis, innotuisset omni sæculò: at ita non est; refert enim *Petrus Claromontensis Episcopus* suo tempore hanc consuetudinem viguisse in sua diœcesi, ut qui in necessitatis articulo baptizabant, omissis cæremoniis, non dicerent: Ego te baptizo, nec aliud æquivalens, sed dumtaxat infundendo aquam (quod ibi vocat *undejare*) dicerent *in nomine Patris, &c.* Petrus autem Episcopus dubius de valore talis Baptismi consuluit per epistolam Mauritium Episcopum Parisiensem, & Stephanum Abbatem S. Euvertii apud Aurelios: sententia autem Episcopi fuit, Baptismum non valere; sententia verò Abbatis eum esse legitimum; eorum autem tres Epistolæ inferuntur in tomo tertio Bibliothecæ Patrum; igitur tunc temporis non erat compertum hanc formam esse in praxi per universam Ecclesiam.

Nego minorem: Si enim non fuisset notum ex Ecclesiæ universalis Traditione, & praxi Baptismum sic esse conferendum, dubius non fuisset Episcopus Claromontensis de valore ejusmodi Baptismi. *Insuper* Mauritius in sua responsione non ita constanter scripsisset hanc formam esse à Scriptura, & SS. Patribus acceptam, *in quem modum*, inquit, *forma Baptismi tradi, & accipi debeat, Scripturarum divinarum authoritate, & SS. Patrum testimonio habemus in hunc modum, scilicet*: EGO TE BAPTIZO IN NOMINE PATRIS, &c. *Et tanta est verborum vivacitas, ut nihil immutari, nihil innovari oporteat; nisi verò tota hæc verba simul à quocunque, & quacunque lingua proferantur Baptismum esse non credimus.*

Neque rationes, quibus Stephanus tueri nititur suam assertionem, sunt alicujus ponderis. Non quidem *prima*, quam his verbis affert: *Nondum*, inquit, *legi baptizantes eos, & dicentes: Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* Hæc enim ratio nititur tantùm authoritate negativà; argumentum autem ab authoritate negativa desumptum non est alicujus momenti, quando maximè contrarium nititur authoritate positivà, & affirmativa, nempe Ecclesiæ Traditione, & SS. Patrum doctrinà.

Neque etiam multùm urget *secunda* illius ratio, quam dumtaxat repetit ex eo, quòd S. Innocentius primus, & sanctus Augustinus pluribus in locis, quos ibi refert, agendo de Baptismo hæreticorum, dicant illum esse validum, *dummodò fuerint baptizati sub expressa invocatione trium personarum sanctissimæ Trinitatis*: nec unquam meminerunt hujus particulæ, *baptizo te*, nam inprimis locus ille S. August. lib. de unico Baptismo, quem Stephanus ibi posteriori locò refert, probat *Baptismum perfici, & consecrari verbis Evangelicis, & illis omissis nullum esse*: at juxta intelligentiam universalis Ecclesiæ verba illa non sunt tantùm hæc, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, sed & ista, *baptizo te*. Quare tum S. Augustinus, tum alii Patres agendo de Baptismo hæreticorum, mentionem tantùm faciunt expressæ invocationis trium in Deo personarum, quia plures hæretici circa divinam Trinitatem tantùm errabant, nec inter baptizandum omittebant has voces, *baptizo te*, quas sciebant Christum adhibere voluisse, ut actio Ba-

Baptiſmi, & Miniſter baptizans exprimeretur. Cùm igitur circa has voces nulla moveretur difficultas, aut dubitatio, ideo neceſſum non fuit SS. Patribus earum meminiſſe. Ut autem ſingularum ejuſmodi formæ baptiſmalis particularum plena, ac plana habeatur ratio, conveniens eſt eas ſub quæſtiunculis examinare.

QUÆRES 1. *Utrum hoc pronomen* Ego, *neceſſariò proferri debeat in forma Baptiſmi?*

RESpondet Doctor diſt.3. q.2.n.7. ad valorem Baptiſmi non abſolutè requiri, ut Miniſter exprimatur; *Miniſtrum enim*, inquit, *non eſt ſimpliciter neceſſarium aliquò verbô exprimi, neque pronomen cujuſque perſonæ, quia non eſt in verbis Chriſti*, Matth. ult. Inſuper hoc pronomine omiſſo, manet integer ſubſtantialis formæ ſenſus; hic enim maximè conſiſtit in ſignificatione ablutionis, ut exercetur à baptizante circa baptizandum cum expreſſa nominatione, ſeu invocatione trium divinarum perſonarum: ſed ad id non eſt neceſſarium pronomen *ego*; quia verbum *baptizo* cùm ſit indicativum primæ perſonæ, implicitè includit illud pronomen; *baptizo* enim idem eſt, ac ego baptizo.

Petes ſecundò: Utrum verbum *baptizo* activè neceſſariò proferri debeat in forma Baptiſmi, ut illa ſit valida?

Reſpondeo, id non eſſe neceſſarium; ſiquidem Baptiſmus Græcorum approbatus eſt ab Eccleſia, qui tamen hoc verbo modo activo non utuntur, ſed tantùm paſsivo; ſic enim definitum eſt in decreto Eugenii ad calcem Concilii Florentini, ubi loquens de Baptiſmo, cum dixiſſet: *Materia hujus Sacramenti eſt aqua vera, & naturalis: nec refert frigida ſit, an calida; forma autem eſt, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*; ſubdit: *Non tamen negamus, quin & per illa verba: Baptizetur talis ſervus Chriſti in nomine Patris, &c. verum perficiatur Baptiſma*. Rationem profert: *Quoniam*, inquit, *cùm principalis cauſa, ex qua Baptiſmus virtutem habet, ſit ſancta Trinitas; inſtrumentalis autem ſit Miniſter, qui tradidit exteriùs Sacramentum, ſufficit ſi exprimatur actus, qui per ipſum exercetur Miniſtrum, cùm S.Trinitatis invocatione perficiatur Sacramentum*. Eamdem veritatem antea docuerat Doctor loco ſuperiùs laudato num. 3. & 7. ubi ſcribit: *De forma neceſſaria ex parte Sacramenti, patet quòd iſta* (ordinaria Eccleſiæ Latinæ.) *non eſt talis, quantùm ad omnia verba, ex hoc quòd dictum eſt, quòd Græci verè baptizabant, non tamen ſub eadem forma*.

Quare autem hanc formam modo paſſivo, potius quàm activo uſurpaverit Eccleſia Græca, explicat ibidem Doctor num.5. dicens, id factum fuiſſe occaſione quorumdam Corinthiorum, qui gloriabantur, ſe baptizatos eſſe ab Apoſtolis, & idcircò cenſebant ſe aliis eſſe præferendos, qui à Diſcipulis Baptiſmum ſuſceperant: *Cauſam*, inquit Doctor, tangit Apoſtolus 1.Corinth.1. *Hoc autem dico, quòd unuſquiſque veſtrum dicit: Ego quidem ſum Pauli, &c.* glo-
„ riabantur enim de Miniſtris bapti-
„ zantibus, quaſi eis adſcriberetur Ba-
„ ptiſmus: & redarguit eos, & iſtam
„ eorum contentionem dicens, *Diviſus*
„ *eſt Chriſtus?* Et propter hoc, ortum
„ fuit inter eos ſchiſma, & ordinatum
„ fuit inter eos ad iſtud ſchiſma tol-
„ lendum: nè Miniſter exprimeretur
„ in propria perſona, nec actus in indi-
„ cativo modo, ſed optativo; quia
„ tunc Miniſter non ſignificatur eſſe
„ author Baptiſmi: ſed tantùm Mini-
„ ſter deſiderans, & orans effectum
„ Baptiſmi conferendum à Deo: & ſu-
„ ſcipiens etiam non exprimeretur in
„ ſecunda perſona, ſed in tertia, quaſi
„ non præciſè reciperet, quod recipit

ab

,, ab aliquo sermone sibi dirigente. ,, Veruntamen melius potuisset susci- ,, piens fuisse expressus, quàm per hoc, ,, *servus Christi*, scilicet nomine pro- ,, priò. Non enim jam servus Christi ,, baptizatur, sed baptizatur ut sit ser- ,, vus Christi, loquendo de servitio spi- ,, rituali, quò Christianus est servus ,, Christi.

Quòd autem reverà vitium istud fuerit in aliquibus Corinthiis tempore S.Pauli, docet S.Chrysostomus hom.1. in 1. cap. ad Cor. necnon & homil. 3. expendens illa verba: Aut in nomine meo baptizati estis, ubi ait: *Nec dixit: numquid Paulus baptizavit? baptizavit enim multos: sed non erat id, quod quærebatur, à quonam baptizati essent, sed in cujus nomine essent baptizati, nam quoniam hec quoque erat causa schismatis, quòd vocarentur ab iis, qui baptizarent, &c.* Quamvis autem his verbis non insinuet, eos fuisse in illo errore; infra tamen dicit periculum ejus fuisse: *Nam si cum viles, & abjecti, & qui nullius sunt existimationis homines baptizarent, orta est hæresis, si ego, qui annuntiavi Baptismum, multos baptizassem, verisimile esset, futurum fuisse, ut convenientes, non solùm in meo nomine vocarentur, sed mihi quoque Baptismum tribuerent, &c.*

Idem docet S.Augustinus lib. de uno Baptismo cap.5. ubi loquens de Corinthiis, qui dicebant, *Ego quidem sum Pauli, &c.* ait: *Quamvis non per impiorum, sed Sanctorum nomina, ipsi tamen impia schismata faciebant; hoc ipsorum erat detestabile vitium, &c.* Et cap. 11. scribit: *Nec illos Corinthios arbitror, quos in schismata dissiluisse redarguit, veram fidem habuisse, quòd dicebant, ego sum Pauli; hoc enim falsum erat: verumtamen Baptismum habebant, ex cujus veritate, ut istam corrigerent falsitatem, ab eo ipso audiunt: numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? &c.*

An autem hodie cessante istâ causâ liceat adhuc Græcis Catholicis hanc formam usurpare?

,, *Respondet* Doctor num.6. De hac ,, forma potest dici, quòd quamdiu to- ,, lerata fuit ab Ecclesia Romana, lici- ,, ta fuit eis, & pro tempore, pro quo ,, instituta fuit, rationabilis fuit du- ,, rante causa prædicta, sed cessante ,, illa causa, rationabiliter potuit for- ,, ma communis fuisse eis imposita. Vel ,, ergo Romana Ecclesia prohibuit il- ,, lam formam, quantùm ad eos, & ,, tunc peccant servando (quod ex- ,, presse non invenitur in aliquo ca- ,, pitulo, specialem mentionem facien- ,, te de eis.) Vel si permisit, sive con- ,, cessit, licitum videtur eis illam for- ,, mam continuare: & si tali permissio- ,, ne, seu licentia stante, in Conciliis ,, suis particularibus, ordinaverunt in- ,, ter se talem formam esse servandam, ,, videtur quòd Minister eorum tene- ,, tur eam servare: sicut stante ista per- ,, missione, Ecclesia, quæ determinavit ,, trinam immersionem servandam, sic ,, faciendum est, & est de necessitate ,, Ministri, præceptum, & modum Ec- ,, clesiæ propriæ servare.

Controversia autem est apud Theologos, qualiter vocabulum (*baptizetur*) usurpatum in forma Græcorum sit accipiendum, an videlicet *imperativè*, ut ut vult S.Thomas; an *deprecativè*, ut illud accipit subtilis Doctor: quod utique convenientius, si attendamus ad rationem suprà dictam, ob quam Græci non exprimunt personam Ministri; ne scilicet in seipso glorietur, & ne Baptismus ab ipso virtutem ullam sortiri intelligatur, tanquam à causa principali: Etenim imperativus modus designat authoritatem Ministri; deprecativus autem non ita, sed magis authoritatem causæ principalis, à qua Sacramentum habet suam efficaciam, licèt ministerialiter fit à conferente. *Insuper* si verbum istud sumeretur imperativè,

illud imperium dirigeretur, vel ad personam Ministri, vel ad effectum sacramenti: at primum dici non potest, quia nemo sibi propriè imperat. Neque etiam secundum, quia effectus, qui est à causa superiori, non cadit propriè sub imperium inferioris; maximè quando non fundatur in potestate jurisdictionis communicatæ: sicut effectus pœnitentiæ, qui procedit à potestate clavium: igitur convenientius est, ut verbum istud accipiatur deprecativè. Nihilominus dici potest, quòd istud verbum quatenus nunc usurpatur à Græcis in forma Baptismi, non est imperativum, neque deprecativum, sed indicativum: aiunt enim Græci, dum baptizant: *Baptizatur servus Dei*, vel *serva Dei, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, ut rectè observat Arcudius lib. de Baptismo, cap. 7. ex Græcorum euchologio.

QUÆRES 3. *Utrum persona baptizati exprimi debeat in forma Baptismi, per pronomen (te,) vel per aliquid aliud æquivalens?*

AFfirmat Doctor ibidem num. 7. ubi cùm dixisset, ad valorem Baptismi non requiri necessariò, quòd exprimatur persona Ministri: *subdit*. Alia autem dico, scilicet actum, & suscipientem, necessarium est exprimi: sed non determinatè eodem modo, quo istis verbis exprimuntur, scilicet actus verbo indicativi modi, & suscipiens per pronomen secundæ personæ: sed potest actus exprimi verbo alterius modi, & suscipiens verbo alterius, ut Græci exprimunt. Ratio autem necessitatis, quòd illa duo sic, vel sic exprimerentur, sumitur ex illo Matthæi ult. *Baptizantes eos, &c.* ubi exprimitur actus, & suscipiens. *Hæc Doctor*, quibus significat, idcirco personam baptizatam debere exprimi; quia Christus D. id sufficienter indicavit, cùm dixit: *Baptizantes eos, &c.* actum baptizantis, & suscipientem Baptismum debere exprimi in collatione Baptismatis.

Confirmatur à simili: Idcirco in pœnitentiæ forma necessum est, ut exprimatur persona absolvenda, dicendo, *absolvo te*, nec valeret absolutio sub hac formula, *absolvo*, vel *datur absolutio in nomine Patris, &c.* quia Christus D. Joan. 20. instituens Sacramentum pœnitentiæ, dixit: *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis*, ita à simili debet exprimi persona baptizanda, quoniam illam exprimendam significavit Christus D. cùm dixit, *baptizantes eos, &c.* Adde quòd Baptismus ex baptizato potissimùm suam denominationem, & determinationem, seu individuationem accipit: igitur ut exprimatur actus in individuo, qui per Ministrum exercetur, necessum est, quòd in verbis exprimatur persona baptizanda.

Dices: Concilium Florentinum in decreto Eugenii asserit, quòd in Baptismo, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur Ministrum, cum sanctissimæ Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum; ubi non facit mentionem personæ, quæ baptizatur: igitur illius expressio non est necessaria.

Nego consequentiam, & ad antecedens dico *primò* quòd, cùm decretum requirat, ut exprimatur actus Baptismi, quatenus hic & nunc exercetur, implicitè saltem connotat personam baptizati; siquidem Baptismus fieri non potest sine subjecto illius capaci. *Secundò* dico, non esse mirum, quòd Eugenius non meminerit personæ baptizandæ; quia nulla cum Græcis erat controversia circa expressionem suscipientis Baptismum; utpote cùm eam Græci etiam exprimerent, dicendo; baptizatur servus, vel ancilla Christi.

Dixi autem hoc pronomen (*te*) suppleri posse per aliquid æquivalens, putà si quis diceret, baptizo Petrum, vel ba-

baptizaris à me: quemadmodum Græci dicunt, baptizatur servus Christi: hòc enim, aut aliò simili loquendi modò sufficienter apparet, ac significatur persona baptizanda.

QUAERES 4. *An necessaria sit particula* (in) *ad formam Baptismi?*

RESpondeo illam non esse necessariam ad essentiam formæ Sacramentalis, quippe idem remaneret sensus eà omissâ: enimverò qui aliquid se præstare significat nomine alterius, idem est, ac si diceret se in nomine ejusdem id facere. Nôrunt enim Grammatici ablativuum absolutum eamdem habere significationem, ac ablativum per præpositionem *in* designatum.

QUAERES 5. *Quid significetur particulâ* (nomine) *& utrum illa sit absolutè necessaria ad formam Baptismi?*

RESpondeo primò, particulam istam significare, vel unitatem essentiæ divinę subsistentis in tribus divinis personis, ut docent SS. Patres, inprimis verò S. Ambrosius lib. 2. de Sacramentis, cap. 7. *In uno nomine*, inquit, *baptizari nos jussit, hoc est, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. Nolim mirari, quia dixit, unum nomen, ubi est una substantia, una Divinitas, una Majestas.* Et S. Augustinus lib. 3. contra Maximinum, cap. 22. *In nomine*, inquit, *non in nominibus; hi enim tres unum sunt; & hi tres unus est Deus.* Unde Catechismus Romanus cap. de Baptismo: *Quod in nomine*, inquit, *non in nominibus dictum est, hoc planè declarat unam Trinitatis naturam, & Divinitatem; hoc enim loco nomen ad personas non refertur, sed ad divinam substantiam, virtutem, & potestatem, quæ una, & eadem est in tribus divinis personis significata.*

Suffragatur huic explicationi ratio Theologica; quia ad formam Baptismi, non minùs necessarium est, ut exprimatur unitas essentiæ in divinis, quàm Trinitas personarum, cùm utrumque ex æquo ad fidem Catholicam desideretur: Porrò unitas essentiæ designatur per illam particulam (*nomine*): igitur, &c.

Sunt tamen qui existimant (*in nomine*) idem esse, ac in authoritate, potentia, majestate, & virtute, quo sensu Psal. 19. dicitur: *Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Domini invocabimus.* Et Psal. 53. *Deus in nomine tuo salvum me fac, & in virtute tua judica me.* Et Christus D. plerumque eodem loquendi modò utitur in Evangelio, putà cùm dicit: *In nomine meo dæmonia ejicient; & Spiritus Paracletus, quem mittet Pater in nomine meo, &c.*

Respondeo secundò, particulam (*nomine*) sic esse necessariam, ut si quis illam omitteret, dicens; *Baptizo te in Patre, & Filio, & Spiritu sancto*: vel singularem numerum in pluralem convertendo proferret, *in nominibus Patris, & Filii &c.* nullus censeretur Baptismus, ut colligitur ex sancto Hieronymo, qui explicans illud Ephesiorum 4. *unum Baptisma*, ait: *Non baptizamus in nominibus Patris, & Filii, & Spiritûs sancti; sed in uno nomine, quod intelligitur Deus.* Et ex S. Augustino lib. 3. contra Maximinum, cap. 22. mox à nobis laudato. Cui ratio etiam adstipulatur, quam statim prælibavimus, nempe quòd cùm forma Baptismi sit Christianæ fidei professio, significare debet unitatem essentiæ trium divinarum personarum; ea autem vox *nomen* in singulari numero rectè significat unitatem essentiæ trium in Deo personarum. Unde Apostolus ad Ephes. 3. *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.*

QUAE-

QUÆRES 6. *Utrum in forma Baptismi exprimi debeant tres divinæ personæ sub distinctis nominibus* Patris, & Filii, & Spiritûs sancti; *itaut Baptismus esset invalidus, si conferretur in nomine* Genitoris, Geniti, & procedentis ab utroque?

AFfirmat Doctor, *d.4.quæst.2. n.9.* ubi ait: „ De nominibus significantibus proprietates, & non personas,ut *genitor, &c.* dico quod non servatur in eis forma; quia Christus voluit personas vocari nominibus personarum, & rationabiliter secundùm illud,quod tactum est in primo libro, *dist.2.* ut sicut Judæis datum erat aliquod nomen significans essentiam divinam sub propria ratione, quod ipsi vocabant nomen Dei *Tetragrammaton*, ita Christus dedit Ecclesiæ nomina significantia personas sub propriis rationibus.Si etiam non sic dederit, tamen probabile est in aliqua invocatione, nomen personæ habere aliquam efficaciam, quam non habet nomen proprietatis personæ; petendo enim aliquod donum ab aliquo pro amore Joannis, citiùs impetraretur, quàm si loco nominis proprii poneretur nomen indicans proprietatem suppositi.

Quibus verbis Doctor significat Baptismum non valere, si conferretur sub aliis nominibus, quàm sub nominibus Patris, & Filii, & Spiritûs sancti: quia Baptismus est Sacramentum fidei, quo nempe fideles initiantur, invocando,& protestando Deum unum in essentia,& trinũ in personis:igitur conveniens fuit, ut id fieret per nomina distinctè significantia ipsas personas;quemadmodum in veteri lege consuetum erat invocare, & profiteri Deum sub ratione unius essentiæ (cujus tunc sollus fides explicita singulis erat necessaria)per nomen *Tetragrammaton*,quod significat Deum sub ratione essentiæ propriæ. Unde etiam cùm Baptismus sit Sacramentum communissimum, utpote quod ab omnibus est suscipiendum, debuit administrari sub nominibus magis vulgaribus, & frequentatis tum in Scriptura, tum in Symbolis, qualia sunt dumtaxat nomina Patris, & Filii, & Spiritûs sancti,quæ singulis fidelium nota sunt: nomina autem genitoris, geniti, &c. non sunt omnibus nota, sed dumtaxat Theologis. Eamdem sententiam tuentur Alensis 4. p. qu. 8. memb.3. a.3. & Seraphicus Doctor dist. 3. S. Thomas 3. p. q.66. art.5. ad 7.

Dices: Nomina illa *genitoris, &c.* æquivalent nominibus *Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: igitur Baptismus sub ejusmodi vocabulis collatus esset validus.

„ *Negat antecedens Doctor num. 15.* ubi respondens huic argumento à se proposito *ait*: Ad illud de *genitoris, &c.* dicendum quòd Augustinus 5. de Trinitate cap.7. intelligit, quòd idem est *genitor* & *Pater* quantùm ad hoc,quod est dici ad alterum,sive importare proprietatem ejusdem personæ: sed non sunt idem quantùm ad primum conceptum significatum utrobique.

„ Quia *Pater* significat primò, & per se suppositum in natura divina:aliud autem significat primò, & per se proprietatem: & non est eadem vis nominis proprii, & proprietatis nominis, in invocatione facta alicujus personæ ad aliquem effectum. Hæc Doctor, quibus significat voces istas *genitor, &c.* non designare personas divinas, ut personæ divinæ sunt, idest, in ratione subsistentium, sed per modum originis unius ab altera.

Ex.iis sequiturBaptismum etiam non valere, si conferretur solum in nomine *Trinitatis*; quia inquit Doctor *num.9.* „ Christus D.instituendo Baptismum, „ voluit ut personæ divinæ Trinitatis di-

„ distinctè explicarentur: in hoc au-
„ tem nomine Trinitatis tantùm im-
„ portantur implicitè, ac proinde Ba-
„ ptismus hàc ratione collatus non
„ valeret.

Non prodesset etiam si loco vocis *Filii* ponatur vox *Jesu Christi*; quia non exprimitur sufficienter secunda persona: secus si ad ly *Spiritûs* addatur *Paracleti*; quia mutatio illa est solius epitheti, non substantiæ, Spiritus enim significat personam.

Rursum invalidus est Baptismus collatus, *In nomine primæ, secundæ, & tertiæ personæ*; hæc enim non sufficienter explicant mysterium Trinitatis secundùm proprietates personales, neque emanationem unius personæ ab altera. Idem est si conferatur, *In nomine Omnipotentis, & Sapientis, & Boni*, quæ non sunt nomina propria singulis personis, sed tantùm appropriata.

QUAERES 7. *An valeret Baptisma collatum in solo* nomine Christi?

RESPONDEO probabilius videri, quòd aliquando licuerit sic baptizare, ut cum Magistro dist.3. docent *Alensis* 4.p. q.8. memb.3. art.3. *S.Thomas* 3.p. q.66.art.6.ac *S.Bonaventura* dist.3.p.1. art.2.q.1.& *subtilis Doctor* ibidem q.2.
„ num.9.ubi scribit: De quinto, scilicet
„ de nomine Christi, patet, quòd ali-
„ quando licitum fuit baptizare, Act.
„ 2.10. de Cornelio, & 19.sed an mo-
„ do esset baptizatus, si sic traderetur,
„ dubium est. Videtur quòd sic bapti-
„ zans peccaret moraliter; imò omni-
„ no non baptizaret. Quod utique
„ probat; quia, *inquit*, legem superioris
„ nullus inferior potest revocare, nec
„ simpliciter, nec ad tempus: sed lex
„ de baptizando in ista forma com-
„ muni, *In nomine Patris, &c.* promul-
„ gata fuit à Christo Matth. ult. ergo
„ eam pro tempore, pro quo Christus
„ non revocavit, nullus alius revocare
„ potest. Sed licèt dispensaverit in illa
„ lege, pro tempore primitivæ Eccle-
„ siæ, quia fuit ratio dispensandi, ut
„ divulgaretur nomen Christi: tamen
„ illa ratione cessante, non dispensa-
„ vit: ergo nullus inferior pro tempore
„ illo posteriori, potest aliqualiter à
„ lege illa absolvi.

Huic doctrinæ, & assertioni adstipulantur SS.Patres, maximè *S. Ambrosius* lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. ubi ait: *Sicut qui benedicitur in Christo, benedicitur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; quia unum nomen, potestas una: ita etiam ubi operatio aliqua divina aut Patris, aut Filii, aut Spiritus designatur, non solùm ad S.Spiritum, sed etiam ad Patrem refertur, & Filium: nec solùm ad Patrem, sed etiam ad Filium refertur, & Spiritum sanctum. Denique & Æthyops Eunuchus Candacis Reginæ baptizatus in Christo plenum mysterium consecutus est*. Et infrà: *Nunc consideremus utrum quemadmodum in Christi nomine plenum esse legimus Baptismatis Sacramentum; ita etiam sancto Spiritu nuncupato, nihil desit ad mysterii plenitudinem*. Pro responsione subjungit: *Rationem sequamur; quia qui hunc dixerit, Trinitatem signavit. Si Christum dicas, & Deum Patrem, à quo unctus est Filius, & ipsum, qui unctus est, Filium, & Spiritum sanctum, quô unctus est, designasti*. Ac paucis interjectis: *Unde & rationi copuletur authoritas; in Spiritu quoque rectè baptizare nos posse, Scriptura indicat, dicente Domino*: Vos autem baptizabimini in spiritu Sancto. *Et alibi Apostolus ait: Omnes enim in unum corpus, in uno Spiritu baptizati sumus*.

Idem docuit Theophilactus quoque ult. cap. Lucæ ad quæstionem: *Quomodo Baptisma in nomine solius Christi fieri intelligamus, præsertim cùm aliàs doceantur baptizare in nomine Patris, &c.* in responsione ait: *Christi nomen in se continet, & Patrem inungentem, & un-*

ait: *In quo ergo baptizati estis? qui dixerunt, In Joannis Baptismate*: Nulla autem, inquiunt, & omnino aliena fuisset Apostoli interrogatio, si Baptismus tunc temporis conferri solitus esset in alia forma, quàm in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; existimabat namque Apostolus eos non potuisse baptizari Baptismo Christi, quin notitiam habuissent Spiritus sancti, in cujus nomine, sicut & Patris, ac Filii, fuissent baptizati.

Fateor tamen responderi posse huic eorum fundamento, idcirco Apostolum mirari, quod non audivissent quidquam de Spiritu sancto, quia cum essent adulti, prius baptizari non poterant, quin instructi fuissent de præcipuis fidei mysteriis, ac proinde novissent tres esse in Deo personas: quippe divinæ Trinitatis mysterium primum est, ac caput omnium fidei mysteriorum.

Nec etiam obstat Canon. 49. Apostolorum: *Si quis Presbyter, aut Episcopus non trinam mersionem unius mysterii celebrat; sed semel mergat in Baptismate (quod dare à quibusdam jubetur in morte Domini) deponatur: non enim dixit nobis Dominus: In morte mea baptizate: sed, Euntes, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Non, inquam, obstat: quia in illo Canone videtur tantùm damnari quorumdam hæreticorum error, qui idcirco per unicam mersionem baptizabant, & in morte Christi, ut excluderent Trinitatem personarum, & Christi D. Divinitatem, quem errorem propugnarunt Bonosiani, & Cataphryges, de quibus scribit Gregorius Quirino Episcopo in Iberia, lib. 9. epist. 61. & refertur de consecr. dist. 4. cap. 84. *Hi*, inquit, *hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, sicut sunt Bonosiani, & Cataphryges (quia & illi Christum D. non credunt, & isti sanctum Spiritum perverso sensu esse quemdam pravum hominem Montanum credunt: quorum similes multi sunt) & alii tales; cum ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizantur, quia Baptisma non fuit, quòd in errore positi in sanctæ Trinitatis nomine minime perceperunt.* Quidquid sit de veritate alterutrius sententiæ, de qua nihil certi definire licet, cum utrinque appareant non improbabiles conjecturæ.

Respondeo secundo cum Doctore *ibidem*, certum esse, quod nunc temporis nulla ratione liceat Baptismum conferre in solo nomine Christi; Nam, *inquit Doctor*: videtur, quòd sic baptizans peccaret mortaliter. Primùm probatur: quia legem superioris nullus inferior potest revocare, nec simpliciter, nec ad tempus. Lex de baptizando in ista forma communi: *In nomine Patris, & Filii, &c.* promulgata fuit à Christo, *Matth. ult.* ergo eam pro tempore, pro quo Christus eam non revocavit, nullus alius potest revocare.

Subsumit Doctor; Sed licèt dispensaverit in illa lege pro tempore primitivæ Ecclesiæ, quia fuit ratio dispensandi, ut divulgaretur nomen Christi: tamen illa ratione cessante non dispensavit: ergo nullus inferior pro tempore illo posteriori potest aliqualiter à lege illa absolvi.

Consimiliter probatur secundum: quia forma tradita communiter, semper manet forma, nisi per formæ institutorem pro aliquo tempore fiat aliqua dispensatio; sed forma non fuit dispensativè tradita, nisi pro tempore, pro quo fuit dispensandi ratio; scilicet in Ecclesia primitiva, ut nomen Christi divulgaretur: ergo tempore illius dispensationis cessante, forma illa sola manet, quæ fuit forma ex institutione.

Et concludens interrogat: Quid ergo? Non audeo dicere, quod baptizatus hodie in nomine Christi, esset baptizatus; sed nec audeo dicere, quòd

quòd non esset baptizatus; quia non „ lego ubi fuerit illa dispensatio revo- „ cata. In hoc ergo casu reputo du- „ bium, an talis sit baptizatus.

Quòd autem Baptismus in nomine Christi collatus esset nunc invalidus, colligitur ex epistola Pelagii summi Pontificis ad Gaudentium Episcopum, & refertur dist.4.de Consecr.cap.81.his verbis: *Multi sunt, qui in nomine solum modò Christi, una etiam mersione se asserunt baptizare. Evangelicum verò præceptum ipso Deo, & Domino Salvatore nostro Jesu tradente, nos admonet in nomine Trinitatis, trina etiam mersione sanctum baptisma unicuique tribuere, dicente Domino Discipulis suis (Ite, baptizate omnes Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.)*

Confirmatur ex cap.83. ejusdem distinctionis, quod est Zachariæ Papæ ad Bonifacium Episcopum in epistola, cujus initium: *Sacris liminibus*, in qua sic scribit Pontifex. *In Synodo Anglorum decretum, & judicium firmissimè præceptum, & diligenter demonstratum esse dignoscitur, ut quicumque sine invocatione Trinitatis mersus fuisset, Sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est, quia si lotus in fonte Baptismatis quis fuerit sine invocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti fuerit baptizatus. Hoc quoque observari in prædicta Synodo Sacerdotes voluerunt; ut qui vel unam de Trinitate personam in Baptismo non nominaret, illud Baptisma esse verum non posset. Quod pro certo verum est; quia qui unam ex sancta Trinitate personam confessus non fuerit, perfectus Christianus esse non potest. Qui enim confitetur Patrem, & Filium, si confessus non fuerit, & Spiritum sanctum, neque Patrem habet, neque Filium, & qui confessus fuerit Patrem, & Spiritum sanctum, & Filium non fuerit confessus, neque Patrem habet, neque Spiritum sanctum, sed vacuus est à divina gratia.*

Nec refert, quòd Nicolaus affirmet Baptismum in solo Christi nomine esse validum; quod confirmat authoritate S.Dionysii. *Respondeo* enim Nicolaum hæc dixisse tantùm obiter, & non ex professo, non enim fuerat interrogatus, utrum valeret Baptismus ratione formæ, sed solùm utrum obstaret valori Baptismatis, quod Minister esset Judæus. *A quodam*, inquit, *Judæo, nescitis utrum Christiano, an pagano, &c.*

Respondet autem Baptismum valere, sive fuerit Christianus, sive paganus, dummodò usus fuerit legitima forma. Porro quæ esset legitima forma, ibi non quærebatur, sed occasione inde sumptà explicat suam opinionem, quam ipse de illa tanquam Doctor particularis tenebat, putà quòd valeat hæc forma: *Ego te baptizo in nomine Christi*, ductus authoritate Scripturæ, & sancti Ambrosii quam allegat.

Potuit autem facilè fieri, ut Nicolaus non viderit responsum *Pelagii*, & Zachariæ, cùm tunc temporis decreta Conciliorum, & Pontificum nondum essent in jure canonico collecta, & ordinata: vel si cognoverit, forsitan aliter duxit ea explicanda, quàm modò universalis Ecclesia intelligit: videlicet vel de implicita invocatione Trinitatis contra hæreticos, qui baptizabant in mortem Domini unica mersione, ut excluderent Trinitatem, & Divinitatem Christi, vel de explicita contra illos, qui unam personam nominabant cum positiva exclusione, & errore circa alias.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Ministro, & subjecto Baptismi.

EX præcedenti Disputatione jam satis apertè liquet ordinarium baptismi, sicut & aliorum Sacramentorum, Ministrum, & subjectum esse dum-

dumtaxat hominem viatorem; cùm enim Sacramenta animarum sint medicamenta, quæ nec mortuis, nec perfectè sanis quidpiam prodesse possunt: hinc est, quòd nec pro damnatis, nec pro Beatis in termino jam existentibus, sed tantùm pro viatoribus hominibus, quibus adhuc salus affulget, instituta censeantur. Justa itaque, ac omnino sapienti ordinatione divinitùs factum est, ut soli mortales homines sacramentorum beneficio, ac ministerio mortalibus opitularentur. Quocirca hic dumtaxat determinandum superest, quinam sint capaces tum ministrandi; tum suscipiendi Baptismatis: quod utique declarabimus in quatuor sequentibus quæstionibus.

QUÆSTIO PRIMA.

Quis sit idoneus Minister Baptismi.

NOtandum primò, Baptismum dupliciter administrari posse, primò *solemniter*, & cum omni publico ritu, & Ecclesiasticis cæremoniis adhiberi solitis, dum Baptismus ab Ecclesiæ Ministris publicè confertur, secundò, *citra solemnitatem* omnem, seu omissis omnibus cæremoniis, & adhibitis dumtaxat, quæ essentialia sunt ad validam Sacramenti confectionem. *Insuper* Baptismus conferri potest, vel in casu urgentis necessitatis, nimirum si instet mortis periculum, vel extra necessitatis casum, dum videlicet baptizandus integra sanitate fruitur. Hinc duplex distingui potest Sacramenti Minister, unus quidem solemnitatis: alter verò necessitatis. *Rursus* Baptismi solemniter administrandi alius esse potest *ordinarius* Minister, cui ex proprio munere competit baptizare: alter verò *extraordinarius*, qui hanc facultatem habet ex conditione, & delegatione. Quæritur ergo, quis sit idoneus Minister Baptismi solemniter, & citra casum necessitatis, vel non solemniter, & urgente necessitate conferendi.

Notandum secundò, in Sacramentorum administratione, sicut & in plurimis humanis actibus, aliud esse, quòd aliquid fiat *validè*, aliud verò quod fiat *licitè*. Primum enim respicit substantiam rei, quæ affirmatur fieri validè, ita ut illa stet integra, & omnibus suis partibus constans, abstrahendo ab eo, quòd qui illam exercet, peccatum incurrat, nec-ne: secundum verò spectat ad conscientiam facientis, ita quod qui rem exequitur, non solùm illam faciat quatenus fieri debet, ut sit integra, & perfecta secundùm se; sed etiam ut fiat modo debito, & ut præscribitur à Superiore ejusmodi rei confectionem ordinante. Cæterùm hic de utroque modo conferendi Baptismum movetur quæstio: utrum videlicet omnibus omnino hominibus sive fidelibus, sive infidelibus, non solùm validè, sed etiam licitè competat urgente necessitate, vel citra necessitatem baptizare.

Notandum tertiò, quòd etsi conveniant *Lutherani* cum Catholicis quemlibet privatum Fidelem, etiam mulierem, in casu necessitatis non solùm validè, sed etiam licitè baptizare, ut expressè docet *Hunnius* opusc. de Sacrament. cap. de Baptismo, ubi ait: illud etiam esse articulum confessionis Augustanæ, nihilominus refragantur *Calvinistæ* cum suo hæresiarcha, qui lib. 4. instit. cap. 15. licèt non ita apertè mentem declaret, utrùm loquatur tantùm *de licito*, an etiam *de valido*, ita agit ut videatur velle, solos Verbi divini Ministros, Ecclesiæ Pastores legitimè vocatos, posse validè baptizare, & si mens, & intentio illius sit inquirenda ex ipso Beza, ita esse constabit: hic enim lib. quæst. & responsionum de Sacramentis qu. 140. interrogatus de Baptismo administrato à privatis personis, ministerio non fungentibus, respondet *illum non esse pluris faciendum, quàm id quod*

Regis, aut Reipub. nomine privatus quispiam pro libito gereret, aut quàm fabula. At satis constat id fore nullum, & non solùm illicitum, quod privatus aliquis pro libito faceret nomine ipsius Regis, aut Reipub. ex defectu potestatis ab illa ad hoc faciendum acceptæ, similiter & istud quod est fabulosum. Unde etiam idem Beza quæst. 144. de Sacramentis impudenter ait, se præferre Baptismum à Sathana, & diabolo sese pro verbi divini ministro gerente collatum, Baptismo per mulierem, aut privatum fidelem conferendo.

CONCLUSIO PRIMA.

Quilibet homo viator rationis compos validè semper, & si urgeat necessitas licitè baptizare potest privatim, & sine solemnitate. Hæc est de fide determinata in Concilio Lateranensi sub Innocentio tertio, & refertur cap. Firmiter, ubi statuitur, *Sacramentum Baptismi . . . tam parvulis, quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum, proficit ad salutem*.

Quam utique determinationem distinctiùs innovavit, & confirmavit Concilium Florentinum in Decreto Eugenii, ubi de Ministro Baptismatis sic legimus. *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare: in causa autem necessitatis, non solùm Sacerdos, vel Diaconus: sed etiam Laicus, & mulier, imo etiam Paganus, & hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia*.

De Sacerdote, & Diacono dicemus conclusione sequenti. De *Paganis* autem, & *infidelibus* apertè docet Isidorus, ut refertur dist. 4. de consecratione cap. 23. his verbis; *Romanus Pontifex non hominem judicat, qui baptizat, sed Spiritum Dei subministrare gratiam Baptismi, licet paganus sit, qui baptizet*. Idem docet Nicolaus primus, ad Consulta Bulgarorum ca. 104. ut refertur ibidem cap. sequenti, ubi legimus: *A quodam Judæo nescitis, utrum Christiano, an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid de iis sit agendum consulitis. Hi profectò si in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi, sicut in Actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt . . . . constat eos non esse denuò baptizandos*. Quantùm autem ad hæreticos jam sufficienter constat ex dictis in priori Disputatione, ubi probavimus Baptismum ab hæreticis collatum esse validum.

Porrò Baptismum à quocumque ritè collatum in forma Ecclesiæ constanter docet *S. Hieronymus* in dialogo contra Luciferanos ca. 4. & S. Augustinus lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. ubi ait: *Et si Laicus aliquis pereunti dederit* (baptisma) *necessitate compulsus, quod eum ipse acciperet, dandum esse addidicit, nescio an piè quisquam dixerit esse repetendum. Nulla enim cogente necessitate si fiat, alieni muneris usurpatio est: si autem necessitas urgeat, aut nullum, aut veniale delictum est: sed etsi nulla necessitate usurpetur, & à quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit non potest dici non datum, quamvis ritè dici possit illicitè datum*.

Eos præiverat Tertullianus lib. de Baptismo cap. 17. ubi cùm dixisset Baptizandi officium ex æquo spectare ad Episcopos, de hinc ad Presbyteros, postmodum ad Diaconos, non verò ad Laicos, addit, Laicum alloquens; *Sufficiat scilicet in necessitatibus, ut utaris, sic ubi aut loci, aut temporis, aut personæ conditio compellit: tunc enim constantia succurrentis excipitur, cum urget necessitas periclitantis: quoniam reus erit perditi hominis, si supersederit præstare, quod liberè potuit*.

Objicit primo Calvinus: Illi soli validè baptizare possunt, quibus Christus D. baptizandi facultatem contulit: sed eam dedit solis divini verbi Ministris legitimè vocatis; Tum, quia *Matth. ult.*

ult. Christus D. Baptismum conferendum præcipiens, solos Apostolos alloquitur, ac eorum successores; Tum, quia ibidem conjungit prædicationem Verbi divini cum administratione Baptismi, dicens: *Ite, docete omnes Gentes*.

Respondeo, concessa majore, distinguendo minorem: Solis Apostolis, & divini verbi Ministris Christus D. dedit facultatem baptizandi publicè, & solemniter, concedo; privatim, & in casu necessitatis, nego. *Ad probationem* autem dico, eo loco Christum D. non dedisse Apostolis simplicem potestatem baptizandi, quam etiam ante Passionem, cum necdum essent Sacerdotes, aut Episcopi, habebant, & exercebant: sed iis jam Episcopis dedit speciale mandatum, & simul contulit jus primarium publicè, & solemniter prædicandi Evangelium, ac ministrandi Baptismum.

Objicit secundo, Illud Concilii quarti Carthaginensis, cap. 100. *Mulier quamvis docta, & sancta viros in conventu docere, vel aliquos baptizare non præsumat*. Similiter Tertullianus pluribi docet Baptismum esse mulieribus interdictum, maximè lib. de velandis Virginibus, cap. 9. & lib. de præscriptionibus, cap. 42. & lib. de Baptismo, c. 17. ubi ait: *Petulantia autem mulierum, quæ usurpavit docere, utique non etiam tingendi jus sibi pariat*.

Respondeo, tam Concilium, quàm Tertullianum proscribere, ac damnare quarumdam mulierum, maximè Marcionistarum petulantiam, & audaciam, quæ etiam citra necessitatem baptizandi, non solum privatim, sed & solemniter officium usurpabant, unde loco suprà laudato de velandis Virginibus ait: *Non permittitur mulieri in Ecclesia loqui, sed nec docere, non tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii sortem sibi vendicare*.

Objicies tertio Gregorium secundum epistolà ad Bonifacium Episcopum, & refertur de consecratione *dist. 4. cap. 52.* ubi ait: *Quos à Paganis baptizatos esse asseruisti, si ita habetur, ut denuo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus*. Insuper S. Augustinus lib. 2. contra epistolam Parmeniani, cap. 13. dubitat, *utrùm ab iis, qui nunquam fuerunt Christiani, possit Baptismus dari?* Respondet autem, *nec aliquid temerè inde affirmandum est sine authoritate tanti Concilii, quantùm tantæ rei sufficit*. Denique in Concilio Eliberitano, Can. 38. permittitur solùm baptizatis, & prohibetur Bigamus in necessitate baptizare; habet enim: *Peregrè navigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem (qui lavacrum suum integrum habet, nec sit Bigamus) baptizare in necessitate infirmitatis positum Catechumenum*. Igitur non omnes possunt etiam in necessitate validè baptizare.

Nego consequentiam, & ad Gregorium II. dico eum loqui de *Baptizatis ritu Pagano*, non autem ritu Ecclesiæ; ut observat Glossa ad præfatum, c. 52. *dist. 4.* quod utique insinuat etiam Pontifex, ait enim ibidem, *quisquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizatus est, rebaptizare eum minimè licet*.

Ad S. Augustinum dico, eum non revocare in dubium, quin Baptismus à Laicis in necessitate collatus sit validus; quanquam enim non audeat apertè affirmare validum esse, si conferatur à non baptizato; tamen id absolutè non negat; imò disertè assereret si nunc viveret; ait enim, hoc non esse constanter asserendum sine anthoritate Concilii: habemus autem authoritatem apertam Concilii Florentini id affirmantis; ac subinde eam veritatem nobiscum jam propugnaret S. Augustinus.

Ad Canonem Concilii *Eliberitani* dico, per eum tantùm significari, quòd in casu necessitatis non Baptizatus, & bigamus non debeat ministrare Baptismum

mum in præsentia baptizati non bigami; alioqui Baptismus ille esset illicitus, nec ministraretur sine peccato, non tamen propterea foret invalidus.

CONCLUSIO SECUNDA.

Minister ordinarius Baptismi solemniter, aut privatim citra necessitatem conferendi, est solus Sacerdos Episcopus, aut Curatus: delegatus autem potest esse quilibet Sacerdos, imò etiam, & Diaconus. Illam apertè tradit Tertullianus lib. de Baptismo, cap.7. ubi ait: *Dandi quidem Baptismum habet vim summus Sacerdos, qui est Episcopus; de hinc Presbyteri, & Diaconi; non tamen sine Episcopi authoritate, propter Ecclesiæ honorem.* Illam etiam veritatem declarat Concilium Florentinum verbis in priori conclusione laudatis. Et *S.Isidorus* lib.2. de Officiis, cap.24. & refertur de consecratione dist.3. cap.9. ubi scribit: *Constat Baptisma solis Sacerdotibus esse tractandum: ejusque mysterium nec ipsis Diaconis explere est licitum, absque Episcopo, vel Presbytero, nisi his procul absentibus ultima languoris necessitas cogat.* Portò hujus assertionis rationem congruam profert Doctor dist. 6. quæst.1. num.3. ubi cùm dixisset; *Congruum est inter viatores solum Sacerdotem baptizare, & soli Sacerdoti congruit ex officio*, subdit: *Cujus ratio est; quia per Baptismum recipitur baptizatus in collegium Ecclesiæ militantis: receptio autem alicujus in collegium pertinet ad Præsidentem, & habentem authoritatem in collegio; ideo quantò aliquis haberet majorem authoritatem in Ecclesia, tantò magis pertineret ad eum recipere, & introducere in Ecclesiam, & per consequens baptizare. Unde magis competeret Episcopo, quàm simplici Sacerdoti, si sufficere possent Episcopi: sed propter paucitatem Episcoporum, & pluralitatem baptizandorum, regulariter conceditur omnibus Sacerdotibus.*

Hæc autem Doctoris sententia, qua asserit ex officio omnibus Sacerdotibus convenire facultatem baptizandi, intelligenda est, ut optimè observat Hyquæus in commentario ad hunc locum *num.19.* quantùm ad capacitatem, & in casu necessitatis quantùm ad effectum, seu officium: vel illa distributio intelligenda est pro generibus singulorum, quoad eos, quibus ex cura, vel ex concessione Parochorum in proprio districtu, aut Episcopi authoritatem habent; quia nempe ex usu jam solis Presbyteris ministerium hoc tribuitur: nam rarus est Episcopus, qui illud exhibet, nisi in prærogativam personæ alicujus, ut Principum, aut Magnatum.

QUAERES, *Quisnam sit servandus ordo inter Ministros Sacramenti Baptismatis?*

Respondeo cum Catechismo Concilii Tridentini *p.2. tit. de Baptismi Ministro*, triplicem esse eorum „ ordinem; ac in primo quidem Epi„ scopos, & Sacerdotes collocandos „ esse: quibus datum est: ut jure suo, „ non extraordinaria aliqua potestate, „ hoc munus exerceant. Id enim Apo„ stolis præceptum est à Domino: *Euntes baptizate*: quamvis Episcopi, ne „ graviorem illam docendi populi cu„ ram deserere cogerentur, Baptismi „ ministerium Sacerdotibus relinquere „ soliti essent.

„ Quòd verò Sacerdotes jure suo „ hanc functionem exerceant, itaut „ præsente etiam Episcopo ministrare „ Baptismum possint, ex doctrina Pa„ trum, & usu Ecclesiæ constat. Nam „ cùm ad Eucharistiam consecrandam „ instituti sint, quæ est pacis, & unita„ tis Sacramentum: consentaneum „ fuit, potestatem iis dari omnia illa „ administrandi, per quæ necessariò „ hujus pacis, & unitatis quilibet par„ ticeps fieri posset.

„ Quòd si aliquando Patres Sacer„ dotibus, sine Episcopi venia, bapti-

zandi

„ zandi jus permissum non esse dixe-
„ runt, id de eo Baptismo, qui certis
„ anni diebus solemni cæremonia ad-
„ ministrari consueverat, intelligen-
„ dum videtur. Secundum Ministro-
„ rum locum obtinent Diaconi, quibus
„ sine Episcopi, aut Sacerdotis con-
„ cessu, non licere hoc Sacramentum
„ administrare, plurima SS. Patrum
„ decreta testantur.
„ Extremus ordo illorum est, qui, co-
„ gente necessitate, sine solemnibus cæ-
„ remoniis baptizare possunt, quo in
„ numero sunt omnes, etiam de popu-
„ lo, sive mares, sive fœminæ quam-
„ cunque illi sectam profiteantur. Nam
„ & Judæis quoque, & infidelibus, &
„ hæreticis, cùm necessitas cogit, hoc
„ munus permissum est: si tamen id ef-
„ ficere propositum eis fuerit, quod Ec-
„ clesia Catholica in eo administratio-
„ nis genere efficit....
„ Neque verò hoc munus ita omni-
„ bus promiscuè permissum esse Fide-
„ les arbitrentur, quin ordinem ali-
„ quem Ministrorum statuere maximè
„ deceat. Mulier enim, si mares ad-
„ sint, Laicus item præsente Clerico,
„ tum Clericus coram Sacerdote, Ba-
„ ptismi administrationem sibi assume-
„ re non debent. Quamquam obstetri-
„ ces, quæ baptizare consueverunt,
„ improbandæ non sunt, si interdum,
„ præsente aliquô viro, qui hujus Sa-
„ cramenti conficiendi minimè peritus
„ sit, quod alias viri magis proprium
„ officium videretur, ipsæ exequantur.
„ Idem statuitur in Rituali Romano,
tit. de Baptismo, §. de Ministro Baptis-
mi, ubi cùm determinasset: *Quoties in-
fans, aut adultus versatur in vitæ peri-
culo, potest sine solemnitate à quocunque
baptizari in qualibet lingua, sive Cleri-
co, sive Laico, etiam excommunicato,
sive fideli, sive infideli, sive Catholico sive
hæretico, sive viro, sive fœmina, serva-
tâ tamen formâ, & intentione Ecclesiæ*:
statim subdit: *Sed si adsit Sacerdos, Dia-
cono præferatur, Diaconus, Subdiacono,
Clericus Laico, & vir fœminæ, nisi pu-
doris gratiâ deceat fœminam, potius
quàm virum baptizare infantem non om-
nino editum, vel si meliùs fœmina sciret
formam, & modum baptizandi.*

CONCLUSIO TERTIA.

Ita necessariò baptizans distingui de-
bet personaliter à baptizato, ut nul-
lus seipsum baptizare possit.* Est com-
munis apud omnes eamque decrevit
Innocentius III. epistolâ ad Episcopum
Metensem, ut refertur cap. *Debitum de
Baptismo, & ejus effectu*, ubi scribit:
*Sanè intimasti, quòd quidam Judæus in
mortis articulo constitutus, cùm inter
Judæos tantùm existeret, in aquam se-
ipsum immersit dicendo: Ego me baptizo
in nomine Patris, & Filii, & Spiritus
sancti, Amen.*
„ *Et infrà*. Respondemus, quòd cùm
„ inter baptizantem, & baptizatum
„ debet esse discretio, sicut ex verbis
„ Domini colligitur, dicentis Aposto-
„ lis: *Ite baptizate omnes Gentes in no-
„ mine Patris, & Filii, & Spiritus san-
„ cti*; memoratus Judæus est denuò ab
“ alio baptizandus: ut ostendatur, quod
„ alius est, qui baptizatur, & alius qui
„ baptizat. Ad quod etiam designan-
„ dum ipse Christus non à seipso, sed à
„ Joanne voluit baptizari: quamvis si
„ talis continuò decessisset, ad patriam
„ protinus evolasset, propter Sacra-
„ menti fidem, etsi non propter fidei
„ Sacramentum. In Baptismo quippe
„ illa spiritualis generatio celebratur,
„ de qua Veritas ait: *Oportet vos nasci
„ denuò*: quia *nisi quis renatus fuerit ex
„ aqua, & Spiritu, non intrabit in re-
„ gnum cælorum*. Sicut ergo in carnali
„ generatione, qua proles ex viro, &
„ fœmina nascitur, alius est, qui car-
„ naliter gignit, & alius qui carnaliter
„ gignitur: sic in sacramentali gene-
„ ratione, qua soboles ex aqua, & Spi-
„ ritu sancto renascitur, alius debet
„ esse, qui spiritualiter generet, & alius
qui

„ qui spiritualiter generetur: Sanè cùm
„ corpus exteriùs, sive cùm cor interiùs
„ baptizatur, oportet, ut utrobique
„ Paternitas, & Filiatio valeat inve-
„ niri, quibus baptizans, & baptizatus
„ ad invicem referantur. *Ita S. Pontifex*.

Quam utique determinationem sic expendit Doctor *dist.6. quæst.4.num.2.*
„ dicens quòd ab Innocentio summo
„ Pontifice ad hujus rei confirmatio-
„ nem profertur simul figura, authori-
„ tas, & ratio congrua: *Figura* quidem
„ quia Christus, *inquit*, ad hoc signan-
„ dum, non à se, sed à Joanne bapti-
„ zari voluit. Authoritas colligitur ex
„ verbis Domini dicentis Apostolis,
„ Matth. ult. *Ite, baptizate omnes Gen-
„ tes in nomine Patris, &c.* ubi Discipu-
„ los exprimit in secunda persona, &
„ baptizatos in tertia. Ratio quæ in-
„ nuitur ibi, est ista, quia in Baptismo
„ celebratur illa spiritualis generatio,
„ de qua Veritas ait Joan.3. *Oportet
„ vos nasci denuò*. Sicut ergo in carna-
„ li generatione alius est qui gignit, &
„ alius, qui gignitur: ita, & in sacra-
„ mentali generatione, alius debet esse
„ qui spiritualiter generat, & alius, qui
„ spiritualiter generatur.

Dices: Sacerdos sibi ipsi in Missa ministrat Eucharistiæ Sacramentum: igitur potiori jure posset aliquis in extremis constitutus sibi ministrare Sacramentum Baptismi.

Negat consequentiam, Doctor ibidem *num.13.* & rationem disparitatis profert; *quòd*, inquit, *susceptio Eucharistiæ non est Sacramentum, sed est Sacramentalis comestio, seu perceptio: Baptismus autem est Sacramentum*.

Deinde sibi objiciens, Sacerdos saltem ministrat sibi Sacramentum Eucharistiæ: ergo pari ratione posset sibi ministrare Sacramentum Baptismi.

Negat similiter consequentiàm: quia, *inquit*, ministratio Sacramenti Eucharistiæ, non est Sacramentum; siquidem Sacramentum istud non consistit in usu ministratio verò Sacramenti Baptismi, est ipsum Baptismi Sacramentum. Hanc autem rationem diversitatis profert: *Quia Sacramentum Baptismi consistit in usu essentialiter, & non in aqua. Eucharistia autem est quoddam permanens distinctum ab usu Sacramenti: quamvis ergo aliquis posset esse in usu Sacramenti permanentis, Minister, & suscipiens illum usum: non tamen potest hoc in Sacramento, quod essentialiter consistit in usu*.

CONCLUSIO QUARTA.

AB uno licitè, & validè plures simul baptizari possunt. Ita Doctor dist. 6. quæst.2. num.6. ubi ait: De tertio
„ membro divisionis conceditur, quòd
„ iste plures simul aspergens, vel in-
„ fundens, & simul proferens formam
„ in plurali, dicendo, *Ego baptizo vos*:
„ baptizat simul omnes; tamen peccat
„ mortaliter; quia non servat formam
„ impositam sibi ab Ecclesia, nisi fortè
„ esset tanta necessitas, quòd immine-
„ ret mors omnium: & si quando sin-
„ gulos baptizaret singillatim, aliquis
„ eorum moreretur antequam cæteros
„ baptizasset.

„ *Subdit infrà*: An autem casus ne-
„ cessitatis, qui positus est de pluribus
„ statim morituris excusaret Mini-
„ strum utentem illa forma: *Baptizo
„ vos*; à peccato mortali, dubium est.
„ Videtur tamen hoc rationabile: quia
„ ex quo in potestate Ecclesiæ fuit de-
„ terminare istam formam ad illa ver-
„ ba, *baptizo te*: non videtur, quod
„ ipsa voluerit aliquem ita præcisè ad
„ illam formam arctare, ut per hoc
„ alicui præcluderetur via salutis. In
„ casu autem prædicto alicui illorum
„ præcluderetur salus, si quis sine pec-
„ cato mortali non posset uti ista for-
„ ma, *Baptizo vos*: nam si in eo casu
„ esset peccatum mortale, nullus de-
„ beret eos sic baptizare; nullus enim
„ debet salutem alterius procurare
pec-

,, peccando in se mortaliter. *Ita Doctor* subtilis cui consentiunt Alensis, S.Bonaventura, & S. Thomas qu.67.art.6. ad 2.ubi ait: In casu necessitatis unus posset plures simul baptizare sub hac forma, *Ego vos baptizo*, putà si immineret ruina, aut gladius, aut aliquid hujusmodi, quod omnino moram non pateretur, ut singillatim omnes baptizarentur. Nec per hoc diversificaretur forma Ecclesiæ, quia plurale non est nisi singulare geminatum: præsertim cum pluraliter dicatur Matth. ultim. *Baptizantes eos, &c.*

Ratio igitur hujus assertionis est, quia eo in casu nihil deficit requisitum ad valorem Sacramenti, nec ex parte materiæ, nec ex parte formæ. quia illa variatio formæ de singulari in plurale, quoad particulam *vos*, requiritur dumtaxat ex parte subjectorum: ac proinde hæc variatio non irritum facit Sacramentum.

Confirmari potest etiam ex facto Apostolorum, qui, ut legimus *Actor.2.* una die plura hominum millia baptizarunt: nõ enim poterant singillatim singulos baptizare.

Petes, *Utrum eo in casu plura essent Baptismata?*

R*Espondet* Doctor *ibidem*: Videtur, quòd sic: quia plures sunt baptizati,& per consequens plures baptizationes passivæ, & ita plures actiones, & plures Baptismi. *Deinde* objicit Doctor, quia non est nisi unica forma; nam verba tantùm sunt semel prolata. *Respondet*. Posset tamen magis concedi, quòd sunt plures Baptismi. Et tunc ad argumentum dicendum, quòd non oportet ad plurificationem alicujus, omnia, quæ sunt in illo, plurificari; sed sufficit aliquod eorum plurificari, ad hoc quod totum plurificetur. Et illa etiam forma non est simpliciter una, quia *ly vos*, includit in se singulare, quod pluriés geminat.

Quaeres, *Utrùm etiam plures simul eumdem baptizare possint?*

R*Espondet Doctor* num.2.quòd plures baptizare possit intelligi duobus modis, itaut baptizent *vel eumdem suscipientem, vel plures suscipientes, & utrumque adhuc subdistinguitur, quia si eumdem, vel uterque totum facit, vel unus abluit, & verba alius profert, putà si unus est mutus, & tantùm abluit; alter mancus, qui verba profert. Secundum etiam membrum subdistinguitur, quia si baptizat plures, vel manifestè distinctos, vel non ita manifestè, ut in monstro: de quo dubitatur si sit una persona, vel duæ.* His ita præmissis.

Respondet Doctor, quod quando plures simul baptizant; ita ut unus verba proferat, alter abluat, Baptismus est nullus. *Dico*, inquit num.5. *quod utroque seorsim aliquid faciente, & neutro totum simul sic abluente, & proferente verba, nihil fit. Nec est alia ratio, nisi institutio Dei, qui, sicut voluit esse unum principale agens, ita voluit habere unum Ministrum in collatione integra Sacramenti.* Eamdem ferè rationem profert S.Thomas qu.67.art.6.ubi ait: *Ex tali forma nos te baptizamus, exprimitur talis intentio, quod plures conveniant ad Baptismum conferendum, quod videtur esse contra rationem ministerii: homo enim non baptizat nisi ut Minister Christi, & vicem ejus gerens: unde sicut unus est Christus, ita oportet esse unum Ministrum, qui Christum repræsentet. Propter quod signanter Apostolus dicit Ephesiorum 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma: & ideo contraria intentio videtur excludere Baptismi Sacramentum.*

Si verò uterque simul abluat,& verba proferat, validus esset Baptismus; quia,

quia, inquit Doctor num.2. *non est verisimile, quòd unus faciens annullet factum alterius : sed si tantùm unus eorum faceret, quod facit, factum esset: ergo pariter quod facit, factum est, alio similiter faciente*. Signanter dixit (*similiter*) hoc est, dum uterque in eodem instanti physico simul absolvit materiam, & formam: si quis enim priùs, quàm alter materiam, & formam ministraret, solus ipse validè baptizaret, & actio alterius esset vera rebaptizatio. Quod etiam docet S. Thomas loco mox laudato, ubi scribit. *Si uterque diceret. Ego te baptizo, in nomine Patris, &c. tunc manifestum est, quod ille, qui priùs verba proferret, daret Baptismi Sacramentum. Si autem omnino simul verba proferant, & hominem immergerent, vel aspergerent; uterque quantum in se est, baptizaret; nec traderent aliud, & aliud Sacramentum, sed Christus, qui est unus interiùs baptizans, unum Sacramentum per utrumque conferret*.

Dices primò : Unus, & idem effectus procedere nequit à duabus causis totalibus non subordinatis : sed si duo possent simul baptizare, Baptismus ille procederet à duabus causis totalibus adæquatis, nec invicem subordinatis : igitur, &c.

Respondet Doctor, num.3. distinguendo majorem. Non potest procedere effectus à duabus causis totalibus inducentibus formam effectivè, concedit; producentibus effectum dumtaxat ministerialiter, negat; Baptismi autem effectus à duobus illis Ministris producitur tantùm ministerialiter; nam solus Deus gratiam sacramentalem effectivè producit.

Urgebis : Saltem uterque Minister inducit formam Baptismi, & ut sic sunt duæ causæ, & utraque totalis.

,, *Respondet Doctor* ibidem, quòd si
,, uterque abluat, neuter in abluendo
,, est causa totalis, & hoc sive ablutio
,, fiat immergendo (tunc enim movent corpus immersi uno motu cau-
,, sato à virtute motiva amborum : &
,, licet alter posset illum motum cau-
,, sare, tamen quando simul movent,
,, neuter utitur tota sua virtute moti-
,, va, qua posset ea uti, sicut apparet,
,, quando duo portant unum pondus,
,, quod alter solus posset portare) sive
,, fiat perfundendo, vel aspergendo,
,, licet uterque madefaciat aquà à se
,, infusà, vel aspersà; neuter tamen
,, madefacit tota illa madefactione,
,, quæ est per aspersionem amborum.

Instat ibidem Doctor: Uterque est causa totalis respectu prolationis verborum; & sic quantùm ad unam partem effectùs exterioris, qui est Sacramentum, erunt duæ causæ totales, & hoc est impossibile, ita de parte effectùs, sicut de toto.

,, *Respondet*, id vix contingere: quia,
,, *inquit*, difficile est, quin alterius ver-
,, ba superfluant, ita quòd non sint per
,, se pars unius Sacramenti : quia po-
,, nere duo ejusdem rationis esse par-
,, tes unius, quod simpliciter esset per-
,, fectum, habendo alterum eorum pro
,, parte, videtur superfluum. Quæ au-
,, tem superfluant : & cujus proferen-
,, tis, difficile est assignare: quia quà ra-
,, tione illa, & ista, & ita utraque, vel
,, neutra, quia uterque æquè comple-
,, tè, & consimili intentione profert.
,, *Ita Doctor*.

Quibus significat eo in casu, quòd duo simul in eodem instanti abluerent, & verba proferrent, esset duplex Sacramentum Baptismi, quia esset duplex signum sacramentale completum, & perfectum, intrinsecè, & essentialiter. Unde statim subdit: *Responsionem quære*, id est, quærat responsionem præfatę objectioni, cui placet sententia asserens, quòd in tali casu non sunt plura Baptismata.

Urgebis : Non potest una, & eadem persona duobus distinctis numerò Baptismatibus baptizari : igitur eo in ca-

casu non essent duo Baptismata.

Distinguo antecedens: Passivè, concedo: activè, nego: hoc est, eadem persona non potest revera suscipere duplicem effectum ablutionis Baptismalis; ubi enim semel remissum est originale peccatum, non iterum remitti potest; quanquam duo concurrerent ad ministrandum Sacramentum, per quod fit talis remissio. Unde ibidem Doctor nu. 4. colligit, *Quod Sacramentum Baptismi magis est baptizatio passiva, quàm activa, quia plurificatâ Baptizatione activâ, non plurificatur passiva, nec Baptismus, quia passiva est una. Istud autem illatum videtur probabile, quia baptizatus propriè suscipit Sacramentum, suscipit autem propriè ablutionem passivam, & non activam, nisi dicatur idem realiter*.

De tertio, & quarto membro distinctionis prædictæ, hic non est sermo; quippe plures à pluribus, imò etiam, & ab unico validè baptizari possunt, ut mox diximus: qualiter autem agendum sit circa monstrum ibidem disertè *n. 7.* aperit Doctor, ubi scribit: Dico, *inquit*, „ quòd si tempus haberi potest ad discernendum, an monstrum sit simpliciter una persona, vel duæ, de hoc „ haberi debet diligens inquisitio antequam baptizetur.

„ *Sed unde*. Vel ex partibus, *inquit*, „ corporis, putà si sint duo capita, vel „ duæ spinæ dorsi, vel principale indicium de cordibus; sed illud non „ potest esse faciliter evidens, dum vivit. Sed nec signum de duobus capitibus esset omnino certum: quia possibile esset aliquam cellulam in matrice esse perforatam per totum, præterquam in parte superiori, & tunc „ concurrerent partes seminis cadentes in diversis incastraturis matricis, „ pro tota parte inferiori, & tunc distinguerentur in parte suprema, & „ ibi formarentur duo capita, cùm tamen reliqua materia non sufficeret, „ nisi pro formatione unius personæ,

„ Breviter, evidentissimum signum distinguendi est per intellectus, & „ voluntates: Si enim sunt duæ animæ, non est necessarium unam scire „ quidquid scit alia, & velle quidquid „ vult alia: tamen raro, vel nunquam „ accidit; quòd sint duæ animæ, quin „ sint duo capita, vel duæ partes principales capitis, licèt non è converso. „ Et si quô modô possit deprehendi diversitas Intellectuum in intelligendo, putà quod per aliquod signum „ deprehenderetur idem sciri, & nesciri: vel possit deprehendi diversitas „ voluntatum, putà quòd esset ibi velle, & nolle de eodem, absque dubitatione tenendum esset, quòd essent „ ibi duæ animæ.

„ Sed istud non potest judicari, nisi „ de monstro adulto, quale ponitur „ fuisse in Francia habens duo capita, „ quorum unum expressit nolle de eo, „ de quo aliud expressit velle. Unum „ enim voluit continere, & sobriè vivere; & aliud lascivire, & epulari: & „ cùm unum per os suum excederet, „ reliquum clamabat, se gravari. *His præmissis de signis unius, vel duplicis personæ in monstro, hanc statuit Doctor resolutionem*.

„ De tali monstro dico, quòd si certitudo potest haberi, & sint partes, „ de quibus patet, quòd pertinent ad „ distinctas personas, separatim perfundi deberet ista pars, & illa, cum „ iteratione formæ in singulari super „ utrumque. Si autem certitudo haberi non possit, baptizandus est saltem in illis partibus, quæ principaliter pertinent ad unum, cum forma „ in singulari: & secundò abluendæ „ sunt aliæ partes, quæ non videntur „ principaliter pertinere ad illum primum, & hoc cum forma, quæ servanda est in illis, de quibus est dubium, quæ ponitur extra de Baptismo, & de ejus effectu, capite *de quibus*. Sed de monstro satis.

Quæstio Secunda.

Quinam, & quomodo teneantur ad Baptismum suscipiendum?

NOtandum primò, ad finem supernaturalem consequendum, aliquod medium dici posse necessarium duobus modis. *Primò* quidem necessitate *præcepti*; quando videlicet aliquid est faciendum, vel habendum in ordine ad consecutionem alicujus finis; non quòd finis ille nequeat haberi sine ejusmodi re præcepta; sed quia res illa præcipitur fieri, ut finis obtineatur; Ita quòd illius contemptus esset peccatum, ratione cujus finis non posset obtineri. *Altera* verò est necessitas *medii*, quando scilicet aliquid ita ordinatur ad consecutionem alicujus finis, ut eò non posito, finis non possit obtineri. Cæterùm inter utramque illam necessitatem hæc intercedit differentia, quòd posterior nullam admittat excusationem; prior verò excusationem patiatur, putà quando præceptum invincibiliter ignoratur, vel non potest executioni demandari propter aliquam causam legitimam. Quærimus itaque an hoc utroque modo Baptismus sit necessariò habendus ab omnibus omnino hominibus, tam parvulis, quàm adultis, ut beatitudinem æternam obtinere possint.

¶ *Notandum secundò*, quod etsi omnes fateantur baptismum suppleri posse tam in parvulis, quàm in adultis per Baptismum sanguinis, seu per martyrium reipsà toleratum: attamen non levis inter Catholicos, & Hæreticos movetur controversia de necessitate Baptismi respectu parvulorum, ubi non adest occasio subeundi martyrii: *quidam* enim hæretici negant absolutè infantes esse capaces suscipiendi Baptismatis ante usum rationis; & idcirco *Anabaptistæ* solitò vocantur: *Nonnulli*, ut Beza in quæstionibus de Sacramentis, quæst.121. & Hunnius Lutheranus opusculô de Sacramentis cap. 11. negant infantes Judæorum, Mahumetanorum, & Gentilium esse capaces Sacramenti Baptismi, quandiu sunt in infantia. Calvinus autem in suo Commentario ad illa verba capitis tertii S. Joannis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c.* negat Baptismum esse omnibus necessarium necessitate medii, tam parvulis, quàm adultis; maximè verò respectivè ad parvulos parentum fidelium, quos vult esse justificatos, & adoptatos à Deo antequam etiam nascantur; ait enim lib.4. Instit. cap.15. num.20. *Infantes nostros, antequam nascantur, se adoptare in suos pronuntiat Deus, cùm se nobis in Deum fore promittit, seminique nostro post nos: hôc verbô continetur eorum salus.... Quantùm damni invexerit dogma illud malè expositũ, Baptisma esse de necessitate salutis, pauci animadvertunt: ideoque minùs sibi cavent: nam ubi invaluit opinio, perditos esse omnes, quibus aquâ tingi non contigit, nostra conditio deterior est, quàm veteris populi, quasi restrictior esset Dei gratia, quàm sub lege; venisse enim Christus censebitur, non ad implendas promissiones, sed abolendas: quando promissio, quæ tunc ante octavum diem saluti conferendæ per se erat satis efficax, nunc absque signi adminiculo rata non esset.*

Notandum tertiò, necessitatem Baptismi, maximè respectu infantium posse intelligi tribus modis: *Primò* quidem de absolutè, & extraordinaria Dei potentia, quasi Deus non posset aliter parvulos, quàm per Baptismum salvare: de hoc autem sensu nulla est inter Theologos difficultas; omnes enim conveniunt Deum posse eos, vel alio remedio, vel ex mero suæ misericordiæ beneplacito mundare ab originali; & ad æternam beatitudinem promovere. *Secundus modus* intelligitur

de

de lege communi, & ordinaria, utrum videlicet parvulis, quibus non potest ministrari Baptismus, non possit altero medio subveniri, videlicet per remedium legis naturæ, respectivè ad infantes Gentilium, vel Circumcisionis, per ordinem ad infantes Judæorum, vel orationis, voti, aut alicujus pii operis Parentum fidelium, quibus servari possent eorum parvuli, dum Baptismus aquæ non potest eis adhiberi. *Tertius* denique modus intelligi potest de aliqua lege speciali, utrum videlicet ex aliquo singulari privilegio Dei, infantes aliqui interdum salventur sine Baptismo aquæ realiter suscepto, Deo supplente ejus defectum propter orationes, & vota Parentum, qui non possent Baptismum suis parvulis procurare.

Hic itaque tria maximè occurrunt determinanda: *Primum*, quòd omnibus omnino hominibus, tam adultis, quam parvulis baptismus sit necessarius necessitate medii in re, vel in voto: *Secundum*, quòd parvuli tam Fidelium, quàm infidelium sint capaces suscipiendi Baptismum: *Tertium*, quòd non possit ipsis parvulis alterò medió, & remedió nunc subveniri.

CONCLUSIO PRIMA.

B*Aptismus est necessarius necessitate medii omnibus hominibus, tam adultis, quàm parvulis.* Hæc est de fide determinata in Conciliis Milevitano, & Carthaginensi, ut constat ex S. Augustino epist. 90. & 92. & ex Tridentino, sess. 7. Can. 5. *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.*

Colligitur autem hujus conclusionis veritas ex illis verbis Christi D. Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Quibus verbis Christus D. significat, post promulgatam legem neminem posse salutem æternam consequi, nisi fuerit aqua Baptismi renatus. Quam utique veritatem apertè docuit Tertullianus lib. de Baptismo cap. 12. ubi ait, *Præscribitur, nemini sine baptismo competere salutem ex illa maximè pronuntiatione Domini, qui ait: nisi natus ex aqua quis erit, non habet vitam*. Unde cap. sequenti loquens de iis, qui asserebant fidem sufficere ad salutem: *Hic ergo*, inquit, *scelestissimi illi provocant quæstiones, adeo dicunt; Baptismus non est necessarius, quibus fides satis est: nam & Abraham nullius aquæ, nisi fidei Sacramento Deo placuit*. Respondet: *Fuerit salus retrò per fidem nudam ante Domini Passionem, & Resurrectionem: at ubi fides aucta est credendi in Nativitatem, Passionem, Resurrectionemque ejus, addita est ampliatio Sacramento, obsignatio Baptismi, vestimentum quodammodò fidei, quæ retrò erat nuda*: quibus verbis Tertullianus non obscurè convellit impiam illam Calvinistarum assertionem, quà contendunt hominem per fidem posse justificari etiam sine Baptismo.

Eamdem veritatem ex eodem Christi D. oraculo elicit S. Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. 11. ubi proferens præfata verba S. Joannis: *Nisi quis renatus, &c.* ait: *Utique nullum exeipit, non infantem, non aliquâ præventum necessitate*. Ipsi subscribunt cæteri SS. Patres. *S. Hieronymus* dialogo contra Pelagianos. *Gregorius Nazianz.* orat. in sanctum Baptisma: *Basilius* exhortatione ad baptismum: sed maximè epist. 28. ad S. Hieronymum, ubi scribit: *Quisquis dixerit, quòd in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt, hic profectò, & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam: ubi propterea cùm baptizandis parvulis festinatur, & curritur, sine dubio creditur aliter eos in Christo vivificari non posse*. Et lib. 3. de origine animæ cap. 9. *Noli credere, noli dicere, noli docere, infantes, antequam baptizentur, morte præventos pervenire posse ad ori-*

gi-

ginalium indulgentiam delictorum, si vis esse Catholicus.

Hanc autem veritatem ita apertam agnoverunt Pelagiani, ut licèt negasent Baptismum necessarium ad delendum originale peccatum, quod utique non admittebant; illius tamen summam necessitatem ad consecutionem regni cælestis constanter propugnarent, ut pluribi testatur S.Augustinus, maximè lib. 1. operis imperfecti contra Julianum cap. 53. ubi refert verba Juliani ita scribentis: *Nos igitur in tantùm gratiam Baptismatis omnibus utilem confitemur, ut cunctos, qui illam non necessariam etiam parvulis putant, æternò feriamus anathemate.* Unde idem S.Augustinus serm. 14. de verbis Apostoli, cùm dixisset cap. 7. Pelagianum alloquens: *Quia parvulus non baptizatus non intrat in regnum cælorum, & tu dicis, & ego. Illi igitur communi adversario, qui dicit non baptizatum parvulum intraturum in regnum cælorum, resistamus ambo, & adversus ejus insidiosissima jacula scutum fidei proferamus.* Subdit cap. sequenti: *Ecce simul dicamus huic homini, Christianus es? Christianus,* inquit. *Audi Evangelium, qui vis, non baptizatos parvulos mittere in regnum cælorum, audi Evangelium; nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei, Domini sententia est: huic non resistit, nisi non Christianus.*

Reponit Danæus Calvinista ad cap.4. Bellarmini de Baptismo, ex hoc S.Joannis oraculo non colligi Baptismum aquæ esse absolutè necessarium; quia, *inquit*, hæc particula (*&*) debet sumi pro disjunctivis (*aut, vel*) quasi sensus Christi D. sit ille: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, vel Spiritu sancto, salvus non erit; ita quòd duplex sit medium salutis, unum regenerationis per aquã Baptismi, alterum regenerationis per gratiam Spiritus sancti.

Contrà primò, omnes SS. Patres accipiunt particulam (*&*) non disjunctivè, sed copulativè, ut videre est apud S.Cyprianum epist.72.& 73. S.Ambrosium lib. de Spiritu S. cap.11. sanctum Augustinum tract. 11. in Joannem; itaut aqua, & Spiritus sanctus requirantur ad regenerationem spiritualem.

Secundò, si vera esset hæc Calvinistarum responsio, sequeretur quòd posset fieri regeneratio spiritualis per solam applicationem aquæ elementaris, cum exclusione Spiritus sancti; nam ubi duo præcipiuntur, & dicuntur necessaria solummodò sub disjunctione, sufficit quòd alterutrum adhibeatur ad consecutionem illius, ad quod ordinatur, & præcipitur; neque est necesse simul utrumque collectivè facere; hæc enim est natura, & conditio præcepti disjunctivè facti, ut alterutrâ ex rebus præceptis adhibitâ, fiat satis ejusmodi præcepto, ut patet per inductionem in omni lege disjunctiva: igitur si in verbis Christi particula (*&*) disjunctivè sit accipienda, consequens erit, quod quemadmodum juxta Calvinistas, spiritalis regeneratio ibi assignata per hunc terminum, *Spiritu sancto*, est sufficiens, seclusâ ablutione exteriori, etiam in voto, & affectu; pari ratione sola exterior ablutio exclusô etiam Spiritu sanctô, erit sufficiens ad regenerationem spiritualem, & consecutionem beatitudinis, quo nihil absurdius excogitari potest.

Tertiò denique si Baptismus non sit absolutè necessarius parvulis ad consequendam æternam salutem, maximè quia, ut suprà diximus ex Calvino *in tertio Notabili*, fidelium parvuli inseruntur in Christo virtute suæ propagationis à parentibus fidelibus: at hoc apertè falsum esse constat, non solùm authoritate SS. Patrum, qui, ut mox diximus, absolutè pronuntiant, Baptismum omnibus parvulis esse necessarium ad salutem: sed etiam ratione.

Vel enim illa spiritualis generatio sit

fit immediatè à Deo sine ullo Sacramenti adminiculo intuitu fidei parentum; *vel* intuitu fœderis, quod Deus pepigerat cum Abrahamo, ejusque posteritate, his verbis Genes. 17. *Statuam pactum meum inter me, & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis; fœdere sempiternò*. Cui utique pacto succedunt fideles in nova lege, ut indicat Apostolus ad Rom. 4. & ad Galat. 3. dicens: *Eos, qui ex fide sunt, esse filios Abrahæ, & eos tantùm esse benedicendos cum fideli Abraham*. Sed neutrum dici potest: *Non quidem primum*, quia ipsimet Calvinistæ cum Beza quæst. 126 de Sacramentis id apertè negant; docet enim Beza, regenerationem illam fieri dumtaxat interveniente fide priorum parentum, virtute cujus pietatis fit, ut nati, vel nascituri infantes censeantur in fœdere.

Non etiam secundum, quia juxta Calvinistas falsum est, eos omnes, qui sunt prognati ex parentibus fidelibus etiam sanctissimis, pertinere ad istud fædus, ut expressè tradit Beza ibidem qu. 123. Quod utique confirmat exemplo Esau, necnon & quotidiana experientia: ergo fateantur, necesse est, falsum esse eo ipso, quo infantes nascuntur ex parentibus fidelibus, illos esse sanctos, nec indigere Baptismo aquæ, ut regenerentur in Christo?

Confirmatur quia si ratio formalis illius sanctificationis infantium, esset petenda ex eo, quòd sint prognati ex fidelibus parentibus, consequens esset, quòd talis insitio in fœdus Christi D. & sanctitas ei correspondens, deberet reperiri in omnibus Infantibus, qui nascuntur ex parentibus fidelibus, quod cùm Calvinistæ non admittant, nec etiam debent aliud admittere.

Neque eis quidpiam suffragatur præfatus textus Genesis: quantumvis enim intelligatur de semine spirituali Abrahæ, non esset inde consequens, parvulos fidelium sanctificari posse absque Baptismo: imò contrarium potius inde sequitur; quemadmodum enim in Mosaica lege nemo censebatur spirituale semen Abrahæ absque circumcisione, aut alio remedio, quo elueretur originale peccatum; sic in lege Evangelica nullus reputari debet de semine Abrahæ, quin mundatus fuerit ab eodem peccato per baptismum: *Insuper* sicut non obstante propagatione à Parentibus fidelibus, necessariò parvuli Judæorum erant circumcidendi; & nunc sunt necessariò baptizandi.

Objiciunt primò illud Christi Domini Matth. 19. *Sinite parvulos venire ad me, talium enim est regnum cælorum*: Ergo, inquiunt, sine Baptismo pueri possunt salvari.

Nego consequentiam: Siquidem Christus D. ibi loquebatur de parvulis Judæorum, ac aliorum fidelium, qui justificati erant per Sacramentum Circumcisionis, aut remedium legis naturæ.

Deinde, hæc Christus D. protulit, ut significaret parvulos illos ratione ætatis nihil habere malitiæ actualis, quod eos excludat à regno cœlorum, sicut habent adulti, quibus parvulos illos opponit. Vel dico cum S. Augustino lib. 1. de peccatorum meritis cap. 19. Quòd parvulorum vitam laudaverit Dominus, dicens talium esse regnum cœlorum, cùm verax sit ille intellectus, quòd humilitatis similitudinem in parva ætate posuerit.

Objiciunt secundò, illud S. Pauli 1. ad Cor. 7. ubi parvulos à fidelibus genitos vocat sanctos, dicens: *Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem, alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt*: igitur parvulis ex fidelibus natis, Baptismus non est necessarius.

Nego consequentiam; primò, quia Apostolus non dicit eos filios esse ex utero, vel ab utero matris sanctos,

quod

manducaveritis carnem Filii hominis ... non habebitis vitam in vobis. Et tamen in hac generali sententia parvulos non comprehendimus; igitur nec comprehendi debent in sententia priori.

Nego minorem; & ad primam ejus probationem dico, omnes illos sanctos vixisse, & mortuos fuisse ante consummationem Novi Testamenti per mortem Christi Domini, & consequenter priusquam Baptismus aquæ fuerit necessarius hominibus necessitate medii ad salutem consequendam. Nec refert, quòd illa verba; Nisi quis renatus fuerit, protulerit Christus D. ante suam mortem: non enim illa dixit pro illo tempore, quo tunc loquebatur cum Nicodemo, sed tantùm pro eo tempore, quo sufficienter promulgata esset lex Evangelica.

Ad secundum autem dico, non esse paritatem inter utrumque Christi D. oraculum, quantùm ad universalitatem obligationis: siquidem pueri sunt capaces regenerationis spiritualis, ad quam ordinatur Sacramentum Baptismi; non verò nutritionis spiritualis, ad quam ordinata est Eucharistia; nutritio enim spiritualis est instituta ad restaurandum id omne, quod per quotidiana peccata deperditur de viribus spiritualibus: quę utique deperditio cùm locum non habeat in parvulis, etiam nec in ipsis locum habere debet spiritualis nutritio.

CONCLUSIO SECUNDA.

Parvuli sive fidelium, sive infidelium sunt capaces Baptismi suscipiendi. Hæc est de fide determinata in Conciliis Carthaginensi quinto, Milevitano secundo can. 2. Gerundensi, can. 5. secundo Bracharensi, can. 7. Viennensi, ac Lateranensi sub Innocentio III. ut refertur cap. firmiter de summa Trinitate his verbis: *Sacramentum verò Baptismi ... tam parvulis, quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum proficit ad salutem*: Et novissimè Tridentino sess. 7. can. 13. his verbis: *Si quis dixerit parvulos eò, quòd actum credendi non habent: suscepto Baptismo, inter Fideles computandos non esse: ac propterea cùm ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos: aut præstare, omitti eorum Baptisma, quàm eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ, anathema sit*.

Colligitur hæc veritas è Scriptura sacra, illis videlicet locis, quibus dicuntur familiæ integræ baptizatæ: Sic *Act.* 16. v. 5. de Lydia dicitur: *Cùm autem baptizata esset, & domus ejus*. Et ibidem versu 33. de custode carceris, in quo reclusus fuerat S. Paulus dicitur: *Baptizatus est ipse, & omnis domus ejus continuò*. Et 1. ad Corinth. 1. *Baptizavi Stephanæ domum*. Quis autem prudenter dubitet in istis familiis universim baptizatis, fuisse aliquos parvulos ab Apostolis Baptismò initiatos? igitur parvuli reverà sunt capaces Baptismi.

Eamdem veritatem definierat Innocentius III. cap. *Majores*, ubi ait: *Cùm ergo Circumcisio tam adultis, quàm parvulis ex præcepto Domini conferretur: ne Baptismus, qui successit loco ipsius, & generalior tamen existit, cùm tam viri, quàm fœminæ baptizentur, minoris videatur effectus, tam adultis, quàm parvulis est conferendus*.

Idem docent SS. Patres; Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. ult. Irenæus lib. 2. cap. 36. ubi signanter ait: *Salvari omnes, qui renascuntur in Christo, infantes, pueros, juvenes, &c.* Origenes in cap. 6. *Ecclesia*, inquit, *ab Apostolis traditionem accepit etiam parvulis dare Baptismum*. Idem docet S. Augustinus (ut cæteros omittam) lib. 4. de Baptismo, cap. 23. ubi scribit; *Quod traditum tenet universitas Ecclesiæ, cùm parvuli infantes baptizantur, qui certè non possunt credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem, quod latro potuit; quin etiam flendo, & vagiendo, cùm in eis mysterium celebratur, ipsis my-*

mysticis vocibus obstrepunt : & tamen nullus Christianorum dixerit eos inaniter baptizari .

Suffragatur etiam ratio : Tum , quia parvuli salvari possunt , ut constat ex illo Matth. 19. *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum*: Tum, quia innocentes occisos,ut SS. & Martyres colit Ecclesia, Tum denique , quia possunt esse participes peccati Adami;ergo etiam, & gratiæ Christi:sed, ut dictum est in priori conclusione , nullus post sufficienter promulgatam legem Evangelicam salvari potest sine Baptismo:igitur Baptismus ipsis parvulis reverà potest prodesse.

Dices primò: Christus D.suos Apostolos delegans ad prædicandum Evangelium, ait Matth. 19. *Euntes docete omnes Gentes baptizantes eos, &c.* Unde sic argumentari licet: Illi soli sunt capaces suscipiendi Baptismatis , qui sunt capaces suscipiendæ doctrinæ ; priùs enim docere debent Ministri, quàm baptizare; ac subinde baptizandus priùs doceri debet,quàm baptizari: sed parvuli ante usum rationis non sunt capaces doctrinæ : igitur nec Baptismi .

Confirmatur . Priùs quis credere debet mysteria fidei , quam baptizetur ; ait enim Christus D. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit* ; ubi fidem vult præmitti,quasi necessariam Baptismo ; unde S. Hieronymus in præfatum textum Matth. ait : *Non potest fieri ut corpus baptismi recipiat sacramentum , nisi antea anima fidei susceperit veritatem*:sed pueri non possunt credere: ergo nec baptizari .

Respondeo hoc utrumque Christi D. oraculum intelligendū esse de adultis , in quibus baptizandis hunc ordinem servari voluit, ut priùs instruerentur de rebus fidei quàm baptismum susciperent; nam *Marci 16.* antè dixerat *prædicate Evangelium omni creaturæ* , utique adultis , ad quos instruendos , & baptizandos eos delegat , quatenus videlicet susceptà instructione parati fiant ad credenda fidei mysteria priusquam baptizentur. Quamquam nec in adultis requiratur actus fidei ad valorem baptismi , ut patebit infrà , sed sufficiat , quòd suscipiant Fidei divinitùs infusæ habitum , cujus etiam parvuli sunt capaces; ac proinde credunt saltem habitualiter, & fidem profitentur,si non per actum fidei, saltem per susceptum fidei sacramentum .

Ita præfatum textum explicat Innocentius III. ut refertur cap. *Majores* . ubi cùm dixisset authoritatem illam 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum* , intelligendam esse tantùm *de adultis, qui habent multitudinem peccatorum,non de parvulis qui peccato tantùm originali tenentur*, statim subdit,*similiter , & illa authoritas est solvenda : Qui crediderit, & baptizatus fuerit,*&c. *cùm non possint credere parvuli,sed adulti: ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur . Quamvis nonnulli concedant , quòd parvuli credunt non per usum , sed per habitum fidei , quem suscipiunt in Baptismo: sicut , & alia multa verba , secundùm communem usum loquendi non ad actum, sed ad aptitudinem referuntur .*

Hunc utrumque intellectum exprimit Doctor subtilis suprà respondens ad hoc argumentum Marci ultim. *Qui non crediderit, condemnabitur*: Parvulus non potest credere:ergo per Baptismum non potest salvari:ergo frustra baptizatur. *Ad aliud*, inquit , *patet quod debet intelligi de adultis per illud , quod præcedit* . Qui crediderit , & baptizatus fuerit. *Vel potest dici , quòd qui non crediderit, nec actu, nec habitu , condemnabitur ; quia secundùm Apostolum* Hebræor. 11. Sine fide impossibile est placere Deo , &c. *Parvuli autem , etsi non possint habere actum , possunt tamen habere habitum .*

Vel aliter responderi potest cum S.Augustino lib. 1. operis imperfecti contra Ju-

Julianum, cap. 56. quòd sicut parvuli sunt rei per alienam voluntatem, nempe Adami; sic etiam sunt fideles per alienam fidem, dum videlicet credunt per patrinos pro ipsis respondentes, & stipulantes. *Quoniam*, inquit, *verum est, quòd per alios credunt(propter hoc enim, & fideles per totam Ecclesiam nuncupantur) profectò non pertinent ad illud, quod ait Dominus:* Qui autem non crediderit condemnabitur. *Condemnabuntur ergo si per alios non credant, cùm per seipsos non valeant credere.* Vel, ut clariùs hanc veritatem explicat serm. 14. de verbis Apostoli, cap. 11. *Ad verba aliena sanatur, quia ad factum alienum vulneratur. Credit in Jesum Christum, fit interrogatio: respondetur, credit. Pro non loquente, pro silente, & flendo quòdam modò, ut subveniatur orante, respondetur, & valet. Absit à cordibus qualiumcunque Christianorum. ergo respondetur, & valet. Conspiratione quadam communicat Spiritus, credit in altero, quia peccavit in altero.*

Dices secundò: Baptizati tenentur ad observantiam legis Evangelicæ, sed infantes sunt incapaces ejusmodi obligationis, & observantiæ: igitur, & Baptismatis.

Distinguo minorem: Sunt incapaces illius obligationis, pro tempore, quò baptizantur, & antequam adoleverint, concedo: ubi pervenerunt ad adultam ætatem, nego: Unde Concilium Tridentinum sess. 7. can. 14. *Si quis dixerit ejusmodi parvulos baptizatos, cùm adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur polliciti sunt, & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec aliâ interim pœnâ ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ, aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, anathema sit.*

CONCLUSIO TERTIA.

POst *sufficientem Evangelicæ legis promulgationem nullum est*(si martyrium excipias) *aliud remedium originalis peccati eluendi, nec medium consequendæ salutis de via ordinaria, quod prodesse posset parvulis sive fidelium sive infidelium etiam in necessitate constitutis, præter Baptismum.* Hæc est communis Catholicorum doctrina contra non solum Calvinistas, sed etiam contra Cajetanum, qui in Commentario ad quæst. 68. artic. 2. docet: deficiente opportunitate baptizandi parvulos, votum Baptismi à parentibus, aut ab aliis conceptum eis sufficienter prodesse ad salutem; quod ibidem sic explicat, dicens: *Debet autem in tali casu parens signô crucis infantem cum invocatione Trinitatis munire, sicque Deo offerre morientem in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti.* Et super articul. 11. addit: *Parvulos in maternis uteris periclitantes posse salvari per Sacramentum Baptismi; non in re, sed in voto Parentum susceptum cum aliqua benedictione prolis, seu oblatione ipsius ad Deum cum invocatione Trinitatis.* Quod utique Commentarium jussu S. Pii V. summi Pontificis expunctum fuit ex Scriptis ipsius Cajetani.

Patet hujus conclusionis veritas ex dictis in prima conclusione, ubi ostendimus necessitatem Baptismi generalem esse; & ad omnes omnino homines, cujuscunque ætatis, & sortis sint, pertinere. *Probatur* insuper ex illo 1. Petri cap. 3. ubi comparat necessitatem Baptismi aquæ cum arca Noe; *In qua*, inquit, *pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam, quod, & vos nunc similis formæ, salvos facit Baptisma.* Quò loco duæ particulæ sunt observandæ, *nunc facit*; nam S. Petrus confert tempus ab Evangelio Christi D. promulgato, seu tempus legis Christianæ cum tempore Noe, & Baptismum aquæ, cum arca Noe per aquam elevata, itaut sicut

tempore Noe illi soli salvi facti sunt à diluvio aquarum, qui in ejusmodi arca recludebantur; cæteri verò perierunt: sic ab Evangelii promulgatione solemni, quæ jam facta erat, dum hæc scriberet S. Petrus, nullus salvari potest (si martyrium excipias) nisi Baptismum in re, vel in voto susceperit.

Sic enim hunc S. Petri textum intellexerunt S. August. lib. 12. contra Faustum, cap. 14. ubi scribit: Noe cum suis per aquam, & lignum liberatur, sicut familia Christi per Baptismum crucis passione significatum. Et S. Hieronymus epist. 57. quæ est ad Damasum summum Pontificem, ubi loquens de Ecclesia Catholica, & Romana, ait: *Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus erit: Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluviô.*

Confirmatur authoritate SS. Patrum, maximè S. Ambrosii lib. de vocatione Gentium, cap. 8. *Non est fas credere*, inquit, *parvulos, qui regeneratione non sunt adepti Sacramentum, ad ullum pertinere Beatorum consortium, cùm Dominus dixerit*, Joan. 13. *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Similia docet S. Augustinus variis in locis, maximè lib. 1. de peccatorum meritis, cap. 23. ubi ait: *Nulla ex arbitrio nostro salus æterna præter Baptismum Christi, promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura divina humanis omnibus ingeniis præferenda.* Similiter S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum, cap. 26. *Firmissimè tene, & nullatenus dubites non solùm homines jam ratione utentes, verùm etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur; sive cùm de matribus nati, sine Sacramento S. Baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, de hoc loco transeunt, ignis æterni sempiternô suppliciô puniendos.*

Idem docet S. Bernardus epist. 77. ubi expresè ait eô ipsô tempore, quô hæc scribebat, nullam posse proferri rationem, quin Baptismus esset necessarius etiam infantibus; *Nunc verò*, inquit, *cùm in omnem terram exierit sonus prædicationis, & in fines orbis terræ verba eorum; quia dissimulare non valet auditus, profectò inexcusabilis est, & contemptus.* Nec obstat, quòd loquens de tempore subsequente promulgationem Evangelii per Apostolos, videatur relinquere judicio Dei, utrum tunc Baptismus fuerit absolutè parvulis necessarius, *an verò ultra, penes Deum est, non meum definire.* Hoc, inquam, non obstat: paulò enim infrà scribit de infantibus natis post prædictam promulgationem Evangelii ab Apostolis factam: *Sanè infantes, qui hac prohibente ætate non possunt habere fidem, hoc est cordis ad Deum conversionem, consequenter nec salutem, si absque Baptismi perceptione moriantur.*

Objicit primò, Calvinus lib. 4. institutionum cap. 15. nu. 20. Non est deterior conditio Christianorum, quàm veteris populi: nec restrictior Dei gratia suo Evangelio, quàm sub lege; alioquin Christus venisse censebitur, non ad implendas promissiones, sed abolendas, nec ad salvandos homines, sed damnandos: sed non obstante præceptô Circumcisionis in lege veteri, dum necessitas urgebat ante octavum diem nativitatis pueri, sufficiebat illi ad salutem applicatio remedii legis naturæ, nempe fides parentum testata per aliquod signum sensibile: ergo pari ratione, imò jure potiori in lege gratiæ, non-obstante præcepto Baptismi, sufficiet parvulo, qui non potest baptizari applicatio ejusdem fidei, cum signo, & invocatione sanctissimæ Trinitatis.

Nego paritatem, & ratio discriminis est, quòd cùm in lege veteri expresè prohibuisset Deus parvulum circumcidi ante octavum diem, conveniens erat, ut periclitantibus ante diem illum relinqueret applicandum remedium legis naturæ: secus est autem de lege gratiæ; cùm

cùm enim Deus voluerit Baptismum ita institui, ut parvulis applicari posset statim ac in locum eduntur, mirum videri non debet, si nullum aliud remedium ipsis applicandum reliquerit.

Nec inde sequitur deteriorem esse conditionem parvulorum sub lege Evangelica, quàm sub Mosaica, aut naturæ; siquidem Baptismi remedium, non solùm efficacius est, ac longè uberiorem, & digniorem gratiam sanctificantem confert; sed etiam generalius est, quippe cùm in universa Ecclesia toto orbe propagata administretur; necnon & faciliùs; siquidem aqua, quæ est materia Baptismi valde communis, & longè faciliùs est abluere, ac paucula formæ Baptismalis verba proferre, quàm adhibere signum sensibile, & actum fidei supernaturalis, qui requirebatur ad remedium legis naturæ.

Adde quòd tunc temporis non poterat à tot hominibus subveniri parvulis, ac modo; siquidem remedium legis naturæ poterat dumtaxat ministrari, & applicari per Fideles; Baptismus verò non solùm per Fideles, sed etiam hæreticos, Judæos, & Paganos potest administrari.

Nec etiam inde sequitur, quòd Christus venerit potius ad damnandos, quàm ad salvandos homines; si nempe populi, & nationes omnes, quibus nondum prædicatum est Evangelium, nec innotuit necessitas suscipiendi Baptismi priventur omni alio remedio pro obtinenda remissione peccati originalis. Hoc, inquam, non sequitur: nam Americani v. g. & alii populi, quibus nondum annuntiatum est Evangelium, sive infantes, sive adulti, non ideò damnantur, quia Christus venit ad eorum damnationem; nec similiter propter fidem Christi non habitam, neque ób non excepta ejus Sacramenta, sed propter peccata tam originale, quàm actuale, cum quibus ex hac temporali vita discedunt ut à simili docet S. Augustinus lib. de natura, & gratia, cap. 2. ubi simile tractans argumentum, & expendens illa Apostoli verba ad Rom. 10. *Quomodo credent in quem non audierunt? aut quomodo audient sine prædicante? fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Sed dico, nunquid non audierunt? In omnem terram exivit sonus eorum, &c.* Subdit S. Augustinus: Sed „ antequam hoc inciperet fieri, antequam denique usque ad *fines* totius „ *orbis terræ* prædicatio ipsa perveniret; quoniam non desunt adhuc ultimæ gentes, licèt, ut perhibetur, „ paucissimæ, quibus hoc nondum fuerit prædicatum; quid faciet humana „ natura, vel quid fecit, quæ vel antè „ non audierat hoc futurum, vel adhuc „ non comperit factum, nisi credendo „ in Deum, *qui fecit cælum, & terram*, „ à quo, & se factam naturaliter sentit, „ & rectè vivendo ejus impleat voluntatem, nulla fide Passionis Christi, & „ Resurrectionis imbuta? Quod si fieri potuit, aut potest, hoc, & ego dico, „ quod de lege dixit Apostolus: *Ergo* „ *Christus gratis mortuus est?* Si enim „ hoc ille dixit de lege, quam accepit „ gens una Judæorum; quantò justiùs „ dicitur de lege naturæ, quam accepit „ universum genus humanum? Si per „ naturam justitia, *ergo Christus gratis* „ *mortuus est*. Si autem non *gratis* „ *Christus mortuus est*: ergo omnis natura humana justificari, & redimi ab „ ira Dei justissima, hoc est vindicta, „ nullomodò potest, nisi per fidem, & „ Sacramentum sanguinis Christi.

„ *Et cap. 4.* Unde hi, qui non per illam liberantur, sive quia audire nondum potuerunt, sive quia obedire „ noluerunt, sive etiam cùm per ætatem audire non possint, *lavacrum regenerationis*, quod accipere possent, „ per quod salvi fierent, non acceperunt, justè utique damnantur: quia „ sine peccato non sunt, vel quod originaliter traxerunt, vel quod malis

mo-

" moribus addiderunt: *Omnes enim*
" *peccaverunt*, sive in Adam, sive in
" semetipsis, *& egent gloriâ Dei*. Et
" *cap. sequenti*: Universa igitur massa
" pœnas debet, & si omnibus debitum
" damnationis supplicium redderetur,
" non injustè procul dubio reddere-
" tur ..... quis igitur usque adeo de-
" mentissimè insaniat, ut non agat
" Ineffabiles gratias misericordiæ, quos
" voluit liberantis; qui rectè nullomo-
" dò posset culpare justitiam universos
" omnino damnantis. *Hæc S. August.*

Objicies secundo: Tandiu viget lex, aut privilegium, quandiu illius revocatio non pervenit ad aures utentium: sed remedium legis naturæ est aliquod Privilegium, seu quædam indulgentia, cujus revocatio nondum innotuit eis populis, quibus non est adhuc sufficienter prædicatum Evangelium: igitur apud eos adhuc vigere potest remedium legis naturæ.

Respondeo ad majorem, privilegia esse in duplici differentia; *alia* enim sunt, quæ conceduntur absque ulla limitatione temporis; *alia* verò, quæ tantùm conceduntur ad tempus præfixum, & determinatum: quæ sunt prioris generis postulant quidem pro sua abrogatione, ut hæc abrogatio, & revocatio sufficienter innotescat iis, quibus privilegia illa fuerant concessa: secus verò est de privilegiis posterioris generis: quia eò ipsò, quòd tempus illis præfixum effluxit, statim nullâ significatione, seu promulgatione factâ, cessant vigere.

Hujus autem generis erant privilegia, seu remedia tam legis naturę, quàm Mosaicæ: Lex enim, & Prophetæ usque ad Joannem, qui scilicet fuit ultimus Prophetarum veteris legis, & velut crepusculum, & aurora legis Evangelicæ. Unde Apostolus ad Galat. 3. *Lex propter transgressiones posita est, donec veniret semen*, id est Christus. Quapropter ubi Christus advenit, & legem Evangelicam promulgavit, ac alia Sacramenta, & media ad salutem necessaria instituit, eò ipsò cessavit obligatio veteris legis, sicut, & virtus omnium illius Sacramentorum. Unde Apostolus ad Hebr. 7. *Translato Sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat*.

Urgebis: Ex pluries dictis, lex non obligat ante promulgationem, vel receptionem: igitur lex Baptismi non eos obstringit, quibus nondum est sufficienter promulgata.

Distinguo antecedens: Non obligat per modum præcepti, & mandati, cujus omissio fit speciale peccatum, & imputetur ad culpam, & pœnam, concedo: non obligat per modum medii, seu remedii necessarii ad finem consequendum, nego: Eò enim ipso, quòd à superiore aliquid ordinatur ut necessarium ad finem obtinendum; itaut eò omissò finis non possit obtineri, statim alia media fiunt inutilia. Unde præceptum de Baptismo suscipiendo non obstringit quidem eos, quibus nondum innotuit lex Evangelica; ita quòd illius omissio inducat novum aliquem reatum: sed necessarium est necessitate medii ad beatitudiuem consequendam, itaut illo medio omisso non possit salus obtineri.

Objicies tertiò: Ea voluntas, quæ ex parte sui liberi arbitrii sufficit ad peccandum, etiam sufficit ad justificandum sed voluntas primi hominis est sufficiens infantibus, ut censeantur cum illo peccavisse: igitur etiam voluntas parentum sufficiens erit, ut per eorum vota, & eorum affectus justificationem possint assequi.

Distinguo majorem: Si voluntas illa eodem modo se habeat in esse moris, & liberi arbitrii, tam respectu boni promerendi alicui, quàm respectu mali eidem demerendi: quemadmodum erat voluntas primi hominis, qui in quantùm erat caput totius naturæ humanæ, omnes nostras voluntates continebat moraliter respectu justitiæ originalis no-

nobis promerendæ, vel deperdendæ, concedo: si voluntas ita se non habeat, nego: contrarium enim apparet in ipsomet primo parente, cujus voluntas, & libertas, quamvis eadem esset in genere physico, dum peccavit, & dum pœnituit: quia tamen non erat eadem in genere moris, eò quòd quando pœnituit, non habebat rationem capitis generis humani, idcirco ejus voluntas, quæ sufficiens fuit, ut omnes ejus posteri ipsius peccato inficerentur, non fuit ita sufficiens, ut per ejus pœnitentiam ab omni peccato mundarentur.

Quaestio Tertia.

Vtrum validè, & licitè infantes infidelium nondum habentes usum rationis, invitis eorum parentibus, baptizare liceat?

Notandum primò, Infidelium duplex esse genus, quorum aliqui nomen Christo dederunt in Baptismate sed per hæresim, & apostasiam ab Ecclesia, & fide Catholica defecerunt; hæresis enim est quædam species infidelitatis, ut communiter docent Theologiæ principes: alii verò nusquam professi sunt Catholicam Religionem, nec per Baptismum facti sunt Ecclesiæ filii, & mystici Christi D. corporis membra, quales sunt Gentiles, Judæi, Mahumetani, &c. De utriusque autem præsens movetur difficultas, utrùm videlicet non solùm validè, sed etiam licitè possint eorum pueri absque illorum consensu baptizari.

Notandum secundò, infideles non baptizatos, esse in triplici differentia; *quidam* enim eorum ita sunt sui juris, ut sub nullius Christiani Principis dominio vitam ducant: *aliqui* verò Principibus Christianis subjiciuntur, quantùm ad dominium civile, habentque jus civium in eis provinciis, & civitatibus, in quibus Christiani principes dominatum obtinent: *cæteri* verò ei subjiciuntur subjectione dispotica, & servili, qualis est eorum, qui jure belli, vel emptionis, vel alio justo titulo fiunt mancipia Christianorum Principum, eorumque authoritati serviliter subjacent. De hoc autem triplici infidelium genere quæritur, an ipsis invitis, & reclamantibus eorum pueri validè simul, ac licitè baptizari possint.

Notandum tertiò, filios ejusmodi infidelium posse considerari, vel in extremo vitæ periculo, vel citra ejusmodi periculum. *Insuper*, eos posse in tali statu constitui, ut sive jure, sive injuria fuerint erepti parentibus, ita aliò transportentur, ut nusquam suis parentibus infidelibus sint restituendi: *vel* eo in statu spectari possunt, ut post susceptum Baptismum suis statim infidelibus parentibus redderentur, sub eorum dominio, cura, & educatione vitam traducturi.

Denique nomine infantium possunt intelligi non solùm illi, qui nondum adepti sunt rationis usum, sed etiam illi, qui non sunt adhuc sui juris, sed subjiciuntur imperio, & committuntur tutelæ, & curæ, vel parentum, vel tutorum, de quibus omnibus præsens movetur difficultas in sequentibus conclusionibus determinanda.

Conclusio Prima.

Filii quoruncunque infidelium invitis parentibus validè baptizari possunt. Hæc est communis apud Theologos, si nonnullos excipias contrarium affirmantes cum Durando, eamque apertè docet S. Augustinus epist. 23. quæ est ad Bonifacium, circa medium, ubi
„ cùm dixisset: Offeruntur parvuli ad
„ percipiendam spiritalem gratiam,
„ non tam ab eis, quorum gestantur
„ manibus, quamvis, & ab ipsis si, &
„ ipsi boni fideles sunt, quàm ab uni-
„ versa societate Sanctorum, atque fi-
„ delium; ab omnibus namque offerri
„ rectè intelliguntur, quibus placet,
quod

„ quòd offeruntur, & quorum sancta, „ atque individua charitate ad communicationem S. Spiritûs adjuvantur: tota hoc ergo mater Ecclesia, „ quæ in Sanctis est, facit; quia tota „ omnes, tota singulos parit.

„ *Subdit paulò infrà*: Illud autem nolo te fallat, ut existimes reatûs vinculum, ex Adam tractum aliter non posse disrumpi, nisi parvuli ad percipiendam Christi gratiam à parentibus offerantur. Cujus rationem antea protulerat, dicens: *Ut autem possit regenerari per officium voluntatis alienæ, cùm offertur consecrandus, facit hoc unus Spiritus, ex quo regeneratur oblatus: non enim scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium, vel ministrantium fide: sed, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu*. Quasi diceret, quòd quemadmodum ad contrahendum peccatum originale, non exigitur consensus parentum, vel alicujus alterius præter Adami; ita neque ad remissionem originalis contracti requiritur consensus, aut fides cujusquam præter fidem Ecclesiæ, & consensum Ministri, nomine, & authoritate Ecclesiæ, & Christi baptizantis; nam, inquit Apostolus ad Rom.5. *Si unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes in vita regnabunt per unum Jesum Christum*.

Dices primò: Baptismus ille non potest esse validus, qui fit in injuriam, & præjudicium parentum: sed talis esset baptismus filiorum, qui fieret contra eorum parentum voluntatem: igitur, &c.

Nego majorem: Siquidem actio illa non est intrinsecè injuriosa parentibus, nec sufficiens, ut irritus fit Baptismus; nam si quis Sacerdos baptizet parvulum hominis fidelis, vel inscio, vel repugnante Parocho, Baptismus ille fit cum ipsius Parochi injuria, nec minùs tamen est validus; unde quantumvis aliqua fieret injuria parentibus, dum ipsis invitis, eorum filii baptizantur, Baptismus tamen non erit irritus. Quòd utique confirmatur ex praxi Ecclesiæ, quæ nusquam rebaptizat parvulos contra voluntatem parentum infidelium baptizatos: imò, dum potest, eos à parentibus abstrahit, & postquam adoleverint, ad fidei Christianæ, & Ecclesiæ præcepta servanda compellit; sicut decernit Innocentius III. cap. *Majores* de Baptismo: Oportet, *inquit*, ut fidem, „ quam necessitate susceperunt, tenere „ cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt „ vilis, ac contemptibilis habeatur.

Dices secundò: Non potest validè baptizari adultus contra propriam voluntatem: ergo nec parvulus contra voluntatem parentum.

Distinguo antecedens: Ex parte Sacramenti, nego: ex parte subjecti, ut sit capax medii ordinati ad salutem, concedo: statuit enim Deus neminem rationis compotem, justificari, nisi volentem, ut præclarè docet S. Augustinus serm.15. de verbis Apostoli, cap.11. *Sine voluntate tua*, inquit, *non erit in te justitia Dei. Voluntas quidem non est nisi tua, justitia non est nisi Dei. Esse potest justitia Dei sine voluntate tua, sed in te esse non potest, nisi per voluntatem tuam.* Et infrà: *Qui ergo fecit te sine te, non te justificat sine te: ergo fecit nescientem, justificat volentem*. De parvulo autem, qui impotens est propriæ voluntatis, de verb. Apostoli serm.14. *Ad verba*, inquit, *aliena sanatur, quia ad factum alienum vulneratur. Credit in Christum? fit interrogatio, respondetur, credit. Prò non loquente, pro silente, flente, & flendo quodammodo ut subveniatur orante, respondetur, & valet*. A quo respondetur? Ab offerentibus inquies. Quid si nullus offerat, sed solus Minister baptizet? Rectè intelligitur respondere *tota mater Ecclesia, quæ in Sanctis est*; quia, ut

ut mox diximus ex eodem S. Doctore epistola 23. *Tota omnes, tota singulos parit*, per voluntatem Ministri, suo, & Christi nomine baptizantis. Valet itaque Baptismus parvulorum quorumcunque parentum, ipsis quantumcunque invitis, & contradicentibus, si adsit legitima materia, forma, & intentio Ministri.

Conclusio Secunda.

Filii hæreticorum, schismaticorum, nec-non & eorum infidelium, qui sunt mancipia Christianorum, non solum validè, sed etiam licitè baptizari possunt, invitis parentibus. Hæc est communis quoad utramque partem, maximè quantum ad primam: *Quia* Ecclesia potestatem habet vi compellendi omnes baptizatos ad observantiam legis Evangelicæ: eo enim ipso, quo baptizati sunt, subjiciuntur Ecclesiæ potestati, atque jurisdictioni; ratione enim characteris baptismalis, sunt aliquatenus ipsius mystici corporis membra: ac proinde compelli possunt; ut sese conforment moribus, & legibus, quibus mysticum illud corpus regitur. Unde Ecclesia semper probavit justissimas illas, ac sanctissimas Christianorum Principum sanctiones, quibus hæretici, vel exilio, vel aliis pœnis subjiciebantur, nisi ad Ecclesiæ gremium sese reciperent; ergo multò magis potest eorum filios ipsis invitis baptizare.

Secunda pars etiam constat: servi namque, seu mancipia subsunt dominio reali, unà cum suis filiis, iis sub quorum potestate mancipantur: itaut Dominus pro suo libito possit ejusmodi vel Filios vendere, sicut & parentes, vel eos à parentibus distrahere. *Partus quippe sequitur ventrem*, & filii mancipiorum titulo nativitatis fiunt mancipia: igitur eorum dominus potest eos per Baptismum Ecclesiæ jurisdictioni subjicere.

Confirmatur, quia si quid obstaret, maximè essent dominium naturale parentum in filios, ratione cujus nulla fieri posset ejusmodi filiorum subjectio Ecclesiasticæ potestati absque eorum parentum consensu: sed id non obstat; quemadmodum enim parentes, quamvis jure naturali sint liberi: tamen jure Gentium privantur sua libertate; ita licèt jure naturali potestatem habeant supra filios suos, attamen jure gentium, & belli aut emptionis ea potestate licitè privantur; itaut dominus eorum filios possit vendere, & à parentum consortio distrahere; igitur multò magis potest eos Ecclesiæ baptizandos offerre.

Nec tantùm potest, sed etiam debet eis Baptismum procurare, siquidem succedit in jus parentum, adeoque contrahit obligationem providendi de necessariis ad salutem, ubi ejusmodi parentes deficiunt parvulis. *Adde quòd* filii mancipiorum censeantur de domo, & familia sui domini, & consequenter ex conscientia tenetur eis procurare, ac subministrare necessaria, non solùm ad vitam corporis, sed etiam animæ: nam, inquit Apostolus 1. ad Timoth. 5. *si quis suorum, maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*.

Idem dicendum de filiis eorum parentum, quorum unus fidelis est, qui vult, parvulum suum baptizari; alter vero infidelis, qui renuit: eo enim in casu standum est pro bono prolis, ut decrevit Concilium Toletanum IV. can. 62. ubi sic habet. *Judæi, qui Christianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Episcopo civitatis illius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quòd si admoniti noluerint, separentur, Filii autem; qui ex talibus nati existunt, fidem, atque conditionem matris sequantur. Similiter & hi, qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Christianam Religionem sequantur, non Judai-*

eam superstitionem. Hujus autem decreti ratio est, quia uterque parens habet jus in filium, & utrique incumbit cura filiorum, etiam in spiritualibus, & consequenter potius proles ei parenti concedenda est; qui illam legitimè in salutem, quàm qui in perniciem, & damnationem educaret: ita respondit Gregorius IX. Episcopo Argentinensi, & refertur cap. ultimo de conversione infidelium; ubi inter cætera hæc habet. *Cum autem filius in patris potestate consistat, cujus sequitur familiam, & non matris, & in ætate tali, qua non debet apud eas remanere personas: de quibus possit esse suspicio, quod saluti vel vitæ insidientur illius, & pueri post triennium apud Patrem non suspectum ali debeant, & morari: materque pueri, si eum remanere contingeret apud eam, posse illum adducere ad infidelitatis errorem, in favorem maximè fidei Christianæ; respondemus Patri Christiano eumdem puerum assignandum.*

CONCLUSIO TERTIA.

P*Ueri infidelium civiliter, & politicè dumtaxat Christianis Principibus subditorum licitè possunt, accedente Principis mandato, aut consensu invitis parentibus baptizari.* Hæc est Doctoris in 4.dist.4.quæst.9.num.2.ubi ait. *Dico ergo breviter, quod si Princeps faceret cum cautela bona, scilicet ne parentes prius cognoscentes hoc futurum, occiderent pueros suos, & quod baptizatos faceret religiosè educari, bene fieret.* Idem habet in reportatis ibidem qu.2. *Probatur* ratione Doctoris. Præceptum superioris servari debet non obstante repugnantia, & voluntate contrariâ inferioris: sed baptizari pueros, est præceptum Dei: repugnantia verò parentum est voluntas hominis inferioris Deo: igitur non obstante tali voluntate in infidelibus, eorum parvuli possunt licitè baptizari. Majorem simul ac minorem probat Doctor: nam in „ parvulo, *inquit*, Deus habet majus „ jus dominii, quàm parentes: uni„ versaliter enim in potestatibus ordi„ natis, potestas inferior non obligat „ in his, quæ sunt contra superiorem, „ sicut docet S. Augustinus de verbis „ Domini, hom.6.& ponitur cap.ult. „ lib.2: *Si aliquid jubet potestas, quod* „ *non debes facere: hic sanè contemne* „ *potestatem, timendo potestatem majo-* „ *rem*. Et declarat in exemplo de Cu„ ratore, & proconsule,de Proconsule, „ & Imperatore, de Imperatore, & „ Deo: ergo si quis habet regere Rem„ pub.magis debet, quantùm in se est, „ cogere unumquemque subdi Domi„ no superiori, quàm inferiori,quan„ do inferior in tali dominio resistit „ superiori.

„ Sicut ergo Imperator deberet sen„ tentiare aliquem debere obedire „ Proconsuli,contempto præcepto Cu„ ratoris, id est, inferioris Proconsule, „ si contradiceret Proconsuli; ita „ etiam, si essent sub eodem dominio „ ordinata, scilicet, quod aliquis esset „ servus Titii, & Titius Petri, magis „ deberet Imperator cogere servum „ servire Petro,quia superior est Titio, „ quàm Titio, si Titius vellet uti ser„ vo illo contra dominium Petri: ergo „ maximè debet Princeps zelare pro „ dominio servando supremi Domini, „ scilicet Dei, & per consequens non „ solùm licet, sed debet Princeps au„ ferre parvulos à Dominio parentum „ volentium eos educare contra cul„ tum Dei, qui est supremus, & ho„ nestissimus Dominus, & debet eos „ applicare cultui divino.

Reponunt Thomistæ majorem esse veram, quando superior vult præce„ ptum suum servari non obstante voluntate contraria, & quocumque jure inferioris; secus verò quando superior vult præceptum à se impositum servari sine violatione juris inferioris: ita autem (inquiunt) contingit in proposito: Deus enim præcipiendo, ut omnes

etiam parvuli baptizentur, vult hoc præceptum observari sine violatione juris naturalis, quod Pater babet in prolem, quia gratia non destruit, sed perficit naturam.

Verùm, hæc responsio prorsus est evanida: licet enim Deus non præceperit explicitè, ut Baptismus etiam invitis parentibus parvulis ministraretur, attamen id præcipit saltem implicitè, dum illum tanquam remedium necessarium omnibus;& singulis ad salutem instituit, & ordinavit: eo enim ipso sufficienter concessit parvulis jus accipiendi Baptismum, à quo proinde sine injustitia nequeunt violenter impediri; adeò ut parentes,etsi non peccent contra justitiam, non procurando parvulis Baptismum, sed solùm contra pietatem, aut charitatem: attamen reverà in justitiam peccant, impediendo Ministrum paratum ad conferendum Baptismum, ad quem eorum parvuli jus habent: quemadmodum licèt dumtaxat tenear ex charitate corripere proximum, peccaret tamen contra justitiam, qui me impediret violenter ab illa correptione, quia præpediret executionem commissi mihi divinitus muneris; unicuique enim mandavit Deus de proximo suo.

Probatur secundò. Si quid obstaret, quominus infidelium Filii non possent invitis parentibus baptizari, maximè quia fieret injuria manifesta ipsis parentibus contra jus naturale, & potestatem paternam, quam habent in Filios, quamdiù rationis usu sunt destituti, non minùs, quàm in propria bona, quæ possident; sed hæc ratio nulla est: *Tum, quia* potest Princeps subditos privare tali dominio in sua bona, quando eo abutuntnr; Parentes autem nolentes suos filios baptizari, abutuntur dominio, quod habent in ipsos contra honorem Dei, & parvulorum salutem: *Non enim sine causa gladium portat*, inquit S. Paulus ad Rom. 13. *Vindex in iram ei, qui malum agit*; quodnam autem majus est malum, quàm privare aliquem remedio necessariò ad salutem? igitur tali jure, & dominio paterno in filios privari possunt infideles, & consequenter eorum infantes licitè baptizari.

Tum quia si pater infidelis vellet interficere filium, posset infans non obstante jure naturæ ab ipsius parentis manibus vi eripi, & ab ejus potestate distrahi: ergo multò magis, si parens nolit eum baptizari, ut per Baptismum æternam mortem evadat; vita enim spiritualis longè præstantior est vita corporea. Patet antecedens; potestas enim defendendi innocentes, jure naturæ competit omnibus; sed pueri sunt innocentes, & maximo damno fiunt obnoxii, si non baptizentur;igitur jure naturæ licitum est eos, reluctante parente, baptizare.

Reponunt Thomistæ, posse quidem Principem privare subditos dominio, quod habent in filios, quando illo abutuntur contra legem naturæ; secus verò, quando eo abutuntur contra legem supernaturalem ipsis ignotam, qualis est lex, quæ obligat ad Baptismum: cùm enim potestas civilis sit merè naturalis, & ab hominibus dimanans, non potest extra jus naturæ se extendere ad legem supernaturalem,ejusque observantiam, qualis est lex de suscipiendo Baptismate, & consequenter à nullo Principe possunt privari jure, & dominio naturali, quod habent supra filios; quando eo abutuntur contra legem supernaturalem, & parvulorum salutem.

Verùm contrà, Jus naturale non potest obligare in præjudicium legis fidei; quidquid enim continetur jure naturali, comprehenditur in decalogo, saltem implicitè, & reducitur ad præcepta virtutum, quæ omnia confirmantur per legem Evangelicam. *Insuper*; quæcumque lex præscribitur, & ordina-

natur ad finem charitatis, & salutis; ac subinde nulla lex obligat in præjudicium Fidei, & charitatis; igitur pietas, in qua fundatur omne jus parentis in filium, non obligat contra charitatem & salutem, & consequenter nullum jus concedit parenti in filium contra præceptum de suscipiendo Baptismo, quod per legem Evangelicam præscribitur tanquam medium ad salutem necessarium.

Secundò, fides suscepta non minuit in homine fideli jus paternum in proprios filios: alias homo baptizatus, & fidelis, esset pejoris conditionis, quantùm ad authoritatem in filios, quàm Gentilis, aut Judæus: sed consentiunt nobiscum adversarii filios Catholicorum, necnon & hæreticorum invitis parentibus licitè baptizari posse accedente Principis, & Ecclesiæ authoritate, non obstante jure naturali parentum in filios; igitur etiam infidelium subditorum filii licitè possunt baptizari sine præjudicio juris paterni, si accedat Principis authoritas, quantumvis parentes renuant.

Confirmatur, quia ex eo quòd parens aliquis sit baptizatus, nullum inde accedit jus Principi in ejus parentis baptizati filios, magis quàm in filios non baptizati, neque parentis baptizati filius majus habet jus ad Baptismum suscipiendum, quàm filius parentis non baptizati; igitur si ille licitè possit baptizari, quidni & hic?

Tertiò, filius rationis compos potest licitè baptizari, si consentiat, quantumvis parentes renuant: sed usus rationis in filio non officit, nec derogat jurisdictioni paternæ in ipsum: ergo etiam sine præjudicio paternæ jurisdictionis poterit filius rationis expers baptizari. Major constat: nullus enim tenetur obedire parentibus in iis, quæ saluti suæ adversantur, dicente Christo D. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & Matrem .... non potest meus esse discipulus*. Hoc est, ut explicat S.Gregorius, *quos adversarios in via Dei patimur odiendo, & fugiendo nesciamus*. Si ergo filius removeri possit à Patris consortio, & dominio ea ætate, qua obsequium ei potest impendere, ac prodesse, ut suæ saluti invigilet: multò magis ab ejus authoritate poterit submoveri in ea infantili, & infirma ætate, qua parentibus dumtaxat est in gravamen, ut ejus saluti consulatur.

Dices; Si pueri infidelium invitis parentibus baptizarentur, *vel* eripiendi essent post Baptismum à societate, & consortio parentum, ut inter Fideles educarentur, *vel* apud ipsos parentes infideles essent relinquendi; sed neutrum licet. Non quidem *primum*, quia manifestam continet injuriam: siquidem Parentes spoliarentur jure naturæ, quod habent in filios, qui sunt sub eorum potestate, quamdiu rationis sunt expertes: non sunt autem facienda mala, ut veniant bona. Non etiam *secundum*, quia vergeret in detrimentum, & profanationem Baptismi, periculosum enim esset, ne parentes infideles eos pueros suis pessimis ritibus inficerent, & ubi ad adultam pervenissent ætatem, Baptismo abrenuntiare cogerent; igitur, &c.

Nego minorem: Possent enim; si adesset periculum subversionis; ejusmodi infantes removeri à dominio, & consortio parentum, propter rationem mox expressam, si enim filius, dum rationis, & libertatis est compos, possit se submovere ex consortio, & cura parentum, ut suæ saluti consulat, ea scilicet ætate, qua ex debito naturæ tenetur parentibus obsequi, & famulari: multò magis ab eorum præsentia licitè poterit submoveri ea ætate, qua rationis expers nil quidquam obsequi, imò gravaminis, & laboris multùm parentibus potest ingerere. *Accedit*, quod etiam absque ulla distractione, & separatione possit provideri infanti, donec

nec ad usum rationis perveniat, cùm parentes teneantur ipsi puero omnia ad vitam naturalem necessaria conferre, nec eo in statu quidquam illi possint ingerere, quod saluti officiat.

Dices secundò: Christus D. neminem voluit violenter, sed liberè, & absque ulla coactione, vel propria, vel aliena ad Catholicam fidem promoveri: igitur parvuli, quamdiu non habent aliam voluntatem, quàm parentum, non possunt, ipsis parentibus reluctantibus ad Religionem Christianam per Baptismum induci. Probat antecedens Gonetus disp. 3. art. 3. §. 3. *Primò* quidem, *inquit*, quia ad fidem æternam nemo cogi potest: igitur lex Evangelica, quæ non nisi per fidem corde suscipitur, injuria, & metu, ac violentiis non debet ingeri. *Secundò*, quia cùm intentio Christi esset persuadere universo orbi fidem, non qualemcumque, sed eam, quæ per solam dilectionem operatur: charitati autem, sive dilectioni, nil magis fit adversum, quàm vis, injuria, & metus: congruum fuit, ut ad eam nemo ejusmodi violentiis cogeretur. *Tertiò*, ne fides, quæ naturalis rationis vires excedit, per violentiam Gentibus prædicata, exosa fieret, & quasi tyrannis existimaretur, ac diaboli figmentum rationi repugnans. *Quartò*, ut hac excellentia lex nostra, cum Mahumeti perfidia comparata, resplenderet; ista enim tanquam, quæ nulla ratione persuaderi poterat, vi & armis in mundum obtrusa est: nostra verò fides, per homines inermes, & mites, sola veritatis vi, ac energia, mundum vicit, & Philosophos, ac Imperatores debellavit. Unde egregiè Chrysostomus serm. 3. Pentecostes: *Peragrarunt Piscatores orbem terrarum, & infirmum eum invenientes, ad sanitatem reduxerunt, & in ruina positum, ad stabilitatem revocaverunt; non scuta moventes, non arcus tendentes, non sagittas mittentes, non pecuniam largientes, non in eloquentia confidentes, sed regnum cœlorum possidentes, non habentes humana solatia, habentes autem Dominum secum. Peragrarunt universum orbem oves simul cum lupis, & vulneratæ à bestiis non sunt oves, sed magis lupi ad ovium mansuetudinem sunt conversi.*

Respondeo negari posse antecedens; quanquam enim Deus sub parabola Patris-familias liberè vocaverit ad cœnam omnes invitatos, nihilominus jubet: *Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Unde S. Augustinus epist. 48. ad Vincentium, *Putas neminem posse cogi ad justitiam cùm legas Patrem-familias dixisse servis, quoscumque inveneritis cogite intrare?* Hinc Doctor nu. 2. ait: *Crederem religiosè fieri, si ipsi parentes cogerentur minis, & terroribus ad suscipiendum Baptismum, & ad conservandum postea susceptum: quia esto, quòd ipsi non essent veri fideles in animo; tamen minùs malum esset eis, non posse impunè legem suam illicitam servare, quàm posse eam liberè servare. Item filii eorum, si benè educarent, in tertia, & quarta progenie essent veri Fideles.* Quod utique probat ex decreto Concilii Toletani quarti, ubi legimus can. 56. De Judæis autem præcepit sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre. *Cui enim vult Deus miseretur, & quem vult*
„ *indurat*. Non enim inviti sunt sal-
„ vandi, sed volentes, ut integra fit
„ forma justitię. Sicut enim homo pro-
„ priâ arbitrii voluntate serpenti obe-
„ diens periit: sic vocante se gratia Dei
„ propriæ mentis conversione homo
„ quisque credendo salvatur: ergo non
„ vi, sed libera arbitrii voluntate, ut
„ convertantur, suadendi sunt, non
„ potius impellendi. Qui autem jam
„ pridem ad Christianitatem venire
„ coacti sunt, sicut factum est tempo-
„ ribus religiosissimi Principis Sisenan-
„ di; quia jam constat, eos Sacramentis
„ divinis sociatos, & Baptismi gratiam
„ suscepisse, & chrismate unctos esse,

&

„ & corporis Domini, & sanguinis „ extitisse participes, oportet ut fidem „ etiam,quam vi,vel necessitate susce- „ perunt, tenere cogantur, ne nomen „ Domini blasphemetur,& fides,quam „ susceperunt, vilis ac contemptibilis „ habeatur.

Licèt autem Concilium prohibeat Judæos,& alios infideles cogendos ad susceptionem fidei, & Baptismatis, nihilominus dum utitur particula(*deinceps*) significat, id non semper fuisse illicitum; ac proinde illam coactionem, quæcumque sit, non esse illicitam ex natura rei, sive ex jure naturali, & divino. Unde ibidem subdit: *Qui autem jam pridem, ad Christianitatem coacti sunt venire, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisenandi*, &c. *Ergo*, inquit Doctor supra num. 3. *in hoc approbat tanquam Principem religiosum*, non ob ipsius egregiam fidem, & alia facta pietatis, de quibus ibi nulla est mentio; sed, *quia infideles coegit ad fidem*. Simili ratione laudibus celebrantur omnes illi Catholici Principes, qui leges severissimas, non solùm in infideles, sed etiam in hæreticos ediderunt, nisi ad Ecclesiam Catholicam sese reciperent.

Adde quòd si coactio illa jure naturali, & divino foret illicita; maximè, quia induceret ad fictam, & dumtaxat externam susceptionem Baptismi: sed plerumque contingit, ut, qui sic compelluntur,non solùm fidè,sed ex animo Baptismum suscipiant:nam,inquit sanctus Augustinus epist.60.*Multis profuit (quod experimentis probavimus, & probamus) priùs timore, vel dolore cogi, ut posteà possint doceri, aut quod jam verbis didicerant, opere sectari*. Quod utique plurimis probat, maximè verò exemplo Conversionis S. Pauli, scribens: *Cùm Petrum,& alios Apostolos solo verbo vocasset, Paulum priùs Saulum, Ecclesiæ suæ posteà magnum ædificatorem, sed horrendum anteà vastatorem non solùm voce compescuit, verùm etiam potestate prostravit,atque ut infidelitatis tenebris sævientem,ad desiderandum lumen cordis urgeret, priùs corporis cæcitate percussit... Ubi est, quod isti clamare consueverunt, liberum est credere, vel non credere? Cui vim Christus intulit? quem coegit? Ecce habent Paulum Apostolum, agnoscant in eo priùs cogentem Christum, & posteà docentem, priùs ferientem, & posteà consolantem... Cur ego non cogeret Ecclesia perditos filios ut redirent, si perditi filii coegerunt alios, ut perirent? &c.* Idem probat S. Doctor exemplo ovis à grege aberrantis, quam inventam ad ovile dominicum, si resistere voluerit, flagellorum terroribus, vel etiam doloribus revocare juvat.Probat etiam parabola Patris-familias præcipientis servis, ut quos invenerint in viis, & sepibus, ideſt, in hæresibus, & schismatibus, cogant intrare.

Nec dicas, id quidem verum esse de hæreticis, qui Christo nomen suum per Baptismum dederunt: non autem de infidelibus non baptizatis. Quamquam enim præcipuus S. Augustini scopus in illa epistola sit, ostendere Bonifacio viro militari, ad quem ipsam dirigit, hæreticos,maximè Donatistas legitimè, ut ad Ecclesiam redeant, posse compelli: nihilominus ipsius rationes idem probant de quibusvis infidelibus; unde priùs scripserat, *Si equus,& mulus,quibus non est intellectus,morsibus, & calcibus resistunt hominibus, à quibus eorum vulnera contrectantur, & cùm inter dentes eorum, & calces sæpè homines periclitentur, & aliquando vexentur, non tamen eos deserunt, donec per dolores, & molestias medicinales revocent ad salutem: quantò magis homo ab homine, & frater à fratre ne in æternum pereat,non est deserendus, qui correctus intelligere potest quantùm sibi præstatur beneficium, quando se persecutionem perpeti quærelatur?* Unde concludit: *Quando Imperatores pro falsitate contra veritatem*

tem constituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perseverantes: quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sævientes, & corriguntur intelligentes: quicumque ergo legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium: quicumque autem legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Non igitur, absurda est subtilis Doctoris sententia, quando censet non illicitum esse aliquando infideles cogere ad fidem amplexandam, quando maximè illa coactio profutura est eorum posteritati, eò quòd ipsorum filii tandem aliquando perfecti Catholici sint futuri. Non enim est ipsius mens, qualemcumque coactionem, in quibuscumque circumstantiis jure divino esse permissam, sed moderatam, ubi, & quando recta ratio dictat illam vergere, non in destructionem fidei, sed in ædificationem; non in odium, sed potiùs in amorem, nisi aliter per Ecclesiam fuerit sancitum.

Quæstio Quarta.

Quænam præviæ dispositiones requirantur in adulto, ut validè, & debitè Baptismum suscipiat?

Notandum primò, præsentem difficultatem moveri maximè de quadruplici dispositione hominis adulti accedentis ad suscipiendum Baptisma; nempe de *fide*, quæ excludat omnem infidelitatem, & errorem; *consensu*, qui coactionem non admittat, *sincera voluntate*, quæ simulationem, & fictionem removeat, denique *pænitentia*, quæ animum à peccatis revocet, & ad Deum convertat.

Porrò constantissimum est fidem in adulto requiri ad obtinendam gratiam justificationis; nam Matthæi ultimo Christum Apostolos delegans ad conversionem gentium, præcipit: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes, &c.* ubi vult doctrinam præmitti Baptismo ob necessitatem fidei; *Fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Dei*, idest, prædicationem. Hinc Marci ultim. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.*

Quapropter Eunucho Baptismum postulanti dixit Philippus Actor. 8. *Si credis, licet.* Cui cùm Eunuchus dixisset, *Credo*, statim eum Philippus baptizavit. Hanc etiam veritatem constantissimam habuerunt omnes SS. Patres, exigentes confessionem fidei à Catechumenis, tanquam dispositionem necessariam ante Baptismum. Ita *S. Dionysius* lib. de Ecclesiastica Hierarchia, cap. 2. Origenes homil. 5. in lib. Num. *Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi 2. *Basilius* lib. 3. ad Eunomium. *Chrysostomus* in caput 15. ad Corinth. & alii Patres Græci.

Quibus adstipulantur etiam Latini, *Tertullianus* de spectaculis cap. 4. *Cyprianus* epist. 70. & 76. *Ambrosius* lib. de SpirituS. cap. 11. *Hieronymus* dialog. contra Luciferianos cap. 5. & *S. Augustinus* lib. de fide, & operibus cap. 9. & 20. Idem decernunt Concilia, *Laodicenum*, can. 49. & 47. Sexta Synodus *Constantinopolitana*, cap. 7. ac novissimè *Tridentinum*, sess. 6. c. 6. fidem constituit tamquam primam dispositionem adulti ad justificationem, cujus rationem subdit cap. 8. quia est *radix, & fundamentum justificationis*.

Non tamen necessariò fides prærequiritur in suscipiente ut validè baptizetur, sicut præclarè docet S. Augustinus lib. de Baptismo cap. 14. ubi ait; *Nec interest cùm de Sacramenti integritate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus sit ille, qui accipit Sacramentum: Interest quidem plurimum ad salutis viam; sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest; fieri enim potest ut homo in-*

integrum habeat Sacramentum, & perversam fidem.

Notandum secundò, ex Doctore subtili in 4. dist.4. qu. 4. num. 2. adultum posse distingui duplicem; alium scilicet ætate solùm, alium verò ætate, & ratione simul: *Prior* est, qui licèt adoleverit ad plurimam ætatem, tamen non est rationis compos, idque vel à nativitate sua; vel licèt aliquando habuerit usum rationis, eum tamen non obtinet, dum occurrit occasio suscipiendi Baptismum, sed speratur eum aliquando habiturum. *Posterior* verò ille est, qui plenâ, & perfectâ ratione actualiter potitur: de utroque autem movetur quæstio, utrum sine consensu baptizari possit.

Porrò ex eodem Doctore in 2. d. 41. quæst. unicâ, triplex est consentiendi, vel dissentiendi modus, nempe actualis, virtualis, & habitualis. Consensus *actualis* est ille, quo quis de facto vult, & consentit, ac determinat aliquid agere, vel suscipere: *Virtualis* ille est, qui aliquando actualiter fuit elicitus, nec revocatus est; sed manet in virtute, quia nempe voluntatem excitavit ad effectum ponendum, per applicationem mediorum, qualis consensus est in eo, qui distrahitur, dum id exequitur, quod voluntate determinata faciendum susceperat: *Habitualis* verò est voluntas inefficax, qua quis vult quidem effectum, non tamen applicat media pro eo tempore, quo habetur, licèt removeat obicem contrariæ voluntatis, idque vel negativè, per suspensionem actus non consentientis, sive contrariè per elicitionem actus dissensus. Nam, ut docet Doctor præfata dist. 4. quæst.4. num.3. aliquis potest diei non consentire duobus modis, nempe vel *contrariè*, vel *negativè*. Negativè, *tantùm negat actualem consensum*: Contrariè *verò ponit actualem dissensum.* Cujus discriminis hanc rationem profert; *quia*, inquit, *non est idem, non velle, & nolle*; nam non velle significat suspensionem actus volendi: nolle autem positionem actus non volendi.

Rursus, qui dissentit *contrariè*, seu positivè, vel dissentit *simpliciter*, itaut ratione velit actionem; vel tantùm *secundùm quid*, itaut nollet quidem talem actionem, si non esset periculum cavendum; sicut, inquit ibidem Doctor, projiciens merces in mare, ut fugiat submersionem, simpliciter vult projicere merces, nam potentiam suam motivam ad projiciendum voluntas movet imperando, & ipsa seipsam liberè movet, quia cogi non potest: simpliciter ergo volens projicit; sed secundùm quid nolens, hoc est, sub conditione nolens, quia mallet si posset, alio modo salvare vitam. Quæritur ergo, quisnam ex illis modis consentiendi, requiratur, & sufficiat ad validè recipiendum Sacramentum.

Notandum tertiò ex Doctore *ibidem*, *qu.5. num.2.* aliquem posse rem intendere, & exequi fictè duobus modis; fictio enim, ut in actibus humanis invenitur, consistit in eo, quòd aliquis exteriùs prætendat, aut præseferat, quod interiùs non intendit: in verbis dicitur *mendacium*, in operibus autem *simulatio*: at ex communi Theologorum usu appellatur *fictio*, quæ respectivè ad susceptionem Sacramenti, duplex est: *prima*, quando reverà recipiens Sacramentum nullomodò intendit illud recipere, licèt exteriùs id se velle simulet: *secunda* respicit dispositionem præviam ad debitè recipiendum Sacramentum, quam utique dispositionem suscipiens Sacramentum simulat se habere, quæ tamen caret, putà cùm simulat se credere mysteria, quorum fides exigitur, nec tamen credit: vel simulat se pœnitere de peccatis ante Baptismum commissis, licèt de facto non pœniteat, vel si in ipsamet susceptione Sacramenti actu mortaliter peccet per pravum internum affectum.

His

His ita præmissis, quatuor supersunt determinanda: *Primum*, utrum, & quando adultus, qui non est rationis compos, possit licitè baptizari: *Secundum*, utrum adultus non consentiens revera recipiat Baptismum: *Tertium*, utrum qui fictè accedit ad Baptismum, suscipiat illius effectum: *Quartum*, utrum impœnitens debitè Baptismum suscipere valeat?

Conclusio Prima.

Adultus ratione destitutus à nativitate, si lucidum non habeat rationis usum, validè, & licitè baptizatur. Ita Doctor præfatâ *quæst*.4. *nu*. 2. ubi hanc difficultatem ita luculenter explicat, ut non solùm ejus doctrinam, sed, & verba hic lubeat exscribere. Ait autem: De illo adulto idem dicendum esse, ac de „ parvulo, cum hoc solo discrimine, „ quòd si speratur ipsum aliquando cu„ randum, & usurum ratione, expe„ ctandum est tempus illud, ut cum „ majori reverentia suscipiat Sacra„ mentum. Si autem desperatur de eo, „ quòd ad usum rationis nunquam at„ tingat, statim conferendum est sibi „ Sacramentum: quia nulli Deus ex„ cludit remedium ad salutem. De se„ cundo, scilicet nunc non utente, qui „ aliquando tamen usus est ratione, „ dico quòd supponitur nunc habitua„ liter consentiens, vel dissentiens, se„ cundum quod se habuit in sanitate, „ ante istud impedimentum immedia„ tè, scilicet si tunc actualiter consensit, „ judicatur nunc habitualiter consen„ tiens; si tunc actualiter dissensit, nunc „ judicatur habitualiter dissentiens. Et „ dixi, *immediatè*, ita quòd inter actum „ illum & istud impedimentum, non „ interveniret motus voluntatis oppo„ situs. Et sic universaliter dico, quòd „ iste habitualiter se habens, potest re„ cipere Sacramentum, sicut potuit „ priùs, quando actu sic, vel sic, ha„ buit. Qualiter autem actualiter se „ habens, possit baptizari, statim „ dicetur in tertiò membro.

„ Sed expedit ne talem baptizari? „ *Multa enim licent, quæ non expe„ diunt*. 1. Corinth. 6. *Respondeo*, si „ speretur eum rediturum ad usum ra„ tionis, magis expedit tempus expe„ ctare, quo utetur ratione, putà de „ dormiente, tempus vigiliæ expedit „ expectare: & furioso tempus lucidi „ intervalli. Si autem non speretur, „ putà de eo, qui incidit in perpetuum „ impedimentum usûs rationis, eum „ expedit baptizare, si tamen est ca„ pax Baptismi; quia aliàs exponeretur „ periculo damnationis. Qualiter au„ tem sit capax, statim dicetur de uten„ te ratione. Hæc Doctor.

Id ipsum colligitur ex Rituali Romano tit. *de Baptismo*, ubi legimus: *Amentes, & furiosi non baptizentur, nisi tales à nativitate fuerint: tunc enim de iis idem judicium faciendum est, quod de infantibus; atque in fide Ecclesiæ baptizari possunt. Sed si dilucida habeant intervalla, dum mentis compotes sunt baptizentur, si velint. Si verò antequam insanirent, suscipiendi Baptismi desiderium ostenderint, ac vitæ periculum immineat, etiamsi non sint compotes mentis; baptizentur. Idemque dicendum est de eo, qui lethargô aut phrænesi laborat, ut tantùm vigilans, & intelligens baptizetur, nisi periculum mortis impendeat, si in eo priùs apparuerit Baptismi desiderium*.

Ubi *primò* prohibet baptizare amentem, aut furiosum, *Secundò* permittit, si sit perpetuò amens. *Tertiò*, etsi non sit perpetuò amens, si dum dilucida habebat intervalla, Baptismum desideravit: tunc enim baptizari potest, etiam in amentia, si nempe sit periculum vitæ.

Conclusio Secunda.

Adultus, qui nullatenus consentit, invalidè recipit Sacramentum: secus verò si saltem secundùm quid consentiat. Hæc est communis quantùm ad primam partem, illamque expressè tra-

dit Innocentius, cap. *Majores* de Baptismo,& ejus effectu, ubi ait: *Ille verò, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti, quia plus est expressè contradicere, quàm minimè consentire*, & probat à simili: *Sicut*, inquit, *nec ille notam alicujus reatûs incurrit, qui contradicens penitus, & reclamans thurificare idolis, cogitur violenter*.

Idem decernit ibidem Pontifex de illo, qui in somno, vel amentia suscipit Sacramentum Baptismi, non retractata priori voluntate de Baptismo nunquam suscipiendo; *Dormientes autem*, inquit, *& amentes si priusquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, & fuerint si sic emersi* (aliàs immersi) *characterem non suscipiunt Sacramenti*.

Ratio autem hujus veritatis petitur à voluntate Christi D. qui poterat quidem absolutè Sacramenta sic instituere, ut etiam prodessent nolentibus; ea tamen non sic instituisse colligitur ex sensu D. D. & Ecclesiæ, *Congruentiam* verò, assignat Doctor. 4. *dist.4. quæst.4. nu. 3.* ubi: ait. Si ergo iste sit utroque „ modo (negativè, & contrariè, simpliciter, & secundùm quid) dissentiens, dico quòd non recipit Sacramentum; quia Deus per Sapientem dicit Prov. 23. *Fili præbe mihi cor tuum*, nolens aliquem omnino invitum adscribi familiæ suæ: suscipiens autem Baptismum adscribitur per hoc familiæ Christi.

„ *Addit Doctor*: Neque oportet hic distinguere de reclamante, sive protestante signo exteriori suum dissensum, & de non reclamante; quia in rei veritate si est dissensus, omnino idem est quoad Deum: tamen quoad judicium Ecclesiæ judicantis de manifestis, & eum, qui tacet præsumentis consentire: non cogetur reclamans ad observantiam Religionis Christianæ; cogetur autem non reclamans. Nec in hoc potest argui Ecclesia, quòd isti nolenti; tamen non reclamanti fiat injuria. Minus enim malum est sibi, quòd invitus servet legem Christianam, quàm quòd impunè permittatur agere contra eam: quia minus malum est invitum aliqua bona facere, & mala fugere, quàm liberè & impunè mala agere, & bona dimittere.

Dices 1. Innocentius III. eodem cap. *Majores*, ait, *Sunt nonnulli, qui dicunt, quòd sacramenta quæ per se sortiuntur effectum, ut baptismus, & Ordo cæteraque similia, non solùm dormientibus, & amentibus, sed invitis, & contradicentibus, etsi non quantùm tamen ad characterem conferuntur; cùm non solùm parvuli, qui non consentiunt, sed, & ficti qui quamvis non ore, corde tamen dissentiunt, recipiant sacramentum*. Igitur invitis, & renuentibus potest validè ministrari baptismus.

Nego consequentiam. Nec enim ea est summi Pontificis Innocentii sententia, sed solùm refert quid alii sentiant, unde continuò subjungit: *Sed opponitur talibus, quòd qui fuissent inviti, & reluctantes immersi, saltem ratione sacramenti ad jurisdictionem Ecclesiæ pertinerent; unde ad servandam regulam fidei Christianæ, forent rationabiliter compellendi: verùm id est religioni Christianæ contrarium, ut semper invitus, & penitus contradicens, ad recipiendam, & servandam Christianitatem, aliquis compellatur. Propter quod inter invitum, & invitum, coactum, & coactum alii non absurdè distinguunt; quòd is qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, & ne detrimentū incurrat baptismi suscipit sacramentum talis (sicut, & is qui fictè ad baptismum accedit) characterē suscipit Christianitatis impressum*. Quibus verbis Pontifex concedit quidem invitum dumtaxat secundùm quid posse quidem validè baptizari; non verò

rò eum, qui absolutè ad baptismum suscipiendum compelleretur.

„ *Secunda pars probatur* ab eodem „ Doctore *ibidem*, nempe quòd dissentiens tantùm secundùm quid, hoc „ est timore alicujus mali incurrendi, „ si Sacramentum non susciperet, reverà baptizetur; Si autem, *inquit*, „ secundùm *quid* dissentiat, sed simpliciter consentit; & hoc non tantùm in illam ablutionem, tanquam „ in quoddam balneum, sed in ablutionem eo modo, quo illam intendit „ facere Ecclesia, ille simpliciter recipit Sacramentum; quia simpliciter „ est volens, licèt secundùm *quid* nolens, & de tali loquitur illud Concilium Toletanum, quod allegatur „ *Extrav.* de Baptismo, & ejus effectibus, cap. *Majores*: Quòd illi qui jampridem ad Christianitatem coacti „ sunt, quia jam constat Sacramentis „ divinis associatos, oportet, ut fidem „ quam necessitate susceperunt, tenere „ conantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, contemptibilis habeatur.

„ Exemplum hujus, qualiter aliquis „ potest consentire in illam ablutionem suscipiendam, eo modo, quo „ confertur ab Ecclesia, & tamen nollet, si posset evadere tormenta, quia „ non credit eam aliquid valere, sicut „ potest haberi de eo, qui non credit „ verba incantationis posse habere aliquem effectum, tamen concedit „ incantanti, quòd dicat illa verba super eum, ea intentione, qua solet ea „ dicere, dicendo in corde suo, valeant „ quantùm valere poterunt: iste verè „ diceretur incantatus: etsi talis incantatio super aliquem diceretur „ consecratio diabolo, ille esset diabolo consecratus. Patet autem differentia istius membri secundùm *quid*, „ dissentientis à membro præcedenti: „ quia ille simpliciter dissentiens, omnino non recipit Sacramentum, & „ ideo cessante dissensu esset simpliciter baptizandus. Iste verò, quia simpliciter consentit, licèt secundùm „ quid dissentiat, est baptizatus, & „ cessante dissensu illo secundùm *quid*, „ non est iterum baptizandus.

„ Si quis autem non consentiat tantùm negativè, dico, quòd recipit Sacramentum, si consensit virtualiter; „ quia noluit Deus obligare hominem „ ad impossibile, vel secundùm statum „ hujus vitæ nimis difficile. Nunc autem non distrahi, nimis videtur homini difficile pro statu: quia secundùm August. 3. de lib. arb., *Non est in voluntate nostra, quin visis tangamur*: „ Ergo noluit Deus salutem hominis „ ponere in ista conditione, *si non distrahatur*. Nec ergo voluit obligare „ eum, qui in suscipiendo Baptismum, non distraheretur. Et ita est „ universaliter in aliis Sacramentis. „ Sacerdos etiam in consecrando Eucharistiam, non obligatur necessariò, dico ad hoc, ut non sit distractus. Verè enim conficit distractus, „ dum tamen prius induendo se, intenderet celebrare Missam, secundùm morem Ecclesiæ.

„ Etsi quæras, esto quòd non consentiens actualiter, tamen consentiens virtualiter (eo modo, quo positum est exemplum de Sacerdote „ celebrante) recipiat Baptismum, „ nunquid & ille qui solùm consentit „ habitualiter, recipit? Distinctio autem istorum, *virtualiter*, & *habitualiter*, patet 2. lib. *distinct.* 41. Et „ esto quòd sic, nunquid ille, qui tantùm negativè non consentit, negativè, etiam non dissentit? Quia nec „ actum, nec habitum oppositum habet.

„ *De primo* posset dici, quòd talis judicatur habitualiter consentiens, „ quia aliquando habuit consensum „ actualem, non interveniente dissensu; & talis, licèt utens ratione, reci

„ cipit Sarramentum: quia non videtur propter aliquam conditionem minus capax, si utitur ratione, quàm si priùs usus, non utatur nunc: sed in tali non utente nunc, priùs tamen uso, sufficeret habitualis consensus: ergo & hoc.

„ *De secundo*, licèt difficile esset aliquem talem invenire, præcipuè qui priùs aliquando cogitasset de Baptismo; quia vel tunc placuisset sibi baptizari, vel non placuisset, imò displicuisset; & secundùm ultimum modum judicaretur talis habitualis consensus, vel dissensus esse inposterùm; tamen si quis esset omnino non consentiens, nec dissentiens, tam actualiter, quàm habitualiter: & tamen utens ratione, non esset capax Baptismi, quia ex quo utitur ratione, oportet quod habeat devotionem aliquam ad Sacramentum, si debet sibi valere; aliter enim videretur contemnere.

Quibus omnibus Doctor quinque potissimùm determinat: *Primum*, quòd dissentiens negativè, aut contrariè non baptizetur validè. *Secundum*, quòd qui dissentit dumtaxat secundùm quid, reverà baptizetur, quia censetur simpliciter consentire. *Tertium*, quod consensus virtualis sufficiat, ut quis non solùm validè, sed & debitè baptizetur: si enim intentio virtualis sufficiat in Ministro, multò magis in suscipiente, minor enim requiritur intentio in suscipiente, quàm in Ministro, ut diximus agendo de necessitate Ministri. *Quartum*, quòd consensus habitualis sufficiat ad validam receptionem Sacramenti: quia voluntas præterita reputatur semper perseverare donec revocetur. Quod utique pariter docet Innocentius ca. *Majores*, ubi dicit, quod amentes, & dormientes, qui jam consenserunt; nec posteà dissenserunt, validè baptizentur. Quod utique pariter determinant Concilia. Concilium Carthaginense 3. ca. 34. ubi ait; *Ut ægrotantes, si pro se respondere non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur. Similiter & de pænitentibus agendum est*. Idem decernit Concilium Arausicanum I. cap. 11. aliàs 12. Subitò *obmutescens, prout statutum est, baptizari aut pænitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu*. *Quintum* denique, quòd qui indifferenter se habet, id est, qui nec consentit, nec dissentit, non recipit Sacramentum.

Dices: Innocentius præfatò cap. *Majores*, ait: *Tunc characterem Sacramentalem imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem*. Sed in eo, qui nec consentit, nec dissentit, non est contraria voluntas; igitur in ipso imprimitur character Baptismi, & subinde validè baptizatur. *Deinde* in Extrema-Unctione suscipienda nullus requiritur consensus: igitur nec in Baptismo.

Respondeo ad primum, Innocentium nomine *contrariæ voluntatis*, significare etiam illam, quæ negativa est: ait enim. Ille verò qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti; ubi verba illa, *sed penitus contradicit*, non adduntur per modum dubitationis, sed per modum augmenti, ut ibidem optimè observat Hiquæus, quia casus propositus fuit de iis, qui ad Baptismum inviti rapti fuerant, in quibus dicit Baptismum esse nullum: quia, *inquit*, plus est contradicere, quàm minimè consentire; ubi etiam supponit hunc validè baptizari, qui enim consentit, non censetur invitus.

Ad secundum dico, non esse paritatem; quia Extrema-Unctio non supponit alium consensum, quàm consensum universalem hominis fidelis & pœnitentis, qui in ipso mortis articulo, non abs re supponitur velle omnia media

ad

ad salutem conducentia sibi adhiberi. Unde Rituale Romanum titulo de sacramento Extremæ-Unctionis docet: *Infirmis qui dum sana mente, & integris sensibus essent, illud petierunt, seu verisimiliter petiissent, seu dederunt signa contritionis, etiamsi deinde loquelam amiserint, vel amentes effecti sint, vel delirent, aut non sentiant, nihilominus præbeatur.*

CONCLUSIO TERTIA.

Adultus, qui reus est alicujus peccati mortalis actualis, necessariò debet agere pœnitentiam, & reverà dolere de peccatis commissis, ut dignè, ac debitè Baptismum suscipiat. Hæc est communis apud Theologos, & probatur primò ex Scriptura sacra. *Actor.* 2. ubi S. Petrus videns Judæos, quibus fuerat concionatus, paratos ad id omne exequendum, quod ipsis necessarium præscriberet ad salutem, dixit; *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum, in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti.*

Hinc Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. declarat pœnitentiam esse necessariam in adulto accedente ad Baptismum, ut digné ejus effectum percipiat, loquens enim de præparatione necessaria ad justificationem, ait. *Propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet.* Unde Can. 3. definit. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio; hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificatio, & gratia conferatur, anathema sit.*

Nec abs re quidem, ad omne enim justificationem hominis peccatoris, utpote rem maximè supernaturalem, prærequiritur dispositio supernaturalis, saltem in modo. Unde idem Concilium sess. 14. cap. 1. ait. *Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam, & justitiam assequendam necessaria: illis etiam, qui Baptismi Sacramento ablui petivissent, ut perversitate abjecta, & emendata, tantam Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur.*

Eamdem veritatem propugnat Doctor subtilis, nam *dist.* 4. *qu.* 5. *num.* 2. ait. *Alio modo potest aliquis esse fictus, ostendendo se esse dispositum ad recipiendum Sacramentum, & tamen non est dispositus interiùs: vel quia non habet rectam fidem, vel quia habet aliquod peccatum mortale tunc in actu, vel præteritum, de quo nullomodo atteritur, vel conteritur.* Loquitur autem de Sacramento Baptismi, ac proinde supponit, Baptismum non justificare adultum reum alicujus peccati actualis, sine prævia attritione, vel contritione.

Dices. Idem Doctor videtur asserere homini peccatori adulto non esse absolutè necessarium dolorem de peccato, sed solam voluntatem recipiendi Sacramentum, sine complacentia actuali in peccato, ait enim in 4. *dist.* 14. *qu.* 3. *art.* 3. *Sicùt ergo adultus primam gratiam delentem originale potest habere duplici via, vel ex bono motu disponente ad illam de congruo, vel ex susceptione Sacramenti, ita & in proposito,* &c. *Hoc declaratur sic, quia ad primam susceptionem gratiæ, requiritur aliquis motus meritorius de congruo: ad secundam autem non requiritur, nisi voluntaria susceptio Baptismi, & sine fictione, hoc est, cum intentione suscipiendi quod confert Ecclesia, & sine actu, vel voluntate peccati mortalis, ita quod in primo requiritur aliquod opus intrinsecum, aliquo modo acceptum, tanquam meritum de congruo; in secundo solùm requiritur opus exterius cum amotione interioris impedimenti; non solùm ergo attritus per aliquod tempus,* &c.

Respondent aliqui his verbis, Doctorem

rem non asserere quòd non requiratur pœnitentia ad dignam susceptionem Baptismi, sed quod non requiratur contritio perfecta, quæ extra Sacramentum justificet, de qua contritione ut plurimum tota illa distinctione. Verùm, inquit Hiquæus in commentario, non est necessarium ad hoc recurrere; quia clarè loquitur, si membra discursus ejus discernamus, & scopum perpendamus.

In principio enim illius articuli rejicit sententiam Magistri *in dist.* 18. asserentis Sacerdotem Evangelicum non remittere peccata, sed ostendere remissa. Hanc impugnat Doctor, quia derogat Sacramento Pœnitentiæ, quia sic nunquam remitteret peccata, sed supponeret remissa per veram Contritionem, & consequenter non esset secunda post naufragium tabula. Subdit sententiam Alensis, qui dicit ad Sacramentum Pœnitentiæ adeo requiri dispositionem congruam, ut per Sacramentum remittatur peccatum, non tamen alligasse virtutem suam Sacramentis, quin sine ipsis remittat peccatum per perfectam dispositionem extra Sacramentum: quia est majoris misericordiæ, duplicem viam, & medium remittendi peccati instituere, quàm ad unum tantùm arctare.

Subdit autem Doctor exemplum de Baptismo adulti, & remissione peccati originalis per duplicem illam viam, nempe *vel* per bonum motum voluntatis, tanquam meritum de congruo, *vel* per realem susceptionem Baptismi, excludendo fictionem, ut inde probet etiam peccatorem post Baptismum utroque modo justificari, sive per Contritionem, sive per Sacramentum Pœnitentiæ, supposita attritione, quod denotat illa clausula, *ita & in proposito*, &c. id est, de Pœnitentiæ Sacramento.

Et amplius subdit declarationem: *Hoc*, inquit, *declaratur sic*, &c. *quia ad primam susceptionem gratiæ* (nempe ab adulto, quando justificatur à peccato originali extra Sacramentum) *requiritur aliquis motus meritorius de congruo*, &c.

Præfatis itaque verbis nil aliud innuit Doctor, quàm quòd adultus, qui nullum admisisset actuale peccatum, non aliam ad recipiendum effectum Baptismi dispositionem exigat, præter voluntatem sinceram recipiendi ejusmodi Sacramentum, loquitur enim dumtaxat de modo, quo remittitur peccatum originale, ut constat ex ejus verbis; non autem sermonem ibi facit de peccato actuali, ad quod delendum, ultra voluntatem recipiendi Sacramentum Baptismi; requiritur etiam pœnitentia, seu dolor de commissione ejusmodi peccati.

PETES, *Utrum illa pœnitentia debeat esse actus contritionis perfectæ, an verò sufficiat attritio?*

RESpondeo, attritionem sufficere; siquidem Sacramentum Baptismi per seipsum habet vim remittendi peccatum, & regenerandi hominem, ut docet Concilium Tridentinum *sess. 6.* cap.4. ubi postquam dixisset, justificationem impii, esse translationem *ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei per Jesum Christum Salvatorem nostrum*, statim subjungit: *Quæ quidem translatio post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non potest.* Quibus verbis Concilium attribuit vim regenerandi, vel ipsi Sacramento realiter suscepto, aut voto illud suscipiendi: votum autem istud aliud non intelligit quàm contritionem perfectam; igitur censet Concilium, Baptismum in re susceptum habere vim justificandi, non autem necessariò supponere hominem jam justificatum per contritionem:

Con-

Confirmatur ex eo quòd idem Concilium, in prœmio sessionis 7. loquens de Sacramentis ait, *Per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel cæpta augetur, vel amissa reparatur*: justitia autem non incipit per aliud Sacramentum, quàm per Baptismum, qui primus est omnium Sacramentorum, & eorum janua, sicut & Ecclesiæ aditus: igitur, &c.

Accedit Concilium Florentinum in decreto Eugenii, ubi loquens de effectu Baptismi, ait: *Effectus Baptismi est remissio omnis culpæ originalis, & actualis*, ac subinde censet Baptismum ex se vim habere remittendi quodlibet peccatum; non autem necessariò debere supponere illius remissionem virtute contritionis perfectæ.

Quam utique doctrinam pridem ante utrumque Concilium docuerat subtilis Doctor *in 4. dist. 14. qu. 4. num. 6.* ubi ait: *Dicitur ergo, quod ita Deus requirat dispositionem de congruo* (scilicet contritionem perfectam) *ad hoc, ut peccatori conferat gratiam per Sacramentum Pœnitentiæ, & hoc non, quod alliget potentiam suam Sacramentis; quin tamen sine dispositione illa prævia, & congrua, quæ sufficeret, conferat per Sacramentum gratiam, & hæc est majoris misericordiæ; scilicet duplicem viam instituere, per quam justificetur peccator, quàm ad unam viam arctare. Sicut ergo adultus primam gratiam delentem originale; potest habere duplici via, vel ex bono motu disponente ad illam de congruo, vel ex susceptione Baptismi: ita & in proposito*, &c.

Dices: Homo per peccatum avertit se à Do, ut ab ultimo fine; igitur ut liberetur à peccato, necessarium est, quòd ad Deum se convertat, ut ad ultimum finem, adeoque per actum charitatis, & contritionis.

Nego ultimam consequentiam: enimverò per contritionem imperfectam, sive Attritionem, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, peccator sufficienter se couvertit ad Deum, tanquam ultimum finem, ut per Sacramentum peccati remissionem obtineat. Quod utique luculenter explicat Doctor in 2. dist. 37. qu. 1. num. 8. *ubi ait*: „ Quod aversio à fine ultimo potest „ intelligi dupliciter, vel formaliter, „ vel virtualiter; formaliter, vel contrariè, vel negativè, sic quod voluntas nolit illum finem, & tale nolle „ est odire; vel non velit cùm deberet „ velle, & tale non velle est omittere „ illud præceptum. *Diliges Dominum* „ *Deum tuum*. Virtualiter sic, quòd „ quando aliquid est necessarium ad „ consequendum finem ultimum, voluntas aversa ab illo, in hoc virtualiter à fine avertitur; sicut intellectus negans conclusionem, virtualiter avertitur à principio, & sic infirmus dicitur averti à sanitate, „ quando avertit se à potu amaro, sine quo non potest haberi sanitas. „ Prima aversio secundùm se est ejusdem rationis; nec includitur formaliter in quolibet peccato; est „ enim odium Dei speciale peccatum. „ Secundo modo aversio est communis omni peccato mortali, quia in „ omni tali peccato mortali voluntas „ inordinatè se habet respectu alicujus necessarii ad finem. *Hæc Doctor*. Subsumo: Atqui per attritionem statim descriptam; voluntas antea à Deo per peccatum aversa ordinatè se habet respectu omnium necessariorum ad consequendum finem ultimum: ergo talis attritio proximè disponit peccatorem ad remissionem peccatorum in Sacramento Baptismi Impetrandam. Consequentia est evidens. Probatur subsumptum ex verbis Christi Matth. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*.

CON-

CONCLUSIO QUARTA.

Qui ficta pietate accedit ad Sacramentum Baptismi, validè quidem baptizatur, non tamen recipit gratiam sanctificantem, nisi dum fictio illa, seu obex sublatus fuerit. Hæc est communis, & primam illius partem docet Doctor dist. 4. quæst. 5. ubi ait, num. 2. *Dico*, quia nolentem Deus non „ justificat, secundùm illud Augustini: „ Qui creavit te sine te, non justificabit te sine te. Iste, qui habet actualiter obicem contra gratiam, putà infidelitatem, vel aliquod peccatum, quod tunc actu voluntatis committit, vel quod priùs commisit, & nullomodò sibi displicet, nullomodò recipit gratiam, secundùm Augustinum ubi suprà: *Omnis, qui suæ voluntati arbiter constitutus est, &c.* & de isto „ intelligitur illud Sap. 1. *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum.* Quibus verbis subtilis Doctor significat perversam voluntatem illius, qui fictè accedit ad Baptismum, esse obicem ne gratia sanctificans accipiatur, de quo certè nulla est controversia.

Porrò hanc veritatem luculenter explicat S. Augustinus lib. 1. de Baptismo, cap. 12. ubi non solum docet fictionem obicem esse, ne baptizandus gratiam sanctificantem excipiat, sed etiam quòd recedente fictione, Baptismus reviviscat ac baptizatus gratiam sanctificantem virtute Baptismi producendam excipiat. Ait autem: Quid si ad ipsum Baptismum fictus accessit, dimissa sunt ei peccata, an non sunt dimissa? Eligant „ quod volunt, utrumlibet elegerint, „ sufficit nobis. Si dimissa dixerint, „ quomodo ergo Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, si in isto ficto remissionem operatus est peccatorum? Si dixerint nòn esse dimissa, „ quæro, si posteà fictionem suam corde concusso, & verò dolore fateretur, denuò baptizandus iudicaretur? „ Quòd si dementissimum est dicere, „ fateantur verò Baptismo Christi baptizari posse hominem, & tamen cor „ ejus in malitia, vel sacrilegio perseverans, peccatorum abolitionem non „ sinere fieri: atque ita intelligant in „ communionibus ab Ecclesia separatis „ posse homines baptizari, ubi Christi „ Baptismus eadem Sacramenti celebratione datur, & sumitur: qui tamen tunc prosit ad remissionem peccatorum, cùm quis reconciliatus unitati, sacrilegio dissensionis exuitur, „ quo ejus peccata tenebantur, & dimitti, non sinebantur. Sicut enim in „ illo, qui fictus accesserat, fit ut denuò „ baptizetur, sed ipsa pia correctione, „ & veraci confessione purgetur, quod „ non posset sine Baptismo, ut quod „ antè datum est, tunc valere incipiat „ ad salutem, cùm illa fictio veraci confessione recesserit: sic etiam iste, qui „ Baptisma Christi, quod amiserunt, „ qui se separaverunt, inimicus charitatis, & pacis Christi, in aliqua hæresi aut schismate accepit; quo sacrilego scelere peccata ejus non dimittebantur, cùm se correxerit, & ad „ Ecclesiæ societatem, unitatemque „ venerit, non iterum baptizandus est; „ quia ipsa reconciliatione, ac pace „ præstatur, ut ad remissionem peccatorum ejus, in unitate jam prodesse „ incipiat Sacramentum, quod acceptum in schismate prodesse non poterat.

Similia habet lib. 3. cap. 13. & lib. 6. c. 5. unde in collatione 54. Carthagine habita contra Donatistas legimus: *Ideo ad Christum venire debent, qui extra Communionem Baptismum ejus habent, non ut quod deerat, adsit, sed ut quod inerat prosit*; nempe ad salutem, peccatorum remissionem, & animæ justificationem.

Ei subscribit author, quisquis est, sermonis de Passione apud Cyprianum, ubi inter cætera hæc habet: *Licèt indigni sint, qui accipiunt; Sacramentorum* ta-

tamen reverentia, & propinquiorem ad Deum parat accessum, & ubi redierint ad cor, constat ablutionis donum, & redit effectus munerum.

Consonat Gregorius lib.5. epist.61. & refertur de consec. dist.4. can.44. *Sanctum*, inquit, *quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cùm vel illi per impositionem manûs Spiritum sanctum acceperint, vel isti propter professionem veræ fidei sanctæ, & universalis Ecclesiæ visceribus fuerint uniti?*

Similia habet S. Isidorus Hispalensis lib.2. Officiorum, cap.24. *Habet quidem Baptismum Christi hæreticus, sed quia extra unitatem fidei, nihil ei prodest: ut ubi ingressus fuerit, statim Baptisma, quod habuerat foris ad perniciem, incipit illi jam prodesse ad salutem.*

Petes, *Quisnam sit ille effectus reviviscentis Baptismi, sublata fictione, & remoto obice indispositionis illius, qui Baptismum susceperat?*

Respondet Doctor præfatâ *q.5. n.4.* Et si objicitur, *inquit*, quomodo habebit iste gratiam Baptismalem, vel „ effectum aliquem Baptismi? Uno mo„ do potest dici, quòd illa fictio non di„ mittitur, nisi per veram Pœnitentiam „ sed ea dimissa habet Baptismus effe„ ctum suum respectu omnium pecca„ torum præcedentium Baptismum, „ quæ tamen non erant causa fictionis „ in Baptismo. V.g. aliquis ante Ba„ ptismum commisit septem peccata „ mortalia, & veniens ad Baptismum „ de sex attritus septimum autem actu „ placet, vel de eo nullomodò atteri„ tur; illud septimum solùm est causa „ (positiva) fictionis ejus in Baptismo: „ oportet ergo, quòd verè pœniteat de „ isto septimo, & in se, & in quantùm „ fuit causa fictionis ejus in Baptismo. „ Quod pro tanto dico, quia fortè pec„ cavit novo peccato mortali (ait for„ tè, quia potuit excusari per ignoran„ tiam) faciens irreverentiam Sacra„ mento Baptismi, recipiendo illud „ cum tali fictione: sed recedente illa „ fictione (quæ fuit impedimentum ef„ fectûs Baptismi) Deus confert gratiā „ baptismalem in remediū contra alia „ peccata, quæ fuissent deleta in Ba„ ptismo, nisi fictio occurrisset. *Et post pauca*: Sicut Deus signo suo priùs ad„ stitisset ad causandum effectum ejus, „ vel dandum, quandò suscipiebatur, „ nisi fuisset impedimentum in susci„ piente; ita paratus est semper post „ susceptionem ejus signi assistere ei, „ qui suscepit, ad causandum effectum „ ejus, quando cessat illud impedimen„ tum. Quomodo evidentiùs, & illu„ striùs potuisset Baptismo, recedente „ fictione, concedere remissionem om„ nis culpæ, & pœnæ?

Porrò quia hic modus dicendi non carebat difficultate, quam ibidem objicit, & probabiliter solvit, hinc solito sui intellectûs acumine rem ponderans, secundum, & tertium modum excogitavit.

Secundum inquam nu.7. ubi ait: Aliter potest dici, quòd quando verè ali„ quem pœnitet de fictione illa, gratia „ infunditur sibi perfectior, quàm esset „ illa, quæ præcisè virtute pœnitentiæ „ infunderetur: ita quòd illa includat in „ se perfectionem gratiæ pœnitentialis, „ & Baptismalis; & hoc modo Baptis„ mus habet effectum; quia gratia æqui„ valens gratiæ baptismali datur pœ„ nitenti de fictione, simul cum illa, „ quam meretur de pœnitendo. *At statim objicit*: Sed contra hoc argui„ tur, quia tunc ille haberet còmmo„ dum de fictione sua, majus quàm si „ tunc non fuisset fictus, & post in pec„ catum cecidisset, simile illi fictioni: „ nam si cecidisset, & modo pœniteret, „ non haberet modo gratiam, nisi tan„ tùm virtute pœnitentiæ. Tu autem di-

,, dicis, illum qui tunc fuit fictus in Baptismo, habere in pœnitendo quasi duplicem gratiam. Itaque propter has inconvenientias ex illa sententia sequendas, non censet absolutè standum huic rationi: quapropter *num.*8. aliam proponit sententiam ad explicandam ejusmodi reviviscentiam Baptismi.

,, *Tertiò modò*, inquit, principaliter (*hoc est ad principalem quæstionem*) potest dici, quòd ille pœnitens de fictione tantùm recipit gratiam virtute pœnitentiæ: & ita non majorem, quàm si non fuisset fictus in Baptismò, & post Baptismum cadens resurgeret per Pœnitentiam.

,, Non est enim verisimile, quòd æquè pœnitenti de æquali peccato, vel minori, non detur æqualis gratia: iste autem lapsus post Baptismum, licèt quantùm ad aliquid, graviùs peccaverit, quàm fictus; tamen fictus quantùm ad aliquid graviùs peccavit, quia Sacramento irreverentiam fecit. Et tunc illa verba, quæ dicuntur de effectu Baptismi, quem sortitur pœnitens, de fictione, intelligenda sunt, non quòd in pœnitentia illa recipiat gratiam aliquam virtute Baptismi (quia susceptio ejus mortua fuit, & mortuus reviviscere non potest) sed absolutus est à præcepto de Baptismo suscipiendo, quia illud implevit: illa autem impletio nil sibi valuit ad salutem ante istam pœnitentiam.

Quibus omnibus Doctor tres modos proponit, quibus intelligi posset Sacramentum Baptismi reviviscere, quàntùm ad effectum, in eo, qui simulatâ pietate illud susceperat: *Primus* quidem modus est, quòd per Pœnitentiam, quam agit ille, qui ficta pietate Baptismum susceperat, remittatur quidem peccatum illius simulatæ, & fictæ pietatis: cætera verò peccata, quæ ante susceptum Baptismum commiserat, remittantur virtute Baptismi suscepti, cui assistit Deus, hoc est, qui semper est præsens Deo, ipsumque movens ad producendum effectum; nempe remissionem peccati, & infusionem gratiæ sanctificantis, quem reverà produxisset in ipsa reali Baptismi susceptione, si non obfuisset obex simulatæ pietatis. Quem utique modum impugnat ibidem Doctor, *Eò quod*, inquit, *nullum peccatum mortale, quod inest post Baptismum, potest deleri sine Pænitentia; quia illa est secunda tabula post naufragium, secundùm Hieronymum: illa autem alia peccata, quæ non sunt causa fictionis, insunt post Baptismum: ergo non delentur, nisi per Pænitentiam: vel si fingas illa deleri per Baptismum, quando tollitur impedimentum effectùs Baptismi, quare non potest ita illa fictio, quæ fuit causa impedimenti, tolli, quando cessat impedimentum per ipsum Baptismum?* Proponit autem ibidem duplicem solutionem hujus instantiæ. *Primo*, quòd Pœnitentia, & Baptismus simul concurrant per modum unius causæ adæquatæ, ad remissionem omnium peccatorum, tam eorum, quæ præcesserunt Baptismum, quàm ipsius fictionis; ita quòd si ille, qui ficte accesserat ad Baptismum, antea commisisset sex peccata mortalia, quibus septimum per illam fictionem in susceptione Baptismatis adjiceret, sex illa priora peccata remitterentur à Deo intuitu Baptismi suscepti: septimum autem intuitu Pœnitentiæ. Unde, inquit Doctor num.6. *Secundùm hoc esset dicendum, quòd illa sex delentur, & quantùm ad culpam, & quantùm ad pœnam, nec de eis oportet habere contritionem, nec Confessionem, nec Satisfactionem, sed solùm de illo septimo, quod fuit causa fictionis.*

Ad secundam partem instantiæ, nempe quòd illa septem mortalia peccata sunt in ipso homine post Baptismum; *Respondet*, non tamen omnia debere per Pœnitentiam expungi: *quia*, inquit, *nul-*

nullum eorum fuit causa, quin essent jam deleta: illud autem septimum fuit causa, quare nec ipsum, nec alia sunt deleta; & ideo rationabile est, quod respectu ejus non habeat Baptismus efficaciam, sed respectu aliorum: quia ipsum formaliter impedivit effectum Baptismi, alia non. Et tunc illa propositio (peccatum mortale post Baptismum non deletur, nisi per pœnitentiam) *debet intelligi de peccato commisso post Baptismum; vel omnino inhærente, sic scilicet, quod de ipso non fuerit Contritio, nec Attritio in Baptismo, nec post Baptismum.* Quoniam autem hæc responsio varias adhuc patitur difficultates, & instantias, idcirco Doctor proponit secundum modum explicandi ejusmodi revivifcentiam.

Secundus itaque dicendi modus, quo fictio illa deleatur, est, quòd gratia baptismalis restituatur, non quidem in se, sed in æquivalenti; ita quòd homini illi, qui fictâ pietate ad Baptismum accesserat, ubi per pœnitentiam resurgit, conferatur uberior gratia, quàm habuisset virtute solius Pœnitentiæ præcisè; quia gratia illa æquivaleret simul gratiæ Baptismali, & Pœnitentiali: ita tamen, ut nullam gratiam reciperet virtute Baptismi ex opere operato, sed tantùm per modum dispositionis præviæ; itaut Baptismus eo in casu se habeat per modum dispositionis ad gratiam illam uberiorem per Pœnitentiam ex opere operato producendam; non quidem ex sola virtute propria ipsius Pœnitentiæ; sed ratione suscepti Baptismi, tanquam dispositionis præviæ.

Ideo autem Baptismus eo in casu dicitur se habere per modum dispositionis ad gratiam, quia baptizatus per susceptum characterem insignitur nova dignitate, ratione cujus adscribitur in familiam Christi, quo fit ut acceptetur ad illam gratiam magis, quàm alius, qui non esset baptizatus. Quod etiam significat author sermonis de Cœna Domini apud S. Cyprianum, ubi loquens de accedentibus ad Baptismum, ait: *Licèt indigni sint qui accipiunt, Sacramentorum tamen reverentia, & propinquiorem ad Deum parat accessum, & ubi redierint ad cor, constat ablutionis donum, & redit effectus munerum; nec aliàs quæri, aut repeti necesse est salutiferum Sacramentum.*

Verùm huic dicendi modo opponit Doctor ipsum non posse admitti; quia, *inquit*, sequeretur, quòd ille, qui fictè accesserat, *haberet commodum de fictione sua magis, quam si tunc non fuisset fictus; & post in peccatum cecidisset simile illi fictioni: nam si cecidisset, & modo pæniteret, non haberet modo gratiam, nisi tantùm virtute pœnitentiæ: tu autem dicis illum, qui tunc fuit fictus in Baptismo, habere in pænitendo quasi duplicem gratiam.*

Huic instantiæ respondet Doctor duobus modis: *Primò*, falsum esse, quod ipse commodum habeat ex sua fictione, imò magis habet detrimentum; *Quia tempore Baptismi, & sequenti usque ad pænitentiam est filius gehennæ, & omnia opera ejus mortua sunt: si autem non fuisset fictus, fuisset tunc, & post usque ad lapsum filius regni, & opera ejus viva, quibus meruisset augmentum gratiæ, & gloriæ. Secundò*, negat quòd lapsus post Baptismum ritè susceptum, & per pœnitentiam resurgens, reportet aliquod commodum ex suo lapsu; licèt recuperet etiam gratiam baptismalem, & aliquid amplius, ut præclare docet *dist.* 22. ubi agit de revivifcentia meritorum per Pœnitentiam, ubi eamdem veritatem nos etiam apertè propugnavimus.

Tertius tandem *modus*, quem proponit Doctor de revivifcentia Baptismi, per sequentem Pœnitentiam, est quòd pœnitens recipit quidem gratiam virtute Pœnitentiæ, per quam remittuntur ei peccata, ipsa quidem fictio directè, cætera verò indirectè: nullam autem gra-

gratiam recipit virtute Baptismi; quia illud indignè recipit. Nec inde sequitur. Baptismum non valere converso ad salutem; licèt enim non valeat quantùm ad gratiam, valet tamen quantùm ad impletionem præcepti: quæ utique præcepti observatio proficit ad salutem, quando ille fictus pœnitentiam agit; siquidem per susceptum Baptismum fit filius regni, & membrum Christi, nec tenetur de novo ad præceptum Baptismi: unde ibidem observat Doctor, *Quod actualiter peccans mortaliter potest implere præceptum affirmativum, etiam in illo actu*: Præceptum enim affirmativum determinat actum quoad substantiam, non verò quoad finem extrinsecum, aut alias circumstantias, quæ separari possunt à substantia actus, prout cadit sub præceptum. Quoniam autem hæc quæstio de reviviscentia Sacramentorum iterum agitanda est ubi erit sermo de Sacramento Pœnitentiæ, idcirco ab ampliori illius examine hic supersedendum judico.

ARTICULUS TERTIUS.

De Baptismi Effectibus, & Ritibus servari solitis in solemni illius administratione.

FOelix Sacramentum aquæ nostræ (ait Tertull. initio lib. de Baptis.) *quia ablutis delictis pristinæ cæcitatis in vitam æternam liberamur*. Nec unus est hic baptismi mirandus effectus, alios enim decem egregiè delibat S. Chrysostomus Homilia ad Neophitos, scribens: *Ecce libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur paulo ante captivi: & cives Ecclesiæ sunt, qui fuerunt in peregrinationis errore, & justitiæ in sorte versantur, qui fuerant in confusione peccati. Non enim tantùm sunt liberi, sed & sancti: non tantùm sancti, sed & justi: non solùm justi, sed & filii: non solùm filii, sed & hæredes: non solùm hæredes, sed & fratres Christi: nec tantùm fratres Christi, sed & cohæredes: non solùm cohæredes, sed & membra; non tantùm membra, sed & templum: non tantùm templum, sed & organa spiritus. Vides quot sunt Baptismatis largitates, & nonnulli deputant cælestem gratiam in peccatorum tantùm remissione consistere: nos autem honores computavimus decem.*

Alias similes, nec equidem his inferiores Baptismi prærogativas sparsim invenies apud cæteros SS. Patres, maximè apud S. Augustinum, qui plurimis honoris titulis a miranda fœcunditate Baptismum commendat; maximè verò quòd sit spiritalis hominis regeneratio, ac resurrectio; ait enim serm. 163. de tempore, *Resurrecturum humanum genus in sæculi consummatione post mortem, nunc resurgit in Baptismo: suscitandus est tunc Dei populus post soporem, nunc suscitatur post infidelitatem: liberandus est tunc à mortali conditione, nunc liberatur ab ignorantiæ cæcitate: renasciturus tunc ad æternitatem, nunc renascetur ad salutem.*

Verùm, quoniam omnes illi mirandi Baptismatis effectus, maximè sunt appendices gratiæ sanctificantis per Baptismum divinitùs infusæ, necnon & characteris per eumdem impressi, de quibus jam multus fuit sermo in priori Disputatione: idcirco ne acta agere videamur, ab eis omnibus effectibus explicandis, (utpote quorum declaratio magis ad Concionatorem, quàm ad Theologum scholasticum spectare videatur) supersedendum judicamus. Duo itaque præcipuè hic discutienda proponuntur. *Primum*, utrùm Baptismus revera deleat omnia omnino peccata, ac debitam eis pœnam exsolvat, & gratiam æqualem omnibus baptizatis conferat. *Secundum*, quænam sint cæremoniæ servandæ in solemni ejus administratione.

QUAE-

Quaestio Prima.

Qualiter Baptismus peccatum, & debitas ei pœnas remittat, ac gratiam conferat?

NOtandum primò, eam esse erroneam, & hæreticam Calvini sententiam, peccata reverà per Baptismum non elui, sed dumtaxat oblevari, siquidem originale peccatum non aliud esse censet, quàm concupiscentiam, quæ etiam in renatis perseverat: Licèt, *inquit*, non eis amplius deputetur ad interitum, & damnationem. Et insuper „ lib. 4. Instit. cap. 15. ait: Ex hoc Sa- „ cramento (Baptismi) quemadmo- „ dum ex aliis, nihil assequimur, nisi „ quantùm fide accepimus si fides „ deest, erit in testimonium ingrati- „ tudinis nostræ, quo rei coram Deo „ peragamur, quia promissionis illic „ datæ increduli fuerimus; quatenus „ verò confessionis nostræ symbolum „ est, testari eo debemus fiduciam no- „ stram in Dei misericordia esse, & pu- „ ritatem nostram in peccatorum re- „ missione, quæ parta nobis est per „ Jesum Christum, nosque in Ecclesiam „ Dei ingredi, ut uno fidei, & charita- „ tis consensu cum fidelibus omnibus „ vivamus unanimes. Quibus verbis significat nullam inesse Baptismo, sicut & aliis Sacramentis efficacitatem circa remissionem peccatorum, quam dumtaxat attribuit merito fidei: neque etiam vult fidei virtutem integram inesse ad diluenda omnia peccata: quippe cùm illa censeat in baptizatis perseverare, non solùm quantùm ad eorum appendices, putà calamitates, & ærumnas hujus vitæ, sed etiam quantùm ad eorum peccatorum defectum, licèt ipsorum turpitudo non appareat, utpote Christi D. meritis per fidem apprehensis, & nobis applicatis, quasi Regio pallio tecta, & obvelata.

Notandum secundò, Pœnas propter peccatum vel proprium, vel alienum luendas, esse duplicis generis: Aliæ enim sunt æternæ: aliæ verò temporales. Æternæ sunt nusquam finienda inferni supplicia, quibus cruciandi sunt reprobi tam Angeli, quàm homines: Temporales sunt, quæ finem obtinent, quales sunt vel ęrumnæ vitæ præsentis, vel Purgatorius ignis, & cruciatus propter leviora delicta post mortem sustinendus.

Insuper, pęnæ vitæ præsentis, vel sunt contractæ præter voluntatem, vel assumptæ voluntariè. *Contractas* pœnas, seu ingestas appello, quæ sunt naturæ per peccatum sauciatæ velut appendices, quales sunt mortalitas, morbi, fames. &c. *Assumptas* pœnas dico eas omnes, quæ voluntariè ab homine pœnitente assumuntur, ut jejunia, & alia ejusmodi corporalia exercitia contra naturæ appetitum, & inclinationem, ut Deo offenso fiat satis. Quæritur autem utrùm omnes ejusmodi pœnæ per baptismum una cum peccatis dissolvantur.

Notandum tertiò, omnes Theologos consentire, gratiam sanctificantem reverà ex opere operato conferri per baptismum, sicut & per alia sacramenta in subjecto non ponente obicem ad illius receptionem. Conveniunt insuper, æqualem gratiam conferri subjectis æqualiter dispositis saltem de lege ordinaria. Utrùm autem de lege extraordinaria Deus aliter disponat, determinandum est in præsenti Quæstione. Porrò illa gratiæ inæqualitas considerari potest vel ex parte Dei illam producentis, vel ex parte Christi illam promerentis, vel ex parte hominis illam suscipientis.

Conclusio Prima.

P*Er Baptismum omnia omninò peccata, tam originale, quàm actuale, sive mortale, sive veniale, reverà diluuntur*. Hæc est de fide, ut colligitur ex illis

illis omnibus Scripturæ textibus, in quibus vis remittendi peccata Baptismo tribuitur; Sic Actor. 2. *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, &c.* Traditur pariter in Symbolo Nycæno, & Constantinopolitano: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Definitur in variis Conciliis, maximè Carthaginensi IV. cap.1. ubi inter dogmata fidei, quæ profiteri debet Episcopus consecrandus. *Quærendum, ab eo, si in baptismo omnia peccata, idest, tum illud originale contractum, quàm illa, quæ voluntariè admissa sunt, dimittuntur.* Et in Florentino in decreto unionis, ubi agens de effectu Baptismi, ait: *Hujus Sacramenti effectus est remissio omnis culpæ, &c.* Ut autem significaret per culpam actualem, etiam venialem intelligere, subjunxit: *Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio, sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regna cælorum, & Dei visionem perveniunt.* Si autem per Baptismum etiam venialia peccata non delerentur, consequens esset, quòd neque remitteretur pœna eis debita, neque sine satisfactione baptizatus statim ad regnum Cælorum perveniret, siquidem, ut legimus Apocalypsis 21. in Civitatem celestem Hierusalem non intrabit aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens.

Eamdem veritatem apertè definit Concilium Tridentinum sess. 4. in decreto de peccato originali; ubi num.5. ait: *Si quis per Jesu Christi D. gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet; sed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema sit.* Cujus quidem definitionis hanc rationem subjicit: *In renatis enim nihil odit Deus: quia nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo, per Baptisma in mortem: qui non secundùm carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & novum hominem, qui secundùm Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; itaut nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur.*

Idipsum apertè docet S. Apostolus ad Ephes.5. ubi ait: *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi, gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, ut sit sancta, & immaculata.* Quomodo autem Ecclesia esset immaculata, & sancta, si baptizati ejus filii essent dumtaxat sepulchra dealbata, intus plena sanie, & fœtore peccati?

Idem docet 1. ad Cor. cap.6. *Nolite,* inquit, *errare, neque fornicari, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt: & hæc quidem fuistis, &c.* Subjungit efficaciam Baptismi, qui hæc omnia delevit; *Sed Abluti,* inquit, *estis, &c.* Ex quibus colligitur veritas fidei definita à Conciliis, nempe peccata tam originalis, quàm actualia, quæ præcedunt Baptismum (de his enim agit Paulus dumtaxat per Baptismum deleri.

Eamdem veritatem docent SS. Patres, Martialis Papa epist. ad Tolosanos, cap.1. *Vos enim estis membra Christi, & corpus immaculatum, nec aliqua in re coinquinatum, neque sordibus obvolutum, &c.* Subdit rationem: *Ita enim sanctificati, & mundati estis aqua regenerationis, &c.* Cyprianus de ablutione pedum: *De abdito, & secretissimo S. Spiritûs munere, hujus gratiæ liquor emanat, sic lavans quos parentalis labes infecerat, ut nec actualis, nec originalis macu-*

cu-

cula sui post ablutionem illam vestigia derelinquat, &c. Lactantius lib.7.cap.5. *Cùm homo cælesti lavacro purificatus exponit infantiam cum omni labe vitæ prioris, & incremento divini vigoris accepto, fit homo perfectus, & plenus.* Rheticius Augustodunensis apud Augustinum lib. 1. contra Julianum, cap. 3. *Hanc esse principalem in Ecclesia indulgentiam neminem præterit, in quo antiqui criminis omne pondus exponimus, & ignorantiæ nostræ prisca facinora delemus,* &c. Ubi loquitur de Baptismo. Hieronymus lib. adversus Ruffinum, cap.6. & epist. 83. ad Oceanum, cap.2. *Omnia scorta, & publicæ colluvionis sordes, impietas in Deum, patricidium, & incestus in parentes, atque in extraordinarias voluptates utriusque sexus mutata natura, Christi fonte purgantur, &c. Omnia in Baptismate condonata sunt crimina; nec post indulgentiam Judicis est metuenda severitas, dicente Apostolo. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine D. nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri, omnia peccata donata sunt* &c.

S.Ambrosius hanc Baptismi virtutem multis eloquenter prosequitur serm.131 Pauca tantùm seligimus. *Quænam est illa aqua, quæ consumit flammas, nec ipsa consumitur à peccatoribus, sed gehennæ consumit incendia? Quæ dum per Baptismum infunditur, & ipsa in hominibus, & tartari restinguit ardorem?* Et post aliqua: *Sed nec mirum, si in Baptismi Sacramento aperiatur infernus, cùm tunc quoque reseretur, & cælum. Aperiuntur enim hæc elementa; ut ad lavacrum Christi conveniant libertas, & gratia. Libertas enim resurrecturis tribuitur, gratia regnaturis. Illi eruuntur de pena, hi assumuntur in gloria,* &c. Et cap. 3. libri de iis qui initiantur, cùm multa dixisset, ut aquæ Baptismalis virtutem efferret, concludit: *Aqua est ergo, quâ caro mergitur, ut omne abluatur peccatum, sepelitur illic omne vitium,* &c.

Idem docet S. Augustinus maximè in omnibus operibus, quæ adversus Pelagianos edidit, præsertim verò lib.1.ad Bonifacium, contra duas epistolas Pelag. cap. 13. ubi refert calumniam Pelagianorum imponentium Catholicis, quòd dicerent, *Baptisma non dare omnium indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur.* Cui calumniæ respondens S. Augustinus, ait: *Quis hoc adversus Pelagianos, nisi infidelis affirmat? Dicimus enim Baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur; quasi rasorum in capite capillorum, unde crescant iterum resecanda peccata: nam, & istam similitudinem comperi suæ adhibere calumniæ, tanquam hoc nos sentiamus, atque dicamus.*

Dices: Concupiscentia remanet in Baptizatis: sed illa dicitur peccatum ab Apostolo Rom. 6. & 8. igitur omne peccatum per Baptismum non aufertur?

„ *Respondet* S.Augustinus huic objectioni hæreticorum *ibidem*: Sed de „ ista concupiscentia carnis falli eos „ credo, vel fallere, cum qua necesse „ est, ut etiam baptizatus, & hoc si „ diligentissimè proficit, & Spiritu Dei „ agitur, piâ mente confligat: sed hæc „ etiamsi vocatur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur: sicut scri- „ ptura, manus cujusque dicitur, quòd „ manus eam fecerit. Peccata autem „ sunt, quæ secundùm carnis concu- „ piscentiam, vel ignorantiam illicitè „ fiunt, dicuntur, cogitantur, quæ „ transacta etiam reos tenent, si non „ remittantur. Et ista ipsa carnis con- „ cupiscentia in Baptismo sic dimit- „ titur, ut quamquam tracta sit à na-

scen-

„ scentibus, nihil noceat renascen-
„ tibus.

Idem egregiè docet Concilium Tridentinum loco suprà laudato, ubi ait: *Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem: hæc sancta Synodus fatetur, & sentit: quæ cùm ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus non valet: quinimò, qui legitimè certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod verè, & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.*

Instant: Sanctus Augustinus lib.1.de Nuptiis, & concupiscentia, usurpans similitudinem oleastri, & oleæ insertæ, & per primum intelligens peccatum; per secundum verò justitiam, & gratiam, ait: *Quia tam magnum peccatum fuit*, inquit, *ubi magna in deteriùs fieret mutatio naturæ, solùm genus hominum fecit oleastrum, ut quemadmodum nunc in ipsis videmus arboribus, si quid inde in oleam gratia divina convertit; ibi vitium primæ nativitatis, quod erat originale peccatum de carnali concupiscentia traductū, & tractum, remittatur, tegatur, & non imputetur: inde tamen oleaster nascatur, nisi & ipse in oleam eâdem gratiâ renascatur*, &c. Et cap.33. *Beata itaque olea, cujus remissæ sunt iniquitates, & cujus tecta sunt peccata: beata cui non imputavit Dominus peccatum, sed illud remissum, & tectum est, & non imputatur donec fiat in æternam immortalitatem plena mutatio, habet vim quandam occultam, unde seminetur amarus oleaster, nisi illic eadem Dei agricultura remittatur, tegatur, non imputetur, &c.* Quibus verbis S. Augustinus docet, peccatum originale ita remitti per Baptismum, ut tantùm tegatur, & non imputetur: igitur censet peccata reverà non dilui virtute Baptismi.

Nego consequentiam, Nam S. Augustinus ibidem à capite 25. usque ad 33. apertè docet, peccata reverà per Baptismum remitti, quantùm ad reatum, licèt remaneant quantùm ad inclinationem corruptam, quæ est concupiscentia, & peccati fomes; quia ex peccato oritur, & ad peccatum allicit. Unde quando dicit, peccatum tegi, & non imputari, seu remitti, vocabula *remissionis, tectionis*, & *non imputationis peccatorum*, vel accipit, & intelligit de ipsa concupiscentia, quæ non imputatur oleæ dulcescenti ex agricultura Christi per gratiam Baptismalem; quia illa concupiscentia, quantumvis ex peccato oriunda, & ad peccatum inclinans, non imputatur ad damnationem homini non baptizato, qui pravis, & inordinatis illius motibus non acquiescit. *Vel* si intelligat de reatu peccati, verba *remissionis, tectionis*, & *non imputationis peccatorum*, eodem modo usurpat, quo usurpantur in Psal.31. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*, &c. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*, &c. ubi *tegi*, & *non imputari*, idem est quòd remitti peccatum per indulgentiam: *Tecta sunt peccata, non sic intelligas*, inquit S. Augustinus in illum Psalmum, *peccata cooperta, quasi ibi sint, & vivant, &c.* Quod & docent alii Expositores, nempe ita tegi, ut amplius non sint: teguntur enim per charitatem, & justitiam, & alias virtutes, tanquam per primam stolam candidam, & immaculatam, qua tollitur turpitudo peccati: sic enim *charitas operit multitudinem peccatorum, per Apostolum*. Ita explicant Origenes in cap.4. epist.ad Rom. Ambrosius de Arca Noe cap.34. Gregorius homil.4.in Ezechielem: igitur non imputari; idem est, ac obliterari; imputatur enim peccatum, quandiu est; sicut & bona opera, & fides dicitur reputari ad ju-

justitiam sæpiùs à S.Paulo, & dicitur imputari merces ad præmium. Ita sanctus Bernardus serm. 1. de Annuntiatione: *Utique quod factum est, Deo tamen non imputante, erit, quasi non fuerit, &c.* Scilicet per indulgentiam, & remissionem obliteratum, sanatum, mundatum, ut dicitur de peccatis deletis per Baptismum.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Er Baptismum solvitur omnis pœna æterna, & temporalis, quæ per modum satisfactionis assumitur, non verò ea, quæ per nativitatem contrahitur.* Hæc est communis, eamque docet Magister sententiarum in 4.distinct.4. ubi hanc conclusionem ex integro docet ita apertè, ut non pigeat hic ejus verba „ exscribere. Solet quæri de illis, qui „ jam sanctificati Spiritu, cum fide, & „ charitate ad Baptismum accedunt, „ quid eis conferat Baptismus? Nihil „ enim eis videtur præstare, cùm per „ fidem, & contritionem jam remissis „ peccatis justificati sunt. Ad quod sa„ nè dici potest, eos quidem per fidem, „ & contritionem justificatos, idest, à „ macula peccati purgatos, & à debi„ to æternæ pœnæ absolutos: tamen „ adhuc teneri satisfactione tempora„ li, quâ pœnitentes ligantur in Eccle„ sia. Cùm autem Baptismum perci„ piunt, & à peccatis, si qua interim „ post conversionem contraxerunt, „ mundantur, & ab exteriori satisfa„ ctione absolvuntur, & adjutrix gra„ tia, omnisque virtus in eo augetur, „ ut verè novus homo tunc dici pos„ sit.

„ Fomes quoque peccati in eo am„ plius debilitatur. Ideo S.Augustinus „ homil. 74. super Joann. dicit, quòd „ fides, quæ Fideles facit, in aquis Ba„ ptismi datur, vel nutritur: quia non „ habenti aliquando datur, & jam „ habenti, ut pleniùs habeat, datur: „ sic & de aliis intelligendum est. Qui „ ergo mundus accedit, ibi fit mun„ dior, & omni habenti ibi amplius „ datur. Quòd vero omnis exterior „ satisfactio ibi relaxetur, Ambrosius „ ostendit super illud, Rom. 11. *Sine* „ *Pœnitentia sunt dona Dei, & vocatio,* „ dicens, (*Gratia Dei in Baptismo non* „ *requirit gemitum, vel planctum, vel* „ *aliquod opus: sed omnia gratis condo*„ *nat.*) Quod quidem de exteriori ge„ mitu, vel planctu accipiendum est. „ Nam sine interiore nemo adultus re„ novatur: sed exteriores satisfactio„ nes, & afflictiones, scilicet sordea „ pœnitentium ibi dimittuntur.

„ Multum ergo confert Baptismus, „ etiam jam per fidem justificato: quia „ accedens ad Baptismum, quasi ramus „ à columba portatur in arcam: qui „ antè intus erat judicio Dei, sed nunc „ etiam judicio Ecclesiæ intus est.

„ Cùm verò in Baptismo peccatum „ deleatur, & satisfactio exterior non „ imputetur: quæritur, cur pœnalitas, „ cui pro peccato addicti sumus, non „ tollatur? Hoc ideo tradunt fieri Viri „ sancti, quia si à pæna homines per „ Baptismum liberarentur, ipsam pu„ tarent Baptismi præmium, non æter„ num regnum. Ideo solutò reatu pec„ cati, temporalis pœna tamen manet, „ ut sit fidei, & certandi materia, & „ vincendi occasio, qui non vinceret, „ si non pugnaret; nec pugnaret si in „ Baptismo fieret immortalis.

Eamdem veritatem luculenter explicat, & confirmat Seraphicus Doctor *d.4. p.1. a.1. qu.2.* ubi cùm dixisset Baptismum solvere omnem peccatis debitam pœnam æternam, & temporalem satisfactionem: non verò omnem contractam: quia Deus ita non ordinavit, subjicit rationem; Congruum fuit, „ quod hujusmodi pœnalitates in equi„ tatem nobis relinqueret: & hoc ad „ manifestandam divini judicii, ad „ demonstrandum fructum Passionis „ Christi, ad promovendum meritum „ liberi arbitrii. *Ad manifestandam*

„ aequitatem divini judicii,ut illa sententia, quam dictaverat de morte Adae, & posterorum ejus, immobilis permaneret: unde ab illa nemo evadit. *Ad ostendendum fructum Passionis Christi*, quia si Dominus curaret naturam, & fomitem, filius nasceretur immunis à culpa, nec indigeret regenerari à Christo: ideo ut omnes se ipsius passione egere noscant; data est virtus Sacramento à Passione, sua ad hoc ordinatum est, ut poenas remittat personales, non naturales, quia remedium respicit personam, non naturam, &c. *Ad amplificandum meritum liberi arbitrii*. Promovent enim ad bonum multipliciter hujusmodi penalitates. Dantur enim propter humilitatem: *Sagittae Domini militant in me, quarum indignatio, &c.* Propter timoris incussionem; *Terrores Domini militant contra me*. Propter suipsius cognitionem tantummodò: *Sola vexatio dabit intellectum, &c.* Propter stimulationem ad bonum; *Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem*. Propter exemplum non peccandi: *Adam exemplum meum ab adolescentia mea.* Propter exercitium virtutum: *Hae sunt Gentes, quas reliquit Dominus, ut erudiret Israel.* Propter hoc ut signum adoptionis filiorum. *Si extra disciplinam estis &c.* Propter hoc etiam, ut nemo accipiat hoc in retributionis praemium, ne scilicet homines propter hoc ad Baptismum venirent. Si enim datur ibi immortalitas, propter hoc plures accederent, quàm propter gratiam, nec fides tunc haberet meritum, cui humana ratio praeberet experimentum.

Quamquam autem collata per Baptismum gratia non auferat, nec amoveat omnimodè poenas contractas, seu ingenitas, nihilominus eas imminuit: maximè verò concupiscentiam, quam S. Augustinus lib. 1. de nuptiis, & concupiscentia, cap. 25. docet de die in diem magis ac magis minui: *Quamvis*, inquit, *reatu suo jam soluto, manet tamen concupiscentia, donec sanetur omnis infirmitas nostra, proficiente renovatione interioris hominis de die in diem, cum exterior induerit corruptionem: non enim substantialiter manet sicut aliquod corpus, aut spiritus; sed affectio est quaedam malae qualitatis, sicut languor*. Et post pauca: *Quae tamen concupiscentia quotidie minuitur in proficientibus, & continentibus, accedente autem senectute multò maximè*:

Idem docet subtilis Doctor *dist. 4. quaest. 7. num. 1.* ubi cùm dixisset in omnibus baptizatis non aequaliter remitti, nec imminui fomitem peccati, explicat modum, quo fiat ejusmodi fomitis, seu concupiscentiae diminutio, scribit autem: *Quia fomes*, inquit, *cum sit in carne, vel in virtute aliqua corporali, per gratiam, quae est in anima, non potest formaliter diminui, quia non est inter ipsum, & gratiam formalis repugnantia, cùm non sint nata fieri circa idem: Sed dicitur fomes diminui quantùm ad effectum, quem consuevit causare in anima, scilicet peccatum: non secundùm quod gratia augetur, fomes minorem habet efficaciam inclinandi ad peccatum*.

Explicat exemplo lapilli alligati alis aquilae; *Quia*, inquit, *si cresceret virtus motiva aquilae, licet non diminueretur gravitas lapilli (quia opposita non sunt, nec in eodem) tamen gravitas lapilli diminuitur quantùm ad effectum: quantò enim major est virtus in ala, tantò lapillus minus impedit ascensum, vel volatum*.

CONCLUSIO TERTIA.

B*Aptismus virtute propria aequalem confert gratiam de lege ordinaria subjectis aequaliter dispositis; inaequalem autem subjectis inaequaliter praeparatis: fieri tamen potest de lege extraordinaria, ut*

ut æqualiter præparatis inæqualis gratia conferatur in collatione ejusmodi Sacramenti. Prima pars hujus conclusionis sufficienter probata manet ex priori Disputatione, ubi expressè probavimus Sacramenta inæqualem conferre gratiam subjectis inæqualiter præparatis, estque certissima ex Concilio Tridentino sess.6.cap.7.ubi loquens de justitia, cujus causa instrumentalis est Baptismus: *Quam*, inquit, *Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundùm propriam cujuscumque dispositionem, & cooperationem*.

Suffragatur etiam ratio, enimverò Sacramentum confert gratiam ex opere operato instar causæ naturalis, quæ profectò eo perfectiorem producit effectum, quo subjectum invenit perfectiùs dispositum. Et certè conveniens fuit, ut Christus D. Sacramenta sic institueret, quòd accedens cum ampliori fervore, & devotione perfectiori, plus gratiæ reciperet, quàm qui remissa cum dispositione ad Sacramentum accederet: inde enim stimulus inest hominibus, ut se debitè disponant ad Sacramenti susceptionem, considerantes gratiam ampliorem conferri ex opere operato, secundùm propriam cujusque dispositionem: quemadmodum enim lapis, & vitrum, licèt æquè distent à Sole, vitrum tamen plus luminis recipit, quàm lapis: cujus amplioris illuminationis causa, est major capacitas ex parte subjecti, etiamsi Sol sit pariter illius majoris illuminationis causa efficiens.

Secundam partem unà cum priori egregiè declarat, ac probat Doctor *in 4.dist.4. qu.7.* ubi cum supposuisset ad gratiam Baptismi tres causas concurrere, nempe Deum, ut causam efficientem; Passionem Christi, ut meritoriam, & ipsum suscipientem, ut materialem seu passivam: dixissetque æqualitatem, vel inæqualitatem gratiæ attendi posse ex parte cujusque; primum declarat, nempe quod etiamsi de lege ordinaria Deus per Baptismum æqualem gratiam conferat æqualiter dispositis: verumtamen, *inquit*: quia Deus prædestinavit diversos Electos ad diversos gradus gloriæ, & hoc ante determinationem hujus signi ad tantam, vel tantam gratiam conferendam, & ordinato ad majorem gloriam, rationabiliter potest conferri major gratia: potest Deus in determinando veritatem, seu certitudinem hujus signi, disponere, conferre alicui suscipienti præcisè illam gratiam, quæ requiritur ad certitudinem signi, & alicui majorem, quem prædestinavit ad majorem gloriam; sed ille ulterior gradus non conferretur virtute Baptismi: sed de speciali benevolentia divina. Propter hoc dici potest, quod ex parte causæ principalis, effectus est regulariter æqualis simpliciter, qui datur virtute Baptismi; quia supponitur, quod de lege communi, prima gratia non datur major absque omni differentia extra causam principalem.

Quibus verbis Doctor asserit præter effectum gratiæ communis, quæ omnibus baptizatis confertur virtute Baptismi de lege ordinaria, Deum posse ex speciali voluntate, & speciali benevolentia erga aliquem majorem conferre gratiam; cujus excessus non proveniret quidem ex virtute Baptismi, quatenus est instrumentum ordinarium gratiæ producendæ, sed ex benevolentia Dei, quæ etiam mediante Sacramento ad hoc specialiter assumpto potest causare illum effectum ex opere operato, quem tamen producere posset independenter à Sacramento. Non ergo dicit Doctor de facto dari majorem gratiam baptismalem, ei qui prædestinatus est ad majorem gloriam, ut falsò ei imponit *Sotus* dist.6. qu.unica, art.6. sed tantùm loquitur de possibili, cum quo videntur convenire Alensis

4.p.quæst.21.memb.3.& S.Bonaventura *dist.4.par.2.art.2.quæst.3.*

„ Quantum autem ad causam meri- „ toriam, dici potest, *inquit* Doctor „ *num.4.* quod illa causa meritoria po- „ test efficaciùs operari ad gratiam in „ uno modo, quàm in alio: vel quia „ specialiùs oblata pro uno quantùm „ ad intentionem offerentis, quàm pro „ alio: vel quantùm ad executionem „ pro uno oblata in effectu, pro alio „ non; nisi in prævisione divina.

„ *Primo modo* Christus ponitur com- „ muniter nosse omnia, quæ Deus no- „ vit scientia visionis, & consequens „ novit omnes Electos, & ad quem „ gradum gloriæ fuerunt electi. Potuit „ ergo pro prædestinatis ad majorem „ gloriam, pleniùs offerre Passionem „ suam, & præcipuè cùm se offerret „ pro genere humano ad hoc, ut de „ eis impleretur divina prædestinatio.

„ *Secundo modo*, Passio Christi effi- „ caciùs cooperatur pro nobis, qui su- „ mus in lege Evangelica, quàm pro „ Patribus in lege Moysis: quia obse- „ quium præstitum ad majus bonum „ retribuendum, magis acceptatur, „ quàm beneficium prævisum: Et illo „ secundo modo est inæqualitas in su- „ scipientibus gratiam per Circumci- „ sionem, & Baptismum: propter inæ- „ qualem applicationem causę merito- „ riæ ad istos, & fortè etiam in bapti- „ zatis ante Passionem, & post passio- „ nem. Si autem primo modo, scilicet „ propter specialem oblationem in vo- „ luntate Christi fit inæqualitas gratię „ in aliquibus nunc baptizatis, dubium „ est de facto, sed possibilitas est „ ostensa.

His verbis declarat Doctor, quomodo gratia, quæ in Baptismate confertur, possit esse inæqualis *ex parte offerentis*, vel *ex parte rei oblatæ*. Ex parte quidem offerentis, nempe Christi D. qui aliter pro reprobis, aliter pro Prædestinatis videtur suam passionem obtulisse: quia pro illis eam obtulit quantùm ad sufficientiam; pro his verò etiam quantùm ad efficacitatem; quippe cùm nosset, quinam essent propter finalem justitiam salvandi, aut propter finalem impœnitentiam damnandi. *Ex parte verò rei oblatæ*, potuit etiam esse gratiæ inæqualitas; quia Christi D. Passio diversimodè applicata fuit Patribus legis naturæ, & scriptæ: sicut aliter applicatur Fidelibus legis Evangelicæ: hinc diversa erat gratia collata per Circumcisionem, & longè minor, quàm quæ confertur per Baptismum, propter inæqualem applicationem Passionis Christi. Porrò utrum reverà in lege Evangelica ratione offerentis, & rei oblatæ de facto conferatur major gratia uni, quàm alteri baptizato, non definit Doctor, ut perperam affirmat Sotus, & quidam alii: sed solùm loquitur de possibili, ut optimè notat Scholiastes.

Quòd autem spectat ad suscipientem Baptismum, dicit Doctor *num.5.* quòd vel baptizati sunt parvuli, vel „ adulti: comparando parvulum ad „ parvulum, cum nullum habeant mo- „ tum proprium, nullam habent inæ- „ qualitatem ad gratiam, ex parte sui „ recipiendam. Potest tamen in pa- „ rentibus unius, esse major motus, „ quàm alterius pro suo parvulo: vel „ in aliquibus aliis ministrantibus, vel „ assistentibus Baptismo: propter quo- „ rum merita Deus uni parvulo potest „ conferre majorem gratiam, quàm „ alteri; sed hoc non virtute Baptismi, „ sed meriti. Et hoc modo fortè pa- „ rentes S. Nicolai orationibus suis „ meruerunt sibi majorem gratiam, „ quæ erat in eo etiam parvulo princi- „ pium tam mirabilis effectus, ut duo- „ bus diebus in hebdomada unica tan- „ tùm lactione contentus maneret. Et „ quoad hoc magis optandum est pue- „ rum baptizari à bono Sacerdote, „ quàm à malo; quia orationes Sacer-

do-

„ dotis boni, quas multas facit ante, „ & post Baptismum, magis exaudiuntur, & valent illi, pro quo fiunt, „ quàm orationes mali. Si autem baptizati sint adulti, cùm illi per motum proprium possint esse inæqualiter dispositi, & in Sacramento confertur gratia secundùm proportionem dispositionis in suscipiente sequitur inæqualis effectus.

„ Quòd si compares parvulum adulto, regulariter parvulus nullum meritum habet: adultus quantumcumque tenuem habeat voluntatem, dum tamen consentiat recipere Sacramentum, nec ponat obicem, videtur habere meritum proprium, & pro tanto magis dispositus est, quàm parvulis; ergo, &c. Sed esto, quod adultus toto tempore Baptismi peccet venialiter: videtur ergo esse indispositus quodammodo: parvulus autem nullam indispositionem habet: ergo in illo casu parvulus majorem gratiam recipiet. *Respondeo*: Peccatum veniale non prohibet gratiam infundi, nec etiam actum meritorium simul habere: tamen quia anima pluribus actibus non potest simul æquè perfectè esse intenta; actus bonus, cum quo concurrit veniale, est minus intensus, & ideò minus meritorius, quàm foret sine ullo veniali. Et ad propositum sequitur, quòd adultus, si non ponit obicem peccati mortalis, & in susceptione Baptismi consentit; aliquem motum habet disponentem, quo caret parvulus: non obstante, quod ille habeat veniale peccatum simul.

„ Hac autem postrema sententia significat Doctor non esse inæqualem gratiam Baptismi ex parte recipientis si non sit adultus: nisi fortè ab extrinseco, putà ex impetratione parentum, vel offerentium, vel ministri, quorum fides, & merita ampliorem gratiam impetrare possent parvulo baptizato, non quidem merito de condigno, sed de congruo, ut optimè notat Scholiastes. Nulla enim pura creatura promereri potest alteri gratiam de condigno; ac etiam ipsemet Doctor asserit *dist.4. qu.2. num.4.* ubi respondens ad secundum argumentum dicit, *Quòd de facto nulli datur gratia, nisi per aliquam causam meritoriam, quæ meruit conjunctionem ejus primam cum Deo, & hæc causa meritoria est Christus, sed præter istam non oportet dare aliam intrinsecam in recipiente, qua conjungatur Deo, antequam recipiat gratiam*.

Quaestio Secunda.

De Ritibus, & Cæremoniis servari solitis in solemni Baptismi administratione.

Cæremonia secundum nominis ethimon ducitur, *inquit* Valerius Maximus *lib.1. cap.11.* à *Cære* Hetruriæ oppido, eo quòd Roma à Gallis expugnata, Vestales quibus ornandorum, ac servandorum simulacrorum cura demandata fuerat, partito inter se onere, & munere, illuc ea transportarunt: cum autem ab ejus oppidi incolis benignè fuissent exceptę, in hujus beneficii gratiá, memoriam, & Romani, restituta libertate, sanxerunt, ut omnis cultus diis impensus, *cæremonia* ab illius hospitii nomine diceretur. Quantùm autem ad rei veritatem attinet, cæremonia, est exterior circumstantia conducens ad religiosum cultum Dei, & sacrificiorum ornatum instituta, ut nempe majori eum celebritate cultus Deo Debitus impendatur.

Cæterùm Lutherus lib. de piis cæremoniis, negat ullas alias usurpandas esse cæremonias in administratione Baptismatis, præter eas, quas Scriptura commemorat. Idem docet Calvinus *lib.3. Instit. cap.25. num.19.* ubi impudentissimè, non minus, quàm impiè ita

„ ita scribit : Quod ad externum symbolum pertinet, utinam genuina Christi institutio valuisset quantùm par erat ad cohibendam hominum audaciam. Quasi enim res esset contemptibilis, ex Christi præcepto, aqua baptizari, inventa est benedictio, vel potius incantatio, quæ veram aquæ consecrationem pollueret. Additus postea cereus cum chrismate : exsufflatio verò januam ad Baptismum aperire visa est. Etsi autem me non latet, quàm vetusta sit adventitiæ hujus farraginis origo : respuere tamen mihi, & piis omnibus fas est, quidquid ad Christi institutionem addere ausi sunt homines. Cùm autem videret Satan stulta mundi credulitate absque negotio fere inter ipsa Evangelii exordia receptas esse suas imposturas, ad crassiora ludibria prorupit : hinc sputum, & similes nugæ palam in Baptismi probrum effræna licentia invectæ. Quibus experimentis discamus nihil, vel sanctius esse, vel melius, vel tutiùs, quàm unius Christi authoritate contentos esse. Quantò igitur satius erat, omissis theatricis pompis, quæ simplicium oculos perstringunt; & mentes hebetant, quoties baptizandus aliquis esset, in cœtum fidelium ipsum repræsentari, & tota Ecclesia, velut teste, spectante, & orante super eum, Deo offerri; recitari fidei confessionem, qua sit instruendus Cathecumenus; enarrari quæ in Baptismo habentur Promissiones; catechumenum baptizari in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti : remitti demum cum precibus, & gratiarum actione ? Sic nihil omitteretur, quod ad rem faceret, & una illa cæremonia, quæ à Deo authore profecta est, nullis exoticis sordibus obruta, clarissimè effulgeret.

„ Cæterùm mergatur ne totus, qui tingitur, idque ter an semel, an infusa tantùm aqua aspergatur, minimùm refert; sed id pro regionum diversitate Ecclesiis liberum esse debet. Quamquam & ipsum baptizandi verbum mergere significat, & mergendi ritum veteri Ecclesiæ observatum fuisse constat.

„ *Verùm* hujus impudentis hæresiarchæ pervicaciam sic frangit Concil. Trident. sess. 7. can. 13. his verbis, *Si quis dixerit receptos, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiæ Pastorem mutari posse, anathema sit.* Erit itaque pars religionis, ac debiti servari solitas in solemni Baptismi administratione cæremonias hic expendere sub tribus distinctis Paragraphis.

§. I.

De Cæremoniis antecedentibus Baptismum quoad substantiam spectatum.

VARIA antiquitùs servanda erant ab homine adulto, qui Baptismum postulabat : *Primò* namque per aliquem ex fidelibus, cui notus esset, deducebatur ad Ecclesiæ Antistites, & Ministros, ut suum nomen, sicut, & hominis eum deducentis, tanquam sponsoris consignaret, ut refert S. Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. de Baptismo.

Deinde baptizandus committebatur, ac tradebatur curæ, & vigilantiæ illius, qui edocendis, ac catechizandis Cathecumenis præficiebatur, ut ab eo Christianæ Religionis mysteria; & leges doceretur, juxta illud Christi D. oraculum; *Docete omnes Gentes baptizantes eos* : quo utique tempore *Cathecumeni* dicebantur à vocabulo Greco ἀπὸ τοῦ κατηχεῖν quod significat viva voce instruere. Unde etiam appellabantur *Audientes*, sive *auditores*, ut observat Tertul-

tullianus lib. de Pœnitentia, c. 6. *Nemo*, inquit, *sibi aduletur; quia inter auditorum tyrocinia deputatur, quasi eo etiam non sibi delinquere liceat; an alius est intinctis Christus, alius audientibus? Num spes alia, vel merces, alia formido judicii, alia necessitas Pœnitentiæ? Lavacrum illud obsignatio est fidei, quæ fides à Pœnitentiæ fide incipitur, & commendatur. Non ideo abluimur, ut delinquere desinamus: sed quia jam desivimus, quoniam jam corde noti sumus: hæc enim prima audientis intinctio est, metus integer.* Quibus verbis etiam significat, quòd pœnitentiam agere deberent Cathecumeni, ut ad Baptismi gratiam fierent idonei. Quod etiam luculenter declarat cap. 20. *Ingressuros Baptismum orationibus crebris, jejuniis, & geniculationibus, & pervigiliis orare oportet.*

Ubi autem jam sufficienter instructi, & eruditi erant de mysteriis, & moribus Christianæ Religionis, appellabantur *Competentes*, ut notat B. Pacianus serm. de Baptismo, eò quòd simul Baptismum peterent, quò alludit his verbis Tertullianus locô mox laudatô: *Itaque audientes optare intinctionem, non præsumere oportet; qui enim optat, orat; qui præsumit, superbit.* Ad quod etiam spectat illud Concilii Agathensis cap. 13. ubi legimus: *Symbolum etiam placuit ab omnibus Ecclesiis una die, id est, ante octo dies Dominicæ Resurrectionis, publicè in Ecclesia* COMPETENTIBUS *prædicari.* Appellabantur etiam *Electi*, ut constat ex Ordine Rom. & Sacramentario B. Gregorii, eo quòd ad Baptismum factis scrutiniis eligerentur.

Porrò scrutinia ante Baptismum sex fiebant Quadragesimæ tempore, ut docet Alcuinus, & Amalarius libris de divinis officiis. Primum scrutinium incipiebat à feria quarta Dominicæ tertiæ quod frequentiùs iterabatur, ut exploraretur sæpiùs, an post renuntiationem Sathanæ sacra verba datæ fidei radicitùs corde defixissent. Septimum tandem scrutinium fiebat in vigilia Paschæ juxta ordinem Romanum; quô utique die præcedentia sex scrutinia repetebantur; maximè ob parvulos recenter natos, qui prioribus nõ interfuerant, ut patet ex Ordine Romano, & Amalario lib. 1. de divinis officiis, cap. 13. Quare Rabanus lib. 1. de institutione Clericorum, cap. 27. & sequentibus, omnes baptismi cæremonias simul recenset. Cui ut morem geramus congruum judicamus illas omnes cæremonias, prout ex Ritualium ordine nunc geruntur, distinctè, & enucleatè perstringere.

Primò patrini, & matrinæ baptizandum offerunt Sacerdoti; cujus quidem consuetudinis meminit Tertullianus lib. de baptismo, quos idcirco *sponsores*, & *fidejussores appellat*: similiter Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia, c. 2. *Quem*, baptizatum, inquit, *Sacerdotes assignant susceptori suo.* Et c. 7. *Divinis*, inquit, *nostris Ducibus* (id est Apostolis) *ad mentem venit, & visum est suscipere infantes, secundùm istum sanctum modum, quod naturales pueri parentes, traderent puerum cuidam docto in divinis Pædagogo, & reliquum sub ipso puer ageret, sicut sub divino Patre, & salvationis sanctæ susceptore.*

Dicuntur autem *susceptores*, vel quòd recenter baptizatum susciperent non solùm in custodiã, & in instructionem; vel quòd è sacro fonte emergentem tenerent, & abstergerent; unde cùm olim baptizarentur adulti, & toto corpore nudi immergerentur, solæ fœminæ fœminas, & viri viros suscipiebant. Postea verò liberum fuit mari muliebrem sexum, & fœminæ virilem adhuc infantem suscipere, ut ait Nicolaus. I. epist. ad Salonitanum Episcopum, ubi scribit: *Nosse desiderat*, inquit, *utrum mulier, quæ viri filium ex alia fœmina genitum de sacro fonte levaverit, postmodum possit cum eodem viro copulari. Quos*

ideo

ideo jungi posse decernimus, quia secundum sacros Canones, nisi amborum consensu, nullus Religionis obtentu debet dimittere conjugem.

Tres autem aliquando admittebantur susceptores ad sanctissimæ Trinitatis mysterium indicandum, ita Vualdensis Tom.3.tit.5.cap.49. Verùm postmodum, ut divinæ naturæ, & Baptismi unitas exprimeretur, Concilium Metense cap.12. decrevit: *Infantes nequaquam duo, vel plures, sed unus à fonte Baptismatis suscipiat; est enim unus Deus, & unum Baptisma.* Idem statuit Concilium Tridentinum *sess.24. cap.2.* ubi volens providere cognationis spiritualis impedimentò, statuit; *Ut unus tantùm sive vir, sive mulier juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, & una baptizatum de Baptismo suscipiant, &c.* Patrinus autem esse non potest, nisi adultus, isque baptizatus, ut nempe patrini munus implere valeat, illud autem officium in his maximè consistit, ut baptizandum Sacerdoti offerat, pro ipso fidei professionem emittat, atque spondeat, baptizandum piè, atque religiosè victurum. Unde S. Augustinus serm.163. de tempore ait: *Quicumque viri, quæcunque mulieres de sacro fonte filios spiritualiter susceperunt, cognoscant se pro ipsis fidejussores apud Deum extitisse, & ideo semper illis sollicitudinem veræ charitatis impendant.*

Hinc, ut refert Amalarius lib.1. de officiis Ecclesiasticis, *cap.2.* Neophyti per octo dies sub ducibus, videlicet patrinis, & matrinis deducebantur ad Ecclesiam, & ad alia Christianæ pietatis munera. Quæ quidem cura, aut temporis spatio non concludebatur; sed, & deinceps cùm necesse fuerit, baptizatorum saluti patrini invigilare debebant.

Insuper Sponsores baptizando imponunt nomina, ut fiebat in Circumcisione apud Judæos, prout constat exemplo Christi D. Lucæ 2. *Post quam consumati sunt dies octo, ut circuncideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus.* Interdum autem adulti propria nomina in Baptismo conservabant, ut liquet exemplo SS. Ambrosii, & Augustini; aliquando verò, & plerumque mutabant: Hinc Dionysius Alexandrinus apud Eusebium lib 7. historiæ, cap.12. loquens de S. Joanne Apostolo, ait multos Gentiles propter singularem amorem, quo erga illum affecti erant, & propter æmulationem, qua ad illum invitandum flagrabant, & quòd à Domino pari ratione diligi cuperent, Joannis nomen in Baptismo sibi imponi deprecabantur.

Imposito nomine, baptizandus renuntiat diabolo per seipsum, si sit adultus: si vero non sit rationis compos, per patrinum, & matrinam. Cujus utique renuntiationis meminit Tertullianus pluribus in locis, maximè lib. de corona militis cap.3. ait: *Aquam adituri ibidem sub Antistitis manu contestamur nos renuntiare diabolo, & pompæ, & Angelis ejus.* Quæ utique renuntiatio, ut testatur Interpres sancti Dionysii de Ecclesiastica Hierarchia, fiebat versus Occidentem, & tertio repetebatur: *Occidentem versus,* inquit, *baptizandum statuens intendentem, manusque impingentem ad eamdem regionem conversas, insufflare illum ter Sathanam jubet, ac præterea abrenuntiationem profiteri.* Ejusmodi exsufflationis meminit etiam B. Gregorius in Sacramentario: quod utique accedit ad nostram consuetudinem, qua Sacerdos ter sufflat in faciem baptizandi, dicens: *Exi ab eo Sathan:* quò pertinet illud S. Cyrilli Hierosolimitani catechesi 1. *Insufflationes,* inquit *Sanctorum, & nominis Dei invocatio tanquam quædam flamma urit dæmones, & in fugans convertit.*

Illius etiam meminit S. Augustinus lib. de nuptiis, & concupiscentia, c.18. scribens de Juliano, qui negabat nascen-

scentes esse sub diabolo, & debere portari ad Christum, ut eruerentur è potestate dæmonum: *Ac sic*, inquit S. Augustinus, *accusat Ecclesiam toto orbe diffusam, in qua ubique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exsufflantur, nisi ut ab eis princeps mundi mittatur foras, à quo necesse est, vasa iræ possideantur; cùm ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur*. Et *cap.* 29. respondens Pelagianis dicentibus Manichæum esse errorem, asserere homines origine sua esse vitiatos, & malos, scribit: *Non sicut iste*, ait, *perfectè Manichæus est, qui malum originale defendit: sed perfectè Pelagianus est, qui malum originale non credit: neque enim ex quo esse cœpit Manichæi pestilentiosa doctrina, ex illa ceperunt in Ecclesia Dei parvuli baptizandi exorcizari, & exsufflari, ut ipsis mysteriis ostenderetur, non eos in regnum Christi, nisi erutos à tenebrarum potestate transferri*.

Exorcismus autem, inquit S. Isidorus lib. 2. de officiis Ecclesiasticis, cap. 20. *sermo increpationis est contra immundum spiritum in energumenis, sive Catechuminis factus, per quem ab illis diaboli nequissima virtus, & inveterata malitia expulsa fugetur*.

Testatur Josephus lib. 8. antiquitatum Judaicarum, exorcismum à Salomone originem duxisse. Et S. Epiphanius hæresi 30. asserit, Judæos Exorcistas usos fuisse nomine *tetragrammaton*, cujus virtute dæmones fugabant. Quod autem Judæi soliti fuissent energumenos exorcizare, innuit Christus D. *Matth.* 12. ubi cùm ei dixissent Judæi; *In Belzebub principe dæmoniorum eiicis, dæmonia*, respondit; *Si in Belzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt? &c.* Patet etiam ex illo Actorum c. 19. *Tentaverunt quidam de circumeuntibus Judæis Exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, &c.* Verùm non à Judæis Ecclesia ducit ritum exorcizandi, sed ab exemplo Christi D. qui *Matth.* 7. lunaticum increpuit, & exiit ab eo dæmon. Quam utique potestatem fidelibus contulit, maximè verò Ministris ad illud munus ab Ecclesia deputatis, cùm dixit Marci 16. *Signa eos, qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo dæmonia ejicient, &c.*

Post insufflationem, & exorcismum; vel, ut solent aliquæ Ecclesiæ *paulò* ante utrumque, Minister Baptismi signum crucis imprimit in fronte, & pectore baptizandi, cujus cæremoniæ meminit S. Dionysius Areopagita locis suprà laudatis: *Imponit ejus capiti manum*, inquit, *consignasque illum Sacerdotibus manum dat, virum susceptoremque describant*. Idem testatur Tertullianus lib. de corona militis, & S. Augustinus lib. 4. de Symbolo, cap. 1. dicens: *Per sacratissimum signum crucis vos suscepit in utero sancta mater Ecclesia*.

Imprimitur autem signum crucis in fronte simul, & in pectore, ut tradit S. Gregorius in Sacramentario, ut nempe undique muniatur; utque noverit se destinatum ad ferendam crucem, & eam toto corde tanquam mysticam cœli scalam diligendam.

Postmodum Sacerdos *sal* benedicit, immittitque salis paululùm in os infantis; *ut nempe*, inquit Alcuinus, *putrida, & fluxa baptizati peccata sapientiæ sale divinò mundentur*: unde Origenes homil. 6. in Ezechielem, *Qui renascitur Christo, debet sale saliri*. Et S. Augustinus lib. 1. Confess. cap. 11. *Signabar jam ejus signo, & condiebar ejus sale*. Sales autem in mysterio Cathecumenis dandos à Patribus institutum, inquit, Isidorus lib. 2. de officiis, cap. 20. *Ut eorum gustu condimentum sapientiæ percipiant, neque desipiant à sapore Christi.* Addit Ivo Carnotensis serm. de Sacramento Neophytorum: *Datur sal benedictum in os pueri per typum sapientiæ, ut sale conditus fœtore careat iniquitatis*.

Deinde Sacerdos mittit de saliva oris sui in dextram aurem infantis, dicens: *Epheta, quod est adaperire*. Demum in nares, dicendo: *In odorem suavitatis*. Rursus in sinistram aurem, dicens: *Effugare diabole*. Ita præscribitur in Sacramentario S. Gregorii, & in Ordine Romano; cujus utique cæremoniæ origo ducta videtur ex Marci 7. ubi Christus D. volens sanare surdum, & mutum; *misit digitos suos in auriculam ejus, & expuens tetigit linguam ejus, & suspiciens in cœlum ingemuit, & ait illi; EPHETHA, quod est ADAPERIRE*. Unde S. Ambrosius lib. de initiandis, Cathecumenos alloquens, ait: *Aperite aures, & bonum odorem vitæ æternæ inhalatum vobis, munere Sacramentorum capite, quod vobis signavimus, cùm aperitionis mysteria celebrantes, Ephetha diximus, quod est adaperire*. Porro aures, & nares tanguntur, & inunguntur saliva, ut significetur, quod homo per peccatum Adæ factus surdus ad divina, neque amplius sapiat, quæ Dei sunt, per Baptismum spiritualem auditum, & olfactum denuò accipiat, ait Hugo Victorinus lib. 1. de Sacrament. cap. 8.

Expulsò autem per Exorcismum, & alios sacros ritus dæmone à baptizando, Symboli Apostolici traditur ei fides, inquit Alcuinus, *Ut vacua domus, & à prisco habitatore derelicta, fide ornetur, & ut præparetur habitatio Deo*: Unde S. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 2. refert quòd Victorinus Rhetor ex editiori loco Romæ in conspectu populi professus fuerit fidem suam; quod etiam facere solebant Competentes. Ad quod alludere videtur Tertullianus lib. de corona militis, cap. 3. dum dicit: *Amplius aliquid respondetis, quàm Dominus in Evangelio determinavit*.

Post hæc Sacerdos Cathecumenum introducit in Ecclesiam, pannos quibus operitur tangens ac dicens: *Ingredere*, & insuper eum nominatim interrogat? *Abrenuntias Satanæ?* Cujus cæremoniæ meminisse videtur S. Petrus epist. 1. cap. 3. his verbis: *Salvos nos fecit Baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum*, ut interpretatur S. Cyrillus lib. 6. in Joan.

Deinde Sacerdos linit pectus, & scapulas infantis oleo Cathecumenorum. *Pectus perungitur*, inquit Alcuinus, *ut signo S. Crucis diabolo claudatur ingressus: signantur, & scapulæ, ut undique muniatur*. Vel ut ait Rabanus lib. 1. de institutione Clericorum, cap. 27. *Ungitur illius pectus de oleo sanctificato, cùm invocatione SS. Trinitatis, ut mens ejus confortetur; ungitur, & inter scapulas de eodem oleo, ut undique muniatur, & ad bona opera facienda per Dei gratiam roboretur*. Hinc apud Græcos, baptizandus ungebatur toto corpore, ut referunt S. Cyrillus Hierosolymitanus Catec. 2. Chrysostomus hom. 6. in epistolam ad Coloss. ac B. Severus Alexandrinus in Baptismi ritibus. Verùm in Ecclesia Latina dumtaxat ungi solere caput, & pectus indicat S. Ambrosius lib. de iis, qui initiantur, cap. 6. & Isidorus lib 2. de divinis officiis, cap. 8.

Post hæc Sacerdos interrogat baptizandum: *Credis in Deum?* Respondet: *Credo*. Cujus quidem cæremoniæ ac professionis fidei meminit Tertullianus lib. de spectaculis, cap. 4. ubi ait: *Aquam ingressi Christianam fidem in legis suæ verba profitemur*. Solebat etiam antiquitùs huic professioni addi solemne juramentum de propugnanda ejusmodi fide ad mortem usque, ut observat Tertullianus lib. ad Martyres, & lib. de corona militis, cap. 11. Quibus completis ministratur Baptismus.

§. II.

De Cæremoniis concomitantibus, maximè de Loco & Tempore.

Certum est, Apostolos baptizasse omni tempore, & omni loco, ubi opportuna occurrebat occasio; neque enim

enim post primam S. Petri prædicationem, Judæos ad fidem conversos, & media ad salutem necessaria postulantes, judicàrunt alio tempore, & loco esse baptizandos: Sed *qui receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia*. Neque Philippus quæsivit tempus, aut diem, quo Eunuchum baptizaret, nec Petrus quando Cornelium cum omni domo sua baptizavit, scilicet Apostolicę prudentiæ non erat certam, ac præsentem messem longiùs differre, ne passim à Gentilibus, aut Judæis, tanquam à furiosis beluis dissiparetur.

Insuper baptizandi nullo egebant tempore, ut fidei mysteria discerent; siquidem Spiritus sanctus docebat eos de omnibus, quæ ad Christianæ religionis, & fidei mysteria spectabant. *Præterea* ingens hominum multitudo ad Baptismum accedebat, & cùm aliunde pauci essent Ministri, qui eos baptizarent, conveniens erat, ut Baptismus in alterum tempus non remitteretur.

Verùm cùm per orbem propagari cœpisset Ecclesia, & jam plures constituti essent Ministri, qui Baptismum conferre possent, communis Ecclesiæ mos ex Traditione Apostolica obtinuit, ut nemo extra Paschatis, & Pentecostes tempus solemniter baptizaretur, ut testatur inprimis Tertullianus lib. de Baptismo, cap. 19. ubi scribit: Diem Baptismo solemniorem Pascha præstat, „ cùm, & Passio Domini, in qua tingimur, adimpleta est: nec incongruenter ad figuram interpretabitur, quòd cùm ultimum Pascha Dominus esset acturus, missis Discipulis ad præparandum, *Invenietis*, inquit, *hominem aquam bajulantem*, Paschæ celebrandæ locum de signo aquæ ostendit. „ Exinde Pentecoste ordinandis lavacris latissimum spatium est, quo, & Domini Resurrectio frequentata est, & gratia Spiritûs sancti dedicata, & spes adventûs Domini subostensa, &c.

Hinc Baptismi celebrationem in reliquis festivitatibus interdictam fuisse, constat ex Conciliis *Gerundensi*, cap. 4. *Compendiensi*, cap. 3. & *Vormacensi* c. 11. Cujus utique observantiæ rationem hanc profert S. Leo epist. 4. ad Episcopos per Siciliam constitutos, cap. 3. ubi loquens de festo Paschatis, ait: Apparere generandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis illum diem esse, & illud tempus electum, in quo per similitudinē, formamque mysterii ea, quæ geruntur in membris, his quæ in ipso sunt, capite gesta congruerent, dum in Baptismatis regula, & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis elevatio resurgentis instar est de sepulchro: ipsa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ cum esse legitimum diem; in quo orta est, & virtus muneris, & species actionis. Additur sanè huic observantiæ etiam Pentecostes ex adventu Spiritûs sancti sacra solemnitas, quæ de Paschalis festi pendet articulo, & cùm ad alios dies alia festa pertineant; hæc semper ad eum diem, qui Resurrectione Domini est insignis, occurit, porrigens quodammodò auxiliantis gratiæ manum; & eos, quos à die Paschæ, aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitat ut quibuslibet necessitatibus impediti desiderii sui effectum, dono Spiritûs sancti consequantur. *Addit cap.* 4. Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex Apostolica authoritate servare, satis idoneo probamus exemplo, sequentes B. Apostolum Petrum, qui in die, quo omnium credentium numerum promissus Spiritus sancti replevit adventus, trium millium populum suâ prædicatione conversum, lavacro Baptismatis consecravit.

Rabanus lib. 2. cap. 38. testatur eam consuetudinem perdurasse usque ad tempora Caroli, & Ludovici Imperatorum. Unde etiam orationes, & Cantica, quibus adhoc utimur solemniter in Paschalibus feriis, hanc cæremoniam baptizandi eo tempore resonant; hoc indicat Responsorium, *Vidi aquam*: Hymnus, *Ad cœnam Agni providi*: Introitus Feriæ 2. *Introduxit vos Dominus in terram fluentem lac, & mel.* Introitus Feriæ 3. *Aqua sapientiæ potavit eos*; & hujus diei Collecta: *Deus qui Ecclesiam tuam novo semper fœtu multiplicas*. Introitus Feriæ quartæ, *Venite Benedicti Patris mei.* Introitus Feriæ quintæ, *Victricem manum suam Domine laudaverunt pariter*, &c. Similiter hujus diei Collecta, & Secreta: Introitus Feriæ sextæ; *Eduxit eos Dominus in spe*; & illius diei Secreta. Introitus Sabbati: *Eduxit Dominus populum suum*: Introitus quoque Dominicæ diei octavæ: *Quasi modò geniti infantes*.

Causam autem cur abrogata sit hæc consuetudo, subodorari licet ex Socrate lib. 5. historiæ Ecclesiasticæ, *cap.* 29. ubi refert in Thessalia plurimos absque Baptismo mortuos, quòd diebus Paschę dumtaxat Baptismata fieri consuevissent. Eamdem rationem mutasse etiam de toto tempore Pentecostes, verisimile est ex negligentia subinde aut parentum, aut Presbyterorum Parrochialium, ut observat Pamelius ad *cap.* 19. Tertulliani lib. de Baptismo. Cæterùm urgente necessitate citra solemnitatem quovis tempore baptizare licebat, ut ibidem observat Tertullianus: *Cæterum*, inquit, *omnis dies Domini est, omnis hora, omne tempus habile Baptismo, si de solẽnitate interest, de gratia nihil refert*, Quod etiam significat Concilium Gerundense, *cap.* 5. ubi sic statuit: *De Cathecumenis baptizandis id statutum est, ut in Paschæ solemnitate, vel Pentecostes, quantò majoris celebritatis major celebritas est, tantò magis ad baptizandum veniant, cæteris solemnitatibus infirmi tantummodò debeant baptizari: quibus quocumque tempore convenit Baptismum non negari*. Idem etiam statuit S. Leo epist. 4. cap. 6. *Si qui*, inquit, *necessitatem mortis, ægritudinis, obsidionis, persecutionis, & naufragii urgentur, omni tempore debent baptizari*.

Quantùm autem ad *locum*, certum est Apostolos, & eorum Discipulos baptizasse in aquis obviis; nam legimus *Actor.* 8. Philippum baptizasse Eunuchum in aqua, quam obviam habuerat. Et *cap.* 16. Lydia purpuraria baptizata est juxta flumen. Et in vita S. Marcelli Pontificis: (cujus die sacro hæc scribimus,) legitur, quòd S. Cyriacus in sua domo fontem ædificavit, quem consecravit S. Marcellus; ubi frequenter baptizabat. Cùm verò Christiana Religio per orbem propagata jam à frequentibus persecutionibus tantillum quievisset, Baptisteria in urbibus, in porticu Ecclesiarum construi cœperunt. Unde Cyrillus Hierosolymitanus baptizandos alloquens: *Jam*, inquit, *circa Porticum regalis Palatii fuistis*, &c. Post hæc verò in Ecclesiis Baptisteria erecta sunt: siquidem Clodovæum Francorum Regem in Ecclesia baptizatum fuisse, refert Gregorius Turonensis 2. Historiæ Francorum.

Baptismus autem conferri solebat antiquitus per trinam immersionem, & totidem emersiones, ut per hoc quod tertiò infans ab aquis educitur, Resurrectio triduani temporis exprimatur, *inquit* Gregorius lib. 1. epist. Nihilominus valebat etiam Baptismus vel per aspersionem, vel per imersionem etiam unicam, ut decernit Concilium Toletanum quartum *cap.* 5. his verbis: *Propter vitandum schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, simplam teneamus Baptismi mersionem*. Verùm de his jam sufficienter actum est in quęstione de materia Baptismi, quo circa sit;

§.III.

§. III.

De Cæremoniis Baptismi substantiam consequentibus.

Baptizatum è sacro fonte emersum amplexabatur Sacerdos, & osculabatur, ut colligitur ex epist. 59. Cypriani ad Fidum Episcopum contendentem, infantes ante octo dies non esse baptizãdos, quòd nemo sine stomachi fastidio posset eos propter assuetas sordes ex utero contractos osculari, ad quem ita scribit S. Cyprianus, & cæteri Collegæ, qui in Concilio ad numerum 66. congregati fuerant: *Quod vestigium infantis in primis partûs sui diebus constituti, mundum non esse dixisti, quòd unusquisque nostrum adhuc horreat exosculari; nec hoc putamus ad cælestem gratiam dandam impedimento esse oportere: scriptum est enim, omnia munda mundis; nec aliquis nostrum debet horrere, quod Deus dignatus est facere; Nam etsi adhuc infans à partu novus est, non ita est tamen, ut quisquam illum in gratia danda, atque in pace facienda horrere debeat osculari; quando in osculo infantis unusquisque nostrum pro sua Religione ipsas adhuc recentes Dei manus debeat cogitare, quas in homine modò formato, & recens nato quodammodò exosculamur, quando id, quod Deus fecit, amplectimur.*

Post osculum Sacerdos baptizatum ungit in vertice capitis, cujus quidem unctionis meminit S. Ambrosius lib. de initiandis, *cap.* 10. nec-non, & lib. 2. de Scramentis, *cap.* 7. & refertur de consecr. dist. 4. cap. 189. ubi sic recèns baptizatum alloquitur: *Emersisti, venisti ad Sacerdotem, quid tibi dixit? Deus,* inquit, *Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu sancto, concessitque tibi peccata tua, ipse te ungat in vitam æternam; vide ubi unctus es: in vitam,* inquit, *æternam.* Cujus utique cæremoniæ rationem profert lib. 3. cap. 1. *Accepisti mysterium, hoc est, unguentum supra caput: quare supra caput? Quia sensus spiritualis in capite est.* Et infrà, *c.* 2. subdit: *Sequitur spiritale signaculum, quod audisti hodie legi: quia post fontem superest, ut perfectio fiat, quando ad invocationem Sacerdotis Spiritus sanctus infunditur.* Tertiam rationem profert Rabanus lib. 1. de institutione Clericorum, *cap.* 28. *Postquam,* inquit, *ascenderit baptizatus de fonte, statim signatur in cerebro à Presbytero cum sacro chrismate, sequente simul, & oratione, ut regni Christi particeps fiat, & à Christo Christianus possit vocari.* Quartam denique rationem adjicit Alcuinus *cap.* 19. *Tunc sacrô Chrismate,* inquit, *caput perungitur, ut intelligat se diadema Regni, & Sacerdotii dignitatem portare, &c.*

Unctum caput pannô seu linteolô obvolvitur per octo dies, ut signum sit, *inquit* Amalarius lib. 1. cap. 29. *quòd sicut ab illorum capite oleum non deficit per octo dies, ita nunquam charitas à mente nostra deficiat.*

Post Baptismum, inquit, Rabanus lib. 1. cap. 29. *traditur Christiano vestis candida, designans innocentiam, & puritem Christianam, quam post ablutas veteres maculas studiô sanctæ conversationis immaculatam servare debet: repræsentandam ante tribunal Christi. Cuncti verò renati albis induuntur vestibus, ad mysterium resurgentis Ecclesiæ.* Idem *ibidem. Utuntur ergo baptizati albis vestibus; ut quorum primæ nativitatis faciem vetusti erroris pannus fuscaverat, habitus secundæ generationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur enim post sacram unctionem caput ejus mysticô velamine, ut intelligat, se diademate regni, & Sacerdotali dignitate potiri.* Ejusdem consuetudinis meminit S. Dionysius Areopagita lib. de Ecclesiastica Hierarchia, agens de Baptismo: *Assumentes autem illum* (baptizatum) *Sacerdotes,* inquit, *suique accessûs duce consignant, & unà cum ipso illum vestem baptizati munditiæ congruam induunt; sicque indu-*

dutum rursum ad Pontificem ducunt. Unde canit Lactantius carmine de Resurrectione Domini.

Candidus egreditur nitidis exercitus undis.

Cui concinit Pontius Paulinus, Baptismum sic describens.

Inde parens sacrô ducit de fonte Sacerdos.

Infantes niveos corpore, corde, habitu.

Circumdatque rudes festis altaribus agnos.

Pura salutiferis imbuit ora cibis.

Hinc senior sociæ congaudet turba catervæ,

Alleluya novis balat ovile choris.

Portabatur autem hæc vestis candida per octo dies nec deponebatur nisi Sabbatô ante Dominicam sequentem festum Paschatis, imò nonnisi ipsô die octavô Paschæ dimitti solere, indicat sanctus Augustinus serm. 197. de tempore, qui est de illa die Dominica, ubi ait: *Paschalis solemnitas hodiernâ festivitate concluditur, & ideo hodie Neophytorum habitus commutatur: ita tamen, ut candor, qui de habitu deponitur, semper in corde teneatur.*

Præclarum facinus hac de re narrat Victor Uticensis lib.3. de persecutione Vvandalorum Arianorum, de *Muritta* Diacono Carthaginensi, qui cùm baptizasset hominem quemdam nomine Elpidoforum, servavit *Sabana*, id est, linteamina alba, quibus eum de sacro fonte surgentem texerat. Cùm autem Elpidoforus ille postmodum à fide excidisset, & Judex, seu potius tyrannus, (qui Catholicos ad fidem ejurandam cogeret) ab Hunnerico Rege delegatus, *Murittam* ad Tribunal evocasset, & in fide constantem damnasset ad supplicium; id præsciens Muritta secum detulerat vestem illam albam, quam (ubi audivit prolatâ in se mortis sententiam,) statim publicè expandens, eamque hujus tyranni oculis objiciens, animô generosô, & dignô Martyr in hæc verba erupit. *Hæc sunt linteamina, Elpidofore minister erroris, quæ te accusabunt, dum Majestas venerit judicantis, custodiente diligentiâ meâ; ad testimonium tuæ perditionis, ad demergendum te in abysso putei sulphurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de fonte surgentem. Hæc te acriùs persequentur flammantem gehennam cùm cœperis possidere, quia induisti maledictionem sicut vestimentum, scindens te amittis veri Baptismatis, & fidei Sacramentum. Quid facturus es miser, cùm servi Patris-familias ad cœnam regiam congregare cœperint invitatos, tunc te aliquando vocatum terribiliter indignum exutum stola Rex conspiciet nuptiali, dicetque tibi: Amice, quomodo huc venisti, vestem non habens nuptialem? Non video quòd contuli, non nosco quod dedi, perdidisti militiæ chlamydem, quam in tela Virgineorum membrorum decem mensibus texi, & pendiculas crucis, quas extendens aquam emundavi, & purpurâ mei sanguinis decoravi: Non conspiciunt oculi mei, characterem non video Trinitatis, talis interesse non poterit epulis meis, ligate cum pedibus, & manibus funiculis suis, qui ipse se voluntaria separare voluit à Fratribus suis Catholicis.*

Post acceptam vestem albam Sacerdos baptizato porrigebat *cereum ardentem*, cujus cœremoniæ meminit S. Cyrillus Hierosolymitanus in catechesi; ubi baptizatos alloquens, ait; *Sponsales vobis lampades donatæ sunt*. Unde Ivo Carnotensis serm. de Sacramento Neophytorum. *Ad ultimum datur cereus ardens in manus baptizati, quatenus implere doceatur illud Evangelii. Luceat lux vestra coram hominibus.* Ipsi concinit Honorius in gemma animæ lib. 3. *Mox*, inquit, *de fonte elevatis, lumen dare solent, quatenus splendidis operum lampadibus sponso venienti occurrant*. Porrò cùm hac ardente lucerna, ac vestibus albis per se-

ptem

ptem dies recens baptizati ad Eccleſiam properabant, & Eccleſiis aſſiſtere ſolebant, ut refert Alcuinus epiſtola ad Carolum Magnum.

Teſtatur etiam Rhenanus in Occidentis Eccleſiis hanc inoleviſſe conſuetudinem, ut recens baptizatis vinum & lac daretur, idque probat authoritate S. Hieronymi lib. adverſus Luciferianos: Tertullianus autem lib. de Corona militis, dicit in Africa ſolitum eſſe dari baptizatis lac & mel; *Inde ſuſcepti*, inquit, *lactis, & mellis concordiam prægustamus*. Cujus etiam cæremoniç meminit ibidem S. Hieronymus.

Solebat etiam antiquitus ſtatim poſt completas Baptiſmi cæremonias miniſtrari Euchariſtiæ Sacramentum, ut teſtatur Tertullianus libro 4. adverſus Marcionem, ubi dicit: *Nec alibi conjunctos ad Sacramentum Baptiſmatis, & Euchariſtiæ admittens*. Teſtatur etiam ibidem ſolitum fuiſſe adminiſtrari baptizatis Sacramentum Confirmationis: *Dehinc*, inquit ibidem ca. 8. *manus imponitur per benedictionem, advocans & invitans Spiritum ſanctum*. Cujus etiam conſuetudinis plurimi è veteribus meminerunt, S. Cyprianus epiſt. ad Jubajanum; *Quod nunc quoque*, inquit, *apud nos geritur, ut qui in Eccleſia baptizantur, præpoſitis Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem, & manus impoſitionem Spiritum ſanctum conſequantur, & ſignaculo divino conſummentur*. Idem habet epiſt. 70. Similiter S. Hieronymus adverſos Luciferianos: *Quòd ſi hoc loco quæris, quare in Eccleſia baptizatus niſi per manus Epiſcopi non accipiat Spiritum ſanctum, quem non afferimus in vero Baptiſmate tribui, diſce hanc obſervationem ex ea authoritate deſcendere, quòd poſt Aſcenſum Domini Spiritus ſanctus ad Apoſtolos deſcendit*: Unde Melchiades Papa epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ; *Ita conjuncta ſunt hæc duo Sacramenta, ut ab invicem niſi morte præveniente, nullatenus poſſint ſegregari: & unum ſine altero ritè perfici non poteſt: nam unum præveniente morte, ſalvare ſine altero poteſt, aliud autem non poteſt*. Denique omnium horum antiquiſſimus B. Clemens Papa I. *Omnibus feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, id eſt, ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti percipere: quia aliter perfectus Chriſtianus eſſe non poterit, ſi non neceſſitate, ſed incuria; vel voluntate ſic remanſerit. Quod à B. Petro accepimus, & cæteri Apoſtoli docuerunt*.

Poſtremò tandem pulſantur campanæ in ſignum exultantis Eccleſiæ, propter hominem generatum, & deputatum inter ſuos filios: Unde Tertullianus capite 20. libri de Baptiſmo ait: *Ergo & nos dicet aliquis à lavacro jejunare oportet; & quis enim prohibet niſi neceſſitas gaudii, & exultatio ſalutis?*

Unde circa finem libri baptizatos ſic exultabundus alloquitur. *Igitur benedicti, quos gratia Dei expectat; cùm de illo ſanctiſſimo lavacro novi natalis aſcenditis, & primas manus apud matrem cum Fratribus aperitis: petite de Patre, petite de Domino peculia, gratias, diſtributiones chariſmatum ſubjiciente, &c.* Et S. Auguſtinus ſerm. 67. de Dominica Paſchali; *Hic dies*, inquit, *lucidior illuxit, in quo Dominus novam plebem regenerationis ſpiritu conquiſivit, in quo ſingulorum mentes gaudio, & exultatione perfudit*.

His omnibus apertè conſtat cæremonias ſacras in Baptiſmi adminiſtratione etiam nunc ſervari ſolitas, non eſſe novum quoddam figmentum, ut peſſimè garriunt hæretici, ſed tota ipſa antiquitate conſecratas, & ab ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio uſurpatas.

DI-

DISPUTATIO SECUNDA.

De Virtute, & Sacramento Pœnitentiæ.

TAnta est humanæ naturæ ad malum proclivitas, & in bono sectando levitas, & inconstantia;ut vix innocentiæ venustatem adepta, statim gravioris peccati colluvione deturpetur,& restituta illius sanitas novis succrescentibus morbis evanescat. Curatur equidem sacro baptismatis medicamine genialis morbus, & primi parentis noxa deperdita salus divini illius Sacramenti virtute reparatur: At non ita radicitùs evelluntur morbi reliquiæ; quin iterum retrudescant, eoque læthaliùs animam inficiant quod jam prorsus indigna divino munere in certum, æternumque naufragium præceps impingeret, nisi Pœnitentia veluti secunda tabula naufraganti fœliciter occurreret,& in portum divinæ clementiæ protelaret.Hęc enim est, ait Tertullianus; *quæ in peccatorem pronuntiant pro Dei indignatione fungitur, & temporali afflictione æterna supplicia, non dicam frustratur, sed expungit: cùm enim provolvit hominem, magis revelat; cum squallidum facit, magis mundatum reddit, cum accusat, excusat; cùm condemnat, absolvit.*

Tantus namque est Pœnitentiæ vigor, & lacrymarum prærogativa, ut ex deterrimo peccatore delictis turpi, flagitiis infami, dæmonum mancipio, & gehennæ reo, faciat non modò virum innocentem, immaculatum, & culpis defæcatum: sed ferè Sanctorum maximum, eumque admirabili metamorphosi, velut in Joannis Baptistæ prærogativam, & sanctitatem transformet, ut præclarè significat S. Laurentius Novariensis, cum de homine, qui Pœnitentiæ vacat, sic ait: *Noli tu jam quærere neque Joannem, neque Jordanem, ipse tibi esto Baptista*, quasi dicat; Joannes Baptista virgo est,Martyr, Præcursor, Propheta, Anachoreta, quin & Angelus; esto igitut ex impudico virgo, esto Martyr à Pœnitentiæ acerbitatibus, esto Præcursor annuntians tibi Christum venturum in redemptionem,esto Anachoreta vitæ sanctimonia, Propheta vaticiniis, Angelus puritate, Baptista meritis, verbo dicam, ipse tibi esto Baptista.

Nec immeritò sanè, lacrymis enim Pœnitentiæ,virtutem Baptismatis inesse non obscurè significant SS. Patres, inprimis S. Ambrosius; cum exclamat: *Bonæ lacrymæ, in quibus est redemptio peccatorum*! Quasi lacrymæ sint redemptrices, & vicariæ non solùm Baptismatis; sed etiam Dominicæ Passionis: unde apprimè quadrat in Pœnitentiæ lacrymas, quod de saliva Christi ingeniose dixit S. Chrysologus ad illud Joan.9. *Expuit in terram, & linivit super oculos ejus*: *Divino*, inquit, *ore luciferam dat salivam, ut sanitatis gutta baptizaret oculos peccatoris*, piæ enim lacrymæ oculos baptizat, nam eorum fomitem temperant, & contractas ab eis fordes eluunt. Imò totum hominem emaculant, ut advertit Hugo Cardinalis, dicens: *Luctus est mentis humanæ baptisterium*: quasi diceret nihil aliud esse lavacrum lacrymarum, nisi secundum Baptismum,quo totus homo quantumvis criminibus fœdatus, omnino emaculatur, & virtutis, ac innocentiæ pulchritudinem induit.

His eleganter consonat S. Petrus Chrysologus;cum de Magdalena pedes Christi lacrymis rigante exclamat: *O quanta vis in lacrymis peccatorum; rigant cœlum, terram diluunt, extinguunt geben-*

gehennam: delent in omne facinus, latam divina promulgatione sententiam. Nec minus eleganter: sed ad scopum nostrum directiùs collimat, cum subdit; *In peccatricis caput purgandis criminibus refluebat unda, ut suo fonte mulier in novum Baptisma suorum dilueret illuviem peccatorum.* Liceat ergo cum S.Chrysostomo hic exclamare: *O Pœnitentia, quæ peccata, Deo miserente, remittis, & Paradisum reseras, contritum sanas, omnem tristitiam exhilaras, vitam de interritu revocas, statum restauras, honorem renovas, fiduciam das, vires reformas, gratiam abundantiorem refundis; Omnia ligata tu solvis, omnia soluta tu custodis, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, omnia confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas*, &c.

Nec minùs eleganter, & eruditè his concinit Author libri de vera, & falsa Pœnit.cap.1. ubi scribit. *Quantum sit appetenda gratia Pœnitentiæ, omnis authoritas declarat, omnis bonorum vita conatur ostendere: languores enim sanat, leprosos curat, mortuos suscitat, vitia fugat, virtutes exornat, mentem munit, & roborat, omnia satiat, omnia redintegrat, omnia lætificat, sanitatem auget, quam conservat. Claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum. Temperat successus, constringit impetus, moderatur excessus. Ignorans se, per hanc se recognoscit: quærens se, per hanc se invenit, Hæc quæ homines ad Angelos ducit, & creaturam reddit Creatori; ista ovem perditam monstravit quærenti, & decimam drachmam obtulit anxianti. Hæc dissipatorem filium ad patrem reduxit. In hanc omne bonum innititur, per hanc omne bonum conservatur: fugat tenebras, inducit lucem, exequit omnia ipsa ignis consumens.*

De hoc itaque tam stupendo nobis concesso beneficio, ac remedio agendum erit in præsenti Disputatione tribus, ut fieri assolet, Articulis distinguenda, quorum *Primus* erit de essentia, necessitate, & miranda efficacia virtutis Pœnitentiæ; *Secundus* de institutione, materia, & forma Pœnitentiæ Sacramenti: *Tertius* denique de tribus ejusdem Sacramenti partibus, videlicet, Contritione, Confessione, & Satisfactione, quæ omnia, ut ordine convenientiori distribuantur, quilibet Articulus tribus Sectionibus absolvetur.

ARTICULUS PRIMUS.

De essentia, necessitate, & efficacia Pœnitentiæ virtutis.

EAm specialem prærogativam sibi vendicat Pœnitentia, quòd virtutis simul ac Sacramenti dignitatem, & rationem obtineat: cætera namque Sacramenta cùm sint instrumenta divinitùs instituta ad gratiam conferendam; potiusque in actione ministrantis, quàm in operatione suscipientis consistant, ex sua ratione formali virtutis nomen, & essentiam non obtinent. Secus autem est de Pœnitentia, quæ cùm ex Pęnitentis actibus simul ac Dei beneficio integretur, etiam virtus simul est ac Sacramentum; maximè in lege Evangelica, in qua Christus D.Sacerdotibus authoritatem contulit absolvendi reos pęnitentes ab omnibus peccatis, quibus inquinabantur, & divinæ justitiæ obstringebantur.

Quamquam autem Pęnitentia, quatenus Sacramentum; longè pęnitentiæ virtutis meritum, & dignitatem excedat; attamen quia virtus Pęnitentiæ (inquit Concilium Tridentinum sess. 14. cap.1.) *universis hominibus, qui se aliquo peccato mortali inquinassent, quovis tempore ad gratiam, & justitiam consequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi Sacramento ablui petivissent, ut perversitate abjecta, & emendata, tantam Dei offensionem, & pio animi do-*

dolore detestarentur ... Dominus autem Sacramentum Pęnitentiæ tunc præcipuè instituit, cum à mortuis excitatus insufflavit in Discipulos suos, dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Ideo prius de Pęnitentia, ut virtute, quàm ut Sacramento sermo habendus est tribus in sequentibus Sectionibus, quarum *Prima* Pęnitentiæ virtutis naturam: *Secunda* necessitatem; *Tertia* denique illius efficaciam aperiet.

Sectio Prima.

De natura Pœnitentiæ virtutis.

Cum Pęnitentia (qua virtus) sit spiritualis quædam animæ qualitas, cujus entitas utpote tenuissima, non nisi per ordinem ad objectum, in quod tendit, & subjectum in quo residet: apertè possit innotescere; idcirco illius natura est ex utroque investiganda.

Porrò Pęnitentiæ vocabulum derivatur, vel à *punitione*, vel à *pœna*; Priorem derivationem tradit S. Isidorus lib.6.originum cap.ult. *Pœnitentia*, inquit, *appellata est, quasi punientia, eo quod ipse homo se puniat pœnitendo quod malè admisit, nam aliud nihil agunt, quos veraciter pœnitet, nisi ut id quod malè fecerunt, impunitum esse non sinant* Ipsi concinit S.Aug.ep.54.scribens; *Nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, nisi, ut id, quod malè fecerit, impunitum esse non sinat, eo quippe modo sibi non parcenti ille parcet, cujus altum, justumque judicium nullus contemptor evadit.* Posterior derivatio, nimirum à pęna, traditur ab Authore libri de vera, & falsa Pęnitentia, cap.19. ubi ait; *Pœnitere est pœnam tenere, ut semper puniat in se ulciscendo, quod commisit peccando. Pœna enim propriè dicitur læsio, quæ punit, & vindicat quod quisque commisit. Ille igitur pœnam tenet, qui semper punit quod commisisse dolet. Pœnitentia itaque est vindicta semper puniens in se, quod dolet commisisse.* Huic Postremæ derivationi subscribit Doctor *in 4.dist.14. qu.1.nu.15.* ubi ait. *Pœnitentiam* secundùm nominis Ethymologiam idem esse, ac *pœnæ tenentiam*: Pęnitere enim, inquit Doctor, idem est, ac *pœnam tenere.* Unde μετάνοια Latinè *pœnitudo*, significat universim dolorem ob aliqua facta, vel omissa, juxta illud Ausonii Epigram

Sùm Dea, quæ facti, non factique
exigo pœnas:
Nempe ut pœniteat; sic METANOIA
vocor.

Reclamant nihilominus hujus temporis hæretici, maximè Lutherani, & Calvinistæ una cum suis Antesignanis; *Lutherus* enim in epistola ad Vicarium sui ordinis ait; Pœnitentiam non significare, dolorem, aut odium præteritæ vitæ, sed amorem justitiæ, & novæ vitæ instituendæ. Ei subscribit *Calvinus* lib.3. Instit. cap.3. ubi declarat Pœnitentiæ nomen maximè denotare conversionem vitæ præteritæ, ac mentis mutationem. Eis præiverat *Laurentius Valla* scribens vocabulum μετάνοιαν, rectiùs per resipiscentiam, quàm per Pœnitentiam Latinè reddi. Suffragatur etiam *Erasmus*, qui quoties in textu Græco Bibliorum vocabulum μετάνοιαν repetit, toties illud per resipiscentiam exprimit, unde in 3.c. S.Matthæi declarat Pœnitentiam idem esse, ac *pœnæ tenentiam*, & pœnitere, quasi *pęnam tenere*, id est, posteà sapere, seu resipiscere: resipiscentia namque deducitur ex *re*, & *sapientia*, & resipiscere à *re*, & *sapere*. Contra quos omnes Errores præscribendum est in sequentibus quæstionibus, quarum *Prima* aperiet, quid sit Pœnitentia. *Secunda*, qualis sit. *Tertia*, quodnam sit illius objectum: *Quarta*, in quo subjecto resideat.

Quae-

Quaestio Prima.

Quid sit Pœnitentia?

Notandum primò, Pœnitentiam, quatenus à Sacramento distinguitur, esse duplicem, habitualem videlicet, & actualem. *Habitualis* est permanens in anima qualitas, eam promptam, & expeditam efficiens, ac cum ipsa concurrens ad eliciendos Pœnitentiæ actus. *Actualis* verò est ipsemet actus Pœnitentiæ, quo peccator vindicare cupit, ac detestari peccatum à se commissum, qui utique actus generatim duplex est, interior videlicet, & exterior: Interior est ille motus animæ, quo peccator movetur ad eluendum peccatum à se commissum, hic autem quadruplex à Doctore ibidem *num*.15. distinguitur, *Primus* velle vindicare, ac punire peccatum ex prævia cognitione intellectus manifestantis voluntati deformitatem, & malitiam, ob quam cognitionem movetur voluntas ad volendum illud vindicare, & execrari. *Secundus* est illius peccati detestatio, & odium: *Tertius* voluntaria acceptatio pœnæ propter illud inflictæ: *Quartus* ejusdem pœnæ sustinentia voluntaria, ac perpessio. *Exterior* verò est duplex, nimirum Confessio externa peccati admissi, quam comitatur, ac sequitur verecundia, & pudor, qui non est levis animæ pœna propter admissum peccatum. Secundus est omnis actus laboriosus corporalis, quo punitur pœnitens confessus, & satisfacit Deo pro admisso,& commisso crimine. Hic autem maximè sermo est de illo quadruplici actu Pœnitentiæ, utrum videlicet quatuor illi actus reverà à Pœnitentia virtute eliciantur, ita quòd cum habitus distinguantur per actus, sic Pœnitentia per hujusmodi quatuor actus appareat vera virtus, & ab aliis omnino distincta.

Notandum secundò; ex eodem Doctore ibidem, Pœnitentiam ex his quatuor actibus quadruplicem sortiri definitionem, vel descriptionem, quarum prima est, *pœnitere est vindicare peccatum à se commissum*: cui utique descriptioni adstipulatur Author libri de vera, & falsa Pœnitentia apud S. Augustinum dicens, cap. 8. *Pœnitentia est quædam volentis vindicta puniens in se quod dolet admisisse*. Unde cap.19.*Pœnitere est pœnam tenere, ut semper puniat se ulciscendo quod admisit peccando*. Suffragatur etiam S. Augustinus epist. 308.ad Seleucianum. *Est etiam pœnitentia*, inquit, *bonorum & humilium Fidelium opera,in qua pectora tundimus dicentes*: *Dimitte nobis debita nostra*. Accedit Isidorus Hispalensis lib.6.Ethimol.cap.ult.ubi sic legitur; *Pœnitentia appellata est quasi punientia, eo quod ipsemet homo in se puniat pœnitendo, quod malè admisit*.

Secunda descriptio est, pœnitere, & detestari vel odisse peccatum à se commissum, vel displicentiam habere de peccato à se commisso. Quæ utique Pœnitentiæ descriptio frequentissima est apud SS. Patres, eamque probat Concilium Tridentinum *sess. 6. cap.6.* ubi loquens de dispositionibus ad justificationem necessariis, inter cætera ait. *Propterea moventur adversus peccata per odium aliquod,& detestationem: hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet*. Et sess.14. cap.6. *Contritio*, inquit, *animi dolòr ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*.

Tertia descriptio est, pœnitere est pœnam inflictam pro peccato suo commisso gratanter acceptare. Unde Tridentinum ibidem, *cap*.1. ait. *Ut perversitate abjecta, & emendata tantam Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur*: ubi per pium animi dolorem voluntariam pœnæ acceptionem designat. Quam etiam de-

descriptionem approbat Author libri de vera, & falsa Pœnitentia *cap.3.* dicens: *Hinc peccator semper doleat; & de dolore gaudeat.*

Quartam tandem Pęnitentiæ descriptionem sic efformat Doctor: *Pœnitere, est pœnam sibi pro peccato suo inflictam patienter sufferre.* Quam utique descriptionem unà cum præcedenti approbat Tridentinum *sess.14.cap.9.* dicens: Docet denique, tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut non solùm pęnis sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis: sed etiam temporalibus flagellis, à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis satisfacere valeamus. Quæritur autem utrùm Pœnitentia sub hac quadruplici ratione sit virtus, non quidem generalis, sed specialis.

Notandum tertiò, quòd ex Arist.2. Ethic. cap. 6. *Virtus est habitus electivus in medietate consistens, quoad nos, prout vir prudens definierit.* Hæc autem generatim est duplex: generalis videlicet, & specialis. Virtus generalis dicitur quatuor modis *Primò* per prædicationem, quia prædicatur de omnibus aliis virtutibus; quâ ratione justitiæ communiter accepta dicitur esse virtus generalis, & communis, quatenus videlicet est rectitudo animæ dictans qualiter bonum sit faciendum, & malum fugiendum. Unde Christus D. dicebat S. Joanni Baptistæ Matth. 3. *Sic decet nos implere omnem justitiam*; nulla enim est virtus cui hæc justitiæ ratio non conveniat. *Secundò*, virtus dicitur generalis per regulationem: & sic prudentia dicitur regula omnium virtutum, quia omnes virtutes regulari debent per prudentiam; siquidem prudentia docet tenere medium, & fugere ab extremis. *Tertiò*, virtus aliqua dicitur generalis per informationem; quia videlicet aliis virtutibus pręttium ac dignitatem confert, & sic charitas est virtus generalis, quia ipsa est quæ alias virtutes informat: easque Deo dignas, & gratas efficit: *Quartò* denique dicitur generaralis per aggregationem omnium virtutum, quia omnes aliæ virtutes videntur concurrere ad illius actum: sic Pænitentia prout detestativa peccati, dicitur ab aliquibus virtus generalis, quia nulla est quæ vitium sibi positum non execretur.

His ita prælibatis quæritur, utrum Pœnitentia sit mera animi resipiscentia, & vitæ præteritæ innovatio, aut animi dolor, & peccati vindicta. 2. Utrum secundùm suum quadruplicem actum virtutis dignitatem obtineat. 3. Utrum sit virtus specialis aut generalis. Quæ utique resolventur in tribus sequentibus conclusionibus.

CONCLUSIO PRIMA.

Pœnitentia non est simplex resipiscentia, & nuda cessatio à peccato; sed etiam dolor de peccato ac offensa præterita. Hæc est contra hæreticos, eamque apertè docet Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 4. ubi de Contritione sic loquitur: *Declarat igitur sancta Synodus hanc Contritionem non solùm cessationem a peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere.* Quam utique veritatem probat his textibus Ezechielis 18. *Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum.* Et statim subdit Concilium: *Certè qui illos Sanctorum clamores consideraverit: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum; recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ; & alios hujus generis: facilè intelliget, eos ex vehementi quodam ante actæ vitæ odio, & ingenti peccatorum detestatione manasse.* Unde Can. 5. sic hæreticorum doctrinam damnat: *Si quis dixerit eam Contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, quâ quis recogitat annos*

suos

suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum cum proposito melioris vitæ, non esse verum, & utilem dolorem; nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem....... anathema sit.

Probatur eadem veritas ex illis omnibus Scripturæ locis, in quibus quoties fit mentio Pœnitentiæ, toties dolor, ac subeunda pæna exprimitur. Sic. Job. ult. *Ipse me reprehendo, & ago Pœnitentiam in Favilla, & cinere.* Cinis autem, & favilla dolorem animi, & carnis afflictionem indicant. Similiter Matth. 11. Christus D. loquens de Pœnitentia neglecta à Chorozaitis ait: *Si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere Pœnitentiam egissent.* Porrò cinis, & cilicium arguunt animi displicentiam, & mœrorem de peccatis admissis, non tantùm resipiscentiam, & sententiæ mutationem, nec solam vitæ novæ instaurationem, & institutionem.

Similiter *Lucæ* 10. Christus D. laudat Ninivitarum Pœnitentiam: sed illa Pęnitentia dolorem, lacrymas, & afflictionem corporis importabat, ut legimus *Jonæ* 3. ubi Ninivitæ saccos induerunt, & suum caput asperserunt cinere, non tantùm ut dolorem suum de pecatis vitæ prioris ostenderent, sed etiam pœnalibus exercitiis, & operibus laboriosis aliquò modò suas in Deum offensas, & culpas ulciscerentur: ut ea Pœnitentia pœnalis, & laboriosa, non erat tantùm mera mutatio consilii, seu resipiscentia, sed resipiscentiam supponebat.

Denique Apostolus 2. *Cor.* 7. agens de Pœnitentia, quam Corinthii conceperant de peccato fornicarii, ad primam suam epistolam, ait: *Contristati enim*, inquit, *estis secundùm Deum: quæ enim secundùm Deum tristitia est, Pœnitentiam in salutem stabilem operatur*: Ergo tristitia quæ secundùm Deum est, efficit ut Pœnitentia sit salutaris: at tristitia dolor quidam est.

Idem docent SS. Patres. Nazianzenus oratione ad sacra lumina, ubi Pænitentiam appellat *Baptismum lacrymarum*. Et S. Augustinus lib. 3. de Trinitate, cap. 4. eam appellat *crucifixionem interioris hominis.* Unde lib. 50. homiliarum homil. ult. cap. 5. *Non sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi de his quæ facta sunt, satisfiat Deo per Pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.* Omnium autem præclarissimè id docet S. Isidorus lib. 6. Ethym. cap. 19. ubi ait: *Pœnitentia, quasi* PUNIENTIA *dicitur, eò quòd ipse homo puniat pœnitendo quod malè admisit: nam nihil aliud agunt illi, quos veraciter pœnitet, nisi ut id quod malè fecerunt, impunitum esse non sinant: eò quippe modò sibi non parcentibus ille parcet, cujus altum justumque judicium nullus contemptor evadet.*

Suffragatur etiam ratio Thelogica: Nam Pœnitentiæ nomen significat perfectam anteactæ vitæ correctionem, & emendationem; quæ utique tria significat; *Primò* errati cognitionem, quæ causa doloris est: *Secundò* displicentiam prioris vitæ, seu dolorem internum ejus, quod actum aut omissum fuerit: *Tertiò* denique spontaneam castigationem, quæ doloris illius interni, seu displicentiæ vitæ prioris est effectus, ac perfectio: Pęnitentia autem dicitur pręcipuè ex hoc effectu punitionis, aut ultionis voluntariæ peccatorum in nobis, à veteri, & antiquato verbo, *pœnio*, quod idem est ac punio; unde pœnitet dicitur quasi pęnam tenet.

Dices primò, ex Tertulliano lib. 2. contra Marcionem, cap. 24. ubi inquirens, quid significet Pœnitentiæ nomen, respondet: *Nihil aliud intelligitur, quàm simplex conversio sententiæ prioris, quæ etiam sine reprehensione ejus possit admitti,*

ti, etiam in homine nedum in Deo, cujus omnis sententia caret culpâ: igitur Pœnitentia ex se non importat dolorem,& pœnam.

Distinguo consequens: Si Pœnitentiæ vocabulum accipiatur generatim, & quatenus à Scriptura sacra tam Deo, quàm homini tribuitur concedo: si prout homini peculiaris est, & inservit obtinendę peccatorum remissioni: nego. Porrò Tertullianus ibidem agit de Pœnitentia, quatenus Deo tribuitur, qui pluries in Scriptura dicitur pœnitere: paulò enim antè dixerat, *superest enim jam agnoscere quid sit pœnitentia Dei*: at longè diversa est illa divina Pœnitentia ab humana: seu (inquit Tertullianus ibidem) *hæc definitio in omnibus aliam formam divinæ Pœnitentiæ statuit; quæ neque ex improvidentia, neque ex levitate, neque ex ulla boni, vel mali operis damnatione reputetur, sicut humana.* Quibus verbis distinguit divinam Pęnitentiam ab humana, quòd hæc *primò* in animi levitate,seu mobilitate fundetur: *Secundò* quòd includat operis omissi,seu admissi damnationem: *Tertiò* quòd significet dolorem, & vindictam de re commissa, nec-non, & exhibendam Deo satisfactionem.

Instabis: Tertullianus ibidem ait: Pœnitentiæ nomen significare dumtaxat animi demutationem: *nam, & in Græco sono*, inquit, *Pœnitentiæ nomen non ex delicti confessione; sed ex animi demutatione compositum est*: igitur; &c.

Respondeo id quidem verum esse, si sola attendatur nominis Ethymologia, seu derivatio Græca; nam μετάνοια dicitur à μετά, quod significat, *trans*, seu *post*, & νοῦς quòd idem est ac *mens*, & cogitatio; ita quòd μετάνοια, idem sit ac posterior sententia, vel secunda cogitatio, seu sententiæ mutatio. Secus verò est si attendatur secundùm illius vocabuli usum frequentatum tum in Scriptura, cùm apud sacros Auhtores;& ut vocabulum istud hominis Pœnitentiam significat; ut sic enim nedum importat simplicem sententiæ mutationem, sed etiam animi dolorem. Quamquam etiam in Scriptura sacra interdum Pœnitentia solùm significet animi mutationem, hinc efficaces gratiæ, quibus Deus Electos ad vitam æternam certò perducit, dicuntur Rom. 11. *Dona Dei sine Pœnitentia*,quia Deus ex quo destinavit eas alicubi,consilium non mutat.

Dices secundò: Lactantius lib.2.Instit. cap. 24. dicit μετάνοιαν Latinè optimè reddi per resipiscentiam: igitur Pœninitentia nihil aliud significat quàm mentis mutationem, & revocationem.

Nego consequentiam: Lactantius enim ibidem ait: *Resipiscit, ac mentem suam quasi ab insania revocat, quem errati piget, castigatque seipsum dementiæ, & confirmat animum suum ad rectiùs vivendum*: *Tum illud ipsum cavet, ne rursus in eosdem laqueos inducatur*: igitur ex Lactantio Pœnitentia non modò significat agnitionem errati, vitæque prioris emendationem, sed etiam animi dolorem, dementiæ seu peccati castigationem, & ultionem, cum ipso vitæ in meliùs componendæ proposito.

Dices: Verbum *pænitet* apud optimos Authores interdum idem significat, ac tædet, pudet, piget, &c. Sic Cicero lib. de senectute: *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ pæniteret*. Et in somnio Scipionis: *Ipsa terra*, inquit,*ipsa parva mihi visa est imperii nostri, quo quasi punctum ejus attigimus, pæniteret*. Et Plinius lib.1. cap.17. loquens de Essenis apud Judęos religiosis: *Gens æterna*, inquit, *in qua nemo nascetur tam fęcunda illis aliorum vitæ pænitentia est*: igitur vocabulum istud non semper significat dolorem peccati punitivum.

Nego consequentiam: Hæc enim omnia dicuntur per metaphoram, quòd videlicet in iis, quæ nobis tædio, pudori, contemptui sunt, pœna quædam, mo-

moleſtia, ac diſplicentia videatur ineſſe: unde quidquid tædet, pudet, & piget, etiam dolere aliquatenus cenſetur.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Œnitentia ſecundùm ſuam quadruplicem acceptionem, & deſcriptionem poteſt eſſe actus virtutis*. Ita ſubtilis Doctor *diſt*.14. *quæſt*.2. & probat primam partem *num*.2. ubi ait: Prima Pœnitentiæ acceptio, eſt quòd ſit vindicta peccati commiſſi ab eo, qui illud commiſit: ſed hæc vindicta poteſt eſſe actus virtutis; & conformis rectæ rationi: Quia, *inquit*, ſecundùm rectam rationem quilibet Legislator vindicta tranſgreſſionem legis: unde, & Philoſophus in fine libri 10. Ethicorum poſt doctrinam de vitiis, & virtutibus, ſtatim introduxit legem poſitivam tanquam ultricem vitiorum, & præmiatricem virtutum: ſed ſi Legislator rectà ratione vindicat, miniſter recta ratione exequitur; quia univerſaliter rectitudo in actu ſubminiſtrationis eſt ex conformitate ejus ad agens, cui ſubminiſtrat: ergo ſecundùm rectam rationem poteſt aliquis ut miniſter Legislatoris vindicare peccatum commiſſum contra legem: & hoc in illum, in quem eſt ſibi commiſſum vindicare, quia aliàs non eſt ſubminiſtrans: ſed unicuique commiſſum eſt eſſe Miniſtrum Dei ferentis legem ſuam ad vindicandum in ſeipſum pro peccatis, quæ commiſit: *pœnitere* autem primo modo dicit ſic vindicare in ſeipſum; *tenere* enim, quando non additur dativus exprimens cui teneatur, ſignificat quòd ſibi ipſi tenenti teneatur, ut patet ex communi ſermone. Ideo Deus licèt puniat peccatorem, non dicitur pęnitere; quia non ſibi, ſed alteri pœnam infligit: ſed ſibi ipſi infligens dicitur pęnitere, id eſt, pœnam applicando tenere. *Hæc Doctor*. Ne autem videatur aſſerere vindictam peccati ſemper procedere ab habitu virtutis, ſtatim ſubdit: Non dico quòd pœnitere primo modo ſemper ſit actus virtutis, id eſt, elicitus à virtute: ſed dicitur actus virtutis, quia natus eſt elici à virtute vel generare virtutem, quia conformis eſt rectæ rationi, & in hoc eſt bonitas moralis, quòd ſit à virtute generata, vel virtutem generans. Quæ utique omnia cùm evidentia ſint ex terminis, in eis elucidandis non eſt quòd diutiùs immoremur.

Idem probat de cæteris tribus Pęnitentiæ acceptionibus *num*.21. & 12. De ſecunda, *inquit*, ſignificatione hujus vocabuli *pœnitere*, ſcilicet de eo, quod eſt deteſtari peccatum commiſſum, vel diſplicentiam habere de commiſſo: Dico quòd iſte poteſt eſſe actus virtutis. Probatur ut priùs, quia poteſt eſſe actus electivus concors rationi rectæ. Ratio enim recta ſicut dictat complacendum eſſe in bono honeſto, ita dictat diſplicendum eſſe in malo inhoneſto. Et ex hoc patet ſecunda concluſio, ſcilicet cujus virtutis poteſt etiam eſſe actus; quia nullius ſpecialis, ſed cujuſcunque appetitivæ: quæcumque enim virtus inclinat ad complacendum in bono honeſto, inclinat etiam ad deteſtandum, & ad diſplicendum de malo inhoneſto oppoſito: utpote caſtitas de aliquo inordinato contra caſtitatem inclinat ad diſplicentiam, & humilitas de actu inordinato ſuperbiæ, & ſic de cæteris. Qualibet tamen inclinans ad talem diſplicentiam eſt virtus appetitiva, quia nihil eſt principium odiendi, ſicut nec amandi, niſi virtus appetitiva. Ex hoc patet, quòd malè ponitur deteſtatio peccati actus Pęnitentiæ virtutis, loquendo de Pęnitentiæ virtute primo modo, ut eſt ſpecies juſtitiæ: quia iſte actus eſt multùm generalior, quàm poſſit eſſe ille, qui eſt proprius actus

Pę-

„ Pęnitentiæ justitiæ elicitus ab ea.
„ *De tertiò*, quod est gratanter ac-
„ ceptare pęnam inflictam pro peccato
„ commisso: Dico quòd etiam iste actus
„ potest esse virtutis, quia concors re-
„ ctæ rationi. Et secundò, quòd po-
„ test esse multarum virtutum, quarum
„ tamen quælibet sit appetitiva, quia
„ quidquid potest esse principium ac-
„ ceptandi aliquod objectum, potest
„ esse principium acceptandi aliud in
„ ordine ad ipsum; per diversas autem
„ virtutes potest acceptari aliud, &
„ aliud objectum in ordine ad quod
„ possit pęna inflicta pro peccato acce-
„ ptari. Nam si ex charitate amatur
„ Deus, ex charitate potest acceptari
„ pœna, in quantùm reductiva est ad
„ Dei amicitiam. Si autem ex virtute
„ spei desideratur Deus ut bonum mi-
„ hi, ex virtute spei acceptatur pęna ut
„ ordinans ad istud præmium attingi-
„ bile. Si ex virtute timoris cavetur
„ amissio vitæ æternæ, ex ipsa potest ac-
„ ceptari pœna, ut excludens illam
„ amissionem. Si ex amicitia honesta ad
„ seipsum diligit qui sibi munditiam,
„ & innocentiam, ex illa potest acce-
„ ptare pęnam, quæ solvit reatum, qui
„ inficit.
„ *De quartò*, scilicet patienter ferre
„ pęnam inflictam, patet quòd potest
„ esse actus virtutis, & specialis virtu-
„ tis, quia patientiæ. *Ità Doctor*.

Quibus omnibus apertè fatetur pęnitentiam secundùm quadruplicem illius acceptionem in secundo notabili superiùs expressam, sortiri posse rationem, & appellationem virtutis actualis, vel quatenus à virtute imperatur aut elicitur; vel prout ad eam ordinatur, & dirigitur: Verùm sola primaria illius acceptio ad virtutem Pęnitentiæ præcisè spectat; nam tres alii actus qui interdum inveniuntur in perfecta ac suis omnibus numeris absoluta Pęnitentia, elici possunt ab aliis virtutibus, ut apparebit ex dicendis in tertia conclusione.

Quòd autem Pęnitentia generatim accepta, prout nempe tendit ad detestationem, & destructionem peccati, quatenus est offensivum Dei, sit virtus, probatur primò: Non datur divinum præceptum, nisi de actu studioso, & laudabili: sed divinum præceptum est de Pęnitentia agenda. *Matth.4.* ubi Christus cępit prædicare, & dicere: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum.* Et Marci 1. *Pęnitemini, & credite Evangelio*: igitur Pœnitentia est virtus.

Insuper nullus actus est laudabilis, & meritorius, nisi sit actus virtutis: sed pęnitere est laudabile, & meritorium: igitur, &c.

Denique ex Aristotele 2. Ethic. cap.6. *Virtus est habitus, qui facit bonum habentem, & ejus opus reddit bonum*: sed Pęnitentia bonum facit habentem; imò sæpè illum meliorem, & sanctiorem reddit, quàm erat ante lapsum: Nam, inquit S. Paulus ad Rom.5. *Ubi abundavit delictum, superabundavit, & gratia.*

Unde Petrus Damianus serm. 56. *Consuevit Deus honorare pœnitentes magis, quàm innocentes*: Nam ut ait S.Gregorius lib.11. Moral. cap.19. *Discretus quisque ex eo quòd mala se egisse intelligit, ad discretionis regulam reducitur; & inde altiùs ad justitiam proficit; unde ad tempus à justitia cecidisse videbatur.* Quod utique præclarè confirmat S.Ambrosius in sermone de Cathedra S. Petri, ubi inter cætera ait: *Fidelior professo factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse deflevit; atque ideo majorem gratiam reperit, quàm amisit.* Cui præclarè concinit S. Maximus homil.4. *Petrus*, inquit, *tentationibus suis proficit, defectibus suis gaudet, periculis suis crescit; tanquam bonus enim Pastor Petrus gregem accepit, ut qui sibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum.* Constat igitur, Pęnitentiam esse summè laudabilem, & pœnitentem reddere bo-

bonum habentem; ac proinde virtutis dignitatem, & rationem obtinere.

Dicet primò: Virtus est dispositio perfecti ad optimum: sed Pęnitentiæ actus hanc rationem non obtinet; siquidem primarius actus pœnitendi est tantùm velleitas, seu conditionata voluntas, qua peccator vellet, si fieri posset, se non commisisse peccatum; quòd utique non potest velle absolutè, utpotè cùm sit impossibile: igitur, &c.

Nego minorem: Licèt enim *pœnitere* sit mera velleitas, quatenus tendit in peccatum præteritum, & factum; si tamen spectetur peccatum ut actu permanens in conversione ad creaturas, & aversione à Deo, & prout est animæ macula ex offensa Dei, sic est absolutus aliquis actus, quo voluntas avertens se à creatura, quam nimio, & inordinato amore dilexerat, ad Deum se-se recipit, ut pro viribus ei ablatum honorem restituat, & quantùm se glorificavit in deliciis, tantum subeat tormentum, & luctum; qua ratione pœnitens non habet simplicem velleitatem, sed voluntatem absolutam.

Vrgebis ex Aristotele Ethic. 4. Nihil est stultum aut stolidum eorum quæ sunt secundùm virtutem: at velle peccatum non fuisse, sive voluntate absoluta, sive conditionata, est aliquid stultum, & stolidum, & ineptum; quippe cùm præteritum non esse præteritum sit omnino impossibile: igitur, &c.

Distinguo minorem: Velle ut id quod præteritum est non fuerit, est aliquid ineptum transeat: velle reprobare malum admissum, & optare ut non fuisset est ineptum, nego: Pœnitentia autem non tendit in præteritum, quasi pœnitens existimet fieri posse, ut actus commissus de facto commissus non fuerit: sed ipsum reprobat ut male factum: nam est dolor Pœnitentis, seu displicentia, ac reprobatio facti præteriti cum intentione removendi sequelam ipsius, id est offensam Dei, & reatum pœnæ. Quod utique ineptum non est, sed prudentissimum.

Dicet secundò: Omnis virtus propter se, seu propter finem sibi proprium est expetenda: atqui Pœnitentia non expetitur propter se, sed propter malum culpæ eluendum: igitur non est censenda virtus.

Nego minorem: Pœnitentia enim expetitur propter se, hoc est propter finem sibi proprium, qui est delere malum culpæ, & Deo offenso satisfacere: non autem expetitur propter aliquem alium finem à fine sibi proprio distinctum.

Vrgebis: Id quod tendit in malum, quatenus malum est, non potest expeti propter se, seu propter bonitatem, & perfectionem propriam: sed Pęnitentia tendit in peccatum, quod est per se malum: igitur, &c.

Distinguo majorem: Quod tendit in malum motu prosecutionis, concedo: motu aversionis, & fugæ, nego: & sic distincta minore, neganda est consequentia: Medicina enim tendit in morbum, & tamen est expetibilis, & quidem ante morbum conditionatè: post morbum vero absolute: quia medicina tendit in morbum, non ut faciat aut conservet, sed ut destruat: ita etiam à simili Pęnitentia tendit in peccatum, non ut admittat, sed ut avertat. Unde pęnitens vult quidem peccatum, non utique faciendum, sed destruendum.

Dicet tertiò: Omnis virtus debet habere bonum pro objecto: sed Pęnitentia non habet bonum pro objecto; quia versatur circa peccatum: igitur non est dicenda virtus.

Negat majorem Doctor Seraph. dist. 14. art. 1. quæst. 1. ad 3. contrarium enim, *inquit*, apparet in temperantia, misericordia, & fortitudine, quæ versantur circa id quòd malum est. Aliter *distinguo majorem*: Virtus debet habere objectum bonum, prosecutiva, concedo: aversativa, nego. Nam prosequi malum

lum, & fugere bonum, equidem malum est: at vero prosequi bonum, & aversari malum, est rectum,& bonum. Hac ratione potestas punitiva bona est licèt tendat in malum puniendum; *non est enim potestar, nisi à Deo*(inquit S.Paulus ad Rom.13. unde subdit: *Si malum feceris, time; non enim sine causa gladium portat;Dei enim minister est, vindex in iram Dei, qui malum agit*: Cùm ergo virtus Pęnitentiæ sit aversiva, ac destructiva mali; hac ratione virtutis dignitatem sortitur. Adde quod Pęnitentia duplicem habet actum, inquit Seraphicus Doctor, scilicet refugere,ac detestari malum, & peccatorem emendare, ac in meliorem sortem, ac vitam reformare; quod per se bonum est: & sic ratione hujus actûs Pęnitentia tendit in bonum.

Dices quartò: Omnis virtutis actus delectationem quandam infert: at Pęnitentia non ingerit delectationem;sed dolorem: igitur non est virtus.

Distinguo majorem: Virtus delectationem infert ratione sui actus, concedo;ratione sui objecti, nego: fortitudo enim ratione peculiaris objecti; putà periculorum in bello sustinendorum, aut aggrediendorum molestiam infert; siquidem illud objectum tristativum est, ac dolorificum; nihilominus actus illius per se virum fortem delectat; enim vero prompta animi alacritate pericula aggreditur: ita à simili tametsi pęnitere triste ac molestum habeat objectum ratione sui; tamen delectat ob alacritatem, & promptitudinem, qua voluntas ex agendi frequentatione suos actus exercet, & voluntariè se-se ad peccati detestationem determinat.

Quod ut percipiatur evidentius,observandum est cum Doctore loco suprà laudato *num*.4.quod ad perfectam Pœnitentiam quinque concurrunt actus per ordinem, quos sic præclarè expendit noster Pitigianus ad dist.14.quæst.2. art.2. *Primum* est velle imperativum, imperans atque conjungens causas tristitiæ ad invicem; *Secundum* sunt ipsæ causæ tristitiam causantes: *Tertium* est ipsa tristitia: *Quartum* est complacentia, & velle; seu acceptatio illius tristitiæ: *Quintum* ex illo velle sequitur gaudium de illa tristitia, juxta dictum S.Aug. *Peccator de peccato doleat, & de dolore gaudeat*, V.g. Petrus peccavit peccato fornicationis, in pœnitendo hunc ordinem habet, primò habet velle imperativum, quo imperat causas tristitiæ, quæ sunt duæ, nempe fornicationis apprehensio, & nolle, seu odio habere fornicationem illam. Tum dico quòd velle illud imperativum, quo voluntas imperat intellectui, ut consideret, & apprehendat illam fornicationem, & sibimetipsi, ut illam detestetur, est *primum*; *Secundum* est apprehensio illius fornicationis, & nolitio, seu odium illius: *Tertium* est tristitia, quæ ex apprehensione fornicationis, & ejusdem nolitione causatur. *Quartum* est unum velle, quo voluntas vult tristitiam illam habere. *Quintum*, ad illud velle, quo vult habere tristitiam, sequitur gaudium, & tunc verificatur dictum S.Augustini. *Peccator de peccato doleat*, &c.

Porrò inter ista quinque Doctor ponit hujusmodi ordinem, seu distinctionem: quia *primum* se habet ut causa principalis tristitiæ, sed remota. *Secundum* se habet ut causa proxima, & immediata tristitiæ. *Tertium* se habet ut effectus. *Quartum* se habet tanquam effectus sequens ex illo actu. Primum itaque distinguitur à secundo, sicut causa principalis, & remota, à causa secundaria, & propinqua; Secundum distinguitur à tertio velut causa ab effectu, seu actio à passione. Tertium à quarto, sicut objectum ab actione,quæ transit super ipsum, & primum à quinto, sicut objectum à passione appetitiva illius objecti.

Con-

Conclusio Tertia.

Pœnitentia est virtus specialis non autem generalis: Hæc est Doctoris loco suprà laudato *num.4.* ubi ait: *Pœnitere est actus specialis virtutis. Probatur, quia ille actus natus est habere speciale objectum, & speciales circumstantias ordinatas: objectum quidem, nempe peccatum vindicabile: circumstantias verò, quæ conveniunt actui, ut rectè tendenti in tale objectum.* Quasi diceret: Virtus illa specialis est, cujus objectum formale non est commune aliis virtutibus; sed objectum Pœnitentiæ, nempe peccatum vindicabile, non convenit aliis virtutibus, nulla siquidem alia virtus tendit in peccatum, ut vindicabile, & expiabile per debitam satisfactionem; igitur Pœnitentia est virtus specialis.

Confirmatur. Ubi specialis est difficultas tendendendi in objectum, quæ non reperitur in aliis virtutibus, ibi debet esse virtus specialis; at in offensa Dei ut vindicabili, & expiabili per satisfationem, & injuriarum compensationem, specialis est difficultas, quæ non reperitur in objectis aliarum virtutum, in eo scilicet quòd qui peccavit, doleat de offensa, & qui peccati voluntatem expertus est, pro eo velit satisfacere, ac pœnam subire: igitur Pœnitentia est virtus specialis.

Confirmat iterum Doctor ex circumstantiis; virtus enim illa specialis est, quæ aliter tendit in suum objectum, quàm quæcumque alia virtus; sed Pœnitentia aliter tendit circa peccatum, quàm cæteræ virtutes; siquidem nulla alia virtus præter Pœnitentiam versatur circa peccatum ut vindicabile, & expiabile per debitam satisfactionem: igitur, &c.

Dices primò. Illa virtus non est specialis, quæ se extendit ad objecta omnium aliarum virtutum; sed Pœnitentia versatur circa objecta aliarum virtutum: igitur non est virtus specialis: sed generalis. Major constat. Minor verò probatur; Pœnitentia respicit omne peccatum; siquidem illius vindictam, & destructionem auspicatur; sed peccatum secundùm totam suam latitudinem involvitur in objectis aliarum virtutum: siquidem virtus omnis media stat inter duo extrema vitiosa, quorum fugam, & destructionem intendit: ergo Pœnitentia non est specialis virtus.

Distinguo majorem: Si se extendat ad objecta aliarum virtutum, sub eodem motivo, quo ab aliis virtutibus respicitur, concedo: sub motivo distincto, sub quo à nulla alia virtute attingitur, nego, & similiter distincta minore, nego consequentiam: Nam, inquit Seraphicus Doctor *dist.14.art.1.quæst.2.* in „ corpore: Etsi Pœnitentia respiciat „ malum in communi, tamen respicit „ sub propria ratione, & habet specialem actum, qui indiget virtute, non „ tantùm præcipiente, sed eliciente; „ itaut sicut ira per zelum, quæ detestatur omne peccatum in proximo, „ est specialis virtus, quia respicit illud „ sub ratione digni pęna, & obedientia est specialis virtus, quia respicit „ exequendum sub ratione mandati; „ sic etiam Pęnitentia specialis est virtus, quia respicit peccatum sub ratione mali proprii à se contra Deum „ perpetrati, prout homo ex hoc dignus „ est puniri. *Unde respondens ad tertium, dicit*: Ad illud, quod objicitur de objecto, dicendum, quòd etsi „ non contrahatur ad speciale peccatum, tamen illud considerat sub speciali, & propria ratione, hoc est in „ quantùm à se perpetratum, & Dei „ offensivum, cui vult reconciliari, & „ emendam facere, & ideo est virtus „ specialis, quia virtus ponitur specialis, vel generalis, non ratione objecti, quod est materiale, sed secundum quod habet rationem motivi.

Dices secundò: Quod contrariatur om-

omnibus peccatis non est virtus specialis: sicut enim virtus habet determinatum bonum, à quo specificatur; ita etiam habet determinatum malum, cui opponitur; at Pęnitentia contrariatur õnibus peccatis, quod enim aliquid expellit à subjecto, nec est cum illo cõpatibile, ei contrarium est; Pęnitentia autem omnia peccata expellere nititur ab anima; igitur non est virtus specialis.

Respondeo primò, negari posse majorem universaliter acceptam: siquidem charitas contrariatur cuilibet peccato mortali, nec minus propterea est virtus specialis. *Respondeo secundò* distinguendo majorem; quod contrariatur, & aliud expellit formaliter, concedo; effectivè, nego. Ad minorem dico, omnem quidem virtutem expellere vitium sibi oppositum formaliter, sicut frigus calorem, & albedo nigredinem; quia habitus vitiosus, & studiosus circa idem objectum formaliter opponuntur; Pęnitentia verò expellit omnia peccata solùm effectivè, quatenus videlicet operatur ad destructionem peccati, prout remitti potest ex divina gratia sibi suffragante. Unde non sequitur, eam non esse specialẽ virtutem.

Urgebis. Omnis virtus non solùm formaliter, sed etiam effectivè tendit in destructionem vitii, & peccati sibi oppositi; igitur ad id non est necessaria specialis virtus pęnitentiæ.

Distinguo antecedens. Tendit in destructionem vitii sibi oppositi secundùm rationem, sub qua specialiter ei opponitur, ut fides v. g. tendit in destructionem infidelitatis, quatenus infidelitas est concedo; tendit in illius destructionem, quatenus non habet specialem virtutem oppositam cum ipsa virtute, videlicet quatenus est offensa Dei vindicanda, & resarcienda per debitam satisfactionem, nego. Igitur ut peccatum destruatur secundùm rationem offensæ Dei, necessaria est aliqua specialis virtus, nempe Pęnitentia.

Instabis: Potiori jure non desideratur specialis virtus, quæ tendat in destructionem mali, quatenus est offensivum Dei, quàm ut tendat in prosecutionem boni, quatenus est honorificum Deo: sed ad hoc non est necessaria specialis virtus; siquidem omnis virtus refertur ad Dei honorem, & gloriam, alioquin irrita esset, & vana; igitur, &c.

Nego minorem: Siquidem virtus Religionis ad id specialiter ordinatur, ut tendat in bonum, quatenus est honorificum Deo, idque habet pro objecto peculiari, ac fine speciali: etsi enim cętere virtutes ad eum referri debeant, ut veræ sint, non tamen referuntur ad ipsum, tanquam ad finem proximum, & objectum immediatum: igitur a simili necessaria est aliqua specialis virtus, quæ tendat in peccatum vindicandum, quatenus est offensa Dei.

CONCLUSIO QUARTA

Pœnitentia est tantùm specialis virtus secundùm primariam sui acceptionem, non verò secundùm tres alias. Hæc est pariter Doctoris ibidem *n.*11. ubi concedit quidem, quod detestatio peccati possit esse actus virtutis. *Quia*, inquit, *potest esse actus electivus concors rationi rectæ: ratio enim recta sicut dictat complacendum esse in bono honesto; ita dictat displicendum esse in malo inhonesto.* Negat tamen ibidem, quòd illa detestatio sit actus specialis virtutis ab aliis distinctæ: quia potest esse actus cujuscumque virtutis appetitivæ: Quæcumque enim virtus, *inquit*, inclinat ad complacendum in bono honesto, inclinat etiam ad detestandum, & ad displicendum de malo inhonesto opposito; utpote castitas de aliquo inordinato contra castitatem inclinat ad displicentiam, & humilitas de actu inordinato superbiæ, & sic de cæteris. Quælibet tamen inclinans ad talem displicentiam est virtus operativa: quia nihil est principium odiendi, sicut nec amandi, nisi virtus

,, tus appetitiva. Ex hoc patet, quòd ,, malè ponitur *detestatio peccati* actus ,, Pœnitentiæ virtutis; loquendo de ,, Pœnitentia virtute primo modo, ut ,, est species justitiæ, quia iste actus est ,, multùm generalior, quàm possit esse ,, ille, qui est proprius actus Pœniten- ,, tiæ justitiæ elicitus ab ea. Quibus Doctor, non negat equidem detestationem cujuscumque peccati posse esse actum imperatum à virtute Pœnitentiæ, sed tantùm vult quòd non sit actus ab ea elicitus.

Idem *num.* 12. docet de tertia acceptione Pœnitentiæ, nempe quatenus est voluntaria acceptatio pęnę inflictæ pro ,, peccato commisso: Dico, *inquit*, ,, quòd etiam iste actus potest esse vir- ,, tutis, quia concors rectæ rationi. Et ,, secundò, quòd potest esse multarum ,, virtutum, quarum tamen quęlibet sit ,, appetitiva; quia quidquid potest esse ,, principium acceptandi aliquod ob- ,, jectum, potest esse principium acce- ,, ptandi aliud in ordine ad ipsum: ,, per diversas autem virtutes potest ,, acceptari aliud, & aliud objectum, ,, in ordine ad quod possit pœna infli- ,, cta pro peccato acceptari. Nam si ex ,, charitate amatur Deus, ex charitate ,, potest acceptari pœna, in quantùm ,, reductiva est ad Dei amicitiam. Si ,, autem ex virtute spei desideratur ,, Deus ut bonum mihi, ex virtute ,, spei acceptatur pœna, ut ordinans ,, ad istud præmium attingibile. Si ex ,, virtute timoris cavetur amissio vitæ ,, æternæ, ex ipsa potest acceptari pœ- ,, na, ut excludens illam amissionem. ,, Si ex amicitia honesta ad seipsum, ,, diligit quis sibi munditiam, & inno- ,, centiam, ex illa potest acceptare pœ- ,, nam, quæ solvit reatum, qui insuit.

Quantùm autem ad quartum actum ibidem docet Doctor, illum non esse specialem actum Pœnitentiæ virtutis, sed patientiæ: siquidem patientia est constanter ferre pœnam inflictam, & adversa quæque patienter tolerare.

Ex iis itaque sequitur Pœnitentiam habere rationem specialis virtutis, quatenus inclinat ad vindicandum peccatum, non autem prout est peccati detestatio, seu nolle peccasse, ut volunt Thomistæ; quippe illa peccati detestatio elici potest à quacumque virtute, cui peccatum in genere, aut specie repugnat, ejusdem enim virtutis est prosequi bonum, & fugere à malo, seu illud detestari, & in eo displicere; sed cujus est displicere de aliquo, ejusdem est de eodem dolere, quatenus præsens est, & applicatur, ac proinde cujuscumque virtutis est detestari peccatum, & vitium sibi oppositum.

Reponunt Tomistæ, id equidem esse verum si illa detestatio fiat quatenus peccatum opponitur rectæ rationis dictamini, & honestati speciali, quæ per quamlibet virtutem intenditur: secus verò si peccatum delendum, ac detestandum consideraretur quatenus est offensa Dei, ut sic enim, inquiunt, est specialis actus virtutis pœnitentiæ, qui alteri virtuti non convenit.

Contra. Non solius est pœnitentiæ dolere de peccato, quatenus est offensa Dei, & illud execrari, sed etiam charitatis: quia ejusdem est virtutis prosequi bonum, & illud aversari, & execrari quod èi opponitur; at omne peccatum sub ratione offensæ opponitur Deo, qui est objectum charitatis: igitur sub hac ratione illud execrari debet charitas. Probatur minor. Eatenus dolet charitas de peccato, quatenus est contrarium suo objecto, seu ultimo fini, & Deo in quem tendit: sed peccatum est præcisè contrarium Deo in ratione offensæ; eatenus enim est offensa, quatenus tollit amicitiam Dei cum homine, & avertit ab ultimo fine, & convertit ad creaturam: sed hæc duo maximè opponuntur charitati, quæ tendit in Deum sub motivo amicitiæ, & conversionis; igitur charitas non aliter exe-

execratur peccatum, quàm quia est offensa Dei, ac subinde hæc detestatio dumtaxat eatenus spectat ad virtutem pœnitentiæ, quatenus ab ipsa saltem remotè imperatur, ac proinde ad eum actum præsupponi debet actus imperans, qui sit proprius pœnitentiæ.

Dices: SS. Patres, & Concilia plerumque non aliter pœnitentiam exprimunt, quàm per dolorem, & detestationem de peccatis, asseruntque hanc detestationem esse ultimam, & perfectam dispositionem ad justificationem tam in Sacramento, quàm extra Sacramentum: Sic enim Concilium Tridentinum sess.14.cap.4.Contritionem definit per dolorem, ac detestationem; *Contritio*, inquit, *dolor animi, ac detestatio de peccato commisso*: Unde ses.6. cap.6. assignans modum præparationis ad justificationem, non meminit vindictæ peccati, sed solius detestationis; *Moventur*, inquit, *adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet*: igitur, &c.

Respondeo Patres, & Concilia sic loqui, quod dolor, & detestatio de peccato includatur tanquam effectus primarius in voluntate vindicandi, quæ si sit efficax ad remissionem peccatorum, debet infligere pœnam, ac subinde imperare dolorem: cum enim pœnitere secundùm nominis Ethymologiam, idem sit ac pœnam tenere, cùmque teneatur pœna dum elicitur dolor, & formatur detestatio: idcirco tunc pœnitentia censetur dumtaxat completa, cum habet suum terminum, seu effectum, & obtinet rationem justitiæ, quæ per vindicationem restituit jus suum Deo; sub qua utique ratione SS.Patres, & concilia considerant pœnitentiam, dum illam dolorem animi, ac detestationem de peccato commisso appellant.

Ad posteriorem authoritatem Concilii Tridentini, dico ipsum agere de peccati detestatione, quæ oriatur non ex motivo pœnitentiæ, sed charitatis, ut patet ex verbis antecedentibus: ait enim; *Illumque* (id est, Deum) *tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem*. Quibus verbis significat, motivum, & causam illius odii, ac detestationis esse dilectionem Dei, ac subinde non esse actum elicitum à virtute Pœnitentiæ, sed imperatum.

Dices secundò; Velle vindicare peccatum, & illud detestari, est unus, & idem actus, qui enim detestatur peccatũ, quantùm in se est, vult illud abesse, ac subinde vult illud vindicare; igitur si actus vindictæ sit actus virtutis pœnitentiæ, itidem erit actus detestationis.

Nego antecedens; Nam actus vindictæ est actus prosecutionis, quia est volitio pœnæ infligendæ in ultionem peccati, actus verò detestationis est actus fugæ, quia est nolitio peccati; igitur sicut amor alicujus honestatis, & odium turpitudinis oppositæ, non sunt à parte rei unus, & idem actus, sed plures saltem formaliter distincti; quamvis fortè ab eadem virtute eliciantur; pari ratione velle vindicare, & detestari peccatum, non sunt unus, & idem actus, maximèquando procedere possunt à diversa virtute, quemadmodum contingit in præsenti, detestatio enim peccati provenire potest ex motivo tantùm charitatis, spei, vel alterius virtutis ipsi peccato oppositæ, qua ratione non potest esse actus vindictæ, quia hic postulat motivum justitiæ.

Urgebis; Saltem detestatio peccati virtualiter continet voluntatem vindicationis peccati, ac proinde saltem virtualiter sunt unus, & idem actus.

Respondeo, hic sermonem esse de actu formaliter spectato, prout à speciali virtute procedit, ac subinde instantiam non esse ad propositum, *Deinde*, si detestatio peccati solùm virtualiter in-

includat voluntatem vindicationis, consequens est, quòd illi duo actus sint formaliter distincti: quemadmodum omnis actus formaliter distinguitur à causa, in qua virtualiter continetur.

Ex his igitur sequitur Pœnitentiam non esse virtutem generalem, neque per modum prædicationis, quasi esset quædam conditio generalis, ac prædicatum transcendens ad omnes virtutes, ut volunt Altissiodorensis, Major, & quidam alii Theologi; neque per aggregationem omnium virtutum, ut innuere videtur Alensis noster, qui fatetur quidem pœnitentiam esse virtutem specialem, quatenus est actus punitionis ipsius pœnitentis, in compensationem delicti. Existimat autem eam esse generalem in ordine ad actum odii, & detestinationis peccatorum omnium, cùm enim ad actum odii omnium peccatorum singulæ concurrant, saltem illud imperando, ex amore enim objecti alicujus virtutis nascitur odium objecti ipsi contrarii, quod est peccatum. Unde existimat Alensis pœnitentiam dici posse virtutem generalem per concomitantiam, & aggregationem omnium virtutum. Verùm contrarium apparet non solùm ex his, quæ diximus, sed etiam ex hac ratione; Quia si virtus pœnitentiæ esset generalis ex concomitantia, & aggregatione aliarum virtutum, sequeretur pœnitentem non posse unico actu elicito à virtute pœnitentiæ detestari omnia peccata: cùm enim unaquæque virtus habeat objectum suum limitatum, & distinctum: nec possit in objectum alterius virtutis tendere, consequens esset, quòd ad detestanda peccata contra omnes virtutes requireretur actus omnium virtutum; atque ita peccator non posset justificari per pœnitentiam unico instanti, qui non posset justificari, nisi detestetur omnia peccata; non posset autem omnia peccata detestari nisi exercendo actus omnium virtutum, quos in instanti exercere nequit: hoc autem absurdum est; igitur & illud unde sequitur.

Quaestio Secunda.

Qualis sit pœnitentia, & ad quam ex virtutibus reducatur.

TRia maximè hac in quæstione occurrunt determinanda; *Primum*, utrum pœnitentia sit virtus acquisita, vel infusa, Theologica, aut Moralis; *Secundum*, ex hypothesi quod sit moralis, ad quam ex quatuor capitalibus reducatur; *Tertium*, dato quod reducenda sit ad aliquam ex speciebus justitiæ, utrum comprehendatur sub justitia commutativa, vel distributiva; quæ ut faciliùs, & evidentiùs innotescant.

Notandum primò, virtutes generatim per ordinem ad Deum, esse in triplici differentia; *Aliæ* enim habent Deum pro objecto, & fine proximo; ita quòd de ratione earum virtutum sit referre actus suos in Deum; cujusmodi sunt virtutes Theologicæ, quarum objectum est ipsemet Deus vel credendus, vel sperandus, vel diligendus: *Aliæ* nec pro objecto, nec pro fine proximo Deum habent, ut fortitudo, cujus objectum est mors aut quid simile, finis verò proximus saltem intrinsecus non est Deus, sed aliquid aliud putà cùm quis sese morti objicit pro Patria, ut hoste depulso pacificè vivatur; hujus enim actus fortitudinis objectum materiale est mors; formale verò, aut finis intrinsecus, est pax, seu vita pacata, & quieta; unde si talis actus refertur in Deum, hæc relatio erit dumtaxat ad finem extrinsecum, fietque per virtutem non fortitudinis, sed charitatis, aut Religionis. *Aliæ* denique sunt, quæ etsi non habeant Deum pro objecto, habent tamen ipsum pro fine cui, seu proximum, ad quem videlicet omnes

nes earum actus diriguntur, quales sunt Religio, & Pœnitentia, quarum actus proximè ordinantur ad Deum, quæ propterea virtutibus Theologicis proximæ sunt, & ab eis plerumque imperantur.

Notandum secundò, ex Doctore, *dist.14. quæst. 3. num. 5.* virtutem non idcirco censeri moralem, ex eo quòd sit nota, & elicitur ex prævia cognitione dumtaxat naturali, non verò ex revelatione, „ vel fide, quia, *inquit*, secundùm Philosophum virtus Moralis dicitur ex „ hoc quòd est more, vel ex consuetu- „ dine generabilis: quæcunque autem „ notitiâ sive ex lumine naturali habi- „ tâ, sive ex fide, potest secundùm il- „ lam appetitus inclinari, & ex fre- „ quenti actione generare in se habi- „ tum sic inclinantem; qui erit habitus „ electivus; quia appetitivus, & secun- „ dùm rectam rationem, licèt non na- „ turalem, sed aliam rationem; & hoc „ modò paupertas, humilitas, castitas, „ & hujusmodi sunt virtutes morales: „ quia secundùm perfectam, & rectam „ rationem, licèt non purè naturalem „ ex more, id est, frequenter sic eligere, „ generantur. *Unde concludit*: Supposi- „ tâ igitur istâ regulâ notâ ex Evan- „ gelio, Pœnitentiam agite, *Matth*: 3, „ potest voluntas ex frequēti elicitione „ actûs conformis isti regulæ generare „ in se habitum inclinantem ad consi- „ miles actus; & ille verè erit virtus; „ quia rectæ rationi, imò rectissimæ „ consonus; & tamen moralis, quia ex „ more, & consuetudine generatus.

Hæc Doctor, quibus significat, quòd etsi Pœnitentia, ut sit Christiana virtus, debeat elici propter Deum offensum ex præsupposito divino præcepto per revelationem cognito, non minùs propterea erit virtus moralis ex frequentatis actibus genita, & comparata: unde ad virtutem infusam, & supernaturalem non sufficit, quòd præsupponat cognitionem mutuatam ex revelatione, sed ultrò requiritur, ut ejus acquisitio humanas omnino vires excedat, nec nisi Deó donante ac infundente possit obtineri.

Notandum tertiò, omnes virtutes morales revocari ad quatuor ex capitalibus, quæ idcirco vocantur Cardinales, quia cæteræ in eis, sicut janua in cardinibus volvuntur, suntque Justitia, Fortitudo, Temperantia, & Prudentia. Constat autem Pœnitentiam non reduci ad Prudentiam, Fortitudinem, aut Temperantiam: quia illæ dumtaxat occupantur circa moderandas, ac regulandas Passiones apppetitûs sensitivi: Pœnitentia verò versatur circa omnia peccata, tùm spiritualia, cùm corporalia. Unde sola superest libranda difficultas de reductione ipsius Pœnitentiæ ad justitiam, cujus cùm ratio formalis consistat in obligatione, & munere debiti reddendi secundùm rectam rationem, ad varias virtutum species sese extendit: numerantur enim 22. virtutes tam immediatæ, quàm mediatæ, de quibus justitia tanquam de suis speciebus prædicatur; quæ sunt Latria, Pietas, Dulia, Hyperdulia, Legalis Justitia Epieheia, Benevolentia, Affabilitas, Beneficentia, Veritas, Amicitia, Liberalitas, Pœnitentia, Reverentia, Observantia, Misericordia, Vindicatio, Gratitudo, ac Justitia punitiva, restitutiva, distributiva, & commutativa. Quarum omnium sufficientia, & justa enumeratio colligitur ex quadruplici capitali debito, quod habere potest homo, *vel* per ordinem ad causam, à qua pendet tanquam effectus; *vel* per ordinem ad propriam conditionem, & naturam, *vel* quantùm ad perfectionem secundam, & superadditam, *vel* quantùm ad actionem voluntariam. Quoniam autem hic potissimùm sermo est de ordinatione hominis quoad obligationem, quę consurgit per actionem voluntariam; idcirco sciendum est quòd actio illa voluntaria præsupponit factum, aut non; si factum præsupponit,

vel

vel illud est sibi bonum, vel malum: si sibi bonum, obligatur ad recompensandum secundùm possibilitatem, quod reddit per virtutem *gratitudinis*; si autem est malum, obligatur quis ex officio ad corrigendum, ad quod inclinat *Justitia punitiva*, & specialiter obligatur, qui malum gessit. si sit læsivum proximi ad satisfaciendum, ad quod inclinat *Justitia restitutiva*. Si verò actio voluntaria non præsupponit factum, sed fit de pari; tunc potest oriri duplex obligatio, scilicet vel ad æqualitatem secundùm proportionem Geometricam, & hanc exercet *Justitia distributiva*, vel ad æqualitatem secundùm proportionem Arithmeticam, & hanc exercet *Justitia commutativa*.

Conclusio Prima

P*Oenitentia est virtus moralis, non Theologica: acquisita, non infusa*. Hæc est Doctoris quoad utramque partem, quarum primam declarat *dist.* 14. *quæst.* 2. *num.* 9. ubi ait: Ex hoc posset „ esse dubium de habitudine istius virtutis ad charitatem, ex quo enim Pœnitentia per actum suum imperat actum charitatis, videtur esse superior charitate: Sed oppositum est manifestum; quia objectum per se charitatis est Deus sub ratione objectiva nobilissima; proprium autem objectum istius est malum vindicabile, seu reus, in quem est vindicandum. Unde concludit, quòd Pœnitentia non tantum non est virtus Theologica, sed nec virtus simpliciter nobilissima inter illas, quæ sunt circa objectum creatum; *Hinc num.* 20. *ait*: Ad ultimum dico, quòd non est virtus Theologica; imò circa objectum creatum.

Probatur itaque hæc veritas ratione Doctoris petita ex dist. 26. libri 3. qu. 1. num. 15. ubi ait: *Tres conditiones ponuntur pertinere ad virtutem Theologicam: Prima est respicere Deum pro objecto; Secunda, habere pro regula primam regulam humanorum actuum; non autem regulam acquisitam: Tertia, immediatè infundi à Deo, sicut à causa efficiente*: Sed nulla ex his regulis competit Pœnitentiæ: non quidem prima; siquidem Pœnitentia non tendit immediatè circa Deum, sed in peccatum vindicandum, & puniendum; est enim, ut statim dicemus, justitia punitiva, seu vindicativa, quæ pro objecto formali habet correspondentiam pœnæ ad culpam; pro materiali verò ipsam pœnam, & culpam.

Dices, Pœnitens in vindicando peccato intendit satisfacere Deo pro injuria illata: igitur pœnitentia tendit in Deum tanquam in objectum.

Nego consequentiam, non enim intendit satisfacere Deo, quasi ipsa satisfactio, vel punitio sit finis proximus, & motivum ultimum, quod sibi proponat; sed tantùm quia satisfacere Deo, & punire peccatum, bonum est, & ipsi satisfacienti; ac proinde satisfaciens, & puniens seipsum, habet pro objecto formali *cui*, non quidem Deum, quem illo actu non amat, sed voluntatem, quâ desiderat satisfacere Deo: quæ utique est aliquid creatum. Unde sicut obedientia licet velit obedire Deo, & Religio Deum colere, non sunt tamen proptereà virtutes Theologicæ, eò quòd proximè non versentur circa Deum, sed obedientia circa rem præceptam: Religio verò circa cultum divinum, quæ sunt entia creata: ita Pœnitentia licèt intendat satisfacere Deo, tamen hâc ratione censeri non debet virtus Theologica; quia non immediatè versatur circa Deum: sed circa peccatum vindicandum.

Urgebis: Pœnitentia intendit placare Deum: sed illa placatio est quid increatum, est enim actus divinæ voluntatis acceptantis obsequia nostra, & condonantis offensas: ergo, &c.

Distinguo minorem: Illa placatio est quid increatum ex parte Dei, & in facto esse, concedo: quia solius Dei est con-

condonare peccata : ex parte pœnitentis, & in fieri, nego: Pœnitens enim non immediatè versatur circa illam placationem, & remissionem, sed tantùm circa opera apta ad placandum Deum, quæ vult exhibere ad obtinendam illam peccatorum remissionem; quæ utique exhibitio operum in se est bona, & honesta, etiamsi inde nulla sequeretur peccatorum condonatio;unde actus primarius Pęnitentiæ est velle punire peccatum, ac exhibere opera satisfactoria, quibus Deus placari possit.

Secunda etiam conditio ad virtutem Theologicam non reperitur in Pœnitentia; siquidem non regulatur per primam regulam actuum humanorum, nempe vel Deum sub aliqua ratione essentiali, aut attributali, vel divinam voluntatem per revelationem cognitam, sed per dictamen rationis insinuantis pœnam esse proportionandam peccato, & satisfactionem offensionis gravitati.

Multò minùs habet tertiam conditionem, nempe quòd infundatur à Deo tanquam à causa efficiente; nam, ut ait Doctor præfatâ dist. 14. q. 2. num. 20. *Ex multis actibus vindicandi in se justè reum, potest acquiri habitus, qui maneat cum peccato mortali, & posset acquiri ante deletionem peccati mortalis, nisi fortè quia Deus justificat, antequam possint haberi actus sufficientes ad generationem Pœnitentiæ.*

Quæ utique sententia sic probatur: Virtutes infusæ solùm admittuntur, ut inclinent suscipientem ad actus necessarios ad salutem: sic habitus fidei ad credendum, spei ad sperandum, & charitatis ad diligendum Deum, sicut oportet:sed habitus Pœnitentiæ si in se consideretur, non posset inclinare suscipientem ad actum pœnitendi necessarium ad salutem: igitur esset frustraneus. Major constat. Minor probatur: Eatenus Pœnitentiæ actus dicitur necessarius ad salutem, quatenus disponit animam ad infusionem virtutum in instanti justificationis: sed actus ille qui est causa dispositiva subjecti ad susceptionem habitûs infusi, produci non potest ab ipso habitu infuso: igitur, &c. Majorem tradit Concilium Tridentitinum sess. 6. cap. 9. & 7. ubi Pœnitentia recensetur inter dispositiones prærequisitas in adulto ad suscipiendam justificationem. Et sess. 14. cap. 4. de attritione, quæ ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, dicitur quòd non faciat hominem hypocritam, & magis peccatorem, sed verum esse Dei donum, & Spiritûs sancti impulsum, *non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quô pęnitens adjutus viam sibi parat ad justitiam.* Minor verò probatur: Omnis forma introducenda est posterior dispositione ad ipsam: igitur actus Pęnitentis necessarius ad salutem non potest elici ab habitu Pœnitentiæ infusæ, ad quam est dispositio, maximè in sententia Thomistarum, qui admittunt virtutes morales per se infusas, quas asserunt non infundi, nisi in justificatione.

Dices primò; Ad deletionem culpæ non sufficit Pœnitentia naturalis, & acquisita igitur ad id requitur Pœnitentia infusa. Probatur antecedens ex Concilio Tridentino sess. 3. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritûs sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut justificationis gratia conferatur, anathema sit:* igitur sicut *credere, sperare*, & *diligere* sunt actus supernaturales in substantia: ita etiam pęnitere, ut sit legitima dispositio ad remissionem peccatorum, debet esse supernaturalis.

Distinguo antecedens: Non sufficit pęnitentia naturalis tam in substantia, quàm in modo, concedo: naturalis in substantia, & supernaturalis in modo, nego; igitur actus Pœnitentiæ, qui est præ-

præparatio ad justificationem, est equidem supernaturalis in modo, quia nempe non elicitur, nisi beneficiò gratiæ, & auxiliò Spiritûs sancti; quâ ratione actus virtutum moralium, quatenus meritorii sunt, dicuntur supernaturales; non quidem in substantia, sed in modo: quia non possunt esse Deo grati, & accepti in ordine ad salutem, sine beneficio gratiæ. Nec aliud voluit Concilium; ibi enim tantùm definit contra Pelagianos, & Semi-Pelagianos hominem non posse justificari ex solis viribus naturæ sine speciali Dei adjutorio; unde non ex eis colligitur Pœnitentiæ supernaturalitas in substantia, sed tantum in modo: quæ utique necessaria est ad Pœnitentiam fructuosam.

Instabis: Habitus acquisiti naturaliter inclinant ad producendos actus similes illis, à quibus sunt geniti: igitur si ex actibus Pœnitentiæ concurrentibus ad salutem generetur habitus naturalis, consequens erit, quòd habitus ille inclinabit ad producendos actus sufficientes ad salutem; & subinde, quòd ex solis naturæ viribus poterimus pęnitere; quod est Pelagianum.

Distinguo antecedens: Inclinant ad producendos actus similes, quantùm ad substantiam, concedo; quantùm ad modum, nego: Quemadmodum enim servari potest præceptum divinum, quantùm ad substantiam actûs, licèt non observetur quantùm ad finem Dei præcipientis: V. g. Si quis jejunet tempore Quadragesimæ in statu peccati mortalis, implet quidem præceptum quantùm ad substantiam actûs, non autem quantùm ad finem Dei præcipientis, & intendentis quod ille actus sit meritorius; ita habitus Pœnitentiæ acquisitus poterit equidem inclinare voluntatem ad actum pœnitendi, quantùm ad entitatem, & substantiam actûs, nempe nolle peccasse; non tamen inclinat qantùm ad finem pręcipientis, nempe Dei intendentis, quòd ille actus pœnitenti sit ultima dispositio ad gratiam.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Oenitentia revocatur ad justitiam*. Hæc est Doctoris dist. 14. quæst. 2. num. 5. ubi probat, quòd *velle punire peccatum* non sit actus amicitiæ instaurandæ hominis cum Deo; quia non est actus virtutis appetitivæ ordinantis ad seipsum, sed ad alterum. Sequitur, *inquit* „ alia conclusio, quòd (*Pænitere*) non „ est appetitivæ virtutis ordinantis ad „ seipsum, cujusmodi sunt temperan„ tia, & fortitudo: ergo virtutis ordi„ nantis ad alterum, cujusmodi est ju„ stitia. Hoc argumentum tenet, sup„ ponendo illam famosam virtutum „ appetivarum distinctionem, quòd „ ad duo genera omnino reducantur. „ *Antecedens* probatur, quia actum „ istum vindicandi, potest aliquis eòdem modò secundùm rationem re„ ctam exercere in alterum, sicut in „ seipsum. Si etiam exerceat in sei„ psum, non exercet in se, nisi ut in „ alterum; quia non exercet in se, nisi „ in quantùm sibi committitur à Le„ gislatore in istum reum vindicare. „ Sed accidit quòd iste, cui cõmittitur „ ut ministro Judicis, sit iste reus, quia „ eòdem modò exercet secundùm re„ ctam rationem ministri in reum, si „ esset omnino alius In persona: ergo „ ista virtus, cujus natura est esse iste „ actus, continetur sub Justitia, prout „ in generali dicitur Justitia omnis vir„ tus ordinativa ad alterum.

Quibus verbis Doctor, declarat, quòd iste actus, qui est *vindicare peccatum*, potest aliquis elicere circa alium, sicut circa seipsum, & quòd dum aliquis vindicat peccatum suum, tunc se habet circa se, ac si ageret circa alterum, ac subinde actus ille non spectat ad virtutem ordinantem ad se, sed ad alterum Si autem objicias, quòd velle vindicare peccatum non sit actus circa alterum, sed ejusdem hominis erga seipsum; respondet ibidem Doctor, non obstare, *quòd ille in actu suo*, inquit, *ordinetur*

ad seipsum; quia non ad se, nisi ut ad alterum ut scilicet minister Judicis in reum contra legem, in quem commissa est sibi authoritas à Judice, hoc est, dum aliquis punit seipsum propter peccatum agit ut minister Dei; unde quamvis sit simul reus, & judex, tamen ut castigat seipsum, quasi virtualiter distinguitur à se ut reus est.

Dices primò: Pęnitentia reducitur ad charitatem: igitur non refertur ad justitiam. *Probatur* antecedens: Ad eam virtutem reducitur Pęnitentia, à qua elicitur proprius Pęnitentiæ actus, qui est Contritio: sed hic elicitur à charitate: dolor enim de peccatis propter Deum summè dilectum est actus Contritionis; nam ejusdem virtutis est gaudere de bonis amici, & de malis illius dolere, & tristari: igitur actus Contritionis à charitate procedit.

Nego antecedens: & ad ejus probationem dico, Contritionem spectari posse dupliciter: nempe quatenus est dolor de peccato per simplicem displicentiam peccati, vel quatenus est dolor de peccato cum intentione illud vindicandi, & satisfaciendi Deo offenso: Priori modo spectat ad charitatem, non verò posteriori.

Instabis: Ejusdem est virtutis odisse, ac intendere destructionem illius quod opponitur objecto, cujus est objectum illud sectari: sed charitas intendit Deum ut summum bonum, cui peccatum opponitur: igitur dolere de peccato cum intentione illud destruendi spectat ad charitatem.

Distinguo majorem: Sub ea ratione, sub qua malum illud opponitur bono ab ipsa virtute intento, concedo: sub alia, nego. *Ad minorem* dico charitatem dolere de peccato cum intentione illud destruendi sub ea ratione, sub qua opponitur bono divino, quod charitas intendit: dolere autem de peccato cum intentione illud vindicandi, ac puniendi, non est actus charitatis, sed Pęnitentiæ; ut jam demonstratum est.

Dices secundò: Iustitia consistit in medio, cùm sit virtus moralis; sed Pœnitentia non consistit in medio; siquidem in excessum tendit, juxta illud Hieremiæ 6. *Luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum*: igitur non revocatur ad Justitiam.

Respondeo primo ad majorem, non idcirco virtutem dici consistere in medio, quasi necessario media stare debeat inter duo vitia, quorum unum exorbitet à recto dictamine per excessum; aliud verò per defectum: nam virginitas, quæ est nobilissima virtus, non solùm temperat, sed omnem prorsus excludit veneream delectationem, atque adeo non versatur circa passiones delectabiles referando excessum, vel defectum; sed omnino delectationem excludendo: igitur virtus generatim dicitur consistere in medio, quatenus commensuratur recto rationis dictamini.

Respondeo 2. explicando minorem; Medium enim Justitię est æqualitas, quę intercedit inter illos, inter quos reperitur Justitia, ut ait Aristoteles 5. Moral. At in quibusdam æqualitas perfecta constitui non potest, ob alterius excellentiam; putà inter patrem, & filium, inter Deum, & hominem; quare qui deficiens est in talibus, debet facere quidquid potest, ut id pro viribus exequatur, quod ad æqualitatem conducit; & sic Pęnitentia debet intendi quantùm fieri potest, ut nempe pœnitens pro viribus jus divinum resarciat. Ideo quantuncunque aliquem pęniteat, talis Pęnitentia ex parte justitiæ non erit vitiosa. Unde quantumvis quis detestetur peccata sua propter Deum, non peccat; Imò quantò erit major detestatio, & peccati vindicta, tantò perfectior erit Pęnitentia.

Respondeo tertio cum Pitigianis, quód virtus generatim possit consistere in medio alterutrò ex his quatuor modis:
„ *Primò* quidem tam ex parte objecti, quàm

„ quàm ex parte circumſtantiarum, ut
„ temperantia, contra quam peccari
„ poteſt per exceſſum, aut defectum;
„ ſicut,& contra quaſdam circumſtan-
„ tias,videlicet nimis vel minùs come-
„ dendo, & quando, & ubi non opor-
„ tet. *Secundò* quædam ſunt quæ ex
„ parte objecti habent ſuperabundan-
„ tiam,ſed ex parte circumſtantię ſunt
„ in medio. Dicit enim Philoſopus 4.
„ Ethic. cap.4.quòd magnanimus qui-
„ dem magnitudine extremus eſt, eo
„ tamen quod ut oportet medius, ut
„ magnanimitas, & fortitudo: Tum,
„ quia magnanimitas eſt circa maxi-
„ ma, & fortitudo reſpicit ultimum
„ terribilium pro objecto: Tum, quia
„ ſi magnanimus significaret ſe pluſ-
„ quam oportet, eſſet Vanus; ſin au-
„ tem minùs,eſſet puſillanimis: & for-
„ tis ſi exponeret ſe morti pro inani
„ gloria, eſſet audax, &c. *Tertio*, quę-
„ dam ſunt virtutes, quæ ſunt in defe-
„ ctu ex parte circumſtantiæ, ut virgi-
„ nitas, quæ negat omnem veneream
„ delectationem; atque adeo tenet ex-
„ tremum quoad materiam: ſed tenet
„ medium quoad circumſtantias: quia
„ hoc obſervat pro tempore, quô hoc
„ expedit obſervare, hoc eſt, pro tem-
„ pore,quo non præcipitur, nec à Deo
„ conſulitur vacare carnali copulæ, &
„ etiam obſervat hoc propter quod
„ oportet, ſcilicet ut mens liberiùs va-
„ cet ſpiritualibus. *Quarto*, quædam
„ ſunt virtutes,quæ habent ſuperabun-
„ dantiam, & non defectum, ut ma-
„ gnanimitas, & fortitudo; quædam
„ è converſo, quæ plus habent de ſu-
„ perabundantia, ut latria, quædam,
„ quæ plus habent de defectu, ut tem-
„ perantia.

Quibus ita præmiſſis dici poteſt,quòd Pœnitentia conſiſtat in medio, per defectum, & exceſſum, V. g. ſi quis magis deteſtetur parvum peccatum,quàm magnum; vel ſi magis triſtetur de peccato propter amiſſionem alicujus boni temporalis, quàm ſpiritualis. Ita Pitigius.

CONCLUSIO TERTIA.

POenitentia non eſt Juſtitia commutativa propriè dicta, neque diſtributiva, ſed vindicativa.* Hæc eſt Doctoris *diſt.*14. *quæſt.*2. *num.*8. ubi loquens de actu Pœnitentiæ ait: *Eſt ergo iſte actus Juſtitiæ punitivæ,quæ diſtinguitur contra Juſtitiam commutativam, & etiam contra amicitiam.* Probantur ſimul duæ priores concluſionis partes, nempe quòd Pœnitentia non ſit Juſtitia commutativa, & diſtributiva; enim verò virtutes, quæ habent diverſa objecta formalia, ſunt invicem diſtinctæ: ſed Pœnitentia,& Juſtitia tam commutativa, quàm diſtributiva reſpiciunt diverſa objecta formalia; Juſtitia enim commutativa reſpicit æqualitatem rei ad rem; id eſt, debitum ſtrictum ad æqualitatem reddendum; Juſtitia verò diſtributiva reſpicit æqualitatem præmiorum, vel ſuppliciorum cum proportione ad actus laudabiles,& culpas: ſed Pœnitentia non poteſt reparare jus divinum læſum per peccatum ad æqualitatem; quia offenſa contra Deum commiſſa per quamlibet hominis ſatisfactionem non poteſt ſufficienter expiari, niſi interveniat Dei clementia gratuitò, ac ex miſericordia offenſam condonantis: igitur Pœnitentia ad neutram illius Juſtitiæ ſpeciem reducitur;

Confirmatur, maximè quantùm ad Juſtitiam *diſtributivam*,quia hæc eſt ſuperioris ad inferiorem; ſiquidem ad ſuperiorem pertinet diſtribuere inferioribus de communibus bonis,& pęnis unicuique proportionaliter ad ſuum meritum, vel demeritum: Pęnitentia autem eſt potius inferioris,ſcilicet creaturæ in ordine ad Deum. *Deinde* Juſtitia diſtributiva pęnas, vel bona taxat uni per reſpectum ad alterum; quem etiam punit, vel præmiatur;Pęnitentia verò non punit unum pęnitentem per reſpectum ad alium; ſed per reſpectum ad culpam

in

in Deum commissam: igitur, &c.

Probatur denique tertia pars, nempe quòd Pęnitentia sit Justitia *vindicativa*; Primo quidem authoritate petita ex libro de vera, & falsa Pęnitentia suprà à nobis laudato, quâ sic definit Pęnitentiam: *Est dolentis vindicta semper punient in se, quod dolet commisisse*, si est vindicta: ergo est vindicativa.

Insuper Sacramentum Pęnitentiæ est Tribunal Justitiæ: sed non alterius, quàm vindicativæ: igitur, &c. Majorem, & minorem simul approbat Concilium Tridentinum *sess.14. cap.2.* ubi sermonem faciens de baptizatis, ait: *Nam hos, si se postea crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito Baptismo ablui, cùm id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat: sed ante hoc tribunal* (Pęnitentiæ) *tanquam reos sisti voluit.... Plenam, & integram peccatorum remissionem consequentes* ad quam *per Sacramentum Pænitentiæ sine magnis nostris fletibus, & laboribus divina id exigente Justitia* (vindicativa) *pervenire nequaquam possumus*. Et cap.5. insinuat peccatorem publicè posse confiteri sua peccata in eorum vindictam: *Cæterùm*, inquit, *etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, tùm ob aliorum exemplum, tùm ob Ecclesiæ offensæ ædificationem delicta sua publicè confiteri possit, &c.* Et cap.8. de operibus satisfactoriis ita statuit: *Habeant* (Sacerdotes) *præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem*.

Confirmatur: Deus ex Justitia vindicativa ordinat, ut peccatum per pęnam, & actus Pęnitentiales in Sacramento Pęnitentiæ remittatur: igitur peccator actus Pęnitentiales exercendo, eumdem finem, idemque motivum habere debet. *Consequentia* patet: quia Minister ut ordinatè procedat infligendo pęnam, debet agere ex fine legis, & legislatoris; cùm is sit finis potestatis ministerialis, qui intenditur à principali causa delegante: sed peccator exequendo pęnam in se mediante virtute Pęnitentiæ, agit ut Minister Dei Judicis: nam, inquit Tertullianus lib. de Pęnitentia; hæc virtus *in peccatorem pronuntians, pro Dei indignatione fungitur*; igitur sicut Deus præscribit pęnam ex motivo Iustitiæ vindicativæ; ita pęnitens ex eodem motivo debet pęnam sibi præscribere.

Hæc praeclarè docet S. Augustinus, cùm monet lib.50. Homiliarum homilia 50. *Ascendat homo adversus se Tribunal mentis suæ, si timet illud, quod oportet non exhiberi ante Tribunal Christi, ut illic recipiat unusquisque, quæ corpus gessit, sive bonum, sive malum: constituat se ante faciem suam, atque ita constituto in corde judicio, adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Inde quidem sanguis animæ confitentis per lacrymas profluat. Postremo ab ipsa mente talis sententia proferatur, ut se indignum homo judicet participatione corporis, & sanguinis Domini. Ut qui separari à regno cælorum per ultimam sententiam summi Judicis metuat, per Ecclesiasticam disciplinam à Sacramento cœlestis patriæ interim separetur. Versetur ante oculos imago futuri judicii, ut cùm alii accedunt ad altare Dei, quo ipse non accedit, cogitet quàm sibi contremiscenda sit pęna illa, qua percipientibus aliis vitam æternam, ipse cum aliis in mortem præcipitetur æternam*.

Dices primò; Pęnitentia non reducitur ad Justitiam commutativam: sed ex Doctore *dist.19.qu.1. num.26.* Justitia punitiva eadem est cum commutativa, ait enim. *Dico ergo, quod sicut in aliis commutationibus Justitia commutativa habet aliquam latitudinem: ita quod non respicit in commutationibus invisibile: sed medium rectæ rationis: ita Justitia punitiva, quæ est commu-*

mutativa pœnæ pro culpa, non respicit necessariò gradum indivisibilem pœnæ correspondentem huic culpæ, sed est ibi aliqua latitudo, infra quam pœna minor non sufficit, & ultra pœna major non est imponenda. Similia habet in 4.dist. 46. quæst. 1.num.4. *Ad propositum*, inquit, *commutativa Justitia propriè respicit punitionem, & præmiationem, ut scilicet pro meritis, quasi commutando reddantur præmia, & pro peccatis supplicia.*

Respondeo, Doctorem eis in locis non accipere Justitiam commutativam strictè, & quatenus respicit medium servandum in rebus, & mercimoniis propriè dictis; ut sic enim à punitiva distinguitur; quia hæc æqualitatem quandam servat in pœnis ad debitum culparum; illa verò in commutationibus rerum. Unde etiam signanter addit, *quasi commutando*, quibus significat punitionem non esse actum Justitiæ commutativæ strictè sumptæ; sed in latiori quadam significatione, quatenus videlicet servat æqualitatem quantitatis, & respicit Arithmeticam proportionem instar Justitiæ commutativæ strictè dictæ; non autem servat proportionem Geometricam, sicut distributiva; unde potius ad commutativam, quàm ad distributivam reducitur; quamvis propriè neutra sit: sed tantùm quâdam proportione, & similitudine.

Dices secundò: Justitia vindicativa solùm est in Judice, vel superiori infligente pœnam; non autem in subdito, & reo: igitur peccator puniens seipsum per Pœnitentiam, id non præstat ex Justitia punitiva.

Distinguo antecedens: Est in superiore magis principaliter, & authoritativè, concedo: ministerialiter, & executivè, nego: hôc enim posteriori modô est in subdito, & inferiori.

Urgebis: Exequi, & infligere pœnam non est pęnitere propriè loquendo: igitur neque etiam executivè Pœnitentia est Justitia vindicativa. *Probatur antecedens*: Posset aliquis velle assumere pęnam pro peccatis, nec tamen habere propositum iterum non peccandi, nec dolorem de præteritis: quæ utique Pęnitentia necessariò exigit.

Nego antecedens, & ad illius probationem dico, talem assumptionem pœnæ non fore veram vindictam pro peccatis præteritis, saltem in hac vita, quoniam non fieret secundùm leges Justitiæ vindicativæ, & punitivæ à Deo præscriptas, quæ primò omnium postulant dolorem, & propositum emendationis, unde sicut non colit verè Deum, tametsi habeat voluntatem colendi, qui cum externo cultu actum internum Religionis non adhibet; sic nec verè pœnitet, neque vindicat peccatum, qui non adhibet media ad id ordinata.

Dices tertiò; Pęna, quam pęnitens infligit, debet esse voluntaria in ipso suscipiente, utpote cùm sit actus virtutis in ejus voluntate existentis; sed pęna, quam infligit justitia vindicativa est involuntaria respectu patientis: igitur Pœnitentia non est Justitia vindicativa.

Respondet Doctor dist.14.qu.1.nu.13. Pęnam quidem esse involuntariam comparativè ad voluntatem sequentem affectionem commodi: *Tamen*, inquit, *potest esse voluntaria voluntate antecedente, scilicet voluntaria applicatione causarum, ad quas sequitur. Potest etiam esse voluntaria voluntate justa acceptante, & hoc voluntate sequente affectionem Justitiæ, quia sic acceptat quidquid habet ordinem ad per se volendum justè: ista autem tristitia potest esse ad aliquid per se justè volendum.* Præmiserat autem *num.*11. quòd involuntarium simpliciter est illud, contra quod voluntas simpliciter remurmurat, & per consequens per oppositum *Voluntarium potest intelligi tripliciter*. Uno modo *contra quod non omnino voluntas remurmurat, sed patienter sustinet*: Secundo modo, *quod vo-*

voluntariè acceptat: TERTIO MODO, *quod voluntariè causat*, *& hoc dupliciter*, *scilicet vel ut causa proxima partialis*, *& non intendens suoctum effectum: vel ut causa remota principalis*, *& intendens effectum*, *& sic habentur quatuor membra*. Subjicit rationem hujus distinctionis: *Quia*, inquit, *in primis duobus modis tristitia est objectum tantummodò volitionis; in tertio est effectus tantùm*, *& non objectum*: *in quarto verò objectum est*, *& etiam effectus*, *nisi aliquid impediat*.

QUAESTIO TERTIA.

Quodnam sit Objectum Pœnitentiæ?

NOtandum primò, Quòd cùm virtus habitualis dumtaxat innotescat per actus, actus verò per objecta, non potest meliùs declarari, nec apparere pęnitentiæ virtutis entitas, & natura, quàm per notitiam illius objecti. Est autem duplex objectum, unum quidem *materiale*, alterum *formale*; sic appellatum per analogiam cum materia, & forma physicè constitutiva alicujus totius. Quemadmodum enim materia est de se indifferens ad varias formas, & subinde ad varia composita constituenda; per formam autem ad certum compositum determinatur: ita res, circa quam virtutes occupantur, cùm ex se sit indifferens ad varias rationes amoris aut odii, & consequenter ad varias virtutes constituendas, dicitur objectum materiale; ipsa verò ratio motiva amoris, vel odii, per quam illa res determinatur ad certam virtutem constituendam, dicitur objectum formale: sic pecunia v.g. danda homini indigenti dici potest objectum materiale; quia est indifferens ad virtutem eleemosynæ, liberalitatis, aut justitiæ restitutivæ: at datio istius pecuniæ propter sublevandam illius indigentis miseriam ex compassione, determinat ipsam pecuniæ largitionem ad virtutem eleemosynæ, sicut ejusdem largitio, ut restituatur ablatum, ipsam pecuniam determinat ad virtutem justitiæ restitutivæ.

Notandum secundò, Objectum materiale virtutis rursus esse duplex, nempe remotum, & proximum. Objectum proximum appello circa quod primò virtus occupatur: sic actus internus vel externus cultus divini, qui assumitur in signum summæ Dei excellentiæ, & nostræ in eum observantiæ, & subjectionis, dici potest objectum proximum virtutis Religionis; similiter objectum materiale proximum Pęnitentiæ, ut est justitia vindicativa, dici potest id omne quod assumitur ad constituendam æqualitatem inter culpam, & pęnam, nempe ipsa pęna culpæ correspondens. Quæ utique nihil aliud est, quàm actus internus, vel externus assumptus ad vindicandum: Pęna enim est id, circa quod primarius effectus pęnitentiæ versatur, hoc est, quod immediatè pęnitentia intendit: siquidem intendit pœnam infligere pro peccato commisso; objectum autem remotum illud voco, inter quod & internum actum à virtute pęnitentiæ elicitum aliquid mediat: sic inter peccatum, seu malum, ut vindicabile, & actum internum pęnitentiæ, nempe voluntatem vindicandi, intercedit vindicta; unde sequitur malum ut vindicabile, esse objectum remotum.

Notandum tertiò, malum vindicabile, nihil aliud esse, quàm id quod meretur pœnam in vindictam, quodque Deus vult puniri, quo fit ut omne peccatum non solùm mortale; sed etiam veniale sub ratione mali vindicabilis comprehendatur; licet enim peccatum veniale non offendat Deum graviter; nec ideo mereatur gravem pœnam, seu punitionem, nihilominùs certum est ipsum pœnam aliquam mereri: siquidem pęna correlativa est culpæ; ergo ubi

ubi culpa levis, saltem levis debet esse pena, levisque punitio. Hæc autem pena tamdiu debetur peccato, quamdiu remanet sub ratione peccati, & offensæ Dei, & consequenter donec per penitentiam eluatur; Nam, *inquit*, „ Doctor *dist.14.quæst.1.num.7.* Nihil „ aliud est post actum peccati cessan„ te offensa, macula, & reatus, „ nisi ista relatio rationis, scilicet or„ dinatio ad pœnam, ut est disconve„ niens ipsi animæ, dicitur ejus macu„ la, sicut per oppositum pulchritudo; „ ut autem est obligatio formaliter ad „ illam penam, dicitur reatus, & ut „ est actus voluntatis divinæ, in qua „ est tota ista realitas, per quem actum „ ordinatur ad talem penam, dicitur „ offensa. Nihil enim aliud est offendi, „ vel irasci in Deo, quàm velle vindi„ care ista pena, & licet Deus dicatur „ figurativè iratus, vel offensus, tamen „ accipiendo istam rationem irasci „ pro velle vindicare, exclusa passione „ concomitante illius velle, Deus for„ maliter est iratus, vel offensus; quia „ formaliter est volens vindicare pec„ catum cōmissum contra legem suam.

„ Unde subdit *num.*8. illud quod di„ ctum est remanere post actum in „ peccatore, potest deleri, & quan„ doque deletur, juxta illud symboli; „ *Remissionem peccatorum*. Et *num.9.* „ Dico quod non remittitur sine pena, „ vel æquivalente in acceptatione di„ vina, quia per quodcumque pecca„ tum offenditur Deus, sicut Scriptu„ ra satis clamat: Offensa autem ejus „ vel ira, ut dictum est, est ejus velle „ vindicare, vel aliquid sufficiens ad „ placandum exigere: ergo posito quo„ cumque peccato Deus vult vindica„ re de peccante; sed velle vindicare „ est velle punire; ergo post peccatum „ commissum ad ejus deletionem re„ quiritur aliqua punitio, vel æquiva„ lens in acceptatione divina.

Ita Doctor, quibus verbis significat etiam peccatum habituale comprehendi sub objecto virtutis Penitentiæ. His præmissis, tria supersunt determinanda. *Primum*, quodnam sit objectum proximum, in quod tendit Penitentia: *Secundum*, quodnam sit ejus objectum materiale remotum: *Tertium* quodnam sit ejus objectum formale.

CONCLUSIO PRIMA.

Objectum proximum Penitentiæ virtutis, est quilibet actus pœnitentis, sive internus, sive externus, qui elicitur, & assumitur ad vindicandum peccatum. Patet hujus assertionis veritas ex secundo notabili; quemadmodum enim objectum proximum materiale Justitiæ commutativæ, est illud omne, quod assumitur ad constituendam æqualitatem inter datum, & acceptum; Justitiæ verò distributivæ, sunt præmia, seu bona communia, quæ juxta uniuscujusque meritum distribuantur: pari ratione objectum materiale proximum Pœnitentiæ, ut est Justitia vindicativa, erit id quod assumitur in ultionem admissæ offensæ: hoc autem nihil aliud est; quàm actus internus, vel exrernus pœnalis, qui assumitur ad vindicandum: igitur hic uterque actus censeri potest objectum primarium Pœnitentiæ.

Deinde. Illud est objectum primarium materiale virtutis Penitentiæ, quod primum per eam intenditur; sed illa primariò intendit pœnam infligendam in ultionem criminis; illud enim primariò Pœnitentia intendit, à quo ipsa suam rationem formalem, ac denominationem obtinet: sed utrumque habet à pena in ultionem assumpta: siquidem Penitentia dicitur à penæ tenentia, & ejus ratio formalis, quatenus est specialis virtus, maximè consistit in ratione vindictæ: igitur ab ea pena in ultionem assumpta suam mutuatur rationem formalem.

Dices: Pœna est effectus pœnitentiæ: igitur non potest censeri illius

illius objectum primarium.

Nego consequentiam: siquidem in virtutibus moralibus iidem actus externi, qui à virtute fiunt, & sunt effectus internorum actuum voluntatis elicitorum à virtute: iidem, inquam, actus, quatenus priores in ordine intentionis, sunt objectùm, seu materia talium virtutum, ut patet exemplo Justitiæ distributivæ, & commutativæ: quid ni igitur pęna in ultionem assumpta, quæ est quasi effectus ipsius Pęnitentiæ, censeri poterit ejusdem primarium objectum?

Instabis: Objectum primarium habet rationem finis saltem immediati: sed finis, & effectus non possunt esse unum, & idem: igitur cum actus, quibus assumitur pęna in ultionem peccati, habeant rationem effectus pęnitentiæ, non possunt censeri illius objectum primarium.

Nego minorem. Tritum est enim apud Philosophos, finem, & effectum posse in idem coincidere sub diversis respectibus; sanitas enim potest esse simul effectus, & finis ambulationis, & cultus divinus, seu actus internus, vel externus, qui assumitur in signum summæ Dei excellentiæ, & nostræ subjectionis est effectus virtutis Religionis, & simul finis proximus, qui ab ea intenditur, seu objectum, quod ipsa proximè intendit: Quid ni igitur eadem pœna, quam Pœnitens sibi infligit, poterit esse simul effectus, & finis proximus, seu objectum, quod proximè pœnitentia intendat.

CONCLUSIO SECUNDA.

Objectum materiale remotum virtutis pœnitentiæ est omne peccatum, tam actuale, quàm habituale à pœnitente commissum.

Probatur; Illud est objectum materiale remotum virtutis pœnitentiæ, quod ipsa intendit aliquo medio: sed pęnitentia fertur in peccatum mediante pœna in vindictam assumpta; igitur peccatum proprium, & à pœnitente commissum censetur objectum remotum pœnitentiæ. Dici tamen posset objectum proximum, quatenus attingitur ab actu elicito ipsius pœnitentiæ; nam ut optimè advertit noster *Bosco* disp.6. sect.1. concl.7. Pœnitentia ex vi ejusdem affectus, & effectus, qui proximè ab ipsa emanat, eodem motu, quo versatur circa aliquam operationem, attingit etiam peccatum; non enim pęnitentiæ virtus consistit in nuda illa operatione, id est, in voluntate vindicandi, quæ significatur per hanc locutionem, *volo vindicare*: sed per illam transit in ipsum peccatum: ita quòd hæc voluntas, *volo vindicare peccatum*, applicet de facto pœnam debitam peccato.

Dixi *omne peccatum tam actuale, quàm habituale*, esse objectum virtutis pœnitentiæ: quamquam enim interdum remaneat habitus vitiosus etiam in Justificatis: nihilominus, ut docet Lugo *disp.3. num.15.* hic habitus sic perseverans potest esse materia Pęnitentiæ, quantùm ad actum retractationis, possum enim velle non fuisse illud peccatum, ne offenderetur Deus; quemadmodum post vulneris, vel morbi curationem dolere possum de causa, quæ morbum, aut vulnus intulit. Insuper velle possum illud peccatum vindicare, ac pro eo satisfacere, si remissio sit dubia, vel sub conditione, ex hypotesi quod dimissum non sit.

„ Quod utique multò verius est de
„ peccato habituali remisso: nam, ut
„ præclarè docet Doctor *dist.14. qu.1.*
„ illud quod remanet post actum in
„ peccatore, potest deleri, & quando-
„ que deletur, juxta illud Symboli:
„ Credo remissionem peccatorum.
„ Deus est remissivus peccatorum, &
„ quandoque remittens peccata, &
„ hoc probatur sic, quia aliquando
„ prædestinatus labitur in peccatum
„ mortale. Patet de David, Petro, &

Pau-

„ Paulo, & quasi innumeris; non autem potest beatificari, ad quod principaliter ordinatur per prædestinationem, nisi deleto peccato, accipiendo peccatum modo prædicto; quia nullus beatificatur, remanens obligatus ad pœnam solvendam: quia vel simul solvendam cum gloria, quod est impossibile, quia ad minus secundùm dispositionem divinam, gloria illa, & pęna quæcumque repugnant, vel post glorificationem solvendam, quod similiter est impossibile, quia Deus disponit illam gloriam in quocumque finalem esse, ita quòd non sequetur aliqua pœna; ergo oportet ante glorificationem remitti, vel deleri istam obligationem ad pœnam quandoque sustinendam. Secundò dico, quod non remittitur sine pœna, vel æquivalenter in acceptatione divina, quia per quodcumque peccatum offenditur Deus, sicut, & Scriptura satis clamat; offensa autem ejus, vel ira, ut dictum est, est ejus *velle vindicare*, vel aliquid sufficiens ad placandum exigere: ergo posito quocumque peccato Deus vult vindicare de peccante; sed velle vindicare, est velle punire; ergo post peccatum commissum ad ejus deletionem requirtur aliqua punitio, vel æquivalens in acceptatione divina.

Hæc Doctor, quibus verbis significat non solùm reatum culpæ remanentem post actionem peccaminosam, sed etiam habitum vitiosum esse vindicabilem; seu ordinabilem ad pænam; ac subinde esse objectum materiale virtutis Pęnitentiæ.

Dices. Virtus specialis debet habere objectum speciale; Sed pęnitentia est virtus specialis; igitur debet habere determinatum objectum; at omne peccatum non est determinatum objectum alicujus virtutis, sed omnium: siquidem omnes virtutes generatim sumptæ militant in omnia peccata, quælibet enim habet aliquod determinatum vitium, cui opponatur.

Distinguo consequens: Debet habere objectum determinatum formale, concedo: materiale, nego; licet autem pœnitentia tendât in omnia peccata, quæ ab aliis virtutibus seorsim, ac distributivè impugnantur, attamen speciali aliqua ratione pœnitentia tendit in peccata, sub qua ab aliis virtutibus non attinguntur, nempe sub ratione vindicabilis, & punibilis, ut apparebit ex sequenti conclusione.

CONCLUSIO TERTIA.

Objectum formale, ac specificativum virtutis pœnitentiæ, est peccatum ut vindicabile. Hæc est Doctoris *dist.* 14. „ *qu.* 2. *num.* 4. ubi ait: Pęnitere est „ actus specialis virtutis. *Probatur*, „ quia ille actus natus est habere speciale objectum, & speciales circumstantias ordinatas: objectum quidem, nempe peccatum vindicabile; circumstantias verò, quę conveniunt actui, ut rectè tendenti in tale objectum, scilicet finem, modum, & ejusmodi. *Et infra num.* 9. demonstrat pœnitentiam esse minus perfectam, „ quàm sit actus charitatis, quia, *inquit*; per se objectum charitatis est „ Deus sub ratione objectiva nobilissima; proprium autem objectum istius „ est malum vindicabile, seu reus, in „ quem est vindicandum.

Probatur autem conclusio. Peccatum, in quod tendit Pœnitentia, speciali ratione debet attingi, sub qua non attingatur ab aliis virtutibus: sed illa ratio non est alia, quàm vindicabilitas, seu obligatio ad puniendum peccatum: igitur, &c. Major constat. Probatur minor. Si aliqua esset ratio, sub qua pœnitentia tenderet in peccatum; maximè illius malitia, quatenus detestanda; & execranda: sed hæc ratio non est peculiaris pęnitentiæ; siquidem omnes virtutes, saltem quæ tendunt

dunt in Deum, etiam tendunt in detestationem peccati; Charitas enim illud execratur, quatenus est malum oppositum infinitæ Dei bonitati, quam ipsa considerat: omne namque peccatum est malum Dei, saltem extrinsecè; quia displicet Deo, & ipsius gloriæ adversatur; cùm autem ejusdem virtutis sit detestari malum oppositum objectum, cujus est objectum illud prosequi, hac ratione charitas detestatur quodlibet peccatum. Similiter cum omne peccatum nos privet supernaturali beatitudine, & subjiciat pœnis æternis à Deo vindice infligendis, detestatio peccati ex ejusmodi motivo spectabit non ad pœnitentiam, sed ad spem. Potest etiam peccatum considerari, quatenus militat in Dei honorem, observantiam, & cultum, & sic illius detestatio spectat ad virtutem Religionis, & sic dicendum de cæteris virtutibus, quæ tendunt in Deum, ac subinde ratio detestationis non potest esse propria soli virtuti pęnitentiæ, ac consequenter peccatum, ut detestabile non est formale, & specificativum ipsius virtutis objectum.

Deinde, peccatum ut vindicabile, debet attingi ab aliqua virtute; sed non potest attingi ab alia, quàm à pœnitentia; igitur ut sic est illius objectum specificativum. Major constat; nam, inquit S. Augustinus lib. 1. Confess. *Jussisti Domine, & ita est, ut pęna sit sibi quisque peccator*. Et meritò quidem; cùm enim, ut suprà dicebat Doctor, per quodcumque peccatum offendatur Deus, ac propterea moveatur in peccatorem affectu vindictæ: velle autem vindicare idem sit, ac velle punire: inde fit quod homo peccator non possit reconciliari Deo, nec eum placare, quin priùs in se peccatum vindicet, & puniat. Minor etiam constat; nulla siquidem virtus tendit in peccatum, quatenus puniendum, ut Deo fiat satis, nisi sola Pœnitentia; igitur, &c.

Dices: Jus divinum læsum per offensam, & resarciendum per satisfactionem, & compensationem quamdam, est objectum formale pęnitentiæ; igitur illud objectum non est peccatum, ut vindicabile, & punibile.

Respondeo, negando antecedens, Jus enim divinum sic spectatum dici quidem potest finis Pęnitentiæ, non verò illius objectum; idcirco enim Pęnitentia tendit in vindictam peccati, ut quantum in peccatore est cum Dei auxilio faciat satis Deo, & illata ej injuria resarciatur; sicque illa divini juris restitutio, ac reparatio offensæ, est finis movens pęnitentem ad vindicandum peccatum; unde illud jus divinum ut compensandum, potius habet rationem finis, quam objecti respectu virtutis Pœnitentiæ.

Quaestio Quarta.

Quodnam sit subjectum tam immediatum, quàm mediatum virtutis Pœnitentiæ?

NOtandum primò, habitus generatim distribui in *intellectivum*, & *appetitivum*; intellectivus est, qui subjectivè in intellectu recipitur; isque est duplex, alius *acquisitus* propriis ac geminatis actibus; alius divinitùs *infusus*, & ex speciali Dei liberalitate. *Infusus* iterum duplex, nempe vel quoad substantiam, qui videlicet nullo prorsus humano studio comparari potest, sed ex sola Dei liberalitate, quales sunt virtutes Theologicæ; vel quoad modum, qui videlicet propriò labore comparari possent, & ex repetitis actibus generari; sed non cum tanta facilitate, nec temporis brevitate, tales sunt habitus scientiæ, aut virtutum moralium interdum à Deo hominibus concessi. *Acquisitus* similiter duplex, videlicet speculativus, & practicus; *speculativus* ille est, qui ad nudam objecti contemplationem inclinat, nec circa illud ali-

qu'd

quid molitur, quod ad regulandam voluntatem spectet; isque iterum duplex, nempe *realis*, ut Metaphysicus, Mathematicus, & Physicus vel *rationalis*, ut Grammaticus, Rhetoricus, & Logicus: *Practicus* est, qui circa agibilia versatur, ut Prudentia; vel circa factibilia, ut artes tam mechanicæ, quàm liberales. *Habitus appetitivus* ille est qui subjectivè in appetitiva facultate residet; qui iterum duplex; scilicet acquisitus, & infusus: acquisitus rursus duplex, scilicet in ordine ad se, ut fortitudo, Temperantia, vel in ordine ad alterum, ut Justitia: infusus similiter est duplex, nempe in ordine ad se, ut spes; & in ordine ad alterum, ut charitas. Quæritur autem ad quem hujusmodi habituum ordinem revocanda sit Pœnitentia.

Notandum secundò, duplex generatim esse cujuslibet habitûs virtutis subjectum, videlicet immediatum, & mediatum: *Primum* est facultas, in qua habitus ille immediatè residet, quamque promptam, & expeditam efficit ad eliciendos suos actus; quod utique subjectum triplex ab aliquibus distinguitur, videlicet intellectus, voluntas, & appetitus sensitivus; Prudentia namque subjectatur in intellectu, Justitia in voluntate, Temperantia verò, & fortitudo secundùm S. Thomam in appetitu sensitivo. Verùm reclamat subtilis Doctor contendens, eam pariter in voluntate recipi. *Secundum*, sunt personæ, seu supposita, in quibus virtutes illæ resident. Quæritur ergo quodnam sit subjectum immediatum, & mediatum virtutis Pœnitentiæ, seu in qua facultate, & in quibus personis ipsa resideat.

Notandum tertiò, virtutem appetitivam esse habitum, qui voluntatem inclinat ad aliquid volendum, & fugiendum: qui utique duplex generatim assignatur juxta duplicem ordinationem, quam habitus ille intendit: quidam enim ordinat subjectum ad se, nempe ad rectè volendum ea, quæ spectant ad subjectum in quo residet, quales sunt Temperantia, & fortitudo; istæ namque virtutes ordinant hominem circa ea, quæ ipsi conveniunt: alius verò ordinat ad alterum, nempe ad præstandum, & tradendum ei quod suum est, qualis est Justitia, quæ inclinat habentem ad volendum alteri quod suum est. Unde ex virtutibus quædam sunt, quæ hominem rectum faciunt in seipso absque ulla ordinatione ad aliud, ut temperantia, cujus effectus est moderatio passionum appetitûs concupiscibilis in ordine ad seipsum; quædam verò faciunt hominem rectum in ordine ad alterum, ut justitia, cujus munus est hominem regere, ut alteri reddat quod suum est.

His ita observatis duo restant determinanda, nempe quodnam sit subjectum tam immediatum, quam mediatum virtutis Pœnitentiæ.

CONCLUSIO PRIMA.

Virtus Pœnitentiæ residet immediatè in voluntate, prout ordinatur ad alterum. Ita Doctor *dist.* 14. *quæst.* 2. *num.* 5. ubi ait: *Pœnitere non est actus alicujus virtutis intellectualis; quia est actus appetitûs, ut appetitus, qui imperat intellectui, ut consideret, & voluntati ut detestetur .... Porrò hoc imperare non convenit nisi appetitui, vel voluntati; neque enim aliqua vis sensitiva potest imperare intellectui, & voluntati, & conjungere eos in actibus suis; neque intellectus sibi, & voluntati, sed sola voluntas, sibi, & intellectui imperat*: Hoc est, Pœnitentia est velle vindicare peccatum: sed hoc velle soli voluntati convenit, quia imperare intellectui ut consideret, & voluntati ut detestetur gravitatem offensæ non competit, nisi soli voluntati; non enim convenit potentiæ sensitivæ; quia nulla facultas sensitiva potest imperare intellectui, vel voluntati; siquidem appetitus sensitivus rationali subjicitur, juxta illud Genesis: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis il-*

illius:neque etiam convenit intellectui, quia intellectus non potest imperare sibi ipsi, neque voluntati : igitur illud imperium, seu velle vindicare peccatum,spectat dumtaxat ad voluntatem.

Quod utique confirmat Doctor: quia sola voluntas potest imperare, sibi ipsi, nec-non, & intellectui, ut docet S. Augustinus lib.11.de Trinitate cap. 3. ubi scribit, quòd *Voluntas copulat parentem cum prole*, id est,conjungit intellectum secundùm speciem intelligibilem cum cognitione actuali;quæ est ejus proles: unde parens cognitionis est memoria fecunda, nempe intellectus ab objecto, seu specie intelligibili fœcundatus: proles autem est actus intelligendi,vel ipsa intelligentia;ita quòd voluntas copulat parentem cum prole, dum præcipit intellectui, ut unà cum objecto producat actum intelligendi: Similiter voluntas sibi ipsi imperat; siquidem nihil est magis in potestate voluntatis, quàm ipsa voluntas, id est, ejus actus: igitur cùm ad voluntatem spectet imperare, consequens est, quod velle imperativum, seu voluntas vindicandi peccatum, quę est ipsemet virtutis Pœnitentiæ actus, ad voluntatem, non autem ad intellectum spectet.

Probat secundò Doctor *ibidem*: Virtus intellectiva ordinatur ad cognitionem veri, ut verum est; virtus enim intectualis judicat verum esse, vel non esse verum, sive in speculandis, sive in agendis, & dictat hoc esse speculandum, vel non esse speculandum; agendum,vel non agendum sed Pœnitentia, seu velle vindicare peccatum, non est actus, quo sic dictetur aliquid agendum, vel fugiendum, speculandum,vel non speculandum : sed quo imperetur peccatum esse puniendum: igitur velle vindicare non est actus intellectûs, neque appetitûs sensitivi, sed voluntatis; ac subinde virtus Pœnitentiæ in sola voluntate residet.

Probat secundam partem ibidem Doctor, nempe quòd velle vindicare peccatum à se commissum sit actus virtutis appetitivæ ordinantis ad alterum, cujusmodi est justitia; quia, *inquit*, actum istum vindicandi, potest aliquis „ eodem modo secundùm rectam ra„ tionem exercere in alterum, sicut in „ seipsum : si etiam exerceat in se„ ipsum, non exercet in se, nisi ut in „ alterum; quia non exercet in se, nisi „ quantùm sibi committitur à Legisla„ tore in istum reum vindicare. Sed „ accidit, quòd iste, cui committitur „ ut ministro judicis sit iste reus, quia „ eodem modo exercet secundùm re„ ctam rationem ministri in reum, si „ esset omnino alius in persona: ergo „ ista virtus, cujus natus est esse iste „ actus, continetur sub justitia, prout „ in generali dicitur justitia omnis „ virtus ordinativa ad alterum, vel „ quasi ad alterum. Nec obstat, quòd „ ille in actu isto ordinatur ad seipsum „ quia non ad se, nisi ut alterum, ut „ scilicet minister Judicis in reum con„ tra legem, in quem commissa est sibi „ authoritas à Judice.

Ita Doctor, quibus verbis significat, quòd quando penitens vindicat peccatum à se commissum, agit erga seipsum tanquam si esset persona distincta; ut enim sibi pœnam præscribit, & infligit, refert personam Judicis; ut verò illam patitur, reum repræsentat, cui à Judice præscribitur pœna luenda.

Dices: Pœnitentia est judicium, quo intellectus dictat pœnam esse pro peccato subeundam, ut quantum peccator se glorificavit in deliciis, tantùm subire debeat tormentum, & luctum: sed judicium istud est actus intellectûs, non verò voluntatis: igitur Pœnitentia residet potius in intellectu, quàm in voluntate.

Distinguo majorem: est tale judicium præsuppositivè, concedo: formaliter,& entitativè, nego. Fateor equidem,quòd ad veram Pœnitentiam exercendam præ-

prærequiratur, ut intellectus cognoscat peccati malitiam, & gravitatem, quatenus pœnam luendam pro condignitate dictitet: nam Deuteronomii 25. *Pro mensura peccati erit, & plagarum modus*: Verùm in hoc dictamine non consistit ratio formalis Pœnitentiæ, sed ultrà requiritur, ut voluntas imperet peccati vindictam per animi dolorem, cordis contritionem, & mortificationem corporis; in quo quidem imperio maximè consistit ratio formalis Pœnitentiæ.

Dices secundo: Pœnitentia ordinatur ad eluendum omne peccatum; sed non potest peccatum eluere, & expellere, nisi sit in eo subjecto, in quo peccatum inest; non enim potest expellere peccatum, nisi quatenus ei contrariatur; habitus autem virtutis, & vitii, sicut, & alia contraria, non censentur oppositi, & incompatibiles, nisi respectu ejusdem subjecti, cui possunt inexistere: igitur ut Pœnitentia peccatum expellat, debet esse in eodem subjecto in quo peccatum residet: at peccatum est in qualibet facultate; nam per cujuslibet facultatis operationem peccatur: igitur Pœnitentia debet in qualibet facultate residere.

Distinguo majorem: Debet eluere, & expellere, formaliter, nego: effectivè concedo: Minorem similiter distinguo: Non potest eluere peccatum formaliter, nisi sit in eo subjecto, in quo peccatum residet, concedo non potest eluere effectivè, & imperativè, nego; unde neganda est consequentia. Cùm enim ratio formalis Pœnitentiæ consistat in velle vindicare peccatum, istudque velle ratione dominii voluntatis in alias animi, & corporis facultates, in eas omnes se-se extendat, ac suum imperium dirigat; idcirco non est necesse quod in eis facultatibus formaliter existat, sed sufficit, quòd resideat in voluntate, quæ est princeps, & moderatrix aliarum facultatum. Adde quòd peccatum formaliter non existat in alia facultate, quàm voluntate; omne siquidem peccatum eatenus peccatum est, quatenus est liberum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Pœnitentia potuit esse in statu innocentiæ, & in Angelis ac Beatis, saltem secundùm aliquam sui rationem; propriè vero ac formaliter est in peccatoribus pœnitentibus post lapsum. Hæc est Doctoris quoad omnes partes, quarum primam declarat *dist.*14. *qu.*2. *num* 19. ubi loquendo de Angelis, & primis parentibus in statu innocentiæ, postquàm „ dixit: *Ad tertium* argumentum potest „ responderi dupliciter. Uno mo„ do, ex quo virtus est in nobis sup„ plementum defectus naturalis (un„ de non ponuntur virtutes morales à „ quibusdam in Angelis) nec in statu „ Innocentiæ fuissent tales in natura, „ quales nunc; nec ergo tunc fuisset „ necessitas habendi omnes virtutes, „ quas, & nunc; & hoc specialiter de „ virtutibus, quæ non habent bonum „ pro objecto, sed malum, ut Pœniten„ tia; quia in statu illo non fuisset illud „ malum, sicut forte nec tunc fuisset „ Patientia; quia nec materia patien„ tiæ; subdit aliam sententiam. *Aliter dici potest, quod Pœnitentia est habitus inclinans ad faciliter vindicandum in se reum, & quòd in se, hoc est, materiale, quia formalis ratio virtutis esset eadem, si committeretur sibi vindicare in alium reum: Beatus autem, & Innocens possunt habere habitum promptè vindicandi in alium reum: ergo, & in se, si tamen reatus inesset, & sic potest concedi, quòd in statu Innocentiæ, & Beatitudine manet ista virtus.* Ubi, ut perspicuè manifestum est, Doctor utramque sententiam, tanquam probabilem proponit.

Similiter 3. *dist.*33. *qu.*1. problematicè disputat, an in Angelis dentur veræ virtutes morales *Ad primum*, (in„ quit num.16.) concedi potest, quod „ si Angelus esset creatus in puris na„ turalibus, non habens in voluntate vir-

„ virtutes morales, possent generari in „ eo ex multis rectis electionibus, non „ quidem citra passiones in appetitu „ sensitivo sibi inexistente, nec etiam „ quæ infuerunt, vel inerunt, vel pos- „ sunt inesse; sed solùm circa tales pas- „ siones in universali ostensas per in- „ tellectum, qua ostensione posita, & „ dictato quid esset eligendum, si pos- „ sibile esset eas haberi ab eis, volun- „ tas ejus consona tali dictamini ex „ multis electionibus posset habere „ habitum moralem rectum.

Ita Doctor, quibus satis apertè significat Pęnitentiam, sicut, & alias virtutes morales versari posse circa objectum, non solùm quod est, vel infuit, vel inerit, aut potest inesse; sed etiam circa objectum ipsis proprium, & universale. Unde Pęnitentia, quatenus inclinat voluntatem ad vindicandum peccatum in universali, & abstrahendo ab eo quòd sit commissum à propria, vel aliena persona, nedum in Angelis, sed etiam in Adamo esse potuit in statu innocentiæ.

Addo, Pęnitentiam reverà potuisse verè ac propriè reperiri in statu innocentiæ; cùm enim in eo statu Adamus potuerit peccare venialiter, ut docet Doctor *in 2. dist.21. qu.1. num.73*, planum est Adamum de illo peccato veniali potuisse pęnitere, ac sumere vindictam, ut ibidem satis apertè innuit Doctor. Respondens enim ad secundum argumentum in oppositum, quod erat de pęna arcenda ab eo felici statu, & subinde etiam arcendum omne peccatum veniale, ait: *Alia pęna quàm mors potest respondere veniali, putà displicentia aliqua, vel aliquid hujusmodi: vel potest dici quod pęna sibi propriè non correspondet, sed committens veniale est debitor ferventioris actus voluntatis, quàm priùs, qui fervor consumeret peccatum veniale. Nec obfuisset innocentiæ Adæ habuisse pænam debitam veniali præter mortem.*

Dices: Scriptura sacra, SS. Patres, & Concilia, quoties sermonem instituunt de Pęnitentia, per eam semper intelligunt vindictam de proprio peccato, seu detestationem, & dolorem de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: igitur virtus Pęnitentiæ non potest esse in iis, in quibus non est peccatum; ac subinde non potuit esse in Angelis nec in Adamo in statu innocentiæ.

Respondeo id quidem verum esse, quia videlicet loquuntur de Pęnitentia, quatenus de facto est necessaria dispositio ad remissionem peccatorum, non autem prout est virtus aliqua moralis inclinans voluntatem ad procurandam æqualitatem inter pęnam, & culpam, quatenus illam usurpat Doctor in secunda sua responsione, quo sensu pęnitentia etiam esse potuit in voluntate B. Virginis, imò, & Christi D. circa peccatum in universali per intellectum ostensum, quà ostensione posita simul cum dictamine ejusdem intellectus circa id quod esset eligendum in hypotesi quòd possibile esset peccatum illud; voluntas etiam consona tali dictamini, posset pluries habere electionem circa vindictam peccati, & ex hac multiplici electione sibi comparare posset habitum moralem rectum virtutis Pęnitentiæ, quo illa voluntas inclinaretur ad procurandam æqualitatem inter pęnam & culpam, ex hypothesi quod ipsa culpam admitteret. Unde quamvis voluntas Christi, nec-non, & B. Virginis esset impeccabilis, nec consequenter potuissent habere actum absolutum vindicandi peccatum in se, tamen habere potuerunt actum conditionatum, dicendo: *Si ego peccassem, vindicarem in me peccatum*; cùm enim actus illi quatenus sunt absolutè eliciti à nobis sint veri ac perfecti actus Pęnitentiæ, & ex talibus in nobis generetur perfectus Pęnitentiæ habitus: simili ratione ex illa voluntate conditionata generari potuit

tuit in Christo, nec-non in B. Virgine; quippe cùm nulla appareat ratio disparitatis.

Fateor tamen Pęnitentiam, quatenus significat animi dolorem, ac detestationem de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; quemadmodum illam describit Concilium Tridentinum *sess.14. cap.4.* eamque dividit in contritionem charitate perfectam, & contritionem imperfectam, quæ dicitur attritio, posse dumtaxat existere in voluntate hominis peccatoris: quia ipsi dumtaxat competit præcisus, & hujus Pęnitentiæ actus, nempe velle vindicare peccatum à se commissum cum dolore, & laboriosa satisfactione, nec-non proposito non peccandi de cætero; ac subinde subjectum denominationis seu mediatum Pęnitentiæ virtutis, quatenus vulgo usurpatur à Theologis esse dumtaxat hominem peccatorem in statu vitæ.

Sectio Secunda.

De necessitate Pœnitentiæ.

TERTULLIANUS lib. de Pęnitentia cap.4. Pęnitentiæ necessitatem, ac summam utilitatem ex divino præcepto commendat: *Audaciam*, inquit, *existimo de bono divini præcepti disputare: neque enim quia bonum est, ideirco auscultare debemus; sed quia Deus præcepit: Ad exhibitionem obsequii prior est majestas divinæ potestatis, prior est authoritas imperantis, quàm utilitas servientis. Bonum est pœnitere, an non? Quid revolvis? Deus præcepit: at ille non præcepit tantùm, sed etiam hortatur Invitat præmio salutem; jurans etiam* Ezechielis 33. VIVO *dicens, cupit credi sibi. O beatos nos, quorum causa Deus jurat! O miseros si nec juranti Domino credimus! Quod igitur Deus tantoperè commendat: quod etiam humano more sub dejuratione testatur, summa utique gravitate, & aggredi, & custodire debemus; ut in asseveratione divinæ gratiæ permanentes, in fructu quoque ejus, & emolumento proinde perseverare possimus.* Quibus verbis Pęnitentiæ necessitatem ex solo divino præcepto colligit. Quoniam autem duplex solito rerum ad salutem deservientium necessitas occurrit, alia quam appellamus medii, altera verò quæ præcepti necessitas dicitur: idcirco duplex potissimùm hac in Sectione instituenda est quæstio, utrum videlicet hoc utroque modo Pęnitentia sit necessaria peccatori ad salutem.

Quaestio Prima.

Utrum, & qua ratione Pœnitentia virtus peccatori sit necessaria ad salutem consequendam?

NOtandum primò, duplicem, ut mox dictum est, quantùm ad præsens attinet, esse necessitatem in ordine ad salutem; nempe finis seu medii, & pręcepti seu divini mandati. Illud dicitur necessarium necessitate finis seu medii, quod est simpliciter necessarium ad vitę æternæ consecutionem, etiamsi nulla extet obligatio præcepti; sicut è converso illud dicitur necessarium necessitate præcepti, quod ordinatur ad salutem dumtaxat ex divino præcepto; unde siquis excusatur àb obligatione præcepti, vel propter mentis inopiam, vel propter corporis infirmitatem, poterit absque tali medio vitam æternam consequi: sic infantes, & amentes, propterea quod non sint rationis compotes, salvari possunt absque observantia præceptorum Dei, & Ecclesiæ; sic pariter infirmi salvari possunt, etsi non facient satis præcepto jejunandi, à quo excusantur propter infirmitatem.

Notandum secundo, quod ea, quæ sunt necessaria necessitate finis, sunt in duplici differentia; quædam habent necessitatem intrinsecam ex intrinseca conne-

nexione, quæ reperitur inter ipsa media, & finem ultimum, nempe vitam æternam, & hoc modo gratia, sive charitas sunt necessaria necessitate finis. Quædam vero sunt necessaria ex sola institutione Dei ita statuentis ac ordinantis medium aliquod tanquam necessarium ad salutem pro aliquo determinato tempore, quod alias ita necessarium non erat: sic Baptismus in lege Evangelica necessarius est ad salutem, cùm anteà talem necessitatem non induceret, sub lege naturali, & scripta seu Mosaica. Porro inter ista duo media hoc descrimen intercedit, quod media prioris generis in omni statu, & omnibus modis sunt necessaria ad salutem æternam: media autem secundi generis non item, sed pro illo statu dumtaxat, pro quo fuerunt instituta. Quæritur ergo utrum Pœnitentia virtus necessaria fuerit ad salutem ex necessitate intrinseca, & in omni statu; an dumtaxat ex ordinatione divina, & pro aliquo statu determinato.

Notandùm tertio, quòd inter ea, quæ sunt necessaria necessitate finis ex institutione Dei, quædam sunt simpliciter necessaria; itaut neque per se, neque per accidens vita æterna possit obtineri absque hujusmodi mediis, sic Baptismus in re susceptus necessarius est parvulis; quædam vero sunt quidem per se necessaria ad vitam æternam, per accidens tamen in aliquo particulari casu, vel propter ignorantiam invincibilem, vel quia non adest facultas applicandi ejusmodi media, inde fit quod reddantur non necessaria: ita quod absque hujusmodi mediis adhibitis possit haberi salus; qua ratione Baptismus in re susceptus non dicitur necessarius aliquibus adultis, qui facultatem non habent illum sibi procurandi. Quærimus ergo utrum Pœnitentia virtus, quatenus sumitur vel generatim pro detestatione, & dolore de peccatis, vel speciatim, seu prout est specialis virtus ab aliis distincta, sit per se necessaria ad salutem, & peccati remissionem.

CONCLUSIO PRIMA.

Pœnitentia quatenus est specialis virtus à cæteris distincta, & importat dumtaxat velle vindicare peccatum, non est absolutè necessaria ad peccati remissionem. Hæc est Doctoris *dist.*14. *qu.*2. *num.*23. ubi ait: *De secundo principali, scilicet an pœnitere, ut actus virtutis est, requiratur ad deletionem peccati: dico quòd non, ut actus unius determinatæ virtutis*. Quod utique sic probat: *Quia*, inquit, *pœnitere secundùm quamcumque quatuor significationum* (putà vindicare peccatum commissum; illud idem peccatum detestari, & acceptare pœnam inflictam, & patienter illam ferre) *sufficit, ut probatur authoritate*, Ezechielis, 18. & 33. QUACUNQUE HORA INGEMUERIT PECCATOR, &c. *actus autem primus, & alii non necessario sunt alicujus ejusdem determinatæ virtutis; sed primus Justitiæ, ultimus patientiæ, duo intermedii cujuscunque virtutis appetitivæ*: Quibus verbis significat virtutem Pœnitentiæ, quatenus ab aliis distinctam, non esse absolutè necessariam ad remissionem peccati; ac proinde nec absolutè necessariam ad salutem, quippe cùm peccatum remitti possit non solùm per actum amoris Dei, ut dicemus infrà, sed etiam per Pœnitentiam generatim sumptam, quatenus importat detestationem, ac dolorem de peccato commisso; quod utique procedere potest ab alia virtute, quàm Pœnitentia, ut diximus in superiori Sectione.

Confirmatur hæc veritas ex divinis testimoniis, quæ quoties meminerunt necessitatis Pœnitentiæ, toties Pœnitentiam exprimunt per aversionem à peccatis, & eorum detestationem, ut videre est apud Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 20. ubi colligit varia Scripturæ testimonia ad astruendam Pœnitentiæ necessitatem, Significat autem c.4. quænam sit illa Pœnitentia, quam

quam tantoperè necessariam affirmat, *Fuit autem*, inquit, *quòvis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius*. Declarat autem ibidem quid intelligat per illam contritionem, cum ait, initiò capitis: *Contritio animi dolor ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*: Unde Contritionem sic definit: *Est animi dolor, & detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Porrò hic dolor, illaque detestatio elici potest à diversis virtutibus, putà Charitate, Spe, Religione, &c. Unde cùm Pœnitentia absolutè necessaria dicitur, ad remissionem peccati, tum ex Scriptura, tum in Conciliis, tum à SS. Patribus, id per se non debet intelligi de Pœnitentia, prout est specialis virtus à cæteris distincta.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Œnitentia generatim sumpta, & quatenus est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero, fuit necessaria peccatoribus quòvis tempore ad impetrandam veniam peccatorum*: Hæc est de fide determinata in Concil. Trid, *sess.* 14. *cap.* 1. ubi ait: *Fuit quidem Pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquô peccatô inquinassent, quòvis tempore ad gratiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi Sacramentô ablui potuissent; ut perversitate abjectâ, & emendatâ, tantam Dei offensionem, cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur: unde Propheta ait*: Convertemini & agite Poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. *Dominus etiam dixit*: Nisi Pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. *Et Princeps Apostolorum Petrus peccatoribus Baptismo initiandis Pœnitentiam commendans, dicebat*: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.

Hanc conclusionem luculenter declarat Doctor *dist.* 14. *quæst.* 1. *num.* 9. ubi loquens de remissione peccati mortalis, ait: Secundò dico quòd non re-
„ mittitur sine pœna æquivalenter in
„ acceptatione divina; quia per quod-
„ cunque peccatum offenditur Deus,
„ sicut Scriptura satis clamat: offensa
„ autem ejus, vel ira (ut dictum est)
„ ejus velle vindicare, vel aliquid suf-
„ ficiens ad placandum exigere: ergo
„ posito quocunque peccato, Deus vult
„ vindicare de peccante: sed velle vin-
„ dicare est velle punire: ergo post pec-
„ catum commissum ad ejus deletio-
„ nem requiritur aliqua punitio, vel
„ æquivalens in acceptatione divina.
„ *Et infrà*: De potentia ordinaria ista
„ est via universaliter præfixa à lege di-
„ vina ordinante, scilicet, peccatum
„ punire per pœnam, tanquam per
„ proprium correspondens. *Prætereà*
„ *num.* 10. De re, *inquit*, est ista con-
„ clusio, quòd ad deletionem peccati
„ regulariter requiritur pœna, vel pu-
„ nitio voluntaria.

Dices primò: Christus D. pluries peccata dimisit absque ulla prævia Pœnitentia: igitur ad remissionem peccati de via ordinaria non est necessaria Pœnitentia. *Probatur* antecedens ex Lucæ 5. ubi legimus, quòd cùm aliqui homines paraliticum portantes eum deposuissent per tectum ante Jesum, ei dixit: *Homo remittuntur tibi peccata tua*. Similiter *Joannis* 8. mulier adultera, cui Christus peccata dimisit, nulla dedit antea Pœnitentiæ signa, ubi enim ab ea requisivisset: *Nemo te condemnavit?* Illaque respondisset; *Nemo Domine*: statim dixit; *Nec ego te condemnabo, vade, & noli amplius peccare*: igitur ad peccati remissionem non est necessaria Pœnitentia.

Nego consequentiam, & ad antecedens dico primò quidem Christum D. per absolutam suam, & divinam in peccatis dimittendis authotitatem potuisse peccata remittere, & condonare absque prævia formali Pœnitentia, sed solum

virtuali quam utique virtualem habebat ille paraliticus quippe fides, & spes in ipso maximè elucebat nam de eo legitur *Matth. 9.* quòd D. ipsi dixerit: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Illa enim vox *confide*, non innuit tantùm portantium fidem, & fiduciam, sed, & ipsius paralitici spem veniæ ex fide, quia nisi credidisset,& confisus esset nequaquam passus fuisset se dimitti per regulas; ideoque cùm fides, & spes in peccatore Pœnitentiam efficiant; videtur ille Pœnitentiam saltem virtualem habuisse.

Ad secundum dico, mulierem illam habuisse pariter Pœnitentiam, & dolorem de peccato commisso, ut innuit S. Ambrosius epist.52. ubi ait: Mulier adultera meruit absolvi, quæ recedentibus Judæis accusatoribus suis sola cum Christo remansit, ex ea quippe remansione videtur confessa crimen, & testata per sinceram Pœnitentiam.

Dices secundò: Christus D. *Lucæ 11.* ait: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Et *Matth.6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, ita Pater vester cælestis dimittat vobis peccata vestra*: Igitur ad remissionem peccati de via ordinaria non requiritur Pœnitentia.

Nego consequentiam: Perfecta enim charitas peccatis opponitur, & ea destruit extra Sacrãmentum, non autem imperfecta: perfecta autem charitas Pęnitentiam aut supponit, aut facit, aut saltem virtualiter complectitur: unde dum eleemoynarum largitio, & injuriarum condonatio dicuntur habere vim remittendi peccata: necessariò supponunt perfectam charitatem; ac subinde Pœnitentiam saltem virtualem.

Dices tertiò: Quod Deus potest in pueris, potest etiam in adultis; non enim minor est ejus virtus erga adultos, quàm circa infantes: atqui Deus peccata remittit infantibus absque Pęnitentia: ergo etiam in adultis.

Distinguo majorem: Circa ea, quæ sunt ex æquo utrisque communia, concedo: secus, nego: non est autem par ratio de justificatione infantis,& adulti; in infantibus enim tantùm est originale peccatum, quod non consistit in actuali deordinatione voluntatis, sed dumtaxat in habituali quadam naturæ depravatione; quare peccatum iis remittitur, cum sola habituali immutatione per infusionem gratiæ, & virtutum; non cum actuali per exercitium alicujus actùs. Secus verò est de adulto, in quo sunt actualia peccata, quæ cùm consistant in actuali deordinatione voluntatis, ut remittantur etiam per Baptismum, prærequirunt actualem voluntatis immutationem, quæ non fit nisi per Pœnitentiam.

Conclusio Tertia.

Remitti potest peccatum mortale per solam Pęnitentiam virtualem, putà per actum eximiæ charitatis, in quo virtualiter dolor de peccatis includitur. Hęc est communior contra Sotum *in 4. dist. 15. quæst. 1. art. 2.* ubi docet Pœnitentiam formalem ita necessariò pręrequiri ad remissionem peccati, ut ad id nullus sufficiat charitatis actus, quantumvis egregius, exceptò actu Martyrii. Nec-non, & contra Canum, qui relect. de Pœn. p. 3. §. de charitate, nequidem excipit actum martyrii. *Probatur primò* authoritate Christi D. dicentis Joan.14. *Qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, &c.* Et *Matth. 10. Qui confessus me fuerit coram hominibus, confitebor, & ego eum coram Patre meo... Qui perdiderit animam suam* (id est, corporis vitam) *propter me, inveniet eam.* Quibus apertè significat actum amoris, nec-non,& martyrii sufficere ad salutem, & remissionem peccatorum. Eandem veritatem explicat Doctor *num. 17.* ubi loquens de Pœnitentia, quam dixerat esse necessariam ad remittenda peccata, ait: Intelligitur etiam conclusio de *requiri*

non

non simpliciter necessariò, cujus oppo-
„ situm includit contradictionem;quia
„ posset Deus remittere sine omni
„ actu illius, cui remittitur, sed nec
„ de *requiri* necessariò supposito actu
„ hominis, cui remittit; posset enim
„ Deus per aliquem motum ferventem
„ dilectionis in Deum absque quocun-
„ que quatuor prædictorum actuum
„ sub propria ratione, utpote in actu
„ fervoris ad martyrium statim susti-
„ nendum, ubi fortè non esset cogita-
„ tio de aliquo peccato mortali priùs
„ commisso, nec per consequens ali-
„ quod *pœnitere* prædictum;& hoc for-
„ maliter,licèt virtualiter in illo motu
„ esset *pœnitere*, juxta secundam signi-
„ ficationem.

„ Et istud probatur, quia nullus ex-
„ cluditur à regno cœlorum, qui facit
„ illud quod simpliciter est necessa-
„ rium: sed est possibile aliquem usque
„ ad instans *A*, existentem in peccato
„ mortali ab instanti *A*, necessitari ad
„ toto corde insistendum circa actus
„ distrahentes à cogitatione de pecca-
„ to commisso, utpote statim exposito
„ martyrio arctissimo. Et propter hoc
„ dictum est in conclusione, quod re-
„ quiritur ad hoc,ut peccatum morta-
„ le regulariter deleatur: quia dicitur
„ regulariter fieri, quod fit secundùm
„ regulas determinatas à Sapientia
„ divina, quarum hæc est una:
„ Quòd peccatum commissum non de-
„ leatur sine displicentia de peccato
„ commisso: quæ apparet multùm ra-
„ tionabilis; quia sicut peccatum aver-
„ tit à fine,convertit ad creaturam:ita
„ rationabile est, quòd non deleatur,
„ nisi per motum oppositū avertentem
„ à peccato,sive a creatura,ut circa il-
„ lam fuit peccatum, & converten-
„ tem ad Deum. Ad hoc autem,
„ quod est displicere de peccato com-
„ misso, possunt reduci alia tria mem-
„ bra ejus, quod est punire, &c.

Quibus omnibus Doctor tria docet: *Primum* quòd Pœnitentia de via ordinaria necessaria sit ad peccati remissionem; quoniam videlicet Deus ita statuit, ut non fieret peccati remissio secundùm communem, & ordinariam rerum dispositionem.

Secundum, quòd de potentia absoluta Deus posset condonare peccatum absque ullo actu doloris, aut detestationis ex parte pœnitentis:quod utique insuper confirmari potest: Tum quia Penitentia antecedens infusionem gratiæ, & peccati remissionem habet tantùm rationem dispositionis congruę ex ordinatione divina, si enim ex natura rei requireretur,sequeretur quòd infantibus non posset conferri gratia Baptismalis: quippe cùm non possint habere actus Pœnitentiæ, quam ante Baptismum exercere tenentur adulti; ac subinde tantùm actus illi requiruntur ad justificationem ex ordinatione divina: sed quod requiritur dumtaxat ex ordinatione divina, amoveri potest de potentia extraordinaria: igitur independenter ab eis actibus pœnitentis Deus potest conferre gratiam sanctificantem, & remissionem peccati. Tum quia justificatio,ut definit Concilium Tridentinum, includit de facto remissionem peccati,& infusionem gratiæ, seu renovationem interioris hominis: sed neutrum illorum consistit in actu peccatoris, ut optimè observat Hiquæus in Commentario ad præfata verba Doctoris; quia remittere peccatum præcisè convenit Deo, sicut & gratiam infundere gratis: igitur sine actu peccatoris fieri potest justificatio. Tum denique quia si esset aliqua connexio absolutè necessaria inter actus pœnitentis,& justificationem, maximè in ratione meriti, aut satisfactionis: sed neutrum dici potest. Non quidem primum, alioquin peccatores justificationem mererentur, nec illa fieret gratis, contra Concilium Trid.sess.6.ca.8. Non etiam secundum;potest enim Deus per absolu-

tam

tam suam potentiam non exigere talem satisfactionem,&eam ex clementia gratis relaxare peccatori: igitur, &c.

Tertiò tandem docet Doctor etiam interdum fieri justificationem, & peccatorum remissionem per solum actum dilectionis Dei super omnia sine dolore expresso, & formali Pænitentia de peccato, ut constat exemplo hominis, qui inopinato casu raperetur ad martyrium, & oblitus esset alicujus peccati mortalis, cujus non recordaretur, dum æstuanti charitatis igne flagrans martyrium subiret; eo namque in casu hic homo justificaretur per actum charitatis, justificaretur per martyrium, absque actu formalis pœnitentiæ.

Confirmatur illis omnibus Scripturæ testimoniis, in quibus formali dilectioni Dei tribuitur efficacia remissionis peccatorum, nulla facta mentione pœnitentiæ, seu doloris, aut detestationis de peccato. Sic *Lucæ 7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm, cui autem minus dimittitur, minùs diligit*. Proverb. 8. *Ego diligenter me diligo*. Eccl. 34. *Oculi Dei in diligentes se*. Joan.1.cap.4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est*. Et vers.16. *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Joan.14. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo*. Et vers.23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus* (per gratiam sanctificantem) *& apud eum mansionem faciemus*. Zach.1. *Convertimini ad me ait Dominus exercituum, & ego convertar ad vos, dicit Dominus exercituum*. Quis autem sanæ mentis dubitare potest, quin per solum amorem Dei propter se super omnia, homo perfectè convertatur ad Deum? Ubi ergo Dominus bonus est, non sit nequam oculus noster, invidens remissionem peccatorum his, quibus Deus illam promisit.

Nec obstat quòd in aliis locis Scriptura meminerit pænitentiæ, tanquam necessariæ ad remissionem peccatorum: *Ezechielis* 18. *Convertimini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas*. Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*. Actor.2. *Pænitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum*. Hoc, inquam, non obstat, quia commodè intelligi possunt, vel de pænitentia formali, & explicita, vel de actu illi æquivalente, qualis est actus dilectionis Dei super omnia, alioqui cui nullum peccatum occurreret in genere, vel in specie, quod esset detestandum, non posset justificari, nec per consequens salvari.

Non abnuo tamen in actu amoris super omnia contineri actum pœnitentiæ virtualiter; *Tum quia* ad illum determinat data occasione, repugnat enim stare perfectam charitatem cum consideratione peccati, quin habeatur dolor de peccato, quatenus est offensa Dei: *Tum quia* actus amoris Dei super omnia totum motivum istius doloris continet, nam amare Deum super omnia, est amare illum super omne peccatum: insuper est illum præferre omnibus non solùm pro tempore futuro, & præsenti, sed etiam pro præterito, ac proinde ibi est implicitè nolle peccasse, hoc autem est odio habere, quod peccaverit, ac dolere se fecisse illud; igitur talis actus amoris Dei sufficiet ad justificationem.

Dices: Non minùs pęnitentia necessaria est peccatori ad salutem, quàm fides in fideli: sed fides est necessaria necessitate medii; itaut sine fide impossibile sit placere Deo; igitur etiam sine pęnitentia formali impossibile est peccatorem justificari.

Nego majorem: Quamquam enim pœnitentia sit necessaria peccatori necessitate medii de via ordinaria ad justificationem, sicut & fides infideli: tamen hoc intercedit discrimen inter fidem, & pœnitentiam, quòd fides non possit supple-

pleri per aliquem alium actum, in quo virtualiter continetur, sicut Pœnitentia suppleri potest per actum dilectionis Dei, in quo virtualiter continetur.

Instabis: Actus dilectionis, vel ideo sufficit ad justificationem sine formali pœnitentia, quia ex natura sua habet repugnantiam ad peccatum per modum formæ, vel quia ex voluntate divina acceptatur, ut meritum de congruo: sed neutrum dici potest: Non primum, alioqui formaliter justificaret, & non solùm dispositivè. Non etiam secundum: nam exinde sequeretur, quòd conferret ad justificationem, & ad eam requireretur secundùm ordinariam Dei dispositionem, quod utique non est verum.

Respondeo, actum dilectionis censeri sufficientem dispositionem ex divina voluntate, sicut & pænitentiam, cujus efficatia desumitur ex radice charitatis, quando est perfecta. At hæc Dei dilectio super omnia nunquam est cum consideratione, & memoria peccati, quin annexam habeat pœnitentiam in viatore alicujus criminis reo: nemo enim Deum diligit super omnia quin vehementer doleat, quòd illum offenderit, quo in casu uterque actus concurrit ad iustificationem.

CONCLUSIO QUARTA.

P*Oenitentia quatenus est animi dolor, ac detestatio de peccatis, est necessaria ad remissionem peccatorum, ita quod non sufficiat veteris vitæ abjectio, & novæ instauratio*. Hæc est contra Lutherum, ut apparet ex ejus articulis damnatis per sacram Facultatem Parisiensem, quorum hic unus erat: *Contritio, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem: hæc, inquam; Contritio facit hominem hypocritam, imò magis peccatorem*. Quam utique propositionem sic damnat sacra Facultas. *Hæc propositio est falsa, viæ ad pœnitentiam impeditiva: Scripturis sacris, & doctrinæ Sanctorum difformis*.

Et meritò quidem; enim verò Scriptura sacra oraculis testatur necessariam esse pænitentiam ad placandam divinam indignationem, & assequendam peccati remissionem. Sic *Ezechielis* 18. *Si autem impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & justitiam; vita vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor*. Quibus verbis Deus spondet peccati remissionem homini pœnitenti, & judicium,ac justitiam facienti: peccatorem autem pænitentem facere judicium, & justitiam, nihil aliud est, quàm vindicare peccatum, & facere Deo satis per debitam satisfactionem, & revocationem à creaturis, ac conversionem ad Deum, quæ revocatio,& conversio maximè fieri debet per opera laboriosa, ac pœnalia, juxta illud Dei apud Joelem monentis oraculum. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio; & in fletu, & in planctu, & scindite corda vestra, &c.* Hæc autem cordis contritio, & planctus non est dumtaxat de novæ vitæ instauratione, sed maxime de peccatis purgandis,juxta illud *Apocal*. 2. ubi Joannes jubetur scribere ad Episcopum Ephesi nomine Dei. *Habeo adversum te, quòd charitatem primam reliquisti, memor esto itaque unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris*. Quibus verbis ad salutarem pœnitentiam non solùm præcipitur vitæ innovatio, sed & præteritæ recordatio, ac planctus.

Quapropter David *Psal*. 50. non solùm exorat pro præsenti, & futuro: *Cor mun-*

mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innova in visceribus meis: sed pro praeterito inclamat: Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam... Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Unde Cristus *Lucae* 13. non solùm à peccatore exigit novae vitae institutionem, sed etiam prioris vindictam, & emendationem, cum ait: *Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Paenitentiae autem nomen significat poenam tenere, non tenetur autem pena propter institutionem novae vitae, quae bona est, sed propter malitiam praeteritae; pena enim non nascitur, nisi ex malo nolito.

Igitur meritò Concilium Tridentinum *sess.*14.*cap.*4. sermonem faciens de Contritione ait: *Declarat sancta Synodus hanc contritionem non solùm cessationem à peccato, & novae vitae propositum, & inchoationem: sed veteris etiam odium continere, juxta illud, Projicite à vobis iniquitates vestras, in quibus praevaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum.* Unde Can.5. proscribens Lutheranorum dogma, ait: *Si quis dixerit eam contritionem, quae paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animae suae, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem aeternae beatitudinis, aeternae damnationis incursum, cum proposito melioris vitae, non esse verum, & utilem dolorem, nec praeparare ad gratiam, sed facere hominem hypocrytam, & magis peccatorem, demum illam esse dolorem coactum, & non liberum, ac voluntarium, anathema sit.*

Eamdem veritatem docent SS. Patres, imprimis S. Cyprianus in libello de lapsis, ubi spondet quidem fidelibus, qui in idolatriam lapsi fuerant, sui errati veniam, dummodò illam laboriosa Poenitentia exorent; *Putas*, inquit, *tu Dominum citò posse placare, quem verbis perfidis abnuisti* &c. *Putas facilè cum misereri tui, quem tuum non esse dixisti? Orare oportet eum impensius, & rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes, ac fletibus ducere, tempus omne lacrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adhaerere cineri, in cilicio & sordibus volutari, post indumentum Christi perditum, nullum jam hic velle vestitum, post diaboli cibum malle jejunium, justis operibus incumbere, quibus peccata purgantur, eleemosynis frequenter insistere, quibus à morte animae liberantur.* Et paulò post: *Si precem quis toto corde faciat, si veris Poenitentiae lamentationibus, & lacrymis ingemiscat, si ad veniam delicti sui Dominum justis, & continuis operibus inflectat, misereri talium potest*, &c. *potest ille indulgentiam dare, sententiam potest ille deflectere.*

Subjungit S.Ambrosius lib.1.de Poenitentia cap.4. *Expectat gemitus nostros, sed temporales, ut remittat perpetuos: expectat lacrymas nostras, ut profundat pietatem suam.* Et lib.2.cap.5. *Qui agit poenitemtiam, non solùm diluere lacrymis debet peccatum suum, sed etiam emendationibus factis operire, & tegere delicta superiora, ut non ei imputetur peccatum; ergo tegamus lapsus nostros posterioribus factis, mundemus fletibus, ut audiat nos Dominus Deus noster ingemiscentes*, &c.

Idem praecipuè docet S. Augustinus variis in locis, maximè serm.34. de diversis cap.12. *Sunt quaedam*, inquit, *gravia*, & *mortifera, quae nisi per vehementissimam molestiam humiliationis cordis, & contritionis spiritus, & tribulationis Penitentiae non relaxantur.* Unde serm.4. de communibus, Poenitentiam sic definit; *Est poenitentia medicamentum vulneris, spes salutis, per quam Deus ad misericordiam provocatur, Poenitentia à poena nomen accepit, quia anima cruciatur, & caro mortifi-*

ca-

catur. Unde serm.7. de tempore præclarè ait; *Multi assiduè se dicunt peccatores, & tamen adhuc delectat eos peccare. Professio est, non emendatio. Accusatur anima, & non sanatur. Pronuntiatur offensa, sed non tollitur. Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei. Quando fit ut tibi amarum sapiat in anima, quod ante in vita fuit dulce, & quod te prius delectabat in corpore, ipsum te cruciat in corde: jam tunc bene ingemiscis ad Deum, & dices: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: Bene* TIBI SOLI PECCAVI: *quia nullus hominum sine peccato. Et ideo tibi soli peccavi: quia tu solus es sine peccato. Da misericordiam misero, qui tandiu pepercisti criminoso. Inclinet ad remedium humilitas pœnitentis, quem permovere non potuit diuturnitas peccatoris. Dic illi in fletu cordis, Aspice ad infelicem pietas immensa, Respice crudelem misericordia publica. Desperatus ad omnipotentem venio, vulneratus ad medicum curro. Serva pietatem mansuetudinis, qui tandiu suspendisti gladium ultionis. Dele numerositatem criminum, multitudo misericordiarum.*

Idem docent cæteri SS.Patres, qui ad veram, & sinceram pœnitentiam, non solùm vitæ novæ institutionem, sed etiam prioris expiationem requirunt. Cujus utique præclaram hanc rationem subministrat Tertullianus cap.9. libri de pœnitentia, nempe quod nostra Pœnitentia debeat vices gerere divinæ Justitiæ, idcirco peccatorem punire debet, & dolore ac lacrymis priora delicta emendare; Hæc omnia, *inquit*, „ Exomologesis, ut pœnitentiam commendet, ut de periculi timore Dominum honoret, ut in peccatorem ipsa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna supplicia non dicam frustretur, sed expungat. *Et cap.*11. „ Deliqui dicito in Deum, & periclitor in æternum perire. Itaque nunc pendeo, & maceror, & excrucior, ut Deum reconciliem mihi, quem delinquendo læsi. *Et initio cap.*12. Si de Exomologesi retractas, gehennam in corde considera, quam tibi Exomologesis extinguet, & pœnæ prius magnitudinem imaginare, ut de remedii adeptione non dubites. *Et paulo post*, Exomologesim in effectu suo, & efficacia comparat Baptismo; Igitur, *inquit*, cum scias adversus gehennam post prima illa instructionis Dominicæ monimenta esse adhuc in Exomologesi secunda subsidia, cur salutem tuam deseris? „ Cur cessas aggredi, quod scias mederi tibi? Exomologesim autem accipit pro actu externo, & pro laboribus omnibus, quibus Ecclesia Peccatorum purgat, ut ipse eam definierat cap.9. paulo ante verba primùm relata, ad quæ spectant, hæc omnia, &c.

Idem docet S.Ambrosius ad Virginem lapsam cap.8. ubi descriptis afflictionibus, & laboribus, quos pœnitendo subire debet, subdit; *Peccator ergo si sibi ipsi non pepercit, à Deo illi parcitur, & si futuras pœnas gehennæ præcipuas in hoc parvo vitæ spatio compensaverit, seipsum ab æterno judicio liberat*. Subscribit S.Prosper lib.2. de vita contemplativa cap.7. de Laicis, qui ultrò crimina confitentur, & de eis Pœnitentiam libenter suscipiunt; *Quod si ipsi Judices fiant, & velut suæ iniquitatis ultores hic in se voluntariam pœnam severissimæ animadversionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus restinguent æterni ignis incendia*. Concludendum ergo cum S. Petro Damiano cap. 2. libri quem inscripsit Gomorrhianus; *Quisquis quolibet eorum modo, quos suprà distinximus nefandæ turpitudinis se contagione fœdaverit, nisi fructuosæ pœnitentiæ fuerit satisfactione purgatus, nunquam habere Dei gratiam poterit*, nun-

nunquam Christi corpore, & sanguine dignus erit, nunquam cælestis patriæ limen intrabit.

Objicit Lutherus varia Scripturæ, oracula, in quibus Deus nihil aliud à peccatore exigit, quàm cessationem à peccatis, mandatorum observationem, & vitæ novæ institutionem; Sic Isaiæ 55. *Quærite Dominum, dum inveniri potest; invocate eum, dum prope est: derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus, & ad Deum nostrum; quoniam multus est ad ignoscendum.* Sic *Matth.* 19. Christus homini petenti, quid opus esset ad salutem, respondet: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*: nullum autem est mandatum in toto Decalogo, quod nobis præcipiat vitæ prioris recordationem, seu detestationem; ergo ad remissionem peccati satis est, quòd homo novam vitam instituat, & ambulet in via mandatorum Dei. Similiter ad *Galatas* 5. & 6. In Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura; igitur ad peccatorum veniam obtinendam non est necessaria detestatio prioris vitæ, sed sufficit innovatio præsentis, & futuræ.

Nego consequentiam, & ad primum oraculum dico opus esse impio, quòd derelinquat vias suas, non tantùm negativè desistendo dumtaxat à peccatis, sed positivè, videlicet per propositum cavendi deinceps à peccato, quod utique propositum refertur ad Contritionem, & vitæ prioris detestationem; ille enim quiescere, seu deserere peccata dicitur propriè, cui peccata displicent, & qui dolet se illa admisisse, quæ deserere peroptat.

Ad secundum nego minorem, nam, ut apparebit quæstione sequenti, præceptum de agenda Pœnitentia includitur saltem virtualiter in præcepto de diligendo Deo: non potest enim quis Deum perfectè diligere, quin velit ablatum illius honorem resarcire, & ei debitam satisfactionem impendere.

Ad tertium dico, valere quidem ad salutem novam vitam per gratiam instauratam; at illa non potest esse perfecta, quin præsupponat detestationem prioris, & debitam satisfactionem Deo pro injuriis illatis impendendam.

Quæstio Secunda.

Utrum sit præceptum aliquod de agenda Pœnitentia, & quando implendum?

N*Otandum primò*, Præcepta divina esse in duplici differentia: quædam enim sunt negativa, alia verò affirmativa. *Negativa* sunt, quæ verbis negativis exprimuntur, & removent ab actione; *affirmativa* autem, quæ actionem aliquam imperant, & stimulant ad actum aliquem ponendum. Porrò inter utrumque hoc maximum discrimen intercedit, quod negativa obligant semper, & pro qualibet temporis differentia, non solùm quantùm ad animi præparationem, & affectum, sed etiam quantùm ad actum negativum. Sic v. g. præceptum de non furando obligat non solùm ad nusquam habendum propositum furandi, sive ad semper habendum propositum non furandi; sed etiam obligat ad nusquam committendum furtum: Præceptum verò affirmativum obligat quidem semper, quantùm ad præparationem, & effectum animi; non ita quantùm ad exercitium actus affirmativi: id enim dumtaxat exigit tempore à Deo, vel Ecclesia determinato: Sic præceptum honorandi parentes, obligat quidem semper quantùm ad illum animi affectum; quo semper tenemur habere illam animi propensionem erga honorem, observantiam, & obsequium eis exhibendum tempore congruo; non tamen semper obligat ad actum, sed tan-

tantùm pro illa tẽporis differentia, in quo parentes illi nostro egere possunt adminiculo, & subsidio. Quæritur ergo utrum de agenda pęnitentia sit aliquod præceptum affirmativum, aut negativum.

Notandum secundò; quòd omne præceptum affirmativum secum importat unum negativum de non eliciendo actu contrario huic præcepto; sic præceptum honorandi parentes includit pręceptum negativum eos nusquam inhonorandi, sive contumeliis afficiendi verbo, aut facto. Dixi de *actu contrario*, precepta enim affirmativa non important negationem actus contradictorii, siquidem præceptum fidei v. g. includit quidem negationem infidelitatis, hoc est præceptum negativum, ne simus infideles, habendo actum fidei contrarium, prohibet enim infidelitatem positivam, verùm non prohibet negativam, aut privativam, qualis est in illis, quibus nondum affulsit lex Evangelii, nec quidquam de Christo D. audierunt; similiter præceptum de diligendò Deo includit quidem negativum contrarium de nusquam odiendo Deum, non autem includit contradictorium: nempe, nusquam esse non amans Deum, inde enim sequeretur, quod teneremur ad continuum actum amoris Dei; quod utique videtur impossibile.

Notandum tertiò, Præcepta divina posse dupliciter impleri, nimirum vel quantùm ad substantiam actus præcepti, vel quantùm ad finem præcipientis; Sic v. g. qui jejunat in statu peccati mortalis, implet quidem præceptum, quantùm ad substantiam actus, nempe abstinentiam ab esu carnium, nec non ad parsimoniam cibi, aut potus, non tamen implet quantùm ad finem præcipientis, nempe Dei intendentis, quod jejunium istud sit meritorium vitę ęternæ, propter quam comparandam præcipitur. Hinc in quolibet præcepto duplex exurgit obligatio: alia quidem ex parte operis, altera verò ex parte finis, propter quem actus debet elici. Movetur ergo difficultas, an utroque hoc modo sit aliquod præceptum de Pœnitentia agenda, & quonam tempore illud obliget. Unde duo hic maximè sunt determinanda: *Primum*, quòd de pœnitentia agenda sit aliquod præceptum divinum: *Secundum*, quando illud impleri debeat, an videlicet statim post admissum peccatum, an verò dumtaxat diebus festivis, aut in manifesto mortis periculo.

Conclusio Prima.

Tenetur peccator sub præcepto agere Pœnitentiam; ita quod novum peccatum committat si illam neglexerit, tempore quo tenetur exercere. Ita conveniunt omnes Doctores Catholici cum (Subtili, *dist.17.qu.unica, nu.*13. „ ubi ait: Quicumque primam gratiam „ amisit, tenetur de necessitate præce- „ pti, & hoc illius, *Diliges Dominum* „ *Deum tuum*, *&c.* agere quantùm in „ se est, ad ejus recuperationem, & „ etiam virtute illius præcepti, *Diliges* „ *teipsum*; Sed iste peccator in pecca- „ to mortali amisit primam gratiam, „ & potest eam recuperare suscipien- „ do Sacramentum Pœnitentiæ ab illo „ arbitrio, quia hoc est institutum, ut „ remedium efficax ad recipiendam „ primam gratiam, ex illo verbo Joan. „ *Quorum remiseritis peccata*, *&c.* & „ sic concluditur necessitas præcepti „ confessionis, non ex isto verbo tan- „ tum, *Quorum remiseritis peccata*, *&c.* „ sed ex isto, & illo præcepto, *Diliges* „ *Dominum Deum tuum*, *&c.* simul jun- „ cto. Quibus verbis Doctor declarat „ Sacramentum pœnitentiæ ex præce- „ pto esse suscipiendum, ac subinde „ etiam ex præcepto esse agendam „ Pęnitentiam per eamdem rationem.

Probatur itaque authoritate Scripturæ sacræ: Primò quidem ex illo *Lucæ* 13. *Nisi Pœnitentiam habueritis, om-*

nes simul peribitis. Quæ utique verba non solùm significant Pœnitentiam esse necessariam ex parte medii,ut volunt aliqui, sed etiam necessitate præcepti; nam Doctores Catholici colligunt præceptum de suscipiendo Baptismate in re, vel in voto ex illo Joannis 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua,&c.*Nec-non præceptum de suscipienda Eucharistia, ex Ioan.6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, *&c.*ergo cùm idem sit loquendi modus Scripturæ de agenda pęnitentia,idem pariter præceptum inferri debet.

Fateor tamen oraculum istud magis insinuare Pœnitentiæ necessitatem sub ratione medii, quàm sub ratione præcepti, ita quod omnes peccatores, qui non egerint pœnitentiam necessariò perituri sint, non quidem propter peccatum impenitentiœ, sed propter peccata præterita non remissa. Unde verius dicendum existimo cum Doctore, quod præceptum de agenda pęnitentia potius deducatur ex dilectione Dei & nostri;nam ex præcepto dilectionis nostri tenemur nobis procurare beatitudinem æternam, & consequenter ad amovenda ea omnia, quæ ab ejusmodi consecutione removent, qualia sunt peccata, quæ dumtaxat per pœnitentiam possunt elui. Idem pariter colligitur ex dilectione Dei; siquidem Christus D.Joan.14.dixit:*Si quis diligit me, sermonem meum servabit,& Pater meus diliget eum*. Fieri autem non potest, quod peccator velit reverà amare Deum; non autem velit implicitè amorem Dei erga se; adeoque tollere omne illud, quod divinum illum amorem impediret; nec sane videretur sincerè amare Deum, qui nollet amovere, cum potest, id quod novit Deo summoperè displicere, & illius aversionem ac odium erga se provocare.

Unde ex ratione Doctoris superius expressa sic in forma probatur conclusio: Quicumque gratiam sanctificantem, & divinam amicitiam perdidit,tenetur ex necessitate præcepti de diligendo Deo, agere quantùm in se est, ad ejusmodi divinæ gratiæ, & amicitiæ recuperationem; sed peccator per mortale peccatum gratiam, & amicitiam Dei perdidit, nec utramque recuperare potest, nisi pęnitentiam egerit; igitur ex illo præcepto de diligendo Deo simul juncto cum necessitate agendæ pęnitentię, colligitur pręceptum de illa exercenda.

Dices: Si preceptum esset de agenda Pœnitentia, sequeretur quod nullus posset damnari propter unum solum peccatum mortale, sed hoc falsum est, ergo & id unde sequitur. Patet sequela majoris; peccator enim, qui moreretur postcommissum peccatum mortale,non acta pęnitentia, necessariò damnandus esset non solùm propter istud mortale peccatum, sed etiam propter omissionem præcepti de agenda pœnitentia, quæ quidem omissio esset speciale peccatum, quia in speciale præceptum militaret, igitur, &c.

Respondeo primò, nihil quidquam absurdi sequi,quod peccator non damnetur propter unicum dumtaxat mortale peccatum, quamvis unicum solùm ad damnationem sufficeret; exinde enim magis elucesceret divina Justitia, quæ potiori jure hominem sic dupliciter rerum pęnis æternis addiceret.

Respondeo secundò, posse negari majorem; fieri namque potest, quòd peccator pro uno dumtaxat mortali peccato damnetur, etiamsi omittat præceptum de agenda Pœnitentia, putà si statim,ac in peccatum mortale decidit, deperdat usum rationis; atque ita moriatur; talis enim damnabitur propter solum admissum mortale peccatum; non autem propter omissionem præcepti de agenda Pœnitentia; quippe cùm perdito rationis usu, impossibilis ei fuerit talis præcepti observatio.

Adde quòd etsi aliquandiu rationis compos vivat in statu peccati mortalis, & in

& in eo moriatur, non propterea damnandus erit propter omissum præceptum de agenda Pœnitentia; quod utique præceptum non tenetur implere statim, ac peccavit, ut indicabit.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Ræceptum de agenda Pœnitentia non obligat per se peccatorem ad pœnitendum pro prima opportunitate post admissum peccatum*. Hæc est Doctoris *dist.17. num.21.* ubi determinat præceptum de confessione facienda,ac subinde de agenda Pęnitentia,obligare dumtaxat in certo ac determinato tempore, maximè in articulo mortis. Quòd autem non statim obliget post peccatum commissum, docet *num.*28. ubi reiicit opinionem Alensis affirmantis *4.part. quæst.77. memb.4. art.2.* præceptum faciendæ confessionis, ac subinde agendæ Pœnitentiæ obligare statim,ac occurrit opportunitas: quod utique negat Doctor: *Quia*, inquit, *præcepta pœnalia non sunt amplianda sed restringenda;nec invenitur quando præceptum illud affirmativum liget, vel obliget, nisi ad aliquando*, &c.

Probatur autem conclusio, primò quidem quia si teneretur homo statim ac peccavit agere pœnitentiam, sequetur quòd in singulis momentis in quibus posset pęnitere, peccaret mortaliter, quia in singulis illis momentis esset transgressor præscripti sibi præcepti:sed hoc falsum apparet ex communi praxi fidelium, qui confitentes peccata sua, nusquam accusant Pœnitentiæ dilationem, aut protractionem, nisi fortè talis dilatio protracta fuerit ultra tempus determinatum ab Ecclesia de facienda peccatorum accusatione, & agenda Pœnitentia; neque de ejusmodi dilatione à Confessariis inrerrogantur:non est autem verisimile hunc accusationis defectum oriri ex minùs perfecta instructione pęnitentium,& Confessariorum; alioqui culpanda esset Ecclesia; quippe quæ hujus accusationis defectum novit nec tamen emendat, & corrigit: igitur signum est illam accusationem non esse necessariam ad salutem.

Deindè, si talis dilatio esset contra præceptum, & vitiosa, sequeretur Baptismum olim adultis collatum non contulisse eis primam gratiam,ad quam tamen principaliter ordinabatur: quia olim Ecclesia non permittebat baptizari Catechumenos solemniter, nisi in Paschate, & Pentecoste; ac subinde si debuissent conteri, statim post peccatum actuale commissum,non potuissent accedere cum peccato ad Baptismum; quia jam peccatum illud debuisset dilui, & expungi per Contritionem, quæ sufficeret ad justificationem; non enim sermo est de simplici retractatione peccati, sed de ea retractatione, & Pœnitentia, qua peccator constituatur extra periculum æternæ damnationis; idcirco enim adversarii requirunt Pœnitentiam statim post peccatum commissum, ne videlicet homo exponat se manifesto periculo æternæ damnationis, tempore intermedio inter peccatum, & mortem.

Denique, præceptum de agenda Pœnitentia est affirmativum: igitur non obligat pro quolibet tempore; sed tantùm pro determinato. Antecedens constat; Præceptum enim de agenda pęnitentia est quo jubetur elicitio actùs virtutis: sed virtutis actus jubetur elici, dumtaxat per pręceptum affirmativum: igitur, &c. Consequentia patet à paritate rationis de aliis præceptis affirmativis,quæ obligant dumtaxat aliquo determinato tempore, ut constat de amore Dei, veneratione Parentum, auditione Missæ, &c. Quæ omnia præcepta non obligant ad eliciendum actum positivum pro quolibet determinato tempore, licèt ita obligent ad negationem actùs contrarii. Nam, *inquit* Doctor „ præfato num.28. semper oportet ha„ bere voluntatem confitendi tunc, „ pro quando præceptum obligat:Hoc dico,

,, dico, si quòd pro nunquam volunta-
,, tem habeat.

Dices primò; Scriptura sacra sub gravissima determinatione, & comminatione peccatores admonet, ne Pœnitentiam differant: igitur censet eam non esse protrahendam citra peccatum. Patet antecedens ex illo Isaiæ 65. *Omnes in cæde corruetis, pro eo quòd vocavi, & non respondistis; locutus sum, & non audistis*. Idem habet Hieremias cap.8. *Confusi sunt*, inquit, *quia abominationem fecerunt; quinimò confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt; idcirco cadent inter corruentes, & in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus*.

Respondeo, his similibus Scripturæ sacræ oraculis non damnari dilationem Pœnitentiæ cessante omni affectu actuali erga peccatum præteritum, de qua solùm hic loquimur; sed perstringi perseverantiam in peccato actuali; nam Isaias immediatè subiicit: *Et faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui, elegistis*. Similiter Hieremias ibidem continuò attexit: *Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium*.

Urgebis: Eadem Scriptura sacra sub gravissima determinatione prohibet, differendam Pœnitentiam: igitur nulla solutio. Probatur antecedens ex illo Eccles.5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te*. Et cap.21. *Quasi à facie colubri fuge peccatum*. Et *Apocal*.2. monet Angelus Episcopum Ephesi: *Memor esto unde excideris, & age Pœnitentiam, & prima opera fac; sin autem venio tibi; & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi Pœnitentiam egeris*: igitur non potest differri Pœnitentia citra peccatum.

Respondeo primò, illa omnia oracula, & his similia, significare, quidem saluberrimum esse consilium statim Pœnitentiam agere de peccato; non autem quòd illud fieri debeat sub præcepto.

Deinde dico, quod etsi divinum præceptum de agenda Pœnitentia referant; non tamen significant aliquem obligari quocunque momento ad eam agendam sed dumtaxat opportuno tempore, & ubi necessitas aliqua postulaverit; ille quippe non existimatur tardare, qui non facit quod potest, sed qui non facit illud quando faciendum est: nam, ut inquit S. Petrus epist.2. cap.3. *Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant; sed patienter agit propter vos, &c*. Quibus verbis significat Deum non differre effectum suæ promissionis, etsi statim illam non impleat, quando potest implere, quia tempore convenienti illam implebit, nec ultrà differt quàm oporteat: ita à pari ille dici non debet Pœnitentiam tardare, qui eam agit tempore opportuno, & quando necessitas id exigit.

Subsumes: Scriptura sacra apertè significat Deum condemnare, & punire Pœnitentiæ procrastinationem, ut constat ex illo Proverb.1. *Vocavi vos, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm id, quòd timebatis, acciderit*.

Respondeo, Scripturam intelligendam esse de peccatoribus perseverantibus in peccato actuali; ut colligitur ex verbis præcedentibus; siquidem paulò antè dixerat: *Usquequò parvuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia: cupient, & imprudentes odibunt scientiam?* Simili ratione intelligendus est S. Paulus ad Rom.2. cùm ait: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad Pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei*.

Ibi

Ibi namque non loquitur de sola dilatione Pęnitentiæ, sed de iteratione peccatorum. Præmiserat enim anteà: *Existimas autem hoc, o homo, qui judicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies judicium Dei.* Unde etiam mox post laudata verba subdit: *Qui reddit unicuique secundum opera ejus: iis quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam: iis autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati ira, & indignatio.* Loquitur ergo Apostolus contra eos, qui actu prosequebantur eadem opera prava.

Instabis: Non alius est Scripturæ sacræ sensus quàm qui à SS. Patribus usurpatur: at ex eis divinis oraculis SS. Patres docent obligationem statim pœnitendi, asseruntque Pęnitentiam prorogatam fore inutilem, ut præ cæteris affirmat S. Augustinus *lib.* 50. *homil.* 42. ubi cùm dixisset Pęnitentiam sinceram, & veram valere quocunque temporis momento, subdit seram Pęnitentiam esse valde dubiam: *Agens*, inquit, *Pœnitentiam, & reconciliatus cum sanus est, & posteà benè vivens, securus hinc exit: agens Pœnitentiam ad ultimum reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus; unde securus, do securitatem: unde non sum securus, non do securitatem; Pœnitentiam dare possum securitatem dare non possum, &c.*

Respondeo S. Augustinum, ibi tantum eos arguere, qui Pęnitentiam nimis differunt, & ad mortem usque eam prorogant: unde serm. 57. de tempore præclarè ait: *Pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est, quæ à moriente petitur, timeo ne, & ipsa moriatur.* Quapropter serm. 110. de tempore prudenter admonet: *Præveniendus est dies, qui prævenire consuevit: ipse se illudit, & de morte sua ludit, qui cagitat quod potest extremi temporis indulgentia subvenire, Insanum est hoc: primum, quia periculosissima est in ultimum diem promissa securitas: deinde stultissimum est, ut causa qua de necessitatibus agitur æternis, inutilitatibus vitæ deditis committatur extremis: odibile est apud Deum, quando homo sub fiducia Pœnitentiæ in senectutem reservata liberius peccat.* Cui subscribit Eucherius Lugdunensis: *Stultissimum est*, inquit, *ut causa, quæ de necessitatibus agitur æternis, mutabilibus vitæ deficientis committatur extremis.* Verùm quam periculosa sit ejusmodi pęnitentiæ procrastinatio usque ad mortem, aperiemus circa finem hujus quæstionis.

Dices tertio: Majori charitate quis tenetur erga seipsum, quàm erga proximum: sed ex præcepto charitatis teneor statim adhibere correctionem fraternam peccanti proximo, quando opportunitas, & spes subest emendationis: ergo multò magis teneor mihi ipsi subvenire per Pęnitentiæ remedium statim ac commodè fieri potest.

Respondeo ad minorem, eam duntaxat esse veram, quando adest periculum relapsus, & suspicio gravis, ne si propinquus emendetur, statim in aliud peccatum incidat; siquidem peccatum præteritum non est materia faciendæ correctionis fraternæ; neque etiam peccatum permanens in suo reatu, ubi non subest periculum relapsus; sed tantùm peccatum, quod prævidetur futurum, ut docet Ecclesiasticus c. 19. his verbis: *Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat, non feci; aut si fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum, ne fortè non dixerit: & si dixerit, ne fortè iteret. Corripe amicum; sæpe enim fit commissio.* Quibus verbis significatur peccatum futurum esse materiam correptionis, non autem præteritum, quando non est periculum iterationis; ac subinde falsum est, quod quis absolutè loquendo teneatur corrigere proximum statim ac peccavit.

Quod utique confirmatur: Quia non te-

teneor corripere proximum, nisi quando ipse tenetur audire,& correptionem suscipere; siquidem præceptum correctionis fraternæ sub hac conditione præscripsit Christus D. *Matth.*18. ubi significat, nos non teneri ad corripiendum eum, qui non tenetur audire: sed oportere illum Ecclesiæ denuntiare: at non tenetur proximus statim ac peccavit, sese emendare: igitur nec me corripientem audire,nec consequenter ego ipse teneor eo in casu emendare; nisi, ut præfatus sum, instet periculum relapsûs. *His adde* quòd fieri potest, ut tenear subvenire proximo in rebus maximè temporalibus, esto non obliget erga me-ipsum; quia videlicet proximus est absolutè, vel irrationabiliter voluntarius; ego autem voluntarius rationabiliter, ac prudenter.

Dices tertiò: Qui abstulit alicui debitum honorem, aut rem aliquam, statim tenetur illi restituere: sed qui peccat, aufert honorem Deo debitum: igitur tenetur statim Deo satisfacere per Pęnitentiam.

Distinguo antecedens: Si periculum immineat ex dilatione restitutionis famæ, ne detrimentum proximo illatum augeatur, concedo: si non adsit ejusmodi periculum, nego; quare si periculum sit, ne violatio divini nominis augeatur per dilationem Pęnitentiæ, putà si quis pravam doctrinam sparserit, tenetur statim Pęnitentiam agere, & illa prava dogmata à se disseminata revocare: secus autem est, si nullum tale periculum immineat, ut plerumque contingit.

Instabit: Qui rem alienam abstulit per furtum, tenetur quantociùs illam suo domino restituere, & illatum proximo damnum reparare: ergo multo magis injuriam Deo factam per mortale peccatum, compensare per debitam Pęnitentiam, & ablatum illius honorem resarcire.

Nego consequentiam:ratio disparitatis est, quòd homo per furtum patitur damnum in rebus necessariis, & utilibus; unde per dilationem restitutionis novam patitur injuriam, eamque realem: quia cogitur carere aliquo sibi necessario, vel utili: Deus autem per nostra peccata realem non patitur injuriam; unde ex dilatione Contritionis nostræ,non cogitur aliqua re carere necessaria, sibi vel utili; juxta illud Psalmi 50.*Bonorum meorum non eges*.Et Job. 22. *Quid prodest Deo,si justus fueris,aut quid ei confert, si immaculata fuerit via tua?*

Urgebit: Idcirco tenetur fur rem ablatam statim restituere,quia quandiu illam detinet injustitiam facit;injustum enim est rem alienam detinere, sed quandiu peccator est in statu peccati, divinum honorem retinet injustè; peccatum enim est injustitia contra Deum: ergo tenetur statim Deo satisfacere, & debitum illi honorem per Pęnitentiam restituere.

Nego minorem: Peccatum enim regulariter loquendo,non est vera injustitia contra Deum, magis quàm contra Legislatorem humanum; non enim Deus expressè declaravit, quod ubi præcipit rem aliquam faciendam, aut omittendam, utatur potestate dominativa, seu dominio proprietatis, quo posset omnes actus humanos exigere tanquam debita ex stricta Justitia.

Si urgeat; Idcirco qui furatur, facit injustitiam, quia rem aufert ab altero, quæ erat sub illius dominio: sed illa res multò magis erat sub dominio Dei, quàm hominis; ergo qua ratione facit injustitiam respectu hominis, & tenetur eam statim resarcire per debitam restitutionem, sic etiam tenetur statim reparare per debitam Pęnitentiam injuriam Deo illatam.

Negabo paritatem, & ratio disparitatis est, quòd qui rem aufert ab hom ine invito, etiam dominium aufert i sti us hominis in rem suam; at per fur tum

Deus

Deus non perdit dominium in rem ablatam; ac subinde non est paritas: illud equidem est contra præceptum Dei: *Non furtum facies*, sicque respectu illius est quidem inobedientia, non autem injustitia.

Dices quartò: Peccatum mortale est, esse in periculo peccati mortalis, sed quandiu peccator non pœnitet, est in periculo incidendi in aliud peccatum mortale: igitur quantocitiùs tenetur pœnitere: Major patet ex illo Eccles. 3. *Qui amat periculum, peribit in eo.* Minor verò probatur authoritate S. Gregorii homil. 11. in Ezechielem, ubi ait: *Peccatum, quod per Pœnitentiam citiùs non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & pœna peccati: omne enim quod priùs committitur, peccatum est: sed si citiùs pœnitendo non tergitur, justo judicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem, etiam in culpam alteram permittit cadere, utqui flendo, & corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare: peccatum ergo, quod Pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum simul est, & causa peccati; quia ex illo oritur, unde adhuc peccatoris animus altiùs obligetur.*

Distinguo majorem: Si periculum sit imminens, & proximum, concedo: si dumtaxat remotum, nego: *Periculum* enim ex Aristot. 2. Rhetoric. *est appropinquatio rei timendæ*: quare siquis agnoscat sibi non imminere proximum lapsum ex dilatione Pœnitentiæ, non videtur peccare Pœnitentiam differendo; unde ad S.Gregorium dico, illum his, aut similibus verbis, monere ne diu differatur Pœnitentia post commissum peccatum, non autem asserere illam statim esse necessariam; quod utique colligitur ex verbis immediatè præcedentibus; ait enim: *Distincta sunt omnipotentis Dei judicia, & qui peccatorem diu expectat ut redeat; non redeunti, atque contemnenti ponit adhuc ubi graviùs impingat.*

Dices quinto: Præcepto negativo tenemur non esse inimici Dei, sicut reverà sumus per peccatum: sed præcepta negativa obligant sëper, & pro semper: ergo homo sub præcepto tenetur nusquam esse in peccato, & consequenter peccat, quandiu in peccato permanet.

Respondeo ad majorem, contingere posse tripliciter, quòd quis sit inimicus Dei: *Primò* quidem activè, quando videlicet homo Deum odio habet: *Secundò*, passivè, quando habetur odio à Deo: *Tertiò*, demeritoriè, quando dignus est qui odio habeatur à Deo. Unde ad argumentum distinguo majorem: Tenetur homo sub præcepto negativo non esse inimicus Dei; activè concedo; quia tenemur Deum nunquam odio habere: passivè, aut demeritoriè, nego: *Tum* quia vitare hanc inimicitiam non est in nostra potestate, nisi mediante actu Pœnitentiæ, quem statim non tenemur elicere. *Tum etiam*, quia hæc inimicitia Dei est tantùm penes statum hominis peccatoris: at non meremur, neque demeremur secundùm statum, nec ulla præcepta dantur de statu aliquo tenendo; nullum enim est præceptum, quòd semper existamus in statu gratiæ; sed tantum consilium.

Instabis: Qui Deum non amat, ipsum odio habet: sed peccator quandiu in statu peccati permanet, Deum non amat, ac proinde ipsum odio habet: igitur non solùm passivè, & demeritoriè, sed etiam activè est inimicus Dei.

Nego majorem: Aliud enim est Deum non amare, & aliud Deum odio habere: nam inter amicum, & inimicum datur medium, nempe non amicus: quemadmodum etiam inter Pœnitentiam, & impœnitentiam datur medium, nempè non pœnitere: est enim Pœnitentia displicentia de peccato commisso, & impœnitentia est complacentia in ipso peccato; quapropter non est idem esse non pœnitentem, & esse impœnitentem; sicut non idem est Deum odisse, &

Deum non amare : unde quamvis præceptum affirmativum de diligendoDeo includat unum negativum de actu contrario, scilicet numquam habere Deum odio, quod obligat semper, & pro semper ; non tamen includit negativum de suo contradictorio , scilicet nunquam non amabis Deum,hoc est, semper amabis. Ex quibus constat, quòd quamvis differens Pœnitentiam non habeat actualem amorem Dei, non tamen habet illius odium , nec reus est illius præcepti: *Diliges Dominum Deum tuum*.

Urgebis: Nolle amari à Deo,opponitur amori Dei:sed peccator quamdiu in peccatis perseverat non vult amari à Deo;siquidem eo in statu odio habetur; abominabilis est enim Deo impius , & impietas ejus : igitur, &c.

Distinguo majorem:Id nolle per actum positivum , quo quis divinum amorem repudiaret, ac sperneret, concedo: per actum negativum per suspensionem actus ; quo quis sciens se non esse in amicitia Dei , negligeret sese revocare ab eo statu , quo divinam indignationem promeretur, nego: in eo enim statu perseverare non est prohibitum per præceptum de diligendo ; quia cùm illud sit affirmativum non obligat semper, & pro semper .

Instabis rursus: Saltem illa Pœnitentiæ dilatio sine justa causa repugnat amicitiæ , & reverentiæ Deo debitæ ; etenim si filius graviter patrem offendisset , aut servus dominum , certum est , quòd ejus majorem animadversionem provocarent , si absque ulla causa differrent, etiam ad modicum tempus , veniam exorare , & reconciliationem .

Respondeo negando antecedens , si sermo sit de nova offensa,nec urget quidquam exemplum ; fortè enim inter homines viget obligatio,saltem indirecta statim satisfaciendi; quia cùm homines non judicent de occultis , præsertim merè internis , dum non vident externam veniæ petitionem , quando nulla adest justa causa differendi , judicant affectum internum adhuc perseverare ; adeoque meritò de novo indignantur : secus est autem de Deo erga hominem; cùm enim Deus perfectè noverit corda hominum, dum videt hominem omnino cessasse à volitione libera peccati , non habet circa illum novam displicentiam,ex eo quòd aliquandiu in peccato habitualiter maneat.

Subsumes: Nullus remanet voluntariè in peccato habituali , quin in ipso complaceat; tandiu enim complacet in peccato , quandiu peccatum ei non displicet:non displicet autem quandiu illud non detestatur , nec dolet illud commisisse : sed complacentia, & affectus erga peccatum divinam indignationem provocat: igitur, &c.

Distinguo majorem:Quin complaceat per novam voluntatem,qua scilicet velit illud peccatum , istudque approbet, nego : complaceat per negationem actus displicentiæ, concedo: Unde non valet consequentia:Peccatum in eo statu non displicet : ergo placet ; quia inter placere,& displicere datur medium, nempe non displicere per negationem actus .

Subsumes iterum: Sed peccator in eo statu nedum habet negationem actus ; sed reverà habet volitionem , & affectum actualem erga peccatum,eo enim ipso quo non vult agere Pœnitentiam , vult manere in statu peccati: Qui enim vult antecedens bonæ consequentiæ , vult etiam consequens ; si enim Petrus vult currere , vult etiam moveri : velle autem manere in eo statu , est complacere in peccato: igitur, &c.

Nego subsumptum , nec enim consequens est , quòd si peccator non velit positivè agere Pœnitentiam,eo ipso velit esse in statu peccati . *Ad probationem autem dico* , quòd illa regula , qui vult antecedens boni consequentis , vult etiam consequens, non sit universa-

ſaliter vera;etenim benè quidem ſequitur, Chriſtus D.redemit homines: ergo illi peccaverunt ; non tamen ſequitur, Chriſtus voluit redimere homines:ergo voluit quòd peccarent. Similiter bene ſequitur, ago Pœnitentiam : ergo peccavi,& tamen volo agere Pęnitentiam, quod eſt antecedens, & tamen nolo peccaſſe,quod eſt conſequens:imò verò ipſum;quod eſt agere Pœnitentiam,eſt velle non peccaſſe: ergo hæç regula ſolùm eſt vera, quando antecedens ordinatur ad conſecutionem conſequentis, aut è contrà ; unde benè ſequitur, vis beatitudinem: ergo vis media ad beatitudinem, & è contrà. In propoſito ergo,licèt ex hoc quòd non agatur Pœnitentia,colligatur: ergo eſt in ſtatu peccati;non tamen ſequitur,volo non agere Pœnitentiam ergo volo eſſe in ſtatu peccati ; quia non agere Pœnitentiam non ordinatur ad conſecutionem talis ſtatus; quia hunc ſtatum non conſequimur non pœnitendo,ſed potius quando actualiter peccamus: atque ita velle non pœnitere tempore quo tenor, non eſt actus bonus,neque malus ſecundùm ſuam ſpeciem ; proindeque non eſt novum peccatum.

Dices ſextò : Gravior eſt jactura vitæ ſpiritualis,quàm temporalis: ſed ſi quis incidat in ægritudinem corporis, aut vulnus accipiat, ſtatim ex obligatione naturæ, & ex præcepto de dilectione ſui, & mandato, *Non occides*, tenetur ſtatim adhibere medicamenta, ne vitam amittat: ergo multò magis ubi accepit vulnus lethale peccati,debet adhibere remedium Pœnitentiæ, ne vitam ſpiritualem deperdat.

Reſpondent aliqui, quòd etſi præſtantior ſit vita ſpiritualis corporea ; attamen diſparitas eſt quantùm ad obligationem ejus conſervationis, vel recuperationis ; quia, *inquiunt*, homo non eſt dominus vitę corporeæ,quemadmodum dominus eſt vitæ ſpiritualis,quam acquirit, & ſibi comparat propriis actibus. Verùm licèt fortè in eo eſſet diſparitas, quòd qui auferret ſibi vitam comporalem,peccaret contra juſtitiam, quia rem auferret, quæ non eſſet proprii dominii, non ita autem peccaret,ſi vitam ſpiritualem ſibi auferret; nihilominus certum eſt, quòd auferre ſibi vitam ſpiritualem ſit contra præceptum charitatis erga ſeipſum, quæ obligat unumquemque ad evitandum quodque malum ſive corporis, ſive animæ, quantùm commodè fieri poteſt; ac ſubinde obligat ad Pœnitentiam neceſſariam,ut recuperetur vita ſpiritualis per peccatum deperdita ; maximè cùm mors ſpiritualis ſit graviſſimum damnum efficiens hominem obnoxium æternæ damnationi.

Unde *reſpondent* alii *diſtinguendo minorem* : Unuſquiſque tenetur ſtatim adhibere medicamenta,ſi neceſſitas urgeat, & periculum ſit in mora curationis, ſecus verò ſi talis non urgeat neceſſitas. Porrò non ſemper homini exiſtenti in ſtatu peccati incumbit periculum, vel relapſus, vel damnationis ; quippe ex plurimis peccatoribus rariſſimi ſunt, qui ſtatim moriantur poſt peccatum commiſſum, & antequam poſſint agere Pœnitentiam; alioquin ſi valeret hoc argumentum, etiam probaret Baptiſmum non poſſe ullatenus differri, ſaltem in parvulis, cùm poſſint de repente mori, & tamen certum eſt, quòd per aliquot dies poſſit differri.

CONCLUSIO TERTIA.

PRæceptum faciendæ Pœnitentiæ per ſe obligat ſub novo peccato mortali, quoties imminet mortis periculum : per accidens verò in plurimis aliis occaſionibus. Probatur prima pars ; primò quidem authoritate, & exemplo S.Auguſtini, qui (ut refert Poſſidius) dicere ſolebat,*neminem etſi nullius ſceleris ſibi conſcius eſſet, committere debere, ut ſine Pœnitentia migraret è vita*; unde etiam ipſe cùm imminere ſibi diſceſſum intellexiſſet, Pœnitentiales Davidis Pſal-

mos in conspectu positos effusis uberrimè lacrymis, recitabat.

Suadet etiam ratio; quia instante mortis periculo, tenetur homo ex præcepto Pœnitentiæ satisfacere Deo pro suis in eum offensis, & injurias ei factas compensare; enim verò si aliquando, maximè ea urgente necessitate, ista debet exequi, ut sibi divinam indulgentiam conciliet. Quæ tamen ita sunt intelligenda si homo eo instanti non præveniatur aliquo nobiliori affectu erga Deum, putà per æstuans desiderium subeundi martyrii, aut ardentissimum motum charitatis, vel elevationem mentis in Deum per cœlestis contemplationis delicias; eo enim in casu non teneretur justus ad exercendum actum Pœnitentiæ, & doloris de peccatis.

Quod autem per accidens citra mortis periculum etiam pluries homo teneatur agere Pœnitentiam, suaderi potest: Primò namque cùm sancta sanctè tractari debeant, & recipi, tenetur peccator agere Pœnitentiam, ut illius beneficio peccatum diluat, & gratiam sanctificantem obtineat, quoties ministranda sunt Sacramenta, necnon, & quando Sacramenta, quæ dicuntur vivorum, sunt suscipienda: Minister enim qui absque pœnitentia Sacramentum aliquod administrat, peccat mortaliter, ut diximus agendo de Ministro Sacramentorum; multò autem graviùs peccabit, qui ejusmodi Sacramenta in statu mortalis peccati susciperet.

Similiter viget obligatio agendæ Pœnitentiæ, quando vehemens urget tentatio, & grave peccandi periculum imminet: non enim est opportunius vitandi peccati subsidium, quam detestatio prætoritorum: quippe cùm hæc detestatio non solùm animum revocet à titillante concupiscentia, & ingesta tentatione, sed etiam nova conciliat gratiæ auxilia; quibus ejusmodi periculum evanescat. Urget etiam agendæ Pœnitentiæ obligatio, cum adest publica necessitas, & imminens divina ultio in communitatem tam propter propria, quàm propter aliena peccata; tunc enim unusquisque tenetur ex affectu, & amore erga communitatem per suam Pœnitentiam, quantùm in se est, divinam iram amollire, & avertere, quia membra debent esse sollicita pro se invicem, necnon, & pro toto corpore, cujus sunt.

QUÆRES: *Utrum periculosum sit Pœnitentiam ad extremum vitæ prorogare?*

AFfirmo unà cum SS. Patribus, qui hanc veritatem unanimi calculo constanter prædicant. Maximè S. Augustinus in lib. 50. homiliarum homil. 41, & S.Ambrosius lib.2.de Pœnitentia cap. 12. ubi scribunt: *Si quis positus in ultima necessitate ægritudinis suæ, voluerit accipere Pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit; fateor vobis, non illi negamus, quod petit: sed non præsumimus, quia benè exit: non præsumo, non vos fallo: Fidelis benè vivens securus hinc exit: baptizatus ad horam securus hinc exit: agens Pœnitentiam, & reconciliatus, cùm sanus est, & posteà benè vivens securus hinc exit: agens Pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego sum securus, unde securus sum, do securitatem: unde non sum securus Pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum.*

Eamdem rationem suppeditat S.Cæsarius Arelatensis homil. 43. & 44. ubi cùm dixisset: se dubium habere an prosit Pœnitentia in extremis pœnitenti; *Quid tibi dicam*, inquit, *nescio: dixi non præsumo, non promitto, prorsus nescio de Dei voluntate*; statim subjungit: *Vis te, frater, à dubio liberare, vis, quod incertum est recedere? age Pœnitentiam dum sanus es; si enim agis veram Pœniten-*

tentiam dum sanus es, invenerit te novissimus dies, currito, ut reconcilieris; Si sic agis, securus es: quare securus es, vis dicam tibi? Quia egisti Pœnitentiam, eo tempore, quo & peccare potuisti. Ecce dixi, quare securus es: si autem tunc agere vis ipsam Pœnitentiam, quando peccare jam non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Idem docet S. Eligius homil. 6. cùm agens adversus eos, qui ad finem vitæ Pœnitentiam differunt, scribit: *Cùm omnes homines Pœnitentiam velint in fine vitæ suæ accipere, vix paucos videmus, eam secundùm quod desiderant adipisci.* Postmodum colligit.

Verùm nemo fusiùs, & eloquentiùs incertitudinem illam narrat, & exaggerat Salviano Massilensi epist. ad Ecclesiam Catholicam, ubi scribit: *Non quidem ulli vitiis carnalibus implicato sufficere ad vitam æternam putem, si cùm usque ad mortem in flagitiis consenuerit, in obitu benè cuncta dispenset; nisi anteà, & peccatis renuntiaverit... alioqui peccare non desinit, quem in extremis situm, recedere à criminibus sola tantùm fecit impossibilitas, non voluntas: qui enim à malis actibus tantùm in morte discedit, non relinquit scelera, sed relinquitur à sceleribus; quia quantùm ad animum, nec dum desiit, qui adhuc peccare velit, si possit.* Et post plura subjungit; Quòd „ si aut tanta vis morbi, aut tanta „ ægrotorum fuerit incuria, ut valetu„ dinis labem usque ad dies ultimos „ trahant, quid dicam nescio, quid „ quid promittam penitus ignoro: re„ vocare ab inquisitione ultimi reme„ dii periclitantes, durum, & impium, „ spondere autem aliquid in tam sera „ curatione temerarium; sed melius „ tamen absque dubio, quamvis diu„ turna paralysi aridas manus, aliquo „ tamen nisu ad cœlum erigi, quàm „ lethali penitus desperatione dissolvi: „ melius est nihil inexpertum relin„ quere, quàm morientem non curare; „ maximè quia nescio an in extremis „ aliquod tentare medicina sit, certè „ nihil tentare perditio.

Idem docent Isidorus Hispalensis lib. 2. sent. cap. 13. & S. Bernardus lib. de modo bene vivendi cap. 27. ubi ait: *Quando homo peccare potens pœnitet, & vitam suam vivens ab omni crimine corrigit, sine dubitatione, quando ei mors advenerit, ad æternam perveniet requiem; qui autem malè vivit, & in morte Pœnitentiam agit, sicut damnatio illius est incerta: remissio illius est dubia. Qui ergo securus cupit esse in morte de indulgentia, in sanitate Pœnitentiam agat, & in sanitate peccata sua lugeat: igitur quia miseratio Dei occulta est, sine intermissione flere necesse est.*

Tres alias hujusce periculi causas assignat subtilis Doctor in reportatis distinct. 20. libri quarti sent. Primam repetit ab infirmitatis, & periculi effectibus, qui animum ob sui vehementiam ita occupant, nempe infirmitas dolore, periculum timore, ut vix aliud cogita„ re possit: Sed, *inquit*, nolendo pec„ catum oportet, quòd sit magna con„ sideratio intellectus, & detestatio, „ ad hoc quòd sit Attritio sufficiens ex „ congruo ad remissionem peccati, si„ cut fuit vehemens delectatio prior „ in peccato. Quam etiam rationem subjicit S. Raymundus ex authoritate S. Hieronymi, & S. Augustini lib. 3. de Pœnitentia, §. 23. *In extrema ægritudine*, inquit, *vix potest aliquis pœnitere, vel etiam cogitare; ait enim Hieronymus. Cùm ægritudine opprimeris, vix potes aliud cogitare, quàm quod sentis, & illuc rapitur intentio mentis; ubi est vis doloris: Multa enim (ut ait Augustinus) occurrunt tunc impedimenta; nam morbus urget, pœna terret, filii, quos illicitè dilexit, uxor & mundus eum ad se vocant.* Quam utique rationem egregiè urget quisquis est Eusebius scribens ad Damasum de morte S. Hieronymi, ubi „ *ait*: Fortè quis iterum dicet, Vir qui to-

,, toto tempore, quo vixit, malè fecit, ,, in mortis articulo accepta Pœnitentia à Deo veniam obtinebit. Heu ,, quàm vana suspicio,& falsa meditatio, vix de centum millibus hominum,quorum mala semper fuit vita, ,, meretur à Deo habere indulgentiam ,, unus. Vir totus in peccatis genitus, ,, & nutritus, qui nec Deum vidit,nec ,, agnovit,nec de eo audire voluit,nec ,, se peccasse cognoscit, nec quid Pœnitentia sit, nisi fortè dormiendo ,, novit; totus adhuc sæcularibus innodatus negotiis, quem angustia premit filiorum quos deserit, quem ,, infirmitas conterit, quem dolor divitiarum, & temporalium bonorum ,, concutit,cùm eis non posse frui amplius se cernit; quam acceptam Deo ,, accipit Pœnitentiam, quam non acciperet, si adhuc se posse sanari crederet; certè verè concludam, qui ,, dum sanus est, & juvenis Deum offendere non formidat, in morte ,, non merebitur divinam obtinere indulgentiam.

Secundam rationem petit Doctor à timore, qui tunc temporis totum hominem occupat, quique non est sufficiens dispositio ad promerendam gratiam: *Oportet enim*, inquit, *quòd sit voluntaria detestatio, & debita circumstantia finis, ut quòd homo non solùm pœniteat propter timorem pœnæ;sed timore filiali: sed difficile est tunc dolere, nisi ex timore solùm; & si non fit cum amore, non disponit ex congruo:ideò difficile est.* Eamdem rationem profert Author libri de vera, & falsa Pęnitentia, cap.17. *Quem verè pœnitet*, inquit, *oportet non solùm timere Deum Judicem, sed & Justum diligere non timeatur pro pœna,sed ametur pro gloria.* Concludendum est ergo cum Thoma ab Argentina art.1. *In rei veritatem valdè est difficile in extremis sic mentem colligere, quòd homo non solùm timore pœnæ, sed ex Dei dilectione doleat se Deum per peccatum offendisse, & proponat etiam, si diu deberet vivere, semper de hoc in futurum cavere: in his enim duobus consistit verum, & salutiferum pœnitere.*

Tertiam rationem petit Doctor ab habitu in peccatis contracto, qui non potest non esse vehemens. *Igitur difficile est tunc maximè contra istum habitum inclinari detestando, quæ priùs erant delectabilia.* Denique scribit multò majorem in infirmo requiri displicentiam, quàm in sano,quia liberiùs pœnitet sanus. *Ideo*, inquit, *credo, quòd ad hoc, quòd infirmus mereatur gratiam ex congruo, multò majorem Attritionem requireret, cùm sit interitui proximus, quàm si esset sanus.Sed difficile est habere tantam Attritionem sicut in sanitate,non solùm majorem.* Hinc tandem colligit, cùm quis in ejusmodi statu verè pœnitet, rarissimum esse, & instar miraculi. Cui certè consentit Author libri de vera, & falsa Pœnitentia cap.17. *Convertitur, qui jam totus, & omninò vertitur, qui jam non tantùm pœnas non timet, sed ad bonum Deum contendere festinat. Quæ conversio si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non est de ejus remissione. Sed quoniam vix, vel rarò est tam justa conversio, timendum est de pœnitente serò. Quem enim morbus urget, pœna terret: ad veram vix venit satisfactionem, maximè cùm filiis, quos illicitè dilexerit, sint præsentes, uxor & mundus ad se vocent.*

Sectio Tertia.

De efficacitate virtutis Pœnitentiæ.

MIRANDAM, ac propriè divinam Pœnitentiæ virtutis efficaciam egregiè commendat S. Chrisostomus serm. de Pœnitentia; ubi inter cætera sic exclamat: *O Pœnitentia, quæ peccata Deo miserante remittis, & Paradisum reseras, contritum sanas, omnem tristitiam exhilaras, vitam de interitu revo-*

vocas, statum restauras, honorem renovas, fiduciam das, vires reformas, gratiam abundantiorem refundis. Omnia ligata tu solvis, omnia soluta tu custodis, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, omnia confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas. Per te, ô Pœnitentia, David afflictus, vel contritus factus est sanctus: per te filius prodigus paternum amplexum meruit: per te Petrus, postquàm ter Dominum negavit, indulgentiam recepit: Per te ò Pœnitentia, latronem subitò Christus ad regnum æternum rapuit, &c. Quæ omnia dignitatis elogia, cùm maximè ad peccatorum remissionem collineent; ideirco potissimùm hac in Sectione fermo erit de efficacitate Pœnitentiæ circa generalem peccatorum omnium remissionem: *Primò* quidem circa remissionem omnium mortalium: *Secundò*, circa remissionem venialium: *Tertiò* circa solutionem, & relaxationem pœnæ eis peccatis debitæ; quibus annectemus quintam quæstionem de revivifcentia peccatorum per Pœnitentiam remissorum: Et sextam de revivifcentia meritorum per peccata mortificatorum.

Quaestio Prima.

Vtrum per Pœnitentiam omnia peccata mortalia, quantumcumque gravia remitti possint?

Notandum primò, circa præsentem quæstionem quinque potissimùm fuisse erroneas sententias: *Primus error* quidem Novatianorum, qui affirmabant peccata post Baptismum esse omnino irremissibilia, ac subinde Pęnitentiam nihil quidquam peccatoribus suffragari, ut referunt S. Cyprianus lib. 1. epist. 1. Hieronymus Epist. ad Marcellam, Eusebius lib. 6. histor. Ecclef. cap. 33. Verùm quoniam illi hæretici maximè impugnabant efficaciam Pęnitentiæ ut Sacramentum est; idcirco eorum errorem referre, ac refellere auspicabimur, ubi fermo erit de efficacia Sacramenti Pœnitentiæ. *Secundus error* fuit quorumdam Judæorum affirmantium tertium quidem peccatum post acceptam remissionis gratiam, esse remissibile; secus autem de quarto, & cæteris subsequentibus. Quod utique confirmabant ex primo, & secundo capite Amos, ubi pluries testatur Deus, se condonaturum tertium, non verò quartum peccatum. *Tertius error* fuit Armachani lib. 9. de quæstionibus Armenorum, cap. 27. ubi docet aliquos viatores ita in malitia obfirmatos, ut secundùm communem dispositionem, salutariè pœnitere non possint; quemadmodum Apostoli in gratia confirmati nullatenus mortaliter peccare poterant. *Quartus error* est quorumdam affirmantium, certum esse numerum peccatorum, quem qui impleverit, secundùm præscriptas ordinarias divinæ Justitiæ, ac Misericordiæ leges non potest veniam assequi; tametsi nec cursum hujus vitæ, nec statum viatoris absolverit, nisi fortè ei suffragetur supereexcellens misericordia Dei. *Quintus* tandem error fuit impii Lutheri, docentis omnia opera nostra esse peccata id volente, & consentiente Deo; ea tamen non imputari ad pœnam præter unum peccatum infidelitatis; contra quos omnes, ut secundùm Catholicam doctrinam præscribamus.

Notandum secundò, hic non esse fermonem de Pœnitentia Sacramentali, quæ maximè consistit in absolutione peccatorum à pęnitente confessorum; sed de Pœnitentia virtute, quam SS. Patres appellant *Pœnitentiam cordis*: quæ utique solitò duplex distinguitur, imperfecta videlicet, & perfecta: Prima dicitur *Attritio*, quæ idcircò imperfecta Pęnitentia appellatur non quòd sit mala, sed quia insufficiens est extra Sacramentum Pœnitentiæ ad perfectam peccati remissionem: perfecta verò dicitur *Contritio*, ea quæ sufficit ad remissio-

sionem peccati cum voto, ac proposito faciendæ confessionis, & absolutionis suscipiendæ, à tempore legis Evangelicæ. Utrum autem hæc Pœnitentia necessaria sit, & valeat ad remissionem cujuslibet peccati, quantumcumque gravis; utrumque enim negat Lutherus, ut patet ex articulis damnatis per sacram Facultatem Parisiensem, necnon & per Leonem decimum summum Pontificem; in eis namque damnatur Lutherus: Primùm, quòd asseruerit ad remissionem peccati, satis esse vitam novam inire, absque ulla Pœnitentia, & peccatorum detestatione; Secundùm, quòd ut mox diximus, docuerit solùm peccatum infidelitatis deputari ad pænam.

Notandum tertiò, aliquos esse peccatores ita in malo obfirmatos, ut eis Pœnitentia, etsi non sit impossibilis, sit tamen factu valdè difficilis. Quæ utique difficultas oritur ex parte peccatoris, & ex parte Dei. Ex parte quidem peccatoris, dum propter consuetudinem delinquendi jam obduruit, juxta illud Proverb. 38. *Peccator cùm in profundum malorum venerit, contemnet*, nempe peccare; quia videlicet flagitia, præ nimia peccandi consuetudine leviora delicta ei apparent. Unde fit ut amplius de peccatis non erubescat, juxta illud Hieremiæ 3. *Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere*. Cùm autem habitus ex variis actibus genitus, velut novam naturam ingerat, inde fit, quòd peccatores quasi naturali impetu, & velut agentia naturalia ferantur in peccatum, à quo vix possunt recedere, juxta illud Hieremiæ 13. *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas; & vos poteritis bene facere, cùm didiceritis malum?* Difficultas verò provenit ex parte Dei justè punientis peccatores, ac eis denegando plerumque auxilia specialia ad pœnitendum. De utraque hac difficultate loquitur S. Paulus, Actor. 13. ubi visâ Judæorum perfidiâ, & obstinatione ad repellendum Dei verbum, dixit: *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei; sed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes*.

His ita præmissis, duo supersunt determinanda: *Primum*, utrum quodlibet peccatum, quantumvis grave, possit remitti per Pœnitentiam: *Secundum*, an an unum peccatum mortale remitti possit absque altero.

CONCLUSIO PRIMA.

Nullum est peccatum tam grave, quod per Pœnitentiam perfectam, non possit deleri. Hæc est de fide, & colligitur primò ex Scripturę testimoniis, in quibus absque ulla limitatione, aut restrictione promittitur verè contritis, ac pœnitentibus remissio omnium peccatorum. Sic Sapientiæ 11. *Misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata omnium propter pœnitentiam*. Et Ezechiel. cap. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatum ejus non recordabor*. Et statim subdit: *Nunquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat?* Et cap. 33. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii*, id est, nullius impii volo mortem, quacumque impietate fuerit reus.

Probatur secundò authoritate Conciliorum, maxime Concilii Lateranensis sub Innocentio tertio, & refertur cap. *Firmiter* de summa Trinitate, ubi dicitur: *Si post susceptionem Baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari*. Et ex Tridentino *sess.* 14. *can.* 2. ubi decernit per pœnitentiam posse remitti omnia peccata post Baptismum commissa.

Eamdem apertissimis testimoniis tuentur SS. Patres Chrysostomus homil. 33. in Matt. *Non est aliquod peccatum, quod non cedat virtuti pœnitentiæ*. Et homil. 9

in

in Psalm.50. *Peccasti? pœnitere: millies peccasti? millies pœnitere*. Item S. Ambrosius lib.2. de pœnitentia, cap.5. *Tanta est*, inquit, *Dei erga homines propitiatio, ut Judas potuisset non excludi à venia, si pœnitentiam non apud Judæos egisset, sed apud Christum*. Ideo scribit eum indignum fuisse veniâ, quia non intimâ conversione pœnituit, nec sedulò egit Pœnitentiam; siquidem *Christus tantæ pietatis est, ut veniam ei donasset, si Judas misericordiam expectasset*. Et S. Augustinus in Enchiridio, c.65. *Sed neque in his criminibus quamvis magnis remittendis*, inquit, *in sancta Ecclesia, de misericordia Dei desperandum est agentibus pœnitentiam, secundùm modum sui cujusque peccati*. Quam utique veritatem luculenter colligit S. Petrus Chrysologus ex parabola filii prodigi, ubi ait, serm.3. *Delicta non videt os amoris, & ideo Pater peccata filii redemit osculo, clausit amplexu. Certè si abscessimus, si substantiam Patris totam luxuriosè dispersimus, si quid unquam commisimus facinoris, & delicti, si ad impietatis præruptum totum, totam venimus ad ruinam, surgamus aliquando, & ad talem Patrem, tali invitati redeamus exemplo*.

Suadetur etiam ratione: Si aliquod peccatum per pœnitentiam deleri non posset, maximè *vel* quia de eo non posset peccator pœnitere, quemadmodum dæmones, & damnati: quamquam summè displiceant de pœna, quam patiuntur propter peccatum, cum tamen eorum affectus in malo sit obfirmatus, idcirco dolere non possunt de peccato per veram pœnitentiam, quæ habeat spem veniæ: *vel* quia pœnitentia non posset delere aliquod peccatum: sed quamdiu vivimus in via vitæ mortalis, neutro modo peccatum ullum dici potest irremissibile. *Non quidem primò*, quamdiu enim homo viator est, flexibile habet liberum arbitrium ad bonum, & malum, & divina gratia cor cujusvis peccatoris quantumvis obdurati potest ad veram pœnitentiam flectere; Unde egregiè S. Augustinus *homil.50. ex 50. homiliis*. Fortasse dicis, „ Ego jam baptizatus sum in Christo, „ à quo mihi omnia præterita peccata „ dimissa sunt. Vilis factus sum nimis „ iterans vias meas, ut canis abominabilis coram oculis Domini, conversus ad vomitum suum. Quo ibo „ à spiritu ejus, & à facie ejus quo fugiam? Quo frater, nisi ad ejus misericordiam pœnitendo, cujus potestatem peccata committendo contempseras. Nemo enim rectè fugit „ ab illo, nisi ad illum, ab ejus severitate ad ejus bonitatem. Quis enim „ locus excipiet fugientem, ubi ejus „ præsentia te non inveniat. Si ascenderis in Cœlum, ibi est; si descenderis ad infernum, adest. Recipe ergo „ pennas tuas in directum, & habita „ in spe in extremo hujus sæculi; etenim illuc manus sua deducet te, & illuc perducet te dextera sua. Quidquid „ enim feceris, quæcumque peccaveris, „ adhuc in hac vita es, unde & omnino Deus, si sanare nollet, auferret. „ cur ergo ignoras, quia patientia Dei „ ad Pœnitentiam te adducit? Qui „ enim clamando tibi persuasit, ut „ non recederes, parcendo clamat, ut „ redeas.

Hæc S. August. quibus apertè significat nullum omnino peccatum esse, cujus veniam per veram pœnitentiam obtinere non possimus, quamdiu hanc mortalem vitam ducimus.

Non potest etiam peccatum dici irremissibile *secundo modo*: hoc enim repugnaret divino illi amori æterni Patris erga homines, qui *sic dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat*, quique ait Apostolus ad Rom.8. *proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*: quo pacto enim pro nobis omnibus tradidisset filium, ut omnis,

nis, qui in eum credit, non pereat, si per veram conversionem in Christum, omnia peccata non possent deleri? *Secundò*, id repugnaret divinæ misericordiæ, de qua dicitur Joel 2. quòd Deus *benignus sit, & misericors, & patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia*: Deus enim aliquo modo vinceretur ab homine, si vellet homo peccatum deleri, quod Deus delere nollet. Derogaret etiam virtuti Passionis Christi, & copiosæ ejus redemptioni, à qua nullus mortalis quantuncumque peccator excluditur, & ad quam pertinet, ut sit universalis Redemptor omnium peccatorum: Hinc S. Joannes epist. 1. cap. 2. indefinitè pronuntiat: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm; sed etiam pro totius mundi.* Cùm ergo Deus suam de conversione peccatoris, & salute voluntatem exprimat, & veniam ei, si convertatur, promittat; argumentum est omne peccatum in hac vita per pœnitentiam posse deleri.

Objiciebant Novatiani illud ex 1. Reg. cap. 2. *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem peccaverit in Dominum vir, quis orabit pro eo?* Igitur peccata; quæ sunt directè contra Deum non possunt ullatenus condonari.

Nego consequentiam: Responderi enim potest *Primò*, verba illa non esse Prophetæ, sed Heli Sacerdotis increpantis filios suos ob gravia eorum peccata, quæ cùm essent in scandalum publicum removebant Israelitas à sacrificiis, & divino cultu. *Secundò*, dici potest, quòd ibi discrimen statuatur inter peccata, quæ directè lædunt Deum, & ea quæ directè proximum offendunt, quod hæc utique leviora sint illis, possitque facilè reperiri vir aliquis justus, qui veniam à Deo per peccatum offenso, nec-non & gratiam conversionis peccatori suis precibus impetret; peccata verò directè in Deum commissa graviora sint, possitque difficillimè reperiri, qui veniam horum à Deo obtineat: unde particula interrogativa, *quis*, non significat idem, ac nullus, ut optimè notat S. Ambrosius lib. 1. de pœnitentia, cap. 8. Non enim, *inquit*, „ scriptum est, nullus orabit pro eo, „ sed *quis orabit pro eo?* Hoc est, quis „ ille sit, qui in tali causa possit orare? „ quæritur, non excluditur; Sic Ps. 14. „ dicitur: *Domine, quis habitabit in „ tabernaculo tuô; aut quis requiescet „ te monte sancto tuo?* Non enim nullus, sed probatus habitabit: nec ait, „ quod nemo requiescat, sed quod re„ quiescat electus. Et Ps. 23. *Quis ascen„ det in montem Domini, aut quis stabit „ in loco sancto ejus?* Id est, non qui„ cumque de vulgo, nec plebejæ vilita„ tis aliquis, sed egregiæ vitæ singula„ risque meriti vir. Non enim quicum„ que de vulgo pro Judæorum populo, „ sed Moyses rogavit, & meruit, & impetravit. Quare hæc interrogatio: *quis orabit pro eo?* requirit solum hominem eximiæ sanctitatis, & singularis vitæ, qui debeat orare pro eo, qui directè peccavit in Dominum, maximè per apertum, & manifestum sacrilegium, qualia erant peccata filiorum Heli, Ibidem enim dicitur, quod *dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad bostium tabernaculi*, & quod tollerent carnes per vim ab offerente animalia in sacrificium, priusquam immolata essent Domino, unde infertur; *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à sacrificio Domini*.

Objiciebant secundò illud lib. 2. Machabæorum, cap. 9. ubi Antiochus Rex post plurima patrata scelera gravi, ac lethali correptus morbo Pœnitentiam egit: humiliatus enim coram Domino, testatusque *justum esse, hominem subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sen-*

sentire, agnoscit sua crimina, de eis dolet, spondet satisfactionem Judæis pro rebus ablatis, *templum etiam sanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reditibus suis præstiturum; super hæc & Judæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem*; attamen ibidem dicitur. *Orabat hic scelestus ad Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.*

Respondeo Pœnitentiam Antiochi fuisse frustraneam; quia erat imperfecta, & dumtaxat naturalis; dolebat siquidem de culpa præterita propter morbi acerbitatem, non autem propter offensam Dei. Quod utique indicat Author libri Machabæorum ibidem; cùm enim recensuisset sævientem in eum Dei vindictam, & acerbum illius corporis dolorem; *Itaut*, inquit, *de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur, & qui paulò ante sydera cœli contingere se arbitrabatur, cum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare*; statim subdit: *Hinc igitur cœpit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, &c.* Quibus significat, eam afflictionem fuisse pęnitentiæ causam, non verò Dei offensam, ac proinde non mirum si illius inutilis, & invalida fuerit pœnitentia, cùm ejus motivum esset omnino naturale.

Objiciebant tertiò, illud oraculum Dei monentis 1. *Proverb.* Peccatores, qui propter dilationem pęnitentiæ Dei consilium, & increpationes neglexerunt: *Cùm irruerit*, inquit, *repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit; quando venerit super vos tribulatio, & angustia, tunc invocabunt me, & non exaudiam, manè consurgent; & non invenient me*. Idem dicit Hieremiæ 14. *Cùm jejunaverint, non exaudiam preces eorum, & si obtulerint holocautomata, & victimas non suscipiam ea*. Et Eccles. 7. *Considera opera Dei, quia nullus potest corrigere, quem Deus despexerit*: igitur sunt aliqua peccata, quæ per pœnitentiam non possunt expiari.

Nego consequentiam: Illis enim omnibus oraculis solum agitur de peccatoribus, qui spretis diu monitionibus Dei, temporalium pœnarum aversione, magis quàm intima conversione cordis ad eum confugiunt, ut plurimum enim illi sui tantùm amore, declinandarum pœnarum gratiâ, non humilitate verâ, neque sincerâ peccati displicentiâ, seu pœnitentia Deum invocant; sique sincerè convertantur, & doleant de offensa Dei, Deus eos excipit ad se redeuntes, quacumque peccatorum atrocitate, seu multitudine teneantur. Isaiæ 1. *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.*

Objiciebant quartò, tria testimonia Apostoli, quibus videtur docere nullum pro peccatis post Baptismum commissis dari in Ecclesia Christi remedium, quo expiari, & deleri possint. Primum habetur ad Heb. 6. ubi sic ait Apostolus: *Impossibile est eos, qui sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes*. Secundum sumitur ex cap. 12. ejusdem epistolæ, ubi sic dicitur: *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quædam expectatio judicis, & ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios*. Tertium sumitur ex capite 10. *Scitote*, inquit, *quoniam & posteà cupiens hæreditare benedictionem*,

nem, reprobatus est: non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam eum lacrymis inquisiisset eam.

Respondeo ad primum, Apostolum loqui de Pœnitentia, quæ fieri debet ante Baptismum ab adultis, non verò de ea, quæ post Baptismum necessaria est ad justificationem hominis peccatoris. Duplex enim est Pœnitentia hominis adulti, una quæ antecedit Baptismum, de qua loquitur S. Petrus, cùm ait: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum*; quæ utique Pœnitentia nunquam iteratur, sicut nec Baptismus: alia verò Baptismo posterior, de qua sermonem facimus, quam utique non improbavit ipsemet S. Paulus, quippe qui Corinthium incestuosum licèt post Baptismum peccantem absolvere non dubitavit. Quam etiam approbavit, & suasit S.Petrus, dum Simoni Mago jam baptizato, *Actor.* 8. dixit: *Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui, &c.* Imò ipsemet S. Petrus, quando ter negavit Christum, jam erat baptizatus, jam Sacerdos inauguratus; & tamen per lacrymas, & Pœnitentiam reconciliatus est. Porrò hujus duplicis Pœnitentię meminit Concilium Tridentinum *sess.6. cap.* 14. ubi ait: *Unde docendum est Christiani hominis Pœnitentiam post lapsum, multò aliam esse à Baptismali, eaque contineri non modò cessationem à peccato, & eorum detestationem, aut cor contritum, & humiliatum, verùm etiam eorumdem Sacramentalem Confessionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & Sacerdotalem absolutionem, itemque satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramentò, vel Sacramenti votò unà cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali, quæ ut sacræ litteræ docent, non ita semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt, ingrati, Spiritum sanctum contristaverunt, & templum Dei violare non sunt veriti* (ac si diceret, qui gustaverunt donum cœleste, & participes facti sunt Spiritùs S.& prolapsi sunt.) *De qua Pœnitentia scriptum est: Memor esto unde excideris: age Pœnitentiam, & prima opera fac. Et iterum: Quæ secundùm Deum tristitia est, Pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Et rursus: Pœnitentiam agite.*

Eodem sensu solvitur secundum, *Voluntariè peccantibus non relinquitur hostia pro peccatis*, hoc est, alia Christi mors, & Passio, quę per Baptismum repræsentetur, & iterum applicetur ad integram remissionem culpæ, & totius pęnæ; siquidem S. Paulus ibidem videtur loqui de Judæis in fide cespitantibus, volentibusque legem Moysis, & Christi conjungere, quibus denuntiat eis jam nullam superesse hostiam pro peccato; quia neque deficientibus ad Moysem pro Christo prodesse poterat hostia in altari crucis oblata, neque etiam legales hostiæ; quippe quæ jam per Christi D. sacrificium essent expunctæ, & abolitæ.

Ad tertium respondeo, Pœnitentiam ibi usurpari ab Apostolo, non pro dolore de peccatis commissis, sed pro mutatione operis facti, vel propositi, seu dispositionis animi erga factum aliquod quo sensu Deus pœnitere dicitur, ut explicat S. Augustinus Psal. 109. ubi ait: *Pœnitentia, mutatio rerum significatur. Quomodo ergo tu, cùm aliquid te pœnitet, doles factùm quod fecisti? quando aliquid Deus præter spem hominum, id est, præterquam sperant homines, mutat, in aliud, pœnitere se dicit: usque adeo, ut de pœna nostra pœniteat eum, si de vita nostra nos mala pœnituerit*: Idem docet serm.40. *Numquid quasi errantem pœnitet Deum? Sed Pœnitentia dicitur in Deo, mutatio in rebus creatis, ipsô immutabili manente.* quo sensu Apostolus dixit ad Rom. 11. *Dona Dei sunt sine & Pœ-*

Pœnitentia, id est, Deus non mutat sententiam benefaciendi, dum eam semel habuit; Itaque dum Apostolus ait, Esau non invenisse locum Pęnitentiæ, loquitur de Pœnitentia Isacci Patris, id est, revocatione benedictionis datę Jacobo, quam non potuit impetrare Esau, tametsi cum lacrymis inquisiisset eam: Legimus enim *Genes.* 27. quòd cùm Isaac largitus esset benedictionem suam Jacob, quem existimabat esse suum primogenitum: *Auditis Esau sermonibus Patris, irrugiit clamore magno, consternatus ait: Benedic etiam, & mihi, pater mi.*

Respondeo secundò, quòd etsi ibi Pœnitentia acciperetur propriè, mirum non est, quòd in Esau fuerit frustranea; quippe habebat annexum pravum mentis affectum, nempe animum occidendi fratrem; nam *Genes.* 27. legimus. *Oderat ergo semper Esau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater, dixitque in corde suo: Venient dies luctûs Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Quocircà Apostolus ante verba in objectione posita scripserat: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine quo nemo videbit Deum, contemplantes, ne quis desit gratiæ Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam inquinentur multi, ne quis fornicator, aut profanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitiva sua*, &c.

Objiciebant quintò, illud Christi D. oraculum *Matth.* 12. *Omne peccatum, & blasphemia remittetur hominibus; Spiritûs autem blasphemiæ non remittetur. Et quicumque dixerit contra Spiritum sanctum, remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Igitur Pœnitentia non eluit omne peccatum.

Nego consequentiam; siquidem Christus D. per illam blasphemiam contra Spiritum intelligit impœnitentiam finalem, ut interpretatur S. Augustinus serm. 21. de verbis Domini: finalis autem impœnitentia prorsus irremissibilis est, quia post hujus vitæ terminum, nulla futura est peccatorum remissio, nec ulla veniæ spes; siquidem in quamcumque partem ceciderit arbor per mortem, aut ad Aquilonem, aut ad Austrum, ibi mansura est. Si verò per vocabulum *irremissibile*, intelligatur aliquod peculiare peccatum, dico illud ita appellare, non quia omnino remitti non potest, sed quia difficillimè, & rarissimè remittitur defectu efficacis gratiæ prævenientis, & adjuvantis, necessariæ illi peccatori ad convertendum se per veram Pęnitentiam; non quòd blasphemia in Spiritum sanctum sit gravissimum omnium peccatum, sed quia magis directè opponitur bonitati divinæ, seu Spiritui sancto, qui est fons inspirationum, & gratiarum, sine quibus impossibile est pœnitere sicut oportet, ut justificationis gratia conferatur, juxta illud Trident. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

Dignus itaque est, ut qui blasphemat in Spiritum sanctum, id est qui opera Spiritus sancti, quæ ad nostram salutem operatur, tribuit spiritui malo, prout tribuebant illi, contra quos loquebatur Christus: nam Marcus reddens rationem illius sententiæ, subjungit: *Quoniam dicebant; Spiritum immumdum habet*, sive, ut loquitur idem Evangelista ibidem v. 22. *Quoniam Belzebub habet, & quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Dignus inquam, est quicumque sic loquitur, ut specialibus auxiliis destituatur, utpote qui contra hæc specialiter deliquit: indignus enim est, qui sic blasphemat Spiritum sanctum. ejus adjutorio. Hinc absolutè remitti, sanarique potest illud peccatum per Dei misericordiam, & aliquando qui rei sunt illius peccati, Pœnitentiæ donum accipient, ut enim ait S. Ambrosius 2.

de

de Pœnitentia: *Credibile est inter Judæos, qui dixerunt in Belzebub ejicere dæmonia, qui sic peccabant in Spiritum sanctum, dæmoni tribuentes manifesta S.Spiritus opera, nonnullos prædicatione Petri fuisse conversos ad finem.* Imò sanctus Stephanus pro suis persecutoribus, quos ait Spiritui sancto resistere, Deum oravit, utique cum impetrandi fiducia.

Nec immeritò; nam etsi dicatur omne peccatum in filium hominis esse remittendum, quale fuit eorum, qui dicebant de Christo, quòd esset homo vorax, & potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus: quia peccatum illud oriebatur ex ignorantia personæ Christi; tamen eorum, qui sic in eum peccaverunt, multi videntur impœnitentes in peccato mortui, damnatique: ergo licèt peccatum in Spiritum sanctum ex ordinaria Dei lege, & gratia videatur non remitti; tamen verisimile est aliquando condonari.

Objiciebant sextò ex epistola S.Joannis cap.5. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem: Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis*: igitur peccatum illud non potest remitti.

Nego consequentiam: Peccatum enim illud ad mortem varias patitur interpretationes; primò namque plurimi sacri Interpretes per illud intelligunt impœnitentiam finalem, & finalem in malo obstinationem, ut etiam interpretatur S.Augustinus lib.de correptione, & gratia cap.12, ubi cùm præmisisset præfata Apostoli verba, subdit: *De quo peccato, quoniam expressum non est, possunt multa, & diversa sentiri: ego autem dico, id esse peccatum, fidem, quæ per dilectionem operatur, deserere usque ad mortem*. Quæ utique impœnitentia meritò dicitur irremissibilis, quia est negatio Pœnitentiæ, & est peccatum hominis jam extra statum viæ; ac subinde non minùs frustraneum esset pro eo orare, quàm pro peccato dæmonum, ut docet idem S. Augustinus lib. 21. de civitate Dei, cap.24. ubi scribit: *Si de aliquibus ita Ecclesia certa esset, ut qui sunt illi, etiam nosset, qui licèt adhuc in hac vita sint constituti, tamen prædestinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso, sed quia de nullo certa est, orat pro omnibus dumtaxat hominibus inimicis suis in hoc corpore constitutis; nec tamen pro omnibus exauditur*. Si autem peccatum illud ad mortem intelligatur aliquod peculiare peccatum ab ipsa finali impœnitentia distinctum, S. Joannes dicit non decere, ut quis roget pro ipso; quia quicumque deprecator non sufficit pro obtinenda venia ejusmodi peccati ad mortem; sed requiritur aliquis intercessor eximiæ sanctitatis, ut illius condonationem possit obtinere. Duplicis enim generis peccati Scriptura meminit, quorum aliqua dici possunt non ad mortem; quoniam facilè curantur, qualia sunt ea, quæ neque fidem, neque desiderium salutis extinguunt, pro quibus Apostolus consulit orare, & spondet veniam: alia sunt, quæ difficillimè curantur, ut positiva infidelitas, qualis maximè est in hæresiarchis, pro quibus peccatis licèt Apostolus non prohibeat orare; non audet tamen consulere, ut quis pro eis roget; quia nisi ejusmodi oratio valdè excellens fuerit, frustrabitur suo effectu.

Quòd autem reverà S.Joannes id intellexerit, præclarè demonstrat S. Ambrosius lib.1. de Pœnitentia, cap.9. ubi respondens ad præfatam Novatianorum objectionem, *ait*: Joannes non „ ad Moysem, & Hieremiam loquebatur, sed ad populum, qui suorum „ peccatorum alium peccatorem deberet adhibere, cui satis est si pro levioribus delictis Deum precetur, gra- „ viorum veniam justorum orationibus reservandam putet: Nam quomo-

„ modò Joannes diceret non orandum
„ pro delicto graviori, qui legisset
„ Moysem rogasse, & impetrasse, ubi
„ erat prævaricatio voluntaria, qui
„ sciret etiam Hieremiam rogasse?
„ Quomodo Joannes diceret non esse
„ orandum pro peccato, quod esset ad
„ mortem, qui ipse in Apocalypsi scri-
„ psit mandatum Angelo Ecclesię Per-
„ gami: *Habes illic tenentes doctrinam*
„ *Balaam, qui docebat Balaac mittere*
„ *scandalum coram filiis Israel, mandu-*
„ *care immolata, & fornicari*: ita & tu
„ habes tenentes doctrinam Nicolay-
„ tarum. Similiter age Pœnitentiam;
„ alioquin veniam tibi cito? Vides
„ quòd Deus, qui Pœnitentiam exigit,
„ veniam polliceatur? Denique & ibi
„ dicit: *Qui habet aures, audiat, quid*
„ *Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti da-*
„ *bo manna absconditum*. Nonne ipse
„ Joannes cognoverat Stephanum pro
„ persecutoribus suis, qui Christi no-
„ men audire non poterant, depreca-
„ tum, cum de ipsis, à quibus lapidaba-
„ tur, diceret: *Domine ne statuas illis*
„ *hoc peccatum?* Cujus precationis effe-
„ ctum in Apostolo videmus; Paulus
„ enim, qui lapidantium Stephanum
„ vestimenta servabat, non multò po-
„ steà per gratiam Christi factus est
„ Apostolus, qui fuerat anteà persecu-
„ tor. *Hæc S. Ambrosius*, quibus apertè docet nullum esse tam grande peccatum, cujus per salutarem Pœnitentiam non possimus veniam impetrare.

Instabis; S. Augustinus lib. 1. de serm. Domini in monte, cap. 22. ait: *Peccatum ad mortem esse puto, cùm post agnitionem Dei per gratiam Christi quisque oppugnat fraternitatem, & adversus ipsam gratiam invidentiæ facibus agitatur: illius peccati tanta labes est, ut deprecandi humilitatem subire non possit, etiamsi peccatum mala conscientia cognoscere, & adnuntiare cogatur*: igitur censet, aliquod esse peccatum, quod per Pœnitentiam nulla ratione possit auferri.

Respondeo S. Augustinum nihil aliud velle, quàm peccatum illud non posse facile sanari, nec per hominis vires cum communi Dei adjutoriò dilui: non autem quod absolutè, & per extraordinariam Dei virtutem sanari non possit: nam perditissimos quosque peccatores posse à Deo converti, docet ipsemet S. Augustinus, explicans illa verba
„ Psalmi 76. *In profundum maris*: Con-
„ vertit eos, *inquit*, qui in profundo
„ hujus sæculi jacent demersi pondere
„ peccatorum, ad eos liberandos, qui
„ sunt desperatissimi peccatores.

CONCLUSIO SECUNDA.

Non potest de via ordinaria unum peccatum mortale remitti absque alio per Pænitentiam: posset tamen per voluntatem, & potestatem Dei extraordinariam. Hæc conclusio duabus partibus constat, quarum prima communis est apud Theologos, colligiturque ex Scriptura sacra, quæ passim inculcat remissionem omnium peccatorum mortalium fieri per Pænitentiam: Sic Ezech. cap. 18. *Et cùm averterit se impius ab impietate quam operatus est, & fecerit judicium, & justitiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim, & avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, & non morietur.* Non posset autem vita vivere, hoc est, plenam, & perfectam habere vitam, si partim esset in statu mortis, partim in statu gratiæ per præsentiam unius peccati, & expiationem alterius: Siquidem monet S. Jacobus, cap. 2. *Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus: qui enim dixit, Non Mœchaberis, dixit, & Non occides, quòd si non mœchaberis, occidas autem, factus es transgressor legis*; singula autem peccata mortalia inferunt mortem ipsi animæ; juxta Ezechielis 18. *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.*

Unde meritò Concilium Tridentinum *sess.* 5. in decreto de peccato originali, ait:

ait: *Si quis per Jesu Christi D. nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema sit: in renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptismum in mortem, &c.* Igitur omnia peccata mortalia simul remittuntur ac condonantur:

Hanc veritatem sic declarat, & probat Innocentius III. ut refertur ca. *Majores* de Baptismo, ubi quærens, quare non saltem originale peccatum amentibus, & dormientibus in Baptismo sicut, & parvulis dimittatur, ait: *Ad hoc est taliter respondendum, quòd Dominus, qui totum hominem salvum fecit in Sabbato, opus imperfectionis non novit, & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit.* Addit alteram rationem; *Præterea pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; actualis verò pœna peccati est gehennæ perpetuæ cruciatus; unde si dimitteretur alicui primum alterô non dimissô, talis non careret visione Dei propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna perpetuo propter reatum criminis actualis; seu hæc tanquam incompossibilia se-se minimè patiuntur, imò sibi mutuò adversantur.* Hæc Innocentius, quibus apertissimè nostrâ assertionem tuetur, ex eo maximè, quòd peccati remissio non fiat absque infusione gratiæ justificantis: illa autem est omninò incompatibilis de facto cum quolibet peccato mortali, utpotè cùm per eam formaliter constituatur homo amicus, & filius Dei, ac hæres vitæ æternæ, ut docet Concilium Tridentinum *sess. 6. cap. 7.* his verbis: *Hanc dispositionem, seu præparationem justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed, & sanctificatio, & renovatio hominis interioris per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum; unde homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundùm spem vitæ æternæ*; quodlibet autem peccatum mortale hominem Dei inimicum, & filium gehennæ constituit, ac subinde non potest consistere cum infusione gratiæ sanctificantis, per quam homo Dei filius, & amicus constituitur.

Eandem assertionem egregiè declarat, & probat quisquis est author libri de vera, & falsa Pœnitentja cap. 9. ubi cùm dixisset Christum nunquam aliquem sanasse, quem omninò non liberaverit ab omni infirmitate: concludit: *Quædam enim*, inquit, *impietas infidelitatis est ab illo, qui justus, & justitia est, dimidiam sperare salutem.*

Dices: Reverà Deus interdum dimittit unum peccatum absque alio; quod utique indicat per Prophetam Amos cap. 4. ubi ait: *Plui super unam civitatem, & super alteram civitatem non plui: pars una compluta est, & pars, super quam non pluit, aruit.* Quæ verba sic exponit S. Greg. hom. 10. in Ezechielem: *Cùm ille*, inquit, *qui proximum odit, ab aliis vitiis se corrigit, una eademque civitas ex parte compluitur, & ex parte manet arida; quia sunt, qui eùm quædam vitia resecant, in aliis graviter perdurant*: Igitur unum peccatum ex mente Sancti Gregorii, ac secundùm Scripturæ sensum, remittitur absque alio.

Nego consequentiam, & ad S. Gregorium dico, quosdam esse, qui equidem unum vitium resecant quoad cessationem ab actu, non verò quoad remissionem culpæ; ita quòd ille, qui plura peccata committere consuevit, deserit quidem unum, non tamen aliud; quò fit ut ad remissionem culpæ non pertingat.

Dices secundò: Peccata dimittuntur maximè hominibus per charitatem: sed aliqui pœnitentes præstantiorem habent actum dilectionis Dei, quàm alii: igitur plurium peccatorum, quam alii re-

remissionem obtinent, ut significat Christus D. *Lucæ 7.* dicens: *Cui minùs dimittitur, minùs diligit*: & consequenter pro amoris intensione, vel remissione plura vel pauciora peccata remittuntur.

Distinguo majorem: Dimittuntur per charitatem magis, vel minùs intensam, quantùm ad intensionem, vel remissionem pœnę, concedo: culpæ, nego; ita quòd quò ferventiori actu dilectionis Pœnitens Deum prosequitur, eò ampliorem pęnæ pro peccatis luendæ relaxationem obtinet: secus autem est de reatu culpæ, qui per quemlibet actum perfectæ Contritionis aut dilectionis Dei propter se, & super omnia potest dilui.

Secunda pars, nempe quòd per potentiam absolutam, & extraordinariam dispositionem Deus possit remittere unum peccatum sine alio; jam satis superque probata est in præcedenti volumine *tract.* 2. *disp.* 3. *art.* 2. *quæst.* 4. ubi ex subtili Doctore probavimus Deum posse remittere peccatum per solam extrinsecam, & gratuitam condonationem, & absque ulla infusione gratiæ sanctificantis: Probavimus etiam conclusione præcedenti gratiam sanctificantem de potentia absoluta posse simul subsistere cum peccato. Ex quibus sic ratiocinari licet. Qui potest peccatum remittere per solam condonationem extrinsecam, & gratiam simul conservare cum peccato, potest unum peccatum remittere non remittendo aliud: at utrumque Deus præstare potest: igitur, &c. Majorem ultrò admittunt Thomistæ, & meritò quidem; illa namque extrinseca condonatio omnino arbitraria est poteštque pro libito condonantis sese extendere vel ad omnem prorsus offensam, vel dumtaxat ad partem illius. Et quamvis hæc ita non essent, quæ tamen esse verissima demonstravimus: & quanquam, ut volunt Thomistæ, fieri non posset peccati remissio absque infusione gratiæ, attamen cùm Deus, ut probavimus, possit de via extraordinaria conservare gratiam simul cum peccato; inde liquet quòd possit infundere gratiam necessariam, ad remissionem unius peccati putà adulterii, conservando tamen seu non remittendo aliud peccatum v. g. homicidium ab eodem adultero perpetratum, quæ omnia cùm jam plenissimè probata sint locis suprà laudatis, non opus est hic diutius immorari.

QUAESTIO SECUNDA.

Per quid, & quomodo remittatur peccatum veniale tam in vita, quàm post mortem.

NOtandum primò, certum esse quòd peccatum quodlibet etiam levissimum necessario debeat elui ante consecutionem fœlicitatis æternæ, nihil enim coinquinatum intrabit in regnum cœlorum, neque ullus ascendet in montem Domini aut requiescet in monte sancto ejus, nisi innocens manibus, & mundo corde; hinc beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: at controvertitur inter Theologos quibus mediis ac remediis leviora peccata, quæ venialia dicuntur, possint dilui, & remitti; nam ea multis modis expiari posse apertissimè docet Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 5. ubi ait, *Venialia quibus à gratia non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè, & utiliter citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt*. Porrò quæ sint ista remedia cùm Concilium non exprimat, inde ausam sumpserunt Theologi varios proferre modos, quibus ejusmodi peccata deleri, ac remitti posse existimant.

Notandum secundò, tria esse præcipua, & capitalia remedia, quibus maximè cen-

censeri potest peccatum veniale posse expiari, nempe virtutem pœnitentiæ, frequentationem Sacramentorum, maximè Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, necnon, & sacras quasdam actiones, quas Theologi *Sacramentalia* appellant, suntque numero decem juxta veteres Theologos; nempe confessio communis, quæ fieri solet initio Missæ; & in fine completorii, pectoris percussio in signum doloris, & Pœnitentiæ: aquæ benedictæ aspersio; actus doloris interni de peccatis ejusdem: oratio, maximè Dominicalis: signi crucis impressio: comestio panis benedicti; Eleemosynæ largitio: Extrema-Unctio, pœnæ constans perpessio, & opera misericordiæ; quæ omnia his versibus comprehenduntur.

Confiteor, tundo, respergo, conteror, oro,
Liquor, edo, dono, perquæ venialia tollo:
Unctio, pœna levis, compassio, quæ fit egenis.

Alii verò Theologi maximè Recentiores, sex dumtaxat ejusmodi actiones sacras peccati venialis relaxativas numerant, quas complectitur sequens versus:

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

Quæ significant *primò* orationem Dominicam, in qua culpas quotidianas nobis dimitti oramus: *Secundò* aquam benedictam, quæ, ut diximus in prima disputatione, varios habet effectus, maximè efficaciam ad dimittenda peccata venialia, ex opere operantis: *Tertiò*, panem benedictum: *Quartò*, confessionem generalem; *Quintò*, largitionem eleemosynæ: *Sextò*, benedictionem Episcopi, vel Abbatis consecrati. Quæritur ergo, utrum non solùm per virtutem Pœnitentiæ speciatim, aut communiter acceptæ, necnon, & per receptionem Sacramentorum, sed etiam per ejusmodi Sacramentalia peccatum veniale diluatur.

Notandum tertiò, ex Doctore in 4. dist.21. qu.1. num.8. peccatum veniale præter obligationem ad pœnam, relinquere in anima aliquam maculam, seu reatum culpæ; cum enim dixisset nu.6. duplicem esse sententiam circa remissionem peccati venialis, quarum prior est: *Quòd nihil aliud est*, inquit, *culpæ venialis remissio, quàm solutio pœnæ temporalis debitæ pro ea; quia post actum transeuntem, culpa quæ manet, nihil aliud est, nisi reatus ad pœnam debitam: iste autem reatus venialis non est nisi ad pœnam temporalem*: subdit num.8. *Sed iste modus non placet, quia videntur Sancti distinguere inter remissionem culpæ cujuscumque, & pœnæ, & maximè inter remissionem culpæ, & solutionem pœnæ debitæ illi culpæ.* Hæc autem veritas à posteriori manifestè colligitur ex universali praxi Ecclesiæ, quæ imponit Pœnitentiam Sacramentalem pro solis venialibus confessis, & per absolutionem quoad culpam remissis. Ratio à priori est, quia peccatum veniale est vera, & realis Dei offensa; juxta illud Jacobi Apostoli cap.3. *In multis offendimus omnes.* Sicut ergo peccatum mortale, quia gravis offensa, relinquit post se maculam habitualem gravem; pari utique ratione peccatum veniale, quia levis offensa, relinquit post se habitualem maculam levem. Utrumque ergo displicet Deo, quia per utrumque violatur lex Dei, adeoque est virtualis quidam contemptus Dei, qui non potest ei non verè, & realiter displicere, licèt inæqualiter: quæritur autem qualiter hic reatus culpæ venialis dilui possit tam in vita, quàm post mortem.

Conclusio Prima.

P*eccatum veniale remittitur in hac vita quantùm ad reatum culpæ & pœnæ, non solùm per actum Pœnitentiæ formalis, aut virtualis, sed etiam per receptionem Sacramentorum, & quodlibet opus meritorium; ac subinde etiam per Sacramentalia.* Hæc conclusio quatuor par-

partibus constat, quarum probatur *prima*, nempe quòd peccatum veniale remittatur per actum Pœnitentiæ formalis, aut virtualis; siquidem per id remitti potest paccatum veniale, per quod mortale potest expungi: at ad deletionem peccati mortalis sufficit actus Pœnitentiæ, non solùm formalis, sed etiam virtualis, ut dictum est in quæstione præcedenti: igitur multò magis utriusque Pœnitentiæ actus ad id sufficiens erit.

Deinde, id sufficit ad remissionem peccati venialis, quod ei opponitur: sed Pœnitentia virtualis sufficienter opponitur virtuali peccato; nam in veniali est recessus non quidem ab amicitia, quam tantùm solvit peccatum mortale; sed à familiaritate Dei, propterea quòd peccatum istud sit conversio aliqua inordinata ad creaturam: sed in Pœnitentia virtuali, qualis est actus charitatis, est recessus à creatura, & accessus ad familiaritatem Dei: igitur ad ejusmodi peccati expiationem sufficit Pœnitentia virtualis.

Dices: Peccatum veniale non tollitur, nisi per id quod ipsi oppositum est: sed Pœnitentia virtualis ipsi non opponitur; si quis enim actus sit Pęnitentiæ virtualis, maximè actus ferventissimæ charitatis: sed hic non opponitur peccato veniali: *Tum*, quia potest cum eo subsistere: *Tum*, quia devotio erga res divinas, & mendacium jocosum nullam habent oppositionem; siquidem mendacio opponitur veritas, non autem devotio: igitur, &c.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, quòd quamvis actus ferventissimæ charitatis, aut devotionis non opponantur formaliter peccato veniali, opponuntur tamen virtualiter, & secundùm rationem genericam; nam utraque illa virtus promptè tendit in Deum, & cum animi alacritate; ac subinde opponitur retardationi, seu languori tendentiæ motus in Deum, quam infert peccatum veniale.

Probatur secunda pars, nempe quòd peccatum veniale remitti possit per receptionem Sacramentorum novæ legis: *Tum*, quia omnia novę legis Sacramenta ex primaria Christi D. hæc instituentis intentione ordinantur in remedium peccati mortalis; ad quod eluendum duo maximè instituuntur, nempe Baptismus, & Pœnitentia; cætera verò ordinantur ad illud præcavendum, ut diximus initio hujusce Tractatûs: igitur cùm venialia peccata longè faciliùs quàm mortalia remittantur, consequens est, quòd per receptionem ejusmodi Sacramentorum peccata venialia possint remitti. *Tum* quia omnia Sacramenta nobis applicant fructum Passionis Christi, suntque instituta ad sanctificandas animas, easque perfectè disponendas ad gloriæ æternæ consecutionem: igitur & ad tollenda omnia impedimenta, quæ possunt ab ejusmodi consecutione remorari: cùm igitur venialia ab ea retardent, inde fit, quòd per Sacramenta possint remitti.

Tum denique, quia singula Sacramenta habent specialem vim, & efficaciam circa remissionem peccati venialis: nam *Baptismus*, cùm sit regeneratio spiritualis, transmutat omnino hominem à statu peccati ad statum gratiæ; unde Concilium Florentinum dicit, effectum hujus Sacramenti esse remissionem omnis culpæ, tam originalis, quàm actualis; sub culpa autem actuali continetur veniale peccatum. Idem constat de Sacramento *Pænitentiæ*, quod ordinatur maximè ad deletionem peccatorum mortalium; ergo potiori jure ad remissionem venialium. Unde Concilium Tridentinum docet peccata venialia esse materiam sufficientem absolutionis Sacramentalis, ut declarabimus infrà, agendo de Confessione. Idem patet de *Confirmatione*, cujus virtus propria maximè ordinatur ad conferendum incrementum vitæ spi-

spiritualis; & per consequens ad ea removenda,quæ ejusmodi incremento,& perfectioni opponuntur, qualia sunt peccata venialia. Constat pariter de *Eucharistia*, quæ instituta est per modum cibi, & nutrimenti spiritalis,cujus propria virtus est restaurare, quod deperditur per calorem concupiscentiæ; ac subinde eluere peccata venialia,quæ ejusmodi spiritualem vitam infestant. Adde quòd proprius hujus Sacramenti effectus sit excitare fervorem charitatis; ac subinde amovere venialia, per quæ ejusmodi fervor imminuitur. Unde Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. appellat hoc Sacramentum *antidotum; quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.* Patet denique de cæteris Sacramentis, quæ sanctitatem specialem animæ conferunt, & vigorem spiritualem, non solùm ad declinanda, sed etiam ad eluenda leviora delicta, quæ ejusmodi vitæ perfectioni, & conservationi opponuntur.

Tertia pars, nempe quòd peccatum veniale remitti possit per quodlibet opus meritorium, traditur à Doctore num.8. suprà laudato, ubi ait: *Potest dici alio modo, quòd peccatum veniale in ista vita remitti potest non tantùm per pœnam interiorem, vel exteriorem; quia illi non est necessaria ad hoc: sed per aliquem actum Deo magis acceptum, quam peccatum veniale displiceat; & hoc vel relatum ab ipso operante ad hoc peccatum veniale remittendum, vel non relatum ab ipso; sed à Deo acceptante in ordine ad illud.* Quibus verbis Doctor significat peccatum veniale,non solùm posse condonari per actum Pœnitentiæ sive internæ, sive externæ,sed etiam per quemcunque actum bonum & meritorium,qui magis sit acceptus Deo,quàm odiosus ipsi fuerit actus peccati venialis.

Quæ utique Doctoris sententia probatur, *primò* quia si ad id quodlibet opus bonum non sufficeret, maximè quia ad id requireretur actus Pœnitentiæ actualis, aut virtualis: sed ita non est. Probatur: si Pœnitentia actualis, aut virtualis ita necessariò prærequireretur ad remissionem peccati venialis, sequeretur inde,quòd veniale peccatum non majori facilitate solveretur, quàm mortale; siquidem mortale peccatum potest tolli, & condonari per actum charitatis, nec-non & per martyrium absque ulla formali detestatione prævia; quidni igitur pari ratione per quodlibet opus meritorium procedens ab eximia charitate, possit expiari?

Deinde, peccatum veniale non deletur per Contritionem actualem, aut habitualem: igitur ad illius expiationem non requiritur Pœnitentia formalis, aut virtualis. Consequentia patet: Antecedens probatur: Peccatum illud non remittitur per Contritionem,quod cum illa potest subsistere; sed veniale peccatum subsistere potest cum actu Contritionis: ergo,&c. Major constat; eatenus enim peccatum per Pœnitentiam deletur, quatenus Pœnitentiæ actus ipsi opponitur, nec cum eo subsistere potest.Minor verò probatur. Peccatum tandiu non deletur, quandiu peccator in ipso complacet:at qui elicit actum Contritionis, per quem obtinet remissionem peccati mortalis, potest revocare in memoriam aliquod peccatum veniale sine proposito emendationis; ac subinde peccatum veniale subsistere potest cum veniali peccato: igitur, &c.

Denique, quidquid confert Contritio extra Sacramentum, conferre potest Attritio juncta Sacramento Pœnitentiæ: sed omnia peccata venialia per Attritionem cum peccato non semper delentur,ut docet Concil.Trid.sess.14. cap.5. verbis in primo notabili à nobis laudatis,ubi significat peccata venialia in Confessione taceri posse citra culpam, *multisque aliis remediis expiari posse*:

posse: Hæc autem remedia distincta a Confessione, & Pœnitentia, debent habere efficaciam delendi ipsa, non aliter, quàm per satisfactionem, & consequenter per exhibitionem alicujus operis equivalentis in finem remissionis ipsorum: sed opus æquivalens potest esse in materia cujuscumque virtutis, v.g. fidei, eleemosynæ, orationis, jejunii, quia hæc opera sunt satisfactoria, ut ex Scriptura constat; jejunium autem, eleemosyna, & oratio numerantur à Patribus, & Doctoribus inter partes satisfactionis; imò & quodcumque opus bonum potest hunc effectum habere: ergo maximè pro peccatis levibus. Porrò ut quicumque actus meritorius habeat efficaciam ad delenda peccata venialia, opus est quod per modum satisfactionis, & compensationis eliciatur, & offeratur in eum finem; si enim actus Penitentiæ, & Contritionis, necnon & dilectionis Dei, non sit sufficiens ad deletionem peccati venialis, quando ad illud implicitè, vel explicitè non dirigitur, ut mox dictum est, multò minùs eam efficaciam obtinebit quilibet alius actus bonus minoris ordinis, & dignitatis. Adde quòd si ad exhibendam satisfactionem pro peccato proprio debitam per jejunium, necesse sit, ut jejunium istud, quod varios ob fines posset fieri, dirigatur ad ejusmodi satisfactionem intendendam; sic etiam ut opus satisfactorium valeat pro dimittendis peccatis venialibus, requiritur, ut fiat ea intentione, quæ non tribuit quidem operi bono valorem, sed applicationem.

Probatur denique quarta pars, nempe quòd Sacramentalia vim habeant remittendi peccatum veniale; illa namque non solùm à Theologis, sed etiam à summis Pontificibus, & SS. Patribus dicuntur ex benedictione Ecclesiæ sanctificare, & mundare; sed non mundant à peccatis mortalibus: igitur mundare debent à venialibus. Minor constat: Si enim mundarent à peccatis mortalibus, conferrent primam gratiam; sicque haberent veram, ac perfectam rationem Sacramenti. Minor verò jam probata est de aqua benedicta, necnon & de pane benedicto qu.ult. art.1. hujusce Tractatus.

Probatur verò de cæteris, inprimis verò de oratione Dominica: nam S. Augustinus in Enchiridio cap. 71. & ex eo Toletanum quartum cap. 9. ait: *De quotidianis brevioribus levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit; eorum enim est dicere. Pater noster, qui es in cælis, &c. delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana peccata.* Nec valet reponere cum Vasquesio id esse intelligendum de oratione, quæ habeat annexum motum Contritionis, & Penitentiæ: hæc enim responsio omnino fictitia est; alioquin talis levium remissio non esset magis tribuenda orationi Dominicę, quàm aliis orationibus, ex quibus excitari potest Contritio, v.g. Psalmo, *Miserere mei Deus*, nec-non, & aliis Psalmis Penitentialibus. Adde quòd non Contritioni, sed huic petitioni: *Dimitte nobis debita nostra*; talis remissio tribuitur, quod maximè significat S. Augustinus in lib. de Corrept. & gratia cap. 5. ubi ex illis verbis orationis Dominicæ probat, neminem esse sine peccato, idque confirmat authoritate S. Cypriani, qui hunc locum Dominicæ orationis exponens, ait: *Quàm necessariè autem, quàm providenter, & salubriter admonemur, quòd peccatores sumus, qui pro peccatis rogare compellimur, ut dum indulgentia de Deo petitur, conscientiæ suæ animus recordetur. Nequis quasi sibi innocens placeat, & se extollendo plus pereat, instruitur, & docetur se peccare quotidie, dum quotidie pro peccatis jubetur orare. Sic denique & Joannes in epistola sua ponens, dixit: Si dixerimus, quia peccatũ non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est.* Idem

Idem constat de Confessione generali, quæ fieri assolet in principio Missæ, & Completorii; hæc enim peccatorum publica, & generalis accusatio efficaciam habet, dum ex animo, & affectu pietatis ac Religionis fit, remittendi non solùm peccatum veniale, sed etiam satisfaciendi pro mortalibus dimissis, ut docet S. Augustinus *lib.50. homiliarum homil. ult. c.9. & epist.*108. Ad id etiam maximè confert eleemosynæ largitio, ut præclarè docet S. Hieronymus ad cap.4. Danielis, ubi inter cætera ait: *Sciendum est, quòd si Nabuchodonosor bona opera facienti venia repromittitur, multò magis aliis promittitur, qui leviora peccata commiserunt*. Tandem ad id confert Episcopalis benedictio, ut communiter docent Theologi.

Sciendum est autem, quòd hujusmodi Sacramentalia non habent illam efficaciam remittendi veniale peccatum, nisi prævium, vel conjunctum habeant motum animi ex parte ea sibi applicantis; siquidem ad id requiritur, ut nobis mediante fide nostrâ, & cultu Religionis applicentur, quia sunt cæremoniæ sacræ, quorum usus debet esse religiosus, & fieri humanô modô; ideo in amentibus, aut dormientibus fortè non habent effectum talem, licèt in infantibus habeant alios effectus, ut fugandi dæmones, & similia.

PETES, *Utrum Sacramentalia remittant peccatum veniale ex opere operato; vel ex opere operantis?*

RESPONDEO, quod si remittere peccatum ex opere operato, idem significet, ac illud præstare nedum intuitu dignitatis, & meriti actus eliciti ab operante, sed etiam ex suffragante alterius merito, sic Sacramentalia dici possunt ex opere operato illam remissionem efficere; quia habent hanc efficaciam, quatenus Ecclesiæ sanctitas ipsis moraliter applicatur mediantibus precibus, quibus hunc effectum ipsis impetrat à Christo Domino.

Si verò dicatur ex opere operato effici, quòd de condigno, & infallibiliter ex meritis alterius datur, vel operatur, tunc ista Sacramentalia dici non possunt agere ex opere operato: *Tum*, quia tantum hanc efficaciam suis precibus eis obtinet Ecclesia, quatenus videlicet exorat Deum, ut conferat auxilia quædam supernaturalia ad eliciendos actus supernaturales, quibus formaliter aut virtualiter peccata venialia displiceant, & revocentur; eatenus enim censentur remittere venialia, quatenus cæremoniæ sunt sacræ, quarum usus religiosus excitat in nobis vel Attritionem, vel devotionem seu fervorē charitatis, quô ipsa remittantur: cùm enim venialia opponantur fervori charitatis, cujus ardorem imminuunt; cùmque nulla privatio possit tolli, nisi per positionem formæ oppositæ, non videntur aliter Sacramentalia remittere peccatum veniale, quàm obtinendo ex meritis Christi per preces Ecclesiæ auxilia quædam supernaturalia, quibus homo excitetur, & juvetur ad eliciendos ferventes actus charitatis, vel Pœnitentiæ, per quos talia peccata formaliter aut virtualiter retractentur. Unde in amentibus aut dormientibus adultis, eorum applicatio fortè non haberet illam efficaciam remittendi venialia, licèt in infantibus habeant alios effectus, putà fugandi dæmones, & præpediendi infestationes maleficiorum.

Dices: Si Sacramentalia solùm remitterent peccatum veniale excitando fervorem charitatis, sequeretur nullam esse differentiam inter illa, & sacras imagines; siquidem illæ etiam in nobis excitant pios motus, nec-non, & charitatis fervorem: sed hoc videtur absurdum: ergo, & illud unde sequitur.

Nego sequelam majoris; & ad ejus probationem dico hoc interesse discrimen inter Sacramentalia, & sacras imagines,

gines, quòd hæ in nobis fervorem charitatis excitent solùm objectivè, quatenus ad earum conspectum excitatur recordatio meritorum, ac virtutum eorum quos repræsentant: Sacramentalia verò id efficiunt etiam impetrativè, quatenus ex meritis Christi per preces Ecclesiæ impetrant à Deo auxilia supernaturalia quibus homo ferventes actus charitatis eliciat.

CONCLUSIO SECUNDA.

G*Ratia habitualis prærequiritur antecedenter, non autem formaliter, ad peccati venialis remissionem; actualis verò concomitanter*. Hæc conclusio tres habet partes, quarum primam indicat subtilis Doctor, cùm ait *dist. 15. quæst. 1. num. 7.* De potentia ordinata „ Deus non disposuit alicui peccatori „ dare primam gratiam, nisi in virtute „ meriti illius, qui erat sine peccato, „ scilicet Christi: quia sicut tactum est „ suprà, non disposuit sibi reconcilia- „ re inimicum, nisi per obsequium „ magis gratum, quàm offensa ejus „ erat sibi displicens: & tale obsequium „ ejus est Passio Christi, vel meritum „ ejus, & sicut non disposuit dare gra- „ tiam peccatori sine Passione, sine qua „ gratia nulla potest esse satisfactio „ (*reconciliativa*) omnino, quia nec „ æquivalens aliquò modò, nec simpli- „ citer; nec in divina acceptatione; „ ideò multò magis de potentia ordi- „ nata non est possibile satisfieri Deo „ de peccato, nisi in virtute Passionis „ Christi.

Quibus verbis significat Doctor, non posse satisfieri, nec reconciliari Deo, nisi beneficio, & applicatione sanguinis Jesu Christi: ubi etsi loquatur duntaxat de reconciliatione, & satisfactione; quæ fiat propter peccatum mortale; attamen idem dici potest proportione servata de peccato veniali: pietati enim ac Religioni conveniens est, credere quod non remittantur peccata venialia, nisi gratis, & intuitu meritorum Christi. Quod utique satis apertè indicat S. Joannes epist. 1. cap. 1. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*. Post quæ continuo subjungit modum remissionis eorum peccatorum dicens: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate*; quòd verò hæc remissio fiat propter Christum; significat, cap. sequenti, dum ait: *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris*.

Hanc veritatem indicat Apostolus, cùm ait 1. Cor. 13. *Si tradidero corpus meum, itaut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*: ex hoc enim inferre licet, quòd homo non possit satisfacere pro reatu culpæ venialis, qui sufficit ad impediendam, & differendam consecutionem vitæ æternæ; alioquin multùm sibi prodesse posset, si extra charitatem illam satisfactionem posset impendere.

Nec obstat, quòd, ut dicemus infrà, possit homo citra charitatem satisfacere pro pœna temporali; ex quo videtur inferri, quod sine charitate aliquid prodesse potest.

Respondeo enim, quod non multùm sibi proficiat qui solvit pro pœna temporali quod lege statutum est: quia quantum bonum est liberatio à pœna, tantum malum est solutio æquivalentis non enim multùm prodest furi, quod suspendatur, licèt per suspendium satisfaciat pro pœna temporali, vel potius satis patiatur: quamvis igitur status peccati mortalis non tollat potestatem satisfaciendi pro pœna temporali, tollit tamen satisfactionem reconciliativam pro culpa: quoniam hæc gratia est, & misericordia per Christum, quam non convenit concedi, nisi ei, qui per gratiam sanctificantem est vivum membrum Christi.

Hanc autem assertionem expressè tra-

tradit S. Bonaventura 4. *dist.* 21. *p.*1. „ *art.*1. *qu.*1. Dicendum, *inquit*, quòd „ aliquorum positio fuit, quod venialia „ sine gratia gratum faciente deleri „ possint per gratiam gratis datam. Et „ rationem hujus ostendere voluerunt „ pro eo videlicet, quod veniale pec„ catum non repugnat gratiæ gratum „ facienti, sed gratis datæ: nec offen„ dit Majestatem divinam; quia ibi „ non diligitur aliquid suprà Deum, „ sed aliquantulum inordinatè sub „ Deo, & ideo sicut mortale potest de„ leri per gratiam, quia ei repugnat, „ & quia gratia Deo offenso reconci„ liat, & quia Deum contemptum „ amare facit super omnia; sic veniale „ potest deleri per gratiam gratis da„ tam, quæ illam modicam inordina„ tionem removet, & illam occasio„ nem minùs amandi Deum, ab ipsa „ anima tollit, nec oportet ibi esse gra„ tiam elevantem animam ad dilectio„ nem Dei super omnia, quia per ve„ niale nihil amatur supra Deum.

„ Sed hæc positio licèt probabilis vi„ deatur, à veritate tamen deviat, si „ quis inspiciat: omne enim peccatum, „ eo ipso quod est peccatum, aliquo „ modo animam defœdat, & aliquo mo„ do ipsam deordinat, & necesse est ex „ hoc, quod aliquo modo Deo displi„ ceat. Quoniam igitur nota displicen„ tiæ minima, quæ esse possit fine ha„ bitu, qui reducit ad complacentiam, „ & ad amicitiam, auferri non potest, „ tenendum est omnino de omni pec„ cato generaliter, quod nullum om„ nino potest deleri sine gratia gratum „ faciente; sic enim decrevit nos sana„ re divina misericordia, & hoc dicunt „ Sancti, & sonat Scriptura: quæ ma„ ximè ponit gratiam esse necessariam „ ad delenda peccata. *Hucusque Doctor Seraphicus.*

Qui confirmat suam sententiam authoritate S. Augustini 21. de civitate, cap.27, ubi ait: *Veruntamen nec ipsa magna (peccata) à quibus omnino, mutatis in melius moribus recedendum est, dimittuntur orantibus, nisi fiat quod ibi dicitur. Sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris. Si enim minima peccata, sine quibus non est etiam vita justorum, aliter non remittuntur: quantò magis multis, & magnis criminibus involuti, etiamsi ea perpetrare jam desinant, nullam indulgentiam consequuntur, si ad remittendum aliis, quod in eos quisquam peccaverit, inexorabiles fuerint, cum dicat Dominus: Si autem non dimiseritis hominibus peccata; neque Pater vester dimittet vobis?* Ex quibus infert Seraphicus Doctor quòd non alia ratione qui non remittit offensam à fratre acceptam, non potest à Deo sperare indulgentiam offensæ ipsi irrogatæ, quàm quia qui non vult dimittere est in statu peccati mortalis, in quo nullam remissionem meretur quandiu in eo habet complacentiam.

Probatur secunda pars, nempe quod nova infusio gratiæ habitualis, & sanctificantis non requiratur formaliter ad remissionem peccati venialis: id enim requiritur formaliter, quod requiritur ut forma tollens privationem, quæ priùs inerat; sed gratia sanctificans non est forma tollens maculam peccati venialis; quippe cùm illud cum ea subsistat in viatore; ac subinde ad peccati venialis remissionem non est necessaria infusio gratiæ sanctificantis.

PETES, *Utrum saltem concomitanter aut consequenter illa remissio venialium requirat specialem gratiæ sanctificantis infusionem?*

RESPONDEO, id non esse necessarium siquidem cui peccatum veniale remittitur, jam in eo existit gratia sanctificans; ac subinde non opus est, ut ei de novo infundatur.

Dices: Peccatum veniale imminuit fervorem charitatis; ergo ut remittatur ne-

necessum est fervorem illum restitui: sed non potest restitui, nisi per gratiam habitualem: igitur necessum est, ut aliquis illius gratiæ gradus in hujus peccati remissionem infundatur.

Nego minorem. Nam ut restituatur ille ardor charitatis, sufficit gratia actualis, quæ hominem inordinatè adhærentem rebus temporalibus ab eis revocet, & ad Deum per actum dilectionis convertat.

Probatur tertia pars, nempe quòd gratia actualis necessaria sit ad remissionem peccati venialis: Quia 1. Joan. 1. *Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato*: ergo tam à veniali, quàm à mortali: porro Christi sanguis absque gratiâ non agit. 1. Joan. 2. *Si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem*. Ex Arausicano 2. Can. 4. *Purgamur à peccato per operationem S. Spiritus*, quia ex Salomone. *Præparatur voluntas à Domino*. Et ex Apostolo: *Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Et Can. 7. *Qui dicit per naturæ vigorem bonum aliquod ad æternæ vitæ salutem pertinens nos cogitare, ut expedit, aut eligere posse sine illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti, non intelligit vocem Domini dicentis in Evangelio* Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere*. Nec illud Apostoli: *Non sumus idonei cogitare aliquid à nobis, quasi à nobis*. 2. Cor. 3. Can. 14. *Nullus miser de quantacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia prævenitur*, ut dicitur Psalm. 78. *Citò anticipent nos misericordiæ tuæ, Domine*. Et Psalm. 52. *Deus meus misericordia ejus præveniet me*. Can. 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum. Si quis homo veritatem, & justitiam habet, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut non deficiamus in via*.

Objicies contra primam partem. Veniale peccatum non includit privationem gratiæ, & cum ipsa subsistit; igitur ad illius remissionem non requiritur gratia habitualis.

Distinguo consequens: Non requirit gratiam habitualem per modum causæ formalis, physicæ, aut moralis, concedo: Per modum prærequisitæ dispositionis, nego: nam, ut diximus, ut quis dignus sit consequendæ remissionis peccati venialis quantùm ad reatum culpæ, debet esse acceptus Deo, ac proinde debet esse in statu gratiæ sanctificantis.

Objicies secundò: Peccata venialia remittuntur per Sacramentalia; sed illa ex æquo applicantur tam justis, quàm peccatoribus, ut patet de aqua benedicta, & pane benedicto, qui tam justis, quàm peccatoribus traditur: igitur ad remissionem peccati venialis, non prærequiritur gratia habitualis.

Distinguo minorem: Sacramentalia applicantur tam justis, quàm peccatoribus ex intentione Ecclesiæ in ordine ad remissionem peccati venialis, quasi ex æquo utrisque illa competerent, nego: propter alias utilitates, quas ex ejusmodi Sacramentalium applicatione accipere possunt peccatores, concedo: aspersio enim aquæ benedictæ, v.g. eis prodesse potest ad abigendas, & removendas dæmonum, & maleficorum infestationes.

Objicies tertiò; Peccatum veniale remittitur in inferno; siquidem damnatis relaxatur pœna peccatis venialibus debita: sed damnati nullam habent gratiam habitualem; igitur hæc ad peccati venialis remissionem non prærequiritur.

Distinguo majorem: Remittitur quantùm ad reatum culpæ, nego, quantùm ad reatum pœnæ propter rationes quæst. seq. subjiciendas, concedo.

Objicies quartò; Remissio venialium, quæ fit simul cum remissione mortalium non supponit gratiam habitualem; siquidem hæc non præcedit illam mortalium remissionem: igitur pecca-

torum venialium remissio non requirit necessariò gratiam habitualem.

Distinguo consequent: Non requirit prioritate temporis, & durationis, quia priùs gratia habitualis non debet esse in peccatore, quàm ei peccata dimittantur, concedo: non requirit per exigentiam, & simultaneam existentiam, nego: non potest enim de via ordinaria remitti peccatum, quin adsit gratia habitualis, per quam restituimur in amicitiam Dei, & in jus ad hæreditatem æternam.

Objicies quintò contra ultimam partem; Unum contrarium tollitur per aliud: veniale peccatum est actus naturalis, alicui sæpe naturali virtuti contrarius, ut jocosum mendacium veracitati, excessus in cibo, & potu, temperantiæ.

Nego minorem: In eo quippe statu, quo vivimus ad ordinem gratiæ, gloriæque supernaturalem promovendi; non solùm veniale opponitur naturali perfectioni, sed etiam supernaturali, putà fervori charitatis, & familiaritati cum Deo. Quare tolli non potest, nisi per divinæ charitatis fervorem, & actum supernaturalem, quo familiaritas illa Dei restituatur.

Objicies denique. Veniale peccatum est tantum nimia quędam ad creaturas adhæsio, sed naturaliter, & absque auxiliis gratiæ potest quis tollere hanc nimiam adhæsionem, per actum scilicet amoris Dei, ut creatoris: igitur naturaliter absque divinæ gratiæ auxilio potest quis consequi peccatorum venialium remissionem. Major constat: Non enim peccatum veniale evertit ordinem ad ultimum finem, sed solùm peccator per illud nimis inhæret creaturæ, salvo tali fine. Minor etiam patet: nam in statu naturæ puræ, quem in secundo volumine disp.3. diximus esse possibilem, potuissent esse peccata venialia: in eo autem statu non potuissent elui alio modo, quàm per actum amoris Dei, ut Creatoris.

Nego minorem. Illa enim nimia adhęsio creaturis, & retardatio ab ultimo fine, non solùm est contra virtutem naturalem, sed etiam opponitur alicui perfectioni supernaturali, nimirum fervori charitatis, & familiaritati hominis cum Deo, subindeque tolli non potest, nisi per aliquem charitatis fervorem, aut alterum actum supernaturalem aliquo modo avertentem hominem à creaturis, & convertentem ad Deum: quæ utique conversio fieri non potest, nisi per aliquod auxilium supernaturale. Ad illius probationem dico, *primò* dubium esse, utrum reverà in statu naturæ puræ possent esse quædam peccata venialia, nam status ille talis dicitur, maximè ex eo quòd sit immunis ab omni peccato, & gratiæ auxilio. *Secundò* dico, quod si fortè in eo statu fierent venialia peccata, illa essent diversæ rationis à nostris, eo quòd tunc non fuissent opposita fervori charitatis, & familiaritati hominis cum Deo, sicut ea, quæ modò fiunt in statu naturæ elevatę ad ordinem supernaturalem: ideoque potuissent remitti per amorem naturalem Dei, ut Creatoris, aut per actum cujuscumque virtutis naturalis.

CONCLUSIO TERTIA.

Remittitur peccatum veniale, vel post mortem, vel in instanti mortis intuitu meritorum præcedentium, non autem ratione meriti de novo eliciti. Hæc Conclusio tres habet partes, quarum *prima* est, quòd reverà peccatum veniale quantùm ad reatum culpæ possit remitti in purgatorio, & post mortem, aut in instanti mortis: *Secunda*, quod hæc remissio fiat ratione operis meritorii præcedentis. *Tertia*, quòd non fiat intuitu actus meritorii de novo eliciti.

Prima pars docetur non solùm ab omnibus Theologis, sed etiam à SS. Patribus, illamque expressè tradit Doctor in reportatis *dist.21. qu.1. num.2.* „ In ista quæstione, *inquit*, conclusio est

„ est certa, quod peccatum aliquod potest dimitti post mortem, non tantùm quantùm ad pœnam, quia scilicet pœna illi peccato debita, non fuit hic soluta; sed etiam quantùm ad culpam in se; Quod utique probatur, quia nullus salvabitur cum aliquo peccato; sed existens cum aliquo peccato veniali potest dormire, & dormiendo mori, & similiter potest aliquis venialiter peccare usque ad ultimum instans, quo anima egreditur à corpore. Constat autem, quod sic morienti nunquam fuit dimissum peccatum hoc veniale: igitur vel intraret gloriam sine remissione culpæ talis venialis, vel ibi remittetur ei: at non intrabit gloriam sine remissione talis venialis; quoniam *non intrabit in eam aliquod coinquinatum*. Apoc. 21. ergo ibi remittetur ei.

Eamdem sententiam colligit Magister sententiarum *in* 4. *d.* 21. ex illis verbis Christi, Matth. 12. *Qui dixerit* (verbum) *contra Spiritum sanctum, non dimittur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro*, ex quo, *inquit*, datur intelligi, sicut SS. Doctores tradunt, quòd quædam peccata in futuro dimittentur, quædam enim culpæ in hoc sæculo relaxantur, quædam verò parvæ etiam in futuro, quæ quidem post mortem gravant, sed dimittuntur, si digni sunt, si bonis actibus in hac vita meruerunt, ut dimittantur eis.

Illi autem Doctores sunt maximè SS. Patres, præsertim S. Augustinus de civitate, cap. 24. ubi ait; Neque enim de quibusdam veraciter diceretur, quòd non eis remittatur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, nisi essent, quibus etsi non in isto, tamen remitteretur in futuro. Idem colligit S. Gregorius Magnus lib. 4. dialogi c. 39. ubi expendens præfata S. Matthæi verba, ait; *in qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam verò in futuro posse laxari, quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet: quia de quibusdam conceditur*. Idem docent S. Isidorus lib. de officiis Ecclesiasticis, cap. 18. S. Bernardus serm. 16. in Cantica, &c.

Dices; Nullus justus potest peccare post mortem: ergo nec à reatu peccati surgere. Patet antecedens. Consequentia probatur: *Tum*, quia eadem est ratio de potentia ad peccandum, & resurgendum à peccato: *Tum*, quia facilius est cadere, quàm resurgere: *Tum denique*, quia resurgere à peccato non videtur ei competere, qui non potest mereri, sed qui non potest in aliquo statu cadere non potest etiam mereri: igitur, &c.

Negat consequentiam Doctor in 4. „ dist. 21. qu. 1. num. 11. Intelligendo, *inquit*, resurgere, pro liberari à peccato. Ad primam autem probationem, ait, non esse simile inter posse peccare, & resurgere à peccato: quia peccare est liberè agere, & pro statu viæ (intellige de peccato demeritorio) nam docet Doctor, *in* 2. *dist.* 7. *qu.* 1. damnatos velle peccare, licèt per illud peccatum nihil de novo demereantur: resurgere autem, id est, immunem fieri à peccato, non requirit liberè agere etiam in via; quia vel secundùm primam opinionem, non est nisi solvere pœnam, & hoc est pati eam, vel juxta secundam, non est nisi per merita priùs habita in via, & pro tunc accepta, culpam nunc dimitti.

Ad secundam probationem consequentiæ, ait: Concedo, quòd facilius est cadere, quàm resurgere, prout resurgere dicit actum ordinatum in potestate simpliciter resurgentis: sed sic non accipitur resurgere in ista remissione peccati venialis. *Ad tertiam probationem ait*, falsum supponere, scilicet quod resurgere tunc est per actum voluntatis meritorium, qui tunc insit, sed per actum meritorium, qui prius

priùs infuit in vita, juxta secundam opinionem, vel per nullum actum meritorium, sed tantùm per pati pœnam condignam pro illo peccato secundùm primam opinionem.

Dices secundò: Nullum peccatum mortale post hanc vitam potest remitti: igitur nec veniale Consequentia patet; videtur enim esse eadem ratio mortalis, & venialis, quippe cum dumtaxat differant secundùm magis, & minus.

Negat consequentiam Doctor, nu.12. „ Quia, *inquit*, merita facta in vita „ non possunt acceptari in instanti „ mortis, ut per ea deleatur mortale, „ quia Deus disposuit mortale non delendum, nisi per susceptionem voluntariam Sacramenti, vel per aliquam dispositionem, tanquam per „ meritum de congruo, tunc vel usque „ tunc inhærentem, quando peccatum „ deletur, non sic est in eo, qui discedit in mortali.

Ad probationem consequentiæ respondet, quòd etsi peccatum mortale, „ & veniale, quandoque opponantur „ eidem virtuti, & privent eadem bonitate in genere naturæ, aut moris, „ sed bonitate physica, aut morali, non „ tamen privant eadem bonitate morali Theologica, quia peccatum mortale ex divina ordinatione opponitur gratiæ justificanti, & privat amicitia divina, secus autem est de peccato veniali: non igitur mirum si unum remittatur post mortem, non verò alterum.

Dices tertiò: Peccatum veniale remitti potest per quamcumque pœnam, maximè verò per pœnam mortis: igitur non remanet dimittendum post mortem.

Respondet Doctor, *num.*13. quod potest bene concedi, quod mors voluntariè accepta sit pœna sufficiens pro pœna cujuscumque peccati venialis, & fortè pro magna parte pęnæ debitæ pro mortalibus dimissis. Nec obstat, quod est pœna necessaria: quia aliquis potest necessarium voluntariè acceptare, & sic huic consonat, quod dictum est in secunda opinione, quòd peccatum veniale deleatur in instanti mortis. Unde addit in reportatis *num.ult.* quòd mors posset imponi latroni pro satisfactione „ Sacramentali; Et credo, *inquit*, quod „ si fur illam voluntariè sustineat, tanta posset esse illius Contritio, & displicentia, quod statim evolaret in „ cœlum.

Secundam partem probat Doctor, „ num.8. Quia, *inquit*, qui moritur in „ charitate, etsi post mortem non referantur ipsius opera meritoria ad „ veniale, in quo moritur, dimittendum; nec ipse etiam habeat aliquem „ actum novum meritorium, per quem „ deleatur veniale, tamen illa opera „ prius facta possunt esse à Deo relata „ ad remissionem istius venialis post „ mortem. Quod sic probat: Quia, „ *inquit*, causa impedibilis, dum est „ impedita non ponit effectum, dum „ verò non est impedita, ponit, sed merita istius morientis in charitate, essent causa sufficiens deletionis venialium istius, vel relata ab ipso, vel „ à Deo acceptante in ordine ad istud: „ sunt autem impedita dum iste vivit, „ si semper actu manet in peccato veniali: post mortem verò tunc non „ sunt impedita, quia tunc non contrahit actum peccati venialis: igitur „ per illa delebuntur venialia post „ hanc vitam. hoc est, in instanti separationis animæ. Ex quibus infert „ duo; primum, quòd in instanti mortis remittuntur venialia, quia tunc „ non manet actus peccati venialis, & „ per consequens tunc cessat impedimentum. Aliud, quod omne peccatum veniale morientis in charitate, „ remittitur in hac vita, nisi ille continuet actum peccati venialis usque „ ad mortem, vel ad instans mortis.

Qui-

Quibus omnibus Doctor significat, quod sicut justus per bona opera meretur gloriam, si moriatur in gratia; ita etiam meretur, si decedat cum gratia, ut consequatur veniam suorum levium delictorum, sine qua non potest consequi gloriam, quàm meretur: igitur habet jus ex meritis præcedentibus hujus vitæ, ut post mortem remittantur ei venialia, aut in instanti mortis, si quamdiù vivit, in eis non complaceat.

Tertia denique pars probatur ex illo Eccl. cap. 11. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Quibus significatur, nullum amplius esse locum meriti, vel demeriti post mortem, quod ultrò fatentur omnes Theologi affirmantes statum hujus vitæ esse dumtaxat merito, vel demeritò præfixum. Hinc improbatur sententia S. Thomæ affirmantis qu. 7. de malo art. 11. peccata venialia remitti in purgatorio per actus Contritionis, vel charitatis, quibus anima illa peccata detestatur, & retractat: inde enim sequeretur animas in purgatorio patientes posse adhuc mereri: cujus contrarium docent Theologi communiter.

QUAESTIO TERTIA.

Utrum, remissâ culpâ peccati mortalis, & venialis per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ temporalis, & quomodo hic solvi possit?

N*Otandum primo*: certum esse, quod remissâ culpâ mortali per pœnitentiam, semper etiam remittatur reatus, seu obligatio ad pœnam æternam luendam: siquidem nunquam de via ordinaria remittitur mortalis culpa, quin infundatur gratia sanctificans, per quam homo justificatur: *Ipsa autem justificatio* (inquit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 7.) *non est sola peccatorum remissio: sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum; unde homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundùm spem vitæ æternæ.* Repugnat autem, saltem de lege ordinaria, ut aliquis fit hæres regni cœlestis, & simul addictus pœnæ æternæ; alioquin simul esset dignus vita, & morte æternâ: ac subinde repugnat pariter, quod remissâ per pœnitentiam culpâ peccati mortalis, remaneat in justificato reatus pœnæ æternæ.

Notandum secundò, controversiam moveri inter Catholicos, & Hæreticos utrùm remissâ per pœnitentiam culpâ tam mortali, quàm veniali supersit aliqua obligatio ad luendam pœnam temporalem. Affirmant omnes Catholici Doctores cum Concilio Trident. *ibidem c. 14.* ubi asserens peccatores rursus justificari posse per pœnitentiam, *quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam SS. Patres aptè nuncuparunt*: subdit illa peccata solvi posse per debitâ satisfactionem subeundam. *Non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto, unà cum culpa remittitur; sed pro pœna temporali, quæ, ut sacræ litteræ docent, non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt ingrati, Spiritum S. contristaverunt, &c.*

Verum negativam partem tuentur hæretici hujus temporis, maximè Calvinistæ cum nefario suo Antesignano; qui *lib. 3. Instit. cap. 4. num. 25.* ubi præmisit sententiam Catholicorum, de debita pro remissis peccatis solutione, subdit impudenter; *Talibus mendaciis oppono gratuitam peccatorum remissionem, qua nihil in Scriptura clarius prædicatur, quid enim est remissio: nisi meræ liberalitatis donum? Non enim remittere dicitur creditor, qui antapochâ testatur sibi numeratam pecuniam; sed qui nulla solutione ultro sua beneficentia nomen expungit: cur deinde gratis additur, nisi ad tollendam omnem satisfactionis*

nis opinionem? qua igitur confidentia suas satisfactiones adhuc erigunt, quæ tam valido fulmine prosternuntur?

Notandum tertiò, triplicem esse Doctorum sententiam circa pœnam peccato veniali debitam. Quidam enim cum Alensi 2.*part.qu.*124. *memb*.9. volunt ipsi deberi per se pœnam æternam; per accidens verò temporalem: Aliqui verò cum Angelico Doctore 1o2 *qu*.87. *art*.5. & Seraphico *in* 2. *dist*.42. *art*.2.*quæst*.2. affirmant deberi pœnam temporalem per se: æternam vero per accidens, quando videlicet aliquis decedit cum peccato mortali, & veniali, inde enim fit ut peccatum veniale junctum mortali perpetuò puniatur, quia in inferno nulla est redemptio. At subtilis Doctor, *dist*.21.*num*.6. expugnatâ utraque præmissa sententia contendit nec per se, nec per accidens pœnam æternam esse veniali peccato debitam. Duo itaque hic sunt statuenda. *Primum*, quod remisso reatu culpæ adhuc ut plurimum superfit pœna temporalis per satisfactionem exolvenda. *Secundum*, quòd peccatum veniale non sit puniendum pœnâ æternâ.

CONCLUSIO PRIMA.

DImisso *per pœnitentiam reatu culpæ peccati tam mortalis, quàm venialis, remanet in pœnitente sæpè sæpiùs reatus pœnæ temporalis*. Hæc est de fide determinata in Concilio Florentino in Decreto Eugenii, ubi decernitur tertiam pœnitentiæ partem esse satisfactionem pro peccatis secundùm arbitrium Sacerdotis, quæ præcipuè fit per orationes, jejunia, & eleemosynas: ac subinde supponit aliquam pœnam remissâ culpâ esse superstitem. Apertissimè eam definit Tridentinum sess.6. Can.130. *Si quis post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exolvendæ, vel in hoc sæculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere possit, anathema sit*. Unde sess.14.cap.8. *Sancta Synodus declarat, falsum omnino esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur: perspicua enim & illustria in sacris Litteris exempla reperiuntur, quibus præter divinam Traditionem hic error, quàm manifestissimè revincitur*. Hæc autem divina oracula, quibus ejusmodi veritas confirmatur, repetuntur præcipuè ex cap.32. Exodi, ubi Israelitis in adorationem aurei vituli lapsis Deus peccatum ad preces Moysis remittit; nam ibidem dicitur: *Placatus est Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adversus populum suum*. Nihilominus ibidem dicitur, Deum reservasse pœnam infligendam isti populo propter illam noxam; subditur enim: *In die ultionis visitabo, & hoc ob peccatum eorum: percussit ergo populum Dominus pro reatu vituli, quem fecerat Aaron*.

Similiter *num*.13.& 14. iisdem Israelitis in peccatum murmuris lapsis intercedente Moyse pepercit Deus, ait enim; *Dimisi juxta verbum tuum*: attamen omnibus, qui ex Ægypto fuerant egressi, reservatur ultio, subditur enim. *Attamen omnes homines, qui viderunt Majestatem meam, & signa, quæ feci in Ægypto, & in solitudine, & tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram, pro qua juravi Patribus eorum, nec quisquam ex illis, qui detraxit mihi; intuebitur eam*. Unde Psal.94: *Quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam?* Eadem pœna ibidem cap.20. decernitur contra Moysen, & Aaron, ob eorum peccatum ad aquas contradictionis: legimus enim; *Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis*. Et infrà; *Pergat Aaron ad populos suos: non*

non enim intrabit terram, quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Et statim mors ejus ibi describitur: Moysi verò Deuter. 32. dicit Deus. *Ascende in montem istum Abarim, id est, transitum, in montem Nebo... quem conscendens jungeris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor: & appositus populis suis, quia prævaricati estis contra me ad aquas contradictionis in Cades deserti Sin: & non sanctificastis me inter filios Israel: è contrà videbis terram, & non ingredieris in eam, quam dabo filiis Israel.* Certum est autem, quod illius peccati veniam obtinuerunt Moyses, & Aaron; *Absit enim* (inquit Augustinus lib. 16. contra Faustum cap. 16.) *ut credamus Moysen esse alienatum, qui cum S. Elia meruit clarificato Christo assistere.*

Patet eadem veritas ex 2. *Regum c.* 12. ubi Davidi pœnitenti remittit Deus peccatum adulterii cum Bersabea, & homicidii Uriæ; cùm enim dixisset David ad Nathan Prophetam: *Peccavi Domino*: statim reposuit Nathan: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris*: quibus verbis sine dubio totam peccati culpam remisit Deus; unde S. Ambrosius in priori apologia Davidis, cap. 2. ait: *Dominum dolor intimi movit affectûs, ut Nathan diceret; quemadmodum pœnituit te, & Dominus abstulit peccatum tuum: maturitas itaque veniæ profundam Regis fuisse Pœnitentiam declaravit, quæ tanti erroris offensam traduxerit.* Nihilominus ejusmodi criminum temporalem pœnam luit David morte filii ex adulterio suscepti; nam ibidem Nathan ait: *Veruntamen quia blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur.* Quibus verbis significat Davidem fuisse punitum non tantùm ut caveret in futurum, vel ad terrorem aliorum, vel ad virtutis, & patientiæ exercitium, ut comminiscuntur hæretici, sed propter peccatum, & scandalum datum: inferre autem pęnam peccatori, quia peccavit, est propriè punire peccatum, & non solùm infligere pęnas medicinales: unde S. Augustinus in Psal. 50. ait; *Veritatem dilexisti, id est: impunita etiam eorum, quibus ignoscis, non reliquisti.*

Ut hæc divina testimonia elevet Calvinus, reponit *num.* 31. & 32. Deum equidem interdum dimisso reatu culpæ pęnam peccatori justificato infligere, non in vindictam, sed in emendationem. Duplex enim, distinguendum est judicium, unum vindictæ, alterum castigationis: Porrò (*inquit*) judicio vindictæ sic intelligendus est Deus inimi-
„ cos suos ulcisci, ut iram adversus il-
„ los suam exerceat, confundat, dis-
„ sipet, in nihilum redigat. Id ergo sit
„ nobis propriè Dei vindicta, ubi puni-
„ tio cum ejus indignatione conjun-
„ cta est. Judicio castigationis non ita
„ sævit ut irascatur: nec vindicat ut
„ perdat, vel fulminet ad interitum.
„ Unde non est supplicium propriè aut
„ vindicta, sed correctio, & admonitio.
„ Alterum judicis est, alterum patris.
„ Judex enim cùm facinorosum punit,
„ in ipsum delictum animadvertit, &
„ de facinore ipso pęnam expedit. Pa-
„ ter cùm filium severiùs corrigit, non
„ hoc agit ut vindicet aut mulctet, sed
„ magis ut doceat, & cautiorem in po-
„ sterùm reddat. Paulò diversâ simili-
„ tudine Chrysostomus alicubi utitur,
„ quæ tamen eodem recidit. Verbera-
„ tur, *inquit*, filius: verberatur, & fa-
„ mulus: sed hic ut servus, quia pecca-
„ vit, punitur: ille verò, ut liber, & fi-
„ lius disciplinâ indigens, castigatur.
„ Hinc correptio in probationem, &
„ emendationem cedit; illi in flagella,
„ & pœnas. Ut breviter & expeditè
„ rem notam teneamus, hæc ex dua-
„ bus statuatur prima distinctio. Ubi-
„ cumque pœna est ad ultionem, ibi
„ maledictio & ira Dei se exerit, quam
sem-

„ semper à fidelibus continet.Castiga-
„ tio contrà, & Dei benedictio est, &
„ amoris habet testimonium, ut docet
„ Scriptura. Hoc discrimen satis Dei
„ verbo passim notatur.Quidquid enim
„ afflictionum in præsenti vita susti-
„ nent impii, nobis depingitur, seu
„ quoddam inferorum atrium: unde
„ ęternam suam damnationem eminùs
„ jam prospiciunt: tantùmque abest,
„ ut inde emendentur,aut fructum ali-
„ quem percipiant, ut potius talibus
„ præludiis ad dirissimam,quæ tandem
„ eos manet, gehennam apparentur.

Verùm hæc Calvini responsio mera est elusio,& illusio; quàm enim perversè, & præposterè divinam Scripturam interpretetur, apparet ex præfatis divinis oraculis, quibus apertissimis verbis significatur Deum plagas, & calamitates hominibus jam in gratiam receptis inferre in vindictam, & ultionem dimissorum criminum; non autem in solam emendationem: & patientiæ exercitium. Hujus veritatitis nulla quidem proferri potest ratio à priori, quippe cùm hoc pendeat ex sola ordinatione Dei, qui sicut pęnam æternam unà cum mortali culpa gratis semper remittit: ita posset, si vellet semper omnem pęnam remittere. Varias tamen congruentias hujus divinæ ordinationis proferunt SS.Patres. *Primo* quidem,ut peccati gravitas magis innotesceret, & ab offensa timore pęnæ induendæ peccator removeretur. Quam utique rationem subministrat S.Aug. Tract.124. in Joan.dicens: *Ne culpa putaretur parva,si cum ea finiretur, & pœna; prolixiorem voluit esse pœnam, quàm culpam, temporaliter enim detinet pœnam; quem jam reum ad damnationem non detinet culpa.*

Secundò, ut debitam Deo satisfactionem peccator exolveret,intelligeretque quàm benigna fuisset Dei misericordia pœnam æternam condonando. Quod utique luculenter explicat S. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap.67.ubi ait. Quando correptus (David) per Prophetam, dixit: *Peccavi*, continuò
„ adhuc verbum audire meruit, quòd
„ receperit veniam: ad quam rem, nisi
„ ad sempiternam salutem? Neque
„ enim prætermissa est in illo secun-
„ dùm Dei comminationem, flagelli
„ paterni disciplina; ut, & confessus in
„ æternum liberaretur, & afflictus
„ temporaliter plecteretur. Haud verò
„ mediocre fidei robur fuit, aut parùm
„ mitis, & obedientis animi indicium,
„ cùm audisset à Propheta, quòd sibi
„ Deus ignovisset, & tamen quæ fue-
„ rat comminatus, consequenter eve-
„ nissent, non se dicere deceptum esse
„ Prophetę mendacio, nec murmurare
„ adversus Deum, quasi falsam pecca-
„ torum indulgentiam esse pronuntia-
„ verit; intelligebat enim vir altè san-
„ ctus, & non contra Deum, sed ad
„ Deum elevans animam suam, nisi
„ Deus esset confitenti, pænitentique
„ propitius, quantùm pęnarum æter-
„ narum ejus essent digna peccata,pro
„ quibus cum temporalibus emenda-
„ tionibus ure-etur; videbat erga se,&
„ manere veniam, & non negligi di-
„ sciplinam.

Tertiò, ad frænandam peccandi licentiam, quæ certè longè major esset, unà si cum culpa omnis pœna relaxaretur. Quam utique rationem profert S. Chrysostomus homil.de Pęnitentia,dicens: *Ne peccantes, & inulti maneutes efficeremur deteriores; non remisit nobis supplicium, sed vidit hoc manifestè, quòd peccatis ipsis non minùs damnosum sit, non puniri; & propter hoc imponit pœnam.*

Quartò,decens erat,ut vitiosos habitus malè vivendo contractos, per contrarios actus tolleremus: id autem fieri non poterat efficaciùs, quàm pœnam temporalem luendo: Unde S. Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remiss.cap 34.*Propter hoc*,inquit,*Adam eje-*

ejectum de Paradiso contra Eden habitavit; id est, contra sedem deliciarum; ut significaret quod in laboribus qui sunt deliciis contrarii erudienda esset caro peccati, quæ in deliciis obedientiam non servavit.

Denique, conveniens erat, ut esset quædam proportio membrorum cum capite. Cùm igitur Christus pro nostris peccatis acerbissimos cruciatus temporales subierit, pari ratione decebat, ut pro ejusmodi peccatis pœnam aliquam pateremur.

Has omnes rationes disertissimè explicat Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 8. his verbis: *Sanæ, & divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter à Deo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui semel à peccati, & dæmonis servitute liberati in acceptò Spiritûs S. donô, scientes templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidaverint. Et divinam clementiam docet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione acceptà, peccata leviora putantes, veluti injurii, & contumeliosi Spiritui sancto, in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quasi frænô quôdam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque, & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus malè vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt.... Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur.*

Objiciunt primò Hæretici, Deus Ezechielis 18. testatur se penitus obliturum peccatorum ejus, qui pœnitentiam egerit, *Omnium*, inquit, *iniquitatum ejus non recordabor*. Similiter cap. 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab iniquitate sua*. Quibus concinit Apostolus ad Rom. 8. *Nihil ergo nunc damnationis est in iis, qui sunt in Christo Jesu*: Sed Deus haud dubiè iniquitatum peccatoris recordaretur, ipsaque impietas noceret impio, & aliquid superesset damnationis in iis, qui sunt in Christo Jesu, si dimissa culpa superesset luenda pœna temporalis: igitur remisso reatu culpæ, nullus pœnæ luendus reatus permanet.

Nego minorem, & ad duo priora Scripturæ loca dico, quòd ut iniquitatum peccatoris obliviscatur Deus, satis est, ut eum in suam amicitiam recipiat, & ei pœnam æternam condonet, sic enim Deus oblitus est perduellionis Adę, quia Sapientiæ 10. dicitur eum de delicto eduxisse: & tamen ei reservavit, & posteris pœnam mortis, *Num.* 10. Mariam Moysis sororem, ad ejus orationem absolvit à peccato murmuris, & tamen eam extra castra septem diebus separari jussit. Similiter 3. *Reg.* 13. Vir Dei seu Propheta Domini propter inobedientiam occisus est à leone; videtur tamen anteà, peccati veniam obtinuisse pęnitendo: nam in argumentum sanctitatis illius, leo nec ejus cadaver, nec asinum attigit: Et alius Propheta senex, qui prædixerat ei mortem istam in Bethel, corpus ejus in suum intulit sepulchrum, & planxit eum, & moriens propè ipsum sepeliri voluit.

Respondeo secundò, Prophetam in illis oraculis comparationem instituere inter justum, & impium in ordine ad vitam æternam; unde eorum sensus est, quòd quemadmodum si justus avertit se à justitia sua, ipsa ei non proderit ad fœlicitatem æternam; ita quòd Deus illius videatur oblivisci; sic peccator, dum agit Pœnitentiam, cùm per restitutam gratiam habitualem obtineat jus ad vitam æternam, Deus non vide-

tut recordari illius iniquitatis, nec ipsa ei nocebit in ordine ad beatitudinem obtinendam: quanquam debitor remaneat pœnæ temporalis luendæ.

Ad textum Apostoli dico, quòd licèt remissà per Pœnitentiam culpâ, & pœnæ æternæ reatu, perseveret aliquando reatus pęnæ temporalis, nihil tamen damnationis est in justificatis; tantùm enim abest, ut ipsa pœna temporalis luenda dicat ordinem ad damnationem; imò ab ea revocat; siquidem peccandi licentiam cohibet, & peccatorem cautiorem efficit, ne rursus in peccatum præceps ruat.

Vrget Calvinus proferens alia Scripturæ testimonia, quibus Deus dicitur nullam amplius habere rationem peccatorum semel dimissorum, illaque projicere post tergum, Isaiæ 38. delere instar nubis: *Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua*. Ea projicere, & deponere in profundum maris, ut illud Micheæ 7. *Deponet iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata nostra*. Tandem illa non imputare, & tecta habere, ut illud Psal. 31. *Beati quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Unde colligit, si punit Deus peccata, imputat: si vindicat, recordatur: si ad judicium vocat, tecta non habet: si examinat, post tergum non projecit: si inspicit non obliteravit instar nebulæ: si ventilat, non projecit in profundum maris. Atque, inquit in hunc modum interpretatur Augustinus in Psal. 52. scribens: *Si texit peccata Deus, noluit advertere: si noluit advertere, noluit animadvertere: si noluit animadvertere, noluit punire, noluit agnoscere, maluit ignoscere*.

Respondeo perperam, & insulsè hæc ab eo in sui erroris patrocinium advocari; enimverò his, aut similibus oraculis nihil aliud significat Deus, quàm quòd ita ad intuitum Pœnitentiæ peccata dimittat, ut illa amplius non revocet in conspectum, & memoriam ad damnationem peccatoris, necnon ad reatum culpæ, & pęnæ æternæ: quod ultrò fatemur.

Objiciunt secundò: Remissio peccatorum fit in Pœnitentia per virtutem, & meritum Passionis Christi, ut; testatur Apostolus ad Roman. 3. dicens: *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum*: Sed Christus in sua Passione plenissimam satisfactionem exhibuit pro omnibus peccatis, non tantùm pro reatu culpæ, sed etiam pro pœnis omnibus peccato debitis: igitur superfluit quælibet nostra satisfactio: Nam, inquit Calvinus num. 30. Quid, quæso, nobis præstitisset Christus, si adhuc pro peccatis pœna exigeretur? Nam cùm dicimus eum pertulisse omnia peccata nostra in corpore suo super lignum, non aliud significamus, quàm defunctum pœnâ, & vindictâ, quæ peccatis nostris debebatur.

Distinguo minorem: Plenissimam satisfactionem exhibuit, & sufficientem remissionẽ omnium peccatorum, quoad culpas, & pęnas, secundum dignitatem, & virtutem, concedo: Christi enim meritum valet ad exolvendum omnem reatum cujuslibet peccati: quoad applicationem, & modum, quo ab homine participatur, subdistinguo: Plenissimam satisfactionem exhibuit quantùm ad modum applicationis aliquando, ut fit per Baptismum, & Martyrium, concedo; baptizatus enim participat totaliter virtutem Christi Passionis, utpote per aquam, & Spiritum Christo commoriens peccatis, & in Ipso regeneratus ad vitam æternam. Idem, proportione servatâ, dicendum de Martyrio: semper & per ordinariam ejusmodi Passionis applicationem, qualis fit in Pęnitentia, nego: Christus equidem satisfecit pro nobis ut causa universalis applicanda singulis per propriam coope-

pe-

perationem, & juxta mensuram illius cooperationis, maximè in pęnitentia: modus autem proportionatus liberæ naturæ est, ut, sicut liberè, & propriâ voluntate deliquit, peccando actualiter; ita liberè sibi applicet causam satisfactionis, & remissionis peccati.

Objiciunt tertiò: Remota causa removetur effectus: sed reatus culpæ est causa reatus pęnæ; ideo enim aliquis pęna dignus est, quia culpam commisit: igitur sublato reatu culpæ per Pœnitentiam, aufertur etiam reatus pęnæ.

Distinguo majorem: Si causa illa sit reverà causa rei secundùm esse, & conservari, qualis est forma respectu compositi, putà anima ratio ialis respectu hominis, concedo: si tantùm sit causa secundùm fieri, ut Architectus est causa ædificii: & simili modo distincta minore, nego consequentiam, nam reatus culpæ est quidem causa reatus pęnæ ut fiat; non verò ut conservetur: quare moralis pœna manere potest remota culpa, sicut ædificium subsistit mortuo Architecto.

Objiciunt quartò: Omnes pęnæ, quas Justi patiuntur, sunt exercitationes virtutis, & eorum certamina; non autem satisfactiones pro peccato, ut docet S. Augustinus in Psal. 138. *Flagellat nos*, inquit, *in istis languoribus, & eruit nos. Tota ista miseria generis humani, in qua gemit mundus, dolor medicinalis est, non sententia pœnalis*. Et lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione, cùm dixisset cap. 33. reverà Deum homines à peccatis mundatos adhuc ex Dei damnari ad pęnam, quod probat exemplo Adami manducantis panem in sudore vultus, & Evæ filios suos in dolore parientis, subdit cap. 34. *Ante remissionem esse illa supplicia peccatorum, post remissionem autem certamina, exercitationesque justorum*: igitur pęnæ à justis luendæ post remissa peccata non sunt satisfactoriæ, sed dumtaxat vel medicinales, vel æternæ vitæ meritoriæ.

Nego consequentiam, & ad antecedens dico, quòd quanquam ibi S. Augustinus non meminerit satisfactionis; attamen alibi pluries docet, pęnas assumptas, non solùm esse exercitationes justorum, sed etiam satisfactiones: Sic lib. 13. de Civitate Dei cap. 6. ait: *Quidquid illud est in morientibus, quod cum gravi sensu adimit sensum, piè fideliterque tolerando, auget meritum patientiæ, non aufert vocabulum pœnæ: ita cùm ex hominis primi perpetua propagine, procul dubio sit mors nascentis pęna; si pro pietate, justitiaque pendatur, fit gloria renascentis: & cùm sit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato*: Idcirco autem humani generis miserias, & calamitates, dicit magis esse dolorem medicinalem, quàm sententiam pęnalem; quia cùm dolor medecinæ tendat in bonum ægroti; sententia autem pęnalis à judice lata in malum, & detrimentum damnati; idcirco calamitates illæ dicuntur medicinales, quia per eas homo Deo satisfaciens sibi viam parat ad fœlicitatem æternam; ac subinde illæ cedunt in bonum, non in damnum patientis.

Urgent: Calamitates illæ non possunt esse satisfactoriæ, nisi infligantur sub ratione pęnæ: sed ita non est, nisi dumtaxat materialiter; quippe cùm tam peccatoribus, quàm justificatis, ac innocentibus, à Deo tribuantur; calamitates autem respectu innocentium, & eorum quibus donatus est uterque reatus pęnæ, & culpæ, non possunt habere rationem pęnæ, & supplicii: igitur, &c.

Distinguo minorem: Si calamitates illæ non infligantur ob culpam, concedo: si sic, nego: certum est autem ejusmodi calamitates hominibus justificatis à Deo præscribi ob eorum peccata remissa, ut etiam fatetur Calvinus ipsis justis tribuens illud Psalmi 89. *Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*: at animadverso, virgæ, verbera, pęnas propriè dictas

significant, ac subinde volens nolens Calvinus cogitur admittere pęnam, ultionem, ac vindictam esse adhuc peccato remisso superstitem.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Eccato veniali non debetur pœna æterna per se, nec per accidens.* Hęc est Doctoris loco sup. laudato n.6. „ ubi ait: Dico ergo, quòd peccato „ veniali, sive hic puniendo, sive in „ inferno, sive alibi, non debetur nisi „ pęna temporalis, nec per se, nec per „ accidens: quia secundùm se est talis „ offensa, quæ secundùm se punitur „ per temporalem pęnam sufficientem. „ Nec est inconveniens pęnam debitam veniali habere terminum in inferno: quia & verè pęnitens primò, „ & partem Pœnitentiæ impositæ explens, & ante totam expletam recidivans in mortale, & in illo mortali „ decedens pro parte Pęnitentiæ residua explenda solvet pęnam in inferno: sed non nisi temporalem; quia „ ex quo in remissione peccatorum „ priori commutabatur debitum pęnæ „ æternæ in debitum pęnæ temporalis, nunquam iste est debitor pro illis, nisi pęnæ temporalis, & per consequens pęna totali soluta, erit liber „ ab istis. Non tamen in inferno est „ redemptio illius, scilicet peccati, pro „ quo iste est damnatus; quia pro illo „ debitum pęnæ æternæ nunquam „ fuit commutatum in debitum pęnæ „ temporalis: & ideo semper manet „ illud debitum, si nunquam potest „ esse illa pęna tota soluta.

Quibus verbis Doctor constanter affirmat pęnam veniali peccato debitam non esse æternam nec per se, nec per accidens, sed determinari ex natura sua, & finiri completo passionis, seu satispassionis termino. Quod utique probat ex receptissimo apud Theologos axiomate, nempe quòd *Deus semper punit citra condignum, & præmiat ultra condignum*: Sed peccato veniali ex natura sua sola debetur pęna temporalis; quia, inquit num.3. Cum charitate non stat debitum pęnæ æternæ. Nam si cum charitate staret obligatio ad pęnam æternam luendam, simul aliquis esset dignus vita æterna, & pęna æterna; siquidem quisquis habet charitatem dignus est vita æterna: quod utique implicat; nullus enim potest esse debitor pęnæ pro illo instanti, pro quo est ordinatus ad gloriam: quia tunc posset stare gloria, & pęna aliqua: sed cum charitate stat peccatum veniale, non tantùm deletum post actum, sed etiam actualiter commissum, ut probat Doctor *num.4.* Quia, *inquit*, peccatum „ mortale excedit improportionabiliter in ratione malitię quodlibet peccatum veniale: infinita enim venialia si essent, non æquarentur uni „ mortali in ratione offensæ; quia nec „ omnia illa averterent à fine ultimo, „ sicut unum mortale: ac subinde pęna secundum justitiam correspondens mortali peccato, improportionabiliter, & in infinitum excedit „ pęnam debitam veniali; non quidem „ secundùm intensionem: quia qualibet pęna secundùm intensionem: „ finitè excedit, vel exceditur ab alia: „ ergo excedit secundùm extensionem „ & durationem; & consequenter non „ debetur veniali pęna æterna.

„ *Confirmat* Doctor num.5. Esto, *inquit*, quòd simpliciter secundùm rigorem Deus puniret usque ad condignum, omnino injustum esset pęnam æternam infligere pro illo, cui „ secundùm se debetur pęna temporalis: sed peccato veniali sola temporalis pęna debetur; quippe cùm ejus „ malitia longè minor sit, quàm peccati mortalis; ac subinde minori pęna est plectenda. Nec obstat quòd „ conjungatur cum mortali. Quantumcumque enim conjungatur alteri, *inquit* Doctor, hoc non facit istud „ in infinitam exire gravitatem, & genus

„ nus culpæ venialis: ergò, nec justè „ ipsi correspondet pęna in infinitum „ excedens.

Reponunt Thomistæ cum Cajetano, quòd peccato veniali per se non debeatur alia pœna, quàm temporalis, sed per accidens deberi pęnam æternam, ex conditione subjecti, & ex ejus conjunctione cum mortali: Quia, inquiunt, peccatum veniale non judicatur in damnando seorsim, sed conjunctim cum mortali, cui debetur pęna æterna; ac proinde cùm subjectum, nempe homo damnatus destinetur ad pęnam ęternam luendam ratione peccati mortalis, easdem etiam luere debet ratione venialis.

Verùm contrà: Dignitas pęnæ, seu reatus, non oritur ex conditione subjecti, sed dumtaxat ex prævaricatione legis, & præcepti: igitur peccatum ex se veniale ex statu, & conditione subjecti, non meretur pęnam æternam.

Reponunt secundò, non deberi quidem pœnam æternam peccato veniali, ratione subjecti solitariè sumpti, sed quatenus est in subjecto habente etiam peccatum mortale; ac proinde meretur pęnam æternam ex conjunctione, & concomitantia cùm mortali.

Verùm contrà subtiliter urget Hiquæus: Nihil, *inquit*, infert novum debitum pœnæ, quod non aggravat peccatum in ratione peccati: quia peccato, quà peccatum est, commensuratur pęna,& debitum ejus: sed peccatum mortale, propter quod damnatur quis ad infernum, & pęnam perpetuam, neque est circumstantia peccati venialis, aut faciens ullo modo ad malitiam ejus: ergo, &c. Probatur subsumptum, quia peccatum mortale potest esse disparatum, & multis annis præcessisse veniale, aut subsequi sine ullo ordine unius ad alterum: in esse, operari, cognitione, intentione, ut manifestum est: nihil autem aggravat malitiam, nisi quod est circumstantia operis, materiæ, aut operandi; ergo neque pęna aggravatur: sed veniali ex ordinatione legis, & natura sua debetur sola pęna temporalis, & terminabilis: ergo, &c.

Confirmatur. Pęna debita veniali temporalis in hac vita non augetur ex conjunctione ad mortale in hac vita: ergo neque pęna eadem augetur in altera vita ex consortio ad idem. Consequentia manifesta ex paritate. Antecedens sine controversia. *Confirmatur* secundò, quia pęna venialis quoad intensionem in inferno non crescit: ergo neque quoad durationem. Consequentia patet, quia non videtur ratio cur magis crescat extensivè, quàm intensivè, sive consideretur in ordine ad subjectum, sive in ordine ad vindicativam justitiam Dei, quæ lege expressa est: nam sicut ex justitia pęna debita veniali secundùm intensionem est levis respectivè ad pęnam mortalis (sicut ipsa culpa levis est) ita ut quicumque excessus ultra terminum statutum esset gravis, & non secundùm justitiam; ita etiam terminum habet pęna eadem secundùm durationem, ut spectatà lege,& secundùm se sit temporalis: ergo ex conjunctione cum mortali in inferno non protrahitur ultra illum terminum durationis, sicut nec intenditur ultra terminum proportionatum. *Ita Hiquæus.*

Objicies primò: Quodcumque peccatum est offensa Dei: sed omnis Dei offensa meretur pęnam æternam: *Tum* quia omnis offensa Dei meretur annihilationem: ergo à fortiori digna est pęna æterna, quæ longè minus malum est, quàm annihilatio: *Tum* quia peccatum commissum contra Deum, offendit personam infinitam; ac subinde habet malitiam infinitam, & consequenter dignum est pęna æterna.

Nego minorem, nec-non & duas illius probationes, quæ omnino falsæ sunt. Prima quidem: non enim offensa Dei meretur annihilationem, nisi quatenus avertit ab ultimo fine; qui enim sese re-

removet à Deo omnium entium principio, meretur abire in nihilum: hæc autem aversio non fit per veniale, sed dumtaxat per mortale. Secunda pariter probatio deficit; quippe, ut diximus agendo de peccati gravitate, neque etiam ipsum mortale peccatum est infinitæ malitiæ; quia dignitas, aut malitia non sumitur absolutè à persona offensa, aut objecto in quod tendit quantùm ad qualitatem, sed etiam ex modo, quo attingunt objectum, qui utique modus, sicut & potentia, à quibus actus peccaminosi eliciuntur, finita sunt.

Objicies secundò: Quamdiu manet culpa, semper remanet pęna; quia reatus pęnæ dicit inseparabilem connexionem cum culpa; siquidem statuitur contra inordinationem culpæ: sed reatus culpæ semper manet in inferno: igitur etiam remanet pęna luenda.

Nego majorem, & illius probationem distinguo: inseparabilis est connexio pęnæ cum culpa *in fieri*; ita quòd nemini debeat infligi pęna in ultionem, nisi propter pęnam admissam, concedo: in *facto esse nego*: Nec enim pęna luenda semper pręsupponit culpam præsentem in eo, qui pęnam luit. Nam plerumque subditi, & filii plectuntur pro peccatis Principum, & Parentum, licèt ipsi prorsus innocentes sint.

Insuper, peccatis etiam remissis per Pęnitentiam virtutem, aut Sacramentum, plerumque debetur pęna temporalis in satisfactione: igitur non est talis connexio in facto esse inter pęnam, & culpam, neque ex natura rei, neque secundùm exigentiam justitiæ punitivæ, si pęna sit terminabilis ex lege, sicut est pęna tẽporalis debita peccato mortali remisso, & veniali etiã perseveranti.

Vrgebis: Damnati non tantùm permanent in peccato veniali præterito, & in facto esse; sed etiam de novo in eo sibi complacent; adeoque continuò actualiter peccant: igitur continuò debent pęnam luere. Probatur consequentia authoritate S.Fulgentii lib. de fide ad Petrum, ubi loquens de damnatione dæmonum, ait: *Pars itaque Angelorum, quæ solo bono beata, fuit voluntaria prorsus aversione discessit, equitatis supernæ judicio initium suæ damnationis, in ipsa aversione voluntatis invenit: ut non aliud esset incipere jam puniri, quàm illius beatifici boni dilectione destitui; quam Deus in æterno sic totam præcepit remanere supplicio, ut etiam ignem ei æternum præpararet: in quo omnes illi prævaricatores Angeli, nec malâ possent unquam voluntate carere, nec pæna; sed permanente in eis injustæ aversionis malo, permanet etiam justæ retributionis æterna damnatio*. Quibus verbis significat, idcircò malos Angelos continuò puniri, quia continuam habent perversam voluntatem.

Respondeo primò, non constare, utrum damnati habeant novam complacentiam in peccato veniali præterito; hoc enim videtur moraliter impossibile, maximè si sint multa peccata: quoniam intellectus, & voluntas in illis urgentibus pęnis vix possunt ad illa attendere.

Dico secundò, quòd etsi remaneat illa complacentia, non tamen damnatus propterea meretur novam pęnam, ut docet Doctor in 2. dist.7.qu.1. ubi ait:
„ Sicut præmium substantiale in primo instanti, in quo aliquis Angelus est beatus, est determinatum: nec ex tunc crescit, quia actus boni, qui sequuntur, non sunt meritorii, licèt sint boni; ita etiam in Angelo damnato, in primo instanti suæ damnationis determinatur ad certam pœnam, quæ non crescit intensivè; nec tamen erunt mali actus ejus, quos elicit, impuniti, sicut nec boni Angeli boni actus erunt irremunerati; illi quidem boni actus includuntur in primo actu, quia procedunt ex perfectione actus beatifici; sed quantùm ad accidentale præmium, quod possunt

„ sunt habere, quilibet actus est sibi „ præmium: ita etiam isti mali actus, „ quos elicit damnatus, includuntur „ in prima pęna, sibi certitudinaliter „ determinata, & quilibet, sicut posset „ habere pęnam accidentalem, & pro- „ priam, habet seipsum pro pœna. „ Jussisti Domine, (inquit Augustinus „ lib. confessionum) & ita est, ut sibi sit „ pœna omnis peccator (Textus ge- „ nuinus: jussisti, & sic est, ut pęna sua „ sibi sit omnis inordinatus animus „ lib. 1. Confess. cap.) Potissima enim „ & maxima pęna est privatio maximi „ boni; qualis est formaliter in actu „ malò, malitia culpæ peccatorem „ avertente à Deo (loquitur de actu „ mortali:) Crescet ergo pęna eorum „ in infinitum extensivè, sicut & mali- „ tia, & neutrum intensivè.

„ *Et si objicias*, quòd secundum ma- „ lum est actus demeritorius: ergo „ correspondet sibi propria pœna.

„ *Respondeo*, etsi concedi possit esse „ culpa, non tamen propriè demerito- „ ria; quia non elicitur à viatore, cu- „ jus solius est mereri, & demereri, qui „ magis propriè potest dici esse actus „ damnatorius, sive damnati: sicut ex „ alia parte actus Beati, licèt sit acce- „ ptabilis Deo, non tamen propriè est „ meritorius, sed magis actus beatifi- „ cus, vel actus Beati, vel ex beatitu- „ dine procedens. Huc usque Do- ctor.

Esto itaque damnatus continuò peccet, non tantùm mortaliter, sed etiam venialiter per complacentiam in peccatis venialibus præteritis; dico per hanc complacentiam non mereri novam aliquam pęnam; sed, si ita velis, hæc complacentia seipsam habet pro pœna, & illa pęna est ęterna, si peccatum est ęternum. Verùm de hac pęna non intelligitur nostra assertio, sed tantùm de ea, quæ distinguitur à reatu culpæ, & propter illum infertur; quæ utique crescere non potest in statu damnationis, cùm actus in eo statu eliciti, quamvis mali, tamen non sint demeritorii.

Objicies tertiò: In inferno nulla est redemptio: igitur neque ulla pęnæ solutio.

Distinguit antecedens Doctor, num. 6. Quantùm ad debitum pęnæ ęternæ pro peccato mortali non remissò, nec commutato in debitum pęnæ temporalis, concedit: sicut enim semper manet illud debitum, sic etiam pęna solvenda nusquam finem accipiet: quantùm ad debitum pęnæ temporalis luendæ pro veniali, vel pro mortali dimisso, negat: Cùm enim justitia Dei vindicativa pœnas peccatis proportionatas infligat, non debet infligere pęnam ęternam pro veniali, cui temporalis tantùm debetur.

Urgebis: Non potest remitti pœna temporalis, nisi absoluta fuerit satisfactio pro eo luenda: sed in inferno nulla est satisfactio: ergo etiam nulla pœnæ peccato debitæ cessatio.

Distinguo minorem: Nulla est satisfactio reconciliativa, concedo, vindicativa, nego. Fateor equidem, quòd si per satisfactionem intelligatur reconciliatio hominis Deum offendentis cum Deo offenso, quà recipiatur in ejus amicitiam, & gratiam; verum est nullam esse talem satisfactionem in inferno, sicut nec remissionem, & reconciliationem damnati cum Deo; est tamen satisfactio, quantùm ad justitiam vindicativam quæ exigit æqualitatem pęnæ ad peccatum secundùm præscriptionem legis, & voluntatem Dei legislatoris qui statuit, ut etiam in inferno sit pęnarum diversitas secundùm diversitatem peccatorum, ut colligitur ex illo Apocalypsis 18. *Quantùm glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*. Nec-non, & ex illo Deuter. 17. *Secundùm mensuram delicti erit, & plagarum modus*.

Instabis: Satisfactio etiam punitiva non fit, nec absolvitur, nisi divina interveniente misericordia, & Propter me-

merita Christi D. sed Dei misericordia non intervenit in inferno, ubi dumtaxat sævit divina justitia, neque ibi prosunt Christi merita: igitur ibi nulla potest esse satisfactio etiam vindicativa.

Nego majorem: Hæc enim dumtaxat requiruntur ad satisfactionem reconciliativam; nec enim misericordia intervenit ex parte creditoris, quando debitor ei tantùm impendit, quantùm debet: neque Christus D. offert sua merita pro satisfactione vindicativa, sed dumtaxat pro reconciliativa; est enim mediator, & propitiator: in quo Deus reconciliavit, sive quæ in cælis, sive quæ in terris sunt, ut ait S. Paulus ad Rom. 5. & ad Hebræos 10. Omnis ergo satisfactio reconciliativa est per Christum, non autem rigorosa, quæ est purus effectus Justitiæ, & legis vindicantis peccata, cui per se satisfit exhibitione Passionis, quæ natura sua terminatur non interventu, aut intuitu Mediatoris, aut operum ejus, sed ex statuto, & pacto Legislatoris sic ordinantis.

QUAESTIO QUARTA.

Utrum & qualiter opera meritoria per peccatum mortificata virtute Pœnitentiæ revivificant?

NOtandum primò, opera, quæ homo in ordine ad finem supernaturalem potest elicere, esse in quadruplici differentia; alia enim sunt *viva*, quæ ex principio vitali, gratia scilicet, & charitate oriuntur: alia sunt *mortua*, quæ ex genere suo, & proprio objecto sunt quidem bona; sed quia fiunt ab homine existente in statu peccati mortalis; idcirco omni vitæ spiritualis principio carent: aliqua verò sunt *mortifera*, quæ videlicet privando animam gratia, ipsi mortem inferunt; gratia enim se habet ad animam in ordine ad vitam supernaturalem, sicut anima se habet ad corpus, quantùm ad vitam naturalem; nam, inquit S. Augustinus serm. 5. de verbis Domini: *Sicut anima est vita corporis, sic animæ vita est Deus: & sicut expirat corpus, cùm animam emittit, ita expirat anima cùm Deum amittit*. Alia denique dicuntur opera *mortificata*, quæ ex se licèt bona sint, quatenus à gratia, & charitate fuerunt elicita, per subsequens peccatum dicuntur mortificari; quia videlicet impediuntur, ne habeant vim, & efficaciam promovendi homines ad vitam æternam. Dicuncuntur autem mortificata, metaphora ducta à membris corporis animalis, quæ mortificata appellantur, dum præpediuntur ab exercitio suarum operationum.

Notandum secundò, duos præcipuos esse Pœnitentiæ effectus, nimirum remissionem peccatorum, & meritorum revivifcentiam: Primus ei convenit directè, & per se; alter verò per concomitantiam, & per accidens; siquidem Pœnitentia per se ordinatur ad diluenda peccata, quibus expunctis, & remotis, opera priùs mortificata revivifcunt, & iterum jus habent ad præmium æternæ beatitudinis eis ex Justitiæ titulo mercedis debitum; quemadmodum enim *cùm averterit se Justus à Justitia sua, & fecerit iniquitates secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius*, inquit Deus per Ezechielem cap. 18. *omnes Justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur*. Hoc est opera meritoria, quæ priùs exercuerat, nullius erant momenti apud Deum, in ordine ad præmium gratiæ, & gloriæ: Sic, *cùm avertit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit judicium, & justitiam, ipse animam suam vivificabit*; ait Dominus ibidem v. 27. Nec animam dumtaxat, sed etiam opera priùs mortificata per salutarem Pœnitentiam vivificat, ut ap-

apparebit ex dicendis in prima conclusione.

Notandum tertiò, Jus ad gloriam competere homini duplici titulo, videlicet titulo hæreditatis,& titulo mercedis. Titulus *hæreditatis* fundatur in gratia sanctificante per quam efficimur consortes divinæ naturæ, & adoptionem filiorum recipimus; *Si autem filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, &c.* ait Apostolus: titulus verò mercedis fundatur in bonis operibus in gratia, & ex gratia factis, supposita Dei promissione, ac prævio pacto Dei, ut docet Concilium Tridentinum sess.6. cap.16. ubi ait, *Benè operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Jesum Christum misericorditer promissa; & tanquam merces ipsius Dei promissionis ipsorum operibus; & meritis fideliter reddenda*. Advertendum insuper, hominem justificatum suis bonis operibus, non solum mereri augmentum gloriæ, sed etiam gratiæ, ut expresè definit Concilium Tridentinum sess.6. can. 32. Quæritur ergo an reviviscens per pœnitentiam, recipiat eamdem gratiam deperditam,& jus ad eosdem gradus gloriæ.

Circa cujus quæstionis resolutionem quadruplex potissimùm occurrit Authorum sententia. *Prima* est Alensis *p.4. q.57.* & S. Bonaventuræ *in* 4. *d.14. a.2. q.1.* quos sequuntur plures Recentiores nempe quòd deperdita per peccatum gratia non restituitur per Pœnitentiam, nisi juxta gradum Contritionis pœnitentis; ita quòd si Contritionis actus sit ferventissimus, gratia restituetur in ampliori gradu: si verò actus ille sit remissus, minor concedetur gratia, sicque non alio modo opera mortificata volunt reviviscere, quam quia idem præmium essentiale, quod gratiæ per Contritionem collatæ correspondet, pluribus titulis conferatur, nempe intuitu Contritionis præsentis, & meritorum antecedentium; licèt sit concedendum præmium accidentale, nempe majus gaudium propter opera meritoria ante peccatum elicita. *Secunda* sententia est Ochami *in* 4. *quæst.*8. nec-non, & aliorum Nominalium docentium, quòd homo virtute Pœnitentiæ reviviscit non solùm ad gratiam, & gloriam correspondentem Contritioni præsenti; sed insuper ad tot gradus gratiæ; nec-non in jus ad tot gradus gloriæ, quot habuisset per merita præcedentia, si non fuissent mortificata. *Tertia* est S.Thomæ *3.p.q.*89. *art.*3. & 5. quam sequuntur plures ex ejus discipulis asserentibus quòd resurgens à peccato recipiat novum aliquem gradum gratiæ, & consequenter jus ad novum gloriæ gradum essentialis, ratione præcedentium meritorum: non tamen recipiat totam gratiam, quam habebat antequam peccaret. *Quarta* denique sententia est Doctoris, *dist.*22. *num.*9. docentis merita mortificata per Pœnitentiam reviviscere quidem quoad jus ad eumdem gradum gloriæ ipsis debitum ante peccatum: non autem ad majorem gratiam; ita quòd reviviscentia illa sit ad gloriam respondentem meritis propriis; non autem ad gloriam respondentem gratiæ.

Tria itaque hic sunt statuenda: *Primum*, quòd reverà opera mortificata reviviscant per Pœnitentiam: *Secundum*, quòd reviviscant quantùm ad gloriam essentialem debitam, non autem quantùm ad accidentalem: *Tertium*, quòd non redeat eadem gratia deperdita.

CONCLUSIO PRIMA.

Reverà opera meritoria, per peccatum mortificata, reviviscunt per Pœnitentiam. Hæc est communis apud Theologos, qui hanc assertionem adeò certam existimant, ut oppositum esse erroneum censeant. *Probatur primò* authoritate Scripturæ sacræ, maximè ex illo Ezechielis 18. ubi testatur Deus: *Si im-*

impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & justitiam, vita vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor, in justitia sua, quam operatus est, vivet. Et infrà: *Convertimini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas*. Recordaretur autem Deus, iniquitatum & peccatori esset in ruinam iniquitas, si propter illam privaretur in æternum effectu ac fructu meritorum præcedentium: igitur, &c. Idipsum probat Hugo Cardinalis ex illis verbis Hieremiæ cap.2. *Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis tuæ*. Quid enim, *inquit*, est Deum miserantem recordari adolescentiæ, & charitatis nostræ, quàm priora opera in charitate facta, & peccato mortificata oblivioni non tradere?

Eamdem veritatem insinuat Joel, c.2. ubi Deus ait: *Reddam vobis annos, quos comedit locusta, & bruchus, & rubigo*. Quem textum expendens S. Ambrosius, scribit: *Pœnitentia est res optima, quæ omnes defectus revocat ad perfectum*; illudque Oraculum omnes alii SS. Patres sic interpretantur, maximè S. Hieronymus, ut Deus significare volueris, se redditurum mercedem, & præmium bonorum operum, quæ locusta, & bruchus, & rubigo peccatorum consumpserat.

Probatur insuper ex Apostolo ad Galatas 3. *Tanta passi estis sine causa? Si tamen sine causa*. Quæ verba sic explicat S. Hieronymus: Sine causa passus dicitur, qui post labores ob Christum susceptos labitur in peccatum: at non perdit illos, si redeat ad pristinam fidem, & ad antiquum studium. Et Anselmus. Sine causa passi estis, si in hoc errore perseveratis; non autem sine causa, si resipiscatis. *Verùm* evidentius hanc veritatem confirmat Apostolus Hebr.6. ubi ait: *Confidimus de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniora saluti: tametsi ita loquimur, non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis Sanctis, & ministratis*, nempe egentibus Christianis. Quibus verbis Apostolus solatur Hebræos, quos priùs terruerat, dicens: *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, & prolapsi sunt, rursus renovari ad Pœnitentiam*: ipsos inquam, consolatur, dicens: Deum benignè circa eos acturum, si à peccato per Pœnitentiam resurgant; quoniam priora eorum bona opera compensabit præmio vitæ æternæ. Ut etiam explicat Concilium Tridentinum *sess.6. cap.16.* ubi ait: *Hac igitur ratione Justificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuò conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt Apostoli verba: Abundate in omni opere bono, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino; non enim injustus Deus, &c.* Quibus verbis significat Concilium duo hominum genera esse monenda; unum quidem eorum, qui gratiam servaverunt, quibus proponenda sunt Apostoli verba, 1. ad Corinth.15. *Abundate in omni opere bono* intuitu præmii repromissi laborum: alterum eorum, qui gratiam amissam recuperarunt; ad quos spectat locus posterior Apostoli ad Hebræos.

Probatur etiam Conclusio ex Tridentino ibidem; nam post laudata verba, subjungit: *Nihil ipsis Justificatis amplius esse credendum est, quominus plenè, illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divinæ Legi pro hujus vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam verè promeruisse censeantur*. Idem statuit Can.32. *Si quis dixerit ... ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt non verè mereri augmentum gratiæ, vitam*

tam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit. Quibus omnibus Concilium significat tres requiri conditiones, ut opera nostra sint meritoria, & vitam æternam consequamur: Nimirum ut sint opera hominis justificati, ex gratia, & auxilio Dei, & ut, qui ea fecit, in gratia decedat: at merita mortificata duas habuerunt priores conditiones ante peccatum; Tertiam verò obtinent per Pœnitentiam, per quam recipiunt habitum gratiæ sanctificantis, cùm qua homo potest è vivis excedere.

Probatur denique ratione, quam subministrat Doctor, *dist.22. num.6.* ubi docet reviviscentiam opus esse divinæ misericordiæ, non tantùm quatenus Deus liberaliter tribuit auxilium efficax ad verè pœnitendum; sed etiam in quantùm Deus voluit semper eis præmium retribuere, nisi adsit indispositio recipientis propter novam culpam. Ex quibus sic argumentari licet: causa carens aliquo suo effectu præcisè propter impedimentum, debet illum effectum consequi, statim ac illud impedimentum aufertur; sic lapis fune suspensus, ne cadat in terram, statim præcisò fune in eam labitur: sed merita per subsequens peccatum tanquam per impedimentum præpediuntur à consequendo effectu, nempe ab habendo jure ad vitam æternam: igitur ubi per Pœnitentiam illud impedimentum tollitur, reviviscere debent ad ipsum jus, quod priùs habebant ad gloriam.

Hæc confirmat Doctor *num.7. Est*, inquit, *ad propositum bonum exemplum Juristarum, quòd alicui remanet aliquod jus, cui tamen non remanet, vel non competit actio propter aliquod impedimentum. Ita habenti bona merita in acceptatione divina, mortificata tamen per peccatum mortale, remanet totum jus, quod correspondet illis meritis ad vitam æternam; sed non remanet actio, quandiu ille est inimicus: & si perpetuò sit inimicus, cessat illa actio: cessante autem illa inimicitia contracta per novum peccatum mortale; non redit novum jus, sed competit actio secundùm jus antiquum.* Quibus verbis Doctor egregiè explicat quomodo peccator quanquam inimicus Dei, nihilominus ratione operum meritoriorum priùs elicitorum habeat adhuc aliquod jus ad beatitudinem debitam illis bonis operibus titulo mercedis; licèt eam de jure non possit à Deo exigere quandiu in peccato permanet, quia eo in statu est illa indignus, cùm sit inimicus Dei: ubi autem ei reconciliabitur per pœnitentiam, tunc ratione juris prioris, incipit habere actionem, seu jus expostulandi eam æternam mercedem.

Dices primo: Quod omnino perit ac moritur, non potest reviviscere: sed bona opera per subsequens peccatum, omnino pereunt, & destruuntur: igitur per Pœnitentiam reviviscere non possunt: Major constat à paritate rationis; idcirco enim peccata per Pœnitentiam dimissa non redeunt; quia omnino per eam extinguuntur ac destruuntur, saltem quoad reatum culpæ. Minor etiam constat: qua ratione enim Deus Ezechiel 18. v.17. dixit: *Cùm averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit Judicium, & justitiam, animam suam vivificabit.* Eadem ratione ibidem v.17. affirmat. *Cùm averterit se Justus à Justitia sua, & fecerit iniquitates secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid vivet? Omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur; in prævaricatione, qua prævaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur*: Igitur sicut peccata semel dimissa per pœnitentiam non redeunt; ita nec bona opera semel mortua per subsequens peccatum, postmodum reviviscere possunt.

Nego majorem, nec-non, & majorem illius probationis, & rationem dispari-

ritatis profert Doctor *nu.7*. Primò quidem ex parte divinæ misericordiæ: Quia, ,, *inquit*, bona semper vivunt in acceptatione superabundantis bonitatis, ,, & misericordiæ divinæ, & semper ,, esset eis præmium retribuendum, nisi ,, esset indispositio recipientis propter ,, novam culpam; secus est autem de ,, malis, & peccatis, quæ totaliter exiuntur; ita quod nec in intellectu, ,, vel voluntate divina remaneant in ,, ordine ad vindictam, quando semel ,, per Pœnitentiam expuncta sunt.

,, *Secundo eamdem disparitatem repetit ex parte Justitiæ divinæ*: Peccatum enim, *inquit*, non remittitur, ,, nisi ad minùs debitum pœnæ æternæ ,, commutetur in debitum pœnæ temporalis; qua commutatione facta, ,, nunquam regulariter remittitur illa ,, culpa, nisi illa pœna solvatur in se, ,, vel in pœna æquivalenti: & per consequens remisso peccato mortali in ,, se primò, & in pœna sua soluta, pòst ,, nihil juris remanet, per quod ab isto ,, sit exigenda pœna aliqua pro illo ,, peccato. Non est ita verò de operibus meritoriis; nam post meritum ,, aliquod vitâ æterna dignum, nunquam dignitas ista ad bonum æternum commutatur secundùm Justitiam in bonum temporale: igitur ,, nunquam expirat illud jus, quousque ,, bonum æternum sit solutum: sed illud non solvitur in viatore, dum est ,, viator: ergo semper manet illud jus; ,, tamen extinctum per peccatum mortale; quia tunc non competit ,, sibi executio juris sui. Non est igitur ,, simile de remuneratione meritorum ,, mortificatorum, & de reditione peccatorum remissorum, non solùm propter Dei misericordiam; quod ,, utique verum est: sed etiam propter ,, istam justitiam commutantem ibi ,, æternum in temporale; non sic autem ,, hic, nempe quantùm ad bona opera ,, mortificata.

Instabis: Ita se habent mala opera in ordine ad punitionem, & vindictam quomodo bona ad remunerationem, & mercedem: sed ex concessis mala non reviviscunt in ordine ad punitionem: ergo nec bona in ordine ad mercedem.

,, *Negat majorem Doctor*: & rationem disparitatis hanc profert, quod ,, mala possunt puniri temporaliter, ,, & sufficienter, si pœna æterna sit ,, commutata in temporalem: sed bona merita non possunt præmiari sufficienter per talem temporalem commutationem, nec per consequens, nisi ipsum præmium æternum in se sit collatum, quod nunquam fit viatori, & ideo semper manet jus sibi salvum ad gloriam, quam ,, acquisivit per illa merita.

Possunt etiam aliæ rationes disparitatis assignari: *Prima* quidem, quia Deus pronior est ad benefaciendum, & miserendum, quàm ad puniendum, & insuper ipse est Author meritorum, non vero peccatorum: unde non mirum, si merita per peccatum mortificata maneant in acceptatione divina, & sublato peccato: quod impedit eorum effectum, reviviscant: peccata verò remissa non maneant in intentione divina, ut per sequens peccatum mortale redeant in se formaliter quoad culpam, vel pœnam æternam. *Secunda*, quia remissio peccatorum est principaliter opus Dei; mortificatio autem meritorum præcedentium est hominis: homo autem sua actione potest evacuare simpliciter opus Dei; quamvis impedire possit, ne opus illud sibi prosit, & ideo per peccatum frequens non potest præcedentium peccatorum remissionem expungere: potest autem sua actione evacuare, quod per ipsum factum est: & ideo potest mortificationem præcedentium meritorum per merita sequentia cum gratiæ auxilio penitus evacuare. *Tertia* denique, quia Scriptura aliter loquitur de meritis, & de peccatis: nusquam

quam

quam enim ait merita hominis juſti poſt lapſum aboleri, projici in profundum maris, & ſimilia, quæ dicit de peccatis per pœnitentiam remiſſis.

Dices ſecundo: Eo modo ſe habet peccatum ad opera meritoria; quomodo mors, & animæ ſeparatio ad hominis corpus; nam, ut diximus in præcedenti quæſtione, ſicut vita corporis conſiſtit in unione animæ cum ipſo, ita vita animæ, & virtutum conſiſtit in unione ipſius animæ cum Deo per gratiam: ſed corpus mortuum non poteſt reviviſcere citra miraculum; igitur nec abſque miraculo poſſunt opera mortificata reviviſcere.

Diſtinguo majorem: Secundùm aliquam comparationem, concedo: nam, ut mors impedit motum, & effectus, ac operationes corporis: ita peccata bonorum operum fructum, & effectum præpediunt: ſecundùm perfectam ſimilitudinem, nego: nam opera in charitate facta non mortificantur ex ſe, ſed ob impedimentum ſuperveniens ex parte operantis; corpus autem moritur ſecundùm ſe, prout principio vitæ privatur.

CONCLUSIO SECUNDA.

Opera mortificata virtute pœnitentiæ reviviſcunt ſemper, quantùm ad gloriam eſſentialem: non autem quantùm ad accidentalem tantùm. Hæc eſt Doctoris loco ſuprà laudato, *num.9.* ubi ait: *Univerſaliter cuicumque merito debetur non tantùm aliquod præmium accidentale, ſed etiam eſſentiale*.

Probatur Concluſio ex Concilio Tridentino ſuprà laudato, ubi *ait*: „Proponenda eſt vita æterna, & tanquam „gratia filiis per Chriſtum Jeſum mi„ſericorditer promiſſa, & tanquam „merces ex ipſius Dei promiſſione „bonis ipſorum operibus, & meritis „fideliter reddenda; porrò merces bo„nis operibus non eſt tantùm accidentalis; ſed eſſentialis, quæ debeat iis proponi, qui recuperaverint amiſſam Dei gratiam; hi autem ſunt, in quibus opera peccato mortificata reviviſcunt per pœnitentiam; igitur, &c.

Probatur ratione; Quia opera mortificata ideo per penitentiam reviviſcere dicuntur, quòd ſublato peccatorum obice recuperent efficaciam eum ad vitam æternam perducendi, qui hæc opera fecit: ea quippe vivificari nihil aliud eſt, quàm ad gloriam acceptari per gratiam: at æterna vita non innuit ſolùm accidentale gaudium, ſed eſſentiale præmium; accidentale gaudium enim eſt potius appendix æternæ vitæ, quàm æterna vita. *Deinde*, bona opera reſtituuntur in vitam, quam priùs habuerant; ſed vita eſt ſubſtantia rei, non autem aliquod accidens; ergo ſi merita reviviſcant in ordine ad vitam æternam, indubiè reviviſcunt ad præmium ſubſtantiale. *Denique*, reviviſcere dumtaxat ad gloriam accidentalem, ſeu ad accidentale præmium eſt tantùm conferre jus ad ſpeciale gaudium propter opera mortificata, ſed iſtud non eſt ſpeciale ipſis operibus mortificatis, ſed etiam mortuis ante pœnitentiam elicitis; ſiquidem Beati gaudium accidentale habebunt de operibus bonis mortuis, id eſt, in ſtatu peccati mortalis elicitis: cum horum intuitu fortè Deus dederit illis Spiritum compunctionis, & pœnitentiæ. Enim verò plerumque Deus invitatur ex illis operibus, ſaltem de congruo ad largiendum gratiam, quâ ipſi peccatores ad pœnitentiam alliciantur; ac ſubinde ratione illorum operum habebunt Beati, cur gaudium accidentale percipiant.

Porro hæc nedum vera ſunt de meritis eximiis, ſed etiam de remiſſis, ut probat Doctor, *num.11.* ubi cum dixiſſet, gloriam correſpondere non ſolùm gratiæ ſub titulo hæreditatis, ſed etiam meritis ſub titulo mercedis, *ſubdit*: Hæc via, tenens gradum eſſentialem „gloriæ correſpondere merito, conſo„nat Scripturæ, quæ in multis locis „iſtam ſententiam divinæ juſtitiæ aſ- ſe-

„ ferit, quòd reddet unicuique secundùm opera sua, *in Psal.61.& Rom.2.* nusquam autem habetur, quòd reddet unicuique secundùm habitum suum. Et consonat observantiæ legis divinæ, quia secundùm ipsam utile est continuè, quantùm possibile est, opera meritoria exercere, quamvis remissa, adeo ut per illa non statim augeatur gratia; quia correspondet singulis in acceptatione Dei determinatus gradus gloriæ: nec adeo expedit salvare gratiam, quantùm opus remissum agere, per quod non augetur gratia; quia etsi iste remissè agens non habeat majorem gratiam per opus suum, quam ille dormiens, in quo salvatur gratia sine tali opere, non tamen frustrà iste agit, nec in nullo excedit illum, qui dormitat; imò per illud, quod agit, jam dignus est aliquo æterno bono, quo non est dignus ille.

Hæc Doctor, quibus docet gloriam correspondere non solùm gratiæ habituali, sed etiam meritis, idque non tantùm eximiis bonis operibus, sed etiam remissis: quamvis proximè non sit quis dignus gloriâ, nisi ratione gratiæ sanctificantis.

„ Unde infert primò, quòd aliquis dignus majori gloria, loquendo de eo in gloria, quod correspondet meritis, & de digno non propinquè; sed remotè, putà secundùm jus, sed suspensum, damnatur, & alius dignus multò minori gloria, isto modo salvatur, sed hoc ideo est; quia ille alius dignus est propinquè, quia habens jus non suspensum; dignus est etiam ad illud aliud in gloria correspondens gratiæ, ad quod non est ille damnatus dignus, & nulli datur correspondens meritis sine correspondente gratiæ.

„ Si etiam illud correspondens merito est ejusdem rationis cum correspondente gratiæ, & per quodcumque meritum augetur istud in divina acceptatione; igitur meritis finitis correspondebit tantùm gloriæ, quantùm est illud correspondens gratiæ. Aliquis ergo in gradu determinato habens illam, salvaretur, & habens omnia ista, sed mortificata, damnaretur. Damnatur igitur dignus, sed remota dignitate, & suspensa, & sic dignus multò majori gloria, damnabitur, & dignus dignitate propinqua multò minori salvabitur. Nec mirum, quia inimico dum est inimicus, quæcumque bona præterita non sufficiunt ad præmium consequendum.

„ *Infert secundò*, quòd illa, quibus respondet magnus gradus gloriæ, dum sunt mortificata, non possunt mereri minimam gratiam: alioquin qui cecidisset à multis meritis, jam meruisset, ut resurgeret ab illo lapsu per primam gratiam sibi propter ista merita conferendam. Nec tamen credo, quod merita mortificata omnino nihil faciant in acceptatione divina ad primam gratiam dandam huic lapso, quia etsi secundùm strictam justitiam, iste inimicus Dei non sit dignus de propinquo ad aliquam gratiam, & gloriam; tamen excellens misericordia Dei propter præcedentia merita, licèt mortificata, citiùs dat gratiam ad resurgendum. Unde sicut credo quod perfectior graviùs cadit propter majorem ingratitudinem; ita credo quòd cæteris paribus citiùs resurgit propter benignitatem, merita prædicta ad hoc aliqualiter acceptantem. Unde aliquando audivi de viro priùs valde perfecto, & postea profundissimè lapso, cum propter facinora sua esse morti adjudicatus, misericordissimè visitato perfectissima pœnitentia sibi subito inspirata est. Istud debet bene allicere quemlibet ad semper meri

to-

„ toriè agendum pro viribus, quia sive „ mansurus, sive lapsurus sit, non „ erunt in oblivione totaliter coram „ Deo. *Hæc Doctor*.

Quibus significat *primò*, quod operibus remissis debeatur gradus gloriæ; sicut, & ferventioribus: *Secundò*, quòd illud debitum sit dumtaxat remotum, si attendantur opera illa seorsim à gratia sanctificante, siquidem gloria proximè non debetur nisi ei, qui cum gratia sanctificante è vivis excedit; Unde contingere potest, quod quis habens pura merita mortificata in acceptatione divina reservata, damnari possit: si nempe in statu peccati mortalis è vivis excedat; ac proinde quòd damnatus propter illa opera mortificata habeat jus remotum ad gloriam; è contra verò aliquis adultus cum minori jure ad gloriam poterit salvari, si nempè habens dumtaxat merita remissa moriatur in statu gratiæ sanctificantis. *Tertiò*, quod opera mortificata quantumvis plura, & eximia, non possint prodesse ad promerendam primam gratiam de condigno; sed tantùm de congruo: cum enim illa opera mortificata semper vigeant, & maneant in acceptatione divina; Deus eorum intuitu allici, & moveri potest ad conferendam illam primam gratiam, ut videlicet ea merita reviviscere possint per conversionem peccatoris, & sic præmio æterno sibi debito donari.

CONCLUSIO TERTIA.

P*Robabile est per pænitentiam non reviviscere, nec reparari gratiam deperditam*. Hæc videtur esse Doctoris in 4.dist.22.num.9.& 10. ait enim. *Dico quod præscindendo illud in gloria, quod respondet meritis, & illud dicatur B, ab illo quod respondet gratiæ, & illud dicatur A. fortè A, excedit B. & quando iste resurgit, quia omnia priora merita vivant in Dei acceptatione, redit sibi jus, & dignitas ad totum B. sed A non redit sibi jus, & dignitas: ideo reviviscunt merita, sed non reviviscit, prior gratia, quia priùs habita, & istud est satis consonum justitiæ, quia gratia prior fuit tantum donum Dei: merita autem erant aliquo modo opera hominis. Et ideò illa sunt semper salva in acceptatione Dei: gratia verò non, ut propter eam ordinatur ad aliquod præmium; sed tantummodò per eam si nunc habet eam*.

Quibus verbis Doctor significat primò gloriam homini deberi duplici titulo, nempe ut hæreditas ratione gratiæ sanctificantis: velut merces ratione bonorum operum, ita quod ut merita habeant jus proximum ad gloriam, sufficiat status gratiæ sanctificantis actualis; nec ad id opus est, ut etiam præsens adsit gratia sanctificans, cum qua illa opera meritoria fuerint elicita.

Unde fieri potest, ut homo cum amplioribus meritis, & minore gratia sanctificante obtineat majorem Dei fruitionem, quàm ille, qui æqualem gratiam haberet, & minora merita; quia videlicet meritum fundat titulum proprium respectu gloriæ distinctum à titulo gratiæ habitualis, ut colligitur ex Scriptura, quæ pluries testatur gloriam esse repromissam bonis operibus. Sic ad Rom.2. *Qui reddet unicuique secundùm opera ejus*: Ad Rom.4. vers.4. *Ei qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundùm debitum*. Hebræorum 6. vers.10. *Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri*. Eccles.16.v.15. *Omnis misericordia faciet locum unicuique secundùm meritum operum suorum*. Et aliàs sæpissimè hujusmodi phrasi utitur Scriptura.

Tota Scriptura divina, inquit Scotus in Report. (ultimæ editionis) dist.21. quæst.unica num.8. *clamat, quantitatem præmii correspondere operibus meritoriis, & non habitibus: nam secundum Philosophum* 1.Ethic.5. *per habitum non distinguitur miser à felice, dormiens à vigilante: in Symbolo autem dicitur, quod*

quod qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam.

Enimverò promissio regni facta est homini, non propter habitus, sed propter opera; *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, ait veritas Christus Matth. 19.vers.17.&Matth.5.vers.3.*Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum, &c.* Ergo opus ratione sui acceptatur à Deo ad vitam æternam, & non solùm ratione gratiæ quamvis non acceptetur, nisi gratia adsit.

Posito, ait Doctor suprà in Report. *quòd opus meritorium posset esse sine gratia acceptum, ut quod actus ex genere actus esset acceptus Deo, adhuc correspondet sibi præmium, & gloria essentialis: quia quodlibet tale opus esset meritorium, & remunerabile vita æterna, & per consequens cuilibet gradui operis meritorii, correspondet gradus in præmio, & majori gradui meriti major, & intensior gloria, & retributio: modò tamen ad hoc, quod opera nostra sint accepta Deo, & digna præmio vitæ æternæ, requiritur charitas, & gratia, quia sine ipsa impossibile est placere Deo, non tamen intentioni, sed operi meritorio, quod elicitur secundùm inclinationem ejus, correspondet præmium. Unde habens solùm charitatem sine meritis, & bonis operibus, habebit tantùm de gloria, & præmio essentiali, sicut habens minorem charitatem cum multis meritis, & operibus bonis: non tamen habebit tantam gloriam, habens solùm charitatem magnam sine operibus meritoriis, sicut cum eis, quia eis correspondet principaliter præmium.* Hæc Doctor.

Cujus sententia *confirmari* potest ex eo quod opera meritoria habeant speciale jus ad gloriam æternam distinctum à gratia habituali: si enim illa opera haberent illud jus duntaxat ex gratia, & tantùm ratione illius, & acceptarentur à Deo in ordine ad præmium vitæ æternæ; id fieret *vel* mediante prima gratia, & hoc non: quia ipsa est ex dono Dei, nec tribuit jus ad gloriam, tanquam præmium, ut patet in infantibus decentibus cum sola gratia Baptismali: *vel* acceptarentur mediante secundâ gratiâ, seu augmento gratiæ, quod dici nequit, cum illud augmentum sit præmium secundarium ipsorum operum: adeo ut per ipsa opera, gratia accepta conservetur, & consumetur.

Itaque non est impossibile, aliquem habere plura merita in acceptatione divina, & consequenter jus ad majorem gloriam, quamvis de facto non habeat; nec fortè post mortē habiturus sit intentiorem gratiam; nam potest manere jus fundatum in bonis operibus respectu gloriæ, quæ nondum concessa fuit; quamvis non remaneat idem jus ad gratiam, quæ data fuit, & per peccatum deperdita. Et quamvis jus ad gloriam impediatur in executione per absentiam gratiæ, reddit tamen per quamcumque minimam gratiam: siquidem Concilium Tridentinum sess. 6. Can.33. hanc solam conditionem requirit, *Si in gratia decesserit*. Ex quibus omnibus inferre licet, quod possit recuperari totum jus, sive tota actio ad jus antiquum gloriæ debitæ, sive titulo mercedis, bonis operibus, sive titulo hæreditatis gratiæ sanctificanti retribuendæ, absque restitutione gratiæ semel deperditæ,

Confirmatur iterum: Si necessariò in reviviscentia bonorum operum restitui deberet deperdita gratia. maximè quia hæc requireretur ad gloriam, *vel* per modum dispositionis præviæ: *vel* ut quis dicatur acceptatus à Deo in ordine ad istud præmium consequendum; *vel* quatenus charitas, seu gratia est medium ad assequendum præmium; sed nihil eorum evincit merita non posse reviviscere, quoad solùm præmium essentiale, quamvis non restituatur gratia deperdita, *Non quidem per modum dispositionis*; quia gratia quæ debetur me-

meritò reviviscenti, non est dispositio antecedens meritum, sed potius effectus ipsum consequens. Nec obstat, quòd priùs concedatur augmentum illius gratiæ, quàm donetur gloria: quia augmentum illud idcirco priùs conceditur, quoniam tribui debet homini viatori; gloria autem tantùm conceditur post mortem. Neque etiam restitui debet gratia illa, ut opera mortificata prius fiant accepta Deo; siquidem ad id nihil aliud requiritur, quàm quod illa opera facta sint in gratia, & habeant annexam gratiam, per quam homo fit acceptus Deo. Hoc autem fieri potest absque restitutione deperditæ gratiæ: siquidem gratia sanctificans, quam homo pœnitens consequitur, sufficit, tum ut opera mortificata reviviscant, tum ut acceptentur à Deo in ordine ad vitam æternam.

Dixi in conclusione hoc quidem esse probabile, non verò quòd sit certum, quamquam Doctor videatur magis in illam assertionem propendere, non enim opposita sententia probabilitate caret, nempe quod per pœnitentiam non solùm reviviscant opera meritoria in ordine ad gloriam: sed etiam quòd restituatur gratia habitualis priùs deperdita. Cui utique sententiæ adstipulantur omnia Scripturæ oracula, quibus suprà probavimus opera meritoria reviviscere, maximè verò illud Ezechielis 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua*: noceret autem maximè, si per pœnitentiam cum restituto jure ad gloriam debitam bonis operibus, pariter non restitueretur omnis gratia sanctificans deperdita, cui titulo hæreditatis ipsa gloria erat repromissa.

Idem colligitur ex verbis Joelis 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca*. Quæ verba expendens S. Hieronymus, ait: *Et annos, quos perturbationibus* (id est, peccatis) *ante regnantibus perdideratis in vobis, quando opera vestra locusta, bruchus, erucaque consumpserat, Deus vobis perire non passus est*. Et post pauca: *Si autem post pœnitentiam, tantam ubertatem Deus rerum omnium pollicetur, quid respondebit Novatus, negans pœnitentiam, & reformari posse peccatores in pristinum statum; si digna fecerint opera pœnitentiæ? In tantum enim Deus recipit Pœnitentes, ut vocet eos populum suum, & nequaquam asserat confundendos, &c.* Non reformarentur autem in pristinum statum, si vel minima gratia antea habita non restitueretur.

Ad idem servire potest Parabola *Luc.* 15. de filio prodigo, cui resipiscenti Pater familias jubet reddi stolam primam. *Dixit autem Pater ad servos suos: Citò proferte stolam, &c.* v. 22. Ubi per *stolam* Patres intelligunt gratiam; per *primam*, illam gratiam, quam habuit ante peccatum: nam S. Chrysost. homil. 4. in Lucam sic inquit: *Deinde mox jubet ei stolam illam primam proferri, vel pristinam gloriam, quam ex seductione diaboli nudatus amiserat: reddi simul, & annulum, sive signaculum salutaris symboli, seu magis dispensationis insigne, & nuptiarum pignus illarum, quibus Christus Ecclesiam sponsat, cùm omnis anima resipiscens per annulum fidei jungatur Christo*.

Objicies primò rationem, quam profert Doctor, *num.* 9. Inconveniens est, quòd omnis resurgens à peccato mortali, resurgat in ampliori, & majori gratia, quam fuit illa, quam peccando deperdidit: sed ita esset si restitueretur gratia deperdita cum gratia de novo per justificationem, & resurrectionem à peccatis concessa: igitur, &c. Probat majorem Doctor duplici ratione: *Prima*, quia si restitueretur gratia deperdita, & homo in justificatione eam reciperet cum nova gratia; sequeretur, quòd quoties rursum peccaret, semper peccaret graviùs; quia videlicet caderet à statu nobiliori, & ampliores gratias deper-

deret: *Secunda*; quia (inquit) prima gratia potest esse major & minor, & per consequens minima: sed per Pœnitentiam acquiritur prima gratia: igitur fieri potest, quòd per Pœnitentiam restituatur gratia minima; ac subinde homo resurgens cum gratia per Pœnitentiam accepta, non recuperat necessariò omnes gratias deperditas.

Respondeo negari posse majorem: Siquidem id non assertivè, sed dumtaxat dubitativè protulit Doctor: ait enim; *Videtur inconveniens, &c.* Unde negari potest *prima ratio* probativa ejus majoris; inde namque non sequeretur rursus peccantem graviùs peccare: quia peccati gravitas non desumitur præcisè à dignitate,& majori sanctitate peccantis; sed ex ipsamet actione peccaminosa, quatenus nobiliori virtuti, seu rectitudini, & conformitati, ac tendentiæ in finem,aut objectum præstantius, ut ipsemet docet Doctor in 2. dist. 37. quæst.1. num.9. ubi ait: *Illud peccatum est gravius ex genere, quod opponitur rectitudini meliori; illa autem est melior, quæ est fini immediatior cæteris paribus... loquendo autem in eodem genere peccati mortalis, illud est gravius, in quo voluntas majori libidine peccat, &c.* Adde quòd negari possit esse inconveniens, quod quoties homo labitur in peccatum, toties graviùs peccet, propter videlicet circumstantiam majoris ingratitudinis, ut dicemus quæstione sequenti.

Ad secundam rationem dico,concedi posse, quòd gratia, quæ per Pœnitentiam restituitur, posset esse minima, quatenus per Pœnitentiam obtinetur; secus verò si sermo sit de gratia, quæ partim de novo acquiritur, partim restituitur. Quæ cùm ita sint,poterit subtilis Doctoris Discipulus, absque injuria tanti Magistri alterutram partem tueri; nimirum vel affirmantem, nempe quòd omnis gratia habitualis deperdita per Pœnitentiam restituatur, ut docent etiam plurimi Scotistæ recentiores, maximè Bosco disp.6. sect.7.nu.71. vel negantem, in quam magis propendere videtur Doctor, quem sequuntur Durandus in 3. dist.31.quæst.2. Almainus dist.22. qu.1. & omnes antiquiores Scotistæ, quibus præ cæteris subscribit Hiquæus in Commentario ad dist. 22. num.67.

Possent tamen, ut conjicio, duæ illæ oppositæ sententiæ invicem conciliari, nempe dicendo, quòd restituatur gratia deperdita; non quidem in esse physico, seu ut est qualitas,& habitus constituens nos participes divinæ naturæ, & filios Dei adoptivos; sed in esse morali, sive in esse gratiæ, quatenus videlicet per eam Justus acceptatur ad gloriam mediantibus bonis operibus, vel præsentibus, vel præteritis; sed remanentibus in divina acceptatione: Ita quòd in reviviscentia, gratia dicatur augeri, non ut est qualitas supernaturalis, quo per additionem gratiæ deperditæ fiat major, & intensior; quemadmodum omnis qualitas per additionem alterius ejusdem speciei fit intensior: sed dumtaxat quatenus habet rationem formalem gratiæ; seu prout efficit hominem gratum Deo, qui ejus merita acceptat in ordine ad gloriam æternam sub titulo præmii,& mercedis conferendam.

Quod utique innuit Doctor eadem dist.22. num.9.ubi ait: *Per quodcumque meritum non augetur statim gratia, nec habens plura merita est semper in majori gratia*: Si igitur sufficiat sola gra-
„ tia ad aliquam gloriam, tamen me-
„ ritis conrespondet aliquis gradus
„ gloriæ saltem; licèt majori gratiæ
„ sine meritis correspondeat maior
„ gloria, quam minori gratiæ; tamen
„ in quocumque gradu eodem pona-
„ tur gratia merito adjuncto, licèt per
„ illud non statim intendatur gratia:
„ tamen conrespondet sibi gradus glo-
„ riæ ultra illum gradum, qui conre-

spon-

„ ſponderet præcisè illi gratiæ. Ita Do-„ ctor. Quibus ſignificat poſſe gratiam augeri in ratione gratiæ, ſeu quatenus hominem reddit acceptum Deo, ratione adjunctorum bonorum operum, quamvis non intendatur in ratione qualitatis ſupernaturalis per adjunctionem aliorum graduum ſimilis gratiæ. Idem docet Doctor Angelicus 1.2. quæſt. 114. art. 8. ad 3. ubi ait: Quolibet actu meritorio meretur homo „ augmentum gratiæ, ſicut & gratiæ „ conſumationem, quæ eſt vita æter-„ na: ſed ſicut vita æterna non ſtatim „ redditur, ſed ſuo tempore, ita nec „ gratia ſtatim augetur, ſed ſuo tem-„ pore, cum ſcilicet aliquis fuerit ſuf-„ ficienter diſpoſitus ad gratiæ aug-„ mentum: ex quibus conſtat, quòd „ habens plura merita, ſemper habet „ majorem gratiam in genere gratiæ, „ hoc eſt acceptationis, non tamen in „ genere qualitatis.

Dices: Albedo non poteſt intendi in ratione albedinis, quin intendatur in ratione qualitatis: igitur nec gratia augeri poteſt in ratione gratiæ, quin pariter augeatur ſub ratione qualitatis; ac proinde ſi reſtituatur deperdita gratia, & fiat major in reviviſcentia ſub ratione gratiæ: igitur reſtituetur, & fiet major ſub ratione qualitatis.

Nego paritatem, & ratio diſparitatis eſt, quòd illa qualitas, qua homo fit juſtus, & gratus Deo, id non habeat ex natura ſua, ſed dumtaxat ex divina ordinatione; unde fit, ut qui habet unum gradum gratiæ habitualis, poſſit acceptari à Deo vel ex mera ſua divina liberalitate, vel intuitu operum meritoriorum ad decem gradus gloriæ, ſecus autem eſt de albedine, quæ ex natura ſua habet, quòd conſtituat ſubjectum album.

Subſumes: Igitur fruſtra conceditur augmentum gratiæ in genere qualitatis; quippe cùm Deus ratione unius gradus gratiæ poſſit acceptare hominem ad centum gradus gloriæ.

Nego ſubſumptum: Gratia enim non ſolùm inſervit, ut efficiat hominem Deo gratum, & reddat illius opera grata, & accepta in ordine ad gloriam: quod utique pendet ex divina ordinatione, & inſtitutione; ſed etiam animam afficit, ut eam efficiat potentiorem, & vegetiorem ad operandum; maximè in ordine ad eliciendos actus ſupernaturales, qui ſine ejuſmodi gratiæ auxilio, & ſubſidio nullatenus poſſent elici: Et inſuper gratia eſt internus animæ ſplendor; qui eam venuſtat, & illuſtrat. Unde licèt tantùm valere poſſit unus gradus gratię ſicut decem reſpectivè ad acceptationem divinam, & in ordine ad gloriam; non tamen quantùm ad virtutem operandi, & animæ decorem: quò enim plures gradus gratiæ anima ſuſcipit, eò fit potentior ad eliciendos actus ſupernaturales, ac etiam nobiliùs illuſtratur, & venuſtatur.

QUAESTIO QUINTA.

Utrum peccata ſemel per Pœnitentiam remiſſa reviviſcat per ſubſequens peccatum, & denuò imputentur, tam quoad culpam, quàm quoad pœnam.

NOtandum primò, cogitari poſſe, quòd peccata ſemel dimiſſa duobus modis redeant, nimirum *Primo*, quantùm ad entitatem phyſicam, ſi videlicet idem numero actus peccaminoſus jam omnino deſtructus reproduceretur: *Secundo*, quoad deformitatem, & imputationem moralem, ſi nempe propter peccatum ſubſequens Deus revocet præcedentem veniam, & condonationem: ita quòd peccata jam dimiſſa rurſus in conſpectum, & judicium revocet; quatenus eorum ratione peccatorem odio habeat, & pœnam ipſis omnibus peccatis etiam dimiſſis debitam decernat. *Rurſus* dupliciter cogitari poteſt, quòd peccatum jam dimiſ-

sum redeat quoad deformitatem moralem, nimirum *simpliciter*; ita quòd peccatum subsequens remissionem in se virtualiter contineat omnem deformitatem, & reatum, tam quoad culpam, quàm quoad pœnam præcedentium delictorum: *Et secundùm quid*; eò quod peccatum subsequens fiat gravius intuitu præcedentis remissionis, & ratione aggravantis circumstantiæ ingratitudinis.

Certum est autem, quòd homo non possit revocare actus peccaminosos preteritos, nec consequenter renovare peccata præterita quoad eamdem numero entitatem physicam, ac subinde neque etiam quoad eamdem deformitatem moralem, quæ consequitur ad ejusmodi actum: imò neque hoc postremum videtur fieri posse etiam de potentia Dei absoluta; quamquàm enim posset Deus eamdem numero entitatem actus peccaminosi reproducere, sicut & colorem, ac quodlibet accidens; tamen cùm non possit esse peccati author qua peccatum est, evidens fit quòd per eum non possit restitui extincta per Pœnitentiam eadem numero deformitas, & malitia moralis. Restat ergo determinandum, an redire possit virtualiter, seu quoad imputationem, necnon, & quoad obligationem ad pœnam luendam.

Notandum secundò, in peccato mortali duo distingui, nempe aversionem à Deo, & conversionem ad creaturas. Aversio à Deo secundùm se mortalibus omnibus communis est; quia per quodvis mortale peccatum, homo separatur, & avertitur à Deo. Unde macula, quæ exurgit ex privatione gratiæ, quæque pœnam æternam inducit, omnibus peccatis mortalibus convenit: secus est autem de conversione ad creaturas, ratione enim illius peccata mortalia diversa sunt; siquidem alius est motus voluntatis, quo homo fertur in creaturam affectu libidinis; & alius, quo in eam tendit affectu avaritiæ, invidiæ, &c. Unde quantùm spectat ad conversionem ad creaturam, sequens peccatum mortale, non restituit præcedentia per Pœnitentiam expuncta; alioquin per peccatum avaritiæ restitueretur homo in habitum, & dispositionem prodigalitatis; sicque unum contrarium esset causa contrarii, quod naturaliter implicat: at quantùm ad id, quod est ex parte aversionis, videtur redire per subsequens peccatum; quia per illud homo privatur gratiâ Dei; fitque reus æternæ pœnæ, sicut erat ante acceptam remissionem, quo sensu dixit S. Jacobus c. 3. *Qui peccat in uno, factus est omnium reus*.

Quoniam verò aversio à Deo in peccato mortali videtur causari ex conversione ad creaturam, non quòd malitiam, & deformitatem ex ea conversione mutuetur; siquidem potest esse conversio ad creaturam absque ulla deformitate, seu defectu, quando non est contra divinam legem, & voluntatem: sed quia prædicta conversio est materia, vel occasio aversionis à Deo, ideo illa, quæ sunt ex parte hujus aversionis, fiunt aliquo modo diversa per comparationem ad diversas comparationes, ut diversas causas; ita quòd alia sit aversio, & macula, aliusve reatus, secundùm diversam illam conversionem, & diversitatem actus peccaminosi. Hinc quæritur, utrum macula, & reatus æternæ pœnæ, prout oriebantur ex actibus peccatorum priùs dimissorum, redeant per peccatum mortale subsequens veniam, & remissionem: ita quòd is, qui jam furti admissi per Pœnitentiam fuerat remissionem consecutus, si posteà recidat in peccatum mortale ebrietatis, non solùm sit damnandus propter præsentem ebrietatem; sed etiam propter furtum jam dimissum.

Notandum tertiò, quantùm ad præsentis controversiæ definitionem, variam, ac multiplicem esse Theologorum

rum sententiam: fuerunt enim aliqui ex antiquioribus Theologis, qui putarunt, peccata dimissa redire virtualiter quantùm ad deformitatem moralem, & reatum culpæ, & pœnæ, quibus subscribere videtur Hugo Victorinus lib. 2. de Sacramentis p.14.cap.9. *Nonnulli*, ut refert Seraph. Doctor in 4. dist. 22. art.1. quæst.1. docuerunt, maximè Præpositivus quidam, peccata priùs dimissa redire, non per quodlibet peccatum generatim; sed tantùm per quatuor peccatorum genera, scilicet per odium fraternum, apostasiam à fide, contemptum confessionis, & revocationem Pœnitentiæ præteritæ, ita quòd homo doleat se pœnituisse: Unde composuerunt istud disticon.

Fratres odit, apostata fit, spernitque fateri:

Pœnituisse piget; pristina culpa redit.

Et ratio eorum est, inquit Seraphicus Doctor; quia Dominus remittit culpam sub quadruplici conditione, scilicet si ipse dimittat proximo, si perseveret in fide, si confiteatur culpam, si perpetuò detestetur culpam commissam: & quoniam pactio frangitur, non existente conditione; idcirco quando aliquis peccat aliquo genere horum peccatorum, dicunt culpam redire. *Gratianus* dist. 4. de Pœnitentia quæstionem hanc expendit in utramque partem; at in affirmantem propensior est. *Magister Sententiarum* dist. 2. profert argumenta in utramque partem, & affirmat utrique parti favere Doctores probatos; Unde non audet quidquam decernere; ait enim: *Ideoque alicui parti non præjudicans, studioso lectori judicium relinquo, addens mihi tutum fore, ac saluti propinquum sub mensa Dominorum micas edere.* Communior verò Theologorum jam sententia est, peccata semel dimissa, numquam redire quoad culpam absolutè, & simpliciter, sed tantùm secundùm quid; nempe ratione circumstantiæ ingratitudinis: quapropter duo hic sunt statuenda: *Primum*, quòd reverà peccata non redeant quoad culpam: *Secundum*, quòd redeant penes aggravantem circumstantiam.

CONCLUSIO PRIMA.

P*eccata semel per Pœnitentiam dimissa non redeunt simpliciter, quoad reatum culpæ, & pœnæ per ullum subsequens peccatum mortale.* Hæc est communior, & verior; cujus quidem nulla proferri potest alia ratio à priori, quàm quòd ita Deus ordinaverit: quæ utique divina ordinatio colligitur ex Scriptura, & ex communi sententia Doctorum. Quod probè intelligens Doctor subtilis in 4. dist. 22. num. 6. ait: Dico, „ quod Deus dispofuit peccata pœnitentis post Pœnitentiam esse tecta, „ secundùm S. Augustinum exponentem illud Psalmi 31. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*; id est, non amplius „ videntur ad vindictam.

Rursus probat Doctor ex illo Nahum 1. ubi Vulgata habet: *Non consurget prima tribulatio*. Septuaginta Interpretes vertunt: *Non vindicabit Dominus bis idipsum in tribulatione.* Quod utique testimonium quamvis ad litteram intelligatur de populo Judaico, quem Deus afflixerat, tradendo decem Tribus potestati Assyriorum, reservata Tribu Juda, & Beniamin, quibus spondet Deus, se illas non traditurum Assyriis; nihilominus SS. Patres communiter interpretantur de punitione peccatorum: ita enim sanctus Hieronymus, Remigius, Cyrillus, Rupertus, quibus præiverat S. Cyprianus sermone de Passione Domini, ubi ait: *Neque enim bis in idipsum judicat Deus, sed impœnitentes ipse judicat, & damnat; pœnitentes verò, quia à seipsis suscipit judicatos absolvit, neque judicio, quod pœnitentiæ humanæ severitas protulit, aliquid justitia cœlestis apponit. Hucusque spectant preces fidelium, qui rogant,* ut

ut peccata eorum in hac vita puniantur, ne punienda serventur in altera vita. Unde S. Paulus ad Cor. 11. *Dum judicamur à Domino, corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.*

Confirmari potest hæc sententia ex illis Scripturæ textibus, quibus superioribus quæstionibus probatum est, peccata per Pœnitentiam omnino expungi, ac penitus aboleri, nec Deum eorum amplius recordari. Eam etiam veritatem aperte tradit Gelasius Papa, ut refertur dist. 4. de Pœnitentia, cap. *finali*: ubi ait: *Divina clementia dimissa peccata in ultionem iterum redire non patitur.* Illam etiam expressè tradit S. Prosper in resp. ad 2. objectionem Gallorum, ubi ait: „Omnis homo, qui credens in Patrem, Filium, & Spiritum sanctum regeneratur in Baptismo, tam à propriis peccatis, quæ mala voluntate contraxit, quàm ab originali, quod à parentibus traxit, absolvitur; sed relapsum post Baptismum ad infidelitatem, & impios mores, qui negat originali peccato fuisse purgatum, tam falsa opinatur, quàm qui eumdem asserit non æterna morte esse damnandum; qui enim recedit à Christo, & alienus à gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem cadit? Sed non iu quod remissum est, recedit, nec in originali peccato damnabitur, qui tamen propter postrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa, quæ remissa sunt, debebatur. Hæc sunt verba S. Prosperi, ex quibus non solum habetur clarè conclusio, sed colligitur ejus certitudo, cùm dicat, non minùs falsò posse negari, quàm si negetur Apostatam à fide, esse damnandum: quare in eodem gradu certitudinis videtur utrumque collocare.

Suffragatur etiam ratio: Siquidem, quod omnino extinctum est, & abolitum, nullatenus potest redire: sed peccata per Pœnitentiam omnino extinguuntur, & abolentur, ut dictum est: igitur redire non possunt.

Deinde, si pecccata per Pœnitentiam remissa iterum redirent per subsequens peccatum, teneretur homo, quoties confitetur aliquod peccatum mortale, etiam omnia peccata mortalia per totam vitam commissa simul confiteri; non enim potest peccatorum absolutionem, & veniam obtinere, nisi ea confessus fuerit: sed consequens est absurdum, & à Benedicto XII. in Extrav. *Inter cunctos* damnatum; ibi enim definit, *absurdum esse, ut quis peccata per Pœnitentiam dimissa rursus debeat confiteri; & ut debitor liberatus adhuc maneat ad solvendum obligatus.*

Denique, si peccata actualia per Pœnitentiam remissa redire possent, etiam rediret peccatum originale sublatum per Baptismum, eadem enim est ratio de peccato originali, ac de actualibus: sed hoc dici nequit; si enim rediret peccatum originale, deberet tolli per aliquod Sacramentum nempe, vel per Pœnitentiam, vel per Baptismum; neutrum autem dici potest; non quidem per Pœnitentiam; quia hæc non est instituta in remedium peccati originalis; sed tantùm peccatorum actualium commissorum post Baptismum: non etiam per Baptismum, quia ille non debet iterari: igitur necessum esset, quòd peccatum illud maneret indelebile, quod est absurdum.

Objicies primò varios Scripturæ textus, quibus significatur peccata reviviscere, & iterum restitui, maximè illud Psalmi 108. *In memoriam redeat iniquitas Patrum ejus in conspectu Domini.* Quem Psalmi textum S. Augustinus explicans de Juda traditore, ait: *Si ergo Judas teneret illud, ad quòd vocatus est, nullomodò ad eum, vel sua præterita, vel parentum iniquitas pertinere: sed quia non tenuit adoptionem in familia Dei; sed iniquitatem vetusti generis, rediit iniquitas Parentum ejus in conspe-*

ctu

&u Domini, ut in eo etiam ipse puniretur. Similiter 3. Regum cap. 17. Mulier Sarreptana Eliam alloquens, ait: *Quid mihi, & tibi vir Dei? Ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum.*

» *Respondeo*, his, & similibus Scripturæ oraculis, nihil aliud significari, quàm quòd parentum iniquitates redeant in conspectu Dei in memoriam Dei pro filiis, non quidem quantùm ad culpam, sed quantùm ad pœnam temporalem, qua Deus solet visitare, & castigare peccata parentum in filiis. Unde Tobias, cap. 3. precabatur: *Domine memor esto mei, & ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum.* Non autem ibi sermo est de reditu peccatorum, quantùm ad reatum culpæ, & pœnæ æternæ.

Objicies secundò, Parabolam Matth. 18. expressam, ubi licèt Dominus servo nequam omne debitum dimisisset, postmodum audita ejus in conservum crudelitate, illud revocavit, & servum illum tradidit tortoribus mittendum in carcerem, & cruciandum, dicens: *Non exeat inde, donec reddat universum debitum.* Ergo cùm ipso Domino ibidem teste, Pater cœlestis sic faciet vobis, si non dimiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris, consequens est, quòd saltem per admissum peccatum crudelitatis, redeant cætera alia peccata, quantùm ad eamdem imputationem, & obligationem ad pœnam.

Confirmatur ex S. Jacobo, qui cap. 2. ait: *Qui peccat in uno, factus est omnium reus.*

Respondeo primò, quòd in Parabolis ea tantùm applicanda sunt rei propositæ, quæ scopus earum requirit: in ea autem Parabola Christus intendit solùm declarare, quòd perperam peccati veniam à Deo postulent, qui proximo veniam exoranti concedere renuunt. Certum est enim, quòd omnia, quæ in ipsa Parabola efferuntur, Deo convenire non possint: nam ille Dominus dicitur ignorare illius servi crudelitatem in conservos; quod utique de Deo dici non potest. Unde per illam Parabolam Christus Dominus tantùm significare voluit, quòd Deus gravissimè offendatur ab eo, qui non vult condonare offensas sibi illatas; quodque illud peccatum immisericordiæ severissimè sit puniendum, juxta illud S. Jacobi: *Judicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.*

Respondeo secundò, cum Doctore, quod si hæc Parabola intelligatur de reditu peccati, debitum illud debeat intelligi de damnatione, quantùm ad durationem pœnæ, quæ per peccatum subsequens reviviscit in æquivalenti; quia pœna ei debita æterna est quoad durationem; non verò redit pœna prioribus peccatis debita, & jam dimissa quoad intensionem; ita quòd ille propter dimissa peccata graviùs torqueatur: Quod enim ibi dicitur, inquit Do-
» ctor dist. 22. num. 20. Tradidit eum
» tortoribus, donec redderet univer-
» sum debitum; intelligo ad proposi-
» tum; quia non redderet universum
» debitum, nisi solvendo pœnam dam-
» nationis, pro eo mittatur in illum
» carcerem damnatorum; & ita ad
» propositum, recidivans eidem pœnæ
» damnationis adjudicatur, quam
» habuisset propter peccata priora, &
» priùs dimissa, & æqualem quantùm
» ad durationem, quia donec reddat,
» &c. sed non sequitur, quòd æqua-
» lem quantùm ad intensionem.
» *Ad confirmationem respondet* eo-
» dem modo num. 21. Isto modo, *in-*
» *quit*, est intelligenda authoritas san-
» cti Jacobi; quantùm ad damnatio-
» nem, quę est generalis pęna omnium
» peccatorum mortalium: vel aliter,
» factus est omnium reus, quantùm ad
» aversionem à fine ultimo; quæ uti-
» que aversio communis est omni pec-

ca-

„ cato mortali: sed non est intelligen-
„ dum, quòd factus sit omnium reus,
„ quantùm ad gravitates singulorum
„ peccatorum.

Objicies tertiò omnes illas SS. Patrum authoritates, quas profert Magister sententiarum pro affirmativa sententia: quarum prima est S. Ambrosii super 4. caput epistolæ ad Ephesios, ubi ait: *Donate invicem, si alter in alterum peccat, alioquin Deus repetit dimissa: si enim in his contemptus fuerit, sine dubio revocabit sententiam, per quam misericordiam debeat; sicut in Evangelio de servo nequam legitur, qui in conservum suum impius deprehensus est.*

Idem docet S. Augustinus homil. 15. de verbis Domini: *Dixit Dominus*, inquit: *Dimitte, & dimittetur tibi: Si ergo prior dimisi, dimitte, vel posteà: nam si non dimiseris, revocabo te, & quidquid tibi dimiseram, replicabo tibi.* Et lib. 1. de Baptismo contra Donatistas, cap. 12. *Redire dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, apertissimè docet in Evangelio de illo servo, quem cùm invenisset debitorem decem millium talentorum, deprecanti omnia dimisit; ille autem conservum suum, qui ei debebat centum denarios; eùm miseratus non fuisset, jussit eum Dominus reddere, quæ ei dimiserat.*

Idem subscribit S. Gregorius lib. 4. Dialogorum cap. ult. *Ex dictis Evangelicis constat, quòd si hoc, quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, illud rursus exigitur, quod jam nobis per Pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus.* Similiter Beda lib. 4. in Lucam, cap. 48. exponens illa verba dæmonis, dicentis: *Revertar in domum meam, &c.* ait: *Timendus est ille versiculus, non exponendus, ne culpa quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.*

Respondet Doctor loco mox laudato, SS. Patres intelligendos esse de reditu peccatorum, quantùm ad durationem pœnæ æternæ, quæ aggravatur ratione circumstantiæ ingratitudinis ex prioribus peccatis remissis. Vel dico SS. Patres loqui de reditu peccatorum, quoad circũstantiam ingratitudinis, vel quoad culpam, & pœnam æquivalentem; quia per subsequens peccatum contrahitur similis pœna æterna sensus, & damni.

Objicies quarto: Contritus de peccato; si posteà contemnat confiteri, aut redit idem peccatum per Contritionem dimissum; & sic habetur propositum: aut non redit, & sic peccatum erit dimissum sine secunda, & tertia parte Pœnitentiæ, quod est inconveniens.

Respondet Doctor num. 21. duobus
„ modis: *Primo* potest dici, inquit,
„ quòd si contritus priùs contemnit
„ postea confiteri, peccat novo pecca-
„ to mortali in illo contemptu, nec ta-
„ men redit culpa dimissa per Contri-
„ tionem, neque, inquam redit quan-
„ tùm ad malitiam, nec quantùm ad
„ reatum, sed semper sola pœna manet
„ temporalis debita illi, licèt pœna
„ damnationis debeatur novo pecca-
„ to mortali.

„ *Alio modo* posset dici, quòd pro
„ peccato habetur pœna completa;
„ intellige completa quantum ad tres
„ partes Pœnitentiæ, Contritionem,
„ Confessionem, & satisfactionem,
„ tunc commutata est pœna damna-
„ tionis in pœnam temporalem, non
„ sic autem de peccato, de quo habe-
„ tur Contritio sine aliis duabus parti-
„ bus Pœnitentiæ.

„ *Ecce duplex responsio*: Sed prima,
„ *inquit Doctor*, est convenientior,
„ quia peccatum in Contritione sim-
„ pliciter deletur; ita quod non ma-
„ net, nisi obligatio ad pœnam tempo-
„ ralem: & si post sequatur contemptus
„ satisfactionis, seu Confessionis, no-
„ vum peccatum mortale est, & ag-
„ gravatum propter culpam priorem
„ in Contritione dimissam.

Objicies ultimò: Peccata sunt tene-
bræ

bræ ſpirituales in mente: ſed tenebræ eædem numero redire poſſunt; quia privatio diſtinguitur numericè juxta diſtinctionem habitus, ſeu formæ, cujus eſt privatio, ſeu ſubjecti cui ineſt: ſed tenebræ ſequentes lumen habent idem ſubjectum cum tenebris præcedentibus; & ſunt privationes ejuſdem numero luminis: nam idem lumen numero maneret ſi tenebræ non eſſent: igitur.

Negat minorem Doctor num. 22. Non „ enim, inquit, poteſt redire eadem „ tenebra numero ſaltem per natu- „ ram: quia non poteſt eſſe eadem ne- „ gatio, ſicut nec eadem affirmatio, „ poſita interruptione hinc, & inde. „ Ad probationem dico, quòd ad uni- „ tatem privationis non ſufficit unitas „ ſubjecti, & habitus oppoſiti: ſed re- „ quiritur unitas continuitatis ejuſ- „ dem in ſubjecto eo modo, quo poteſt „ habere *eſſe* in ſubjecto. Patet hoc per „ ſimile; quia ad unitatem negationis „ non ſufficit unitas affirmationis; nam „ non Socrates, quod eſt negatio unius „ numero affirmationis, poteſt eſſe „ non ſolùm plura numero, ſed in plu- „ ribus ſpecie, & genere: & tot eſſe, „ quot ſunt entia, quæ non ſunt So- „ crates; ita & privatio poteſt eſſe „ ejuſdem formæ; & tamen non ea- „ dem: poteſt etiam eſſe in eodem „ ſubjecto pluriſicata, ſi ſit interruptio, „ ſicut & habitus ejus eſt pluriſicatus, „ ſi cùm interruptione ineſſet illi ſub- „ jecto; ſive enim poſitivum, ſive pri- „ vativum, vel negativum, idem nu- „ mero reparare, hoc ſolius eſt poten- „ tiæ infinitæ Dei, cui ſit gloria, &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Peccata ſemel remiſſa propter peccatum ſubſequens redeunt ſecundùm quid, ratione aggravantis circumſtantiæ. Hæc eſt communior apud Theologos; eamque declarat, & probat Doctor *diſt.* 22. *num.* 14. Primò quidem, quia peccatum ſubſequens habet annexam circumſtantiam ingratitudinis, ratione cujus gravius eſt: ingratitudo namque per ſe vitium eſt; quantò autem plura vitia, aut vitiorum circumſtantiæ ad actum peccati concurrunt, tantò peccatum gravius eſt, & majori pœna puniendum: Porro qui peccat poſt acceptam gratiam remiſſionis, reverà ingratus eſt; nam, ut dicit Seneca lib. 3. de Beneficiis: *Ingratus eſt, qui beneficium ſe recepiſſe negat, ingratus qui diſſimulat, ingratus qui non reddit, ingratiſſimus omnium, qui oblitus eſt*: at qui iterum labitur in peccatum, non ſolùm non reddit bonum pro beneficio remiſſionis; ſed etiam malum rependit; & conſequenter graviùs peccat propter ingratitudinem remiſſionis acceptæ. Probat minorem Doctor: Quia, *inquit*, quantò „ aliquis recipit ab alio majus benefi- „ cium ſibi magis indebitum, tantò ſibi „ magis tenetur lege gratitudinis, „ etiamſi beneficium receptum ſit mi- „ nus, & per conſequens magis, ſi be- „ neficium eſt æquale: ſed exiſtenti in „ peccato mortali nullius eſt Deus de- „ bitor, niſi pœnæ: igitur ſi ſibi gratiam „ confert, hoc erit donum maximè „ gratuitè, & liberaliter datum, & præ- „ cipuè ſi eſt gratia æqualis gratiæ col- „ latæ alii innocenti: igitur iſte ex lege „ gratitudinis eſt Deo ſpecialiter obli- „ gatus propter hoc donum liberaliter „ collatum: & per conſequens offen- „ dens poſt, contra eum graviùs peccat „ propter ingratitudinem.

Repetit ſecundò Doctor majorem illam gravitatem, ex notabiliori tranſ- „ greſſione: Quia, *inquit*, quantò ali- „ quis tenetur pluribus obligationibus „ ad aliquid, tantò, ſi tranſgreditur, „ graviùs peccat: ſed pœnitens quotieſ- „ cunque dignè pœnitet, obligat ſe ſal- „ tem votò ad non peccandum inpo- „ ſterum: quia ſine tali propoſito non „ eſt digna Pœnitentia, & præter hoc „ eſt adſtrictus ad non peccare eâdem „ lege, quâ innocens: igitur ſi poſtea pec-

,, peccet, transgredietur duplicem legem obligantem ad non transgrediendum, scilicet illam generalem, quâ omnes obligamur ad non peccandum, & istam specialem de promisso servando, quæ maximè obligat de promisso facto Deo, & de aliquo pertinente ad honorem Dei.

Quibus Doctor declarat, peccatorem recidivantem idcircò gravius peccare: non solùm quia est immemor beneficii accepti; sed etiam quia est infidelis, & inconstans in servando promisso, quod statuit dum pœniteret, nempe se amplius non peccaturum. Nomine autem *promissi*, non intendit Doctor votum propriè dictum; alioquin quodcunque peccatum mortale post Pœnitentiam esset sacrilegium; sed intelligit obligationem fundatam in proposito de non peccando denuo; ad cujus promissi observantiam tenetur pœnitens, ex lege fidelitatis, seu fidei servandæ Deo, saltem ex constantia, ac firmitate tenendæ, cujus ratio postulat, quòd homo sibi in bono proposito constet, sibique similis permaneat contra omnes occurrentes difficultates, quandiu ratio dictabit: Cùm ergo non fiat peccati remissio sine illo proposito de cætero non peccandi, & ratio dictet nusquam ab hoc proposito esse recedendum: consequens est, quòd recidivans post Pœnitentiam peccet contra illam virtutem constantiæ per peccatum inconstantiæ; quo utique non peccavit, quando primùm ab innocentia per Baptismum reparata lapsus est.

Objicit Doctor, Illud non aggravat, quo non existente, imò posito ejus opposito, peccatum æquè esset grave, vel etiam gravius: sed si homo nusquam fuisset pœnitens, & semper innocentiam servasset, graviùs peccaret deperdita innocentiâ, quàm peccet post remissionem in Pœnitentia acceptam: ergo, &c. Major constat. Probat minorem Doctor *num.* 15. Quia, *inquit*, cadens à statu ,, innocentiæ graviùs peccat, quàm ,, cadens à statu Pœnitentiæ: *Tum* quia ,, innocês minorem habet occasionem ,, cadendi: *Tum* quia majus beneficium ,, recipit iste, cui Deus conservavit innocentiam, quàm cui concessit Pœnitentiam post peccatum.

Respondet Doctor, reverà quidem conservationem innocentiæ, & præservationem ne quis in peccatum labatur, esse simpliciter majus beneficium, quàm concedere veniam post lapsum; unde, inquit, majus beneficium contulit Deus suæ Matri, eam præservando ab omni peccato, quàm Magdalenæ, dando ei Pœnitentiam; & singularis gloria est in Beatis, & ornatus ex beneficio innocentiæ, quam non habent alii, qui salvi facti sunt per Pœnitentiam. Unde ad argumentum negat majorem: Quia, *inquit*, ,, possibile est aliquod peccatum ,, habere nunc unam circunstantiam ,, aggravantem, nunc aliam, & illa, ,, quæ ibi aggravat, potest esse gravior, quàm illa, quæ hic aggravat. ,, Id est, homicidium v. g. commissum ,, post innocentiam, aut post Pœnitentiam, potest utrinque habere aggravantem circunstantiam quarum tamen una sit major aliâ; nec utraque ,, simul possit subsistere: nam qui cadit ,, ab innocentia per homicidium, non ,, cadit à statu gratiæ per Pœnitentiam ,, acceptæ; quia gratia remissionis, & ,, gratia Pœnitentiæ simul esse non possunt: Innocentia enim non stat cum ,, Pœnitentia, nec vice versâ; siquidem ,, qui est innocens, non eget Pœnitentia; & qui eget Pœnitentiâ, non est ,, innocens. Quanquam in hoc conveniant, quòd utrimque homicidium ,, habeat annexam circunstantiam ingratitudinis; quia per utrumque homo Deum benefactorem offendit, & ,, per peccatum sequens impugnat, ac ,, destruit beneficium innocentiæ, ac ,, remissionis peccati, nihilominus cum ,, gratia innocentiæ servatæ longè majus

„ jus fit beneficiũ,quàm gratia justitię
„ reparatæ per Pœnitentiam ;inde fit,
„ quòd qui cadit ab innocētia,graviùs
„ peccet, ac proinde falsa est major.

Urget Doctor, contra solutionem præcedentem ex illa Parabola Lucæ 7. ubi Christus Dominus Simonem leprosum alloquens occasione pęnitentis Magdalenæ, ait: *Duo debitores erant cuidam fœneratori, unus debebat denarios quingentos; & alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondit Simon: Æstimo quia is, cui plus donavit.* Quam utique responsionem Christus approbans subjunxit:
„ *Rectè judicasti*: Sed, *inquit*, Doctor,
„ innocenti nihil donat Deus hoc mo-
„ do: peccatori autem multa donat:
„ ergo peccator plus Deo tenetur;qua-
„ re magis ingratus est simpliciter,
„ quando recidivat.

Respondet Doctor num.16. quòd vocabulum *donare*, sit æquivocum, possitque intelligi duobus modis: Donare,
„ *inquit*,potest intelligi absolutè,prout
„ est actus voluntatis liberaliter com-
„ municantis; vel donare, id est con-
„ donare, sive remmittere, ut accipi-
„ tur, cùm dicitur; *donavit peccata*.Pri-
„ mo modo verum est, quod cui plus
„ donatur,ille magis tenetur donanti:
„ & hoc modo dico, quòd Deus in-
„ nocenti majus donum dedit, quàm
„ cui dimittit peccatum. Secundo mo-
„ do pęnitenti donat plus, quàm in-
„ nocenti; quia innocens non habet,
„ quod sibi remittatur.
„ Etsi subsumatur major, quòd ille
„ plus tenetur diligere, cui plura do-
„ nantur, id est, remittuntur; verum
„ est comparando duos, quorum uni
„ pauciora donantur, & alteri plura;
„ & hoc si non esset beneficium aliud
„ datum, nisi hoc,quod est donare,vel
„ remittere. Sed nullus est, cui Deus
„ pauca donat, quia pauca commisit,
„ quin sit eidem aliud beneficium da-
„ tum majus, quàm donare, id est, re-
„ mittere plura, scilicet præservare
„ eum ab aliis,in quæ cadere potuisset,
„ & cecidisset, nisi præservatus à Deo
„ fuisset.

Quod optimè confirmatur duplici authoritate S. Augustini: Prima petitur ex libro 2: Confess. cap. 7. ibi: *Gratiæ tuæ deputo, & misericordiæ tuæ*, (alloquitur Deum) *quòd peccata mea tanquam glaciem solvisti. Gratiæ tuæ deputo, & quæcunque non feci mala. Quid enim non facere potui, qui etiam gratuitum facinus amavi? Et omnia mihi dimissa esse fateor, & quæ mea sponte feci mala, & quæ te duce non feci. Quis est hominum, qui suam cogitans infirmitatem, audet viribus suis tribuere castitatem, atque innocentiam suam, ut minùs amet te, quasi minus ei necessaria fuerit misericordia tua, quâ donas peccata conversis ad te?* Et post pauca; *Et ideo te tantùmdem, immo verò diligat; quia per quem me videt tantis peccatorum meorum languoribus exui, per eum se videt tantis peccatorum languoribus non implicari.*

Secunda authoritas habetur *lib.50. homil.23.* ibi: *Hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mibi, servabam te mibi, ut adulterium non committeres: Suasor defuit, & ut suasor deesset, ego feci: locus, & tempus defuit, & ut hæc deessent ego feci. Affuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus, ut non consentires, ego tenui: Agnosce ergo gratiam ejus,cui debes, & quod non admisisti. Mibi debet iste* (peccator) *quod factum est, & dimissum vidisti; mibi debes, & tu* (à peccato præservatus) *quod non admisisti. Nullum enim est peccatum, quod fecit homo, quod non possit facere alter homo, si desit Rector, à quo factus est homo.*

Hoc confirmat Doctor exemplo:Si aliquis, *inquit*, ex liberalitate concedit
„ alicui omnia sua, ut eis utatur ad li-
„ bitum; alteri verò concedit aliqua
„ mutuò, & post, quando debet illa

„ reddere, remittit sibi: quis eum plus „ diliget? Dico, quòd primus, quia „ majus beneficium recepit, & tamen „ plura remittit alteri; sed quod pri- „ mus nihil habeat sibi demittendum, „ hoc est, ex beneficio illius, qui om- „ nia sua liberaliter ei concessit. Unde „ non est vera illa propositio simplici- „ ter: *Cui plus dimittitur, plus diligit* „ *dimittentem*, nisi de illo dimittente, „ per cujus beneficium non stat, quod iste non tenetur ad tot, ad quot ille.

Quòd autem reverà innocentiæ conservatio longè nobilius ac præstantius sit donum, quàm illius restitutio, & reparatio per Pœnitentiam, disertè explicat S. Cyprianus epist.85. ubi inter cætera ait: *Primus felicitatis gradus est, non delinquere; secundus verò delicta cognoscere, & retractare: illic currit innocentia integra, & illibata quæ servet, hic succedit medela quæ sanet*, Et Hugo à S. Victore *lib.2. de Sacram. p.14.c.4. Si magnum est*, inquit, *aliquando surgere, majus certè est nunquam cecidisse: Si bonum est sanatum esse; melius est nunquam corruptum fuisse*.

Suffragatur etiam ratio: Quia præservari a peccato ex dono Dei est beneficium speciale; quia, & ad fructum præservati, & ad salutem, magis facit, & perfectiùs conjungit fini, & perfectiùs etiam effectum gratiæ Pœnitentiæ continet, nimirum præservando à peccato; quòd utique constat exemplo beatissimæ Virginis, cujus insignis, ac peculiaris prærogativa fuit, non peccare, & ab omni peccato tam originali, quàm actuali per insignem Dei protectionem, & gratiæ plenitudinem præservari. Patet etiam exemplo Beatorum, quorum perfectio maxima est, immunes esse ab omni peccato, & nullatenus posse peccare, saltem proximè; quo fit, ut magis accedant ad divinam perfectionem, nobiliùsque divinos characteres referant, sanctitatem adumbrando. Similiter innocentia longè perfectiùs conjungit fini; quia per eam homo constituitur non solùm in statu; sed etiam in effectu meriti, quando præservatur; non enim ut peccator solùm revocatur à lapsu, tanquam ab impedimento removente à fine; sed etiam habet fructum suæ Justitiæ, quantùm ad meritum gratiæ, & gloriæ; quia videlicet cùm nihil habeat, quod ipsum removere possit à sui ipsius unione cum Deo; inde fit, quod innocens faciliùs, quàm pœnitens ad Dei fruitionem possit promoveri.

Dices secundò: Ingratitudo, & infidelitas, & inconstantia, sunt peccata distincta à cæteris: igitur si peccatum recidivationis babeat annexam ingratitudinem, & inconstantiam, peccatum dimissum non tantùm redit secundùm quid, sed etiam simpliciter. *Insuper* sequitur, quod peccatum subsequens non est unicum, sed multiplex peccatum: at hoc falsum est; alioquin quoties quis peccatum aliquod confitetur, toties tenetur etiam confiteri ingratitudinem, & inconstantiam, seu infidelitatem in Deum; quod tamen non fit; ac subinde verum non est, quòd peccatum recidivationis habeat annexum peccatum ingratitudinis, &c.

Respondeo, ingratitudinem dupliciter considerari posse; *Primò* quatenus per eam quis peccat eo animo, ut contemnat beneficium, vel irroget injuriam benefactori: v. g. siquis adeo esset corruptis moribus, quod peccaret eo animo, ut Deum offendat, & injuriam ipsi faciat: qua ratione ingratitudo est speciale peccatum: *Secundo modo* consideratur ingratitudo, quando aliquis peccat contra benefactorem, à quo beneficium accepit; non tamen hac intentione, ut contemnat acceptum beneficium, & benefactorem; sed ut satisfaciat suæ libidini. Unde *distinguo majorem*: Ingratitudo priori modo accepta, est speciale peccatum concedo: posteriori, nego. Communiter autem, in-

inquit Doctor *num.*18. non peccatur „ peccato ingratitudinis priori modo; „ quia peccans communiter non appetit, nisi delectationem, licèt inordinatè; & vellet illi delectationi non „ esse annexas tot prohibitiones: & „ isto modo, omni peccato conjungitur inobedientia, & contemptus, & „ odium Dei, & ingratitudo, & hujusmodi, non quòd peccator habeat „ tunc actum elicitum pertinentem ad „ singula istorum: sed implicitè, inquantum vult aliquid, ad quod „ quodammodo concomitantur hæc „ omnia. Concedo ergo, quod possibile est peccare recidivantem unico „ peccato.

„ Et quando infers: Ergo posset „ æquè graviter peccasse primò, quando cecidit ab innocentia; concedo „ quantùm est ex parte istius circunstantiæ ingratitudinis, & multiplicioris obligationis, peccasset tamen „ tunc gravius quantùm ad aliam circumstantiam, quia magis ingratus „ est cadendo ab innocentia, quàm à „ Pœnitentia.

Ad secundam partem, illationis respondet Doctor *num.*19. quòd etsi licitum sit, & fortè utile confiteri peccata præcedentia propter aggravantes cir„ cumstantias; non tamen, *inquit*, „ videtur necessarium illa confiteri in „ speciali: quia in quantùm aggravant „ possunt exprimi sufficienter in con„ fessione absque expressione illorum „ peccatorum priùs dimissorum in spe„ ciali, scilicet dicendo: de multis, & „ magnis peccatis alias pœnitui, & cre„ do, quod Deus mihi remiserat, & ideo „ nunc fui magis ingratus in peccando.

Urget Doctor, Si peccatum subsequens sit gravius ratione ingratitudinis & inconstantiæ, sequitur, quòd qui pluries peccavit, putà decies, & toties pœnituit, si rursus labatur in peccatum, illud undecimum peccatum decies gravius erit primo: quia, *inquit*, ratione „ cujuslibet peccati dimissi tenetur „ non cadere: & in quolibet peccato „ est specialis ingratitudo in cadendo; „ ac proinde ultimum peccatum longè „ gravius est cæteris: sed hoc est absur„ dum: ergo, &c.

Respondet Doctor distinguendo majorem: Est gravius in ratione ingratitudinis, quasi hæc esset distinctum peccatum, propter augmentum illius malitiæ, negat: in ratione circumstantiæ; „ concedit: nulla autem circumstantia, „ *inquit*, tantæ potest esse malitiæ, „ quòd æquivaleat malitiæ alicujus „ specialis peccati mortalis; potest ta„ men illa fieri major in ratione cir„ cumstantiæ ingratitudinis; quia vi„ delicet versatur circa majus benefi„ cium: majus est autem beneficium „ decies veniam peccatori concedere, „ quàm quinquies, aut sexies: quia „ quò sæpius peccator Deum offendit, „ eò se minùs dignum venia exhibet, „ ac proinde majori opus est miseri„ cordia, ut ei venia concedatur.

„ *Urget*: Si circumstantia aggravat „ peccatum, consequens est quòd ei „ aliquam malitiam conferat: igitur „ hæc malitia per iteratam ingratitu„ dinem in tantùm potest augeri, ut „ æquivaleat malitiæ peccati specialis. „ Consequentia patet, quia circum„ stantia mutans speciem, aliquando „ aggravat peccatum in specie magis, „ quàm ipsum objectum.

Respondeo, negando consequentiam: Circumstantia enim se habet ad peccatum, ut accidens in proprio genere, quod nequit comparari substantiæ actus, quam supponit, & cujus malitia crescit ex circumstantia: sed circumstantia mutans speciem, licèt talis sit respectu operantis, in quantum ipse ex alio fine, verbi gratia, homicidii, interfecit eum, quem novit esse Sacerdotem: tamen respicit actum illum, in quantum est materia propriæ virtutis, ut Religionis; & licèt indirectè accedat, quantum

tum ad intentionem homicidæ; directè tamen cadit in materiam ex propria prohibitione, quia comprehendit personam sacram; & ejus immunitatem.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Sacramento Pœnitentiæ.

SI *ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset* (ut præclarissime loquitur Concilium Tridentinum sess.14.cap.1.) *ut justitiam in Baptismo ipsius beneficio & gratia susceptam, constanter tuerentur; non fuisset opus aliud ab ipso Baptismo Sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum. Quoniam autem Deus, dives in misericordia, cognovit figmentum nostrum: illis etiam vitæ remedium contulit, qui se-se posteà in peccati servitutem, & dæmonis potestatem tradidissent. Sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo ipsis post Baptismum, beneficium mortis Christi applicatur.* Unde meritò *sess.6. cap.14.* Sacramentum hoc appellat *secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam*. Quam utique appellationem laudant etiam SS. Patres. maximè S.Hieronymus epist.9. quæ est ad Salvinam, ubi ait: *Nec statim nobis Pœnitentiæ subsidia blandiantur: cavendum est vulnus, quod dolore curatur; aliud est integra nave, & salvis mercibus portum salutis intrare, aliud nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum concursibus ad asperrima saxa collidi.*

Non mirum igitur, si diabolus nostræ salutis adversarius omnem suæ malitiæ moverit artem, ut divinum hoc subsidium hominibus elevaret, aut errorum caligine offuscaret. Prodierunt enim inprimis *Montanistæ*, qui docuerunt, nullum esse in Ecclesia remedium ac subsidium, quo peccantes pòst Baptismum possint Deo reconciliari, ut testatur S. Hieronymus epist.54.ad Marcellam, ubi de Montanistis ita loquitur: *Illi ad omne pœnæ debitum, Ecclesiæ obseruant fores! nos quotidie legimus: malo Pœnitentiam peccatoris, quàm mortem: Numquid qui cadet, non resurget? dicet Dominus? Et, Convertimini ad me filii convertentes, ego curabo contritiones vestras. Rigidi autem sunt, non quod ipsi pejora non peccent, sed hoc inter nos, & illos interest, quod illi erubescunt confiteri peccata, quasi justi; nos dum Pœnitentiam agimus, facilius veniam promeremur.*

Quod utique pestilens dogma per Ecclesiam disseminatum, in tantum Fideles rigidioris disciplinæ æmulatores labefactavit, ut etiam Tertullianum, aliàs strenuum Catholicæ veritatis defensorem infecerit. Unde S. Hieronymus epist.ad Cresiphontem cap.2.refert his verbis: *Montanus immundi spiritùs prædicator, multas Ecclesias per Priscilam, & Maximillam nobiles, & opulentas fœminas aurò corrupit, deinde hæresi polluit. Stupendum est, quod non solum rudes, & idiotæ ab illo decepti fuerint; sed, & ipsi, qui magna videbantur præditi sanctitate, atque doctrina; quos inter ipsum Tertullianū annumerari dolemus.*

Eis hoc in nefario dogmate successerunt Novatiani circa annum Christi 254.dicti à Novato Carthaginensis Ecclesiæ Presbytero, tum & posteà magis à Novatiano Romano Pseudo-Pontifice, qui Montanistarum errorem extinctum restaurantes, docebant non esse Pœnitentiam, & remissionem peccatorum largiendam iis, qui simulachris immolassent, ut refert Socrates lib. 4. historiæ cap.30.

Ipsis subscribunt Lutherani, & Calvinistæ, qui licèt admittant contra Montanistas, & Novatianos esse in Ecclesia remedium aliquod à Christo institutum pro remittendis peccatis Baptizatorum; tamen negant in Sacerdotibus veram, & judiciariam authoritatem remittendi peccata, docentque remedium istud nihil aliud esse, quàm memoriā Baptismi jam suscepti cum fide remissionis peccatorum, ac subinde

vo-

volunt Pœnitentiam, vel non esse Sacramentum novæ legis propriè dictum, vel non esse à baptismo distinctum. Ita Lutherus lib. de captivit. Babyl. qui licèt initio videatur asserere tria esse Sacramenta, nempe Baptismum, Pœnitentiam, & Eucharistiam; tamen in fine, Pœnitentiam ad Baptismum revocat. Idem docet Kemnitius in examine Canonis 10. de Baptismo, & 1. de Pœnitentia.

Adstipulatur etiam Calvinus lib. 4. Instit. cap. 19. num. 55. & sequentibus; ubi cùm exagitasset doctrinam Ecclesię Romanæ de Sacramento Pœnitentiæ, scribit num. 17. *Ne tamen animos tollat, quacumque in parte Sacramentum posuerint, nego jure haberi pro Sacramento: primùm, quòd nulla Dei promissio singularis ad hanc rem extet, unica Sacramenti hypostasis. Deinde, quòd quæcumque hic cæremonia proferatur, merum fit hominum inventum, cum cæremonias Sacramentorum non nisi à Deo institui posse jam definitum fit: mendacium ergo, & impostura fuit, quod de Sacramento Pœnitentiæ commenti sunt, &c.* Quoniam autem omnes isti Errores omne suum virus à Novatianis hauserunt, operæ pretium est hic Novatianorum hæresis originem, progressum, & damnationem recensere: sub tribus distinctis Paragraphis.

§. I.

De origine Hæresis Novatianorum.

HÆc Hęresis à *Novato* malorum omnium fonte effluxit. Fuit autem Novatus in Africa Episcopus, ut volunt aliqui, & videtur colligi ex epist. 49. S. Cypriani, in qua scribit, fuisse à Novato ordinatum Diaconum Felicissimum: *Qui istic*, inquit, *adversus Ecclesiam Diaconum fecerat, illic Romæ Episcopum fecit*, Nempe Novatianum Pseudo-Pontificem: cujus autem Ecclesiæ Episcopus fuerit, non indicant. Qualis porrò hic esset Novatus, egregiè declarat eadem epist. S. Cyprianus, *bis verbis*: » De Novato nihil inde ad nos » fuerat nuntiandum, cum magis per » nos vobis debeat Novatus ostendi, » rerum novarum semper cupidus, » avaritiæ inexplebilis rapacitate furibundus, arrogantià, & stupore superbi tumoris inflatus, semper istic » Episcopis malè cognitus: quasi hæreticus semper, & perfidus, omnium » Sacerdotum voce damnatus: curiosus semper, ut prodat: ad hoc adulator, ut fallat: nunquam fidelis, ut » diligat: fax & ignis ad conflanda seditionis incendia: turbo & tempestas » ad fidei facienda naufragia: hostis » quietis, tranquillitatis adversarius, » pacis inimicus. *Et post multa, addit*: » Spoliati ab illo pupilli, fraudatæ viduæ, pecuniæ quoque Ecclesiæ denegatæ, has de illo exigunt pœnas, » quas in ejus furore conspicimus. Pater etiam ejus in vico fame mortuus, » & ab eo in morte postmodum, nec » sepultus: uterus uxoris calce percussus, & partione properante in » parricidium partus expressus.

Cur autem ab Ecclesia desciverit, mox subdit, inquiens: Hanc conscientiam criminum jampridem timebat: » propter hoc se non de Presbyterio » excitari tantùm, sed & communicatione prohiberi, pro certo tenebat; » & urgentibus fratribus, imminebat » cognitionis dies, quo apud nos causa » ejus ageretur, nisi persecutio antevenisset: quam iste voto quodam » evadendæ, & lucrandæ damnationis » excipiens, hæc omnia commisit, & » miscuit: ut qui ejici de Ecclesia, & » excludi habebat, judicium Sacerdotum voluntarià discessione præcederet, quasi evasisse sit pœnam, prævenisse sententiam.

» Et quod eàdem epistolà superiùs » dixerat, de ejus ex Africa in urbem » adventu *sic ait*: Idem, est Novatus, qui

„ qui apud nos primùm discordiæ, & „ schismatis incendium seminavit: qui „ quosdam istic ex Fratribus ab Episcopo segregavit: qui in ipsa persecutione, ad evertendas fratrum mentes, alia quædam persecutio nostris fuit. Ipse est, qui Felicissimum „ satellitem suum, Diaconum, nec „ permittente me, nec sciente suâ factione, & ambitione constituit, & „ cùm sua tempestate Romam quoque „ ad evertendam Ecclesiam navigans, „ similia illic, & paria molitus est, à „ Clero portionem plebis avellens, „ fraternitatis benè sibi cohærentis, & „ se invicem diligentis concordiam „ scindens. *Hæc Cyprianus*.

Quibus constat, quòd Novatus plurium criminum reus à sancto Cypriano damnandus esset, nisi cùm persecutionis urgente occasione intermissum fuisset judicium, Romam profugus petiisset. Cùm autem Romæ aliquandiu latuisset ignotus, tandem Novatianum Presbyterum Romanum ob Cornelii electionem Invidiæ stimulis agitatum, & animo aversatum inveniens, cœpit unà cum illo adversus Cornelium agere, atque alios quoque quoscumque posset, ab ejus communicatione retrahere, multa de illo falsa jactare, cum Confessoribus quoque adhuc detentis in carcere, in illum obloqui, ac falso quodam pietatis intuitu probos quosque etiam illi infensos reddere conatus est.

Machinabantur hæc simul Novatus, atque Novatianus, quos propter similitudinem nominum nonnulli ex antiquioribus Scriptoribus pro uno, eodemque usurparunt, maximè Eusebius lib.6. historiæ cap.35.& Socrates 4.hist. cap. 13. qui scribit Novatum contra Cornelium Romanum usurpasse sedem.

Hinc *Gilda* subnominatus *Sapiens*, Britanniæ excidium deplorans, Novatum pro Novatiano usurpat, dum scribit: *Novatus Romæ, Dominicæ conculcator margaritæ, porcus niger, patriæ ingerit violenter manus, non tam dignus venerabilibus aris, quàm flammis inferni ultricibus*. Quæ utique objurgatio maximè in Novatianum Pseudo-Pontificem Romanum, non verò in Novatum solùm Presbyterum Africanum cadit. Unde arbitror errore Amanuensium, aut librariorum factum, ut apud Authores Græcos Novatus pro Novatiano, & vice versa scriberetur: nam cùm apud Eusebii historiam reperiatur Novatianus cum Novato confusus; in Chronico tamen ab eodem exactè distinctos invenies, ait enim: *Novatus Presbyter Cypriani Romam veniens, Novatianum, & cæteros Confessores sibi sociat, eò quòd Cornelius pœnitentes apostatas recepisset*.

PETES, *Utrùm reverà Novatus fuerit dumtaxat Presbyter, an verò Episcopus?*

RESpondeo, Baronium ad annum 254. num. 59. affirmare, eum fuisse Episcopum ob citata S. Cypriani verba epist.49. *Qui istic adversus Ecclesiam Diaconum fecerat Felicissimum, illic* (Romæ) *Novatianum fecit Episcopum*. Solius autem est Episcopi ordinare Diaconum, & Episcopum.

Verùm hoc Baronii fundamentum,& argumentum non satis efficax, ac validum apparet, ut in illius sententiam descendamus; enim verò si Novatus Diaconum instituit Felicissimum, instituit Carthagine, quemadmodum Romæ Novatianum in Episcopum: at non consecravit Romæ Novatianum in Episcopum, sed tantùm dolis, & artibus suis procuravit, ut à tribus Episcopis ex angulo Italiæ eductis, aggrestibus rudibus,& ebrietate,atque crapula oppressis, Novatianus ordinaretur Episcopus:igitur inde non apparet evidens argumentum, quòd fuerit Episcopus.

In-

Insuper ex ejusdem epistolæ verbis, hæc nostra sententia confirmari potest: in eo namque legimus, quòd de eo Carthaginensi Presbytero rejiciendo cogitabatur; quòd à Sacerdotibus unà cum Cypriano judicatus fuisset, nisi persecutionis urgente occasione, Romam profugus judicium evasisset: at si fuisset Episcopus, non à solo Cypriano cum Carthaginensi Clero fuisset ejiciendus, sed ab Episcopis totius Provinciæ unà cum S. Cypriano eorum Primate. Id etiam constat ex S. Paciano epist. 8. ubi in hunc modum scribit: *Cornelius jam Romanus Episcopus à sexdecim Episcopis factus, locum cathedræ vacantis acceperat, & in illa, quâ fuit præditus castimoniâ virginali crebras persecutiones irati Principis sustinebat: tum fortè quidam Presbyter Novatus ex Africa fraudatis in Ecclesia Carthaginensi viduis, spoliatis pupillis, pecuniâ Ecclesiæ denegatâ, projectô extra domum Patre, & eodem fame mortuo, nec sepulto: uxoris gravidæ utero calce percusso, partuque ejus effuso, Romam venit, cùm jam ad Carthaginem urgentibus in Ecclesia fratribus, dies cognitionis ejus immineret, hic latitavit.* Ubi disertè eum dumtaxat Presbyterum appellat. Idem habet Eusebius mox laudatus: Idem etiam S. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Novatiano. *Cujus*, inquit, *hæresis Novatianorum author fuit Novatus Cypriani Presbyter, &c.*

Porrò quis fuerit ipse Novatianus, refert S. Pacianus epist. 3. quæ est ad Sympronianum Novatianum, ubi scribit: *Novatianum mihi ingeris. Philosophum sæculi fuisse audio, nec satis miror ab Ecclesia Dei vivi degenerasse: cognosco radicem legis antiquæ fontem veteris populi reliquisse, Cornelio invidentem, Novati insaniæ commodatum, sine consecratione legitima Episcopum factum, ideoque nec factum per epistolam eorum, qui se Confessores esse simularent, qui matris unius membra divellerent, &c.* Quantus autem haberetur à suis Sectatoribus ibidem observat, cùm subdit. *Novatianus hic melior, nempe Moyse, ac Paulo? emendator Prophetarum? Doctor Apostolorum? Jam cum Christo videtur ut idem Moyses? Jam, ut Paulus, in tertium cœlum sublimis evehitur? Jam neglectis omnibus solus auditur?* Eum autem fuisse sectâ Stoicum conjicere licet ex his, quæ scribit S. Cyprianus epist. 52. ad Antonianum, ubi de fastu Novatiani ex Pilosophia, & dicendi peritia comparato, ait: *Jactet Philosophiam, & eloquentiam suam superbis vocibus prædicet, qui nec fraternam charitatem, nec Ecclesiasticam unitatem tenuit, etiam quod priùs fuerat amisit.* Quod igitur ex Philosopho insigni, remisso Philosophiæ nuntio, sese Christo subdidisse videretur, ne in Ecclesia inglorius haberetur, qui inter Ethnicos magnam fuerat gloriam consecutus, Romanus Pontifex voluit eum inter Ecclesiæ Presbyteros cooptare.

Qualiter autem ad finem receptus fuerit, refert Eusebius lib. 6. cap. 35. Necnon Cornelius epist. ad Fabium Antiochenum, ubi narrat, quòd cùm diu a Satana vexatus fuisset Novatianus Exorcistarũ præsidio à spiritu illo malo liberatus est, & cùm paulò post in gravem morbum incidisset, in lecto, in quo decumbebat, fuit baptizatus: *Verùm*, inquit Cornelius, *morbo tandem elapsus; neque cæteris, quibus post Baptismum secundùm Ecclesiæ Canonem, imbui oportuerat, acquisivit, neque Domini sigillo ab Episcopo obsignatus fuit: quo quidem neutiquam potius, quomodo, quæso, Spiritum sanctum adeptus est?* Subdit S. Cornelius: *Iste persecutionis metu debilitatus, & nimia vitæ cupiditate adductus, se Presbyterum esse negavit: nam cùm à Diaconis rogatus, oratusque esset, ut domo, quâ se conclusum occuluerat, egressus; quantùm Presbytero liceret, quantùmque in ejus situm esset potestate, Fratres in periculo constitutos,*

opisque, & auxilii indigentes juvaret; tantum abfuit, ut Diaconis eum obsecrantibus obtemperaret, ut etiam non sine stomacho, & bile ab illis abiret, discederetque: nam se nolle amplius esse Presbyterum, sed alteri vitæ se dicaturum asseruit. A quo autem ordinatus fuerit Presbyter, an à Fabiano Cornelii prædecessore, aut aliquo alio Antecessore Romano Pontifice, haud liquet.

Intereà; qui semel propter Philosophiam, & dicendi peritiam in sæculo ambitionis stimulis agitatus fuerat Novatianus, eò infœlix abductus est, ut quod jure non licuisset Pontificiam dignitatem ambiret. Cùm enim mortuo Fabiano per duos annos vacasset Romana sedes, ac tandem omnibus pro Cleri, ac populi Romani votis electus fuisset Cornelius, id ægrè ferens Novatianus, & Novati subsidio, ac malitia fretus spargere cœpit calumnias adversus Cornelium, quibus irritam, ac nullam ejus promotionem suaderet,& populum ab ejus communione divelleret; quas utique propalatas calumnias recenset S.Cyprianus epist.52. ubi scribit de Cornelio. „ Quòd autem quædam de illo inhonesta, & maligna jactantur, nolo mireris, cùm scias hoc esse opus semper diaboli, ut servos Dei mendacio laceret, & opinionibus falsis gloriosum nomen infamet, ut qui conscientiæ suæ luce clarescunt, alienis rumoribus sordideutur; explorasse autem Collegas nostros scias, & verissimè comperisse nulla illum libelli, ut quidam jactant, labe maculatum esse; sed neque cum Episcopis, qui sacrificavarunt, communicationem sacrilegam miscuisse: sed eos demum, quorum causa audita est, & innocentia comprobata conjunxisse nobiscum. *Hæc S.Cyprianus*. Quibus verbis significat, accusatum fuisse à Schismaticis Cornelium, quòd libello accepto à Gentilibus, & data pecunia, Martyrium evasisset; quòdque Episcopos, qui idolis sacrificaverant tempore persecutionis Decii Imperatoris, in suam communionem admisisset, & eos in locum, & ministerium restituisset.

Quæ utique accusationes,quanquam falsissimæ, nihilominus eà arte, & vafritie à Novato, & Novatiano propalatæ, ac disseminatæ sunt, ut etiam Confessores in carcere reclusos interficerent, sicut refert sanctus Cyprianus epist.51. quam ad eos Confessores Novatiano adhærentes dirigit: ubi inter cætera ait: *Postquam vos de carcere prodeuntes Schismaticus,& Hereticus error excepit, sic res erat, quasi vestra gloria in carcere remansisset, illic enim resedisse vestri nominis dignitas videbatur, quando milites Christi,non ad Ecclesiam de carcere redirent, in quam priùs eum Ecclesiæ laude, & gratulatione venissent.* Horum itaque Confessorum suis partibus adhærentium, suffragiis, ac votis animati Novatus, & Novatianus, publicè rebellare cœperunt adversus Cornelium summum Pontificem; itaut defectionem, quam priùs clandestinè moliti fuerant, jam in apertum deducerent, quod utique sic recenset S.Cornelius epist.ad Fabium Episcopum Antiochenum, *bis verbis*: „ Ut verò intelligas hunc admirabilem virum (*Novatianum scilicet*) jampridem in Episcopatu petendo ambitione incensum esse, & eam temerariam, & effrænatam cupiditatem occultasse intra se,&simulationem,ac tanquam involucro,quo arrogantiam tegeret, ipso initio Confessores Christi viros sanè probos locum habuisse, tibi volo apertè ostendere. Presbyter nomine Maximus, & Urbanus è nostris, qui bis ex constanti fide Confessione summam gloriæ amplitudinem collegerant: Sidonius item, & Celerinus (vir qui Dei clementia adjutus omnia tormentorum genera

ra maxima cum tolerantia pertulerat, & corporis imbecillitate, vi ac robore fidei suæ confirmata, strenuè, ac viriliter ab adversario victoriam reportaverat) cùm Novatianum attentiùs consideraſſent, & callidam ejus fraudem, versutiam, perjuria, mendacia, aggrestem inhumanitatem ab omni vitæ communione alienam, veteratoriam denique instar lupi amicitiam deprehendiſſent; eo relicto, ad S. Ecclesiam reverterunt: atque omnes ejus fallacias, & maleficia, quæ longo tempore intimo pectore obtexiſſet, multis præsentibus, tum Episcopis, tum Presbyteris, tum Laicis quamplurimis, palam ostendere, & cum lacrymis, ac querela, cum dolore, & Pœnitentia suam vicem deplorare cœperunt, quod subdolæ illius, & efferatæ bestiæ consilio adducti, ab Ecclesia etiam, vel ad exiguum temporis spatium desciviſſent.

Seductis semel Confessoribus, quid Novatianus præsumpserit, idem subdit, sic dicens: Vix credibile est, charissime frater, quantam in moribus varietatem, quantam mutationem exiguo momento in illo factam conspexerimus. Nam splendidiſſimus iste scilicet, qui inusitato, ac terribili jurejurando adjecto, fidem suis fecerat, se non aliquando Episcopatum suis appetiviſſe, tanquam ex fallaci quadam præstigiarum impostura in medium projectus, de repentè Episcopus apparuit. Etenim iste novæ sectæ inventor, & doctrinæ Ecclesiasticæ propugnator, quando Episcopatum à Deo certè minimè ei donatum sibi vi arripere, & ex hominum manibus quodammodo extorquere nitebatur, duos sibi socios de sua ipsorum salute propè desperatos adscivit, ut eos in exiguam aliquam partem, & minimum quasi Italię angulum mitteret: indeque Episcopos tres, homines aggrestes, rudes, ac simplices, simulatione quadam veteratoria, in fraudem inductos abduceret; aſſerens, & constanter affirmans, eos quàm celerrimè debere Romam venire, ut videlicet omnis lis, & discordia per sententiam illorum, aliorumque Episcoporum interpositam dirimeretur.

Episcopi igitur, quoniam, ut suprà diximus, homines simpliciores erant, & in perditorum fallaciis, dolisque discernendis minùs perspicaces, Romam adventant. Iste tum per quosdam sui similes, ad eam rem comparatos, eos in unum locum concludendos curavit. Ac cùm circiter horam decimam ebrios, & crapula oppreſſos cerneret, vi coegit, imaginata quadam, & vana manuum impositione Episcopatum sibi tribuere, quem dignitate gradum parum sibi accommodatum ad hunc modum per fraudem, & astutiam acquisivit. Ex quibus Episcopis unus non longè post, peccatum flebiliter lamentatus, & idem apertè confeſſus, ad Ecclesiam revenit: quem populo universo pro eo rogante, tandem ut laycum in communionem recepimus, atque alios, qui in reliquorum duorum Episcoporum loca, qui eum creaſſent, succederent, misimus.

Istum igitur lepidum Evangelii Patronū Novatianum omnino præteriit, scilicet *unum solum Episcopum oportere esse in hac Ecclesia Catholica*, in qua tamen non ignorabat (quomodo enim poterat?) Presbyteros esse quadraginta sex, Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acolithos quadraginta duos, Exorcistas & Lectores unà cum Ostiariis quinquaginta duos, viduas, & alios morbo, atque egestate afflictatos mille, & quingentos, quos omnes Dei gratia, & benignitas abundè sustentat. Sed tamen nemo ex tanta ministro-

„ rum multitudine, tamque in Ecclesia „ necessaria; nemo ex tanto egentium „ numero Dei providentia locupletatum, & rerum abundantia circumfluente; nemo denique ex maxima „ illa, & innumerabili populi frequentia, istum quem dico Novatianum, „ ab ea desperata mentis cæcitate, & „ contumacia avertere, & ad Ecclesiam denuò revocare potuit. *Subdit* „ *rursum* Novatiani artes in suo schismate fulciendo: Cùm fecisset, *inquit*, „ oblationes, & singulis partem Sacramenti distribuisset, porrexisset- „ que, miseros homines, & infelices pro „ benedictione, & gratiarum actione „ jusjurandum dare coegit, atque suis „ utrisque manibus manus accipientis prehendens, non priùs dimisit, „ quàm hoc jurejurando eum obstrinxisset (illius enim verbis utar) *Jura* „ *mihi per corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, te numquam* „ *nec me deserturum, nec ad Cornelium* „ *reversurum*. Atque miser homò non „ ante degustavit, quàm ita illi se devovisset, & pro *Amen*, quod dicere „ debuerat, hoc dixit: *Non deinceps* „ *ad Cornelium revertar*. His & similibus artibus suam sectam augebat in dies Novatianus ut apparebit ex

§. II.

De progressu Hæresis Novatianorum.

Novatianus igitur eo modo factus Pseudo-Pontifex, è vestigio de sua electione ad diversas Ecclesias misit Epistolas, in quibus narrata superius in Cornelium Papam crimina scripta erant; quæ utique maximam in Ecclesia Dei tentationem invexerunt; cùm non solùm ab ipsis Authoribus Novatiano, atque Novato scriptis litteris per universum orbem calumniæ in Cornelium spargerentur; sed etiam confirmarentur illustrium Confessorum epistolis, quorum ob diuturniorem carcerem gloria erat apud omnes Christi fideles insignis. Quod ipse Cornelius testatur epist. apud S. Cypriannm 46. scribens: „ Cùm ad omnes Ecclesias eorum nomine litteræ calumniis, & maledictis „ plenæ, eædemque frequentes missæ „ essent, ea ex causa, ut ait, omnes „ pene perturbatæ sunt Ecclesiæ, & „ complures ex eis errore deceptæ, „ cogitantes se errare non posse, si eorum affectarentur vestigia, qui Christum toties magnâ gloriâ confessi essent.

His autem in epistolis maximè significabat Novatianus se invitum, ac renitentem creatum fuisse Episcopum, ea ratione execrandum excusans schismatis facinus, ut dolosè Ecclesiarum, ad quas scribebat, communicationem subriperet, ut colligere licet ex epist. Sancti Dionysii Episcopi Alexandrini, quam refert S. Hieronymus in Commentario de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui Novatiano rescribens, hæc habet: *Nolēs ne adSacerdotium fueris inductus, ita demum ostendes, si volens cesseris; nam oportuit quidvis etiam hàc gratiâ perpeti, ne discinderetur Ecclesia Dei, neque minùs præclarum ex hoc contigisset testimonium, quòd noluisses dissidium inducere, quam proficisci solet ex eo, siquis recuset simulachris immolare, atque adeo præclarius etiam meâ quidem sententiâ: siquidem illuc uni propriæque consulitur animæ: hic totius Ecclesiæ negotium agitur; tametsi nunc quoque si persuaseris, si contuleris fratres in concordiam redire, plus egeris officio; quàm peccaveris errato.*

Sicut autem ad Alexandrinam, & Orientis Ecclesias Novatianus litteras dedit; ita pariter apud Occidentales idipsum præstitit, necnon, & apud Africanas; testatur enim S. Cyprianus epist. 55. Novatianum ad Ecclesiam Carthaginensem legatus misisse unà cum litteris, eo tempore quo Carthaginensem Synodum celebrabat: at cùm Epi-

Episcopi Africani, qui Romam fuerant delegati, ut rescirent, & compertum haberent utrum calumniæ in Cornelium diffamatæ, veræ essent, necne, tunc etiam rediissent, renuntiarunt Cornelium omnino innocentem; ac legitimè, & Canonicè Romanum Pontificem electum fuisse: quod utique cùm significassent non solùm S. Cypriano (ad quem per dictos Episcopos in Africam redeuntes scripserat Cornelius Papa) sed etiam aliis Præsulibus, quos ex diversis Ecclesiis Africanis Carthagine in Synodum elegerat S. Cyprianus, omnes consenserunt Cornelio, & Novatianum repudiarunt, ut declarat S. Cyprianus epist. 42. his verbis: *Honoris etiam communis memores, & gravitatis Sacerdotalis, ac sanctitatis respectum tenentes, ea quæ ex diverso in librum ad nos transmissum congesta fuerant, acerbationibus criminosis respuimus: considerantes pariter, & ponderantes, quod in tanto fratrum, religiosoque conventu consedentibus Dei Sacerdotibus, & altari posito, nec legi debeant, nec audiri.*

Absoluta autem Synodo scripserunt Patres ad Cornelium Papam epistolam Synodicam, ut eum certiorem facerent de damnatione Felicissimi, & Sociorum, qui volebant lapsis in persecutione continuò veniam esse largiendam: sed illæ epistolæ desiderantur; scripsit etiam ad eumdem S. Cyprianus, imò etiam adjecit litteras ad Confessores lapsos, & Novatiano consentientes, quas à Cornelio Papa priùs inspici voluit, ea nimirum cautela, ne ad schismaticos scribendo falso idem jactarent, Cyprianum cum illis communicare.

Hœc eùm rescivisset Novatianus anno 254. ita percitus Novatum unà cum aliis Sectatoribus delegavit in Africam, ad illam Ecclesiam evertendam, cujus legationis cùm certiorem fecisset sanctus Cornelius sanctum Cyprianum, audiissetque per scriptam à Cornelio epistolam, adjunctos Novato legatos esse plurium criminum reos, statim admonuit cæteros Coepiscopos Africanos, necnon, & omnes fideles, sacrilegos caverent homines, quorum etiam crimina circularibus datis epistolis publicè voluit innotescere, ut constat ex epist. 58. S. Cypriani. Maximæ utilitatis fuit Novati, ac Sociorum ab urbe discessio; nam qui ab eo detinebantur in errore, illo recedente confestim ad Ecclesiam reversi sunt, maximè illustres illi Confessores, qui Novatiano adhæserant; hi enim dato libello supplici veniam de erratis deprecati sunt, & ut reciperentur in Communionem Cornelii summis votis, ac gemitibus postularunt, ut narrat sanctus Cornelius epist. quæ est 46. apud S. Cyprianum: *Quorum voluntate cognita*, inquit, *magnus Fraternitatis concursus factus est, una vox erat omnium Deo gratias agentium: gaudium pectoris lacrymis exprimentes, complectentes eos, quasi hodie à pœna carceris fuissent liberati.* Porro eorum Confessorum revocationem errati, ac professionem his verbis conceptam ibidem refert: *Nos Cornelium Episcopum SS. Catholicæ Ecclesiæ electum à Deo omnipotente, & Christo Domino nostro scimus; nos errorem nostrum confitemur: nos imposturam passi sumus, circumventi fuimus perfidia, & loquacitate captiosa. Nam etsi videbamur quasi quandam communicationem cum schismatico, & hæretico homine habuisse; sincera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit. Nec enim ignoramus verum Deum esse, unum Christum esse Dominum, quem Confessi sumus, unum Spiritum sanctum, unum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere.*

Perlatis autem in Africam; & in alias Provincias Cornelii Papæ litteris de recantatione Confessorum lapsorum, tum etiam qui Novati, ac Sociorum astutiâ decepti fuerant in Africa, pariter relevati sunt de quibus S. Cyprianus ad Cor-

Cornelium, epist. 47. ita scribit: *Hic enim quosdam fratres nostros error induxerat, quòd sibi communicationem Confessorum sequi viderentur: quô errore sublatô, lux omnium pectoribus infusa est; & Ecclesia Catholica una esse, nec scindi, nec dividi posse monstrata est: nec quisquam jam facilè poterit schismatici furentis verbis loquacibus decipi, quando probatum sit bonos, & gloriosos Christi milites non potuisse diu alienâ fallaciâ, & perfidiâ extra Ecclesiam detineri.* Hoc maximè nuntio firmatus est Antonianus in Numidia Episcopus, qui cùm à Cornelii partibus priùs stetisset, postmodum Novatiani litteris permotus nutare cœperat. Sed depositâ vacillatione Novatiano prorsus renuntiavit. His tamen eventibus, quamvis fęlicissimis non potuit omnino extingui Novatiana lues; quapropter opus fuit varia diversis in Provinciis cogere Concilia, quibus decerneretur quâ ratione, & quibus lapsis danda esset venia peccatorum.

§. III.

Quibus in Conciliis damnati fuerint Novatianorum errores?

ID maximè factum est in Synodo Romana anno 255. nam de eo Concilio ita scribit Eusebius lib. 5. Historię cap. 35. Ob quam rem inquit, *nempe Novatianum lapsos à Pœnitentia excludentem*) Concilium maximum Romæ cogitur, in quo sexaginta Episcopi, atque Presbyteri totidem, atque amplius una cum Diaconis in unum conveniunt. A Pastoribus separatim per singulas cujusque regionis Provincias, quid de ea re agendum esset deliberantibus colloquia fiunt. A quibus tandem decernitur Novatianum, ejusque fautores tanta superbia inflatos, & quotquot illius inhumanissimæ, & à fraterna charitate alienissimę opinioni assentirentur, in eorum numero, qui erant ab Ecclesia exclusi haberi: fratres autem qui casu infelici prolapsi fuissent, Pœnitentiæ medicamentis curari, & ad sanitatem restitui.

Cùm autem hoc tempore duas inter se contrarias Schismaticorum factiones, pari tamen conatu adversus Ecclesiam Catholicam conspirarent, quarum alterius *Novatianus*, alterius verò *Felicissimus* Diaconus Africanus quondam à Novato ordinatus, quorum ille ajebat, neminem lapsorum in Ecclesiam esse recipiendum; hic verò lapsos omnes absque Pęnitentia mox suscipi debere; quæ etiam fuerat prior Novati sententia: sed postmodum ad oppositam declinavit: inter hæc duo extrema Catholica incedens Ecclesia, via media, sic lapsis pacem dabat, ut tamen prævia pęnitentia ipsi sibi aditum patefacerent.

Hoc autem statutum est nedum in illo Concilio Romano, sed etiam in aliis plurimis; maximè verò in Africano, seu Carthaginensi celebrato anno 255. cui interfuerunt quadraginta duo Episcopi, ut constat ex epistola Synodica ad Cornelium Romanum Pontificem missa, quæ est num. 54. apud S. Cyprianum, in qua causam proferunt, cur imminente persecutione lapsis veniam postulantibus, & agentibus Pœnitentiam judicarent esse concedendam: Obtemperandum namque est, *inquiunt*, ostensionibus, atque admonitionibus justis, ut à pastoribus oves in periculo non deserantur, sed grex omnis in unum congregetur, & exercitus Domini ad certamen militiæ cœlestis armetur: Meritò enim trahebatur dolentium Pęnitentia tempore longiori, ut infirmis in exitu subveniretur: quandiu quies, & tranquillitas aderat, quæ differre diu plangentium lacrymas, & subvenire serò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, sed fortibus pax est necessaria, nec morientibus, sed

„ sed viventibus communicatio à nobis danda est: ut quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione corporis, & sanguinis Christi muniamus. Et cùm ad hoc fiat Eucharistia; ut possit accipientibus esse tutela: quos tutos esse contra adversarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodò docemus, aut provocamus, eos in confessione nominis sanguinem suum fundere; si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodò ad Martyrii poculum idoneos facimus, si non eos priùs ad bibendum in Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus?... Nec quisquam dicat, qui Martyrium tulit, sanguine baptizatur: nec pax illi ab Episcopo necessaria est, habituro gratiæ suæ pacem, & accepturo majorem de Domini dignatione mercedem. Primò idoneus esse non potest ad Maryrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium: & mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit, & accendit. *At post multa*: Ne igitur ore nostro, quo pacem negamus, quo duritiam magis humanę crudelitatis, quàm divinæ, & paternæ pietatis dulcedinem opponimus, oves nobis commissæ à Domino reposcantur: placuit nobis, sancto Spiritu suggerente, & Domino per visiones multas, & manifestas admonente: quia hostis nobis imminere prænuntiatur, & ostenditur: colligere intra castra milites Christi; & examinatis singulorum causis, pacem lapsis dare, immò pugnaturis à me suggerere: quod credimus vobis quoque paternæ misericordiæ contemplatione placiturum.

Cum autem omnem navaret operam S. Cyprianus, ut Novatianos ex Africa propulsaret, eorumque pestilens dogma eliminaret; diabolus salutis, ac veritatis Evangelicæ adversarius, aliam ipsi ex diametro oppositam novi belli ansam præbuit. Accidit enim ut privatus veterator hæreticus unà cum suis asseclis ad præfatam Synodum Carthaginensem venerit, quasi causam suam acturus: sed cùm jam pluries fuisset damnatus, ab eadem Synodo rejectus est: qua de re furiis agitatus collectis secum sociis, ibidem Carthagine adversus S. Cyprianum creavit Pseudo-Episcopum Fortunatum, ut narrat S. Cyprianus epist. 55. ad Cornelium. Fortunatus autem cum suis sociis Romam delegat Felicissimum hęresiarcham ad Cornelium Papam, ab eo, si fieri posset, communicationem subrepturum, & multa in Cyprianum oblocuturum, ut ibidem refert S. Cyprianus, ubi scribit: Felicissimum illum hostem Christi non „ novum, sed jampridem ob crimina sua plurima, & gravissima abstentum, & non tantùm mea, sed plurimorum Coepiscoporum sententiâ condemnatum, rejectum à te illic esse; & cùm venisset stipatus catervâ, & factione desperatorum, vigore plenò quò Episcopos agere oportet, pulsum de Ecclesia esse, de qua jampridem cum sui similibus, Dei majestate, & Christi D. & Judicis nostri severitate depulsus est, ne schismatis & dissidii author, ne pecuniæ commissæ sibi fraudator, ne strupator virginum, ne matrimoniorum multorum depopulator, atque corruptor, ultra adhuc sponsam Christi incorruptam, sanctam, pudicam, præsentiæ suæ dedecore, & impudicâ atque incestâ contagione violaret.

Refert etiam ibidem S. Cyprianus semel, & iterum rejectum Felicissimum à Cornelio, ut allatas à se ab Africa litteras acciperet; nec tamen illis minitantibus Cornelium acquievisse, qui nihilominus paulò permotus, quòd de re tanta nihil ad eum scripsisset S. Cyprianus, acriùs ipsum redarguit; excusat nihilomi-

minus se, quòd accusatorum ipsius vehementer exagitaretur molestiis, ut colligi potest ex eadem epistola Cypriani ad Cornelium, in qua *scribit*: Lectâ alia „ tua epistola, Frater, quam primis litteris subjunxisti, satis miratus sum, „ cùm animadvertissem te minis, atque „ terroribus eorum, qui venerant, aliquantùm esse commotum: cùm te, „ secundùm quod scripsisti, aggressi essent cum summa desperatione, comminantes, quòd si litteras, quas attulerant, non accepisses, publicè eas recitarent, & multa turpia, ac probrosa, & ore suo digna proferrent. Quòd „ si ita res est, Frater charissime, ut nequissimorum timeatur audacia, & „ quod mali jure atque æquitate non „ possunt, temeritate ac desperatione „ perficiant; actum est de Episcopatûs „ vigore, & de Ecclesiæ gubernandæ „ sublimi ac divina potestate: nec Christiani ultrà aut durare, aut esse jam „ possùmus, si ad hoc ventum est, ut „ perditorum minas, atque insidias „ pertimescamus.

Qualis autem esse debeat Sacerdotis, & Episcopi constantia in amovendis, & propulsandis indignis à Sacramentorum participatione, ibidem significat, „ cùm *ait*: Amplector prompta, & plena dilectione cum Pœnitentia revertentes, peccatum suum satisfactione „ humili, & simplici confitentes. Si qui „ autem sunt, qui putant se ad Ecclesiam non precibus, sed minis regredi „ posse, aut existimant aditum se sibi „ non lamentationibus, & satisfactionibus, sed terroribus facere, pro certo habeat contra tales clausam stare „ Ecclesiam Domini, nec castra Christi „ invicta, & fortia, & Domino tuente „ munita, minis cedere. Sacerdos Dei „ Evangelium tenens, & Christi præcepta custodiens occidi potest, non potest vinci.

Intereà cùm sæviret in Christianos persecutio sub Imperatoribus Gallo, & Volusiano, in exilium ab eis ejectus est S. Cornelius, unà cum plurimis aliis Clericis Romanis, ubi eum S. Cyprianus epist. 57. consolatus est, & in qua mirum in modum ejus constantiam extollit, in qua pariter Novatianum carpit, quòd ipse persecutionem effugeret, nec errorem deponeret, sed adhuc graviùs, & se, & suos vulneraret. In perniciem, *inquit*, fratrum lingua sua per„ strepens, & facundiæ venenatæ jacula contorquens, magis durus sæcularis Philosophiæ pravitate, quàm „ Philosophiæ Dominicæ lenitate pacificus, desertor Ecclesiæ, misericordiæ hostis, interfector Pœnitentiæ, „ Doctor superbiæ, veritatis correptor, „ proditor charitatis. Agnoscit ne jam „ qui sit Sacerdos Dei? quæ sit Ecclesia, „ & domus Christi? qui sint Dei servi, „ quos diabolus infestet? qui sint Christiani, quos Anti-Christus impugnet? „ Neque enim quærit illos, quos jam subegit; aut gestit evertere; quos jam „ suos fecit. Inimicus hostis Ecclesiæ, „ quos alienavit ab Ecclesia, & foras „ duxit ut captivos, & vinctos contempsit, & perdidit: eos pergit lacessere, in quibus Christum credit habitare. Quanquam etsi aliquis ex talibus fuerit apprehensus, non est, „ quòd sibi, quis in Confessione nominis blandiatur; cùm constet, si occisi hujusmodi extra Ecclesiá fuerint, fidei coronam non esse, sed pœnam potius „ esse perfidiæ; nec in domo Dei inter „ unanimes habituros esse, quos videmus de pacifica, & divina domo, furore discordiæ recessisse.

Coronato autem per Martyrium Cornelio, in ejus locum suffectus est Lucius, qui itidem Martyrio in eadem persecutione coronatus est: quorum SS. Pontificum cùm mirandam animi constantiam celebrarent Catholici, itidem de suo Novatiano jactarunt ejus Sectatores; scribit enim Socrates, & ipse secta Novatianus lib. 4. cap. 23.

No

Novatianum, quem Novatum nominat, Martyrio sub Valeriano occubuisse; imò Novatiani suæ sectæ authorem ante
„ S. Cyprianum Martyrium consummasse prædicabant. Verùm, *inquit*,
„ S. Pacianus epist. 2. scriptâ ad Sympronianum Novatianum; Novatia-
„ nus martyrium nunquam tulit......
„ Porro etiam si passus est aliquid No-
„ vatianus, non tamen etiam occisus,
„ etiamsi occisus, non tamen corona-
„ tus. Quidni? extra Ecclesiæ pacem,
„ extra concordiam, extra eam ma-
„ trem, cujus portio debet esse, qui
„ Martyr est..... Cyprianus autem
„ in concordia omnium, in pace com-
„ muni, in Confessorum grege passus
„ est, & sæpe confessus iteratis perse-
„ cutionibus, & multa laceratione ve-
„ xatus, & novissimè salutari calice
„ propinatus est, hoc fuit coronari.

PETES I. *Quodnam fuerit Novatianorum dogma?*

Respondeo, Eusebium lib. *6*. cap. 43. illud prodere, cùm scribit: *Novatus* (scribere debuit Novatianus) *Ecclesiæ Romanæ Presbyter, arrogantia quadam, & fastidio contra eos elebus, qui in persecutione lapsi fuerant, asseruit, non amplius illis, quamvis omnia quæ viderentur ad veram Pœnitentiam, ad Conversionem animorum, ad duram Confessionem spectant, omnino peragerent, spem ullam salutis relinqui, unde propriæ cujusdam sectæ, & erroris eorum, qui præ inflata mentis insolentia seipsos* Καθαρούς, *id est, puros, & vacuos ab omni labe peccati asseruerant, Author, & dux fuit.* Addit S. Pacianus epist. 1. eos Montanum, & Priscillam, & Maximillam secutos, multiplices controversias excitasse de Paschali die, de Paracleto, de Apostolis, de Prophetis, multaque alia: sicut, & hoc Catholico nomine, de venia, de Pœnitentia, &c.

Insuper cùm *se puros* ac *mundos* nominarent, secundas nuptias damnabant, ut testatur S. Augustinus lib. de Agone Christiano cap. 31. ubi de Novatianis ait: *Illi sunt, qui viduas si nupserint tanquam adulteras damnant, & super doctrinam Apostolicam se prædicant esse mundiores, qui nomen suum si vellent agnoscere, mundanos se potius, quàm mundos vocarent.*

PETES 2. *Utrum reverà Novatiani assererent, eos omnes, qui post acceptum Baptisma in peccatum relaberentur, ab omni spe salutis excludi?*

Respondeo, verisimilius esse illam non fuisse eorum sententiam, sed tantùm quòd qui à susceptione Baptismi in aliquod mortale peccatum incidissent, non amplius ad Ecclesiam, & Fidelium Communionem essent recipiendi; nec penes Ecclesiam jus ullum, aut potestatem esse reconciliandi peccatores. Quod utique colligitur primò ex S. Paciano, qui epist. 1. postquam Ecclesiæ nomine hæc scripsit: *Nunquam Deus peccatori comminaretur, nisi ignosceret pœnitenti*, inducit Novatianum objicientem: *Solus Deus poterit*: cui sic respondet Pacianus. *Verùm est, sed quod per Sacerdotes facit ipsius potestas est.* Ex quibus verbis patet, Novatianum non exclusisse spem salutis, sed tantùm existimasse, peccantes non posse reconciliari Deo per ministerium Ecclesiæ. Item epist. 3. inducit Novatianum dicentem: *Nescio an remitti peccatum ab Episcopis possit.* Et infrà, *sed pœnitenti peccata dimitti; etenim tantùm in Baptismate tibi liceat relaxare peccatum.* Ad quæ Pacianus, *Non mihi planè, sed Deo soli, qui, & Baptismate donat admissum, & pœnitentium lacrymas non repellit. Cæterùm quod ego facio, non meo jure, sed Domini.* Infrà: *Sive Baptismum, sive ad Pœnitentiam cogimus, sive veniam pœnitentibus relaxamus, Christo authore id tractamus, tibi videndum est, an Christus* hoc

hoc possit, an Christus hoc fecerit. Ex quibus verbis patet Ecclesię controversiam cum Novatianis fuisse tantùm de potestate, quæ sibi à Christo relicta fuisset. Medium quod assumit S. Pacianus, ut stabiliat partem affirmàntem, erat quia Christus id potest, & Ecclesia, quę dum peccatoribus veniam concedit, non sua, sed Christi D. potestate utitur.

PETES 3. *Vtrum Novatiani negantes in Ecclesia esse jus, & authoritatem ad remittenda peccata, loquerentur de omni peccatorum genere?*

Respondeo, Novatum, de omni quidem peccatorum genere censuisse; Discipuli autem ejus sententiam sic temperarunt, ut voluerint in Ecclesia esse jus remittendi peccata leviora, non autem graviora. Ita disertè testatur S. Ambrosius lib. 1. de Pęnit. cap. 2. ubi de Novatianis scribit: *Sed ajunt se exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus. Non hoc quidem author vestri erroris Novatus, qui nemini Pœnitentiam dandam putavit, ea scilicet contemplatione, ut quod ipse non posset solvere, non ligaret, ne ligando separati à se faceret solutionem. Ideo igitur Patrem vestrum propria damnatis sententia, qui distinctionem peccatorum facitis, quæ solvenda à vobis putetis, & quæ sine remedio esse arbitremini: Sed Deus distinctionem non facit, qui misericordiam suam promisit omnibus, & relaxandi licentiam Sacerdotibus suis sine ulla exceptione concessit: Sed culpam exaggeravit, exaggeret etiam Pęnitentiam: Majora enim crimina majoribus abluuntur fletibus. Ita nec Novatus probatur, qui veniam interclusit omnibus: nec vos imitatores ejusdem, & condemnatores; qui ibi minuitis studia Pęnitentiæ, ubi augeri oportet: quia graviora peccata majoribus fulentanda fuleris docuit Christi misericordia. Quæ autem ista perversitas est, ut vobis vindicetis possibilia concessu, Deo (ut ipsi dicitis) impossibilia reservetis? Hoc est sibi eligere causas ignoscendi, Deo materiam relinquere feriendi.*

PETES DENIQUE, *Vtrum Novatiani non existimantes, veniam se pęnitentibus dare posse, Pœnitentiam tamen peccatoribus imponerent?*

Affirmat S. Cyprianus epist. 52. ubi carpit Novatianorum insanum dogma, quòd Pœnitentiam peccatoribus imponerent, & ad eam hortarentur: attamen remissionem peccatorum, quæ per Absolutionem conceditur, auferebant. Inde ibidem exclamat: O miserorum „ lamentantium caduca deceptio! O „ hæreticæ institutionis inefficax, & „ vana traditio! hortari ad satisfactio„ nis Pœnitentiam, & subtrahere de „ satisfactione medicinam; dicere fra„ tribus nostris, plange, & lacrymas „ funde, & diebus, ac noctibus inge„ misce, & pro abluendo, & purgando „ delicto tuo largiter, & frequenter „ operare, sed extra Ecclesiam post „ omnia ista morieris; quæcumque ad „ pacem pertinent, facies, sed nullam „ pacem, quam quæris accipies! Quis „ non statim pereat? Quis non ipsa „ desparatione deficiat? Quis non ani„ mum suum à proposito lamentatio„ nis avertat? Operari tu putas rusti„ cum posse, si dixeris: agrum peritia „ omni rusticitatis exerce; culturis di„ ligenter insiste; sed nullam messem „ metes, nullam vindemiam premes; „ nullos oliveti tui fructus capies, nul„ la de arboribus poma decerpes? Vel „ si ei, cui dominium est, usum navium „ suadeas, & dicas: Materiam de ex„ cellentibus sylvis mercare frater, ca„ rinam prævalidis, & electis robori„ bus intexe, clavo, funibus, velis, ut „ fabricetur, atque armetur navis, ope„ rare: sed cùm hæc feceris, fructum „ de actibus ejus, & cursibus non vi„ debis. Præcludere est, atque abscin-

de-

„ dere inter doloris, ac pœnitendi „ viam, ut cùm in Scripturis Dominus „ Deus revertentibus ad se, & pœnitentibus blandiatur, nostra duritia, „ & crudelitate dum fructus Pœnitentiæ intercipitur, Pœnitentia ipsa tollatur. Quòd si inveniemus à Pœnitentia agenda neminem debere prohiberi, & deprecantibus, atque exorantibus Domini misericordiam, secundùm quòd ille misericors, & pius est, per Sacerdotes ejus pacem posse concedi, admittendus est plangentium gemitus, & Pœnitentiæ fructus „ dolentibus non negandus. *Hæc sanctus Cyprianus*. Idem habet S. Ambrosius libro 1. de Pœnit. cap. 2. *Ecclesia*, inquit, *in utroque servat obedientiam, ut peccatum, & alliget, & relaxet; hæresis in altero immitis, in altero inobediens, vult ligare quod non resolvat, non vult solvere quod ligavit, &c.*

Cæterùm Novatianus cum non exiguæ esset eruditionis, plures libros scripsit; de eo namque notat S. Hieronymus, quod libros reliquerit de Paschate, de Sabbato, de Circumcisione, de Sacerdote, de Oratione, de cibis Judaicis, de Instantia, de Attalo, & de Trinitate grande volumen, quod plerique nescientes, illud S.Cypriano tribuunt; alii vero Tertulliano; unde ad calcem operum Tertulliani illud adjecit Pamelius.

His ita prænotatis, quinque occurrunt hoc in Articulo determinanda: *Primum*, utrum detur in Ecclesia remedium aliquod ab aliis distinctum, quo peccata post Baptismum commissa remittantur, illudque sit verum Sacramentum quod sit à Christo D. institutum: *Secundum*, quænam sit hujus Sacramenti materia: *Tertium*, quæ sit ejusdem forma: *Quartum*, qualis esse debeat: *Quintum*, quis sit hujus Sacramenti effectus.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrum Pœnitentia sit Sacramentum ab aliis distinctum, & quo tempore fuerit à Christo D. institutum?

NOtandum primò, Sacramentum Pœnitentiæ varias apud SS. Patres sortiri appellationes: *Primò namque* vocatur Sacramentum *Pœnitentiæ*; seu Pœnæ tenentiæ: quia omnes ejus partes pœnam, & laborem includunt. Contritio enim dolorem habet annexum, Confessio ruborem, Satisfactio laborem. *Secundò*, ab absolutione Sacerdotali appellatur interdum Sacramentum Absolutionis; siquidem illius forma est Absolutio: Id est, inquit Doctor dist. 14. q. 4. num. 3. *quædam sententia definitiva absolvens reum*.

Secundo, ab operibus satisfactoriis dicitur *Baptismus laboriosus*: cujus utique denominationis meminit Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 2. ubi distinguens effectum, & fructum Pœnitentiæ ab effectibus Baptismi, ait: *Alius est præterea Baptismi, alius Pœnitentiæ effectus: per Baptismum enim Christum induentes, nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen novitatem, & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus, ut merito Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à SS. Patribus dictus fuerit*.

Tertiò, ratione remissionis peccatorum, & modi quo eluuntur, *lavacrum lacrymarum*, & *secunda purgatio*: Ita S. Nazianzenus oratione in sanctum lavacrum, vocans *Baptismum iterabilem*, in quo differt à primò Baptismo, qui iterabilis non est.

Quartò dicitur *manuum impositio*, sumpto nomine à cæremonia externa, quæ hu-

hucusque in Ecclesia semper usurpata fuit, ut scilicet Sacerdos absolvens, sedens pœnitenti manus imponeret: sic appellari docemur, ex Concilio Carthaginensi Can.76. *Reconcilietur*, inquit *per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia*: Sancto Augustino lib.3. de Baptismo cap.16. *Manus autem impositio sicut Baptismus repeti non potest*. Sancto Paciano epist.3. *Jam manus Sacerdotum miserandis fratribus exhibendas, &c.* Sancto Leone epist.62.c.17 *Qui convivio Gentilium, & escis immolatitiis usi sunt, possunt jejuniis, & manuum impositione purgari*.

Quintò appellatur, *Secunda post naufragium tabula*. Ita Concilium Tridentinum sess.6. cap.14. & sess.14. Can.2. Sic etiam Tertullianus lib. de Pœnit. cap.14. *Eum tu peccator mei similis ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ fidem*. Ita etiam S.Pacianus epist.9. *Quis naufrago tabulam, ne evadat, eripiet?* Sic denique S. Hieronymus epist.9. *Ne statum nobis Pœnitentiæ subsidio blandiamur, quæ sunt infœlicium remedia; cavendū est vulnus, quod dolore curatur: aliud est integra nave, & salvis mercibus portum salutis intrare, aliud nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum reversibus ad acerrima saxa collidi*.

Sextò appellatur *Exomologesis*, hoc est, Confessio seu Communicatio ex pane; eò quòd nimirum pœnitentes, qui peccata sua confitentur, donari solent Ecclesiastica communione. Sic Tertullianus lib. de Pœnit. cap.9. *Is actus, qui magis Græco vocabulo exprimitur, & frequentatur, Exomologesis est, qua delictum Domino nostrum confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus Satisfactio Confessione disponitur, Confessione Pœnitentia nascitur, Pœnitentia Deus mitigatur. Itaque Exomologesis prosternendi, & humilificandi hominis disciplina est, conversationem injungens misericordiæ illicem*. Consentit S. Cyprianus epist.51. *Cùm*, inquit, *in minoribus peccatis agant peccatores Pœnitentiam justo tempore, secundum disciplinæ ordinem, ad exomologesim veniant, ut per manus impositionem Episcopi, & Clerici, jus communicationis accipiant: nunc crudo tempore, percussione adhuc perseverante, nondum restituta Ecclesiæ pace ad communicationem admittuntur, nondum Pœnitentia acta, nondum Exomologesi facta, nondum manu, & ab Episcopo, & Clero imposita, Eucharistia illis datur*. Alias etiam his similes appellationes obtinet: sed jam convenit inter Doctores post Concilia Florentinum, & Tridentinum, ut Pœnitentiæ Sacramentum nominetur.

Notandum secundò, Pœnitentiam trifariam accipi: quandoque pro actu, interdum pro habitu, sæpe verò pro signo exteriori. Pro *actu* quidem displicentię de peccato commisso: qua ratione spectat ad voluntatem se determinantem ad vindicandum peccatum, illudque detestandum, & pęnam inflictam acceptandam, ac patienter peccati vindictam tolerandam. *Pro habitu* verò, quatenus ex ejusmodi peccati vindicta, detestatione, & acceptatione, ac perpessione pęnæ comparatur habitus inclinans ad eliciendos similes actus iis à quibus genitus est. *Pro signo* autem exteriori, non quocunque, sed exhibito à pœnitente, & confitente peccatum suum tanquam sibi displicens, propter quod subjicit se authoritati Sacerdotis habentis facultatem eum absolvendi; ac subinde signum istud sensibile ex parte pœnitentis connotat etiam absolutionem sensibilem ex parte Sacerdotis, quæ fit signum absolutionis interioris passivæ ipsius Pœnitentis: signum inquam, non naturale, sed arbitrarium, & ad placitum institutum; quo sensu Pœnitentia dicitur Sacramentum. Utrum autem reverà Sacramenti rationem, & dignitatem habeat, & à quo tempore utramque obtinuerit, determi-

minandum est in hac quæstione.

Notandum tertiò, certum esse, quòd Sacramentum Pœnitentiæ, qualiter usurpatur, & frequentatur in Ecclesia, non fuerit institutum in lege naturæ, nec in Mosayca; quippe cùm nondum esset instituta potestas clavium, quæ à passione Christi derivatur, & ab eo concessa est Apostolis ante suam in cœlum Ascensionem: ac subinde tunc non erat institutum quòd aliquis doleret de peccato cum proposito subijciendi se per Confessionem, & satisfactionem clavibus Ecclesiæ sub spe consequendæ veniæ, intuitu, & virtute Passionis Christi Domini. Hinc licèt in lege naturæ, & Mosayca fuerit aliquod Sacramentum institutum, in remedium peccati actualis post primam justificationem commissi, ne scilicet deficeret medicina contra morbum quotidianum; illud tamen non erat ejusdem rationis, & speciei cum Sacramento legis gratiæ, ut unanimi calculo nunc docent Theologi contra nonnullos veteres contendentes in lege veteri fuisse verum Pœnitentiæ Sacramentum, de quo explicant illud Apostoli ad Hebræos 9. quòd summus Pontifex introibat semel in anno in Sancta Sanctorum non sine sanguinis effusione, quem offerret pro sua, & populi ignorantia; quod tamen reiicitur ex eodem Apostolo ibidem dicente, quod *sanguis taurorum, & vitulorum.... inquinatos sanctificat ad emundationem carnis*: Non ergo censet Apostolus sanguinem illum habuisse vim sanctificandi ad emundationem spiritûs.

Adde quod inde sequeretur sacrificium istud fuisse excellentius, & efficàcius, quam sacrificium Missæ; quod quidem non delet ex opere operato peccata in eo, pro quo offertur, etiamsi sit attritus; imo etiam excellentius esset Sacramento Pœnitentiæ novæ legis; quippe cum unum, & idem numero sacrificium simul sanctificaret offerentem & illos pro quibus offertur: & quidem sine ulla obligatione confitendi sigillatim omnes species, & numerum peccatorum; quod utique necessarium est, ut validum sit novæ legis Sacramentum.

Superest igitur determinandum: *Primò*, utrum Pœnitentia signis exterioribus expressa, cui verbum Absolutionis Sacerdotalis accesserit, sit verum ac propriè dictum novæ legis Sacramentum: *Secundò*, utrum sit à Baptismo distinctum: *Tertio*, utrum à Christo Domino institutum, & quo tempore.

CONCLUSIO PRIMA.

Datur in Ecclesia Catholica verum, ac propriè dictum Sacramentum Pœnitentiæ. Hæc est de fide determinata in variis Conciliis, maximè Florentino in decreto Eugenii, & Trident. sess. 14. Can. 1. his verbis: *Si quis dixerit in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à Christo D. nostro institutum, anathema sit.* Quam utique doctrinam fatentur etiam ipsi hæretici Calvinistæ, & Lutherani à quingentis, & amplius annis in Ecclesia receptissimam esse; quam non modò Sacramentorum Magister, ut omnes post eum scholæ Theologicæ tradiderunt; sed etiam ei suppares Authores optimi quique.

Verùm nedum ab eo tempore, sed etiam omni prorsus ævo Sacramentum istud ab Ecclesia fuisse assertum, & frequentatum, *Probatur* ex Scriptura sacra, quæ disertis verbis significat collatam esse à Christo Domino authoritatem remittendi peccata, & ab eis absolvendi: eam enim authoritatem promittit suis Discipulis Matth. 16. & 18. illam autem contulit Joan. 20. ut egregiè docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 1. *his verbis*: Dominus Sacra-
„ mentum Pœnitentiæ tunc præcipuè
„ instituit, cùm à mortuis excitatus,
„ insufflavit in suos Discipulos, dicens:
„ *Accipite S. Spiritum, quorum remiseri-*

„ *feritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*: quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis potestatem remittendi, & retinendi peccata ad reconciliandos Fideles post Baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis Successoribus fuisse communicatam, universus Patrum consensus semper intellexit; *unde post pauca concludit*: Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta hæc Synodus probans,& recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes,qui verba illa ad potestatem prędicandi verbum Dei,& Christi Evangelium annunciandi contra hujus Sacramenti institutionem falso detorquent. Et Can.3. ejusdem sessionis definit: *Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris*: Accipite Spiritum sanctum, *&c. non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit, detorserit autem contra institutionem hujus Sacramenti ad authoritatem prædicandi Evangelium, anathema sit*.

Hoc etiam fatentur Patres Concilii Carthaginensis in epist. Synodica apud S. Cyprianum *num*.54. quam scribunt ad Cornelium summum Pontificem,qui ut probent lapsos nonnisi diu acta Pœnitentia, nisi fortè periculum infirmitatis, aut persecutionis urgeat, esse absolvendos, & admittendos ad pacem eadem authoritate remittendi ac retinendi peccata utuntur: *Statueramus*, inquiunt, *participato nobis consilio, ut qui in persecutionis infestatione supplantati ab adversario, & lapsi fuissent, & sacrificiis se illicitis maculassent,agerent diu Pœnitentiam plenam; & si periculum infirmitatis urgeret, pacem subitu mortis acciperent; nec enim fas erat, aut permittebat paterna pietas, & divina clementia Ecclesiam pulsantibus claudis, & dolentibus ac deprecantibus spei salutaris subsidium denegari, ut de sæculo recedentes sine communicatione, & pace ad Dominum dimitterentur, quando permiserit ipse, qui legem dedit, ut ligata in terris, etiam in cœlis ligata essent; solvi autem possent illic,quæ hic priùs in Ecclesia solverentur*.

Constat pariter eadem veritas ex constanti Ecclesiæ Traditione, & doctrina; nam antiqui Patres Pœnitentiam appellant Sacramentum, eamque Sacramentis novæ legis accensent; sic inprimis Tertullianus ante suum lapsum in Montani hæresim lib.de Pœnitentia cap.7. loquens de peccatis post Baptismum non iterabilem committendis, ait: *Hæc venena prævidens Deus, intinctionis sera obstructa, aliquid adhuc permisit patere. Collocavit in vestibulo Pœnitentiam secundam, quæ pulsantibus patefaciat*. Et rursus cap.12. *Igitur cùm scias adversus gehennam, post prima illa intinctionis Dominicæ monimenta, esse adhuc in exomologesi secunda subsidia; cur salutem tuam deseris? cur cessas aggredi, quod scias mederi tibi?*

Ubi quamvis Pœnitentiam expresfsè Sacramentum non appellet, idipsum satis indicat,dum ejus vim cum Baptismi virtute confert. Hoc autem expressè docet S. Gregorius Nyssenus: in lib. de vita Moysis, ubi ait: *Moyses per lapidem inundare aquis Eremum fecit,quæ res quantum, qualeque sit Pœnitentiæ Sacramentum docet*. Similiter S. Augustinus epist.180.ad Honoratum: *An non cogitamus*, inquit, *cùm ad istorum periculorum pervenitur extrema, nec enim potestas nulla fugiendi,quantus in Ecclesia fieri soleat ab utroque sexu; atque adeo ab omni ætate concursus; aliis Baptismum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam Pœnitentiæ ipsius actionem omnibus consolationem, & Sacramentorum confectionem, & erogationem,&c.* Et in Psalm.146. explicans hæc verba: *Qui sanat contritos corde, &c.* ait; *Quæ sunt ista obligamenta, nisi tempo-*

poralia Sacramenta? Tum subjicit exempla Eucharistiæ, & manùs impositionis quà per Presbyterum peccatores reconciliantur. Similiter Victor Cartenuensis Episcopus, qui floruit circa annum 460. lib. de Pœnitent. cap. 20. *Dominum*, inquit, *audite in Evangelio, quibus jaculis feriat peccatorem, ut intelligatis quanti faciat Pœnitentiæ Sacramentum*.

Neque tantùm eam impropriè Sacramentum esse volunt, sed, & propriè: quia conferunt illam cum Eucharistia, & cum Baptismo, quæ duo Sacramenta propriè dici Novatores admittunt. Ex Chrysostomo 3. de Sacerdotio, Non solùm Sacerdotes, cùm regenerant; sed etiam posteà condonandorum peccatorum obtinent potestatem. Ex Concilio Alexandrino lib. 12. in Joan. cap. 22. & 23. Duobus modis homines Dei Spiritu pleni, vel afflati peccata remittunt, ac retinent, vel cum dignos admittunt ad Baptismum, ac indignos excludunt: vel cum filios Ecclesiæ peccantes corripiunt ac pœnitentibus ignoscunt.

Ex S. Ambrosio 1. de Pœnit. cap. 7. *Cur baptizatis, si per hominem peccata remitti non licet; in Baptismo enim utique remissio peccatorum omnium est: nec interest utrum per Pœnitentiam, an per lavacrum, hoc jus sibi datum Sacerdotes sibi vindicent; unum in utroque ministerium est. Sed dices, quia in lavacro operatur mysteriorum gratia, quid in Pœnitentia? Nonne Dei nomen operatur?* Ex S. Leone epist. 91. ad Theodorum: *Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solùm per Baptismi gratiam, sed etiam per Pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ*.

Hanc veritatem probat subtilis Doctor in 4. dist. 14. quæst. 4. nu. 3. *Primò* quidem, quia possibile est Sacramentum institui, quo remittantur peccata per modum ablutionis, seu sententiæ definitivæ: *Secundò*, quia id congruit: *Tertiò*, quia factum est. *Primum*, inquit, „ ostenditur per hoc, quòd possibile est „ Deo animam absolvere à peccato, „ juxta illud Symboli: Remissionem „ peccatorum: & per consequens possibile est instituere aliquod signum „ illius absolutionis, & hoc signum efficax, ut prius expositum est, in materia de Sacramentis in universali, „ & pari ratione verba quæcumque, à „ quocumque Ministro prolata, & „ tunc patet lata possibilitas illius rationis.

„ *Quantùm ad congruitatem, probatur hæc: Primò*, quia, *inquit Doctor*, „ congruum est aliquod esse signum „ sensibile istius absolutionis propter „ easdem rationes, propter quas dictum est dist. 1. de congruitate Sacramenti in communi. Et propter „ easdem congruum est illud esse signum institutum à Deo, quia & magis movebit, & ducet intellectum in „ certitudinem, & magis inclinabit „ affectum ad promptitudinem suscipiendi illud signum. Congruit etiam „ in proposito, istud signum absolutionis interioris, institui in verbis „ significantibus Absolutionem, ut signum repræsentet signatum.

„ *Congruit* etiam, quòd ista Absolutio exterior fiat à Sacerdote, quia „ congruit extrema per medium reduci in extremum, & ita in Hierarchia „ Ecclesiastica, extremos, scilicet peccatores reduci in Deum per Hierarcham, id est, Sacerdotem, sicut est „ in Ecclesia triumphante. *Congruit* „ etiam, quòd à jurisdictionem habente, quia sententia à non suo Judice „ lata, nulla est. *Congruit* etiam, quòd „ requiratur intentio debita, ut suprà „ expositum est in aliis Sacramentis. „ *Congruit* etiam ex parte susceptivi, „ quòd sit pœnitens, id est, habens aliquam displicentiam de peccato cõmisso: hoc enim videmus etiam in „ Judicibus temporalibus, quòd protervum sententialiter condemnant,

Pœ-

„ Pœnitentem verò suo modo absol-
„ vunt, id est, tanquam non reum, vel
„ non puniendum sententiant. Huc usque Doctor, quibus possibilitatem,& congruitatem hujus Sacramenti facti apertè demonstrat. Quod id reverà fuerit constitutum; docet ibidem num. 5. hisce verbis: *Tertiò dico, quòd hoc factum est. Cujus* (prosequitur) *fundamentum accipitur ex authoritatibus adductis ad oppositum.* Nempe authoritates Scripturæ sacræ, quas præmisimus.

Confirmatur:Signum sensibile perpetuum, à Christo D. institutum, gratiæ sanctificantis effectivum, est novæ legis Sacramentum propriè dictum: sed externa Pœnitentia cum accepta Sacerdotis absolutione, habet hos omnes characteres: *Primò* namque est signum sensibile, tam ex parte Pœnitentis confitentis sua peccata, & de eis sensibiliter dolentis, quàm ex parte Sacerdotis absolventis; siquidem Sacerdos habet authoritatem concessam à Christo remittendi peccata,non quidem per actus purè internos; modus enim ille non est proprius hominis, qui noscit interna per externa, spiritualia per corporalia: nam Christus D. hanc authoritatem Apostolis contulit, ut eam exercerent in pœnitentes,tanquam Judices in reos, instar fori exterioris; Unde S.Hieronymus epist. ad Heliodorum: Absit *ut de iis quidquam sinistrum loquar,qui Apostolico gradui succedentes,Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos, & nos Christiani sumus; qui claves regni Cœlorum habentes, quodammodo ante diem Judicii judicant*: Judices autem incognita causa judicare nequeunt; ac subinde debet esse aliquod signum sensibile, quo pœnitens sua Sacerdoti peccata manifestat, & vicissim Sacerdos significet pœnitenti se vice, & authoritate Dei illa remittere.

Secundò, est signum perpetuum,quia potestas illa absque limitatione temporis, & durationis à Christo D. concessa est Apostolis, ac eorum successoribus, ut illam exercerent in omnes prorsus peccatores ad ipsos confugientes. Sicut ergo nusquam in Ecclesia deerunt, qui peccent post Baptismum; ita necessaria semper erit in Ecclesia illa potestas absolvendi ab ejusmodi peccatis.

Tertio, signum istud est à Christo D. institutum; siquidem D. *Matth.*16. Discipulos alloquens in persona Petri,ait: *Dabo tibi claves regnum cœlorum; & quodcumque solveris super terram, &c.* Unde Matth. 17. omnes Apostolos alloquens, ait: *Quæcumque solveritis super terram,erunt soluta, & in cœlis &c*

Similiter Joan. 20. omnes Discipulos simul congregatos alloquens, distinctè pronuntiat: *Quorum remiseritis peccata,remittuntur eis.* Quibus verbis Christus D. tribuit Apostolis authoritatem ligandi, & solvendi, retinendi, & remittendi peccata: quæ authoritas non erat in lege veteri; ac subinde est nova institutio.

Denique signum istud est gratiæ effectivum: nam remissio peccatorum de lege ordinaria non fit nisi per infusionem gratiæ,ut diximus agendo de gratia justificante:ergo potestas remittendi peccata includit promissionem gratiæ, & effectus supernaturalis.

Reponebant Novatiani apud S.Pacianum epist. 3. præfata verba Christi D. Joannis 20. spectare dumtaxat ad Cathecumenos;de quibus loquitur Matth. 28. dicens Apostolis: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.* Itaut quod Matthæus non absolverat; illud Joannes compleverit, significando videlicet,virtutem remissivam peccati repromissam Apostolis, tantùm exerceri debere per collationem Baptismi.

Contrà primò, Evangelistarum loquendi formula (ut optimè respondet S.Pacianus) integrum, & perfectum sensum habet, non verò dimidiatum,& imperfectum:*Secundò*,quod Christus D. Joannis 20. concessit, illud promiserat Matth.

Matth. 18. ſed ibi non promiſit, ſe daturum hanc poteſtatem, dumtaxat reſpectu Gentium baptizandarum exercendam: Siquidem indefinitè loquitur, aitque: *Quodcumque ligaveritis ſuper terram*,&c. *Tertiò*, Quæ conceſſit Chriſtus D. Joan. 20. ea promiſerat Petro Matth. 16. dicens: *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: Quodcumque ligaveris ſuper terram*, *&c.* at ibi promittit Petro poteſtatem ligandi Fideles, & eos abſolvendi; illa enim poteſtas, quam Chriſtus promiſit Petro, eſt reſpectu Eccleſiæ, & ovium: Eccleſia autem non niſi ex Fidelibus coaleſcit: igitur, &c.

Reponebant ſecundò ibidem verba illa Matth. 18. dicta eſſe de ſolis offenſis dimittendis quæ fiunt contra homines; non verò contra Deum: nam immediatè ante præfata verba Chriſtus D. dicebat: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum*, *&c.*

Contra, hæc antecedentia verba ſoli Petro, tanquam perſonæ particulari dicuntur; unde ſpectant ad omnes omnino Fideles, qui obligantur ad correptionem fraternam, necnon tenentur ad relaxandas offenſas, & dimittendas injurias ſibi irrogatas; ſequentia autem verba omnibus Apoſtolis dicta ſunt. Secundò particula, *Quæcumque*, comprehendit omnia prorſus peccata, etiam in Deum commiſſa: igitur futilis eſt, & vana Novatianorum reſponſio.

Reponebant tertiò apud S. Ambroſium lib. 1. de Pœnit. cap. 2. præfata Chriſti D. verba ſignificare quidem, Apoſtolis conceſſam eſſe poteſtatem à Chriſto ad remittenda leviora peccata; non autem graviora.

Contrà primò, Chriſtus D. loquitur ſine ulla exceptione, dicendo: *Quæcumque*. Unde S. Ambroſius ibidem: *Deus diſtinctionem non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus, & relaxandi licentiam Sacerdotibus ſuis ſine ulla exceptione conceſſit*. *Secundò*, nemini dubium eſt, quin inceſtus ſit peccatum graviſſimum; ſed S. Paulus habuit poteſtatem illud peccatum ligandi, & ſolvendi; ſiquidem inceſtuoſum Corinthium ligavit, cum eum excommunicavit, & tradidit Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fieret: abſolvit verò, cùm ſcribit 2. Cor. 2. *Si cui autem quid donaſtis, & ego: nam & ego ſi quid donavi, propter vos donavi in perſona Chriſti*: Hoc eſt, authoritate mihi à Chriſto conceſſa. Unde ibidem cap. 6. infert S. Ambroſius: *Cur igitur Paulum legunt, ſi eum tam impiè arbitrabantur erraſſe, ut jus ſibi vindicaret Domini ſui? Sed vindicavit acceptum, non uſurpavit indebitum*.

Reponunt quartò Calviniſtæ authoritatem illam remittendi peccata, non aliam eſſe, quàm facultatem prædicandi Evangelium, & excitandi fidem, qua peccator convertitur ad Deum, & credit ejus divinam miſericordiam ſibi opitulari: igitur per eam authoritatem, non intelligitur judiciaria poteſtas ad abſolvendum à peccatis.

Contrà; Nam Chriſtus Joan. 10. dat Apoſtolis poteſtatem, quam ante ſuam paſſionem eis non dederat: at ante paſſionem dederat illis poteſtatem annuntiandi Evangelium Judæis, non autem Gentibus, & Samaritanis, Matth. 10. *In viam Gentium ne abieritis, in civitates Samaritanorum ne intraveritis, ſed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*. Similiter poteſtas, quam Matth. 28. & Marci 16. dat eis annuntiandi Evangelium univerſis Gentibus, longè diverſa eſt ab ea, quàm confert Joan. 20. ad abſolvendum à peccatis: *Nam*, inquit S. Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio, *per ea verba Chriſtus dedit poteſtatem hominibus, quam nec Angelis, nec Archangelis datam eſſe voluit; nec enim ad Angelos dictum eſt: Quæcumque alligaveritis in terra, erunt ligata, & in cœlo*: Sed Angelis dedit poteſtatem annuntiandi Evangelium: nam Lu-

Lucæ 2. *Angelus ad Pastores ait*: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum*: igitur potestas solvendi à peccatis non est eadem cum potestate prędicandi Evangelium.

Insuper Prædicator quidem Evangelii annuntiat solutionem, ac remissionem, sed non eam efficit: at Christus disertè asserit peccata remitti per Ministros suos, ait enim: *Quæcumque solveritis, &c.* Non enim dixit; Quæcumque declarabitis soluta, aut ligata, sed quæcumque solveritis, & ligabitis. Rursus Salvator hanc potestatem promittens Petrum alloquendo, ait: *Dabo tibi claves regni cœlorum*. At claves non solùm sunt signa, & imagines aperitionis, sed etiam vera ejus instrumenta, quando ab aliquo applicantur; nec solùm significant, sed activè efficaciter ad claudendum, & aperiendum concurrunt: igitur & potestas B. Petro, ejusque Successoribus concessa, non solùm in prædicatione, aut declaratione, & significatione versatur, sed reverà concurrit saltem instrumentariè moraliter ad remissionem peccatorum. *Denique* prædicatio Evangelii potest rectè fieri coram Paganis, ut convertantur ad fidem; non possunt autem pagani infideles absolvi à peccatis suis per claves Ecclesiæ, & per absolutionem Sacramentalem; siquidem hæc Absolutio est actus Jurisdictionis: Ecclesia autem non habet authoritatem in paganos, & eos qui nondum baptizati sunt, ut dicit S. Paulus 1. ad Cor. 5. *Quid ad me de his, qui foris sunt judicare? Nam eos, qui foris sunt, Deus judicabit*.

Reponunt quintò, alii per illa verba Joan. 20. eatenus dari potestatem Apostolis remittendi peccata, quatenus datur eis facultas denuntiandi illa esse remissa.

Contrà: Christus D. non ait: *Quorum declaraveritis peccata remissa*, *sed quorum remiseritis, &c.* *Deinde*, ad declaranda peccata remissa non opus est clavibus, sed solùm voce, & tuba: quemadmodum interdum Reges, & Principes voce præconis denuntiant se remittere offensam subditis priùs perduellibus. *Rursus*, Christus D. similem dedit Apostolis authoritatem remittendi peccata, Joan. 20. ei quam ipse habebat: nam ait: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Unde S. Chrysostomus homil. 85. in Joann. *Suum iis relicturus erat ibi ministerium*. Et lib. 3. de Sacerdotio; *Pater habet omnifariam potestatem, & hanc Filio tradidit, & filius Apostolis*, per hæc verba: *Quorum remiseritis peccata, &c.* Quare Apostolus 2. ad Cor. 5. ait: *Dedit nobis ministerium reconciliationis.... pro Christo ergo legatione fungimur*: Sed Christus non modò reconciliavit exhortando, sed etiam ipsa reverà remittendo, ut ipse significat Matth. 9. *Ut sciatis; quia Filius hominis habet potestatem remittendi peccata, &c.* Igitur &c. *Denique* SS. Patres docent Sacerdotes novæ legis habere potestatem peccata condonandi post Baptismum, & reverà nos purgare, ac mundare à peccatis: non autem solùm probare, ac declarare, quòd ab eis simus mundi? nam, inquit S. Chrysostomus lib. 3. de Sacerdotio: *Corporis lepram purgare, seu veriùs dicam, non purgare quidem, sed purgatos probare, Judæorum Sacerdotibus solis licebat... At verò nostris Sacerdotibus, non corporis lepram, verùm animæ sordes; non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est*.

Opponunt tertiò: Ad omne Sacramentum requiritur verbum, & elementum ab aliquo Ministro adhibitum: ait enim S. Augustinus tract. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Et B. Isidorus lib. 6. originum, cap. 19. *Baptismus, Chrisma, Corpus, & Sanguis Christi ob id Sacramenta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum divina virtus secretiùs operatur*: Sed in Pœnitentia nullum est elementum;

tum; nec adhibentur aliquæ res corporales, sub quibus divina virtus salutem operetur: igitur, &c.

R.Distinguo minorem: Non adhibentur aliquæ res corporales, aut aliquod elementum propriè dictum; quemadmodum fit in Baptismo, de quo solo ibi sermonem instituit S.Augustinus, concedo: impropriè dictum, nego: siquidem signa quibus pœnitens sua declarat peccata, & conceptum de eis dolorem ostendit, necnon, & verba absolutionis Sacerdotalis sunt quid sensibile, non quidem tactui, aut visui, seu auribus; suntque significativa veræ ablutionis a peccato. Quòd autem non intelligat S. Augustinus elementum propriè dictum, apparet: nam aliàs sequeretur Eucharistiam non esse verum Sacramentum, quippe cùm ex elemento propriè dicto non conficiatur.

Opponunt quartò: Non alia prædicatur in nova lege Pœnitentia, quàm in veteri, ut significat S.Paulus Actor.26. Nihil extra dicens, quàm ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses: sed in lege veteri Pœnitentia non erat Sacramentum: ergo nec in nova.

Distinguo majorem: Non alia prædicatur Pœnitentia, quatenus est virtus, transeat, quatenus est Sacramentum, nego: in lege enim veteri non fuit dictum, sicut in nova: *Quorum remiseritis peccata, &c.* Adde quòd heretici pravum in sensum Apostoli verba detorqueant: non enim ait Apostolus se non prædicare aliam Pœnitentiam; quàm quæ prædicabatur à Moyse, & Prophetis; sed se nihil annuntiare, nisi quæ Prophetæ prædixerant de Christo D. ac futura esse denuntiaverant.

Objiciebant Novatiani, ut refert sanctus Ambrosius concione 8.in Psal.118. *Facilitas veniæ, incentivum præbet delinquendi*: Sed Deus non potest incentivum delinquendi instituere: instituisset autem si facultatem hominibus dedisset absolvendi à peccatis: igitur, &c.

R.Distinguo majorem: Facilitas veniæ ex sola clementia indulgentis, & condonantis offensam, incentivum præbet delinquendi, quando nulla exigitur pœna, & laboriosa satisfactio ex parte delinquentis, concedo: quando exigitur, nego: non fit autem per Pœnitentiam Sacramentalem remissio peccatorum absque pœna ex parte delinquentis; siquidem satisfactio est una ex partibus Pœnitentiæ. Adde quòd negari possit major: nam, ut præclarè docet S. Augustinus homil. 27. ex quinquaginta, ubi hanc objectionem solvit: *Si clauderetur aditus Pœnitentiæ, nonne ille peccator, tantò magis adderet peccata peccatis, quanto magis sibi desperaret ignosci? diceret enim sibi; ecce peccavi, ecce scelus admisi, jam mihi veniæ nullus est locus, Pœnitentia infructuosa est. Damnatus sum, quare jam non vivo, ut volo? quia ibi non invenio charitatem, hîc saltem pascam cupiditatem meam .... ergo si tuleris jugum Pœnitentiæ, augebuntur peccata, &c.*

Objiciebant insuper Novatiani apud S. Ambrosium lib. 1. de Pœnit. cap. 7. illud 1. Reg. cap. 2. *Si peccaverit homo in hominem, orabunt pro eo ad Dominum: si autem in Dominum peccaverit homo, quis orabit pro eo?*

Respondeo primò, oraculum illud spectare ad vetus Testamentum; non autem pertinere ad legem Evangelii, in quo concessa est Ecclesiæ Sacerdotibus authoritas solvendi à peccatis.

Respondeo secundò, quòd si illa verba usurparentur in sensu Novatianorum, consequens esset, quòd nullus hominum posset pro altero peccatore orare.

Tertiò dico cum S.Ambrosio ibidem, „ non esse scriptum: Nullus orabit pro „ eo: sed, Quis orabit? Hoc est, quis „ ille sit, qui in tali causa orare possit? „ quæritur, non excluditur. *Denique* „ habes in Psalmo 15. *Domine! quis* „ *habitabit in tabernaculo tuo, aut* „ *quis requiescet in monte sancto tuo?*

„ Non enim nullus, sed probatus habi-
„ tabit. Nec hoc dicit, quòd nemo re-
„ quiescat; sed requiescat electus: ut
„ scias hoc esse verum, quod non mul-
„ tò post in Psal.23. ait: *Quis ascendet*
„ *in montem Domini, aut quis stabit in*
„ *loco sancto ejus?* Id est, non quicum-
„ que de vulgo, nec plebeiæ veritatis
„ aliquis; sed vitæ egregiæ, singularis-
„ que meriti: Et ut scias quia cùm di-
„ citur, *quis*, non intelligitur nullus,
„ sed *aliquis* significatur, cùm dixisset:
„ *Quis ascendet in montem Domini?*
„ subjecit: *Innocens manibus, & mundo*
„ *corde, qui non accepit in vano ani-*
„ *mam suam.* Et alibi: *Quis sapiens, &*
„ *intelliget hæc?* Numquid dicit, quia
„ nullus intelliget. Et in Evangelio:
„ *Quis fidelis dispensator, & prudens,*
„ *quem constituet Dominus super fami-*
„ *liam suam, ut det illi in tempore tri-*
„ *tici mensuram?* Et ut comprehendas,
„ quia de eo dixit, qui utique est, non
„ de eo, qui non est, subjunxit: *Beatus*
„ *ille servus, quem, cum venerit Domi-*
„ *nus, invenerit sic facientem.* Et illud
„ ita opinor dictum: *Deus quis similis*
„ *tibi?* Non utique nullus; quia imago
„ Patris filius est. Similiter igitur acci-
„ piendum: *Quis orabit pro eo?* Hoc
„ est, singularis vitæ aliquis debet
„ orare pro eo, qui peccavit in Domi-
„ num, quia quò major culpa, eo ma-
„ jora sunt quærenda suffragia: Non
„ enim quicumque de vulgo pro Ju-
„ dæorum populo; sed Moyses roga-
„ vit, quando vituli caput fidei imme-
„ mores adoraverunt. Numquid erra-
„ vit Moyses? At certè quia non erra-
„ vit, quod rogavit, & meruit, & im-
„ petravit: Quid enim talis affectus
„ non impetraret, quando se objecit
„ pro populo, dicēs: *Et nunc si dimittis*
„ *illis peccatum, dimitte; sin autem de-*
„ *le me de libro vitæ:* Vides, quia non
„ tanquam deliciosus intercessor, &
„ fastidii plenus sibi consulat, ne of-
„ fensionem contrahat: quod Nova-
„ tianus metuere se dicit; sed magis
„ omnium memor, sui immemor, of-
„ fendere non timebat ipse, ut plebem
„ ab offensionis periculo erueret, &
„ liberaret. Meritò ergo scriptum est,
„ *quis orabit pro eo?* Hoc est talis,
„ qualis Moyses se offerat pro pecca-
„ toribus: talis qualis Hieremias, cui
„ cum esset dictum à DominoDeo no-
„ stro, *noli orare pro populo isto:* tamen
„ oravit, & veniam promeruit. Ita
S.Ambrosius.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Oenitentia est Sacramentum à Baptismate distinctum; & subinde remissio peccatorum, quæ fit per Pœnitentiam, non fit per simplicem Baptismi suscepti recordationem.* Hæc est de fide determinata in Concilio Tridentino sess.14. can. 2. *Si quis Sacramenta confundens, ipsum Baptismum Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit.* Probat hanc authoritatem c.2. quintuplici ratione petita ex parte essentiæ, Ministri, subjecti, effectus, & appellationis utriusque Sacramenti: *Cæterùm*, inquit, *hoc Sacramentum* (Pœnitentiæ) *multis rationibus à Baptismo differre dignoscitur; nam præterquam quod materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur* (quippe materia, & forma Baptismi est ablutio simul cum verbis significantibus eam fieri in virtute sanctissimæ Trinitatis; Pœnitentiæ verò, quasi materia, sunt actus Pœnitentis; forma verò est absolutio Sacerdotalis verbis concepta.) *Constat certè Baptismi ministrum Judicem esse non oportere, cùm Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus: Quid enim mihi*, inquit Apostolus ad Cor. 5. *de iis, qui foris sunt judicare? secus est de domesticis fidei; quos Christus D. lavacro Baptis-*

ptiſmi ſui corporis membra ſemel effecit; nam hoc ſi ſe poſteà crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito Baptiſmo ablui, cùm id in Eccleſia Catholica nulla ratione liceat: ſed ante hoc tribunal, tanquam reos ſiſti voluit: ut per Sacerdotum ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis ad ipſam pœnitentes confugerint, poſſent liberari.

Quibus verbis Concilium apertè declarat manifeſtum eſſe Pœnitentiæ diſcrimen à Baptiſmate, non ſolùm ex parte materiæ, & formæ utriuſque Sacramenti, ſed maximè ex parte miniſtri; quippe cùm Baptiſmi miniſter ſit in caſu neceſſitatis quilibet homo; Pœnitentiæ verò ſolus Sacerdos. Similiter ſubjectum utriuſque diſtinctum eſt; Baptiſmus enim miniſtrari poteſt cuilibet, etiam Pagano, & Gentili: Pœnitentia verò ſolis Fidelibus, quia exercetur per modum judicii, quod tantùm vim habet erga Eccleſiæ filios, & ſubditos. Inſuper Baptiſmum conferri poteſt etiam pueris, & amentibus; Sacramentum verò Pœnitentiæ ſolis adultis ratione utentibus.

Apparet etiam utriuſque Sacramenti diſcrimen ex diverſitate eorum effectus, & applicationis: nam, inquit Concilium, „ Alius eſt Baptiſmi, alius Pœnitentiæ fructus; per Baptiſmum enim Chriſtum induentes, nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes, ad quam tamen novitatem, & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus, divina id exigente Juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus, ut meritò Pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus à SS. Patribus dictus fuerit: nempe Cypriano lib. de lapſis, Nazianzeno oratione in ſancta lumina, Damaſceno lib. 4. de fide cap. 10.

Confirmatur: Chriſtus D. Joann. 20. dat Apoſtolis poteſtatem non ſolùm remittendi, ſed etiam retinendi peccata: ſed hæc poteſtas prorſus eſſet fruſtranea, ſi peccatorum remiſſio, quæ fit per Pœnitentiam, eſſet dumtaxat ſuſcepti Baptiſmi recordatio: non enim Sacerdotes prohibere poſſunt, quominus Fideles ſuſcepti Baptiſmi recordentur; igitur Sacramentum Pœnitentiæ non eſt ſimplex Baptiſmi recordatio.

Dices: Non alia eſt novæ legis Pœnitentia ab ea, quam prædicavit S. Joannes; ſed Marci 1. *Fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum*: igitur Pœnitentia novæ legis non diſtinguitur à Baptiſmo.

Diſtinguo minorem; Non alia eſt Pœnitentia virtus, concedo: Sacramentum nego: Duplex enim eſt Pœnitentia; una quidem virtus, quæ fuit neceſſaria omni tempore univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, ad gratiam aſſequendam, etiam illis, qui Baptiſmi Sacramento initiari cupiebant, ut diximus: alia verò quam Chriſtus inſtituit in Sacramentum, quando facultatem dedit Apoſtolis abſolvendi à peccatis, quam SS. Patres omninò à Baptiſmo diſtinguunt, ut jam diximus.

Dices ſecundò: S. Auguſtinus lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentia, cap. 33. explicans illud Epheſ. 5. *Chriſtus dilexit Eccleſiam; & ſemetipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*, docet illud ſic accipiendum eſſe, *ut eodem lavacro regenerationis, & verbo ſanctificationis* (id eſt Baptiſmo) *omnia prorſus mala hominum regeneratorum mundentur atque ſanentur; non ſolùm peccata, quæ omnia nunc remittuntur in Baptiſmo, ſed etiam, quæ poſteriùs humana ignorantia, vel infirmitate contrahuntur; non ut Baptiſma quoties peccatur, toties repetatur, ſed quia ipſo, quod ſemel datur, fit, ut non ſolùm antea, verùm etiam poſteà quorum-*

rumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur.

Respondeo: Ipsum aliud nolle quàm quòd Pœnitentia, tam virtus, quàm Sacramentum, nullatenus impetrare possit veniam peccatorum, sine lavacro regenerationis, aut ejus voto. Nam sequitur: *Quid enim prodesset vel ante Baptismum Pænitentia, nisi Baptismus sequeretur, vel posteà, nisi præcederet? In ipsa quoque Dominica oratione; quæ quotidiana est nostra mundatio, quô fructu, quò effectu diceretur:* DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA, *nisi ab eis, qui baptizati sunt, diceretur? Itemque eleemosynarum largitas, & beneficentia quantalibet, cui tandem ad dimittenda sua peccata prodesset, si baptizatus non esset? Postremò regni cœlorum ipsa fœlicitas, ubi non habebit Ecclesia maculam, aut rugam, aut aliquid ejusmodi, ubi nihil reprehensionis, nihil simulationis erit, ubi non solùm reatus, sed nec concupiscentia ulla erit peccati; quorum erit, nisi baptizatorum.* Quibus verbis significat S. Augustinus Pœnitentiam esse necessariam adultis ante Baptismum; sed ut prosit, necessariò requiri votum Baptismi: adeoque nisi Baptismus sequeretur, ubi, & quando commodè sequi posset, nihil prodesset; uti nec Sacramentum Pœnitentiæ, nisi præcederet realis susceptio Baptismi: quia nimirum Baptismus est janua omnium Sacramentorum.

Urgebis: Non alia fuit S. Augustini sententia ab ea, quam habuit ejus Discipulus S. Fulgentius: sed S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap.30. Baptismum appellat *Sacramentum fidei, & Pænitentiæ*, juxta quod in Evangelio scribitur *Lucæ* 3. quòd Joannes prædicavit Baptismum Pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

Respondeo, illum idcirco appellare Baptismum, *Sacramentum Pænitentiæ, & fidei*; quia Baptismus in adultis, qui mortaliter peccaverunt, necessariò supponere debet fidem, & Pœnitentiam, ut colligitur ex his verbis S. Petri, *Actor.* 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Quòd autem ea sit, & non alia S. Fulgentii sententia, apparet ex ejus verbis; ait enim: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Christi suô sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis suis fuerit per Pœnitentiam, fidemque conversus, & per Sacramentum fidei, & Pænitentiæ, id est, per Baptismum liberatus.* Intellige non quâcunque Pœnitentiam, sed illam quam ante Baptismnm oportet agere; id est, virtutem Pœnitentiæ: quippe confestim adjungitur: *Et majoribus quidem necessarium esse, & Pœnitentiam de malis suis agere, & fidem Catholicam secundùm regulam veritatis tenere, & Sacramentum Baptismatis accipere: parvulis verò, qui nec propria voluntate credere, nec Pænitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt agere possunt, Sacramentum fidei, quod est sanctum Baptisma, quandiu rationis ætas rerum capax esse non potest, sufficere ad salutem.*

CONCLUSIO TERTIA.

Sacramentum Pænitentiæ immediatè est à Christo D. institutum, idque post suam resurrectionem, nempe Joannis 20. *quando dixit Apostolis: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.* Hæc Conclusio duas habet partes, nempe quòd sacramentum Pœnitentiæ institutum sit à Christo D. & quòd dumtaxat institutum fuerit post Christi D. Resurrectionem. Primam aperte tradit Concilium Tridentinum sess. 14. can. 1. his verbis: *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à Christo D. institutum, anathema sit.* Nec obstat, quòd Concilium non asserat, hoc Sacramentum esse immediatè à Christo D. institu-

tu-

tutum;quamvis enim non subjiciat particulam illam *immediatè*, evidenter tamen ex ejus doctrina colligitur:quippè cùm non alium cognoscat authorem Sacramentorum, quàm Christum D. Et insuper can. 5. & can. 6. docet confessionem, de qua maximè moveri posset controversia, esse ex Christi mandato, sicut probabimus articulo sequenti.

Utramque partem docet idem Concilium ibidem cap.14.cùm ait: *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus insufflavit in Discipulos suos, dicens; Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.*

Hjus autem veritatis nulla alia proferri potest ratio à priori, quàm Christi D. voluntas, qui pro libito Sacramenta instituit quando,& quomodo voluit. Nihilominus non desunt congruentiæ, cur ejus Sacramenti institutionem distulerit post suam Resurrectionem: *Primò* quia conveniens non erat, quòd priùs daretur potestas in corpus Christi mysticum, quàm in corpus Christi verum: hanc autem Apostoli tantùm acceperunt in ultima cœna, in qua licèt fortè Christus Discipulos docuerit omnem omnino statum futurum Ecclesiæ, & consequenter tradiderit doctrinam de Sacramento Pœnitentiæ postmodum instituendo; nihilominus nulla ratione colligi potest, ibi institutum fuisse, hoc Sacramentum; tum quia id nullibi Scriptura docet; tum quia nondum erat collata potestas remittendi peccata, sine qua Sacramentum istud nullam omnino habere potest efficaciam.

Insuper, Christi Resurrectio est exemplar perfectæ justificationis, & resurrectionis mysticæ, qua homo per Pęnitentiam resurgit à morte peccati; unde S. Paulus ad Rom. 4. *Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram*; id est, ut justificationis perfectum exemplar nobis exhiberet. Oportuit ergo Christum D. priùs resurrexisse, quàm institueretur hoc Sacramentum, quo peccator ad vitam gratiæ revocatus,& restitutus, non moriatur iterum morte peccati, quemadmodum *Christus Dominus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur*, ait ibidem Apostolus.

Dices: Tunc institutum fuit Sacramentum Pęnitentiæ, cùm potestas clavium est Apostolis collata: sed illam potestatem Christus D. Apostolis tradidit ante suam Passionem, nempe *Matth.* 18. cùm dixit: *Amen, dico vobis, quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata, & in cælo, & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta, & in cælo*: Igitur tunc fuit à Christo D. institutum sacramentum Pęnitentiæ.

Nego minorem: Eò loco enim dumtaxat promissa fuit Apostolis potestas clavium ad remittenda, vel retinenda peccata; non autem de facto fuit ei collata, quia hęc potestas solùm spectat ad Sacerdotes, ut probabimus infrà: Apostoli autem, dum Christus hæc dixit *Matth.* 18. nondum erant Sacerdotes, quippe cùm hanc dignitatem dumtaxat obtinuerint in noctæ cęnæ; ac subinde ibi fuit potius promissio conferendæ potestatis clavium, quàm vera, & realis illius collatio.

Instabis: Perperam igitur, ad asserendam institutionem hujus Sacramenti, proferunt Catholici verba illa Christi D. dicentis Petro *Matth.16. Dabo tibi claves regni Cælorum.* Et *Matth.*18. quando omnibus Apostolis dixit: *Quæcunque solveritis, &c.*

Nego sequi; nam etiamsi Christus D. solùm exhibuerit potestatem absolvendi post resurrectionem, tamen disertè eam jam pollicitus fuerat præfatis locis; unde cùm nec mentiri, nec fallere possit, promissiones illæ erant velut arrhæ,& tanquam pignora ac rudimenta futuræ post Resurrectionem institutionis.

Urgebis: Si tantùm *Joan.*20. Christus D. dedit Apostolis potestatem absolvendi, sequitur, quod illi soli eam facultatem habuerunt, qui præsentes erant, cùm hæc protulit, ac subinde, quòd S. Thomas ea potestate caruit; statim enim post præfata verba: *Accipite Spiritum sanctum*, subjungitur: *Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jesus*. Sed hoc consequens est absurdum; alioqui S. Thomas incompletam omnino ac imperfectam authoritatem Apostolicâ habuisset: igitur, &c.

Nego sequelam majoris: Nam, inquit S. Cyrillus Alexandrinus lib.12. in Joan. cap.56. *Dicimus virtutem Spiritus, ex intentione dantis Christi, in omnes Discipulos pertransisse: non enim quibusdam, sed omnibus Discipulis dedit. Quare liberalitate dantis non solùm præsentes, sed etiam absentes Apostoli, Spiritum sanctum acceperunt: quòd autem non violenta, sed tuta veraque ista ratio sit, authoritate S. Scripturæ monstrabimus. Jussit Deus quondam Moysi* (Num.11.) *septuaginta seniores Judæorum eligere. Dixit autem de Spiritu, qui erat in Moyse, ablaturum se, atque impositurum in illis. Cùm verò Heldad, & Medad de 70. Seniorum numero in Synagoga remansissent, ac Spiritus omnibus illis 70. immissus fuisset prophetabant quidem, qui erant cum Moyse, prophetabant autem etiam illi duo qui aberant, &c. Non ergo licèt absfuerit Thomas à participatione Spiritus decidit, cùm de numero esset eorum, quibus dignitate Apostolatus decoratis, Spiritus debebatur*.

Dices secundò. Christus D. *Joan.*20. eamdem dedit Apostolis authoritatem remittendi peccata, quam ipse acceperat à Patre: ut diximus suprà *num.*10. ait enim: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*: Sed ipse reconciliavit peccatores absque ministerio alicujus Sacramenti; ergo per illa verba, *Accipite Spiritum sanctum, &c.* non censetur instituisse aliquod Sacramentum, quo necessariò uti deberent Apostoli; & eorum Successores ad diluenda peccata post Baptismum commissa.

Distinguo majorem. Habuerunt eamdem, id est, omnimodam, nego: id est, similem, & participatam, concedo: quamvis enim Apostolis potestatem reconciliandi peccatores similem ei, quam ipse acceperat à Patre, tradiderit Christus D. inde tamen non sequitur eamdem, & omnino æqualem eis tradidisse; siquidem Christus habebat potestatem excellentiæ, quæ nullis externis signis erat alligata, utpote cùm ille esset verus Deus, verusque Dei Filius, penes quem est facultas condonandi peccata plenario jure, & independenter ab omni signo sensibili; Apostoli autem habebant dumtaxat potestatem participatam, & alligatam signis exterioribus Baptismi, & Pœnitentiæ. Ad authoritatem verò S. Joannis dico, per eam intelligi posse missionem illam, qua Christus mittebat Discipulos ad annuntiandum Evangelium medias inter hominum persecutiones, sicut ipse à Patre missus fuerat, ut interpretatur S. Gregorius homil.26. in Evangelia, ubi explicans ea verba; ait: *Pater filium misit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari constituit, quem videlicet in mundum venire ad Passionem voluit: sed tamen amavit eum, quem ad Passionem misit. Electos verò Apostolos Dominus non ad mundi gaudia, sed sicut ipse missus est, ad passiones in mundum mittit. Quia ergo, & filius amatur à Patre, & tamen ad Passionem mittitur; ita, & Discipuli à Domino amantur; qui tamen ad Passionem mittuntur in mundum. Itaque rectè dicitur: Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos, idest, ea charitate vos diligo, cùm inter scandala persecutorum mitto, qua me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit*.

QUÆ-

Quaestio Secunda.

Quænam sit materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Notandum primò, omnia Sacramenta novæ legis constare materia, & forma, ut docet Concilium Florentinum in decreto Eugenii, ubi enumeratis novæ legis Sacramentis, ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus, tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.* Porro in aliquibus Sacramentis materia hæc est duplex, *remota* videlicet, & *proxima*, sic in Baptismo materia proxima est ablutio exterior, remota verò aqua naturalis.

Insuper utraque materia esse potest duplex, una ex qua Sacramenta fiunt, & componuntur; alia verò, circa quæ Sacramenta versantur. Quæritur ergo, quænam sit materia tam remota, quam proxima sacramenti pœnitentiæ.

Notandum secundo, certum esse, quòd actus pœnitentis, nempe Contritio, Confessio, & satisfactio concurrunt per modum materiæ ad sacramentum Pœnitentiæ; hoc enim docet Concilium Florentinum loco supra citato, ubi ait: *Quartum Sacramentum est Pœnitentia, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis Contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Secunda est oris Confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti cunfiteatur integraliter. Tertia, Satisfactio pro peccato secundùm arbitrium Sacerdotis: quæ quidem præcipuè fit per orationem, jejunium, & eleemosynam.* Idem statuit Concil. Tridentinum *sess. 14. cap. 3.* ubi ait: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius Pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, & ad plenam, & perfectam peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.* Quæ Concilia signanter hos pœnitentis actus appellant *quasi materiam*; quia videlicet ex eis non constituitur Sacramentum Pœnitentiæ tanquam materia ex qua, sed tantùm sicut materia circa quam istud occupatur.

Notandum tertiò, quòd etiamsi ad confectionem alicujus Sacramenti plura ita necessariò concurrant, ut sine illis Sacramentum nec fieri, nec existere posset; illa tamen omnia non habent rationem Sacramenti, neque sunt illius partes essentiales, ut patet in Eucharistia, ad cujus confectionem necessariò concurrunt verba consecrationis; attamen species consecratæ habent rationem Sacramenti, etiamsi verba consecratoria amplius non existant: Similiter in Baptismo ablutio activa absolutè necessaria est ad illius confectionem: ejus tamen formalis ratio potissimùm consistit in ablutione passiva. Unde fit, quod licèt res, & verba concurrant ad confectionem Sacramenti, utrumque tamen ad Sacramenti essentiam ex æquo non spectat; sed in alterutro tantùm maximè consistit formalis ratio, ac vis præcipua Sacramenti, quia alterutrum eorum majorem refert similitudinem gratiæ, quàm significat, & efficit, Sic in Baptismo v.g. quia ablutio solvens corporis sordes majorem habet similitudinem cum gratia abluente animam à peccatis; idcirco ratio significationis ipsius gratiæ, magis consistit in ipsa ablutione, quàm in invocatione Trinitatis; quæ fit cum ipsa actuali ablutione.

Duo itaque hic occurrunt determinanda: *Primum*, an, & quæ peccata sint materia remota Sacramenti Pœniten-

tiæ: *Secundùm*, utrum, & quomodo actus pœnitentis sint materia proxima circa quam Sacramentum istud occupatur.

CONCLUSIO PRIMA.

Sola, & omnia peccata post Baptismum commissa, sunt materia remota circa quam Sacramenti Pœnitentiæ. Hæc est communis apud Theologos, eamque apertè docet Concilium Tridentinum *sess.*14. *cap.*1. ubi cùm recensuisset Sacramenti Pœnitentiæ institutionem, statim *subdit*: Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis potestatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos Apostolis, & eorum legitimis Successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit, *Et cap.*2. *aperiens discrimen Sacramenti Pœnitentiæ à Baptismate, ex parte Ministri, ait*: Constat certè Baptismi Ministrum Judicem esse non oportere, cùm Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus: *Quid* enim *mihi*, inquit Apostolus, *de iis, qui foris sunt judicare?* Secùs est de domesticis fidei, quos Christus D. lavacro Baptismi sui corporis membra semel effecit: nam hos, si se postea crimine aliquo contaminaverint.... ante hoc tribunal tanquam reos sisti voluit, ut per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent liberari, unde subdit circa finem capitis: Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus. Quibus verbis Concilium apertè significat sola peccata post Baptismum ritè susceptum commissa, esse materiam remotam Sacramenti Pœnitentiæ.

Hujus utique veritatis ratio nulla subjici potest à priori, quàm Christi D. voluntas, quæ nobis per Ecclesiæ sententiam, & doctrinam innotescit: à posteriori verò confirmari potest hæc assertio ex iis encomiis, quibus SS. Patres Pœnitentiæ Sacramentum celebrant, maximè cùm ipsum appellant secundam post naufragium tabulam; quo significent hoc Sacramentum dumtaxat esse institutum in subsidium eorum, qui recuperata animæ sanitate, & comparato Innocentiæ portu, iterum se-se peccati naufragio mittunt.

Secundam partem, nempe quod omnia omnino peccata post Baptismum commissa per Pœnitentiam deleri possint, jam constat ex iis quæ diximus de efficacitate pœnitentiæ virtutis: idque apertè docet ibidem Concilium Tridentinum can.5. ubi ait: *Dominus noster Jesus è terris ascensurus ad cœlos, Sacerdotes suiipsius Vicarios reliquit, tanquam Præsides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur in quæ Christi fideles ceciderint, qui pro potestate clavium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntiant*. Patebunt hæc fusiùs ex dicendis de virtute clavium, & virtute absolutionis.

CONCLUSIO SECUNDA.

Actus Pœnitentis, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio sunt materia proxima, & partes Sacramenti Pœnitentiæ, non quidem essentiales, sed integrales. Hæc conclusio duabus maximè partibus constat, quas utique tradit, & edocet Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.*3. ubi cùm dixisset, præcipuam vim Sacramenti Pœnitentiæ positam esse in illis verbis Ministri, *Ego te absolvo*; statim subjicit: Sunt antem materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, & ad plenam, & integram Sacramenti perfectionem, ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur. *Unde*

Can.4.

„ *Can.4. sic definit*: Si quis negaverit „ ad integram, & perfectam peccatorum remissionem, requiri tres actus „ in pœnitente, quasi materiam sacramenti Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confessionem, & satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes „ dicuntur, anathema sit. Quibus verbis Concilium apertè declarat tres illos pœnitentis actus non esse propriè materiam, ex qua componatur, & constituatur essentialiter Sacramentum Pœnitentiæ, sed quasi materiam, quia videlicet in eas maximè, & proximè tendit Sacramentalis absolutio; unde sunt equidem partes integrales ipsius Sacramenti Pœnitentiæ.

Quod autem non sint partes essentiales, quibus videlicet Sacramentum Pœnitentiæ essentialiter constituatur, docet Doctor *dist.16. qu.1.* n.7. *ubi ait*: „ De Pœnitentiæ Sacramento dico, „ quod ista nullo modo sunt partes „ ejus, quia ut dictum est dist.14. Pœnitentia Sacramentum, est illa absolutio Sacramentalis facta certis verbis, &c. hujus autem nulla pars est „ Contritio, quæ est quoddam spirituale in anima; neque Confessio, quia „ nihil est ipsius sententiæ Sacerdotis, „ sed actus rei accusantis se, neque satisfactio, sed sequitur illam absolutionem Sacramentalem.

„ Hæc tamen tria ad Sacramentum „ Pœnitentiæ ad hoc, ut dignè recipiatur, requiruntur, vel prævia, vel „ sequentia. Simpliciter enim requiritur Confessio, quia Sacerdos non „ absolvit reum arbitrariè, nisi prius „ sibi reus fuerit accusatus in foro illo. „ Non est etiam utilis illa absolutio, „ nisi præcedat in confitente aliqua „ Contritio, vel Attritio. Partes istius „ distinctionis patent ex dictis suprà; „ sufficit enim quod aliqua displicentia „ licèt informis præcedat, & tunc ille „ capax est absolutionis Sacramentalis „ & per illam fit Contritus. Satisfactio autem debet sequi Sacramentum Pœnitentiæ, ad hoc ut habeat „ efficaciam, & hoc in re, vel in voto, „ nisi Judex posset perpendere illas „ pœnas alias præcedentes, sufficere ad „ totalis pœnæ solutionem, &c.

Quibus verbis ut fit evidens Doctor non negat tres actus Pœnitentis esse necessario requisitos ad integritatem Sacramenti Pœnitentiæ; sed tantum quod non sint partes essentiales, ex quibus illud constet. Siquidem Sacramentum Pœnitentiæ maximè supponit pro absolutione Sacerdotis, in qua potissimum ejus Sacramenti virtus consistit, ut docebat suprà Concilium Tridentinum.

Insuper sæpè sæpius, imò ordinariè perficitur priùs, non solùm natura, sed etiam tempore; quàm impleatur Satisfactio, ac subinde satisfactio non potest esse materia intrinseca, & pars essentialiter componens sacramentum Pœnitentiæ, ac subinde neç habere propriè rationem materiæ, siquidem materia præcedere debet formam, aut certè illam comitari; Satisfactio autem ordinariè posterior est forma absolutionis.

Unde etiam signanter tres illi actus dicuntur à Conciliis Florentino, & Tridentino, *quasi materia*, ut nempe significetur eos non esse propriè dictam materiam, quasi ex illis constare debeat hoc Sacramentum, quemadmodum Baptismus constat ex ablutione, & verbis.

Nec obstat, quòd Cathechismus Concilii Tridentini agens de materia Sacramenti Pœnitentiæ n.17. dicat: *Neque verò hi actus, quasi materia à S. Synodo appellantur, quia veræ materiæ rationem non habeant, sed quia ejus generis materia non sint, quæ extrinsecùs adhibeatur, ut aqua in Baptismo, & chrisma in Confirmatione.* Hoc, inquam, non obstat; nam præter quàm quod Catechismus ille editus est, & compositus

maxima ex parte à Discipulis S. Thomæ, ut constat ex articulo secundo illius præfationis; ea dumtaxat ratione appellantur illi actus vera materia, non quod ex eis constituatur Sacramentum, tanquam materia ex qua essentialiter componatur sed tantùm quod sint materia circa quam versatur; unde etiam signanter idem Catechismus appellat „ illos actus partes integrantes, ait „ enim nu.2. Hæ autem partes ex earum partium genere esse dicuntur, „ quæ ad aliquod totum constituendum necessariæ sunt; quoniam, „ quemadmodum hominis corpùs ex „ pluribus membris constat, manibus, „ pedibus, oculis, & aliis ejusmodi „ partibus, quarum aliqua si desit, merito imperfectum videatur, perfectum verò, si nulla desideretur; eodem etiam modo Pęnitentia ex hisce „ tribus partibus ita constituitur, ut, „ quamvis, quod ad ejus naturam attinet, Contritio, & Confessio, quibus homo justus efficitur, satis sit: „ tamen nisi tertia etiam pars, idest, „ Satisfactio, accedat, aliquid ei omnino ad perfectionem desit, necesse „ sit.

„ Quare adeo inter se hæ partes „ connexę sunt, ut Contritio confitendi, & satisfaciendi consilium, & „ propositum inclusum habeat: Confessionem Contritio, & satisfaciendi „ voluntas; satisfactionem verò duæ reliquæ antecedant. *Hæc Catechismus*, quibus verbis apertè significat, eatenus tres actus pęnitentis censeri partes Sacramenti Pęnitentiæ, quatenus ad ejus integritatem concurrunt. Quæ utique doctrina planè eadem est, quam tradit Doctor, ut liquet ex verbis suprà laudatis, ubi quamvis non dicat, eos actus hac ratione appellari posse partes Pęnitentiæ, istud tamen facilè potest colligi ex ejus discursu.

Quare vix satis mirari possum, quomodo Lugo disp.12.num.58. ausus fuerit scribere Scoti sententiam negan„ tem illas partes esse intrinsecas, sed „ solùm requiri tanquam dispositiones „ non pauci Theologi graviori censura illam afficiunt, nam Cajetanus „ quæst.9. art.2. ait esse erroneam; alii „ dicunt esse temerariam, alii plusquam temerariam: alii in bonum „ sensum conantur verba Scoti trahere, ut Angelus, qui dicit Scotum non „ negasse, illas esse partes intrinsecas, „ sed solum negasse esse propriè materiam, quod videtur juxta modum „ loquendi Concilii Florent. & Tridentini, ubi dicitur illa quasi materia. Alii dicunt Scotum velle, quod „ Sacramentum non supponat in recto „ pro illis actibus pęnitentis, sed solum pro absolutione, connotando „ alias partes in obliquo. Alii, ut Vega lib.13. in Tridentinum cap.15. „ quod Scotus non negat illas esse „ partes integrales, sed solum negat „ esse partes essentiales. Hęc tamen „ explicationes difficilè aptantur Scoti „ verbis, ut consideranti patebit. *Ita Lugo*. Verum apparet vel ipsum non legisse Doctorem, vel ejus mentem satis apertam non intellexisse dum negat, explicationem Vegæ non posse aptari verbis Doctoris: contrarium enim satis apertè constat ex ejus verbis mox laudatis.

Dices: Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum actus Judicialis, ut colligitur ex Joan.20. & Matth. 18. & docetur à Tridentino sess. 14. cap.2. & 5. at judicium humanum intrinsecè constat, non solùm ex sententia Judicis, sed ex aliis actibus judicialibus, scilicet accusatione, examine, confessione, & satisfactione rei: igitur Sacramentum Pœnitentiæ essentialiter etiam constat, non solùm absolutione Sacerdotali, sed etiam ex actibus pœnitentis seipsum accusantis, & per convenientem dolorem conceptum de peccatis seipsum quodam modo defendentis

tis apud Deum; ac tandem per satisfactionem resarcientis irrogatam Deo per peccatum injuriam, & offensam.

Nego minorem: Judicium enim humanum essentialiter, & in recto solùm dicit sententiam Judicis, per quam absolvitur, vel condemnatur reus; aliqua verò connotat in obliquo, tanquam necessariò prærequisita, ut justa sententia possit proferri. Unde quemadmodum sententia in judicio humano sola significat absolutionem, vel condemnationem: ita similiter in judicio Sacramentali sola sententia Sacerdotis significat remissionem peccatorum, & per consequens ipsa causat remissionem peccatorum; quia proprium est Sacramentis causare, quod significant. Quæ utique responsio firmatur ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 6. ubi solam absolutionem vocat actum Judicialem: *Quamvis*, inquit, *absolutio Sacerdotis beneficii sit dispensatio, tamen non est nudum solùm ministerium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata; sed ad instar actus judicialis, quo ab ipso velut Judice sententia pronuntiatur.* Similiter Can. 9. *Si quis dixerit Absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem ... anathema sit.*

Dices secundò: Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum reconciliationis; unde aliquando hoc nomine solet appellari: sed reconciliatio constat ex voluntaria utriusque partis quasi revocatione non solùm ex parte offensi, sed etiam ex parte offendentis, qui eo ipso retractat offensam: igitur Reconciliatio, quæ fit in Pœnitentia non solùm constat ex actu Sacerdotis, qui gerit vices Dei offensi, sed etiam ex actibus pœnitentis.

Nego minorem: Revocatio enim offendentis est tantùm quid prævium, seu dispositivum ad revocationem partis læsæ, in qua utique revocatione partis læsæ priorem sententiam de puniendo offendente rescindentis, & offensam condonantis, formaliter stat reconciliatio, seu remissio offensæ; ac subinde actus pœnitentis, maximè Confessio. & Contritio sunt equidem præviæ dispositiones ad reconciliationem peccatoris cum Deo: hæc autem reconciliatio formaliter consistit in ipsa absolutione Sacerdotis condonantis offensam vice, & authoritate Dei: Quam utique responsionem approbat Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 4. ubi loquens de Contritione, quæ est nobilior pœnitentis actus, ait: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum, hic Contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapso, ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.* Docet itaque Concilium Contritionem solùm præparare ad remissionem peccatorum, & gratiæ collationem; ac subinde non habere rationem partis essentialis Sacramenti, ut enim esset pars essentialis, non solùm deberet disponere, sed reverà significare, & conferre gratiam, & remissionem peccatorum ex opere operato; siquidem pars essentialis Sacramenti non aliud est, quàm practica significatio gratiæ, id est, significatio, & efficientia gratiæ; & ideo quòd gratiam non efficit, neque Sacramentum est, neque pars essentialis Sacramenti.

Urgebis: Non solùm absolutio Sacerdotalis, sed etiam actus pœnitentis significant illam remissionem: nam signa Contritionis, sunt etiam signa interioris remissionis, & per Confessionem significatur, quòd sicut peccata exteriùs manifestantur; ita etiam ab anima ipsa excludantur: Satisfactio etiam apertè significat remissionem pœnæ peccatis debitæ: igitur tres illi actus pœnitentis sunt veræ partes essentiales Sacramenti.

Nego minorem: Contritio enim, Con-

fes-

feſſio, & Satisfactio non magis ſignificant remiſſionem peccatorum, quàm oratio verbi gratia, qua homo gratiæ auxilium exorat, ad debitè hoc Sacramentum ſuſcipiendum: Sola itaque Abſolutio Sacerdotalis eſt, quæ formaliter ſignificat, & efficit gratiam remiſſivam peccatorum; quemadmodum in judicio humano, accuſatio non aſſumitur ad ſignificandam remiſſionem, ſed ad informandum Judicem de cauſa, qui pro ſua poteſtate ſecundùm æquitatem abſolutionis, aut condemnationis ſententiam profert; quę proinde ſola ſignificat remiſſionem, aut condemnationem. Concludendum eſt ergo cum noſtro Vega; qui interfuit Concilio Tridentino, lib.13. de Juſtificatione cap.15. Veriſſimum eſt, quidquid alii ſentiant, quòd Doctor ſubtilis, & communis Nominalium Schoia defendit, ſolius Abſolutionis virtute, peccatoribus conferri gratiam pœnitentibus: Nam claves ſolis Sacerdotibus collatæ ſunt, & ſoli ipſi debent remittere peccata, & per eorum Abſolutionem confertur gratia confeſſis; abſentibus omnibus aliis actibus ipſorum pœnitentium, & ſola abſolutio eſt ſignum gratiæ, & gratia ratione aliorum actuum conceſſa, datur propter opus operantis.

Vrgebis: Concilium Tridentinum ſeſſ.14. c.3. ait: *Docet præterea S.Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipſius vis ſita eſt, in illis Miniſtri verbis poſitam eſſe, Ego te abſolvo, &c.* Igitur ſupponit Concilium aliquam vim Sacramentalem eſſe in materia, nempe in actibus pœnitentis.

Reſpondeo, meritò Concilium dixiſſe præcipuam vim eſſe in forma Abſolutionis; quoniam ſcilicet tota vis, quæ eſt in actibus pœnitentis, non eſt propriè Sacramentalis: alioquin ſequeretur, quòd ipſe pœnitens eſſet partialis Miniſter hujus Sacramenti, idque præcipuus; ſiquidem plures partes Sacramenti ſubjiceret, quàm Sacerdos: hoc autem dici nequit; quippe cùm omnis Miniſter Sacramenti diſtinguatur à ſuſcipiente, & inſuper ſolus Sacerdos à Conciliis Florentino, & Tridentino dicatur hujus Sacramenti Miniſter.

Ex iis ſequitur, quòd ſi Sacramentum Pœnitentiæ accipiatur ſecundùm vulgarem, & communem ſignificationem, illius partes ſunt Contritio, Confeſſio, & Satisfactio; ſi verò accipiatur in ſtrictiori ſignificatione, & quatenus formaliter eſt ſignum practicum gratiæ, ſola Abſolutio habet rationem Sacramenti, quia Abſolutio eſt, in qua principaliter reſidet ſacra Dei virtus, abſolvens pœnitentem à peccatis, & conferens ei gratiam, per quam abſolvitur à peccatis, quibus priùs ligatus tenebatur. Unde meritò ſubtilis Doctor d.14. Sacramentum Pœnitentiæ ſic deſcribit; *Pœnitentia eſt Abſolutio hominis pœnitentis facta certis verbis, cum debita intentione prolatis à Sacerdote juriſdictionem habente ex inſtitutione divina efficaciter ſignificantibus Abſolutionem animæ à peccato.* Quæ utique definitio, quamvis paulò longior videatur, nihilominus nullam omnino particulam ſuperfluam continet, ut patebit ſingulas illius partes ponderanti. Interim ſi brevior definitio quæratur, hæ potuerunt ſubjici, quas profert noſter Boſco diſp.7. ſect. num. 4. Pœnitentia eſt Sacramentum, quo Sacerdos tanquam Judex, confitenti eum debito dolore confert remiſſionem peccatorum, cum onere ſatisfaciendi. *Vel ſic*: Sacramentum pęnitentiæ eſt, ſignum efficax gratiæ remiſſivæ peccati poſt Baptiſmum commiſſi. *Aliter.* Eſt Sacramentum remiſſivum peccati per modum Judicii. Vel hanc clariorem ſubjicio: Pœnitentia eſt Abſolutio peccatorum debitè confeſſorum.

Sequitur ſecundò Pœnitentiam ſupponere pro Abſolutione Sacerdotali, ut docet Doctor diſt. 16. quæſt. 1. num.7.

Tum

Tum quia (inquit Vega lib.13.in Concilium Tridentinum cap. 15.) Sacramentum Pœnitentiæ, est signum gratiæ, non prognosticum, hoc est, gratiæ futuræ; neque rememorativum, hoc est, gratiæ præteritæ, sed demonstrativum, hoc est, gratiæ quæ in præsenti confertur. Confessio autem, aut Contritio non sunt signa demonstrativa gratiæ; siquidem Confessio non connotat gratiam præsentem, sed tantùm formaliter est peccatorum declaratio, & accusatio. Similiter Contritio si sit imperfecta, seu dumtaxat Attritio, est tantùm dispositio ad gratiam sacramentalem. *Tum quia* sola Absolutio significat remissionem, quæ est effectus hujus Sacramenti: Ergo ipsa Absolutio, non verò Contritio, aut Confessio habet perfectam rationem Sacramenti. *Tum denique*, quia ex Concilio Tridentino sess.14. cap. 3. præcipua vis sacramenti Pœnitentiæ consistit in Absolutione; ac subinde Absolutio primatum obtinet in hoc Sacramento.

QUÆSTIO TERTIA.

Quænam sit forma Sacramenti Pœnitentiæ.

NOtandum primò, quòd cùm Sacramenta novæ legis constare debeant materia, & forma, sive strictè, sive minùs propriè dicta; inde fit, quòd etsi essentia sacramenti Pœnitentiæ formaliter sumpta consistat in Absolutione sacerdotali, nihilominus cùm ad illud etiam concurrant actus pœnitentis, qui se habent per modum materiæ; hinc est, quòd verba hujus Absolutionis dicantur forma hujus Sacramenti; quia videlicet per Absolutionem actus pœnitentis determinantur ad Sacramentum conficiendum; sic enim definit Concilium Florentinum in Decreto Eugenii, dicens: *Forma hujus Sacramenti sunt verba Absolutionis, quæ Sacerdos profert, cùm dicit: Absolvo te, &c.* Similiter Tridentinum sess.14. c.3. *Docet sancta Synodus sacramenti Pœnitentiæ, formam .... in illis Ministri verbis positam esse: Ego te absolvo; quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more: preces quædam laudabiliter adjunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ.*

Preces illæ sunt: *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. Amen. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, &c.* Et hæ quidem preces verbis essentialibus præmittuntur; postponuntur autem: *Passio Domini nostri Jesu Christi, merita beatæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, & mali sustinveris, sint tibi in remissionem peccatorũ, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

Notandum secundò cum Doctore subtili in 5. dist.14. quæst.4. num. 4. quòd in sacramento Pœnitentiæ non requirantur verba ita præcisa, & determinata ad ejus confectionem, sicut in Baptismo, & Eucharistia: Quia, *inquit* „ *Doctor*, Sacramentum hoc institutum est per modum Judicii: sententia autem potest à Judice ferri quibuscumque verbis, dummodo Judicis mentem exprimant: Quare, *inquit Doctor*, non est necesse esse ita præcisa verba in isto Sacramento, sicut in Baptismo, vel Eucharistia, quia sufficit, quòd exprimatur actus sententiæ absolventis; sicut & in judicio publico non oportet esse limitata verba: Ait enim unus de Theodoro Martyre, *Jubeo ignibus tradi*. Alter de Cypriano sancto, *gladio animadverti placet*. Communiter tamen ista verba sunt apta: *Ego te absolvo*; quæcumque alia præmittantur, vel consequantur secundùm diversam consuetudinem in di-

„ diversis Ecclesiis. Quibus verbis significat Doctor, quòd quæcumque forma, seu verba, per quæ significatur, & explicatur remissionem peccatorum fieri authoritativè, & per modum judicii, ac sententiæ, erit sufficiens forma hujus Sacramenti, in quo Minister officium implet Judicis, & cum authoritate sententiam Absolutionis profert; nihilominus præferenda sunt ea verba, quæ communiter præscribit, ac profert Ecclesia, nempe: *Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Utrum autem omnes illius Absolutionis particulæ, ita necessariò debeant proferri, ut si omitteretur aliqua, invalida foret Absolutio, determinandum erit in sequentibus.

Notandum tertiò, Theologos variasse in sententias circa sensum, ac genuinam significationem illorum verborum, *Ego te absolvo*: Primò namque *Abulensis* 1.p.sui Defensorii cap.5. & 6. dicit, quòd impropriè suppletur verbum „ *absolvo*; quia, *inquit*, propriè loquen„ do, nec Sacerdos, imò nec Deus ab„ solvit à culpa, vel à pœna peccati. „ *Tum*, quia Scriptura nusquam dicit, „ quod peccata solvantur, sed quod di„ mittantur, deleantur, &c. *Tum*, quia „ peccata non sunt propriè vincula, „ nec consequenter homo eis ligatur, „ aut ab eis solvitur: *Tum*, quia homo, „ non potest absolvi à culpa, quæ jam „ præcessit, nec à pœna, quæ nondum „ advenit; sed dumtaxat à reatu pęnæ, „ ad quam subeundam homo propter „ peccatum obligatur. *Verùm* illa sententia meritò rejicitur ab omnibus Theologis: *Tum*, quia contradicit Scripturæ, quæ peccatorum remissionem explicat ad modum solutionis: Sic Isayæ 58. *Dissolve obligationes impietatis, &c.* Et Matth. 16. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum, & in cælo*. *Tum* quia docere videtur, quòd transacto peccato solùm remaneat reatus pœnæ, à quo dumtaxat homo absolvitur.

Secundò: Non videtur etiam probanda sententia Nominalium, maximè Gabriellis, asserentis horum verborum, *Absolvo te*, sensum hunc esse: Ego eximo te ab obligatione subjiciendi peccata tua clavibus Ecclesiæ: remittere enim peccatum non est dumtaxat relaxare obligationem confitendi peccatùm. Adde quòd illa Absolutio foret nulla, quando quis solùm confitetur peccata venialia, vel alia jam confessa, & remissa, siquidem etiam ante Absolutionem pœnitens erat liber ab obligatione alia peccata confitendi.

Tertiò, non etiam probatur explicatio Hugonis à S. Victore asserentis, hæc, *Absolvo te*, significare remitto tibi pęnam ęternam pro culpa debitam; hęc enim Absolutio verba Christi D. & formæ Absolutionis detorquet in sensum improprium; etenim pęna non est peccatum, licèt ex peccato oriatur: unde remittere peccatum, non est dumtaxat relaxare pœnam peccatis debitam, nec etiam hæc verba, *Absolvo te*, significant solutionem à pęna tēporali debita peccatis, ut volunt Alensis, & S. Bonaventura: *Tum*, quia, ut mox dictum est, remittere propriè peccatum, non est tantùm relaxare pęnam ipsi debitam: *Tum*, quia fieri potest, ut quis cum tanta Contritione accedat ad sacramentum Pęnitentiæ, ut virtute illius Contritionis relaxetur tota pęna temporalis.

Similiter non probatur modus dicendi sancti Thomæ *3. p. quæst. 84. art. 3. ad 5.* ubi rejecto modo explicandi Magistri sententiarum, addit: *Esset autem perfectior expositio*: *Ego te Absolvo, id est, Sacramentum Absolutionis tibi impendo*. Hæc enim explicatio videtur nugatoria, quia idem per idem significat: Insuper in aliis Sacramentis verba formæ non significant collationem Sacramenti, sed applicationem materię, vel aliquid aliud: *Tum*, quia verba Sacramentalia usurpari debęnt in eadem signi-

ſignificatione, quam ex hominum inſtitutione habent in humano ſermone; non enim poſſunt ſignificrare, niſi id, ad quod ſignificandum ſunt inſtituta; & ideo illa vox, *ego*, & illa vox *te*, idem ſignificant intra, & extra Sacramentum; ſed hæc verba, *Ego te Abſolvo*, ex hominum inſtitutione non habent ſignificare ſeipſa per ſignificationem reflexam; ſed aliquid condiſtinctum ab ipſis: ergo nec Sacramenta ſignificant directè ſeipſa, ſed aliquid aliud: quod maximè apparet ex formis aliorum Sacramentorum; nulla enim eſt quæ reflexè ſeipſam ſignificet, ſed vel materiam, vel effectum: forma enim Baptiſmi non ſignificat impendo tibi Sacramentum Baptiſmi; ſed applico tibi aquam quæ eſt ſymbolum abſolutionis interioris animæ à peccato.

Cenſerem igitur verba illa, *Abſolvo te*, idem ſignificare; ac remitto tibi *peccata, & commiſſa*; hęc enim cadit in omnia prorſus peccata, non ſolùm mortalia, & venialia, quæ actu remittuntur, ſed etiam in peccata jam confeſſa; & remiſſa: quoniam, ut dicemus agendo de confeſſione peccatorum jam remiſſorum, in pęnitente, quantumvis peccata ei fuerint condonata, ſemper remanet aliquis reatus indignitatis, qui per iteratam Abſolutionem minuitur; quia per frequentem iterationem ſacramenti Pœnitentiæ homo minus fit indignus Dei beneficiis, & amicitia.

His ita prænotatis, duo occurrunt hac in quæſtione determinanda: *Primum*, utrum, & quæ verba neceſſaria ſint ad formam ſacramenti Pœnitentiæ: *Secundum*; utrum ea forma ita neceſſariò debeat verbis proferri, ut data ſcripto abſenti aut præſenti eſſet invalida.

Conclusio Prima.

SOla *verba*, Absolvo te, *ſufficiunt ad eſſentiam ſacramenti Pœnitentiæ*. Hæc eſt communior cum ſubtili Doctore loco in ſecundo notabili laudato, & Angelico *quæſt.*84. *art.*3. quibus favent Concilia Tridentinum, & Florentinum in primo Notabili laudata; ubi dumtaxat pro forma ſacramenti Pœnitentię annotant hęc verba: *Ego te abſolvo*. Nec obſtat quòd ſcripſerint particulâ, (*&c.*) Nam præterquam quòd in aliquibus Editionibus Concilii Florentini illa particula non reperitur; ideo hanc particulam ſubjiciunt Concilia, non ut denotent cætera verba, quæ in formula Abſolutionis adjici ſolent, eſſe neceſſaria ad ejus eſſentiam, ſed quòd ad illius perfectam ſignificationem; & explicationem conferant: & illa neceſſariò ſint proferenda, ſaltem ex præcepto Eccleſiæ.

Adde quòd etiamſi eas omnes particulas, nempe *à peccatis tuis in nomine Patris: & Filii, & Spiritus ſancti declarent*: ſicut expreſſerunt, *Ego te abſolvo*, adhuc non eſſet conſequens, omnes eas eſſe de neceſſitate Sacramenti. Nam Concilium Florentinum formam ſacramenti Confirmationis expreſſit his verbis: *Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti*. Similiter formam Sacerdotii declaravit his verbis: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis, & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti*: Et tamen in diſp. de Sacramento Confirmationis, & Ordinis demonſtrabimus explicitam invocationem ſanctiſſimæ Trinitatis ad ejuſmodi Sacramentorum formam non eſſe abſolutè neceſſariam.

Huic veritati adſtipulatur Cathechiſmus S. Pii V. & Conc. Trid. decreto editus, qui proferens formã ſacramenti Pœnitentiæ, hæc habet, num. 19. *Eſt autem forma, Ego te abſolvo: quam non ſolùm ex illis verbis licet colligere, Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta, & in cœlis: ſed ex eadem Chriſti D. doctrina, quam ab Apoſtolis traditam accepimus*.

Nec obſtat, quòd tam Concilia, quàm Cathechiſmus præmittant particulam, *Ego*:

Ego: communis enim Doctorum sententia est, illam non pertinere ad essentiam formæ; cùm per ejus omissionem, sensus, qui intenditur à Christo, & Ecclesia, sufficienter intelligatur in verbo *Absolvo*, quod idem est, ac *Ego absolvo*; ut in simili diximus de eadem particula, quæ omitti potest in forma Baptismi.

Porrò hujusce veritatis rationem congruam exprimit Doctor verbis in secundo Notabili laudatis, nempe quòd sacramentum Pœnitentiæ administretur per modum judicii; in judicio autem humano sufficit, quod exprimatur actus sententiæ absolventis; nec enim opus est, quòd proferatur species delicti, à quo reus absolvatur, vel propter quod condemnetur: neque necesse est exprimi, qua authoritate Judex absolvat, aut condemnet; ordinaria, an delegata; principali, an secundaria, seu ex commissione: igitur pari ratione sufficiet in judicio Sacramentali, quod exprimatur actus sententiæ absolventis, nec opus est exprimere delictum, à quo pœnitens absolvitur: nec qua authoritate id fiat; ac subinde non erit necesse ad essentiam hujus formæ, addere illa verba, *à peccatis tuis*, *in nomine Patris, &c.*

Confirmatur: Sicut enim à simili in oratione Dominica dicimus: *Sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris*, non adjicientes, quid eis dimittamus, & sicut Joan. 11. Christus D. Apostolis loquens de Lazaro, dumtaxat ait: *Solvite eum, & finite abire*: neque judicavit opus esse adjicere, *à vinculis*, *quibus illigatur*. Similiter, in vulgari sermone, qui offensam passus est, dum eam vult remittere, sufficit quòd dicat, *Condono tibi*, vel *remitto tibi*, quia per illa verba sufficienter intelligitur remittere, & condonare offensam; ita à simili Sacerdos loquens nomine Dei, cùm ait; *Ego remitto tibi*; vel *absolvo te*, sufficienter significat remissionem offensæ, vel debiti ex peccato resultantis.

Denique ea verba sufficiunt ad essentiam formæ Absolutionis Sacramentalis, quæ principalem effectum Sacramenti significant; sed sola verba, *Absolvo te*, significant principalem effectum sacramenti Pœnitentiæ, nempe remissionem peccatorum: igitur, &c. Major constat; quia proprium est essentiæ Sacramentorum novæ legis id efficere, quod significant; ac subinde ea verba sufficient ad essentiam sacramenti Pœnitentiæ, quæ sufficienter ejus effectus declarabunt. Minor verò suadetur; verba enim. Sacramentorum habent suam determinatam significationem ex circumstantiis adjunctis; unde quamvis illa verba, *Absolvo te*, videantur indeterminata, & indifferentia ad significandam absolutionem cujuscumque delicti, vel in foro civili, vel Sacramentali; nihilominus dum proferuntur super pœnitentem, qui sua peccata coram Sacerdote deposuit, determinantur ad significandam absolutionem ab ejusmodi peccatis per Sacerdotem, ut Judicem vice Christi factam; quæ est principalis effectus hujus Sacramenti.

Dices primò: Illa verba non sufficiunt ad essentiam formæ Sacramenti, quæ determinatè, & explicitè non exprimunt effectum Sacramenti: sed illa verba, *Absolvo te*, non significant determinatè effectum sacramenti Pœnitentiæ; siquidem indifferentia sunt ad significandam Absolutionem, vel à peccatis, vel ab excommunicatione, & aliis censuris: ergo necessum est, ut determineutur per sequentia verba, *à peccatis tuis*.

Nego minorem: Nam, ut mox diximus, licèt præfata verba ex se videantur indifferentia ad significandum tam Absolutionem à censuris, quàm à peccatis, maximè quando pœnitens pluribus vinculis simul est constrictus, putà vinculis excommunicationis, aut alterius censu-

furæ; necnon, & vinculo reatus culpæ, & pœnæ: tamen ubi proferuntur super pœnitentem, qui confessus est peccatum sacramentaliter, scilicet in ordine ad obtinendam Absolutionem à vinculo reatus culpæ, & pœnæ, in quem solum reatum solvendum propriè cadit Sacramentalis Absolutio (siquidem effectus hujus Sacramenti non est propriè solutio à vinculo excommunicationis, & alterius censuræ; sed tantùm à vinculo reatus culpæ, & pœnæ) hinc eo ipso, quò Sacerdos, audita Confessione pœnitentis, administrat sacramentum Pęnitentiæ per ista verba, *Absolvo te*, perfectè, ac determinatè significat, se absolvere à peccatis quoad culpam, & pęnam: non autem à vinculo excommunicationis, aut alterius censuræ: igitur significatio verbi *Absolvo*, ex prævia Confessione Sacramentali, & intentione Sacerdotis, satis determinatur ad absolutionem à vinculo culpæ, & pęnæ.

Instabis: Si verba formæ determinari debeant per præviam Confessionem Sacramentalem, consequens est, quòd illa Confessio sit pars essentialis Sacramenti, siquidem concurrit ad determinationem formæ, & Absolutionis, in qua præcipua hujus Sacramenti virtus consistit: sed hoc est contra assertum in præcedenti quæst. in qua diximus, actus pęnitentis non esse partes essentiales hujus Sacramenti: igitur alterutra nostra assertio est falsa.

Nego sequelam majoris, & ejus rationem distinguo: Prævia Confessio concurrit ad determinationem formæ per modum alicujus intrinseci, quasi esset pars illius orationis, qua forma Sacramentalis exprimitur, nego: Concurrit per modum alicujus extrinseci, & circumstantiæ, vel potius materiæ, per quam verba Sacramentalia habent significationem Sacramentalem, concedo: quamvis enim verba formæ Sacramentorum determinatè designare debeant materiam, tamen contingit interdum, quòd ipsa materia concurrat ad determinationem verborum: verbum enim *baptizo* v.g. in forma Baptismi, non habet ex se, quòd significet ablutionem fieri in aqua naturali, quod tamen requiritur ad essentiam sacramenti Baptismi; sed id dumtaxat obtinet ex determinatione ipsius materiæ, quæ non est vinum, aut alius liquor, sed tantùm aqua naturalis. Unde quamvis ipsa forma potius determinet materiam, quàm vice versa; hinc tamen non excluditur omnis omnino determinatio materiæ respectu formæ; licèt principalis determinatio competat formæ; quod etiam fit in hoc Sacramento, in quo forma si non sola, saltem præcipuè significat, & causat remissionem peccatorum.

Urgebis: Si illa verba, *absolvo te*, sufficiant ad formam, & essentialem significationem hujus Sacramenti, sequitur, quòd eis prolatis, quæcumque postmodum verba omittantur, aut proferantur, infallibiliter ponatur Sacramentum, & ejus effectus, nempe solutio peccatorum: sed id videtur falsum; enimverò si prolatis illis verbis, *absolvo te*, Sacerdos statim adjiceret *ab alienis peccatis*, aliena prorsus esset significatio; ac subinde nullus esset Sacramenti effectus: igitur essentia Absolutionis non solùm consistit in illis verbis, *absolvo te*: sed necessariò adjici debent illa verba, *à peccatis tuis*.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, quòd si verba, *absolvo te*, proferat Sacerdos super pœnitentem cum legitima intentione eum absolvendi à peccatis commissis, tunc valida est Absolutio, licèt post prolata illa verba intentionem mutans, adjiciat hæc verba, à peccatis alienis: si autem ab initio prolationis habuit intentionem proferendi hanc orationem integram, *absolvo te ab alienis peccatis*,

Absolutio prorsus est invalida; quippe cùm sit contra ritum, & formam hujus Sacramenti.

Dices secundò: Ea verba sunt de essentia hujus Sacramenti, quæ Christus illud instituendo protulit: at Christus instituendo sacramentum Pęnitentiæ, meminit peccatorum: igitur,&c.Major constat: Ideo namque Ecclesia censet invocationem Trinitatis esse necessariò, & essentialiter prærequisitam ad formam Baptismi: quia Christus Apostolos delegando, ut baptizarent, ait: *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Minor etiam constat ex verbis Joan.20. Christus enim ait: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*.

Nego majorem: Nec enim omnia verba, quæ Christus Dominus protulit instituendo Sacramenta,sunt de essentia illorum formæ; alioqui dum Sacerdos pęnitentem absolvit, proferre deberet præfata verba, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; nec usurpare deberet verbum *absolvo*, sed proferre, Remitto tibi peccata; quippe Christus D. non meminit verbi *absolvo*, sed dumtaxat, *remitto*.

Ad ejus probationem nego paritatem; cùm enim in Baptismate fieri debeat professio fidei, & idcirco expressa, & distincta debuerit esse invocatio sanctissimæ Trinitatis; quæ utique non intelligitur sub illo verbo *baptizo*: ideo necessariò fuit usurpanda illa invocatio explicita sub iisdem verbis, quibus eam Christus Dominus expresserat; secus autem est in sacramento Pęnitentiæ: nam (ut diximus) verbum *absolvo*, prævia confessione peccatorum, satis determinatè,& explicitè significat peccata prius confessa, ut non opus sit eorum expressam mentionem fieri: ideo autem Christus Dominus hoc Sacramentum instituendo, meminit remissionis peccatorum, ut videlicet significaret Apostolis, quænam esset materia illius Sacramenti, ne fortè si dixisset solùm; *Quorum remiseritis*, non adjiciendo ly *peccata*, existimarent ipsum eis dedisse potestatem solvendi quæcumque vincula, sicut videbatur promisisse, quando dixit: Quæcumque solveritis super terram: nulla autem apparet ratio, cur expresserit, nomina Patris, Filii, & Spiritus sancti in Baptismate, nisi quia significare volebat, illa verba esse necessariò usurpanda in forma Baptismi.

Ex his itaque sequitur, non esse verum,quod docet Durandus in 3.dist.22. qu. 2. & cum eo Gerson alphabeto 33. necnon & Concilium Coloniense in Enchiridio, tit. de Pęnit. nempe omnia hæc verba, *Absolvo te à peccatis tuis in nomine Patris, &c.* esse de essentia formæ Absolutionis. *Nec etiam* probanda est sententia Gabrielis dist.14. quæst.2. asserentis ad formam absolutionis necessaria esse illa verba, *Absolvo te ab omnibus peccatis tuis*. Non est pariter admittenda sententia eorum, qui dicunt cum Petro Soto lect.4.de Confess. saltem illa verba, *Absolvo te à peccatis tuis*, esse de essentia: *Nec* tandem probanda est eorum doctrina, qui cum eodem Soto in 4. dist.22.quæst.1.art.1. volunt, quòd in casu necessitatis sufficeret proferre verbum; *absolvo*, atque eo quòd designatur persona absolvenda: nam, ut diximus, cùm verbum *absolvo* sit indifferens, necessariò determinari debet ad significationem Sacramentalem per personam pęnitentem,& confessam sua peccata.

Patet etiam secunda pars, nempe quòd illa forma sacramenti Pœnitentiæ exprimi possit quibuscunque verbis actum juridicum absolutionis Sacerdotalis significantibus: nam, inquiebat Doctor in primo notabili, in isto Sacramento sufficit, quòd exprimatur actus sententiæ absolventis, & in judicio publico non oportet esse limitata verba, &c. Cum igitur sola mutatio essentialis; & quæ sensum omnino diversum ef-

efficit: invalidum efficiat Sacramentum: de essentia verò sacramenti Pœnitentię tantùm sit, ut proferatur per modum actûs judicialis; inde fit, quòd quibuscunque verbis judicialem sententiam exprimentibus utatur Sacerdos in formâ Absolutionis, Sacramentum erit validum; unde valida esset Absolutio, si Sacerdos diceret: *Solvo te à peccatis*, vel *dimitto*, aut *remitto tibi peccata tua*. Quod utique maximè confirmatur Tum exemplo Christi, qui ejusmodi verbis usus est, dum meminit sacramenti Pœnitentiæ: nam Joan. 20. ait: *Quorum remiseritis, remittuntur eis*, utque ait Matth. 18. *Quæcunque solveritis super terram, erunt soluta, & in cœlo*. Et Petro Matth. 10. *Quodcunque solveris super terram, erit solutum, & in cœlo*. Tum quia ipse Christus adumbrans Marci 2. Matth. 9. Lucę 5. quod acturus erat in sacramento Pęnitentiæ, posteà dicit paralytico: *Fili remittuntur tibi peccata tua*. Id est, ego remitto tibi peccata tua: *Dixerunt enim intra se Pharisæi, & Scribæ; Hic blasphemat, quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Et cùm vidisset Jesus cogitationes eorum*, eas non arguit, sed paraclyti sanatione confirmat. *Ut sciatis*, inquit, *quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et statim surrexit, & abiit inde coram omnibus in domum suam*. At idem in persona Christi dicere possunt, & donare Presbyteri ministerialiter, & instrumentariè, quod authoritate per excellentiam Christus dixit, & donavit. Nihilominus, ut observat Doctor loco suprà laudato, proferenda est formula præscripta ab Ecclesia, his verbis: *Ego te absolvo, &c.* nec eam citra peccatum licet immutare.

Quæres, *Utrum Sacerdotis manûs impositio super pœnitentem necessaria sit in hoc Sacramento?*

Respondeo, eam non esse absolutè necessariam; tum quia nec ex Scriptura, nec ex Traditione; neque ex ulla ratione colligitur ejusmodi necessitas. Non quidem ex Scriptura: nam quoties Christus Dominus hujus Sacramenti mentionem fecit, nullatenus meminit hujus manuum impositionis; ut apparet ex omnibus oraculis jam laudatis. Non etiam ex Traditione; siquidem neque SS. Patres, neque Concilia hujus necessitatis meminerunt, nisi dumtaxat quando publicè pœnitentes cum Ecclesia erant reconciliandi, & ab ulteriori publica Pœnitentia solvendi, quo utique in casu fiebat quidem manûs impositio, Verùm ista Absolutio non erat Sacramentalis, sed dumtaxat reconciliatoria; quod optimè colligitur ex Concilio Arausicano primo cap. 3. ubi legimus: *Qui recedunt de corpore, Pœnitentia accepta, placuit sine reconciliatione, manus impositionem eis communicare; quod morientis sufficiat reconciliationi: si supervixerit, stet in ordine Pœnitentium, ut offensis necessariis Pœnitentiæ legitimam communionem cum reconciliatoria manûs impositione recipiat*. Similiter in Carthaginensi quarto Can. 79. *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum acceperint, Eucharistiæ non se credant absolutos sine manus impositione, si supervixerint?* Censent igitur ejusmodi Concilia, illam manuum impositionem non esse absolutè necessariam ad hujus Sacramenti licitam, & validam administrationem; quippe cùm moribundi absque ea absolvi possint.

Denique, ratio Theologica in contrarium militat; siquidem manûs impositio ideo fit in Sacramentis Ecclesiæ, ut designetur copiosus gratiæ effectus, quo indigere videntur, quibus imponuntur ma-

manus ad illa obeunda munia, ad quæ destinantur; sic manus impositio fit in Sacramento Confirmationis, ut nempe per eam homo accipiat plenitudinem Spiritûs sancti, qua roboretur,& vegetetur ad constanter, & animosè confitendam fidem, ad quod certè opus est gratiæ excellentia; unde Actor. 8. legimus de Apostolis, quòd fidelibus recenter baptizatis *imponebant manus, & accipiebant Spiritum sanctum*. Similiter in Sacramento Ordinis, in quo confertur quædam excellentia potestatis ad divina mysteria obeunda, fit etiam hujusmodi manûs impositio, ut nempe per eam significetur conferri plenitudo gratiæ ad dignè, & debitè hæc munia implenda: Unde S. Paulus Timotheum monebat epist. 2. cap. 1. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*. Sed Sacramentum Pęntentię ordinatur tantùm ad remissionem peccatorum; non autem ad obeunda aliqua munia; nec ad obtinendam specialem gratiæ excellentiam: igitur ad hoc Sacramentum non requiritur manûs impositio.

Addè quòd manûs impositio solùm fiat in Sacramentis, per quæ suscipiens deputatur ad solemnem aliquem actum exercendum eò quòd manus sit potissimum operationis organum: unde illa fit in duobus Sacramentis, putà Confirmatione, per quam fidelis constituitur quasi miles Christi ad ejus nomen, & Religionem audacter tuendam, & profitendam coram tyrannis, & infidelibus. Et in Ordine, per quem homo segregatur à communi fidelium cœtu, ut specialiter destinetur ad Dei cultum, & Religionis ministerium: per susceptionem autem aliorum Sacramentorum, nempe Eucharistiæ, Pœnitentiæ, &c. homo specialiter non destinatur ad aliquem actum fortiter ac prudenter exercendum; ac subinde in eis non videtur necessaria illa actus designatio per manûs impositionem.

Dices primò: Sacramentum Pœnitentiæ appellatur à Patribus manus impositio, sic S. Clemens lib. 2. Constitutionum Apostolicarum cap. 41. ait: Ut „ Ethnicum Baptismo lotum post do„ ctrinam admittis; sic hunc per ma„ nus impositionem, utpote pæniten„ do mundatum in antiqua pascua „ restitue; eritque ei loco lavacri ma„ nuum impositio. Et Concilium Carthaginense quartum cap. 76. loquens de moribundo pęnitente, ait: Si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem. Hinc S. Leo epist. 92. scribit: Qui cibis immolatitiis „ usi sunt, possunt jejuniis, & manus „ impositione purgari: igitur quemad„ modum Baptismus dicitur ablutio,& „ Confirmatio Chrisma, quia ablutio „ est absolutè necessaria ad Baptisma; „ & chrismatio ad Confirmationem: „ pari ratione manus impositio dicen„ da est necessaria ad sacramentum „ Pęnitentiæ.

Nego consequentiam: Appellatur enim impositio manûs tantùm à cæremonia, quæ fieri solet in hoc Sacramento, cùm Sacerdos Absolutionem impertiendo pęnitenti benedicit; hæc autem cæremonia prorsus accidentalis est, non verò essentialis; quippe cùm citra peccatum, saltem mortale, possit omitti. Adde quòd plerumque SS. Patres, & Concilia, dum meminerunt impositionis manus faciendæ, cùm conceditur Absolutio, non loquantur de Absolutione Sacramentali, sed reconciliatoria.

Dices secundò: Sacerdos in aliis Sacramentis præter verba, aliquem actum exteriorem exercet erga suscipientem: igitur etiam in hoc Sacramento debet exerceri: sed hic alius esse non potest, quàm manûs impositio: ergo, &c.

Nego sequelam majoris: Et ratio disparitatis est, quòd cætera Sacramenta, præter Eucharistiam, consistant in applicatione materiæ; unde in eis requiri-

ritur actus exterior: secus autem est de Pœnitentia, & Eucharistia: sicut enim in Eucharistia Sacerdos sola verborum prolatione super materiam perficit Sacramentum; ita sola Sacerdotis absolventis verba super pœnitentem perficiunt Absolutionis Sacramentum. Adde quòd si quis actus exterior desideraretur in Pœnitentia ex parte Ministri, ille dici posset crucis obsignatio, per quam significaretur, quod pœnitens peccati remissionem accipiat per sanguinem, & meritum Passionis, & crucis Christi.

CONCLUSIO SECUNDA.

Absolutio Sacramentalis necessario debet esse vocalis, seu voce exprimi: Colligitur primo ex Decreto Eugenii, ubi de Sacramento Pœnitentiæ legimus: Forma hujus Sacramenti sunt verba Absolutionis, quæ Sacerdos profert, *Ego te absolvo*. Et Tridentino *sess.14. cap.6.* ubi hæc habentur: *Quamvis autem Absolutio Sacerdotis alieni beneficii sit dispensatio, tamen non est solùm nudum ministerium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata; sed ad instar actus judicialis quo ab ipso velut à Judice sententia pronuntiatur, &c.* sed ista significant Absolutionem in Pœnitentia vocalem, seu verbalem esse debere: igitur, &c.

Confirmatur ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ nusquam à temporibus Apostolorum ad præsentem usque diem aliter hoc Sacramentum, sicut, & alia, quàm verbis humana voce prolatis administravit. Unde quamvis Christus D. non dixerit explicitè pronuntiandas esse voces aliquas, quando pœnitentes absolvuntur à peccatis, sicut nec dum administrantur alia Sacramenta; nihilominus id implicitè signasse censetur, dum de Baptismo ait: *Docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Et in Eucharistia, dum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Unde perpetua Patrum, & Ecclesiæ praxis semper insinuavit has in Baptismo voces, esse pronuntiandas. *Ego te baptizo.* Et in Eucharistia: *Hoc est Corpus meum.* Nec usquam Baptismum, aut Eucharistiam per nutus vel scripta fuisse confectam: Idem igitur est judicium de Pœnitentia, idque jure potiori, cùm sacramenti Pœnitentiæ forma, non tantùm debeat exprimere effectum ejus, putà remissionem peccatorum; sed præterea significare debet hunc effectum à Sacerdote fieri, seu ministrum hic, & nunc eum operari peccatorum remissionem ex potestate sibi à Christo D. collata.

Dices primò: Eo modò concedi potest Absolutio, quo fieri potest peccatorum accusatio per Confessionem: sed valida potest esse Confessio, etsi non fiat per locutionem vocalem, sed tantùm scripto, nutu, vel aliquo signo exteriori: igitur pari ratione non est de essētia Absolutionis, quod voce humana proferatur.

Nego majorem: Et ratio disparitatis est *primo*, quia in Sacramentis forma debet esse distinctior, & expressior, quàm materia. Unde cùm Absolutio se habeat per modum formæ, Confessio verò per modum materiæ, conveniens fuit, ut Absolutio voce humana proferatur, quo ejus significatio distinctior appareret. *Secundo*, plures causæ occurrere possunt, quæ pœnitentem à Confessione vocali, potius quàm Sacerdotem à vocali Absolutione moraliter præpediant. Constat enim omnes mutos, & ignotæ linguæ homines verbis non posse sua peccata promere; Sacerdos verò cùm possit verbis efferre, quæ mente concipit, vix aliquæ causæ occurrunt, quæ ipsum à vocali formæ prolatione impedire valeant.

Instabit: Si verba vocalia necessariò requirantur ad validam Absolutionem, maximè vel quia absolutio est; vel quia Sacramentalis est: at neutrum dici potest. Non quidem primum, quia non omnis Absolutio scriptis expressa, est invalida; enim verò absolutio ab excommunicatione, & censura dari potest,

test, osculo, nutu, vel scripto, saltem à summo Pontifice, ut constat ex Clementina de sententia excommunicati ..., cap. *finali*: Non etiam quia Sacramentalis est; alioqui nullum Sacramentum celebrari posset aliter quàm voce, quod non est verum siquidem Matrimonium quod est verum Sacramentum, validè conficitur per nutus, signa, & scripta consensum internum testificantia: igitur, &c.

Nego minorem, quoad utramque partem: & quantùm ad primam dico rationem disparitatis esse, inter absolutionem à peccatis, & à censuris, quòd sicut hæc non requirit certam formam verborum, ita nec verba propriè dicta; quia non operatur, ut instrumentum Christi ad producendum aliquem effectum supernaturalem; sed tantùm ut instrumentum absolventis, & reconciliantis hominem Ecclesiæ, cui Christus authoritatem concessit infligendi censuras, & ab eis absolvendi: unde penes eam est præscribere modum, quo contrahatur, ac solvatur excommunicatio, & aliæ ejusmodi censuræ; non sic autem censendum est de forma Sacramentorum, quam Ecclesia pro libito non potest immutare.

Ad secundam dico, non idem esse judicium de Matrimonio, ac de aliis Sacramentis; cùm enim Matrimonium fiat per mutuum consensum partium, id omne quod potest hunc mutuum consensum exprimere, potest etiam sufficere ad valorem hujusmodi Sacramenti: secus autem est de sacramento Pœnitentiæ, sicut, & de aliis, in quibus forma est determinata.

Dices secundo: Ea sufficiunt ad sacramentum Pœnitentiæ, quæ requiruntur essentialiter ad rationem Judicii fori externi; siquidem, ut diximus, Christus D. instituit hoc Sacramentum per analogiam ad judicium fori externi: at non est essentiale judicio fori externi, quod Judex proferat vocalem sententiam: ergo nec in Pœnitentia.

Nego majorem; Christus namque instituit sacramentum Pœnitentiæ quoad aliqua tantùm essentialia, quæ videlicet communia sunt omni judicio, putà quoad accusationem rei, cognitionem criminum, & sententiæ prolationem; non verò quoad ea, quæ videntur necessaria tantùm pro voluntate principum, qualia sunt, quod judicia scripto lata, irrita sint, aut legitima; quod prolata sententia in absentem valida sit aut invalida; siquidem voluit Christus D. ut suum in Pœnitentia judicium esset vocale, & ferretur in reum præsentem; *Tum*, ut clariùs exprimeretur authoritas judiciaria; *Tum*, ut Judex certiùs cognosceret statum, & affectum absolvendi, vel condemnandi. Idcirco sit.

CONCLUSIO TERTIA.

Invalida esset Absolutio litteris consignata, seu ad absentem directa. Probatur ex Concilio Tridentino *can.34. cap.2.* ubi dicit, *eos qui se crimine aliquo post Baptismum contaminaverint, non jam repetito Baptismo ablui, sed ante hoc tribunal* (Pœnitentiæ) *tanquam reos sisti voluit Christus, ut per Sacerdotum sententiam quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent liberari*: sed confugere ad tribunal, & ante illud sisti, nihil aliud est, quàm Sacerdoti præsenti manifestare sua peccata, ut ab eo percipiatur Absolutio: igitur ex sententia Concilii Tridentini, Christi D. voluntas fuit, ut Confessio fieret præsenti Sacerdoti, & & ut præsenti reo Absolutio concederetur.

Probatur similiter ex lib. de vera, & falsa Pœnit. *cap.10.* ubi exemplo leprosorum mundatorum, quos Christus *Lucæ 17.* jussit, ut se sisterent Sacerdotibus quatenus de lepra mundata judicarent, colligit necessarium esse, ut pœnitentes coram Confessario Sacerdote se sistant, ac in ejus præsentia peccata depo-

ponentes Absolutionem recipiant. Ait autem: *Præcepit Dominus mundandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, aut per scriptum manifestanda, dixit enim: Ora monstrate, & omnes, non unus pro omnibus, non alium statuatis nuntium, qui pro vobis offerat munus à Moyse statutum: sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis; erubescentia enim ipsa partem habet remissionis: in hoc enim, quod per seipsum dicit Sacerdoti, & erubescentiam vincit timore offensi, fit venia criminis. Sic Aug.*

Idem docet subtilis Doctor *in 4. dist.* 17. ubi respondens ad octavum argu„ mentum, *ait*; Ad aliud videtur Con„ fessio quandoque facienda, per scri„ ptum, ut legitur de Thoma Cantua„ riensi, qui misit ad Curiam pro Ab„ solutione; sed hoc videtur esse con„ tra rationem Confessionis, quia om„ nis scriptura ex sui natura nata est „ esse publica; quantuncunque enim „ aliquis conservet secretè apud se scri„ ptum, tamen ex quo mittit illud, vel „ propter nuntium, vel propter illum, „ ad quem mittitur; potest publicari, „ & semper ex sui natura est patulum „ cuicunque legenti, loquens quod ibi „ continetur. Quilibet ergo scribens „ aliquid, facit in hoc, quod est con„ tra naturam signi idonei in Confes„ sione: & in ista scriptura tollitur ve„ recundia, quæ est pœna magna in „ Confessione; & hoc nisi confitens sit „ præsens, quando per scriptum con„ fitetur, & ideo quod dicitur 30. *q.5.* „ *qualis debeat*, quod quis potest con„ fiteri per scripturam, Joannes expo„ nit, quando confitens est præsens; „ quia absens non potest licitè; igitur „ absens expectet præsentiam cum „ proposito confitendi ea habita.

Quibus verbis apertè significat nullam esse Confessionem in scriptis factam; ac subinde nullam Absolutionem datam absenti. Quod probat, tum ex natura Confessionis, quæ non debet vergere in perniciem confitentis, & quæ annexam habere debet verecundiam. Idque confirmat ex glossa Joannis Andreæ, super 4. *qu.5. cap.4.* in fine, qui negat confiteri posse aliquem, aut absolvi à peccatis in absentia. Nec obstat quod in eodem capitulo non agatur de Pœnitentia, aut Confessione sacramentali. Doctor enim suum intentum colligit, non ex verbis capituli, sed ex expositione ipsius Joannis Andreæ.

Porro, quòd Confessio, ac subinde Absolutio absenti data sit invalida, constat ex Decreto Clementis octavi; qui, ut famosam controversiam de validitate Absolutionis, & Confessionis factæ absenti in scriptis, quam propugnabant aliqui Theologi societatis Jesu, & de illius nullitate, quam asserebant alii Theologi, priorem damnavit sententiam hoc decreto. *Die 20. mensis Junii, anno à Nativitate Domini nostri Jesu Christi 1602. in generali Congregatione S. Romanæ, & universalis Inquisitionis, habita in palatio Apostolico in monte Quirinali, coram Sanctissimo Domino Nostro Clemente, divina providentia Papa Octavo, proposita quæstione, utrum liceat per litteras, seu internuncium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente Absolutionem obtinere: Sanctissimus Dominus Noster auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illustrissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus, contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus, maturè ac diligenter considerata, hanc propositionem, scilicet, licere per litteras, seu internuncium Confessario absenti, peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente Absolutionem obtinere; ad minùs uti falsam, temerariam, & scandalosam condemnavit, ac prohibuit, præcepitque ne deinceps ista propositio, publicis, privatisque Lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur; neve unquam tanquam ali-*

aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur. Quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut etiam de ea disputativè tractaverit, nisi forsan impugnando: vel ad praxim, seu directè vel indirectè deduxerit, praeter excommunicationem latae sententiae, quam ipso facto incurrat, & à qua non possit, praeter quam in articulo mortis, ab alio, quocunque etiam dignitate fulgente, & S. Romanae Ecclesiae majori Poenitentiario, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi; aliis etiam poenis arbitrio infligendis subjaceat.

Repones Pontificem non declarare illam Absolutionem esse invalidam, sed tantùm illicitam; quia nimirum dixit, hanc propositionem à se damnari, quòd asserat: *Licere per litteras absenti confiteri*. Verùm contrarium apparet ex verbis ipsius decreti, quibus prohibetur ne in praxim quovis modo deducatur: si enim absolutio aut confessio per epistolam esset tantùm illicita, sequeretur quòd saltem in casu necessitatis esset valida, & consequenter licita: nam in urgente extrema necessitate omnia valida sunt licita. Unde consequens est, quòd si revera esset tantùm illicitum, non autem omnino invalidum confiteri absenti, vel absentem absolvere: nulla authoritate humana, civili, aut Pontificia, in casu necessitatis id prohiberi posset, maximè in casu summae necessitatis. Cùm igitur summus Pontifex sub poena excommunicationis sibi reservata prohibeat asserere, quòd liceat, *per litteras, seu internuncium Confessariò absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem Absolutionem obtinere*; manifestum est, quòd pariter censeat talem Confessionem, & Absolutionem esse invalidam.

Respondent aliqui cum Suarez ad 3. part. disp. 21. sect. 4. Summum Pontificem non damnasse utramque partem suprà dictae propositionis divisim, sed tantùm conjunctim, & collectivè, nempe quod non liceat equidem Absolutionem dare absenti, Confessionem verò interdum absenti fieri per litteras non sit vetitum.

Verùm etsi haec dumtaxat ita essent, semper haberemus propositum intentum. At interpretatio illa Suarez omnino repudiata fuit authoritate Pauli V. summi Pontificis, ut patet ex decreto facto in generali inquisitione his verbis expresso: *Die 14. Iulii anno 1605. proposita causa P. Francisci Suarez Iesuitae: & consideratis his, quae scripsit tomo 4. in 3. partem S. Thomae sect. 4. disp. 21. interpretando decretum faelicis recordationis Clementis Papae octavi die 10. Iunii anno 1602. quo damnavit hanc propositionem, videlicet* licere per litteras seu internuncium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem Absolutionem obtinere, *ac etiam maturè discussis his quae idem P. Suarez adduxit in defensionem suae interpretationis; auditis votis illustrissimorum Dominorum Cardinalium, Sanctissimus decrevit, dictam interpretationem non subsistere, & ideo amovendam esse ab ejus libris, juxta decreta aliàs facta à faelicis recordationis Clemente Papa VIII. de quibus in actis S. Officii.*

Praetereà eodem anno die 20. Julii eadem Congregatio decrevit: *Ex libris Patris Francisci Suarez Jesuitae disp. 23. sect. 1. num. 12. amoveantur infrà scripta verba, videlicet*: Atque ex hac resolutione usque ibi, in absentia Confessoris. *Idem P. Suarez corrigat suum librum, & antequam evulget, ostendat huic sacrae Congregationi.* Et rursus die 18. Augusti hoc emanatum est Decretum: *Sanctissimus decrevit ex tom. 4. Patris Suarez Jesuitae in 3. par. S.Thomae, disp. 21. de Confess. sect. 4. cui titulus est*: Utrum de necessitate Confessionis sit, ut poenitens Sacerdoti praesenti immediatè, & per seipsum revelet

let peccata sua, *totam esse amovendam, nec aliam ejus loco subrogandam.*

Dices: Sacramentum Pœnitentiæ, ut supra diximus *num.* 13. institutum est per modum Judicii; unde Absolutio Sacramentalis est quædam sententia data in foro conscientiæ; sed in Judicio forensi Judex potest absolvere absentem: igitur, & in Tribunali Pœnitentiæ Sacerdos poterit pœnitentem absentem à peccatis absolvere.

Nego paritatem: Licet enim sacramentum Pœnitentiæ habeat aliquam similitudinem cum judicio forensi, in multis tamen ab eo discrepat; *Primò* namq; in tribunali Pœnitentiæ idem est accusator, testis, & reus: quia judicum est voluntarium, tam ex parte Rei, quàm ex parte Judicis; *Secundò*, ipse Reus absolvitur, vel damnatur secundùm ea, quæ contra, vel pro se profert, quia videlicet Judicium istud institutum est in favorem Rei, cui idcirco fides adhibenda est; maxime cũ adversum se injustitiam suam, & delictum suum confitetur. *Tertiò*, quia Judex forensis, non debet esse sollicitus de statu interno, & affectu illius, quem absolvit: Sacerdos autem debet habere certitudinem moralem de statu, & affectu præsenti illius, cui Absolutionis beneficium impendit; hoc autem nosse non potest, nisi ipse absolvendus manifestaverit; quod utique præstare non potest, dum absens est; cùm enim homo assiduæ mutationi subjaceat, quantumvis scripto suam dispositionem fuerit obtestatus, poterit illam revocasse, dum Sacerdos absenti Absolutionem largiretur. Inde fit, quòd etsi in judicio forensi Judex possit absolvere absentem; id tamen præstare non potest Sacerdos in tribunali Pœnitentiæ.

Dices secundò: Doctor subtilis suprà laudatus refert, quòd S. Thomas Cantuariensis absens, Absolutionem petierit à Sede Apostolica. Et S. Cyprianus lib. 3. epist. 17. ait, quòd lapsi per epistolam Absolutionem petentes, eam obtinere possent: igitur Absolutio absenti data potest esse valida.

Nego consequentiam: Et ad factum S. Thomæ, quod refert Baronius tomo 12. ad annum 1164. num. 6. respondeo, quód Absolutionem Sacramentalem à Sede Apostolica non postulavit, nec eam ipsi dederit Alexander III. summus Pontifex, sed tantùm Canonicam; propterea quòd fateretur se non omni, qua debebat constantia contra Regem Angliæ, & ejus proceres, Ecclesiæ jura propugnasset; unde se Sacerdotio indignum judicabat, ut colligitur ex scripto summi Pontificis, in quo sic habet: *Si te recolis aliquid commisisse, de quo propria te debeat conscientia remordere, quidquid sit, Sacerdoti, qui discretus, & providus habeatur, tibi consulimus per Pœnitentiam confiteri: Quo facto misericors Dominus, qui multò amplius ad cor respicit, quàm ad actus, tibi consuetæ pietatis suæ miseratione dimittet; & nos de Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, meritis confidentes, te ab eo, quod est commissum, absolvimus; & idipsum fraternitati tuæ authoritate Apostolica relaxamus.* Quibus apparet, non sacramentalem, sed tantum Canonicam Absolutionem ei tribuisse; quippe cùm ipsum moneat, ut conveniat Sacerdotem discretum, cui confiteatur, ut ab eo sacramentalem Absolutionem recipiat.

Ad sanctum Cyprianum, dico contrarium potius ex eo colligi; ait enim: *Si qui infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectent præsentiam nostram, quin apud Presbyterum quemcumque præsentem, vel si Presbyter repertus non fuerit, & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque Exomologesim facere delicti sui possit, ut manu ei in Pœnitentiam imposita, veniant ad Dominum cum pace.* Ubi significat præsentiam Sacerdotis requiri: & insuper, ibi non agit de Absolutione sacramentali, sed tantùm de Canonica; alioqui non diceret,

eam in absentia Sacerdotis impendi posse à Diacono.

Pax ergo, de qua ibi agit Cyprianus, erat Absolutio à pœnis satisfactoriis; hæc autem concedi poterat à Diaconis, cùm etiam hodie usitata sit Archidiaconorum ab excommunicatione Absolutio, tametsi in solo Diaconatus Ordine constituti sint. Nec mirum, cùm constet ex lib. 8. Constitutionum Apostolicarum Clementis, authoritatem excommunicandi habuisse Diaconos absente Presbytero cap. 34. ibi: *Diaconus excommunicat Hypodiaconum, Lectorem, Cantorem, Diaconissam, siquid tale contingat, absente scilicet Presbytero*. Habuerunt igitur illo absente etiam potestatem absolvendi ab excommunicatione, nam ejusdem est absolvere, cujus est excommunicare. Addit Pamelius in annotationibus ad illam epistolam Cypriani: „ Fortassis cùm Episcopus absens, & Presbyteri multi carceribus „ inclusi essent, ex privilegio quodam „ Diaconis in necessitate permissa est „ Pœnitentium reconciliatio, sicut à „ S. Gregorio Presbyteris aliquando „ concessam legimus sacramenti Confirmationis administrationem, quæ „ solis alioqui Episcopis competit. Ita Pamelius.

Objicies 2. varias historias, ex quibus apparet, Absolutionem sacramentalem, fuisse per litteras absentibus datam; id namque *primò* colligitur ex historia Serapionis, quam describit S. Dionysius Alexandrinus epistola ad Fabianum, referente Eusebio lib. 6. Historiæ c. 36. „ Serapion vir annosæ virtutis tempore persecutionis, præ imbecillitate „ sacrificat idolis; posteà sæpenumerò „ in Ecclesiam recipi supplex postulat: „ sed quia idolis sacrificasset, ejus postulationi nemo auscultabat; in gravem morbum delabitur, triduo deinceps mutus, & absque sensu vivit; „ quarto die paululum relevatus, jubet „ per nepotem suum advocari Sacerdotem, qui fortè morbo vexatus cùm „ ad eum accedere non posset, dat particulam Eucharistiæ puero, quem miserat ægrotus, præcepitque ei, ut „ madefactam in os Senis infunderet; „ infudit, illico Serapion extremum „ spiritum dedit. De eo Dionysius subjicit: *Nunc igitur satis constat eum fuisse reservatum, & eò usque in vita mansisse, quoad usque penitus esset culpæ vinculis solutus, & ipsa labe, qua erat idolis immolando aspersus, omnino deleta, posset pro multis bonis, quæ gessisset in vita, in numerum Confessorum referri*. Ex iis sic argumentari licet. Ille senex, antequam in morbum incidisset, Absolutionem sacramentalem ab idololatria non fuerat consecutus: ut enim habet Dionysius, illi non fuerat supplicatio concessa, quà in pœnitentium numerum recipi postulabat; nec potuit illi concedi Eucharistiæ participatio, nisi post acceptam Absolutionem, ne indigno concederetur.

Deinde dicitur: Ad hoc tempus reservatus, ut penitus esset culpæ vinculis solutus; hic autem effectus non est Eucharistiæ, sed Absolutionis proprius: igitur per Sacerdotem fuit absolutus, antequam Eucharistiæ participatio concederetur; non per Sacerdotem præsentem; morbo enim detinebatur in lecto: ergo per internuntium.

Constat secundò, ex historia Roberti Cœnomanensium Episcopi, qui tempore Joannis VIII. anno 872. in ægritudine positus scribit ad Episcopos circa muros Andegavenses residentes: sua illis peccata per Epistolam confitetur, per illos petit absolvi: annuentes Episcopi illi rescribunt; extat Roberti epistola tomo 3. Conciliorum Galliæ, cujus hæc sunt verba: *Pietatis vestræ misericordiam singultu interposito implorare non cesso, quatenus potestate vobis cælitus collata, vincula meorum peccatorum enodetis, & precum vestrarum studiis commissa mea expietis, ut cum reprobis non du-*

ducar ad tartara, quin potius vestro interventu cœlestia merear sublimari ad gaudia. Respondent in hunc modum Episcopi in sua epistola cui titulus est *Epistola absolutionis, quam ei remiserunt iidem venerabiles Consacerdotes de loco obsidionis*. In qua quidem epist. inter cætera hæc habentur: *Tibi peccata tua confitenti per Ecclesiasticam Apostolicæ authoritatis potestatem, quam Dominus noster Jesus Christus tradidit Discipulis, & Apostolis, dicens*: Accipite Spiritum sanctum, &c. *& per eosdem Apostolos suos ipsorum Successoribus, quorum vices, licèt indigni, tenemus.* Et infrà: *Gratia, & potentia sua, virtute Spiritus sancti, qui est remissio omnium peccatorum, dimittat tibi omnia peccata tua; liberet te ab omni malo, conservet te in omni opere bono, & perducat te ad vitam æternam, & ad SS. Sacerdotum consortium. Amen.*

Constat tertiò ex Confessione *Hildeboldi* Suessionensis Episcopi facta Hincmaro Rhemensi, cujus meminit Sirmundus in notis ad præcedentem epistolam, ubi asserit illius Absolutionis hunc in vetusto codice legi titulum: *Exhortatoria Hincmari Metropolitani, ad Hildeboldum Episcopum corporea infirmitate detentum, in qua juxta petitionem litterarum Confessionis illius sua authoritate eum per absentiam corporalem reconciliando absolvit.*

Constat quartò, ex Rescripto Gregorii VII. ad Episcopum Lincolniensem, quod extat libro 1. epistola 34. his verbis: *Absolutionem peccatorum tuorum, sicut rogasti, authoritate Principum Apostolorum Petri, & Pauli fulti, quorum vices, quamvis indigni, fungimur, tibi mittere dignum duximus, si tamen bonis operibus inhærendo, & commissos excessus plangendo, quantùm volueris.*

Constat quintò, ex altero ejusdem rescripto ad Episcopum Lodiensem, cujus hæc sunt postrema verba: *Quia in extremo videris positus, fraterna compassione ducti, authoritate beati Petri Apostolorum Principis absolvimus te à peccatis, &c.* extat lib. 2. epist. 6.

Respondeo, his, & similibus authoritatibus, & testimoniis, non significari sacramentalem Absolutionem peccatorum absentibus fuisse legitimè datam; sed *vel* solùm Pœnitentiarum canonicarum remissionem; *vel* concessionem indulgentiarum; *vel* denique spiritualem quamdam benedictionem per modum precum, & orationum, quibus Præsules absolventes optabant, & Deum precabantur, ut vel gratiam Pœnitentiæ concederet iis, quos videbantur absolvere; vel eis pœnam peccatis debitam ex misericordia relaxaret. Cujus utique responsionis ratio est aperta, quippe cum ejusmodi Absolutiones non præcedant distinctæ accusationes peccatorum, sed dumtaxat generales, & indistinctæ: porrò Confessio peccatorum generalis, & indistincta, extra casum necessitatis, non sufficit ad obtinendam sacramentalem Absolutionem.

Confirmatur hæc responsio ex eo quòd similis Absolutio concessa fuerit iis, qui nullam peccatorum accusationem etiam generalem, & indistinctam videntur præmisisse: nam Gregorius VII. lib. 8. Epistolarum scribens epist. 2. ad Alphonsum Hispaniæ Regem, postquam ipsum variis laudibus extulit, illum, illiusque Proceres à peccatis absolvit in hæc verba: *Omnipotens Deus, omnium rerum Creator, & Rector, omnium dignitatum ineffabilis dispositor, qui dat salutem Regibus, meritis Altissimæ Dominæ Genitricis Dei Mariæ, omniumque Sanctorum, authoritate beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, nobis licet indignis per eos qualicumque commissa, te tuosque Fideles in Christo ab omnibus peccatis absolvat, detque tibi victoriam de inimicis, &c.*

Quæ-

QUÆSTIO QUARTA.

Utrum forma Absolutionis validè fieri possit verbis deprecativis, & sub conditione?

NOtandum primò, eam fuisse veterum quorumdam Theologorum sententiam, quòd Absolutionis forma esse deberet omnino deprecativa, ita ut foret invalida si verbis indicativis proferretur, ut colligitur ex sancti Thomæ Opusc.22. ubi ejusmodi sententiam impugnat; Alensis verò part. 4. quæst. 21. memb.1. & S.Bonaventura in 4.dist.18. part.1. art.2. quæst.11. videntur asserere formam absolutionis partim esse indicativam, & partim deprecativam; *Nam*, inquit, S. Bonaventura, *Sacerdos se habet ut Dei Mediatorem ad hominem, & hominis ad Deum: unde per ipsum peccator ascendit ad Deum; & sic Sacerdos est os peccatoris, sive loquens pro peccatore; & per ipsum descendit Deus ad hominem, & sic Sacerdos est Angelus Dei; imò os, eò quòd ipse separat pretiosum à vili. Secundùm quod ascendit, habet se per modum inferioris, & supplicantis: secundùm quod descendit per modum superioris, & judicantis. Secundùm primum modum potest gratiam impetrare, & ad hoc est idoneus; juxta verò secundum modum potest Ecclesiæ reconciliare; & ideo in hujus significationem in forma Absolutionis præmittitur deprecatio per modum deprecativum; & subjungitur Absolutio per modum judicativum: & deprecatio gratiam impetrat, sed Absolutio præsupponit tantùm; numquam enim Sacerdos absolveret quemquam, de quo non præsumeret, quòd esset absolutus à Deo: si ergo quæratur utrum potestas clavium se extendat ad delendam culpam, dicendum est, quòd benè potest se extendere per modum deprecantis, & impetrantis Absolutionem, sed per modum impertientis nequaquam*. Hæc Seraph. Doctor.

Sunt etiam qui contendunt formam Absolutionis verbis deprecativis conceptam fore validam. Ita *Maironius* in 4. dist. 14. quæst. 1. & *Aureolus* distinct. 23. asserentes formas Sacramentorum posse esse deprecativas, vel indicativas pro diversa Ecclesiæ consuetudine. Nec ab eis distat *Dominicus Soto* in 4. distinct.3. quæst. unica; ubi docet Absolutionem verbis deprecativis validè posse conferri: quamvis non licitè; ac subinde valere hanc formam, *Absolvit te*, vel *Absolvat te Christus*: Nam, inquit, etiam forma Extremæ-Unctionis est deprecativa, his verbis concepta: *Indulgeat tibi Dominus, &c.* Nec ab ea sententia distare videtur *Gamachæus* qui cap. 5. de Confirm. dicit Confirmationis substantię formam non mutare has formulas, *Ego consigno te*, vel, *Confirmo te*, vel, *Signet te Deus, Confirma eum Domine*.

Notandum secundò, quòd etsi Authores tum Veteres, tum Recentiores, qui pro forma deprecativa Absolutionis militant, maximè niti videantur authoritati, & praxi Orientalis Ecclesiæ, ut apparebit ex eorum fundament's infrà evertendis; nihilominus, ut optimè notat *Arcudius* lib. 4. cap. 3. nulla unquam fuit controversia de hac re inter „ Græcos, & Latinos: Ac proinde, inquit, non est verisimile antiquam „ formam hujus Sacramenti ex odio „ alicujus, vel malitia Græcorum mutatam fuisse aliquando; imò Græcos „ passim nequidem scire, quid sibi velint hujusmodi termini *materia*, & „ *forma* in tract. de Sacramentis, si „ paucos doctores excipias: ac subinde non est cur aliqui Neoterici tantoperè suæ sententiæ patrocinium accersant pro vindicanda forma deprecativa Absolutionis, ex Græcorum Euchologiis; sive Ritualibus, & praxi. Quamquam enim ejusmodi Euchologia, & Ritualia præ se ferant formam deprecativam, ni-

nihilominus, ut apparebit ex dicendis num. 10. à consueta Ecclesiæ Latinæ praxi Græci non dissentiunt.

Notandum tertiò, quantùm ad secundam partem Conclusionis, nempe *de Absolutione sub Conditione*, eam conditionem distingui posse triplicem: nimirum de præterito, de præsenti, & de futuro. De præterito quidem, ut putà si quis diceret: *Absolvo te à peccatis confessis; si reverà ea admiseris*: de præsenti verò, *Absolvo te, si verum habeas dolorem de peccatis, & firmum propositum non peccandi de cæterò*: de futuro autem, *Absolvo te, si iterum non peccaveris*. Porro discrimen est inter hujusmodi conditiones, quòd Sacramenta validè ministrentur sub conditione de præsenti, vel de præterito; siquidem conditiones illæ intentionem conditionalem efficiunt absolutam, juxta illud Instit. de Verb. oblig. §.7. *Conditiones, quæ ad præsens, vel præteritum tempus referuntur, aut statim infirmant obligationem, aut omnino non differunt*, veluti si Titius Consul fuit, vel si Mævius vivit, dare spondes. *Nam si ea ita non sunt, nihil valet stipulatio; sin autem ita se habent, statim valet: quæ enim per rerum naturam sunt certa, non morantur obligationem, licèt apud nos incerta sint*. Ita jus civile, quo etiam utitur Ecclesia, nisi sacris Canonibus contradicat; nam, ut habetur de novi operis denunciatione, *quia verò sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum principum constitutionibus adjuvantur*. Unde etiam in jure Canonico cap.2. de Bapt. decernitur, de quibus dubium est an baptizati fuerint, ut baptizentur his verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo; sed si nondum baptizatus es, Ego te baptizo. Unde superest tantùm difficultas, utrum Absolutio data sub conditione de futuro sit invalida, donec illa conditio adjiciatur.

Conclusio Prima.

Absolutio Sacramentalis verbis deprecativis expressa, non est valida.

Probatur primò ex Conciliis Florent. & Tridentin. in quibus decernitur (ut dictum est in superiori quæstione) formam Absolutionis esse his verbis conceptam, *Ego te absolvo*: *Quibus*, inquit Concilium Tridentinum sess.14. cap.3. *quamvis de Ecclesiæ S. more preces quædam laudabiliter adjunguntur; ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ*: at si valida foret Absolutio verbis deprecatoriis concepta, verba essentialia illius formæ non essent præfata, *Absolvo te*, & preces adjungi solitæ non solùm essent necessariæ administrationi hujus Sacramenti; sed etiam ad illius formæ essentiam spectarent: igitur ex sententia Conciliorum forma Absolutionis non debet esse deprecatoria.

Probatur insuper ratione, quam Concilium Tridentinum ibidem cap. 6. insinuat, dum ait, quòd Absolutio Sacerdotis est *ad instar actus judicialis, quò ab ipso velut à Judice sententia pronuntiatur*: sed sententia Judicis indicativo, vel imperativo modo; non autem optativo, seu deprecativo fertur, ut constat ex omnibus humanis judiciis civilibus, & Ecclesiasticis; sententia enim est actus Superioris authoritatem exercentis; deprecatio verò est actus inferioris potestatem non habentis; enimverò, qui supplicat, ostendit se non habere potestatem ejus efficiendi, quod postulat ab alio sibi fieri; si enim posset id assequi per se, non oraret ut ab alio sibi fieret: igitur Absolutio Sacerdotalis non debet fieri verbis deprecativis.

Deinde, Eo modo fieri debet Absolutio, qui magis quadrat institutioni, ac promissioni sacramenti Pœnitentiæ: sed modus indicativus, magis ipsi convenit, quàm deprecativus; enimverò Scriptura referens promissionem, & institutionem

nem sacramenti Pœnitentiæ, nullibi meminit orationis, aut deprecationis; siquidem Christus non dixit, peccata pro quorum remissione oraveritis, dimittentur: sed, *Quorum remiseritis peccata*, *&c.* neque dixit: *quæcumque petieritis solvenda*, sed & *quæcunque solveritis*, *&c.* Igitur, ut verificetur sacramenti Pœnitentiæ institutio, Sacerdos non debet orare, sed remittere; alioquin non poneret id cui peccatorum remissio, & ablatio promissa est. Patebit evidentiùs, ac confirmabitur efficaciùs nostræ assertionis veritas ex solutione eorum omnium, quæ obtrudere solent quidam Novatores.

Objiciunt itaque primò: Non aliter Sacerdotes novæ legis benedicere debent Fidelibus, & eos à Deo aversos ipsi reconciliare, quàm Sacerdotes Aaronici benedicebant Israelitis, eósque propter peccatum Deo infensos reconciliabant: sed id dumtaxat exequebantur deprecativè: sic enim Deus præscribit Moysi Num. 6. *Loquere Aaron*, *&* *filiis ejus*: *Sic benedicetis filiis Israel*, *&* *dicetis eis*; *Benedicat tibi Dominus*, *&* *custodiat te*; *ostendat Dominus faciem suam tibi*, *&* *misereatur tui*: *convertat Dominus vultum suum ad te*, *&* *det tibi pacem*: *invocabuntque nomen meum super filios Israel*, *&* *ego benedicam eis.* Igitur Sacerdotes novæ legis convenientiùs populo Christiano benedicent, & reos absolvent verbis deprecativis, putà; *Absolvat te Deus*, quàm indicativis: *Ego te absolvo*.

Nego majorem: Neque enim Sacerdotibus Aaronicis Christus D. dederat potestatem absolvendi à peccatis, nec eis dixerat: *Quorum remiseritis peccata*, *remittuntur eis*, *&* *quæcunque solveritis super terram*, *erunt soluta*, *in cælo* Adde quòd illa benedictio, qua Sacerdotes Levitici benedicebant Israelitas, non erat sacramentalis, sed impetratoria tantùm, & cæremonialis, similis ei, quam Episcopi impertiri solent fidelibus, dum ajunt *Benedicat vos omnipotens Deus Pater*, *&c.* nec-non, & illi, quæ Sacerdotes in fine sacrificii Missæ benedicunt populo, dicentes: *Benedictio Dei omnipotentis descendat super vos*, *&* *maneat vobiscum*, *in nomine Patris*, *&c.* Secus est autem de benedictione sacramentali, dum enim illius Scriptura meminit, eam attribuit Sacerdoti, sic enim S. Paulus 1. ad Cor. 10. ait: *Calix*, *cui benedicimus*, *&c.* Id est, inquit glossa, *Cui nos Sacerdotes quotidie benedicimus*, Porrò Absolutio Sacerdotis in Pœnitentiæ Tribunali sacramentalis est.

Urgebis: Idcirco colligitur Absolutio indicativa; quia, ut mox dictum est, Christus D. dixit Apostolis: *Quorum remiseritis*, *&c.* quibus verbis eis potestatem concedit remittendi peccata: sed inde non sequitur, quòd Apostolis licuerit peccata remittere verbis indicativis. Probatur: Non aliter Christus D. *Joan.* 20. concedit potestatem remittendi peccata, quàm *Lucæ* 9. & *Matth.* 10. dat eis potestatem infirmos sanandi, & ejiciendi dæmones: at Apostoli infirmos sanando, & ejiciendo dæmones, non utebantur verbis indicativis, sed solùm deprecativis, sicut S. Petrus ait Æneæ Paralytico: *Sanet te Dominus Jesus Christus*: Igitur nec Sacerdotes uti debent his verbis indicativis, *Absolvo te*, sed his deprecativis, Absolvat te Christus Dominus.

Nego minorem: & ad ejus probationem dico, primo certum esse, quòd Apostoli infirmos curando, & mortuos suscitando, nedum verbis optativis, & deprecativis usi fuerint; sed etiam Indicativis, & imperativis, ut apparet ex laudato capite Actorum: siquidem ibi non dicit, sanet te Dominus, sed *sanat*, unde statim addit· *Surge*, *&* *sterne tibi.* Similiter ibidem Tabitham resuscitando dixit: *Tabitha surge.* Similiter *Actor.* 3. idem Petrus claudo dixerat: *Quod habeo*, *hoc tibi do*, *in nomine Jesu Christi Nazareni surge*, *&* *ambula*. Adde quòd

quòd reponere possim, aliam esse, & aliter traditam Apostolis potestatem absolvendi à peccatis, ab ea quam habebant ad sanandum ægrotos; quippe hæc potestas non oriebatur ex virtute, & charactere in iis residente, sicut potestas absolvendi, quæ fundatur in charactere Sacerdotali, & ministeriali potestate, quà nempe Sacerdotes applicant Sacramentum, tanquam signum sacrum, ad cujus positionem, necessario & infallibiliter confertur gratia sanctificans peccati expunctiva, & remissiva.

Objiciunt secundo SS. Patres, qui quoties meminerunt formæ Absolutionis, toties eam orationem & preces Sacerdotis appellant, docentque Sacerdotes non aliter, quàm per orationem peccata dimittere. Sic S. Dionysius lib. de Hierarch. Eccles. cap. 7. Absolutionem Sacerdotis, deprecationem appellat, & cap. 6. agens de Ordinatione Episcopi, ait: *Sanctissimis invocationibus, seu precationibus perficitur*: sic pariter S. Pacianus parenæsi ad Pœnitentiā: *Qui fratribus suis peccata non tacet, Ecclesiæ lacrymis adjutus, Christi precibus absolvitur*. Christi preces appellat preces Ecclesiæ. Ut enim ait ibidem: *In uno, & altero Ecclesia est, & in Ecclesia Christus*. Ex sancto Ambrosio lib. 3. de Spiritu sancto cap. 19. *Videamus utrum peccata donet Spiritus: sed hic dubitari non potest, cùm ipse Dominus dixerit: Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remissa sunt. Ecce quia per Spiritum S. peccata donatur, homines autem in remissionem peccatorum ministerium suũ exhibent, non jus alicujus potestatis exercent; neque enim in suo, sed in Patris, & Filii, & Spiritus sancti nomine peccata dimittunt. Isti rogant, Divinitas donat; humanum enim obsequium, sed munificentia supernæ est potestatis*. Et Augustino 3. de Bapt. cap. 16. *Quid est impositio manuum, nisi oratio super hominem?* Et ex lib. quinquaginta homiliarum homil. 49. *Si præter uxores vestras cum aliqua concubuistis, ut pro vobis Ecclesia oret, agite Pœnitentiam: nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago: ergo sine causa dictum est, Quæ solveritis in terra, &c.* Ex sancto Hieronymo ad illud Psalmi 28. *Vox Domini intercidentis flammam*, ait: *Quotidie in unoquoque nostrum flammam libidinis per Confessionem, & gratiam Spiritus sancti intercidit; id est per orationes Sacerdotum facit cessare*. Et sanctus Chrysostomus lib. de Sacerdotio: ubi dixit Sacerdotes conferre ad animarum salutem, subdit. *Nec verò hoc docendo, aut monendo faciunt; sed etiam orationibus adjuvando; nec solùm quando nos regenerant, sed etiam deinceps potestatem habent indulgendi peccata*. Et S. Leo epist. 91. *Ut indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri ... Si quis eorum, pro quibus Domino supplicavimus, à munere indulgentiæ præsentis occiderit .... necessarium est, ut peccatorũ reatus Sacerdotali supplicatione solvatur*; sed orandi; rogandi, supplicandi verba significant Pœnitentiæ formam esse deprecativam.

Respondeo SS. Patres, idcirco appellasse formam Absolutionis orationem: *Primò*, inquit Arcudius propter consequentes, & concomitantes preces, quæ cum ipsa forma antecedenter, & consequenter proferuntur; eo ferè modo, quo quidquid dicitur in Officio divino, appellatur *oratio*, quanquam in illo leguntur historiæ, & vitæ Sanctorum, quæ non sunt orationes formaliter, sed potius narrationes. *Secundò*, Absolutio dicitur oratio, quia implicitè, & virtualiter continet orationem, qua ex Christi institutione Sacerdos ipsius Christi D. nomine petit efficaciter remissionem peccatorum; Sacerdos enim Sacramentum conferens optat exaudiri à Deo; & statim adest divina majestas verbis sui ministri operans remissionem peccatorum. Et hac ratione etiam Sacramentorum omnium formæ passim à SS. Patribus, vocantur preces, & oratio-

tiones; unde sanctus Augustinus lib.3. de Baptismate cap.18. *Deus exaudit homicidam super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur deprecantem. Tertiò*,quia inferioris ad superiorem sermo, est quædam orationis species; fieri enim debet cum humilitate, reverentia,& animi demissione, quæ precum, & orationum sunt appendices.

His adde, quòd SS. Patres sæpiùs loquantur de Absolutione cæremoniali solita concedi publicè pœnitentibus post exactos Pœnitentiæ labores; illa siquidem concedebatur à Sacerdotibus, iis qui pœnitentialibus operibus defungebantur intuitu supplicationum & precum totius Ecclesiæ,præcipuè verò Sacerdotum, necnon & Martyrum, ac eorum, qui Christi fidem, & nomen coram Infidelibus constanter professi fuerant,& propter ejusmodi Confessionem varia tormenta perpessi; de quibus utique precibus ait sanctus Ambrosius lib. 2. de Pœnit. cap. 10. *Fleat pro te mater Ecclesia,& culpam tuam lacrymis lavet; videat te Christus mœrentem: amat, ut pro uno multi rogent: motus viduæ lacrymis, quia plurimi pro ea flebant filium ejus resuscitavit*. Similiter sanctus Pacianus, Christi *preces*, inquit.*sunt suffragia Fidelium*: Hinc Tertullianus lib. de Pœnit. cap. 10. *Cùm te ad fratrum genua protendis, Christum contrectas, Christum exoras, cùm illi super te lacrymas agunt, Christus patitur, Christus Patrem deprecatur*.

Objiciunt tertiò: Si Sacerdotes tempore S. Augustini usi fuissent hac forma: *Ego te absolvo*, ipse non arguisset ejusmodi loquendi formulam in hæreticis: *Ego tibi peccata remitto*, cùm à peccatis absolvere, sit ea remittere: sed ipse lib.50.homiliarum homil.23.cap.8. expendens Magdalenæ conversionem, & hæc verba: *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?* ubi dixit, Christum peccata dimittere non quatenus hominem, sed quatenus Deum,statim arguit eos,qui dicebant: Dimitto tibi peccata; *Medicus bonus*, inquit, *ægrotos non solùm præsentes sanabat, sed & futuros etiam prævidebat; futuri enim erant homines, qui dicerent: Ego peccata dimitto, ego justifico, ego sanctifico, ego sano quemcumque baptizo*. Et circa finem capitis, *Audet sibi hoc homo usurpare? Quid contrà hæreticus? Ego dimitto,ego mundo,ego sanctifico*: quæ sanè non protulisset, si illa forma indicativa, *Ego te absolvo*, tunc temporis in Ecclesia fuisset in praxi.

Respondeo sanctum Augustinum non arguere eos,qui nomine,& authoritate Christi, tanquam ejus Vicarii, dicunt: Ego peccata dimitto: Nam cap. seq. fatetur Apostolos à Christo accepisse potestatem remittendi peccata: sed quòd eam sanctificandi vim, ac peccata dimittendi suæ propriæ sanctitati, suisque meritis adscriberent, arbitrati se sanctissimos esse, quòd improborum consortio non inficerentur, & alios ex sua societate justificare possent. Unde eis attribuit illud Isayæ 32. *Recede à me,quoniam mundus sum*: Hinc,ut subdit sanctus Augustinus, *In collatione nostra cùm eis à Cognitore confessus esset oblatus,ut sederent nobiscum, respondebant, Scriptum est, nos cum talibus non sedere*. Psalm.25. *Non sedi cum concilio vanitatis, ne scilicet per contactum subsellium ad illos veluti nostra contagio perveniret*. Unde sic eos urget sanctus Augustinus: *Quare nobiscum ingressi estis in Ecclesiam, cùm scriptum sit consequenter, & cum iniqua agentibus non introibo? . . . . ideo melior Judæis, quàm hæreticis apparuit intellectus. Judæi quippe dixerunt: Quis est hic qui peccata dimittit? audet sibi homo hoc usurpare? quid contra hæreticus? ego dimitto, ego mundo, ego sanctifico, &c.* Cùm igitur illi hęretici,videlicet Montanistæ, & ex eis originem ducentes

Do-

Donatistæ, (qui se *catharos*, hoc est, mundos, alios verò immundos existimabant, & idcirco sibi arrogabant facultatem alios sanctificandi ex sua societate, & propriis meritis) in fundamentum sui erroris proferrent illud Matth. 18. *Quæcumque solveritis, &c.* non negat sanctus Augustinus Christum dedisse hanc potestatem Apostolis: sed ait, Deum esse principem causam, homines verò tantùm ministros: *Nescitis*, inquit cap. 9. *quare hoc dictum sit? quomodo dictum sit? daturus erat Sat Dominus hominibus Spiritum sanctum, & ab ipso Spiritu sancto fidelibus suis dimitti peccata, non meritis hominum volebat intelligi dimitti peccata. Nam quid est homo, nisi æger sanandus? Vis mihi esse Medicus? mecum quære Medicum: nam, ut hoc evidenter ostenderet Dominus, à Spiritu sancto, quem donavit fidelibus suis, dimitti peccata, non meritis hominum, quodam loco* (nempe Joan. 20. *sic ait resurgens à mortuis: Accipite Spiritum sanctum: & continuò subjecit; Si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei, hoc est; Spiritus Domini dimittit, non vos, Deus autem Spiritus est: Deus ergo dimittit, non vos. Sed audi Spiritum? Quid estis vos, nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* Unde concludit: *Deus ergo habitat in templo suo, hoc est, in sanctis suis fidelibus; in Ecclesia sua per eos dimittit peccata: quia viva templa sunt: sed qui dimittit per hominem, potest dimittere, & præter hominem: neque enim minus est idoneus per se dare, qui potest per alium dare.* Non igitur negat sanctus Augustinus verba formæ Absolutionis, sed superbiam eorum, qui suis meritis remissionem peccatorum tribuebant, improbat.

Objiciunt quartò S. Cyprianum lib. de Lapsis, ubi ait: *Nemo se fallat, nemo se decipiat: solus Dominus misereri potest: veniam peccatis, quæ in ipsum commissa sunt, solus potest ille largiri, qui pro nobis doluit, quem Deus tradidit pro peccatis nostris: homo Deo esse non potest major; nec remittere, aut donare indulgentia sua servus potest, quod in Dominum delicto graviori commissum est*: igitur censet S. Cyprianus Sacerdotem absolvere non posse actu juridico à peccatis; sed id soli Deo esse tribuendum.

Nego consequentiam: Non enim ea mens est S. Cypriani; sed ibi arguit eos, qui nondum benè dispositis per debitam satisfactionem, & salutaris Pœnitentiæ labores, beneficium Absolutionis Christi negatoribus, & lapsis à fide impendebant: Unde anteà dixerat: *Oportet Dei Sacerdotem non obsequiis decipientibus fallere, sed remediis salutaribus providere. Imperitus est Medicus, qui tumentes vulnerum sinus, manu parente contrectat, & in altis recessibus viscerum virus inclusum, dum servat, exaggerat. Aperiendum vulnus est, & secandum, & putaminibus amputatis medela fortiore curandum. Vociferetur, & clamet licèt, & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias aget postmodum, cùm senserit sanitatem.* Unde statim subdit causam, cur hæc fuerit peroratus: *Emersis enim (Fratres dilectissimi) novum genus cladis, & quasi parum persecutionis procella sævierit, accessit ad cumulum, sub misericordiæ titulo malum fallens: & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini, ac Dei legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio irrita, & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura: non quærunt sanitatis patientiam, nec veram de satisfactione medicinam, Pœnitentia de pectoribus excussa est, gravissimi, extremique delicti memoria sublata est. Operiuntur morientium vulnera, & plaga lethalis altis, & profundis visceribus infixa, dissimulato dolore contegitur, à diaboli aris revertentes ad sanctum Domini sordidis, & infectis nidore manibus* ac-

accedunt: mortiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc scelus suum faucibus, & contagia funesta redolentibus Domini corpus invadunt. His igitur verbis significat sanctus Cyprianus se dumtaxat insectari eos Sacerdotes, non qui ambirent concedere veniam, & remissionem, cujus conferendæ non haberent facultatem, sed quòd crudeli misericordia, & nimia facilitate, ac indulgentia eam lapsis nondum debite dispositis largirentur.

Adde quòd S. Cyprianus ibi non loquatur de Absolutione à peccatis, sed tantum ab excommunicatione, & aliis Ecclesiæ censuris, quibus in idololatriam lapsi innodabantur, donec peracta sufficiente pro delicto Pęnitentia, ab eis solverentur. Unde subdit: *Ante expiata delicta, ante Exomologesim factam criminis, ante purgatam conscientiam, sacrificio, & manu Sacerdotis; ante offensam placatam indignantis Domini, & minantis, pacem putant esse, quam quidam verbis fallacibus vendicant. Non est pax illa, sed bellum, nec Ecclesiæ jungitur, qui ab Evangelio separatur. Quid injuriam beneficium vocant? Quid impietatem vocabulo pietatis appellant? Quid eis, qui flere jugiter, & rogare Dominum suum debent, intercepta Pœnitentiæ lamentatione communicare se simulant? .. Non concedit pacem facilitas illa, sed tollit, nec communicationem tribuit, sed impedit ad salutem.*

Objiciunt quintò: Non est verisimile Ecclesiam Orientalem, maximè apud Græcos, nusquam habuisse legitimam, ac validam formam Absolutionis: sed illi solùm absolvunt verbis deprecatoriis; igitur hæc forma non est illicita, nec invalida.

Nego minorem: Cujus contrarium apparet ex Græcorum Euchologio: nam in eo præmittuntur quidem hæc verba precatoria: *Dominus noster Jesus Christus, & Deus, qui mandatum ligandi, & solvendi peccata Discipulis tradidit, prætereat omnia peccata tua.* Sed orationem hæc consequuntur verba: *Ego verò indignus ejus servus absolvo te à peccatis tuis.* Item: *Dominus justus, qui propter nos carnem assumpsit, & universi orbis peccatum tollit, delicta tua deleat: Ego verò condono tibi omnia peccata tua.* Et Arcudius ipse Rituum Ecclesiæ Gręcæ peritissimus, utpote natione Græcus, & eruditione singulari rerum Ecclesiasticarum instructissimus, agens lib. 4. de forma Pœnitentiæ, disertè ostendit, quòd etsi imperitiores Græci interdum utantur forma deprecatoria; tamen peritiores non nisi imperativè, vel indicativè absolvunt: nam inter varias Absolutionis formulas, quas ibi refert, nulla est, quæ præter preces adjunctas, non præseferat authoritatem sententiæ judicialis: Solent enim Sacerdotes dicere pœnitenti: *Habeo te venia donatum;* aut: *habeo te absolutum*, vel quid simile, quod utique, *inquit*, phrasi Græca æquivalet istis: *Veniam do, ignosco, condono, indulgeo*, seu, *remitto tibi peccata*: Præsules autem honoris, dignitatis, aut humilitatis gratia dicunt: *Mea mediocritas*, seu *mea humilitas te absolutum habet*. Id ut ostendat Arcudius, refert diploma Pacomii Patriarchæ Constantinopolitani latum adversus Arsenium quemdam virum Catholicum, & Latinis conjunctum; in quo continetur excommunicatio Arsenii his verbis: *Nostra mediocritas habet te excommunicatum, seu separatum ab individua Trinitate in hoc, & futuro sæculo*: Tum etiam ejusdem Arsenii Monembasię Episcopi depositio, his verbis: *Te habeo depositum*, seu, *Mea mediocritas habet te depositum, & exutum omni Sacerdotio*; Id est, deponit, & exuit..

Quia verò quosdam Catholicis Latinis adversantes excommunicaverat Arsenius, eos absolvens ab excommunicatione Pacomius: *Cunctos verò orthodoxos habemus absolutos, & benedictos*, id est, absolvimus, & benedicimus:

Idem

Idem etiam Latinè dicitur alicui seipsum excusanti, *Habeo te excusatum*, id est, te excuso.

Refertur etiam ab Arcudio quædam Absolutio Michaelis Antiocheni Patriarchæ super confitentem ita concepta: *Gratiâ, donô, potestate S.Spiritûs quæ à Christo data Apostolis ligandi, & solvendi peccata hominum, cùm ait: Accipite, &c. Quæcunque alligaveritis, &c. & ad nos continuâ successione transiit, mediocritas nostra habet veniâ donatum spiritualem filium suum Theodosium, in quibuscunque ipse ut homo deliquit, & in Deum verbo, opere, cogitatione, omnibusque suis sensibus peccavit, etsi excommunicatione vel imprecatione Pontificis, seu Sacerdotis, aut Patris, aut Matris suæ, obnoxius fuit, vel sibi ipsi malum imprecatus, seu jus jurandum violavit; vel etiam aliis quibusdam erratis constrictus est: & hæc quidem spiritualibus Patribus confessus est, ab eisque impositam sibi Pœnitentiam diligenter perfecit, à reatu, nexu, & ligamine horum omnium omnipotenti potestate, gratiaque sancti, & adorandi Spiritûs, eum solvimus, & habemus liberum, & veniâ donatum.*

Hanc absolvendi formam Leopoli, quæ Russiæ Metropolis est, Petro cuidam Archidiacono concessam à Joachimo Patriarcha Antiocheno, qui regiones illas peragraverat, se vidisse testatur Arcudius; unde colligitur ab Antiochenis Antistibus usurpatam anteà fuisse formam Absolutionis indicativam, & absolutam, quâ dicitur, *Solvimus, &c.* Idem ait ab Hypatio Metropolita Chioviensi librum ostensum sibi fuisse Russorum idiomate manuscriptum; in quo ad calcem absolutoriæ deprecationis hæc habetur forma: *Ego Pater tuus spiritualis, potestate mihi à Deo, & à Superioribus meis concessâ, absolvo te ab omnibus peccatis tuis.* Gabrielis Philadelphensis in libello de Sacramentis hanc refert Pœnitentiæ formam: *Gratia sanctissimi Spiritus per meam humilitatem habet te veniâ donatum, & absolutum.* Igitur Græci ab Ecclesiæ Latinæ praxi in hujus Sacramenti forma secundùm formam indicativam non dissentiunt.

Urgebis: Participia illa præteriti temporis, *absolutum*, *condonatum*, & eis similia non ostendunt aliquid, quod actu fiat in præsenti tempore, sed quod antea factum fuerit: igitur Græcorum forma, quæ per ejusmodi participia declaratur, non est indicativa; nec idem significat, ac absolvo, seu condono.

Negat antecedens Arcudius: Nam, inquit, apud Græcos Ecclesiasticos Authores participia ista usurpantur ad significandam rem præsentem; nam in Concilio Ephesino parte 2. actione 1. refertur sententia depositionis Nestorii, quâ actu destituitur his verbis concepta: *Blasphematus ab eo Dominus noster Jesus Christus decrevit per præsentem Synodum sacro-sanctam eumdem Nestorium ab Episcopali dignitate, omnique cœtu Sacerdotali alienum esse.* Et in Chalcedonensi act.1. S. Flavianus Patriarcha Constantinopolitanus unà cùm Synodo, Eutychem hæresiarcham sic deponit: *Decrevimus per Dominum nostrum Jesum Christum ab eo blasphematum, alienum eum esse ab omni officio Sacerdotali, & à nostra communione, atque à munere præsidendi Monasterio.* Igitur participia illa, *condonatum*, & *absolutum*, idem significant, ac absolvo; seu condono.

Instabis: Forma indicativa, *habeo te absolutum*, vel *ego tibi condono*, non est in Euchologio Græcorum, ut ipsemet Arcudius fatetur; sed ejus loco habetur hæc deprecativa, *Domine Iesu Christe, qui dedisti nobis potestatem, absolve hunc à peccatis suis*: Igitur Græci non utuntur forma indicativa, sed deprecativa.

Nego consequentiam: Nam, ut observat idem Arcudius, major pars equidem Græcorum ea forma utitur propter ignorantiam, quia videlicet illi nesciunt

om

omnem Absolutionis vim eis paucis verbis includi: *Habeo te condonatum*: unde doctiores apud eos utuntur hac forma indicativa, quæ etiam habetur in Euchologio, quod Leo Allatius inter recentiores Græcos eruditissimus suppeditavit: in eo namque Germanus Amatuthensis Episcopus ita loquitur: *Humilitas nostra per gratiam, & potestatem sanctissimi Spiritus, datum à Servatore nostro Iesu Christo Discipulis ejus, ad peccata hominum liganda, & solvenda, cùm dixit eis*; ACCIPITE SPIRITUM SANCTUM, &c. *ex ipsis autem ea divina gratia continua successione pertransivit ad nos, condonatam habet filiam suam in omnibus, in quibus ut homo peccavit, verbo, opere, mente, & omnibus suis sensibus.*

Instabis iterum: Non solùm imperiti; sed etiam doctiores Græci, tam veteres, quàm moderni utuntur forma deprecativa: igitur nulla responsio. Probatur antecedens: *Primo* quidem ex Dialogo Simeonis Thessalonicensis, ubi pœnitens dicitur, non confiteri Sacerdoti; sed Deo; ac subinde censet Sacerdotem solùm Deum deprecari, ut absolvat.

Insuper in libro Pœnitentiali manuscripto Bibliothecæ Barberinæ, quem ab annis ferè centum quidam Græcus Diaconus nomine *Basiliscus* exscripsit è vetusto codice, Sacerdos ita pœnitentes absolvendo alloquitur: *Deus pareat tibi per me peccatorem, & in hoc sæculo, & in futuro.* Tertio Nicolaus Cabasilas Thessalonicensium Episcopus lib. expositionis divinæ lithurgiæ cap. 29. ait: *Peccatorum remissio pœnitentibus datur per orationes Sacerdotum*: Idem habet Jeremias Constantinopolitanus Patriarcha 1. responsione ad Lutheranos, ubi ait: *Precationes Sacerdotum ad Deum convertunt, & veniam impetrant*: Igitur, &c.

Nego antecedens; & ad primam ejus probationem dico, meritò Simeonem dixisse peccatorem non confiteri Sacerdoti, sed Deo; quia Sacerdos sedens pro Tribunali vices Dei agit: unde sicut Confessionem excipit nomine Dei, sic, absolvit.

Ad secundam dico, potius contrarium ex illa evinci: Nam *Deus tibi per me parcat*, idem est, *ac ego tibi nomine Dei pareo*. Ad Cabasilam dico, eum varios in errores impingere, quos refellit Bessarion, maximè in eo quòd dicat Eucharistiam oratione Sacerdotum effici, quasi orationes fieri solitæ in Canone Missæ, efficiant præsentiam corporis Christi non autem hæc verba, *Hoc est corpus meum*, &c. Ad Jeremiam dico, eum dumtaxat velle, quòd Sacerdotum orationes sint necessariæ tum Sacerdotibus, tum aliis fidelibus ad Domini mensam accedentibus: non negat autem Absolutionem fieri per authoritatem Sacerdotis; scribit enim ipsemet cap. 12. *Remissionem peccatorum injunctâ mulctâ damus, &c.*

Objiciunt sexto: Absolvendi, seu pœnitentes Deo reconciliandi forma talis esse debet in Sacramento Pœnitentiæ, qualis habetur in Ecclesiæ Latinæ antiquioribus Pœnitentialibus, Sacramentariis, & Ritualibus: at in eis ante annum Christi 1200. ejusmodi Absolutionis formula præscripta non est indicativa, sed dumtaxat deprecativa; igitur talis etiam nunc est habenda. Major constat; cùm enim isti libri sint practici, singulos explicant Ritus, & singulas actiones, ac cæremonias in administratione Sacramentorum observari solitas: Sacramentorum autem formæ præcipuum inter ejusmodi ritus locum obtinere debent, ne scilicet Sacerdotes propter incuriam, aut ignorantiam deficiant in Sacramentis conferendis, inanem, & invalidam formam proferendo. Minor verò probatur: *Primò* quidem ex Ordine Romano, quem antiquissimum esse nemo diffiteri potest, utpote qui citetur ab Amalario, & Al-

cui-

cuino Caroli Magni Præceptore; in eo autem refertur formaAbsolutionis concedi solitæ pęnitentibus feria 4. in Cœna Domini: Archidiaconus enim pœnitentem è privato loco,ubi Pęnitentiam egit, in atrium Ecclesiæ deducens, ac præ foribus ejusdem Ecclesiæ eum sistens Antistiti,sic Pontificem alloquitur *Redintegra in eo Apostolice Pontifex, quidquid diabolo suadente corruptum est, & orationum tuarum patrocinantibus meritis per divinæ Reconciliationis gratiam fac hominem proximum Deo*. Quibus verbis, Archidiaconus postulans Absolutionem pœnitentis, non rogat Judicis sententiam, sed deprecationem Pontificis. Signum igitur est quòd tunc temporis Absolutionis formula tantùm erat deprecatoria.

Quod utique confirmatur ex his quæ sequuntur: nam præmissis plurimis orationibus, & precibus, quas Episcopus super pœnitentem recitat, tandem hac oratione Absolutionem concludit: *Adesto Domine supplicationibus nostris, & me, qui etiam misericordiâ tuâ primus indigeo, clementer exaudi, & quem non electione meriti, sed dono gratiæ tuæ constituisti hujus operis Ministrum, da fiduciam tui muneris exequendi, & ipse in nostro ministerio, quod tuæ pietatis est, operare*. Plures alias idem Ordo preces isti similes addit, ad unius pœnitentis, aut plurium Absolutionem, & reconciliationem. Eamdem pene Absolutionis formulam referunt *liber Sacramentorum* S. Gregorii, *Alcuinus* lib. de divinis Officiis, cap. de Cœna Domini, & *Burcardus* lib.19. decretorum. Idem quoque habent plurimi Pontificales Rituales, Sacramentarii, ac Pœnitentiales libri manuscripti plurium Ecclesiarum Cathedralium, in quibus non alia habetur forma Absolutionis super pœnitentem publicum aut privatum,quam deprecativa, seu preces & orationes, quibus Sacerdotes Deum exorant, ut pœnitenti commissa peccata indulgeat.

Respondeo 1. negari posse majorem; siquidem præcipuus Sacramentorum librorum scopus est, Missarum orationes & præfationes, & similia (quæ variantur in celebratione tremendorum mysteriorum) describere, ut videlicet Sacerdotes per totum anni curriculum habeant modum ritè ac debitè singulis diebus celebrandi; non autem eorum intentum est, referre formas Sacramentorum, nisi obiter.

Quantùm autem ad Ritualia, & Pęnitentialia spectat, dico in eis non accuratè fuisse expressas Sacramentorum formas,ne forte ejusmodi libri incidentes in manus infidelium, Sacramenta exponerentur ludibrio: Hinc Innocentius I. epist.1. c.3. aperiens ritum, & modum tradendæ Confirmationis, designat quidem materiam, non verò formam; scribit enim,*frontem oleô signare solis debetur Episcopis,cùm tradunt Spiritum paracletum; verba autem dicere non possum, ne magis videar prodere, quàm ad consultationem respondere*. Quapropter consuetum erat Episcopis, & Sacerdotibus ejusmodi Sacramentorum formas viva voce, vel scriptis particularibus, & occultioribus tradere; ac subinde ex ejusmodi libris nil quidquam contra nostram assertionem potest colligi.

Respondeo secundò, negando minorem; nam apparet ex verbis præfatæ orationis depromptæ ex Ordine Romano, Episcopum per eam non ministrare sacramentum Pœnitentiæ, sed tantùm petere à Deo fiduciam, divinum sibi commissum ministerium debitè exequendi; ea scilicet, quâ pollet authoritate in pœnitentes: Unde in eodem Ordine, post varias recitatas orationes, habentur hæ Absolutionis formulæ: *Prima* quidem pro plurimis absolvendis: *Nos etiam secundùm authoritatem nobis indignis à Deo concessam absolvimus vos ab omni vinculo delictorum vestrorum, ut mereamini habere vitam æter-*

æternam per eum, qui vivit, &c. Singularis autem Absolutionis formula hæc est: *Frater N. Dominus Jesus, qui dixit Apostolis: Quæcunque ligaveritis, &c. Ipse te absolvat per ministerium nostrum ab omnibus peccatis tuis, quæcunque cogitatione, locutione, & operatione negligenter egisti*. Porro his verbis Sacerdos idem significat, ac si diceret: *Absolvo te ut Minister Christi, &c.*

Quantùm ad librum Sacramentorum S. Gregorii, & quædam Ritualia, & Pœnitentialia, dico, non mirum, quòd in eis dumtaxat scribantur orationes supra Pœnitentem dicendæ: quoniam Sacerdotibus, ut mox dictum est, satis nota erat forma indicativa, utpote cùm eam memoria traditam haberent, ne scilicet exteris proderetur. Sunt tamen plurimi Pontificiales & Pœnitentiales libri manuscripti, in quibus habetur Absolutio indicativa precibus adjuncta. Nam in Gregoriano Sacramentario, quod manuscriptum habetur in Bibliotheca Victoriana Parisiensi, hæc legitur formula: *Absolvimus te vice B. Petri Apostolorum Principis, cui Dominus potestatem ligandi, & solvendi dedit, ut quantùm ad te pertinet accusatio, & ad nos remissio, sit Dominus Omnipotens, tibi vitæ salus, & omnibus tuis peccatis indultor*. Similiter in antiquo manuscripto sancti Rhemigii Ecclesiæ Rhemensis, cujus meminit Menardus, inter varias benedictiones Episcopales, hanc ait contineri, *Authoritate B. Petri, cui traditæ sunt claves regni cœlorum, & potestas ligandi, & solvendi animas, cui licèt meritò longè simus dissimiles, quoniam potestate à Deo concessâ existimus consimiles, Ego divinitus vos absolvo à vinculis peccatorum vestrorum.* Et ad finem antiquissimi Ecclesiæ Turonen. Sacramentarii charactere antiquo 600. annorum habetur hæc Absolutio indicativa, *Absolvimus vos fratres ab omnibus criminibus vestris*. In Ecclesiæ Rothomagensis Bibliotheca Pontiacale quoddam est antiquius annis 450. ubi hæc habetur Absolutionis formula: *Ipse Deus vos absolvat, & quantùm nostræ fragilitati permittitur, sitis absoluti ante Tribunal Domini N. Jesu Christi.* Ex quibus apparet formam indicativam non esse recenter in Ecclesiam invectam; siquidem ejus formulæ correspondent ei quæ nunc est in praxi.

Urgebis: Author ille Anonymus, quem opusc. 22. impugnat S. Thomas, ajebat, formam indicativam incepisse tunc temporis à 30. annis; quòd utique non negavit S. Thomas, nec ostendit formam indicativam longè esse antiquiorem.

Insuper Magister sententiarũ, qui veterum Patrum & Theologorum sententias collegit circa doctrinam de Sacramentis, non meminit formæ Absolutionis indicativæ, nec recenset aliquem, qui eâ fuerit usus.

Denique Guillelmus Parisiensis ait; *Confessarius non dicit more Judicum forensium: Absolvimus te, sed magis orationem facit super eum, ut Deus Absolutionem, remissionem & gratiam sanctificationis tribuat*: Igitur tunc temporis forma Absolutionis indicativa non erat in usu.

Nego consequentiam, & ad primum nego antecedens, nam S. Thomas eum hominem temeritatis arguens, ait: *Quomodo de omnibus potest testimonium perhibere, qui omnes non vidit?* Sed certum est, addit S. Doctor, *quòd jam sunt anni 1200. & ampliùs, quòd dictum est Petro: Quodcunque solveris*. Meritò verò eum arguit, cùm ex antiquissimis codicibus allatis apertum fit dudum ante illud tempus Absolutionis indicativas formulas in usu fuisse, nec eam absolvendi formam deprecatoriam retro actis temporibus ante ann. 30. fuisse communem apud omnes.

Ad secundum respondet S. Thomas cap. 2. Nec Magister formam posuit, nec legitur de alia forma, quod aliquis

San-

Sanctorum sit usus; nec etiam legitur, quòd aliquis istam formam negaverit: legitur autem, quòd institutor Sacramenti dixit: *Quodcumque solveritis &c.* quòd est majus omni authore.

Ad tertium, cùm Anonymus ille objiceret famosos & antiquos Magistrum Guillelmum Parisiensem Episcopum, Guillelmum Altisiodorensem, & Hugonem Cardinalem sensisse pro forma deprecativa; *respondet* opusculo prædicto: *Primò* non constare, quòd ita senserint: *Secundò*, si ita senserint eorum opinionem prejudicare non posse communi sententiæ Magistrorum Parisiis Regentium, qui contrarium sentiunt, decernentes absque his verbis, *Ego te absolvo*, Absolutionem non esse per solam orationem deprecativam.

Et ait meritò non constare, quòd ita senserint: Guillelmus enim Parisiensis vult tantùm Sacerdotem non absolvere propria virtute, sed divina: nam ibi quærit quando certis in casibus pœnitens uni tantùm Sacerdoti non potest confiteri, cogiturque Confessionem apud duos Sacerdotes edere, seu partiri, quis ex illis gratiâ sanctificationis infundat: & ait, utrumque concurrere ad gratiam illam infundendam; quia Confessarius non absolvit more forinsecorum Judicum, sed magis oratione facit super pœnitentem, ut Deus Absolutionem, & gratiam sanctificationis tribuat: ac si diceret, eam gratiam à Deo produci, quem ideo sua Sacerdos oratione rogat. Attamen officium sanctificationis per Absolutionem, & Benedictionem Sacerdoti tribuit; quo quidem officio vincula peccatorum disrumpuntur in cordibus pœnitentium maculæ asperguntur, gratiæ infunduntur, sed per divini nominis invocationem, ut ait c.21. Quòd autem non negaverit, Sacerdotes habere facultatem remittendi peccata, ex delegata sibi judiciaria authoritate, ipsemet docet c.4. ubi ait: Idcirco datas esse Sacerdotibus „ claves Ecclesiæ, ut essent, *inquit*, „ qui aperirent pulsantibus, & intro- „ ducerent intrare volentes, & tan- „ quam officiales misericordiæ ipsius, „ fugientes ad ipsam tota aggratula- „ tione, & applausu reciperent reos, „ absolverent peccata, remitterent om- „ nibus bonis gratiæ, & gloriæ, spo- „ liatos à lattonibus infernalibus re- „ stituerent, vulneratos spiritualiter, „ & morbidos cęlesti medicina, ac vir- „ tute divina Sacramentorum medi- „ camentis sanarent.

Objiciunt denique: Pęnitens ipse dum à Sacerdote absolutionem postulat in Confessione generali, quam partim pręmittit accusationi distinctæ peccatorum tantùm precatur Sacerdotem orare pro se ad Dominum Deum nostrum: igitur Ecclesiæ mens est, Sacerdotem non posse absolvere verbis indicativis, sed dumtaxat deprecativis.

Nego consequentiam. Primò namque ea Confessio generalis non habet rationem partis Sacramentalis, sed tantùm est præparatio ex parte pœnitentia ad accusationem faciendam, & Absolutionem percipiendam: cujus signum est, quòd etiam in ea Confessione generali pœnitens non solùm sua vota dirigit ad Sacerdotem, sed etiam ad B. Virginem; B. Michaelem, beatos Petrum & Paulum, & omnes Sanctos orare pro se ad Dominum Deum. Certum est autem, nec B. Virginem, nec alios Sanctos posse ei opitulari per applicationem Sacramenti, sed dumtaxat per modum suffragii: igitur nec etiam orationem dirigit ad Sacerdotem eo fine, ut sibi per Absolutionem deprecativam sacramentum Pœnitentiæ largiatur. Quod maximè confirmatur ex eo, quòd Sacerdos ipse ejusmodi supplicationem publicè recitet in introitu Missæ, & exoret astantes ut pro se precentur, sicut & ipsimet astantes à Sacerdote petunt mutuò, nec tamen Sacramentalem Absolutionem ab astantibus pe- tit

tit Sacerdos, nec astantes vicissim à Sacerdote; ac subinde oratio quam pœnitens confitendo generatim recitat, est tantùm intercessio, quà Sacerdotem exorat, ut impetret à Deo gratiarum auxilia, quibus debitè ad Absolutionem sacramentalem disponatur. Quod etiam præstat Sacerdos, cùm statim subjiciat: *Misereatur tui, &c.* necnon &, *Indulgentiam, & Absolutionem, &c.*

Conclusio Secunda.

Absolutio data sub conditione de præsenti, & præterito posset esse valida: sub conditione autem de futuro esset invalida. Prima pars constat; nam, ut diximus agendo de Baptismo, legitimè confertur Baptismus sub conditione de præterito, & præsenti, putà sub hac forma: *Si non es baptizatus, ego te baptizo*. Quid ni igitur Sacerdos dubitans, an formam Absolutionis legitimè protulerit, possit eam repetere sub hac conditione. *Si non es absolutus, Ego te absolvo*. Similiter si dubitet rationabili de causa legitima dispositione pœnitentis, poterit hanc adjicere conditionem. *Si es rectè dispositus, Ego te absolvo*. Cujus utique ratio est, quòd ejusmodi conditiones non suspendant effectum præsentem Absolutionis sacramentalis, & illæ transeunt in absolutas propositiones, dum reverà adest conditio præsens.

Hac tamen absolvendi formula vix utendum est; siquidem indicium esset, quòd Sacerdos sub dubio traderet Absolutionem; quæ debet esse non dubia; quamvis enim maximæ curæ debeat esse Sacerdoti cognoscere dispositionem pœnitentis, dolorem scilicet, & propositum: ipsi tamen facta diligenti excussione credendum est, & ita impendenda Absolutio, nec reputanda materia dubia, quæ reverà non debet dubia existimari.

Secunda pars est communior apud Theologos, qui varias in ejus confirmationem rationes proferunt, at alia melior, & efficacior ratio non occurrit, quam Christi D. voluntas, qui noluit judicium sacramentale, & remissionem peccatorum, quæ fit per Absolutionem sacramentalem, pro voluntate Ministri posse suspendi de futuro, dum adest legitima, ac sufficiens materia; quæ utique voluntas constat ex communi sensu Ecclesiæ, quæ noluit admittere Absolutionem sacramentalem sub conditione suspensiva ipsius valoris, ut constat ex continua praxi, & omnibus Ritualibus, in quibus nusquam reperitur hujusmodi formula Absolutionis conditionalis de futuro.

Unde discrimen est inter matrimonium, & alia sacramenta, quòd contractus matrimonialis admittat conditiones de futuro, putà cùm contrahitur per procuratorem cui delegans suas committit vices, & per eum talem conjugem ducit, si ipse procurator postmodum consentiat sicut fieri solet in aliis contractibus. Ita ut non sit absolutus, sed tantùm initiatus contractus, nisi impleta conditione; cujus ratio est quia Christus non mutavit naturam contractus in matrimonio; sed solùm illum evexit ad Sacramenti dignitatem. Ablutio autem Baptismalis, v. g. æquè sit perfecta, & completa, sive addatur conditio futura, sive non; & similiter pronuntiatio formæ, *Ego te baptizo*, cùm sit actio externa, ubi posita est, quantumvis deficiat conditio, similiter fieri non potest, ut ea posita non fuerit. Idem dicendum est de materia, & forma sacramenti Pœnitentiæ; nam eis semel positis, necessariò ponitur effectus, id est, remissio peccatorum; alioquin non esset signum certum, & efficax ejusdem remissionis.

Non obstat, quòd leges civiles admittant sententiam publicam conditionatam ut suspensivam doloris, uti etiam particulares remissiones conditionales debitorum: & similiter quòd leges Canonicæ admittant Absolutionem à censu-

suris sub conditione de futuro: non enim eadem est ratio de judicio sacramentali; quippe cùm Christus D. voluerit sacramentum Pœnitentiæ subsistere, ac fieri per verba, quæ significarent actualem remissionem peccatorum, ut colligitur ex usu, & praxi Ecclesiæ, uti jam diximus.

Dices: Sacerdos per illa verba, *Absolvo te*, non solùm absolvit à culpa, sed etiam à pœna temporali, saltem partialiter, juxta proportionem satisfactionis, quam imponit, & tamen ab ea parte pœnæ non absolvit absolutè, sed tantùm sub conditione satisfactionis posteà implendæ de futuro; & consequenter suspendit effectum Absolutionis quoad eam partem: igitur pari ratione eum suspendere potest quoad remissionem culpæ.

Respondeo reverà suspendi effectum partialem Absolutionis, donec ponatur ejusmodi satisfactio; quia videlicet remissio pœnæ non est primarius ejus Absolutionis effectus, sed veluti secundarius; unde non mirum, si hic suspendi possit, donec satisfactio impleatur. Secus autem est de remissione culpæ, quia cùm sit primarius effectus, non potest suspendi quin irritum sit Sacramentum.

Quaestio Quinta.

Quisnam sit effectus Absolutionis Sacerdotalis, seu quomodo remittat reatum culpæ, & pœnæ.

Notandum primò, certum esse, & sufficienter constare ex jam pluries dictis, in hominis peccatoris justificatione, reverà peccatum dilui quoad reatum culpæ, & non solùm tegi, seu non imputari; nam præter quàm quòd Scriptura sacra constanter asserit, peccata dimitti, deleri, tolli, hominemque ab iis mundari, & super nivem dealbari; unde homines, quibus peccatum dimittitur, appellantur *Filii, & amici Dei, sancti & immaculati*: quæ omnia verè, & propriè dici non possunt, si peccati macula remaneat, quæ Dei oculis cuncta cognoscentis tegi non potest; ac subinde homo propter ipsam necessariò odio haberetur à Deo: siquidem Sapientiæ 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas ejus*. Unde meritò Concilium Tridentinum sess. 5. in decreto de peccato originali, Can. 5. definit: *Si quis per Jesu Christi D. Nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli solùm id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema sit*. Simili modo dicere potuisset: Si quis per Jesu Christi D. Nostri gratiam; quæ in sacramento Pœnitentiæ confertur, reatum actualis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram, & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema sit. Certum est igitur per sacramentum Pœnitentiæ reverà peccatum dimitti, quoad reatum culpæ: quomodo autem id fiat, controvertitur apud Theologos.

Notandum secundò, varia fuisse, maximè apud veteres Theologos circa virtutem Absolutionis placita. *Primò* namque aliqui cum Hugone Victorino lib. 1. de Sacramentis par. 14. c. 8. & Richardo item Victorino 1. p. lib. de potestate ligandi, atque solvendi, cap. 12. docuerunt, Sacerdotem absolvere à pœna æterna debita peccato, postquam Deus solus ante Sacerdotis Absolutionem reatum culpæ remiserat. *Secundò*, nonnulli, cum Joanne Medina tract. 2. de Pœnitentia, q. 38. dixerunt, per Contritionem absolvi homines à culpa, & à pœna æterna, non tamen ab exilio patriæ cœlestis; quam utique patriam, quia Sacerdos absolvendo aperit, ideo dicitur habere claves regni cœlorum.

Tertiò, docuerunt aliqui, maximè Nominales cum Ochamo relato à Gabriele dist.18. quæst.1. homines absolvi à culpa, & à pœna per Absolutionem Sacerdotis, non reipsa susceptam, sed in voto: unde quando postmodum conceditur Absolutio, homo solvitur ab obligatione confitendi, ac subjiciendi peccata dimissa clavibus Ecclesiæ. *Quartò*, Alexander Alensis, & Seraphicus Doctor docere videntur, potestatem Sacerdotis non valere circa remissionem culpæ, aut pœnæ æternæ, sed dumtaxat circa remissionem pœnæ temporalis; quæ aliquando dicitur Absolutio à peccato, juxta illud 2. Machab. cap. 12. Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur, hoc est à pœna peccatis debita. *Quintò* denique, nonnulli docuerunt cum Magistro sent. in 4. dist.18. Sacerdotem, cùm profert illa verba: *Ego te absolvo*, solùm significare quòd declaret hominem absolutum à peccatis per præviam cognitionem. Contra quas omnes sententias militandum erit in Conclusione prima.

Notandum tertiò ex Doctore subtili dist.19. nu.4. authoritatem absolvendi à peccatis, (quam Christus nomine *clavis regni cælorum* expressit,) esse triplicem: „ Authoritas, *inquit*, judiciaria „ sententiandi cœlum huic aperiendum, vel apertum esse, potest tripliciter intelligi. Uno modo, authoritas simpliciter principalis. *Secundò* modo, non principalis, sed præcellens. *Tertiò* modo, non principalis, nec præcellens, sed particularis. *Prima* soli Deo convenit propter duo: *Primò*, quia ipse solus ex se est justus; imò ipsa justitia: primum autem judicium non potest competere, nisi primo justo; quia judicium non est perfectum, nisi sit, & justum, juxta illud Psal. 118. *Feci judicium, & justitiam*, siquidem judicare est jus, vel justum dictare: Primum autem justum oportet esse perfectissimum, & ita justissimum: igitur primi justi. *Secundò*, quia judicare est Præsidentis, juxta illud Apostoli ad Rom. 15. *Tu quis es, qui judicas alienum servum?* Primus autem Præsidens non potest esse, nisi Deus solus. Unde sicut non potest alii communicare Divinitatem, sic nec primam potestatem judicandi, nec per consequens clavem simpliciter principalem aperiendi cœlum. *Secunda clavis*, scilicet non principalis, tamen præcellens, potest intelligi quantùm ad duplicem præeminentiam; unam quidem in universalitate causarum judicandarum: aliam in firmitate sententiæ definitivæ. Et utroque modo præeminentia potest convenire illi, qui omnia merita, & demerita novit, quæ sunt causæ propter quas cœlum est aperiendum, vel claudendum; Et cùm hoc habet voluntatem inseparabiliter conformem justitiæ divinæ. Propter primum potest in omnibus causis sententiare, quia omnes novit: Propter secundum potest ejus sententia simpliciter esse firma, & irrevocabilis; quia semper justa. Hæc clavis cum utraque præeminentia, propriè est Christi, qui novit omnia merita, & demerita judicandorum, & semper justitiæ divinæ conformiter judicat. Nec ista potest esse in Ecclesia militante, saltem congruè, quia nullus in Ecclesia novit omnes causas judiciarias, nec habet voluntatem immutabiliter justam. *Tertia clavis*, scilicet particularis, quantùm ad causas cognoscendas, & infirma, quantùm ad sententiam ferendam, putà quòd sit aliquando revocabilis; potest conferri alicui in Ecclesia militante, qui potest in illa causa non nosse, & in illa, secundùm legem divinam rectè judicare; & si quandoque præter illam; sententia ejus

non

„ non erit firma, sed secundùm illam „ erit firma.

Duo itaque maximè hic occurrunt determinanda. *Primum*, utrum Sacerdotes novæ legis reverà habeant facultatem absolvendi à reatu culpæ, aut tantùm declarandi culpam esse remissam. *Secundum*, utrum per Absolutionem sacramentalem relaxetur tota pœna peccatis debita, aut saltem aliqua ex parte illa minuatur.

CONCLUSIO PRIMA.

S*Acramentum Pœnitentiæ verè, & propriè remittit omnia peccata sibi subjecta, quantùm ad reatum culpæ*. Hæc est ita nunc certa, & communis apud Theologos; ut Suarez *disp.*18. *sect.*2. *memb.*3. non dubitet dicere contrarias, & oppositas sententias esse erroneas; ut pote cùm opponantur doctrinæ Concilii Tridentini docentis ac dicentis *sess.*14. *cap.*6. *Quamvis Absolutio Sacerdotis alieni beneficii sit dispensatio*, (nempe ipsius Dei) *tamen non est solùm nudum ministerium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata: sed ad instar actûs judicialis, quò ab ipso velut à judice sententia pronuntiatur*, &c. Unde Can.9. *Si quis dixerit Absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti; modò tantum credat se esse absolutum, aut Sacerdos non seriò, sed joco absolvat .... anathema sit*.

Quibus verbis Concilium apertè docet, Absolutionem Sacerdotis non esse dumtaxat declarativam remissionis peccati: sed verum actum judicialem, quò hujusmodi peccata remittuntur. Quanquam enim præcipuum Concilii intentum fuerit, ibidem definire contra hæreticos, solam fidem absque Pœnitentia, seu Contritione non sufficere ad veram justificationem; nihilominus nostram etiam assertionem satis apertè insinuat, quod ulteriùs probatur ex eodem Concilio ibidem, cap.1. ubi cùm præmisisset hæc verba Christi D. *Quorum remiseritis peccata, &c.* subdit: *Quò tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos Fideles post Baptismum lapsos, & Apostolis, & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit*.

Quare meritò proscripta fuit à summis Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. hæc Baij propositio: *Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis; sed à solo Deo, qui Pœnitentiam suggerens, & inspirans vivificat eum, & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur*.

Probatur secundo hæc nostra assertio authoritate SS. Patrum, qui in Sacerdotibus novæ legis veram, ac perfectam potestatem absolvendi à peccatis agnoverunt. Ita præ cæteris S. Ambrosius lib.1. de Pœnitentia, cap.2. exponens hæc verba. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*; ait: *Ius hoc permissum solis Sacerdotibus est: rectè igitur hoc Ecclesia vindicat, quæ veros Sacerdotes habet: hæresis vindicare non potest: quæ veros Sacerdotes non habet*. Et lib.2.cap.2. ait: *Impossibile videbatur per Pœnitentiam peccata dimitti, concessit hoc Christus Apostolis suis, quod ab Apostolis ad Sacerdotum officia transmissum est: factum est igitur possibile, quod impossibile videbatur*. At nuda potestas declarandi peccata esse remissa à Deo, non videbatur aliquid impossibile; siquidem Natham Propheta declaravit Davidi peccatum à Deo fuisse remissum: igitur mens S. Ambrosii non est, quòd Sacerdotis Absolutio sit dumtaxat ipsius remissionis declaratio.

Idem docet S. Chrysostomus homil. 5. in verba Isaiæ, & lib.3. de Sacerdotio

tio cap.4. ubi clarè dicit: *Nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ nævos, non dico purgatos probare, sed purgare prorsus concessum est*. Idem S. Augustinus pluribi, maximè lib. de catechizandis rudibus, cap.17.& S.Hieronymus epist.1. ad Heliodorum, & alii plurimi Patres, quos laudat Canisius 2. p. Cathechismi cap.1.

Probat tertiò hanc veritatem subtilis Doctor hac ratione: Sacramenta novæ legis reverà efficiunt quod significant; sunt enim signa practica: sed Absolutio Sacramentalis significat remissionem peccati quoad culpam, & condonationem æternam: igitur, &c. Ait autem
„ Doctor: Si sacramentum Pœnitentiæ
„ revera non remitteret culpam, aper-
„ tè sequeretur, quod non esset Sacra-
„ mentum novæ legis, nec aliqua cau-
„ salitas, vel dispositio causalis ad pri-
„ mam gratiam quia nunquam dignè
„ susciperetur, nisi ab habente jam pri-
„ mam gratiam; nullus enim attendi-
„ tur dignè solutus à Deo, nisi priùs
„ sit solutus *Item*, susceptio istius Sa-
„ cramenti est instrumentum ad gra-
„ tiam, hoc est, dispositio efficax ne-
„ cessaria ex statuto divino ad gratiæ
„ susceptionem: instrumentum autem,
„ vel dispositio prævia, non est signum
„ rememorativum, sive ostensivum ali-
„ cujus, ut jam præteriti, sed futuri:
„ ergo collatio Sacramenti Pœnitentię
„ ad hoc, ut fiat dignè, non oportet, ut
„ sit signum Absolutionis divinæ præ-
„ cedentis. *Hæc ille*.

Ideoque concedit, quod sacramentum Pœnitentiæ potest dignè recipi ab attrito, & hoc tanta Attritione, quæ non sufficeret per modum meriti ad justificationem suscipiendam in termino Attritionis; & quòd si nòn fictè recipiatur in termino, recipiatur gratia prima, quia à Deo confertur: & Absolutio Sacramentalis est signum efficax illius Absolutionis sequentis in ultimo instanti ipsius, sicut prolatio verborum est signum confectionis corporis Christi.
„ *Unde colligit Doctor*: Secundùm
„ hoc patet, quomodo Sacramentum,
„ hoc est instrumentum ad gratiam
„ primam, sit dispositio prævia eò mo-
„ do, quo alteratio potest dici instru-
„ mentum respectu generationis sub-
„ stantiæ: *quia* est dispositio prævia.
„ Alioquin, *ut ait dist.14. qu.4. num.7.*
„ non appareret quomodo sacramen-
„ tum Pœnitentiæ esset secunda tabu-
„ la, si nunquam per ipsum ut Sacra-
„ mentum est, posset recuperari secun-
„ da gratia amissa, sed tantùm per At-
„ tritionem, tanquam per præviam di-
„ spositionem, & per Contritionem
„ tanquam per dispositionem comple-
„ tivam.

Hæc Doctor, quibus apertè significat sacramentum Pœnitentiæ non fore distinguendum à Sacramentis veteris legis; nec esse secundam post naufragium tabulam; si reverà Sacerdotes per Absolutionem sacramentalem non remitterent peccata; siquidem Sacramentum hoc nunquam liberaret naufragum à periculo submersionis, utpote qui jam periculum evasisset per Contritionem ante ejusmodi Sacramenti susceptionem.

Confirmatur hæc assertio ex refutatione aliarum sententiarum; *Primo* namque falsum est Sacerdotem dumtaxat absolvere à pœna æterna debita peccato, postquam solus Deus reatum culpæ remisit: *Tum*, *quia* juxta Concilium Tridentinum *sess.6.cap.14. Pœna æterna unà cum culpa remittitur*: Igitur si ante Sacramenti susceptionem remissa erat culpa, etiam remitti debuit pœna æterna: *Tum*, *quia* culpa mortalis non potest deleri, nisi per infusionem gratiæ: gratia autem sanctificans de via ordinaria stare non potest cum reatu, & obligatione ad pęnam æternam; alioqui sequeretur, quòd aliquis posset esse simul filius gloriæ, & gehennæ, & destinatus ad fęlicitatem, & ad damnu-

nationem; gratia enim est semen gloriæ; reatus autem pœnæ obligatio ad damnationem, & pœnam æternam.

Secunda pariter sententia subsistere non potest, nempe quòd Absolutio sit tantùm aperitio, aditus, & via ad patriam cœlestem: *Tum, quia* sola peccata possunt nobis ejusmodi viam præcludere: igitur ubi semel remissa sunt, talis via, & aditus non possunt occludi: *Tum, quia*, ut mox dictum est, per Contritionem remittitur pœna æterna, quantùm ad pœnam sensus: ergo multo magis quantùm ad pœnam damni, quæ est ipsa eliminatio, & remotio à patria cœlesti.

Tum denique, quia nullum est fundamentum, quo maximè nituntur illius sententiæ assertores, nempe quòd aliquis carere possit culpâ, & reatu pœnæ; & tamen exulare à cœlo, sicut Joannes Baptista, & alii exulabant in Limbo: non est enim idem ferendum judicium de fidelibus justis post Christi Resurrectionem, & Ascensionem, ac de Patribus ante ejusmodi Resurrectionem: hi enim ibi detinebantur, non quòd haberent reatum pœnæ luendæ; sed eò quòd non erat solutum pretium sanguinis Christi, nec conveniebat ipsos priùs intrare gloriam, quàm Christum: sicut nec modò carentia gloriæ corporis est aliquis reatus pœnæ luendæ; sed dilatio gloriæ debitæ ob justam congruentiam.

Tertia pariter sententia, nempe quòd per Absolutionem homo liberetur ab obligatione confitendi peccata, refellitur: *Primò*, quia inde sequeretur, quòd falsa esset formula Absolutionis à peccatis; siquidem absolvere à peccatis, & obligatio confitendi peccata, duo sunt omnino distincta: *Secundò*, Absolutio, quæ datur solùm de venialibus peccatis, nil prorsus efficeret, siquidem non est necessaria obligatio ejusmodi peccata confitendi: *Tertiò*, sequeretur claves Ecclesiæ, & potestatem non fuisse collatam in ordine ad mundandam animam, sed tantùm ad cæremoniam extrinsecam adhibendam.

Denique quarta sententia omnino aliena est ab efficacitate hujus Sacramenti, totamque illius efficaciam evertit; nam ad evacuandum reatum pœnæ temporalis, plurima alia suppetunt faciliora remedia, ut constat in indulgentiis, & sacrificio Missæ; ac subinde non opus fuisset instituere peculiare Sacramentum, ad ipsius pœnæ temporalis remissionem.

Objicies primò: Solus Deus remittere potest peccatum: igitur Sacerdotes reverà peccatum non remittunt: Probatur antecedens ex illo *Isaiæ* 13. ubi Deus ait: *Ego sum qui deleo iniquitates tuas*. Et Matth. 9. *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Unde S. Augustinus lib. 50. homiliarum homil. 23. *Nemo tollit peccata, nisi solus Deus, qui est Agnus tollens peccata mundi; tollit autem & dimittendo, quæ facta sunt, & adjuvando ne fiant, & perducendo ad vitam, ubi omnino fieri non possunt*. Et super Psalmum 31. exponens hæc verba: *Remisisti impietatem peccati mei*, apertè docet, remissionem peccati ad solum Deum spectare. Idem docent alii SS. Patres infrà laudandi.

Distinguit antecedens Doctor num. 24. Solus Deus dimittere potest peccata potestate propriâ, & principali, concedit: delegatâ & ex commissione, negat: nec enim particula (*solus*) excludit remissionem fieri posse ab alio, quàm à Deo: nam similiter dicitur Psalm. 71. *Deus facit mirabilia magna solus*, quod intelligitur dumtaxat de virtute propria & principali; nam *Ecclesiastici* 31. de homine dicitur, quod fecit mirabilia in vita sua: igitur Sacerdos reverà remittit peccatum quantùm ad reatum culpæ, & pœnæ æternæ; sed instrumentaliter tantum, ut Doctor *num*. 24. optimè explicat dicens: *Facit, sed non facit nisi instrumentaliter, non quidem attingendo eum effectum, nec virtute propriâ*,

nec

nec alterius, sed attingendo aliquid prius, quod est dispositio necessitans ad illum effectum; *necessitans, inquam, ex divina pactione, & tale agens causans dispositionem necessariam ad terminum, dicitur agens instrumentale, ut est de alterante & generante, proprium autem est Deo principaliter mundare, & remittere illud debitum etiam attingendo illum effectum* (physicè) *horum autem neutrum convenit Sacerdoti*, utpote qui solùm moraliter attingit illum effectum, idque ex commissione, & delegatione Dei, sicut procurator ex facultate Domini sui remittere potest debitoribus, quod suo Domino solvere tenentur. Quam utique explicationem etiam approbat S. Gregorius homil. 26. in Evangelia, ubi expendens illud Joannis; *Quorum remiseritis peccata, &c.* ait: *Apostoli principatum superni judicii sortiuntur, ut vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent.* Nota principatum superni judicii, & vice Dei eos peccata relaxare. Itaut quas culpas Deus suo superno judicio solvit, easdem Apostoli solvant; alioqui enim non superni principatum, sed inferioris judicii sententiam ferrent, si solam, pœnam, non culpam relaxarent.... *Horum profectò nunc in Ecclesia Episcopi locum tenent. Ligandi, atque solvendi authoritatem suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur.*

Nec aliud certè voluerunt SS. Patres, maximè S. Augustinus, siquidem præterquam quòd docet, ut diximus, Sacerdotes novæ legis habere in se veram authoritatem absolvendi à peccatis; dum ait, solum Deum pœnitenti dimittere Peccata, id dumtaxat intelligit de authoritate principali; siquidem eodem modo docet verum Ministrum Baptismi ita baptizare, ut tamen solus Christus sanctificare dicatur: Sic lib. 2. contra Cresconium cap. 21. *Tingere*, inquit, *possunt & boni & mali; abluere autem conscientiam nonnisi ille, qui semper bonus est*: Et de Sacramentis in universum ait lib. 3. cap. 5. *Sive à fideli, sive à perfido dispensatore Sacramentum quisque percipiat, non sanctificat, nisi Deus.*

Unde Doctor *dist. 14. quæst. 4. nu. 11. Concedo*, inquit, *quòd Sacerdos ita dimittit peccatum in Pœnitentia, sicut in Baptismo, & ita absolvit sicut baptizat: quia utrobique simpliciter verum est, quod ministrat Sacramentum, effectum autem Sacramenti ministerialiter, quia aliquid causat, ad quod secundùm dispositionem, seu actionem Dei, regulariter sequitur effectus Sacramenti.*

Objicies secundò historiam Lazari, quem Christus D. solus ad vitam revocavit; postmodum verò Discipulis jussit, ut eum solverent, & finerent abire: Sic enim legimus *Joan. 11. Voce magna clamavit Jesus, Lazare veni foras, & statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus institis, & facies illius sudario erat ligata, & dixit eis* (Discipulis) *Solvite eum, & finite abire.* Quem utique locum expendentes SS. Patres, inde colligunt, priùs peccatorem debere vivificari per Christum, quàm Sacerdotum ministerio solvatur. Hoc præcipuè docet S. Gregorius homil. 26. in Evangelia, ubi agens de potestate ligandi, atque solvendi tradita à Christo Apostolis, ait: *Causæ ergo pensandæ sunt, & cum ligandi, atque solvendi potestas est exercenda, videndum est, quæ culpa, aut quæ sit Pœnitentia secuta post culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos Pastoris sententia absolvat. Tunc enim vera est Absolutio Præsidentis, cùm æterni arbitrium sequitur Judicis, quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat, quæ videlicet demonstrat, quia priùs mortuum Dominus vocavit, & vivificavit, dicens,* LAZARE, VENI FORAS; *& postmodum is qui vivens egressus fuerat, à Discipulis est solutus, sicut scriptum est: Cùmque egressus esset, qui fuerat ligatus institis, tunc dixit Discipulis: Solvi-*

vi-

vite eum, & finite abire. Ecce illum Discipuli jam viventem solvunt, quem Magister resuscitaverat mortuum; si enim Discipulum Lazarum mortuum solverent, fœtorem magis ostenderent, quàm virtutem; ex qua consideratione intuendum est, quòd illos nos debemus per Pastoralem authoritatem solvere, quos Authorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare.

Ubi duo dicit S.Gregorius: *Primum*, quòd sententia Sacerdotis absolventis, non antecedat, nec comitetur, sed tantùm sequatur sententiam Dei hominem vificantis; ac subinde Sacerdos nullum peccatorem, nisi jam per gratiam viventem potest solvere; & consequenter reverà Sacerdotes non remittunt peccata: *Secundum* verò, quòd non aliter Sacerdotes solvant hominem mortuum peccato, quàm Discipuli solverunt Lazarum: igitur quemadmodum hi solverunt jam viventem, ita & illi.

Idem docet S.Augustinus tract. 6. in Joan. ubi ex illo miraculo colligit Christum sibi retinuisse potestatem remittendi peccata; servis autem ministerium dedisse, ne servus in servo speraret. Et in caput Matth. 16. *Christus*, inquit, *per se intus vivificat, Ministris potestatem solvendi post vitam tribuit, qui nullum solvere possunt, nisi vivat*. Et exponens illud Psalmi 87. *Numquid medici suscitabunt eum*, &c. *Viventes*, inquit, *curare ministerio suo possunt Sacerdotes; non autem mortuos suscitare*. Et in Psalm. 101. concione 2. *Meritò per Ecclesiam dari solutio peccatorum potest: Suscitari autem mortuos non nisi intus clamante Domino potest; hoc enim Deus interiùs agit: Loquimur ad aures vestras; unde scimus quid agatur in quolibet vestrum. Quid autem intus agitur, non à vobis, sed ab illo agitur*: Ergo ex mente illorum sanctorum Patrum, remissio peccatorum, quæ est hominis à morte peccati suscitatio, fit à solo Deo, non autem à Sacerdote.

Distinguo consequens: Fit à solo Deo, tanquam causa principali, concedo: à solo Deo tanquam excludente consortium causæ ministerialis, nego.

Secundò S.Gregorium similiter distinguo: Sacerdotis Absolutio sequitur arbitrium æterni judicis in discernenda dispositione pœnitentis, concedo: in impertienda remissione peccati, nego: nihil enim aliud intendit S.Gregorius; siquidem agit ibi de discretione, quam adhibere debent Sacerdotes, antequam pœnitentes absolvant, ut si debitè dispositos inveniant, eos absolvant; nam anteà dixerat: *Ecce qui districtum Dei judicium metuunt, animarum judices fiunt, & alios damnant, vel liberant, qui semetipsos damnari metuerunt, horum profectò locum in Ecclesia tenent Episcopi, grandis honor, sed grave pondus! durum est enim, ut qui propriæ moderamina vitæ nescit, judex fiat alienæ; & plerumque contingit, ut hic judicii locum teneat, cui ad locum vita minimè concordat; ac proinde sæpe agitur, ut vel damnet imperitos, vel alios ipse ligatus solvat*. Et paulò post subdit, verba in objectione posita, *causæ pensandæ sunt, &c.*

Respondeo tertiò, S. Gregorium nihil aliud intendere, quàm quòd non sit absolvendus, nisi quem Deus jam vivificare incepit per impulsum Spiritus, non quidem adhuc inhabitantis, sed tantùm moventis, ut loquitur Concilium Tridentinum. Triplex enim est in impiis justificationis gratia. Prima præveniens, & excitans; secunda cooperans, & adjuvans, tertia habitualis formaliter sanctificans. Quælibet autem ex iis aliqua proportione dici potest vita, suscitatio, & absolutio peccatoris: Prima quidem, quia per gratiam excitantem peccator, velut Lazarus in peccati sepulchro mortuus jacens, per eam, quasi divina Christi voce vocatur foras, & jam dat quædam signa vitæ; non quidem

dem adhuc perfectæ; quia non potest peccator moveri ad sacramentum Pœnitentiæ debitè suscipiendum sine dispositionibus, videlicet fide, spe, & charitate, ac Attritione supernaturali: cùm itaque has dispositiones non possit obtinere, nisi per gratiam, quæ est à solo Deo; idcirco meritò dicetur peccator non priùs posse per Sacerdotem absolvi, quàm vitam à Deo receperit; non quidem adhuc perfectam, sed imperfectam. Unde meritò dixit S. Gregorius: Tunc vera est Absolutio præsidentis, cùm æterni arbitrium sequitur judicis, hoc est, ille ritè absolvitur à Sacerdote, quem Christus compunctionis testimonio, & Pœnitentiæ desiderio absolvendum significat.

Nec obstat, quòd utatur exemplo Lazari, qui priùs perfectam vitam naturalem obtinuit, quàm solveretur ab Apostolis; inde namque colligere non licet, quòd etiam prius peccator vivere debeat vita supernaturali perfecta, quàm solvatur à Sacerdote: cùm enim sensus illius exempli sit allegoricus, non debet rei veritati in omnibus quadrare; sed satis est, quòd sicut ab Apostolis Lazarus verè solutus fuit, sic à Sacerdote pœnitens verè solvatur à vinculis, quibus tenetur. Et insuper sicut Lazarus non fuit solutus, nisi jam vivens; ita peccator priùs vivere debet vita gratiæ, non quidem habitualis, sed actualis, qua dolet de peccatis, & movet se motu vitali, & exit foras per Confessionem, quàm vitam perfectam obtineat per Sacerdotis Absolutionem.

Hoc utique significat S. Gregorius, cùm post præfata verba in objectione posita, statim subjicit: *Quæ nimirum vivificatio ante operationem rectitudinis, in ipsa jam cognoscitur confessione peccati. Unde & huic ipsi mortuo Lazaro nequaquam dicitur, Reviviscе, sed Veni foras. Omnis quippe peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, introrsum latet, in suis penetralibus occultatur. Sed mortuus venit foras, cùm peccator nequitias suas sponte confitetur: Lazaro ergo dicitur, Veni foras, ac si apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? foras jam per confessionem egredere, qui apud te interiùs per negationem lates. Venientem verò foras solvant Discipuli, ut Pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.* Ita S. Gregorius, quem licet interpretari de Absolutione Sacramentali, quam negat dandam, nisi ei quem Christus vivificavit; at quam vivificationem intelligat, manifestissimè explicat, cùm ait eam prodere se in confessione peccati, quæ est effectus, & signum compunctionis internæ.

Simili modo intelligendus est S. Augustinus; nam, ut inquit Tract. 49. in Joan. ad illa verba, *Lazare veni foras*: *Quomodo processit ligatis pedibus, miraris, & non miraris, quia surrexit quatriduanus? In utroque potentia Domini erat, non vires mortui. Processit, & adhuc ligatus, & adhuc involutus, tamen jam foras processit. Quid significat? Quando contemnis, mortuus jaces, etsi tanta quanta dixi contemnis, sepultus jaces: quando confiteris, procedis. Quid est enim procedere, nisi ab occultis velut exeundo te manifestare? Sed ut confitearis, Deus facit magna voce clamando, id est, magna gratia vocando: ideo cùm processisset mortuus adhuc ligatus, confitens, & adhuc reus, ut solverentur peccata ejus, ministris hoc dixit Dominus*: Solvite illum, & finite abire. *Quid est*, solvite, & finite abire? *Quæ solveritis in terra, soluta erunt in cœlo.*

Similiter scribit ser. 8. de verbis Domini ibi; *Quisquis malæ consuetudinis, malæ vitæ, terrenarum scilicet cupiditatum mole præmitur; ita quòd in illo jam factum sit, quod in quodam Psalmo miserabiliter dicitur*: Dixit stultus in corde suo, non est Deus. *Fit talis de quali*

quali dictum est: A mortuo, velut qui non sit, perit confessio. *Quis eum resuscitabit, nisi qui remoto lapide clamavit, dicens*: Lazare veni foras? *Quid est autem foras prodire, nisi quod occultum erat, foras prodere? Qui confitetur, foras prodit, foras prodire non posset, nisi viveret*: (inchoativè per gratiam prævenientem, & adjuvantem ad eliciendum verum dolorem supernaturalem) *vivere non posset, nisi resuscitatus esset. Ergo in Confessione sui accusatio, Dei laudatio est.*

Dices: inquit S. August. *Quid prodest Ecclesiæ si jam peccator voce Dominica resuscitatus prodit? Quid prodest Ecclesiæ confitenti, cui Dominus ait: Quæ solveris in terra soluta erunt, & in cœlo?*

Respondet: *Ipsum Lazarum attende, cùm vinculis prodit, jam vivebat confitendo, sed nondum liber ambulabat vinculis irretitus? Quid ergo facit Ecclesia, cui dictum est*: Quæ solveris, soluta erunt, *nisi quod ait Dominus continuò ad Discipulos, Solvite eum, & sinite abire.* Ecce nomine, *vitæ*, intelligit solam Confessionem, quam ante Absolutionem Sacerdotis pœnitens habet à solo Deo, & quæ nisi præcesserit, nulla est potestas Sacerdotibus absolvendi, ut rectè alio loco dixit S. Augustinus: *Christus per se intus vivificat, Ministris solvendi post vitam potestatem tribuit, qui nullum solvere possunt, nisi vivat*, id est, nisi rectè fuerit confessus.

Objicies tertiò S. Hieronymum, qui explicans illud Matthæi, *Quodcumque ligaveris*, ait: *Istum locum Episcopi, & Presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de Pharisæorum assumunt supercilio, ut vel damnent Innocentes, vel solvere se noxios arbitrentur, cùm apud Deum non sententia Sacerdotum, sed reorum vita quæratur. Legimus in Levitico de Leprosis, ubi jubentur ut ostendant se Sacerdotibus, & si lepram habuerint; tunc à Sacerdote immundi fiant; non quòd Sacerdotes leprosos faciant, & immundos; sed quòd habeant notitiam leprosi, & non leprosi, & quòd possint discernere, qui mundus, quive immundus. Quomodo ergo ibi leprosum Sacerdos mundum, vel immundum facit: sic & hic alligat, vel solvit Episcopus, & Presbyter; non eos, qui insontes sunt, vel noxii, sed pro officio suo, cùm peccatorum audierit varietates scit quis ligandus sit, quive solvendus*: igitur ex mente S. Hieronymi eatenus tantùm Sacerdos peccata solvit, aut remittit, quatenus soluta seu remissa declarat.

Nego consequentiam, & ad S. Hieronymum dico, eum illis verbis arguere, ac reprimere quosdam Episcopos, qui nimiam licentiam sibi arrogabant pro libito, & non explorata dispositione pœnitentium eos admittendi, vel rejiciendi ab Absolutione, contra quos doces, eorum potestatem non esse absolutam, sed certis legibus ligatam, quas utique servare debent, ut eorum sententia sit valida, absolvendo videlicet dumtaxat eos, quos Deus Absolutione dignos judicat. Quod ut ostendat, utitur exemplo Sacerdotum Leviticorum, qui priusquam dimitterent leprosos, priùs judicabant de eorum munditia, aut immunditia legali: Quare non eos comparat penes potestatem, sed penes potestatis usum. Addit enim: *Cùm pro officio peccatorum varietates audierit*; (idest peccatorum species, & circumstantias notaverit,) *scit quis ligandus sit, quisve solvendus*: Non autem ait, quis solutus sit, aut ligatus; quòd certè asseruisset, si Sacerdos tantùm declararet peccata remissa, seu retenta; non autem remitteret, aut retineret.

Objicies quarto: S. Chrysostomum homil. 17. in Matthæum: *Liberare*, inquit, *à putredine peccatorum Christi virtutis est, ut autem ad illa iterum non revertantur, Apostolorum curæ est, ac laboris.*

Respondeo: S. Chrysostomum ibi non instituere sermonem de Apostolis, ut Sa-

Sacerdotibus, five Judicibus secundariis, qui ex commissione cognoscunt in causa, & sententiam ferunt,; vel Absolutionis, vel retentionis in reum confitentem; sic enim Apostolis, & eorum successoribus competit liberare à putredine peccatorum; nam, inquit S. Augustinus lib.1.de serm.Domini in Monte, cap.6. condiendis, & extinguendis putoribus peccatorum Apostolicum salem Dominus misit in mundum; sed loquitur S. Chrysostomus de Apostolis, ut Prædicatoribus, & Magistris orbis terrarum, qui ut tales non aliter habent facultatem sanandi à peccatis, quàm movendo peccatores suis prædicationibus ad agendam Pœnitentiam.

Unde subjicit ibidem: *Non pro vestra tantummodo salute, sed pro universo orbe vobis certamen erit: non ad duas quippe urbes, aut decem, aut viginti, neque ad unam Gentem vos mitto, sicut mittebam Prophetas, sed ad omnem terram prorsus, ac mare, totumque mundum, & hunc variis criminibus oppressum.* Mittebat autem Prophetas, non ut Judices, sed ut Prædicatores, & Magistros: igitur sanctus Chrysostomus ibi loquitur de Apostolorum missione ad prędicandum, non vero de ipsorum legatione ad absolvendum.

Objicies quintò: Vel pœnitens accedens ad tribunal sacramentale est contritus, & sic jam liber est à peccato, vel solùm est attritus, & in statu peccati; & sic indignus Absolutione: igitur sacerdos in eo verè non potest peccatum absolvere.

Respondeo utrumque interdum contingere, nempe quòd aliquando pœnitens sit contritus, aliquando autem dumtaxat attritus; dum autem accedit contritus, habet quidem jam peccata remissa: at non independenter ab Absolutione sacramentali; Contritio quippe, qua peccatorum remissionem obtinuit, actu seu virtute continet votum emittendæ Confessionis, & obtinendæ Absolutionis. Unde illa peccati remissio rectè tribuitur Absolutioni; quia nonnisi in ordine ad ipsam conceditur, & si ipsa data opportunitate negligeretur, hæc negligentia in causa foret, cur nulla esset præfata peccati remissio. Quemadmodum originalis peccati remissio, quæ fieret per Contritionem, ac amorem Dei, includentem votum Baptismi, non prodesset ad salutem, si data opportunitate suscipiendi Baptismum, quis ipsum negligeret. Similiter qui cum sola Attritione accedit ad sacramentum Pœnitentiæ, non est quidem dignus gratia immediatè, sed solùm mediatè, quatenus idoneus est, ut per Absolutionem gratiam consequatur.

Objicies sextò: Sacramentum Pœnitentiæ est medicina; at medicina prodesse non potest mortuis, sed dumtaxat vivis: igitur sacramentum Pœnitentiæ supponit vitam in suscipientibus.

Respondeo ad minorem, esse quidem medicinam contra lethalia vulnera peccati, quæ licèt nondum intulerint mortem damnationis æternæ, respectu cujus homo peccator dici possit vivus, & curabilis, tamen intulerunt mortem gratiæ, & hoc sensu sacramentum Pœnitentiæ dicitur vivificare.

Objicies denique: Non aliter Sacerdotes habent potestatem solvendi, quàm ligandi: sed ligandi potestas est tantùm ad declarandum aliquem esse jam ligatum: igitur etiam absolvendi potestas erit tantùm ad ostendendum aliquem esse absolutum.

Respondeo distinguendo majorem: Non habent aliter quantum ad concessionem, & authoritatem, concedo: quantùm ad exercitium, nego: Potestas enim ligandi dupliciter potest exerceri. Primò quidem quatenus Sacerdos negare potest Absolutionem; & sic retinere peccata; secundò positivè, quatenus potest obligare pœnitentem ad satisfactionem sacramentalem; unde, di-

stin-

stincta minore, neganda est consequentia; siquidem Sacerdos hoc utroque modo non solum declarat hominem esse ligatum, sed etiam eum reverà ligat, & obligat, tum ad habendas meliores dispositiones, ut debitè Absolutionem percipere valeat; tum ad implendam satisfactionem sibi præscriptam.

CONCLUSIO SECUNDA.

Per sacramentum Pœnitentiæ dimittitur pars aliqua pœnæ temporalis; eaque major, vel minor secundùm dispositionem pœnitentis. Hæc colligitur ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 14. ubi sermonem faciens de satisfactione per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia vitæ spiritualis exercitia pœnitentibus præscribenda, subdit: *Non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto una cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali; quæ, ut sacræ litteræ docent, non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei ingrati Spiritum sanctum contristaverunt, & templum Dei violare non sunt veriti.* Quibus verbis satis apertè significat Concilium, quòd si non tota semper dimittatur pœna peccatis debita, unà cum remissione culpæ; saltem aliqua illius pars relaxatur per Absolutionem sacerdotalem; alioqui frustrà hæc scripsisset vocabula (*non tota semper.*)

Adde quòd ea sit universalis Ecclesiæ, & Confessorum praxis, ut minores satisfactiones injungant, ac præscribant iis pœnitentibus, qui accedunt ad tribunal cum majori Contritione, vel Attritione; quòd utique signum est, Ecclesiam supponere aliquam partem pœnæ temporalis, majorem, vel minorem, relaxari per sacramentum Pœnitentiæ, juxta propriam cujusque dispositionem, præter eam, quæ remittitur per impletionem satisfactionis præscriptæ à Sacerdote.

Nec certè deest ratio idem insinuans; cur enim potiùs infusio gratiæ major aut minor fieret, juxta perfectiorem vel minùs perfectam pœnitentis dispositionem, quàm quòd remittatur pars pœnæ temporalis, maximè cùm sacramentum Pœnitentiæ institutum sit ad remissionem peccatorum: ac subinde ad solutionem cujusque vinculi, & obligationis qua peccàtor constringebatur; igitur nedum ad solutionem reatùs culpæ, sed etiam ad solutionem reatùs pœnæ.

Quam utique veritatem luculenter explicat Seraphicus Doctor in 4. dist. 18 p. 2. art. 2. q. 2. n. 24. ubi inquirens utrum Sacerdos remittat aliquam partem pœnæ peccatis debitæ, triplicem hac de re sententiam, ac responsionem subjicit: *Primam* quidem, quòd Sacerdos absolvat non à pœna peccatis debita, sed à vinculo confessionis, obligando pœnitentem ad pęnam satisfactionis; quæ utique opinio videtur elici ex Hugone Victorino in libro de potestate ligandi, ubi distinguuntur septem vincula, scilicet obdurationis, servitutis, captivitatis, æternæ damnationis, sive punitionis, perpetuæ detestationis, Confessionis, & pęnalis expiationis: à tribus primis absolvit Deus per gratiam præparantem, quæ emollit cor ad pęnitentiam, & est gratia gratis data; à vinculo servitutis per gratiam prævenientem, quæ est gratum faciens, & liberat à servitute peccati; à vinculo captivitatis per gratiam cooperantem, quæ expedit hominem, & solvit, seu excitat ad bona opera; à vinculo æternæ damnationis solvit ligando ad quintum scilicet ad vinculum perpetuæ detestationis: à sexto verò solvit per Ministrum ligando ad septimum: Sacerdos enim solvit confitentem peccatorem, ut non teneatur confiteri; sed ligat ad vinculum satisfactionis. Verùm, inquit Seraphicus Doctor, iste dicendi modus est improbandus; Sacerdos enim absolvendo non dicit: *Absolvo te à Confessione, sed à peccatis.*

Un-

Unde subjicit *secundam sententiam*, nempe quòd Sacerdos absolvat, non tantùm à vinculo culpæ, sed etiam à pena Purgatorii obligando ad penam satisfactoriam; ac subinde non solvit aliquam partem pęnæ relaxando, sed solùm commutando, hocque sub conditione, si videlicet expleat satisfactionem injunctam. Unde si illa satisfactio sit condigna, Sacerdos dicitur absolvere à tota, si non sit condigna, absolvit dumtaxat à tanta; unde si peccator moriatur ante condignam satisfactionem, punietur in purgatorio. Verùm, ait Seraphicus Doctor, hic dicendi modus etiam improbatur; si enim Sacerdos dumtaxat commutet pęnas, frustrà dicit penitenti; *Absolvo te ab omnibus peccatis*; quippe cùm nullum emolumentum, saltem quantùm ad relaxationem pęnæ ex hujusmodi Absolutione reportet pęnitens. Adde quòd peccator accedens ad tribunal pęnitentiæ, tantam habere poterit contritionem, quòd Deus omnem ipsi culpam, & pęnam remittat; ac subinde non opus erit illam pęnam commutare in aliam pęnam.

Hinc *tertiam sententiam* subjicit Seraphicus Doctor, quam approbat, & declarat his verbis: Et ideo est tertius mo-„ dus dicendi magis consonus rationi, „ fidei, & pietati, quòd Sacerdos ali-„ quam partem pęnæ absolvendo di-„ mitti ex vi Clavium: & hoc possumus „ intelligere sic; Quòd universæ viæ „ Domini misericordia, & veritas, ideo „ in justificatione, quæ est opus mise-„ ricordiæ, misericordia sic remittit „ culpam, ut Justitiæ regulam non præ-„ tereat. Propterea adhuc detinet obli-„ gatum ad pęnam: illa autem pœna „ ob rigorem divinæ Justitiæ est viri-„ bus nostris improportionabilis, & „ nostræ cogitationi ignota, & pro illa „ oportet quòd satisfaciat Deo. Pro-„ vidit ergo adhuc nobis viam miseri-„ cordia divina, & constituit arbitrum „ Sacerdotem, & illi dedit potestatem „ arbitrandi, & laxandi pœnam, & „ manifestandi nobis, & partem pęnæ „ remittendi ex virtute Passionis Chri-„ sti, ut divina Justitia pro illa parte „ solutionem ab isto exigat, sed ex Pas-„ sionis Christi pœna sit contenta. „ Quanta sit illa pars, nostrum non est „ determinare, sed Dei. Et tunc sacra-„ mentum Pœnitentiæ non tantùm „ erit onerosum, sed etiam fructuosum. „ Hanc ergo opinionem sustinendo, „ concedendum est, quòd Sacerdos re-„ mittit aliquam partem pęnæ, sicut „ ostendunt rationes, non æternæ, sicut „ ostendunt aliæ, non purgatoriæ, sed „ communiter illius pęnæ, qua Deus „ obligat peccatorem post Absolutio-„ nem à culpa, & pro illa nunquam „ punitur in Purgatorio, nec alibi; sed „ pro illa parte, à qua non absolvitur, „ vel punietur hic sufficienter, vel Do-„ minus exiget in Purgatorio.

Quod repetit in responsione ad 2.3.4. objectionem: *Ab æterna pœna*, inquit, *nullo modo solvit* Sacerdos, *à Purgatorio absolvit, non per se, sed per accidens, quia cum in pænitente virtute clavium minuitur debitum pęnæ temporalis, non ita acriter punitur in Purgatorio, sicut si non esset absolutus*. Dum ergo in corpore quæstionis dicit, Sacerdotem non remittere aliquam partem pęnæ purgatoriæ, intelligendus venit de remissione per se. Si autem objicias, quòd hæc remissio præjudicat divinæ justitiæ: Respondet: *Sicut in Baptismo per Passionis Christi meritum, & solutionem solvitur peccator à tota pœna, ita in Pœnitentia per ejusdem Passionis Christi virtutem solvitur à parte pęnæ: ita quòd in nullo præjudicatur justitiæ, imò verificatur illud Psalmistæ*: Misericordia, & veritas obviaverunt sibi: *Misericordia autem supererogando prætium justitiæ satisfacit*.

Co-

COROLLARIUM.

EX his apertè satis, & abundè confutata manet hæretica sententia *Antonii de Dominis Archiepiscopi Spalatensis*, qui lib.5. de R. pub. Ecclesiastica fatetur quidem Sacerdotes novæ legis habere potestatem reverà solvendi ac ligandi peccatores apud Deum; at non respectu omnium peccatorum, sed dumtaxat quorundam. Duplicis quippe generis peccata distinguit, quorum *quædam* ita occulta sunt, & latentia, ut nulla ratione exteriùs pateant, nec ullum afferant Ecclesiæ scandalum, qualis esset, v.g. deliberata animi interna voluntas adulterandi, nullo exteriori signo manifestata: *Quædam* verò ita notoria sunt, & publica, ut Ecclesiæ scandalum afferant, ejusque sanctitatem inficiant, ut homicidium, adulterium publicum, &c.

Docet autem occulta peccata non inducere vinculum, nec ligare, nisi apud Deum, à quo solo possunt dissolvi directè, & immediatè: quare si peccator occultus coram Deo perfectè contritus, ejusmodi peccati veniam exoret, eam consequitur; nec tenetur peccatum illud Sacerdotibus per Confessionem exponere: si verò ita exponat, ut à Sacerdote absolvatur, hæc Absolutio prorsùs erit inutilis, & otiosa: Tum quia, inquit, peccatum istud remissum est, antequam peccator accedat ad Ecclesiam: Tum, quia Ecclesia non potest solvere, quod ipsa non ligavit. Quatenus verò peccata sunt publica, remittuntur à Deo directè, & immediatè, ut sunt offensiva Dei, & ab Ecclesia quatenus sunt offensiva Ecclesiæ; idque dumtaxat post peractas satisfactiones, & perpessos labores Pœnitentiales. Ex quibus colligit quòd etsi Absolutio Ecclesiæ pœnitentibus non prosit, quantùm ad remissionem occultorum peccatorum; nihilominus, inquit, SS. Patres hortati sunt Pœnitentes, ut ab Ecclesia postularent ligationem, & solutionem pro criminibus occultis, eò quòd impositi Pœnitentiæ labores eis prodessent, ut fructus, & effectus interioris Pœnitentiæ: exercitia quippe durioris Pœnitentiæ a Sacerdotibus injuncta, argumenta erant contriti, ac humiliati cordis.

Verùm hoc hæreticum dogma efficaciter proscribitur ex dictis, siquidem constat Sacerdotes novæ legis a Christo accipere potestatem remittendi quæcunque peccata simpliciter, & absque ulla exceptione: Christus enim ut Dominus indiscriminatim, & universim ait, Matth.16. *Quodcunque solveritis*, &c. Et Matth.18. *Quæcunque solveritis*, &c. Et Joan.20. *Quorum remiseritis peccata*, &c. Quibus significatur, Apostolos, & eorum Successores habere tam patentem, & generalem potestatem remittendi quælibet peccata in Ecclesia militante, quàm pateat, & sese extendat solutio, seu remissio per Deum, & Christum in cœlis impertienda: ita enim hæc Evangeliorum oracula interpretantur SS. Patres, maximè S. Chrysostomus lib.3. de sacerdotio, cap.5. ubi ait: *Omnem rerum cœlestium potestatem à Deo Sacerdotibus esse traditam, & tantam ad remittenda peccata, quantam Deus Pater dedit Filio*, sed Pater æternus Filio suo dedit omnimodam potestatem remittendi peccata, tam publica, quam occulta: igitur, &c. Similiter S. Hilarius Can.16. in Matth. ita S. Petrum alloquitur: *O felix Ecclesiæ fundamentum, dignaque ædificationes illius Petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolveret O beatus cœli janitor, cujus arbitrio claves æterni aditùs traduntur; cujus terrestre judicium præjudicata sit authoritas in cœlo, ut quæ in terris aut ligata sunt, aut soluta, soluti ejusdem conditionem obtineant, & in cœlo*: At peccata occulta, sicut, & publica quoad culpam, & pœnam sunt inferni leges, tartari portæ, & claustra mortis; siquidem oc-

ci-

cidunt, & impediunt aditum cœli: igitur non solum publica, sed etiam occulta peccata solvere possunt Sacerdotes.

Idipsum apertissimè clamat S. Leo ferm.3. in anniversario suæ assumptionis ad Pontificatum, ubi cùm declarasset summam à Christo authoritatem Petro traditam, ait: *Manet ergo Petri privilegium ubicumque ex ejus æquitate fertur judicium, nec nimia est severitas, vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod B. Petrus solverit, aut ligaverit.*

In hoc autem turpissimè hallucinatur Spalatensis, quòd confundat potestatem clavium quoad forum exterius, & contentiosum cum potestate clavium quoad forum interius; ait enim cap.7. num.25. ligamen seu vinculum, quo peccatores Ecclesia ligat, in aliqua semper excommunicatione consistere, dum videlicet Ecclesia, vel peccatorem publicum prorsus separat è numero fidelium, si fit contumax, & incorrigibilis, vel dumtaxat ad tempus, donec scandalum debita satisfactione publica expiaverit. Sicque vult solùm alligari, vel retineri peccata per Ecclesiæ claves, cùm ita in peccatorem publicum animadvertit; solvi autem, & remitti, cùm tollit ejusmodi excommunicationis vinculum, sicque externum forum Ecclesiæ cum interno perperam confudit: siquidem potest aliquis ab excommunicatione solvi, qui nihilominus remanebit peccato obstrictus; sicut, & alius absolvi potest a peccato per Contritionem perfectam, qui tamen remanebit excommunicatione ligatus: igitur diversa est potestas absolvendi ab excommunicatione, & ab illa, qua quis absolvitur a peccatis in foro interiori, & secreto sacramenti Pœnitentiæ.

Dices: Solus Deus potest remittere offensam sibi irrogatam: igitur Ecclesia in ejusmodi remissione partem non habet. Antecedens constat; ejus enim est offensam remittere, qui læsus fuit.

Distinguo antecedens: Authoritate propria, & principali, concedo; ex delegatione, & commissione Dei, nego: sicut enim privatus Judex non potest condonare offensam irrogatam Principi propria authoritate, sed solùm ex Principis delegatione; ita Sacerdos non ex propria, sed ex Dei concessione remittit offensam Deo irrogatam.

Dices secundò; Ecclesia solùm potest solvere, quæ ligare potest: sed ligare non potest occulta peccata, quia non judicat de internis, & occultis; judicium enim ejus totum externum est: igitur, &c.

Distinguo minorem: Quamdiu occulta sunt, & omnino interna, concedo: quando manifestantur, & nota fiunt per Confessionem, nego: Tunc enim Ecclesia per suos Ministros ejusmodi occulta peccata retinere potest si debitas dispositiones in pœnitente non requirat, ea verò absolvere, si idoneas dispositiones inveniat.

ARTICULUS TERTIUS.

De partibus Pœnitentiæ in speciali.

Diximus in superiori articulo Pœnitentiæ sacramentum tres ex parte Pœnitentis actus desiderare, ex quibus quasi materia necessariò constare debeat, ut definit etiam Concilium Tridentinum sess.14.ca.3. ubi legimus: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.* Unde S. Augustinus exponens illud Psalm.146. *Qui sanat contritos corde*, ait: *Sanat contritos corde, sanat confitentes, sanat seipsos punientes.* Quibus verbis significat tres actus

actus pœnitentis, nempe cordis Contritionem, oris Confessionem, & operis Satisfactionem. Superest autem, ut de singulis ejusmodi partibus in præsenti Articulo disputemus, quod utique exequemur tribus in sequentibus Sectionibus; quarum *Prima* erit de Contritione tam perfecta, quæ vulgari nomine dicitur Contritio, quàm imperfecta, quæ Attritio appellatur: *Secunda*, de Confessione: *Tertia* verò de Satisfactione tam sacramentali, quàm Ecclesiastica, seu publica.

Sectio Prima.

De Contritione.

Contritionis nomen deducitur à verbo *contero*, quod utique significat rem duram in minutissimas partes dividere, ut docet *Arist*.4.Metheorologicon; apposità quidem egregià similitudine: per peccatum enim hominis voluntas, & cor velut induratur, & obfirmatur in malo, iuxta illud *Job. cap.* 41. *Cor ejus indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus*: unde actus ille, quo hæc amovetur durities, & peccatum expungitur, meritò à Theologis appellatur *Contritio*: Hinc Guillelmus Parisiensis Pœnitentiam commendat, & describit ab ipsa cordis comminutione: *Pœnitentia*, inquit, *est cordis confractio, & comminutio, ac veteris hominis in pulverem redactio*.

Quam utique Contritionis Ethimologiam sic optimè declarat S.Bonavent. *in* 4.*dist*.16. *art*.1.*quæst*.1.*ad* 7. ubi *ait*: „ Dicunt aliqui, quòd ideo hoc nomine censetur; quia sicut unguentum „ sanativum conficitur ex multis herbis in mortariolo confractis, sic unguentum compunctionis conficitur „ ex herbis peccatorum, quæ natæ sunt „ in terra nostra, cùm conteruntur in „ mortariolo conscientiæ; ita videtur „ Bernardus super Cantica dicere. Sed „ tunc ab hac Contritione non diceretur homo contritus, sed conterens. „ Ideo addendum, quòd in hac Contritione tria sunt attendenda, quod „ conteritur, à quo conteritur, & ad „ quid Contritio terminatur. Quod „ conteritur est cor peccatoris, quod „ est tanquam vas fictile repletum veneno peccati, juxta illud: *Fel draconum vinum eorum, &c.* A quo conteritur est duplex mola, una superiùs „ sursum elevans, & hæc est spes veniæ „ ex consideratione misericordiæ. Alia „ mola deorsum divinæ justitiæ. Et de „ his molis dicitur: Non accipies loco „ pignoris inferiorem, & superiorem „ molam. Istud vas ad hoc conteritur, „ ut emollescat, quia durum est. Cor „ enim durum malè habebit in novissimo. Vel melius, ut peccati delectatio totaliter effundatur, ideo dicitur „ Contritio, non fractio, quia fractio „ est in majores partes; contritio in „ minores, & quando in majores partes est fractio, sapor aliquo modo remanet; ut autem non remaneat, nec „ sapor, nec veritas, ideo in partes minimas conteritur. Et hæc delectatio „ totaliter removetur per pœnam æternam, & removetur per gratiam, & „ ideo utrobique dicitur Contritio, & „ in pœna æterna, secundùm illud; *Conteretur cum delinquente delictum*. „ Et per gratiam: *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies*. Sed „ aliter, quia ibi conteritur in pulverem, non ut aliud vas fiat; quia de „ impiis dicitur: *Non sic impii, non sic, sed tanquam pulvis, &c.* Sed in Contritione gratiæ est Contritio ad generandum vas novum, & solidum, „ per honorem gratiæ, & lacrymarum, „ & ideo rectè dicitur Contritio, non „ Attritio: quia partium tritarum est „ unio, ut fiat vas in honorem secundùm illud de Paulo. *Vas electionis est mihi .... Si quis emundaverit se ab* his

„ *bit, erit vas, &c.* Ita Seraphicus Do-
„ ctor. Dicitur autem Contritio cordis: quia, *inquit* Catechismus Tridentinus *num.34. Cordis nomen frequenter sacræ litteræ pro voluntate usurpant; ut enim à corde motionum corporis principium sumitur, ita voluntas reliquas omnes animæ vires moderatur, ac regit.*

Hæc autem cordis Contritio primarius est, ac præcipuus pœnitentis actus; nec-non & fundamentum, ac corona cæterorum: nunquam enim debitè peccata confiteremur, & niteremur frustra satisfactoriis operibus ea expiare, nisi dolorem haberemus de peccatis vitæ prioris, eaque per Contritionem detestaremur. *Etenim* (ait Author libri quæstionum veteris, & novi Testamenti 3.p.qu.11.) *corporis membra læsa utique non sine dolore possunt sanitatis recipere medicinam: sic & peccatores non possunt peccata sua redimere, nisi dolorem senserit animus, qui peccaverit.* Quoniam autem frequentior esse debet Contritionis usus, quippe cùm nullum sit temporis punctum, quo præterita peccata in memoriam recurrunt, quin illico de his salutarem concipere dolorem debeamus, & illa detestari idcirco diligentiori disquisitione examinanda est, ac declaranda Contritionis natura, virtus, & dignitas. Quod utique pro modulo nostro præstabimus in quinque sequentibus quæstionibus, quarum *prima* aperiet quid & qualis sit Contritio: *Secunda*, de quibus esse debeat: *Tertia*, quanta, & quandiu debeat durare; *Quarta*, quis sit ejus effectus: *Quinta*, quæ & qualis sit Contritio imperfecta, seu Attritio.

Quaestio Priam.

Quid & qualis sit Contritio.

Notandum primò, Contritionis nomen in Scriptura sacra idem significare, ac devastationem, vel exitium: Sic *Isaiæ 51. Vastitas & Contritio; & fames, & gladius, quis consolabitur te?* Et *Hieremiæ 6. Malum visum est ab Aquilone, & Contritio magna.* Et *Psal.13. Contritio, & infelicitas in viis eorum.* Apud Theologos verò usurpatur hoc nomen ad significandam displicentiam de peccatis præteritis, quæ utique significatio fundamentum habet in Scriptura sacra; nam *Psal.50. Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.* Et *Psal. 146. Sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.* Hinc appellatur etiam cordis humiliatio; Nam, ut mox laudata verba expendit S.Augustinus; *Qui cor non conterunt, non sanantur, quid est conterere cor, sacrificium Deo spiritus contribulatus... Qui obtriverunt cor? Humiles: Qui nam non obtriverunt cor? Superbi: Contritum sanabitur, elidetur elatum, ad hoc enim fortè eliditur, ut contritum sanetur: Sanat contritos corde; sanat ergo humiliatos corde, &c.* Dicitur pariter amaritudo cordis; quia videlicet peccata reddit amara pœnitentis animo, juxta illud *Isaiæ 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.... Ecce in pace amaritudo mea amarissima.*

Nominatur etiam compunctio, quasi cordis punctio: Quia videlicet; *inquit*
„ Guillelmus Parisiensis tract. de Sa-
„ cramento Pœnitentiæ cap.5. tunc
„ primò sentiuntur spinæ, & aculei
„ peccatorum, cùm Spiritus cor pec-
„ catoris infusione gratiæ suæ vivifica-
„ verit, ac sanctificaverit; sive quia
„ tunc in imo cordis, & in intimum
„ cordis infiguntur. Juxta illud quod
„ legitur in Psalm. *Conversus sum in*
„ *ærumna mea, dum configitur spina.*
„ Aliquando enim ante adventum
„ ejus, & vivificam ejusdem visitatio-
„ nem corde, studio, vel potius mor-
„ tificato, & mortuo, nec vulnus pec-
„ cati, nec ferrum in vulnere sentie-
„ batur, nec aculei peccatorum, nec
pun-

" punctiones ipsorum; nominatur autem Compunctio apud Psalmistam Psalm.4. *In cubilibus vestris compungimini*: Et *Act*.2. *His autem auditis, compuncti sunt corde*. Vel ita dicitur: quia, inquit *ibidem*: Quemadmodum arbores thuris, & mirrhæ fudibus ferreis vulnerantur, & ipsa vulneratione velut lacrymatæ sunt hujusmodi arbores, seu coagulatæ; sic compuncta corda pœnitentium, thus devotæ orationis, & mirrham internæ amaricationis emittunt. Tandem dicitur *Compunctio*; quia quemadmodum ferro tumida ulcera secantur, ut inclusum virus erumpere possit, ita corda quasi scalpello Contritionis inciduntur, ut peccati mortiferum virus possit foras erumpere. Quare, & scissio cordis à Joele Propheta appellata est; *Convertimini* (inquit cap.2. *ad me in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra*.

Notandum secundò, quòd cùm Contritio spectari possit, *vel* secundùm ipsammet actus entitatem, *vel* secundùm modum, quo actus ipse elicitur, *vel* juxta principium, à quo elicitur, *vel* denique secundùm effectum, quem ipsa producit: inde fit quòd plures, & variæ proferantur Contritionis definitiones secundùm varium respectum: *Primo* quidem quantùm ad substantiam: & entitatem actus, definitur à Concilio Tridentino sess.14.cap. *Contritio est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero*. Quæ utique definitio Contritionis ei convenit tam ut est actus virtutis, quam ut est pars sacramenti Pœnitentiæ, siquidem utroque modo necessariò debet esse dolor de peccato commisso cum firmo proposito non peccandi de cætero. Licet quatenus est pars Sacramenti involvat prætereà propositum confitendi, & satisfaciendi, per quod distinguitur à Contritione quatenus est actus virtutis Pœnitentiæ, quæ ut sic non involvebat olim propositum confitendi, & satisfaciendi, sed tantùm voluntatem puniendi, & vindicandi peccatum.

Ratione verò principii dicitur, *Dolor voluntarius puniens quod dolet se commisisse*: Etenim Contritio est actus voluntatis nolentis, ac dolentis se peccasse; ita quòd si fieri posset, efficaciter vellet peccatum non à se fuisse commissum; *Tertiò*, ratione *effectus* dicitur à S. Augustino, *Dolor remittens peccatum*; vel à S.Gregorio; *humilitas Spiritus annihilans peccatum inter spem, & timorem*. *Tandem* ratione *modi*, quo exercetur, describitur à S.Isidoro. *Contritio est compunctio, & humilitas mentis cum lacrymis veniens de recordatione peccati, & timore judicii*.

Porrò in prima definitione, quæ est omnium præstantissima, tres recensentur actus ad perfectam Contritionem convenientes, nimirum dolor de peccato commisso, ejus odium, seu detestatio, & propositum amplius non peccandi. Quæritur autem, in quo potissimùm ex illis actibus ratio formalis Contritionis consistat, & utrum tres illi actus ad veram, & perfectam Contritionem necessariò desiderentur; Cajetanus enim opusc. de Contritione qu.1. contendit Contritionem essentialiter consistere in actu odii de peccato: ita quod dolor sit tantùm illius proprietas: propositum verò non peccandi de cætero ipsius doloris sequela, & effectus. Suarez verò *disp*.4.*sect*.1. vult illam esse essentialiter detestationem peccati, quam tum ab odio, tùm à dolore peccati vult esse distinctam. Aliqui verò, ut Coninx. *disp*.1.*tit*.1. docent, Contritionem consistere essentialiter, tam in actu doloris, quàm in actu odii de peccato. Hæretici verò hujus temporis cum Luthero volunt Contritionem esse tantùm amorem justitiæ, novam vitam, ac prioris vitæ emen-

emendationem; non verò ejusdem odium, displicentiam, detestationem, aut dolorem, ita quòd Contritio non importet aliquid acerbum, aut amarum, sed omnia grata, jucunda, aut dulcia; unde inferunt dolorem, seu tristitiam facere hominem magis hypocritam, non autem verè pœnitentem.

Notandum tertiò, Contritionem solitò distingui duplicem, perfectam scilicet, quæ simpliciter dicitur *Contritio*, & est dolor de peccatis propter Deum summè dilectum, & imperfectam, quæ appellatur *Attritio*, seu dolor de peccatis ex aliquo alio motivo honesto, quod non sit ipse Deus propter se amandus, & quatenus est summum bonum, à quo peccatum mortale avertit; sciendum enim est, quod aliquis potest detestari peccatum propter varium finem: *Primò* propter timorem gehennæ, quam peccando incurreret: *Secundò* propter desiderium gloriæ, & fœlicitatis æternæ, quam moriens in peccato perderet: *Tertiò* propter amorem virtutis, quam infuscaret, & odium vitii, quo inquinaretur; *Quartò* ex dilectione Dei, quem impensè diligit, vel amore concupiscentiæ, propter varia bona, quæ ab eo recipit, vel amore amicitiæ, nempe quatenus est summum bonum infinitè perfectum, & amabile, quod propriè est amare Deum propter se. Quæritur autem in quonam ex istis motivis consistat ratio formalis Contritionis.

Tria igitur hac in quæstione maximè occurrunt determinanda: *Primum*, utrum ad perfectam Contritionem requirantur quatuor illi actus, nimirum odium, detestatio, & dolor de peccato commisso cum firmo proposito non peccandi de cætero, nec-non & confitendi, ac satisfaciendi: *Secundum*, in quonam ex illis actibus formaliter Contritio consistat; *Tertium*, utrum perfecta Contritio sit actus charitatis, & amoris Dei formaliter, aut saltem à charitate imperatus.

Conclusio Prima.

Quatuor præfati actus requiruntur ad veram, & perfectam Contritionem. Hæc colligitur ex Concilio Tridentino, quod ubi Contritionem definit, & explicat, ejusmodi actuum meminit: nam *sess.14.cap.1.* loquens de Pœnitentia virtute, quæ non est peccati remissiva, nisi quatenus est vera Contritio, hæc habet: *Fuit quidem Pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam, & justitiam consequendam necessaria, illis etiam, qui Baptismi Sacramento ablui petivissent, ut perversitate abjecta, & emendata, tantam Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur.* Ubi ad perfectam Pœnitentiam requirit detestationem, odium, & dolorem de peccato.

Capite autem 4. agens de Contritione, sic ait: *Contritio, quæ primum locum inter dictos Pœnitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero: fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic modus Contritionis necessarius, & in homine post Baptismum lapso, ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua, conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.* Ubi duplicem Contritionem delineat, nempe eam, quæ fit extra sacramentum Pœnitentiæ, & eam, quæ Sacramento jungitur: ad utramque autem in nova lege requirit non solùm dolorem, ac detestationem de peccato; sed etiam votum præstandi ea omnia, nempe Confessionem, & Satisfactionem, quæ ad Sacramentalem Absolutionem desiderantur.

Quòd autem pariter odium etiam desideraverit, satis liquet ex eo quod ibidem Contritionem, quam in principio dolorem, & detestationem appel-

pellaverat, ſtatim poſt mox laudata verba ſimpliciter appellat odium: proſcribens enim erroneam Lutheri ſententiam, ait; *Declarat igitur ſancta Synodus, hanc Contritionem non ſolum ceſſationem à peccato, & vitæ novæ propoſitum, & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere, &c.* Quod rurſus iterum ibidem inculcat:HincCan.5. ſic definit; *Si quis dixerit eam Contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem,infideltatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ; non eſſe verum, & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem: demum illam eſſe dolorem coactum, & non liberum, ac voluntarium, anathema ſit.* Quibus verbis quamquam Tridentini Patres præcipuè intenderint, definire contra hereticos noſtri temporis, ad veram Pœnitentiam non ſufficere nudum, ac ſterile propoſitum melioris vitæ, ſive ceſſationem à peccato; nihilominus haud obſcurè inſinuant unà cum odio, ac deteſtatione peccatorum, & propoſito melioris vitæ,etiam requiri dolorem de peccato commiſſo, ſive interim dolor ille ſit ſenſitivus, ſive dumtaxat intellectivus.

Quando enim Contritio definitur per dolorem, ibi *dolor* non accipitur præcisè pro ipſo doloris actu, neque pro triſtitia, quæ eſt paſſio, ſed pro cauſa ipſius triſtitiæ, atque doloris, ſcilicet pro nolitione peccatorum: hæc enim tria differunt, nolitio, triſtitia, & dolor; nam *nolitio* eſt actus voluntatis, ſcilicet nolle peccaſſe; *triſtitia* verò eſt mœſtitia, & paſſio, quæ oritur ex ipſa nolitione,& voluntatem afficit: *dolor* autem eſt paſſio, quæ ſubjicitur in facultate ſenſitiva, nimirum illa cordis anxietas, quàm habet pœnitens ex nolitione, & deteſtatione peccati. Porrò ex his tribus ſola nolitio videtur eſſe de eſſentia Contritionis: cætera autem ſunt ejus effectus.

Nam, ut præclarè docet S.Bonaventura diſt.16. art.1. quæſt.1. ex S.Auguſtino lib.14. de civitate Dei cap. 15. Si-
„ cut peccatum perpetratur per con-
„ ſenſum ſic è contra deletur, & de-
„ ſtruitur per diſſenſum voluntatis
„ rationalis; & quia diſſenſus ab ea re,
„ quam impoſſibile eſt non eſſe, gene-
„ rat dolorem; ideo dicendum, quòd
„ Contritio eſt dolor per eſſentiam.
„ Sed attendendum, quòd dolor dici-
„ tur dupliciter. Uno modo ipſe diſ-
„ ſenſus voluntatis; alio modo paſſio
„ reſultans in ſentientem, vel ſenſua-
„ litatem ex illo diſſenſu, per quam
„ prorumpit homo in lacrymas, & ille
„ diſſenſus eſt de eſſentia Contritionis;
„ ſed illa paſſio eſt ejus effectus. Hæc Seraphicus Doctor. Unde pręclarè colligit doctiſſimus noſter Vega lib.13. de Juſtificatione cap. 35. Si qui, *inquit*, ſunt qui nollent quidem patraſſe, quæ admiſerunt peccata, neque tamen dolent dolore ſenſitivo, aut etiam intellectivo de ipſis, ea deteſtatio peccatorum, abſque ulla triſtitia, & dolore, ad juſtificationem ſufficeret, idque conſtanter Scotus, Almaynus,& alii tradidere; & valde eſt hoc miſericordiæ divinæ conſentaneum. Nam, & apud homines hoc nonnumquam ſatis eſt ad redeundum in gratiam cum illis. Nec verti in dubium poteſt, quin jam iſti peccatores reſipiſcant à ſuis peccatis,& verè eos illorum pęniteat. Et quatenus dolor, ſeu triſtitia de peccatis propriè pro paſſionibus accipiuntur, quæ ſequuntur ex affectibus eorum, qui nullatenus vellét acquieviſſe peccatis, adhibere poſſumus fidem nonnullis peccatoribus aſſerentibus, ſe non poſſe dolere de peccatis ſuis.Poteſt enim hoc uſu venire in dolore ſenſitivo, ex quo ſe-

sequuntur lacrymæ, propter duram complexionem, vel propter nimium alioqui dolorem intensivum. Et non est mirandum, si alia magis sensibilia majorem causant dolorem, & in plures nos resolvant lacrymas. Et secundùm Doctorem subtilem possibile etiam hoc est de dolore intellectivo, qui tristitia est; quia neque necessariò sequitur, secundùm ipsum, tristitia ex fuga, odio, seu nolitione peccati, licèt ut plurimum conjuncta ipsi sit. Unde est illud vulgatum S. Augustini lib. de Pœnit. *Sicut Pœnitentiæ comes est dolor, ita lacrymæ testes sunt doloris.*

Quòd si, ut assolent aliqui peccatores dicere, de hoc doleant, quòd non dolent, & tali dolore sensitivo, vel intellectivo modò simpliciter dicant se nolle peccasse, admitti debent ad Pœnitentiam. Si tamen dicerent se non habere affectum, quo nolint consensisse peccatis, quæ admiserunt, quia non possunt talem affectum habere, & eum affectum more communi dolorem vocent, communibus, & pro tritis rationibus ex malis, quæ sunt in peccatis, paulatim trahendi sunt, ut nolint ea admisisse. Fieri quippe nequit, ut doleant, quòd non dolent de peccatis suis, si dolor accipiatur, ut plerumque fit, pro affectu, quo quis vult non peccasse. Nam is affectus semper subest potestati ejus, qui verè vult eum habere. Quia verò magis ille pendet ex Dei gratia, & benignitate, quàm ex nostra libertate, imprimis orandus est Deus, ut eum dignetur impertiri: *Quis enim* (ut verissimè dicit Bernardus de tripl. miser.) *scindet duritiam istam, nisi qui in passione sua petras excidit? Quis dabit cor pœnitens, nisi à quo est omne datum optimum?* Huc usque Vega.

Cùm autem pro se citet Doctorem Subtilem, libet ejus verba subscribere: Igitur Scotus 4. dist. 14. q. 2. num. 17. in
„ fine sic inquit: Quandoque ex cha-
„ ritate sive ex contemplatione Dei
„ statim inest quasi quædam detestatio
„ peccati, & sequitur tristitia maxima,
„ nullo adhuc posito actu justitiæ re-
„ spectu illius tristitiæ: quandoque au-
„ tem primò inest actus justitiæ (vin-
„ dicativæ) & intensus in se, & tamen
„ causæ proximæ, scilicet intellectus
„ in considerando, & voluntas in de-
„ testando, non efficaciter moventur
„ ex illo imperio justitiæ, fortè quia
„ carent habitibus, qui essent principia
„ perfectionis in actibus suis. *Prose-*
„ *quitur enim num.* 18. Et licèt istæ mo-
„ veantur quandoque (*scilicet intel-*
„ *lectus in considerando, & voluntas in*
„ *detestando*) non tamen sequitur tri-
„ stitia: quod etsi posset esse propter
„ multas causas, propter hoc est quan-
„ doque, quia sicut intellectus confor-
„ matur parti sensitivæ in nobis; ita
„ & appetitus intellectivus appetitui
„ sensitivo quantùm ad faciliter con-
„ delectari, & tristari. Cujus ergo ap-
„ petitus sensitivus non est natus tri-
„ stari, vel dolere, ejus voluntas non
„ faciliter tristatur. *Ex quo infert Do-*
„ *ctor*: Quòd aliquis habet maximum
„ actum Pœnitentiæ primo modo (idest
„ maximum actum vindicandi pecca-
„ tum à se commissum) & tamen nul-
„ lum affectum (tristitiæ) vel modi-
„ cum: & aliqui sine omni actu Pœni-
„ tentiæ primo modo, habent maxi-
„ mum effectum ejusdem rationis cum
„ illo, qui natus est esse effectus Pœni-
„ tentiæ. Et quòd ille effectus sit ma-
„ jor, vel minor, bene est aliqua excel-
„ lentia in ordine ad deletionem pec-
„ cati: sed simpliciter major est excel-
„ lentia actus ad actum, ad quos actus
„ sequitur hinc inde tristitia, quia plus
„ delet meritoriè peccatum actus cau-
„ sativus tristitiæ, quàm ipsa tristitia.

Ergo secundùm Doctorem detestatio peccati; utpote causativa tristitiæ, meritoriè potest delere peccatum, esto per accidens nulla tristitia, vel modica sequatur. Neque enim verisimile est

Deum,

Deum, qui est Pater misericordiarum, & qui non vult mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat, requisivisse ad conversionem, & vitam, id quod non est in libera potestate peccatoris, veluti hic dolor, seu tristitia, consequens actum detestationis. Cæterùm ipsam detestationem esse necessariam, ratio naturalis haud obscurè dictat, quando novum induit hominem, & mutat statum suum, nisi exuat veterem per displicentiam aliquam, & nisi aliquo modo prior status ipsi displiceat; aliàs enim nulla subest causa mutandi; imò vix possibile est mutare: nam natura & nostra, & nostrorum affectuum est, ut tandiu nobis hæreant, quæ semel placuerunt, quandiu nullo ab eis odio, vel displicentia dimovemur; & si quæ semel approbaverimus, ea tandiu censemur probare, & firma, ac rata esse velle, quandiu non ea meliùs cogitantes reprobamus, aut retractamus. Ita Vega suprà.

Dices primò: Sicut verè pœnitens dolere debet, ita & pudere: at pudor ille non est Confessio, nec Satisfactio; ac subinde neque odium, nec detestatio, aut dolor: igitur ad Contritionem requiruntur plures actus, quàm suprà dicti. *Insuper*, pœnitens non solum dolere debet, sed etiam gaudere, ut diximus agendo de Pœnitentia virtute; ac subinde sicut Contritio dicitur dolor, etiam dici debet gaudium.

Respondet ad utrumque Seraphicus „ Doctor *ibidem*, quòd pudor consequitur ad dissensum voluntatis, secundùm quod dissentit à peccato, tanquam à turpi; consequitur etiam gaudium, secundùm quod ex illo dissensu sentit se elongari à peccato; immediatiùs autem consequitur passio, quæ est dolor; nam ipse dissensus vehemens à re quam nolumus esse, & tamen est, immediatè dolorem generat; quia nempe est dissensus; quia verò est dissensus propter rem turpem, generat pudorem; quia verò per illum dolorem peccator elongatur ab ipsa re turpi, & infesta, idcirco de peccato dolet, & de dolore gaudet.

Dices secundò: Dolor est dissensus ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt, ait S. Augustinus lib. 14. de Civitate Dei, cap. 15. sed Contritio est dissensio à peccatis, quæ nobis volentibus accidunt: igitur, &c.

Respondet idem Seraphicus Doctor, quòd peccatum est voluntarium quoad delectationem; sed non est voluntarium quoad rationem malitiæ, & deformitatis, & pœnæ. *Si autem dixeris*, „ dolorem Contritionis non tantùm „ esse debere de deformitate, sed etiam „ de delectatione: *Respondet*, quòd ut „ peccator debitè doleat, sufficit, quòd „ illud, de quo dolet sit nolitum, pro „ tempore in quo dolet, non autem „ pro omni tempore. Cætera, quæ ad hanc difficultatem spectare possunt, jam soluta manent ex his, quæ diximus de essentia Pœnitentiæ virtutis.

CONCLUSIO SECUNDA.

Contritio magis propriè consistit in detestatione, seu odio peccati, quàm in aliis actibus. Probatur, quia contritio est actus virtutis appetitivæ: igitur est actus voluntatis quatenus detestatur peccatum. Patet antecedens; siquidem Contritio est actualis nolitio peccati; non absoluta, sed conditionalis, ac si pœnitens diceret, Si possibile esset, nollem me peccasse: sed illa nolitio nihil aliud est formaliter, quàm ipsa peccati detestatio: igitur, &c.

Nec obstat, quòd Concilium Tridentinum locis in priori conclusione laudatis, ex æquo Contritionem appellet dolorem, ac detestationem peccati; hæc enim debent accipi cum debita proportione, & secundùm sensum accommodationis; ita quòd Contritio essentialiter sit detestatio, *dolor* autem tantùm concomitanter, seu causaliter: quia vide-

delicet cùm illa deteſtatio non ſit aliud, quàm velle non peccaſſe, ex quo ſequitur dolor; quia dolor nihil aliud eſt, quàm triſtitia, & afflictio, ſeu anguſtia quædam, ex eo quòd homo videt ſe feciſſe, quod feciſſe nollet: idcirco illa deteſtatio neceſſariò concomitantem, aut ſubſequentem dolorem habet.

Confirmatur: In eo præcipuè conſtituenda eſt Contritio, ex quo tanquam rivuli ex fonte emanant alii actus ad perfectam Contritionem deſiderandi: ſed illi omnes oriuntur ex ipſa peccati deteſtatione; ab ea namque provenit dolor, ut ſtatim diximus: oritur etiam odium, ſi reverà odium illud ſit aliquid diſtinctum ab ipſa deteſtatione, quod utique non exiſtimo: in voluntate enim circa bonum, & malum, ſunt tantùm illi actus, qui correſpondent paſſionibus appetitus ſenſitivi: ſed odium, & deteſtatio correſpondent eidem paſſioni, quæ appellatur *odium*, nulluſque Philoſophorum hactenus dixiſſe videtur, odium, & deteſtationem eſſe duas virtutes: ab ea pariter deteſtatione provenit voluntas non peccandi de cætero, & implendi ea, quæ neceſſaria ſunt ad obtinendam peccati remiſſionem; qui enim reverà peccatum deteſtatur, habet animum illud amplius non admittendi, & applicandi ea omnia media, quæ conducunt ad illius deſtructionem; ac ſubinde ea faciendi, quæ neceſſaria ſunt ad Abſolutionem ſacramentalem, ſine qua in re, vel in voto ſuſcepta, non poteſt fieri peccati poſt Baptiſmum commiſſi remiſſio in nova lege.

Dices: Si dolor conſiſteret eſſentialiter in deteſtatione, & odio peccati, cùm hæc deteſtatio, & illud odium ſint perfectiſſimè in Beatis, ſequeretur pariter, quòd in iis eſſet perfectiſſima Contritio: ſed hoc dici nequit: igitur nec illud.

Diſtinguo majorem: Si in Beatis talis eſſet deteſtatio, quæ vel concomitantem, vel ſubſequentem haberet dolorem de peccatis, concedo: ſecus, nego: Et ſic diſtincta minore, nego conſequentiam. Duplex enim diſtingui poteſt peccati deteſtatio, una quidem generalis, quæ diffunditur per omnes actus cujuſcumque virtutis, maximè verò charitatis, quæ quatenus tendit in objectum ſibi conveniens, averſatur id omne, quod iſti objecto opponitur: alia verò ſpecialis, quæ maximè tendit in ipſius peccati vindictam, & deſtructionem, quæque non eſt aliud, quàm ipſa formalis nolitio poſitiva voluntatis, qua pœnitens, ſi fieri poſſet; nollet peccaſſe, & dolet ſe peccaſſe, prior quidem poteſt eſſe in Beatis, nõ verò poſterior.

Dices ſecundò: In eo præcipuè conſiſtit Contritio, quod per ſe primò opponitur peccato, & illud deſtruit: ſed id quod per ſe primò opponitur peccato, non eſt illius deteſtatio, ſed dolor, quo videlicet pęnitens afficitur, cùm dolet ſe Deum offendiſſe: igitur Contritio magis conſiſtit in dolore de peccato, quàm in ipſius odio, ſive deteſtatione. Major conſtat: nam ſicut Pœnitentia reſpicit peccatum ſub ratione offenſæ vindicandæ, & puniendæ, ac compenſabilis per actus pœnitentis: ita & ejus actus principalis, & primarius, qui eſt Contritio. Minor verò probatur: Actus, quo homo vindicat peccatum, debet opponi illi actui, quo illud commiſit: igitur ſicut homo peccavit per delectationem illicitam, debet peccatum illud vindicare, & Deo ſatisfacere per actum ipſi delectationi oppoſitum: hic autem alius non poteſt eſſe, quàm dolor: Nam, inquit D. Auguſtinus, ſerm. 7. de Tempore: *Quando ſic pœnitens, ut tibi amarum ſapiat in animo, quod antè dulce fuit in vita, & quod te priùs oblectabat, ipſum te cruciat in mente; jam tunc bene ingemiſcis ad Deum, & dicis: Tibi ſoli peccavi*. Igitur, &c.

Nego minorem: Nam cùm peccatum conſiſtat in voluntaria averſione à Deo, pri-

primus Pœnitentiæ motus consistere debet in voluntaria hominis ad Deum conversione: ac subinde in odio, & detestatione illius, quod à Deo avertat: quæ utique detestatio nihil aliud est, quàm ipsa nolitio, qua pœnitens nollet se peccasse; quod cùm fieri non possit, exinde exurgit dolor propter ejusmodi peccatum admissum. Hinc fateor equidem, quòd dolor sit vindicta illicitæ delectationis quatenus ille dolor sensualis est; non autem prout est omnino spiritualis, & quid consequens ex præfata nolitione.

Ex his itaque sequitur, illam peccati detestationem, seu odium esse primarium, ac potissimum Contritionis actũ, à quo cæteri velut à radice pullulant: ex eo namque, quòd homo peccatum execretur, inde dolet, quòd illud admiserit, & movetur ad illud destruendum omnibus modis, & mediis à Deo præscriptis; ac subinde ad quantociùs frequentandam, & faciendam sacramentalem Confessionem, qua possit ejusmodi peccati destructionem, & veniam obtinere.

PETES. *Utrum ad perfectam, & integram Contritionem omnes isti actus detestationis, odii, doloris, & propositi non peccandi de cætero seorsim debeant elici*:

RESPONDEO: non improbabile videri, quod sufficiat eos virtualiter in ipsa formali peccati detestatione contineri. Quod utique probatur; quia si quis ex illis actibus formaliter elicitus requireretur ad perfectam Contritionem, maximè propositum non peccandi de cœtero: sed ad id sufficit, quòd propositum istud virtualiter includatur in ipsa detestatione efficaci, & perfecta: nam, inquit noster Vega lib. 13. de Justificatione cap. 31. Stare non potest, ut alicui displiceant præterita delicta, quia offensæ sunt Dei, si propositum sit offendendi Deum graviter, aut continuandi offensam aliquam ipsius lethalem. Et nullus perfectè resipiscit ab erratis præteritis, aut vult mutare vitam priorem, quin habeat aliquam illius displicentiam: ita nemo perfectam habet prioris vitæ displicentiam, quin eam actu, vel virtute mutare intendat. Mutuò se actu, vel virtute comitantur hi affectus. Et qui sic affectus est, ut verè doleat de patratis offensis, nunquam, eo perseverante dolore, novas admittet; imò eas pro viribus evitabit, & declinare assereret se cupere, si de ea re interrogetur. Quod satis est, ut dicatur habere propositum virtuale emendandi vitam. Et qui verè in futurum eas cavere proponit, numquam, eo stante proposito, in præteritis sibi acquiescet, aut complacebit, sed potius, si quis eum percontetur, dolere se dicet de illis admissis. Et quoniam vix aliquis communiter à peccatis verè resipiscit, nisi & detestetur illa, & ea proponat impostetum vitare, admonendi sunt omnes peccatores, cùm excitantur ad pœnitentiam, ut non solùm priora peccata detestentur, & ab eorum, & quorumvis aliorum continuatione, & repetitione se contineant, sed & omnia proponant deinceps pro sua virili cavere. Hucusque Vega.

Et post pauca addit: Cum his tamen omnibus stat separari posse ab invicem hos effectus: Et stare potest detestatio præteritæ vitæ sine proposito novam aliam inchoandi, & propositum novæ vitæ sine detestatione prioris. Unde & Patres tanquam duo distincta posuere cessationem à peccatis, & eorum detestationem. Et experientia constat, nos sic aliquando meminisse præteritorum, ut nihil prorsus de futuris cogitemus: & contrà; sic futura prospicere, ut præteritorum nulla mentem subeat recordatio. Et hoc ipsum in affectu multò magis potest contingere. Et sive contingat, sive non, de hoc uno modò dispu-

ſputamus, an deteſtatio admiſſorum delictorum ſufficere poſſit ad veniam, ſine propoſito formali nunquam amplius peccandi, ſicut ex conſenſu omnium Catholicorum, proximo capitulo oſtendimus non ſufficere hoc propoſitum ſine deteſtatione præteritorum. Et quidem (*proſequitur idem Author*) quamquam commemoratam viam, ut communem, ita etiam tutiſsimam, & populis ſemper inculcandam arbitror: tamen dum latiùs mecum reputo divitias divinæ in nos miſericordiæ, dubitare non poſſum, quin etiam aliquando ad ſolam peccati admiſſi compunctionem juſtificentur peccatores. *Hæc ille*.

Probat autem hanc piam opinionem exemplo Davidis, qui mox juſtificatus eſt, ut ex corde dixit 2. Reg. cap. 12. num. 13. *Peccavi Domino*. Statim enim audivit: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*. Ubi nulla fit mentio propoſiti emendationis. Et alia plura exempla ſimilia reperies in Scriptura ſacra, quæ ibidem adducit Vega in confirmationem ſuæ, & noſtræ opinionis. Quòd ſi numquam, inquit ille, Deus ad quantamcumque compunctionem peccatoris peccata dimitteret, niſi actu adſit propoſitum impoſterùm cavendi peccatum, meminiſſet Scriptura, & hujus quoque propoſiti in illis, quos dicit per ſuam pœnitentiam juſtificatos. Cur enim potiùs deteſtationis, quàm propoſiti ceſſandi à peccatis recordata eſſet, ſi utrumque ex æquo requiritur, & neutrum ſine altero ſufficit? Ita *Vega*.

Dices: Propoſitum virtuale non peccandi de cætero, nihil eſt aliud, quàm odium ipſum, & deteſtatio peccati: ſed Concilium Tridentinum præter dolorem, deteſtationem, & odium peccati, requirit votum, ac propoſitum non peccandi de cætero, & implendi ea, quæ neceſſaria ſunt ad conſequendam ſacramentalem Abſolutionem; igitur ex mente Concilii Tridentini, non ſufficit propoſitum virtuale, ſed formale, & actuale requiritur.

Reſpondeo, idcirco Concilium Tridentinum deteſtationi peccati conjungere propoſitum emendationis, ut ſignificaret non ſufficere ad perfectam Contritionem, quamcumque ſimplicem diſplicentiam peccatorum, ſed neceſſariam eſſe deteſtationem efficacem, ex qua ſi peccata futura occurrerent, & tempus congruum non deeſſet, illico voluntas proſiliret in affectum impoſterùm non peccandi. Quòd autem hoc ſufficiat, & propoſitum non peccandi de cætero, virtualiter includatur in voluntate deteſtante, ac excludente peccatum, colligitur ex eodem Concilio: Tum quia ſeſſ. 14. cap. 4. loquens de Contritione imperfecta, quæ Attritio dicitur, ait: *Si voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ*, declarat (ſancta Synodus) *non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus S. impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat*. Quibus verbis id quod vocaverat propoſitum non peccandi, cùm generatim Contritionem deſcriberet, hic appellat excluſionem voluntatis peccandi, quo ſignificat, eum, qui deteſtatur peccatum ſincerè, & efficaciter ita eſſe affectum, ut ſi interrogaretur, an vellet rurſum peccare, teſtaretur ſe potius velle millies vitam profundere, quàm Deum offendere mortaliter; qui utique affectus alius non eſt, quàm virtuale propoſitum non peccandi de cętero; *Tum* quia ibidem Concilium non ſolùm requirit propoſitum emendationis, ſed etiam Confeſſionis, & Satisfactionis; imò etiam, & actum ſpei; ſed ad veram, & perfectam Contritionem non requiritur votum explicitum Confeſſionis, nec formalis actus ſpei: igitur nec votum explicitum emendationis.

Hæc omnia efficaciter confirmat Ve-

ga

ga his verbis. Poteſt contingere aliquos peccatores ſubita morte ſic præveniri, ut meminiſſe quidem poſſent peccatorum, quæ admiſerunt, & de eis dolentes, & clamantes: *Domine miſerere*, moriantur antequam quidquam de futuris cogitare, vel ſtatuere potuerint. Numquid igitur, & hi venia carebunt? quid rigidius? quid durius? quid inclementius dici poteſt? Equidem Deus omnes confugientes ad ſe obviis manibus excipit, neminem facientem quod in ſe eſt deſpicit, ſub ipſo mortis articulo cunctis ad ſe converſis veniam impertitur. Neque de latrone illo felici, qui apud Chriſtum in cruce pendentem, ſub ipſa morte veniam invenit, alia in Evangeliſtis legimus, quàm quæ illum teſtentur, & priorem ſuam vitam averſatum, & ad Chriſtum humiliter recurriſſe, & ipſius miſericordiam oraſſe. Nonne etiam ad abſolutionem ſacramentalem ſatis ſunt quandoque ſigna certa doloris de peccatis? Abſolvi profectò poſſunt, & debent peccatores, qui articulo mortis præventi confiteri nequeunt ſua peccata, ſi explicuerint ſaltem in ſpecie aliquod peccatum, & ſignis exterioribus dolorem ſuum interiorem indicant, etiamſi nullo ſigno declarent quid in futurum proponant. Neque differenda eſt aliquo modo pro hoc Abſolutio. Hucuſque Vega.

CONCLUSIO TERTIA.

UT Contritio ſit perfecta, & verè peccati remiſſionem mereatur extra Sacramentum, debet deteſtari peccatum ex affectu charitatis; & habere charitatis actum formaliter, aut ſaltem virtualiter, vel ab ea imperari.

Hæc Concluſio duabus maximè partibus conſtat, quarum *prima*, nempe quòd ut Contritio ſit perfecta, & remiſſiva peccati extra Sacramentum, debeat elici, propter Deum offenſum, & habere annexum votum ſuſcipiendi Sacramentum, communis eſt apud Doctores Catholicos: ſiquidem Contritio perfecta in hoc ab imperfecta diſcrepat, quòd hæc, quæ dicitur Attritio, non tendat in Deum propter ſe, & quatenus ſummum in ſe bonum eſt; ſed quatenus eſt nobis bonus, ſeu prout eſt noſtra ultima fœlicitas, à cujus conſecutione removet peccatum, quod deteſtamur; hæc verò tendat in Deum diligendum propter ſe, ſeu quatenus eſt infinita bonitas, ac ſummè amabilis, & prout à charitate attingitur. Quod utique docet Concilium Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. ubi ait: *Docet præterea* (ſancta Synodus) *etſi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliari, priùs quàm hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam, Illam verò contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur: quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, &c.* Quibus verbis Concilium in hoc diſtinguit Contritionem perfectam ab imperfecta, quòd illa dicatur charitate perfici; quòd utique non fit aliter, niſi quia hujus Contritionis actus, vel eſt formalis actus charitatis, vel ſaltem eum habet annexum, aut virtualiter eum continet, ac peccatum deteſtatur quatenus eſt offenſivum Dei ſummè diligibilis, ſicque ſaltem mediatè tendit in Deum, prout eſt objectum charitatis: Contritio verò imperfecta, ſed Attritio deteſtatur peccatum, vel propter illius turpitudinem, vel propter malum gehennæ, vel quoniam removet à poſſeſſione Dei, quatenus noſtrum ſummum bonum eſt, noſtraque beatitudo, ſicque non tendit in Deum ex motivo charitatis, & ex affectu amicitiæ, ſed dumtaxat concupiſcentiæ, qui quidem affectus licèt in ſe vitioſus non ſit, ut definit Concilium ibidem; tamen extra Sacramentum juſtificare non poteſt,

 quem-

quemadmodum Contritio perfecta.

Major est difficultas de *secunda parte* hujus Conclusionis, nempe quòd Contritionis actus debeat elici à virtute charitatis, aut habere formalem charitatis actum sibi annexum, vel saltem eum virtualiter continere. Circa cujus assertionis determinationem triplex apparet Authorum sententia. Probabilior autem nobis videtur ea, quæ asserit, Contritionem posse simul esse actum detestationis peccati, & amoris Dei super omnia, ita quòd simul sit formalis amor Dei, & formale odium peccati. Nec id mirum videri debet, quippe cùm ejusdem virtutis sit velle alicui bonum, & nolle ipsi malum, putà velle Petro sanitatem integram, & nolle ei infirmitatem aliquam etiam minimam: at velle bonum aliquod Deo, quatenus ipsi bonum est; puta quòd sit infinitus, æternus, &c. quodque ab omnibus creaturis glorificetur, & honoretur, est formalis actus virtutis charitatis; igitur similiter nolle Deo malum, quà ipsius offensivum est, erit formalis actus virtutis charitatis; ac subinde detestari peccatum, quatenus est malum Dei extrinsecum, & ipsius offensivum, poterit esse formalis actus charitatis, & ab ea elicitus. Quod utique confirmatur: nam formaliter amare Deum, nihil aliud est, quàm optare ipsi bonum aliquod positivum, quatenus ipsius bonum est; ac subinde velle ab eo removeri id omne, quod habet rationem mali in ordine ad ipsum; siquidem frequenter carentia, & remotio alicujus mali, longè optabilior est, quàm bonum aliquod positivum, & consequenter idem actus amoris Dei poterit simul esse odium peccati, & habere pro objecto formali motivo, tum peccati deformitatem, & malitiam, tum bonitatem divinam, quæ extrinsecè ab ejusmodi malitia velut inficitur.

Confirmari potest hæc veritas illis omnibus Scripturæ sacræ, ac SS. Patrum oraculis, quibus peccati remissio maximè charitati tribuitur: Sic Lucæ 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Ubi sermo est de S. Magdalena, quæ stans retro secus pedes Domini lacrymis rigabat pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, testabaturque summum de peccatis admissis animi dolorem, & Contritionem; nihilominus ipsius dilectioni, & charitati tribuitur peccatorum remissio, ut signum sit ejusmodi peccati detestationem eamdem fuisse cum actu charitatis, & amoris Dei. Sic pariter Prov. 10. *Universa delicta operit charitas.* Et 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Et 1. Joan. 3. *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitã, quoniam diligimus Fratres .... qui non diligit, manet in morte.* Ubi Scriptura non loquitur de habitu, sed de actu charitatis; siquidem in illis locis hortatur nos ad actum charitatis exercendum cum auxiliis actualibus, quatenus scilicet ejus intuitu Deus nobis peccatorum remissionem, quę fit per gratiam, seu charitatem habitualem largiatur. Unde S. Chrysostomus hom. 7. in 2. ad Timoth. post medium: *Sicut ignis ubi sylvam occupaverit, omnia purgare consuevit, ita & charitatis fervor quocumque inciderit, omnia perimit, atque perrumpit, quæ divinam segetem demoliuntur, emundatque humum suscipiendis, atque fovendis altè seminibus.* Pergit: *Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala.* Et infrà: *Plenitudo legis est charitas: cuncta nempe scelera, quæ pacem perturbant, ubi charitas fuerit, solvuntur.*

Hinc S. Augustinus serm. 7. de tempore, ait: *Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei*: Hoc est odium peccati, quod ex motivo charitatis procedit: nam quòd S. Augustinus ibi per amorem Dei non intelligat actum dilectionis ab ipsa Contritione distinctum, apparet ex verbis sequentibus, subjungit enim: *Quando sic pœni-*

nitent, ut tibi amarum sapiat in animo, quod ante dulce fuit in vita, & quod te priùs oblectabat in corpore, ipsum te cruciat in mente: jam tunc bene ingemiscis ad Deum, & dicis: Tibi soli peccavi... Ista est, filioli, vera Pœnitentia, quando sic convertitur quis, ut non revertatur, quando sic pœnitet, ut non repetat. Constat autem, quòd ad efficiendam hujusmodi conversionem, sufficiat vera Contritio ex parte charitatis, absque ulteriori actu distincto dilectionis Dei super omnia. Quam utique S. Doctoris sententiam sic interpretari, & confirmare videtur Author de vera, & falsa Pœnit. cap. 17. cùm ait: *Quem ferò pœnitet, oportet non solùm timere Deum judicem, sed & justum diligere, non timeatur pro pœna, sed ametur pro gloria: debet enim dolere de crimine, & de omni eju: prædicta varietate; quod quoniam vix licet, de ejus salute Augustinus potuit dubitare, &c.* Quibus posterioribus verbis significat actum amoris, & dilectionis Dei, quem requirit ad veram Pœnitentiam, eumdem esse cum dolore seu detestatione peccati; quippe cùm dolorem ipsum dicat sufficere ad salutem.

Dices: Idem S. Augustinus lib. 2. contra Cresconium cap. 2. ostendit non posse mundari quemquam, quantumvis plures exerceat Contritionis actus, nisi pariter eliciat actum charitatis: *Ideo*, inquit Donatistas alloquens, *vobis non videntur mundari, cùm ad nos à vobis transeunt; quia non denuò baptizantur, quasi solo Baptismo, quem repeti non oportet, cùm idem, atque unus est, homines ab errore mundentur.* Cujus contrarium ut evincat, statim subdit: *Mundantur, & verbo veritatis ab illo, qui ait* Joan. 15. *Jam vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis: Mundantur, & sacrificio contriti cordis ab illo, de quo dictum est* Psal. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non spernit: Mundantur, & eleemosynis ab eo, qui ait:* Lucæ 11. *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis: Mundantur ipsa, quæ supereminet omnibus, charitate ab illo, qui per Apostolum Petrum dixit: Charitas cooperit multitudinem peccatorum; quæ una si adsit, omnia illa recta fiunt; si autem desit illa, omnia frustra fiunt.* Igitur ex S. Augustino actus charitatis, & Contritionis sunt distincti.

Nego consequentiam: Siquidem non satis constat ex præfatis verbis, de qua charitate locutus fuerit S. Augustinus, utrum de actuali, an verò de habituali: nam continuò subjungit: Hæc verò (Charitas) unde sit, audi docentem Apostolum: *Charitas*, inquit, *Dei diffusa est in cordibus nostris, &c.* Unde merito creduntur, qui extra Ecclesiam Baptismum Ecclesiæ percepunt; non habere Spiritum sanctum, nisi cùm ipsi Ecclesiæ in vinculo pacis per connexionem charitatis adhæreſcunt. Ubi non obscurè significat, se sermonem instituere de charitate habituali, & gratia sanctificante, quam propter defectionem ab Ecclesia habere non possunt adulti, qui Baptismum Ecclesiæ extra Ecclesiam percipiunt. *Adde* quòd etiamsi S. Augustinus loquatur de charitate actuali, nihil tamen ex eo evincitur contra nostram assertionem: ultrò namque fatemur sacrificium contriti cordis, nisi vel sit formalis actus charitatis, vel saltem virtualiter eum continens, & in idem objectum charitatis tendens nihil prodesse.

Urgebis: Si actus Contritionis non sit distinctus ab actu formali amoris Dei, consequens est, vel quod sit idem formalis actus amoris, vel quòd ipsum virtualiter contineat. Sed neutrum dici potest: quia actus detestationis est recessus à peccato tanquam malorum omnium maximo: actus autem amoris est accessus ad Deum tanquam bonorum

rum omnium optimum: at accessus, & recessus illi sunt duo actus distincti: igitur, &c. Secundum etiam dici non potest: nam actus charitatis est omnium perfectissimus: igitur non potest includi virtualiter in actu Contritionis, qui minorem habet perfectionem: nam continens virtualiter nobilius est contentò.

Nego minorem: Et ad primam ejus probationem dico, eundem actum amoris, esse simul saltem virtualiter, & aequivalenter accessum ad Deum; ut summum bonum, ac recessum à peccato, sicut, & idem actus Contritionis, qui formaliter est recessus a peccato, & detestatio illius, & saltem virtualiter, ac aequivalenter est accessus ad bonitatem divinam; quia videlicet ratione ejusdem motivi, unus horum motuum necessariò ex alio sequitur, si uterque circa idem objectum formale, & terminativum occupetur: nam eo ipso, quo quis detestatur peccatum propter Deum summè diligibilem, etiam Deum diligit, sicut è converso aliquis detestatur peccatum saltem virtualiter, dum in Deum, ut summè diligibilem propter se, tendit actu, & affectu amoris. Unde idem actus est simul prosecutio, & fuga, accessus, & recessus, quia fieri non potest, ut quis accedat ad Deum per actum dilectionis, & charitatis, quin recedat, & fugiat à peccato, quod ipsi maximè adversatur.

Ad secundam probationem dico, Contritionem non esse actum imperfectiorem ipso actu charitatis; quippe cùm ex dictis, ipse sit actus amoris, quamvis non ita explicitus, ac si tenderet in Deum per modum prosecutionis: Hinc actus Contritionis, & charitatis solùm videntur differre, quantùm ad modum tendendi in Deum; quia actus charitatis tendit in Deum per modum prosecutionis, & quatenus objicitur ut summum bonum, & summè diligibile; actus verò Contritionis tendit in Deum, quatenus propter ipsum fugit, ac detestatur peccatum, prout ipsi opponitur; sicque actus charitatis immediate terminatur ad Deum, ut summum bonum, mediatè verò ad peccatum, quod detestatur, quatenus ipsi summo bono oppositum: actus vero Contritionis immediatè terminatur ad peccatum detestandum, & mediatè ad summam Dei bonitatem, propter quam peccatum aversatur. Unde fit, quòd actus Contritionis ab actu charitatis solum discrepet penes diversam tendentiam in idem objectum, & secundùm distinctam ejusdem objecti connotationem mediatam vel immediatam. Cùm enim illa duo objecta sint ita connexa, scilicet Deus ut summum bonum, & summè amabile, & peccatum ut summè odibile; quòd unum sit aliquo modo propter aliud, inde fit, quod uno, & simplici actu utrumque objectum possit attingi. Quapropter Contritio dici potest amor Dei per modum fugae; quia non est sola prosecutio divinae bonitatis, sed simul fuga peccati, quatenus offensivi Dei. Et consequenter constat *secunda pars* nostrae assertionis, nempe quod Contritio charitate perfecta possit esse actus formalis charitatis.

Apparet etiam tertia pars: videlicet quòd Contritio necessariò debeat esse actus aut elicitus mediante habitu charitatis dum elicitur ab homine justificato; aut saltem à charitate imperatus quando videlicet illa peccati detestatio habet actum charitatis specialiter sibi adjunctum; ita quòd ad ejusmodi detestationem non sufficiat, quòd fiat ex motivo obedientiae, aut Religionis, aut Poenitentiae, sed necessario fieri debeat ex motivo charitatis: *Tum*, quia, ut diximus ex Concilio Tridentino, ut Contritio sit justificativa extra Sacramentum, debet esse charitate perfecta, hoc est, fieri propter motivum charitatis, vel ab ipsa charitate elici. *Tum*, quia

quia non fit præcisè peccati remissio sine dilectione Dei, ut diximus ex Scriptura sacra: ac subinde illa Contritio debet esse elicita à charitate, vel ab ea imperata.

Hæc omnia confirmat Concilium Tridentinum *sess.6. cap.6.* ubi docet Pœnitentiam ab amore Dei exordium sumere; ait enim de Pœnitentibus: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti .... à divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur ad considerandam Dei misericordiam se convertendo; in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, &c.* Quibus verbis docet Concilium veram Contritionem debere necessariò oriri ex amore Dei: nam per eam homo disponitur ultimo ad gratiam sanctificantem per quam constituitur in civitate Dei: nullus autem pertinet ad civitatem Dei, nisi per amorem Dei usque ad contemptum sui, ut docet S. Augustinus lib.14. de civitate cap. ult. Igitur Contritio necessario debet amorem vel præsupponere, vel habere annexum, si non formaliter saltem imperativè, hoc est, si non præsupponat, vel non habeat annexum formalem actum amoris saltem à charitate, & amore Dei debet imperari. Contritio enim est detestatio peccatorum propter Deum, ac subinde necessario præsupponere debet aliquem actum voluntatis circa Deum: sed non est intelligibilis alius actus præter amorem: ex eo enim quòd Deum amamus, detestamur offensam ipsi irrogatam: igitur cùm Contritio includat odium peccatorum propter Deum, necessariò fieri debet ab amore, & elici ex motivo charitatis.

Dices: Si dilectio Dei necessaria sit ad veram Contritionem: igitur superflua est Contritio ad remissionem peccati. Consequentia patet: nam, ut jam pluries diximus, actus charitatis sufficit ad justificationem, & peccati remissionem. Ergo dum præcedit Contritionem, reverà confert ad remissionem peccati, & sic nihil remittendum relinquit Contritioni.

Nego consequentiam: Vel enim actus Contritionis est idem cum actu amoris Dei, vel eum habet annexum. Si primum: Contritio non est inutilis ad justificationem: quippe cùm ipsa sit ad eam ultima dispositio: si autem solum actum amoris habeat annexum, ita quòd actus detestationis peccatorum precedat; ac postmodum sequatur actus dilectionis; aut vice-versa, non potest fieri plena peccatorum remissio extra Sacramentum, donec uterque actus fuerit elicitus; quando enim quis recordatur peccatorum, non sufficit sola dilectio Dei absque Pœnitentia actuali, neque fieri potest, ut quis Deum diligat, & recordetur se Deum offendisse, quin illico detestetur illam offensam, sicque Deum amando dolet, quòd eum offenderit, & dolendo Deum impensiùs diligit.

Quæstio Secunda.

Qualiter, & quando Contritio habeat vim, & efficaciam remittendi peccata.

Jam apertè liquet ex dictis, Pœnitentiam, & Contritionem habere vim remittendi quæcumque peccata; non quidem formaliter, sed solùm dispositivè, ut docuimus in nono volumine, agendo de justificatione, quod etiam significat Concilium Tridentinum *sess.14.c.4.* cùm ait, *Contritionis motus, in homine post Baptismum lapso, demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum* re-

requiruntur. Quibus verbis apertè docet, Contritionem esse quidem dispositionem ad consequendam peccatorum veniam, non verò esse ejusmodi peccati remissionem formalem; forma namque non potest esse dispositio ad seipsam, quippe cum inter dispositionem, & formam exerceatur aliqua causalitas quæ necessariò distinctionem supponit. Duo autem hic supersunt determinanda. *Primum*, utrum Contritio ante realem Sacramenti susceptionem, & statim ac ipsa formatur, conferat ad peccati remissionem obtinendam: *Secundum*, qualis, & quàm intensa esse debeat ad ejusmodi effectum producendum.

Notandum primò, omnes Theologos invicem convenire quod Contritio, urgente necessitate, & imminente mortis periculo sufficiat ad obtinendam peccati remissionem citra Sacramentum, cum voto illud suscipiendi, si Sacerdos haberi posset: quemadmodum epistola 78. de Contritione Cethecumeni docet S. Bernardus: ubi non adest occasio & facilitas suscipiendi baptismi. Idque apertè tradit Concilium Tridentinum loco suprà laudato, ubi ait. *Docet præterea sancta Synodus etsi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu recipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam*. Verùm non desunt qui existiment cum Estio. in 4. *dist.* 17. §. 2. neque ordinariè, neque frequenter, ac multò minus semper, sed rarò fieri, ut ante actualem Sacerdotis absolutionem peccator sit absolutus coram Deo: quæ utique sententia utrum vera sit nec ne, determinabitur in prima Conclusione.

Notandum secundò, objectum aliquod posse tribus modis magis diligi, aut odio haberi, quàm aliud. *Primò* quidem objectivè, quando ei volumus, & optamus majora bona, quàm velimus alteri: *Secundò* intensivè, quod diligitur cum majori conatu, & ampliori fervore, quàm ullum alterum: itaut actus amoris erga istud, plures habeat gradus intensionis, quàm quicumque alius actus amoris erga aliud objectum: *Tertiò* denique appretiativè, quod pluris æstimatur, quàm aliud; ita quod propter objectum dilectum consequendum, vel conservandum, quodcumque aliud omittatur, sive interim illud objectum dilectum intensius, & majori cum conatu ametur, sive non. Sic Deũ dicimur appretiativè diligere, dum eum cuicumque rei diligibili præferimus. Simili modo dicimur aliquid appretiativè odisse, seu per comparationem ad aliud, dum optamus potiùs pati quodlibet aliud malum, quàm istud; sic dicitur quis peccatum odisse, dum optaret magis malum quodlibet perpeti, quàm peccatum admittere, & Deum læthaliter offendere. Porrò amor ille sicut & dolor intensivus, & appretiativus in eo differunt maximè, quòd ille se teneat ex parte subjecti, & facultatis, quæ cum majori, vel minori conatu operatur: appretiativus autem ex parte objecti, quod pluris fit in suo genere amabilitatis, aut odibilitatis.

Notandum tertiò ex Seraphico Doctore *in* 4. *dist.* 26. *p.* 1. *art.* 2. *quæst.* 1. Intensionem amoris aliam esse sensitivam, aliam intellectualem; Prior comitatur actum appetitus sensitivi: posterior autem actum voluntatis, quatenus voluntas est: Prior assimilatur amori, quo mater filium diligit cum cordis teneritudine: posterior verò amori Patris, qui eumdem filium diligit, cum animi constantia, ac firmitate: quippe cum se periculis exponat pro eo vel ditando, vel conservando.

Insuper in voluntate alia est amoris intensio secundùm portionem inferiorem, & provenit ab anima, quatenus est

est conjuncta corpori; alia verò secundùm portionem superiorem, quæ regulatur secundùm fidei, & gratiæ dictamen, quæque consistit in majori æstimatione unius objecti propter se voliti, quàm in æstimatione alterius. Certum est autem, quod quilibet teneatur Deum diligere magis, quàm patrem, aut matrem, amore rationali, seu intellectuali, & secundùm portionem superiorem, saltem appretiativè, quàm quodlibet aliud objectum creatum. Certum pariter est, quod non teneamur Deum plus diligere, & magis intensivè secundùm teneritudinem, & juxta portionem inferiorem voluntatis: siquidem sanctissimi etiam quique viri experiuntur, se habere majorem cordis teneritudinem erga filios, quam erga Deum, magisque affici dolore sensitivo de morte filiorum, quàm de amissione Dei per peccatum, tametsi mallent omnia alia non esse, & omnes filios amittere, quàm Deum offendere mortaliter. Quæritur autem, utrum alia ratione teneamur Deum magis diligere, ac proinde per Contritionem magis pœnitere.

CONCLUSIO PRIMA.

Contritio perfecta sufficit ad remissionem peccati citra Sacramentum, etiam præter casum necessitatis, sine reali susceptione Sacramenti, dummodo adsit votum illud suscipiendi. Hęc est communior apud Theologos, & probatur primò authoritate Scripturæ: siquidem non minoris est efficacitatis Contritio in lege Evangelica, quàm in Mosaica: sed in hac sufficiebat ad obtinendam peccati remissionem, statim ac erat concepta: igitur & nunc ad id sufficiet. Major constat; siquidem gratia novæ legis longè abundantior est, quàm veteris, & faciliori modo jam obtinemus peccatorum remissionem, quàm obtinuerint Synagogæ filii. Minor verò probatur; Primò quidem exemplo Davidis, qui 2. *Reg. cap.* 12. vix per pœnitentiam ad Deum conversus protulit hæc duo verba: *Peccavi Domino*, cùm statim audivit à Natham Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Ubi signanter dixit: *Dominus transtulit*, ut significaret, quòd statim ac formatus fuit à Davide Contritionis actus, illico Deus ipsi indulgentiam concessit.

Quod ipsemet regius Propheta testatur, cùm ait Psal. 31. *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei*. Ad quæ verba addit S. Augustinus; *Non jam pronuntiat*, inquit, *sed promittit se pronuntiaturum, & ille jam dimittit: Attendite fratres, magna res*, DIXI PRONUNTIABO, ET TU DIMISISTI; *quia eo ipso quod dixit*, PRONUNTIABO, *ostendit, quia nondum pronuntiaverat: hoc ipsum dicere pronuntiabo, pronuntiare est: ideo & tu remisisti impietatem cordis mei; Confessio verò mea ad os nondum venerat, dixeram enim, pronuntiabo adversum me: veruntamen Deus audivit vocem cordis mei: vox mea in aure nondum erat; sed auris Dei jam in corde erat*. Addit Propheta: *Pro hac*, idest propter hoc, *orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno*, ut nimirum etiam statim per Contritionem resurgat, & similiter peccatorum veniam obtineat. Subscribit Cassiodorus ad eadem Psalmi verba: dicens: *Magna pietas Dei, quod ad solam promissionem peccatum dimittitur, votum enim pro operatione judicatur*.

Colligitur eadem veritas ex illis verbis Ezechielis 33. *Justitia justi non liberabit eum, in quacumque die peccaverit; & impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua*. Ubi dies pro hora, vel momento accipitur, juxta phrasim Hebraicam: Sicut cùm Adę dixit Gen. 2. *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris*. Ex quibus sic licet argumentari: Eodem modo loquitur Pro-

pheta de recuperatione justitię per conversionem peccatoris, quomodo de illius amissione, & jactura per aversionem justi: sed justus statim adveniente peccato perdit justitiam: igitur peccator ad Deum conversus per veram Contritionem charitate formatam, statim liberatur à peccato: alioquin in die, qua conversus fuerit, nocebit ipsi sua impietas.

Confirmatur ex verbis Isaiæ 30. nam ubi vulgata Editio legit: *Ad vocem clamoris tui, statim ut audierit Dominus respondebit tibi*: 70. Interpretes vertunt: *Cum reversus ingemueris; tunc salvus eris*: ubi signanter dixit, *tunc*, ut significaret, nullam interponi moram inter reversionem peccatoris per gemitum Contritionis, & salutem ejusdem per justificationis gratiam. Quod utique præclarè sic expendit sanctus Leo epist. 89. aliàs 71. ubi loquens de satisfactione, & reconciliatione non deneganda, finaliter pœnitentibus, ait; *His autem qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium Pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempus definire; apud quem nullas patitur veniæ moras conversio, dicente Dei Spiritu per Prophetam: Cùm conversus ingemueris, tunc salvus erit*. Licet autem ibi dumtaxat loquatur de finaliter pœnitentibus: nihilominus cùm usurpet verba Prophetæ, significat, quòd sive in necessitate, sive extra illam, cum aliquis conversus ingemuerit; *tunc*, idest, hoc ipso instanti, & sine aliqua mora salvus erit: ac subinde non esse ullum periculum, quòd ipsi in extremis posito concedatur reconciliatio in foro Ecclesiæ, cum jam apud Deum verè fuerit reconciliatus. Eodem modo hæc Prophetæ verba interpretatur Cœlestinus Papa in epistola ad Episcopos Galliæ cap. 2. „ ubi *ait*; Vera conversio mente potiùs, quàm corpore metienda est, „ dicente Propheta: Si conversus fueris, salvus eris.

Probatur secundo, ex Bullis summorum Pontificum Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. in quibus damnantur hæ Baii propositiones; hæc quidem num. 31. *Charitas perfecta, & sincera, quæ ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quàm in pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum*. Et ista num. 37. *Per Contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramentorum*. Qui enim damnant hanc doctrinam, consequenter asserunt, Contritionem conjunctam cum charitate perfecta, & voto Sacramenti, remittere crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti Pœnitentiæ: ac subinde censent, talem Contritionem ejusmodi vim habere, quotiescumque illa præsens aderit.

„ *Confirmatur* ex Catechismo Pii V. „ ubi agens de Contritione num. 39. „ *ait*. Neque hac in re desperent fideles de summa Dei bonitate, & clementia; is enim cùm nostræ salutis cupidissimus sit, nullam moram, ad tribuendam nobis veniam interponit, sed paterna charitate complectitur simul atque ille se collegerit. „ *Et infra nu.* 42. Ipsa certè Contritio, „ inquit Propheta, cor contritum, & „ humiliatum Deus non despicies. „ Quin etiam statim, ut eam mentibus „ nostris concepimus, peccatorum remissionem nobis à Deo tribui, alio „ loco ejusdem Prophetæ verba illa „ declarant: Dixi, *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei*. Atque ejus rei figuram in decem le-

pro-

„ prosis animadvertimus, qui à Salvatore nostro ad Sacerdotes missi, antequam ad illos pervenirent, à lepra liberati sunt. Ex quo licet cognoscere, veræ Contritionis, de qua suprà dictum est, eam vim esse, ut illius beneficio omnium delictorum veniam statim à Domino impetremus.

Adstipulatur etiam ratio Theologica, siquidem Contritio est ultima dispositio ad gratiam sanctificantem: ac subinde ubi semel perfectè posita est, etiam simul præsens adesse debet gratia sanctificans: posita enim ultima dispositione, ponitur forma: sed gratia sanctificans de via ordinaria non stat cum peccato; igitur Contritio necessariò, & infallibiliter infert remissionem omnium peccatorum.

Deinde, Contritio vel est formaliter actus charitatis, aut virtualiter, vel saltem charitatis actum annexum habet; Sed, ut diximus suprà, charitas necessariò secum infert peccati remissionem; siquidem amor Dei hominem verè Dei amicum constituit; nam Proverb.8. v.17. *Ego diligentes me diligo*. Eccli.34.v.15. *Oculi Dei in diligentes se*. Joan.1.cap.4.v.7. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est*. Et v.16. *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*, Joan.14r.v.21. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo*. Et v.13. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus* (per gratiam sanctificantem) *& apud eum mansionem faciemus*. Deus autem mansionem facere non potest in anima peccatrice, nec vicissim anima peccatrix in Deo manere potest, ac subinde cum Deus odio habeat peccatores, & diligat diligentes se, necesse est, quod qui diligit Deum, solvatur à peccato, ut à Deo diligatur.

Objicit primò Estius: Non aliter ratiocinandum est de remissione peccati per Contritionem in aliis peccatoribus, quàm in Magdalena pœnitente: sed ipsi peccata non fuerunt remissa virtute Contritionis, & dilectionis statim, ac illius actum formavit; siquidem Lucæ 7. Christus de ea dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, quibus significat se in præsenti ei peccata dimittere, ratione antecedentis actus Contritionis, & charitatis.

Id confirmat Estius exemplo Martyrum Genesii, & Emerentianæ, qui baptizati leguntur in sanguine suo, quibus potius tribuendus videretur Baptismus flaminis, quàm Baptismus sanguinis, si ille, sicut hic, vim haberet statim justificandi: sic & S.Paulus licèt mirabiliter conversus, ac proinde habens perfectam Contritionem, nihilominus audivit ab Anania Act.2. Surge & ablue peccata tua: igitur ejus Contritio non habuit vim statim peccata remittendi.

Nego minorem. Cum enim conversio Magdalenæ extraordinaria fuerit, & præstantissima habuerit veræ, ac perfectæ dilectionis signa, non dubito, quin antequam Christus de ea diceret. *Remittuntur ei peccata multa*, &c. reverà eam fuisse à peccatis mundatam virtute Contritionis; Unde verba illa non significabant remissionem fieri, sed jam esse factam in instanti dilectionis, & Contritionis: sicque erant remissionis factæ declarativa, aut saltem illius confirmativa, non secus ac verba Sacramentalis Absolutionis; quando proferuntur super peccatis semel dimissis, quæ simul significant peccatum esse reverà dimissum quoad reatum culpæ; & insuper illud solvunt quoad reatum pœnæ, & indignitatis. Hinc etiam postea interjecto aliquo temporis spatio, iterum Christus eidem Magdalenæ dixit. *Remittuntur tibi peccata tua*, quæ verba non significabant iteratam peccati Absolutionem, sed prioris confirmationem, sicut cum Marci 7. Mulieri jam sanatæ à profluvio sangui-

 nis

nis dicebat: *Filia, fides tua te salvam fecit, vade in pace, & esto sana à plaga tua.*

Nec obstat, quod S.Augustinus homil.32. inter 50.de ea dixerit. *Accessit ad Dominum immunda, ut rediret munda, accessit ægra, ut rediret sana, accessit confessa, ut rediret professa.* Hoc, inquam, non obstat; loquitur enim de accessu, prout simul complectebatur primam voluntatem accedendi, vel certè de illo tempore, quo fortè ad Domini præsentiam accedens, nondum habebat Contritionem charitate perfectam.

Ad exemplum SS.Martyrum *Genesii*, & *Emerentianæ* dico, eorum peccati remissionem potius adscribi Baptismo sanguinis, quam flaminis, Tum quia, ut optimè inquit Bosco disp.6. nu.829. Baptismus sanguinis certior est, cum sit actus aliquis externus: Tum, quia efficacior est, utpote delens omnem culpam, & omnem pœnam debitam: Tum denique, quia ordinariè includit, aut certè supponit Baptismum flaminis, quandoquidem mors propter fidem Christi sit actus excellentissimus charitatis, saltem materialis, juxta illud dictum Christi apud Joan. cap.17. v.13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Denique ad exemplum S. Pauli responderi potest Ananiam sic fuisse locutum, vel quod dubius erat, utrum S.Paulus perfectam habuisset Contritionem, quæ sufficeret ad obtinendam veniam peccatorum. Vel quod judicabat adhuc superesse eluendas pœnas temporales peccatis remissis debitas, quæ licèt non inficiant animam, tamen dicuntur peccata eo ferè sensu, quo concupiscentia dicitur peccatum, quia oritur à peccato. Dicuntur autem ejusmodi pœnæ ablui in Baptismate, quoniam per Sacramentum Ablutionis relaxantur, & condonantur.

Objicit secundo; Non majoris est efficacitatis Contritio in pœnitente cum voto suscipiendi Sacramenti Pœnitentiæ, quàm in Catechumeno cum voto suscipiendi Baptismatis; sed in hoc non sufficit ad remissionem peccati, donec baptizetur; nam, inquit S.Augustinus tract.13. in Joan. *Quantumcumque Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat, non illi dimittitur donec venerit ad Baptismum. Quomodo non caruit populus Israel populo Ægyptiorum, nisi cum venisset ad mare rubrum: sic nec pressuris peccatorum nemo caret, nisi cùm ad fontem Baptismi pervenerit.* Igitur nec alicui pœnitenti quantumvis contrito dimittitur peccatum, donec Sacramentum Absolutionis receperit.

Nego minorem; Et ad S.Augustinum dico, vel ipsum loqui de eo quod fit communiter, quia videlicet pauci sunt Catechumeni, qui reverà perfectam habeant Contritionem ante Baptismum; unde fit, quòd ordinariè maneant in peccato, donec baptizentur. *Vel* significare voluit non posse obtineri peccatorum remissionem quoad pœnam, & culpam integram nisi per Baptismum; quamvis enim Catechumenus obtineat remissionem culpæ virtute contritionis; communiter tamen superest reatus pœnæ adhuc eluendus. *Vel* denique dico S.Augustinum ibi loqui de Catechumenis qui negligunt ad Baptismum accedere, ac subinde non habent efficax desiderium, & votum suscipiendi Baptismi, nec consequenter perfectam Contritionem. Unde præclarè S.Bernardus epist.77. ait. *Sicut nulla et pœnitentia remittitur peccatum, si, cum possit, non restituitur ablatum, sic & huic nulla prodest fides, si, cum possit, non percipit sacramentum Baptismi, quamquam & fidem convincitur non habere perfectam, sic negligit; vera enim & plena fides universa præcepta complectitur: Est autem hoc verum, ipsumque præcipuum præceptum: meritò*

to ergo non fidelis, sed planè rebellis, atque contemptor reputabitur, quisquis obedire renuerit: quomodo denique fidelis, qui Dei contemnit Sacramentum? Quod autem ea mens fuerit S. Augustini, apparet ex ipso textu, ait enim. *Ne quis arrogans eo quod habeat abundantiam alicujus gratiæ dedignaretur baptizari Baptismo Domini.* Postque statim subjicit; *Quantumcumque Catechumenus efficiat*, &c.

Objicies tertiò: Concilium Tridentinum seff.13.cap.7. loquens de præparatione ad Eucharistiam, ait: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat*: Et Canone 11. *Statuit, atque declarat sancta ipsa Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem*: sed ad debitam dispositionem prærequisitam ad Eucharistiæ sacramentum debitè suscipiendum sufficit mundatio à peccatis: Igitur cùm præter Confessionem Concilium adhuc requirat absolutionem, signum est, quòd non censeat Contritionem habere vim remittendi peccata citra casum necessitatis, absque reali susceptione absolutionis sacramentalis.

Distinguo minorem: Sufficit mundatio à peccatis vera, concedo: existimata tantùm, nego. Concilium autem non negat sufficere veram, & perfectam Contritionem ad debitam receptionem Eucharistiæ, sed dumtaxat, quòd non sufficiat existimata ut talis: Unde etiam non dixit: *Quantumvis contritus sit, sed quantumvis contritus sibi videatur*: & *quantumcumque se contritos existiment*; ut nempe removeat, & coerceat quorumdam nimis sibi temerè confidentium vanitatem, & præsumptionem, qui existimantes se habere perfectam Contritionem, quam tamen reverà non haberent, negligerent, ac spernerent beneficium absolutionis, quam facili negotio data opportunitate Confessariorum, possent obtinere.

Adde quòd, cùm vera Contritio debeat esse actus supernaturalis, vix quis cognoscere potest utrùm illam habeat necne: Cùm enim intellectus noster pro hoc statu pendeat in suis operationibus à phantasmatibus, nec judicare possit quando aliquis actus est supernaturalis: idcirco meritò suadet Concilium, ac præcavet, ut ne quis prius accedat ad Eucharistiam, quàm adhibuerit media, & remedia, quibus certior, & securior esse potest, se non esse prorsus indignum participatione tanti sacramenti: Nam, inquit ibidem Concilium cap. 7. quò magis sanctitas, & divinitas cœlestis hujus Sacramenti vero Christiano comperta est, eò diligentius cavere ille debet ne absque magna reverentia, & sanctitate ad percipiendum accedat.

Objicies quartò: Catechismum Concilii Tridentini dicentis num. 46. *Quoniam pauci admodum ad hunc* (Contritionis) *gradum pervenirent, fiebat ut à paucissimis hac via peccatorum venia speranda esset; quare necesse fuit ut clementissimus Dominus faciliori ratione communi hominum saluti consuleret; quod quidem admirabili consilio efficit, cùm claves regni cœlestis tradidit.* Igitur paucissimi sunt, qui per Contritionem ante Sacramentum veniam consequantur.

Respondeo: Nihil inde adversus nostram assertionem elici; quippe licèt consideremus paucissimos esse, qui perfectam contritionem eliciant, tamen semper foret verissimum, quòd qui perfectè Contritionis haberet actum, sive in necessitate, sive extra necessitatem, reverà peccati remissionem obtineret, ex

ex quibus apparet, quàm inanibus, & levibus fundamentis nitatur particularis Estii sententia.

CONCLUSIO SECUNDA.

Contritio ut sit perfecta debet detestari peccatum super omnia mala, si non intensivè, saltem appretiativè; ac subinde, ut justificet extra Sacramentum, non requiritur aliqua intensio gradualis. Hæc videtur esse sententia Seraphici Doctoris in 4. dist. 16. par. 1. art. 2. quæst. 1. ubi ait: Dicendum, quòd cùm quæritur de quantitate doloris, dolor potest dici displicentia rationis, vel passio ex hac resultans in sensualitate. Si hoc secundo modo accipiatur, dico, quòd non est necesse magis dolere de peccato, quàm de re temporali: nec etiam necesse est dolere, quia non est in potestate cujuslibet; talis enim dolor non consequitur amorem, sed consequitur ipsam affectionem, & affectio experimentalem cognitionem; & quia non omnes habent experientiam divinæ dilectionis, ideo non omnes ita sensibiliter dolent de peccatis: tamen quòd magis etiam sensibiliter doleat aliquis de peccato, quàm de aliquo damno, hoc est perfectionis, & congruum, non necessarium. Sed in quantùm dolor dicitur displicentia rationis, sic dico, quòd displicentia mensuratur secundùm quantitatem charitatis. Quantitas autem charitatis dupliciter potest accipi, vel in se, vel in comparatione ad alios amores. In se, sic dico quòd est parva, & major, & maxima. In comparatione ad alios, sic dico, quòd vindicat sibi dominium in corde, quandiu est, nec unquam ibi est, nisi sit domina: unde dico, quòd ad hoc, quòd aliquis habeat charitatem, necesse est quòd diligat Deum super omnia. Dubitas, quid sit diligere Deum super omnia? Hoc autem est (*prosequitur S. Bonaventura*) diligere Deum super omnia, quòd pro nullo damno, vel commodo velit offendere Deum: sic intelligendum de displicentia Contritionis: unde dico, quòd peccatum debet tantùm displicere rationi, quòd nullo pacto, nullo commodo, vel incommodo velit in ipsum consentire, vel consensisse: quorum voluntas, quę ex aliqua causa consentit in peccatum, justa non est.

Et infra sic ait: Si ergo quæritur, utrum dolorem Contritionis necesse sit esse maximum: Si dicatur de dolore sensualitatis, manifestum est, quòd non. Si de displicentia rationis, aut quantùm ad intensionem motus absolutè; & sic nec hoc modo oportet esse maximum. Si in comparatione ad alios dolores, dico sicut de amore, quòd oportet quòd habeat prædominium. Illud autem prædominium non consistere in gradibus intensionis perspicuè manifestum est ex præcedentibus. Igitur ex mente hujus sancti Viri, & eximii Doctoris Ecclesiæ, Contritio justificativa non requirit determinatum gradum intensionis (ut optimè colligit noster Bosco disp.6.sect.2.can.8.) sed quantumcumque parva, sufficere potest ad peccati remissionem, dummodò eliciatur propter Deum summè offensum, & sit charitate formata.

Quam utique veritatem apertè docet S. Chrysostomus epist. 17. ad Theodorum lapsum, & refertur dist. 3. de Pœnit. cap. *Talis*, ubi ait; *Talis crede mihi, talis est erga homines pietas Dei, nunquam spernit pœnitentiam, si ei sincerè, & simpliciter offeratur. Etiamsi ad summum quis perveniat malorum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam, suscipit, & libenter amplectitur: facit omnia, quatenus ad priorem revocet statum: & quod est adhuc præstantius, & eminentius, etiamsi non potuerit quis explere omnem satisfaciendi ordinem, quantu-* lam-

lamcumque tamen, & quamlibet brevi tempore gestam non respuit pœnitentiam: suscipit etiam ipsam, nec patitur quamvis exiguæ conversionis perdere mercedem.

Probat autem conclusionem Seraphicus Doctor loco suprà laudato: *Primò*, quia major ille dolor est, qui nullum habet gaudium annexum: sed dolor Contritionis habet aliquod gaudium annexum; siquidem pœnitens de peccatis dolere debet, & de dolore gaudere, ut dicit S. Augustinus. Et reverà contritus gaudet de sua liberatione, & peccato, & aliis ejusmodi: dolor verò de amissione vel parentum, vel filiorum non habet gaudium annexum: igitur ille non debet esse intensissimus secundùm intensionem gradualem. *Secundò*, magis dolendum est de eo, quod deperditum non potest reparari, quàm de eo, quod recuperari potest, & reverà recuperatum est: sed perditi parentes, aut filii hoc in mortali statu, nisi interveniente miraculo restitui non possunt: Deus autem per peccatum deperditus à pœnitente, potest recuperari, & de facto per Contritionem iterum possidetur: igitur, &c.

Tertiò, quantumcumque parva sit gratia sanctificans, delet omnem culpam: ergo similiter quantumcumque parvus sit dolor Contritionis, si gratiam, & charitatem habeat annexam, sufficiens erit ad delendam omnem culpam. Quod utique confirmatur, quia Contritio se habet ut gratia sanctificans, ad quam disponit; ultima quippe dispositio debet æquari formæ, ad cujus receptionem præparat, vel disponit subjectum: sed gratia sanctificans remissiva peccatorum, ad quam Contritio disponit, neque necessariò est intensissima, neque certum exigit intensionis modum, aut gradum, infra quem non esset sufficiens ad delendum peccatum: igitur etiam quantumvis modica, & parva sit Contritio, sufficiens erit ad efficiendam peccati remissionem.

Denique, quòd dolor Contritionis non debet esse intensissimus, aut intensivè maximus, nec habere certum intensionis gradum, apparet, & suadetur exemplis; quia Contritio vera fuit in Davide de peccatis adulterii, homicidii, & inanis in remuneratione populi gloriæ: ea Contritio non erat intensivè maxima; nam intensiorem in Absalonis filii morte dolorem ostendit. 2. Reg. 9. Vera fuit in S. Paula Contritio, erat enim sanctissima mulier, & pœnitens: atqui Contritionis in ea dolor non erat intensissimus: experiebatur enim intensiorem in morte filiorum; Hieronymus enim ait in ejus vita, sic eam affici solitam in obitu filiorum, ut ea semper de vita periclitaretur; at ejusmodi dolorem numquam sensit ob suas in Deum offensas.

Ratio est, quia quod est intensissimum, non est in uno intensius, quàm in altero: sed in uno pœnitente dolor est intensior, quàm in altero, ut in Davide, Magdalena, & Petro. Non certus intensionis gradus, aut modus exigitur; quia Deus in Scriptura contritis absolutè promittit veniam, nulla facta limitatione gradus intensionis tristitiæ, seu doloris. Zachariæ 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Traditio quoque nusquam assignat certum Contritioni gradum, aut modum intensionis: ergo nullus est omninò determinatus infra quem non sufficiat Contritio, si fortè motivum, & objectum habeat.

Ratio est, quia si certus intensionis gradus, aut modus in Contritione requiratur, pœnitens habebit justam doloris mensuram casu fortuito, non ex electione, quod est absurdum.

Huic autem veritati non refragatur Doctor, ut contendit Hiquæus in Commentario ad dist. 14. quæst. 2. num. 97. ubi ipse oppositam sententiam tuetur: Si enim alicubi Doctor assereret necessariò requiri aliquam intensionem in actu

actu Contritionis, maximè dist.27.n.19. ubi loquens de habitu infuso, & actu supernaturali, videtur eum distinguere ab actu naturali per ulteriorem intensionem: *De tertio dico*, inquit, *sicut dictum est dist. 17. primi libri, quòd ille habitus charitatis, quantùm ad substantiam actus dat aliquam intensionem ulteriorem, quam eadem potentia, & ex æquali conatu dare non potest auctui suo.* At revera contrarium ex illo non evincitur. Nam

Doctor Subtilis eadem dist. num.16.
„ sic discurrit: De primo dico, quòd
„ illud, *Super omnia*, potest intelligi
„ extensivè, putà plus diligat Deum,
„ quàm omnia alia, ut citiùs vellet
„ omnia alia non esse, quàm Deum
„ non esse: & intensivè, putà ex majori
„ affectu vult Deo bene esse, quàm alicui alteri. De primo membro conce-
„ ditur communiter, quòd nihil aliud
„ à Deo, nec omnia simul sunt æquè
„ appretianda, sicut Deus. De secundo
„ ponitur una distinctio, quòd amor
„ excedit amorem, vel quia est fervencior, sive tenerior, vel quia fortior,
„ sive firmior, & dicuntur illi amores
„ sese excedere, sicut mater dicitur teneriùs, & ardentius diligere filium,
„ pater verò fortiùs, & firmiùs, quia
„ majori periculo se exponeret pro
„ amore filii. Hoc modo dicitur, quòd
„ dilectio Dei debet esse super omnia
„ quantùm ad firmitatem, ne scilicet
„ aliquid aliud possit ab hoc evellere:
„ sed non oportet, quòd sit super omnia, quantùm ad fervorem, & teneritudinem, & dulcedinem, quia aliquando invenit se quis ferventiùs
„ diligere Creaturam, quàm alius
„ Deum.
„ *Verùm cùm hæc distinctio ei non placeat contra eam arguit hoc modo*:
„ Quia solùm hoc magis diligitur,
„ quod firmiùs diligitur: hęc enim magis diligo, cui minùs volo malum
„ accidere, & pro cujus bono salvando magis me expono ex amore, quia
„ exponere sequitur amorem, & hoc
„ loquendo de amore, qui est actus voluntatis, non de illo, qui est passio
„ appetitus sensitivi. Etsi igitur aliqui
„ dicantur diligere ferventiùs, vel teneriùs, qui tamen firmiùs non diligunt, hoc non est ex aliquo excessu
„ amoris intellectivi in eis, sed fortè
„ alicujus passionis amoris sensitivi,
„ sicuti aliqui, qui dicuntur devoti,
„ sentiunt aliquam majorem dulcedinem, quàm alii multo solidiores in
„ amore Dei, qui centuplum promptiùs sustinerent martyrium: nec
„ dulcedo est actus voluntatis elicitus,
„ sed passio quædam actui retributa,
„ qua Deus allicit, & nutrit parvulos,
„ ne deficiant in via.

Inde concludit Doctor: Dico igitur, quòd illud (super omnia) debet intelligi utroque modo (scilicet extensivè, & intensivè.) Sicut enim teneor diligere Deum super omnia alia extensivè, ita etiam majori affectu, quàm aliquod aliud. Dubitas an majori affectu ex parte subjecti, id est, secundùm gradus intensivos, an verò majori ex parte objecti, id est, secundùm essentiam? Et dico (prosequitur Scotus) majori simpliciter, quia scilicet magis repugnat effectui posito, quia faciliùs posset inclinari ad oppositum dilectionis cujuscumque alterius, quàm Dei.

Ille igitur diligit Deum super omnia intensivè juxta mentem Doctoris; qui faciliùs posset inclinari ad oppositam dilectionis cujuscumque alterius, quàm Dei: ergo non requiritur major affectus ex parte objecti, id est, secundum essentiam.

Confirmatur hęc nostra explicatio ex scolio præfixo num. 16. jamjam citato: Ait, *inquit*, Scotus, Deum esse diligendum super omnia intensivè, & extensivè, & ideo tribuitur ei, quòd velit nos teneri ad amorem Dei intensiorem omni alio. Et Valentia 2.2.dist.3. quæst.4. par.1.

par. 1. dicit neminem præter Scotum hoc tenere. Sed Scotus hoc non tenet, & alii multi tenent..... Scotus verò tantùm ait, Deum super omnia amandum esse extensivè, & intensivè: sicut explicantur hæc ab aliis; id est, tenerius, & firmiùs Deum plus cæteris amandum, quia intensivè illis duobus modis pro uno, & eodem reputat, sed non dicit majori amore graduali eum esse amandum, sed solùm majori affectu, ad quem sufficit majoritas appretiativa, seu affectus magis exclusivus oppositi. Huc usque Scholium.

Ex quibus inferre licet, Doctorem præfato num.19. per intensionem ulteriorem, quam dicit habitum charitatis conferre actui supernaturali, non intelligere intensionem ex parte subjecti sive gradualem, sed intensionem ex parte objecti, sive essentialem. *Quantùm*, inquit, *ad substantiam actus* (idest rationem ejus genericam, quæ desumitur ex objecto, & modo tendendi naturali lumine noto) dat aliquam intensionem ulteriorem, idest, commensurationem cum objecto, per quam constituitur actus in ratione specificæ supernaturali.

Quam utique interpretationem optimè confirmat Bosco n.246. & sequentibus ubi ait: Hujus assertionis ratio alia congruentior subesse non potest, quàm quia non videtur hominibus præscribenda obligatio, quia hujusmodi fundamentum appareat, & colligi possit, vel ex Scriptura, vel ex Conciliis, vel ex SS. Patribus: sed ex neutro illorum capitum colligitur illa necessitas intensionis in actu Contritionis, ut apparebit ex solutione objectorum, & fundamentorum sententiæ adversæ.

Objicies itaque primò cùm Hiquæo num.97. varios Scripturæ sacræ textus, quibus insinuari videtur, non quemlibet dolorem sufficere ad veram Pœnitentiam, sed summum, & maximè intensum esse necessarium; quod apertum fit ex illo Joelis 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, &c.* Similiter Deut. 4. *Si quæsieris Dominum Deum tuum, invenies illum, si tamen quæsieris ex toto corde, & ex tota tribulatione animæ tuæ.* Et Deut.30. *Si ductus pœnitudine cordis reversus fueris ad Dominum in toto corde tuo, & tota anima tua; miserebitur tui.* 3. Reg. 8. *Si peccaverint tibi, & reversi fuerint ad te in universo corde suo, & tota anima sua, propitiaberis populo tuo.* 2. Paralipp. 30. *Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt eum.* Hieremiæ 29. *Quæretis, & invenietis me, cùm quæsieritis me in toto corde vestro.*

Respondeo his, & similibus Scripturæ locis, colligi quidem, quòd ad peccatoris justificationem, necessariò requiratur aversio à peccato, & conversio ad Deum; itaut necessum sit, quòd reverà homo omnem suum affectum peccandi exuat, & ex toto corde avertatur à creaturis, quæ ipsi erant in peccati occasionem, & ad Deum convertatur; non autem necessum est, quòd id fiat ex summo affectu, & animi Contritione: unde ex ejusmodi locis colligitur, quòd conversio ad Deum ex toto corde includat quidem revocationem cordis ab omni amore opposito dilectioni Dei, & involvat detestationem omnium peccatorum propter Deum cum proposito non peccandi de cætero, & talis conversio fit toto corde, licèt per actum remissum id fiat; fit enim integro corde, nulla cordis parte remanente in affectu peccati; adeo quòd diligere Deum toto corde, nihil aliud sit, quàm diligere eum plus amoribus finitis, tunc enim integrum cor damus, quando nihil præ illo diligimus, pœnitere autem tota animæ tribulatione, est displicere de peccatis, & de nullo complacere.

Objicies secundò varias SS. Patrum au-

authoritates, qui ad veram Contritionem, & Pœnitentiam, videntur summum animi dolorem exigere, maximè pro gravioribus peccatis. Sic S.Cyprianus tract. de lapsis, ubi inter cętera ait: *Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus. Alto vulneri diligens, & longa medicina non desit; Pœnitentia crimine minor non sit .... orare oportet impensius, & rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes, ac fletibus ducere, tempus omne lacrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adhærere cineri, in cilicio, & sordibus volutari, &c.* Similiter S.Ambrosius exhortatione ad virginem lapsam cap.8.ubi ait: *Sed quanta putas, & qualis necessaria Pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut certè excedat? Vide ergo si simplex hoc peccatum adulterii est, an duplex sit per illam necem, quæ facta sit in occulto, & secundùm conscientiæ molem adhibenda est Pœnitentiæ magnitudo.* Et infrà: *Cor verò sit liquescens sicut cera, jejuniis inquietans seipsum, &c.* Ac post pauca subjungit: *Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem. Fortiùs est dolendum, quia peccatum est fortius.* Idem S.Augustinus epist.54.ad Macedonium, & refertur dist.3.de Pœnitentia, cap.33. ubi inducit peccatorem sic loquentem: *Aut date mihi eumdem iterum pœnitendi locum, aut desperatum me permittite, ut faciam quidquid libuerit .... Aut si me ab hac nequitia revocatis, dicite, utrum mihi aliquid prosit ad vitam futuram, si in ista vita illecebrosissimæ voluptatis blandimenta contempsero, si libidinum incitamenta frænavero, si ad castigandum corpus meum, multa mihi etiam licita, & concessa subtraxero, si me pœnitendo vehementiùs, quàm priùs excruciavero, si vehementiùs ingemuero, si flevero uberiùs, si vixero meliùs, si pauperes sustentavero largiùs, si charitate, quæ operit multitudinem peccatorum, flagravero ardentiùs. Quis nostrum ita desipit, ut huic homini dicat, Nil tibi ista proderunt impofterum; vade, saltem hujus vitæ suavitate perfruere? Avertat Deus tam immanem sacrilegii dementiam.*

Respondeo, his, & aliis similibus Patrũ oraculis, suaderi quidem quòd in agenda pœnitentia peccator consultò adhibeat omnem conatum, & affectum, non solùm, ut pro viribus satisfaciat tam pro culpa, quam pro pœna temporali, quæ remissa culpa remanet solvenda, vel in hoc sæculo, vel in Purgatorio, sed etiam ut sit securior, ne fortè dum minùs contendit Deo satisfacere, sufficientem satisfactionem non impendat, maximè cùm certissimum sit, quòd ad deletionem pęnæ correspondentis majori culpæ, major requiratur satisfactio, tam interna per dolorem, quàm externa per opera bona, & pœnalia. Cùm enim pro peccatis satisfacere possimus, non solùm per pœnas arbitrio, & judicio Sacerdotis pro mensura debiti impositas, sed etiam per eas, quæ sponte à nobis suscipiuntur; ideo prudenti consilio monent SS. Patres, ut juxta gravitatem criminum, graviores pœnas pro eis explandis assumant.

Simili modo fit satis Concilio Tridentino sess.14. cap.4.ubi ait: *Alius est præterea Baptismi, & alius Pœnitentiæ fructus; per Baptismum enim Christum induentes nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen novitatem, & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus, ut meritò Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à SS. Patribus dictus fuerit.* Ubi Concilium loquitur non de remissione culpæ, sed totius pœnæ, quæ gratis quidem dimittitur per Baptismum; sed in Pœnitentia tantùm relaxatur per ingentes gemitus, & labores: Unde sess.6. cap.14. discrimen pariter assignans inter Pœnitea-

tentiam, & Baptiſmum, dicit: In Pœnitentia non ſolùm requiri ceſſationem à peccatis,& eorum deteſtationem,aut cor contritum, & humiliatum: *Verùm etiam eorumdem ſacramentalem Confeſſionem, ſaltem in voto, & ſuo tempore faciendam, & Sacerdotalem Abſolutionem, itemque ſatisfactionem per jejunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto unà cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali, quæ,ut ſacræ litteræ docent, non tota ſemper,ut in Baptiſmo fit,dimittitur illis*. Igitur nec SS. Patres, nec Concilium exigunt ad perfectam Contritionem dolorem intenſum, & ſummum pœnitentis conatum pro obtinenda remiſſione culpæ, ſed dumtaxat pro conſequenda relaxatione totius pœnæ, quæ remiſſa culpa ordinariè ſupereſt luenda.

Objicies tertiò: Deus non confert ſuam gratiam, niſi facienti, quod in ſe eſt:ſed promittit ſuam gratiam habenti Contritionem: igitur ut quis ſit verè contritus, debet omnem ſuum conatum, & affectum adhibere.

Reſpondeo, majorem non eſſe ſic intelligendam,quòd ut quis gratiam conſequatur, omnem ſuum conatum ad id debeat impendere; vix enim eſt inter mortales aliquis,qui ita perfectè operetur, & exequatur, quæ ſibi præcepta ſunt, quin adhuc præſtantiori modo poſſet id exequi,ſi omnem omnino conatum ad id intenderet: ſed dumtaxat hoc ſenſu eſt accipienda, quòd ut quis gratiam ſanctificantem per pœnitentiam à Deo obtineat, debeat ex parte ſua omnia adhibere, quæ ad hujus beneficii præparationem neceſſaria ſunt.

Vel dico, quòd ipſe debeat facere totum, quod in ſe eſt,diligendo Deum magis appretiativè, quàm creaturas, quamvis non eum intenſiùs diligat.

Urgebis: Amor ille,aut dolor appretiativus enervat ſollicitudinem peccatorum, Contritionem attenuat: igitur eſt improbandus.

Nego antecedens: nam peccatores ſolliciti eſſe debent, non ſolùm de remiſſione peccatorum quoad culpam, ſed etiam quoad pœnam; unde cùm dolor appretiativus tantùm conferat ad remiſſionem peccatorum quoad culpam, pœnitentes, qui ejuſmodi remiſſionem obtinuit, debet adhuc ſatagere, ut per dolorem intenſum, & opera pœnalia poſſit pariter conſequi relaxationem pœnæ peccatis debitæ.

Objicies quartò. Ex Catechiſmo Romano num. 36. *Contritio debet non ſolùm eſſe maxima, ſed vehementiſſima*: at vehementiſſima Contritio eſt intenſiſſima; ſiquidem vehementia doloris eſt ejuſmodi intenſio; igitur, &c.

Nego minorem: Ibi quippe per *vehementiſſimam Contritionem*, nil aliud intelligit Catechiſmus, quàm efficacem, & actualem, non autem inefficacem, & ignavam; unde ſtatim ſubdit: *Omnemque ignaviam, & ſocordiam excludat*; etenim in Deuteronomio ſcriptum eſt: *Cùm quæſieris Dominum Deum tuum, invenies eum,ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ*. Et apud Hieremiam cap.29. *Quæretis me, & invenietis, cùm quæſieritis me in toto corde veſtro, & inveniar à vobis*, ait Dominus. Quamquam ſi id minùs conſequi nobis liceat, ut perfecta ſit; vera tamen & efficax Contritio eſſe poteſt; ſæpè enim uſu venit, ut quæ ſenſibus ſubjecta ſunt, magis quàm ſpiritualia nos afficiant. Quare nonnulli interdum majorem ex filiorum obitu, quàm ex peccati turpitudine doloris ſenſum capiunt. Idem etiam judicium faciendum eſt, ſi lacrymæ doloris acerbitatem non conſequantur; quæ tamen in pœnitentia ſummoperè optandæ, & commendandæ ſunt. Unde etiam ad marginem habet hanc notam: *Contritio etſi non tanta, vera tamen eſt*.

Ex his ſequitur veritas SECUNDÆ PARTIS,

ris, nempe quòd *Contritio debeat esse dolorum maximus appretiativè, vel æstimativè*; siquidem ex laudatis Scripturæ oraculis constat, Deum præcipere peccatori, ut convertatur ad se ex toto corde, sicut & jubet ut ea conversio fiat in fletu, & planctu: porrò jubet eam solùm fieri secundùm affectum; quia flere, plangere, jejunare, &c. non est unicuique liberum semper, & possibile, vel propter naturalem indolentiam, vel propter ægritudinem. *Insuper* jubemur eo modo toto corde conteri, sicut & Deum diligere: nam, inquit Catechismus Tridentinus nu.37. *Uti Deus summum bonum est inter omnia, quæ diligenda sunt; ita etiam peccatum summum est malum inter omnia, quæ odisse debent homines; unde sequitur, ut quam ob causam Deum summè diligendum esse confitemur, ob eamdem rursus peccati summum odium nos capiat necesse est*: atqui tenemur tantùm habere maximam Dei dilectionem appretiativè, vel æstimativè, Deum omnibus in amore præferentes, malentesque quidvis aliud omittere, quàm Deum, aut amicitiam Dei, licèt ejus amorem intensissimum non habeamus: ergo tenemur tantùm odisse peccatum super omnia mala, licèt odium, & dolorem summè intensum non habeamus.

Hinc prosequitur Catechismus, *Omnibus verò rebus Dei amorem anteponendum esse; itaut nec vitæ quidem conservandæ causa peccare liceat, apertè nos docent illa Domini verba*, Matth.10. *Qui amat Patrem, aut Matrem plusquam me, & filium, aut filiam super me, non est me dignus .... Et qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Et quemadmodum (Sancto Bernardo teste) nullus charitati finis, & modus præscribitur: quia modus diligendi Deum est ipsum diligere sine modo; ita peccati detestationi nullus modus definiatur.*

Ratio est, quia dolor ille maximus est appretiativè, quo detestamur aliquid, ut maximum omnium malorum, & super omnia detestandum; & amor ille maximus est appretiativè, quo diligimus aliquid, ut maximum omnium bonorum, super omnia diligendum: atque dolor in Contritione de peccato à nobis commisso debet esse ejusmodi; nullum enim malum peccato mortali majus, aut deterius, cujus detestationem debemus pluris æstimare, quàm assecutionem cujusque boni, vel evitationem omnis alterius mali; quia malum est; quod nos avertit ab ultimo fine.

Dices primò: Omnis dolor appretiativè maximus, est etiam maximus intensivè; quia quò pluris æstimamus rem amissam, eò majori conatu de illius amissione dolemus: dolor enim de re amissa, oritur ex æstimatione, & amore bonitatis ejus: atqui Contritio non est dolor intensivè maximus; ergo nec appretiativè.

Nego majorem: Etsi enim ut plurimùm intensiva magnitudo doloris oriatur ex ejus appretiativa magnitudine; tamen id absolutè necessarium non est: quia magnitudo intensiva doloris oritur ex parte subjecti, & ex conatu, quo dolor intenditur ad alicujus mali detestationem: appretiativa oritur ex parte objecti, quod super omnia doloris objecta odio habetur: sæpiùs autem accidit, ut de re aliqua magis intensivè doleamus, de qua minùs appretiativè dolemus, & è contra: nam & ipsi sæpe Sancti magis intra se dolent de amissione liberorum, quàm de reatu peccatorum: ut Jacob, qui nolebat admittere consolationem super amissionem Josephi; sed illi non habent majorem appretiativè dolorem de liberorum amissione, quàm de suis peccatis: mallent enim amisisse liberos, quàm Deum offendisse mortaliter. Et in ipsis rebus corporeis magis sæpè dolemus de eo, quod

quod minùs æstimamus: acrior enim est dentium dolor, aut ustio digiti, & intensior, quàm lenta febris, aut pestifera: sed ex ea febri dolor est appretiativè major. Patet etiam in amore; quia Pater senex sæpè filium natu minorem intensiùs, & teneriùs amat, quàm Primogenitum, at hunc magis appretiativè; quia majora primogenito vult, facitque bona.

Dices secundò; Causa innotescit per effectum; sed in Contritione non est tantus doloris effectus, ac aliorum dolorum; nam lacrymæ sunt doloris effectus, & testes: at per Contritionem non effunduntur tot lacrymæ, ac in aliis, plerisque doloribus, putà ex amissione filiorum, aut opum, ex dedecore, vulnere, & similibus; ergo dolor Contritionis non est appretiativè maximus.

Distinguo majorem: Per effectum proximum, & immediatum, concedo: remotum, & mediatum, quales sunt lacrymæ respectu doloris animæ, nego: corporales enim mutationes immediatè sequuntur ex passionibus sensitivæ partis, & ejus affectionibus. Hinc ex dolore sensibili, seu sensibili objecto nocivo, citiùs effluunt lacrymæ, quàm è dolore spiritali Contritionis. Optandæ sunt equidem in Contritis lacrymæ: nam ex S. Augustino: *Non sunt in te Christianę charitatis viscera, si luges corpus, a quo recessit anima, nec luges animam, à qua recessit Deus*. Et sancti Pœnitentes lacrymis veniam impetrarunt à Deo; sine lacrymis tamen potest esse vera Contritio: quia lacrymæ non sunt in nostra potestate: quare debet esse perfecta; quia perfectio doloris animi sumitur ex electione: sed electionis in dolore perfectio sumitur ex eo, quòd doleamus de re maximè dolenda, detestemurque malum super omnia detestabile, putà peccatum,

QUÆSTIO TERTIA.

Quomodo Contritio detestari debeat peccata?

NOtandum primo, Theologos invicem convenire, quòd Contritio detestari debeat omnia prorsus peccata ita quòd si pœnitens haberet complacentiam in aliquo peccato, ejus dolor, & contritio omnino foret inutilis: quoniam, ut ait S. Jacobus, *Qui peccat in uno, factus est omnium reus*; cùm enim Contritio sit ultima dispositio ad gratiam sanctificantem, quæ obtineri non potest sine conversione perfecta hominis ad Deum, & aversione ab omnibus quæ à Deo removent; idcirco necessum est, quòd, quemadmodum per quodlibet peccatum mortale homo avertitur à Deo; ita per Contritionem ab omnibus peccatis revocet animum, ac subinde quòd illa detestetur. Idipsum apertè docet Scriptura sacra variis locis, maximè apud Ezechielem cap. 18. v. 21. *Si impius*, inquit, *egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea.... vita vivet, & non morietur*. Et v. 28. *Considerans enim, & avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, & non morietur*. Item v. 30. *Convertimini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas*. Hinc Innocentius II. in Concilio Romano cap. 22. & refertur de Pœnit. *dist. 5. cap. 8. Fratres*, inquit, *nostros Episcopos, & Presbyteros admonemus, ne falsis Pœnitentiis Laicorum animas decipi, & ad infernum pertrahi patiantur, falsam autem Pœnitentiam esse constat, cùm spretis pluribus, de uno solo Pœnitentia agitur, aut cùm sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio*. Item S. Augustinus (vel quicunque est Author lib.) de vera, & falsa Pœnit. cap. 9. & habetur de Pœnit. *dist. 3. cap. 42. Sunt plures*;

res, quos pœnitet peccasse, sed non omnino; reservantes sibi quædam, in quibus delectantur, non animadvertentes Dominum, simul surdum, & mutum à dæmonio liberasse: per hoc docens nos nunquam nisi de omnibus sanari. Si enim vellet ex parte peccata reservari, habens septem dæmonia, manente uno proficere potuerat sex expulsis. Expulit autem septem, ut omnia crimina simul ejicienda doceret. Legionem autem ab alio ejiciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum possideret, ostendens, quòd etsi peccata sint mille, oporteret de omnibus pœnitere. Suadet etiam ratio: *Tum*, quia quando quis detestatur unum peccatum ex amore Dei super omnia; id est, quatenus est offensa bonitatis divinæ à se super omnia amatæ, fieri non potest, ut similis offensa propter eamdem rationem ipsi non displiceat, in quocunque objecto ipsa reperiatur, sive formaliter, & expressè, si offensa explicitè proponatur, sive implicitè, & virtualiter, si specialiter non occurrat: *Tum*, quia eo modo Contritio tendit in peccata detestanda, quomodo fides in objecta credenda: sed hæc non potest tendere in unum objectum negando aliud: igitur neque illa peccatum aliquod detestari, si pœnitens in aliis complaceat: quia est idem omnino motivum in omnibus: & sicut non potes servare fidem si neges unum articulum: ita nec habere perfectam Contritionem, si in aliquo peccato complaceas. Verùm difficultas est, qualiter hæc detestatio fieri debeat, utrum videlicet necessum sit ad perfectam Contritionem quòd quis in speciali doleat de singulis peccatis sigillatim; an verò sufficiat ea generatim detestari.

Notandum secundò, Doctores pariter invicem consentire, quòd si occasio urgeat, & desit tempus, aut opportunitas recogitandi singula peccata mortalia, ac immineat evidens mortis periculum, sufficit ad perfectam Contritionem, quod detestetur peccata omnia universim, & confusè cogitata: dolor autem de peccatis in confuso, nihil aliud est, quàm dolor ille, quo peccator afficitur, propterea quòd noverit Deum offendisse, sine ullo prævio ac præmisso conscientiæ examine, huncque aut similem efformat actum, Pœnitet me Deum offendisse propter summam illius bonitatem, & gloriam, quomodocunque istud fecerim, & habeo firmum propositum non peccandi de cætero, ac ejusmodi peccata confitendi, si opportunitas adsit. Quod verò iste dolor sufficiat in ea angustia, apparet; aliàs homo ille non haberet medium sufficiens ad salutem, nec verum esset, quòd Deus toties in divinis Scripturis inculcat, scilicet quòd in quacunque hora ingemuerit peccator, vita vivet. Difficultas autem est utrum, cùm tempus, & opportunitas adsunt, adestque Sacerdotis præsentia, cui confiteri possit teneatur homo singula peccata tam quoad species, quàm quoad numerum distinctè in memoriam revocare, atque ita de eis dolere. Circa quod duplex est capitalis Authorum sententia: *Prima* quidem Alensis *part.4.quæst.17. memb.3.art.2.* quem plurimi Recentiores sequuntur, affirmantes ad perfectam Contritionem necessarium esse, quòd pœnitens de singulis peccatis doleat sigillatim. *Secunda* vero sententia est Doctoris subtilis *dist.15. quæst.1. num.9.* contendentis, ad veram Pœnitentiam non esse necesse, quòd de singulis peccatis sigillatim fiat Contritio, & Satisfactio, sed ad id sufficere, quòd ea fiant generatim, & confusè de omnibus omnino peccatis.

Notandum tertiò, quòd habere dolorem seu detestationem de singulis peccatis, contingere possit ac fieri duobus modis: *Primò* quidem, ita quod cuilibet peccato secundum numerum, vel speciem correspondeat singularis dolor ac detestatio, sicque tot sint detestationis

nis actus, quot occurrunt memoriæ peccata commissa: *Secundò modò* potest intelligi, nempe quod præmisso conscientiæ examine, & peccatis, quantùm pœnitenti libuit, omnibus in memoriam revocatis, unico actu de eis doleat, eaque detestetur generatim. Quæritur autem, utrum pœnitens sive extra sacramentum Pœnitentiæ, sive in illius susceptione, debeat sigillatim, & per distinctos actus singula peccata in memoriam revocata detestari, & utrum magis dolere debeat de gravioribus, & minùs de levioribus peccatis.

CONCLUSIO PRIMA.

AD Contritionem perfectam non est necesse, quòd peccator de singulis peccatis sigillatim doleat, ut ea detestetur. Hæc est Doctoris loco suprà laudato, ubi cùm dixisset, non necessario desiderari ad perfectam satisfactionem quod singularis fiat, tam secundùm speciem, quàm secundùm numerum; „ *subdit*. Quod secundùm *speciem*, „ patet, quia Contritio potest correspondere huic, & illi: & illa est eadem secundum speciem, maximè si objecta sunt eadem secundùm speciem. Quod secundùm *numerum*, „ patet, quia Contritio de pluribus simul in generali, potest una correspondere pluribus illis: sed tunc oportet ad hoc, quòd Satisfactio totalis, non diminuta, quod aliquid ejus sufficiat pro uno peccato, & aliquid pro alio, aliquid, inquam, & aliquid, non de partibus integralibus in actu; sed de gradibus intensionis, ita scilicet quod sit in tanto gradu intensionis, quod in longè minori sufficeret pro uno, & in gradu quem supperaddit ultra, sufficeret pro alio. Possunt etiam plures satisfactiones, vel partiales correspondere uni peccato. Totales quidem, „ quia non est peccatum, quod non possit remitti per solam Contritionem, & tunc illa sola est totalis satisfactio. Potest etiam idem remitti „ per Contritionem remissam, & alias „ pœnas supplentes imperfectionem Contritionis: Contritio autem intensa ex una parte, & ipsamet remissa „ cum aliis pœnis ex alia parte, differunt etiam specie, licèt sint æquivalentes in acceptatione divina. Breviter ergo, non correspondet cuicunque peccato propria Satisfactio, „ quæ scilicet nulli alii correspondeat; „ nec aliqua alia isti correspondet, sed cuilibet correspondet satisfactio pro „ tunc propria, licèt alia posset esse „ propria. Intelligo pro tunc propria, „ vel ut in se distincta, vel ut aliquid „ virtualiter inclusum in Satisfactione. *Hæc Doctor*, quibus verbis apertè nostram assertionem explicat.

Probatur autem: Primo quidem ex Catechismo Tridentino de Pænitentia *num.29.* ubi ait: *Maximè hortandi, & monendi sunt fideles, ut ad singula mortalia crimina proprium Contritionis dolorem adhibere studeant: ita enim Ezechias Contritionem describit, cùm ait*: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. *Etenim recogitare omnes annos, est sigillatim peccata excutere, ut ea ex animo doleamus. Sed apud Ezechielem quoque scriptum legimus*. Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, vita vivet. *Atque in hanc sententiam; Augustinus inquit: Consideret peccator qualitatem criminis in loco, in tempore, in varietate, in persona*. Ne tamen aliquis crederet, hæc sic dicta esse, quasi forent necessaria ad remissionem peccatorum, extemplo subjungitur: *Neque tamen hac in re desperent fideles de summa Dei bonitate, & clementia: is enim, cùm nostræ salutis cupidissimus sit, nullam moram ad tribuendam veniam interponit sed peccatorem paterna charitate complectitur, simul atque ille se collegerit, & universa peccata sua detestatus, quæ deinde alio tempore, si facultas erit, singu-*

gula in memoriam reducere, ac detestari in animo habeat, ad Dominum se converterit: ita enim nos per Prophetam jubet sperare, cùm inquit: Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua. Hactenus Catechismus.

Probatur etiam ratione: *Tum*, quia nihil est asserendum in re maximi momenti spectantis ad hominum salutem, quin fundamentum aliquod habeat aut in Scriptura sacra; aut in Conciliis, aut in SS. Patribus: at nihil eorum suadet necessarium esse ad perfectam Contritionem, quod quis singula peccata per se, & regulariter in memoriam revocet, ac de ipsis doleat: igitur, &c.

Deinde, perfecta Contritio, & sufficiens ad remissionem peccatorum, fieri potest in instanti: sed in instanti non potest aliquis recogitare, singula peccata, ac de eis dolere: igitur non est necessaria ejusmodi Contritio singularis de singulis peccatis. Minor constat. Major probatur: *Tum*, quia ad veram, & perfectam Contritionem non requiritur temporis diuturnitas, ut diximus, in priori quæstione: *Tum*, quia pessimi peccatores brevi temporis compendio possunt de peccatis suis dolere, & eorum veniam, ac indulgentiam assequi, ut constat exemplo latronis cum Christo D. crucifixi: Unde præclarè Cœlestinus summus Pontifex epist.2. ad Episcopos Galliæ cap.2. scribit: *Desperet de clementia Dei, qui eum ad subveniendum morienti sufficere, vel in momento posse non credit: Perdidisset latro præmium in cruce ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ Pœnitentia non juvisset, cùm esset in pena penituit, & per unius professionis sermonem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit: Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum, mente potius est æstimanda, quàm tempore, Propheta hoc taliter asserente: Cùm ingemueris, tunc salvus eris.* Nec obstat quod loquatur dumtaxat de homine in extremis constituto: nam si Contritio eo in casu sufficiens sit ad salutem, licèt instantanea, nec supponens omnium peccatorum recordationem, & detestationem singularem: quidni pari ratione sufficiens erit quoties peccator propter Deum offensum peccata sua generatim detestabitur?

Denique, penitens, dum recogitat aliquod peccatum sigillatim, & de eo perfectam Contritionem efformat: vel reconciliatur Deo antequam alia peccata sigillatim in memoriam revocet, & de eis doleat, vel non; si reconcilietur: igitur cætera peccata ei dimittuntur: fieri enim non potest saltem de via ordinaria, ut homo simul sit Dei amicus, & inimicus: si non reconcilietur, igitur inutilis est præcedens Contritio, utpote quæ suo frustretur effectu: quod utique dici non potest, maximè cùm Contritio ex se sit ultima dispositio ad gratiam sanctificantem, per quam efficimur Dei amici, & constituimur divinæ cousortes naturæ: igitur ad veram, & perfectam Contritionem non est necesse, quod fiat de singulis peccatis sigillatim.

Neque huic assertioni repugnat Angelicus Doctor, quanquam enim 2. *p. quæst.*114. *art.*5. & 3. *part. quæst.*87. *art.*1. videatur exigere ad perfectam Contritionem, quod pœnitens revocet in memoriam singula peccata, saltem subsequenter; propter obligationem ea confitendi, quantumvis per Contritionem prius fuerint remissa, attamen non negat, Contritionem generatim formatam de peccatis sufficere ad veram peccati remissionem: nam *qu.*28. de veritate *art.*5. *ad* 4. ait: *Omnia peccata conveniunt in aversione à Deo, ratione cujus gratiam impediunt: unde ad justificationem non requiritur, quòd in ipso justificationis momento peccata singula cogitentur: sufficit, quòd peccator cogitet, se per culpam suam esse aversum à Deo: recogitatio autem singularis debet præcedere, aut saltem subsequi justificationem.*

Non

Non etiam huic assertioni contradicit Seraphicus Doctor: nam *dist.16.p.2. art.2.qu.1.* hanc eamdem agitans quæstionem, *ait*: Dicendum, quod pœnitere de aliquo est dupliciter, scilicet in generali, & speciali. In generali, quando homo dolet in generali de omni offensa Dei, quam fecit. In speciali, quando dolet de hac, vel illa. Dico ergo, quod de peccatis commissis per ignorantiam debet pœnitere in generali, & dicere cum Propheta: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas, &c.* In speciali vero non tenetur pœnitere, sed tenetur facere, quod in se est, ut sciat, & peccata recognoscat. Committuntur enim peccata per ignorantiam juris; & tunc cognito jure cognoscit se peccasse, ut putà qui fornicatus est, ignorans illud esse peccatum. Committuntur etiam per ignorantiam facti, diligentia debita non adhibita, & tunc cognoscuntur Domino revelante: unde tenetur orare, ut Dominus parcat ei, vel revelet. *Hæc Seraphicus Doctor*, ubi licèt loquatur tantùm de peccatis non cognitis, tamen sufficienter significat se nostræ assertioni non refragari.

Objicies primò varios Scripturæ textus, quibus suadetur recogitatio de singulis peccatis tanquam necessaria ad veniam obtinendam: Sic Psal.76. *Meditatus sum nocte cum corde meo, exercitabar, & scopebam spiritum meum*: Isaiæ 38. Ezechias Rex de Contritione sermonem faciens ait: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Ezechielis 8. *Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, ipse animam suam vivificabit; considerans enim, & avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, vivet*. Sed hæc consideratio nihil aliud est, quàm revocatio singulorum peccatorum in memoriam: igitur, &c.

Respondeo cum Catechismo Tridentino suprà; his, & similibus Scripturæ oraculis significari utile quidem, ac saluberrimum esse singula peccata in memoriam revocare, quantùm ad remissionem totius pœnæ peccatis debitæ; quò enim magis peccator dolet de peccatis propter læsam summam Dei bonitatem; eo etiam dignior fit, cui ejusmodi peccata dimittantur, non solùm quoad culpam, sed etiam quoad pœnam.

Objicies secundò: Contritio est motus conversionis hominis ad Deum oppositus ipsius aversioni, quæ facta fuit per peccatum: sed per quodlibet mortale peccatum homo fuit aversus a Deo; igitur etiam per singularem Contritionē.

Respondeo, quòd si argumentum hoc valeret, consequens esset, fieri non posse peccati remissionem absque eo quòd tot fierent actus Contritionis, quot admissa fuerunt peccata; sicque peccator plurium criminum reus, instante, & urgente mortis periculo, non posset de suis peccatis conteri: quod utique negant omnes: igitur ex ejusmodi argumento solùm deducitur, quòd Contritio, ut perfecta sit, debeat fieri ex motivo charitatis, quæ est perfecta hominis ad Deum conversio; ac subinde pœnitens per Contritionem sufficienter avertitur ab omnibus peccatis, & ad Deum convertitur.

Objicies tertiò: Pœnitens per Contritionem exercet actum justitiæ, per quem satisfacit Deo pro peccatis: igitur tot debent esse actus Contritionis, quot sunt peccata. *Deinde*, Contritio est animæ medicina, quà sanari debet à peccatorum vulnere: ergo totuplex debet adhiberi, quot sunt peccati vulnera.

Nego utramque consequentiam: Primam quidem, quia per unicam satisfactionem potest peccator in se punire, & vindicare peccata omnia à se commissa; quemadmodum reus plurium homicidiorum dicitur sufficientem pœnam luere, cùm pro eis ex-

piandis damnatur ad mortem.

Ad secundam consequentiam dico, non opus esse ad curationem morbi medicina multiplici, dum una per se sufficientissima est: unicus autem Contritionis actus sufficit ad restituendam animæ sanitatem, & ad diluenda omnia peccata: igitur non opus est varios Contritionis actus adhibere.

CONCLUSIO SECUNDA.

Contritio perfecta detestari debet peccata inæqualia inæqualiter, & magis propria, quàm aliena. Hæc est communis, maximè prima pars, cujus utique ratio est aperta; omnis enim actus conformari debet, ac proportionari objecto per se motivo; sed peccata inæqualia inæqualiter participant objectum motivum detestationis, quod aliud non est, quàm offensa Dei: igitur major debet esse Contritio de peccatis gravioribus, quàm de levioribus.

Patet etiam secunda pars: nempe quòd magis etiam detestari debeat propria peccata, quàm aliena; itaut majori dolore debeat homo affici de peccato mortali, & etiam veniali à se commisso, quàm de peccato mortali commisso ab altero: Patet, inquam, quia peccatum illud est magis detestandum quod magis est cavendum: at magis est cavendum peccatum proprium etiam tantùm veniale quàm mortale alienum. Sicut apertè docet S.Augustinus lib.de mendacio cap.9. ubi ait; *Si quæritur quid horum potius debuit evitare, qui utrumque non potuit: respondebo suum peccatum potiùs, quàm alienum, & levius potius quod suum, quàm gravius quod alienum.* Ex quibus concludere licet, quòd peccatum veniale etiam minimum, ut est mendacium officiosum, magis sit detestandum, quàm maximum peccatum mortale alienum.

Repones: Charitas magis stimulat ad id faciendum, quod magis cedit in gloriam Dei: sed magis cedit in gloriam Dei, quòd caveatur peccatum mortale, quàm veniale, à quocunque fiat: igitur charitas magis inclinat, ut fiat peccatum veniale, quàm quòd permittatur proximus peccare mortaliter.

Distinguo majorem: Charitas ad id magis stimulat, quando utrumque a Deo directè ordinatur, & ipse conducit ad ejus gloriam, concedo; quod tantùm ad eam conducit indirectè, & per accidens, nego; evitatio autem peccati mortalis a proximo committendi per peccatum veniale a me faciendum, non intenditur à Deo: *Tum, quia* peccatum veniale non est medium ordinatum per se ad impediendum peccatum gravius alienum; ac subinde inordinatè ad ejusmodi finem assumeretur; *Tum, quia* Deus vult me magis diligere propriam sanctitatem, tametsi parvam, & modicam, quàm alienam, quantacunque illa sit: unde major Deo ex me accedit gloria, cùm quodlibet peccatum caveo quàm si peccarem leviter, ne proximus graviùs Deum offendat; *Tum, quia* licèt peccatum alienum apprehendatur, ut majus malum Dei; attamen cùm Deus apprehendatur hic, & nunc nolle, quòd ego peccem venialiter ad vitandum grave peccatum proximi, cùmque lex veræ amicitiæ inclinet omnino ad non displicendum amico in his, quæ ipse rationabiliter, & prudenter vult. Inde fit, quòd mihi non liceat levius peccatum admittere, ne proximus gravius committat. *Tum* denique, quia ut S.August.*ibidem* luculenter explicat, *Si hanc peccatis aperimus viam, ut promittamus minora, ne alii majora cōmittant, lato limite, imò nullo limite sed convulsis, & remotis omnibus terminis infinito spatio cuncta intrabunt, atque regnabunt. Quando enim fuerit definitum, peccandum esse homini minùs, ne alius peccet amplius, profectò, & furtis nostris stupra cavebuntur aliena: & si qua impietas visa fuerit; etiam pejor incestis, incesta quoque facienda dicentur à nobis, si eo modo agi potuerint, ut illa impietas non* com-

committatur ab aliis ....Hoc sapere quid est aliud , nisi desipere , vel potius insanire ? A mea quippe iniquitate , non ab aliena, sive in me , sive in aliis perpetrata , mihi est cavenda damnatio .

Vrgebis : Licet Sanctorum exempla sectari : sed aliquando leviora peccata voluerunt admittere , ut graviora vitarent in proximo , ut constat exemplo Loth, qui Genes.19. dicebat Sodomitis; *Habeo duas filias,quæ nec dum cognoverunt virum, educam eas ad vos,& abutimini eis , sicut vobis placuerit;dummodo viris istis nihil mali faciatis*:Igitur,&c.

Respondet ibidem S.Augustinus : *Aliena ille vir justus timendo peccata , quæ nisi consentientes inquinare non possunt , perturbatus non attendit suum : quo voluit subdere filias libidinibus impiorum . Hæc quando in Scripturis sanctis legimus ; non ideo , quia facta credimus , etiam faciendo credamus , ne violemus præcepta , dum passim sectamur exempla . An verò quia juravit David se occisurũ esse Naban,& clementi consideratione non fecit,propterea illum imitandum esse dicemus, ut temerè juremus non esse facturos,quod non esse faciendum postea videamus ? Sed sicut illum*(Loth) *timor impulit, ut prostituere filias vellet , sic istum* (Davidem) *ut temerè juraret , ira turbavit* . Cæterum , non adeò difficile erit, Loth virum justum excusare ab omni peccato , teste S.Augustino suprà , ubi ait : *Nisi fortè pro defensione hujus viri in eas se quispiam coarctet angustias , ut dicat , quoniam accipere , quàm facere præstat injuriam pati : hospites autem illi non erant utique facturi injuriam , sed passuri , maluit vir justus filias suas injuriam pati , quàm hospites suos eo jure , quo filiarum dominus erat , & noverat non eas peccare si id fieret, quia peccantes potius , quibus non consentirent , sine peccato proprio sustinerent . Denique , non seipsæ stuprandas, quamvis pro masculis fæminas pro illis hospitibus obtulerunt, ne reas eas faceret non perpessio libidinis alienæ , sed suæ consensio voluntatis . Nec Pater earum hoc in se fieri permittebat , cum hoc facere conarentur,quibus hospites non prodebat , quamvis minus mali esset, quod in uno, quàm si fieret in duobus . Sed quantum poterat resistebat, ne ipsum quoque illius proprius macularet assensus , quem libidinosus furor etiamsi prævaluisset viribus corporis , tamen non consentientem non maculasset alienus . In filiabus autem non peccantibus , nec ipse peccabat , quia non eas peccare si opprimerentur invitæ , sed peccantes ferre faciebat, tanquam si ab improbis,ut sui servi cæderentur offerret,ne hospites ejus paterentur cædis injuriam.* Huc usque S.Augustinus , excusans factum Loth a peccato, quia solùm fuerit permissio minoris peccati ad impediendum majus peccatũ. Hinc,ut bene notandum est,non suasit simpliciter,& absolutè Sodomitis stuprum suarum filiarum,sed comparativè dicens:*Abutimini eis,sicut vobis placuerit, dũmodo viris istis mali nihil faciatis.*Quasi diceret , si alterutrum velitis facere , potius facite quod minus est, quàm quod majus est .

QUAESTIO QUARTA.

Quid sit Contritio imperfecta , seu Attritio , & quomodo conferat ad remissionem peccati ?

NOtandum primò , Attritionis nomine Theologos vulgò significare eam peccati detestationem , & dolorem , qui fiat , & concipiatur ex aliquo motivo , quod non sit ipse Deus , quatenus est propter se diligendus , & ut summè sibi bonus , à quo mortale peccatum avertit . Porrò motivum illius doloris duplex assignatur àConcilio Tridentino *sess.*14. *cap.*4.ubi cùm Contritionem in genere distinxisset in *perfectam* , & *imperfectam* , quorum priorem simpliciter *Contritionem* appellat ; posteriorem verò nominat *Attritionem* ,

nem; statim subjicit: *Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pænarum metu communiter concipitur, &c.* Ubi duplex assignatur hujus Attritionis generale motivum, nimirum *turpitudo peccati, & gehennæ ac pænarum metus*, ad quæ cætera quæcumque motiva facilè revocantur: nam desiderium beatitudinis, ac metus illius amittendæ comprehenditur sub timore gehennæ, & pœnarum: siquidem nomine *gehennæ* Concilium, non tantùm intelligit pœnam sensus, sed etiam pœnam damni, seu carentiam fruitionis, & possessionis Dei, quam peccator æternè incurreret, nisi pœniteret, & admissi peccati veniam obtineret: idem enim est timere carentiam alicujus boni, & illud desiderare, & vice versâ optare alicujus boni possessionem, idem est ac illius jacturam, & perditionem timere. Unde timor ille de objecto perdendo, illius objecti dilectionem importat, & vicissim dilectio timorem. Hinc vulgare illud. *Tantus est dolor in admittendo, quantus fuit amor in possidendo*. Similiter quæcumque alia malitia, propter quam detestamur peccatum, comprehenditur sub turpitudine peccati, qualis est infamiæ nota incurrenda, non solùm apud homines mortales, sed etiam coram Deo, & beatissimis mentibus; nec non & animæ per peccatum vitiatæ horrenda difformitas, fœtor, horror, &c.

Notandum secundò, Attritionem, & Contritionem in hoc invicem convenire, quod utraque sit animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero; sic enim Contritionem in genere definit Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 4. cum ait: *Contritio, quæ primum locum inter pænitentis actus habet, est enim dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero*. Conveniunt *insuper*, quòd utraque sit dolor de peccato propter Deum offensum: nam Attritio, quatenus est medium ad obtinendam veniam in Sacramento Pœnitentiæ, debet esse dolor de peccato, cum aliquo respectu ad Deum: unde infamia merè humana, quæ per peccatum incurreretur, sicut & quæcumque pœna quatenus dumtaxat ab homine infligenda, non posset esse motivum veræ, ac propriè dictæ Attritionis, ut observat Lugo disp. 5. num. 14. siquidem per Attritionem homo debet converti ad Deum, ut ab eo peccati veniam obtineat, virtute Sacramenti Pœnitentiæ; si verò solus sit dolor de peccato propter infamiam tantùm humanam, vel propter pœnam ab humano judice infligendam, ille actus nullo modo erit conversio ad Deum, quippe non procederet ullo modo ex amore, vel timore Dei, sed ex timore humani Judicii, qui autem non movetur ex timore, vel amore Dei, sed ex timore hominis, ille nullo modo satisfacit Deo, nec honorat Deum, nec præfert Deum creaturæ; non enim relinquit peccatum propter aliquam perfectionem, quam recognoscit in Deo, sed propter potentiam Judicis creati, vel aliud simile. Requiritur autem in omni vera conversione, quod detur aversio à peccato, & conversio ad Deum; sicut in peccato fuit aversio à Deo, & conversio ad creaturam: quare sicuti conversio ad creaturam fuit propter aliquam perfectionem cognitam in creatura; ita conversio ad Deum, debet esse propter aliquam perfectionem ipsius Dei, ut propter potentiam puniendi, quam timemus, vel propter bonitatem, quam amamus, vel propter superioritatem, cui obedimus, &c. Ubi ergo non movet aliqua Dei perfectio, non datur Pœnitentia, quam Deus exigit, illa scilicet, qua homo cognoscat aliquid in Deo, ratione cujus non debeat postponi, sed potiùs præferri creaturæ: unde non quæcumque turpitudo pecca-

cati, & timor pœnæ est sufficiens motivum Attritionis, sed quatenus utrumque habet respectum ad Deum, quatenus videlicet peccatum est vel inobedientia, vel irreverentia, vel ingratitudo in Deum, aut quid simile; nam hæc omnia fundant turpitudinem peccati, ut peccatum est formaliter, & quatenus dicit oppositionem cum Deo; quare qui sub hac ratione detestatur peccàtum, movetur ab aliqua excellentia Dei; cujus intuitu ad ipsum convertitur, & ipsum præfert creaturæ, quam prius dilexerat plusquam Deum. *Conveniunt tertiò*, quod utraque annexam habeat dilectionem Dei, tanquam summi boni, saltem virtualiter, qui enim reverà dolet se peccasse propter Deum offensum, necessum est, quòd habeat amorem Dei, saltem virtualem; in tantùm enim dolet se offendisse Deum, in quantùm diligit. *Conveniunt* tandem; quod uterque ille dolor, tam Attritionis, quàm Contritionis, ordinetur ad remissionem peccati consequendam per Sacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto susceptum.

Notandum tertiò: Attritionem, & Contritionem invicem discrepare. *Primò*, quantùm ad virtutem, & effectum, nam, inquit Concilium Tridentinum suprà laudatum: Contritio aliquando charitate perfecta hominem Deo reconciliat, priusquam Sacramentum Pœnitentiæ actu suscipiatur cum voto illud suscipiendi. Attritio verò extra Sacramentum Pœnitentiæ etiam cum voto illud suscipiendi non sufficit ad peccati veniam impetrandam, ut ibidem docet Concilium, dicens, Quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. *Secundò*, differunt *ratione principii*; quia Contritio elicitur à virtute Pœnitentiæ, quatenus habet charitatem annexam, vel ab ea imperatur: Attritio verò provenit à virtute Pœnitentiæ, prout habet annexam virtutem spei, quippe dolet de peccato ex metu gehennæ incurrendæ, & timore amittendæ beatitudinis, quod utique spectat ad virtutem spei, quæ cùm habeat pro objecto Deum, ut nobis bonum, & à nobis possidendum, etiam tendit in id, quod huic possessioni aversatur, & ab ea removet, qualis est peccati turpitudo, & periculum gehennæ incurrendæ. *Tertiò*, differunt *ratione motivi*, quia Contritio perfecta elici debet ex amore Dei, ut summi boni super omnia dilecti, & ex affectu charitatis; imperfecta verò debet quidem elici ex dilectione Dei ut summi boni super omnia amandi, non quidem propter se, sed propter nos, seu non quatenus est sibi ipsi bonus, sed quatenus est bonum nostrum, in cujus possessione stat nostra æterna fœlicitas, & in cujus amissione summa nostra miseria, & infœlicitas consistit. Unde Contritio provenit ex amore amicitiæ, qua Deus diligitur propter se; Attritio verò provenit ex amore concupiscentiæ, qua Deus diligitur propter nos, & ut bonum nostrum.

Unde amor spei comparatè ad amorem charitatis dici potest *imperfectus*, *& initialis*, imperfectus quidem non absolutè, sed respectivè, & comparativè, quia motivum minus habet perfectum, quàm charitas, quæ Deum diligit tantùm propter se, & nullo habito respectu ad bonum diligentis: initialis verò, quia, ut apparebit infrà ex S. Augustino, ab ipso amore spei, & timore gehennæ promovemur, & provocamur ad amorem charitatis; unde iste timor, & amor ex affectu spei est veluti semen, ac primordium, & initium salutis, quando videlicet concipitur ex impulsu Spiritus sancti; nam, inquit Concilium Tridentinum suprà laudatum, timor, & amor ille *donum Dei est*, *& Spiritus sancti impulsus*, *non ad-*

adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ad justitiam parat.

Ex quibus apparet perfectam Contritionem ab imperfecta non distingui *ratione durationis*, quia diuturnus dolor ad Contritionem perfectam non requiritur, ut jam diximus. Et insuper longè diuturnior potest esse dolor Attritionis, quàm Contritionis, cùm illius objectum sit quasi sensibile, & efficacius afficiat mentem, quàm objectum Contritionis; siquidem efficaciùs homines moventur ad aliquid fugiendum timore pœnæ, quàm amore justitiæ. Neque etiam Contritio, & Attritio distinguuntur *ratione intensionis*; quippe cum intensus dolor ad Contritionem perfectam non requiratur, cum quilibet dolor etiam in gradu remisso elicitus ex supernaturali motivo charitatis reverà sit actus Contritionis: magis autem & minus speciem rei non mutant.

Non denique Contritio ab Attritione distinguitur, ex eo quòd perfecta Contritio informetur gratia, & charitate habituali; Attritio verò minimè: quia interdum accidit, ut Attritio eliciatur ab homine justo, & existente in gratia, Contritio verò ab homine existente in peccato producatur. Nec obstat Concilium Tridentinum dicens sess.14. cap.4. *Et si Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum* (Pœnitentiæ) *actu suscipiatur*, &c. His enim verbis non significat Concilium, Contritionem semper elici debere ab homine, qui charitatis habitum obtineat, alioquin frustrà dixisset ibidem, initio capitis: Contritionis motum fuisse quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum necessarium, & in homine post Baptismum lapso demum præparare ad remissionem peccatorum; etenim qui charitatem habitualem possidet, jam peccatorum veniam obtinuit, ac proinde frustrà ad eam assequendam præpararetur. Solùm itaque vult, Contritionem eam perfectam censeri, quæ elicitur ex motivo charitatis, in quo à Contritione imperfecta discrepat, quæ ex ejusmodi motivo non elicitur, sed dumtaxat ex motivo spei.

His ita præmissis, duo supersunt hac in quæstione præcipuè determinanda: *Primum* quidem, utrùm dolor de peccatis ex timore gehennæ conceptus, sit bonus, & utilis ad salutem; *Secundum*, utrùm Attritio, seu dolor ex metu gehennæ, & ex affectu spei elicitus cum Sacramento Pœnitentiæ sufficiat ad remissionem peccatorum.

CONCLUSIO PRIMA.

Attritio seu dolor de peccatis ex metu gehennæ, aut turpitudine peccati elicitus, est bonus, & utilis ad salutem.

Hæc Conclusio est de fide determinata in Concilio Tridentino sess. 6. can.8. his verbis: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit*. Et sess.14. cap.4. definit, dolorem ex gehennæ, & pœnarum metu conceptum, *si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, non solùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verùm donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat*.

Probatur primò hæc veritas ex Scriptura sacra, quæ pluribi timorem servilem commendat: Sic Proverb.1. *Timor Domini principium Sapientiæ*, quod utique oraculum SS.Patres explicant de timore servili: is enim est, qui sapientiam inchoat: nam filialis illam perficit, & consummat: sic pariter Eccles.2. *Timor Domini expellit peccatum*.

tum. Quia videlicet disponit ad justificationem, & expulsionem peccati, ut explicat S. Augustinus infrà laudatus. Similiter Isaiæ 26. *Concepimus, & quasi parturivimus, & peperimus Spiritum salutis, non fecimus in terra.* Ubi 70. Interpretes legunt: *A timore tuo Domine concepimus, & peperimus Spiritum salutis, & Pœnitentiæ salutaris*.

Hoc ipsum unanimi calculo docent SS. Patres, qui timorem illum commendant, & extollunt: Sic S. Clemens Alexandrinus illum appellat *Fidei coadjutorem*; S. Ambrosius *clavum animæ fluctuantis*: Tertullianus de cultu fœminarum cap. 2. *Timor*, inquit, *fundamentum salutis est, præsumptio impedimentum timoris*. Idem docet S. Augustinus pluribus in locis, maximè in Psal. 127. ubi distinguit triplicem timorem, quorum primus est timor malorum temporalium; secundus est timor gehennæ, seu pœnarum æternarum: Tertius denique est castus. De primo quidem timore ait: *Aliqui propterea tantùm timent ne aliquid mali in terra patiantur, ne illis ægritudo accidat; ne damnum, ne orbitas, ne alicujus amisso chari, ne auxilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio, propterea timent, & tremunt. Adhuc timor iste non est castus.* De secundo autem sic prosequitur; *Alius non in hac terra pati timet, sed gehennam timet, unde terruit, & Dominus; Auditis, cum Evangelium legeretur, ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura sunt impiis, timent, & continent se à peccato; habent timorem, & per timorem continent se à peccato: timent quidem, sed non amant justitiam.* De tertio verò timore subjungit; *Cùm autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus, & jam incipit homo justè vivere, propterea non quia timet pœnas, sed quia amat æternitatem. Exclusus est ergo timor à charitate, sed successit timor castus. Quis est iste timor castus? Secundùm quem debemus: fratres mei, intelligere quod dictum est.* Psal. 18. *Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.* Quem utique timorem castum explicat ibidem similitudine, & comparatione castæ fœminæ cum adultera; *Casta*, inquit, *timet ne discedat vir: adultera ne veniat, quid si ambo absentes sunt? illa ne veniat, ista ne tardet*.
„ Unde postmodum *concludit*: Castus
„ ergo timor, fratres mei hoc habet,
„ quia venit de amore. Ille autem ti-
„ mor nondum castus, præsentiam Do-
„ mini, & pœnas timet, timore facit
„ quidquid boni facit, non timore a-
„ mittendi bonum illud, sed timore
„ patiendi illud malum. Non timet,
„ ne perdat amplexus pulcherrimi
„ sponsi, sed timet ne mittatur in ge-
„ hennam. Bonus est & iste timor, uti-
„ lis est, non quidem permanebit in
„ sæculum sæculi, sed nondum est iste
„ castus permanens in sæculum sæculi.
„ In quo est castus? jam iterum aliquid
„ interrogo, quòd vosmetipsos inter-
„ rogetis. Si Deus veniens voce pro-
„ pria loqueretur nobis, quamquam
„ non taceat loqui per litteras suas, &.
„ diceret homini, Peccare vis? pecca:
„ fac quidquid delectat; quidquid ama-
„ veris in terra, tuum fiat: cui fueris
„ iratus intereat; quem rapere volue-
„ ris, rapiatur, quem cædere, cædatur,
„ quem damnare, damnetur: quem
„ possidere, possideas. Nemo tibi resi-
„ stat, nemo tibi dicat: quid facis? ne-
„ mo, noli facere quod velis: nemo,
„ quare fecisti? abundent tibi omnia
„ ista terrena quæ concupisti, & vive
„ in illis non usque ad tempus, sed
„ semper, faciem tantùm meam nun-
„ quam videbis. Fratres mei unde in-
„ gemuistis, nisi quia jam natus est ti-
„ mor castus permanens in sæculum
„ sæculi? Quare percussum est cor ve-

strum

„ strum, si diceret Deus, faciem meam „ nunquam videbis? Ecce omni ista „ terrena fœlicitate, omnibus rebus „ abundabis, circumfluent in te bona „ temporalia, non illa amittes, non „ illa deseres, quidvis amplius? Fleret „ quidem, gemeret timor castus, & „ diceret: Imò tollantur omnia, & „ videam faciem tuam. Timor castus „ exclamaret de Psalmo, & diceret; „ Deus virtutum converte nos, & o- „ stende faciem tuam, & salvi erimus, „ Timor castus exclamaret de Psalmo, „ & diceret, Unam petii à Domino; „ Vide quomodo audeat timor iste ca- „ stus, timor verus, timor sincerus, „ Unam petii à Domino, hanc requi- „ ram. Quid? Ut inhabitem in domo „ Domini, per omnes dies vitæ meæ.

Similia habet serm. 18. de verbis Apostoli, ubi cùm cap. 4. & 5. distinxisset hunc triplicem timorem, tandem, & cap. 7. loquens de timore mundano, eum reprobat, postmodum cap. 8. ser- „ monem faciens, de timore gehennæ, „ *scribit*. Quid enim magnum est, ti- „ mere pœnam? Magnum est, sed ama- „ re justitiam. Interrogo te, & invenio „ te. Tu inspice interrogationem „ meam sonantem, & fac de teipso „ interrogationem silentem. Dico er- „ go tibi, Libidine victus habes con- „ sentientem, quare non committis „ adulterium? Et respondebis, Quia ti- „ meo gehennam, timeo supplicium „ ignis æterni, timeo judicium Christi, „ timeo societatem diaboli, ne puniar „ ab illo, & cum illo ardeam, Quid di- „ cturus sum, malè times, quomodo „ tibi dicebam de adversario, quia quæ- „ rebat corpus tuum occidere? Ibi enim „ rectè dicebam, malè times, securum „ te facit Dominus tuus, dicens: Nolite „ timere eos, qui corpus occidunt. Mo- „ dò cùm dicis mihi, gehennam timeo, „ ardere timeo, in æternum puniri ti- „ meo: quid dicturus sum? Malè times? „ vanè times? Non audeo; quandoqui- „ dem ipse Dominus ablatò timore „ subjecit timorem: & ait, ubi dixit: „ Nolite timere eos qui corpus occi- „ dunt; & posteà non habent quid fa- „ ciant sed eum timete, qui habet po- „ testatem, & corpus, & animam oc- „ cidere in gehennam ignis: ita dico „ vobis, hunc timete. Cùm ergo Do- „ minus timorem incusserit, & vehe- „ menter incusserit, & repetendo ver- „ bum, comminationem geminaverit, „ dicturus ergo sum, malè times? Ista „ non dicam. Planè time, nihil melius „ times, nihil est quod magis timere „ debeas: Sed interrogo te, Si non te „ videret Deus, quando facis, nec quis- „ quam te convinceret in judicio il- „ lius, faceres? Tu te vide. Non enim „ potes ad verba omnia mea respon- „ dere, inspice teipsum, Faceres? Si fa- „ ceres: ergo pœnam times, castitatem „ nondum amas, charitatem nondum „ habes, serviliter times, formido est „ mali, nondum dilectio boni. Sed ti- „ me tamen, ut ista formido custodiat „ te, ut perducat dilectionem. Timor „ enim iste, quo gehennam times, & „ ideo mala non facis, continet te, & „ sic volentem peccare animum non „ finit: est enim quidam custos timor, „ quasi pædagogus legis littera est mi- „ nans, nondum gratia juvans. Custo- „ diat tamen te timor iste, dum non „ facis timendo, & veniat charitas: in- „ tret in cor tuum, & quantùm illa „ intrat, tantùm timor exit. Timor „ enim id agebat ne faceres, charitas „ id agit ne velis facere, etiamsi im- „ punè possis admittere. Dixi quid ti- „ meatis, dixi quid appetatis.

Ex his sic argumentari licet: Timor ille bonus est, qui distinguitur à mercenario respiciente mala temporalia: timor ille bonus, quem non audet S. Augustinus dicere malum, quo non vanè quis timet, quo quis non peccat, qui utilis est, & bonus, qui continet hominem extrinsecus à peccato, quamvis fi- cili-

licet animum interiorem peccare volentem non finat, qui peccandi consuetudinem fiftit, qui eft initium fapientiæ, qui locum præparat charitati: ex quo fit juftitiæ confuetudo, & incipit quod durum erat amari, & dulcefcit Deus: atqui hæc omnia tribuit Auguftinus timori fervili; ergo timor fervilis bonus eft.

„ *Confirmatur* ex his, quæ habet „ ferm. 24. de Tempore, ubi *ait*: Cùm „ timetur pœna, quam minatur, difcitur amari præmium quod pollicetur: „ ac fi per timorem pœnæ bona vita „ retinetur. Per bonam vitam bona „ confcientia comparatur, ut per bonam confcientiam nulla pœna timeatur. Quapropter difcat timere, „ qui non vult timere, difcat ad tempus effe follicitus, qui femper vult „ effe fecurus, ut enim dicit Joannes: „ Timor non eft in charitate, fed perfecta charitas foras mittit timorem. „ Dixit fanè, & veraciter dixit. Si ergo „ habere non vis timorem, priùs vide, „ utrum jam perfectam habeas charitatem, quæ foras mittit timorem. Si „ verò ante iftam perfectionem timor „ excluditur, fuperbia inflat, non charitas ędificat. Nam ficut in bona valetudine fames non faftidio, fed cibo „ pellitur: ita in bona mente timor „ non vanitate, fed charitate pellendus „ eft.

Quibus verbis S. Auguftinus apertè fignificat, timorem non confequendæ beatitudinis, aut incurrendæ gehennæ poffe interdum fufficere ad excludendum omnem peccati affectum; quâ ratione timor ille caftus cenferi poteft, faltem initialis; quippe cùm ex eo non folùm caveatur peccatum, fed etiam oriatur timor filialis, qui non procedit ex fpe retributionis, fed ex affectu benevolentiæ hominis erga Deum. Hac enim ratione affectus ille dicitur timor filialis; ideo enim filius obedit patri, non quia fperat ab illo retributionem aliquam, aut timet pœnam infligendam, fed præcisè quia novit inobedientiam difplicere Patri, quem diligit; ficque ex amore patris illam refugit abfque ullo prorfus refpectu ad fuum proprium commodum.

Dices primò: Ille timor non eft dicendus bonus, qui non excludit voluntatem peccandi; fed timor, feu dolor conceptus ex metu gehennæ, non excludit voluntatem peccandi. *Probatur*. Ille dolor, & timor non excludit voluntatem peccandi, qui virtualiter, & implicitè eam retinet: fed dolor de peccatis ex metu gehennæ virtualiter retinet affectum, & voluntatem peccandi, ut optimè docet S. Auguftinus ferm. 15. in Pfal. num. 118. ubi ait: *Timor, quo non amatur juftitia, fed timetur pœna, fervilis eft; quia carnalis eft*. Vivit enim „ peccandi voluntas; quæ tunc apparet opere, quando fperatur impunitas. Cùm verò pęna creditur fecutura, latenter vivit, vivit tamen. „ Mallet enim licere, & dolet non licere quod lex vetat: quia non fpiritualiter delectatur ejus bono, fed „ carnaliter malum metuit quod minatur. Timore autem cafto ipfa quæ „ hunc timorem foras mittit, peccare „ timet charitas, etiamfi fequatur impunitas: quia nec impunitatem indicat fecuturam, quando amore juftitiæ peccatum ipfum deputat pęnam.

Nego minorem: Licet enim dolor non includat in fe aliud motivum odii peccatorum; attamen pofitivè omne aliud motivum ad deteftandum peccata non excludit; etfi enim hominis attriti voluntas proximè ftimuletur ad vitandum peccatum, ratione metùs gehennę; tamen in eo non quiefcit, fed virtualiter, & mediatè tendit in Deum, ut in finem ultimum; quemadmodum actus fpei proximè quidem, & immediatè tendit in beatitudinem æternam, feu in Deum, quatenus bonum ipfi fperanti, vir-

virtute autem, & implicitè fertur in Deum secundùm se tanquam in finem ultimum.

Instabis: Illud est per se malum, quod cum charitate, & gratia sanctificante subsistere non potest: at timor servilis seu gehennæ non subsistit cum charitate: nam, inquit S. Joannes epist. 1. c. 4. *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorē.* Igitur, &c.

Distinguo majorem: Quod non potest subsistere cum charitate, ratione suæ malitiæ, & deformitatis oppositæ charitati, nego: ratione suæ imperfectionis, concedo. Nam, ut optimè notat S. Augustinus suprà laudatus in Psal. 127. duplex est timor, qui foras à charitate mittitur; unus quidem est timor temporalium, quoniam nimirum aliqui propterea timent, ne quidpiam mali in terra patiantur; ne illis ægritudo accidat, ne damnum, & alicujus chari amissio, aut aliqua tribulatio adveniat: alius est timor gehennæ, quo Dominus in Evangelio terret, ratione cujus terreni homines continent se à peccato, & sic incipiunt justè vivere, & Deum diligere: Prior timor semper foras per charitatem mittitur, posterior verò simul cum ea aliquandiu permanet, & maximè quando nondum est perfecta, „ ut etiam optimè docet, *Tract. 9. epist. Joannis*: Timor non est in charitate, „ scilicet perfecta, sed est in charitate „ inchoata: quia initium sapientiæ ti„ mor Domini. Timor quasi locum „ præparat charitati. Cùm cœperit cha„ ritas habitare, pellitur timor, quia „ ei præparavit locum. Quantùm enim „ illa crescit, tantùm ille decrescit: „ quantùm illa fit interior, timor pel„ litur foras. Major charitas, minor „ timor: Minor charitas, major timor. „ Si nullus timor, non est quà intret „ charitas. *Ibidem infra*: Est timor, „ quem charitas foras mittit, & est ti„ mor castus permanens in sęculum sę„ culi. Sicut sunt homines, qui timent „ Deum ne mittantur in gehennam, „ iste timor introducit charitatem; sed „ ille venit ut exeat: Si enim propter „ pœnas times Deum, non amas, „ non bona desideras, sed mala „ caves; corrigis te, incipis bona desi„ derare, & cùm cupis bona deside„ra„ re, est in te timor castus ne amittas „ ipsa bona; sicut si ponas duas mulie„ res maritatas, quarum una velit „ adulterium facere, sed timet mari„ tum ne veniat: hæc diligit nequi„ tiam, & onerosa est ei mariti præ„ sentia. Altera amat virum, & nulla „ se adulterii immunditia vult macu„ lare, optat præsentiam viri. Timet „ illa, timet ista. Illa timet virum ne „ veniat: ista timet virum, ne discedat. „ Illa dicit: Timeo ne damnet; ista di„ cit, timeo ne deserat. Pone hoc in „ animo Christianorum, & videas ti„ morem, quem charitas foras mittit: „ & alium timorem castum permanen„ tem in sæculum sæculi.

Objicies secundò: Peccatum est, ordinare majus bonum ad minus: sed ille qui dolet de peccatis ex solo metu damnationis, ordinat majus bonum ad minus, culpæ vitationem ad pęnæ fugam: igitur peccat.

Distinguo majorem: Ordinare majus ad minus, ut ad finem ultimum, concedo: ut ad finem proximum, nego: Deus enim ipse excellentius bonum ordinat ad inferius, ut incarnationem Christi ad hominum salutem, & gloriam: qui dolet de peccatis solo metu gehennæ, majus bonum ordinat ad minus, ut ad finem proximum, non ut ad ultimum: ut sancti viri sacrificium, & orationes ordinant ad obtinendam à Deo sanitatem, aut aliud temporale bonum; unde si foret aliquis ita virtualiter, aut actualiter affectus, ut si non esset pœna, nullomodò de culpa doleret, hæc Attritio non esset bona: quia non tenderet in Deum ultimum, ut in finem ultimum.

Obji-

Objicies tertiò: Quod tendit in creaturam, non tendit in Deum ut ultimum finem; quia nemo potest habere duos fines ultimos, sed Attritio tendit in creaturam, ut in ultimum finem; omnis enim attritus, non contritus, in peccato manet; tota siquidem Attritio per se non justificat.

Distinguo majorem: Non tendit in Deum efficaciter, concedo; nullus enim efficaciter appetere potest plures ultimos fines: inefficaciter, nego: nam alioquin opera moraliter bona in peccato mortali, veluti jejunium, orationes, eleemosynæ forent peccata mortalia; quia non tendunt in Deum, ut ultimum finem efficaciter, cujus contrarium docuimus in tractatu de gratia.

Objicies quartò: Si timor servilis est bonus, etiam timor mundanus erit bonus: at hic bonus non est, quia facit homines malos: ergo, &c.

Nego majorem: Quia timor mundanus, est timor creaturæ, cujus affectu non veretur homo Deum offendere: timor servilis est verè timor Dei distrahens, & custodiens à peccato: per eum enim homo timet offendere Deum metu pœnæ, quam ipse peccatis infligit.

Objicies quintò: Actus, quo quis magis dolet de pena, quàm de culpa, malus est: quia magis dolendum est de majori malo, quàm de minori: culpa majus est malum, quàm pœna: sed Attritio de peccatis ex solo metu damnationis, est actus, quo quis magis dolet de pœna, quàm de culpa; dolet enim de culpa propter pœnam: at id *propter quod unum quodque tale est, & illud est magis tale*: ergo, &c.

Nego minorem: Etsi enim servus amet dominum ob mercedem, & fidelis Deum per spem ob gloriæ restitutionem; non ideo servus magis amat mercedem, quàm dominum; aut fidelis gloriæ retributionem, quàm Deum, quem semper agnoscit ut finem ultimum: ergo licèt attritus oderit culpam ob pœnam, non ideo magis odit pœnam, quàm culpam: Aristotelicum enim axioma debet intelligi de eo, propter quod aliud est tale, tanquam præcipuam causam, non tanquam propter minùs præcipuam causam: nam etsi servus amet Dominum ob alimentum, quod expectat ab eo, tanquam ob minùs præcipuam causam; & Fidelis Deum ob gloriam: non ideo magis amat servus alimentum, quàm dominum; aut Fidelis gloriam, quàm Deum.

CONCLUSIO TERTIA.

Attritio ex metu gehennæ, & ex amore concupiscentiæ, seu affectu spei concepta, est dispositio sufficiens ad gratiam in sacramento Pœnitentiæ consequendam. Probatur *primò* ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi postquam distinxit Contritionem in perfectam, quæ ex charitate procedit: & in imperfectam, quę dicitur Attritio· *Quoniam*, inquit, *vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ*: statim subjicit: *Illam non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat: & quamvis sine sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit*. Idem habet can. 5. Quibus verbis Concilium duplex assignat discrimen inter Contritionem, & Attritionem: unum quidem, quòd Attritio tendat in peccatum ex motivo minùs nobili, quàm Contritio, nimirum ex motivo turpitudinis peccati, aut metu gehennæ: non autem ex consideratione Dei summè dilecti; alterum verò quòd Contritio perfecta extra Sacramentum per se sufficiat ad obtinendam

dam peccati remissionem, dummodo habeat annexum votum illud suscipiendi; Attritio verò disponit quidem ad illam remissionem per Sacramentum impetrandam: verùm sine Sacramento reipsa suscepto non sufficit ad peccati remissionem.

Reponet, Concilium ibi dumtaxat loqui de dispositione remota, & omnino insufficiente, non verò de proxima, & quæ hominem proximè præparat ad gratiam justificantem consequendam.

Verum contrà. Concilium ibi apertè docet Attritionem conceptam ex metu gehennæ, si voluntatem peccandi excludat, reverà ad justificationis gratiam, in sacramento Pœnitentiæ obtinendam disponere, eo modo, quo Contritio ante susceptionem Sacramenti ad eam disponit: atqui Contritio proximè sufficienter ad gratiam sanctificantem disponit, ac Deo reconciliat, priusquam Absolutio Sacerdotalis suscipiatur: igitur etiam mens Concilii est, quòd Attritio juncta Sacramento proximè, & sufficienter pœnitentem disponat, ac Deo reconciliet in sacramento Pœnitentiæ.

Deinde, Attritio aliter hominem disponit ad gratiam cum Sacramento, quàm extra Sacramentum, ut docet Concilium Tridentinum: sed extra Sacramentum remotè, & insufficienter ad justificationem disponit; quia, ut suprà docebat S. Augustinus: Timor viam præparat charitati: igitur ex mente Concilii Attritio juncta Sacramento proximè disponit ad justificationem.

Denique, Concilium ibi damnat, maximè errorem Lutheri: sicut & sess. 6. can. 8. ubi ait: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus; vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit*: Sed Lutherus non solùm docebat, dolorem ex metu gehennæ esse malum, & facere hominem pejorem, ac hypocritam, sed etiam eum omnino esse insufficientem præparationem ad percipiendam Absolutionem, & communionem faciendam; scribit enim serm. 2. de Pœnitent.
„ Contritio (sic enim cœpit vocari vera Pœnitentia interior) duplici via paratur. Primò per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, qua quis, ut dicunt, recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, damnum, fœditatem, multitudinem; deinde amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, & alia quæ possunt dolorem, & tristitiam excitare, spe satisfaciendi per bona opera. Hæc autem tristitia facit hypocritam, imò magis peccatorem, quia solùm timore præcepti, & dolore damni id facit; & tales omnes indignè absolvuntur, & communicantur. Et si liberè deberent (remoto præcepto, & minis pœnarum) confiteri: certè dicerent sibi non displicere vitam præteritam, quam sic coguntur displicere confiteri: imò quò magis timore pęnæ, & dolore damni sic conteruntur, eò magis peccant, & afficiuntur suis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt odisse, & hæc est illa Contritio, quam ipsi vocant extra charitatem non meritoriam, alii vocant Attritionem proximè disponentem ad Contritionem: Sic enim ipsi opinantur, quam opinionem errorem ego dico. *Hæc Lutherus de primo Contritionis modo*. *Alium verò Contritionis modum ita describit*: Secundò paratur (*Contritio*) per intuitum, & contemplationem speciosissimæ justitiæ, qua quis in pulchritudine, & specie justitiæ meditatus, in eam ardescit, & rapitur, incipitque cum Salomone fieri amator sapientiæ, cujus pulchritudinem viderat, hæc facit verè Pœnitentem, quia amore justitiæ id facit,

& hi

„ & hi ſunt digni Abſolutione.

Repones ſecundò, Concilium ſcribens, Attritionem ad impetrandam Dei gratiam in Sacramento diſponere, ſolùm damnare Hæreticos, qui dolorem Attritionis utilem negantes, ajebant illum facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, non autem velle dirimere controverſiam Theologorum Scholaſticorum circa ſufficientiam Attritionis cum Pœnitentiæ ſacramento.

Contrà: Concilium non ſolùm oſtendit, dolorem Attritionis eſſe bonum, & utilem, nec hominem facere magis peccatorem, ſed inſuper diſtinctè, ac disertè ſignificat, quòd quamvis peccatorem abſque Sacramento per ſe perducere nequeat ad juſtificationem, tamen in Sacramento eum diſponat ad impetrandam Dei gratiam: ac ſubinde declarat, Attritionem in Sacramento vim illam habere, quam abſque Sacramento non haberet. Ubi apertè ſatis noſtram tuetur ſententiam, & illam ab hæreticorum calumniis vindicat: poſtquam enim dixit, Attritionem eſſe actum bonum, & ex impulſu Spiritus ſancti conceptum, atque ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponere, in fine ejuſdem capitis ſic concludit: *Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint ſacramentum Pœnitentiæ abſque motu ſuſcipientium, gratiam conferre: quod nunquam Eccleſia Dei docuit, nec ſenſit*. Atqui hæretici ex eo ſolùm occaſionem captarunt calumniandi Catholicos Scriptores, quòd exiſtimarunt Attritionem, quæ eſt ex metu pęnarum, non eſſe actum bonum, ſed malum, atque reddere hominem hypocritam: ergo Attritionem conceptam ex metu gehennæ, & pœnarum, docet Concilium diſponere ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ obtinendam.

Vrgebis: Si Concilium exiſtimaſſet Attritionem ſufficienter ad Dei gratiam diſponere, quando jungitur Sacramento, diſtinctè dixiſſet, eam diſponere *cum Sacramento*. At ita non dixit: ſed tantùm, quòd diſponat *in Sacramento*, ut nempe ſignificaret eam diſponere remotè, & mediatè ad gratiam, quatenus videlicet diſponit pœnitentem ad recipiendam Abſolutionem ſacramentalem, & excitandam ex gratia Dei Contritionem, ex quibus immediatè ſequatur juſtificatio: igitur Concilium nulla ratione noſtræ ſententiæ patrocinatur.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico, quòd quando Concilium ait, Attritionem diſponere ad Dei gratiam in Sacramento, idem ſignificat, ac ſi diceret cum Sacramento; cùm enim hanc particulam, *in Sacramento*, opponat huic, *ſine Sacramento*, quæ ſignificat idem, ac ſeorſim, & ſeparatim à Sacramento, dum ei, Attritionem ſine Sacramento non perducere ad juſtificationem, conſequens eſt, quòd dum etiam ait, eam *in Sacramento* diſponere ad Dei gratiam, idem ſignificat, ac ſi diceceret *cum Sacramento*.

Repones tertiò, Concilium, dum ait, Attritionem in Sacramento ad juſtificationem diſponere, non loqui de illa Attritione, quæ concipitur ex metu pęnarum, ſed tantùm de illa, quæ fit ex amore Dei ſuper omnia, ſed imperfecto, quæque eſt equidem eſſentialiter Contritio, ſed imperfecta; ut eam ibidem appellat Concilium, quippe Contritionem dividit in perfectam, & imperfectam.

Verùm nondum quærit in ſcripto, & tenebras in Sole, qui hæc ſomniat: *Tum quia* Concilium illam Attritionem aſſerit ſufficere ad impetrandam Dei gratiam in Sacramento, quam dicit concipi ex conſideratione gehennæ, & pęnarum metu: igitur non loquitur de Attritione, quæ ſit amor Dei initialis, & imperfectus: *Tum quia* Concilium de ea Attritione loquitur, quam Lutherus

rus docuerat facere hominem hypocritam, & pejorem; sed illa Attritio, de qua loquitur Lutherus, non procedit ex charitate imperfecta, & inchoata, sed ex solo pœnarum metu, ut constat ex dictis suprà: igitur, &c. *Tum denique*, quia Concilium ait, illam Attritionem, quæ in sacramento Pœnitentiæ disponit ad gratiam, *esse donum Dei, & Spiritus sancti impulsum; non adhuc quidem inhabitantis, sed animam moventis*: at Attritio ex amore Dei super omnia, quantumvis imperfecta, est motus Spiritus sancti inhabitantis animam; etenim *qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: igitur, &c.

Porrò Concilium vocat Attritionem, *Contritionem imperfectam*: non defectu gradus tantùm, sicut puer dicitur vir imperfectus, quia omnino viri perfectionem nondum est adeptus: sed dicit imperfectam propter defectum essentiæ Contritionis, quia non est dolor de peccatis ex amore amicitiæ Dei: sicut embrio est vir imperfectus, quia non habet hominis naturam, sed ad eam disponit, ut diximus in 3. Notabili.

Confirmatur: Non major requiritur dispositio ad gratiam per sacramentum Pœnitentiæ suscipiendam, quàm ad illam recipiendam per Baptismum: sed Attritio est sufficiens dispositio in adulto baptizando ad gratiam justificantem recipiendam: igitur & in pœnitente sufficiens erit: Major constat; siquidem eadem est ratio sacramenti Pœnitentiæ, ac Baptismi, quippe cùm utrumque sit Sacramentum mortuorum. Minor verò probatur authoritate S. Augustini, qui lib. de catechizandis rudibus ca. 17. tria refert genera hominum, qui volunt esse Christiani, qui veniunt ad Baptismum, quorum tertium genus est eorum, qui propter beatitudinem sempiternam, & perpetuam requiem, quæ post hanc vitam Sanctis futura promittitur, volunt fieri Christiani, ut non eant in ignem æternum cum diabolo; sed in regnum æternum intrent cum Christo: *Qui ejusmodi est*, inquit, *verè Christianus est; cautus in omni tentatione, ne prosperis rebus corrumpatur, & ne frangatur adversis, & in abundantia bonorum terrenorum, modestus, temperans, & in tribulationibus fortis, & patiens, qui etiam proficiendo pervenit ad talem animum, ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam, ut etiam si dicat illi Deus: Utere deliciis carnalibus sempiternis, & quantùm volueris pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris, sed mecum tantummodo non eris, exhorrescat, & omninò non peccet, non jam ut in illud, quod timebat, non incidat, sed ne illum, quem sic amat, offendat, in quo una est requies*. In istis hominibus est tantùm Attritio circa prioris vitæ peccata: nam si solùm habent Attritionis motivum gehennæ metum, servilis est in iis dumtaxat erga Deum timor, nondum est in iis timor filialis, aut Contritio charitate perfecta, quia recenset eos S. Augustinus inter venientes ad fidem, & ait illos eò posteà perventuros, ut plus ament Deum, quàm timeant gehennam. Porrò si isti forent perfecta charitate flagrantes, non essent in via ad ejusmodi statum, nec ad eum tenderent proficiendo, jam enim eum essent assecuti; sed ea qualiscumque dispositio detur ad Baptismum actu fructuosè suscipiendum, suscipietur; nam homo sic dispositus dicetur verè Christianus, id est, idoneus ut recipiat Baptismi sacramentum, in quo fit Christianæ fidei professio. Quare cap. 16. præcedenti, quo traditur formula cujusdam orationis, aut alloquii Catechistæ ita congratulantis eum, qui venit ad Baptismum propter requiem, quæ speratur post hanc vitam, ait: Deo gratias frater, valde tibi gratulor, & gaudeo de te, quòd in tantis, tamque periculosis sæculi tempestatibus de vera, & certa securitate cogitasti. Porrò nisi dispositio prædicta sufficiens esset ad

Ba-

Baptismum, quæ dispositio Attritionis est, qui cum ea veniret ad Baptisma, non cogitaret de certa securitate; ergo cùm eadem sit ratio sacramenti Pœnitentiæ, ac Baptismi, quia ambo sunt Sacramenta mortuorum; Baptismus enim, & Sacramentum regenerativum: Pœnitentia sacramentum resuscitativum, & reparativum; ac subinde Attritio, quæ est sufficiens dispositio ad Baptismum debitè suscipiendum, sufficiens pariter erit ad Pœnitentiæ sacramentum verè, & fructuosè recipiendum.

Probatur denique ratione: Primò, quia omne Sacramentum novæ legis id efficere potest selpso immediatè, ad quod primò, & per se est institutum: agit enim ex opere operato; sed Pœnitentiæ sacramentum per se institutum est ad causandam primam gratiam sanctificantem in homine per peccatum lapso: igitur potest primam gratiam sanctificantem in eo producere: sed nisi ad illud sufficeret Attritio, nusquam primam gratiam produceret; cùm enim Contritio per se sufficiens sit ad producendam primam gratiam extra Sacramentum, si illa esset necessaria dispositio ad sacramentum Pœnitentiæ, reverà ante susceptionem illius Sacramenti, necessariò præsupponi deberet gratia producta: igitur, &c.

Deinde, Sacramentum mortuorum, quale est Pœnitentia, non prærequirit in suscipiente formale principium vitæ spiritualis; illud enim immediatè efficit: sed Contritio charitate perfecta est principium vitæ spiritualis in homine: ergo illam Pœnitentiæ sacramentum tanquam dispositionem necessariam non præsupponit.

Denique, Sacramenta novæ legis sunt efficaciora quàm legis veteris, ac subinde minorem postulant in suscipiente dispositionem: sed Sacramenta legis veteris, ut homini post circumcisionem lapso conferrent primam gratiam, necessariò requirebant Contritionem: Igitur Pœnitentia, quæ est Sacramentum novæ legis illam non prærequirit.

Adde quòd, si Contritio perfecta æquè esset necessaria in nova, ac in veteri lege, sequeretur, longè difficiliorem esse peccati remissionem in nova lege, quàm in veteri; Nam in lege Mosayca ad eam obtinendam solus actus Contritionis sufficiebat; in lege autem Evangelica præter illam ulteriùs requireretur Confessio omnium peccatorum mortalium secundùm numerum, & speciem, quod certè videtur onus gravissimum: igitur ut facilior appareat venia consequenda per Sacramenta novæ legis, non necesse ad Sacramenta mortuorum prærequiritur Contritio.

Confirmantur hæ omnes rationes ex censura sacræ Facultatis Parisiensis, quam edidit anno 1638. die prima Junii, & 1. Julii adversus nonnullas Claudii Seguenoti Presbyteri ex congregatione Oratorii assertiones, quas scripserat in suis ad S. Augustini librum de Virginitate notis: maximè verò quòd pro consequenda remissione peccatorum in sacramento Pœnitentiæ non sufficeret Attritio, sed desideraretur Contritio charitate perfecta, & consequenter addidisset Absolutionem sacramentalem nihil aliud esse, quàm juridicam peccati jam remissi declarationem. Ejusmodi propositiones hac censura notavit sacra Facultas: *Quæ tradidit de Attritionis insufficientia: & Contritionis ex perfecta charitate absoluta necessitate ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ: & quæ addit, & approbat de Absolutione, quòd nihil aliud sit, quàm declaratio juridica peccati jam remissi, damnavit Facultas, & censuit has propositiones esse quietis animarum perturbativas, communi, & omnino tutæ praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ Sacramenti comminutivas, & insuper temerarias, ac erroneas.*

Obji-

Objicies primò : Ad veram Pœnitentiam requiritur, quòd Pœnitens, ut veniam obtineat, ad Deum convertatur ex toto corde,& habeat cor novum:sed hæc non præstat sola Attritio : igitur, &c. Major constat, tum ex illo Deuteronomii 4. *Cùm quæsieris Dominum,invenies eum ,si tamen toto corde quæsieris eum , & tota tribulatione animæ tuæ*. EtEzechielis 18.*Facite vobis cor novum, & spiritum novum.* Minor etiam patet: qui enim tantùm est attritus, toto corde , totaque animi tribulatione Deum non quærit; neque Attritio facit cor novum , & spiritum novum ; quia non removet spiritum veteris Adam,scilicet affectum peccandi , nec inducit spiritum novi Adam , nempe charitatem : igitur, &c.

Distinguo minorem:Si Attritio sit fine sacramento, concedo : si juncta sit Sacramento, nego: erit enim cor novum, & Deus utiliter , ac sufficienter quæritur, quando gratia sanctificans confertur homini, per quam innovatur, & ad Dei consortium, ac unionem, & amicitiam revocatur. Ad authoritates autem Scripturæ respondeo , eas esse intelligendas de Pęnitentia veteris legis,necnon , & novæ legis , quæ extra Sacramentum sit sufficiens ad obtinendam peccati remissionem : nam in Lege nova sufficienter homo Deo reconciliatur virtute sacramenti Pœnitentiæ,quando dolet de peccatis , & deponit peccandi voluntatem ; quod utique fit per Attritionem, ut dictum est suprà .

Urgebis: Concilium Trident. sess.14. cap.3.docet, materiam sacramenti Pœnitentiæ esse Contritionem, eamque ad peccatorum remissionem ex Dei institutione requiri. Et cap.4. ait: *Fuit quovis tempore ad impetrandam peccatorum veniam hic Contritionis motus necessarius* . Et cap. 6. dicit , *Eum cui nulla est Contritio,non verè absolvi in sacramento Pœnitentiæ*: Igitur ex mente Concilii ad obtinendam peccatorum veniam, etiam cum Sacramento , non sufficit Attritio .

Distinguo antecedens:Requiritur Contritio generatim sumpta, quatenus abstrahit à perfecta, & imperfecta , concedo ; requiritur perfecta Contritio , nego . Concilium enim ibi docet Contritionem perfectam charitate hominem Deo reconciliare priusquàm hoc Sacramentum actu suscipiatur ; imperfectam autem per se non perducere peccatorem ad justificationem ; sed eum tantùm disponere ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam : nam illam Contritionem Concilium dicit esse necessariam , quam initio capitis 4. definit, cùm ait , eam esse *animi dolorem, ac detestationem peccati, cum proposito non peccandi de cætero* : ibi autem definitur Contritio genericè sumpta , prout abstrahit à perfecta , & imperfecta ; siquidem illa definitio etiam convenit Attritioni: quippe cùm sit animi dolor , ac detestatio peccati , cum proposito non peccandi de cętero.

Urgebis: Idem Concilium sess.6. c.6. referens varias dispositiones prærequisitas ad justificationem , asserit hominem disponi ad justitiam non tantùm per actus fidei , timoris , & spei , sed etiam dilectionis, ex qua nascitur odiū peccati , per propositum novæ vitæ , ac denique observationis mandatorum divinorum : *In spem eriguntur* (inquit Concilium) *fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore , illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem , hoc est , per eam Pœnitentiam , quam ante Baptismum agi oportet ; denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata* . Ubi Concilium ad justificationem , quæ fit per Baptismum , dilectionem inchoatam inquirit , ut constat ex illis verbis , *illumque tanquam justitiæ fontem diligere incipiunt*:

Un-

Unde cùm non minor requiratur dispositio ad justificationem, quæ fit per Pœnitentiam, quàm ad illam, quæ fit per Baptismum, ex illo Tridentini testimonio manifestè constare putant adversarii, ad justificationem, quæ fit per Pœnitentiam, charitatem inchoatam, & imperfectam necessariò requiri.

Respondeo, Concilium eò loco sermonem facere de justificatione, quæ fit extra Sacramentum, & per solum Baptismi votum, ac desiderium: unde signanter ait: *Dum proponunt suscipere Baptismum*, &c. Quo certè in casu non negamus, dilectionem Dei esse necessariam, necnon & Contritionem charitate formatam. Secus est autem de justificatione, quæ fit in Sacramento: nam idem Concilium sess. 6. cap. 6. loquens de Pœnitentia in adultis peccatoribus prævia ad Baptismum, ait: *Moventur homines adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet*. Porrò ad hanc Pœnitentiam ante Baptismum agendam, non est absolutè necessaria Contritio, ut diximus suprà ex S. Augustino.

Vel dico Concilium intelligendum esse de amore illo initiali, quem suprà diximus ad virtutem spei pertinere. Hic autem amor ideo *initialis* appellatur; quia ut plurimùm ab isto amore nostra justificatio initium sumit, & ut à me suprà dictum est, sæpe ducimur ab amore isto ad perfectum illum amorem, qui ad virtutem charitatis pertinet.

Urgebis: Ea dilectio initialis, quam ibi Concilium Tridentinum pro dispositione ad justificationem requirit, est ea dilectio, qua peccator incipit Deum diligere *tanquam fontem omnis justitiæ*: at ista dilectio ad charitatis, non ad spei virtutem pertinet: ergo, &c.

Nego minorem: Quia dilectio illa, de qua ibi Concilium loquitur, est qua Deus diligitur, ut ipse est fons nostræ justitiæ, seu justificationis, quam ab ipso promissam per Christum expectamus; ideo dicit Deum proponi diligendum, non quidem ut justitiam in se, sed *ut fontem justitiæ*, quam videlicet in nos derivat: adeoque significat eum esse diligendum ut nobis bonus est, & ut bona nobis largitur. Nec movere debet particula (*omnis*) hoc enim solùm ibi vult per illam particulam Concilium Tridentinum, quòd peccatores incipiunt Deum diligere tanquam fontem justificationis cujuscumque, & dispositionum omnium supernaturalium ad justificationem, cùm nullus sit, qui aliter, quàm per Dei gratiam justificari valeat, ut ex præcedenti capite Concilii Tridentini apertè constat, & ex nostro tractatu de Gratia.

Instabis: Ea dilectio, quam requirit Concilium loco mox citato, est ea, quæ sacramento Pœnitentiæ juncta, peccatoris conversionem operari potest: at nulla dilectio Dei conversionem istam potest operari, nisi ea quæ pertinet ad virtutem charitatis: ergo illa dilectio, de qua Concilium ibi loquitur, est dilectio ad virtutem charitatis pertinens.

Respondeo negando minorem: Nam ad hoc sufficit dilectio, quæ pertinet ad virtutem spei, & quam suppono conjunctam cum Attritione prædicta, quam sic volumus posse conversionem istam operari, non quidem per se solam, sed quando juncta est sacramento Baptismi, vel sacramento Pœnitentiæ, ut satis apertè docet Concilium Tridentinum cit. sess. 14. cap. 4. ubi expressè docet, *Contritionem imperfectam; quæ Attritio dicitur, & quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, non modò non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, sed & donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, & quamvis absque Pœnitentiæ Sacramento peccatorem per se, nequeat per-*

ducere ad justificationem, cum tamen ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponit. Nota dictum *in Sacramento ipsum disponere*, & quidem *ad gratiam impetrandam*, his enim verbis facilè constat, quod per istam Attritionem, prout à Contritione per charitatem perfecta distinguitur, gratia conferri valeat, si juncta sit Pœnitentiæ Sacramento.

Instabis iterum. Idem Concilium sess.14.cap.6.agens de pœnitente, ait: *Non debet adeo sibi de sua fide blandiri, ut etiamsi nulla illi adsit Contritio, aut Sacerdoti animus serio agendi, & verè absolvendi desit, putet tamen se propter suam solam fidem verè, & coram Deo esse absolutum*; ergo perfecta Contritio requiritur ad peccati remissionem absolutè, nec Attritio sufficit etiam in Sacramento.

Nego consequentiam. Ibi quippe Concilium vult tantùm arguere Novatores ultimi sæculi, qui docebant hominem nullo suæ voluntatis motu, seu Pœnitentiæ dolore, vel sensu præparari debere ad obtinendam peccatorum remissionem: sed ei solam sufficere fidem, seu potius fiduciam, & confideutiam certam de comparata remissione peccatorum. Hinc addit Concilium post verba citata; *Nec enim fides sine Pœnitentia remissionem ullam peccatorum præstaret*. Porrò Attritio Pœnitentia quædam est. Ideo Contritionem intelligit ibi genericè sumptam, esse prorsus necessariam; quòd alterutra species ejus absolutè requiratur, aut imperfecta, quæ dicitur Attritio, aut perfecta, quæ dicitur Contritio simpliciter, & strictè sumpta; nam extra Sacramentum perfecta requiritur: in Sacramento autem sufficit imperfecta, quæ dicitur Attritio.

Objicies secundo S. Augustinum, qui pluribi docet eum inaniter pœnitere, qui dumtaxat à peccatis abstinet ex motu pœnæ, & supplicii: sicut epist.144. quæ est ad Anastasium; *Inaniter*, inquit, *puta victorem se esse peccati, qui pœnæ timore non peccat: quia etsi non impletur foris negotium malæ cupiditatis; ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis, & quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, si subtrahatur quod timetur: at per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere, quod non licet fieri; sed ideo non facit, quia impunè non potest fieri; nam quantùm in ipso est, mallet non esse justitiam peccata prohibentem, atque punientem. Et utique si mallet non esse justitiam, quis dubitaverit, quod si posset, auferret? At per hoc quomodo justus est justitia talis inimicus, ut eam si potestas detur, præcipientem auferat, ne comminantem, vel judicantem ferat? Inimicus ergo justitiæ est, qui pœnæ timore non peccat*.

Similiter lib.de Natura, & Gratia cap.57.ait. *Sub lege est, qui timore supplicii, quod lex minatur, non amore justitiæ, se sentit abstinere ab opere peccati: nondum enim liber est, nec alienus a voluntate peccandi est, in ipsa enim voluntate reus est*. Insuper lib.2.contra duas epistolas Pelagianorum cap.9. *In ipsa*, inquit, *intus voluntate peccat, qui non voluntate, sed timore non peccat*. Et lib.1. cap.4. *Qui timore pœnæ præcepta facit, proculdubio invitus facit, ac per hoc in animo non facit, ac per hoc in ipsa voluntate intus est reus, ubi ipse, qui recipit, inspicit*. Denique, S. Augustinus tract.9. in epistolam Joan. ut supra memoravimus: nec non in Ps.127. dicit, quòd qui cessant à peccatis ex metu pœnæ, seu gehennæ, sunt similes mulieri adulteræ, quæ tantùm ab adulterio cessans metu sui mariti: ne videlicet deprehendatur ab eo, & severè puniatur, semper animam adulterandi retinet: igitur ex mente S.Augustini, Attritio, quatenus est timor ex metu gehennæ, non removet voluntatem peccandi, nec consequenter sufficiens est cum Sacramento ad obtinendam peccatorum remissionem.

Di-

Distinguo consequens: Attritio ex metu gehennæ, quæ movet dumtaxat ad cavenda peccata propter solum timorem malorum temporalium, & amorem bonorum terrenorum, non removet peccandi voluntatem, concedo: quæ concipitur propter metum gehennæ, quo quis timet Deo privari, & ratione hujus timoris à peccato abstinet, nego; nam timor iste gehennæ ordinatur ad Deum, tanquam ad finem ultimum, & ut sic removet peccandi voluntatem, quia ordinatur ad finem culpæ contrarium; non enim qui sic timet, suum finem ultimum reponit in ipsa evitatione supplicii, sed in privatione, & carentia Dei, qui cùm non possit possideri à peccatore, idcircò qui hoc metu abstinet à peccato, sibi proponit finem ultimum culpæ contrarium: quando autem peccator sic respicit evitationem supplicii, non retinet voluntatem peccandi.

Unde timor servilis in eo, qui cessat à peccato timore supplicii, duplex esse potest: *Unus* quidem quando tota ratio, tam finalis, quàm impulsiva, seu motiva continendi se à peccatis, est fuga pœnæ, dum videlicet homo sic affectus est, ut malum fugiat solum ob pœnam illi malo peccatorum intentatam, & in evitatione supplicii, vel in bono, quod ei supplicio contrarium est, reponit suum finem ultimum: & iste timor à plerisque dicitur *serviliter serviens*; quia competit servis, & mancipiis, qui nullo Domini sui amore abstinent à prohibitis, sed solùm pœnæ metu: ita quod semper affectum habeant faciendi vetita, nisi esset pœna subeunda. Porrò ille timor semper aliquem affectum peccandi formalem, aut virtualem in voluntate relinquit. *Alter* verò servilis est, quando qui timet, non constituit suum finem ultimum in evitatione ejusmodi pœnæ; sed ultrò tendit in bonum honestum, qualis utique est timor Attritionis, qui licèt terminetur immediatè ad evitationem pœnæ, quam timet, tamen mediatè tendit in finem ulteriorem, nempe in beatitudinem æternam, & ad Deum, ut summum bonum, quo qui sic timet, non vult privari, sed eo frui, ac subinde, qui hoc timore afficitur, non retinet peccandi voluntatem. *Ex quibus* colligere licet, quod quoties S. Augustinus ait, illos, qui timore cessant à peccato, adhuc reos esse secundùm affectum, & voluntatem, loquitur de illo timore, quo terrentur ii, qui conquiescunt in evitatione supplicii, ac serviliter serviunt, & divinis mandatis parent, qui utique timor malus est; quia per eum homines in amore sui, tanquam in ultimo fine quiescunt: non verò loquitur de timore, qui ultra evitationem pœnæ tendit in possessionem Dei tanquam summi boni, cujus privationem timet: qualis est timor Attritionis.

Urgebis; Idem S. Augustinus pluribi docet, neminem sine Dei amore posse justificari; Sic serm. 7. de tempore; *Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei*: Et lib. 21. de civit. cap. 27. *Si non desistant à peccato, habendo charitatem, quæ non agit perperam, nihil eis prodest*: Unde Author de vera, & falsa Pœnitentia; Sine amore, *inquit*, nemo unquam gratiam invenit, nec veniam assecutus est; Quod utique confirmatur ex Scriptura: nam S. Paulus 1. ad Cor. 13. disertè ait: *Sine charitate nihil sum; si charitatem non habuero, nihil mihi prodest*. Et 1. Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte*: igitur ad justificationem etiam cum Sacramento, non sufficit Attritio concepta ex metu gehennæ; sed requiritur affectus, & motus charitatis.

Distinguo antecedens: Requiritur Dei dilectio actualis, aut habitualis, concomitans, aut subsequens, concedo; sola actualis, & prævia: nego. Verùm quidem est, quod non possit fieri pecca-

toris justificatio sine Dei amore, & charitate habituali, quæ à gratia sanctificante non distinguitur; sed non absolutè requiritur, quod actualis, & formalis Dei amor ipsam justificationem præcedat, dum peccator eam obtinet per Sacramentum: verùm ad id sufficit amor Dei habitualis, seu charitas, quæ est forma hujusmodi justificationis, per quam videlicet peccator fit Dei amicus, & ipsi gratus. Ita Doctor ejusmodi authoritates solvit *dist.*14. *qu.*2. *num.*20. ubi ait. *Quod sine amore Dei nullus consequitur veniam, potest ibi accipi venia, non tantùm pro pœnitentia; sed pro fine Pœnitentiæ, & ita cum intelligimus, quòd per Pœnitentiam acquiritur venia, & illa venia est, quando quis per gratiam acceptatur ad amicitiam divinam.*

Vel dico S. Augustinum loqui de Dei dilectione, quæ proveniat non ex affectu charitatis, sed ex affectu spei: ad quam utique Dei dilectionem conducit ille gehennæ metus; nullus enim verè attritus gehennam timet, nisi quatenus est privativa æternæ Dei possessionis, ac subinde quando dolet de peccatis propter metum gehennæ, dolor iste terminatur ad Dei dilectionem; non enim timeret gehennam, nisi quatenus est privativa possessionis Dei, neque doleret de hujusmodi privatione, nisi Deum diligeret; nam tantus est dolor in amittendo, quantus est amor in possidendo: igitur vera Attritio semper habet adiunctam Dei dilectionem ex affectu spei, si non explicitè, & formaliter, saltem virtualiter, & implicitè.

Dices tertiò: Cum lex Evangelica longè sit præstantior lege veteri, etiam præstantius requirit remedium ad obtinendam peccati remissionem: ubi enim lex est perfectior, ibi gratiæ consequendæ media debent esse præstantiora; sed Contritio strictè sumpta, quæ fuit medium necessarium ad consequendam gratiam in veteri lege, est medium præstantius Attritione, seu Contritione imperfecta: igitur hæc etiam necessaria est in nova lege:

Distinguo minorem: Contritio perfecta est præstantior Attritione, si consideretur secundùm entitatem, concedo: si spectetur per ordinem, & habitudinem ad finem & effectum, ac modum procurandi finis & effectus in Sacramento Pœnitentiæ, nego: licèt enim Contritionis natura, & virtus sit præstantior, & perfectior Attritione: si secundùm se spectetur: unde potest extra Sacramentum ad justificationem perducere, quod Attritio non potest: Attritio tamen juncta Sacramento, tam potest ad justitiam, & gratiam ultimate disponere, seu perducere, quàm ipsa Contritio; nimirum ad ipsam gratiam, quam Pœnitentiæ sacramentum ex opere operato producit in pœnitentibus: ad hanc enim requiritur solùm ut tollatur obex malæ voluntatis ad creaturā conversæ; Attritio autē junctaSacramento potest id efficere: quare dicitur æquivalenter ultima dispositio, quanquam ad gratiam ex opere operantis producendam in Sacramento Contritio strictè sumpta perfectiùs disponat, quia majus est hominis meritum, quàm Attritio.

Dices quartò: Plurimi è gravioribus Theologis, maximè verò Doctores Seraphicus, & Subtilis, apertè docent, Attritionem non sufficere cum Sacramento ad remissionem peccati; quia non excludit voluntatem peccandi. *Primo* namque Seraphicus *in* 3. *dist.*34. *part.*2. *art.*1. *qu.*1. ait: *Dicendum, quod absque dubio timor servilis est donum Spiritus sancti: Et ratio hujus est, quoniam sicut donum Dei est nosse, sive credere pœnas futuras, pro eo quod ibi est quædam cordis illuminatio & directio: sic donum Dei est illas pœnas æternas refugere, & timere, pro eo quod ex tali dono est quædam cordis emollitio, & fluxus concupiscentialis restrictio, & in hoc quædam rectificatio. Et propter illum ti-*

timorem cessat homo à peccatorum perpetratione, licet non omnino cesset à voluntate. Nam subdit: *Voluntas peccandi manet in habitu, & radice, quia deformitas est circa timentem*. Similiter Doctor Subtilis *in 4. dist.20. quæst.* unica, ubi agens de Pœnitentia: quæ tantùm fit in extremis vitæ, ostendensque eam esse dubiam, hoc probat variis rationibus. maximè verò authoritate S.August. dicentis, *Oportet non solùm timere iudicem, sed diligere, arbitrii enim libertatem quærit, ut dolere possit commissa, non necessitatem; charitatem, non timorem*; igitur ex eorum sententia dolor conceptus ex metu gehennæ non sufficit ad remissionem peccati.

Nego antecedens; Et ad Seraphicum Doctorem dico, illum per voluntatem peccandi, quam dicet manere in habitu, & radice, nihil aliud intelligere, quàm peccatum habituale, sive maculam quæ remanet post præteritum actuale peccatum, quæ non expellitur per timorem servilem, nisi accedente Sacramento, ac subinde potius per Sacramentum, quàm per timorem illum
„ pellitur, ait enim *quæst*:2.Cum dico
„ timorem servilem, duo dico, videli-
„ cet ipsum habitum, quo anima di-
„ sponitur ad timendum Deum,ut pu-
„ nientem eòs, qui prævaricantur, &
„ ulteriùs nomine servitutis importa-
„ tur deformitas peccati, quæ annexa
„ est illi habitui in eodem homine, ra-
„ tione cujus ille homo dicitur esse
„ servus peccati, & timor in eo exi-
„ stens, dicitur esse timor servilis.
„ Per hunc etiam modum, cum di-
„ co aliquem timere serviliter,duo di-
„ co: videlicet actum ab illo habitu
„ egredientem, & voluntatis servitu-
„ tem,sive deformitatem comitantem.
„ Sed attendendum, quod hoc potest
„ esse dupliciter, aut ita quod defor-
„ mitas illa voluntatis concomitetur
„ quantùm ad habitum;sic potest esse,
„ quod aliquis serviliter timeat, & ta-
„ men motu illo non peccabit; quia si
„ ex cogitatione pœnarum aliquis ab-
„ horret offendere Deum, hoc potest
„ esse præter peccatum *actuale*. Si au-
„ tem concomitatur in actu, quamvis
„ ipsum timere de se non sit malum,
„ tamen ratione deformitatis actuali-
„ ter annexæ depravatur.Sicut aliquis
„ qui timet pœnas, & timendo dolet,
„ quòd tales pœnæ infliguntur pro
„ culpa,& actu etiam concupiscit pec-
„ care, si non esset illa pœna, & hoc
„ modo serviliter est peccatum,& ma-
„ lum.Hoc autem non est semper,cùm
„ quis movetur timore servili:alioquin
„ per usum illius doni magis se homo
„ à gratia elongaret,quàm præpararet,
„ quod planè falsum est. Ita Seraphi-
„ cus Doctor, unde concludit: Et ideo
„ concedendum est, quod usus timo-
„ ris servilis potest esse bonus, licèt
„ non sit bonus bonitate meriti; sed
„ magis bonitate præparante, vel or-
„ dinante ad meritum, quæ simul stat
„ cum peccato. Unde & rationes,quæ
„ hoc ostendunt, concedendæ sunt.
„ Quapropter respondens ad primum,
„ ait; Illud verò, quod primò objicitur
„ in contrarium, quod in timore ser-
„ vili vivit voluntas peccandi,& quod
„ dolet de eo, quod lex vetat, dicen-
„ dum quod illud verbum Augustini
„ non intelligitur, quod semper,quan-
„ do timet, doleat actu, & similiter
„ quod voluntas peccandi semper sit
„ in actu, sed hoc dicit,quia manet in
„ habitu, & radice:licèt autem volun-
„ tas sit per peccatum deformata,& re-
„ gnet in ea malus amor: potest tamen
„ aliquando moveri ad aliqua bona
„ opera in genere, vel ex circumstan-
„ tia, per aliquam gratiam gratis da-
„ tam non committendo culpam, &c.
Igitur censet Seraphicus Doctor; dolorem peccati propter gehennæ metum, seu Attritionem, posse excludere omnem actualem affectum,& voluntatem peccandi, quamvis per se non sit sufficiens

ciens ad removendum peccatum habituale, seu deformitatem illam, & maculam, quæ remanet in peccatore transacto actu peccaminoso, nisi illa Attritio jungatur Sacramento Pœnitentiæ.

Ad Doctorem subtilem Respondeo, dici posse: *Primò* eum ibi agere maximè de Pœnitentia quæ extra Sacramentum sufficiat ad salutem, ad quam procul dubio requiritur amor Dei, sive Contritio charitate perfecta. *Secundò* dici potest quòd, si sermo sit de Pœnitentia, seu de dolore Pœnitentiæ juncto sacramento Pœnitentiæ; illa verba *oportet non solùm timere judicem, sed diligere*, non tam significant affectum charitatis quàm spei; ut colligitur ex sequentibus: *non igitur timeat pœnam qui pœnitet, sed anxietur pro gloria*: Anxiari autem pro gloria, nihil est aliud quàm timere privationem beatitudinis, & æternæ hæreditatis, quæ per peccatum deperditur, & per pœnitentiam restauratur. Porrò hæc animi anxietas ab alia virtute oriri non potest, quàm à virtute spei; ac subinde neque S. Augustinus, neque subtilis Doctor, per *dilectionem* aliud intelligunt, quàm affectum spei. Porrò Attritio habet hunc affectum, siquidem nemo potest per eam timere gehennam; quin pariter habeat displicentiam voluntariam, quòd peccaverit, quia peccando amisit jus ad hæreditatem sibi repromissam: quæ utique displicentia tendit in Deum saltem mediatè; quippe cùm Deus sit objectiva beatitudo, quam recuperare sperat pœnitens. Quòd autem Doctor non de alio dolore quam Attritionis loquatur; quando videlicet pœnitens in extremis suscipit sacramentum Pœnitentiæ, apparet ex his quæ subjicit, *nu.7.* ubi ex dictis colligit: *Quòd infirmo jam ad articulum istum deducto suadendum est, ut secundùm suam possibilitatem laboret ad Pœnitentiam ordinatam, ut scilicet non obstante dolore vel timore, utatur ratione quantùm potest, & nitatur habere displicentiam voluntariam propter finem debitum, scilicet propter Deum, & renitatur malæ inclinationi habitûs, & delectationum præsentium; & laboret ad displicentiam quantùm poterit habere, licèt brevem; & ne in desperationem mittatur, extollenda est sibi misericordia, proponendo sibi exemplum de latrone illo, cujus fuit pœnitentia sera, sed non sera Indulgentia.* Quibus verbis Doctor veram, diminutam, ac imperfectam rationem, & doctrinam haud dubiè traderet, nisi sic intelligendus esset, quòd velit ad justificationem extra Sacramentum requiri amorem amicitiæ, seu charitatis perfectæ, cum Sacramento verò sufficere amorem concupiscentiæ sive dilectionem minùs perfectam; quam utique charitatem, sive potius spem difficile est peccatorem habere in extremis, probat; quia, ut mox dicebat, *Qui usque tunc fuit impœnitens non videtur tunc extorquere à seipso displicentiam novam, nisi timore pœnæ imminentis, præsumitur enim, &c.* Et rectè quidem dixit, *præsumitur*, quia accidere potest contrarium; licèt valdè sit timendum hujusmodi peccatorem retinere adhuc internam complacentiam peccatorum præteritorum, nec-non, & conditionalem affectum peccandi, si periculum mortis non immineret, &c.

Urgebis: Ut Pœnitentia sit salutaris, debet esse simpliciter voluntaria: sed ex Doctore ibidem, Pœnitentia quæ fit in extremis solo metu gehennæ non est simpliciter voluntaria: igitur: &c. Major constat. Minorem verò sic declarat Doctor *num. 5. Ad hoc*, inquit, *quòd displicentia valeat, & sit ordinata; oportet quòd sit debitè circunstantionata, & maximè circunstantiâ finis, & principii activi principalis, ut scilicet sit voluntaria propter Deum: sed difficile est tunc habere actum sic circunstantionatum: quia qui usque tunc fuit impœnitēs, non videtur tunc extorquere à seipso displicentiam novam, nisi timore pœnæ imminentis*:

tis : præsumitur enim , quòd si remotus esset a pœna, sicut priùs, non extorqueret à seipso illam displicentiam , sicut nec prius: Tum , quia aliquid simpliciter involuntarium videtur causa istius displicentiæ ; nam expectatio mortis , videtur causa istius displicentiæ ; illa autem est involuntaria, & quod non fit, nisi ex suppositione cujusdam involuntarii , non est simpliciter voluntarium , sicut non omnino voluntariè projicit quis merces in mare , si non projicit , nisi ex suppositione cujusdam periclitationis , quam nollet : saltem quod non est , nisi sic involuntarium , non est multum acceptum alii , nec multùm videtur propter amorem ejus factum. Ita Doctor , quibus significat Pœnitentiam ex metu mortis conceptam , non esse voluntariam , nec Deo gratam : ergo multò minùs voluntaria erit Pœnitentia concepta propter metùm gehennę, qui longè major est quàm metus mortis ; quia gehenna majus infert damnum, quàm mors naturalis; ac subinde majorem metum incutit : & consequenter magis minuit rationem voluntarii in eo, quem ob ejusmodi metum peccasse pęnitet.

Respondeo, involuntarium dici tripliciter. *Primò modò* pro eo, quod nihil omnino habet de voluntario : *Secundò modò*, pro eo quod plus habet de voluntario , quàm de involuntario : *Tertiò modò* pro eo quod fit independenter ab omni circunstantia , quæ actum impediret: quod autem fit ex metu, esto non sit simpliciter voluntarium primo modo , est tamen voluntarium simpliciter secundo modo. Porrò Doctor intelligendus est de voluntario primo modo, ut colligitur ab exēplo , quod ipse proponit , & repetit ex projiciente merces in mare: illa namque projectio est simpliciter voluntaria, quia procedit à voluntate efficaci projiciendi ejusmodi merces cum sufficienti cognitione circunstantiarum; tametsi habeat aliquam rationem admixtam involuntarii , & fiat contra inefficacem inclinationem istius voluntatis , quæ nollet ejusmodi periculum adesse, ut salvas, & integras merces haberet : unde illa projectio est simpliciter voluntaria ex parte operantis , licèt non sit simpliciter voluntaria ex parte objecti , sed tantùm propter circunstantiam imminentis periculi : igitur displicentia peccati metu gehennæ , etiam dicenda est voluntaria simpliciter hoc secundo modo, tamen dicitur involuntaria secundùm quid , non quidem propter simplicem complacentiam peccatorum, seu affectum peccandi , si periculum gehennæ abesset ; hæc enim conditionalis voluntas esset peccaminosa, quia ex objecto suo est mala: sed dicitur involuntaria secundùm quid à nolitione illius periculi ; quod utique pęnitens nollet adesse : simpliciter autem, & absolutè displicent peccata, non tantùm externa, sed etiam interna; alioqui non posset peccator iminens gehennæ periculum evadere. Hinc magna est diversitas inter projectionem mercium in mare, & Attritionem : nam ut quis evadat imminens naufragii periculum , sufficit illa externa mercium projectio: ad evadendam autem gehennam , necessariò requiritur detestatio omnium peccatorum non solùm externorum , sed etiam internorum ; unde potest aliquis periculum naufragii evadere , tametsi habeat hanc conditionalem voluntatem non projiciendi merces, nisi periculum urgeret: Attritus autem non potest habere hunc conditionalem affectum, non detestandi peccata , nisi gehenna immineret , quia non potest gehennæ periculum evadere, nisi omnem omnino affectum peccandi excludat.

Nec obstat, quòd ibidem subjiciat Doctor , illam detestationem , quæ habet admixtū aliquidni voluntarii, non esse multùm acceptam, & gratam Deo; fateor enim, quòd Attritiò ex se, & seorsim à Sacramento , non sit multùm

Deo

Deo accepta, nec possit peccatorem in Dei gratiam restituere. Quòd autem sit ea Doctoris sententia, apparet ex his, quæ docet dist.14. quæst.4.num.7. ubi loquens de remissione peccati post Baptismum commissi per Sacramentum, & sine Sacramento, dicit, quòd dum quis justificatur per Sacramentum, recipit illius effectum, scilicet gratiam pœnitentialem: *Non quidem ex merito*, inquit, *quia dispositio interior non erat sufficiens per modum meriti, sed ex pacto Dei assistentis Sacramento suo ad effectum illius, ad quem instituit Sacramentum; alioquin non appareret, quomodo sacramentum Pœnitentiæ esset secunda tabula, si nunquam per ipsum, ut Sacramentum est, posset recuperari secunda gratia amissa, sed tantùm per Attritionem, tanquam per prævium dispositionem, & per Contritionem tanquam per dispositionem completivam*: Igitur ex mente Doctoris Attritio sufficere potest cum Sacramento ad justificationem, etiamsi parùm secundùm se sit Deo accepta, & grata.

COROLLARIA.

EX his sequitur *primò*, quòd ut Attritio sufficiat cum sacramento ad justificationem, debeat esse supernaturalis; ita namque definit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 4. ubi ait: *Attritionem non solùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei esse, & Spiritùs S. impulsum*, Unde sess. 6. can. 3. definit: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritûs S. inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*. Quod etiam testantur Scripturæ sacræ oracula, quibus Deus sibi tribuit hominis pœnitentiam: Sic Ezechiel 36. *Auferam à vobis cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum*. Et Threnorum 5. *Converte nos Domine ad te, & convertemur*. Hinc Lucæ 22. *Conversus Dominus respexit Petrum ... & egressus foras Petrus flevit amarè*. Quæ verba sic expendit S.Ambrosius: Quos Jesus respicit, plorant delictum, negavit Petrus Christum, & non flevit, quia non respexerat Dominus: negavit secundò, & non flevit, quia adhuc non respexerat Dominus: negavit tertiò, respexit Jesus, & ille flevit amarissimè. Quapropter Concilium Arausicanum secundum Can.4. decernit, per S.Spiritus infusionem, & operationem, in nobis fieri non tantùm, ut à peccato purgemur, sed etiam ut purgari velimus: purgationis autem à peccato voluntas, est Attritio, vel Contritio: igitur censet Attritionem non posse esse salutarem, nisi sit supernaturali auxilio Dei concepta.

Dices: Attritio concepta naturæ viribus ex metu pœnarum Inferni, quas divina fide credimus, est supernaturalis, utpote quæ motivo supernaturali concipitur; sed Attritio supernaturalis ad peccati remissionem sufficit: ergo, &c.

Distinguo majorem: Supernaturalis objectivè tantùm, & materialiter, ut ea fides, qua credunt hæretici Trinitatem divinam, & Incarnationem Verbi, concedo; formaliter ex objecto formali, & efficienter ex influxu causę producentis Attritionem, cujusmodi requiritur ad gratiam peccati remissivam, nego.

Dices secundò: Detestatio peccatorum absoluta, non hypothetica tantùm, & inefficax, ad peccati remissionem sufficit: sed Attritio concepta naturæ viribus potest esse detestatio peccatorum efficax, & absoluta: ergo, &c.

Distinguo majorem: Si fiat ex gratia Dei, concedo: ex natura, nego: nam ex Arausicano secundo Can.7. *Qui per naturæ vigorem, aliquid eligere posse confirmat, ad salutem pertinent, absque illuminatione, & inspiratione S. Spiritus, hæretico fallitur spiritu, non intel-*

ligens

ligens Dei vocem in Evangelio dicentis: *Sine me nihil potestis facere*.

Dices tertiò: Doctor subtilis *in 4.dist. 14. q.2. num.14.* apertè docet dolorem de peccatis naturæ viribus conceptum, sufficere ad obtinendam remissionem peccati: igitur non censet Attritionem necessariò debere esse supernaturalem.

Patet antecedens; agens enim de dolore prævio ad remissionem peccati tanquam dispositione necessaria, ait: Ad „ hujus intellectum, sciendum, quòd „ peccator in peccatis existens eo mo„ do, quo dictum est in *præcedenti qu. art.1.* peccatum manere post actum, „ potest ex naturalibus cum communi „ influentia considerare peccatum com„ missum, ut offensivum Dei, & ut „ contra legem divinam, & ut aversi„ vum à Deo, & ut impeditivum præ„ mii, & ut inductivum supplicii, & sub „ multis talibus rationibus: & potest „ voluntas ipsum sub aliqua illarum ra„ tionum, vel sub multis illud pecca„ tum sic consideratum detestari, & ille „ motus potest continuari, & intendi „ ante infusionem gratiæ. Potest etiam „ ista detestatio esse totaliter circum„ stantionata circumstantiis moralibus „ debitis: non est enim verisimile, quod „ necesse sit propter peccatum istud re„ manens, actum quemcunque circa „ peccatum commissum esse defecti„ vum in aliqua circumstantia morali. „ Iste autem motus dicitur Attritio, & „ est dispositio, sive meritum de con„ gruo ad deletionem peccati mortalis; „ quæ sequitur in ultimo instanti ali„ cujus temporis, in quo tempore illa „ Attritio duravit. Ita Doctor, ex quibus liquet, eum velle, quòd voluntas propriis viribus sine speciali auxlio Dei possit elicere actum Pœnitentiæ ultimò dispositivum ad gratiam.

Nego antecedens, nec-non, & duas consequentias, & ad Doctoris authoritatem dico, eum per ly (*ex naturalibus cum communi influentia*) non significare actum elicitum ex propriis viribus naturæ, & sine omni auxilio supernaturali, sed actum informem; hoc est, qui non informatur charitate, & gratia habituali: ibi namque Doctor inquirit, an dispositio prævia informis sufficiat ad remissionem peccatorum. Sic namque ait: *n.13.* De secundo prin„ cipali, scilicet an pœnitere, ut actus „ virtutis, requiratur ad deletionem „ peccati: Dico, quòd non ut actus „ unius determinatæ virtutis: Secundò, „ quod non ut actus cujuscunque vir„ tutis genitæ talis, vel talis indiffe„ renter: Et tertio, si ut actus simplici„ ter perfectè circumstantionatus, nun„ quid ut formatus, vel sufficit ut infor„ mis? Cui postremæ quæstioni sic re„ spondet. De tertio dico, quod, actum „ aliquem humanum requiri ad dele„ tionem peccati, potest intelligi du„ pliciter, vel ut dispositionem præ„ viam, vel ut concomitantem; Primo „ modo sufficit actus informis, imo „ semper est informis, quia dispositio „ prævia ad peccati deletionem est sem„ per sine gratia, & charitate, à cujus „ solius inhærentia, & inclinatione ad „ actum, dicitur actus formatus: Se„ cundo modo dico, quod requiritur „ actus formatus: nam in illo instanti, „ in quo deletur peccatum, charitas „ inest, & per consequens, si actus re„ quiritur ut concomitans, requiritur, „ ut formatus. *Hæc Doctor*.

Ex quibus apparet, quod dum *nu.14.* sequenti ait, intellectum ex naturalibus cum communi influentia posse considerare peccatum ut offensivum Dei, & voluntatem peccatum sic consideratum posse detestari; per *ly* ex naturalibus, tantùm excludit gratiam habitualem, non vero actualem prævenientem, ac concomitantem, quam alibi ad veram Pœnitentiam, & justificationem necessariam esse asserit; maximè verò *in 1. dist.44. num.4.* ubi ait: quemlibet peccatorem salvari posse; *Quia*, inquit. po-

potest Deus cum sua gratia prævenire, *&c.* Et dist.20. q. unica, ait: *esse opus Dei, homini Pœnitentiam fructuosam inspirare*. Et dist.22. art.2. ait: *Deum propter merita mortificata citiùs dare gratiam ad resurgendum*, *&c.* Quinimo in hac ipsa *dist.*14. eadem *quæst.*2.*n.*20. hoc ipsum apertè satis significat Doctor: respondens enim ad authoritates, quas sibi ipsi objecerat, nempè quòd charitas necessaria sit ad remissionem peccati, ait: *Istæ authoritates omnes unam habent responsionem*, *quia Pœnitentia*, *sive actus*, *sive virtus*, (id est habitus) *non est vera quantùm ad finem* (extrinsecum) *Pœnitentiæ attingendum sine charitate*, *& hoc est*, *quod dicit secunda authoritas de Pœnitentia fructuosa*. *Pœnitentia enim* (attende) *absolutè potest innasci ex naturalibus hominis*, *sed non fructifera*, *hoc est*, *ferens fructum*: *imò ut fructuosa*, *est in ultimo instanti*. Doctor autem sibi contradiceret, si *nu.*14. assereret Pœnitentiam fructuosam posse innasci ex naturalibus: igitur non est verisimile, quod per *ly* ex naturalibus excludat auxilium gratiæ actualis, aut concomitantis; sed tantùm significare vult, ad veram Attritionem, quatenus est dispositio necessaria cum sacramento Pœnitentiæ ad justificationem percipiendam, non requiri, quod illius actus procedat ex gratia habituali sanctificante.

Collige secundò: Attritionem, accedente virtute Sacramenti, posse fieri Contritionem æquivalenter; quippe cùm eumdem obtineat effectum, quem haberet Contritio extra Sacramentum, quò sensu Doctor dist.4. q.2.num.15. docet, Attritionem sui mutatione fieri posse Contritionem adveniente gratia, ait „ enim: Etsi manet idem motus contra „ peccatum in *esse* naturæ, & moris, qui „ priùs fuit Attritio, in illo instanti fit „ Contritio: quia in illo instanti fit con„ comitans gratiæ, & ita actus forma„ tus, quia habens secum charitatem, „ quæ est forma actûs, ut hic loquimur. „ Ibi tamen oportet distinguere signa „ naturæ, inter actum, ut est talis in „ *esse* naturæ, & mores, & inter chari„ tatem, & inter actum, ut est forma„ lis: quia in primo signo naturæ est „ ibi actus talis; in secundo charitatis; „ in tertio actus formatus à charitate „ jam inclinante, & inhærente, & sic „ Attritio fit Contritio sine omni mu„ tatione reali ipsius actûs. Hoc est ex actu informi fit actus formatus: non enim vult Doctor, quod Attritio, quæ est detestatio peccati ex motivo spei possit fieri Contritio, seu peccati detestatio ex motivo charitatis. Hinc facilè intelligitur, quid intendat idem Doctor in 4. dist.14. qu.4. nu.9. dum *ait*: „ Concedo, quod ante perceptionem „ dignam Pœnitentiæ, oportet suscitari „ vel simpliciter, & tunc per Pœniten„ tiæ Sacramentum, non deletur pec„ catum, sed gratia, quæ insult, auge„ tur, vel suscitari secundum quid, scili„ cet ut habeat aliqualem displicen„ tiam de peccatis, & propositum ca„ vendi de cætero, & velit suscipere „ Sacramentum Pœnitentiæ, in quo At„ tritio fit Contritio, id est, in quo, „ sive per quod, imperfecta illa, sive „ aliqualis displicentia, confert gra„ tiam sanctificantem, quam sine Sa„ cramento contulisset Contritio cha„ ritate perfecta. Attritio ergo In Sa„ cramento fit Contritio, quoad æqui„ valentiam, sive quoad effectum, non „ quoad entitatem.

„ *Collige tertiò*: Attritionem extendi debere ad omnia prorsus peccata mortalia, quia unum mortale non potest remitti sine alio; ac proinde cùm Attritio sit necessaria ad remissionem peccati mortalis, etiam necessum est, quòd Attritio ad hoc Sacramentum requisita tendat in omnia mortalia; quodque pœnitens qui se disponit ad impetrandam veniam in hoc Sacramento, omnia mortalia saltem generatim, & virtualiter de-

detestetur; eorumque omnem affectum abjiciat.

Utrum autem Attritio etiam tendere debeat in omnia venialia, non ita convenit inter Theologos; plures namque id affirmant, negant vero cæteri. Sententia tamen negativa mihi probabilior apparet: Tum, quia non est necesse de eis peccatis pœnitentem dolere, de quibus necessarium non est confiteri: sed ad obtinendam veniam in Sacramento Pœnitentiæ non est necesse confiteri peccata venialia, ut docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 5. ubi cùm dixisset: Omnia mortalia, quæ memoriæ occurrunt, necessario esse confitenda, subjicit: *Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur; & in quæ frequentius labimur, quamquam rectè, & utiliter citra omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat; taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.* Tum, quia unum veniale remitti potest sine alio; ac subinde non est necesse quòd quis de singulis Attritionem formet, sed sufficit quòd de aliquibus doleat, ut videlicet dolor ille sit materia necessaria ad confectionem hujus Sacramenti.

Dices: Qui non dolet de omnibus venialibus à se confessis, proponit aliquid pro materia Sacramenti Pœnitentiæ, quod reverà non potest illius esse materia: igitur tantùm abest, ut possit veniam obtinere, quin imò novum peccatum committit. Antecedens patet; siquidem illud est materia Sacramenti Pęnitentiæ, quod per Sacerdotalem Absolutionem solvi debet; quemadmodum illud est materia Sacramenti Eucharistiæ, quod per verba consecrationis debet consecrari: igitur quemadmodum peccaret graviter, qui hostiam papiraceam cum triticeis apponeret consecrandam, sic etiam graviter peccaret, qui confitendo peccata venialia proponeret aliqua, de quibus non doleret; quia proponeret pro materia, quod reverà illius materia esse non potest, defectu doloris.

Nego antecedens: Ille enim qui manifestat aliqua venialia in Confessione, de quibus non dolet, non proponit illa pro materia Sacramenti Pœnitentiæ; sed dumtaxat ejusmodi venialia peccata exponit cum illis, de quibus dolet, vel ut inde majorem humiliationem, & confusionem habeat, vel ut evidentiorem suæ conscientiæ notitiam suo Confessori exhibeat; non secus ac habitus vitiosos, & peccandi occasiones, ac tentationes occurrentes solet proponere. Unde ad antecedentis probationem, nego paritatem, & ratio disparitatis est, quòd hostia papiracea cum triticeis exhiberi non possit in missa, nisi solùm ut consecretur, & ut materia transsubstantiationis capax, qualis tamen capax non est; necessarium verò non est, ut omnia venialia, quæ manifestamus in Confessione, proponamus ut Sacramenti materiam: ea quippe non confitemur necessario, sed ea proponimus ad humiliationem confusionemque nostram, & majorem nostri status notitiam aperiendam Sacerdoti, ad consilium habendum, sicuti propensiones naturales occasiones, tentationes, & similia, quæ non sunt peccata, laudabiliter in Confessione Sacerdoti detegimus.

Dices secundò: Qui non atteritur de venialibus omnibus, quæ confitendo manifestat, facit formam Absolutionis falsam, & Sacramentum irritum, & falsum ex parte, prout ei detrahit idoneam Absolutionis materiam, & legitimum effectum: gravissimè igitur peccat.

Nego antecedens: Quia formæ hujus, *Absolvo te à peccatis tuis*, sensus est, ab iis quæ cum dolore, debitoque proposito confessus es: ergo non est irritum ex parte Sacramenti, quia nihil deest ei necessarium ad valorem, & fructum, si confessus sit pœnitens unum veniale, li-

cèt non habeat tantum effectum, quantum habere posset, si dolorem de singulis haberet. Unde consultum esse debet pœnitenti, ut dum Confessioni faciendæ præmittit examen suæ conscientiæ, dumque singula à se commissa peccata recogitat, etiam ad singulorum recordationem, & memoriam eliciat dolorem, ac detestationem, quò nempe efficaciùs ac meliùs disponatur ad percipiendum Sacramenti effectum.

Collige denique, saluberrimum esse, ut ille, qui fieri solet per Attritionem, dolor Confessionem antecedat; qui enim de suis peccatis atteritur, longè distinctius, & accuratiùs, ac etiam majori cum animi devotione, ac præparatione ad gratiam, & Absolutionem Sacramentalem peccata declarat: non est tamen absolutè necessarium, ut ille doloris motus, & affectus Confessionem præcedat, sicut constat ex communi praxi fidelium, qui existimant se debite recepisse Absolutionem Sacramentalem, dummodò ante illius susceptionem atterantur. Hinc Confessarii, ubi exceperunt pœnitentium peccata, eos adhortantur; ut de ipsis doleant, cum proposito imposterum non peccandi: hoc autem foret inutile, istaque praxis vergeret in ipsius pęnitentis damnum, & in Sacramenti irreverentiam, si dolor iste necessariò præmitti debuisset Confessioni faciendæ: igitur, &c.

Necessarium tamen est, quòd ipse Attritionis dolor Sacramentalem Absolutionem præcedat; cùm enim illa Sacramentalis Absolutio feratur per modum sententiæ judicialis, quæ necessariò supponit accusationem rei: accusatio autem cùm sit voluntaria, debet habere concomitantem, aut saltem subsequentem dolorem pœnitentis, tanquam dispositionem præviam, idcirco Sacerdos non potest pœnitentem absolvere, quin priùs peccata per Confessionem declaraverit, & de iis doluerit; maximè cùm hæc sententia sit reconciliativa peccatoris cum Deo, ac subinde pęnitens debet esse paratus ac dispositus, ut in Dei gratiam redeat: hoc autem fieri non potest, quin peccator ea execretur, ac detestetur, quæ ei fuerant in causa, cur averteretur à Deo. Hæc autem detestatio fit per modum Contritionis, vel Attritionis: igitur motus ille, & affectus doloris necessariò debet antecedere Sacramentalem Absolutionem. Ex quibus colligitur, quòd quoties absque ejusmodi dolore quis confitetur peccata, invalidè absolvitur, & debet iterum de illis peccatis confiteri.

Collige denique, Attritionem posse sic definiri: *Attritio est animi dolor, & detestatio de commissis peccatis cum proposito non peccandi de cætero; & spe ac petitione veniæ ex motivo supernaturali, conceptus, vel ex metu gehennæ, vel ex turpitudine peccati cum aliqua Dei dilectione, ad virtutem spei spectante.* Cujus utique definitionis, seu descriptionis particulæ omnes constant ex dictis: *Pimò* namque dicitur *animi dolor ac detestatio de peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero*, in quibus convenit cum Contritione perfecta, quæ eosdem pariter characteres habet. Additur *cum spe ac petitione veniæ*; qui enim debitè atteritur, sperat veniam à Deo obtinendam, & illam exorat. Sequitur *ex motivo supernaturali*; qui enim doleret de peccatis ob motivum purè naturale, non haberet sufficientem dispositionem ad veniam, & gratiam sanctificantem obtinendam. Cætera adduntur, ut distinguatur ipsa Attritio à Contritione perfecta, quæ habet pariter spem veniæ consequendæ, & concipitur ex motivo supernaturali: sed dumtaxat ex affectu charitatis, & dilectionis Dei propter se.

SE-

Sectio Secunda.

De Confessione Sacramentali.

Confessionis nomen idem propriè significat, ac alicujus rei vel secretæ, vel incognitæ privatam aut publicam, spontaneam aut coactam declarationem ac manifestationem. Unde triplex in Scriptura sacra distinguitur Confessionis genus; alia enim est Confessio *Professionis*, alia *laudis*, alia denique *accusationis*. Prima est, qua quis publicè ac constanter profitetur aliquam veritatem, maximè quæ spectet ad Dei gloriam; sic Christus Dominus ait Matth. 10. *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor, & ego eum coram Patre meo*. Hinc Apostolus ad Rom. 10. Fidei professionem, Confessionem appellat, cùm ait: *Corde creditur ad justitiam, ore autem Confessio fit ad salutem*. Unde qui Christi Domini fidem liberè profitentur, Confessores solent appellari. Secundò, accipitur pro laude, seu gratiarum actione, sicque confiteri Deum, est ipsum laudare; ita Psal. 117. *Confitemini Domino, quoniam bonus*. S. Matth. 11. & Lucæ 10. Christus Dominus Patrem divinum alloquens, ait: *Confiteor tibi Pater Domine cœli, & terræ*: Tertiò, significat peccatorum manifestationem, & declarationem, sic Psal. 31. *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino*. Matth. 30. *Omnis regio circa Jordanem exibat, & baptizabatur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua*. Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra* Hæc præclarè observat S. Augustinus in Psal. 29. *Confessio*, inquit, *gemina est, aut peccati, aut laudis. Quando nobis malè est, in tribulationibus confiteamur peccata nostra. Quando bene, in exaltatione justitiæ confiteamur laudem Deo: sine Confessione non simus*. Et in Psal. 94. *Confessio quidem duobus modis accipitur in Scripturis. Est Confessio laudis, quæ pertinet ad hominem, est Confessio gementis, quæ ad Pœnitentiam pertinet ejus qui confitetur. Confitentur enim homines, qui laudant Deum; confitentur cùm accusant se, & nihil dignius facit lingua. Verè puto, quòd ipsa sint vota, de quibus dicitur* in Psal. *Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea*. Hinc serm. 8. de verbis Domini, expendens hæc Christi D. verba, *Confiteor tibi Pater*, &c. ait: *Si confiteor, Christus dixit, à quo longè est omne peccatum, non solius est confiteri peccatoris, sed etiam aliquando laudatoris, Confitemur ergo sive laudantes Deum, sive accusantes nosmetipsos. Pia est utraque confessio, sive cùm te reprehendis, qui non es sine peccato; sive cùm illum laudas, qui non potest habere peccatum*.

Confessio peccatorum rursus duplex est: *alia* quæ fit Deo, *alia* quæ fit homini: Prima est, qua peccata nostra agnoscentes cor nostrum coram Deo effundimus confitentes ac detestantes; ad hanc sufficit locutio cordis; quia Deus scrutatur corda; pertinet autem potiùs ad Contritionem, quàm ad Confessionem: De hac Regius Propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci: Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino*. Confessio, quæ fit homini, est ea, qua homini labiis, vel alio signo externo manifestamus peccata nostra.

Hæc rursus duplex: Sacramentalis, & non Sacramentalis. Hæc postrema multiplex; alia civilis, qua homo coram Judicibus sua confitetur peccata; sic Josue Acham alloquebatur: *Da gloriam Deo, & confitere, atque indica mihi, quid feceris*. Josue 7. Alia satisfactoria, quæ fit ad placandum proximum, eumque nobis reconciliandum, si vitio nostro læsus fuerit. Alia consolatoria, qua peccata nostra in sinum hominis effundimus, consolationem ab eo percepturi. Alia denique consiliaria, qua peccata nostra erudito ac sapienti viro confitemur, ut

cjus

ejus ore erudiamur ad ea subigenda, & corrigenda.

Has omnes Confessionum species admittunt hæretici. Confessio Sacramentalis est accusatio peccatorum suorum apud Sacerdotem, qui authoritatem habet, ut per eum virtute clavium remittantur: apud Græcos hæc dicitur *Exomologesis* quod etiam nomen ad *Latinos* translatum est, quamquam hæc vox usurpata sit pro universa Pœnitentiæ actione, non autem pro sola delicti sui accusatione.

Apud sacros autem, & Ecclesiasticos Authores, Confessio interdum usurpatur, non tantùm ad significandam delicti proprii manifestationem; verùm etiam totam Pœnitentiæ, seu Satisfactionis actionem, ut optimè declarat Tertullianus lib. de Pęnitentia cap. 9. ubi cùm dixisset: *Tantùm relevat Confessio delictorum, quantùm dissimulatio exaggerat; Confessio enim Satisfactionis consilium, dissimulatio contumaciæ*: paulò post subdit; Is actus (*Confessio*) qui ma-
„ gis Græco vocabulo exprimitur, &
„ frequentatur, exomologesis est, qua
„ delictum Domino nostrum confite-
„ mur, non quidem ut ignaro, sed qua-
„ tenus Satisfactio Confessione dispo-
„ nitur, Confessione Pœnitentia na-
„ scitur, Pœnitentia Deus mitigatur.
„ Itaque exomologesis prosternendi, &
„ humilificandi hominis disciplina est;
„ conversionem injungens misericor-
„ diæ illicem. De ipso quoque habitu
„ atque victu mandat, sacco, & cineri
„ incubare, corpus sordibus obscurare,
„ animum mœroribus dejicere, illa quę
„ peccavit tristi tractione mutare: cæ-
„ terùm, Pastum, & potum pura nosse,
„ non ventris, scilicet, sed animę causa:
„ plerumque verò jejuniis preces alere,
„ ingemiscere, lacrymari, & mugire
„ dies noctesque ad Dominum Deum
„ tuum, Presbyteris advolvi, & charis
„ Dei adgeniculari, omnibus fratribus
„ legationes deprecationis suæ injun-
„ gere. Hæc omnia exomologesis, ut
„ Pœnitentiam commendet, ut de pe-
„ riculi timore Dominum honoret, ut
„ in peccatorem ipsa pronuntians pro
„ Dei indignatione fungatur, & tępo-
„ rali afflictione æterna supplicia, non
„ dicam frustretur, sed expungat. Cùm
„ igitur provolvit hominem, magis
„ relevat: cùm squal dum facit, magis
„ mundatum reddit: cum accusat, ex-
„ cusat, cum condemnat, absolvit. In
„ quantùm non peperceris tibi; in tantum tibi Deus, crede, parcet.

Porrò quanta sit Confessionis dignitas, & virtus, quàm desiderandus, & admirandus ejus fructus, aperit inprimis Tertullianus cap. 8. de Pœnit. *Tantùm relevat Confessio delictorum, quantùm dissimulatio exaggerat*. Et paulò post initio cap. 9. *Exomologesis est, qua delictum Domino nostrum confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus Satisfactio Confessione disponitur, Confessione Pœnitentia nascitur, Pœnitentia Deus mitigatur*. Deinde multis exagitat pudorem crimina sua publicè confitendi: præcipuum autem argumentum ab utilitate petit Confessionis, & reticentiæ damnis. *Ubi pœnitendum est, definit miserum, quia factum est salutare. Miserum est secari, & cauterio exuri, & pulveris alicujus mordacitate cruciari. Tamen quæ per insuavitatem medentur, & emolumento curationis offensam sui excusant, & præsentem injuriam superventuræ utilitatis gratia commendant*. Postea aliam eorum objectionem diluit: *Quid si præter pudorem, quem potionem putant, etiam in commodo corporis reformident?* &c. Origenes homil. 3. in Levit. Cōfessionis virtutem demonstrat duobus his Scripturæ testimoniis: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris*. Isaiæ 43. *Dixi, pronuntiabo adversum me injustitiam meam, & tu remisisti impietatem cordis mei*. Ex quibus statim colligit: *Vide ergo, quia pronuntiare peccatum, remissionem peccati meretur*.

Præ-

Praeventus enim diabolus in accusatione, ultrà nos accusare non poterit: Et si ipsi nostri simus accusatores proficiat nobis ad salutem. Homilia autem 17. eumdem Psalmi locum interpretans, subdit: *Si enim hoc fecerimus, & revelaverimus peccata nostra non solùm Deo, sed & his qui possint mederi vulnerbus nostris, atque peccatis, delebuntur peccata nostra*, &c. Similiter Chrysostomus Homil. 20. in Genesim: *Qui haec facit, si voluerit ad Confessionem facinorum festinare, & Medico ostendere ut ulcus, & omnia dicere cum diligentia, facilè sua peccata emendabit. Confessio enim praeteritorum, est absolutio delictorum*.

S. Pacianus paraenesi ad Pęnitentiam multis agit adversus eos, qui pudore, ne peccata sua enuntiarent cohibebantur. *Peccator timebit, peccator erubescet, perpetuam vitam praesenti pudore mercari; & offerenti manus Domino, vulnera malè tecta subducet? Et habet aliqvid, quod in illo erubescat, qui Dominum laesit, &c. Atque ideo qui fratribus peccata sua non tacet, Ecclesiae lacrymis adjutus, Christi precibus absolvitur*. S. Ambrosius epist. 3. Saepiùs pudorem crimina confitendi à peccatoribus avertere tentat, veluti magnam salutis acquirendae impedimentum, tandemque concludit: *Illos itaque sanavit, in quibus simplicem, & puram reperit Confessionem, nihil malignum, nihil fraudulentum*. Et initio enarrationis in Psal. 37. *Plurimùm suffragatur reo verecunda Confessio, & poenam, quam defensione non possumus, pudore sublevamus*. Capite verò 10. libri de Poenitentia adversus eumdem Confessionis pudorem urgens: *Hoc ergo in Ecclesia facere fastidis, ut Deo supplices, ut patrocinium tibi ad Deum obsecrandum sanctae plebis requiras, ubi nihil est, quod pudori esse debeat, nisi non fateri, cùm omnes simus peccatores, ubi ille laudabilior, qui humilior; ille justior, qui abjectior*. Istius virtutis fundamentum explicat lib. 2. de Cain, & Abel cap. 9. *Confessio poenarum compendium est. Inde in judiciis saecularibus impositi equuleo torquentur negantes, & quod quaedam tangit Judicem miseratio confitentis. Est quaedam in peccatis verecundia, & Poenitentiae portio crimen fateri, nec derivare culpam, sed recognoscere mitigat Judicem pudor reorum, excitat autem pertinacia denegantium*. Et serm. 10. in Psal. 118. *Didicisti cor esse mundandum, disce quemadmodum mundes. Mundat hunc fontem justificatio legitima, hoc est, Confessio peccatorum. Denique publicanus ille, qui peccata propria fatebatur justificatus magis de templo, quàm Pharisaeus exivit*.

S. Augustinus homil. 12. libri 50. Homiliarum. *Deus noster, quia pius est, & misericors vult ut ea confiteamur in hoc saeculo, ne pro illis confundamur postmodum in futuro. Si enim nos confitemur, ille parcit; si nos agnoscimus, ille ignoscit*. Et enarratione in Psal. 66. *Ad hoc exigit Confessionem, ut liberet humilem: Ad hoc damnat non confitentem, ut puniat superbum. Tristis esto antequam confitearis, confessus exulta, jam sanaberis. Nam confitentis conscientia saniem collegerat, & apostema intumuerat, cruciabat te, requiescere non sinebat. Adhibet Medicus fomenta verborum, & aliquando secat, adhibet medicinale ferrum in correptione tribulationis. Tu agnosce Medici manum, confitere, exeat in Confessionem, & defluat omnis sanies. Jam exulta, jam laetare, quod reliquum est facilè sanabitur*.

Similia habent caeteri SS. Patres, ut constabit ex hujus Sectionis decursu, quibus apertè constat, quanti facienda sit Sacramentalis haec peccatorum accusatio, quàmque ab omnibus Christianis sit aestimanda. Nihilominus, ut boni, & aequi sunt osores, & impugnatores haeretici, mirum esse non debet, quòd modis omnibus hanc salutarem Confessionem exagitent. *Primò* namque

que in Concilio Constantiensi sess. 8. extat damnatus Vvicleft hic Articulus septimus: *Si homo debitè fuerit contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua*. Sess. 15. damnatur liber ejusdem Vvicleft, & Joannis Hus, ubi legitur: *Grave est, & formidabile, Presbyterum audire Confessionem populi, modo quo Latini utuntur*. *Secundò*, Lutherus in dissert. de Confessione, & Sacramento Eucharistiæ, triplicem distinguit Confessionem: *Prima* est Confessio fidei, quam Deo facimus: *Secunda* est charitatis, quę fit ad proximum: *Tertia*, inquit, auricularis, *quam Papa mandavit, eaque fit coram Sacerdote; eam Deus non præcepit, verùm Papa ad eam coegit homines*. Hanc tamen eamdem auricularem Confessionem bonam esse docet ibidem duabus de causis: *Primò*, quia in Confessione pœnitens audit verba Absolutionis sibi soli dicta ex ore Ministri Ecclesiæ, quibus verbis videtur docere Absolutionem Ministri esse declarativam, non verò practicam: *Secundò*, quia pœnitens consilium, & consolationem percipit ex tali Confessione. Idem Lutherus lib. de Captivit. Babyl. hæc habet: *Confessio, & Satisfactio egregia facta sunt officina lucri*. Et infrà: *Occulta Confessio, quæ modò celebratur, etsi probari ex Scriptura non possit, miro tamen modo placet, & utilis, imò necessaria est, nec vellem eam non esse; imò gaudeo eam esse in Ecclesia Christi; cùm sit ipsa afflictis conscientiis unicum remedium. Hoc solùm detestor, eam Confessionem esse in tyrannidem, & expositionem Pontificum redactam*. In assertione octava Propositionis: *Dic*, inquit, *mihi, ubi præceptum est de venialibus confitendis Sacerdoti, quo jure, qua Scripturæ authoritate Papa præcipere potest venialia ad Confessionem pertinere?* Et infrà: *Impossibile esse, ut omnia mortalia peccata cognoscas, evidentissimum est*. In assertione nona Propositionis: *Ita est cruentissima, qua hactenus tot miseras conscientias torserunt omnium, & singulorum peccatorum discussionibus, cùm pro se non habeant, nec tota quidem illius Scripturæ tyrannide propria, hæc onera importabilia hominibus imponentes*.

Confessio Augustana docet, Absolutionem privatam in Ecclesiis retinendam esse, quamquam in Confessione non sit necessariò delictorum facienda enumeratio; est enim (ut illi placet) impossibilis enumeratio omnium delictorum, juxta illud: *Delicta quis intelligit?*

Calvinus lib. 3. Institut. cap. 3. §. 4. *De Confessione*, inquit, *fuit semper ingens pugna inter Canonistas, & Theologos scholasticos, his contendentibus mandari divino præcepto Confessionem, illis reclamantibus, Ecclesiasticis tantùm constitutionibus præcipi; in eo verò certamine insignis Theologorum impudentia apparuit, qui & locos Scripturæ depravarunt, & vi extorserunt, quòd in rem suam citabant*. Addit §.7. *Miror autem, qua fronte ausi sunt contendere, Confessionem, de qua loquuntur, juris esse divini; cujus equidem vetustissimum esse usum fatemur, sed quàm facilè evincere possimus olim fuisse liberam, certè nullam de ea statutam fuisse legem, aut Constitutionem ante Innocentii tertii tempora: eorum quoque Annales narrant*. Et §.17. *Hac carnificina plusquam crudeliter divexatæ sunt eorum animæ, qui aliquo Dei sensu afficiebantur*.

Confessio fidei Calvinistarum, art. 24. habet Confessionem auricularem, esse inventum humanum, quo jugum imponitur conscientiis. Consentiunt cæteri Calvini sectatores. *Petrus Martyr* in locis communibus, paragraphis 25. 27. & 28. Vvolphangus autem in locis communibus. Papisticam, *inquit*, Confessionem, quam auricularem vocant, asserimus nec esse juris divini, nec fuisse in usu Ecclesiastico, tum temporibus Apostolorum, & sequentium Patrum, nec facere ad remissionem peccatorum.

An-

Antonius de Dominis lib. 5. Reipub. Ecclesiasticæ cap. 7. num. 43. multas Confessionis species distinguit, docetque aliquam esse, per quam peccata subjiciuntur clavibus Ecclesiæ, hanc esse homini liberam, nec ulla lege divina, aut humana justos ad ipsam adstringi, cùm remedium peccatum habeat in Pœnitentia interna, quæ sola potest sufficere ad remissionem à Deo obtinendam.

Adversus quos omnes Errores nobis pugnandum est in sequentibus quæstionibus, quarum *prima* aperiet, utrùm Confessio sit necessaria jure naturali, & divino. *Secunda*, utrùm, & quando facienda jure Ecclesiastico. *Tertia* qualiter fieri debeat. *Quarta* quis minister.

Quaestio Prima.

Utrùm, & quomodo Confessio peccatorum sit necessaria?

N*Otandum primò*, ut jam alibi diximus, quantùm ad Sacramentorum administrationem, & perceptionem, duplicem distingui posse necessitatem; aliam quidem medii; aliam verò præcepti: Sacramenta illa dicuntur necessaria necessitate medii, sine quibus salus obtineri non potest: quoniam illa positivè conducunt ad ipsam salutem consequendam: Sic Baptismus est omnibus, & singulis hominibus omnino necessarius in re, vel in voto ad salutem, sicut & sacramentum Pœnitentiæ homini adulto lapso in peccatum mortale post Baptismum, quia Sacramentum istud in re, vel in voto receptum conducit positivè ad primam gratiam, sine qua salus omnino non potest obtineri. Necessaria autem dicuntur ex præcepto, quæ videlicet ex peculiari Dei ordinatione præscribuntur: hæc autem necessitas iterum duplex est; alia quidem orta ex institutione, & præcepto Christi D. altera verò ex ordinatione, & præcepto Ecclesiæ: De utraque autem sermo est in præsenti: Quæritur enim, utrum Confessio sit necessaria necessitate medii, & præcepti; idque de jure naturali, vel positivo.

Notandum secundò, ex subtili Doctore in 4. dist. 17. num. 3. & 4. quòd quemadmodum in speculabilibus sunt quædam principia, quorum veritas ex terminis nota est cuilibet intellectui terminos apprehendenti; ac subinde nota est etiam veritas, quæ ex ejusmodi principiis notis evidenter elicitur: ita in practicis, seu operabilibus sunt prima principia practica nota ex terminis, nec non & Conclusiones ex eis illatæ, putà Deum esse amandum, & colendum, nullamque ipsi irrogandam, ac faciendam esse injuriam: Unde, inquit „ Doctor, strictè loquendo nihil est „ aliud de lege naturæ, nisi princi- „ pium, vel Conclusio demonstrata: sic „ tamen extendendo quandoque di- „ citur illud esse de lege naturæ, quod „ est verum practicum consonum prin- „ cipiis, & conclusionibus legis natu- „ ræ, in tantùm quod statim notum est „ omnibus, illud convenire tali legi. „ Et ex hoc patet, quòd non rectè lo- „ quitur Gratianus de jure legis natu- „ ræ, volens illa quæ sunt in Scriptura „ veteris, vel novi Testamenti de lege „ naturæ esse: quia nec illa omnia sunt „ principia practica nota ex terminis, „ nec conclusiones practicæ demon- „ stratæ: nec vera evidenter consona „ talibus principiis, & conclusionibus. „ Exponendus ergo est, quod extendit „ jus naturale ad jus positum ab Au- „ thore naturæ, ut distinguitur contra „ jus positivum ab aliquo, qui non est „ author naturæ. Hinc tres distingui possunt gradus juris naturæ: in primo sunt principia practica nota ex terminis: in secundo sunt conclusiones, quæ ex ejusmodi principiis eliciuntur evidenter. In tertio denique sunt illæ propositiones, quæ sunt equidem conformes principiis practicis; ex eis tamen evi-

evidenter non inferuntur. Queritur autem, utrùm Confessio, & accusatio peccatorum sit de jure naturæ alterutro ex his tribus modis.

Notandum tertiò, jus *divinum* positivum, maximè fundari in divinis præceptis, quæ in Scriptura sacra tam veteris, quàm novi Testamenti exarantur. Tales erant cæremoniæ legales servandæ in veteri lege ex Dei præcepto talia sunt etiam à Christianis frequentanda divina Sacramenta novi Testamenti, & à Christo D. instituta, & per Apostolos ,, ad nos usque propagata sunt. Quæ- ,, cumque enim (*inquit Doctor num.4.*) ,, continentur in Scriptura, pro tempo- ,, re pro quo sunt observanda, & ta- ,, men non sunt nota ex terminis, nec ,, demonstrabilia ex talibus notis, nec ,, tamen consona talibus veris eviden- ,, ter, sunt merè de jure positivo divi- ,, no: cujusmodi sunt omnes Cæremo- ,, niæ Judæorum pro tempore illius le- ,, gis, & Christianorum pro tempore ,, legis nostræ: nec enim est notum ex ,, terminis, nec demonstratum, nec ,, evidenter consonum talibus, quòd ,, Deus sit colendus in immolationibus ,, bestiarum veteris legis, & hoc pro ,, quocumque tempore: nec quòd sit ,, colendus in Cæremoniis nostris, putà ,, in oblatione Eucharistiæ, vel cantu ,, Psalmorum, licèt ista sic sint consona ,, legi naturæ, quòd non repugnent. ,, Hoc etiam patet, quia illa, quæ sunt ,, de lege naturæ, sive propriè, sive ex- ,, tensivè, semper sunt uniformia, non ,, sic hujusmodi Cæremoniæ, quæ erant ,, aliæ pro tempore alterius legis. *Ita Doctor*. Jus autem *Ecclesiasticum* illud est, quod fundatur maximè in Conciliorum oraculis, & summorum Pontificum decretis, ea probante, & recipiente universa Ecclesia. Hæc enim, inquit Doctor, multa instituit propter observantiam honestiorem in moribus, & propter reverentiam majorem in suscipiendis Sacramentis, & dispensandis, quæ omnia sunt juris positivi Ecclesiastici.

Hinc triplex exurgit obligatio ad aliquid faciendum, nimirum *vel* ex jure naturæ, vel ex jure, & præcepto divino, *vel* ex præcepto, & jure Ecclesiastico. Porrò de jure naturali, & divino sermo erit in præsenti quæstione; de Ecclesiastico autem in sequenti.

CONCLUSIO PRIMA.

Confessio Sacramentalis peccatorum non est facienda jure naturæ: ita Doctor *dist. 17. num. 5. Dico*, inquit, *quòd non tenetur quis præcepto legis naturæ ad Confessionem peccati, de qua quæritur: quia tunc hæc obligatio fuisset pro statu, vel tempore cujuscumque legis, quod falsum est: quia nec erat in statu innocentiæ, nec in statu legis Mosaycæ*. Quasi diceret: Si homines tenerentur ad faciendam Confessionem de jure naturæ, eam deberent facere pro tempore cujuscumque legis: sed hoc falsum est; siquidem obligatio ad talem Confessionem non fuit in statu innocentiæ, nec in statu legis Mosaycæ: multò minùs in statu, qui præcesserit eam legem, post primi hominis lapsum: igitur, &c.

Deinde, ex S. Isidoro lib. 5. Originum cap. 4. *Jus naturale est idem apud omnes; & est commune nationum omnium, eò quòd non aliqua constitutione, sed instinctu naturæ ubique habetur*. Similiter Cicero lib. 2. de Inventione: *Naturale jus*, inquit, *est quod non opinio genuit, sed innata quædam vis inseruit*. Sed Confessio non est ejusmodi; nec enim communis est apud omnes nationes, nec inseritur ab aliqua naturæ vi: Sacramenta enim sunt supra naturale rationis dictamen; sunt namque fidei protestationes; ac subinde debent ei esse proportionata: fides autem est supra naturalis rationis cognitionem; & consequenter Confessio non est facienda de jure naturæ.

Denique, inquit Doctor, num.8. non est notum de lege naturæ, quòd unus ho-

homo fit judex alterius, maximè super peccato occulto; siquidem homo non debet judicare, nisi ea, quæ patent: homo enim judicat secundùm faciem; Deus autem intuetur cor; ac subinde non est pariter notum, quòd unus homo alteri debeat suum revelare peccatum occultum.

Adde quòd, talis debeat esse Confessio facienda, qualis est potestas absolvendi peccatum confessum: sed illa potestas non emanat ex jure naturæ, nec singulis hominibus est communis; sed provenit ex jure divino positivo, spectatque ad Sacramenti necessitatem, & administrationem; unde concessa est Apostolis à Christo, Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata*: igitur, &c.

Objiciet primò: Adamus, Cain, & Job nulli alteri juri, ac legi subjiciebantur, quàm juri legi naturæ: sed illi tenebantur ad Confessionem faciendam; nam arguuntur Adam, & Cain, quòd peccatum suum non fuerint confessi: Adamus quidem; glossa enim expendens illud Genesis 1. *Adam ubi es?* ait: Vox est increpantis, & Confessionem inquirentis: Cain similiter damnatur, quòd interroganti Deo, Genes. 4. *Ubi est Abel frater tuus?* impudenter respondit: *Nescio, num custos fratris mei sum ego?* Denique Job. cap. 13. ait: *Si abscondi, ut homo peccatum meum, & celavi in sinu meo iniquitatem meam*: igitur, &c.

Distinguo minorem: Illi tenebantur ad Confessionem faciendam sacramentalem homini nego: ad profitendum peccata sua coram Deo cum animi demissione, & Contritione, concedo:
„ Hinc damnatus fuit Adam, quòd
„ Adam, *inquit Doctor num. 6.* non de-
„ buit peccatum suum occultasse Deo;
„ quia ipse est Judex, cui manifestum
„ est omne peccatum, & coram quo
„ quilibet reus debet recognoscere
„ peccatum suum: & hanc Confessio-
„ nem Dominus requisivit ab eo, quam
„ non solùm non fecit, sed peccatum
„ suum excusavit, retorquendo in mu-
„ lierem, cùm dixit: *Mulier, quam*
„ *dedisti mihi sociam, &c.* Unde illud
„ non concludit, quòd in illa lege es-
„ set Confessio facienda homini, licèt
„ esset facienda Deo increpanti. *Hæc Doctor.* Idem dicendũ de Cain; nec-non ad textum Jobi; loquitur enim sanctissimus hic Vir, non de manifestatione peccatorum, quæ fieret coram hominibus, sed de illorum declaratione, quæ fieret coram Deo; qua quis se coram Deo peccatorem profitetur, & ab eo veniam exorat. Unde S. Gregorius lib. 22. Moral. cap. 9. *Hæc*; inquit, *veræ humilitatis testimonia, & iniquitatem suam quemque cognoscere, & cognitam voce Confessionis aperire, at contra usitatum generis humani vitium est, & latendo peccatum committere, & commissum abscondere, & convictum defendendo multiplicare; ex illo quippe lapsu primi hominis hæc argumenta nequitiæ ducimus, ex quo ipsam radicem traximus culpæ.*

Objiciet secundò; Præcepta, quæ communia sunt veteri, & novæ legi, sunt de lege naturæ; sed præceptum Confessionis est commune utrique legi: legi quidem Mosaycæ; etenim Levitici 16. Aaron, & filii ejus, Deo jubente tenentur confiteri peccata filiorum Israel: nam de Sacerdote offerente hircum dicitur: *Posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, & universa delicta, atque peccata eorum.* Similiter Josue 7. sic Josue Achan alloquitur: *Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, & confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas.* Unde Proverb. 18. *Justus prior est accusator sui*: Igitur, &c.

Distinguo majorem: Quæ sunt communia utrique legi eodem modo, concedo: diverso modo, nego: licèt autem peccati Confessio aliqua ratione esset præcepta in lege Moysis; non tamen eòdem modo præcipiebatur, ac in lege Evangelica: Quia, *inquit Doctor num. 6.*

„ in tota lege Mosayca non fiebat ista
„ Confessio, de qua loquimur, sed de
„ peccatis occultis tantùm Deo fiebat
„ Confessio, de quibusdam tamen de-
„ fectibus publicis, & observantia le-
„ galium fiebat Confessio,& uniuscu-
„ jusque,quando scilicet offerebat pro
„ tali delicto sacrificium, & generalis
„ Confessio Sacerdotis, pro populo
„ erat ista: *Injustè egimus, peccavimus*,
„ & hujusmodi. Et isto modo publica
„ Confessio Sacerdotis erat quædam
„ dispositio ad petendam misericor-
„ diam Dei populo; sicut & modò in
„ Ecclesia; non Confessione ista, de
„ qua loquimur, confitemur nos pec-
„ casse, & petimus misericordiam, &
„ nobis, & toti populo. *Ita Doctor*.
Unde omnes Confessiones, quæ fiebant in veteri lege, non erant Sacramentales, sed erant dumtaxat peccati declarationes privatæ, vel publicæ, quæ fiebant, aut coram Deo ad impetrandam veniam, vel coram legitimo Judice ad judicium formandum de aliquo admisso crimine; quemadmodum Achan interpellatus est à Josue, ut admissum à se crimen fateretur, quatenus de eo juridica ferri posset sententia.

Objicies tertiò: Omnis Conclusio, quæ sequitur ex principiis naturalibus, est de lege naturali: sed ista Conclusio, (*homo tenetur confiteri sua peccata alteri homini*) colligitur ex principiis naturalibus: igitur est de lege naturali. Major patet ex dictis in primo notabili. Minor verò probatur: Principia hæc sunt naturaliter nota; omnis reus est judicandus per alium, & non per seipsum; quia nullus debet esse Judex in causa propria: sed non potest judicari per alium, nisi apud illum accusetur; nec potest apud eum accusari, maximè de peccato occulto, nisi reus ipse delictum illud confiteatur: igitur ex illis principiis notis per rationem naturalem,& conformibus legi naturæ,sequitur evidenter hominem debere confiteri suum peccatum alteri, à quo judicetur.

Respondet Doctor num.7. concedendo quidem ista principia esse nota lumine naturali,aut saltem valde conformia propositioni notæ per lumen naturale, nempe quòd reus est judicandus; quia nullum delictum relinquendum est impunitum in universo, si est unus Rector Universi justus,quod est notum naturaliter. Similiter notum est, quòd judicandus sit ab alio: sed non est notum naturaliter quis sit ille alius, nisi Deus.Unde pro omni statu post lapsum omnes justi, qui habuerunt fidem de Deo, quòd erat Rector Universi justus, postquam peccaverunt contra Dei legem, confitentur Deo peccata sua, petentes ab eo remissionem, scientes eum sine tali remissione tanquam justum judicem vindicaturum de illo peccato: non est autem naturaliter notum, quòd unus homo debeat se accusare alteri homini, maximè de peccatis occultis:
„ Quia, inquit Doctor num. 8. nullus
„ homo potest esse judex peccati ho-
„ minis, nisi ut minister summi Judi-
„ cis: hoc autem modo,scilicet esse Mi-
„ nistrum Judicis in vindicando, vel
„ puniendo peccatum commissum,ma-
„ gis concessum est unicuique respe-
„ ctu sui, quàm uni respectu alterius.
„ Unicuique enim commisit Deus, ut
„ sit minister Dei in vindicando pec-
„ catum proprium, in infligendo sibi
„ disciplinam, & tristitiam pro illo
„ peccato; non sic autem notum est,
„ quòd concesserit alicui respectu al-
„ terius. Et si arguas, quòd in Repu-
„ blica humana unus est judex alterius. *Respondeo*, verum est de illis, quæ possunt sibi innotescere in illo judicio, cujusmodi sunt peccata publica.

CONCLUSIO SECUNDA.

Confessio omnium peccatorum mortalium est jure divino præcepta. Hæc est de fide determinata in Concilio

lio Tridentino sess. 14. can. 7. his verbis: *Si quis dixerit in sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum, necessarium non esse jure divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta ... anathema sit*. Quam utique veritatem colligit cap. 5. ex institutione sacramenti Pœnitentiæ ita scribens: *Ex institutione sacramenti Pœnitentiæ jam explicata universa Ecclesia semper intellexit, etiam institutam esse à Deo integram peccatorum Confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere; quia Dominus noster Jesus Christus è terris ascensurus ad cœlos, Sacerdotes suipsius vicarios reliquit, tanquam Præsides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, una cum potestate clavium, remissionis atque retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Constat enim Sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere dumtaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent, &c.* Et posteà in fine illius capitis damnat eos, qui dicunt, institutionem Confessionis esse ortam à Concilio Lateranensi: *Neque enim*, inquit, *per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino necessarium, & institutum esse intellexerat: sed ut præceptum Confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus, & singulis, cùm ad annos discretionis pervenitur, impleretur, &c.*

Plura etiam loca sacræ Scripturæ affert, sed potissimum est illud Joan. 20. ex quo Sacramenti institutionem, & Confessionis necessitatem colligit. Vis autem illationis, omissis aliis explicandi modis, consistit in eo, inquit Lugo, quòd Christus constituerit Sacerdotes non solùm judices arbitrarios, seu quos pro suo arbitrio possent pœnitentes adire pro venia peccatorum; sed judices necessarios, sine quibus venia obtineri non possit: quod quidem potissimè colligitur ex illo verbo, *retinueritis*, seu ex potestate retinendi, quam simul cum potestate remittendi eis dedit; quam alibi Matth. 10. significavit per verbum alligandi; qui enim potestatem habet ligandi peccatorem, seu excludendi eum à Regno cœlorum, non est judex arbitrarius, sed necessarius; quippe qui per negationem veniæ relinquit peccatorem exclusum à Regno cœlesti; & ideo dicitur retinere peccata per negationem remissionis; & in eodem sensu dicitur accepisse claves cœli; quia quando alicui claves dantur domus clausæ, eo ipso fit medium necessarium recurrere ad illum, ut aliquis ingrediatur domum illam. Oportet ergo ut pœnitens pareat coram Sacerdote, tanquam coram Judice ad obtinendam veniam peccati.

Quòd autem hæc illatio sit legitima, colligitur ex SS. Patribus, maximè ex Hilario, qui can. 18. in Matth. ita scribit: *Ad terrorem metus maximi, quo in præsens omnes continentur, immobile severitatis Apostolicæ judicium præmisit, ut quos in terris ligaverit, id est, peccatorum nodis innexos reliquerit, & quos solverit, & Confessione veniæ receperit in salutem, hi Apostolicæ conditione sententiæ, in cœlis quoque absoluti sunt, aut ligati.* Ubi Hilarius explicans modum, quo peccatorum nodi solvuntur ab Apostolis, utitur nomine Confessionis: & peccatorum alligationem exponit per relictionem nodorum peccati, seu veniæ carentiam, aut negationem, scilicet ex omissione Confessionis.

Ex Hieronymo Matth. 16. *Legimus in Levit. de Leprosis, ubi jubentur ut ostendant se Sacerdotibus, & si lepram habuerint: tunc à Sacerdotibus mundi fiant: non quod Sacerdotes leprosos faciant,*

ciant, & immundos, sed quod habeant notitiam leprosi, & possint discernere qui mundus, aut immundus sit: quomodo ergo ibi leprosum Sacerdos mundum, vel immundum facit; sic & hic alligat, vel solvit Episcopus, & Presbyter, non eos, qui sunt insontes, aut innoxii; sed pro officio suo, cum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quive solvendus. Non ait, Hironymus; scit qui ligatus sit, quive solutus; sed qui ligandus, quive solvendus sit. Nam impœnitentes ligat Sacerdos, pœnitentes solvit; non solutos, aut ligatos ostendit: non potest autem peccatorum varietates audire, nisi per Confessionem.

Idem docet S. Augustinus lib. 50. homiliarum, homil. 49. cap. 3. ubi ait: *Si præter uxores vestras cum aliqua concubuistis, agite Pœnitentiam; qualis agitur in Ecclesia, ut oret pro vobis Ecclesia. Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, novit Deus, qui mihi ignoscit, quia in corde ago: ergo sine causa dictum est: Quæ solveritis in terra, erunt soluta in cœlo; ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ Dei, frustramus Evangelium; frustramus verba Christi, promittimus vobis, quod ipse negat, nonne vos decipimus? &c.* Et tract. 49. in Joan. expendens resurrectionem Lazari, ait: *Quomodo processit ligatis pedibus, miraris, & non miraris, quia surrexit quatriduanus: in utroque potentia Domini erat, non vires mortui. Processit & adhuc ligatus est, adhuc involutus; tamen jam foras processit; quid significat? Quando contemnis, mortuus jaces: quando confiteris, procedis: Quid enim est procedere, nisi ab occultis velut exeundo manifestari, sed ut confitearis, Deus facit magna voce clamando, id est, magna gratia vocando: ideo cum processisset mortuus adhuc ligatus, confitens, & adhuc reus: ut absolverentur peccata ejus, Ministris hoc dixit Dominus:* SOLVITE ILLUM, ET SINITE ABIRE: *quid est, solvite, & sinite eum abire? Quæ solveritis in terra, erunt soluta & in cœlo.* Quibus verbis S. Augustinus significat, quod Sacerdotes novæ legis non possint ex mandato Domini solvere pœnitentes ejus gratia suscitatos, nisi procedant è tumulo peccati per veram Confessionem: quemadmodum non potuerunt Discipuli solvere Lazarum, nisi foras è tumulo vocatus Christi D. voce processisset.

Similia loquitur S. Leo Epistola 49. aliàs 91. *Multiplex*, inquit, *misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non modo per Baptismi gratiam, sed etiam per Pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, ut qui regenerationis dotem violassent, proprio se judicio condemnantes, ad remissionem criminum pervenirent, sic divinæ Charitatis præsidiis ordinatis, ut indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri: Mediator enim Dei, & hominum homo Christus Jesus Ecclesiæ præpositis tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & easdem salubri Satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* Porrò quòd per Confessionem Sacerdotibus ex jure divino faciendam, S. Leo illam intelligat, quæ secretò fieri solet, colligitur ex epist. 80. ad Episcopum Campaniæ, ubi inter varia scribit: *Cùm reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari Confessione secreta.* Et infrà: *Sufficit illa Confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti.*

Ratio hujus veritatis petitur ex institutione sacramenti Pœnitentiæ, qui enim finem aliquem, aut officium alicui quod instituit, etiam censetur ea media instituisse, quæ necessaria sunt ad ejusmodi officium exequendum, & finem obtinendum: sed Christus D. sacramentum Pœnitentiæ instituendo, Sacerdotes ordinavit, ac constituit Judices peccatorum hominis baptizati, ut illa pro libito retinerent, vel solverent: non pos-

possunt autem judicare peccata esse remittenda, vel retinenda absque Sacramentali Confessione: nam, ut Judex legitimè, & juridicè reum absolvat, aut puniat, opus est, ut ipsius rei statum, crimen, & delicti gravitatem cognoscat: non potest autem hæc omnia nosse, maximè si illa crimina occulta sint, & latentia, nisi ipse pœnitens ea per Pœnitentiam manifestet; igitur, &c.

Deinde: Illud est jure divino necessarium ad salutem consequendam, quo prætermisso peccata mortalia post Baptismum commissa, non possunt remitti, & quo posito ex Christi institutione illa remittuntur: sed omissa Sacramentali Confessione peccata carent venia: quandiu enim retinentur ab eo, qui solus habet juridicam ea remittendi potestatem, tandiu non remittuntur; tandiu autem retinentur à Sacerdotibus, donec manifestata eis fuerint per Confessionem, & per absolutionem remissa: igitur ex Sacramenti Pœnitentiæ institutione rectè colligitur Confessionis necessitas ex jure divino.

Denique: Sacramenti Pœnitentiæ Minister debet servare quamdam æquitatem in injungendis pęnis, & satisfactionibus, juxta delictorum gravitatem: sed absque prævia Confessione non potest ejusmodi æquitatem servare; quippe cùm sine ea non possit cognoscere peccatorum numerum, species, & circumstantias; ac subinde illa est de jure divino, sicut & ipsum Pœnitentiæ Sacramentum.

Has omnes rationes subtiliter, & egregiè expendit Doctor *dist.16.* ubi imbrobat sententiam Glossatoris in dist.5. de Pęnit. proponentis varias opiniones de institutione Confessionis, ac dicentis eam institutam fuisse à quadam universalis Ecclesię traditione potiùs, quàm ex novi vel veteris Testa- „ menti authoritate: Sed, *inquit* Do- „ ctor, salva gratia sua irrationabiliter „ loquitur Glossator, turpe enim esset „ Theologo dicere aliquid esse in Bi- „ blia, & nescire ubi illud inveniretur: „ & ita inconveniens debet esse Ca- „ nonistæ dicenti, aliquid esse ex uni- „ versali Traditione Ecclesiæ, & non „ invenienti in Canone, Si Canon suf- „ ficienter continet universales Tradi- „ tiones Ecclesiæ; non allegat autem „ aliquod capitulum Canonis istam „ Traditionem continens.

„ Item si hæc opinio vera esset, vi- „ deretur quòd Papa non teneretur „ confiteri, quia par in parem non ha- „ bet potestatem, &c. Improbata autem hac Glossatoris sententia, declarat Doctor num.11. Confessionem esse faciendam ex præcepto divino positivo: quod utique colligit ex Joan.20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseri-* „ *tis peccata*. Hic, *inquit*, data est po- „ testas Apostolis, & in eis omnibus „ Sacerdotibus remittendi peccata; „ non principaliter; quia hoc est pro- „ prium Dei: ergo ministerialiter, & „ arbitrativè, sed non possunt arbitra- „ ri in causa ignota: ergo est eis mani- „ festanda causa, in qua debent arbi- „ trari. Hæc manifestatio est Confes- „ sio: ergo ex ista collatione potesta- „ tis arbitrariæ Sacerdotibus in causa „ peccati, obligatur peccator ad accu- „ sandum se eis tanquam arbitris, „ quod est confiteri.

„ Si dicatur quod ratio bene conclu- „ dit, quòd Sacramentum Pœnitentiæ „ est institutum à Christo, tanquam „ utile, & efficax, non tamen sequitur „ ex hoc, quod sit necessariò recipien- „ dum, ut cadens sub præcepto: quia „ Extrema-Unctio est instituta à Chri- „ sto, & Confirmationis Sacramentum, „ ut dictum est suprà, & tamen neu- „ trum est simpliciter necessarium, nec „ est præceptum de isto, vel illo reci- „ piendo, & tunc ad formam argu- „ menti, sunt Arbitri in causa peccati: „ ergo ad id debent se illis accusare. „ verum est, illi qui volunt se eorum ar-

arbitrio submittere,& se submittunt, ipsi habent bene potestatem arbitrandi; sed non sequitur; ergo alii necessitate praecepti tenentur se submittere eorum arbitrio.

Exemplum, quatuor sunt Sacerdotes, quorum quilibet habet authoritatem absolvendi istum peccatorem, quilibet est completè arbiter ejus, quantùm ad potestatem: non tamen tenetur se submittere cuilibet: sed uni tantùm, cui voluerit. Et hoc confirmatur per hoc, quod Christus subjunxit: Et *quorum retinueritis, retenta sunt*, illud verbum non est praecisum; non solùm enim illa peccata retenta sunt à Deo peccatori ad poenam, quae retenta sunt a Sacerdote: quia Sacerdos non retinet aliqua, nisi aliquo modo sibi accusata, licèt signis indebitis Poenitentiae, & tamen illa,quae nullo modo sunt ostensa Sacerdoti, Deus retinet ad vindictam gehennae: ergo nec istud verbum: *Quorum remiseritis, remittuntur, erit remissum.*

Unde neutri affirmationi adjunxit negativam denotantem remissionem factam ab Apostolis, vel retentionem esse pręcisam respectu retentionis à Deo faciendae: licèt haec responsio videatur multùm probabilis, excludendo rationem praecepti ab isto verbo Joan.20. *Quorum remiseritis*, &c. Tamen excludendo eam, ostenditur propositum dupliciter. *Primò* sic: Nulli committitur potestas judiciaria, vel arbitraria, nisi alicui imponatur necessitas submittendi se sibi: Sed Sacerdoti per se commirtitur hujusmodi potestas in causa peccati: ergo alicui ut sic imponitur necessitas submittendi se arbitrio ejus, & hoc per idem. Major probatur: quia nullus est Judex alicujus, in cujus scilicet judicandi voluntate est judicari ab isto Judice,vel non judicari; Tunc enim iste nullam authoritatem judicandi haberet, si iste potest judicari, si voluerit & non judicari, si noluerit. Ad quid enim est potestas judiciaria apud aliquem, nisi ut jus dictet in illum, quid tenetur parere juri? Tantummodò enim judicare per modum punitionis, si tu velis, non est judicare: Sed nec istud cogito: concedo enim, quòd iste arbiter non tantùm habet, ut possit dictare jus in causa ista, sed ex quo alius submittit se sibi, sua dictatio ligat, vel solvit istum: non sic autem dictatio alicujus scientis jus, & non habentis potestatem judiciariam. Taliter ergo arguo sic: Quicumque primam gratiam amisit, tenetur de necessitate praecepti, & hoc illius; *Diliges Dominum Deum tuum*, &c. agere quantùm in se est, ad ejus recuperationem, & etiam virtute illius praecepti: *Diliges teipsum*; sed ipse peccator in peccato mortali amisit primam gratiam, & potest eam recuperare suscipiendo Sacramentum Pęnitentiae ab illo arbitro: quia hoc est institutum, ut remedium efficax, ad recipiendam primam gratiam ex illo verbo Joan.20. *Quorum remiseritis peccata*, &c. Et sic concluditur necessitas praecepti Confessionis, non ex isto verbo tantùm, *Quorum remiseritis*, &c. sed ex isto, & illo praecepto, *Diliges Dominum Deum tuum*,&c.simul juncto.

Si dicas,quòd major est vera,quod tenetur ad aliquàm viam, per quam possit gratiam recuperare, sed non ad istam terminatè, si alia sit possibilis: Nunc autem licèt suscipere Sacramentum Poenitentiae, sit via utilis, tamen est etiam alia utilis; quia non probatur istam esse praecisam ad illam recuperandam.

Contra hoc, nulla alia est ita facilis, & ita certa; Hic enim non oportet, nisi non ponere obicem ad gratiam, quod multò minus est, quàm

quàm habere aliquam Attritionem, quæ per modum meriti de congruo sufficiat ad justificationem, ut dictum est suprà *dist.*14. Potest etiam aliquis esse magis certus, quod non ponat obicem, quàm quòd habeat Attritionem sufficientem, quasi per modum meriti de congruo; quia probabiliter potest scire, se tunc non peccare actualiter peccato interiori, vel exteriori, & intendere recuperare, quod Ecclesia intendit in illo Sacramento conferre; non sic potest scire, se habere Attritionem sufficientem, ut meritum de congruo ad justificationem. Tunc hanc majorem accipio: Ubi est via facilior, idest, magis in potestate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam: ita quod non amissa illa attentet aliam difficiliorem, & incertiorem: quia tunc exponeret se periculo salutis suæ, & videretur esse contemptor propriæ salutis. Sed illa via suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ est magis possibilis homini, & certior ad primam gratiam recuperandam: ergo ex illo, unde istud habet efficaciam, & ex illo præcepto dilectionis Dei, & sui ipsius tenetur quis ad istam. Ista ratio si concludat præceptum de Confessione haberi ex Evangelio ex illo verbo: *Quorum remiseritis peccata*, &c. Et illo: *Diliges Dominum*, &c. Bene quidem: sin autem, saltem hoc concludit; quòd præceptum de Confessione facienda, est valde rationabile pro multitudine: quia etsi aliqua persona possit habere aliquod remedium speciale, tamen de isto remedio, quod communitati est possibilius, & certius rationabiliter, datur præceptum etiam omnibus in communitate, ut dictum est supra de Baptismo, quòd licèt aliquis habeat Baptismum flaminis, sine Baptismo fluminis, tamen quia Baptismus fluminis est remedium facilè, & certum præceptum de hoc pro tota communitate, est valde rationabile, & ita ad minus habebo, quod rationabiliter fuisset datum præceptum generaliter de Confessione facienda.

Si omnino contendas, quòd per rationes positas in isto membro, non probatur fuisse datum ex verbis Evangelii: nunquid dicemus secundum, scilicet quòd illud præceptum habetur ex verbis alicujus Apostoli? Dicitur quòd sit de illo verbo Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata*: Sed nec per hoc videtur mihi, quod Jacobus præceptum hoc dedit, nec præceptum à Christo promulgavit. Primum non: unde enim sibi authoritas obligandi totam Ecclesiam, cùm esset Episcopus Ecclesiæ Hierosolymitanæ; Nisi dicas illam Ecclesiam in principio fuisse principalem, & per consequens ejus Episcopum principalem Patriarcham: quòd non concederent Romani, nec quod illa authoritas proprio ore tempore illo erat sibi substracta. Nec secundum videtur; quia Apostoli publicantes præceptum Domini in Scripturis suis utebantur modo loquendi, per quem potuit innotescere, quòd erant præcones Christi, ut patet per illud Pauli 1. ad Cor. 7. ut quando vult publicare illud præceptum Domini de non dimittenda uxore, dicit: *Præcipio non ego, sed Dominus*, &c. quando autem vult facere propriam persuasionem, dicit de cohabitatione viri conversi ad fidem cum sua uxore infideli verè converso: quia hoc licet sine coutumelia Christi, non tamen est necessarium: *Dico ego, non Dominus*: alioquin non posset Ecclesiæ constare, quòd ipse præco publicaret præceptum, nisi ex præcedentibus, vel sequentibus manifestaret, se esse in illa publicatione præconem. Utrumque etiam membrum simul pro-

„ batur per illa verba annexa, dicendo „ enim : *Confitemini alterutrum*, non „ magis dicit, Confessionem faciendam esse Sacerdoti, quàm alii. Subdit enim, *& orate pro invicem, ut salvemini*: ubi nullus diceret ipsum „ instituisse, vel promulgasse praeceptum divinum; sed intellectus ejus „ est sicut in illo verbo, *Confitemini alterutrum*, persuasio ad humilitatem, ut scilicet generaliter nos confiteamur apud proximos peccatores, „ juxta illud; *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus*, &c. Ita per secundum persuadet ad charitatem fraternam, ut „ scilicet per fraternam charitatem subveniamus nobis invicem. Apparet ergo illud non esse de jure divino promulgato per Scripturam Ecclesiasticam. *Haec Doctor*, quibus apertè probat Confessionem esse de jure divino.

Quoniam autem non solùm rationibus, sed maximè ex perpetua, & constanti Ecclesiae Traditione pugnandum est adversus haereticos hujus temporis, affirmantes, quod Confessio fuerit dumtaxat instituta ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi; idcirco congruum judicavi nonnullas ex plurimis, quas habent Controversistae Conciliorum, & SS. Patrum authoritates, hic attexere.

Probatur itaque divina Confessionis institutio ex Conciliis: *Primo* quidem ex Laodicoeno Can.2. sub Sylvestro Papa anno 319. *His, qui diversorum peccatorum lapsus incurrerunt, & orationi, Confessioni, Paenitentiae instant, malorum suorum perfectam conversionem demonstrantes, pro qualitate peccati, tempore Paenitentiae tribuendum est.* Ea Confessio, in qua pro qualitate peccati Penitentię tempus est tribuendum, hominibus in specie fieri debet.

Ex sexta Synodo in Trullo, Can.102. *Oportet eos, qui solvendi, & ligandi potestatem acceperunt à Deo, peccati qualitatem considerare, & ejus, qui peccavit, ad eam conversionem promptum studium: & sic morbo convenientem afferre medicinam, ne si de peccato fine crimine statuant; aberrent in aegroti salute: non enim simplex est peccati morbus, verum varius, & multiformis, plurimisque propaginibus subpallulans, ob quas malum longè, latèque diffunditur, ac serpit, quousque tandem virtuti medicamenti resistat*; ergo qui voluerit ostendere quantùm valeat in spiritali medendi arte, oportet attentè rimari, qualiter affectus sit, qui peccavit, an ad salutem inclinet, an contrà, moribus, quibus familiaritate assuevit adversus aegritudinem provocet, inspicere; sed id absque Confessione peccatorum occultorum fieri non potest à Sacerdote:

Ex Carthaginensi 3. cap. 31. *Ut paenitentibus secundùm peccatorum differentiam Episcopi arbitrio Paenitentiae tempora discernantur*: at ea differentia peccatornm absque Confessione speciali fieri non potest.

Ex *primo Cabilonensi* Can.8. *ut paenitentibus a Sacerdotibus, facta Confessione videretur Paenitentia, universitas Sacerdotum noscitur convenire.* Ex *secundo Cabilonensi* Can.31. circa annum 813. *Sed & hoc emendatione indigere perspeximus, quòd quidam, dum confitentur peccata sua Sacerdotibus non plenè id faciunt: quia ergo constat hominem ex duabus esse substantiis, anima videlicet, & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, solerti indagatione debent inquiri peccata, ut ex utrisque fit plena Confessio, scilicet ut confiteatur, & ea quae per corpus gesta sunt, & ea, quibus in sola cogitatione delinquitur.*

Ex *Turonensi tertio* circa tempus idem habito Can.22. *Episcopis, & Presbyteris, diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sibi sua delicta confi-*

sistentibus tempus abstinendi adscribant.

Ex *Moguntino* sub Archiepiscopo Rabano ann.347. can.26. *Ab infirmis in mortis periculo positis per Presbyteros pura inquirenda est Confessio, non tamen iis imponenda quantitas Pœnitentiæ, sed innotescenda.*

Ex *Vvormacensi* circa annum 868. cap.25. *Pœnitentibus secundùm differentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio, Pœnitentiæ decernantur*: ergo Sacerdos in imponenda pœnitentia singulorum causas, originem, modumque peccatorum examinare debet, & effectus gemitusque delinquentium, temporum etiam, & personarum, locorum, ætatum qualitates, ut per considerationem delictorum, & gemituum uniuscujusque delinquentis à sacris regulis oculos non deflectat.

Adde *Lateranense* sub Innocentio III Can.21. *Constant.* sess.3. *Florent.* in Institut. Arianorum. *Trident.* suprà.

Ex tot Conciliis veteribus, & novis, in tam diversis temporibus, & locis, Ecclesiæ totius unanimi consensu patet, Confessionis necessitatem antiquissimam esse, nec aliunde suam originem habere, quàm à Deo: nam ex Augustino regula 14. de Bapt. cap.24. *Quòd universa tenet Ecclesia nec à Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi authoritate Apostolica traditum rectissimè creditur*, at universa semper Ecclesia tenuit Confessionem istam, ut ex Conciliis patet, & patebit ex Patribus; nec ea necessitas initium habuisse legitur ab illis Conciliis, aut Pontificum decretis: *Licèt enim annua Confessio præcepta sit in Lateranensi, tamen ipsa Confessio non incepit in eo, sed solùm tempus præscriptum est, quo fieri debet Confessio peccatorum, quæ jure divino necessaria est*, ut ait Tridentinum sess.14. cap.5.

Probatur secundò ex SS. Patribus, primò namque *S. Irenæus* Apostolorum ævo proximus, lib.1. cap.9. de quibusdam fœminis ab hæretico Marco seductis, ait: *Hæ conversæ ad Ecclesiam Dei confessæ sunt, & secundùm corpus exterminatas se ab eo veluti cupidine, & inflammatas valde se illum dilexisse. Et de Diaconi uxore ab eo corrupta cum magno labore fratres eam convertissent, omne tempus in exomologesi consummavit, plangens, & lamentans, ob eam, quam passa est ab eo Mago corruptelam.* Et lib. 3. cap.4. *Cerdon in Ecclesiam sæpe veniens, & exomologesim faciens sic consummavit, modò quod est latenter docens, modò exomologesim faciens.* S. Irenæus agit ibi dè latente hæresi Cerdonis, & occulta cupiditate, seu corruptela mulierum, quæ sine speciali Confessione detegi non poterant.

Ex *Tertulliano* lib. de Pœnitentia, c.11. *Peccator restituendo sibi institutam à Domino exomologesim, sciens præterivit illam, quæ Babylonicum Regem in regna restituit?* Non agit de Confessione, quæ soli Deo fiat, agit enim de illa, quam aliqui præ pudore fugiunt, ut hominum notitiæ sua subducant peccata: Nam ait cap.10. *Plerosque Episcopos ut publicationem sui suffugere, aut de die in diem differre possint, pudoris magis memores quàm salutis; velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contractâ vexatione conscientiam medentium vitant, & ita cum erubescentia sua pereunt.* Equidem agit de Confessione publica, sed quæ fiebat post secretam; agebatur enim sæpè publica Pœnitentia, neque tamen aperiebantur in specie peccata, nisi Sacerdotibus: nam sola publica publicè erant confitenda; secreta nemo publicè confiteri cogebatur; at Tertullianus agit de peccatis occultioribus.

Ex *Origene* Homil.2.in Psal.37. *Oportet peccatum non celare intrinsecus: fortasse enim, ut ii, qui habent inclusam escam indigestam, aut humoris, & phlegmatis copiam stomacho imminentem si voverint, relevantur: ita ii, qui peccaverunt, si occultant, & retinent intra se*

se peccatum, intrinsecùs urgentes, & propemodum suffocantur à phlegmate, vel humore peccati: si autem ipse accusator sui fiat, dum accusat semetipsum, & confitetur, simul evomit delictum, & omnem morbi causam: tantummodò circumspice diligentiùs cui debeas confiteri peccatum tuum: proba priùs medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi, & compatiendi noverit disciplinam; ut ita demum si quid ille dixerit, qui se priùs, & eruditum medico ostenderit; & misericordem, si quid consilii dederit, facias, & sequaris, si intellexerit, & viderit talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat, & curari; ex quo fortassis, & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè sanari. Multa hoc deliberatione, & satis perito Medici illius consilio procurandum est.

Et Homil.3.in Leviticum: *Multæ sunt in Evangelio remissiones peccatorum. Septima, dura, & laboriosa per Pœnitentiam remissio peccatorum est, cùm lavat peccator lacrymis suis stratum suum, & fiunt ei lacrymæ panes die ac nocte, & cùm non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum suum; & quærere medicinam, secundum eum, qui ait: Dixi, pronuntiabo adversum me injustitiam meam Domino, & remisisti impietatem cordis mei.* Et ibidem: *Omni genere pronuntianda sunt, & in publicum proferenda cuncta, quæ egimus; si quid in occulto gerimus; si quid in sermone solo; vel etiam infrà cogitationum secreta commisimus, cuncta necesse est publicari, & proferri: proferri non ab illo, qui, & accusator peccati est, & incentor; ipse enim nunc nos, ut peccemus, instigat: ipse etiam, cùm peccaverimus, accusat: si ergo in vita præveniamus eum, & ipsi nostri accusatores simus, nequitiam diaboli inimici, & accusatoris nostri fugimus. Sic enim, & alibi Propheta dicit: Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris.* Et Homil.17. in Lucam: *Si peccaverimus, debemus dicere: Peccatum meum notum tibi feci, & iniquitatem meam non abscondi, si enim revelaverimus peccata nostra, non solum Deo, sed, & iis, qui possunt mederi vulneribus nostris, & peccatis, delebuntur ab eo, qui* ait: *Ecce deleo ut nubem iniquitates tuas.*

Ex Cypriano serm. de Lapsis: *Confiteantur singuli, quæso fratres, delictum suum, dum adhuc qui deliquit in sæculo est, dum admitti Confessio ejus potest, dum satisfactio, & remissio facta per Sacerdotes apud Dominum grata est.*

Ex Basilio Breviorum regularum 288 *Necessariò iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei;* sed hi in Evangelica lege sunt Sacerdotes.

Ex Ambrosio 1. de Pœnit. cap.6. *Si vis justificari, fatere delictum tuum: solvit enim criminum nexus verecunda Confessio peccatorum.*

Ex Paciano parænesi ad Pœnitentiam: *Vos primum appello fratres, qui criminibus admissis Pœnitentiam recusatis: vos* inquam, *post impudentiam timidos, post peccata verecundos, qui peccata non erubescitis erubescentes confiteri .... Rogo per illum Dominum, quem occulta non fallunt, desinite vulneratam tegere conscientiam, prudentes ægri Medicos non verentur, ne in occultis quòd est partibus secaturos, & percussuros... Nunc ad eos sermo fit, qui bene ac sapienter vulnera sua Pœnitentiæ nomine confitentur, nec quid sit Pœnitentia, nec quæ vulnerum medicina, noverunt: similesque sunt iis, qui plagas aperiant, & tumores medicis assidentibus confitentur; sed admoniti, quæ sint imponenda negligunt, & quæ bibenda fastidiunt.*

Ex *Innocentio primo* epist.1. ad Decentium Episcopum Eugubinum cap.7. *De pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare, ut attendat ad Confessionem pænitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti;*

ti; cum viderit congruam Satisfactionem; id absque speciali Confessione fieri non potest.

Ex Augustino Homil.41. ex 50. *Non solum post Pœnitentiam à vitiis homo servare se debet, sed, & ante Pœnitentiam, dum sanus est: quia si ad ultimum vitæ steterit, nescit si ipsam pœnitentiam accipere, ac Deo, & Sacerdoti peccata sua confiteri poterit.*

Ex Leone epist.91. ad Theodorum: *Jesus hanc Ecclesiæ præpositis tradidit potestatem, ut, & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad Communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

Ex *Sozomeno* 7.Hist.cap.19.*Cum prorsus non peccare naturæ sit humanæ divinioris, pœnitentibus, veniam dare Deus jussit, & ad impetrandam veniam, peccata confiteri necesse est.*

Ex *Gregorio* Homil.26. in Evang.*Lazaro dicitur, veni foras, ac si apertè cuilibet in culpa merito diceretur, cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? foras jam per Confessionem egredere, qui te inferius per negationem lates. Veniat itaque foras mortuus, idest, culpam confiteatur peccator, venientes foras solvant Discipuli, ut Ecclesiæ pastores ei pœnam debeant amovere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.*

Ex *Beda* ad illud Jacobi 5.*Confitemini alterutrum*, ait; *Quotidiana leviaque peccata alterutrum æqualibus confiteamur, eorumque credamus oratione salvari: porro gravioris lepræ immunditiam, juxta legem, Sacerdoti pendamus & ad ejus arbitrium qualiter, & quanto tempore jusserit, purificaverimus.*

„ Ex *Rabano* Episcopo Moguntino lib. „ 7. in Ecclesf. Qui transgreditur mensuram in concupiscentiis carnis, & „ aggravatur eis, necesse est per Confessionem peccatorum fœditatem evomat, & sic per jejunium, & castigationem corporis ad statum pristinæ „ sanitatis redeat.

„ Ex *Bernardo* serm. ad milites templi cap.12.Quid de Bethphage dicam „ ubi Confessionis Sacramentum, & „ Sacerdotalis ministerii mysterium „ continetur? Si Confessio Sacramentum divini juris est... Verbum in „ corde peccatoris, operatur salutiferam Contritionem, verbum in ore „ noxiam tollit confusionem, ne impediat necessariam Confessionem: igitur etiam in corde compunctis est „ necessaria Confessio, ait Sacerdotibus... non absolvant etiam compunctum, nisi viderint, & confessum.

Reponunt Hæretici, Concilia, & SS. Patres nomine Confessionis faciendæ intelligere dumtaxat vel solam Confessionem generalem, & indistinctam, qualis fit in Primæ officio, & initio Missæ ac Completorii; vel solùm loquuntur de publica peccatorum Confessione, qualis in Ecclesiæ primordiis erat in usu fidelium frequentissima; neutra autem ejusmodi Confessionum est de jure divino necessaria; quippe cùm ex Ecclesiastica tantùm institutione fieri debeat; unde pro varietate temporum, & Ecclesiarum diversimodè fit hæc utraque Confessio: igitur, &c.

Contrà, SS. Patres, & Concilia eam commendant Confessionem ex Christi D. institutione, qua Sacerdos audiat peccatorum varietates, & differentias, etiam eorum quæ occulta, & prorsus in animo latentia sunt; ac subinde loquuntur solùm de Confessione publica, & indistincta.

Deinde, Confessio publica fiebat tantùm coram Sacerdote Pœnitentiario publicis Confessionibus, & Pœnitentiis fidelium excipiendis præfecto: at SS.Patres loquuntur de Confessione facienda non uni dumtaxat Sacerdoti, siquidem Origenes monet diligenter esse circunspiciendum, cui Sacerdoti velut Medico, fiat Confessio, ac ex plurimis quærere prudentiorem, ac peritiorem, cui animi languores, & infirmitates exponantur.

Adde

Adde quod unus dumtaxat Sacerdos præfectus erat excipiendis Confessionibus publicis; unus autem non sufficiebat ad excipiendas omnes Confessiones fidelium unius civitatis.

Denique, publica Confessio supponebat aliam secretam factam apud Sacerdotem, qua expenderet, quæ peccata pœnitens cum propria utilitate, & ædificatione Ecclesiæ deberet publicè propalare: Unde, ut refert Sozomenus infrà laudandus, Sacerdos ille Penitentiarius debuit esse prudens, & secretorum tenax, ut præscriberet quæ peccata declarare, seu retinere deberent, & ut Confessionis sigillum in occultis criminibus tegendis prudenter ac religiosè servaret: igitur nec Concilia, nec SS.Patres loquuntur de publica, & indistincta Confessione.

Reponunt secundò, Patres, & concilia, ubi sermonem faciunt de Confessione privata, & secreta, solùm innuere eam esse in usu de consilio ad solatium, & instructionem simplicium, non verò de præcepto divino, & in remedium peccati.

Contrà: Patres, & Concilia loquuntur de ea Confessione, quæ necessaria erat ad obtinendam remissionem peccatorum, & solvendos eorum nexus: nam Tertullianus lib. de Pœnit. cap.9. *Confessione peccatorum*, inquit, *tantum relevat, quantum exaggerat dissimulatio.* Et cap.10. *An melius est, damnatum latere, quàm palam absolvi ... si de Exomologesi retractas, gehennam in corde considera, quam exomologesis extinguit*, &c.

PROPONUNTUR AC SOLVUNTUR HÆRETICORUM ARGUMENTA.

OBjiciunt primò *Hæretici* varios Scripturæ textus, quibus probare nituntur, non esse necessariam peccatorum Confessionem ad obtinendam eorum veniam, nec in lege Evangelica esse præceptam: *Primò*, quia spondet Deus Ezechielis 8. quòd quoties ingemuerit peccator, vita vivet, & Deus iniquitatum ejus non recordabitur amplius. *Secundò*, longè suavior est, ac levior observantia Legis Evangelicæ, quàm Mosaycæ; juxta illud Christi D. Matth.18. *Jugum meum suave est, & onus meum leve*: sed in veteri lege Judæi non tenebantur ad confitenda sua peccata sigillatim, ut eorum veniam obtinerent: igitur nec ad id adigi debent Christiani. *Tertiò*, non aliter Sacerdotes novæ legis debent peccata remittere, quàm Christus remiserit; siquidem sunt Christi D. Ministri, ac pro eo legatione funguntur: sed quoties Christus D. peccata remisit, non requisivit præviam eorum Confessionem: & specialem accusationem, ut constat exemplo Magdalenæ, Paralitici, Cananeæ: igitur nec opus est, ut pœnitentes singulorum peccatorum enumerationem faciant coram Sacerdotibus, ut ab eis absolvantur; sed satis est, ut generatim se peccatores profiteantur, & veniam à Deo per illorum ministerium exorent.

Nego consequentiam, & ad primum dico, veniam promitti peccatori ingemiscenti, & facienti præcepta, quę Deus servanda statuit, pro qualibet peccati lege, concedo: non implenti hujusmodi præcepta, nego; sic in Lege veteri servandæ erant quædam cæremoniæ legales, & faciendæ oblationes, ut quis aliquorum peccatorum veniam consequeretur; sic pariter in nova, ut quis ejusmodi remissionem obtineat, oportet quòd recurrat ad receptionem Sacramentorum, quæ pro eluendis peccatis ordinata sunt, nec gemitus, & lacrymæ quidpiam pęnitenti prodesse possunt, nisi illa Sacramenta suscipiat in re, vel in voto; alioqui ad eluendas iniquitates non esset necessarius Baptismus; & homo salvari posset sine præceptis actibus Fidei, Spei, & Charitatis; quod utique absurdum ultro nobiscum fa-

fatentur hæretici; Itaque niſi quis confiteatur peccata in re, vel in voto, non ingemiſcit ut par eſt; quippe cùm nolit ſuis vulneribus, & morbis ea ſibi applicare remedia, quæ Deus abſolute neceſſaria ordinavit.

Ad ſecundum dico: Confeſſionis obligationem non officere, quin Lex nova longè ſit facilior, & levior Moſayca; ſiquidem in nova Lege cum præmiſſa peccatorum remiſſione ſufficit cordis Attritio juncta Sacramento ad obtinendam remiſſionem, quæ utique Attritio in veteri Lege erat inſufficiens: opus enim erat Contritione perfecta, quœ ita firmam, ac conſtantem peccati deteſtationem exigit, ut fortè pauci fuerint in illa lege, in qua non ita uberior gratia exuudabat, qui illam perfectam Contritionem exercerent.

Inſuper: Confeſſionis difficultatem, & onus allevat, & emollit utilitas, inquit Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. ſcribens: *Ipſa verò hujuſmodi Confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis item videri poſſet, niſi tot, tantiſque commodis, & conſolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus, per abſolutionem certiſſimè conferuntur.* Hæc autem commoda, ſeu utilitates ex peccatorum declaratione percipiendas eleganter aperit Tertullianus lib. de Pœnit. ca. 12. ſcribens: *Si de exomologeſi retractas gehennam, in corde conſidera, quam tibi exomologeſis extinguet, & pœnæ prius magnitudinem imaginare, ut de remedii adeptione non dubites.* Deſcriptis poſteà inferorum cruciatibus, colligit labores illos pœnitentiales lubenti animo ſubeundos, eo quòd his remediis avertimus æterna ſupplicia nobis parata: *Igitur cùm ſcias adverſus gehennam poſt prima illa intinctionis Dominicæ monumenta, eſſe adhuc in exomologeſi ſecunda ſubſidia, cur ſalutem tuam deſeris? cur ceſſas argui, quod ſcias mederi tibi?* Quæ poſtea multis perſequitur.

Simili ratione pœnitentes exhortatur ad Confeſsionem, & Satisfactionem S. Pacianus. *Si de cruciatu Exomologeſis retractatis, gehennam recordemini, quam vobis Exomologeſis extinguet.* Deinde variis ſimilitudinibus dolore gehennæ deſcripto, quando & quomodo extinguatur docet Fideles: *Mementote, Fratres; quia apud inferos Exomologeſis non eſt, nec Pœnitentia tunc tribui poterit conſumpto tempore pœnitendi. Feſtinate, dum in vita eſtis, &c. Per Eccleſiæ fidem rogo vos, Fratres, per ſollicitudinem meam, per communes omnium animas obteſtor, & deprecor, ne pudeat in hoc corpore, ne pudeat, ne pigeat opportuna, quàm primùm remedia ſalutis invadere, dejicere mœroribus animum, ſacco corpus involvere, &c. In quantùm pœnæ veſtræ non pepereiſtis, in tantùm vobis Deus parcet.* Si laborum actorum memoria jucunda eſt, ut proverbio fertur; quantò magis laborum, quorum tantus fructus, tam ampla merces.

Adde quod illud Confeſsionis onus totum cedat in pœnitentis emolumentum: quippe cum nihil timendum habeat ex ejuſmodi declaratione peccatorum facta Sacerdoti, qui tenetur ſtrictiſsimè ad ſervandum ſigillum, & inſuper habet illam animi tranquillitatem, ac fiduciam peccata ſua eſſe divinitus remiſſa, quando maximè omnem quam potuit, adhibuit diligentiam, ut illa deteſtaretur, & confiteretur: quanquam enim non habeat perfectam Contritionem, ſufficit, quod habeat Attritionem, per quam ejus animus revocetur à peccato, nec obicem ponat efficacitati Sacramenti.

Ad tertium dico. quod etſi Sacerdotes non abſolvant peccata, niſi authoritate ſibi à Chriſto delegata, & commiſsa; inde tamen non eſt conſequens, quòd eodem modo deleant peccata ſolvere, quo Chriſtus D. hic enim cum haberet plenariam authoritatem, & independentem; cumque optimè noſſet om-

omnes hominum actus, & affectus, poterat sine ulla prævia accusatione particulari peccata dimittere, sicut & gratis condonare, non exigendo aliquam satisfactionem; non sic autem est de Sacerdotibus novæ legis, qui cum à Deo delegati sint Judices, non solùm pro solvendis, sed etiam pro retinendis peccatis, nec-non & præscribendis pœnis, juxta majorem, vel minorem peccatorum numerum, & gravitatem, necessum est, ut distinctam eorum notitiam habeant: illam autem habere non possunt, maximè de peccatis occultis, nisi pœnitens ipse illis manifestet per confessionem; igitur ad id necessaria est Confessio.

Objiciunt, secundò plurimas SS. Patrum authoritates, quibus significari videtur, peccatum etiam in nova lege posse remitti, vel sine ulla Confessione, vel saltem cum sola Confessione Deo facta, non autem homini: Sic S. Ambrosius lib.10.in Lucam cap.22. *Petrus doluit*, inquit, *& flevit, quia erravit ut homo; non invenio quid dixerit, invenio quod fleverit, lacrymas ejus lego, satisfactionem non lego: sed quod defendi non potest, ablui potest; lavant lacrymæ delictum, quod voce pudor est confiteri*. Similiter S. Augustinus lib. 10. Confessionum cap. 3. *Quid mihi est cum hominibus, ut audiant Confessiones meas, quasi sanaturi sint omnes languores meos? curiosum genus hominum ad cognoscendam vitam alienam, desidiosum ad corrigendam suam*. Idem declarat S. Prosper lib.2. de vita contemplativa cap.7. *Illi*, inquit, *quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipsis confessa, nec ab aliis publicata, si ea confiteri, aut emendare noluerint, Deum, quem habent testem, habituri sunt, & ultorem, quod si ipsi Judices fiant, & veluti suæ iniquitatis ultores; si in se voluntariam pœnam severissimæ animadversionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus restinguent æterni ignis incendia*: Censet igitur quod etsi peccatores sua peccata non confiteantur, dummodò ea detestentur, & defleant, eorum veniam obtinebunt.

Insuper Beda lib.5. In Lucam ca.69. expendens illa Christi D.verba, quibus alloquens leprosos à se miraculo mundatos, ait: *Ostendite vos Sacerdotibus*, sic illa exponit: *Nullum Dominus eorum, quibus hæc corporalia beneficia præstitit, invenitur misisse ad Sacerdotes, nisi leprosos: quia videlicet Sacerdotium Judæorum figura erat Sacerdotis futurè regalis, quod est in Ecclesia; quo consecrantur omnes pertinentes ad Corpus Christi summi, & veri Principis Sacerdotum. Et quisquis hæretica pravitate, vel superstitione gentili, vel judaica perfidia, vel etiam schismate fraterno, quasi vario colore per Christi gratiam caruerit, necesse est ad Ecclesiam veniat, coloremque fidei verum, quem acceperit ostendat. Cætera verò vitia tanquam valetudinis, & quasi membrorum animæ, atque sensuum per semetipsum interiùs in conscientia, & intellectu Dominus sanat, & corrigit*. Igitur Beda censet, quod alii non debent necessariò confiteri Sacerdotibus, quàm qui lepræ spiritalis immunditia laborant, ut ait ipse supra *Jacob.5.* id est, ii qui inficiuntur hæresi; Judaismo, gentilitate, schismate: cætera verò vult Absolutione Sacerdotis non egere vitia; proindeque nec vocali Confessione: mutuis coæqualium; id est, fratrum quorumvis precibus expiari, & à Christo interiùs in conscientia, & intellectu sanari, & corrigi; Igitur ex his omnibus liquet, Confessionem Sacramentalem non esse omnibus præscriptam, nec necessariam jure divino.

Nego consequentiam. Et ad S.Ambrosium respondet Doctor dist.17.num.29. „ posse dici, quòd tempore negatio- „ nis Petri sacramentum Pœnitentiæ

non

„ non fuit institutum, sed post Resur-
„ rectionem, quando Christus dixit
„ Discipulis suis: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis, &c.* &
„ ideo non tenebatur pro tunc ad
„ Confessionem, nec post institutio-
„ nem Sacramenti adhuc tenebatur,
„ quia jam ante Resurrectionem per
„ aliud remedium fuit peccatum suum
„ deletum. Et similiter responderi po-
„ test de infidelitate omnium Discipu-
„ lorum in Passione Christi, quòd non
„ tenebantur post ad Confessionem:
„ quia post Resurrectionem pœnitue-
„ runt ante institutionem sacramenti
„ Pœnitentiæ;& hæc bene confirmant,
„ quòd Confessio non erat de lege na-
„ turæ, nec Mosayca. Ad illu autem
„ verba S. Ambrosii; *Lacrymæ lavant delictum, quod voce pudor est confiteri,*
„ dicit Doctor, illa non esse sic intelli-
„ genda, quòd sine Confessione pudo-
„ rosa in actu, vel habitu lavetur deli-
„ ctum, sed Contritio potest esse tanta,
„ quòd in ea etiam ante Confessionem
„ deleatur peccatum, quod tamen est
„ ita grave, quòd Confessio ejus se-
„ quens est pudorosa. *Hæc Doctor.*

Quibus verbis significat *primò*, mirum non videri, quòd Petrus, ut suum delictum elueret, recursum non habuerit ad sacramentum Pœnitentiæ: quia tunc temporis nondum erat institutum; sed tantùm post Resurrectionem.

Secundò, quòd Petrus, instituto postmodum Sacramento, non debuerit confiteri, quia jam in virtute suæ Contritionis peccati veniam obtinuerat. *Tertiò*, quòd lacrymæ Petri Confessionem aliquam delicti continebant; sic enim contingit interdum, quòd reus alicujus sceleris, ubi ab alio convincitur, lacrymis suum fatetur delictum, quod voce non audet promere: tales erant Petri lacrymæ, quæ ipsius delictum manifestabant; nam, ut ibidem observat S. Ambrosius, maluit Petrus suum fateri peccatum, ut justificaretur fatendo, quàm gravare negando; justus enim in principio accusator est sui; & ideo flevit: verecundæ lacrymæ sine Oratore numquam loquuntur: lacrymæ crimen sine offensione verecundiæ fatentur. *His adde* quòd Christus D. cùm haberet supremam potestatem remittendi peccata, potuerit Petro pœnitenti, & lugenti condonare delictum absque ulla Confessione, & ulteriori satisfactione.

Ad S. Augustinum dico, illum ibi sermonem non instituere de Confessione sacramentali, sed de Confessione satisfactoria præteritorum scelerum per Baptisma remissorum, & instituta in eum finem, ut inde misericordia Dei magis provocetur, ac sollicitetur ad conferendam gratiam, necnon ut laudibus, ac gratiarum actione celebretur, & Fidelis quisque per hujusmodi Pœnitentiæ, ac satisfactionis exemplum ad emendationem vitæ, & spem veniæ provocetur. Talis est illa Confessio publica, quam ipsemet S. Augustinus de omnibus suæ vitæ delictis tredecim libris Confessionum exaravit, ut videlicet ad acriorem, & majorem cordis compunctionem stimularetur, ampliorem Deo satisfactionem exhiberet, & miram in se Dei misericordiam omnibus commendaret.

Ad S. Prosperum dico, illum ibi solùm intelligere publicam Confessionem, quam absolutè non esse necessariam
„ pronuntiat: addit enim: Hi qui in
„ aliquo gradu Ecclesiastico constituti
„ aliquod occultè crimen admittunt,
„ Deum sibi faciliùs placabunt; illi qui
„ non humano convicti judicio, sed
„ ultrò crimen cognoscunt: qui aut
„ propriis illud Confessionibus pro-
„ bant, aut nescientibus aliis, quibus
„ occulti sint, ipsi in se voluntariæ ex-
„ communicationis sententiam ferunt
„ & ab Altari, cui ministrabant, non
„ animo, sed officio separati, vitam
„ tauquam mortuam plangunt. Quòd autem reverà ibi sermonem faciat tan-

tùm de Confessione publica, qua multitudini peccata declarentur, apertè liquet per hæc verba *(nescientibus aliis.)* Quibus significat, quòd absque hujusmodi Confessione publica aliquando dimittantur, non tamen sine Confessione privata, qua peccatores dici possunt etiam sibi ipsis esse judices, & ultores propriæ iniquitatis: quia priusquam ad sacramentale Tribunal accedant, suum ipsi peccatum agnoscunt, & damnant, & injunctas à Sacerdote pœnas à seipsis exigunt.

Tandem *ad Bedam respondeo*, eum illis verbis excludere tantùm Confessionem publicam, quæ debet toti Ecclesiæ fieri ab eo, qui communem Ecclesiæ fidem impugnat, quales sunt, qui hæretica pravitate, vel superstitione Gentili, vel Judaica perfidia, vel schismate Ecclesiam infestant; qui omnes, ut veniam obtineant, tenentur publicam Confessionem, & Pœnitentiam agere. Cætera autem vitia privata non debent ita publicè revelari, sed satis est, quòd Sacerdoti in privata Confessione aperiantur, ut ejusmodi morbos Dominus corrigat, mediante videlicet ipso Sacerdote, qui Dei vice fungitur, & per cujus ministerium Deus omnia confessa crimina remittit, & sanat.

Objiciunt tertiò: Si Confessio esset de jure divino, nusquam de ea necessariò facienda fuisset in Ecclesia dubium: sed à plurimis dubitatum est de necessitate Confessionis: Gratianus Canonum Collector dist. 1. de Pœnitentia quærit: *Utrum sola cordis Contritione, & secreta Satisfactione, absque oris Confessione quisque possit Deo satisfacere. Sunt enim qui dicunt, quemlibet criminis veniam sine Confessione facta Ecclesiæ Dei Sacerdotali judicio posse promereri*. Insuper idem ad Canonem *Omnis*, in eadem dist. ait: *Non ergo in Confessione peccatum remittitur, quod jam remissum esse probatur*: sit itaque *Confessio ad ostensionem Pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ. Et sicut Circumcisio data est Abrahæ in signum Justitiæ, non in causam justificationis: sic Confessio Sacerdoti offertur in signum veniæ acceptæ; non in causam remissionis accipiendæ*. Et ad Can. *Quamvis* ... in eadem dist. Gratianus, allatis in utramque partem Canonibus, subjungit: *Quibus authoritatibus, vel quibus rationum firmamentis utraque sententia Satisfactionis, & Confessionis innitatur, in medium breviter exposuimus; cui autem harum potius adhærendum sit, lectoris judicio reservatur: utraque enim fautores habet Sapientes, & Religiosos viros*: Igitur non semper compertum fuit in Ecclesia, Confessionem oris, & Sacramentalem fuisse necessariam ad salutem.

Nego consequentiam: Omnes enim authoritates, quas profert Gratianus directè, & expressè non impugnant Confessionem particularem, sed publicam; quantùm autem ad illius propriam sententiam, non abnuo, ipsum hac in re fluctuasse. Unde Gregorius XIII. in Bulla emendationis Decreti significat apertè, Gratianum, & alios authores juris Canonici in aliquos errores incidisse, venia tamen utcumque donandos, quòd ipsorum ætate res illa nondum erat apertè definita, sicut innotuit post definitionem Oecumenicorum Conciliorum Lateranensis, Florentini, & Tridentini, quibus illi antiquiores erant, scripsit enim Gratianus Decretum circa annum Domini 1150.

Adde quòd ex omnibus Canonibus, & authoritatibus à Gratiano contra necessitatem Confessionis citatis, nullus est Canon, qui evincat apertè necessariam non esse Confessionem; nullusque est, qui non facilè possit explicari, vel de Confessione publica non facienda pro omnibus peccatis, vel de remissione peccati obtinenda per Contritionem cordis, & animi Confessionem soli Deo factam ante Confessionem sacramen-

mentalem: quod utique non negamus.

Urgent: Illa Confessionis necessitas non fuit semper comperta, & rata in Ecclesia, cujus observantiam plurimæ Ecclesiæ necessariò tenendam non censuerunt: at ita est de observantia Confessionis: Græci namque illam soli Deo faciendam esse asserunt, ut docet ipsemet Gratianus in cap. ult. de Pœnit. distinct.1. ex Theodoro Archiepiscopo Cantuariensi natione Tharsensi, ac subinde apud Græcos enutrito, quem, inquit Baronius ad annum 668. Vitalianus Papa misit in Angliam. Hic autem scribit in suo Pœnitentiali: *Quidam Deo solummodò confiteri debere peccata dicunt, ut Græci: quidam verò Sacerdotibus confitenda esse percensent, ut tota ferè Sancta Ecclesia. Quod utrumque non sine magno fructu intra sanctam fit Ecclesiam: ita dumtaxat ut Deo, & hoc perfectorum est (qui ut Glossa ibi, non habent nisi venialia, unde non indigent oris Confessione speciali) ut cum David dicamus: Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi. Dixi confitebor adversum me injustitias meas Domino, & tu remisisti „ impietatem peccati mei.* Sed tamen „ Apostoli institutio nobis sequenda „ est, ut confiteamur alterutrum pec„ cata nostra, & oremus pro invicem, „ ut salvemur. Confessio itaque, quæ „ soli Deo fit, quod est Justorum, pur„ gat peccata; ea verò quæ Sacerdoti „ fit, docet qualiter ipsa purgentur „ peccata: Deus namque salutis, & „ sanctitatis Author, plerumque præ„ bet hanc suæ Pœnitentiæ medici„ nam invisibili administratione, ple„ rumque medicorum operatione, id „ est, Absolutione Sacerdotum. Ita Theodorus.

Respondeo, omissis variis aliorum responsionibus, illas voces (*ut Græci*) videri imperiti Scoliastis ignorantia ex margine, cui præfixæ fuerant, in textum Gratiani irrepsisse: hæ enim voces non habentur in Capitulari, nec in Can.32. Concilii Cabilonensis secundi sub Leone III. qui Canon totus ex Theodori Pœnitentiali sumptus videtur. Cujus utique responsionis indicium est, quòd in Concilio Florentino, ubi actum est de iis omnibus, in quibus Græci à Latinis deficiebant; nulla facta est mentio de non frequentata à Græcis Confessione: nisi quòd Eugenius Papa quæsivit ab aliquibus Græcis doctioribus, cur eorum Sacerdotes ante sacrificii celebrationem sua peccata non confiterentur: ac si supposuisset Eugenius ibi Confessionem oris apud vulgum Græcorum in usu fuisse, quando de solis eorum Sacerdotibus eos interrogabat.

Adde quòd, Arcudius Græcorum Rituum peritissimus, agens de sacramento Pœnitentiæ, scribit eum apud Sacerdotes Græcos abusum non confitendi propter severitatem Canonum Pœnitentialium introductum esse; quia in variis Canonibus Pœnitentiæ, quos refert, decernitur Episcopis, & Sacerdotibus ob certa quædam peccata, quibus accidebat, ut plerique suspensi manerent ab officio, dum ea confitebantur.

Prætereà, Græci inter Schismaticos, eruditissimi quidam, ajunt eam Confessionem inter suos obtinere. Nicolaus Cabasilas in explicatione Liturgiæ cap. 29. docet apertè Confessionem sacramentalem ita scribens: *Scimus, post mortem Christi, etiam fide & Pœnitentia, & Confessione opus esse, & Sacerdotum oratione; nec potest homo solvi à peccatis, nisi hæc præcesserint.* Hieremias Patriarcha Constant. in Orientali censura Confessionis Augustanę cap.11. Lutheranos arguit, quòd negarent Confessionis necessitatem; nam ita scribit. *Dicimus eum, qui confitetur tunc demum perfectam peccatorum suorum consequi curationem, si peccata omnia, omnesque eorum partes, quantùm animus illi sufficit, & quantùm meminisse potest, cum*

contrito, & humiliato corde recensuerit, atque confessus fuerit, feceritque omnia, quæ maximè illis peccatis, quæ admisit, adversantur, ut arrogantiam humilitate corrigat.

Sed estò sint eæ voces (*ut Græci*) in Canone Theodori, nihil aliud inde sequitur, ex eo quòd indefinitè tribuat eum Græcis errorem, nisi quòd aliqui Græci in eo fuerunt errore, fortè soli Sacerdotes respectu sui; non autem inferri potest, illam apud Græcos omnes obtinuisse consuetudinem. Imò Nicephorus Cartophilax ait, eam confitendi consuetudinem apud Græcos antiquissimam fuisse, in epistola scilicet ad Theodorum de potestate ligandi, & solvendi, cujus fragmentum extat tomo 3. Bibliothecæ Patrum, ubi sic habet: *Omnes olim oportebat ad ipsos Pontifices accedere, suaque illis occulta prodere, & sic vel reconciliationem, vel repudium ferre. Ignoro autem qui factum sit, cur hæc minùs observentur, quamvis existimo Pontifices negotii tædio, frequentique multitudinis turbulentia defatigatos, id operæ ad Monachos transisse, ad eos scilicet, qui verè probati sunt, aliisque valeant esse utiles.... Si quis expertus sit, & homo frugi, & cùm hoc Sacerdotio fungatur, ad illum inprimis accedendum est.*

Quorumcumque verò Græcorum sit error ille, non probat eum Theodorus, sed improbat omnino: *Primò*, quia contrariam opponit ei totius Ecclesiæ doctrinam, dum ait: Quidam Deo solùm confiteri debere peccata dicunt, ut Græci, quidam Sacerdotibus, ut tota ferè S. Ecclesia, nam particula (*ferè*) paucos solùm excipit Græcos, qui licèt hoc errore, & aliis quibusdam etiam gravibus impliciti, nihilominus adhuc in Ecclesia tolerantur. *Secundò*, particula (*ferè*) videtur adscititia; non enim habetur apud Ivonem Carnotensem par.15. decreti cap.155. nec apud Burchardum lib.19.cap.149. apud quos ille Canon invenitur, his solis verbis, *ut tota sancta Ecclesia*. *Tertiò*, Theodorus ut approbet Ecclesiæ totius dogma de necessitate confitendi Sacerdotibus, ait utrumque, putà soli Deo confiteri, & confiteri Sacerdotibus, intra S. Ecclesiam non sine magno fructu fieri; quia nempe Confessio, quę fit Sacerdoti supponit eam, quæ soli Deo fit ex humilitate, & Contritione cordis. *Quartò*, contrarias in specie sententias, quarum altera dicit, uni Deo confitendum, altera Sacerdotibus etiam esse confitendum, ita conciliat, ut perfectis, id est, Justis, & iis, qui nullius peccati mortalis conscii sibi sunt, uni Deo confiteri sufficiat, nec opus sit confiteri Sacerdotibus; aliis verò, nempe qui mortali peccato sunt infecti, necesse sit Sacerdoti confiteri, quare nobis institutionem Apostoli sequendam asserit. *Ita dumtaxat*, inquit, *ut Deo, qui remissor est peccatorum, peccata nostra confiteamur, & hoc Perfectorum est, seu Justorum*, ut ait posteà, sed tamen Apostoli institutio nobis sequenda est, ut confiteamur alterutrum peccata nostra: vel, ut habetur in Capitulari; quod utrumque non sine magno fructu intra sanctam fit Ecclesiam: ita dumtaxat, ut & Deo, à quo est remissio peccatorum, confiteamur; & secundùm Apostoli institutionem confiteamur alterutrum.

Urgebis: Ex eodem Canone videtur negari efficacitas Confessionis externæ factæ Sacerdoti: sic enim scribit: *Confessio itaque, quæ soli Deo fit, quod est Justorum, purgat peccata; ea verò, quæ Sacerdotibus fit, docet qualiter ipsa purgentur peccata*: igitur Confessio facta Sacerdoti non aufert peccata.

Nego consequentiam: Illis enim verbis non negatur efficacia Confessionis, sed determinatur modus, quo tolluntur peccata, quasi dicat: Solus Deus est, qui ut Author principalis, & causa princeps remissionis condonat peccata; modus autem, quo communiter illa con-

condonat, est Confessio facta Sacerdoti; unde statim subjungit: Deus namque salutis, & sanctitatis Author, & largitor, plerumque hanc præbet suæ Pœnitentiæ medicinam invisibili administratione, plerumque medicorum operatione: quod ita dictum observant illius Decreti emendatores, ut ille Canon *operationis* appellatione, doceat ordinarium purgandi modum esse per Sacerdotis Absolutiones: Deus enim (inquiunt ad marginem) ut continuò subjungitur, sanitatem largitur, plerumque medicorum operatione, non dicit autem sola dumtaxat ostensione.

Instant iterum. Quæ fuerit Canonistarum sententia, non potest evidentiùs innotescere, quàm ex Glossa Joannis Teutonici: sed ille dist. 5. de Pœnit. in principio docet humano jure peccatorum Confessionem esse introductam; ait enim: *Videndum est ergo, quando Confessio oris instituta fuit: dicunt quidam, institutam fuisse in Paradiso statim post peccatum, dicente Domino ad Adam, Adam ubi es? Ideo enim quæsivit, ut ipso confitente peccatum daretur forma aliis imposterùm confitendi; sed quia in illa interrogatione Dominus minùs expressè videbatur ad confitendum monuisse; ideo post exquisivit à Cain fratricida expressiùs*, UBI EST FRATER TUUS? *Alii dicunt, quòd sub lege primò fuit instituta, quando Josue præcepit Achan crimen suū confiteri, & lapidatus est. Alii dicunt, quòd in novo Testamento à Jacobo dicente*: CONFITEMINI ALTERUTRUM PECCATA VESTRA: *Sed meliùs dicitur eam institutam fuisse à quadam universalis Ecclesiæ Traditione potius, quàm ex novi, vel veteris Testamenti authoritate: & Traditio Ecclesiæ obligatoria est, ut præceptum*. Unde colligit: *ergo necessaria est Confessio in mortalibus apud nos, apud Græcos non: quia non emanavit apud illos Traditio talis, sicut nec conficiunt in azimis, sed in fermentatis*.

„ *Nego antecedens*: Non enim, inquit
„ Doctor dist. 17. num. 9. Ecclesia ten-
„ tasset tam arduum præceptum im-
„ ponere omnibus Christianis, nisi es-
„ set præceptum divinum: vel quia
„ non invenitur ubi ab Ecclesia impo-
„ natur istud præceptum, quin ante
„ hoc Sancti reputarunt, hoc præce-
„ ptum de Confessione obligare; si
„ enim allegatur illud Capitulum,
„ *Omnis utriusque sexus*, patet quòd
„ illud est Innocentii III. in Concilio
„ Lateranensi: sed ante illud tempus
„ per multos annos fuit Augustinus
„ plusquam per octingentos annos,
„ qui prædicavit Confessionem valdè
„ esse necessariam.... Nec Canonista
„ facilè inveniret aliquod Concilium,
„ vel præceptum propriè, ubi expri-
„ matur præceptum de Confessione
„ facienda, sicuti hic loquimur. Unde
„ colligit Doctor, ipsum Glossatorem
„ *irrationaliter loqui*; turpe enim es-
„ set Theologo dicere, aliquid esse in
„ Biblia, & nescire ubi illud invenire-
„ tur, & ita inconveniens debet esse
„ Canonistæ dicenti aliquid esse ex
„ universali Traditione Ecclesiæ, &
„ non invenire in Canone, si Canon
„ sufficienter continet universales Tra-
„ ditiones Ecclesiæ: non allegat autem
„ aliquod Capitulum Canonis ad istam
„ Traditionem; sed tantùm post sub-
„ dit, quòd Traditio Ecclesiæ est obli-
„ gatoria.

OBJICITUR, ET EXPENDITUR FACTUM NECTARII.

O*Bjiciunt quartò*: Si Confessio reverà esset de jure divino, à nullo Ecclesiæ Pastore meritò posset abrogari: sed Nectarius Episcopus Constantinopolitanus abrogavit Confessionem auricularem in Ecclesia sua, ob scandalum aliquod ortum ex Confessione nobilis cujusdam mulieris, ut constat ex Sozomeno lib. 7. historiæ cap. 16. ubi

rem

„ rem sic narrat: In Ecclesia Constan-
„ tinopolitana presbyter pœnitentibus
„ deputatus hoc munere functus est,
„ donec mulier quædam nobilis ob
„ peccata quæ confessa fuerat, ab hoc
„ Presbytero jejunare ac Deo suppli-
„ care jussa, & ob ipsam causam quòd
„ in templo morosa, se ab homine
„ Diacono constupratam prodidisset.
„ Hoc autem cognito vulgus ut ob
„ contumeliam Ecclesiæ illatam in-
„ dignabatur, acerbissimisque calum-
„ niis premebantur Sacerdotes. Ne-
„ ctarius itaque perplexus, quodnam
„ huic infortunio remedium adhibe-
„ ret, stupratorem ipsum Diaconatu
„ privavit, & consulentibus quibus-
„ dam, ut unicuique liberum permit-
„ teret, prout ipse sibi conscius esset, &
„ confideret ad mysteriorum commu-
„ nionem accedere, Pænitentiarum il-
„ lum Presbyterum exauctoravit. Sub-
„ jicit; Ipsum morem alias Orientales
„ Ecclesias fuisse imitatas. Ex quibus
„ colligit Calvinus lib. 3. Institut. c.4.
„ num. 7. *Si lex Dei erat auricularis Confessio, quî ausus est Nectarius eam refigere, ac convellere? Nectarium sanctum Dei hominem, omnibus veterum suffragiis probatum, hæreseos, & schismatis accusabunt? Sed eodem calculo damnabunt Ecclesiam Constantinopolitanam, in qua confitendi morem, non ad tempus modò dissimulatum fuisse, sed ad suam usque memoriam obsolevisse narrat Sozomenus; imò non Constantinopolitanam, sed Orientales omnes Ecclesias defectionis reas agant, quæ inviolabilem (si verum dicunt) legem, & Christianis omnibus mandatam neglexerunt.*

Nego minorem: Nam, ut præclarè docent Bellarminus, Suarez dist. 17. q.2. Vasquez q.90. art.1.dub.3. &c. *Primò*, negari potest factum istud: *Tum*, quia ut declarat S. Gregorius lib. 6. Epistolarum cap.159. Historia Sozomeni à Sede Apostolica non admittitur, quòd multa mentiatur: *Tum*, quia Sozomenus ipse cùm esset Novatianis Pœnitentiæ Sacramenti hostibus impensè addictus, potuit illam historiam, ut eorum parti studeret, gratis confingere: *Tum*, quia ipse non refert abrogationis hujusce Pœnitentiarii Sacerdotis historiam, & seriem, ut rem suo tempore certam, & constantem, sed ut rem controversam, de qua varii variè sentiunt; ait enim: *Quid autem hoc sit, aut unde sumpserit originem, aut quam ob causam id sublatum fuerit, alii forsitan aliter referunt: ego autem quid mihi videatur, explicabo*. Quibus verbis significat, se narrare rem, non quam viderit, aut à testibus fide dignis acceperit; sed ut illam probabiliorem judicabat: Verùm quoniam Nicephorus lib. 12. hist. c.20. & Socrates lib. 5. suæ historiæ cap. 19. hujus facti à Nectario historiam referunt; idcirco.

Respondeo secundò, Sozomenum non asserere abrogatam fuisse à Nectario Confessionem auricularem, & Sacramentalem, ut contendit Calvinus, utpotè cùm ibidem illam esse necessariam ad impetrandam veniam asserat: sed dumtaxat refert abrogatam fuisse Confessionem publicam, nec-non, & morem illum Ecclesiasticum, quo Pœnitentiarius Sacerdos ad crimina publica, & graviora excipienda designatus, discernebat ea, pro quibus publica Pœnitentia esset agenda, ab illis pro quibus non esset publicè pœnitendum: quem utique morem propter illud subortum scandalum Nectarius abrogavit.

Quòd autem hæc fuerit Sozomeni sententia, apparet ex verbis, quæ ante illa in objectione scribit: Quoniam, *inquit*, non peccare, divinum esse, &
„ ultra humanam naturam cognosci-
„ tur: Pœnitentibus autem, quamvis
„ frequenter deliquissent, veniam da-
„ re Deus jusserit, & ad impetrandam
„ denique veniam, confiteri peccata
„ necesse sit; odiosum, ut credibile est,
„ Sacerdotibus ab initio visum fuit,

tan-

„ tanquam in theatro, audiente Ecclesiæ multitudine, delicta pronuntiare. Presbyterum itaque aliquem, vitæ integritate maximè spectabilem, secretorum etiam tenacem, ac sapientem huic officio præfecerant, cui accedentes, qui peccaverant, acta vitæ suæ confitebantur: ille verò, pro cujusque delicto, quid aut facere singulos, aut luere oporteret, interminatus absolvebat, ut à se ipsi commissorum pœnas exigerent. At Novatianis quidem, quos Pœnitentiæ nulla cura frangit, isto nihil opus fuit: in ceteris autem sectis in hunc usque diem durat. Sollicitè autem in occidentalibus Ecclesiis, & maximè in Romana servatur; ibi enim manifestus est Pœnitentium locus: stant autem in eo mœsti, ac velut lugentes, finitoque demum Dei sacrificio participes non facti, quorum participes fieri veros Dei cultores fas erat, cum planctu ac lamentatione, semetipsos in terram pronos abjiciunt: tamen ex adverso lamentabundus Episcopus occurrens, consimiliter humi cum ejulatu collabitur, ac tota, Deique Ecclesiæ multitudo lacrymis suffunditur: post hæc Episcopus primus erigitur, ac jacentes erigit, & quantum satis est pro peccatoribus pœnitentiam agentibus precatus, eos dimittit privatim. Deinde, sponte sua quisque vel jejuniis, vel lotionum ciborumve abstinentia, vel aliis, quibus justus est, semetipsum affligens, tempus expectat, in quantum Episcopus præstiterit, exacto demum præfinito die, pœnâ jam quasi debito quopiam exoluta, à peccatis absolvitur, & populo in Ecclesia conjungitur. Hæc Romani Sacerdotes; ab ipso inde exordio etiam ad nostram usque memoriam custodiunt in Ecclesia vera Constantinopolitana, Presbyter pœnitentibus deputatus hoc munere functus est nempe donec scandalum ex Confessione nobilis fœminæ contigerit.

Ex eo Sozomeni loco patet apertè: *Primò*, Pœnitentiarium aliquem institutum esse, qui publicis præesset pęnitentiis: *Secundò*, publicè pęnitentes ei Presbytero singula suæ vitæ peccata detexisse, publica pariter, & occulta, speciali Confessione: non alio quippe consilio virum integrę vitæ, secretorumque tenacem huic officio præfecere: quia si publica tantùm ei peccata confessi fuissent, non erat in eo secreti tenacitas admodum efflagitanda. *Tertiò*, pœnitentes vitæ suæ Pęnitentiario privatim confessos, ex ejus imperio, seu consilio publica quædam, aut etiam occulta propalasse posteà Confessione publica: nam ideo sapientem Presbyterum ei præfecere muneri, qui pro cujusque delicto, quid facere singulos oporteret, & quas à se pęnas exigerent ipsi jejunando, supplicando, vel etiam occulta publicè confitendo, sicuti Matrona suam cum Diacono consuetudinem etsi secretam evulgavit. Unde Sozomenus exauctorationem illius Pęnitentiarii improbat, quòd ea peccandi frænum auferat, tollendo verecundiam eorum, qui sua confitebantur ipsi delicta. Verbis enim in objectione relatis „ hæc immediatè subjicit: Pęnitentiarium illum presbyterum exauctoravit, quod quidem ex tempore porro irritum vindicatum fuit: jam tamen, ut opinor, ipsa vetustate, & ei conjuncta gravitate, atque severitate, in promiscuam ac dissolutam vitam paulatim delabi incipiente; siquidem anteà, ut ego existimo, minora erant peccata, tamen ob verecundiam eorum, qui sua ipsorum delicta ipsi enuntiabant: tamen ob severitatem eorum, qui Judices ejus rei constituti erant: at ille pudor inprimis erat in occultorum explicatione.

„ *Confirmatur* hæc responsio ex Socrate lib. 5. historię c. 19. ita scribente:

„ te Per id tempus visum fuit Ecclesię, „ ut Presbyteri, qui in singulis Ecclesiis Pęnitentiæ præerant, tollerentur; „ idque hac de causa ab illo tempore, „ quo Novatiani se ab Ecclesia sejunxerant, recusaverantque cum his, qui „ tempore persecutionis, regnante Decio concitatæ lapsi erant, communicare, Ecclesiarum Episcopi Canoni „ adjunxerunt, ut in singulis Ecclesiis „ Presbyter quidam Pęnitentiæ præesset, quo qui post Baptismum lapsi „ fuissent coram Presbytero ad eam rem designato peccata sua confiterentur. Iste Canon adhuc apud alias „ sectas ratus, firmusque manet: Soli „ autem, qui fidem consubstantialitatis tenent cum Novatianis, qui cum „ illis in ea fide consentiunt, Presbyterum Pęnitentiarium rejecerunt; „ Novatiani verò, ne initio quidem, „ istam quasi appendicem admiserunt: „ Episcopi, qui jam præsunt Ecclesiis, „ quamvis ad longinquum temporis spatium hoc teneant institutum; tamen temporibus Nectarii Episcopi, „ immutarunt, propter cujusdam facinus, quod tum forsan in Ecclesiis „ admissum fuit: Mulier quædam nobilis ad Presbyterum Pęnitentiarium „ accedit, peccata, quę post Baptismum „ commiserat, particulatim confitetur; „ Presbyter mulieri mandatum dat, ut „ jejuniis, & continuis precibus se dederet, quò unà cum peccatorum Confessione, opus dignum Pœnitentia „ ostenderet, Mulier longiùs in confitendo progressa, alterius culpæ „ seipsam insimulat, docet Diaconum „ Ecclesię cum ipsa dormivisse; ob quod „ facinus hoc modo patefactum, Diaconus ab Ecclesia ejectus est: Tumultus inde in populi multitudine excitatus; nam indignabatur, non solùm „ de admisso flagitio, verùm etiam „ quòd inde gravis infamiæ, & contumeliæ nota Ecclesiæ inusta esset. Itaque cum Sacerdotibus ob hanc causam esset vehementer objectatum „ Eudemon quidam Ecclesiæ Presbyter „ genere Alexandrinus Episcopo Nectario dedit consilium, ut Presbyterum Pœnitentiarium tolleret, & liberam daret potestatem, ut pro sua „ quisque conscientia ad mysteria participanda accederet: nam eo pacto „ solùm esse futurum, ut Ecclesia omni macula careret infamiæ. Ista omnia ab Eudemone ego ipse accepi, „ huic nostræ historiæ mandare neutiquam planè dubitabat.

„ Eadem ex Socrate, & Sozomeno Cassiodorus historiæ tripartitæ lib. 9. cap. 36. & Nicephorus Calixtus lib. 12. historiæ cap. 25. exscribunt, ac referunt.

Ex quibus apertè colligitur Nectarium abrogasse tantùm tria: *Primum*, potestatem, seu munus Sacerdotis Pęnitentiarii constituti super publicos pęnitentes, eumque exauctorasse, vel quia id imprudenter illi muliercula mandaverat; vel quia noverat illam id indicaturam in publica sua Confessione; nec tamen prohibuerat: vel quia diuturniores Pœnitentiæ moras in Ecclesia mulieri præscripsisset: unde occasio fuit committendi sceleris, vel scandali. *Secundum*, publicam Pœnitentiam, ejusque exercitium proscripsit, quibus dirigendis Pœnitentiarius ille Presbyter constitutus fuerat; eò quòd occasione hujus Pęnitentiæ publicæ ortum fuit illud scandalum. *Tertiùm*, publicam Confessionem prohibuit, quæ erat veluti pars Pęnitentiæ publicæ, & per quam flagitium fęminæ cum Diacono populo innotuerat. Non autem abrogavit Confessionem privatam, nec exauctoravit Presbyteros excipiendis Confessionibus privatis, & Sacramentalibus ab Episcopo designatos; nec eripuit eis absolvendi potestatem. Quod utique colligitur *primò*, quia tantùm abrogavit eam Confessionem, quæ Novatianorum occasione fuerat instituta; at

at Confessio privata pridem ante Novatianos erat in usu, ut constat ex Irenæo, Origene, &c. *Secundò*, tantùm removit eam Confessionem, cui peculiariter Presbyter Pœnitentiarius erat destinatus: at ille non erat destinatus ad privatam Confessionem excipiendam; fieri enim non poterat ut unus dumtaxat Sacerdos in amplissima, ac valde populosa Civitate Constantinopolitana, imperii sede, sufficeret privatis Confessionibus tot hominum excipiendis. *Tertiò*, Nectarius eam solum abrogavit Confessionem, quæ fuerat occasio scandali, & cujus abrogatio videbatur necessaria sedando tumultui excitato in plebe Constantinopolitana; hæc autem fuit Confessio publica; nam ex Socrate tumultus ille excitatus est in populo: quia mulier in confitendo progressa longiùs, flagitium cum Diacono admissum vulgaverat.

Nec refert quòd in textu Græco Socratis non habeantur illæ voces, *longiùs in confitendo progressa*: nam aliæ statim adiectæ, scilicet *alterius culpæ seipsam insimulat*: ostendunt apertè secundam ejus Confessionem; illa quippe sui ipsius insimulatio, qua manifestat suum cum Diacono flagitium, est accusatio, seu Confessio, non quidem privata, quæ omnino secreta erat, sed publica, per quam crimen istud innotuerat: quomodo enim scelus istud occultum venisset in cognitionem tum Cleri, tum populi, essetque in causa cur Diaconus è suo gradu exturbaretur, & tam grandis in populo tumultus fieret? Non abs re igitur Christo-Phorsonus in sua Interpretatione Socratis, has voces addidit textui Græco, *longius in confitendo progressa*.

Urgebis: Eam Nectarius Confessionem abrogavit, quam præmittere debebat peccator, ut dignè ad Eucharistiam accederet: sed hæc est quam sacramentalem appellamus; igitur illam sustulit. Minor constat. Major probatur: nam ex *Socrate* Nectarius liberam dedit potestatem, ut pro sua quisque conscientia ad mysteria participanda accederet. Ex *Sozomeno* permisit unicuique liberum, ut ipse sibi conscius esset, & confideret, ad communionem mysteriorum accederet. Ex *Cassiodoro* singulos ad communicandum judicio conscientiæ suæ reliquit. Ex *Nicephoro*, cuique permisit pro conscientia, & fiducia sua communicare, & immaculatis participare mysteriis: ergo permisit ad Eucharistiam accedere deinceps sine privata quacumque Sacramentali Confessione.

Nego majorem: Ea quippe libertas à Nectario deinde concessa pœnitentibus in eo fuit, ut antequam ad Eucharistiam accederent, ii non adigerentur ampliùs confiteri Pœnitentiario Sacerdoti, sed possent cuicumque Presbytero vellent ex deputatis ab Episcopo confiteri; quia concessa libertas est intelligenda conformiter ad ea, quæ referuntur ibi, nimirum ut Pœnitentes publici eximerentur onere, quod ante permissionem hanc iis impositum erat; hoc autem onus in eo fuit, ut antequam accederent ad mysteria, Pœnitentiario sigillatim acta vitæ suæ confiterentur, & alter nemo posset eos absolvere: sed ab hac obligatione liberati sunt à Nectario: dum etiam ab onere publicæ Pœnitentiæ, tum & publicæ Confessionis, qua tenabantur aliquando debita quædam evulgare coram universa multitudine populi; postea quippe permissi sunt communicare sine iis oneribus; at non ideo permissi sunt illi pœnitentes ad Eucharistiam accedere sine purgatione peccatorum, ideoque nec absque privata Confessione. Quod & ipsis hæreticis patet, contra quos agimus, ajunt enim ad Eucharistiam admittendos non esse, nisi priùs à Pastore probatos; unde Melanchon in Augustana Confessione sic ait §. *De Confessione*: Confessio non est apud nos abolita; non enim solet por-

rigi corpus Domini,nisi antea explora-
,, tis, & absolutis. Et Calvinus 3.In-
,, stit.cap.4.jubet,ut sistant se oves Pa-
,, stori, quoties sacram cœnam parti-
,, cipare volunt; adeo non reclamo, &
,, maximè velim hoc ubique observari.

Instabis: Pœnitentiarius occasione Novatianorum institutus, debuit esse *secretorum tenax* ex Sozomeno; *servans secretum*, ex Cassiodoro, *taciturnus*, ex Nicephoro: at si fuisset institutus regendis pœnitentibus, & pœnis ac Confessionibus publicis, efflagitata non esset in eo tam arcta secreti, sigillique religio: ergo tantùm institutus excipiendis Confessionibus privatis, ideoque hac abrogata, privatæ Confessiones abrogatæ videntur.

Nego minorem: Ex Sozomeno quippe debebat ille pro cujusque delicto præscribere, quid oporteret facere, seu lue re singulos, ut debitas à se pœnas scelerum exigerent. Ex historia tripartita, secundum cujusque culpas stastuebat multa: ad id impensè necessaria fuit inspectio occultiorum culparum, intentionum, & circumstantiarum, ut satisfactiones, & pœnas delictis pares injungeret utilitati pœnitentis, & Ecclesiæ,quasdam etiam ex occultis Confessione publica declarare juberet, sed id sine privata Confessione non poterat, quæ virum secreti tenacem, probum, & prudentem exigit. Duplex itaque Confessio fuit, qua publicè pœnitentes eo tempore sua peccata confitebantur. *Una* secreta seu privata, qua statim ab initio Pœnitentiæ singula vitæ suæ acta Pœnitentiario detegebant, ut ab eo Pœnitentiæ modum, & rationem acciperent. *Altera* publica,quam interdum in parte satisfactionis edebant, ubi pęnitentis utilitas, aut Ecclesiæ ratio postulabat. Utramque Socrates in nobilissimæ mulieris pęnitentia designat. *Primò*, privatam coram Pęnitentiario, qua ad Presbyterum illum accedens, peccata, quæ post Baptismum admiserat, particulatim confitetur. *Secundo*, publicam coram populo: qua Presbyter audita Confessione secreta mulieris, ei mulctam imponit, & mandat, ut jejuniis, & continuis precibus cum peccatorum Confessione opus dignum Pœnitentia ostenderet. Hac ipsa Confessione dum matrona fungitur, longiùs confitendo progressa,forsan ex indiscreta devotione sua,vel etiam ex imprudentiori consilio Presbyteri, turpe cum Diacono crimen ita patefecit, ut inde tumultus in populo sit excitatus, & ejectus ab Ecclesia Diaconus.

Urgebis iterum: Mulieres ob verecundiam, & pudorem sexus, non agebant Pęnitentiam publicam; ergo matrona, quæ Nectario dedit occasionem abrogandi Pœnitentiarium, non emisit Confessionem publicam.

Distinguo antecedens; Ita frequenter, ut viri, concedo: nunquam omninò, nego; nam ex Hieronymo in Epitaphio
,, Fabiolæ ad Oceanum: ea primariæ
,, nobilitatis fœmina, quòd secundo
,, marito nupsisset, repudiato priori,
,, qui tanta vitia habuisse narratur, ut
,, ne scortum quidem, & vile manci-
,, pium, ea sustinere posset: ita post
,, secundi viri mortem in semet rever-
,, sa est, ut saccum induceret, ut erro-
,, rem publicè fateretur, & tota urbe
,, spectante Romana, ante diem Pa-
,, schæ, in Basilica Laterani, staret in
,, ordine pœnitentium, & coram Epi-
,, scopo, Presbyteris, & omni populo
,, collacrymantibus, sparsum crimen,
,, ora lurida, squalidas manus, & sor-
,, dida colla submitteret.

Urgebis: Pœnitentia, & Confessio publica diu viguerant ante Novatianorum schisma, & hæresim: igitur illa Confessio, quam abrogavit Nectarius, non erat Confessio publica, sed ea, quam appellamus secretam, & sacramentalem.

Distinguo antecedens: Viguerunt alia

prot-

prorsus ratione, quàm ab Episcopis institutæ sint, occasione hæresis Novatianorum, concedo: eodem modo, nego: fateor equidem, quòd ante illud Novatianorum schisma plerique publicam Pœnitentiam agebant, & sua publicè peccata confitebantur, vel Episcopo, vel ei Sacerdoti, quem ab Episcopo ex plurimis ad excipiendas Confessiones designatis seligebant, ut constat ex Origene supra laudato: tunc enim uni dumtaxat Sacerdoti peccata sua non tenebantur aperire, uti postmodum contigit occasione Novatianorum, Episcopi enim statuerunt, ut publici pœnitentes certum aliquem Presbyterum pœnitentiis, & pœnitentibus præfectum adirent, ei sua confessuri peccata, & præscriptam ab eo Pœnitentiam, & Satisfactionem impleturi. Cujus utique publici Pœnitentiarii institutio nulla memoratur apud veteres Ecclesiæ Doctores ante persecutionem Decii, & schisma Novatianorum; sed ab eo tempore, quo Novatiani discesserant, & separaverunt se ab Ecclesia: quoniam illi recusabant communicare cum iis, qui grassante persecutione lapsi fuerant, & quos nonnulli Præsules nimia facilitate ad Communionem sine debita Satisfactione, & pœnitentia admiserant, de quibus acriter conqueritur S. Cyprianus serm. *de lapsis*; idcirco ut Ecclesia tam gravi malo deinceps occurreret, nova constitutione sancivit, ut publicorum aliquot criminum, nonnisi post exsolutos ex hujusce Pœnitentiarii præscripto secretioris Pœnitentiæ labores, ad sacrorum participationem mysteriorum admitterentur ii, qui post Baptisma lapsi fuissent, ut ostenderent contra Novatianos aliquam in Ecclesia potestatem esse dimittendi peccata, quando præficiebant pœnitentibus Presbyterum, ut ab eo dispositi per exercitia pœnitentiæ possent ab Episcopo reconciliari: Tum etiam, ut disciplinæ severitatem observarent, ac illis eum præponeret Sacerdotem, ut per spontaneas Pœnitentium pœnas eorum delictis aliquo modo pares eos ad mysteria recipienda compararent, cum eos non admitterent, nisi Sacerdotis illius ope, ductuque, per dignos Pœnitentiæ labores, & fructus, à gravioribus peccatis anteà purgarentur.

Instant hæretici: Illam Confessionem Nectarius abrogavit, quæ postmodum non fuit in usu in Ecclesia Constantinopolitana: at quæcumque Confessio facienda hominibus post hujusmodi abrogationem, non fuit amplius ibi in usu; igitur, &c. Major constat ex dictis. Minor verò probatur ex S. Chrysostomo ipsius Nectarii in Sede Constantinopolitana Successore, qui pluribi docet non esse confitendum hominibus, sed soli Deo: maximè verò Homil. 2. in Psalmum 50. ubi ait: *Peccata tua dicito; ut deleas illa; si confunderis alicui dicere, dicito ea quotidiè in anima tua: non dico ut confitearis conservo tuo, ut exprobret, dicito Deo, qui curet illa.* Et serm. de Pœnit. & Confess. *Nunc autem*, inquit, *neque necessarium est præsentibus confiteri: cogitatione fiat delictorum inquisitio, sine teste sit hoc judicium, solus te Deus confitentem videat.* Et Homil. 4. de Lazaro: *Neque enim conservo est confitendum, qui in publicum proferat, sed Domino.* Ubi S. Chrysostomus Confessioni, quam improbat, opponit eam, quæ fit Deo, & quæ fit in anima, ac cogitatione, & intra conscientiam: igitur S. Chrysostomus improbat omnem Confessionem faciendam hominibus.

Nego minorem: Et ad ejus probationem dico, S. Chrysostomum improbare solùm Confessionem publicam, non verò privatam: loquitur enim de Confessione, ex qua sequi posset exprobratio; talis autem erat Confessio publica: nam, ut notat Origenes homil. 2. in Psalm. 37. cum publica Confessio fieret, semper aderant, qui possent exprobrare,

re, unde ait: *Si hujusmodi homo memor delicti sui confiteatur ea, quæ commisit, & humana confusione parvi pendat eos, qui exprobrant, & eum confitentem notant, aut irrident*, Ejusmodi verò non est ea Confessio, quæ fit in Sacramento Sacerdoti: nulla enim potest ex ea sequi exprobratio; quia sine testibus fit, & arctissimo silentii debito, seu sigillo Sacerdotes astringuntur. Hinc addit: *Nunc autem neque necessarium est præsentibus testibus confiteri*: nam his verbis ostendit aliquando fuisse necessarium coram testibus, ideòque publicè confiteri, sed eam necessitatem esse sublatam à Nectario: ne scilicet ejusmodi publica Confessio ampliùs foret ansa, & occasio exprobrationis faciendæ.

Vel dico, S. Chrysostomum ibi non loqui de Confessione Sacramentali, quæ fieri debet ex præcepto, sed dumtaxat de Confessione quotidiana: unde signanter dixit verbis suprà laudatis in Psal.50. *Si confunderis alicui dicere, dicito ea quotidie in anima tua*, &c. quasi diceret: Rem tibi grandem non suadeo, neque adhortor, ut quotidie confitearis peccata tua Sacerdoti, qui exprobret illa, & suis increpationibus perstringat; sed alium tibi Confessionis modum aperio, nempe ut diebus singulis peccata tua privatim Deo confitearis in anima tua, unde subdit: *Ecce habes codicem, ubi scribas quotidianum expensum*: *habeto codicem conscientiam tuam, & scribe quotidiana peccata: quando accubueris super stratum tuum, & neminem infestum pateris, antequam veniat tibi somnus, profer in medium codicem conscientiam tuam*.

Idem etiam suadet in præfata homilia de Lazaro, ubi monet, quod si aliquando habuerimus corruptæ cupiditatis in anima conceptum, statim suffocemus; si verò in opus prodierit, occidamus per Confessionem statim: *Cur ergo*, inquit, *pudescis, & erubescis dicere peccata tua? cave enim homini dixeris, ne tibi exprobret, neque enim conservo confiteris, sed ei qui Dominus*. Quibus significat, quotidianam Confessionem statim esse faciendam, ac peccavimus: non igitur loquitur de Confessione Sacramentali, quam nullibi negat, sed dumtaxat de Confessione privata, quæ fieri potest, & debet à quolibet homine, ut videlicet per Contritionem peccati veniam possit obtinere.

Urgent tandem: Quæ fuerit S. Chrysostomi de Confessione sententia, apparet distinctè ex Cassiano illius Discipulo: at hic negat omnem Confessionem faciendam esse hominibus: siquidem Collatione 20. cap. 8. ait: *Si verecundia retrahente, revelare coram hominibus peccata tua erubescis, illi quem latere non possunt, confiteri ea jugi supplicatione non desinas, qui & absque verecundiæ publicatione curare, & sine improperio donare consuevit*.

Nego minorem: Nam eodem modo loquitur Cassianus, quo ejus Preceptor, nempe vel de Confessione publica, quæ coram populo fiebat, & ex qua sæpè oriebatur exprobratio, & improperium, non verò de privata, quæ Sacerdoti fiebat, ut Vicario Dei, seu Christi, non verò ut homini simplici, ac puro; unde Confessio hæc censeri potest fieri Deo, quia fit homini vices Dei gerenti: siquidem Sacerdos pro Christo legatione fungitur.

Vel dico, eum illis verbis adhortari ad quotidianum conscientiæ examen, & privatam Confessionem diebus singulis coram Deo de peccatis post illam conscientiæ investigationem faciendam; ait enim ante verba supra laudata: Quis est, qui non possit dicere,
„ Peccatum meum cognitum tibi feci,
„ & injustitiam meam non operui? Ut
„ per hanc Confessionem etiam illud
„ confidenter subjungere mereatur: Et
„ remisisti impietatem cordis mei.

Quod

„ Quod si verecundia retrahente, &c.

Objiciunt quintò: Plurimi Theologiæ Principes apertè fatentur, Confessionem non divino jure, sed dumtaxat humano esse præceptam: nam Hugo Victorinus lib. de Sacramentis par.14. cap.14.dicit, Christum non dedisse hominibus præceptum sua peccata confitendi. Et Magister sent. dist.17.proponit sententias utrinque probantes, & negantes necessitatem Confessionis, nec ipse quidquam resolvere videtur, saltem ex jure divino. Et Alensis 4. p. qu.18.memb.3.art.2. *Dominus*, inquit, *non instituit Confessionem, ut erat exercenda ab ipsis pœnitentibus*. Tandem S.Bonaventura dist.17.par.2.art.1. q.3. apertè docet, Christum Dominum non instituisse Confessionem, sed illam esse opus purè humanum: *Unde*, inquit, *non est data virtus Sacramenti ipsi Confessioni, sed Absolutioni: ideo rectè hominibus puris institutio debuit reservari*. Igitur Confessio non est de jure divino.

Distinguo antecedens: Fatentur non esse de jure divino explicitè, seu distinctè, & expressè, concedo: tacitè, & implicitè, nego: Fatentur enim illi, Christum D. dedisse Apostolis ejus vices agentibus potestatem dimittendi, & retinendi peccata: ac subinde implicitè saltem etiam mandavit Confessionem fieri, quippe cùm, ut diximus, scire non possit Sacerdos, quæ peccata sint remittenda, quæve retinenda, nisi pœnitens ea distinctè declaraverit. Nec aliud certè volunt Hugo Victorinus, Magister sentent.& Alensis. Quantùm verò ad Seraphicum Doctorem major videtur difficultas; nihilominus facilè potest explicari; duo namque distinguit in sacramento Pœnitentiæ: unum formale quod est Sacramenti completivum, & hoc est Absolutio, sive facultas absolvendi, vel medicandi, aliud verò materiale, hoc est detectio peccati, seu morbi; Primum, *inquit*, Dominus instituit, qui potestatem clavium concessit, & penes hoc residet virtus Sacramenti; *Secundum* verò non instituit in se, sed insinuavit. Cujus utique quadruplicem profert rationem: Ex his, quæ dicta sunt, *inquit*, quatuor possunt rationes elici, per quas Dominus im-
„ mediatè Confessionem, & ex pressè
„ non instituit: *Prima* quidem, quia
„ non oportuit: *Secunda* verò, quia
„ hoc voluntarium esse debere docuit:
„ *Tertia*, quia est Sacramentum reci-
„ divantium: *Quarta*, quia quantùm
„ est de se, est opus humanum, unde
„ credo quòd non per se instituit, &
„ si dicatur instituisse, hoc est intelli-
„ gendum, insinuando, & authorita-
„ tem dando.

Expenduntur objectiones Calvini.

O*Bjicit* Calvinus *lib.3.Instit.nu.16. cap.4.* Deus impossibilia nec instituit, nec jubet: sed Confessio enumerativa omnium peccatorum est impossibilis; ac subinde non est à Deo instituta. Probat minorem Calvinus variis Scripturæ sacræ authoritatibus, maximè ex *Psal.*19.& 38. ubi David testatur, se sua peccata non posse sigilla-
„ tim recensere: *Delicta*, inquit, *quis intelligit? ab occultis meis munda me*
„ *Domine*. Et iterum: *Iniquitates meæ*
„ *supergressæ sunt caput meum, &c.*
„ Nimirum (inquit Calvinus) intel-
„ ligebat Propheta, quanta esset pec-
„ catorum nostrorum abyssus, quàm
„ multæ scelerum facies, quot capita
„ ferret, & quàm longam caudam
„ traheret hæc hydra: non ergo ad re-
„ censendum Catalogum se confere-
„ bat, sed de profundo malorum cla-
„ mabat ad Dominum, Obrutus sum,
„ sepultus sum, & suffocatus, infero-
„ rum portæ circumdederunt me, im-
„ mersum alto puteo, deficientem, &
„ moribundum manus tua extrahat.
„ Quis suorum peccatorum nunc sup-

pu-

,, putationem cogitet, ubi Davidem
,, videt suorum numerum inire non
,, posse? Hæc Calvinus.

Nego minorem; Tam enim possibilis est Confessio specialis, & enumerativa peccatorum apud Sacerdotem, quàm apud Deum, sed Calvinus ipse *num.*18. fatetur fieri posse accusationem omnium peccatorum coram Deo; ait enim:
,, Quid, inquies, ergo ne confitenda
,, non sunt singula delicta? ergo nulla
,, Confessio Deo accepta, nisi duobus
,, istis verbis conclusa, Peccator sum?
,, Imò verò danda potius opera, ut
,, quantùm in nobis est, totum cor ef-
,, fundamus coram Domino: nec mo-
,, dò nos peccatores uno verbo fatea-
,, mur, sed ut tales nos verè, & ex
,, animo agnoscamus: quanta sit, &
,, quàm varia peccatorum labes, tota
,, cogitatione recognoscamus: non
,, modò nos immundos, sed qualis sit,
,, & quanta, quamque in multis par-
,, tibus nostra immundities: non mo-
,, dò debitores, sed quantis simus de-
,, bitis gravati, & quot nominibus ob-
,, stricti; non modò vulneratos, sed
,, quàm multis, & lethalibus plagis
,, saucii simus; ita credimus. Quibus fatetur non satis esse confiteri Deo generatim, & universim se peccatorem profiteri coram Deo, sed ultrà necessum esse, ut post accuratum examen conscientiæ, diligentemque peccatorum inquisitionem, & discussionem, pœnitens sua peccata coram Deo profiteatur: Nihil autem aliud ad Sacramentalem Confessionem requirimus, quàm ejusmodi peccatorum accusationem coram Sacerdote cum ea prævia discussione, quam viri prudentes adhibere solent in rebus gravioris momenti.

Instat Calvinus: Non potest pœnitens, etsi omnem impendat animi contentionem, ad rationem vocare totius anni acta, & quid singulis diebus peccavit colligere; siquidem experientia unumquemque convincit, ubi ad vesperam excutienda sunt unius tantùm die delicta, memoriam confundi, tanta se turba, & varietas delictorum ingerit: igitur hæc enumerativa Confessio singulorum delictorum est impossibilis.

Distinguo antecedens: Si per delicta intelligas quoslibet hominis defectus, nec-non, & veniales culpas, quas utique necesse non est in Confessione aperire, valde difficile est, omnia totius anni delicta in memoriam revocare, concedo: si intelligas graviores culpas, quæ in Confessione manifestari debent nego: nullus enim est, qui adhibitâ diligenti disquisitione conscientiæ facilè non memoretur omnium graviorum criminum à se per anni curriculum patratorum: si quæ autem post illam diligentem inquisitionem crimina memoriam fugiant, pœnitenti satis erit generatim de omnibus occultis, & omissis confiteri. Cui utique assertioni refragari non potest Calvinus, cùm dicat *num.*18. quòd cùm peccator se totum coram Deo, per singulorum peccatorum accusationem effuderit, seriò ac sincerè cogitare debet, plura adhuc restare, ac profundiores esse malorum suorum recessus, quàm quos pęnitus excutere possit; atque adeo debet exclamare cum Davide: *Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine.*

,, *Urget*: Illa saltem enumerativa
,, Confessio turbat animæ pacem, &
,, fiduciam, ac spem in Deum; addu-
,, cit quippe pœnitentis conscientiam
,, in dubitationem, curam, & sollici-
,, tudinem, quòd nempe in inquiren-
,, dis suis delictis non satis temporis
,, impenderit, non justa opera incu-
,, buerit, & multa per negligentiam
,, præterierit, quorum remissionem, &
,, Absolutionem non potuit obtinere:
,, non igitur Deus illius Confessionis
,, est author, quæ est vera carnificina,
,, crudeliter divexans animas eorum,
,, qui aliquo Dei sensu afficiuntur.

Nego antecedens: Nam ille, qui omnem,

nem, quam potuit, adhibuit diligentiam ad investiganda, & confitenda sua peccata, habet certam animi tranquillitatem ac fiduciam, quòd à Dei misericordia per Absolutionem Sacerdotis ejusmodi peccatorum veniam consequetur: inde pacatum habet animum, & cum fiducia accedit ad thronum misericordiæ, & Deo quem pronum novit ad miserendum, impensè famulari studet; ut irrogatam ipsi per peccatum injuriam pro viribus resarciat.

Urget tandem Calvinus *lib. 3. Instit. cap. 7.* ante Concilium Lateranense, nullam fuisse legem Confessionis, in eoque Concilio, editæ legis *Omnis utriusque sexus* barbaries fidem abrogat: *Nam*, inquit, *quod jubent Boni Patres, omnem utriusque sexûs quotannis semel proprio Sacerdoti confiteri, omnia peccata faceti homines lepidè excipiunt, hoc præcepto teneri solos hermaphroditas, ad neminem vero spectare, qui sit mas, vel fœmina.*

Respondeo, Concilium Lateranense non statuisse ut Fideles confiterentur; id enim jure divino statutum esse intellexerat, sed ut præceptum divinum Confessionis solùm semel in anno ab omnibus, & singulis ratione utentibus impleretur. Quòd objicit Calvinus barbariem, frivolum est. *Primò* quia Grammaticæ leges plerumque Ecclesia spernit. *Secundò* quia frequens est hic loquendi modus in Scripturis, Deuteronomii 7. *Non erit apud te sterilis utriusque sexus.* Judicum 18. *Circiter tria millia utriusque sexus.* 2. Paralipomenon 31. *Liberis eorum utriusque sexus.* *Tertiò*, quia Plinius secundus vir disertissimus lib. 1. Illustrium virorum, in Romulo hanc usurpat loquendi formulam: *Ludos*, inquit, *Circenses simulavit, ad quos cùm utriusque sexus multitudo venisset, &c.*

Quaestio Secunda.

Utrùm, à quibus, & de quibus, fieri debeat Confessio ex præcepto Ecclesiæ?

Notandum primò, Ecclesiam habere potestatem præcipiendi, aut saltem determinandi usum Sacramentorum, nec-non, & ea, quæ spectant ad eorum ministrationem, & susceptionem, ut docet Concilium Tridentinum *sess. 21. cap. 2.* ubi ita scribit: Declarat (*sancta Synodus*) hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramen-
„ torum dispensatione salva illorum
„ substantia, ea statueret, vel mutaret,
„ quæ suscipientium utilitati, seu ipso-
„ rum Sacramentorum venerationi,
„ pro rerum, temporum, & locorum
„ varietate, magis expedire judicaret...
„ Quare agnoscens S. Mater Ecclesia
„ hanc suam in administratione Sacra-
„ mentorum authoritatem, licèt ab
„ initio Christianæ Religionis, non in-
„ frequens utriusque speciei usus fuis-
„ set, tamen progressu temporis latis-
„ simè jam mutata illa consuetudine,
„ gravibus, & justis causis adducta,
„ hanc consuetudinem sub altera spe-
„ cie communicandi approbavit, &
„ pro lege habendam decrevit, quam
„ reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ au-
„ thoritate pro libito mutare non licet. Quæritur ergo utrum ex hypothesi, quòd non esset præcepta Confessio facienda de jure divino, Ecclesia illam legitimè præcipere potuerit, & de facto præceperit, ac determinaverit tempus, quo sit facienda. Circa quam resolutionem non consentiunt Theologi, Triplex enim est eorum capitalis sententia: *Prima* est Durandi *in 4. dist. 17. q. 8. num. 7.* docentis, Confessionem Sacramentalem, quatenus est accusatio omnium peccatorum etiam internorum, non posse præcipi ab Ecclesia; ac subinde aut non esse preceptum annuæ Confessionis, purè Ecclesiasticum, aut nul-

lum

lum esse præceptum, sed tantùm consilium: *Secunda* sententia eorum est, qui docent, Ecclesiam non potuisse quidem præcipere, ac determinare tempus faciendæ Confessionis, nisi jam illa facienda esset ex jure divino; unde præceptum Ecclesiasticum Confessionis annuæ est tantùm determinatio, modificatio, seu applicatio divini præcepti servandi hoc, aut illo determinato tempore. Ita docent Soto in 4.dist.18, quæst.1. art.1. concl. 4. & Canus in relectione de Pœnitentia par. 5. *Tertia* verò sententia eorum est, qui docent præceptum annuæ Confessionis, non esse solam declarationem, aut determinationem juris divini, sed omnino Ecclesiasticum præceptum, ad cujus observantiam tenentur omnes fideles.

Notandum secundò, omnes Theologos (saltem paucis exceptis) convenire, quòd Ecclesia non habeat directam authoritatem, aut potestatem circa actus purè interiores, & qui interiùs consummantur, quales sunt actus assensus, vel dissensus intellectus, odii, vel amoris, aut complacentiæ voluntatis in re prohibita, vel illicita; Ecclesia enim in id potestatem directam non habet, quod nec prohibere potest, neque illius transgressionem punire: at transgressionem præcepti circa actus internos punire non potest; quia deduci non possunt ad ejus judicium; nec subinde illos actus potest præcipere. Utrum autem hujusmodi actus purè internos indirectè saltem, & ratione alterius præcepti servandi præcipere possit, affirmat Doctor in 3. dist. 27. ubi agens de obligatione charitatis, ait, illius actum præcipi posse ab Ecclesia, quatenus ille eliciendus est, ut religiosè festa præcepta serventur, & debitus eo tempore Deo cultus, qua decet reverentia, ei impendatur. Quæritur itaque utrum Ecclesia directè, vel indirectè præcipere possit Confessionem omnium peccatorum, etiam internorum.

Notandum tertiò, duplicem distingui posse obligationem alicujus præcepti servandi. *Unam* quidem per se, & immediatam, quæ videlicet oritur ex vi talis præcepti, id est, secluso omni alio præcepto tam divino, quàm humano. Sic per se præcepta est agenda Pœnitentia à peccatore, quando maximè occurrit, & imminet mortis periculum. *Alteram* verò mediatam, & per accidens, quæ non petitur ex præcepto ipsius rei, quæ fieri debet, & impleri: sed dumtaxat ex præcepto alterius rei faciendæ, aut suscipiendæ, quæ debitè non fieret, nisi aliud præmitteretur, tanquam prævia dispositio; sic Pœnitentia dicitur præcepta, quoties sumenda est Eucharistia ab homine, qui peccato mortali inquinatur, ne videlicet recipiens corpus Christi indignè, judicium sibi manducet. Difficultas itaque est, utrum Confessio sit facienda per se ex præcepto Ecclesiastico, aut tantùm per accidens, semel in anno, videlicet occasione implendi præcepti de suscipienda Eucharistia tempore Paschali.

Tria itaque hic sunt determinanda: *Primum*, utrum Ecclesia directè, & per se præcipere potuerit, ac reverà præceperit, faciendam Confessionem: *Secundum*, de quibus peccatis fieri debeat ista Confessio, ut fiat satis illi Ecclesiastico præcepto; *Tertium*, quinam teneantur ad hujusmodi præcepti observantiam.

CONCLUSIO PRIMA.

R*Everà Ecclesia præcipere potuit, ac de facto præcepit per se faciendam Confessionem singulis annis*. Probatur utraque pars ex Concilio generali Lateranensi sub Innocentio III. ubi statuitur: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit; omnia sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur proprio Sacerdoti: & injunctam sibi Pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minùs in Pascha*

Eu-

Eucharistiæ Sacramentum, nisi fortè de consilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum; alioquin, & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis prædicetur, ne quisquam ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat. Quibus verbis duo determinantur: *Primum*, quòd sit facienda Confessio: *Secundum*, quòd sit facienda saltem semel in anno. Utrumque autem ab Ecclesia præcipitur, ut nedum liquet ex verbis hujus decreti, sed etiam ex gravi pœna, quæ transgressoribus ibidem infligitur: non enim solet Ecclesia tanta severitate animadvertere in filios, nisi propter transgressionem præcepti propriè dicti, & cujus observantia sit ad salutem necessaria. Nec valet reponere cum Durando, severam illam Ecclesiæ animadversionem eos perstringere, non qui omiserint faciendam Confessionem, sed tantùm qui neglexerint suscipiendam Eucharistiam tempore Paschatis.

Hæc, inquam, responsio nulla est: *Tum quia*, vocabulum (*alioqui*) quod est comminatorium pœnæ, ex æquo refertur tam ad Confessionem, quàm ad communionem; nec unam potius, quàm alteram per se designat: *Tum quia*, non potest meliùs innotescere, quæ fuerit Concilii Lateranensis sententia, quàm ex Concilio Tridentino: at ex hoc liquet, Lateranense præcepisse faciendam Confessionem semel in anno; ait enim Tridentinum sess. 14. can. 8. *Si quis docuerit, Confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & Traditionem humanam à piis abolendam; aut ad eam non teneri omnes, & singulos utriusque sexus Christi fideles, juxta magni Concilii Lateranensis Constitutionem, & ob id suadendum esse Christi fidelibus, ut non confiteantur tempore Quadragesimæ, anathema sit.* In quo utique Canone, ut apparet, nulla fit mentio Communionis Paschalis; ex quo colligere licet, Concilium significare, quòd in Lateranensi Confessio præcipiatur, non tantùm per accidens, & mediatè, quatenus videlicet est medium necessarium ad dignè communicandum, sed etiam immediatè, ac per se; ita quòd ad ejusmodi annuam Confessionem teneantur etiam ii, qui aliunde excusarentur à præcepto communionis; & consequenter ille peccaret duplici peccato, qui Confessionem annuam, & Communionem in Paschate omitteret. Adde quòd si præceptum faciendæ Confessionis non esset distinctum à præcepto suscipiendæ Eucharistiæ, sequeretur non esse quinque distincta Ecclesiæ præcepta, quod utique est contra communem fidelium sententiam.

Dices: Nulla lex potest præcipere actum, cujus transgressorem non potest justè punire: sed nulla lex humana potest justè punire illum, qui non confiteretur peccatum sibi soli notum; quod utique probatur, quia non potest eum punire propter transgressionem, cujus non potest esse nota transgressio: at Ecclesia non potest certò nosse, utrum peccator omnia occulta sua peccata sive interna, sive externa confiteatur: igitur, &c.

Nego minorem: Ecclesia enim legitimè præcipit faciendam Communionem, ut etiam fatetur Durandus, licèt non possit interdum punire illius præcepti violatorem, putà si quis reciperet Eucharistiam ore tantùm, non verò illam in stomachum trajiceret. Quòd autem Ecclesia sæpè præcipiat ea, de quibus non potest facilè judicare, ac cognoscere in foro externo, nec subinde transgressores punire, apparet ex præcepto Horarum Canonicarum recitandarum singulis diebus à Clericis, necnon auditionis Missæ diebus Dominicis, & festivis, & similium actuum, qui re-

requirunt aliquam certam intentionem internam, quæ per externum opus satis apertè non manifestatur. Similiter quando tales actus præcipiuntur, qui necessariò non debent fieri publicè, nam posset quis dicere, se in occulto legem implevisse, quamvis reverà illam non impleverit.

Respondeo secundò: negari posse minorem; fieri enim potest, ut qui publica commisit crimina, nec ad proprium Sacerdotem accedit; si interim ille è vivis excedat; in eum ita non confessum potest animadvertere Ecclesia; & præscripta à Lateranensi Concilio pœnâ eum mulctare. Hinc apparet, quàm levi fundamento dubitaverit Durandus, an determinatio Concilii Lateranensis, sit potius præceptum, quàm consilium.

Adde quòd ipsemet Durandus in seipsum videatur militare; nam circa medium quæstionis subdit, Ecclesiam per authoritatem Christi posse præcipere Confessionem; hoc enim dicere nihil est aliud, quàm reverà fateri Ecclesiam posse directè Confessionem præcipere per authoritatem, quam habet: nam Ecclesia totam suam authoritatem habet à Christo, ac subinde omnia, quæ præcipit circa susceptionem, aut administrationem Sacramentorum, præcipit authoritate Christi.

Ex his itaque liquet, quòd etsi Confessio non esset facienda ex jure, & præcepto divino, eam Ecclesia præcipere posset: at verò cùm sit jure divino præcepta, saltem aliquando in vita facienda, quando videlicet peccator tenetur recurrere ad remissionem peccatorum per Absolutionem sacramentalem obtinendam; idcirco Ecclesia meritò jure determinavit certum tempus, in quo debeat divinum illud præceptum adimpleri, ut docet Tridentinum sess. 14. cap. 5. circa finem ibi: *Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino necessarium, & institutum esse intellexerat: sed ut præceptum* (divinum) *Confessionis ab omnibus, & singulis, cùm ad annos discretionis pervenissent, impleretur*. Consonat Doctor subtilis 4. distinct. 17. num. 14. *De tertiò articulo dico, quòd Ecclesia præceptum illud* (divinum Confessionis) *quantùm ad aliqua prædictorum non specificavit, & quantùm ad aliqua specificavit. Præcipua autem specificatio hujus præcepti invenitur in illo capitulo extra de Pœnitent. & Remiss. Omnis utriusque sexus*. Et infrà num. 28. *Quoad*, quando, *Ecclesia determinavit præceptum* (divinum Confessionis) *scilicet semel in anno*. Non ait Doctor: *Ecclesia præcepit Confessionem*, sed *determinavit præceptum*, scilicet divinum.

PETES I. *Utrum, si Confessio non esset jure divino facienda, nec à Christo præcepta, eam præcipere potuisset Ecclesia?*

Respondeo, quòd si Confessio sacramentalis à Christo solùm fuisset instituta, & pro arbitrio facienda, vel omittenda; illam Ecclesia non potuisset præcipere, qualis de facto præcipitur, nempe ut fiat de omnibus peccatis mortalibus, etiam occultis; idque non solùm; quia, ut volunt aliqui, Ecclesia caret potestate, saltem directa, circa actus merè internos; hoc enim, ut statim diximus, non est adeo certum: sed quia Ecclesia non potest præcipere rem tantæ difficultatis, qualis est Confessio omnium peccatorum mortalium, nisi aliunde haberet unde ejusmodi difficultatem alleviaret; quemadmodum reverà alleviatur, ac minuitur ratione effectus remissionis, & sanctificationis, ac renovationis interioris hominis, quæ fit per gratiam sanctificantem collatam in Absolutione sacerdotali: sed Ecclesia non habet ex se, quòd hujusmodi gratiam sanctificantem propria virtute conferre pos-

possit, ac subinde nihil habet, unde possit illam difficultatem delinire, alioquin ex se haberet vim instituendi aliquod Sacramentum, cujus contrarium declaravimus disp. prooemiali: igitur si non obstante vi, & efficacia hujus Sacramenti, quod est reconciliatorium Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, conscientiæ pax, ac serenitas cum vehementi Spiritus consolatione consequi solet, ut loquitur Tridentinum, sess. 14. cap. 3. si, inquam, his non obstantibus, multi sunt ex Catholicis, qui præ nimia verecundia non implent divinum præceptum Confessionis: quod Ecclesia declaravit, saltem semel in anno esse implendum: quantò magis ab ejusmodi præcepto implendo deterrerentur, si inde non esset certè speranda peccatorum remissio?

Hanc rationem approbat Doctor; quippe dist. 17. num. 9. impugnans sententiam eorum, qui dicunt Confessionem non obligare, nisi ex præcepto Ec- „ clesiæ, ait: Id non posse faciliter im- „ probari, nisi quia vel Ecclesia non at- „ tentasset tam arduum præceptum „ imponere omnibus Christianis, nisi „ esset præceptum divinum, &c. Quibus significat, nimiam esse difficultatem in ipso præcepto implendo, ut ab Ecclesia sola præscribatur, nisi aliunde à Christo D. jam statutum fuisset. Fatendum est ergo, quòd quemadmodum Ecclesia non potest præcipere alicui, ut profiteatur statum religiosum, quem Christus D. voluit esse liberum, propter annexam difficultatem ipsi statui; quanquam aliunde varias utilitates habeat: ita nec propter ejusmodi difficultatem potuisset præscribere hominibus obligationem confitendi peccata, si Christus D. Pœnitentiæ sacramentum instituendo, ac implicitè saltem Confessionem designando, illius usum penes Pœnitentium libertatem, & arbitrium reliquisset.

Dices: Cujus est præscribere tempus aliquid faciendi ex potestate ordinaria, ejusdem est ex eadem potestate præcipere substantiam actus, cùm tempus accessoriè ad actum præcipiatur, tanquam ipsius circumstantia: sed Ecclesia, ut mox dictum est, potest præscribere, & reverà præscripsit tempus faciendæ Confessionis: igitur illius usum etiam præscribere potest.

Distinguo majorem: Quando substantia, & exercitium hujus actus non superat communiter humanam facilitatem, concedo: quando superat, nego: & similiter distincta minore, nego consequentiam: circumstantia enim temporis faciendæ Confessionis non superat communiter humanam fragilitatem; secus est autem de substantia actus: nam, ut optimè ait Conink. disp. 5. de Pœnitentia dub. 4. num. 42. Confessio omnium peccatorum mortalium in pluribus casibus multis est valde difficilis; itaut plurimi eam horreant tanquam mortem, & mallent ferè mori, quàm quædam peccata confiteri, atque vix ulla arte, ac timore inferni proposito, possunt ad Confessionem induci, & inter confitendum sentiunt tales angustias, quales experiuntur capitis supplicio damnati: atqui, nisi sit maxima quædam, ac ferè extrema necessitas, potestas humana non potest rem adeo difficilem præcipere: ergo cùm eo casu (quo videlicet Sacramentum Confessionis esset liberum à præcepto divino) non esset hic talis necessitas, non posset Ecclesia eam Confessionem præcipere.

PETES 2. *Unde sit incboandus annus, intra quem viget præceptum Ecclesiæ de facienda annua Confessione?*

Respondeo, annum illum posse computari ab uno Paschate ad illud sequens; vel ab una Quadragesima in aliam sequentem; vel à die, quo emissa

est ultima Confessio ad eumdem diem anni sequentis; communior tamen, & verior sententia est, illum annum esse computandum, juxta communem supputationem à prima die Januarii usque ad ultimam Decembris. Prima pars constat, quia quocumque ex his tribus modis assignatis ducatur exordium anni, si intra illud spatium peccata quis confiteatur, rectè dicitur satisfecisse praecepto annuae Confessionis per Lateranense Concilium praescripto. Hoc tamen intellige de praecepto, & obligatione per se, quae scilicet oriatur ex vi, & efficacia ipsius praecepti faciendae Confessionis; contingere enim potest, ut per accidens, hoc est, ratione praecepti suscipiendae Eucharistiae, aliquis teneatur iterum confiteri in quindena Paschatis, quo tempore viget praeceptum faciendae Confessionis; si nempe aliquo mortali peccato laboret, nec possit ad sacram Synaxim accedere, nisi praevia Confessione facta, & suscepta Absolutione sacramentali.

Posterior tamen pars communior est, & securior: verba enim legis accipienda sunt, sicuti sonant, nisi aliunde aliquid obstet: Hinc quando Ecclesia praecipit faciendam annuam Confessionem, annus debet accipi secundùm communem supputationem, quae est à prima die Januarii usque ad ultimum Decembris.

PETES 3. *An qui non est confessus intra annum, teneatur statim confiteri initio anni sequentis?*

Respondeo id videri probabilius: quando enim tempus non praescribitur, ut terminus, quo praeceptum expirat, sed tantùm ultra quod protendi, ac differri non debeat talis praecepti executio, adhuc elapso illo tempore, praeceptum istud obligat: sic quando praefigitur certum tempus alicui debitori ad solvendum debitum, transacto eo tempore, debitor ille manet semper obligatus, ad solvendum illud debitum; quippe cùm tempus non fuit illi praefixum, ut in eo debitum expiraret, sed ne ultra illud debiti solutio differretur: sed praefata constitutione Concilii Lateranensis tempus anni non ponitur, ut terminus, quo praeceptum expiret, sed ultra quod differri non debeat adimpletio praecepti Confessionis; verba enim illa, *ut saltem semel in anno confiteatur*, aequipollent, *ne ultra annum confiteri differat*.

Unde non tantùm est praeceptum affirmativum semel confitendi singulis annis, sed etiam negativum, scilicet non differrendi ulteriùs; quod utique praeceptum transgreditur, qui non statim elapso anno confitetur, cùm jam tam salubre remedium, ac medicamentum, ultra quàm par sit, differat. Ex quibus patet, discrimen esse inter praeceptum faciendae Confessionis singulis annis, & praeceptum recitandi Horas Canonicas, audiendi sacrum diebus Festivis, & Dominicis, necnon, & suscipiendae Eucharistiae tempore Paschatis, in his enim praeceptis tempus praescribitur, tanquam terminus illius executionis, cui annexa sit obligatio illud opus implendi, tanquam tributum illius diei, & temporis; unde praeceptum Communionis Paschalis, utpotè specialiter latum, propter reverentiam, & celebritatem illius temporis, expirat cum ipso tempore; sicuti praeceptum audiendi Missam expirat cum die Dominico, & Festo.

PETES DENIQUE: *Utrum qui praevidet se non posse confiteri reliquo anni tempore, quia videlicet navigaturus, aut peregrinaturus in remotam regionem, ubi non habebit Confessionis copiam, teneatur statim confiteri, antequam auspicetur illam navigationem, aut peregrinationem?*

Affirmo. Cujus utique ratio est facilis; cùm enim praeceptum de facienda Con-

Confessione sit præscriptum pro toto anno, & pro qualibet anni parte, consequens est, quod in qualibet parte anni possit impleri: ergo qui non potest in aliis anni partibus illud implere, tenetur hic, & nunc ei satisfacere; sic qui non potest audire Missam die Festò hora undecima cum sesqui, tenetur illud tempus anticipare, quoniam videlicet totum tempus antemeridianum præscriptum est pro impletione illius præcepti.

Dices: Qui prævidet se impediendum die festo ab auditione Missæ, non tenetur adesse die Sabbati: similiter qui prævidet se præpediendum à jejunio die Sabbati, non tenetur illud tempus anticipare jejunando die veneris: igitur pari ratione, qui prævidet se impediendum ab implendo præcepto faciendæ Confessionis per reliquum anni spatium non tenetur illud tempus anticipare.

Nego paritatem, & ratio disparitatis est, quòd obligatio audiendi Missam, aut jejunandi non incipit ante diem illum præfixum, quò videlicet huic præcepto faciendum est satis; unde quantumvis tempus illud præveniret, minimè tali obligationi satisfaceret · secus autem est de obligatione confitendi; hæc enim cùm sit annua, incipit à primo die anni, & ad ultimum usque diem perseverat, non quòd revera illa obligatio debeat impleri illo primo die; sed quòd mihi liberum sit primò die ei satisfacere, si ita velim, ac proinde dum prævideo me aliis diebus illud debitum non posse exolvere, teneor illud implere ipso primo die, quo id licet, & juvat.

CONCLUSIO SECUNDA.

SOLI, *& omnes Baptizati, postquam ad annos discretionis pervenerint, tenentur ad præceptum annuæ Confessionis, si aliquo mortali peccato inficiantur* Ita Lateranense Concilium (ut patet ex ejus verbis in præcedenti conclusione laudatis) quæ Tridentinum sess. 14. cap. 5. ita interpretatur: *Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino necessarium, & institutum esse intellexerat; sed ut præceptum Confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis, cùm ad annos discretionis pervenissent impleretur.* Igitur illi omnes, & soli obligantur tùm divino, tum Ecclesiastico præcepto ad Confessionem faciendam, qui post Baptismum mortaliter peccaverunt. An autem jure divino infideles teneantur ad Confessionem, saltem semel in vita faciendam; ac subinde peccent mortaliter, non solùm propter neglectum Baptisma, sed etiam propter non susceptum Pœnitentiæ Sacramentum, videtur affirmare Doctor dist. 17. num. 29. ubi ait: quòd *si Confessio esset tantùm præcepta jure Ecclesiastico, non videretur quòd Infideles tenerentur ad præceptum de Confessione; quia secundum Apostolum 1. Cor. 5. Quid mihi est de iis, qui foris sunt, judicare?*

Id autem apertè docet *Richardus* in 4. dist. 17. art. 2. Sylvester verbo *Confessio*. Nec-non, & *Hiquæus* in suo Commentario ad *dist.* 17. Doctoris, ubi suam assertionem sic probat: Lex Evangelica, inquit promulgata est tam fidelibus, quàm infidelibus, sicut, & remedia illius legis, qualia sunt Sacramenta, & eorum præcepta: ergo comprehendit tam fideles; quàm infideles. Antecedens constat. Consequentia probatur: Ad obligationem legis aut præcepti in genere, quod spectat ad substantiam legis, non requiritur, quòd præceptum pro omni statu, materia, & circunstantia, loquendo de affirmativo, adimpleatur; sed sufficit quòd in statu determinato, materia, tempore, & circumstantiis determinatis: sed hoc non tollit, quin aliquis obligetur lege, licet nunquam occurrat ei tempus, in quo præceptum legis affirmativum adimplere debeat, aut materia, quam determinat: ergo potest stare obligatio legis, & præcepti:

cepti;quamvis ad exercitium actûs non obliget,nisi ex conditione prærequisita, quam lex ipsa determinat.Major patet; quia ipsa lex implicat illam conditionem determinatam,quæ potest non poni, aut non concurrere. Minor probatur; ex lege naturali quilibet tenetur succurrere proximo extremè indigenti dum potest; quamvis autem non occurrat casus adimplendi hoc præceptum non inde sequitur, quin quisque teneatur lege. Similiter quisque tenetur pro Republica vitam, & bona exponere, quamvis necessitas determinata, in qua tenetur ad hæc,in exercitio non occurrat.Sic tenetur fidelis ad Confessionem fidei, & vitam commutandam pro ejus defensione coram tyranno, si occurrat casus, & sic de cæteris: ergo obligatio legis non tollitur, neque confunditur cum exercitio operis præscripti, quamvis circumstantia particularis operis perficiendi non occurrat. Sed eodem modo obligatur infidelis ad legem Evangelicam, ejusque præcepta, quamvis non pro statu infidelitatis retentæ, quia sic nequit aliquod ejus præceptum positivum, ut est proprium hujus legis, adimplere (quia neque fidei, quæ est fundamentum cæterorum, neque Baptismi,qui est Sacramentum fidei) saltem fructuosè quantùm ad salutem. Hucusque Hiquæus. Et continuò adjungit: Quidquid ad hæc dicatur, præceptum Eucharistiæ comprehendit infideles, quamvis hoc præceptum pro statu infidelitatis nequeat adimpleri.

Si respondeas:Infidelem suscepta fide, & Baptismo, posse sumere Eucharistiam, non ita Sacramentum Pœnitentiæ,nisi peccaverit post Baptismum:non tenetur autem peccare, sicut tenetur suscipere Fidem,& Baptismum.Contra facit; quòd sic neque omnes Fideles teneantur præcepto Confessionis, sed solùm illi, qui baptizati mortaliter peccaverunt. Imò, inquit *Hiquæus*, neque in illo statu unquam fuit obligatio Pœnitentiæ, nisi ratione peccati mortalis personalis, ut supponit Tridentinum sess. 14. cap. 1. & 4. Cùm tamen præceptum Pœnitentiæ omnes obligabat, non in exercitio, nisi ex suppositione peccati, si fieret. Sicut ergo præceptum Eucharistiæ obligat Infideles, ut ita dicam, in actu signato, quamvis non in exercito,nisi adimpleatur conditio prævia, nempe per susceptionem Fidei, & Baptismi, & in ætate adulta; sic etiam præceptum Pœnitentiæ obligat infideles, supposito Baptismo, & materia ipsius Pœnitentiæ, nempe peccato post baptismum actuali mortali. Sed hoc etiam sufficit, quia non aliter obligat fideles, quos tamen obligat secundùm omnes, non in exercitio, nisi supponatur peccatum tale. Unde si hæc ratio eximat infideles ab obligatione præcepti, quia in eo statu non possunt habere actum, per quem adimpletur præceptum, sic etiam eximendi sunt ab ejus obligatione fideles justi pro statu justitiæ.

Respondeo. Planè eximendi sunt fideles justi pro statu justitiæ, & ab omnibus eximuntur, qui dicunt,præceptum divinum Confessionis obligare solos illos, qui baptizati mortaliter peccaverunt. Neque uspiam Tridentinum insinuat, Pœnitentiam esse omnibus fidelibus necessariam; sed, ut loquitur sess.14. cap. 1. *Universis hominibus qui se mortali aliquo peccato inquinassent*. Sed neque Scotus obligat omnes fideles ad confitendum,ait enim 4. dist. 17. „ num. 18. De secundo articulo dico, „ quòd hoc præceptum includit quis „ debet confiteri, quia adultus. Numquid omnes? Sequitur: idest, habens usum rationis, & cognoscens peccatum, quod commisit,putà in Baptismo, vel post Baptismum; quia illud solùm est materia Confessionis;igitur *Hiquæus* non videtur ratiocinari conformiter ad ipsius Doctoris principia, neque illius argumentum plurimùm urget: plurimi

rimi namque negant, infideles teneri præcepto divino ad sumendam Eucharistiam.

Et insuper discrimen intercedit inter obligationem ad Sacramentum Eucharistiæ, & Pœnitentiæ: non enim aliter obligatur quis ad Confessionem ratione præcepti sumendæ Eucharistiæ, quàm quia illa est medium ad ejusmodi susceptionem ab homine, qui reus est alicujus peccati mortalis, quia dignè ac debitè non potest ab eo suscipi Eucharistia, nisi priùs obtinuerit remissionem peccati mortalis; quam utique habere non potest sine Confessione, & Absolutione in re, vel in voto. Concludendum ergo, quòd præceptum divinum Confessionis per se dumtaxat dirigitur ad baptizatos, qui in Baptismo, vel post Baptismum mortaliter peccaverunt; ac subinde infideles non comprehendit; nec consequenter novi mortalis peccati Rei censendi sunt, propter omissam Sacramentalem peccatorum accusationem.

Verùm, quidquid sit de præcepto divino respectu infidelium, certùm est saltem eos non teneri ad annuam Confessionem; quippe cùm hæc obligatio tantùm oriatur ex authoritate, & præcepto Ecclesiæ. Porro Ecclesia nullam authoritatem habet in Infideles nondum baptizatos, ut docet Apostolus, 1. ad Cor. 5. *Quid mihi est de iis, qui foris sunt, judicare?*

Quòd autem omnes Adulti, etiam pueri statim, ac ad annos discretionis pervenerint, teneantur ad Confessionem annuam ex præcepto Ecclesiastico, apertè colligitur ex Conciliis Lateranensi, & Tridentino, ubi decernitur, quòd omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata, saltem semel in anno confiteatur; illæ enim voces complectuntur etiam omnes pueros fideles baptizatos, usûs rationis compotes, peccati mortalis reos, & sibi conscios: illi namque ad annos discretionis pervenerunt, quia discernere possunt bonum, & malum, pudefieri de mendacio, vel alio simili peccato, laudare pietatem, & alias virtutes sibi notas. Unde Doctor dist. 17. n. 24. inquirens, quis teneatur ad præceptum annuum Confessionis. Quantùm ad quis, inquit, „ Ecclesia specificavit, quia peccator „ adultus, postquam scilicet ad annos „ discretionis attigerit, &c. Et nihil „ aliud est, quàm adultus secundùm „ intellectum priùs assignatum, *putà* „ *num.* 18. *ubi ait*. Per quem adultum „ non intelligo tantæ, vel tantæ ætatis: sed quòd habeat ætatem ad cognoscendum justum, vel injustum „ contra legem Dei. Quibus verbis Doctor nullum adultum excipit à lege Ecclesiastica faciendæ annuę Confessionis; ac subinde infert ad eam teneri omnes etiam pueros rationis compotes. Et meritò quidem; quia distinguere non debemus, ubi lex ipsa non distinguit; odiosum enim est distinguere, ubi jura non distinguunt: at ea lex Concilii Lateranensis ab universali statuto fideles omnes obligante, non excipit pueros, nec eos distinguit ab aliis fidelibus: igitur cum communi sententia dicendum est; pueros rationis compotes, ac mortalis peccati reos obligari ad annuam Confessionem, statim ac ad annos discretionis pervenerint.

Dices: Ex statuto Lateranensi æqualiter præcipitur Confessio, & Communio; atqui Communio non obligat pueros statim atque pervenerint ad annos discretionis: ergo nec Confessio.

Respondet Lugo disp. 15. num. 151. ex ipsis verbis colligi diversitatem; nam Communio præcipitur cum illa limitatione: *Nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum.* Hæc autem rationabilis causa prudenter æstimatur esse, quandiu nondum plenè agnoscit dignita-

gnitatem hujus Sacramenti, ut ad illud cum debita reverentia accedat. Quamquam non desint Authores, qui affirment, idem esse tempus discretionis ad Confessionem, & Communionem; itaut quilibet puer, cùm ad annos discretionis venit, & obligatus est lege Confessionis, obligatus etiam sit recipere Eucharistiam, nisi expressè tempus à Confessario prorogetur. Ratio præcipua est; quia æqualiter imponitur omnibus fidelibus præceptum Confessionis annuæ, & Communionis Paschalis. Additur autem illa limitatio: *Nisi fortè*, &c. quia possunt esse plures causæ prorogandi tempus Communionis, quàm Confessionis.

Quò autem annò præcisè incipiat hæc obligatio, & sufficiens adsit in pueris usus rationis, non potest à nobis certò determinari; nam (*inquit Doctor num.* 18.) in multis ante ætatem consuetam (putà ante annum septimum) malitia supplet ætatem, & non tantùm in malis, ut dicunt communia verba, quia fortè habet citiùs prudentiam ad malum; unde dicitur doli capax; sed etiam in bonis, juxta illud in legenda S. Agnetis: fides non in annis computatur. Unde etiam Concilium Lateranense nullum certum ætatis annum determinavit, sed absolutè dixit: Post-quam ad annos discretionis pervenerint, relinquens Pastorum, ac Confessariorum discretioni, & judicio, ut istud decernant, ac determinent; fit enim plerumque, quòd aliqui anno suæ ætatis septimo, ingenio maturiores sint, & de rebus fidei meliùs ac perfectiùs informati, quàm alii anno duodecimo. Hinc appositè Catechismus Romanus 2. cap. 17. num. 33. ait: *Primum ex Concilii Lateranensis canone, cujus initium est*: Omnis utriusque sexûs, *perspicitur, neminem Confessionis legi adstrictum esse ante eam ætatem, qua rationis usum habere potest; neque tamen ea ætas aliquo annorum numero definita est, sed illud universè statuendum videtur, ab eo tempore Confessionem puero indictam esse, cùm inter bonum, & malum discernendi vim habet, in ejusque mentem dolus cadere potest; nam cùm ad vitæ tempus quisque pervenerit, in quo de salute æterna deliberandum est, tum primum Sacerdoti peccata confiteri debet, cùm aliter salutem sperare memini liceat, qui scelerum conscientia premitur.*

CONCLUSIO TERTIA.

PROBABILE *est, eum, qui dumtaxat venialium peccatorum reus esset, non teneri ex præcepto Ecclesiastico ad annuam Confessionem.* Hæc est Doctoris „ dist. 17. num. 25. ubi ait. Dico igitur, „ quantùm capio ex statutis Ecclesiæ „ generalibus; nullus tenetur ad Con- „ fessionem venialium in quocumque „ casu: nec in hoc Ecclesia specificavit „ præceptum de Confessione; & hoc „ rationabiliter, quia ipsa utitur Sacra- „ mento Pœnitentiæ, tanquam tabula „ secunda contra naufragium, quod „ non est in venialibus. Nec aliquis te- „ netur ad aliquam Contritionem de „ venialibus: imò in actuali volunta- „ te, vel actu venialis moriens, salva- „ bitur; vapulabit tamen: non videtur „ autem, quòd aliquis teneatur ad se- „ cundam partem Pœnitentiæ, quæ est „ Confessio, de quo non teneatur ha- „ bere Contritionem, vel Attritionem. „ Hæc etiam patet ex alio, quia (sicut „ supra dictum est) venialia delentur „ totaliter quantum ad culpam, & pœ- „ nam, quandoque sine aliquo opere „ speciali, sicut per actum ferventem „ contemplationis in Deum, quemad- „ modum gutta consumitur à flamma „ vehementi.

„ Si quæras, quomodo ergo Sacerdos „ cognoscet vultum pecoris sui, si ille, „ qui dixit se vixisse innocenter, non „ tenetur confiteri venialia sua?

„ *Respondeo*: Si quis sibi confiteretur „ solùm venialia, ex quo cognoscet „ ipsum non fecisse, nisi venialia? Ex nul-

„ nullo, nisi ex Confessione sua. Unde „ extrav. de offic.ordinarii, cap. significavit: *Confitenti pænitentialiter in omnibus credendum est, quia non est verisimile, quòd quis sit immemor suæ salutis*: ergo si eodem modo credat „ venienti, & dicenti; Domine regratior Deo, quia ex quo fui ultimò confessus, non habeo conscientiam de „ peccato mortali: date mihi Eucharistiam, & in ista Pœnitentia tantam „ habet cognitionem vultus pecoris, „ quantam si narrasset venialia per „ duos dies; nec aliam certitudinem „ posset habere de propriis venialibus, „ si confiteretur, quàm modò habet de „ innocentia ejus, scilicet per proprium testimonium ejus. *Hæc Doctor*. „ Quibus apertè docet, eum qui dumtaxat haberet peccata venialia, non „ teneri ad annuam Confessionem, ex „ precepto Ecclesiæ. Idem docet S.Thomas in hac dist. q.3. art.1.quæstiuncula 3. ad 3.

Et probatur insuper primò, quia ex vi statuti Concilii Lateranensis, tenentur omnes fideles omnia sua peccata confiteri: sed nemo potest omnia venialia confiteri, nec propter eorum multitudinem illa in memoriam reducere, ac subinde mens Concilii non fuit, nomine peccatorum complecti venialia.

Deinde, gravissima pœna infligenda præscribitur iis, qui tale præceptum non implent, nempe ejectio ab Ecclesia, & privatio Ecclesiasticæ sepulturæ, ut suprà diximus: sed non videtur æquum, aut rationi consentaneum, ei qui peccata venialia confiteri recusaret, pœnam adeo gravem infligere: ergo idem quod priùs.

Demum, ut suprà ostendimus, præceptum Ecclesiasticum de annua Confessione est determinatio præcepti divini: atqui præceptum divinum non obligat, nisi ad confitenda mortalia: ergo nec Ecclesiasticum. Minor constat ex Concilio Tridentino sess.14. cap.5. ubi dicitur: *Venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur; quamquam rectè, & utiliter, citra omnem præsumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt*.

Dices: Finis Confessionis Sacramentalis annuæ est, ut accedatur ad Eucharistiam majori cum reverentia, nec-non ut Pastor ipse suas oves cognoscat; sed ad utrumque confert venialium Confessio, nam ex notitia venialium, Pastor animam sui subditi, & statum conscientiæ intelligere non obscurè potest, ut salutaria det ei monita, ipsumque muniat adversus futura peccata, etiam mortalia, & similiter immunitas à venialibus maximè confert ad dignam Eucharistiæ susceptionem: igitur hæc, etsi sola sint, tamen sunt confitenda.

Respondeo, majorem esse veram ex congruitate, non verò ex necessitate: nam, ut Pastor sui pecoris, vultum agnoscat, & ovis sibi commissæ statum ac conscientiam percipiat, satis est quòd in tali casu pœnitens se ostendat Sacerdoti, dicatque se non habere conscientiam ream alicujus mortalis. Similiter, ut quis dignè accedat ad Eucharistiam, & absque omni defectu etiam veniali, non est necesse, quòd ejusmodi venialia peccata confiteatur; quippe eùm per alia remedia possint expiari, ut statim diximus ex Concilio Tridentino.

PETES: *Utrùm Ecclesia possit præcipere Confessionem venialium?*

Affirmant communiter Theologi, idque probant: *Primò*, quia videtur illud de facto fuisse præceptum Religiosis S. Benedicti in Clementina, *Ne in agro Dominico*, ubi decernitur: *Ne in agro Dominico, sacro videlicet Monachorum nigrorum* (idest Benedictinorum) *Re-*

ligionem indecorum aliquid obrepat, aut vitiosum quidquam perniciosè in segetem coalescat, sed ut in illa potius flores honoris, & honestatis fructus in ubertate succrescant in eis. &c. En causa Constitutionis. Sequitur Constitutio: *Sanè singulis mensibus, tam in Monasteriis, quàm extra (sublata occasione quacumque) ad Confessionem semel accedant omnes, & singuli Monachi; Et in prima Dominica mensis cujuslibet in Monasteriis semper communicent: nisi ex causa fortè, quàm Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis Monasterii non different intimare, eorumque judicio vel abstineant, vel recedant.*

Quamquam autem in ea Constitutione non fiat mentio peccatorum venialium; attamen, inquit Canus relect.de Pœnit. c.5.& Navarrus de Pœnit.dist.6. cùm eis Religiosis præcipiatur, ut confiteantur singulis mensibus, consequens est, illos teneri ad confitenda peccata venialia, si alia non occurrant. Verùm hæc ratio mihi videtur infirma; illa namque Constitutio absolutè non obligat ad faciendam Confessionem singulis mensibus, sed tantùm ex hypothesi, quòd ipsi Religiosi Confessione opus habeant: si enim in nullum prorsus laberentur peccatum, haud dubium est, quod ad Confessionem virtute illius Constitutionis non tenerentur; ac subinde supponit summus Pontifex, ipsos Religiosos egere Confessione, ut peccatorum remissionem obtineant: cùm autem venialia remitti possint sineConfessione, inde consequens est, mentem summi Pontificis non fuisse, ut Benedictini virtute hujus Constitutionis teneantur ad Confessionem venialium, ita quòd peccatum inobedientiæ incurrant, si ejusmodi venialia peccata non confiteantur.

Sed quidquid sit de hac Constitutione, probabilius apparet Ecclesiam posse præcipere Confessionem venialium: *Tum quia* interdum Ecclesia fert aliquam censuram pro veniali peccato; scilicet minorem excommunicationem, ad cujus censuræ Absolutionem necessaria est manifestatio talis peccati: *Tum quia* confiteri peccata venialia est actus virtutis Pœnitentiæ, ergo cadere potest sub præcepto: Ecclesia enim præcipere potest omnem actum virtutis; *Tum denique, quia* Confessio venialium plurimùm conducit ad profectum spiritualem, quippe cùm propositum efficax involvat peccatum veniale, in quod homo solet cadere, extirpandi, ut suadet experientia in iis, qui venialia peccata confitentur; licèt enim non confiteantur omnia, sed dumtaxat ea, quæ ipsi volunt, nihilominus hoc magnum eis fręnum est, & remedium ad corrigendos defectus ordinarios, & peccata levia.

Dices: Ecclesia non potest mutare materiam Sacramenti, ac subinde non potest facere materiam necessariam, quę ex institutione Christi non est necessaria: sed si præciperet Confessionem venialium, mutaret materiam Sacramenti Pœnitentiæ, quia materiam non necessariam, & liberam, reverà necessariam efficeret; siquidem suo præcepto constitueret, ut peccata venialia, quæ non sunt necessariò confitenda, necessariò de facto confiteri deberent: igitur peccatorum venialium Confessionem Ecclesia præcipere non potest.

Respondeo negando minorem: Quamvis enim Ecclesia præciperet Confessionem venialium, non mutaret propterea materiam Sacramenti Pœnitentiæ à Christo institutam: quoniam ejusmodi materia est peccatum, non tantùm mortale, sed etiam veniale, quam utique materiam reverà mutaret, si illud quod est peccatum, declararet, non esse materiam Confessionis; vel quod peccatum non est, declararet esse ejusdem Confessionis materiam: secus autem est in proposito, nam Ecclesia suo præcepto faceret, materiam esse necessariam, quæ aliàs erat quidem sufficiens, licèt libera.

Ur-

Urgebis: Sacramentum Pœnitentiæ per se primò ordinatur ad remissionem culpæ: igitur illa culpa, ad cujus remissionem non est necessarium hoc Sacramentum, qualia sunt peccata venialia, non potest fieri materia necessaria hujus Sacramenti.

Distinguo consequens: Non potest fieri materia necessaria, itaut sine illa non possit unquam ministrari hoc Sacramentum, concedo: ita quòd non fiat materia necessaria, quæ hic, & nunc debeat remitti virtute hujus Sacramenti, nego.

QUAESTIO TERTIA.

Qualis esse debeat Confessio, ut sit perfecta?

NOtandum primò, veteres Theologos ad perfectam Confessionem, sexdecim conditiones desiderasse, sequentibus versibus expressas.

Sit simplex, humilis, Confessio pura, fidelis,
Atque; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Quas omnes conditiones præclare expendit Seraphicus Doctor *in 4. dist. 21. p. 2. dub. 3. in explicatione textùs Magistri*. Sufficientia autem, *inquit*, & „ numerus harum conditionum potest „ accipi sic: Quædam enim sunt con„ditiones, quæ sunt, & debent esse „ in Confessione secundùm sui rectam „ quantitatem. Si secundùm rectam „ quantitatem, hoc tripliciter. Aut „ quantùm ad integritatem, aut quan„tùm ad numeralitatem, aut quan„tùm ad diuturnitatem: & sic sunt „ tres conditiones, scilicet, quod sit „ *integra*, quòd sit *frequens*, & *accelerata*. Si quantùm ad associationem, „ sic debet habere duarum societatem „ partium, scilicet Contritionis, & Sa„tisfactionis. Quantùm ad Contri„tionem, sit *lacrymabilis*, quantùm „ ad Satisfactionem sit *parere parata*. „ Vel quantùm ad utrumque, & sic „ *fortis*. Quantùm ad qualitatem, aut „ ipsius Confitentis, aut Confessionis. „ Si Confitentis, sic sunt quinque con„ditiones: secundùm vim rationalem „ sit *simplex*, secundùm concupiscibi„lem debet esse *libens*, secundum ira„scibilem *humilis*, in sermone *fidelis*, „ & in signo *verecunda*, & sic sunt „ quinque. Si in se consideretur, sic „ debet esse *pura*, ut nihil intermi„sceat, debet esse *nuda*, ut nihil cela„tum teneat: quantùm ad circumstan„tias, debet esse *discreta*, ut nihil ad„dat: debet esse *secreta*, ut aliis non „ pateat: debet esse *accusatoria*, ut „ seipsum puniat. Et sic sunt tres par„tes quantitatis, tres ratione adjuncti „ quinque ratione subjecti, & quinque „ ratione sui: & sic in universo sunt „ sexdecim. Ita Seraphicus Doctor.

Notandum secundo: Harum omnium conditionum hunc sensum esse, quòd Confessio debeat esse, primò *simplex*, idest, verbis ingenuis, non autem artificiosè concinnatis edita, ut ea ratione aliquid occultetur, vel ut pœnitens disertus, & eloquens appareat, quod utique vanum esset, & omnino perversum: Secundo *humilis*, idest, cum animi abjectione, & humilitate, quæ appareat tam in verbis, quàm in compositione, & habitu corporis: Tertiò, *pura*, id est sine ulla adjunctione rerum inutilium ad accusationem, quo spectat, ut unusquisque propria, non verò aliena confiteatur: Quartò, *fidelis*, idest, vera, & sine mendacio, quia in Confessione, nec dici debet quod factum non est, nec negari quod commissum est: Quinto, *frequens*, id est, quòd sæpius fiat, nec post diuturnum tempus protrahatur, ne videlicet plu-

 ri-

rima peccata excidant è memoria: Sextò, *nuda*, hoc est, distincta, & clara, ne peccati gravitas, aut species occultetur,& unumquodque peccatum juxta gravitatem, ut probabiliter existimatur, à pœnitente proferatur: Septimò *discreta*, id est, honesta, & debitis verbis explicata: Octavò, *libens*, hoc est, voluntaria, ut nempe fiat ex animi deliberatione propter Deum placandum, & peccati veniam obtinendam: Nonò, *verecunda*, id est, confusionem, ac animi verecundiam propter peccati turpitudinem præ se ferens,ne videlicet quis peccata sua, quasi fabulam recitet, & enuntiet: Decimò, *integra*, hoc est, omnia prorsus peccata tam quoad numerum, quàm quoad speciem, & aggravantes circumstantias referens:Undecimo, *secreta*, id est, ut fiat solùm secretò, non autem publicè, sed etiam, ut fit auricularis, & uni dumtaxat Sacerdoti: Duodecimò, *lacrymabilis*, hoc est, ut dolorem de peccatis commissis annexum habeat. Decimò tertiò,*accelerata*,id est,quòd fiat statim atque se-se post admissum peccatum obtulerit occasio suscipiendi Absolutionem: Decimò quartò, *fortis*, ne videlicet ob timorem, & verecundiam, aliquid ex necessario dicendis omittatur. Decimò quintò, *accusans*, hoc est, in seipsum, non verò in dæmonem, aut tentationem crimen admissum refundat. Denique, quod fit *parere parata*, hoc est,quod pœnitens habeat animum implendi ea, quæ sibi à Confessario præscribentur in satisfactionem, & expiationem delictorum. Ex his autem omnibus conditionibus plurimæ invicem conveniunt, & dumtaxat spectant vel ad majorem reverentiam Sacramenti, vel ad ampliorem fructum ex Confessione percipiendum. Unde propositi nostri non est de his omnibus sigillatim fusiori sermone differere, sed dumtaxat de undecima, & duodecima, nempe quod Confessio debet esse secreta, & integra.

Notandum tertiò, duplicem distingui posse in Confessione integritatē, unam materialem, alteram formalem. *Materialis* dicitur, quæ reverà fit de omnibus omnino peccatis mortalibus in specie, numero, & circumstantiis aggravantibus; ita quod nullum omnino sit ejusmodi peccatum, quod in Confessione non aperiatur: *formalis* vero, quæ licèt non omnia omnino mortalia peccata aperiat; non minùs tamen censetur integra, & valida; quia nullum reticet absque rationabili causa, aut inculpabili oblivione, seu ignorantia; & ideò Absolutione Sacramentali verè informatur, ac perficitur. Quæritur itaque utrùm Confessio debeat esse integra alterutro ex his modis: Unde tria hic occurrunt discutienda: *Primum*, Utrùm Confessio necessario debeat fieri secreto: *Secundum*, utrùm fieri debeat de omnibus omnino peccatis, tam quoad numerum, quàm quoad speciem,& circumstantias. *Tertium*, utrùm liceat aliquando dimidiare Confessionem.

Conclusio Prima.

Confessio auricularis est insinuata à Christo non præcepta: tametsi semper à fidelibus frequentata, & in Ecclesia recepta. Ita docet Concilium Tridentinum *sess.14. cap.5.* ubi ait: *Cæterum quoad modum confitendi secretò apud solùm Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, tùm ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publicè confiteri possit: non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præsertim secreta, publica essent Confessione aperienda: unde cum à sanctissimis, & antiquissimis Patribus, magno unanimique consensu, secreta Confessio Sacramentalis, qua ab initio Ecclesia sancta usa fuit, & modò etiam utitur, fuerit semper commendata; manifestè refellitur inanis eorum calumnia qui*

qui eam à divino mandato alienam, & inventum humanum esse, atque à Patribus in Concilio Lateranensi congregatis, initium habuisse, docere non verentur. Et eadem sess. can.6. *Si quis negaverit, Confessionem Sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino; aut dixerit, modum secretè confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit.*

Idem probatur authoritate Patrum maximè vero Origenis homil.2. in Psal.37. *Tantummodò*, inquit, *circunspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba priùs Medicum, cui debeas causam languoris exponere, &c. ut ita demum, si quid ille dixerit, qui se priùs, ut eruditum medicum ostenderit, & misericordem: si quid consilii dederit, facias, & sequaris: si intellexerit, & providerit, talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortassis, & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè sanari; multa hoc deliberatione, & satis peritò Medici illius consilio procurandum est.* Ex quibus liquet, quàm turpiter hallucinetur Rhenanus in argumento libri Tertulliani de Pœnitentia, cum ait, ex publica Exomologesi, seu Confessione, secretam sumpsisse originem: potius enim vice-versa ex secreta Confessione publica Pœnitentia processit; siquidem non priùs publicè dicebantur peccata, quàm Sacerdoti privatim secreto manifestata fuissent, ut ipse judicaret, de quibus esset agenda pœnitentia publicè, vel secreto.

Unde quoniam apud nonnullos inoleverat cõsuetudo peccata tantùm publicè confitendi, illam uti contrariam Apostolicæ doctrinę submovendam statuit S.Leo epist.80. quæ est ad Episcopos Campaniæ, ubi inter cætera scribit: *Illam etiam, contra Apostolicam regulam, præsumptionem, quam nuper agnovi à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo, submoveri (de Pœnitentia videlicet, quæ ita à fidelibus postulatur) ne de singulorum peccatorum genere, libellis scripta professio publicè recitetur: cum reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari Confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea, quæ Pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis consuetudo, ne multi à Pœnitentiæ remediis arceantur: dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis facta referari, quibus possint legum Constitutione percelli: Sufficit enim illa Confessio, quæ primum Deo offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad Pœnitentiam poterunt provocari, & populi auribus non publicetur conscientia confitentis.* Idem docet S.Hieronymus, qui exponendo illud Ecclesiastis cap.10. *Si mordeat serpens in silentio*, ait: *Si quem serpens diabolus occultè momorderit, & nullo conscio, eum peccati veneno infecerit, si tacuerit, qui percussus est, & Pœnitentiam non egerit, nec vulnus suum fratri, aut Magistro voluerit confiteri; Magister, qui linguam habet ad curandum prodesse non poterit: si enim erubescat ægrotus vulnus Medico confiteri, quod ignorat medicina, non curat.*

Quod autem secreta Confessio sacramentalis à Christo D. fuerit insinuata, colligere licet ex perpetua, & constanti Ecclesiæ Traditione, ac praxi: nam, inquit, S. Augustinus lib.7. de Baptismo contra Donatistas, c.23. *Sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur.* Cùm ergo ab initio univers[illegible] Ecclesia usa fue-

fuerit Confessione secreta, & modo etiam utatur; consequens est illud à Christo D. per Apostolos ad nos usque fuisse transmissum: merito ergo Concilium Lateranense præscribendo obligationem confitendi singulis annis, ait: *Solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti*. Ubi particula *solus* significat, obligationem illam non esse dicendi peccata sua publicè, & coram multis, sed dumtaxat coram solo Sacerdote. Hæc ratio confirmabitur in objectionum solutione.

Dices: Nullibi in Scriptura legitur, Christum D. imperasse pœnitentibus, ut privata, & secreta Confessione peccata sua Sacerdotibus manifestarent: igitur non instituit illum secretum confitendi modum.

Nego consequentiam: Accurata quippe, nec unquam interrupta secretæ Confessionis à primis Ecclesiæ temporibus, ad hæc nostra tempora consuetudo,quæ nec à Conciliis,nec à summis Pontificibus originem duxit, sufficiens indicium est, illam non alium, quàm Christum habere authorem.

Adde quòd, cùm sacramentum Pœnitentiæ institutum sit *Joan.* 20. ex cujus institutione colligitur etiam Confessionis institutio,inde pariter deduci potest illius secretus faciendi modus, utpote qui magis deceat eximiam illam novæ legis suavitatem,nec non & jucundam Christi D. dispositionem, qui jugum suum suave esse voluit, & onus suum leve: Cùm itaque manifestatio omnium peccatorum etiam occultorum, & internorum ex se habeat annexam verecundiam; ac subinde plurimam difficultatem, haud dubium est, quin Christus D. voluerit, illam declarationem fieri modo minùs laborioso & pœnali, qualis est secretus: quem utique modum verisimile est, eum docuisse, cùm suscitatus à mortuis, per dies 40. apparuit Discipulis, loquens de regno Dei; id est, de his, quæ spectant ad Ecclesiæ regimen, & hominum salutem, inter quæ remissio peccatorum per sacramentalem Confessionem, & Absolutionem suscipiendam, præcipuum locum obtinet.

Dices secundò: Confessio publica peccatorum, potest esse Sacramentalis, & valida, ut constat ex Tridentino verbis suprà laudatis: igitur Christus non instituit, nec ordinavit,ut peccatorum Confessio fieret secretò:

Nego consequentiam: Aliquid enim à superiore potest dupliciter inferiori præscribi: *Primò* quidem determinatè, quando in particulari non solùm præscribitur rès agenda, sed etiam modus quo debet peragi; sic Christus præscripsit Ecclesiæ nondum ut baptizaret,sed ut baptizaret in aqua cum invocatione sanctissimæ Trinitatis: *Secundò* quando superior ita determinat in particulari, modum exequendi legem à se latam,ut inferior liber perseveret ad eum modũ usurpandum, vel alterum, quem ipse prudenter æstimaverit magis expedire suæ privatæ, vel publicæ Ecclesiæ utilitati. Hoc autem posteriori modo Christus D. ordinavit Confessionem fieri secreto, non tamen prohibuit, ne quis confiteretur publicè, ubi prudenter æstimaret id conducere ad majorem Ecclesiæ ædificationem, aut propriam salutem.

PETES, *Utrùm liceat aliqando confiteri per Interpretem, quando videlicet pœnitens non callet idioma Sacerdotis, nec Sacerdos idioma pœnitentis, & adest tertius, qui utriusque linguam calleat?*

Affirmo; idque inquit Lugo d.15.n.60. omnes Theologi fieri posse absque controversia conveniunt paucis exceptis,& usus fidelium id probat, & suadet ratio, quia per ipsum sufficienter manifestantur peccata Sacerdoti in ordine ad Absolutionem, & per hunc modum Sa-

Sacerdos potest etiam sufficienter nosse dispositionem pœnitentis in ordine ad recipiendam Absolutionem. Quod utique confirmatur ex sacramento Matrimonii, quod omnes concedunt celebrari posse per Interpretem coram Parocho, & testibus: quid ni ergo fieri etiam poterit Confessio per Interpretem? nam, (inquit Lugo) videtur major notitia requiri in Parocho, ut validè assistat Matrimonio, quàm in Confessario, ut absolvat; quia in Matrimonio ideo requiritur præsentia Parochi, & testium, ut possit legitimè Ecclesiæ constare de Matrimonio celebrato, si fortè conjux posteà id negaret, vel ut conjuges id possint apud Ecclesiam probare: ad hoc autem posset apparere insufficiens consensus præstitus per interpretem, quia Parochus non potest testari de consensu, cùm ipse non intelligat idioma contrahentium; sed solum posset dicere, Interpretem dixisse illos consentire: Unde si posteà conjuges negarent consensum, & dicerent Interpretem fuisse mentitum, non posset aliquid planè contra ipsos probari, cùm totum reduci deberet ad testimonium unius Interpretis. Si ergo conceditur sufficiens illa notitia per Interpretem data, ut Parochus validè assistat, faciliùs concedi debet sufficiens similis notitia ad Confessionem sacramentalem, in qua non requiritur notitia, qua posteà possit apud Ecclesiam probari illud peccatum, vel ejus Confessio, sed qua Confessarius in foro interno possit pœnitenti contra se loquenti credere, ad quod sufficit modus ille loquendi per Interpretem, sicut in aliis rebus, & negotiis humanis. Huc usque Lugo, ex quibus ad minùs sequitur, & sufficienter ad nostrum propositum, quòd æquè saltem desideretur præsentia contrahentis in matrimonio, ut suum consensum manifestet Sacerdoti, ac desideraretur præsentia pœnitentis in sacramento Pœnitentiæ, ut sua peccata manifestet: igitur quemadmodum ille sufficienter suum consensum declarat per intellectum coram Parocho, & testibus, ut censeatur validè contrahere; sic pœnitens per Interpretem sufficienter peccata sua manifestabit Sacerdoti præsenti, ut ab eo legitimè possit absolvi: siquidem ad valorem Sacramenti, nihil aliud requiritur, quàm ut peccata manifestentur Sacerdoti, tanquam Judici, in ordine ad obtinendam eorum remissionem.

Dices: Doctor subtilis in 4. dist. 17. num. 31. respondens ad argumentum à se propositum num. 2. nempe quòd non omnes teneantur confiteri peccata sua Sacerdoti; quia, inquit, nullus obligatur ad impossibile, sed mutus non potest loqui, item omnis extraneus inter illos, quibus est barbarus, est mutus: ergo non tenetur confiteri.

Respondet: Ad aliud dicitur, quòd talis debet confiteri per Interpretem, vel per alia signa à verbis, quæ possunt esse nota Sacerdoti. Secundum est benè concedendum, si aliqua talia signa communia confiteri muto, vel barbaro, & Sacerdoti. Sed primum non videtur necessarium: quia forum istud ex natura sua est secretissimum: ergo non tenetur aliquis ad istud forum, ut aliquo modo publicum. Sed licèt Interpres velit celare, & teneatur celare, sicut Sacerdos, tamen si velit malignari, ipse & Sacerdos possunt esse testes contra accusatum, & ita ex natura hujusmodi accusationis, hæc accusatio potest venire in publicum, & ita non est pœnitentialis. Ex hoc patet, quòd pluribus Sacerdotibus simul non est confitendum necessariò, ut meliùs judicent. Quòd si fiat, non est sacramentalis Confessio: maximè autem videtur, quòd non sit confitendum per Interpretem, quando timetur ipsum non esse secretarium idoneum: & si in tali casu iste habet incompossibilitatem confitendi homini idoneo, confiteatur Deo cum pro-

proposito confitendi homini opportunitate oblata. Igitur ex mente Doctoris, Confessio, quæ fit per Interpretem, non est sacramentalis, nec valida.

Nego consequentiam: Doctor enim nihil aliud his verbis significat, quàm quòd ea Confessio, quæ fit per Interpretem, non sit absolutè necessaria ad salutem, utpote quæ nec sit à Christo præcepta, nec ab Ecclesia proposita, ut necessariò facienda, maximè quando timetur confessi criminis evulgatio: non enim verisimile est, Christum D. qui vult omnes homines salvos fieri, & qui dedit semetipsum Redemptionem pro omnibus, instituisse, ac præcepisse modum illum confitendi, qui vergeret in præjudicium pœnitentis, & Sacramentum nimis difficile, ac onerosum redderet; maximè cùm præcipiendo correctionem fraternam, voluerit eam secretò fieri; ait enim Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum.* Quæ verba sic expendit S. Augustinus serm. 16. de verbis Domini: *Quid in te peccavit tu scis, quia peccavit: quia enim secretum fuit quando in te peccavit, secretum quære cum corrigis quod in te peccavit: nam si solus nosti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor.* Si igitur voluit Christus D. correptionem fraternam fieri secretò, quis existimabit eum voluisse, ut Confessio sacramentalis peccatorum occultorum fieret publicè? Meritò igitur Doctor censet, non esse necessariò confitendum per Interpretem, maximè quando timetur, eum non esse tenacem secreti; ac subinde Confessionem illam per Interpretem, non censeri Confessionem sacramentalem, ad quam regulariter, & per se obligantur omnes fideles ex Institutione Christi; licèt reverà possit esse Sacramentalis, quatenus pænitens voluntariè, ac pro libito ad eam recurrit: quemadmodum Confessio publica non est quidem necessaria, est tamen sufficiens ad salutem; & etiam interdum utilis tum pœnitenti, cùm Ecclesiæ, ac fidelium ædificationi.

CONCLUSIO SECUNDA.

Omnia omnino peccata mortalia, quæ post diligentem conscientiæ discussionem memoriæ occurrunt, necessariò sunt aperienda in Confessione, non tantùm in genere, sed etiam in specie, ac sigillatim; subindeque ut Confessio sit valida, debet esse formaliter integra. Hæc est de fide determinata in Concilio Tridentino sess. 14. cap. 5. ubi ait: „ Ex institutione sacramenti Pœnitentiæ jam explicata, universa Ecclesia semper intellexit, institutam esse etiam à Domino integram peccatorum Confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere: quia Dominus noster Jesus Christus, è terris ascensurus ad cœlos, Sacerdotes suiipsius vicarios reliquit, tanquam Præsules, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint; quò potestate clavium, remissionis, aut retentionis peccatorum, sententiam pronuntient: constat enim, Sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere dumtaxat, & non potius in specie, ac sigillatim, sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur, oportere à Pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in Confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, & tantùm adversus duo ultima Decalogi præcepta commissa, quæ nonnunquam animam graviùs sauciant, & periculosiora sunt iis, quæ in manifesto admittuntur: nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimus, & in quæ frequen-

„ quentiùs labimur, quanquam rectè, „ & utiliter, citraque omnem præsumptionem in Confessione dicantur, „ quod piorum hominum usus demonstrat; taceri tamen citra culpam, „ multisque aliis remediis expiari possunt. Verùm cùm universa mortalia „ peccata, etiam cogitationis, homines „ iræ filios, & Dei inimicos reddant: „ necessum est omnium etiam veniam, „ cum aperta, & verecunda Confessione, à Deo quærere. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata, Christi fideles confiteri student, „ procul dubiò omnia divinæ misericordiæ agnoscenda exponunt; qui „ verò secus faciunt, & scienter aliqua „ retinent, nihil divinæ bonitati per „ Sacerdotem rimittendum proponunt; si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, „ medicina non curat.

Ita Concilium. Quibus verbis apertè declarat, omnia omninò mortalia peccata, quæ post diligentem conscientiæ disquisitionem occurrunt, esse necessariò in Confessione aperienda. Quod utique probat duplici ratione. *Primò*, quia Deus in sacramento Pœnitentiæ peccata dimittit per modum judicii, interveniente accusatione ex parte pœnitentis, & sententia Absolutionis, ex parte Sacerdotis: sed sententia Sacerdotis non potest legitimè ferri incognita causa, neque Sacerdotes æquitatem servare possent in pœnis injungendis, si in genere dumtaxat, & non potius in specie, aut sigillatim sua peccata pœnitentes declarassent: igitur ita sunt declaranda. *Secundò*, Sacerdos in hoc Sacramento, non solùm habet rationem Judicis; sed etiam Medici: sed Medicus non potest prudenter ac sapienter conveniens morbis remedium præscribere, nisi omnes ejusmodi morbos noverit, omnemque infirmi habitudinem perspectam habuerit: igitur nec Sacerdos potest salutarem Pœnitentiam præscribere pœnitenti, nisi omnia illius peccata distinctè cognoscat: nosse autem illa non potest Sacerdos, nisi ipse pœnitens aperuerit. Consequens est ergo, ut omnia omnino peccata in Confessione aperiantur. Unde præclarè Concilium can. 7. definit: *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum, necessarium non esse jure divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant .... anathema sit.*

Neque existimandum est, Concilium hanc doctrinam, tanquam novum aliquod dogma in Ecclesiam ingessisse; constat enim sufficienter ex dictis, communem eam esse SS. Patrum doctrinam, quòd omnia omnino mortalia peccata sint in Confessione aperienda: ita namque docet S. Cyprianus serm. de lapsis, ubi loquendo de iis, qui Rei non sunt perfidiæ, aut idololatriæ, sed tamen in alia peccata lapsi sunt, ait: *Quantò, & fide majores, & timore meliores sunt, qui quamvis nullo sacrificii, aut libelli facinore constricti: quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, & hoc ipsum apud Sacerdotes Domini dolenter, & simpliciter confitentes, exomologesim conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, & salutarem medelam parvis licet, & modicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse: Deus non irridetur*, Idem docet Author libri de vera, & falsa Pœnitentia, cap. 15. *Cautus sit, ne verecundia ductus, dividat apud se Confessionem, & diversa diversis Sacerdotibus velit manifestare. Quidam enim uni celant, quæ aliis manifestanda conservant; quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere, ad quam per frusta putant pervenire.* Idem pariter docent S. Ambrosius lib. de paradiso, cap. 14. S. Gregorius homil. 10. super Ezechielem, S. Hieronymus in cap. 10. Ecclesiastici, quorum ora-

oracula referuntur parte secunda Catechismi Tridentini, *Tit. de Pœnitent. Sacramento, num. 61.*

Quibus etiam suffragatur ratio Theologica: Præceptum enim Confessionis ex institutione Christi D. subrogatum est præcepto Contritionis: sed Contritio fieri necessariò debet de omnibus peccatis: non enim potest unum peccatum deleri de via ordinaria, quin pariter omnia deleantur: Unde Contritio non delet peccata, nisi omnia detestetur: igitur nec ea delere potest Confessio, & Absolutio, nisi omnia illa peccata subjiciantur Ecclesiæ clavibus.

PETES: *Quid sentiendum sit de circumstantiis peccatorum?*

Respondeo, eas circumstantias esse triplicis generis; aliquæ enim mutant speciem peccati; nam si quis habeat rem cum virgine libera, & consentiente, erit simplex fornicatio; si cum conjugata, erit adulterium: si cum parente & proxima, erit incestus; si cum voti sponsione Deo consecrata, aut in loco sacro, erit sacrilegium: quæ omnes circumstantiæ diversum peccatum efficiunt. Aliæ verò aggravant tantùm notabiliter intra eamdem speciem; si quis enim centum, vel ducentos aureos furetur, graviùs peccat, quàm is qui unum dumtaxat nummum aureum furtim accipit. Aliæ verò circumstantiæ nec speciem mutant, nec notabiliter aggravant, ut si quis hominem interficiat, percutiendo eum ferro, ligno, aut lapide.

Quantùm autem ad *circumstantias mutantes speciem*, conveniunt omnes Theologi, eas esse necessariò in Confessione aperiendas, ut etiam docet Concilium Tridentinum præfato cap. 5. ubi ait: Colligitur pretereà etiam eas circumstantias in Confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant: aut sine illis peccata ipsa ne- „ que à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet pro illis pœnitentibus imponere; unde alienum à ratione est, docere circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas esse; aut unam tantùm circumstantiam confitendam esse, nempe peccasse in fratrem.

Quantùm autem ad circumstantias, quæ peccatum non aggravant, nec peccati speciem mutant, conveniunt omnes cum subtili Doctore *d. 17. num. 20.* eas non esse necessariò manifestandas in Confessione. *De aliis verò circumstantiis*, inquit Doctor, *quæ nihil ad propositum spectant, & sine quibus tanta esset gravitas, quanta sine illis circumstantiis impertinentibus, fatuum est confiteri, utpote si aliquis peccat cum aliqua, quæ vocatur Bertha, vel Lucia, & ejusmodi.*

Quantùm verò ad circumstantias *notabiliter aggravantes*, variant inter se Authores; quidam enim contendunt eas esse necessariò aperiendas in Confessione, ita Alensis *4. part. q. 18. memb. 4.* Cajetanus. 1. 2. *quæst. 4. Major in 4. dist. 4. qu. 4. &c.* Alii verò negant cum S. Bonaventura *dist. 17. 3. part. art. 2. quæst. 3.* Doctor verò subtilis loco mox laudato ait: *Multæ sunt circumstantiæ, ex quibus peccatum est aliquo modo gravius, & hoc vel ex parte objecti, vel ex parte personæ peccantis, de quibus non est ita certum, quòd oporteat illas confiteri: tamen tutum, & utile est hoc fieri.* Idque maximè quia id significat S. Augustinus vel quisquis est Author lib. de visitatione infirmorum, cap. 5. *Quæ ergo mentem graviùs exacerbant facinore*, inquit, *Dei Angelo manifesta, nihil obscurum dicens, culpam multis ambagibus involvens, &c. Designanda sunt etiam in quibus peccasti, loca, si recordaris, & tempora; cum quibus peccasti personis,* non

non nomina ipsarum, & ut à peccato desistant, secretò corrigenda familiaritas, in quo peccasti, labilis ætas, in quo gradu serviebas Ecclesiæ, utrum semel an ex consuetudine, utrum necessitate, an ex voluntate cecidisti. His enim omnibus sua instant judicia: si enim in judiciis sæcularibus à locis loca discernuntur, alia censura vindicatur homicidium in Regis curia, alia in via publica, alia in aggresti villa: aliquando pro tempore temporalis ignoscitur infantiæ, defertur aliquando senectuti, quæ media defervet ætas, severa adhibetur habena. In solemnibus præcipuè Natalitiis perpetrata feroci plectuntur exterminio facinora, sic, & cætera quantò districtioribus eliminanda sunt animadversionibus, in locis Deo sacratis, in temporibus festis Deo dicatis, in ætate discretiori, in personis propriè Deo delegatis, in gradibus commissis sublimioribus: nonne cui plus committitur, plus ab eo exigitur? Nonne minùs est hominem occidisse, quàm homines? Nonne levius est semel deliquisse quàm centies? Nonne celeriorem consequitur veniam ex necessitate cecidisse, quàm ex voluntate? &c.

Fateor tamen plures in eis sententiis numerari circumstantias, quas omnes conveniunt non esse de necessitate Sacramenti quòd in Confessione aperiantur, scilicet tempus orationis, tempus jejunii, & ætatis.

Unde potissima ratio deducitur ex authoritate Concilii Tridentini; licèt enim noluerit expresè definire hanc quæstionem inter Doctores controversam; non obscurè tamen nostram partem affirmativam tuetur locis suprà laudatis. Siquidem Concilium docet idcirco confitenda esse peccata in specie, ac sigillatim; quia, inquit, constat Sacerdotes non posse servare æquitatem in injungendis pœnis, si in genere dumtaxat, & non potius in specie, ac sigillatim peccata cognoscant: & declarans, cur circumstantiæ mutantes speciem, sint confitendæ, hanc rationem profert, *quòd sine illis peccata ipsa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, neque judicibus innotescant, & fieri nequeat; ut de gravitate criminum rectè censère possint, & pœnam, quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere.* Porro hæ rationes æqualiter probant necessitatem confitendi circumstantias notabiliter aggravantes; nam per se notum est, majorem pœnam esse injungendam ei, qui unico actu eripuit multa millia aureorum, putà Principi, qui uno Edicto injustè lato plures subditos spoliat; quàm qui tantùm tres aureos tribus distinctis furtis abstulit.

Adde quòd, si circumstantia aggravans circa eamdem speciem, non haberet novam malitiam, sequeretur illum non graviùs peccare, qui incestum commisit in primo gradu, quam qui illud committeret in tertio, & quarto: sequeretur similiter, quòd qui amputasset alcui aures, & nares, & brachia, & pedes, atque oculos ei effodisset, dummodò ipsum non occidisset, satisfaceret præcepto Confessionis dicendo, se graviter aliquem vulnerasse.

Item qui explodendo tormentum bellicum voluntariè occidisset plures homines suum delictum sufficienter explicaret, dicendo: se reum esse homicidii. Quæ utique absurda sunt, Concludendum igitur cum Catechismo Concilii Tridentini, *tit. de Pœnit. cap.* 62. „ quòd non solùm peccata gravia narrando explicare oportet; verùm etiam, quæ unum quodque peccatum circumstant, & gravitatem valde augent, vel minuunt.

Nec obstat, quòd circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eamdem speciem, non constituant formaliter distincta peccata: sufficit enim, quòd ea constituant virtualiter, seu æquivalenter; unum namque peccatum notabiliter grave ex aliqua circumstantia, moraliter æquivalet multis numero distinctis

ctis, ut patet exemplis jam adductis: unde non videntur sufficienter explicari quoad numerum peccata mortalia, nisi explicentur circũstantię intra eamdem speciem notabiliter aggravantes.

Dices: Nullus ad id obligatur, de quo non extat præceptum: sed nullum extat præceptum divinum, aut Ecclesiasticum de confitendis circumstantiis intra eandem speciem notabiliter aggravantibus: igitur nullus ad id tenetur.

Nego minorem: Siquidem divino præcepto tenemur id omne in Confessione exprimere, quod necessarium est ad perfectam Sacramenti Pœnitentiæ administrationem, & susceptionem. Porrò hujusmodi circumstantiarum declaratio ad id necessaria est: cùm enim hoc Sacramentum sit institutum à Christo D. per modum judicii, quidquid requiritur ad hoc, ut Sacerdos rectè de criminum gravitate judicare possit, & debitam pœnam præscribere, cadit sub præcepto divino. Cùm igitur explicatio circumstantiarum intra eamdem speciem notabiliter aggravantium, necessaria sit ad hoc, ut Confessarius rectum de peccatorum gravitate judicium efformet: idcirco fatendum est, Confessionem illarum circumstantiarum cadere sub præcepto divino.

Dices secundò: Si necessarium esset confiteri circumstantias notabiliter aggravantes intra eamdem speciem; pari ratione aperiendę essent in Confessione circumstantiæ notabiliter minuentes peccati gravitatem: sed hoc videtur esse contra rationem Confessionis, quæ debet esse accusatio, non autem excusatio: igitur, &c.

Nego minorem: Quemadmodum enim parvus peccatorum numerus explicandus est, ut rectum de pœnitente feratur judicium, sic etiam aperienda est circumstantia notabiliter allevians, putà si quis peccaverit, vel ex ignorantia, vel ex vehementi tentatione, vel ex metu imminentis periculi mortis; hæc enim maximè conferunt ad hoc ut Sacerdos rectum de crimine possit ferre judicium.

Ad probationem verò dico, quòd etsi Confessio sit potius accusatio, quàm excusatio; attamen hæc accusatio talis esse debet, ut ex ea Sacerdos possit agnoscere delicti gravitatem, & juxta illam præscribere debitam, & non excedentem Satisfactionem: ad hoc autem conducit explicatio circumstantiæ minuentis gravitatem peccati; ac subinde illa est in Confessione aperienda.

Dices tertiò, Id non videtur necessariò, ac tutò asserendum, & faciendum, quod pœnitenti nimiam anxietatem animi ingerit, & eum reddit semper dubium de validitate suæ Confessionis: at ita fiet si circumstantiæ graves sint aperiendæ; quis enim definiet, quanta intensio, & quanta duratio actus requiratur, ut peccatum censeatur notabiliter gravare intra eamdem speciem: igitur, &c.

Nego minorem, Primò namque facilè apparet circumstantia aggravans ex parte magnitudinis, vel multitudinis. Idem etiam apparet ex intensione, & duratione actus peccaminosi; quilibet enim pœnitens per exactam suæ conscientiæ disquisitionem rescire potest, quandiu perseveraverit in actu odii proximi, & quantùm in ipso odio exarserit, ut nempe istud in Confessione aperiat. Idem autem dicendum de cæteris, ac subinde non est adeò difficile ejusmodi circumstantias aggravantes in memoriam revocare, & eas in Confessione exprimere.

PETES 2. *Qualis, & quanta esse debeat Conscientiæ disquisitio prævia ad salutarem, & integram Confessionem?*

Respondet Doctor dist.17. nu. 19. eam desiderari inquisitionem, quam posset aliquis apponere circa aliquod negotium

tium multum arduum, quod ſibi multum eſſet cordi; tantam deberet apponere circa omnia peccata mortalia reducenda ad memoriam, & illa reducta ad memoriam debet eidem confiteri, non dividendo Confeſsionem: quia, ut dicit Auguſtinus de vera, & falſa Pœnitentia, & ponitur de Pœnitentia diſtinct. 5. cap. Conſideret. *Quidam uni celant, quod alii manifeſtandum conſervant; quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere, ad quam credunt per fruſta pervenire.* Idem docet Catechiſmus Concilii Tridentini tit. de Pœnit. num. 62. dicens: *Sed in Confeſſione ſumma illa cura, & diligentia adhibenda eſt, quàm in rebus graviſſimis ponere ſolemus, omneque ſtudium ita eò conferendum, ut cernamus animæ vulnera, & peccati radices avellamur.*

Hæc tamen ita intelligenda ſunt, ut ejuſmodi diſquiſitio fiat cum ea diligentia, quam patitur humana fragilitas, *ne fortè*, ut habet idem Catechiſmus num. *66. nimis diſſolutè, & remiſsè conſcientiam noſtram ſcrutati ſimus, adeoque negligenter peccata admiſſa memoria repetere ſtuduerimus, ut ea ne recordari quidem voluiſſe meritò videri poſſimus: id enim ſi factum fuerit, Confeſſionem iterare omnino oportebit*: prudentia igitur opus eſt ne pœnitens, vel nimis leviter ſe examinet, vel nimium ſe in ejuſmodi inquiſitione divexet, in præjudicium ſanitatis corporis, ac quietudinis mentis.

Conclusio Tertia.

Non requiritur abſolutè ad perfectam Confeſſionem integritas materialis; ab ea namque excuſat impotentia phyſica, & moralis. Hæc eſt communis, illamque expreſsis verbis docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 5. ubi ait: *Conſtat nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, quam ut poſtquam quiſque diligentiùs ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſimul omnes latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit; reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitando non occurrunt, in univerſum eadem Confeſsione incluſa eſſe intelliguntur.*

Ratio autem hujus Concluſionis eſt; quia Deus impoſsibile non jubet, neque Chriſtus D. id pro medio neceſſario ad ſalutem inſtituit, quod interdum ſit impoſsibile: ſed interdum accidit, quòd Confeſsio materialiter integra omnium peccatorum ſit impoſsibilis phyſicè, & moraliter: igitur, &c. Major conſtat: Minor probatur, quantùm ad primam partem, nempe quòd illa integritas aliquando phyſicè ſit impoſsibilis, tum ex parte pœnitentis, ſi nempe dum confitetur, ſubitò obmuteſcat, vel ſi ita morte præoccupetur, ut non poſſit aliquod peccatum in ſpecie, ac ſigillatim declarare, ſed tantùm ſigna Contritionis, necnon & deſiderii ſuſcipiendæ Abſolutionis manifeſtare: quibus in caſibus conveniunt omnes, illum debere neceſſariò abſolvi; vel ex parte Confeſſarii, ſi nempe ſit ſurdus, aut diverſi idiomatis, nec alius poſsit occurrere, qui peccata ſigillatim excipiat: vel ſi plures occurrant abſolvendi, quos pro temporis anguſtia non poteſt ſigillatim audire, putà cùm imminet naufragium, incendium, aliudve exitium, quibus in caſibus, ut conſtat, phyſicè impoſsibilis eſt integritas materialis Confeſsionis. Nec tamen veriſimile eſt Deum voluiſſe hujuſmodi homines in eis caſibus excludi à ſuſceptione ſacramenti Pœnitentiæ, quòd pro omnibus poſt Baptiſmum lapſis, tanquam medium neceſſarium ad ſalutem, fuit inſtitutum: igitur, &c.

Probatur ſimiliter eadem minor de impotentia morali; plures namque occurrunt caſus, in quibus dimidianda videtur Confeſsio, nec cenſetur vigere præceptum confitendi omnia prorſus peccata, etiam quæ memoriæ occurrunt,

runt, quos videre poteris apud Authores casuum conscientię; Præcipui autem casus sunt: *Primus*, quando grave ex Confessione talis peccati emergeret incommodum, & damnum pœnitenti, putà si probabile immineat periculum mortis corporalis, aut alterius mali æquivalentis, nempe mutilationis membrorum, perpetui carceris, exilii, &c. *Vel* si tempore pestis Confessarius probabiliter timeat infectionem pestiferam, si diu cum pœnitente peste infecto perseveret; his enim in casibus poterit pœnitens graviora confiteri peccata, & Absolutionem percipere.

Secundus casus est, si immineat periculum mortis spiritualis, tam ipsi pœnitenti, quàm Confessario, putà si fœmina proclivis ad peccatum carnis, prudenter judicet Confessarium eam ad ejusmodi peccatum sollicitaturum, si peccatum istud, & peccandi proclivitatem aperiat. Censet tamen Lugo disp. 16. num. 734. distinguendum esse: nam, inquit, si fœmina timeat sibi ex illa sollicitatione periculum consentiendi, vel certè importunas preces, aut instantiam Confessarii, quod non leve incommodum fœminæ affert, potest illud tacere: si nihil horum timeat, non est quòd curet de malitia Confessarii. Debet tamen observari regula communis, quæ tradi solet in materia scandali, ut si possit commodè vitari damnum proximi, sine damno nostro, vitari debeat ex obligatione charitatis. Quare sicut ad petendum Sacramentum ab illo, qui est in peccato mortali, requiritur aliqua specialis utilitas ejus, qui petit: sic debet in præsenti intervenire specialis causa excusans ad confitendum huic, & non alteri.

Tertius, Si pœnitens prudenter timeat, quòd Confessarius præter suum consensum, sit peccatum revelaturus alteri, ex eo videlicet, quòd noverit eum minùs discretum, nec secreti tenacem. Valdè tamen cavendum est pœnitenti, inquit Conink, disp. 7. dub. 9. num. 77. ne similia de suo Confessario suspicetur, sine gravi admodum fundamento, quale esset, si sciret eum aliquando Confessionem revelasse, aut aliquos ob peccata in Confessione audita malè tractasse, aut ad flagitium sollicitasse, aut tam proclivem esse in vitia, ut obvias quasque fœminas sibi familiares, ad turpia sollicitet, aliàs hęc suspicando gravissimè peccaret.

Ut autem legitimè ab integritate Confessionis eis in casibus eximi possit pœnitens, tria debent concurrere: *Primum*, quòd sit necessitas faciendæ Confessionis, vel ex precepto divino, putà si urgeat periculum mortis: vel ex præcepto Ecclesiastico annuę Confessionis; si enim quis confiteatur dumtaxat devotionis causa, non video cur ipse ob ejusmodi motiva legitimè possit Confessionem dimidiare. *Secundum*, quòd non facilis sit recursus ad alium Confessarium, cui posset fieri integra Confessio, absque metu eorum damnorum, & periculorum: *Tertium*, quòd hæc incommoda sint gravia, & extraordinaria Confessioni; nec enim, ut bene advertit Conink num. 76. ut aliquod peccatum omittat in Confessione, sufficit quòd Confessarius, qui me habebat pro valde pio, & casto, auditis meis peccatis me habiturus sit pro gravissimo peccatore; aut quòd graviter sit reprehensurus, & pudore affecturus: Hæc enim non sunt extraordinaria Confessioni, sed quasi illius appendices.

Quartum casum profert Doctor *dist.* 20. *qu.* 2. *n.* 21. ubi ait; Quod Confessor „ indiscretè ministrans Sacramentum „ Pœnitentiæ tenetur non statim con„ fiteri de facto suo indiscreto, quando „ scilicet Confessor suus poterit statim „ devenire in notitiam personæ, circa „ quam indiscretè exercuit usum cla„ vium: & hoc ad minùs tenetur, non „ in speciali exprimere culpam circa „ quam, & modum quo indiscretè exer-

cuit: -

„ cuit: sed vel præcisè in universali di- „ cendo sic, *mea culpa indiscretè, & indebitè ministravi Sacramentum Pœnitentiæ*; vel si urgeret eum conscien- „ tia de Confessione facienda super hoc „ in speciali, ut dicit argumentum; „ quia est peccatum mortale speciale, „ & circumstantiæ specialiter aggra- „ vantes, tenetur expectare opportu- „ nitatem confitendi alicui, qui ex tali „ Confessione peccati, & circumstan- „ tiarum, non posset devenire in noti- „ tiam personæ huic confessæ. Quod „ si nunquam possit haberi talis Con- „ fessor, quin ex explicatione peccati, „ & circumstantiarum posset devenire „ in culpam, & personam isti confes- „ sam: iste est in casu impossibilitatis ad „ confitendum homini, quia plus te- „ netur ad præceptum non prodendi „ culpam sibi confessam, quàm ad con- „ fitendum explicitè culpam suam: „ quia ad primum multipliciter ex lege „ naturæ, ut probant rationes ad pri- „ mam Conclusionem, & multiplici- „ ter ex lege positiva divina, ut pro- „ bant rationes ad secundam Conclu- „ sionem. Ad secundam vero ad plus „ de lege positiva divina, ut dictum est „ *dist.17.* ergo iste confiteatur Deo.

Quintum casum addunt aliqui, nempe tunc licere Confessionem dimidiare, quando videlicet peccatum aliter revelari non potest, quin pariter reveletur peccatum personæ complicis, seu cum qua pœnitens peccavit. Ita docent Navarrus cap.7. nu.3. & plures alii Casuistæ. *Verùm* opposita sententia communior est, & tutior, eamque indicat Subtilis Doctor dist.21. q.2. n.16. ubi ait: „ De *quid* dico? Quod non tantum pec- „ catum principale confitentis, & cir- „ cumstantias peccati; quia circum- „ stantiæ non possunt bene revelari si- „ ne revelatione facti, sed, & persona „ secunda, cum qua peccatur: Quia au- „ tem confitens vult famam personæ, „ cum qua peccavit, salvare, idest, de- „ beret velle, sicut sui: imo eo magis, „ quod persona illa sibi conjuncta fuit „ in crimine; tantùm enim magis te- „ netur ei ad boni restitutionem, quod „ per illam amisit, & ad custodiam il- „ lius boni, quod potest custodire, non „ obstante ullo modo commisso. *Hæc Doctor*, ubi licèt solùm expresè doceat, personam complicis debere etiam sub sigillo Confessionis celari à Confessario nihilominus satis indicat, ejusmodi personam complicis posse detegi in Confessione, quippe cùm illam in Confessione manifestatam debeat Sacerdos celare.

Id autem apertè docet Doctor Angelicus in 4. dist.16. qu.3. a.2. qu. unic.5. ubi ait: *Ad quintum dicendum, quòd homo in Confessione debet famam alterius custodire quantum potest, sed suam conscientiam magis purgare debet; & ideo si circumstantia, quæ ducit in cognitionem personæ, sit ex necessitate Confessiones, secundum regulam datam, tunc debet confiteri occultando personam quantum potest: si autem non sit de necessitate Confessionis, debet dimittere, ne alterius peccatum prodat*. Ejusdem sententiæ est Doctor Seraphicus S. Bonav.4. dist.21. p.2.a.1. q.3. n.54. ubi sic *scribit*: Di- „ cendum, quod aliena peccata aut „ sunt impertinentia ad peccati nostri „ accusationem, sed ex quadam asso- „ ciatione refert ea, & ad quandam ex- „ cusationem ille, qui confitetur, quia „ solatium est miseris socios habere pœ- „ narum; & malè facit, qui sic confite- „ tur: sicut multi simplices accusant „ aliquando omnes vicinos suos, ut „ minùs confundantur, ut si dicant: „ Sumus latrones, usurarii, perjurii, „ & consimilia; & tales à Confessori- „ bus corripiendi sunt, quia arctam „ formam Confessionis non servant. „ Aut peccata aliena nostris sunt con- „ juncta, & admixta; ita quod sine il- „ lis non potest bene culpa propria ex- „ plicari, & tunc licitum est confiteri

ca-

" eatenus, quatenus non potest sine
" alieno peccato culpa propria explica-
" ri. Unde aliquando in generali; ut
" si mulier cognita est ab Episcopo
" (quod absit) sufficit dicere, quod
" aliquis magnus Prælatus eam cogno-
" vit. Si à persona Religiosa, sufficit,
" quod in generalitate sua stet, quia
" satis apparet genus culpæ. Si vero
" descendat ad personam singularem,
" increpanda est persona confitens. Si
" vero peccatum non potest explicari
" sine explicatione personæ determina-
" tæ: utpote, si mulier inordinatè à vi-
" ro cognita est; tunc si dicat de mari-
" to, non peccat, pro eo quod non
" potest aliter confiteri propriam cul-
" pam. Et tunc non debet attendi ac-
" cusatio aliena, sed accusatio propria.
" Et sic generaliter verum est, quod
" peccata aliena non sunt dicenda in
" Confessione, nisi eatenus, quatenus
" sunt propria, nec Confessores debent
" inquirere. Unde illi Confessores, qui
" ramusculos in Confessionibus inqui-
" runt, & audiunt de aliis malum, &
" sustinent, vix, aut nunquam à pec-
" cato detractionis excusari possunt; &
" nesciunt mederi animabus, dum pa-
" tiuntur eos, qui veniunt ad medici-
" nam, alios accusando, sibi infligere
" vulnus grave. *Hucusque S. Bona-*
" *ventura*.

Accedit S. Bernardus in formula honestœ vitæ, versus finem: *De nullo prorsus finistrè loquaris (quantumeumque sit verum, vel manifestum) nisi in Confessione, & hoc ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum*.

Quod autem ejusmodi complicis personam in Confessione pœnitens possit revelare licitè: *Probatur primò*, quia licitum est uti jure suo, & propriam utilitatem corporis, aut animæ quærere; etiamsi inde sequatur incommodum proximi: licitum est enim ad defensionem propriæ vitæ facere aliquid, ex quo indirectè sequatur mors alterius sed pœnitens habet jus ad faciendam integram Confessionem, ut consulat suæ saluti, & curæ spirituali: ergo licitè potest illud peccatum manifestare, ex cujus manifestatione sequitur declaratio personæ complicis, etiamsi ex illa manifestatione oriatur aliqua infamatio ipsius complicis apud Confessarium, maximè cùm talis infamia sit parvi momenti, quippe cum crimen complicis uni dumtaxat homini revelatur, qui Dei vices gerit, & districtè obligatur ad illud peccatum celandum.

Deinde, eo ipso, quo quis se voluntariè facit complicem, & participem alicujus criminis, etiam se subjicit pœnis debitis, & omnibus appendicibus ipsius criminis: igitur cùm peccatum istud commissum subjici debeat clavibus Ecclesiæ, & explicari Confessario eo modo, quo commissum est, quando modus ille vel variat speciem peccati, vel illud notabiliter aggravat; Hinc est quod si non possit peccatum ille aliter manifestare, necessario debet explicare etiam peccatum complicis.

Confirmatur: Idcirco Christus Dominus voluit fideles manifestare omnia sua peccata, etiam occulta Sacerdoti, non obstante infamia, quæ ex ejusmodi Confessione oritur: quia summa ex illa Confessione integra exurgit Pœnitentis utilitas: *Ipsa enim*, inquit Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 5. *hujusmodi Confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis, & consolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus per Absolutionem certissimè conferuntur*: igitur si non obstante propria infamia possim omnia peccata mea occulta Confessori revelare propter summam utilitatem inde consequendam, quidni pari ratione potero manifestare personam complicis, ut videlicet integræ Confessionis fructum, & utilitatem consequar?

De-

Denique, licitè possum (inquit *Lessius* de Justitia c.11. dub.12.) aperire alienum crimen alicui personæ, quando hoc necessarium est, ut me in re magni momenti adjuvet: quia non teneor cum notabili meo damno alienam famam omnino illæsam servare: ergo multo magis potero id aperire in Confessione quando hoc necesse est, ne tenear peccata iterum confiteri, & possim ad instituendam vitam spiritualem à Confessario monita salutaria excipere; quibus maximè caveam periculum in idem peccatum relabendi.

Quod autem pœnitens teneatur ad integritatem suæ Confessionis, personam complicis manifestare, apparet ex statim dictis: pœnitens enim tenetur ad integrè confitendum omnia peccata mortalia, quoties id licitum est, nec ex alio majori præcepto ab ejus impletione prohibetur: igitur si licitè possit personam complicis revelare, quando id exigit Confessionis integritas, nec potest aliter suum peccatum manifestare, ad id præcepto divino tenetur.

Deinde, virtute præcepti faciendæ Confessionis integræ obligatur homo ad confitenda sua peccata, etiam turpissima, non obstante summa verecundia, ac detrimento propriæ famæ apud ipsum Confessarium, à quo fortè, ut vir pius ac religiosus anteà habebatur: igitur multo magis obligatur ad ea declaranda peccata cum periculo, ac præjudicio famæ alienæ: quando aliter non potest peccatum suum integrè explicare. Consequentia patet; cùm enim ex charitate homo magis teneatur vitare propriam infamiam, quàm alienam, etiam minus teneretur ad confitenda propria sua peccata, quàm aliena: igitur cum teneatur sua, quantumvis enormia peccata manifestare, etiamsi incurrat præjudicium suæ famæ, multo magis ad id obligatur, quamvis inde oriatur quædam infamia proximi.

Denique, si pœnitens non teneretur personam complicis manifestare in Confessione, quando aliter peccatum suum declarare non potest, sequeretur conjugatos non obligari ad confitenda peccata, quæ in actu matrimoniali interdum committuntur; quando maximè uterque notus est Confessario; & subinde non posse illa peccata à Confessario judicari, & retineri: at hoc videtur absurdum, utpote cùm vergat in præjudicium salutis conjugatorum, nec-non in nimis relaxatam administrationem hujus Sacramenti.

Dices primo: Pœnitens non potest declarare in sua Confessione peccatum complicis, quin illum infamet apud Confessarium: at propter integritatem suæ Confessionis non potest infamare proximum suum apud Confessarium: igitur nec illius peccatum revelare. Major constat. Minor probatur: Quando concurrunt duo præcepta simul servanda, quorum unum est juris naturalis, aliud vero juris divini positivi; nec utrumque simul servari potest, magis servandum est præceptum juris naturalis, quàm juris positivi, si enim vigeat præceptum positivum faciendæ Confessionis, & simul occurrat præceptum naturale tuendæ vitæ proximi, magis teneor ad tuendam vitam proximi, quàm ad faciendam Confessionem: sed integritas Confessionis est tantùm juris positivi, prohibitio autem infamationis proximi est juris naturalis: igitur magis tenetur pœnitens ad non infamandum proximum, quàm ad faciendam Confessionem integram.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, in eo casu non vigere præceptum juris naturalis de non infamando proximo propter præceptum, & utilitatem integræ Confessionis; non quòd hoc præceptum positivum per se deroget isti præcepto naturali; sed quia immutat circumstantias, quæ in isto præcepto naturali includuntur, & sub quibus præceptum naturale tantum obli-

gat, quia præceptum naturale conservandi famam proximi non est absolutum, & generale pro quocumque tempore ac loco, & quibuscunque positis circumstantiis, sed tantùm quando non occurrit causa rationabilis in contrarium, sicut constat ex aliis præceptis juris naturalis. Nam, ut optimè advertit noster Bosco disp.7. sect.9. num.28. præceptum naturale: *Non occides*, non obligat simpliciter, & absolutè (nam licet occidere malefactores authoritate publica, licet occidere authoritate privata injustum invasorem vitæ, &c.) sed cum hac limitatione: *Insontem, & justum non occides*, Exod.23. v.7. Item, scandalum acceptum vitare juris naturalis est, sed non cum gravi detrimento proprio. Et hinc præceptum positivum audiendi Sacrum die Dominica, efficere potest, ut mulier, quæ alioquin ad vitandum scandalum acceptum juvenis alicujus, illam inordinatè diligentis, deberet se continere domi; nihilominus ut impleat istud præceptum, possit ire ad templum, quia non tenetur se privare Sacro, & impletione præcepti, ut cum illo detrimento prospiciat alteri, ex malitia peccaturo. *Similiter* est præceptum naturale defendendi Rempublicam: si tamen id nequeo facere absque revelatione sigilli Sacramentalis (cujus observatio est juris quodammodo positivi) nulla est obligatio, quia tunc solum teneor defendere Rempublicam quando possum sine majori incommodo, quàm sit commodum illud, quod Respublica accipiet ex mea defensione: jam autem incommodum, quod orietur ex revelatione sigilli, longè majus est, quàm quodcunque commodum Reipublicæ. Igitur ad propositum nostrum, jus naturale prohibens revelationem complicis cum ejus infamia, intelligitur, nisi adsit rationabilis causa, qualis occurrit integritas Confessionis, cujus bonum longè præstat infamationi complicis apud solum Confessarium; unde hæc infamia non excusat ab integritate materiali Confessionis.

His adde, quòd magis habenda sit ratio reverentiæ debitæ sacramento Pœnitentiæ, & boni spiritualis ipsius pœnitentis, quæ requirunt ut integrè confiteatur, quàm tantillæ jacturæ famæ ipsius complicis, cujus perdendæ periculo ipsemet voluntariè se exposuit, cùm tale peccatum cum pœnitente commisit: quare præceptum de integritate Confessionis non infert hic aliquid contra jus naturæ, sed quod ei maximè consentaneum est; sicut nec Judex in foro externo agit contra jus naturæ, dum reum cogit, ut complices declaret, & præcipit testi, ut accusati crimen proferat.

Dices secundò: Illud non est suadendum ad praxim, quòd maximè Confessionem odiosam efficit: sed revelatio complicis reddit ipsi Confessionem pœnitenti odiosissimam; ac subinde periculum est, ne ab ea pœnitentem avertat: igitur id non est suadendum, & asserendum.

Nego majorem; Propria enim infamia facit Confessionem odiosam ipsi pœnitenti, & ex se magis avertit à Confessione, quàm avertere posset complex: nec tamen propter illam verecundiam, & infamiam pœnitentis legitimè dimidiaretur Confessio: igitur neque dimidianda est propter infamiam complicis.

Dices tertiò: Peccatorum Confessio non alia ratione censetur ad salutem necessaria, quàm quia ita Christus D. instituit, & ordinavit: sed verisimile non est, Christum. D. voluisse hoc Sacramentum instituere cum dispendio, & damno famæ proximi, & obligasse pœnitentem ad manifestandum crimen complicis, quando absque ejusmodi revelatione non potest integrè confiteri: igitur pœnitens non tenetur, nec debet propter servandam integritatem Confessionis personam complicis revelare.

Nego

Nego minorem: Cùm enim Christus D. Pœnitentiæ sacramentum instituerit per modum veri judicii, inde fit, quòd sicut in vero judicio reus habet jus declarandi crimen sui complicis, quando id requirit, & præcipit Judex, & accusator ac testis habet jus manifestandi crimen ipsius Rei, & ejus complices, quando id necessarium est ad perfectionem judicii, etiamsi ex illa declaratione complex patiatur damnum, tum in fama, tùm in bonis fortunæ, & vitæ; sic in Tribunali Pœnitentiæ, pœnitens seipsum accusans habet jus declarandi in Confessione socium sui criminis, si hęc declaratio necessaria sit ad integritatem Confessionis, licèt ex ea declaratione complex patiatur aliquod damnum in sua fama apud Confessarium.

Dices denique: Si pœnitens teneatur revelare personam complicis, ut integrè confiteatur, etiam tenebitur ad manifestandum peccatum alterius, quamvis non complicis, si non possit sine hujusmodi manifestatione peccatum suū Confessario explicare, putà si dedit potionem alicui non conjugatæ ad extinguendam prolem ex fornicatione, vel adulterio conceptam: sed hoc est falsum, pœnitens enim nullum habet jus ad revelandum peccatum, cujus non est particeps, & reus, quodque in ejus societate non est cōmissum: igitur pari ratione non tenetur ad aperiendam personam complicis, ad observandam integritatem Confessionis.

Nego sequelam majoris: Et ratio disparitatis est, quòd proximus per peccatum cum ipso pœnitente non commissum, non se se subdidit perfectioni judicii in foro Pęnitentiæ circa ipsum pęnitentem exercendi, neque Confessarius ex eo quòd habet jus cognoscendi delictum pęnitentis, habet etiam jus cognoscendi delictum proximi, quod non est circumstantia peccati quod ipse pœnitens accusat: impertinens enim est ad potionem datam pro suffocando fętu, & procurando abortivo, quòd fętus natus sit ex adulterio aut fornicatione; secus autem est de persona complicis, cujus delictum est circumstantia mutans speciem, vel notabiliter aggravans peccatum, de quo pœnitens confitetur.

Adverte tamen, Pœnitentem non posse manifestare personam complicis, nisi quando id necessarium est ad integritatem Confessionis; unde si quæ Soror dumtaxat venialiter peccasset, in non resistendo satis promptè violentię fratris, stuprum ei inferre nitentis; non liceret ei sorori in Confessione fratris personam, & crimen detegere, quia in eo casu non haberet jus propter integritatem suæ Confessionis ad revelandum peccatum sui fratris; quia peccata venialia, eorumque circumstantiæ, non debent necessariò in Confessione aperiri: unde sufficeret ei dicere, non restiti ea, qua debebam animi promptitudine, & fortitudine ei, qui me ad peccatum carnis impellebat. Idem dicendum de peccatis jam commissis, quæ ubi denuò aperiuntur in Confessione, non debet indicari persona complex, si nota possit esse Confessario; quia ejusmodi peccatorum accusatio non est necessaria ad integritatem Confessionis: unde eo in casu satius est, ejusmodi peccata iterum non confiteri, aut saltem cum ea circumstantia, quæ personam complicem indicaret.

Advertendum secundò, quòd qui revelat peccatum complicis sine ulla necessitate, vel utilitate, peccat contra justitiam, adeoque tenetur ad restituendam famam, quæ ex tali indiscreta Confessione adempta esset apud Confessarium; eadem enim est ratio infamationis in Confessione, ac extra Confessionem, quando id per se Confessio non exigit: sed infamatio extra Confessionem, quæ fit sine necessitate, & utilitate, est injusta, & per se obligat

ad restitutionem famæ, eo convenientiori modo, quo hæc restitutio fieri potest: igitur idem dicendum de infamatione facta per Confessionem.

PETES 1. *Utrum, qui habet casus reservatos, occurrente necessitate, possit confiteri non reservatos ei Sacerdoti, qui non habet facultatem absolvendi à reservatis, non aperiendo ei ejusmodi reservata peccata?*

Affirmativam partem docet Alensis *4.part.qu.18.memb.5.art.2.ad ultimum*, ubi respondens huic argumento. Propter quædam peccata recurrendum est ad summum Pontificem, qui habet plenitudinem potestatis absolvendi, sed ad ipsum non est recurrendum propter minora peccata, à quibus absolvere potest Sacerdos ordinarius: igitur aliquando necessum est dividere Confessionem. *Ait*: Dicendum, quòd aliud est confiteri peccata sua uni Sacerdoti, & quædam alii, ut sic minor appareat malitia sua, & aliud est, cum non possit absolvi ab illo, qui immediatè habet animæ suæ curam, de consensu, & voluntate illius adire superiorem, qui potest eum absolvere: & hoc quia non potest absolvi: *Primo modo* enim dividens Confessionem movetur ex inordinata, & perversa voluntate, qua vult se in parte justificari, cùm se deberet contemnere. *Secundo modo* dividens movetur ex bona voluntate propria, & aliena; quia sic providere intendit saluti propriæ; nec talis dicitur dividere Confessionem, cùm de consensu, & consilio unius alii confiteatur.

Verùm, ut apparet, non negat Alensis, pœnitentem debere peccata reservata aperire Sacerdoti, à quo absolvitur à non reservatis; quippe cùm apertè dicat, eum de consilio ipsius Sacerdotis debere recurrere ad Superiorem, ut possit eum à reservatis absolvere: qualiter autem posset Sacerdos id consulere, si pœnitens ejusmodi peccata non aperiret?

Unde *negativa sententia* probabilior est, nempe quòd confitens ei, qui non potest à reservatis absolvere, tenetur etiam peccata reservata confiteri: *Tum, quia* cùm Sacerdos sit saltem indirectè pœnitentem etiam à reservatis absoluturus, necessum est, quòd ejusmodi peccata etiam cognoscat, ac de ejs judicet; *Tum, quia* horum peccatorum manifestatio plurimùm inservit ad cognoscendum, utrum pœnitens sit dignus Absolutione, nec-ne: nam horum ratione fieri potest, ut nullomodò sit absolvendus, putà si habeat concubinam, quam non vult abjicere, si nolit restituere aliena, &c.

Dices: Nullus tenetur eadem peccata bis confiteri, alioqui nimis grave esset onus Confessionis; sed pœnitens tenetur peccata reservata confiteri ei, qui habet potestatem ab eis directè absolvendi: ergo non debet ea confiteri Sacerdoti non habenti potestatem ab eis peccatis directè absolvendi.

Nego majorem, quantùm ad eum casum; nec enim illud onus iterandæ Confessionis est tanti momenti, ut proptereà debeat integritas Confessionis violari, maximè cùm pœnitens sibi hoc onus debeat imputare, proptereà quod sua sponte hanc obligationem contraxerit.

Dices secundò: Pœnitens non tenetur ad Confessionem, nisi Sacramentalem, quæ fiat apud legitimum judicem, qui possit solvere, vel ligare; sed Sacerdos ordinarius non est legitimus Judex, respectu peccatorum reservatorum, & consequenter Confessio ei facta non potest esse Sacramentalis: igitur non tenetur ad illa peccata confitenda.

Nego minorem: Licet enim Sacerdos ille non sit legitimus Judex ejusmodi peccatorum per se, & directè, ita quod si pœnitens dumtaxat confiteretur peccaca-

cata reservata, non posset sacramentaliter de eis judicare: attamen est saltem indirectè eorum peccatorum Judex, quatenus videlicet conjuncta sunt cum aliis, de quibus, sicut & de statu pœnitentis, potest judicare: qua ratione eorum peccatorum reservatorum accusatio, potest dici Confessio sacramentalis, quatenus illa peccata sunt veluti quædam circumstantiæ eorum, à quibus debet directè absolvere, eaque præsentem statum peccatoris in Confessione manifestandum concernunt, ut judicetur an debeat absolvi, nec-ne.

PETES 2. *Utrum legitimè possit absolvi moribundus, qui nullum peccatum in particulari potuit confiteri, sed solùm signa generalia doloris ostendere?*

Respondeo, moribundum illum conconsiderari posse dupliciter; nimirum vel quatenus, præsente Sacerdote, dat quædam signa doloris, quibus ostendit se peccasse, & de eo dolere, sed ex eo quòd subito privetur loquendi facultate, non potest ullum peccatum in particulari confiteri: *Vel* considerari potest, quatenus ante adventum Sacerdotis ostenderit quædam signa Pœnitentiæ, & postulaverit Confessarium: interim verò omnem usum rationis perdiderit; itaut Sacerdos adveniens non possit ullum ab eo Pœnitentiæ signum habere, sed tantùm rescire à præsentibus, quòd Pœnitentiæ signa dederit, & Confessarium petierit. Dico itaque moribundum hoc utroque modo consideratum legitimè absolvi posse, ut colligitur ex Concilio Arausicano, c.11. ubi dicitur, *Subitò obmutescens (prout statutum est) baptizari, aut Pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habeat, aut præsentis in suo nutu, quo scilicet dolorem de peccatis significet*. Item Concilium Carthag.3.cap.34.ait: *Ut ægrotantes, si pro se respondere non possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit, baptizentur: similiter & de pœnitentibus agendum est*, Idem Carthag.4.cap.67. *Is, qui Pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiam: & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia*.

Nec valet reponere, Concilia hæc dumtaxat loqui de Absolutione à censuris: hoc enim gratis omnino dicitur: *Tum, quia* Concilia comparant hanc Reconciliationem cum Baptismo, quibus significat se loqui de reconciliatione, quæ fiat per Sacramentum: *Tum, quia* loquuntur de Reconciliatione, quæ fieri debeat ante sumptionem Eucharistiæ: hæc autem debet esse Sacramentalis in iis], qui inficiuntur peccato mortali, ut docet Concilium Tridentinum *sess.*14.*can.*7.

Porrò hanc veritatem apertè tradit S.Leo epist. 91. quæ est ad Theodorum Episcopum Forojuliensem, ubi scribit de reconciliandis per Pœnitentiæ Sacramentum, & ait: *Quod si aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulò ante poscebant sub præsentia Sacerdotis, significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium, prodesse debent; ut simul & Pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur*. Ubi non loquitur de Absolutione à censuris: siquidem antea dixerat: *Mediator Dei, & hominum homo Jesus Christus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus satisfactionem Pœnitentiæ darent, & eadem salubri satisfactione purgatos ad Communionem Sacramentalem per januam reconciliationis admitterent*. Ubi clarè docet, se loqui de Sacramentali Absolutione. *Deinde*, cum docuisset qua charitate, & diligentia Sacerdotes se

huic

huic operi impendere debeant, subjicit: *Si autem aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocumque intercepti obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non receperit, exutus carne, non poterit consequi.* Ex quibus apertè constat S. Leonem non loqui de Absolutione à censuris, quæ potest etiam mortuis impendi, ut patet ex capite *A nobis* 28. *&c.*

Suffragatur etiam ratio: Nam si talis Absolutio esset invalida, maximè quia non supponeret veram materiam, nempe veram sui ipsius accusationem, cum ostensione doloris, ex quo Sacerdos cognoscat, pœnitentem esse dignum Absolutione: at ita non est, siquidem Pœnitens sufficienter ostendit se dolere de peccatis cùm Pœnitentiam postulat, & jam incipit generatim confiteri, cùm petit Sacerdotem accersiri; simili ferè modo, quo quis per Interpretem confitetur, dum ipsi peccata sua consignat, ut ea Sacerdoti explicet; cùm enim astantes Sacerdoti præsenti Pœnitentiam, & desiderium moribundi explicant, instar Interpretum ipsius Confessionem Sacerdoti exponunt, sicque ipse Sacerdoti jam præsenti veluti per Interpretes peccata manifestat, ac Pœnitentiæ signa profert.

Dices: Ad Absolutionem Sacramentalem prærequiritur Confessio, per quam status pœnitentis possit cognosci: atqui per hujusmodi signa, penitentis status cognosci non potest: igitur, &c. *Deinde*, per illa signa Confessarius nihil cognoscit, quod ante nō sciebat, nam tantùm generatim cognoscit talem peccasse: at non potest exercere judicium sine distincta cognitione causæ: igitur Sacerdos non potest juridicam, & Sacramentalem Absolutionem proferre circa hunc moribundum.

Respondeo ad primum, negando minorem, sufficienter enim per hujusmodi signa Sacerdos cognoscit, illum hominem egere Sacramento Pœnitentiæ, ac subinde reum esse peccati; neque enim ad hoc ut quis directè absolvatur, necessum est, ut confiteatur aliquod peccatum in particulari: Nam si aliquis, qui multis annis in gravissimis vixisset peccatis, solùm confiteretur unum peccatum veniale, v. g. se aliquando voluntariè distractum fuisse inter orandum, & subitò destitueretur sensibus, secundùm omnes, deberet absolvi, & tamen, moraliter loquendo, Sacerdos ex illa Confessione non posset magis de illius statu judicare, quàm si solùm generatim dixisset se peccasse: ergo etiam hoc casu deberet absolvi.

Ad secundum nego majorem: Per ea namque signa à pœnitente exhibita Sacerdos cognoscit tanquam Judex in Tribunali Pœnitentiæ, hunc hominem Deum offendisse, & de hoc dolere, quorum utrumque, saltem postremum, priùs non noverat sub ea ratione Judicis.

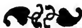
Dices secundò: Si pœnitens, qui absente Sacerdote, dedit Pœnitentiæ signum, validè & licitè posset absolvi, sequeretur, quòd liceret per litteras, & internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri; sed hoc tanquam erroneum dogma proscriptum est à Clemente VIII. & Paulo V. ut jam diximus agendo de forma hujus Sacramenti: igitur; &c.

Nego sequelam majoris: longè enim diversus est casus hominis moribundi ab homine, qui per litteras Sacerdoti absenti peccata sua declararet; nam moribundus, quasi per Interpretem confitetur, scilicet per testimonium eorum, qui audierunt illum postulantem Confessarium, & viderunt signa Contritionis ab eo edita.

Insuper, Sacerdos eo in casu non censetur absens, quia habet absolvendum præsentem, nec-non & præsentes testes, qui declarant, moribundum illum habe-

bere voluntatem efficacem suscipiendi Sacramentum Pœnitentiæ. Secus autem est de homine prorsus absente, quia Confessarius non habet nec habere potest certitudinem moralem, quòd pœnitens ille, qui per litteras confessus est, sit in debito statu, ut possit absolvi. Unde ad minorem dico, hanc assertionem non repugnare definitioni Clementis VIII. qua damnavit hanc propositionem: *Licet per litteras, aut Internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere*. Primò, quia, ut diximus, hic casus omnino diversus est à nostro: *Secundò*, quia ipsemet Pontifex interrogatus, an moribundus sic deberet sacramentaliter absolvi: respondit debere absolvi, & se eum absoluturum, si talis occurreret occasio, nec eum casum suo decreto ullo modo comprehendi. Nam, ut refert Conink *disp.7, num.105. an.1608.* 16. Aprilis, Illustrissimus Cardinalis Bellarminus, & Illustrissimus Archiepiscopus Armacanus testati sunt se id ab eo audivisse.

Confirmatur ex Rituali Rom. edito authoritate Pauli V. in quo Summus Pontifex non solùm permittit, sed etiam præcipit omnibus Parochis, ut in tali casu moribundo Sacramentalem Absolutionem impendant, sic enim habet: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiant, nutibus, & signis conetur, Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiamsi confitendi desiderium, sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.*

QUAESTIO QUARTA.

Quis, & qualis esse debeat Minister Sacramenti, cui fieri debeat Confessio.

Tria maximè hac in quæstione sunt determinanda: *Primum*, utrum solus Sacerdos sit Minister sacramenti Pœnitentiæ: *Secundum*, utrum id omni Sacerdoti conveniat virtute sui characteris, & Ordinis: *Tertium*, utrum Confessarius debeat esse ita secreti tenax, ut nulla unquam ratione ipsi liceat peccatum sibi confessum alteri, quàm pœnitenti manifestare, ac declarare. Quæ ut distinctiùs resolvantur, & appareant.

Notandum primò, eum inter cæteros fuisse Vvicleffi errorem, quòd Sacerdos non esset necessarius Minister sacramenti Pœnitentiæ, sicut testatur Vvaldensis tomo 2.cap.135. quem nonnulli ex recentioribus hæreticis hoc in errore secuti sunt, ut colligitur ex Concilio Tridentino *sess.14. cap.6.* ubi statuit: *Circa Ministrum autem hujus Sacramenti declarat S.Synodus, falsas esse, & à veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines præter Episcopos, & Sacerdotes clavium ministerium perniciosè extendunt, putantes verba illa Domini: Quæcumque alligaveritis super terram, erunt alligata, & in cœlo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta, & in cœlo, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, ad omnes Christi fideles indifferenter, & promiscuè contra institutionem hujus Sacramenti, ita fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correptionem, si correptus acquieverit, secreta verò per spontaneam Confessionem cuicumque factam.*

Non defuerunt etiam quidam Catholici, qui Magistrum sententiarum

se-

secuti *in 4. dist.17.* etsi concesserint, solum Sacerdotem esse Ministrum hujus Sacramenti, putaverunt tamen in necessitate, absente Sacerdote, peccatorem teneri confiteri Laico: *Dixerunt enim*, ut refert S. Bonaventura eadem dist. p.3.dub.1. *quod quinque modis habetur potestas absolvendi, scilicet* AUTHORITATE, *& sic est Dei*: EXCELLENTIA, *& sic est Christi hominis*: POTESTATE, *sive authoritate* COMMISSA, *& sic est Sacerdotis*: MERITO VITAE, *& sic est Justi, & Sancti*: *& virtute* UNITATIS ECCLESIASTICAE, *& sic est cujuslibet viri fidelis, & ideo dicunt, quod talis Confessio quodammodo est Sacramentum Ecclesiæ*: *probabilius tamen est dicere, quod non sit Sacramentum Ecclesiæ, cum deficiat ipsi formale, scilicet potestas clavis*: *sed est aliquid loco ejus*.

3 *Notandum secundò*, potestatem ad absolvendum à peccatis Sacerdotibus novæ legis à Christo D. concessam, declaratam fuisse *Matth. 16.* metaphoricè, nomine *clavium*, ubi Dominus Petro hanc potestatem spondens, ait: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris super terram, &c.* Porrò, „ inquit Seraphicus Doctor *dist. 18. „ art.* 1 nomen *clavis* translatum est „ ad spiritualia ab ipsis corporalibus: „ In his autem corporalibus clavis est „ instrumentum ad removendum aliquod obstaculum. Quoniam igitur „ in spiritualibus invenimus aliquod „ obstaculum ad ingrediendum in regnum celeste, necesse est illud removere: ideo ad spiritualia nomen *clavis* transferimus, vocantes clavem „ illam virtutem, per quam obstaculum removetur, sive per quam excluditur, vel includitur.

„ Secundùm hoc igitur notandum, „ quòd cùm triplex sit obstaculum ingrediendi in regnum, & triplex potestas illud removens, triplex est „ clavis spiritualis, differens secundùm gradum, & dignitatem. Obstaculum autem ingrediendi in cœlum, „ est debitum alicujus peccati, hoc „ autem est triplex. *Primum* peccati „ mortalis commissi, & hoc est debitum æterni supplicii. Hoc autem obstaculum solus Deus amovet; quia „ removetur per culpæ deletionem, & „ ideo potestas hoc removens est potestas divina, quæ ab aliquibus dicitur *clavis authoritatis*. Secundum „ obstaculum est debitum peccati contracti, & illud est debitum solutionis „ pretii, & hoc solvi potuit per eum, „ qui potuit satisfacere, talis autem „ fuit solus Christus; & ideo hæc potestas removens illud obstaculum est „ solius Christi, & vocant eam aliqui „ *clavem excellentiæ*. Tertium obstaculum est debitum peccati dimissi, „ quia postquam homini dimissa est „ culpa, adhuc est obligatus ad temporalem pœnam, & hoc removeri „ potest per illum, qui potest peccati „ pœnam taxare: & talis est Minister „ Christi, non tantùm Christus, & illa „ potestas est hominibus communicata, & vocatur ista potestas *clavis ministerii*. Cùm igitur triplex sit obstaculum, triplex est clavis. Prima scilicet authoritatis, à qua est secunda, „ scilicet excellentiæ, & hæc est in solo „ Christo; & tertia est clavis ministerii, „ quæ descendit à clave authoritatis, „ mediante clave excellentiæ: & de „ hac dictum est Petro: *Tibi dabo claves regni cælorum*.

„ Paulò aliter hanc veritatem explicat Doctor dist. 19. num.4. ubi ait: „ Authoritas judiciaria sententiandi „ cœlum huic aperiendum, vel apertum esse, potest intelligi tripliciter. „ Uno modo authoritas *simpliciter principalis*. Secundo modo, non „ principalis, sed *præcellens*. Tertio „ modo, non principalis, nec præcellens, sed *particularis*. Prima soli Deo „ convenit propter duo.

„ Primò, quia ipse solus ex se est justus:

„ ftus, imò ipsa justitia: Primum autem judicium non potest competere, nisi primo justo, quia judicium non est perfectum, nisi sit justum, juxta illud Psalm. *Feci judicium, & justitiam*; siquidem judicare est jus, vel justum dictare. Primum autem justum oportet esse perfectissimum, & ita justissimum: igitur primi justi. Secundò, quia judicare est Præsidentis, juxta illud Apostoli ad Rom. 14. *Tu quis es, qui judicas alienum servum?* Primus autem Præsidens, non potest esse nisi Deus solus. Unde sicut non potest alii communicare divinitatem, sic nec primam potestatem judicandi, nec per consequens clavem simpliciter principalem, aperiendi cœlum.

„ Secunda clavis, scilicet non principalis, tamen præcellens, potest intelligi quantùm ad duplicem præeminentiam. Unam quidem in universalitate causarum judicandarum, aliam in firmitate sententiæ definitivæ. Et utraque præeminentia potest convenire illi, qui omnia merita, & demerita novit, quæ sunt causæ propter quas cœlum est aperiendum, vel claudendum, & cum hoc habet voluntatem inseparabiliter conformem justitiæ divinæ. Propter primum potest in omnibus causis sententiare, quia omnes novit... Propter secundum potest ejus sententia simpliciter esse firma, & irrevocabilis, quia semper justa. Hæc clavis cum utraque præeminentia propriè est Christi, qui novit omnia merita, & demerita judicandorum, & semper justitiæ divinæ conformiter judicat. Nec ista potest esse in Ecclesia militante, saltem congruè non potest; quia nullus in Ecclesia novit omnes causas judiciarias, nec habet voluntatem immutabiliter justam. Tertia clavis, scilicet particularis, quantùm ad causas cognoscendas, & infirma, quantùm ad sententiam ferendam, putà quòd sit aliquando revocabilis, potest conferri alicui in Ecclesia Militante, qui potest in illa causa nosse, & in illa, secundùm legem divinam rectè judicare; & si quando præter illam, sententia ejus non erit firma, sed secùndnm illam erit firma. Potest ergo in Ecclesia esse una clavis cœlum aperiendi, scilicet authoritas sententiandi particulariter, & non irrevocabiliter, alicui cœlum esse apertum. Congruit etiam istam esse in Ecclesia, & hoc in Sacerdote, ut Hierarchia Ecclesiastica sit ordinata, & ultima reducantur in primum per medium.

Notandum tertiò, sigillum Confessionis nihil aliud esse, quàm obligationem qua Confessarius tenetur ad servandum secretum de iis omnibus, quæ audivit in Confessione, quæ utique obligatio idcirco metaphoricè *sigillum* appellatur; quia sicut secreta sigillo solent obsignari; ne aliis manifesta fiant: ita peccata Confessori manifestata, perpetuo silentio, quasi sacro, & inviolabili sigillo debent obsignari, ne aliis innotescant. Cùm autem sit triplex jus, quo quis teneri potest ad servandum sibi demandatum secretum, nempe jus naturale, divinum positivum, & Ecclesiasticum; Quæritur an Confessarius hoc triplici jure obligetur ad celandum peccatum sibi in Confessione manifestatum.

CONCLUSIO PRIMA.

SOLUS *Sacerdos legis Evangelicæ est legitimus Minister Sacramenti Pœnitentiæ, cui fieri debeat Sacramentalis Confessio*. Hæc est de fide determinata in Concilio Tridentino sess. 14. cap. 10. *Si quis dixerit, Sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi, & solvendi non habere, aut non solùm Sacerdotes esse Ministros Absolutionis, sed omnibus, & singulis Christi fidelibus esse dictum: Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in cœlo, & quæcumque solveritis super terram, erunt so-*

soluta & in cœlo, & quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt: quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem dumtaxat, si correptus acquieverit; secreta verò per spontaneam Confessionem, anathema sit. Patet hæc veritas ex facto Christi D. qui Joan. 2. conferens facultatem absolvendi à peccatis, solis eam Apostolis dedit: nam cùm insufflasset in eos, & dixisset: *Accipite Spiritum sanctum*: statim subjicit: *Quorum remiseritis peccata, &c.* Clarè insinuans illis solis hæc verba dicere, qui per singularem ordinationem ad hoc Spiritus sancti gratiam acciperent: tales autem sunt soli Sacerdotes: igitur, &c.

Probatur insuper eadem veritas authoritate SS. Patrum, qui unanimi calculo docent, hanc absolvendi potestatem solis Sacerdotibus novæ legis esse concessam. Ita S.Ambrosius lib. de Paradiso, & libro de Pœnitentia, ubi loquens de potestate ligandi,& absolvendi,dicit: *Jus hoc solis est permissum Sacerdotibus*; S.Hieronymus exponens illud Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum*: *Habent*, inquit, *judiciariam potestatem alii Apostoli, habet & omnis Ecclesia in Episcopis,& Presbyteris: sed ideo Petrus eam specialiter accepit, ut omnes intelligant,quòd quicumque à veritate fidei, & societate Ecclesiæ separatur, nec à peccatis solvi, nec cœlum potest ingredi.*

Idem testantur cæteri Patres, maximè S.Leo epist.91. & ante eos S.Pacianus tractatu contra Novatianos. Porrò hanc veritatem probat Subtilis Doctor suprà laudatus num. 6. ex eo quòd Sacerdos sit mediator inter Deum,& peccatorem: Congruit, inquit, istam
„ authoritatem esse in Ecclesia, & hæc
„ in Sacerdote,ut Hierarchia Ecclesia-
„ stica sit ordinata, & ultima reducan-
„ tur ad primum per medium: Hierar-
„ chia est medii inter Deum,peccato-
„ remque reducendum. Hoc etiam
„ congruit perfectioni causarum se-
„ cundarum in esse morali,Deus enim
„ universaliter non negat creaturis
„ causalitatem, quæ potest eis compe-
„ tere, imò & illam communicat, &
„ ad ejus actionem causis secundis as-
„ sistit. Ex quo ergo in *esse* gratuito
„ possibile est hominem habere istam
„ causalitatem reductivam, quæ dici-
„ tur clavis, congruum est, quòd hoc
„ supremo in Ecclesia, scilicet Sacer-
„ doti, detur.

Eamdem veritatem apertè,& nitidè declarat Seraph. Doctor dist. 19. art.2.
„ qu.1.ubi ait: Dicendum(sicut dicunt
„ Sancti, & hoc etiam innuit ipse mo-
„ dus tradendi Ordines)quòd in ordi-
„ neSacerdotali clavium potestas con-
„ fertur. Hujus autem ratio est insti-
„ tutio divina. Institutionis autem
„ congruitatem videre possumus,quo-
„ niam harum clavium conservator
„ habet efficaciam Mediatoris, & offi-
„ cium Reconciliatoris. Mediator au-
„ tem est inter Deum, & hominem,
„ reconciliator verò reducendo ad Ec-
„ clesiam, & reconciliando Ecclesiæ.
„ Ad hoc autem ut possit esseMediator
„ perfectus, & competens inter Deum
„ & hominem, oportet quòd posse ha-
„ beat offerendi dona, & sacrificia pro
„ peccatis, in quibus Deus placatur.
„ Ad hoc, quòd possit esse reconcilia-
„ tor, oportet quòd possit reducere ad
„ corpus Christi mysticum, cujus ca-
„ put est ipse Christus verus: & ut re-
„ cta sit, & ordinata potestas, oportet
„ quòd habeat posse conficiendi san-
„ ctissimum corpus Christi.Hoc autem pertinet ad solos Sacerdotes: Et ideo mirabilia Dei sapientia ordinatissimo modo ordinans Ecclesiasticas potestates,hanc potestatem ligandi,& solvendi solis Sacerdotibus commisit; & ita in ordine Sacerdotali dantur claves.

Objicies primò: S.Jacobus cap.5.monet, ut sua peccata sibi mutuò confitean-

teantur; ait enim : *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini: Multùm enim valet deprecatio Justi assidua*: igitur non censet soli Sacerdoti faciendam esse Confessionem.

Respondeo : Triplicem in Scriptura distingui Confessionem peccatorum faciendam proximo : unam quidem satisfactoriam , quæ fiat offenso fratri ad impetrandam ab eo veniam, & pacem: aliam consultoriam , quæ fiat ad capessendum consilium necessarium ad salutem : tertiam verò sacramentalem , quæ fiat ad veniam obtinendam per Absolutionem : Prima quidem fieri potest cuilibet proximo offenso: Secunda verò homini justo , & erudito , præsertim autem Pastoribus,ac viris Religiosis, quorum officium est publicè,& privatim,fideles Evangelica doctrina illustrare , & salutari exhortatione consolari . Tertia autem fieri dumtaxat potest Ecclesiæ Sacerdotibus , quibus solis concessa est à peccatis absolvendi potestas. Porro de hac posteriori videtur dumtaxat loqui S.Jacobus, cùm monet confitenda esse alteri peccata;siquidem priùs sermonem fecerat de Sacerdotibus , monendo fideles, ut si quis ex eis infirmatur , inducat Presbyteros Ecclesiæ , qui orent super eum , & ungant oleo; unde statim colligit : *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra* : quibus non obscurè significat , apud eos esse deponenda peccata , quos jam dixerat esse advocandos,ut orarent super infirmum , & eum ungerent . Ne verò quis existimaret peccata mortalia , quibus ægri conscientiam oneratam haberent, per istam Sacerdotum orationem , & ministratam sacram Unctionem , posse deleri , subjungit : *Confitemini alterutrum peccata vestra.* (ut explicat Hugo Victorinus lib. de Sacramentis :) Hoc est inter vos homines hominibus , oves Pastoribus , subjecti Prælatis , laici Sacerdotibus , ii qui habent peccata , iis qui peccata dimittendi potestatem habent.

Objicies secundò: S. Cyprianus lib.3. Epistolarum secundùm editionem Pamelii epist.13. docet: *Si quis infirmitate oppressus non possit expectare Sacerdotis adventum, reconcilietur per Diaconum , facta priùs exomologesi*, idest Confessione. *Similiter* de furtis cap. *fures* , legimus: *Fures, & latrones, si in furando, & depredando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum : Sed si comprehensi , aut vulnerati , Presbytero , vel Diacono confessi fuerint,communionem eis non negamus .*

Respondeo : Cyprianum loqui non de Absolutione sacramentali , sed de ea , qua publicè pœnitentes recipiebantur in Communionem Ecclesiæ, ut possent cum aliis communicare , & divinis interesse. *Ad alterum* dico , in eo capite non dici , quòd Diaconus possit furem Sacramentaliter absolvere , sed quòd possit audire ejus Confessionem , & judicare , utrum sit verè contritus, & dignus cui Sacramentum Eucharistiæ ministretur,quod tunc temporis Diaconi, absente Sacerdote, fidelibus conferre solebant .

Objicies tertiò varias SS.Patrum authoritates , quibus significare videntur potestatem clavium ad omnes omnino fideles, præsertim bonos, & pios pertinere, eamque ab illis exerceri, quotiescumque vel offensas fratribus, qui in se peccassent, pœnitentibus remitterent : vel præfractos, & impœnitentes divino judicio puniendos relinquerent.Ita præ cæteris S. Augustinus lib.3. contra Donatistas cap. 18. ubi de Apostolis, quibus dictum erat : *Quorum remiseritis* , sic loquitur: Ergo si personam gere-„ bant Ecclesiæ , & sic eis hoc dictum „ est, tanquam ipsi Ecclesiæ diceretur : „ pax Ecclesiæ dimittit peccata , & ab „ Ecclesiæ pace alienatio tenet pecca-„ ta , non secundùm arbitrium homi-„ num , sed secundùm arbitrium Dei ,

„ & orationes Sanctorum spiritualium, qui omnia dijudicant, ipsi autem à nemine judicantur. Petra enim tenet, Petra dimittit, columba dimittit, unitas tenet, unitas dimittit: pax autem hujus unitatis in solis bonis est, vel jam spiritalibus, vel ad spiritalia concordi obedientia proficientibus; in malis autem non est, &c. *Et infrà* de malis: Remissam tamen peccatorum non dabant, quæ per orationes Sanctorum, idest, per columbæ gemitus datur. Non enim raptoribus, & fœneratoribus diceret Dominus, *si cui dimiseritis peccata*, &c. *Et lib.5. cap.21.* Quapropter, *inquit*, Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos, ipsam verò gratiam non nisi per seipsum, vel per Sanctos suos, & ideo remissionem peccatorum, vel per seipsum facit, vel per illius columbæ membra, quibus ait: *Si cui dimiseritis*, &c. Et *ejusdem operis lib.6. cap.4.* Cùm, *inquit*, homini malo veraciter ad Deum converso peccata dimittuntur, ab eis dimittuntur, quibus ipse veraci conversione conjungitur. Idem quippe Spiritus sanctus ea dimittit, qui datus est omnibus Sanctis sibi charitate cohærentibus, sive se noverint, sive non noverint. Similiter cùm alicujus peccata tenentur, ab eis utique tenentur, à quibus ille cui tenentur, vitæ dissimilitudine, & pravi cordis aversione disjungitur. *Præterea* tract.58. in Joan. dicit, quòd dum nobis invicem peccata dimittimus, ea in terra solvimus, ut & in cœlo solvantur. Et tract.121. ad ea verba: *Quorum remiseritis*, &c. Ecclesiæ charitas, *inquit*, eorum, qui participes sui sunt, peccata dimittit, eorum qui non sunt, tenet. Similis est locus apud S. Ambrosium lib. 9. in Lucam ad illud: *Solvite, & adducite*, ubi sic ait: *Solvit enim manus Apostolica, talis actus, talis vita, talis gratia, esto talis, & tu ut possis ligatos solvere*. Proferri etiam potest, quod Origenes homil. 1. in 16. Matth. scribit: *Omnes eos, qui vestigia Petri sequuntur, habere solvendi, & ligandi potestatem*. Et quod Theophilactus in Matth. 18. apertis verbis tradit, dicens: *Non enim solùm, quæ solvunt Sacerdotes, sunt soluta, sed quæcumque, & nos injurià affecti vel ligamus, vel solvimus, & ipsa erunt ligata, vel soluta*.

Respondeo, nos jam ex parte his omnibus authoritatibus fecisse satis in *Disp. proœmiali*, ubi demonstravimus, Sacramenta validè administrari etiam per malos Ministros. Addo insuper locis mox laudatis SS. Augustinum, & Ambrosium, non loqui de Ministris Sacramenti, neque de Sacramentali modo remittendi peccata, qui fit per authoritatem ministerialem, sed de modo impetratorio, qui proprius est sanctis, & piis Viris. Neque enim Deus dimittit alicui peccata extra Sacramentum ad orationes perversorum, sed justorum. Quæ duo apertissimè distinguit S. Augustinus lib. 4. contra Donatistas cap.4. ubi disputans de hæretico, & raptore, utrum remittant peccata, ait; *Si per vim Sacramenti Dei, sicut ille sic & ipse: si per meritum suum, nec ille, nec ille*. Quibus significat, peccata interdum dimitti, vel per ministerium absolventis, vel per meritum impetrantis; quem utique posteriorem modum remittendi peccata, etiam agnoscit Ecclesia in Sanctis cum Deo regnantibus: dicit enim, inquit Estius dist.20. §.2. in Hymno ad B. Virginem: *Solve vincula reis*: & iterum: *Nos culpis solutos mites fac, & castos*. Et ad Apostolos: *Nos à peccatis omnibus solvite jussu quæsumus*. Et ad Martyrem: *Soluta jam sunt vincula tui sacrati corporis, nos solve vinculis sæculi*, &c. Dicitur autem *jussu*, propter certitudinem effectus consequentis earum intercessionum. Item ad Præcursorem: *Solve polluti labii reatum, sancte Joannes*. E diverso quoque

que dicuntur Sancti ligare impœnitentes, & eorum retinere peccata, quando divinam justitiam circa impœnitentes, & potissimùm circa damnatos approbant. Unde vox eorum est in Psalmo: *Non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem*. Nam sicut in extremi Judicii die Sancti futuri sunt Judices, ita & nunc quodammodò judicant malos, & impios, divinam etiam in hac vita circa eos approbando sententiam. Ad id verò, quod ex Origene, & Theophilacto objicitur, jam suprà responsum est ad primam objectionem, ubi diximus triplicem esse Confessionem; unam quidem Satisfactoriam, de qua hi duo Authores sunt intelligendi.

PETES: *Utrum, absente Sacerdote, & urgente mortis periculo, aliquis peccati mortalis conscius confiteri teneatur Laico, aut Diacono?*

Respondeo, ejusmodi Confessionem varios Authores consulere: *Primò* namque Author libri de vera, & falsa Pœnitentia cap. 10. & ex eo Gratianus, cap. *Quem pænitet*, dist. 1. de Pœnit. ubi ait: *Tanta Confessionis vis est, ut si deest Sacerdos, confiteatur proximo: sæpe enim contingit, quòd pænitens non potest verecundari coram Sacerdote; & si ille, qui confitebitur, potestatem non habeat solvendi: fit tamen dignus venia Sacerdotis desiderio, qui confitetur socio: Mundati enim sunt leprosi, dum ibant orare, vel se ostendere Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet, Deum ad cor inspicere, dum ex necessitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Sæpè quidem quærunt eos sani, & læti: sed dum quærunt, antequam perveniant, moriuntur. Sed misericordia Dei ubique est, qui & justis parcere novit, etsi non tam citò, sicut si solverentur à Sacerdote.*

Idem docet *Petrus Cantor* Parisiensis in Summa de Sacramentis fol. 203. ubi eandem tuetur sententiam ut communem eadem libri de vera, & falsa Pœnit. authoritate fretus. *Ecce ex hac authoritate habemus, quòd in necessitate confitendum sit laico, si Sacerdos desit; & non solùm venialia, sed etiam mortalia.* Deinde sibi authoritatem Bedæ objicit, qui hoc videtur de venialibus tantùm intelligere, cui sic respondet: *Sed hoc fortè dictum est in casu, ubi Sacerdos haberi potest; quod videtur ex eo quod sequitur, scilicet, quòd sine Confessionis emendatione peccata nequeunt dimitti. Si enim tantæ necessitatis est Confessio, quòd si deest Sacerdos, confitendum sit cuicumque in mortis periculo, sed numquid Judæo, vel Gentili, vel Hæretico manifesto? Non videtur, quia contemptores sunt, & irrisores Christianæ Religionis, &c.* Posteà probat, nec morioni, nec puero confitendum esse, *sed layco discreto, qui non scandalizetur propter ejusmodi Confessionem*. Quærit amplius idem Petrus, atque respondet ea, quæ mihi videtur hic inserenda, ut quæ fuerit tum multorum vulgata praxis evidentiùs demonstretur: *An & similiter mulieri, quæ non scandalizetur per ejusmodi Confessionem? Item si fidelis serviens Judæo moriatur in via, domino præsente solo suo, non habens peccata aliqua, in quibus Judæus ille velit, vel possit detrahere confitenti, vel Ecclesiæ: & ille priusquam moriatur, confiteatur Judæo illi, & eum adjuret per Deum, & fidem quam ei debet, ut Pœnitentiam, & Confessionem suam protestetur Ecclesiæ: an credetur ei postmodum hoc protestanti? nonne commendabit Ecclesia talem Confessionem, cùm nullum ex ea sequatur periculum? R. Credo, quòd Dominus, qui dat in tali casu pænitenti Contritionem, ipsam quid agere debeat, docebit per internam inspirationem. Potest enim, ut credo, propter tantam necessitatem etiam hoc Judæo vel hæretico confiteri;* po-

potest autem commendabiliter abstinere, ne talibus confiteatur, si dictet ei conscientia.

Ita etiam docuit Præpositivus, ut vulgatam doctrinam, sicùt ex ejus Summa manuscripta colligitur, 2. cap. de *Confessione*, ubi sic scribit, *Quæritur utrum aliquis possit confiteri socio suo.*
„ Quod sic, probatur. Beda super illum
„ locum, Confitemini alterutrum pec-
„ cata vestra, dicit, quòd peccata ex
„ deliberatione facta debet quis con-
„ fiteri Sacerdoti; facta verò ex infir-
„ mitate, vel ignorantia potest con-
„ fiteri socio. *Contra* hoc sic: Aliquod
„ peccatum factum ex infirmitate,
„ gravius est omni peccato ex delibe-
„ ratione facto. Nam peccatum forni-
„ cationis, quod fit ex infirmitate, gra-
„ vius est verbo otioso, quod quis dicit
„ ex deliberatione. Ergo aliquod mor-
„ tale peccatum debet quis confiteri
„ socio & veniale Sacerdoti. *Solutio*:
„ Beda per peccatum infirmitatis, in-
„ tellexit peccata quotidiana, sine
„ quibus vix potest esse vita, quia hæc
„ sæpè ex infirmitate, vel ignorantia
„ procedunt. *Sed quæritur* quid con-
„ ferat confiteri socio. Videtur quòd
„ nihil conferat, Nam socius non ha-
„ bet potestatem ligandi, atque sol-
„ vendi: ergo nihil confert socius, ma-
„ ximè cùm possit invenire Sacerdo-
„ tem. *Solutio.* Dicimus, quidquid di-
„ cat Beda, quòd semper melius est
„ confiteri Sacerdoti, quàm socio, &
„ socio non est confitendum, nisi in
„ necessitate. Necessitas autem est
„ in minimis peccatis. Pene enim
„ esset impossibile semper quoties pec-
„ camus Sacerdotem invenire, sed
„ socium de facili reperimus: & cùm
„ quis confitetur socio, solvitur ex de-
„ siderio Sacerdotis, ut dicit Augusti-
„ nus. *Hæc ille.*

Albertus Magnus in 4. dist. 17. art. 58. hanc quæstionem proponit: *An aliquis possit confiteri suo socio, & ad quid valeat illa Confessio.* Cui sic respondet. *Valet Confessio facta laico, ubi articulus necessitatis, non contemptus Religionis, excludit proprium, vel alienum Sacerdotem.* Deinde docet, Patres multiplicem asseruisse absolvendi potesta-
„ tem: Est, *inquit*, potestas absolven-
„ di, ex authoritate quæ est Dei: Est
„ potestas super excellentiæ, & hęc est
„ Christi hominis, &c. Tertia potestas
„ est ex vitæ merito, & suffragiis ora-
„ tionum, & hæc est Sanctorum in Ec-
„ clesia, qua unus alii meretur pri-
„ mam gratiam, quæ absolvit à pecca-
„ tis. Alia autem potestas ex officio Mi-
„ nistrorum concessa Sacerdotibus; est
„ ultima ex unitate fidei, & charitatis,
„ & hæc pro necessitatis articulo de-
„ scendit in omnem hominem ad pro
„ ximo subveniendum: & hanc pote-
„ statem habet laicus in articulo ne-
„ cessitatis, & mulier similiter, Articu-
„ culo sequente docet, Absolutionem
„ illam esse Sacramentalem, ut est Ba-
„ ptismus à laico datus, & laicum eo
„ casu veri Ministri, idest, Sacerdotis
„ Vicarium.

Ita quoque S. Raymundus lib. 3. de Pœnit. & remiss. §. 20. ubi ait: *Sed, & graviora coæqualibus pandenda sunt, cùm deest Sacerdos, & urget periculum: venialia, Sacerdotis ablata copia, licet confiteri coæqualibus, & hoc sufficit, ut dicunt plerique Doctores; si tamen ex contemptu non prætermittatur Sacerdos. Alii verò dicunt, & credo tutiùs, quòd utriusque generis peccata Sacerdotibus sunt pandenda, quibus est concessa potestas ligandi, & absolvendi, si habeatur eorum copia.* Et anteà ff. 15. dixerat S. Augustini authoritate fretus, & Decreti de Pœnit. dist. 1. *quem pœnitet*, & de Consecratione dist. 4. cap. SANCTUM. Tanta est vis Confessionis, ut si immineat articulus necessitatis, vel quia infirmatur ad mortem, qui confiteri vult, vel debet intrare bellum justum, & deest Sacerdos, confiteatur proximo: &

ita

ita non solùm Clerico, sed etiam Laico, vel socio posset.

Alexander Alensis 4. Summæ q. 19, memb. 1. art. 1. dicit, Confessionem laico factam, utilem esse multis de causis, & Absolutionem à laico datam, esse Absolutionis à Deo impetrationem: atque in hujus rei probationem affert S. Augustini dictum jam exscriptum, sed sub nomine S. Gregorii. *S. Bonaventura* in dist. 17. p. 3. dub. 3. & art. 2. q. 1. testatur nonnullos Doctores existimare, Confessionem illam esse Sacramentalem; contrarium tamen probabilius judicat. Sed parùm interest, an sit Sacramentalis, nec-ne, modò primarium Absolutionis Sacramentalis effectum, idest, salutem, quoquo modo in pœnitente producat.

Cardinalis *Hostiensis* lib. 5. Summæ, tit. de Pœnit. & remiss. c. 14. ubi casus explicat, in quibus licet non confiteri Parocho suo. Septimo, *inquit*, „ tempore necessitatis 26. q. 6. *Si Presbytero* de Pœnit dist. 3. *Quicunque Presbyter*: quia, sicut ait Augustinus, tanta est vis Confessionis, quòd si immineat necessitatis articulus; ut quia infirmatur ad mortem is, qui vult confiteri, vel oportet eum intrare bellum, & deest Sacerdos non solùm proprius, sed, & quilibet; in tali articulo potest etiam laico, vel etiam mulieri: si non adsit alius, confiteri, de Pœnit. dist. 1. *Quem pœnitet*, & dist. 3. *Qui vult*, & de Consecratione dist. 4. *Sanctum est*, &c. Non tamen Hæretico, vel excommunicato debet quis confiteri. Quantæ autem virtutis, sit ejusmodi Confessio, paulò post explicat: Quod autem dictum est de Laico, vel muliere, intelligas quoad ostendendam fidem Sacramentalem: Unde si sic moriatur, salvatur, debitum tamen Sacramentum deficit, quia nullus potest verè absolvere, ut scilicet verum sit sacramentum Pœnitentię, nisi Sacerdos „ sit; ideoque si talis evadat, debet iterum Sacerdoti proprio confiteri.

Similiter S. Thomas *In dist.* enim 17. *quæst.* 3. *art.* 3. *quæstiuncula* 2. Dicendum, quòd sicut Baptismus est Sacramentum necessitatis, ita, & Pœnitentia. Baptismus autem qui est Sacramentum necessitatis, habet duplicem Ministrum; unum, cui ex officio baptizare incumbit, id est, Sacerdotem: alium, cui ratione necessitatis dispensatio Baptismi committitur. Ita etiam Minister Pœnitentiæ, cui Confessio facienda ex officio est, est Sacerdos: sed in necessitate etiam Laicus vicem Sacerdotis supplet, ut ei Confessio fieri possit. *Et posteà* in Responso ad primum docet, in hujusmodi Confessione inesse rationem Sacramenti, & ea, quæ ad Sacramenti essentiam pertinent, licèt non omnia; quœ vero desunt, defectum scilicet Sacerdotis, à summo Sacerdote suppleri: Quando necessitas imminet, debet facere pęnitens, quod ex parte sua est, scilicet conteri, & confiteri cui potest. *Et paulò post*: Nihilominus Confessio Laico ex desiderio Sacerdotis facta, Sacramentalis est quodammodò, quamvis non sit Sacramentum perfectum. Posteà responsione ad secundum asserit, Laicum esse confitentis Judicem, eò quòd ratione necessitatis, & Sacramenti adipiscendi se se ei confitens subjecit.

Verùm dico his, & similibus auhtoritatibus, & sententiis non significari illam Confessionem à pęnitente factam, & Absolutionem à Diaconis, aut Laicis datam, esse Sacramentalem; quippe omnes omnino Ecclesiæ Doctores constanter docent clavium potestatem ad solos Episcopos, & Presbyteros pertinere, uti apertè definit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 6. Itaque illa confessio potest quidem esse salutaris propter Contritionem, & verecundiam ac humilitatem annexam; nam (inquit Doctor *dist.* 17. *quæst* 27.) Talis Con-

„ Confesso potest esse materia verecundiæ, quæ est una pœna debita peccato: & in hoc confitens solvit aliquam pœnam, quam solveret, si confiteretur Sacerdoti: sed quia accusatio ad hoc ex præcepto fit, & non aliud, ut sequatur sententia; & Laycus nullam habet sententiandi authoritatem in isto foro; sequitur, quòd nullum præceptum est de accusando se Layco: & fortè utilius esset non accusare se illi, si posset æqualem verecundiam habere apud se recogitando eadem peccata, & sic æquè puniri. Et si diceret aliquis, quòd necessarium est non confiteri Layco, quia nulli licet diffamare se, nec prodere peccatum suum occultum, maximè quando ille, cui prodit, non præsumitur celator secreti, nec scit meliùs consulere peccatori, quàm ipsemet sibi; fortè enim propter consilium requirendum, liceret revelare peccatum suum alicui Layco discretiori. Sed nec hoc patet, quia consilium posset inquiri posito casu in universali de aliquo, absque revelatione peccati sui. Quid igitur de malefactoribus damnatis confitentibus Laycis? Respondeo, simplicitas excusat eos, ne in hoc peccent: & humilitas eorum est meritoria eis pro quanto volunt illud, quod pertinet ad sacramentum Pœnitentiæ supplere, sicut possunt. Sed viro discreto, qui bene sciret ad quid est Confessio instituta: nec fortè utile foret, nec (sine fortè) necessarium talem Confessionem facere. Ita Doctor.

CONCLUSIO SECUNDA.

N*On omnis Sacerdos extra imminens periculum mortis, est Minister Sacramenti Pœnitentiæ, cui fieri debeat Confessio: sed tantùm ille, cui ad id concessa est jurisdictio*. Hæc est communis apud Theologos, & expresè colligitur ex Concilio Florentino in Decreto Eugenii, ubi docet, Ministrum hujus Sacramenti, esse *Sacerdotem habentem authoritatem absolvendi ordinariam, vel delegatam*. Quibus verbis cùm explicet ea, quæ jure divino ad essentiam Sacramentorum requiruntur, significat hanc authoritatem, sive potestatem jurisdictionis requiri jure divino. Idem apertè satis docet Concilium Tridentinum *sess.14. cap.5.* ubi ait, Absolutionem à peccatis esse actum judiciarium ex institutione Christi: ad hunc autem requiritur jurisdictio: unde cap.7. ait: *Quoniam igitur natura, & ratio Judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat; nullius momenti Absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem*. Unde etiam cap. *Si Episcopus*, de Pœnitent. & remiss. in 6. statuitur, nulla consuetudine posse induci, sive præscribi, ut quis sine licentia Superioris possit sibi Confessarium eligere quia nimirum contra jus divinum nulla consuetudo, aut præscriptio potest prævalere: ex quo apparet hanc necessitatem jurisdictionis ex ipsa natura, & institutione Sacramenti consequi: Si enim, quòd quilibet Sacerdos non possit quemlibet absolvere, proveniret tantùm ex jure humano, contra illud præscribi posset: quia secundum veriorem sententiam, præscribi potest contra omne jus humanum.

Difficultas autem est, unde proveniat ejusmodi jurisdictio: quidam enim Theologi docent cum *Armacano* lib.11 quæstionum Armenicarum cap.4. potestatem jurisdictionis in hoc Sacramento non distingui à potestate ordinis: atque ita Sacerdotem utramque simul accipere in ordinatione omnino completam, sicque quemlibet Sacerdotem posse validè quemvis legitimè dispositum absolvere, licèt illicitè ob Ecclesiæ prohibitionem. Verùm hæc sententia apertè

tè repugnant Concilio Tridentino c.7. decernenti, *delictorum reservationem consonam esse divinæ authoritati, & non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere; veruntamen piè admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes, à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt: extra quem articulum Sacerdotes cum nihil possunt in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores, & legitimos Judices pro beneficio Absolutionis accedant*. Quibus verbis apertè docet, non solùm illicitè, sed etiam invalidè aliquos Sacerdotes absolvere à peccatis reservatis; ac subinde falsum est, eos omnes habere completam jurisdictionem virtute suæ ordinationis.

Censent nonnulli cum *Navarro* in summa *cap.4, num.3. & cap.27.num.54.* Sacerdotes quidem in sua ordinatione accipere jurisdictionem habitualem, non talem ac tantam, ut validè posint absolvere; Ecclesia id sua prohibitione impediente. *Verum* hæc sententia pene coincidet cum præcedente: nam si quivis Sacerdos jure divino, & virtute suæ ordinationis habeat sufficientem potestatem, ut actu posit ab omnibus peccatis absolvere, nulla ratione Ecclesia poterit efficere, ut pœnitentem debitè dispositum validè absolvat, sicut nulla sua prohibitione potest efficere, ut Episcopus aliquem invalidè ordinet, aut confirmet.

Tertiò Aliqui docent cum S. Antonino *3.part. tit.17. cap.4.* Sacerdotes in sui ordinatione accipere quidem potestatem jurisdictionis, sed quæ etiam seclusa omni Ecclesiæ prohibitione non possit reduci ad actum, propter defectum materiæ: nam ut aliquis Judex exerceat actum jurisdictionis, non satis est, quòd à Principe Judex instituatur, sed prætereà necessarium est, quòd habeat subditos, & determinatum locum, ubi ejusmodi jurisdictionem exerceat: Unde ut Sacerdotes validè possint aliquem pœnitentem absolvere, necessum est, quòd Ecclesia ipsis aliquos subditos assignet: quia Christus D. hoc Sacramentum ita instituit, ut nullus sine authoritate, & determinatione Ecclesiæ possit in alterum sententiam ferre, quam sententiam veriorem existimo.

Quarta tandem sententia docet potestatem Ordinis, quam solam Sacerdos in sui ordinatione accipit, esse distinctam à potestate Jurisdictionis, quam postcà accipit à Prælatis Ecclesiæ; unde fit, ut neminem posit absolvere, nisi priùs accepta hac authoritate, quæ sicut liberè concedirur, sic etiam liberè suspendi potest, & revocari. Ita Medina de Pœnit. tract.2. qu.39. conclusione 3. Soto in 4. dist.18. qu.4. a.2. Suarez disp.16. sect.3. n.7. Quam utique sententiam probant maximè his momentis, quæ alibi, agendo de Ordine, examinabimus, ajunt autem Trident. & Florent. distinguunt hanc jurisdictionem in ordinariam, & delegatam; ac subinde censent hanc potestaté posse delegari, id autem falsum esset, si potestas jurisdictionis esset eadem cum potestate ordinis: nemo enim dixerit potestatem ordinis posse delegari; ac subinde censent Concilia, potestatem jurisdictionis à potestate ordinis esse distinctam. *Deinde* omnis Jurisdictio est essentialirer superioritas, quæ intrinsecè dicit respectum ad subditos; sicut enim nullus revera potest esse dominus, quin habeat servum, ita nec Superior esse potest, ac jurisdictionem habens, nisi habeat subditos: sed Sacerdos virtute suæ ordinationis nullos acquirit subditos: igitur nec virtute illius jurisdictionem obtinet.

Denique ejusdem est conferre jurisdictionem, cujus est dare subditos, in quos exerceatur ejusmodi jurisdictio:

ſed Eccleſia Sacerdotibus ordinatis aſſignat ſubditos, in quos exerceant juriſdictionem, & authoritatem judicandi ſacramentaliter: igitur etiam dat hanc juriſdictionem.

Dices: Urbanus II. ut refertur cap. *Placuit* de Pœnitentia. Statuit *ut deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri Sacerdoti ad Pœnitentiam ſuſcipere, ſine ejus conſenſu, cui priùs ſe commiſit*. Igitur priùs cuilibet licebat, quemvis ad Pœnitentiam, & Abſolutionem ſuſcipere.

Nego conſequentiam: Siquidem ibi non agitur de Pœnitentia ſacramentali ſed tantum de Pœnitentia publica, & decernitur ne aliquis agendo ſolemnem Pœnitentiam poſtquam commiſſus eſt uni Sacerdoti, ut illam juxta illius judicium, & præſcriptum agat, poſſit ſine hujus Sacerdotis licentia alteri ſe committere in eadem cauſa, niſi fortè Sacerdos ille, cui ſe primò commiſerat, ei injunxiſſet aliquid indecens propter ignorantiam: hoc enim in caſu poſſet alterum convenire.

Dices ſecundò: Poteſtas juriſdictionis, ſeu remittendi peccata conceditur cuilibet Sacerdoti in ſua ordinatione; ut decernit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 6.* his verbis: *Docet quoque* (ſancta Synodus) *etiam Sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus ſancti, in ordinatione collatam, tanquam Chriſti Miniſtros, functionem remittendi peccata exercere, eoſque pravè ſentire, qui in malis Sacerdotibus hanc poteſtatem non eſſe contendunt.* Ubi Concilium docet, Sacerdotes habere poteſtatem juriſdictionis virtute ſuæ Ordinationis: igitur illa poteſtas non eſt diſtincta à poteſtate Ordinis; ac ſubinde quemadmodum quilibet Sacerdos poteſt exercere poteſtatem Ordinis independenter à qualibet prohibitione Eccleſiæ, pari ratione poterit exercere juriſdictionem, & authoritatem abſolvendi.

Adde quòd Concilium dicat Sacerdotes habere authoritatem eandem quæ conceſſa fuit Apoſtolis vi verborum Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*: at Apoſtoli virtute verborum iſtorum poterant quemlibet abſolvere: igitur idem præſtare poſſunt Sacerdotes.

Nego conſequentiam, juxta tertiam ſententiam; quamquam enim poteſtas remittendi peccata conferatur ſecundùm ſubſtantiam, & virtutem cuilibet Sacerdoti in ordinatione, non tamen confertur exercenda, niſi aſſignatis ſubditis, in quos exerceatur, ac ſubinde confertur quidem intrinſecè completa quantùm ad virtutem, ſed complenda extrinſecè quantùm ad exercitium, & applicationem ſubjecti, in quod illa poteſtas exerceatur: non ſecus ac ſi Rex tribueret aliquibus poteſtatem judicandi, & conſtitueret eos Judices, non aſſignaret tamen illis ſubditos, ſed deſignationem ipſorum permitteret provinciarum Gubernatoribus, ubi judicarent expedire bono regni.

Ad id quod ſubjungitur, non aliam quemlibet Sacerdotum accipere in ſua ordinatione poteſtatem, quàm quæ Apoſtolis conceſſa fuit, quando eis dictum eſt: *Quorum remiſeritis, &c.*

Reſpondeo concedendo non aliam præciſè vi verborum illorum poteſtatem accipi, ſed quemadmodum præter hanc poteſtatem ex Chriſti voluntate miſſi ſunt in univerſum mundum, qua miſſione complementum poteſtatis juriſdictionis fuit eis collatum, ita præter eam, quam quilibet Sacerdos recipit in ordinatione ſua poteſtatem, debet ejuſdem complementum recipere ab Eccleſia, quæ illi ſubditos aſſignet.

Objicies ſecundò: Si vera eſſet noſtra ſententia, ſequeretur Sacerdotes recipere ab Eccleſia poteſtatem abſolvendi: quod abſurdum eſt; alioqui dicendum eſſet: Ego te abſolvo authoritate Eccleſiæ.

Reſpondeo, negando ſequelam: Sacer-

cerdotes recipiunt à Christo in sua ordinatione potestatem jurisdictionis, à qua efficienter est remissio peccatorum, posito quòd subditi assignentur, adeoque habent à Christo potestatem absolvendi, & ab Ecclesia recipiunt tantùm designationem subditorum, quod non est recipere, nisi complementum potestatis, à quo non potest dici Sacerdos sic recipere potestatem absolvendi; sicuti ignis non recipit potestatem comburendi ab eo, qui materiam combustibilem illi approximat, nam ille qui à Principe constitutus Judex recipit à gubernatore Provinciæ potestatem judiciariam, designatos, in quos judicium ferat, subditos habet à gubernatore Provinciæ.

CONCLUSIO TERTIA.

CONFESSARIUS *strictè tenetur jure naturæ, divino positivo, & Ecclesiastico ad servandum sigillum Confessionis, ita ut nulla ratione possit alteri revelare ea, quæ sibi in Confessione manifestata sunt.* Hæc est communis apud Catholicos, & quantùm ad obligationem ex jure Ecclesiastico, definita in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. *Omnis utriusque sexus*, ubi statuitur. *Caveat autem omnino Sacerdos, ne verbo aut signo, aut aliquo quovis modo aliquatenus prodat peccatorem; sed si prudentiori consilio indiget, illud absque ulla expressione personæ cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi secretum præsumpserit revelare, non solum à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudendum.* Quod utique decretum approbat Conc. Trid. sess: 14. cap. 5. Quantùm autem ad obligationem ex *jure naturali*, laborant Theologi in assignanda genuina ratione hujus obligationis. Aliqui enim eam repetunt ex mendacio, quia, inquiunt, nusquam licet mentiri: at si Sacerdos revelaret Confessionem mentiretur: nam diceret se scire ut est homo, quòd nescit ut homo, sed tantùm ut Dei vicarius. Verùm hanc rationem refellit Doctor dist. 21. num. 4. *Primò*, quia Sacerdos ex potestate clavium sibi commissa in propria persona cognoscit, & decernit in causa peccatoris, ejusdem enim est in persona cognoscere, cujus est in causa sententiare de ea: sed Sacerdos non in persona Dei sententiat absolvendo confitentem: igitur, & sic audit, & cognoscit: Minor patet; non enim absolvit principaliter, sed tantùm ministerialiter; absolvere autem ministerialiter sibi non competit, nisi in persona propria, si enim in persona Dei loqueretur, absolvendo confitentem, verè posset dicere sine prece prævia, quæ est, *Dominus te absolvat, Ego te principaliter absolvo, & gratiā infundo*: sicut Angelus verè dixit in persona Dei: Ego te eduxi de Ægypto. *Insuper* non magis audit, vel absolvit Sacerdos in foro Confessionis, in persona Dei, quàm conficiat Eucharistiam in persona ejus: quia æquè excellens est actus iste, sicut ille, & actus Sacramentalis, in quo operatur virtus divina, sicut hic: imò videtur ibi plus agere in persona Dei, vel Christi, quàm hic. Ibi enim profert verba Christi, *Corpus meum*, & in persona Christi, de quo præmisit. *Qui pridie, quam pateretur*, &c. Ita quod totum illud; *Accipite*, &c. *Hoc est corpus meum*; dicit ipse recitando verba Christi, non sic in proposito. Unde non præmittit hic, Christus volens absolvere peccatorem dixit sic, *Ego te absolvo*: sed *ly ego*, stat hic pro persona Ministri: ex hoc ergo patet, quòd magis, vel non minus conficit in persona Christi, quàm absolvat vel audiat Confessiones in persona Christi: sed conficit in persona propria; unde non mentitur post Missam dicens, Ego scio hodie me consecrasse: igitur pariter non mentiretur, dicendo: Ego hodie audivi talem confitentem hoc peccatum. *Tertiò*, si hæc ratio esset vera, se-

queretur Sacerdotem non posse in Confessione auditum peccatum alteri manifestare, non revelata persona, nisi mentiretur; sed hoc falsum apparet per illud *extra. de Pœn. & Remiss. c.1. Officii*, ubi Innocentius III. respondet Cardinali Legato, qui scripserat casum, quem audierat in Confessione, & super eum consilium petierat à summo Pontifice, qui ipsum non redarguit, quòd revelasset peccatum hujusmodi in universali per Scripturam: sed respondit qualiter sit tali personæ confitenti consulendum. *Quartò*, patet ex communi usu Confessorum, quòd Confessor extra Confessionem potest dicere, hoc aut illud fuisse sibi confessum, ubi non est periculum manifestandi personam confitentem; sed stante prædicta ratione id non liceret, quia nusquam licet mentiri: igitur, &c. Unde concludit Doctor, quòd cum Sacerdos non audiat Confessiones, nec absolvat ut persona Dei, sed tantum ut ejus Minister, & vices gerens, idcirco non mentiretur, si aliquod peccatum sibi confessum alteri manifestaret.

Itaque, quatuor alias rationes profert Doctor num.8. quibus suadet sigillum Confessionis esse de jure naturæ: quæ quoniam per se claræ sunt, ac perspicuæ, idcirco hic eas transcribendas esse volui: quarum *Prima* sumitur ex ratione charitatis. *Secunda* ex ratione fidelitatis. *Tertia* ex ratione veritatis, vel veracitatis. *Quarta* ex ratione unitatis, vel mutuæ utilitatis. *Prima* talis „ est, lex naturæ de charitate fraterna „ exprimitur Matth.7. *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, hoc facite illis. Hæc est enim lex, & Prophetæ*. Et Lucæ 6. *Prout vultis, ut faciant homines vobis, & vos facite illis*. Sed sic intelligi debet illa propositio legis naturæ de charitate fraterna, *quæ vultis vobis*, idest, quæ debetis secundùm rectam rationem velle: & hoc intelligitur in illa propositione Matth. 22. *Diliges proximum tuum, sicut teipsum*. Sed quilibet debet diligere secundùm rectam rationem famam propriam: ergo & celationem peccati sui confessi, & per consequens Confessor debet idem diligere, & velle ipsi confesso: sed revelatio tolleret confesso famam; ergo, &c. Minor probatur per Scripturam Ecclesiastici 41. *Curam habe de bono nomine*, & reddit rationem de hoc; *hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri magni, & pretiosi*. Probat etiam per aliud, subdens; *Bonæ vitæ numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æternum*. Proverb.22. *Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ*. Item per rationem probatur. Quilibet enim secundùm rectam rationem debet sibi velle vitam civilem: hæc autem tollitur per ablationem famæ, quia in hoc aliquis vivit vita civili, quod idoneus est ad actus aliquos competentes sibi in illa civitate, sed fama amissa, privatus est habilitate ad tales actus, quia amisit statum dignitatis illæsæ, scilicet habilitatem ad actus, quibus aliàs dignus esset. Secunda pars minoris; scilicet quod revelatio peccati confessi tollit confesso hujusmodi famam, probatur, quia qua ratione potest uni revelari, potest & alteri, & sic omnibus; sed in tali revelatione est manifestum, quod status dignitatis illæsæ, quæ consistit in fama ejus apud concives, tollitur isti.

„ *Secunda ratio*. Quilibet de lege naturæ tenetur servare fidelitatem proximo suo, quam vellet, & deberet sibi velle servare: sed committens secretum maximum alteri, vellet sibi servari, & deberet velle sibi servari, tanquam secretum; ergo alter, cui committit, tenetur illud sibi servare. Hæc ratio tangitur Prov. 11. *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana*,

qui

qui autem fidelis est, celat amici commissum.

Tertia ratio. Quilibet ex lege naturæ tenetur servare promissum licitum: sed recipiens secretum, maximè istud in Confessione detectum, etsi non explicitè, tamen implicitè promittit se servaturum, quia sine tali promisso, saltem subintellecto, non committeretur sibi tale secretum: ergo, &c. Hæc ratio probatur, vel potest sumi ex illo verbo: *Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo.*

Quarta ratio. In hoc communitas aliquam habet unitatem proportionatam unitati corporis, quia ibi est ordo Superioris, & inferioris, & tenetur Superior influere in inferiorem, & inferior subministrare Superiori, juxta illam parabolam Pauli de corpore mystico, & in naturali in diversis locis: sed in civitate, inferior est minùs sufficiens, & minùs sciens, & in Ecclesia peccator inferior. Superior autem est Hierarcha, qui & potest consulere, & reconciliare: ergo de lege naturæ est, quòd nullus excludat inferiorem à recursu ad Superiorem: quia hæc est communis utilitas membrorum ad invicem. Sed revelatio secreti excludit talem recursum inferioris ad Superiorem in consilio animæ, & per consequens influentiam Superioris in inferiorem: quia nullus recurreret, si regulariter illud, de quo quærit consilium, vel remedium, non esset servandum secretum: ergo eadem lege naturæ, qua tenetur quilibet ad servandam unitatem corporis Christi mystici, & ad communem utilitatem aliis, sicut membris in corpore, tenetur celare secretum hoc.

Idem probat Doctor de obligatione petenda ex lege divina positiva: Quilibet Christianus (*inquit n.11.*) tenetur non dare occasionem alteri, qua revocetur à lege Christi: sed lex Christi est de Confessione facienda, ut est ostensum dist.17. igitur quilibet in lege Christi tenetur non retrahere aliquem à Confessione facienda; sed revelans Confessionem occasione data, retrahit aliquos à Confessione: ergo, &c. Si dicas, etsi ille Sacerdos revelat, tamen alius erit celator secreti: hoc nihil est, quia iste quantum est ex genere operis sui, dat occasionem alteri cavendi eodem modo à singulis Confessoribus. Item *secundò* sic: Christus statuit arbitrium Pœnitentiæ esse ultimum in terris quantum ad illud crimen confessum, quod patet ex illo verbo Matth.16. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum, & in cælis*, id est, finaliter, & ultimatè approbatum: & Joan.20, *Quorum remiseritis peccata, &c.* supple in Judicio divino finaliter remissa approbantur: ergo peccat contra legem Christi quicumque aliquid in isto foro discussum, & ibi finaliter terminatum deducit ad aliud forum publicum: sed revelans, quantùm in se est, facit, quòd deduci possit ad aliud forum: ergo, &c. *Tertiò* sic, Dans occasionem peccandi mortaliter exequendo præceptum Christi, peccat mortaliter: quia præceptum, quod esset debitè exequendum, iste quantùm in se est, facit indebitè exequi, sed revelans Confessionem dat occasionem indebitè exequendi Christi præceptum de confitendo, quia mendaciter; dat enim occasionem, ut aliquis in Confessione seipsum laudet, & alium, quem odit, vituperet, ut sic indignè à Confessore promoveatur, & alius puniatur: ergo, &c.

Objicies primò: Ex S.Bernardo lib.4. de præcepto, & dispensatione; *Quod est institutum pro charitate, non debet contra charitatem militare*: Sed sigillum Confessionis militaret contra chari-

ritatem, aliquibus in casibus, putà si aliquis noverit in Confessione Pastorem aliquem, & animarum Rectorem esse hæreticum, quem inducere non possit, ut ab erroribus disseminandis, & inficienda plebe sibi commissa desisteret: quo in casu esset contra charitatem ejusmodi non denunciare, non secus ac contra charitatem militaret, qui hominem peste infectum nosset cum cæteris conversantem, nec alios moneret, ut ab ejus consortio effugerent; igitur tale sigillum non est asserendum.

Negat minorem Doctor; Non est enim contra charitatis ordinem, quòd interdum non caveatur aliquod malum, ad servandam Sacramento debitam reverentiam, quæ utique longè præstantius est bonum, quàm illud quodlibet, quod ex revelatione confessionis posset accidere. Charitatis enim & justitiæ ordo est, ut majus bonum præferatur minori: nam Deuter. 16. *Justè quod justum est exequeris*: Ergo, inquit Doctor, *charitativè quod charitatis est exequeris.* Unde colligit reprobandum esse hunc versum Jurisperitorum. *Est hæresis crimen quod nec confessio celat*; quia hæc sententia est falsa.

Adde quòd Confessarius alia via providere possit, ne malum istud longiùs grassetur, nempe vel monendo Episcopum, ut diligenter inquirat de administratione, & fide Rectorum sibi subditorum, & resciat ab eorum plebe, utrum ab iis doceantur Catholica dogmata: ea tamen ratione, ut neque ullo signo, directè vel indirectè manifestet eum, qui sibi confessus fuerat.

Dices secundò: Nullus potest obligari ad id quod vergit in proprium damnum suæ conscientiæ: sed celatio confessi peccati aliquando vergeret in damnum propriæ conscientiæ ipsius Confessarii; putà si quis evocatus in Judicium adjuretur de veritate dicenda, quam novit per Confessionem: si enim veritatem non proferat, perjurii crimen incurret; sicque peccabit mortaliter.

Nego minorem: Illa enim secreti celatio non erit in præjudicium conscientiæ ipsius Confessarii, nec perjurii crimen incurret: quippe cùm ad revelandam hanc veritatem non teneatur virtute juramenti, quia, ut diximus, dum occurrunt varia præcepta, quæ simul servari nequeunt, maximè servandum est illud, quod est majoris ponderis, & momenti: hic autem apparet sigillum Confessionis esse gravioris ponderis, quàm præceptum juramenti: quia videlicet obligatio ad servandum sigillum fundatur in jure naturali, divino positivo, & Ecclesiastico.

Dices tertiò: Sacerdos ex Confessione cognoscens sibi paratas esse insidias in nemore quod erat ingressurus, per unum ex conjuratis, qui pœnitens facti, ei sacramentaliter confitetur ante illum ingressum, potest ex hac notitia alio declinare: sed sic declinando revelaret Confessionem: igitur licet aliquando non servare sigillum.

Negat minorem Doctor; *num. 20.* nam potest dici, inquit quòd Sacerdos iste „ multiplicem occasionem potest habere non intrandi nemus, aliam ab „ ista malitia latronum sibi detecta, „ & ad multiplicem aliam potest cogitare, & dicere coram illis; utpote, „ Volo hoc, & illud facere, ad illum „ & illum locum declinare, antequam „ procedam ulteriùs; & si ex tali occasione allegata videatur divertere, „ nec verbo, nec facto revelat Confessionem. Si autem non possit ex aliqua occasione divertere, quin appareat illis aliis, quod propter Confessionem diverteret, & in hoc facto „ revelaret Confessionem, dicit quidam quòd tenetur intrare, & si exponit se morti, hoc est, pro causa „ justa, ut scilicet servet legem Dei de „ sigillo Confessionis, & per consequens

„ queens si moritur, martyr est.
„ Sed aliter potest dici, quòd facta
„ possunt esse signa æquivoca, quia
„ diversimodè à diversis concipi pos-
„ sunt, ad hoc scilicet, vel ad illud fa-
„ ctum: igitur non debet reputari re-
„ velativum Confessionis, nisi ex na-
„ tura sua prodat peccatum confes-
„ sum, sed divertere à nemore non sic
„ ducit; quia si illi alii non fuissent
„ priùs collocuti de illa interfectione,
„ nunquam per hoc, quòd ille divertit,
„ cognoscerent illum esse confessum
„ de voluntate occidendi istum; Si ta-
„ men divertere ex ratione sui est si-
„ gnum ductivum in notitiam talis
„ peccati confessi, duceret quoscunque
„ in hoc, & istos, æquè si non fuissent
„ collocuti, sicut si fuissent collocuti.
„ Generaliter igitur potest dici quòd
„ signum, quod est de se indifferens ad
„ hoc quod est tale peccatum esse con-
„ fessum, vel non esse, licèt sit aliqui-
„ bus magis signum determinatum ex
„ aliquo supposito, non est signum
„ revelativum Confessionis, nec per
„ consequens simpliciter illicitum
„ Confessario.

Dices quartò: Ex hypotesi quòd Sacerdos absolverit aliquem Episcopum Simoniacum, ad cujus Absolutionem non habeat potestatem, & quòd Sacerdos ille teneatur statim confiteri, ut Missam celebret, etiam tenebitur revelare Confessionem sibi factam, declarando se indebitè absolvisse ab isto peccato simoniæ Episcopum confessum, quia peccatum illud mortale est, & istæ circumstantiæ aggravant: gravior est enim simonia ab Episcopo facta, quàm à quovis alio Clerico propter majorem Episcopi scientiam, & dignitatem: sed sic confitendo revelat peccatum istius Episcopi simoniaci: igitur licet aliquando revelare peccatum confessum.

Respondet Doctor, num. 21. primò
„ quod qui sic indiscretè administravit
„ sacramentum Pœnitentiæ, tenetur
„ non statim confiteri de facto suo in-
„ discreto, quando scilicet Confessor
„ devenire posset in notitiam personę,
„ circa quam indiscretè exercuit usum
„ clavium: vel si teneatur, saltem non
„ debet in speciali exprimere culpam
„ circa quam, & modum, quo indiscre-
„ tè exercuit; sed vel universim dicen-
„ do: Mea culpa indiscretè, & indebitè
„ ministravi sacramentum Pęnitentię:
„ vel si, stimulante conscientia, exi-
„ stimet se teneri ad detegendas cir-
„ cumstantias aggravantes, debet ex-
„ pectare opportunitatem confitendi
„ alicui, qui ex tali Confessione pec-
„ cati, & circumstantiarum, non pos-
„ sit devenire in notitiam personæ,
„ quæ fuerat sibi confessa. Si autem
„ non possit talis Confessor inveniri,
„ quin ex explicatione peccati, & cir-
„ cumstantiarum possit agnosci perso-
„ na, quæ sibi fuerat confessa, iste in
„ eo casu non debet peccatum istud
„ confiteri homini, sed sufficit, quòd
„ illud confiteatur Deo: Quia, *inquit*
„ *Doctor*, plus tenetur ad præceptum
„ non prodendi culpam sibi confes-
„ sam, quàm ad confitendum explicitè
„ culpam suam; quia ad primum te-
„ netur lege naturæ, & positiva divi-
„ na, ad secundum verò tenetur tan-
„ tùm lege divina positiva. *Ita Doctor*.

Ex iis *inferes primò*, violationem sigilli esse peccatum contra Religionem, quatenus est contra reverentiam, & bonum Sacramenti; nec non & habere malitiam gravem contra justitiam, quatenus est contra jus naturale secreti, quod violatur, & quod etiam exclusa ratione Sacramenti, obligaret Confessarium ad servandum secretum, etiamsi esset dumtaxat revelatio peccati venialis.

Inferes secundò, neminem posse uti cognitione per Confessionem habita ad aliquid faciendum, vel fugiendum, nisi aliunde hujusmodi notitiam habeat extra Confessionem. Ita expressè de-

definivit Clemens VIII. in motu proprio, quem edidit anno 1594. die 26. Maij, pro Regularibus circa casus reservatos, ubi præcipit, quòd *tam Superiores pro tempore existentes, quàm Confessarii, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.* Quod „ antea docuerat Doctor, *num.* 33. ubi „ respondens ad 6. Argumentum, nempe „ quòd Abbas cognoscens per Con„ fessionem aliquem ex Monachis, ex„ tra Monasterium degentem habere „ societatem ibi suspectam, per quam „ semper allicitur ad peccandum, „ possit eum in Monasterium revoca„ re, ut istius saluti consulat. *Dicit* „ *Doctor*, quòd si in Collegio est con„ suetudo communis, ut sine nota qui„ libet extra Monasterium curam ha„ bèns, vel sine cura moram trahens, „ revocetur pro libito præsidentis: vel „ etiam non passim pro libito, sed „ quandoque pro alia causa honesta, „ ut nunc iste quiescat in claustro; „ nunc laboret cum Martha in exterio„ ri ministerio, & nunc ille, prout utile „ visum fuerit præsidenti. Dico tunc, „ quòd Monachum confessum de cri„ mine commisso in aliquo loco extra „ Monasterium, ubi moratur, potest „ Abbas ad Monasterium revocare: „ quia in hoc nullo modo peccatum „ confessum prodit, licèt aliquis dixe„ rit, quod Confessor nullo modo po„ test se hebere aliter ad confessum, „ ratione Confessionis quantùm ad „ quemcumque actum extra forum il„ lud, quàm si penitus nihil audivisset. „ Si autem est consuetudo in Collegio, „ quod non transferatur Monachus sic „ de loco forinseco ad claustrum, nisi „ ratione delicti, vel insufficientiæ, „ in cura illius loci, non videtur tunc „ licitum Abbati confessum ad Mona„ sterium revocare.

„ Si dicas, Non apponit remedium „ ad salutem ovis suæ. *Respondeo*, con„ sulat sibi in foro Pœnitentiæ meliori „ modo, quo poterit, ut illum locum „ sibi periculosum dimittat. Si nolue„ rit, non attentet esse Deus, sed de„ fectus occultos sibi secundùm justi„ tiam incorrigibiles, Dei correctioni „ dimittat.

„ Idem dicit de vitando excommu„ nicato cognito ex sola Confessione: „ nam, *inquit*, si Confessarius per aliam „ viam potest nosse eum esse excom„ municatum, poterit ipsius consor„ tium vitare: sin autem, non solùm „ non debet, imò non licet vitare, quia „ talis violatio est de jure positivo Ec„ clesiastico tantùm: non prodere au„ tem tenetur ille de lege naturæ, & de „ jure positivo divino, & Ecclesiastico: „ quando autem præcepta videntur „ esse contraria, illud, quod est supe„ rius, magis obligat, & ideo est fir„ mius servandum, nec servans illud, „ & prætermittens aliud, peccat. *Ita* „ *Doctor*.

PETES I. *Utrum ad requisitionem pœnitentis possit interdum Confessarius revelare peccata confessa, quæ aliter non novit, nisi in Confessione?*

Affirmat S. Thomas dist. 21. qu. 3. art. 3. negat verò Alensis 4. p. quæst. 19. memb. 2. art. 2. & cum eo Subtilis Doctor dist. 21. qu. 2. num. 18. Quia, *inquit*, „ obligatio ad celandum peccatum „ confessum, non est tantùm jus con„ fitentis, sed jus communitatis om„ nium fidelium, & totius Ecclesiæ, „ nec non & reverentiæ debitæ Sacra„ mento: nam ex revelatione peccati „ confessi sequeretur continua per„ turbatio in communitate, quia pas„ sim quilibet reputaret alium abomi„ nabilem: non est autem in potestate „ pœnitentis renuntiare juri commu„ nitatis; nec non & reverentiæ debi„ tæ Sacramento, ac subinde non po-

test,

„ test, eo petente, Confessarius pec-
„ catum istud revelare.

Deinde, si posset Confessarius revelare Confessionem cum licentia pœnitentis, proxima daretur occasio mentiendi in Confessione, & fallendi Confessorem, & non confitendi integrè peccata sua: nam diffamati de aliquo crimine, quod commiserunt, etsi de eo non sint convicti, possent non confiteri istud crimen, & sic dare licentiam Confessario, ut revelet peccata, quibus notum fiat, pœnitentem non esse reum illius peccati, de quo infamabatur: sed hoc vergeret in ludibrium Sacramenti, & manifestum fieret sacrilegium; igitur, &c.

Denique, si hoc ita liceret, posset ex licentia pœnitentis obligari Confessarius ad revelanda peccata, quando est sufficiens motivum, & obligari etiam posset pœnitens, & vi aut promissis induci, ut concedat talem licentiam: sed hoc vergeret in detrimentum libertatis, maximè requisitæ ad frequentationem hujus Sacramenti: igitur, licèt revelari possit secretum, quando consentit ille, qui celandum commiserat, non tamen potest revelari secretum Confessionis, quia quatenus est obligatio secreti sacramentalis, non est in potestate ipsius pœnitentis.

Quid igitur faciet Confessor, quando pœnitens vult peccatum suum prodi?
„ Dico (*inquit Doctor*) quòd confitens
„ potest posteà peccatum suum extra
„ Confessionem dicere, & si ut secre-
„ tum, adhuc licentia sequens non ab-
„ solvit Confessorem à lege naturæ,
„ quin teneatur celare: sed si dicit, ut
„ non habeatur secretum, & maximè
„ apud aliam personam, vel apud alias
„ certas, quibus fortè licet propter ali-
„ quem bonum finem, qui potest sequi
„ ex revelatione istis facta, vel illi,
„ tunc Confessor potest dicere illud
„ tanquam sibi publicè dictum extra
„ omne secretum.
„ Sed numquid potest tunc dicere;
„ Audivi hoc in Confessione? *Respon-*
„ *deo*, Dicitur, quòd hæc sola verba,
„ *Audivi hoc peccatum hujus personæ*
„ *in Confessione*, includunt peccatum
„ mortale, quia includunt revelatio-
„ nem hujus ut cogniti, eo modo quo
„ non licet revelari. Unde cui post
„ Confessionem revelatur extra omne
„ secretum, caveat in modo narrandi,
„ ne hoc narret tanquam sibi dictum
„ modo, quo non licet revelari.

PETES 2. *Utrùm solus Sacerdos teneatur ad sigillum Confessionis?*

*Respondet Doctor nu.*18. Non tantùm Confessorem, sed & eos, qui ab illo mediatè, vel immediatè accipiunt peccatum confessum à pœnitente, vel quibus peccatum istud quomodocumque notificatur in ordine ad Confessionem, teneri ad servandum sigillum. Dico (*in-*
„ *quit Doctor*) quòd non solum Con-
„ fessor, sed & is, cui Confessor reve-
„ lat, licèt illicitè, tenetur celare. Pro-
„ batur, quia transferens aliquid in
„ alium de facto, quod non potest li-
„ citè de jure transferri, non dat illi
„ alteri jus utendi, vel transferendi
„ istud in alterum, quia ex quo non
„ habuit jus, non potuit jus in alium
„ transferre, quia nemo dat quod non
„ habet: sed Confessor revelans non
„ habuit jus transferendi. Idem dico
„ de illo, qui audit Confessionem con-
„ fitentis, alius scilicet à Confessore, si
„ enim audit casualiter non peccat, te-
„ netur tamen ad silentium; si verò
„ dolosè, mortaliter peccat, & adhuc
„ tenetur ad silentium. *Ita Doctor*.

Hinc ad sigillum tenetur: *Primò*, qui vel malignè peccata confitentis audivit, vel casu, & sine culpa; hæc enim res transit cum suo onere; aliàs onerosa foret, atque odiosa Confessio. *Secundò*, Interpres, quando eo utitur pœnitens in Confessione facienda. Ratio est, quia ille

ille non præbet soli pœnitenti ministerium, sed etiam Sacerdoti, qui sic per interpretem cognoscit peccata confitentis, sicut is per eum loquitur. *Tertio*, qui cùm non sit Sacerdos, gerit tamen se pro Sacerdote audiendo Confessiones. *Quarto*, Doctor, & quicumque consulitur in ordine ad Confessionem sacramentalem, cui ex licentia pœnitentis, tam ejus persona, quàm peccatum aperitur. *Quinto*, Superior; à quo cum pari, aut simili declaratione postulatur potestas absolvendi pœnitentem à casu reservato. *Sexto*, cui Confessarius etiam injustè Confessionem pœnitentis revelat. *Septimo*, qui indicem faciendæ Confessionis scriptis exaratum invenit: illum autem tenetur restituere, vel comburere.

Petes 3. *Utrùm Judex, vel Prælatus possit uti scientia, quam baberet ex reperto illo indice ad puniendum eum, qui scripsit, de peccatis, quæ in eo exarantur.*

Respondeo non posse. Ita præ cæteris docet *Henriquez* lib. de Pœnitentia sacramentali, ubi ait. Qui fortè, aut de industria quærens invenit chartam, ubi reus peccata scripserat in subsidium memoriæ pro facienda Confessione nun tenetur sigillo, sed magno secreto, eò quòd ea charta esset via ad Confessionem: sed si Judex aut Prælatus propter talia scripta, vel ex uno sacrilego Confessario, vel ex multis peccata intellexerit, vel etiam inquirens bona fide, & procedens in causa advertit notitiam habuisse ortum ex Confessionis detectione, tenetur statim cessare ab ea inquisitione, & processu judiciali, & facta pro infectis habere, neque potest reum de re interrogare, quia ad eam scientiam non processit humano modo.

Idem docet *Antonius Diana*: An qui invenerit chartam, in qua scripta erant alicujus peccata, teneatur illa abscondere sub sigillo Confessionis? *Respondet*, Qui invenerit descripta peccata, quæ litteris mandavit fortè aliquis memoriæ causa, ut ea exactiùs confiteatur, tenetur sigillo, sive jam Confessio facta sit, sive adhuc facienda. Communis Doctorum ratio est, quia chartæ illius tenor est aliquid Confessionis, & quasi Confessio scripta, ut æquiparari chartę illi: eo modo, quo quis casu audit Confessionem; est enim charta illa, quasi internuntia juvans memoriam confitentis: itaque censetur sigillata sacro sigillo; & rectè quidem, nam charta illa dici potest Confessio inchoata.

Similiter *Navarrus* cap.18. nu.34. Peccat qui invenerit scriptum, in quo aliquis sua peccata ad memoriam Confessionis scripserat, & ea divulgat, & idem est de eo, qui legit etiamsi non divulgat, si schedulam, cujus principio scriptum erat, memoria meorum peccatorum, aut aliud simile, quo scire teneretur ejus authorem nolle ea ab alio legi.

Consentit *Dominicus Soto* in 4. sentent. dist.18.art.50. Quid autem, *inquit*, si rem sciat, non per Confessionem, sed per viam Confessionis, ut si quis scripsit sua peccata, & perdidit scriptum, quod Prælatus invenit? Sciu hoc usu venisse, ut quidam Prælatus per hanc viam ad inquisitionem processerit, sed fuit jure optimo à Superiore de hac re punitus; est enim Confessio tam sacra, ut id etiam, quod ad eam ordinatur, sit perpetuo silentio sepeliendum, & quod dictum est de Prælatis Ecclesiasticis, intelligendum de Prætoribus, & Judicibus sæcularibus.

Rodericus Acugna Archiepiscopus Bracchar. tract. *de Confessariis sollicitantibus*, quæst. 13. num. 38. idipsum con-

confirmat exemplo petito ex S. Thoma de Villa-nova, quod sic narrat. Quidam Cathalanus, *inquit*, interfecit adversarium, & illius cadaver secretò sepulturæ tradidit: posteà Clericum ignotum ad homicidii peccatum expiandum quæsivit, apud quem omnes necis circumstantias, & temporis, & loci, & convictus propalatis necis causis, & sepultura de plano confessus est, & ad ultimum supplicium damnatus. Cùm, prout moris est, ad excipiendam condemnati Confessionem Confessor accederet, renuit miser homo ad eam induci, dictitans Confessionis sacramentum à Domino Salvatore fuisse institutum, remque maximi periculi esse, & nocumenti: instabat Presbyter, monebant amici, ne tantum in se scelus susciperet, ut simul cum corpore animam perdere vellet, sed pertinax homo à sententia dimoveri recusabat: putabant circumstantes præ mortis terrore à mente discessisse. N. 39. Cùm hoc casu ad Archiepiscopum Valentinum sanctum Thomam Eleemosynarium deferrentur, petiit bonus Pastor à Prætore, ut supplicii executionem differret, permitteretque hominem ad se deduci, ne ovis illa periret; tanti viri respectu, tamque justę petitionis instantia motus Prętor annuit, jubet damnatum sub custodia ante Præsulem præsentari. Ille hominem monitis lenire procuravit, enixè obtestans, ut sibi causam tantæ pertinaciæ aperiret. Homo neci destinatus, lacrymis obortis, Confessionem illius delicti Sacramentalem exposuit causam fuisse ultimi supplicii, cùm Confessor esset frater hominis à se necati, quòd ipse tunc ignorabat, & nullus alius id detegere potuisset. Pius Præsul eum esse bono animo monet, apud se retinet cum Prætoris assensu, data resti- tuendi fide, postquam certam disquisitionem præmitteret: ascivit Confessarium, eumque rei ignarum remotis arbitris coram devoto Crucifixo ita vehementer costrinxit, ut cum Pœnitentiæ signis ad Prælati pedes prostratus errorem, & sigilli fractionem fateretur, dolorem fratris interfecti, & amorem causatus. Archiepiscopus in ipsius Palatii cubiculo Presbyterum asservari jubet, Prætori rei gestæ, & accusationis originem ex Confessionis sacramento sumptam exponi: unde attenta lege divina, cessandum à processu, & executione fore, cum doctorum Virorum sententiis prudenti Prætori, & viro religioni sacrarum rerum addicto facilè persuadere valuit. Dimittitur homicida cum populi admiratione, & Sacramentorum veneratione, Confessario mitiori pœna, quàm ut scelus exigebat, punito.

Ex his omnibus apertè constat neminem posse uti scientia petita ex indicibus Confessionis ad punienda peccata, de quibus aliquis sese erat accusaturus. Quamquam non inficiar, quia ubi ejusmodi indices perveniunt ad notitiam Prælati, vel Judicis, deservire possint velut adminicula quædam ad diligentiorem indagationem criminis, de quo jam infamabatur, aut accusabatur ille apud Judicem, vel Prælatum, qui illum indicem scripsit.

Petes ultimo: *Ex qua Confessione oriatur hoc sigillum?*

Respondeo, oriri ex omni Confessione Sacramentali, sive interim illa sit valida, sive invalida; hoc est, sive habeat revera annexam remissionem peccati per Absolutionem sacramentalem, propter legitimam dispositionem pœnitentis, sive non; propter illius defectum; quia etsi invalida Confessio non sit completè sacramentalis, proptereà

quòd non consequatur effectum Sacramenti, nec annexam habeat Absolutionem Sacerdotalem, propter manifestam indispositionem ipsius pœnitentis, saltem est sacramentalis inchoatè, & incompletè.

Adde quòd si sola Confessio valida obligaret ad sigillum, occasionem inde sumerent pœnitentes non frequentandi Confessionem; cùm enim essent dubii, utrum defectu Contritionis, vel alicujus alterius dispositionis, forent digni suscipiendæ Absolutionis, necne, vix moveri possent, & allici ad confitenda sua peccata, si peccatum non habens annexam Absolutionem, posset alicui revelari. Tenetur igitur Sacerdos ad servandum sigillum respectu eorum omnium, quos novit accessisse ad Confessionem cum animo reverà suscipiendæ Absolutionis Sacramentalis; secus autem si compertum haberet, pœnitentem illum tantùm convenisse simulatoriè, ut nempe accusatione Confessionis, ipsum in malum aliquod alliceret, & induceret.

Ex his collige, Confessionem sic posse definiri: *Confessio Sacramentalis est accusatio peccatorum propriorum post Baptisma commissorum, facta Sacerdoti, ad obtinendam remissionem illorum virtute clavium Ecclesiæ*. Dicitur primò, *accusatio*, tum quia debet esse quædam externa propriæ culpæ agnitio, per modum accusationis facta à pœnitente, qui ut reus veniam petens attendi debet; tum ut detur intelligi, quòd fieri non debeat per modum excusationis, vel meræ narrationis, aut commendationis propriarum virtutum, ut aliquando fit à quibusdam, non quidem (ut opinor) ex animo jactantiæ, sed ex aliqua ignorantia, & imperitia, aut ex quodam loquacitatis contracto habitu. Dicitur secundò, *peccatorum post Baptisma commissorum*; quia illa sunt remota materia Sacramenti Pœnitentiæ, & Confessio eorumdem materia proxima partialis. Dicitur tertiò, *propriorum*, ut insinuetur quòd aliorum peccata simul cum propriis declarari non debeant, nisi fortè ipsa propria fiant, vel ita communia per aliquam participationem, aut per alium modum, ut aliter declarari non possint. Conabitur pœnitens in hoc casu non declarare personam complicem, nisi aliter peccatum aperiri nequeat. Dicitur quartò, *Sacerdoti facta*; quia nullus inferior Sacerdote hoc Sacramentum pœnitentibus administrare potest, ut ex infrà dicendis, ubi de Pœnitentiæ Sacramenti Ministro agetur, innotescet. Dicitur quintò, *ad remissionem peccatorum post Baptisma commissorum*, ut hujus Sacramenti effectus specialis indicetur. Dicitur sextò, *virtute clavium Ecclesiæ*; quia in hoc Sacramento non fit remissio peccatorum, nisi per virtutem potestatis, quam à Christo Ecclesia recepit.

ARTICULUS QUARTUS

De Satisfactione Sacramentali.

JAM satis superque constat, Satisfactionem esse partem integralem Sacramenti Pœnitentiæ; Primam quidem ordine intentionis; postremam verò ordine executionis. Est, inquam, prima ordine intentionis; idcirco namque Pœnitentiam usurpamus, ut Deo faciamus satis per debitum dolorem, & pœnam convenientem: Hinc S. Isidorus lib. 6. Originum, cap. ult. ait: *Pœnitentiam appellari quasi punientiam, eò quòd homo se puniat pœnitendo; nihil enim aliud agunt, quos veraciter pœnitet, nisi ut id quod mali fecerunt, impunitum esse non sinant.* Et Author libri de vera, & falsa Pœnitentia cap. 19. ait, Pœnitentiam derivari à pœna: *Pœnitere*, inquit, *est pœnam tenere, ut semper puniat in se ulciscendo, quod commisit peccando*: pœna enim propriè dicitur læ-

læsio, quæ punit, & vindicat quod quisque commisit: ille igitur pœnam tenet, qui semper punit, quod commisisse dolet. Nam, inquit S. Augustinus lib. 50. Homiliarum homil. 50. *non sufficit pœnitenti mores in melius commutare, & à malis recedere, nisi & de iis, quæ malè facta sunt, satisfiat Domino per Pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium. Nullus siquidem pœnæ debitæ gravioris accipiet veniam, nisi qualemcumque, etsi minor est, quam debeat, solverit pœnam.* Quoniam verò Satisfactio posterior est ordine executionis, & nonnisi post receptam sacramentalem Absolutionem solet impleri, de ipsa postremo loco agendum est.

Porro Satisfactionis nomen, est vox æquivoca; interdum enim significat omnem illam actionem, qua quis facit satis, quantùm debet, sive solvendo debitum, sive respondendo de se conceptæ expectationi, sive denique reddendo sufficientem rationem eorum, de quibus rogatur; quo posteriori sensu S. Petrus monet epist. 1. cap. 3. *Parati semper ad Satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est spe*: Aliquando sumitur pro ea actione, qua quis se excusat, atque defendit: quo sensu S. Ambrosius suprà: *Lacrymas Petri lego, Satisfactionem non legò*; ubi signatur excusatio, atque defensio nomine Satisfactionis, ut probant sequentia hæc verba: *Quod deleri non potest, ablui potest*: Aliquando strictiùs sumitur pro ea omni actione, qua compensamus sive damnum illatum, sive injuriam personæ factam. *Denique* aliquando sumitur pro ea sola actione, qua compensatur, sive æqualitas redditur propter injuriam personæ illatam, quæ est propria illius acceptio.

Nam Satisfactio propriè distinguitur à Restitutione, quòd hæc fit in rebus, illa in actionibus: compensatio facta ad injuriam peccato illatam compensandam propriè est Satisfactio, fitque per opera afflictiva, ideſt, quibus ipsi nos affligimus, castigamus, punimus propter injuriam, offensamque à nobis Deo factam, & ablatum honorem, & obsequium, quod ei debebamus impendere, nec impendimus; quamvis enim peccator nihil posſit à Deo subſtrahere; tamen quantùm in se est, aliquid subſtrahit, dũ ab eo per affectum avertitur, & convertitur ad creaturas.

Insuper, Satisfactio sumpta pro compensatione injuriæ per peccatum illatæ considerari potest tripliciter, nempe vel per respectum ad Deum, vel per respectum ad Ecclesiam, vel per respectum ad proximum: contingit enim interdum, quòd per peccatum injuria fiat Deo, ut maximè contingit in peccatis internis: vel quòd istud vergat in Ecclesiæ scandalum, & præjudicium: vel denique in damnum proximi.

Denique, injuria Deo illata potest compensari, vel ratione culpæ, vel ratione pœnæ. Compensatur ratione culpæ per Contritionem, & Absolutionem sacramentalem, per quas peccator mundatur à peccatis, & in Dei gratiam, & amicitiam restituitur: compensatur verò ratione pœnæ, dum pœna temporalis peccato debita post remissam culpam per aliam pœnam, aut quidpiam aliud exolvitur.

Hìc autem sermo est maximè de Satisfactione per respectum ad Deum, & ad Ecclesiam; unde nobis incumbit determinandum hoc in Articulo: *Primò*, utrum: *Secundò*, per quid: *Tertiò*, quomodo homo possit Deo pro admisso peccato debitè satisfacere: *Postremò* nobis agendum erit de Satisfactione, quæ fiebat in ordine ad resarciendam injuriam Ecclesiæ per peccatum illatam, & expiandum ingestum scandalum.

QUAE-

Quaestio Prima.

Utrum homo possit, & debeat Deo satisfacere pro pœna temporali peccato debita:

Notandum primò, Satisfactionem esse actionem, qua reparatur inæqualitas orta ex injuria alteri illata, in quo distinguitur à Restitutione, per quam reparatur inæqualitas orta ex re aliena ablata invito Domino, & à Satispassione, quæ est perpessio quædam pœnæ ab alio præscriptæ, & inflictæ. Unde reus, dum patitur sibi præscriptas à Judice pœnas, non tam satisfacit, quàm satispatitur. Cùm autem peccator Deum offendens, duplicem faciat inæqualitatem: unam, qua constituit in creatura suum ultimum finem, ex qua incurrit reatum pœnæ æternæ: alteram, qua nimis indulget propriæ voluntati, & voluptati, delectationem inordinatam percipiens in possessione, & fruitione creaturæ: Prima inæqualitas removetur vel per Contritionem, vel per Attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ: Secunda verò, etiam remanet restituenda per debitam Satisfactionem.

Notandum secundò, quòd Satisfactio in genere, sit debiti solutio: quæ definitur à Doctore subtili *in 4. dist. 5. num. 4. Redditio voluntaria æquivalentis, alias indebiti*: Cujus definitionis particulas ibidem explicat Doctor. Primò dicitur *Redditio*, tum ut distinguatur à simplici donatione; quia redditio non est simplex donatio, sed debiti solutio: tum etiam ut significetur, Satisfactionem esse actum Justitiæ, & ad alterum; quia propriè nullus sibi aliquid reddit. Secundò dicitur *voluntaria*; tum quia est actus virtutis justitiæ: omnis autem actus virtutis moralis debet esse voluntarius; tum etiam quia omnis redditio, quæ non est voluntaria, magis est satispassio, quàm satisfactio. Tertiò, *æquivalentis*, quod enim per Satisfactionem redditur, debet quandam habere æqualitatem cum debito, idque vel secundùm proportionem Geometricam, qua ex justitia distributiva major debetur satisfactio digniori personæ læsę, quàm minùs dignæ: vel secundùm proportionem Arithmeticam, qua ex justitia commutativa tantum datur pro tanto, v. g. centum aurei solvuntur pro totidem debitis. Quando autem aliqua Satisfactio has omnes conditiones habet, dicitur *perfecta*; quando deest æqualitas, dicitur *de congruo*, quia creditor non tenetur illam acceptare ex justitia, sed dumtaxat ex liberalitate, & congruentia: quando verò fit ad æqualitatem, sed ex bonis à creditore concessis, dicitur *ex condigno*, quia licèt id quod redditur sit ex gratia creditoris, tamen reverà pretium redditum æquivalet debito,

Notandum tertiò, Satisfactionem pro peccatis generatim distingui duplicem, nimirum Sacramentalem, & non Sacramentalem: Prior ex Conc. Trid. *sess. 14. cap. 8. est actio, per quam in sacramento Pœnitentiæ retribuimus Deo compensationem aliquam pro peccatis, juxta præscriptum, & sententiam Sacerdotis*: Posterior verò est actio, per quam homo conatur satisfacere Deo pro peccatis in eum commissis, sibi ipsi pœnas præscribendo; vel ab Ecclesia injunctas animo constanti tolerando. Utraque definitur à Doctore *dist. 15. q. 1. nu. 11.* sic. *Satisfactio est operatio exterior laboriosa, vel pœnalis voluntariè sumpta, ad puniendum peccatum commissum à se, & hoc ad placandum divinam offensam*: vel *est passio, seu pœna voluntariè tolerata in ordine prædicto*.

Porro hic de utraque loquimur, inquirentes utrum necesse sit, & utile, Deo satisfacere pro peccatis. Negativam partem tuentur Lutherani, & Calvinistæ cum eorum heresiarchis; nam Lu-

Lutherus pluribi, sed maximè ferm. *de Indulgentiis* habito anno 1518. asserit ex nulla Scriptura colligi posse quòd divina justitia Pœnitentiam, sive Satisfactionem à peccatore exigat, & pœnas medicativas, & satisfactorias, esse humanum commentum, atque nugamentum. Et lib. *de captivitate Babylonica* loquens de Catholicis, sic ait: Eos „ non intelligere, quid sit vera Satisfactio, & eam sic extollere, ut fidei „ in Christum non relinquant locum, „ miserrimè excarnificatis populorum „ conscientiis, alio currente Romam, „ alio huc, alio illuc; Illo in Carthusiam; alio in alium locum; illo virgis „ se flagellante; alio corpus suum vigiliis, & jejuniis occidente: quæ „ monstra tibi debemus, Romana Sedes, & quis homicidis ritibus, & „ legibus, quibus totum mundum eo „ perdidisti, arbitratur se posse Deo „ per opera pro peccatis satisfacere, „ cui sola fide satisfit.

Idem sentiunt ejus Sectatores, *Melanchton* in Apolog. *Kemnitius* in examine Concilii Tridentini ad c. 8. Idem pariter *Calvinus* lib. 3. Instit. cap. 4. à num. 25. usque ad 39. ubi cum plurima virulento ore dicteria in Theologiæ Doctores blaterasset, quòd Satisfactionem pro peccatis propugnent, dicit num. 27. *Nunc tibi pestilentes eorum nænias propone, gratiam Dei in prima peccatorum remissione solam operari, si postcà ceciderimus ad secundam veniam impetrandam opera nostra cooperari; hæc si locum habeant, annè quæ Christo superiùs sunt attributa, illi salva manent? Immanè quantùm hæc differunt, iniquitates nostras positas esse in Christo, ut in ipso expiarentur, & nostris operibus expiari: Christum esse propitiationem pro peccatis nostris, & Deum operibus propitiandum.* Et *nu.* 28. ostendens Satisfactionem pro omnibus peccatis esse impossibilem, ait: *Quem ergo satisfaciendi exitum invenient in tanto peccatorum cumulo? si unius diei esset Satisfactio peccati unius: dum illam meditantur, pluribus se involvunt: quando diem nullum præterit Justissimus quisque, quo non aliquoties labatur. Ad eorum verò Satisfactiones dum se accingent, numerosa, vel potius innumera accumulabunt. Jam præcisa est satisfaciendi fiducia, quid morantur? quomodo adhuc de satisfaciendo cogitare audent?*

Adversus quos omnes Errones, duo statuenda sunt in hac quæstione: *Primum*, quòd Satisfactio pro peccatis sit necessaria: *Secundum*, quòd sit utilis ad remissionem pœnæ æternæ, & temporalis post remissam culpam peccatis debitæ.

CONCLUSIO PRIMA.

Reverà necessarium est homini per opera bona, & afflictiva Deo satisfacere pro peccatis. Constat hæc veritas, ac firmatur innumeris Scripturæ oraculis, quibus SS. Prophetæ, & Apostoli homines hortantur ad expianda sua peccata per opera meritoria, & satisfactoria. Sic Daniel cap. 4. monebat Nabuchodonosor: *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum.* Sic Matth. 3. S. Joannes Baptista Saducæos, & Pharisæos venientes ad Baptismum suum, alloquens, dicebat. *Progenies viperarum, quis demonstrabit vobis fugere a ventura ira, facite ergo fructus dignos Pœnitentiæ.* Et Actor. 26. Apostoli Judæis, & Gentibus annuntiabant, ut Pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna Pœnitentiæ opera facientes. Alia his similia sunt sacræ Scripturæ, tam veteris, quàm novi Testamenti oracula, in quibus præter conversionem mentis, & vitæ novitatem, exiguntur opera satisfactoria, & afflictiva, qualia sunt jejunium, fletus, planctus, & pœnitentes monentur se vestire sacco, cooperire capita sua cinere, membra sua mortificare.

Quam utique veritatem variis rationi-

nibus probat Concilium Tridentinum „ sess.14. cap.8. Maximè, inquit, quia „ divinam clementiam decet, ne ita „ nobis absque ulla Satisfactione peccata dimittantur, ut, occasione accepta, peccata leviora putantes, vel injurii, & contumeliosi Spiritui sancto, in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quasi fræno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque, & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt, medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus, malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pęnam, quàm ut hæc Pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quòd si compatimur, & conglorificabimur, ut non sit per Christum Jesum: nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus: ita non habet homo unde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.

„ Debent ergo Sacerdotes Domini, quantùm spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pęnitentium facultate, sæculares, & convenientes Satisfactiones injungere, ne si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis indulgendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis ut Satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem: nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres, & credunt, & docent, nec propterea existimarunt, sacramentum Pœnitentiæ esse forum iræ, vel pœnarum, sicut nemo unquam Catholicus sensit, ex ejusmodi nostris Satisfactionibus vim meriti, & Satisfactionis Domini nostri Jesu Christi vel observari, vel aliqua ex parte imminui: quod dum Novatores intelligere nolunt, ita optimam Pœnitentiam novam vitam esse docent, ut omnem Satisfactionis ritum, & usum tollant.

Ita Concilium, quibus omnibus non solùm necessitatem, sed & utilitatem Satisfactionis commendat. *Primo*, quia à peccato revocat; *Secundo*, quia Dominum nobis iratum placat, & conciliat: *Tertio*, quia Christi D. Passionis meritum nobis comparat, nosque Christo patienti conformes efficit: *Quarto*, quia cum Christo, ac per Christum Deo Patri oblata, ipsius in nos misericordiam provocat: *Quinto*, quia non est tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem.

Idem probatur ex constanti, ac perpetua Ecclesiæ praxi, ut colligere licet ex Tertulliano lib. de Pœnit. cap. 9. ubi ait: „ Hujus igitur Pœnitentiæ secundæ, & unius, quando in arcto negotium est, tantò operosior probatio est; ut non sola Conscientia præferatur, sed aliquo etiam actu administretur. Is

actus,

" actus, qui magis græco vocabulo exprimitur, & frequentatur, exomologesis est, qua delictum Domino nostrum confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus satisfactio Confessione disponitur, Confessione Pœnitentia nascitur, Pœnitentia Deus mitigatur. Itaque exomologesis prosternendi, & humiliandi hominis disciplina est, conversionem injungens, misericordiæ illicem. De ipso quoque habitu, atque victu mandat, sacco, & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus dejicere, illa per quæ peccavit tristi tractione mutare: cæterùm pastum, & potum pura non nosse, non ventris scilicet, sed animæ causa, plerumque verò jejuniis preces alere, ingemiscere, lacrymari, & mugire dies, noctesque ad Dominum Deum tuum, Presbyteris advolvi, & charis Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere. Hæc omnia exomologesis Pœnitentiam commendant, ut de periculi timore Dominum honoret, ut in peccatorem ipsa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna supplicia non dicam frustretur, sed expugnat. Cùm igitur provolvit hominem, magis relevat; cùm squalidum facit, magis mundatum reddit: cùm accusat, excusat: cùm condemnat, absolvit. In quantùm non peperceris tibi, in tantùm tibi Deus, crede, parcet.

Idem docet Origenes homil. 15. in Levit. ubi appellat opera afflictiva *pretium, quo peccata redimuntur*. Similiter S. Cyprianus serm. de lapsis, ubi inter cætera, ait: Confiteantur singuli delictum suum: dum qui deliquit, adhuc in sæculo est, dum admitti Confessio ejus potest, dum Satisfactio, & remissio facta per Sacerdotes apud Dominum grata est. Convertantur ad Dominum mente tota, & Pœnitentiam criminis veris doloribus exprimentes, Dei misericordiam deprecentur, illi se anima prosternat, illi mœstitia satisfaciat, illi spes hominis incumbat. Rogare qualiter debeamus, dicit ipse: Revertimini, inquit, ad me ex toto corde vestro, simulque & jejunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: ad Dominum toto corde redeamus, iram, & offensam ejus, jejuniis, fletibus, planctibus, sicut admonet ipse, placeamus. *Et infrà*: Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus, alto vulneri diligens, ac longa medicina non desit, Pœnitentia crimine minor non sit. Putasne Dominum te posse placare, quem verbis perfidis abnuisti, cui patrimonium præponere maluisti, cujus templum sacrilega contagione violasti? Putas facilè eum misereri tui, quem tuum non esse dixisti. Orare oportet impensiùs, & rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes, ac fletibus ducere, tempus omne lacrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adhærere cineri, in cilicio, & sordibus volutari; post indumentum Christi perditum, nullum hic jam velle vestitum: post diaboli cibum malle jejunium; justis operibus incumbere, quibus peccata purgantur: eleemosynis frequenter insistere, quibus à morte animæ liberantur.

Idem pariter docent SS. Chrysostomus, Ambrosius, Eligius, Augustinus, & plures alii, quovis sæculo florentes, ut jam liquet ex iis, quæ diximus, demonstrando rationem Pœnitentiæ maximè consistere in affectu Justitiæ vindicantis, ac punientis peccatum, per opera afflictiva, & pœnalia.

Reponunt hæretici, opera quidem afflictiva commendari tum à Scriptura, tum à Patribus, non quidem ratione sui, sed ratione charitatis, fidei, ac pieta-

tatis, quas præsupponere debent, ut Deo grata sint, & accepta. *Secundo*, dicunt, Patres hyperbolicè locutos fuisse, & ideo plus extulisse opera satisfactoria, quàm par esset, ut populos ad Pœnitentiam vehementiùs excitarent. *Tertio* dicunt, exercitia Pęnitentiæ à Patribus commendata nihil aliud esse, quàm preces, & orationes, quibus Deus interpellandus est, & provocandus, ut peccatorum admissorum veniam concedat, non autem veras, ac legitimas esse compensationes.

Verùm, quàm futilia sint hæc diverticula, apparet, quamvis enim bona opera afflictiva, & satisfactoria supponant fidem, & charitatem, unde suum meritum obtinent, nihilominus SS. Patres constanter illa appellant pretia, quibus redimuntur peccata, & compensationes pro peccatis.

Ad secundum dico, quòd si ita facilè liceat detorqueri dicta SS. Patrum ad hyperbolicum sensum, nihil certi poterit haberi ex eorum doctrina, quod juvet ad confirmanda, & illustranda fidei dogmata.

Ad tertium dico, satis constare ex locis SS. Patrum à nobis laudatis ejusmodi satisfactoria opera appellari compensationes, & actus justitiæ; ac subinde falsa est, ac fatua hæreticoram responsio.

Objicit Calvinus: Hæc de Satisfactione assertio derogat merito Passionis, & „ Satisfactionis Christi: Quid enim, „ quæso, nobis præstitisset Christus, „ *inquit num.* 30. *cap.* 4. si adhuc pro „ peccatis pœna exigeretur? nam cùm „ dicimus Deum pertulisse omnia pec„ cata nostra in corpore suo super li„ gnum, non aliud significamus, quàm „ defunctum pœna, & vindicta, quæ „ peccatis nostris debebatur.

Insuper, ex ejusmodi doctrina sequitur, homines non justificari gratis, sed intuitu operum satisfactoriorium, quod apertè militat in plurima Scripturæ sacræ oracula testantia, nos gratis justificari.

Denique: Hæc nostra de Satisfactione assertio Pelagianismum sapit, utpote quæ salutem nostram propriis operibus tribuat, ea nimium extollat.

Respondeo ad primum, negando antecedens: Tantùm enim abest, ut hujusmodi Satisfactio quidpiam deroget Satisfactioni, quam Christus D. pro nobis in cruce Æterno Patri obtulit, quinimò (inquit Concilium Tridenti„ num loco suprà laudato) dum satis„ faciendo patimur pro peccatis, Chri„ sto Jesu, qui pro peccatis nostris sa„ tisfecit, ex quo õnis nostra sufficien„ tia est, conformes efficimur, certis„ simamque inde arrham habemus, „ quòd si compatimur, & conglorifi„ cabimur. Quibus significat, omnem nostram Satisfactionem, habere dumtaxat vim, & efficaciam ex applicato nobis per illam merito Passionis Christi; nec inde sequitur Satisfactionem Christi deficere. Ex se quidem est sufficientissima, sed nobis debet applicari per Satisfactiones proprias. Cui utique doctrinæ repugnare non possunt hæretici, quippe cùm ipsimet doceant, merita Christi per fidem applicari credentibus, nec tamen existimant, fidem meritum Satisfactionis Christi evacuare.

Ad secundum, & *tertium* dico, falsum esse, quòd nostra Satisfactio nimium tribuet propriis nostris operibus; siquidem nostræ Satisfactionis meritum totum refundit in gratiam Christi D. Neque enim, (inquit Concilium Tridentinum) ita nostra est Satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non fit per Christum Jesum: nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus: ita non habet homo unde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos Pęni-

nitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.

Objicit secundò Calvinus: Impossibile est Deo satisfacere pro omnibus peccatis: *Primo*, quia offensa Dei est infinita, Satisfactio autem hominis, quantumvis magna, & diuturna, semper erit finita, ac subinde improportionata, quæ Deo reddatur, ad compensandam irrogatam injuriam: *Secundo*, inquit num. 27. etsi ipsis concedatur peccata aliquot juxta Satisfactionem posse redimi, quid tandem facient, ubi tot peccatis obruuntur, quorum Satisfactionibus nec centum vitæ, vel si totæ in hoc sint, sufficere queant? *Tertio*, quia homo est servus Dei, servus autem non potest satisfacere domino; siquidem nihil nisi debitum offerre potest: igitur homo nulla ratione potest pro peccatis satisfacere.

Nego consequentiam, & ad primum dico: quòd qua ratione offensa Dei censetur infinita, nempe infinitate extrinseca, & ratione objecti, eadem ratione hominis Satisfactio potest esse infinita: quippe cùm tendat in objectum infinitum, ut etiam declaravimus in præcedenti Volumine, agendo de Satisfactione, quæ fieri potuerit à puro homine pro eluendis omnibus peccatis hominum, si Deus ita statuisset, & ordinasset.

Ad secundum, quòd etsi plurima sint hominis peccata, maximè venialia, non tamen tanta sunt, quin possint expiari, & digna Satisfactione compensari; sunt enim pro peccatis quotidianis quotidiana nobis à Christo donata remedia. Inter quæ præcipuum locum obtinent hæc verba orationis Dominicæ: *Dimitte nobis debita nostra*. Nam, inquit S. Augustinus in Enchirid. cap. 7. *de quotidianis brevibus, levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit.* Secundum verò locum tenent eleemosynæ, ac opera misericordiæ: Nam, inquit idem S. Augustinus epist. 89. *Qui misericordia Dei adjutus, & gratia, se ab omnibus peccatis abstinuerit, quæ etiam crimina vocantur, atque illa peccata, sine quibus hic non vivitur, mundare operibus misericordiæ, & piis orationibus non neglexerit, merebitur hinc exire sine peccato*: quamvis hic cùm viveret, habuerit nonnulla peccata, quia sicut illa non defuerunt: *ita etiam remedia, quibus purgarentur, adfuerunt*. Tertium autem locum obtinet condonatio injuriarum, dicente Christo Domino; *Dimittite, & dimittetur vobis*: Unde S. Augustinus hom. 27. postquam distinxisset Pœnitentiam in quotidianam, luctuosam, & competentium, asserit quotidianæ Pęnitentiæ fundamentum, maximè consistere in his verbis Christi D. Matth. 6. *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; & statim subjungit: *Constituit medicinam, firmavit pactum, hic preces dictat, ibi peccanti respondet; novit quo jure res agatur in cœlo: quomodo impetrari possint desiderata. Dimittimus: Dimitte, ait: Quid enim habes, quòd Deo præstas, à quo vis ut præstetur tibi*, &c.

Ad tertium dico, quòd etsi homo sit Dei servus, & mancipium; nihilominus cùm sit ad ejus imaginem factus, participat aliquid ejus libertatis, in quantùm est dominus suorum actuum per liberum arbitrium; ideoque Deo satisfacere potest ex hoc quòd agit per liberum arbitrium, quod quamvis sub Dei beneficio sit, & sub ejus Dominio, nihilominus quoniam ab eo ipsi traditum est, ut illo liberè utatur, idcirco habet etiam ipse homo dominium quoddam in sua opera, ac subinde potest illa offerre in compensationem, & Satisfactionem suorum delictorum.

CONCLUSIO SECUNDA.

REVERA *Pœnitens divinâ gratiâ adjutus potest Deo satisfacere pro pœna temporali*. Ita definitum est in Concilio Trident. sess. 14. can. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemosynis vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantùm novam vitam, anathema sit.*

Hoc etiam probant Scripturæ sacræ illis omnibus in locis, quibus opera satisfactoria ac pœnalia, quæ conjunguntur Contritioni, vel ad eam sequuntur, dicuntur esse remissiva peccati: nec-non,& ex illis oraculis,quibus homines dicuntur cavere, ac fugere divinam animadversionem, & damnationem per fructus pœnitentiæ. Sic Matth.3. S.Joannes Baptista Pharisæos alloquens, dicebat: *Quis vobis demonstravit fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* Et S.Paulus 1. ad Cor. 11. *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur: dum judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.*

Idem constanter docent SS. Patres, maximè S. Cyprianus epist. 55. *Datur opera ne Satisfactionibus, & lamentationibus justis, delicta remittantur, ne vulnera lachrymis abluantur, pax vera falsæ pacis mendacio tollitur, &c.* Quibus invehit in Fortunatum, & Felicissimum, qui pacem dabant lapsis ante peractam Satisfactionem. S. Chrysostomus homil, 6.in 2.ad Timoth. *Vide*, inquit, *quanta sit Dei clementia, non tibi dedit, ut temporalem mortem, sed ut æternam redimere posses.* Idem Pluribi habet S. Ambrosius lib.1. de Pœnitentia cap. 4. ubi ait: *Expectat gemitus nostros, sed temporales, ut remmittat; expectat lacrymas nostras, ut profundat pietatem suam... Expectat conversionem nostram, ut revertatur, & ipse ad gratiam.*

Similiter S. Augustinus serm. 34. de diversis, ubi ait: *Omnia ergo præterita conversis dimittuntur; cætera autem hujus vitæ sunt quædam gravia, & mortifera, quæ nisi per vehementissimam molestiam humiliationis cordis, & Contritionis spiritûs, & tribulationis Pœnitentiæ non relaxantur: hæc dimittuntur per claves Ecclesiæ; si enim tu te cæperis judicare, si tibi cœperis displicere, Deus veniet, ut misereatur; si tu te punire volueris, parcet ille: qui autem bene agit pœnitentiam, suus ipse punitor est. Sed oportet ipse in se esse severus, ut in eum sit misericors Deus.* Et ad Virginem lapsam cap. 8. *Quantamvis afflictionem, quantamvis laborem, & indecorum subire esto contenta, dummodò ab æternalibus pœnis libereris.* Descriptis afflictionibus, & laboribus quos pœnitendo subire debet, subdit: *Talis vita, talis actio Pœnitentiæ, si fuerit perseverans, audebit sperare, si non gloriam, certè pœnæ vacuationem.* Tandem concludit: *Peccator ergo si sibi ipsi non pepercit, à Deo illi parcitur: & si futuras pœnas gehennæ præcipuas in hoc parvo vitæ spatio compensaverit, seipsum ab æterno judicio liberat.* Capite ult.lib.5. Hexamer. *Respice nos quoque Domine Jesu, ut, & nos propria recognoscamus errata, solvamus piis fletibus culpam, mereamur indulgentiam peccatorum.*

Concinit S.Prosper lib.2.de vita contemplativa cap. 7. de laicis, qui ultrò crimina confitentur,& de iis pœnitentiam libenter suscipiunt: *Quòd si ipsi sui Judices fiant, & veluti suæ iniquitatis ultores hic in se voluntariam pœnam severissimæ animadversionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus restinguent æterni ignis incendia.* Et posteà de Clericis, qui idem faciunt: *Ab altari*

tari cui ministrabant, non animo, sed officio separati, vitam tanquam mortuam plangunt, certi quòd reconciliato sibi efficacis pœnitentiæ fructibus Deo non solùm amissa recipiant, sed etiam cives supernæ civitatis effecti, ad gaudia sempiterna perveniant.

Pariter S. Cæsarius Arelatensis Episcopus homil. 1. *Mortificationi præsenti futura mortis sententia prævenitur, & dum culpæ author humiliatur, culpa consumitur, dumque exterior afflictio voluntariæ districtioni infertur, tremendi judicis offensa sedatur, & ingentia debita labor solvit exiguus, quæ vix consumpturus erat ardor æternus.* Cùm autem audis SS. Patres significare quòd pęna æterna remittatur per satisfactiones nostras, non sic accipias velim, quasi censerent remissis per pœnitentiam peccatis adhuc pęnam æternam deberi; hoc enim falsum est: sed quòd solvatur ea pœna quæ fuisset æterna, si peccatum quoad reatum culpæ non fuisset deletum.

Quaestio Secunda.

Quæ, & qualia esse debeant opera Satisfactoria?

Suppono primò ex Concilio Tridentino opera satisfactoria debere esse honesta; siquidem per opera mala non possumus mereri remissionem pœnæ, cum potius novam pœnam mereamur: unde Concilium sess. 14 ca. 8. dicit, Satisfactiones nostras ex Christo vim habere, & per eum offerri Æterno Patri, & per Christum acceptari à Patre. Et can. 14. definit: *Si quis dixerit, Satisfactiones, quibus pœnitentes peccata redimunt, non esse cultum Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes, anathema sit.* Certum est autem quòd opus malum, vel indifferens non sit Dei cultus, nec acceptetur à Patre, nec per Christum vim habeat: siquidem Pater Æternus non potest acceptare, nec grata habere opera, quæ ipsi displicent, qualia sunt omnia opera mala: nam, inquit Sapiens cap. 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* Similiter Deus condignè placari non potest per opera, quæ ipsi sunt indifferentia, & quæ ipsi non placent; illa namque, nec ejus cultum concernunt, nec per Christum offeruntur; nam eo ipso, quo opus aliquod tendit in Dei cultum, & gloriam, non est indifferens, sed reverà bonum, ac meritorium est; igitur inde constat, omne opus satisfactorium debere necessariò esse honestum.

Suppono secundò, opus Satisfactorium debere esse honestum honestate supernaturali: *Tum*, quia debet procedere ex meritis Christi, & per eum Patri offerri: quæ autem fiunt ex meritis Christi, supernaturalia sunt: *Tum*, quia id sufficienter indicat Concilium Tridentinum, cùm ait: Opera satisfactoria pertinere ad Dei cultum, & ab eo acceptari ad remissionem pœnæ peccatis debitæ, & ad consecutionem præmii æterni; ac subinde esse meritoria. Unde docet Concilium cap. 8. *Neque verò*, inquit, *securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit, ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quàm ut hæc pænitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent.* Quis autem verus animi dolor, nisi actus supernaturalis spei, aut charitatis?

Unde Concilium ibidem colligit: *Neque verò ita nostra est Satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exolvimus, ut non sit per Christum Jesum; nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus; ita non habet homo unde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo*

vim

vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Quæ autem fiunt per Christum, debent fieri beneficio ipsius gratiæ; ac subinde debent esse supernaturalis ordinis.

Suppono tertiò: Opus Satisfactorium debere esse voluntarium, & liberum: *Tum*, quia actus satisfactorius est actus moralis, & humanus; libertas autem est principium moralitatis, & honestatis: *Tum*, quia sicut homo non peccat, nisi liberè operando, ita nec potest satisfacere pro peccatis, nisi liberè, ac voluntariè patiendo pœnam, vel sibi injunctam à Sacerdote, vel ab eodem pœnitente usurpatam: *Tum*, quia opus satisfactorium debet cedere in gloriam Dei; quippe cum ordinetur ad resarciendum jus divinum, ac compensandam injuriam ipsius divinæ Majestati irrogatam; ac subinde debet esse opus laudabile: nihil autem laudabile est, quin sit liberum, & in nostra potestate, ut docet Doctor quodlibeto 18.num.9. ubi ait: *Dico, quod laudabile, & vituperabile, imò generaliùs, præmiabile, & punibile, continentur sub hoc communi, quod est imputabile, & illius communis est una ratio: hæc scilicet, actum esse in libera potestate agentis.* Unde sequitur actum satisfactorium debere esse liberum, saltem denominativè ab illo pio affectu, seu vero animi dolore quo elicitur vel imperatur. Dixi, saltem *denominativè*, multi namque existimant Satisfactionem augeri per opus, aut passionem externam: sic qui jejunat de facto, plus meretur, quàm qui solùm vult jejunare, nec potest propter infirmitatem, aut imbecillitatem corporis, quamvis in actu interno, & voluntate jejunandi essent pares, & æquales. Unde Concilium Tridentinum cap.9. docet, quod quamvis flagella temporalia à Deo homini immissa, non sint in ejus potestate, sed veniant ei ab extrinseco, si tamen ea voluntariè acceptet, & patienter toleret: nihilominus satisfactoria sunt, quia aliquo modo fiunt illius patientis, in quantùm videlicet ea acceptat ad purgationem peccatorum, eisque patienter utitur ad obtinendam plenariam delicti remissionem.

His itaque præmissis, tria supersunt hac in quæstione determinanda: *Primum*, utrum opus satisfactorium debeat esse pœnale: *Secundum*, utrum debeat esse externum, vel internum: *Tertium*, quænam convenientia sint opera satisfactoria.

Conclusio Prima.

Opus *Satisfactorium regulariter debet esse pœnale.* Colligitur ex Concilio Trid. sess.14. ubi opera satisfactoria vocat *pœnas satisfactorias*. Et Can. 13. *pœnas spontè susceptas, vel a Deo inflictas, vel à Sacerdote injunctas*. Idem etiam apparet ex Scriptura sacra, quæ quoties Satisfactionis faciendæ à peccatore meminit, toties etiam significat ad id esse usurpanda opera pœnalia. Sic Joel.2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, in fletu, & planctu*. Et Matth.11. ubi Christus D. loquens de Tyriis, & Sidoniis, ait, quòd si in eis factæ fuissent virtutes, quas fuerat operatus in Bethsaida, & Corrozaim, *in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent*. Constat similiter ex authoritate omnium SS. Patrum in prima conclusione præcedentis quæstionis laudatorum, qui omnes unanimi calculo, contestantur, Satisfactionem fieri debere per opera afflictiva, & punitiva. Unde S. Gregorius homil.20. in Evangelia: *Justum est, ut peccator tantò majora inferat sibi lamenta per Pœnitentiam, quantò majora sibi intulit damna per culpam*.

Hinc Subtilis Doctor dist.15. qu.1. num.11. Satisfactionem definiens, ait: *Dico, quod Satisfactio est operatio laboriosa, vel pœnalis voluntariè accepta ad puniendum peccatum commissum à se, & hoc ad placandam divinam offensam: vel est passio, seu pœna voluntariè tolerata*

in

in ordine prædicto. Et num.8. antea dixerat, quòd Satisfactio in isto intellectu magis consistit in actibus pœnalibus, vel passionibus voluntariis, quam in aliis actibus bonis non pœnalibus, licèt quandoque possit per aliquem actum bonum non pœnalem satisfieri: quia bene potest Deus actum magnum charitatis acceptare pro punitione debita uni culpæ; licèt enim non sit propria punitio, est tamen majus bonum, & magis Deo reddens honorem, quàm illa quæ esset propria illius punitio. Sed regulariter, sicut culpa ordinatur per pœnam, & non per aliquod aliud magis bonum, quàm sit culpa: ita satisfactio isto modo dicta consistit in actionibus, vel passionibus habentibus rationem pœnæ. Et hoc est quod dicit S.Augustinus *de vera, & falsa Pœnitentia*, & ponitur dist.16.cap.1. *Sunt digni fructus virtutum, qui non sufficiunt pœnitentibus: pœnitentia enim graviores fructus postulat, ut dolore, & gemitibus mortuus impetret vitam.* Isti autem actus pœnales, vel passiones voluntariæ, in genere reducuntur ad actum interiorem displicentiæ, vel passionem tristitiæ, & ad actum exteriorem confitendi proprium peccatum, quod est valde pœnale. Vel ad passionem concomitantem verecundiam, & ad actum simpliciter exteriorem, vel passionem, scilicet macerando carnem: & omnis talis maceratio dicitur contineri vel reduci ad jejunium: vel elevando mentem in Deum, & hoc fit per orationem: vel sua temporalia erogando, quod fit per eleemosynam.

Hanc Subtilis Doctoris veritatem confirmat Concilium Trident. sess.14. cap.2. *Primò*, quia Pœnitentia est laboriosus Baptismus; loquens enim de innovatione, & restitutione hominis, quæ fit per Pœnitentiæ meritum, ait: *Ad quam novitatem, & integritatem per sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente Justitia, pervenire nequaquam possumus, ut meritò Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à SS. Patribus dictus fuerit. Secundò*, quia, inquit c.14. Satisfactiò deservit ad cavendum futurum peccatum; Procul dubio ait, *magnopere à peccato revocant, & quasi fræno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque, & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt.* Ubi enim homo expertus est pœnam, non facilè in culpam relabitur; unde Philosophus 2.Ethic.ait, quòd peccatorum medicinæ sunt pœnæ. *Tertiò*, quia per Satisfactionem conformes efficimur Christo: *Dum*, inquit, *Satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur; certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur.*

Idem docet Catechismus Romanus *part.2. cap.5. num.58.* ubi ait: Duo præcipuè in Satisfactione requiruntur. Primum est, ut is, qui satisfacit, justus sit, ac Dei amicus, opera enim quę sine fide, & charitate fiunt, nullo modo Deo grata esse possunt. Alterum, ut ejusmodi opera suscipiantur, quæ natura sua molestiam, & dolorem afferant: cùm enim præteritorum scelerum compensationes sint, atque ut S. Cyprianus Martyr (*lib.1. epist.13. post medium*) ait, *redemptrices peccatorum*; omnino necesse est, ut aliquid acerbitatis habeant, quamquam non semper illud consequantur, ut qui se in illis molestis actionibus exercent, doloris sensum habeant: Sæpè enim vel patiendi consuetudo, vel accensa in Deum charitas efficit, ut quæ perpessu gravissima sunt, ne sentiantur quidem. Nec tamen idcirco fit, quominus ea ipsa opera satisfaciendi vim

„ vim habeant: siquidem hoc proprium „ est filiorum Dei, ita ejus amore, & „ pietate inflammari, ut acerbissimis „ laboribus cruciati, aut nihil fere in- „ commodi sentiant, aut omnia lætis- „ simo animo perferant.

Hanc veritatem pariter probat Doctor Seraphicus *in 4. dist.15. p.2. art.1. qu.3.* ratione quadruplici. Quòd Satisfactio fieri debeat per opera pœnalia, „ *inquit*, ratio est quadruplex. *Prima* „ est, quia ibi est honoris ablati redditio, unde honorem istum debet homo reddere ampliùs, quàm si non „ abstulisset, & ideo requiritur, ut non „ tantùm Deo famuletur per operationem bonam, verùm etiam seipsum „ dejiciat per pœnam assumptam. *Secunda* ratio est: quia est primo deordinati reordinatio, & quia deordinatum per culpam optimè ordinatur in „ pœna: ideo, &c. *Tertia* ratio est: quia „ ibi est infirmati curatio, quia infirmatus per delectationis calorem, curatur per pœnalitatis algorem, & „ ideo, &c. *Quarta* ratio est; quia ibi „ est debiti absolutio, & quia peccator „ debitor pœnæ, ideo debet per pœnam satisfacere. Hæc ille.

Dices primò: S. Anselmus in libro cur Deus homo, cap.19.& 20. ait: *Satisfacere est honorem debitum Deo impendere*; Sed hoc fit omni opere bono; ergo non solùm per opera pœnalia, sed per omnia alia potest fieri Satisfactio.

Respondet Seraphicus Doctor: *Quoniam est debitum honoris, veniens ex bono collato, & hunc debemus per gratiarum actiònem. Est veniens ex mandato injuncto, & hunc debemus per obedientiam, & subjectionem. Est veniens ex Majestatis imperio: hunc debemus per latriæ adorationem. Est veniens etiam ex peccato commisso, & iste honor redditur Deo per suiipsius punitionem, & hoc est in Satisfactione.*

Dices secundo: Non delectatur Deus in pœnis nostris: ergo non magis placent opera pœnalia Deo, quàm alia; sed per illud quod magis placet ei, cui debetur Satisfactio, meliùs satisfit; ergo, &c.

Respondet S.Bonaventura: *Ad illud quod objicitur, quod non delectatur in pœnis Deus, dicendum, quod verum est ea ratione, qua pœnæ: sed ea ratione, qua curantes culpam nostram, & honorantes divinam justitiam, bene delectatur in eis.*

Dices tertiò: Quædam sunt peccata, quæ perpetrantur cum tristitia, ut putà invidia, & acedia, &c. Sed Satisfactio debet esse per contrarium; ergo sine pœna debet de his peccatis Satisfactio fieri.

Respondet Doctor Seraphicus, *Quòd etsi in quibusdam peccatis comitetur tristitia, radix tamen est ex delectatione libidinosa.*

Dices quartò: Satisfactorium est pœnale per se loquendo: ergo magis pœnale, magis satisfactorium: sed avaro est magis pœnale dare obulum, quàm largo marcam: ergo magis satisfacit per obulum, quàm ille per marcham. Similiter potest dici in jejunio, & oratione, & hoc est inconveniens, quod mali de malitia sua commodum reportent.

Respondet idem Doctor: *Quòd aliquid est pœnale naturæ, qua natura est, ut putà jejunii abstinentia, & erogatio bonorum, in quibus sustentatur humana infirmitas. Aliquid ratione culpæ, & inordinationis voluntatis. Prima pœnalitas respicitur per se in Satisfactione: secunda verò non, & de ista secunda oppositio intelligitur.*

CONCLUSIO SECUNDA.

L*icèt ordinariè opus satisfactorium debeat esse pœnale, nihilominus omne opus meritorium, tam internum, quàm externum, potest esse verè satisfactorium.* Hæc est communis in utraque schola Angelica, & Subtili, nec enim contrarium docuit Doctor, ut ipsi perpe-

peram affingunt nonnulli Thomistæ: nam, ut constat ex jam dictis in prima Conclusione, ipse disertè pronuntiat, *num.*8. quòd etsi ordinariè Satisfactio consistat in aliquo actu pœnali: tamen, *inquit*, potest per aliquem actum bo-„ num non pœnalem satisfieri, quia „ bene potest Deus actum malum cha-„ ritatis acceptare pro punitione debi-„ ta uni culpæ; licèt enim non sit pro-„ pria punitio, est tamen majus bo-„ num, & magis Deo reddens hono-„ rem, quàm illa, quæ esset propria „ illius punitio. Et ibidem inter actus „ pœnales expresè ponit *actum inte-„ riorem displicentiæ, vel passionem „ tristitiæ*.

Et ibidem, *num.*11. ait: *De primo dico, quod Satisfactio est operatio exterius laboriosa, vel pœnalis, voluntariè assumpta ad puniendum peccatum commissum à se, & hoc ad placandam divinam offensam: vel est passio, seu pœna voluntariè tolerata in ordine prædicto. Isto modo accipitur Satisfactio multò strictiùs, & particulariùs, quàm Satisfactio primo modo, quia illa potuit consistere in actu pœnalis passionis voluntariæ interiori, vel exteriori*. Non ergo negat actibus interioribus omnem vim satisfaciendi, sed si aliquam negat, ea est Satisfactio strictè sumpta, & condistincta ab aliis Pœnitentiæ partibus, putà Contritione, & Confessione: nam continuò subjungit: *Secunda* (scilicet in quibus constat illa Satisfactio) *patet; quia ut opus exterius, vel passio distinguitur contra actum, vel passionem interiorem mentis* (id est, Contritionem) *& contra actum oris* (id est, Confessionem) *vel passionem concomitantem, non consistit Satisfactio, nisi in illis tribus operibus difficilibus, scilicet jejunio, oratione, & eleemosyna, de quibus dictum est tertio articulo præcedente, vel in passionibus voluntariis concomitantibus ista tria opera difficillima*.

Porrò conclusionis ratio est: *Primo*, quia homo potest peccare per actum merè internum, igitur conveniens fuit, ut etiam per actum purè internum posset satisfacere pro peccato. *Deinde*, in tantùm Satisfactio nostra confert ad remissionem peccati, in quantùm ad id acceptatur à Deo: sed Deus potest acceptare actum charitatis in compensationem injuriæ sibi illatæ; igitur actus ille potest esse reverà satisfactorius. *Denique*, si quid obesset quominus opus merè internum posset esse satisfactorium, maximè quia non esset pœnale; sed ita non est: Cùm enim omnis actus meritorius sit actus virtutis, habet semper adjunctam aliquam difficultatem, & molestiam, quamvis aliunde delectationem inferat, ut constat de contemplatione, quæ dum recreat animum, affligit: igitur omnis actus meritorius potest esse satisfactorius.

Conclusio Tertia.

Opera satisfactoria communiter rediguntur ad tria capita, nempe *jejunium, orationem, & eleemosynam*. Ita Concilium Tridentinum *sess.6.c.14.* ubi inter actus pœnitentis numerat satisfactionem, quæ per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia fit.

Hanc Conclusionem probat Doctor „ *num.*12. Quia, *inquit*, peccatis in „ genere distinctis in tria membra, „ scilicet in peccatum carnis, in pec-„ catum concupiscentiæ oculorum, & „ superbiam vitæ, 1.*Joan.*2. correspon-„ dent de congruo propriæ satisfactio-„ nes in genere, scilicet peccato car-„ nis jejunium, vel universaliter quæ-„ cumque maceratio carnis magis or-„ dinata ad reprimendum tale pecca-„ tum carnis, & sub isto comprehendo „ vigilias, peregrinationes, asperitates „ vestium, nuditatem, vel discalcea-„ tionem, imò generaliter quemcum-„ que laborem fatigantem. Peccato „ autem superbiæ, & cæteris spiritua-„ libus magis appropriatè correspon-

„ det oratio,quæ & humiliat spiritum „ Deo, & roborat contra peccata spi- „ ritualia. Peccatis autem circa tem- „ poralia, ut avaritiæ, vel cupiditati „ cuicumque, ut rapinæ, furti, vel „ ablationis injustæ, magis appropria- „ tè correspondet erogatio eleemosy- „ narum. Et ratio istorum est, propter „ majorem correspondentiam pęnæ ad „ culpam, *quia per quæ peccat quis*, „ *per hæc, & torquetur*.

In idem conspirat Doctor Seraphicus *in 4.d.15.p.2.a.1.q.4.* ubi per orationem intelligit omnem actum contemplativè ad Deum relatum; per jejunium omnem carnis afflictionem, quæ consistit in vigiliis, & flagellis, & jejuniis propriè dictis: per eleemosynam autem omne opus pietatis proximo impensum, sive spirituale, sive corporale. Et probat sufficientiam, ac distinctionem harum partium, primo secundùm appropriationem: *Cum enim*, inquit, *triplex sit radix peccati, sicut dicitur in Joanne, aut concupiscentia carnis, & contra hanc est jejunium, aut concupiscentia oculorum,& contra hanc est eleemosyna, aut superbia vitæ, & contra hanc est oratio; hoc dico secundùm appropriationem, quia unumquodque horum valet contra omnes, appropriativè tamen magis opponuntur*.

Secundò, per proprietatem: *Opus*, inquit,*pœnale,aut ordinat nos ad Deum, & sic est oratio, aut ad nos, & sic est jejunium, quod macerat carnem nostram; aut ad proximum, & sic est eleemosyna*. *Tertiò* secundùm reconciliationem: *Quia*, inquit, *per orationem Deo reconciliamur. Sed,sicut dicit Augustinus de serm. Domini in monte:Si vis orationem tuam volare in cœlum, fac duas alas,scilicet jejunium, & eleemosynam*. Tobiæ 12. *Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna*. *Quarto* sufficientia accipit ur. *Quia*, inquit, *duplex est vita, scilicet activa, & contemplativa; quantùm ad contemplativam, oratio; quantùm ad activam, eleemosyna: ut autem homo fit dispositus ad utramque facit jejunium*.

Dices:Contraria contrariis curari debent: sed multo plura sunt genera peccatorum: igitur multò etiam plura debent esse remedia.

Distinguo minorem:Multo plura sunt genera peccatorum, specialia, concedo: communia, & universalia, nego: nullum enim est speciale peccatorum genus, quod ad alterutrum ex tribus assignatis non revocetur.

Dices secundò: Si eleemosyna esset satisfactoria,maximè quando fit de bonis propriis justè acquisitis, & necessariis: at ut sic non potest esse satisfactoria, quia unusquisque tenetur se magis diligere, quàm alterum,ac subinde non debet in alterius usum impendere,quod sibi necessarium est.

Distinguo minorem: Si sibi sit absolutè necessarium, concedo: secus, nego: Porro, inquit Seraphicus Doctor *a.2. q.1.* necessarium dicitur dupliciter. Vel secundùm naturæ arctitudinem: vel secundùm communem usum vivendi. Si secundum naturæ arctitudinem, non tenetur,nec oportet ei imponi, qui peccavit,quia hoc est perfectionis illorum, qui totum victum expectant à Christo, sicut sunt viri, qui sunt in statu perfecto: & ideo si fiat eleemosyna, debet fieri de eo quod superest huic necessario, & bene est satisfactoria. Alio modo dicitur necessarium, quod expedit homini secundùm communem modum vivendi. De quo dicit Augustinus, *Quòd multa superflua habere probabimur, si sola necessaria teneamus*, & de tali fit propriè eleemosyna satisfactoria: de superfluo verò non fit, quantùm est ex rigore justitiæ. Tamen credo, quòd divinæ misericordiæ benignitas tanta est, quòd totum acceptat, & quasi pro nihilo salvat nos. Hæc Seraphicus Doctor.

Dices tertiò: Si oratio posset esse satisfactoria, maximè vel mentalis, vel vo-

vocalis; sed neutra eam rationem obtinet: non quidem mentalis; quia hæc non est laboriosa: neque etiam vocalis, quia plerumque est imperfecta; igitur, &c.

Negat minorem Seraphicus Doctor *qu.3.* ubi distinguens triplex genus orationis, dicit eas esse satisfactorias: Quę-
„ dam, *inquit*, oratio est purè menta-
„ lis, quædam vocalis, quędam media.
„ *Purè mentalis est*, quando labia non
„ moventur, sed cor ad Deum loqui-
„ tur. *Purè vocalis est*, quando nihil
„ cogitat in his quæ dicit, nec in ge-
„ nerali, nec in speciali, ita quod re-
„ ferat intentionem ad sensum verbo-
„ rum, vel finem: sed cum orat, fabri-
„ cat castra, & sic mentalis simpliciter,
„ excedit vocalem. Alia est *mixta*, in
„ qua scilicet orat mentaliter, & voca-
„ liter. Et de ista distinguendum; quia
„ aut verba illa impediunt affectum,
„ quia sic inflammatus est quod imme-
„ diatè fertur in Deum, & talis utilior
„ est oratio mentalis: si autem juvatur,
„ utilior est vocalis: & multi sunt tales,
„ & maximè illi, qui non sunt viri spi-
„ rituales, ad quorum affectus provo-
„ candos instituta sunt orationes vo-
„ cales.
„ Si quæratur, quæ oratio sit satisfa-
„ ctoria, credo quòd omnis, quia nulla
„ est, in qua non laborent virtutes ani-
„ males: & quantùm delectantur spi-
„ ritus, tantùm caro frequenter tabe-
„ scit, & virtutes animales minùs sunt
„ intentæ regimini corporis. Credo
„ tamen, quòd illa inter cæteras est sa-
„ tisfactoria magis, in qua accenditur
„ homo ad gemitum, quia hæc est, in
„ qua Deus maximè delectatur. Unde
„ quia illud est gratiæ specialis, ideo
„ non imponitur à Sacerdote, sed præ-
„ ambulum ad illud, scilicet oratio vo-
„ calis. Et quia non est status in voci-
„ bus, sed ordinatur ad Intellectum;
„ hinc est quòd Dominus, & Gregorius
„ mittunt à vocali oratione ad menta-
„ lem.

PETES 1. *Quodnam ex illis tribus bonis operibus sit magis satisfactorium?*

Respondet Seraphicus Doctor, *art.1. qu.4. ad 6. & 7.* Ad illud quod quæritur, quod est magis satisfactorium, dicendum, quòd unumquodque horum secundum appropriationem. Tamen si generaliter loquamur, dicendum, quòd in Satisfactione tria sunt, scilicet vitatio culpæ, & contra hanc valet maximè oratio: *Secundum* est augmentum gratiæ, & ad hanc maximè valet eleemosyna, quia homo facit sibi amicos, qui impetrant gratiam: *Tertium* est solutio pœnæ, & hoc maximè est in jejunio, & hoc est infimum in Satisfactione: alia duo præponderant.

Sed quidquid sit, audiendus est S. Augustinus consulens, ac monens serm.59. de tempore: *Qui vult, orationem suam volare ad Deum, faciat illi duas alas; id est, eleemosynam, & jejunium, & ascendat celeriter, & exaudietur.* Idem habet in Psalm.42. circa finem: *Quam celeriter*, inquit, *accipiuntur orationes bene operantium, & hoc justitia hominis in hac vita; jejunium, eleemosyna, oratio; vis orationem tuam volare ad Deum, fac illi duas alas, jejunium, & orationem.*

QUAERES 1. *Utrum fieri possit Satisfactio per flagella divinitus immissa, vel à causis secundis procurata?*

Affirmat *Trid. sess.14. cap.9.* ubi ait: *Docet præterea* (S. Synodus) *tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut non solum pœnis sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Jesum Christum satisfacere valeamus.* Item Can.13. *Si quis*

quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, &c. *anathema sit*. Cumque hic non fiat distinctio inter flagella, quæ à Deo infliguntur specialiter propter finem Satisfactionis, & inter illa, quæ Deus permittit naturaliter evenire ob alios fines, videtur idem de utrisque dicendum.

Ratio autem hujus assertionis non alia est, quàm Christi D. voluntas, quæ utique nobis innotescit per Ecclesiæ sententiam expressam in laudatis Concilii verbis, maximè quoad flagella, quæ à Deo specialiter infliguntur in Satisfactionem, & peccatoris emendationem nam Proverb. 3. *Quem diligit Dominus, corripit.* Similiter Hebræorum 12. *Quem diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit*; quia videlicet hujusmodi flagellis, & castigationibus patienter toleratis peccatores pro suis delictis Deo satisfaciunt.

Quod utique præclare confirmat sanctus Hieronymus in Commentario ad caput primum Prophetæ Nahum, ubi „ ait: Quid ergo (ut) contra Dominum „ cogitatis? Ipse, qui creavit mundum, „ & consummationem ejus faciet. „ Quod si vobis videtur crudelis, rigi- „ dus, & cruentus, quòd in diluvio ge- „ nus delevit humanum, super Sodo- „ mam, & Gomorrham ignem, & sul- „ phur pluit, Ægyptios submersit flu- „ ctibus, Israelitarum cadavera pro- „ stravit in eremo: scitote, eum ideo ad „ præsens reddidisse supplicia, ne in „ æternum puniret. Certè aut vera sunt, „ Quæ Prophetæ loquuntur, aut falsa; „ Si vera sunt, quæ de severitate ejus „ videntur docere, ipsi dixerunt: *Non* „ *vindicabit Dominus bis in idipsum in* „ *tribulatione*. Sin autem falsa sunt, & „ & falsum est, quòd dicitur: *Non con-* „ *surget duplex tribulatio*: Falsa est er- „ go, & crudelitas, quæ in lege descri- „ pta est. Quod si verum est, ut nega- „ re non poterunt, dicente Propheta: „ *Non vindicabit Dominus bis in id* „ *ipsum in tribulatione*: ergo qui pu- „ niti sunt, posteà non punientur. Si „ autem illi posteà punientur, Scriptu- „ ra mentitur, quod dicere nefas est. „ Receperunt ergo, & qui in diluvio „ perierunt, & Sodomitæ, & Ægyptii, „ Israelitæ in solitudine mala sua in vi- „ ta sua.

„ Quæret hic aliquis, si fidelis depre- „ hensus in adulterio decolletur, quid „ de eo posteà fiet. Aut enim punietur, „ & falsum est hoc, quod dicitur: *Non* „ *vindicabit Dominus bis in idipsum in* „ *tribulatione*, aut non punietur; & „ optandum est de adulterio, ut impræ- „ sentiarum brevi, & cita pœna cru- „ ciatus frustrentur æternos. Ad quod „ respondebimus, Deum ut omnium „ rerum, ita, & suppliciorum quoque „ scire mensuras, & non præveniri sen- „ tentia judicii: nec illi in peccatorum „ exercendæ de hinc pęnæ auferri po- „ testatem, & magnum peccatum ma- „ gnis diuturnisque lui cruciatibus. Si „ quis autem punitus sit, ut ille in le- „ ge, qui Israelitis maledixerat, & qui „ in Sabbato ligna collegerat, tales po- „ steà non puniri; quia culpæ levis præ- „ senti supplicio compensata sit.

Unde monet Doctor, *dist.* 15. *qu.* 1. quod Confessarius potest injungere pauperi pœnam illam, quam subit quotidie propter egestatem, & inopiam in Satisfactionem suorum delictorum: Requiritur (*inquit in* 13.) discretio Sa- „ cerdotis, ut non imponat alicui pœ- „ nam nimis sibi disconvenientem, sed „ aliam, quæ magis sibi convenit, & „ quem fortè meliùs adimplebit: utpo- „ te pauper, nec eleemosynas potest „ dare, nec orare, sed oportet eum con- „ tinuè laborare pro victu suo necessa- „ rio: nec jejunare, quia tunc non suf- „ ficeret ad laborem necessarium pro „ victu necessario continuè acquiren- do.

„ do. Quia ergo ipse labor continuus „ est sibi jejunium continuum, quia „ continua maceratio carnis, tantummodo inducendus est, ut illum laborem subeat in remissionem peccatorum, intendens illum ad hunc finem „ referre, saltem quousque occurrat sibi „ opportunitas solvendi aliquam aliam „ Satisfactionem, & aliqua alia possunt „ ei ita temperatè, & diminutè imponi, ut sint sibi possibilia. Consimiliter, dives qui lapsus est ad peccatum „ carnis, si est adeo delicatus, quòd non „ velit jejunare, nec aliam macerationem notabilem subire, vel præsumitur quòd si sibi imponeretur, cito abjiceret, & sic peccaret novo peccato, „ inducendus est ad orationem, & eleemosynam, & illud sibi imponendum „ est, quod libentiùs recipit, & quod „ creditur perseverantiùs adimplere.

„ Vel si omnino nullam Pœnitentiam velit recipere à Sacerdote impositam, dicit tamen se habere displicentiam de peccato commisso, & firmum propositum non recidivandi, „ absolvendus est, & non est respuendus, ne cadat in desperationem, & „ nuntianda est sibi pœna, quæ esset „ pro peccatis facienda, & quòd eam „ in se, vel in æquivalenti absque impositione studeat adimplere, alioquin „ solvet ad plenum in purgatorio. Hæc „ misericordia satis consonat illi Prophetiæ Isa 42. de Christo, quam Matth. 12. cap. recitat, *Arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet*. Arundo quassata „ est peccator quassatus tentationibus, „ & peccatis; linum fumigans, est linum nimis humidum ex peccatis, tamen aliquid habens de igne charitatis, & hic extinguitur, si per duritiam Sacerdotis ad nimis difficile „ obligetur: sed non extinguitur, si „ prædicatur sibi, quòd oportet eum „ hic, vel alibi pœnam solvere: & quod „ studeat hic tantam pœnam solvere, „ quanta peccatis debetur, ne alibi „ acrior exigatur. *Hæc Doctor*.

Quibus significat primò injungendam esse Satisfactionem, quantùm fieri potest, æquivalentem ac correspondentem peccatis, ut videlicet quæ satisfaciat, & puniatur in eo genere, in quo peccavit: ubi autem id fieri non potest sufficit, ut injungatur Satisfactio in alio genere, quæ sit æquivalens, ac proportionata facultati, & viribus pœnitentis, in quo maximè desideranda, & spectanda est discretio, ne videlicet per nimiam indulgentiam leviorem Satisfactionem injungendo, particeps, & reus fiat alieni peccati, & vilem reddat medicinam infirmo necessariam, neve ex altera parte pœnitentis infirmitati non satis prudenter consulens, ei præscribat illum Satisfactionis modum, quem sine periculo desperationis, aut novi peccati implere non possit. *Secundò*, quòd ubi pœnitens non potest congruè, & suis peccatis correspondentem Satisfactionem persolvere, potest ei Confessarius injungere pro Satisfactione eas pœnas, & calamitates, quas ipse patitur. Cujus utique ratio est manifesta; illud enim omne, quod acceptum est Deo in Satisfactionem pœnæ temporalis, etiam est medium congruum satisfaciendi: igitur quando facultas non suppetit ad aliud persolvendum, Sacerdos, qui est Judex inferior, & ministerialis, debet se conformare legi, & voluntati Dei, & præscribere in Satisfactionem ea, quę quandam cum delicto correspondentiam habent, etsi non omnimodam, nec proportionatam.

QUÆRES 2. *Utrum pænitens satisfacere possit Deo per opera aliunde præcepta?*

Respondeo, triplicem hac de re apud Doctores scholasticos esse sententiam, quarum *prima* negat, Satisfactionem fieri per opera aliunde præcepta, ex eo quòd

quòd,ut sit perfecta,fieri debeat ex alias indebitis: ita plerique Scotistæ contendunt, maximè Faventinus in dist.29. disp.35. cap.7. *Secunda* affirmat, posse satisfieri per opera præcepta jure humano, non vero jure divino, aut naturæ. Ita Sylvester verbo *Satisfactio.Tertia* denique sententia docet, etiam in operibus aliunde præceptis posse Satisfactionem præscribi, quæ apud recentiores Theologos jam communior videtur, nobisque etiam probabilior apparet. *Tum*, quia id colligitur ex Concilio Trident. sess.6. cap.10. ubi ait: *Per observationem mandatorum Dei, & Ecclesiæ in ipsa Justitia, per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescunt atque magis justificantur.* Et cap.6. *Nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quominùs plene illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divinæ legi, pro vitæ hujus statu, satisfecisse, & vitam æternã suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam verè promeruisse censeantur.* Quid ni igitur pari ratione censeri possent verè satisfecisse pro pęna temporali, maximè si opera ista præcepta pœnalia sint? Si enim opera bona ex hoc præcisè, quia debita ex hoc præcepto non perdunt vim merendi gratiam, & gloriam, cur opera bona, & pœnalia perderent vim satisfaciendi, ex eo quòd aliunde sunt præcepta?

Deinde, Ecclesia præcipit jejunia in Satisfactionem: igitur censet opera præcepta posse esse satisfactoria. Patet antecedens ex Collecta, quę dicitur Sabbato ante Dominicam tertiam Quadragesimæ: *Da quæsumus Domine, nostris effectum jejuniis salutarem, ut castigatio carnis assumpta ad nostrarum vegetationem transeat animarum.* Et S. Leo Papa serm.4. de Quadragesima, sic ait: *Magna divinæ institutionis salubritate provisum est, ut ad recuperandam mentium puritatem, quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas, & pia opera redimerent, & jejunia casta decoquerent*, per extinctionem pœnæ temporalis.

Denique, ut ait Lugo disp.27. nu.35. tota condignitas Satisfactionis fundatur in eo, quòd homo laudabiliter se castigans, eo ipso placat iram Judicis, ne illum iterum puniat: ille autem, qui ex præcepto se castigat, non minùs, sed magis laudabiliter se castigat; non enim minùs, sed potiùs magis honestum, & laudabile est, cæteris paribus, facere aliquid ex præcepto, quàm absque illo: ergo magis placet Deo, & per consequens magis placat illum ejusmodi castigatio per opera præcepta, quàm per spontanea.

Dices primò: Non potest quis satisfacere duplici debito eadem solutione, quia non esset æqualitas inter debitum, & pretium: igitur si aliquod opus sit jam Deo debitum ex præcepto, non potest per illud solvi debitum contractum ex peccato.

Distinguo antecedens: Si res illa, quæ offertur in solutione, non habeat multiplicem bonitatem, & valorem, concedo: secus, nego: tunc enim secundùm diversum sui valorem pluribus debitis satisfacere poterit. Porro opera præcepta habere possunt duplicem valorem, unum quidem moralem, & *meritorium* desumptum ex objecto, & circumstantiis ejus, necnon ex fine, propter quem elicitur, & ex principio gratiæ habitualis, quo mediante producitur: alterum verò *satisfactorium* petitum ex difficultate illius, seu ex pœna, & labore, qui in exercitio ejus reperitur. Ratione primi valoris, possumus implere debitum præcepti, & satisfacere debito obedientiæ, & religionis: ratione verò secundi possumus satisfacere Deo de condigno pro pœną temporali peccato mortali debita: Si enim v. g. nummus aureus duplicem habet valorem, unum ratione metalli, alterum ratione imaginis,

ginis, aut sigilli principis in eo exarati; & ratione primi valeret quinque nummos argenteos, & totidem ratione secundi: posset aliquis debens alteri decem nummos argenteos, quinque ratione mutui accepti, & quinque ratione mercium, utrique debito, & pro utroque titulo, ad æqualitatem satisfacere, ipsi tradendo hunc nummum aureum: ita à simili dicendum de operibus præceptis, quæ duo possunt impendi in Satisfactionem virtutis obedientiæ, & Religionis, & in Satisfactionem pro peccatis. Si enim quis unico jejunio v. g. possit satisfacere triplici præcepto, nempe, dum Religiosus virtute suæ regulæ tenetur jejunare singulis diebus Veneris, & ex præcepto Ecclesiæ per totam Quadragesimam, necnon in Feriis quatuor Temporum; ubi enim tria hæc simul concurrunt, unico jejunio eis fit satis: quidni pari ratione poterit etiam eodem jejunio satisfacere, & præcepto Ecclesiæ, & mandato Confessarii hoc jejunium præscribentis.

Dices secundò: Si quis debeat Ecclesiæ unum Calicem ex voto, & alterum ex Testamento, & legatione illius, cujus est hæres, non satisfaciet dando unicum Calicem: quod enim ex voto donat, non solvit, & quod solvit ex vi Testamenti, non donat. Similiter si quis debeat centum nummos Petro ratione mutui, & insuper alios centum ab eo fuerit furatus, non satisfacit dando semel ei centum nummos: igitur nec quis Deo satisfaciet per unicum jejunium, quando jejunare tenetur ob præceptum, & propter compensandam injuriam Deo irrogatam.

Nego consequentiam: Et ratio disparitatis est petenda ex materia: nam materia justitiæ commutativæ consistit in omnimoda æqualitate solutionis cum debitis, aut juribus, quæ salvari non potest in unica solutione, quando debita illa, aut jura sunt plura, aut diversa. Secus verò est in debitis legalibus, putà voti, legis, Pœnitentiæ injunctæ, & similibus, in quibus magis attenditur mens, & intentio Legislatoris, quàm res ipsa: cùm autem intentio Legislatoris possit tendere in idem opus faciendum ex diverso motivo, putà si quis eodem die teneatur jejunare ex Ecclesiæ præcepto: quia dies ille est Vigilia alicujus Sancti, & ex voto, quia ad id tenetur ex regula, quam professus est, si quis Confessarius pro Pœnitentia præscribat jejunium ejusdem diei pœnitenti, quem aliunde scit obligari ex voto, & Ecclesiæ præcepto ad jejunandum, pœnitens ille eodem jejunio satisfaciet & voto, & legi, & injunctæ sibi Pœnitentiæ.

QUÆRES 3. *Utrum pœnitens implens in statu peccati mortalis injunctam sibi Satisfactionem, reverà ita eam exequatur, ut omnino debitum solvat, nec iterum teneatur ad eam in statu gratiæ implendam?*

Respondet- Doctor num. 15. affirmativam partem sibi non videri improbabilem; Quia, *inquit*, negativa sententia videtur nimis dura contra peccatores, & occasio majoris obstinationis. Si enim iste hodie verè pœnitens, & humiliter recipiens Satisfactionem, estò jejunium trium dierum, recidivat in peccatum mortale, & de illo non pœnitens, secundo die jejunat, quia sibi fuit impositum. *Si dicas*, quòd illud jejunium secundæ diei non est aliqua Satisfactio exterior, magis occasio est inducendi istum jam lapsum, ut tertio die non jejunet, & per consequens ad novum peccatum mortale: quia transgrediendo istam pœnam injunctam à Sacerdote, & receptam, videtur esse peccatum mortale, cùm sit transgressio præcepti Ecclesiæ, & Vicarii Dei in illo actu.

Ex

Ex isto potest formari talis ratio. Si post lapsum, & ante Pœnitentiam novam, non exequatur quis Satisfactionem pristinam sibi impositam, peccat mortaliter novo peccato: ergo si exequatur, bene facit, quia actum obedientiæ facit, sed non facit actum obedientiæ, nisi in quantùm illud est sibi impositum tanquam pars Satisfactionis. Dico ergo sine præjudicio, quòd qui semel verè pœnitet, & recipit Satisfactionem, vel Pœnitentiam condignam sibi impositam ab Ecclesia, clave non errante, quantumcumque posteà recidivet, nunquam tenebitur, nisi ad illam unicam Satisfactionem adimplendam: & si eam impleat in charitate, melius est, quia non tantùm solvit pœnam, sed meretur. Sed si adimpleat eam voluntarie extra charitatem, solvit quidem pœnam, sed non meretur gratiam. Si autem ipsa ab eo extra charitatem exigitur, solvitur pœna, licèt ipse non solvat. Et in primo est Satisfactio simpliciter, quia reconcilians, & placans: in secundo est quidem Satisfactio, quia voluntaria redditio, sed nec reconcilians, nec placans. In tertio autem est Satisfactio, ultra quam non exigetur pœna ulterior. Ex secundo membro sequitur, quòd si magnam partem Satisfactionis sibi impositæ explevit in peccato mortali, & post iterum pęnitet de peccato novo, non est sibi iterato Pęnitentia imponenda pro peccato, de quo satisfecit, licèt extra charitatem, sed tantùm de novis peccatis, quæ fuerunt causa quare illa Satisfactio fuit mortua.

Objicit Doctor: Si arguas, mortua est: ergo non est Satisfactio. *Respondet*: Non sequitur, nisi quòd non est Satisfactio placans, nec reconcilians in amicitiam. *Instat.* Et si dicitur: ergo non est Satisfactio. *Respondet:* Non sequitur, quia sufficit Deo, quòd quis voluntariè solvat pœnam debitam ad punitionem peccati cōmissi: quia etiam quod minùs apparet, sufficit satispassio. Patet in actibus humanis: si enim alicui offensæ in Regem correspondeat præcisè secundùm legem abscissio manus; si isti etiam invito abscinditur manus, satispatitur, & in tantum sufficit Regi, quòd secundùm legem, & justitiam, non debet ab eo pœnam ulteriorem exigere, & tamen non recipit eum in gratiam, vel amicitiam: multò magis ergo posset sufficere pro punitione culpæ, si aliquis sibi pęnam debitam infligeret, licèt non esset in gratia, vel amicitia ipsius Judicis offensi.

Ex tertio membro potest dici, quòd talis, si propter novum peccatum, in quod recidivat, damnaretur, antequam complesset totam pœnam sibi impositam, puniretur in inferno temporaliter pœna correspondente illi, quæ non fuit hic soluta: & illa soluta post tempus aliquod non puniretur amplius illa pœna, sicut & de veniali, quia moriens in peccato veniali simul cum mortali, non punietur æternaliter pro veniali, ut dicetur inferiùs. Et eodem modo in proposito: ex quo enim secundùm plenam justitiam punitivam semel imposita est pęna temporalis isti pro peccato, de quo verè pœnituit, nunquam isti pro illo debebitur, nisi pęna temporalis, & illa soluta, nulla alia. *Hæc Doctor.*

Ex quibus apparet, Doctorem probabile censere, Satisfactionem reverà fieri posse validè in statu peccati, quod maximè probat ex impugnatione oppositæ sententiæ: *Primò*, quia hæc sententia est nimis dura. *Secundò*, quia causat obstinationem peccatorum: *Tertiò*, quia dat ansam peccandi, eò quòd pœnitens relapsus, judicando Satisfa-

ctio-

ctionem sibi impositam non prodesse, illam non persolvet, quod est peccatum inobedientiæ contra præceptum Confessarii.

Quod utique confirmatur, quia non debet aggravari onus peccatoris, aut excludi ab eo beneficium Sacramenti, & mortis Christi; sed nullum est fundamentum asserendi, Pœnitentem non posse satisfacere, nec validè implere satisfactionem sibi præscriptam: si enim esset aliquod fundamentum hujus assertionis, maximè *vel* quia Satisfactio est effectus, *vel* pars Sacramenti, *vel* quia est speciale Dei beneficium: *vel* quia fieri debet per Christum: sed nulla ex his rationibus id concludit. Non quidem ex eo, quòd sit effectus Sacramentalis: nam etiam impressio characteris est effectus sacramentalis Baptismi, Confirmationis, & Ordinis, ad quam tamen non requiritur status gratiæ. Non ex eo, quòd sit singulare aliquod, & extraordinarium Dei beneficium, quo peccator indignus est: nam etiam impressio characteris est tale beneficium, quod tamen confertur peccatori. Non ex eo, quòd Satisfactio nostra fit per Christum Jesum, id est, virtute Sacramenti, per quod merita Christi applicantur, seu communicantur fidelibus, nam accipit characterem impressum: Ergo consimiliter peccator poterit satisfacere, & satisfaciet ex opere operato *per Christum*, id est, per virtutem sacramenti Pœnitentiæ, per quod fidelibus applicantur, seu communicantur merita, & Satisfactiones Christi.

Reponunt adversarii, non solùm propter præfatas rationes, Satisfactionem in statu peccati esse nullam, sed quia ut sit valida, debet acceptari à Deo, & ei per Christum offerri; Satisfactio autem in statu peccati non potest acceptari à Deo, dona enim iniquorum non probat Altissimus. Quod utique confirmat Concilium Tridentinum, cùm ait loco mox laudato, *In quo* (Christo) *vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre*. Unde Catechismus Romanus par.2. cap.5. num.103. ait: *Duo præcipuè in Satisfactione requiruntur: Primum est, ut is qui satisfacit, justus sit, ac Dei amicus; opera quæ sine fide, & charitate fiunt, nullo modo grata esse Deo possunt: alterum, ut eiusmodi opera suscipiantur, quà natura sua dolorem, & molestiam afferunt.*

Verùm contra. Non plus requiritur status gratiæ ad validam Satisfactionem, quàm ad perfectum actum Contritionis: sed Contritio ut sit valida, non præsupponit statum gratiæ: igitur, &c. Major constat: quia Contritio non solùm delet peccatum, sed etiam partem pœnæ temporalis peccato debitæ, imò interdum totam solvit pœnam, ut supponit Concilium Tridentinum sess. 14. cap.2.

Deinde, status gratiæ idcirco requireretur, ut persona satisfaciens Deo esset grata, & accepta: sed hoc non est absolutè necessarium ad dignam Satisfactionem: quia personæ dignitas consistit in amicitia Dei, & filiatione in ordine ad hæreditatem consequendam, necnon & ad ea, quæ proximè ad eam ordinant, ut sunt merita, sed solutio pœnæ temporalis potest fieri seorsim ab his circumstantiis: ergo ad validam illam solutionem non est necesse, quòd persona satisfaciens sit Deo grata, & accepta. Minor patet: quia non augetur jus ad hæreditatem præcisè ex tali solutione pœnæ temporalis, quando maximè illa fit in operibus non meritoriis, quamvis tollatur impedimentum removens, ac retardans ejus assecutionem, ac subinde per illam solutionem non augetur amicitia hominis cum Deo, quæ fundatur in gratia sanctificante, ex qua provenit ipsius hominis dignitas, neque per se confertur major glo-

gloria essentialis virtute ipsius Satisfactionis, quando aliunde non est meritoria, & consequenter non crescit Satisfactio ex dignitate personæ, nisi præcisè in quantùm Satisfactioni adjunctum est meritum: dignitas enim personæ justæ non influit in actum, nisi dum actus elicitur ex inclinatione ipsius Justitiæ, quæ est ipsa charitas: sed actus boni indifferentes in ratione meriti, non fundant meritum, neque eliciuntur secundùm prædictam inclinationem, neque ad vitam hoc modo magis conferunt in homine justo, quàm in peccatore: ergo neque etiam Satisfactio indifferens in ratione meriti, seu quæ non est præcisè meritoria gratiæ, aut gloriæ, recipit valorem à justitia, aut dignitate personæ, quando non elicitur ab homine justo, secundùm inclinationem charitatis.

Unde ad Concilium Tridentinum: dico, illud verbis laudatis loqui de Satisfactione simpliciter, nempe quatenus est reconciliativa, & meritoria de condigno, ad quam haud dubiè requiritur vita in Christo, seu status gratiæ: de hac autem Satisfactione hic non est sermo, sed tantùm de Satisfactione, quatenus est solutio debiti, & vindicativa peccati, quæ utique fieri potest quovis in statu. De hac etiam Satisfactione reconciliativa, & meritoria loquitur Catechismus Romanus, ut colligitur ex num. præcedenti, ubi ait: *Atque ita fit, ut Justis nihil deesse videatur, cùm operibus, quæ Dei virtute efficiunt, & divinæ legi pro humana, mortalique conditione satisfacere, & vitam æternam, quam scilicet, si Dei gratia ornati è vita decesserint, consequentur, mereri possint*. Quibus verbis, ut apparet, loquitur Catechismus de Satisfactione reconciliativa, & meritoria de condigno vitæ æternæ, non autem ut est solutiva pœnæ debitæ peccato.

Quam utique duplicem Satisfactionis acceptionem etiam agnovit idem Catechismus, cùm ait num. 89. *Nonnulli definierunt Satisfactionem sic*: Satisfacere est Deo debitum honorem impendere. *Quòd autem nemo debitum honorem Deo possit tribuere, nisi qui peccata omnino vitare constituat, satis apparet. Et satisfacere est peccatorum causas excidere, & eorum suggestioni aditum non indulgere, in quam sententiam alii assenserunt, satisfactionem esse purgationem, quâ elicitur quidquid sordium præter peccati maculam in anima resedit, atque à pœnis tempore definitis, quibus tenebamur, absolvimur*. Quæ duæ partes Satisfactionis, purgatio sordium, & absolutio à pœnis, quarum prima non convenit Satisfactioni peccatoris: quia (ut ait Scotus suprà) *nec est reconcilians, nec placans*. Altera autem competit, quia est voluntaria redditio debiti, sive est rei debitæ integra solutio. Cùm enim virtute Clavium pœna temporalis Purgatorii mutata sit in pœnam temporalem hujus vitæ, qui hanc voluntariè reddit, integrè solvit rem debitam: amicus ejus sit, vel inimicus, cui solvit, quid interest? Nonne inimicus potest satisfacere debito justitiæ commutativæ, solvendo pretium rei emptæ? Nemo dubitat. Cur non similiter possit satisfacere debito Justitiæ vindicativæ, seu punitivæ?

Obiiciunt adversarii: Scriptura sacra apertè testatur, Deum reprobare omnem Pœnitentiam, & Satisfactionem oblatam ab homine pœnitente in statu peccati. Sic Isai. 58. *Quare jejunavimus, & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, &c.* Et Proverb. 15. *Longè est Dominus ab impiis, & orationes Justorum exaudiret*. Et 1. ad Cor. 13. *Si tradidero corpus meum, itaut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*.

Respondeo, prioribus Scripturæ oraculis, idcirco reprobari opera peccatorum, non præcisè, quia fiunt in statu

pec-

peccati, sed quia eliciuntur cum affectu peccandi: ideo namque Isaias dicit reprobari jejunia Judæorum, quia annexa habebant levia peccata contentionis & inimicitiæ: *Ecce*, inquit *ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè, &c.* Ad Apostolum *dico*, ipsum non loqui tantùm de charitate habituali, sed etiam de actuali. Porro constat, sine charitate actuali aliquem posse justificari, ut fit in infantibus, qui martyrium subeunt, nec non & in eo adulto, qui bona fide pro Christo moritur, quamvis ejus memoriæ non occurrat peccatum quo reus tenetur, quodque affectu charitatis detestari deberet. Non igitur loquitur Apostolus generaliter, sed tantùm de homine adulto, qui suis bonis operibus intendit promereri vitam æternam. Quod utique exequi non potest, nisi sit in statu gratiæ, & habeat charitatem habitualem.

Objiciunt secundò, Pœnæ quæcumque hujus vitæ per se, ac nudè sumptæ, non sunt comparabiles, nec ullam proportionem habent cum pœna vitæ futuræ, ac subinde per se non habent valorem, ut remittant illam pœnam: igitur necessaria est gratia, à qua hunc valorem recipiunt: hæc autem gratia est sanctificans, à qua Satisfactio dignificatur, & proportionem moralem habet ad pęnam alterius vitæ: igitur talis gratia prærequiritur ad validam Satisfactionem.

Distinguo primum consequens: Ad eam necessaria est gratia auxilians, & adjuvans, concedo; quia ut diximus, illa Satisfactio fieri debet per Christum: hoc est, beneficio ipsius gratiæ sanctificantis & habitualis, nego, maximè quando Satisfactio est tantùm solutiva debitæ pœnæ.

Urgent: Satisfactio illa in statu peccati esset solutiva pœnæ debitæ, vel de congruo, vel de condigno: Non primum, quia pœnitens in statu peccati indignus est cujusvis boni, ac subinde incapax, ut satisfaciat aut mereatur de condigno, & ideo gratia est principium omnis justitiæ apud Deum.

Insuper ad id requiritur promissio divina, in qua justitia tam Satisfactionis, quàm meriti fundatur; hęc autem non fit hominibus in peccato mortali manentibus, sed justis. Secundum etiam dici non potest, nisi merè gratis: ubi enim revelatum est, aut unde constat, Deum hac liberalitate uti cum inimicis suis, ut eis remittat pœnas, pro quibus ipsi verè non satisfaciunt, cum lex generalis sit, ut quantùm quis glorificavit se in deliciis, tantùm ei detur tormentorum; & è contra generalis etiam lex sit, ut, quod sine charitate fit, nihil prosit? *Ita Suarez*.

Respondeo primò, prorsus esse indifferens ad rationem Satisfactionis, quòd fiat sive de condigno, sive de congruo, dummodò debitum exolvat: sicut ipsi pariter indifferens est, quòd liberaliter & ex misericordia, vel exactè, seu ex justitia à Deo acceptetur.

Respondeo secundo: Satisfactionem in statu peccati exhibitam, esse solutivam pœnæ de condigno, quantùm ad solutionem pœnæ temporàlis debitæ, non autem quantùm ad reconciliationem: Hęc enim Satisfactio, inquit Doctor, *non est reconcilians, nec placans*, & idcirco non disponit satisfacientem ad vitam æternam, nec removet impedimentum ab ejus consecutione prępediens, nempe peccatum. Porro Satisfactio illa non est de condigno ex opere operantis, nec suum mutuatur valorem, suamque moralem proportionem ad debitum persolvendum ex dignitate personæ, sed habet illam condignitatem ex opere operato, seu quatenus Sacramentalis est, & suum valorem, suamque moralem proportionem ad debitum persolvendum accipit ex dignitate Sacramenti, per quod opus istud elevatur & constituitur pars integralis Sacramenti: quia injungitur vir-

tute clavium, & acceptatur à Deo, quatenus condonando peccatum per Absolutionem Sacramentalem, commutavit pœnam æternam in hanc temporalem Satisfactionem.

Fateor itaque, Satisfactionem impensam in statu peccati mortalis, non esse condignam ex opere operantis: sed nullus hactenus probavit, eam sic non debere fieri, nec quòd sufficere non possit, si sit tantùm condigna ex opere operato. Nihilominus, quamquam hæc fortè vera sint, quantùm ad speculationem, attamen si praxim attendas, tutius est suadere pœnitentibus, ut omni studio incumbant injunctas sibi Satisfactiones implere in statu gratiæ, secundùm prudentem eorum existimationem, hoc est, quando non sunt conscii alicujus peccati mortalis, quia Satisfactio in eo statu exhibita, non solum est solutiva pœnæ debitæ, sed etiam promeritoria ulterioris gradus gratiæ, sicut & novi juris ad augmentum gloriæ.

APPENDIX.

De Satisfactione, seu Pœnitentia publica.

NOTUM est, ac compertum apud Theologos, duplicem esse Satisfactionem, *Sacramentalem* unam, *Canonicam* alteram. Prior est, quæ à Sacerdote ad nutum pœnitenti injungitur post emissam suorum delictorum Confessionem, & ante concessam Absolutionem sacramentalem: posterior verò, quæ præscribitur ab Ecclesia, & statuitur vel in Conciliis, vel in Canonibus Pœnitentialibus pro gravioribus delictis diluendis.

Hæc rursus duplex est, *privata* videlicet, & *publica*, seu quæ privatè, & in particulari fit à pœnitente, ac semotis omnibus arbitris, vel quæ in conspectu Ecclesiæ, & fidelium ex præcepto Ministrorum, ac Pastorum Ecclesiasticorum exercetur.

Insuper hæc iterum duplex: nempe quæ fiebat ab adultis ante Baptismum, ut ad illum suscipiendum sese disponerent: altera verò, quæ pro peccatis post Baptismum commissis expiandis suscipiebatur. Quòd enim nemo adultus sine aliqua publica pœnitentia ad Batismum admitteretur, colligitur ex Actor. 2. ubi S. Petrus monet: *Pœnitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur unusquisque vestrum*. Hujus pariter veritatis testes sunt Patres, atque imprimis Tertullianus lib. de Pœnit. usque ad 7. caput, ubi ait: *Saluti hominis præministrat Pœnitentiam destinare purgandis mentibus præpositam, & mundam pectoris domum superventuro Spiritui sancto parare.* Unde cap. 6. necessitatem hujus pœnitentiæ indicat, quia *lavacrum assignatio est fidei*, seu vitæ Christianæ, quia *justus ex fide vivit*, quę fides à Pœnitentię fide incipitur, & commendatur, qua nimirum corda purificantur: *Non ideo abluimur*, inquit, *ut delinquere desinamus, sed quia desivimus, quoniam jam corde loti sumus; hæc enim prima abdicantis tinctio est metus integer.*

Huic omnes Patres adstipulantur, maximè S. Augustinus homil. 27. cap. 1. ubi ait: *Neque ad Baptismum Christi, in quo omnia peccata delentur, quisquam bene accedit, nisi agendo Pœnitentiam de vita pristina; nemo enim elicit vitam novam, nisi quem veteris pœnitet.* Et homil. 50. cap. 11. Pœnitentiam hanc *novum hominem parturire*, ait: *Donec per Baptismum salutare omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum, ut tanquam puero nato dolores transeant, quibus viscera urgebantur ad partum, & tristitiam lætitia consequatur. Omnis enim qui jam arbiter voluntatis suæ constitutus est, cùm accedit ad Sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, novam non potest inchoare.* Et posteà: *Ab hac pœnitentia cùm bapti-*

zan-

cantur, soli parvuli sunt immunes, nondum enim uti possunt libero arbitrio. Cæterorum hominum nullus transit ad Christum, ut incipiat esse, quod non erat, nisi cum pœniteat fuisse quod erat.

Hoc ipsum etiam docet Concilium Tridentinum sess.6.cap.6. ubi inter ceteras dispositiones ad justificationem, maximè per Baptismum obtinendam, Pœnitentiam annumerat, cùm ait: *Moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet*, &c.

Hujus autem Pœnitentiæ ritum luculenter explicat S.Augustinus, sed maximè homil.27.ex 50.necnon & lib.11. de Symbolo ad Catechumenos cap. 1. pariter lib. 4. etiam cap. 1. ubi varios hujus Pœnitentiæ ritus enarrans, quibus nocte ante Baptismum proxima Catechumenus initiabatur, refert quod susceptus in utero ab Ecclesia matre parturiebatur, meminit signi crucis, exorcismorum, orationum, Canticorum spiritualium, insufflationum, cilicii, inclinationis cervicum, humilitatis pedum, pavorisque, cum quo quis ex loco secreto producebatur in conspectum totius Ecclesiæ, ibique cervice humiliata, quæ malè fuerat ante exaltata, in humilitate pedum, seu nuditate, cilicio substrato excommunicatus petebat, *Proba me Deus, & scito cor meum*; sicque purgatus cantato salutis cantico accipiebat symbolum, & profitebatur renuntiare se diabolò, pompis, & Angelis ejus. Hanc autem Pœnitentiam non agebat Catechumenus, ut pro peccatis Deo satisfaceret; eorum enim remissionem gratuitam plenissimam in Baptismo accepturus erat, sed ut se ad gratiam suscipiendam, & vitam novam profitendam veteris odio, & detestatione pararet. Ita *Bagotius* dissert.1.cap.2. sect.2.

Hic autem non est futurus sermo de Pœnitentia, & Satisfactione publica, quę fiebat ante Baptismi susceptionem, sed dumtaxat de ea, quæ post susceptum Baptismum fieri solebat à fidelibus, qui in grandia peccata lapsi fuerant, de qua utique Pœnitentia tria sunt delibanda: *Primum*, quotuplex illa fuerit: *Secundum*, quot illius erant gradus: *Tertium*, de quibus peccatis fieri solebat: quæ utique omnia in sequentibus paragraphis discutiemus.

§. I.

Quotuplex sit Pœnitentia publica?

R*Espondeo*: Pœnitentiæ publicæ tria fuisse genera; alia enim erat *imperata*, & præcepta ab Ecclesia; alia *voluntariè à pœnitentibus petita*, & eis concessa; alia denique *solemnis*, quæ utcumque ab illis duabus erat distincta: Prioris pœnitentiæ exempla plurima suppetunt in historia Ecclesiastica, constatque nedum ex Conciliorum decretis, & sanctionibus, sed ex antiquissimis Canonibus, & Ritualibus pœnitentialibus, in quibus decernuntur, & præscribuntur pœnæ pro certis quibusdam criminibus eluendis subeundæ à Pœnitentibus.

Imò idipsum colligitur ex Scriptura sacra: nam Christus Dominus conferens Apostolis, & eorum Successoribus, Matt.18.v.15. potestatem ligandi peccatores, & eos absolvendi, quomodo quivis juridica hac sua potestate uti debeat, sic præscribit, ut si peccatum occultum fuerit, clam reum castiget; si verò admonitus non resipuerit, adhibeat unum, aut alterum testem, quos si non audierit, tandem eum ad Ecclesiam deferat: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solùm. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ.*

Ex

Ex quo præcepto Christi S. Augustinus in cap. ultimo lib. de Corrept. & Gratia infert, quòd Paulus vult, *peccantes coram omnibus corripi, ut cæteri timorem habeant*, de his peccatis accipiendum esse, quæ non latent. Et in serm. 16. de verbis Domini cap. 6. & sequentibus, duo hæc Christi, & Apostoli præcepta concilians, ait, *in secreto corripiendum esse fratrem, cùm in te peccaverit*, idest, *cùm tu scis, quia peccavit, Quia enim secretum fuit, quando in te peccavit, secretum quære, cùm corripis quod peccavit. Nam si solus nosti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor*. Et allato exemplo S. Joseph B. Virginis conjugis, sic pergit: *Peccavit ergo in te frater tuus, si tu solus nosti, tunc verè in te solùm peccavit. Nam si multis audientibus tibi fecit injuriam, & in illos peccavit, quos testes suæ iniquitatis effecit*: hanc rationem reddit: *Quando me audiente fratri meo quisque injuriam facit, absit ut à me injuriam illam alienam putem. Prorsus, & mihi fecit: imò & mihi plus fecit, cui putavit placere quod fecit: ergo ipsa corripienda sunt secretiùs, quæ peccantur secretiùs. Novit nescio quem homicidam Episcopus, & nemo alius eum novit*, nec prodit, inquit Augustinus, nec negligit, corripit in secreto, & persuadet Pœnitentiam. *Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus suis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum salutem quærentibus; nos non prodimus in palam, sed in secreto arguimus, ut ubi contigit malum, ibi moriatur malum*.

Quibus verbis S. Augustinus designat crimina, ob quæ maximè Pœnitentia publica esset agenda, nempe adulterium, & homicidium, quæ cùm secreta dicit, non ita intelligit fuisse occulta, ut non in aliquorum notitiam venerint; nam adulterii illius uxor accusatrix erat conscia, & tum illud probare posset, aliquos domesticos testes habebat; nihilominus vult S. Augustinus adulterum illum non publicè, id est, in conventu totius Ecclesiæ argui, sed privatim, hoc est, in conspectu peccatorum, nempe, vel in præsentia ipsius uxoris, quæ criminis erat conscia, necnon & domesticorum, vel etiam fortè quorumdam Sacerdotum secreti tenacium.

Quòd autem ea perpetua fuerit in Ecclesia praxis, nempe cogendi aliquos peccatores ad ineundam Pœnitentiam publicam, constat ex libro 2. Constitutionum Apostolicarum. ubi cap. 38. legimus: *Si aliquis durus, obstinatusque erit, dic Ecclesiæ: si non audierit, sit tibi ut Ethnicus, & Publicanus: & ne ad Ecclesiam tanquam Christianum admittas, &c. Si autem vult agere Pœnitentiam, suscipe, &c.* Et cap. 41. *At verò quem à Pœnitentia alienum videris, & obduruisse, hunc tu cum mœrore ut insanabilem ejice ex Ecclesia. Tollatis*, inquit, *improbum ex vobismetipsis, & facietis reverentes filios Israel.* Euthychianus Papa apud Burchardum lib. 12. cap. 14. ad rem nostram directiùs collimare videtur: *Si quis verò perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens Pœnitentiam longam, ad Confessionem venire noluerit, ab Ecclesia repellendus est, sive à consortio, & communione fidelium, ut nullus cum eo comedat, atque bibat, neque oret, neque in sua domo eum recipiat*.

Antiqui istius moris testis est S. Cyprianus epist. 52. adversus Novatianos disputans, cùm dixit: *Nec ad Pœnitentiam quis à nobis compelli potest, si fructus Pœnitentiæ subtrahatur*. Ad Pœnitentiam igitur compelli solebant, quos crimina perpetrasse constabat. Idque probat Cyprianus argumento sanè notando; Eò quòd authoritatem peccata remittendi Deus Ecclesiæ concesserit, credens authoritatem cogendi ad Pœ-

Pœnitentiam ex authoritate absolvendi necessariò consequi. Ad eumdem morem respiciens quoque Pacianus scribebat epist. 3. contra Sympronianum: *Sive baptizamus, sive ad Pœnitentiam cogimus, seu veniam relaxamus, Christo id auctore tractamus.*

Hinc publici peccatores de crimine quomodocumque convicti, si spontè Pœnitentiam publicam agere nolebant, non solum ad eam per gravem Ecclesiæ interminationem, & sententiam excommunicationis cogebantur; sed & si Censuris Ecclesiasticis non deferrent, ad id cogebantur authoritate Principum, & virtute brachii sæcularis, ut constat ex Concilio Moguntino sub Rabano can. 28. ubi legimus: *Ut Episcopi incestuosos penitus investigare studeant, omnino decrevimus. Quòd si pœnitere noluerint, de Ecclesia expellantur. Quòd si Sacerdotum admonitionibus noluerint aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus, oportet eos per sæcularis potentiæ disciplinam à tam prava consuetudine coerceri.* Similis Canon legitur in Concil. Turon. sub Carolo cap. 41. lib. 2. cap. 43. Burchard. lib. 7. cap. 29. *Vormac.* Concil. cap. 79. *Suession.* verò cap. 12. Ivo par. 9. cap. 65. *Obtentum est etiam à devotissimo Principe, ut incesti, & quilibet alii perditi, examen Episcoporum refugientes, per Judices publicos ad eorum præsentiam deducantur, ne ulteriùs illecebram peccandi nutriat punitas vitiorum.*

Hinc fit manifesta ratio, qua Reges, ac Principes commoti tam lubenter Episcopis, & eorum Ministris authoritatis suæ auxilium commodarunt. Tunc enim vitiis regna purgantur, cùm disciplina Ecclesiastica in iis diligenter custoditur. Unde in Concilio Tullensi 2. cap. 2. sic statuitur de Virginum, & Viduarum corruptoribus. *Viri autem, qui vim eis intulerunt, & ipsi censura Ecclesiastica ad Pœnitentiam constringantur, Principes, & Judices hanc in populo Dei diligentiam adhibeant, ut ubicumque tales in potestate eorum ab Episcopis requisiti fuerint, absque mora eos exhibeant, ne fortè si dissimulaverint, aut mandatum Episcopi contempserint, ab Ecclesia Dei projecti, nec sepulturam cum fidelibus accipiant.*

Si Comites, aut eorum Ministri auxilium Episcopis, vel eorum vices gerentibus denegabant, tum gravissimè pro ratione denegationis à Principibus puniebantur. Explicari hoc meliùs, & discretiùs non potest, quàm verbis Carolini Capituli, quod habetur lib. 7. Capitularium cap. 330. aliàs 335. & ferè ante octingentos annos in suos Canones retulit Isaacus Lingoniensis tit. 4. c. 13. *Si aliquis, tam liber, quàm servus, aut Ecclesiasticus, vel Fiscalinus proprio Episcopo, vel suo Sacerdoti, aut Archidiacono inobediens, vel contumax, sive de hoc, sive de alio quolibet scelere extiterit, omnes res ejus à comite, aut à Misso Episcopi contendantur, usque dum Episcopo suo obediat, aut canonicè pœniteat. Quòd si nec se ita correxerit, & ad Episcopum, & Canonicam Pœnitentiam venire distulerit, à Comite comprehendatur, & in carcerem sub magna ærumna retrusus teneatur, nec rerum suarum potestatem habeat, quousque Episcopus jusserit. Quòd si Comes, vel ejus Ministri hæc adimplere distulerint, canonicè ab Episcopo, vel à suo Ministro excommunicentur, & usque dum hæc pleniùs adimpleat, semper Communione Catholicorum careat: usque dum ipsi Episcopo humaniùs erga eum aliquid agere placuerit. Si vero, quod non optamus, ipse Comes aut de prædictis causis, aut de ipsa Excommunicatione inobediens aut negligens apparuerit, honore Comitatus, pariter, & Communione careat, usque dum ambo in nostram præsentiam veniant, ut nos illum Episcopali authoritate, atque imperiali metu ita corrigamus, ut cæteri timorem habeant, ne deinceps talia committ-*

mittere ullatenus audeant. Hæc Morinus quæ mihi necessarium ascribere visum est, eo quòd illius temporis praxim evidentissimè admodum explicent.

Similiter in Capitulis Caroli Calvi ex Synodo Pissensi ann. 862. cap. 4. *Vos autem Episcopi, Evangelica, & Apostolica, atque Episcopali authoritate, seniorem, & regni quemlibet potentem, si commonitus juxta Evangelicum præceptum se suosque homines corrigere noluerit, & licèt ipse talia non faciat; tamen si sui, vel in suo obsequio manentes talia fecerint, si eos non correxerit, & emendari quæ faciunt non obtinuerit, eosque ad Pœnitentiam non produxerit, ipse excommunicetur secundùm sacros Canones, donec suos homines ad emendationem, & Pœnitentiam reducat.* Deinde hujus rei ratione reddita, pergit: *Si autem ipse potens, vel senior satisfecerit Episcopo, & Missis regiis, quia suos homines ad emendationem, & ad Pœnitentiam non potest adducere; sed seipsum vult, aut talibus immunem ostendere, aut dignè satisfacere, & hujusmodi molestias à suo obsequio rejicere, & Dei inimicos persequi, tunc aut non excommunicetur, aut ab excommunicatione solvatur.* Nec minùs evidenter præcedens hoc capitulum quod contendimus confirmat.

Nihil hac in causa legi potest illustrius, & augustius lege Arnulphi Imperatoris, quæ refertur Can. 3. Concilii Triburiensis, quod celebratum est anno 895. sedente Papa Formoso. Postquam præclarum proœmium legi suæ texuit ex variis Scripturæ locis, tandem sic colligit: *Ideirco non potentiam ostendentes, sed justitiam exhibentes, præcipimus, & authoritate nostra injungimus omnibus regni nostri Comitibus, postquam ab Episcopis anathemate Excommunicationis percelluntur, & tamen ad Pœnitentiam non inclinantur, aut ab ipsis comprehendantur; & ante nos perferantur, ut qui divina judicia non verentur, humana sententia feriantur, &c. Si tam rebelles fuerint, ut comprehendentibus repugnare studuerint, & in tali temeritate interfecti fuerint, judicio Episcoporum interfectoribus nulla imponatur Pœnitentia, & præcepto nostro; Vueregildi nulla ab eis extorqueatur compositio.* Ipsi Comites ab Episcopis excommunicati ad Pœnitentiam agendam ab ipsis Episcopis coguntur, & Imperatori ab eo puniendi sistuntur. *Vueregeldi* vox Germanica significans illis temporibus mulctam pecuniariam homicidii causa impositam. Ita Morinus lib. 7. de Pœnit. cap. 11.

Ex quibus apparet, aliquos peccatores ad ineundam publicam Pœnitentiam fuisse coactos, non solùm per Ecclesiæ interminationem, & imperium, sed etiam per authoritatem Principum nec-non, & Magistratus sæcularis.

Pœnitentia publica etiam fieri solebat ab aliquibus, qui voluntariè, ac liberè se se ultrò ei subjiciebant, cujus quidem voluntariæ Pęnitentiæ meminit S. Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia, ubi ait: *Si quis occulta crimina habens, propter Christum tamen studiosè egerit, quomodo illic recipitur, si ei communio non refunditur?* Ubi vocabulum *studiosè* significat Pœnitentiam voluntariè susceptam, maximè cùm loquatur sanctus Ambrosius de crimine occulto, propter quod eluendum Pœnitentia publica nusquam imperabatur. Quòd autem sermonem faciat S. Ambrosius de Pœnitentia publica, apparet ex his, quæ subjicit: *Volo veniam reus speret, petat eum lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus, ut ignoscatur, & obsecret, cùm secundò, & tertiò fuerit dilata ejus Communio, credat remissius se supplicasse, fletus augeat miserabiliter, postea revertatur, teneat pedes brachiis, osculetur osculis, lavet fletibus, &c.*

Nec obscurè idipsum colligitur ex his S. Augustini verbis homilia 50. c. 4. *Nemo arbitretur, fratres propterea se con-*

consilium salutiferæ hujus debere Pœnitentiæ contemnere, quia multòs fortè advertit, & novit ad sacra altaria accedere, quorum talia crimina non ignorat. Multi enim corriguntur, ut Petrus; multi tolerantur, ut Judas, multi nesciuntur. Quia nimirum non deferuntur ad Ecclesiæ Antistites. *Nos verò à Communione prohibere quemquam non possumus, quamvis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo, sive sæculari, sive Ecclesiastico judicio nominatum, atque convictum*. Quibus significat, aliquos peccatores non convictos ultrò, ac spontè confiteri peccata, prohiberi à Communione, & salutiferæ illius Pęnitentiæ consilium amplecti.

Huc denique spectat, quod S. Leo epistola 80. de Confessione publica non divulgatorum peccatorum, quam imperiti Sacerdotes nonnulli ab hujusmodi pęnitentibus spontaneis exigebant, quia in aliis usurpatam videbant, differens, laudat *quidem nonnullorum plenitudinem fidei, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur, eam tamen consuetudinem, aut potius abusum vetat, ne multi à Pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referari, quibus possint legum constitutione percelli*. Quorum fidei plenitudinem laudat, non id tantùm, ad quod vi legis tenebantur, sed aliquid amplius sponte fecisse, quosque multos indiscreto illo rigore Confessionis publicæ à Pœnitentiæ remediis arceri, ait Leo, eam non coactos, sed spontanea pietate amplexos esse, valde probabile est.

Hujus autem spontaneæ Penitentiæ varia proferuntur exempla à SS. Patribus, inter quæ præclarum refert sanctus Hieronymus epist. 30. quæ Fabiolæ est epitaphium, ubi narrat quomodo Fabiola ob illicitas nuptias, ut pote superstite marito contractas, sed quas sibi licitas fuisse, bona fide crediderat, Pęnitentiam egerit: *Fabiola*, inquit, *quia persuaserat sibi*, *& putabat à se virum jure dimissum, nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi universa causatio viventibus viris fœminis amputatur, dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit*. Et posteà ait, *illam sic doluisse, quasi adulterium commisisset*, seu quasi ejus rea fuisset, nec ob ignorantiam, veniam meruisse. Quare quandiu bona fide illi secundo viro juncta haud dubiè, ut tunc moris erat, Eucharistiam percepit, nec ab ea per Episcopi imperium prohibita est; *ac post mortem secundi viri in semetipsam reversa*, Pęnitentiam poposcit, & induta sacco errorem publicè confessa est, eùm scilicèt *Evangelii vigore cognito, peccatum suum agnovit, saccum induit, & stetit in ordine pœnitentium ante diem Paschæ, aperuit cunctis vulnus suum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conspexit. Diffuta habuit latera, nudum caput, clausum os. Non est ingressa Ecclesiam Domini, sed extra cum Maria sorore Moysis separata consedit, ut quam Sacerdos ejecerat, ipse revocaret*. Quamobrem Fabiola Pęnitentiam hanc non coacta subiit, sed volens poposcit ob crimen toti Romæ notum, non occultum.

SOLEMNIS POENITENTIA ea dicitur, quam pœnitens perpetuò observandam suscipiebat, & ad vitæ austerioris institutum se obstringebat vel in Monasterio, vel sub Monachorum cura, & disciplina. Unde status ille non tantùm habebat officia aliqua Pœnitentiæ publicæ sive imperatæ, sive concessæ, sed etiam in his perseverantiam, & quamdam immobilitatem annexam inducebat, in quo differebat ab ea conditione pœnitentium, quæ tantùm erat via, & præparatio ad reconciliationem obtinendam, qua obtenta cessabat obligatio agendæ ulterius. Pœnitentiæ publicæ. Secus namque erat de iis, qui au-

austeriorem vitam fuerant professi: nam ad ejus observantiam revera per Ecclesiæ Antistites poterant cogi, & si ab eo instituto deviassent, ad illud Censuris Ecclesiasticis debebant revocari. Pœnitentes autem illi dicebantur *Conversi*, non quod omnes, qui hoc Pœnitentiæ genus, & institutum suscipiebant, graviorum criminum Rei fuissent, plerique enim ex pietate sponte illud assumebant, sed quia distincti erant à Monachis cum quibus degebant, quamquam ab eo instituto non possent deflectere. Hinc Canon 53. Concilii Toletani 4. ejusmodi pœnitentes, & Monachos in eadem velut classe collocat, deficientesque tanquam Apostatas anathemate percutit: *Quicumque*, inquit, *ex sæcularibus accipientes Pœnitentiam totunderunt se, & rursus prævaricantes Laici effecti sunt comprehensi ab Episcopo, ad Pœnitentiam, ex qua recesserunt, revertentur. Quod si aliqui per Pœnitentiam irrevocabiles sunt, nec admoniti revertantur, verè ut Apostatæ coram Ecclesia, anathematis sententia condemnentur*. Et idem statuens de Monachis Apostatis, subjungit: *Quæ forma servabitur etiam in Viduis, Virginibusque sacris, ac pœnitentibus fœminis, quæ sanctimonialem habitum induerunt, & posteà aut vestem mutarunt, aut ad nuptias transierunt*.

In idem conspirat Concilium Toletanum octavum Can.7. ubi renovans præfatum decretum, ait: *Quoniam tanta exitit perversitas hominum, ut hi quos sub religioso habitu Pœnitentiæ professio per peccatorum veniam ad manum Sacerdotis deducit, vel adduxit, iterum rediviva malitia ad pristinæ vitæ sordes revocet, hujus rei causa Synodus decernit, ut si qui ingenuorum utriusque sexus, sub nomine Pœnitentiæ in habitu religioso sunt conversati: post hæc autem comam nutrientes, vel vestimenta sæcularia sumentes, ad id quod reliquerant, redierunt, aut redierint, ad Episcopos Civitatis, in cujus territorio sunt conversi, comprehensi rursus legibus Pœnitentiæ in Monasteriis subdantur inviti. Quòd si facere propter aliquem potestatis vigorem difficile fuerit, tunc sicut pristinorum Canonum statuerunt Decreta, quousque ad dimissum ordinem revertantur, excommunicati habeantur.*

Ex quibus apertè constat, hujusmodi Pœnitentes longè diversos fuisse ab aliis pœnitentibus publicis, tantùm enim abest, ut qui in eo statu versabantur, alieni essent à Communione, & participatione Sacramentorum Ecclesiæ: imò eis Ecclesia excommunicationem comminatur, nisi ad statum, quem deseruerant, revertantur.

Cujus utique solemnis Pœnitentiæ luculentum, ac præclarum exemplum profert Concilium Toletanum 12. ca. 1. in persona Vuambæ Regis Hispani, qui cum à gravissimo morbo convaluisset, audiens pro se factum fuisse votum, quòd si illi restitueretur sanitas, perpetuam Pœnitentiam ageret, omni habitu, & jure regio se abdicavit, & suscepto Religionis debito cultu, & venerabilis Tonsuræ sacræ signaculo, Pœnitentiæ institutum suscepit. Qualis autem, quamque acerba, & austera fuit quorumdam hujusmodi conversorum, seu pœnitentium Satisfactio, non obscurè enarrat S. Joannes Climacus in scala perfectionis, maximè verò gradu V.

„ Cùm intellexissem ego imbecillis
„ homo, esse quamdam raram, & inusitatam, abjectissimamque vivendi
„ rationem quorumdam, qui in privato, & separato quodam loco, quem
„ Carcerem dicunt, degunt, subjecto
„ tamen illi alteri, quòd suprà laudavi
„ siderum sideri cœnobio, & adhuc ibi
„ morarer, rogavi sanctum illum Præsidem, uti mihi liceret sedem illam
„ coram inspicere. Cessit precibus meis
„ ille inclytus Cœnobii Antistes, quòd
„ nollet me ulla ratione offensum.

Cùm

„ Cùm ergo ad locum illum pœniten-
„ tium, imò verò ad regionem lugen-
„ tium (Carcerem inquam) venissem,
„ vidi reverà, si fas est dicere, quæ,uti
„ solet, hominis ignavi oculus non vi-
„ dit, & inertis aures non audierunt,
„ quæque in cor pigri non ascende-
„ runt; facta, inquam, & verba quæ
„ Deo quodammodo possint vim infer-
„ re, studia & habitus quæ clementiam
„ ipsius statim inflectant: Vidi quos-
„ dam ex innocentibus illis reis totas
„ noctes ad usque manè sub dio im-
„ motis pedibus stantes, & miserabi-
„ ter cum somno, & natura luctantes,
„ vique hujus pene fractos; dum nul-
„ lam sibi penitus quietem indulge-
„ rent: imò seipsos graviter adhuc ob-
„ jurgarent, & convitiis insuper, &
„ contumeliis excitarent. Alios cœlum
„ intuentes,& illinc opem cum lamen-
„ tabili voce, gemituque implorantes.
„ Alios item, qui in precibus perseve-
„ rabant, manus post terga scelerato-
„ rum ritu revincti vultus alto mærore
„ confusus humi defigebant, ut qui se
„ indignos judicarent, qui cælum re-
„ spicerent,nihil ausos loqui,nec ullam
„ vocem mittere, nec precari, Deumve
„ præ cogitationum turba,& conscien-
„ tiæ trepidatione, & ignominia ap-
„ pellare, non habentes quid & quo-
„ modo dicerent, undeque precum
„ exordia ducerent,sed solam animam
„ ratione confusam, mentemque Deo,
„ pleni tenebris, & subtili quasi despe-
„ ratione affecti, repræsentantes. Se-
„ debant alii humi in pavimento su-
„ per cinerem, & saccum, genibusque
„ vultum tegebant, frontibus humum
„ ferientes: alii assiduè pectus tunde-
„ bant, animæ suæ statum primum,
„ vitamque præteritam (quam cum
„ virtute traduxerant) revocantes.Ex
„ his ergo alii pavimentum lacrymis
„ inundabant, alii lacrymarum fonte
„ destituti, seipsos diverberabant.Alii
„ tanquam in funere animas suas la-
„ mentabantur, nec magnitudinem
„ doloris pectore poterant continere.
„ Alii intus (Leonum instar)rugiebant
„ & spiritu fremebant, sed interim
„ strepitum lamentorum reprimebant,
„ quamvis vim doloris nonnunquam
„ non potuerint sustinere, sed repente
„ in apertos clamores eruperint. Spe-
„ ctavi ego ibi quosdam eo corporis
„ habitu, ac si ab seipsis excessissent,&
„ alto mærore defixi ad stuporem ani-
„ mi, & æternum silentium redacti
„ essent, tenebris enim altissimis con-
„ fusos, & ad omnia vita officia velut
„ stupentes extensos.
„ Cæterum animo ad extremum hu-
„ militatis gradum demissos, & igne
„ mæstitiæ lacrymas eliquantes. Spe-
„ ctavi alios, qui capitibus in terram
„ promissis meditabundi sedebant,cer-
„ vicesque assiduè motabant,& ex imo
„ pectore, & intimis visceribus, ritu
„ Leonum, rugiebant, & ingemisce-
„ bant.Ex quibus alii veniam omnium
„ delictorum spei pleni petebant, &
„ obsecrabant: alii se indignos venia
„ ex altissima humilitate judicabant,
„ nec posse pro delictis suis Deo re-
„ spondere vociferabantur. Nonnulli,
„ ut hic pænas darent, & ibi gratiam,
„ misericordiamque consequerentur,
„ rogitabant. Alii simul oneris con-
„ scientiæ gravitate depressi, & sup-
„ plicia æterna deprecabantur,& indi-
„ gnos tamen se cælo sincerè procla-
„ mant, & dummodo hoc, inquiunt,
„ fiat, sufficit nobis: Vidi illic ani-
„ mas humiles contritas, & oneris
„ pondere depressas,quæ saxa ipsa ver-
„ bis, & vociferationibus,precibusque
„ ad Deum fusis ad sensum commise-
„ rationis possent flectere. Nutantibus
„ quippe pronisque in terram capitibus
„ dubitabant.Ita sanè non ignoramus,
„ sed probè novimus, nos deinceps
„ omni pæna, & supplicio dignis-
„ simos, & meritò sanè: non
„ possumus enim præ numaro, &

,, multitudine peccatorum nostro-,, rum satisfacere, etiam si totus mun-,, dus convocatus nobiscum plange-,, ret. Illud enim rogamus, illud ,, deprecamur, illud deinceps unum ,, obtestamur, *Ne in furore tuo ar-,, guat nos, neque in ira tua, sed* mi-,, sericordia *corripiat nos*. Satis enim ,, nobis est, si à gravissima tua com-,, minatione, & inexplicabilibus, & re-,, conditis suppliciis liberemur. Ut ,, enim omnis prorsus pęna nobis re-,, mittatur, veniaque donetur, petere ,, non audemus: qua fronte enim id au-,, deamus, qui votum sanctum viola-,, vimus, & post primam culparum ,, omnium gratiam pro singulari tua ,, clementia factam tam fędè inquina-,, vimus? Erat ibi, erat, amici, verè ,, tibi, claréque videre Davidis verba, ,, spectare, inquam, *afflictos, & cur-,, vatos usque ad finem* totius vitæ, qui ,, *toto die contristati incedebant*, olen-,, tibus jam & corruptis, putrefactis-,, que corporis cicatricibus, ut qui nul-,, lam corporis curam haberent, & ,, *obliti erant comedere panem suum, & ,, potum aquæ lacrymis, & fletu misce-,, bant, & pulverem, & cinerem pro pa-,, ne comedebant. Ossa cuti adhærebant, ,, & ipsi tanquam fœnum exaruerant*. ,, Nec aliud apud illos audire erat, ,, quàm hujusmodi voces, Væ væ ,, miseris nobis, meritò, meritò, par-,, ce, parce Domine. Alii clamabant, ,, miserere, miserere, rursus alii mi-,, serabiliùs: Ignosce Domine, igno-,, sce, si ullus veniæ locus, &c.

,, Videre erat in illis linguas arden-,, tes, & pro ritu canum ex ore pro-,, missas. Alii in gravi Solis æstu se ,, cruciabant, alii frigore se torque-,, bant, alii cùm modicum quid aquæ ,, libassent, desierunt, ut ne siti one-,, rarentur, alii cum panem gustassent ,, dumtaxat, illum rursus procul abs ,, se rejiciebant, se indignos dictitan-,, tes, qui cibum humanum sumerent, ,, qui bestiarum opera exercuissent! ,, Ubi signum apud illos risus? ubi ,, otiosæ fabulæ? ubi subitus furor, aut ,, ira? apud quos jam nesciebatur ,, utrum adhuc inter homines ullus ,, esset iræ locus: adeò luctus æternus ,, omnem in illis iræ motum extinxe-,, rat. Ubi verborum concertatio? ubi ,, feriæ? ubi nimia loquendi libertas? ,, ubi cura corporis? ubi vestigium va-,, næ gloriæ? ubi deinceps deliciarum ,, spes? ubi de vino cogitatio? ubi ,, vel pomi gustatio? ubi culinæ, & ,, ollæ solatium? ubi gulæ illecebræ? ,, Omnium horum deinceps in omni ,, præsenti vita spes apud illos penitus ,, sublata, & deleta erat. Ubi cura ,, inter illos ulla rerum humanarum? ,, ubi judicandi quemcumque alium ,, libido? nusquam. Sed hæc apud illos ,, perpetuò ingeminabantur; hæc ad ,, Dominum illi vociferabantur. Alii ,, quippe pectus graviter tundentes, ,, perinde ac si ad cœli starent limina ,, ad Dominum clamitabant. Aperi ,, nobis, Judex, aperi nobis, quando ,, nobis ipsi peccatis nostris fores cęli ,, occlusimus. Aperi nobis. Alii dicti-,, tabant. *Ostende nobis* solum *faciem ,, tuam, & salvi erimus*... Erat videre ,, in illis genua, quæ ex assidua geni-,, culationum consuetudine callum ,, obduxerant: oculos exesos, & de-,, biles, altosque in sinus capitis rece-,, dentes: genas habebant saucias, & ,, ardore ferventium lacrymarum adu-,, stas, vultusque pallentes, & ema-,, ciatas facies, nihil à mortuis, si con-,, ferres, differentes, pectora plagarum ,, ictibus lucentia, & è crebris pugno-,, rum verberibus cruenta, sanguinis ,, ex pectore rejecta sputa. Ubi illic ,, lectus quieti positus? ubi munditics, ,, & adversus frigora vestis munimen-,, tum? rupta, & lacera omnia, & in-,, quinata, sordibusque vermium sca-,, tentia. Nihil ad horum patientiam ,, obsessorum à dæmonibus vexatio: nihil

„ nihil mortuorum luctus: nihil in exilio degentium calamitas: nihil „ supplicium parricidarum: nihil re- „ vera illorum pęnæ, & inflicta tor- „ menta ad voluntariam horum casti- „ gationem, & carnificinam: Rogo, „ Fratres, nolite putare, me vobis fa- „ bulas narrare... Sed enim extrema „ vitæ hora cuipiam imminente, tum „ verò quale,& quàm tremendum,mi- „ ferandumque spectaculum videres. „ Nam quando focii Pęnitentiæ, ali- „ quem præcedere se ad mortem sen- „ sere, sibi adhuc præsentem, & sen- „ tientem, omnes in orbem circum- „ stabant, sitique æstuantes, & luctu „ mœrentes,ardentesque desiderio mi- „ ferabili oris habitu, tristique sermo- „ ne capita agitantes,jam deficientem „ summa commiseratione prosecuti „ cogitabant; Quid est, frater, & „ commilito noster, quomodo habes „ te? quid dicis? quid tibi spei supe- „ rest? quid sentis; assecutus ne es „ quod tanto labore quæsivisti? an „ nondum etiam? Ingressus es portam „ salutis, an adhuc fluctuaris animo? „ attigisti metam? an aberrasti?dona- „ tus es libertate, an adhuc tumul- „ tuantur, & torqnent te cogitationes „ tuæ? Illustrata ne mens tua est cęle- „ sti lumine, an adhuc confusa tene- „ bris, & ignominia hæret in nocte? „ accepisti ne vocem aliquam tibi in „ corde respondentem: *Ecce sanus fa-* „ *ctus es: remittuntur tibi peccata tua;* „ aut, *fides tua te salvum fecit*: aut for- „ tasse illam terribilem adhuc senten- „ tiam audis, *Convertantur peccatores* „ *in infernum*, &, *Ligatę manus, &* „ *pedes ejus*, &, *tollatur impius, ne* „ *videat gloriam Domini*. Quid re- „ spondes omnino? frater, dic nobis, „ obsecramus te, ut & nos sciamus, „ quæ nos sors expectet. Tuum quippe „ vitæ tempus jam effluxit, quod in „ omnem æternitatem non redibit. Ad „ hæc alii morientium dixere: *Benedi-* „ *ctus Dominus, qui non amovit ora-* „ *tionem meam, & misericordiam* „ *suam à me*. Alii verò iterum, *Bene-* „ *dictus Dominus, qui non dedit nos in* „ *captionem dentibus eorum*. Alii autem „ admodum dolenter respondebant; „ *Forsitan pertransivit anima nostra ae-* „ *ream potestatem, intolerabilem a-* „ *quam?* incerti adhuc salutis, & an- „ xiè cogitantes, quid in illo tremen- „ do judicii tribunali futurum esset: „ Alii verò multo hoc tristiùs respon- „ derunt. Væ, inquiebant, animæ, „ quæ voti sui professionem non invio- „ latam custodivit: Hæc in hora hac „ sola experietur, quid illi sit paratum. „ Hæc ergo tum apud illos coram spe- „ ctassem, & audivissem, parum ab- „ fuit, quin meam negligentiam cum „ illorum patientia, & afflictione „ comparando, desperarem. Nam „ qualis non erat ipsius loci aspectus „ habitatio? tota domus obscura, & „ tenebrosa, tota olens, & fętens, to- „ ta sordida, & squalida. Carcer enim „ & damnatorum ergastulum, non „ immeritò appellata est: adeo ut so- „ lius loci contemplatio spectatorem „ ad Pęnitentiam,& luctum incitaret. „ Enim verò quæ aliis gravia, & into- „ lerabilia videntur, hæc iis,qui virtu- „ tis, & cęlestium gratiarum jacturam „ fecerunt, prona, faciliaque sunt,& „ promptè suscipiuntur, &c. Ita „ *S. Joannes Abbas*, dictus *Climacus* „ à scala perfectionis quam composuit.

§. II.

Quot, & qui fuerint Pęnitentiæ publicæ gradus?

Quamquam Ecclesia semper eadem ac invariata perseveret, eodem- que divinitus instillato amoris, ac zeli incendio filios suos ad vitæ sanctitatem, & puritatem stimulet, & ad vitiorum, ac peccatorum expugna- tionem, & expurgationem, qua potest cu-

cura, ac sollicitudine provocet, nihilominus non eadem semper fuit illius circa pœnitentes exterior disciplina, aliquando enim indulgentiùs egit cum peccatoribus, aliàs autem acerbiùs: idcirco varia circa disciplinam agendæ publicæ Pœnitentiæ distinguenda sunt tempora: *Primo*, quidem ab Apostolis usque ad exortam Montani hæresim: *Secundo*, à Montano usque ad Novatum. *Tertio*, à Novato usque ad septimum, aut octavum sæculum; Denique à septimo sæculo usque ad hodiernum tempus. In quibus varia apparet Ecclesiæ in peccatores animadversio, non solùm pro variis criminibus, sed etiam ratione temporum, conditionum, ætatum, sexuum, sanitatis, aut infirmitatis, nec non & pro diversa animi compunctione, & vario ardore, aut tepore ipsorum pœnitentium.

Dico itaque primo, ab ipsis Ecclesiæ primordiis usque ad Montanum, longè majorem, ac leniorem fuisse Ecclesiæ clementiam circa peccatores, quàm postmodum apparuerit, ut colligere licet ex facto Apostoli, qui 1.Cor.cap.5. enarrat crimen horrendum cujusdam Corinthii; *Auditur inter vos*, inquit, *fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes; itaut uxorem fratris sui aliquis habeat*. Consideremus, & pœnæ durationem, & qualitatem, Epistola 2.cap.2. jubet S. Paulus huic pœnitenti Corinthios parcere: *Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit à pluribus, itaut è contrario magis donetis, & consolemini*. Causa hujus indulgentiæ pensitanda. *Ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est*. Indulgentiæ igitur, & remissionis peccatorum accelerandæ legitima causa est, vehemens animi compunctio. Unde statim adjicit, *Propter quod obsecro, ut confirmetis in eum charitatem*.

Secundò idem constat ex S. Clemente Apostolorum discipulo, qui lib.2. Constitut.cap.16. Episcopum informans de disciplina servanda circa pœnitentem, ait: *Cùm deliquisse videris, jubeto eum ejici foras, de quo ejecto doleant etiam Diaconi, qui eum observent, & extra Ecclesiam contineant, idemque in Ecclesiam ingressi pro eo te rogent; posteà jubebis ingredi, & facta examinatione, an pœniteat, sitque dignus, qui in Ecclesia ex toto admittatur, castiga illum jejuniis duarum, aut trium, aut quinque, aut septem hebdomadarum, ut delicti genus, & ratio poposcerit, atque ita dimitte illum ea locutus, qui enm, qui de peccato commisso alium admonendi causa increpat, docere, & monere convenit, &c.* Quibus, ut apparet, S.Clemens tempus multò breviùs assignat agendæ Pœnitentiæ, & suscipiendæ reconciliationi, quàm S.Paulus Corinthio præscripserat.

Aliud etiam ejusdem veritatis nobis suppeditat argumentum Clemens Alexandrinus apud Eusebium lib.2. ca.17. de quodam adolescente, quem S.Joannes Apostolus cuidam Episcopo instituendum, & educandum tradiderat. Verùm adolescens ille vir factus Præceptoris, ac Magistri conspectum fugiens, omni se vitiorum genere polluit, & per plures annos prædonum dux extitit, donec S. Joannes ab exilio reversus eum quæsivit, & inventum ad pœnitentiam revocavit. Quam utique diuturnam esse noluit, sed brevi transacto Pœnitentiali tempore, eum Ecclesiæ reconciliavit. Rem autem sic enarrat Clemens Alexandrinus; *Senem ad se adventantem complectitur*, Prædo pœnitens, *fletu, & mœrore quoad poterat pro culpa satisfecit, & dextera sola occultata lacrymarum unda secundo baptizatur Apostolus rata, & constanti affeveratione, ei se à Servatore veniam, & remissionem peccatorum precibus suis impetraturum pollicetur, atque ad genua accedens: ipsam manum dextram tanquam aqua Pœnitentiæ ablutam, purgatamque osculatus, illum ad Ecclesiam*

ſiam reducit, & crebris precibus Deum pro illo invocat, continuis jejuniis unà cum eo ſe macerat, variis divinæ Sapientiæ ſententiis ejus animum, quaſi quibuſdam lenociniis mitigat, tranquillatque, neque prius, ut fertur, inde diſceſſit, quàm illum Eccleſiæ reſtituiſſet.

Ex quibus evidens eſt, Pœnitentiam illam non diuturno, ſed brevi tempore fuiſſe confectam, ſiquidem S. Joannes diſceſſerat Epheſo, tantùm ut illam Eccleſiam viſitaret.

Quartò, idem conſtat ex libro 2. *Paſtoris*, ubi Hermes S. Pauli diſcipulus enarrat modum agendæ Pœnitentiæ, tempus autem, quo ſit conficienda, diſtinctè non præſcribit. Et lib.3. colligit, pœnas æquari voluptatibus, licèt in punitionem annalis voluptatis, unius diei pęna imponatur: *Dulcedo*, inquit, *& voluptas nullam memoriam habent propter ſtultitiam, quæ inſita eſt illis. Cùm vero uno die acceſſerit hominis cruciatus, ac pœna, toto anni tempore torquetur, &c.*

Patet denique ex Tertull. qui licèt omnem ſuo tempore agendæ Pœnitentiæ diſciplinam disertè ac luculenter expreſſerit, non tamen meminit temporis præſcripti, quo illa eſſet agenda: Quod utique non ſiluiſſet, ſi ut poſteà factum eſt, Satisfactiones pœnales præſcriberentur ad decem, quindecim, & viginti annos. Cujus utique diſciplinæ meminerunt omnes, qui poſt aſſignatum ab Eccleſia faciendæ Pęnitentiæ tempus, de ejuſmodi diſciplina ſcripſerunt. Imò Tertullianus ibidem cap.10. ſignificare videtur, non eſſe diu pertrahendam Pœnitentiam; ait enim cap.10. *Cum te ad fratrum genua protendis, Chriſtum contrectas, Chriſtum exoras, æquè illi cum ſuper te lacbrymas agunt, Chriſtus patitur. Chriſtus Patrem deprecatur: facilè impetratur ſemper, quod filius poſtulet.* Non dixiſſet autem facile impetrari peccatorum veniam, ſi ſeptem, aut decem anni eſſent inſumendi in illa exoranda, & obtinenda.

Nec obſtat, quod Canon 14. Apoſtolorum proroget in tres annos Pęnitentiam laici, qui ſeipſum mutilaverat, quia vitæ ſuæ fuerat inſidiator.

Dico enim *primò*, hoc ſolo peccato certum Pœnitentiæ tempus fuiſſe præſcriptum, eo quod caſus ille omnino eſſet extraordinarius.

Dico ſecundò: probabile eſſe has voces (*annos tres*) additas fuiſſe Canoni Apoſtolorum: nam Canone 1. Concilii Nicæni, ubi eadem lex ſtatuitur, nulla ſit mentio ejuſmodi pęnæ, ſed tantum prohibet, ne ad Clerum promoverentur, qui ejuſmodi ſcelus admiſiſſent.

Si opponas Clementem Alexandrinum lib.6. Stromatum, ubi refert S.Petrum prædicantem, hanc ex verbis Domini ſententiam protuliſſe: *Si quis velit ex Iſrael duci pœnitentia, & propter nomen meum crediderit in Deum, remittuntur ei peccata poſt duodecim annos.* Reſpondebo, hæc Clementem deſumpſiſſe ex nonnullis libris apocryphis, ut & pleraque alia, quæ univerſæ Eccleſiæ praxi contraria ſunt, maximè verò hic duodenarius agendæ Pœnitentiæ annorum numerus; ſiquidem conſtat ex allatis exemplis illo ipſo Apoſtolorum tempore, non ita diu prorogatam fuiſſe Pœnitentium reconciliationem.

Ratio autem cur prioribus temporibus Eccleſia mitiùs ageret cum pęnitentibus, petenda eſt ex vehementia Contritionis, qua afficiebantur Eccleſiæ naſcentis filii, cùm in peccatum aliquod lapſi fuiſſent: nam id ſemper Eccleſia conſtituit, ac ratum habuit pro Contritionis vehementia pœnas eſſe minuendas: cùm vero ſequenti tempore, jam refrigeſcente charitate, minùs eſſet intenſa Contritio, hinc duriùs oportuit agi cum pœnitentibus, ac proindè longiori, atque graviori Satisfactione opus erat.

Hoc maximè conſtat à temporibus Montani hæretici, qui cum negaret mœ-

chis,

chis, homicidis, & idolatris veniam dari posse ab Ecclesia: cujus contrarium Catholici tuebantur, inde paulo severior fuit erga Pœnitentes Ecclesiæ disciplina, maximè in eos, qui mœchiæ, homicidii, & idololatriæ rei essent, ut constat ex epistola 55. S. Cypriani ad Cornelium, ubi inter varia scelera Presbyterorum, hoc enumerat quòd essent indulgentiores erga pœnitentes: *Et primò*, inquit, *flato persecutionis die, cùm recentia delinquentium facinora fervorent, & sacrificiis nefandis non tantum diaboli altaria, sed adhuc manus ipsæ lapsorum, atque ora fumarent, communicare cum Lapsis, & Pœnitentiæ agendæ intercedere non destiterunt, &c.* Et in lib. de lapsis, in hujusmodi reos criminum sine longiori Pœnitentia reconciliatos invehitur, his verbis: *A diaboli aris revertentes, ad sanctum Domini sordidis, & infectis nidore manibus accedunt: Mortiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc scelus suum faucibus, & contagia funesta redolentibus Domini corpus invadunt.*

Hæc tamen ita non sunt accipienda; quasi eo tempore indiscriminatim reis concederetur Absolutio, absque prævia severa Satisfactione, & Pœnitentia publica, ut videre est apud Tertullianum, maximè libro de pudicitia; quem licèt jam Montanista scripserit: nihilominus significat, quæ fuerit disciplina non solùm apud Montanistas, sed, & apud Catholicos erga reos graviorum criminum, ut ad Pœnitentiam publicam admitterentur. Sic enim scribit cap. 5. *Adsistit Idololatres, adsistit homicida; in medio eorum adsistit, & mœchus. Pariter de Pœnitentiæ officio sedent in sacco, & cinere inhorrescunt, eodem flatu ingemiscunt, eisdem precibus ambiunt, eisdem genibus exorant, eandem invocant matrem. Quid agis mollissima, & humanissima disciplina? Idololatrem quidem, & homicidam semel damnas, mœchum verò de medio excipis, &c. Planè si ostendas de quibus patrociniis exemplorum, præceptorumque cœlestium soli mœchiæ, & in ea fornicationi quoque januam Pœnitentiæ expandas.* En postremis verbis declarat propter quid præcedentia dixerit, & quid in facco, & cinere cum precibus tantopere criminum rei ambiebant, januam scilicet Pœnitentiæ ipsis aperiri.

Eadem diligentia lapsorum causam examinabat Clerus Romanus, ut refciret, ex epistola 31. apud S. Cyprianum, ubi quid intereà agendum esset lapsis, donec ipsis concederetur facultas agendæ publicæ Pœnitentiæ, declarat his verbis: *Pulsent sanè fores, sed non utique confringant. Adeant ad limen Ecclesiæ, sed non utique transiliant. Castrorum cœlestium excubent portis, sed armati modestia, qua intelligant se desertores fuisse. Resumant precum suarum tubam, sed qua non bellicum clangant, &c. Multum illis proficiet petitio modesta, postulatio verecunda, humilitas necessaria, patientia non otiosa. Mittant Legatos pro suis doloribus lacrymas, advocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commissi criminis, & pudorem.* Ita monentur Pœnitentiam, & pacem petere, donec persecutiones sedata Concilii celebrandi copia fiat, quo modus Pœnitentiæ illis agendæ definiatur.

His suffragatur multis aliis locis S. Cyprianus, ut in fine libelli de lapsis, ubi Lapsos docet qua ratione ad Pœnitentiam suscipiendam sese præparare debeant: *Lamentari eum putamus ex toto corde, jejuniis, fletibus, planctibus Dominum deprecari, qui ex primo criminis die lavacra quotidie celebrat, qui epulis affluentibus pastus, & sagina largiore distentus cruditates suas postridie eructat, nec cibos, & potus suos cum pauperum necessitate communicat? Qui hilaris, & lætus incedit, quomodo mortem suam deflet? &c.* Et paulò ante medium Tractatus, Casti, & Æmilii, qui tormentis ve-

vexari lapsi erant, Pœnitentiæ postulationem descripserat: *Deprecabuntur illi non lacrymarum miseratione, sed vulnerum; nec sua lamentabili voce, sed laceratione corporis, & dolore. Manabat pro fletibus sanguis; & pro lacrymis cruor semiustulatis visceribus defluebat.* Ideo brevissima acta Pœnitentia, reconciliatio illis concessa: *Potest*, inquit, *cito proficere ad veniam causa talis, potest ejusmodi excusatio esse miserabilis.*

Verum ab exorta, & propagata Novati hæresi usque ad 7. sæculum, longè austerior, & exactior fuit circa Pœnitentes Ecclesiæ disciplina; tunc enim in quatuor gradus, classes, seu stationes distributus fuit Pęnitentiæ labor, quorum primus dicebatur *fletus*, secundus *eruditio*, tertius *substratio*, quartus verò *consistentia*. Duorum primorum, seu Lamentantium locus erat extra portam oratorii seu loci, in quo orationis, ac faciendæ sacræ Synaxis causa convenire solebant fideles: sicque Pœnitentes illi degebant sub dio, & à tecto Ecclesiæ prohibiti rogabant fideles ingredientes, ut pro se orationes funderent.

Audientes stabant intra portam in loco, quem Græci *ferulam* appellabant; Zonaras verò in Can. 30. S. Basilii eos in Ecclesiæ vestibulo collocat, una cum Catechumenis, ex quo scilicet lectionem Scripturarum, & conciones ad Cathecumenos factas audire poterant: at deinceps ejiciebantur à consortio Catechumenorum; nam legimus in Canone 11. S. Gregorii. *Audiens*, inquit, *post Scripturas, & doctrinam ejiciatur, nec precatione dignus habeatur*; quia videlicet illi ad manuum impositionem, non accedebant sicut Catechumeni, qui dicebantur *competentes*, & exorcismis, aliisque ritibus, quos Catechumenorum Sacramenta appellat S. Augustinus, ad Baptismum præparabantur.

In tertio gradu erant *Substrati*, sic appellati, quòd auditis Scripturis, & Missa Catechumenorum ad pedes Presbyterorum se se prosternebant, ut manus impositionem acciperent: Hi nunquam stantes, sed semper ipsis etiam diebus remissionis genuflexi orabant in parte templi sinistra, nudis pedibus, crine demisso, & facie squalida, ut ex *Laodicenæ* Synodi can. 19. *Carthag. 4.* Can. 92. & *S. Cæsarii Arelatensis*, homil. 34. intelligitur. Quod autem crine demisso fuisse dicuntur, id eos comam nutrivisse significat, non quidem, ut opinor, ubique, sed illis in locis, in quibus qui lugebant, capillum non tondebant: nam in Africa, & in Hispania pęnitentibus coma tondebatur, ut ex S. Augustini serm. 58. de tempore intelligitur.

Quartus gradus dicitur *Consistentiæ*, in quo purgatis per opera laboriosa concedebantur manus impositiones Episcopi, & Cleri, nec amplius ejiciebantur extra Ecclesiam, sed in ea stabant, concedebaturque illis Missæ Fidelium interesse, & omnibus, quæ ad sacrificium pertinent; ita tamen ut nec oblationem facere, nec Christi D. corpori communicare fas esset. *Porrò* horum pœnitentium stationis locus erat amboni proximus, seu medius, inter ambonem, & fideles participantes corpori Christi.

Horum autem graduum expressa fit mentio in postremo Canone epistolæ Canonicæ sancti Gregorii Neocæsariensis, ubi legimus: *Fletus est extra portam oratorii, ubi peccatorem stantem oportet fideles ingredientes orare, ut pro se precentur: Auditio est intra portam in Narthece ubi oportet eum, qui peccavit, stare usque ad Catechumenos, & illine egredi; audiens enim*, inquit, *post Scripturas, & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus censeatur: Substratio autem est, ut intra portam templi stans cum Catechumenis egrediatur: Consistentia est, ut cum fidelibus consistat, & cum Catechumenis non egrediatur: postremò est participatio Sacramentorum.* Hic tamen Ca-

Canon non videtur à S. Gregorio conditus, sed ab aliis ex S. Basilii Canonibus collectus, & S. Gregorii Canonibus annexus: nam in antiquissima Canonum Græcorum collectione à Gregorio ante octingentos annos elaborata, quæ est in Bibliotheca Regia, cæteros Gregorii Canones præter istum complectitur.

In idem conspirat Harmenopulus in epitome Canonum sect. 5. tit. 3. ubi Canonem 58. S. Basilii abbrevians, sic ait: *Qui adulterium commisit, annis quindecim pœniteat, quatuor quidem annis plorans, quinque verò studens, quatuor se substernens, & uno consistens*. Postmodum verò omnes eos gradus sigillatim, & brevissimè explicans, ait: *Primus gradus est stantis extra ad Ecclesiam, & ingredientes orantis, ut pro se preces fundant: Secundus est stantium foris in Narthece. Tertius est stantium intra Ecclesiam post ambonem, & cum Catechumenis ingredientium: Quartum est cum fidelibus orantium, qui nondum tamen Sacramentis digni censentur*.

Omnium autem luculentissimè hos quatuor gradus explicat Matthæus Blastares in Nomocanone, ubi scribit: *Pœnitentes in quatuor ordines distinguuntur, Flentes, Audientes, Substratos, & Consistentes. Flentes illi sunt, qui stant extra portam Oratorii, & ab ingredientibus, & egredientibus fidelibus, precum subsidium expostulant, & peccati condonationem. Audientes illi sunt, qui stant intra portam in loco, qui Narthex dicitur, & divinas Scripturas, communisque doctrinæ explicationem audiunt, & postea cum Catechumenis exeunt, Substrati vero sunt, qui intra Ecclesiam stant, sed post Ambonem, ipsique cum Catechumenis exeuntes, cum solemne illud*. Quicunque Catechumeni, *à Diacono promulgatur. Consistentes denique, qui cum fidelibus precantur, & psallunt, sed tamen Sanctorum participatione abstinent donec elapso tempore statuto divinę Communionis perfectio eos exceperint*,

Ut autem evidentiùs appareat, quibusnam in locis degerint pœnitentes in istis quatuor gradibus, sciendum est, veteres Græcos, & Latinos primùm Ecclesiam in duas partes distinxisse, nimirum in Aulam, sive Atrium Laicorum, & Sanctuarium, in quo consistere solis Episcopis, Presbyteris, & Diaconis licebat. Postmodum verò distribuerunt in tres partes, nimirum in sacram, ubi erat Altare, & celebrabatur Lyturgia, in qua soli Episcopi, Presbyteri, & Diaconi consistebant: in templum, seu partem illam, quam Græci Naos sive templum, ad cæteros Clericos, & Monachos: Ibi sedebant, & cantabant Monachi, & præcipua Officia celebrabant. Nonnulla enim in Narthece peragebant. Narthex autem dicebatur, quidquid Ecclesiæ superent ad portas usque exteriores, quas etiam complectebatur. Ideo nonnulli duplicem fecerunt partem interiorem, & exteriorem. In interiore Monachorum Idiotarum, Laicorum fidelium; & in inferiori parte usque ad Narthecem exteriorem, erat Catechumenorùm, & pęnitentium substratorum locus. Ut autem Sanctuarium à templo, tabulato aliquo, aut etiam murò dividebatur, in quo erant portæ ab illis Sanctæ dictæ, ita templum à Narthece in quo similiter portæ erant, quas speciosas vocant, quibus templum cum Narthece communicabat. Eadem planè divisio in omnibus majoribus nostris Ecclesiis conspicitur, nisi quòd raròò Sanctuarium, sive pars, quæ ad Altare, & Missæ celebrationem pertinet, à Cantorum, & Canonicornm choro tabulatis separatur. Hujus triplicis distinctionis occasione, quæ Antiquis non erat in usu, Graci Canonum Commentatores, Pœnitentium loca cum fidelium locis, aliquando videntur confundere, inquit Morinus lib. 6. cap. 1. num. 10.

Solus itaque primus Pœnitentiæ gradus agebatur sub dio, & ante fores Ecle-

clesiæ, maximè in aliquibus Ecclesiis, ut colligitur ex S. Basilio, ad Amphilochium cap. 96. ubi de voluntario homicida sic loquitur: *Debet quatuor annis deflere extra fores oratorii, & Fideles ingredientes rogare, ut pro eo precentur.* Et can. 75. de eo qui cum propria sorore rem habuit, sic decernit: *Triennio defleat, stans præter fores domus oratoriæ, & rogans populum ingredientem ad orationem, ut unusquisque pro ipso misericorditer ad Dominum intensas fundat preces.*

Hinc fortè intelligitur qui sit sensus Canonis 17. Concilii Ancyrani, ubi sic statuitur: *Eos, qui rationis expertia animantia inierunt, & qui leprosi sunt, vel fuerunt, jussit S. Synodus, inter hyemantes orare.* Nam inter hyemantes orare, ut observat, Albaspinaceus in notis ad eumdem Canonem, idem est, ac orare, & Pęnitentiam agere inter eos, qui propter graviora peccata Pęnitentiæ addicti sub dio orare tenebantur, & idcircò dicebantur *Hyemantes*, quia sub aperto aere omnibus tempestatibus expositi degebant; vel quia, ut interpretatur Martinus Bracharensis, per hyemantes intelliguntur spiritibus immundis agitati, qui extra Ecclesiam degere compellebantur, semoti videlicet a loco fidelium, Catechumenorum & Pœnitentium.

Petes: *Utrum quatuor illi Pœnitentiæ gradus necessariò essent decurrendi, priusquam peccatores Absolutionis gratiam consequerentur?*

Respondeo, interdum accidisse, ut peccatores à gradu flentium, ad Substrationem absque media Auditione pervenerint, ut colligitur ex Can. 12. Concilii Nycæni, ubi legimus: *Quicunque metu, & lacrymis, tolerantia, & bonis operibus, conversionem opere, & habitu ostendunt, hi impleto auditionis tempore quod præfinitum est, merito orationum communionem habebunt, cum eo quòd etiam liceat Episcopis humanius aliquid de eo statuere.* Similiter ex Concilio Ancyrano can. 7. *Visum est, cùm biennio substrati fuerint, esse recipiendos.* Imò non semper Pœnitentes inchoabant Pœnitentiam à primo gradu, sed pro variis circumstantiis, & animi Contritione ac dolore, nunc ab auditione, nunc à consistentia Pœnitentiæ laborem ordiebantur. Quod maximè colligitur ex S. Gregorio Neocæsariensi cap. 12. ubi sic habet: *Qui in campo aliquid invenerint, vel in suis ædibus à barbaris relictum, si accusati quidem convicti fuerint, sint similiter cum iis, qui substernuntur,* (id est, constituantur in tertio gradu Pęnitentiæ) si autem *seipsos denuntiaverint, & reddiderint, etiam precibus digni habeantur, id est*, constituantur in quarto gradu. Similiter aliquando Poligami in secundo Pœnitentiæ gradu constituti, absque tertio gradu emenso ad quartum perveniebant, ut significat S. Basilius Can. 4. ubi loquens de Polygamis, ait: *Oportet eos non omnino arcere ab Ecclesia, sed dignari auditione duobus vel tribus annis, & posteà permitti quidem consistere, seu in fidelium esse congregatione, à boni tamen communione abstinere, & sic postquam aliquem Pœnitentiæ fructum ostenderint, communionis loco restitere.*

Petes 2. *Utrum liceret pluries propter iterata crimina Pœnitentiæ publicæ gradus decurrere, & ad Absolutionem, & sacram Communionem media Pœnitentia publica promoveri?*

Respondeo verisimilius esse, ejusmodi Pęnitentiam publicam semel de gravissimis criminibus actam, eis iteratis, non fuisse denuò ab Ecclesia præscriptam. Ita maximè colligitur ex Origene homil. 15. in caput 29. Levitici, ubi explicans versum, in quo enarratur differentia redemptionis, domorum,

quæ in pagis, & quæ in urbibus, quòd videlicet domus venditæ in pagis, redeunte Jubilæo possint redimi: quæ verò in urbibus, anno præterito redemptionis jus perimitur, allegoricè hæc adaptans remissioni levium,& graviorum delictorum dicit iterari posse le-
„ vium delictorum redemptionem : Si
„ nos, *inquit*, aliqua culpa mora-
„ lis (aliàs mortalis) invenerit, quæ
„ non crimine mortali, non in blas-
„ phemia fidei, quæ muro Ecclesiasti-
„ ci,& Apostolici dogmatis cincta est,
„ sed vel in sermonibus,vel in morum
„ vitio consistat : hoc est vendidisse
„ domum,quæ in agro est,vel in vico
„ cui murus non est. Hæc ergo vendi-
„ tio, hujusmodi culpa, semper potest
„ reparari; nec aliquando tibi inter-
„ dicitur de commissis hujusmodi pœ-
„ nitudinem gerere. In gravioribus
„ enim criminibus semel tantùm, vel
„ raro Pœnitentiæ conceditur locus.
„ Ista verò communia, quæ frequen-
„ ter incurrimus, semper Pœnitentiam
„ recipiunt, & sine intermissione redi-
„ muntur.

Origeni concinit S.Ambrosius lib. 2. de Pœnit. cap. 10. ubi disertè ait: *Meritò reprehenduntur qui sæpiùs agendam Pænitentiam putant,quia* LUXURIANTUR IN CHRISTO: *nam si verè agerent Pœnitentiam, iterandam posteà non putarent: quia sicut unum Baptismo, ita una Pœnitentia,quæ tamen publicè agitur;nam quotidiani nos debet pœnitere peccati, sed hæc delictorum leviorum, illa graviorum*. Quibus S. Ambrosius docet axioma illud *unam esse Pœnitentiam*, intelligendum esse de Pœnitentia publica, quæ fit ob graviora peccata;quia semel dumtaxat concedebatur,non autem quæ levioribus peccatis indicitur, quæque quotidie fieri potest.

Idem docet Siricius, summus Pontifex cap. 4. epistolæ 1. ad Himerium Tharaconensem Episcopum, qui hanc ei quæstionem proposuerat: *De his verò non incongruè dilectio tua Apostolicam sedem credidit consulendam,qui acta Pœnitentia tanquam canes ad suos vomitus pristinos, & ad volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates; & nova conjugia, & inhibitos denuò appetivere concubitus. Quorum professam incontinentiam generati post Absolutionem filii prodiderunt*. Respondet Pontifex: *De quibus quia jam suffugium non habent pœnitendi, id diximus decernendum, ut sola intra Ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint: à Dominicæ autem mensæ convivio segregentur, ut hac saltem districtione correpti, & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere cùm ad Dominum cœperint proficisci, per Communionis gratiam volumus subveniri. Quam formam, & circa mulieres, quæ se post Pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, servandam esse censemus*.

His accedit S. Augustinus epist. 54. ad Macedonium, ubi clarissimè humilem illam graviorum peccatorum Pœnitentiam non repeti docet: *In tantùm autem hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam post actam pœnitentiam,post altaris reconciliationem, vel similia, vel graviora committant, & tamen Deus facit etiam super tales oriri Solem suum, nec minùs tribuit, quàm tribuebat largissima munera vitæ, ac salutis. Et quamvis eis in Ecclesia locus humillimæ Pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen super eos suæ patientiæ non obliviscitur, &c.* Et paulò post idem argumentum tractans, scribit, *cautè, salubriterque provisum esse,ut locus illius humillimæ Pœnitentiæ semel in Ecclesia concedatur, ne medicina vilis, minùs utilis esset ægrotis, quæ tantò magis salubris est, quantò minùs compatibilis fuerit*. Adeo

Adeo autem hæc disciplina publica erat, ut Macedonius in Africa Præses, aut Proconsul ex ea consuetudine argumentaretur adversus Episcopos Africę, qui pro quibuscumque supplicio afficiendis intercedebant: *Vehementer*, inquit, *ambigo, utrum illud à Religione descendat. Nam si à Domino peccata adeo probibentur, ut ne pœnitendi quidem copia post primam Pœnitentiam tribuatur, quemadmodum nos possumus ex religione contendere, ut à nobis qualecumque illud crimen fuerit, dimittatur.*

Ex his, & similibus SS. Patrum oraculis constanter docuerunt veteres Theologi, antiquitus crimina post actam publicè Pęnitentiam iterantibus, non esse per aliam publicam Pœnitentiam succursum, sed tantùm per privatam, ita enim nonnullas ex his authoritatibus interpretatur *Alensis* 4. parte qu. 14. memb. 6. art. 2. ubi respondens ad 2. ait: *Ipsa solemnitas dicit quandam confirmationem, & excellentiam propter quod repugnat, ut in quantùm solemnis iteretur, quod enim solemniter fit, perpetuitatem importat: & ideo repugnat ei mutabilitas, & per consequens iterabilitas, sed non repugnat quin iterum puniatur, si recidivetur: debet enim puniri tanta pœna, ut confusio solemnis Pœnitentiæ, in acerbitate, & magnitudine recompensetur.* Quibus verbis apertè duo significat: *Primum* quòd semel tantùm concederetur, & præscriberetur facultas agendæ Pœnitentiæ publicæ: *Secundum*, quòd iterata crimina, post illam peractam Pœnitentiam publicam, deberent Pœnitentia privata puniri.

§. III.

Quænam peccata Pœnitentiæ publicæ subjacebant?

OBservandum inprimis, SS. Patres, ac veteres Ecclesiæ Doctores peccata in tres classes distinxisse, & unicuique classi ordinaria lege peculiarem assignasse castigationis, & remedii rationem, & normam: *Prima classis* erat gravissimorum criminum, quæ capitalia, & nonnunquam mortalia simpliciter dicebantur, inter quæ tria potissimùm recensebantur crimina, nimirum Idololatria, Męchia, & Homicidium, unà cum eorum manifestis speciebus, & ramusculis, quæ etiam interdum dicebantur Canonica, propter Censuras eis à Canonibus præscriptas. *Secunda* verò *classis* erat eorum criminum, quæ mortalia quidem censebantur, sed pręcedentibus erant leviora. *Tertia* denique *classis* erat peccatorum venialium, & levium, quæ quotidiana etiam sæpiùs à SS. Patribus appellantur, quamquam etiam inter quotidiana reverà fuerint aliqua verè mortalia, ut colligere licet ex S. Augustino in lib. 83. quæstionum, quæst. 26. ubi omnia ignorantiæ, & fragilitatis peccata, venialia, & quotidiana appellat: *Alia sunt*, inquit, *peccata infirmitatis, alia imperitiæ, alia malitiæ: infirmitas contraria est virtuti, imperitia contraria est sapientiæ; malitia contraria est bonitati. Quisquis igitur novit quid sit virtus, & sapientia Dei, potest estimare, quæ sunt peccata venialia, & quisquis novit, quid sit bonitas Dei, potest estimare quibus peccatis certa pœna debeatur & hic, & in futuro sæculo: quibus bene tractatis probabiliter judicare potest, quinam sunt cogendi ad Pęnitentiam luctuosam, & lamentabilem, quamvis peccata fateantur, ex quibus nulla omnino speranda sit salus, nisi sacrificium obtulerint Deo spiritum contribulatum per Pœnitentiam.*

Certum est autem aliqua peccata fragilitatis, aut ignorantiæ per se mortalia, & peccatorem à regno Dei excludere, nisi per sacramentalem Confessionem, & Pęnitentiam expientur: Unde dicuntur venialia, non quatenus veniale peccatum distinguitur à mortali,

tali, sed quatenus faciliùs de eis veniam impetrabat peccator, nec ira severam pro eis Pœnitentiam agere debebat sicut pro eluendis peccatis primæ Classis.

Primum enim peccatorum genus castigabatur Pęnitentia publica, juxta præscriptas a Canonibus pęnas. *Secundum* verò genus peccatorum curabatur antiquitus eodem modo, quo nunc etiam curari solent, videlicet sacramentali Confessione, & Absolutione, ac Satisfactione privata: Quamquam interdum contingeret, quòd aliqua ex ejusmodi peccatis etiam castigarentur pęna canonica, sed non humili luctuosaque Pęnitentia: *Tertium* verò peccatorum genus, quæ scilicet non erant verè mortalia, non curabantur aliquo onere præscripto ab Ecclesia, sed vel orationum recitatione, vel eleemosynarum largitione, vel pectoris percussione, aut aliquo ex illis remediis, quibus jam pluries diximus peccata purè venialia expiari.

Hæc omnia luculentissimè docet sanctus Augustinus lib. de Fide, & bonis operibus cap.penult. ubi ait: *Nisi essent quædam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda sint, non diceret Apostolus, Congregatis vobis, & meo spiritu tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Jesu: Unde etiam dicit: ne lugeam multos ex iis, qui antè peccaverunt, & non egerunt Pęnitentiam super immunditiem, & fornicationem, quam gesserant. Item, nisi essent quædam non ea humilitate Pęnitentiæ sananda, qualis in Ecclesia datur eis, qui propriè pęnitentes vocantur, sed quibusdam correptionum medicamentis, non diceret ipse Dominus: Corripe eum inter te, & ipsum solum, & si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Postremò, nisi essent quædam, sine quibus hæc vita non agitur, non quotidianam medelam poneret in oratione, quam docuit, ut dicamus, Dimitte nobis, &c.*

Dico itaque, tria tantùm peccatorum mortalium genera per publicam, seu luctuosam, & humilem Pęnitentiam fuisse emendata, nimirum *Idololatriam, Homicidium*, & *Mœchiam*; quod utique præ cæteris, luculenter docet S.Pacianus, ubi ex instituto in suo parænesi, cùm de luctuosæ Pœnitentiæ materia disputat, sic ait: *De modo criminum edisserens, ne quis existimet omnibus peccatis summum discrimen impositum, sedulòque requirens, quæ sint peccata, quæ crimina, ne quis existimet propter innumera delicta, quorum fraudibus nullis immunis est, me omne hominum genus indiscreta pęnitendi lege constringere*. Docet in lege Mosayca minimi quoque peccati reos graviter punitos fuisse; Christianos verò per Christi sanguinem redemptos à servitute legis in libertatem vocatos esse, hancque libertatem sic explicat. *Hæc illa libertas, quòd non omnes adstringimur quibus veteres tenebantur, sed donata, ut ita dixerim, sylva debitorum, & remediorum indulgentia destinata, in pauca conclusi sumus, & necessaria.* Deinde Actor. cap. 15. ubi Christianis per decretum Concilii Hierosolymitani interdicitur idolothytis, sanguine, & fornicatione (sic enim pro suffocato legis S. Pacianus cum aliis tunc temporis Patribus) ita subjungit: *Hæc est novi Testamenti tota conclusio. Despectus in multis Spiritus sanctus hæc nobis capitalis periculi conditione legavit. Reliqua peccata meliorum operum compensatione curantur. Hæc verò tria crimina, ut Basilisci alicujus afflatus, ut veneni calix, ut lethalis arundo metuenda sunt; non enim vitiare animam, sed intercipere noverunt. Quare tenacitas humanitate redimetur, convitium satisfactione pensabitur, tristitia jucunditate, asperitas lenitate, gravitate levitas, honestate perversitas, & quæcumque contrariis emendata proficiunt. Quid verò faciet contemptor Dei? Quid aget sanguinarius? Quod remedium capiet* for-

fornicator? Numquid aut placare Dominum desertor ipsius poterit, aut conservare sanguinem suum, qui fudit alienum, aut redintegrare Dei templum, qui illud fornicando violavit? Ita sunt capitalia, fratres, ista mortalia.

Ex quibus constat Pacianum non alia criminal, nec capitalia, mortaliaque peccata, quàm tria illa, idololatriæ, homicidii, & adulterii agnoscere, non quia iis solis charitas Dei, justitiaque perditur, sed qui ea tunc sola Pœnitentiæ publicæ pęna emendabantur, reliqui peccatores ab Ecclesia quidem abstinebant, donec aliis remediis, Sacramentoque Pęnitentiæ purgarentur, at seipsos excommunicabant; non ita verò de idololatriæ, homicidii, adulteriique criminibus convicti, qui ab Ecclesia excommunicati, nonnisi per publicam Satisfactionem, & Pœnitentiam reconciliati Communioni restituebantur.

Idque ipsum ante S. Pacianum docuit Tertullianus, qui in libro de Pudicitia, quamvis jam hæreticus, fidem tamen hac in parte meretur, quia ob suum nimium erga peccatores rigorem, & austeritatem erravit, nec tam suum, quàm Ecclesiæ, suique temporis Christianorum sensum refert; ibi autem reprehendit Zephyrinum Papam, & Catholicos, quòd erga fornicatores tunc essent indulgentiores, & non solùm ad Pœnitentiam, sed etiam ad Communionem Pęnitentia functos admitterent, iisque restituerent pacem plenam, quam idololatris, & homicidis negabant. Nec enim Montanistas Novatianorum antesignanos tunc Pęnitentiam sacramentalem, aut Absolutionem hanc, sed solmmodò Communionem, & pacem, quæ duo planè diversa erant, Męchis denegasse probabile est: Sed quidquid hac de re dicatur, perspicuum est, Tertullianum non alia, quàm quæ ad illa tria capitalia crimina pertinebant, mortalia, ut loquitur, appellasse.

Idque planum faciunt verba ista, quibus conatur diluere, quod sibi objectum fuerat à Catholicis, æquè męchos recipiendos esse, ac ovem, & drachmã, quarum illa errans, ista latitans, ambo requisitæ, & repertæ cum gaudio gregi, & thesauro, seu, ut loquitur, armario restitutæ dicuntur: Ita enim cap. 7. *Licèt periisse dicatur, erit & de perditionis genere retractare, quia & ovis non moriendo, sed errando, & drachma non intereundo, sed latitando perierunt: Ita licet dici periisse, quod salvum est: periit igitur, & fidelis: elapsus est in spectaculum quadrigarii furoris, & gladiatorii cruoris, & scenicæ fœditatis, Xisticæ vanitatis, in lusus, in convivia sæcularis solemnitatis, in officium, in ministerium alienæ idololatriæ aliquas artes adhibuit curiositatis, in verbum ancipitis negationis impegit, ob tale quid extra gregem datus est, vel & ipse fortè ira, tumore, æmulatione, quod denique sæpe fit de dignatione castigationis abrupit, debet requiri, atque revocari. Quod potest recuperari non periit, nisi foris perseveraverit. Bene interpretaberis parabolam, viventem adhuc revocans peccatorem. Męchum verò, & fornicatorem, quis non mortuum statim admisso pronuntiarit.*

Item præclarè, & eruditè docet sanctus Gregorius Nyssenus tota epistola ad Letojum Mitilenes Episcopum, ubi Pœnitentiæ solis præfatis tribus criminibus impositæ rationem petit, non à decreto Apostolico, sed à tribus præcipuis animæ humanæ facultatibus, seu affectibus, videlicet ratione, concupiscentia, & ira. A ratione ait procedere idololatriam, & hæresim; à concupiscentia adulterium, & fornicationem; ab ira homicidium, & cædem, quæ tria dicit Pęnitentia publica, & humili necessariò debere puniri. *His itaque hoc modo distinctis*, inquit, *quæcumque quidem peccata ratione præditam animæ partem attingunt, esse graviora à Patribus*

bus judicata sunt, & majori, ac sufficientiori, & laboriosiori conversione digna. Quemadmodum fidem in Christum negavit, vel ad Judaismum, vel idolorum cultum, vel Manichæismum, vel ad aliquod aliud impietatis genus descivisse visus fit; qui voluntariè quidem ad id malum se contulit, deinde seipsum condemnavit, totum tempus vitæ suæ habet Pœnitentiæ tempus; nunquam enim, si mystica pergatur oratio, Deum una cum populo adorare dignus censebitur, sed seorsum precabitur; à Sacramentorum autem Communione omnino erit alienus, &c.

Idem dicit de adulterio, & cæde seu homicidio. Quamvis autem plurima sint peccata, quæ tribus suprà dictis adjungi solent, ut avaritia, quæ dicitur Idolorum servitus, & idololatriæ species: *Tamen*, inquit, *hæc morbi species inconsiderata, & absque ulla ejus cura prætermissa est, quò fit ut hic morbus in Ecclesia redundet, & nemo in his, qui ad Clerum adducuntur, inquirit, num eorum aliqui ei genere idololatriæ polluti sint*.

Idem docet de fœnore, & usura, quæ nullis pęnis Canonicis subjecta erant, maximè quando fiebant à laicis; nam Canon. 17. Nycænus depositionem interminatur Clericis fœnerantibus; tres tamen alias peccatorum species refert, nempe *furtum*, *sepulchrorum effossionem*, & *sacrilegium*, quorum Pęnitentia imponi solebat. Sed iis tantùm imponebatur, ut ipse docet, quatenus ad unum ex præfatis tribus capitalibus perspicuè referuntur: furtum enim dividit in *violentum*, cùm latro paratus est armis, ad id quod inhiat, occupare, & prohibentem interficere: Est & *clandestinum*, cùm latenter rem alienam subripit, eamque tollit. Prius ideo ut homicidium punit; posterius nulla pęnitentia publica castigat. *Sepulchrorum effossionem* duplicem quoque facit: Priorem, cùm tantùm lapides moventur, & in alium usum rapiuntur, sed corpus intactum relinquitur, nec soli illius turpitudo detegitur: *Hoc*, inquit, *licèt laudabile non sit, ut tamen venia dignum esset, effecit consuetudo*. Posteriorem cui pęnitentia annexa est: sic describit: *Sed carnis in terram redactæ pulverem perscrutari, & ossa movere, spe aliquem ex defossis lucrifaciendi ornatum, id eodem judicio condemnatum est, quo fornicatio simplex*. Pęnitentia hanc speciem damnarunt, eò quòd sit quasi fornicatio. Denique *sacrilegium* scribit pœna minùs severa, quàm adulterium, aut homicidium puniri, cujus rei causam fortè brevitatis causa, instabat enim epistolæ finis, prætermisit.

Idem prætereà probatur ex universo Canonum consensu, qui ante Gregorium Nyssenum, & ipsius ætate conditi sunt. Nullus enim aliis peccatis, quàm tribus istis, & eorum ramis, & variis speciebus Pęnitentiam imponunt. Hos Canones descripsit S. Basilius in epistolis ad Amphilochium, nullusque est qui ad hæc disertè pertineat. Nam quod de furto statuit Canone 61. de eo furto est intelligendum, quod S. Gregorius Nyssenus explicavit: Quod de perjurio cap. 64. id facilè ad Religionis abnegationem reducitur; non secus, ac præstigiatores, & incantatores, idque etiam ex gravitate pęnæ colligitur. Quod denique de sepulchrorum effossoribus decernit cap. 66. cum ea distinctione intelligendum est, quam ex S. Gregorio jam enarravimus. Ita Morinus lib. 5. cap. 2.

Idem colligit Morinus ibidem n. 15. ex Concilio *Eliberitano*, cujus licèt tot sint Canones, nusquam tamen pœnitentiam, nisi ob hæc tria peccata indicunt: Can. 174. 74. 75. Delatoribus, & falsis testibus pęnitentiam imperant; sed delationes illæ sunt criminum, ut ipsi Patres testantur, quæ mortem accusato inferunt. Idem dicendum de Can. 14. Concilii *Arelatensis* 1. ut ex

Pœni-

Pœnitentia imposita, quæ ad finem usque vitæ prorogatur, manifestum est. Idem velut in speculo conspicere est ex Concilio *Ancyrano*, ubi tribus his criminibus non modò pęnitentia imponitur, sed nonnunquam additur. *Talis Pænitentia ex antiqua consuetudine illi convenit*. In Concilio *Neocæsariensi* nulli alii crimini, quàm ex his tribus alicui infligitur. Nihil dissimile apud S. Cyprianum reperitur. De Pęnitentia agenda sæpiùs verba facit, sed semper de lapsis, hoc est, iis qui idolis sacrificaverant, aut idolothyta comederant, illi sermo est, si duo loca excipias, in quibus agit de Męchia, sive adulterio. Nullum dubium est, quin idem de homicidio pronuntiasset, quod de Męchia, si se occasio dedisset. *Hæc Morinus*.

Progressu tamen temporis, non solùm hæc tria præfata crimina unà cum suis appendicibus per publicam Pęnitentiam sanata, & punita fuerunt, sed etiam quæcunque gravissima judicabantur, ut colligere licet ex Concilio Toletano primo cap. 2. cùm sic pęnitentem definit: *Pænitentem dicimus de eo, qui post Baptismum, aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis, publicam pęnitentiam gerens, sub cilicio, divino fuerit reconciliatus Altari*. Ex quibus liquet, non tria tantùm peccata, sed gravissima quæque obnoxia fuisse Pœnitentiæ publicæ. Idem pluribi docet S. Augustinus, maximè verò serm. 41. qui de Sanctis inscribitur, ubi postquam varia recensuisset gravia peccata, nempe sacrilegium, homicidium, adulterium, falsum testimonium, furtum, rapinam, superbiam, invidiam, avaritiam, juramentum, ebrietatem assiduam, & ea distinxisset à minutis peccatis, quæ facili negotio redimuntur, maximè visitatione infirmorum, eleemosynæ largitione, &c. subdit: *Pro capitalibus verò criminibus non hoc solùm sufficit, sed addendæ sunt lacrymæ, rugitus, & gemitus, continuata longo tempore ac protracta jejunia, & largiùs, eleemosynæ erogandæ, ultrò nos ipsos à Communione Ecclesiæ removentes, in luctu, & in tristitia multo tempore permanentes, & pænitentiam etiam publicè agentes, quia justum est, ut qui eum multorum destructione se perdiderat, eum multorum ædificatione se redimat*.

Hinc vulgatum axioma apud SS. Patres; *Crimina, quæ leges sanguine vindicant, Pænitentia publica in Laicis, & depositione in Clericis vindicanda sunt*. Quod utique pręclarè annotavit S. prosper lib. 2. de Vita contemplativa cap. 7. ubi scribit: *Qui in aliquo gradu Ecclesiastico constituti aliquod occultè crimen admittunt, ipsi se vana persuasione decipiunt, si eis videtur propterea communicare, & officium suum implere debere, quod homines occultatione sui criminis fallunt. Exceptis enim peccatis, quæ tam parva sunt, ut caveri non possint, pro quibus expiandis quotidie, Deo clamamus, & dicimus, Dimitte nobis debita nostra, &c. Illa crimina caveantur, quæ publicata suos Authores humano faciunt damnare judicio. Qui autem ea commiserint, & ideo prodere malunt, ne sententiam justæ excommunicationis excipiant, sine causa communicant. Imò verò dupliciter contra se iram divinæ indignationis exaggerant, &c.*

Cæsarius Arelatensis Homil. 42. eamdem omnibus regulam præscribit: *Nemo se circumveniat fratres: Omnis homo, qui post Baptismum mortalia crimina commiserit, hoc est homicidium, adulterium, furtum, falsum testimonium, vel reliqua crimina perpetraverit, unde per legem mundanam mori poterat, si pænitentiam non egerit, eleemosynam justam non fecerit, nunquam habebit vitam æternam*. Strictiùs videtur hoc intelligere, cùm crimina illa morte puniri per leges civiles esse asserat, non tamen negat publica Pœnitentia punienda ea quo-

quoque crimina, quæ gravi tantùm, sed non capitali pœna plectuntur. Concilium *Toletanum* 4. cap. 46. Clericum non modò vult deponi, sed etiam ad Pœnitentiam redigi, qui crimen sanguine à legibus vindicandum commiserit. *Si quis Clericus in demoliendis sepulchris fuerit deprehensus, oportet Canonibus in tali scelere proditum Clericatus ordine submoveri, & Pœnitentiæ triennio deputari.* Unde S. Augustinus lib. 5. in Deuteronomium cap. 39. scribit: *Hoc nunc agit in Ecclesia excommunicatio, quod agebat tunc interfectio.* Cùm enim Ecclesiæ nunquam licuerit sanguinem fundere, sanguinis vicem subiit excommunicatio, luctuosaque Pœnitentia. Licèt enim plura crimina antiquitùs morte, aut gravi aliqua, & corporali pœna afficiebantur, quæ humili Pœnitentia non castigabantur, verum tamen est nullum gravi illa Pœnitentia plexum fuisse, quod lege vel Mosayca, vel Civili, non fuerit gravissima pęna vindicatum.

§. IV.

Utrum Pœnitentia publica pro peccatis dumtaxat publicis fuerit præscripta?

R*Espondeo*: Id videri probabilius, colligiturque ex variis Canonibus, maximè verò ex Canone 4. Concilii Neocæsariensis, ubi decernitur: *Si quis mulierem concupiscens proposuerit cum ea dormire, & ejus desiderium non pervenerit ad effectum, manifestum est, quòd per gratiam fuerit liberatus.* Ubi per *liberationem* non intelligit exemptionem à culpa mortali, quam haud dubiè contraxit ille, qui mœchatus est in corde suo, nec consequenter etiam intelligit exemptionem à Satisfactione Sacramentali, quam utique pro admisso interno reatu luere debet: sed intelligit exemptionem à Pœnitentia publica, & Canonica, pro cujus Canonibus condendis, ac consumandis Synodus illa versabatur.

Quòd autem hoc veterum Ecclesiæ Doctorum, & Patrum institutum fuerit, colligitur ex Concilio quod in villa *Inguilemheim*, sub Ludovico Pio anno 826. habitum refertur in tomo 2. Concil. Galliæ, cujus Canon apud Burchardum lib. 11. cap. 57. & Ivonem Carnot. parte decreti 13. c. 43. Aurelianensi Concilio attributus decernit juxta *sanctorum Canonum sanctiones, ut si quis rapinam publicam, seu furtum fecerit, publicam agat Pœnitentiam: si verò occultè, Sacerdotum consilio pœniteat.* Idem quoque Burchardus lib. 19. cap. 28. & Ivo parte decreti 150. c. 46. ajunt, *secundùm antiquorum Canonum institutionem, sacrarum Scripturarum authoritatem, & Ecclesiasticam consuetudinem discretionem servandam à Sacerdotibus inter Pœnitentes publicè, & absconsè. Nam qui publicè peccat, oportet, ut publicè mulctetur Pœnitentia.* Qui Canon habetur in cap. 25. Concilii Cabilonensis 2. & Arelatensis 6. cap. 26. quo decernitur, *ut qui de publico crimine convicti sunt, rei publicè judicentur, & publicam Pœnitentiam agant secundùm Canones*, ut refertur in eodem secundo tomo Conciliorum Galliæ: Frustra autem fieret mentio publicorum criminum, si pro quibuslibet peccatis mortalibus etiam occultis, eadem Pœnitentia publica injuncta fuisset; unde hoc semper discrimen fuit inter publicè pœnitentes, & occultè, quòd illi Pænitentia publica, isti verò nonnisi secreta Satisfactione, & Pęnitentia corrigerentur, idque, ut mox dictum est, secundùm antiquorum Canonum institutionem, sacrarum Scripturarum authoritatem, & Ecclesiasticam consuetudinem: quæ utique tres authoritates tantæ sunt, ut etiam unica ex illis ad hoc firmandum sufficeret.

Hoc ipsum confirmat Ivo variis testimoniis ex antiquis Canonibus collectis,

lectis, maximè verò in parte decreti 15. cap. 53. in quo habetur, *ut siquis incæstum occultè commiserit, & Sacerdoti occultè confessionem egerit, indicetur ei remedium Canonicum, quod subire debuisset, si ejus facinus publicatum fuisset. Verùm, quia latet commissum, detur ei à Sacerdote consilium, ut saluti animæ suæ per occultam Pœnitentiam proficiat. Hoc est, ut veraciter ex corde se graviter deliquisse confiteatur, & per jejunia, & eleemosynas, vigilias, atque sacras orationes cum lacrymis se purgare contendat, & sic ad spem veniæ pro misericordia Dei pervenire confidat.* Quibus verbis Ivo, non tam propriam sententiam aperit, quàm sensum Ecclesiæ antiquæ; siquidem fatetur se id dumtaxat usurpare.

His addere licet Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 5. ubi cùm dixisset, *oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in Confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint: & tantùm adversùs duo ultima Decalogi præcepta commissa, quæ nonnunquam graviùs sauciant, & periculosiora sunt iis, quæ in manifesto admittuntur;* ubi manifeste loquitur de peccatis mortalibus; subjicit paulò post: *Etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tùm ob Ecclesiæ offensæ ædificationem delicta sua publicè confiteri possit, non est tamen hoc præceptum divinum, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta, publica essent Confessione aperienda.* Ex quibus sic argumentari licet: Publica Pęnitentia, & Confessio non fuit à Christo præcepta, nec ab Ecclesia consulte potuit imperari, ne videlicet pęnitens infamaretur: sed eadem orietur infamia ex Satisfactione publica pro occultis peccatis; si quis enim subire cogeretur Pœnitentiam publicam de peccatis occultis, ille procul dubio alicujus mortalis peccati reus meritò existimaretur, siquidem non nisi pro ejusmodi peccatis, illam imperari ab Ecclesia noverint: igitur qua ratione non potuit præcipi ab Ecclesia Confessio publica peccatorum occultorum, ita nec præcipi potuit Satisfactio, seu Pænitentia publica pro peccatis occultis.

Confirmatur authoritate S. Augustini homil. 50. cap. 4. ubi cùm distinxisset duplicem excommunicationem, qua quis removetur à participatione Eucharistiæ, *spontaneam* videlicet, & *coactam*, seu imperatam ab Ecclesiæ Antistibus, dixissetque: *Implicatus ergo quis tam mortiferis vinculis peccatorum detrectat, aut differt, aut dubitat confugere ad ipsas claves Ecclesiæ, quibus solvatur in terris, ut sit solutus in cœlo; & audet sibi post hanc vitam, quia tantum Christianus dicitur, salutem aliquam polliceri:* paulò post infert: *Judicet ergo seipsum homo, in istis voluntate non potest... & cùm ipse in se protulerit severissimæ medicinæ, sed tamen medicinæ sententiam, veniat ad Antistites, per quos illi in Ecclesia claves ministrantur, & tanquam bonus jam incipiens esse filius, maternorum membrorum ordine custodito, à præpositis Sacramentorum accipiat Satisfactionis suæ modum.*

Quibus verbis significat, quòd antequam pœnitens ad Antistites, & clavium ministros accedat, jam certum constituit, & peccati conscium se Communione indignum judicat, nec ad Ecclesiæ Ministros accedit, ut hanc Excommunicationis sententiam accipiat, sed modum quo Deo, & Ecclesiæ, si eam aliquo scandalo offenderit, satisfaciat;
„ subdit enim: Ut in offerendo sacri-
„ ficio cordis contribulati devotus, &
„ supplex id tamen agat, quod non
„ solùm illi prosit ad recipiendam sa-
„ lutem, sed etiam cæteris ad exem-
„ plum: ut si peccatum ejus non so-

„ lùm in gravi ejus malo, sed etiam in „ tanto scandalo est aliorum ; atque „ hoc expedire utilitati Ecclesiæ videtur Antistiti, in notitia multorum, „ vel etiam totius plebis agere pœnitentiam, non recuset, non resistat, „ non lethali, & mortifera plaga per pudorem addat timorem. Quibus verbis S. Augustinus satis apertè significat, solum peccata publica, esse Pœnitentia publica corrigenda ; monet enim Antistites, ut in imponenda Pœnitentia cum magna cautione se gerant, ut quod non grave solummodo peccatori malum esset, sed vertere etiam in scandalum aliorum, de eo peccato Pœnitentia in notitia multorum, vel etiam totius plebis pro Antistitum judicio ageretur. Quod autem de peccato publico loquatur, non autem indifferenter de quodlibet peccatò mortali, ut vult Morinus *lib. 5. cap. 9.* apertè significant „ verba sequentia: Quid est infelicius, „ *inquit*, quid perversius, quàm de ipso „ vulnere, quod latere non potest, non „ erubescere, & de ligatura ejus erubescere ?

Idem docet S. Doctor serm. 41. de Sanctis, ubi explicato leviorum peccatorum remedio, graviorum curationem sic explicat: *Pro capitalibus verò criminibus*, inquit, *non hoc solum sufficit, sed addendæ sunt lacrymæ, rugitus, & gemitus, continuata longo tempore, ac protracta jejunia, & largiores eleemosynæ erogandæ, ultrò nos ipsôs a Communione Ecclesiæ removentes, in luctu, & in tristitia multo tempore permanentes, & Pœnitentiam etiam publicè agentes ; quia justum est, ut qui cum multorum destructione se perdiderit, cum multorum ædificatione se redimat.* Quibus posterioribus verbis apertè significat, eum dumtaxat obligari ad faciendam Pœnitentiam publicam, qui plures suo scandaloso peccato offenderat, ac subinde non censet S. Augustinus Pœnitentiam publicam esse agendam de occultis peccatis.

Quòd autem revera S. Augustinus censeat, publicam Pœnitentiam non esse agendam pro quolibet peccato mortali, sive occulto, sive publico eluendo, apertè constat ex epistola 34. ubi loquens de iis, qui aliena bona furati, ea restituere recusant, ait: *Agimus, quantùm Episcopalis facultas datur, & humanum quidem nonnunquam, sed maximè ac semper judicium divinum comminantes: nolentes autem reddere quos novimus, & malè abstulisse, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, & detestamur, quosdam clam, quosdam palam, sicut diversitas personarum, diversam videtur recipere medicinam, nec in aliorum perniciem ad insaniam concitari. Aliquando etiam, si res magis curanda non impedit, sancti altaris Communione privamus.* Non igitur censet S. Augustinus quodlibet peccatum mortale esse necessariò publicè arguendum.

Ei subscribit S. Leo epist. 12. ad Rusticum cap. 12. ubi requirenti Rustico, quæ Pœnitentia esset imponenda his, qui convivio Gentilium, & escis immolatitiis usi sunt, ita respondet: *Qui convivio solo Gentilium, & escis immolatitiis usi sunt, possunt jejuniis, & manùs impositione purgari, ut deinceps ab idolothytis abstinentes, Sacramentorum Christi possint esse participes : si autem idola adoravere, aut homicidiis, vel fornicationibus contaminati sunt, ad Communionem eos, nisi per Pœnitentiam publicam non oportet admitti.* Quibus verbis, ut apparet, loquitur S. Leo de peccatis mortalibus, quæ poterant fuisse publica, & aliquid sacrilegii habuisse : unde monet ea debere jejuniis, & manus impositione purgari, quod utique non convenit tantùm venialibus : quæ tamen eximit à Pœnitentia publica, ad quam obligat reos idololatriæ, homicidii, & mœchiæ. Itaque non censet, omnia peccata mortalia, etiam occulta, debere curari Pœnitentia publica.

Concinit pariter S. Cæsarius Arelaten-

tensis homil. 1. ubi distinguens peccata in delicta levia, quæ privata compunctione delenda sunt, & in facinora, seu capitalia, quæ lacrymis, rugitu, & gemitu, ac longo tempore protractis jejuniis expianda sunt, ait, pro his eluendis abstinendum esse à Communione: *Nos ipsos*, inquit, *ab Ecclesiæ Communione removentes in luctu, & tristitia multo tempore permanentes, & Pœnitentiam etiam publicè agentes*; *quia justum est, ut qui cum multorum destructione se perdidit, cum multorum ædificatione se redimat*. Quibus postremis verbis, *per facinora capitalia*, quæ dicit Pœnitentia publica debere expiari, haud dubiè intelligit, peccata publica, quæ cum Ecclesiæ scandalo facta fuerant, & cum multorum destructione. Non censet igitur, omnia omnino peccata mortalia necessario debere Pœnitentia publica expiari.

Eis adstipulatur S. Eligius Homil. 13. ubi cum admonuisset publicè pœnitentes, *ut gravia facinora, quæ fallente diabolo commiserant, cum gemitu, & suspiriis quandiu viverent, lugerent*: ad peccatores de Pœnitentia non publica, sed ejusdem rationis cum ea, quæ modo in usu est, agenda, orationem hanc in die cœnæ convertit. *Vos etiam fratres post exhortationem, quam hac die habuimus ad pœnitentes, meeum admoneo, ut unusquisque nostrum recurrat ad conscientiæ suæ secreta, interroget semetipsum, qualiter per totum annum (maximè his sacris diebus) conversatus est, & si invenerit in corde suo spinas, & tribulos delictorum, studeat, auxiliante Deo, quantocius evellere, & evellendo eradicare; hisque eradicatis effodiat vomere salutari, ac stercora, id est, bona opera immittat, ut possit facere fructum, & si hodie pariter confessus fuerit, ut valeat dignus interesse solemnitati præsentis diei, quæ, quia in eo Dominus cum Apostolis suis cœnavit, Cœna vocatur. Unde summopere, ut Sacramenta corporis, & sanguinis Domini dignè recipere queat, quatenus potius salutem, quàm damnationem* AQUIRAT. His subjungit: *Non ergo abhorreamus pœnitentes istos propter magnitudinem scelerum suorum, quia fieri potest, quod multi sunt inter vos, qui pejora commiserint*. Audis pœnitentes publicos nonnisi ob *graviora facinora*, seu *propter magnitudinem scelerum* ad eum gradum detrusos esse? audis fieri posse, ut alii, *qui pejora commiserint*, quia Ecclesiæ noti non sunt, nec de illis convicti, ab ea agenda liberi sunt? Audis præter illos pœnitentes esse alios in Ecclesia peccatores, qui conscientiam spinis, & tribulis obsitam habent, quos evellere, & eradicare eos oporteat, ut dignè fiant corporis Christi participes, hos si ipso die cœnæ Domini pariter confessi, & consequenter ante Satisfactionem, quæ à Sacerdote injungitur perfectam absoluti fuerint, dignè posse recipere Sacramenta corporis, & sanguinis Domini, quæ nostra hodierna disciplina est, quem adversarii duodecim primis sæculis Ecclesiæ inauditam esse inaniter garriunt?

Quod autem dixerat Homil. 13. postmodum fusissimè repetit Homil. 15. ubi pœnitentes more nostro Pœnitentiam agentes, & à publicis pœnitentibus distinctos alloquens, sic hortatur ad agendam Pœnitentiam: *Interim dum cogito, dumque in corde meo requiro, quibus verbis moneam vos fugere à ventura ira, nulla præstantiora visa sunt, quàm ea, quibus Dominus in initio suæ prædicationis omnibus persuadere contendit, dicens, Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. Quicumque ergo vestrum his quadragenum dierum observationibus Pœnitentiam, & Confessionis suę debitum se exercuisse recolit, agat Domino gratias, & quidquid Dei templum in se violando destruxerit, non desperet, sed cito à malo iniquitatis suæ consurgat. Non enim qui peccat, sed qui in peccato perseverat, odibi-*

bilis est. Ut ergo verbis Domini secundum Marcum utar, quibus dicit, quod vobis dico, omnibus dico, vigilate: Similiter quod dico, omnibus vobis dico, Clericis, Laicis, ac Sanctimonialibus, ut quisquis se recolit invidiæ, aut detractionis, odii quoque, & fornicationis, sive incæstus, & perjurii, cæterorumque vitiorum contagione attactum, saltem hodie per divinæ salutis medicamentum, in quantum prævalet, se purificare procuret. Confiteatur adversum se injustitiam suam Domino, ut remittat impietatem cordis sui, & reliquiæ cogitationum ejus diem festum agant Domino. Tum enim reliquiæ cogitationis diem festum agunt Domino, quando quilibet peccator post prius datam Confessionem se cohibere pollicetur ab iniquitate sua, totusque prorumpit in lacrymas, & in afflictionem cordis, quoniam cor contritum, & humiliatum Deus non spernit, & ejusmodi festivitas exultantibus Angelis fit, Veritate attestante, quæ ait: Quia gaudium est in cœlo super uno peccatore coram Angelis Dei. Quia ergo majora crimina admittentibus, majora sunt adhibenda remedia, convertam me ad vos quos Ecclesia ex more pœnitentes vocat, &c. Quibus verbis S. Eligius Clericos, Laicos, & Sanctimoniales, quantumvis fornicationis, incœstus, perjurii, cæterorumque vitiorum ejusmodi, non tamen publicorum, reos, nec inter publicè pœnitentes numerat, nec pro expiandis criminibus ad illam Pœnitentiam publicam diuturnamque compellat: sed monet tantùm, ut si Quadragesimæ initio aut progressu Confessionis suæ debitum non exolverunt, saltem eo ipso die cœnæ Domini injustitiam suam, & peccata confiteantur, ut ab eis per Absolutionem Sacramentalem mundati, diem festum agant, & sacram cum aliis cœnam percipiant.

Dices primò: Pro quolibet crimine olim præscripta fuit, & injuncta luctuosa Pœnitentia: sed ex SS.Patribus, quodlibet peccatum mortale crimen est: igitur pro quolibet peccato mortali, sive occulto, sive publico illa Pœnitentia fuit injuncta.

Nego minorem: Constat enim ex jam dictis, non omne peccatum, quod *mortale* appellamus, crimen à SS.Patribus dictum fuisse, imò pleraque verè mortalia à nonnullis Patribus levia, & quotidiana appellata fuerunt, ut constat tum ex S.Augustino, tum ex S.Paciano: Ille enim lib.84. quæstionum q.16. omnia ignorantiæ, & fragilitatis peccata venialia appellat, inter quæ certum est, plurima esse mortalia: hic verò in sua Parænesi non alia crimina, nec capitalia peccata agnoscit, quàm idololatriæ, homicidii, & adulterii: constat autem plurima alia peccata esse reverà mortalia, ac proinde non omnibus peccatis mortalibus injuncta fuit Pœnitentia publica.

Urgebis: Canones adulterio cuivis sive publicè, sive occultè facto injungunt eamdem Pœnitentiam, & Gennadius lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 53. asserit, quod si quis mortalia peccata commisit, publica Pœnitentia satisfacere debeat.

Similiter Fulbertus Carnotensis serm. 2. ad populum, docet, propter quælibet peccata mortalia, peccatores ab Ecclesia separari, hoc est, excommunicari, & deputari cùm veniam postulant inter publicos pœnitentes: igitur quodlibet peccatum mortale subjici debet Pœnitentiæ publicæ.

Nego consequentiam: & ad Gennadium dico, Eum dumtaxat loqui de solis gravioribus criminibus; nam alia agnovit peccata mortalia, quæ Pœnitentia privata possent expiari, ait enim ibidem: *Quotidie Eucharistiæ Communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo; omnibus tamen Dominicis diebus communicandum suadeo, & hortor, si tamen sine affectu peccandi sit, nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari*

ma-

magis dico Eucharistiæ perceptione, quàm purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, & peccandi non habeat de cæterò voluntatem, & communicaturus satisfaciat lacrymis, & orationibus, confidens de Domini miseratione, qui peccata piæ Confessioni donare consuevit, accedat ad Eucharistiam intrepidus, & securus. Quibus verbis generalibus per peccatum conscientiam peccatoris mordens, non aliud quàm mortale intellexit, quodque non sola oratione Dominica, sed lacrymis; & oratione, ipsaque pia Confessione Sacramentali sit mundandum. Unde non quodlibet peccatum mortale intellexit, sed tantùm graviora aliqua crimina, cùm subdit: *Sed de illo dico quem capitalia, & mortalia peccata non gravant, nam quem mortalia crimina post Baptismum commissa premunt, hortor prius publica Pœnitentia satisfacere, & ita Sacerdotis judicio reconciliatum Communioni sociari, si non vult ad judicium, & condemnationem sui Eucharistiam percipere.* Quibus verbis non tam Sacramentalem, quam Canonicam reconciliationem, & Absolutionem intelligit.

Ad Fulbertum dico, eum duplicis generis peccata agnoscere, quorum alia sint mortalia, alia verò crimina, quibus omnibus Baptismi munditia polluitur, ait enim: *Si permansissemus in illa munditia, quæ nobis per Baptismum data est, verè fœlices essemus, sed non permansimus, cecidimus enim per nostram culpam, non solùm in peccata, sed etiam in crimina, propter quæ peccatores ab Ecclesia separantur, qualia sunt homicidia, adulteria, fornicationes, sacrilegia, rapinæ, furta, falsa testimonia, superbia, invidia, avaritia, diutina iracundia, ebrietas assidua.* Quibus verbis Fulbertus delicta, quibus Baptismi munditia polluitur triplicia agnovit: quædam enim solùm sunt peccata, quibus maculatur, & perditur Baptismatis innocentia, alia verò sunt crimina, propter quę peccatores ab Ecclesia excommunicantur.

Nec obstat, quòd varia peccata mortalia recenseat, inde namque inferre non licet quodlibet peccatum mortale excommunicationis pœna esse plectendum; licèt enim avaritiam, invidiam, & superbiam in eo numero posuerit, non tamen licèt inferre, eum omne id genus peccatorum censere excommunicatione esse plectendum: nam aliqui ex ejusmodi peccaminosis actibus veniales esse possunt, quemadmodum igitur, quantumvis ebrietas omnis plenè libera, & voluntaria mortalis est, nec tamen, nisi diutina sit, censet Fulbertus eam excommunicationis pena esse plectendam, nec pariter iracundiam simili pena esse afficiendam, nisi dum est assidua: ita non existimavit Fulbertus omnem avaritiam, aut invidiam, aut superbiam esse afficiendam Excommunicatione, sed tantùm cùm ob aliquas circumstantias, ac potissimùm scandali, hac pena in hujusmodi peccatores animadvertendum esse Ecclesiæ Prælati censuerunt: non secus ac solent aliqui Præsules sub excommunicationis pena prohibere, ne quis choreas agat in Quadragesima, & sub interdicto; nequis Clericus cauponas ingrediatur, ratione scilicet scandali.

Objicies secundò: SS. Patres triplicem dumtaxat Pœnitentiam agnoverunt: Primam ante Baptismum, secundam venialium, tertiam reliquorum peccatorum, quam luctuosam, & publicam fuisse colligitur ex S. August. Homil. 50. & 27. & lib. de Fide, & operibus, necnon epist. 108. nam Homil. 50. cap. 9. cùm dixisset S. Augustinus: *Tertia actio est Pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis subeunda est, quæ legis Decalogus continet, & de quibus Apostolus ait: Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* Postmodum enumerat ejusmodi peccata cum Apostolo ad Ephes. 5. & ad

ad Galat. 5. & tandem colligit: *In hac ergo Pœnitentia majorem quisque in se severitatem debet exercere, ut à seipso judicatus non judicetur à Deo, sicut idem Apostolus ait, si enim nos judicaremus, à Domino non judicaremur. Ascendat itaque homo adversum se tribunal mentis suæ, si timet illud, quod oportet nos exhibere ante tribunal Christi, ut illud recipiat unusquisque quod per corpus gessit, sive bonum: sive malum: constituat se ante faciem suam, ne hoc ei postea fiat. Nam minatur hoc Deus peccatori, dicens: Arguam te, & statuam te ante faciem tuam. Atque ita constituto in corde judicio, adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Inde quidam sanguis animi confitentis per lacrymas profluat: Postremò ab ipsa mente talis sententia proferatur, ut se indignum homo judicet participatione corporis, & sanguinis Domini; Ut qui separari à regno cœlorum timet per ultimam sententiam summi Judicis, per Ecclesiasticam disciplinam, à Sacramento cœlestis panis interim separetur. Versetur ante oculos imago futuri judicii: ut cùm alii accedunt ad altare Dei, quò ipse non accedit, cogitet quàm sit contremiscenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alii in mortem præcipitantur æternam. Ad hoc enim altare, quod nunc in Ecclesia est in terra positum terrenis oculis expositum, ad mysteriorum divinorum signacula celebranda, multi etiam scelerati possunt accedere: quoniam Deus commendat in hoc tempore patientiam suam, ut in futuro exerat severitatem suam. Ad illud autem altare, quò præcursor pro nobis introivit Jesus, quò caput Ecclesiæ præcessit, membris cæteris secuturis, nullus eorum accedere poterit, de quibus, ut jam commemoravi, dixit Apostolus; Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Solus enim Sacerdos, sed planè ibi totus assistet, adjuncto scilicet corpore, cui caput est, quod jam ascendit in cœlum. Iste est cui dixit Apostolus Petrus. Plebs sancta, regale Sacerdotium: Quomodo ergo in interiora veli, & in illa invisibilia Sanctorum introire audebit, aut poterit, qui medicinam cœlestis disciplinæ contemnens, noluit paulisper à visibilibus separari? Qui enim voluit humiliari, ut exaltaretur, cùm exaltari noluerit, dejicietur, & in cæterum se jungetur ab æternis Sanctis, quisquis hoc tempore per merita obedientiæ, & per Satisfactionem Pœnitentiæ non sibi providit locum in corpore Sacerdotis.*

Distinguo antecedens: SS. Patres triplicis generis Pœnitentiam publicam agnoverunt, concedo, nempe eam, quæ fieri solebat ante Baptismum, & quæ fiebat pro gravioribus delictis post Baptismum commissis, necnon & eam, quæ fieri solebat pro levioribus, & quotidianis peccatis, quæ pariter erat publica, ut etiam ex hujus temporis usu constat; quæ enim Confessio, & Pœnitentia fit initio Missæ, & ante Eucharistiæ perceptionem, ab omnibus Catholicis pectora tundentibus, seque peccatores profitentibus, verè Pœnitentia publica est, per quam venialia, & quotidiana peccata diluuntur: nullam aliam præter hanc triplicem publicam agnoverunt, nego. Licèt enim hujus triplicis generis Pœnitentiæ publicæ meminerint SS. Patres, nihilominus agnoverunt etiam Pœnitentiam privatam, & secretam, quæ fieri solebat, nedum ex Pœnitentium arbitrio, sed etiam ex injunctione Sacerdotum, quibus fideles sua peccata fuerant confessi, unde neganda est consequentia.

Ad S. autem Augustinum dico, eum verbis suprà laudatis, sermonem facere, non de Pœnitentia publica, & separatione à participatione Eucharistiæ, quæ fieret per Ecclesiæ Præsulum animadversionem, & sententiam in pœnitentes publicos: sed dumtaxat de ea, qua fidelis quisque se propter peccata tanto beneficio indignum judicans, pro-

propria sua, ac privata sententia sese ab Altari revocabat, ob affectum humilitatis, & devotionis. Est ergo aliqua peccatoris excommunicatio, quam Ecclesia non facit, sed ipse pœnitens: Est & altera, qua pœnitens publicè ob crimen per Ecclesiæ Prælatos excommunicatur. Utramque excommunicationem notat S. Augustinus lib. 2. de Civit. Dei cap. 9. cum ait, *Christianum ad reconciliationem currere, si fortè per Pœnitentiam, malamve conscientiam à corpore Christi separatus est*. Nisi enim crederet aliquem à corpore Christi separari, qui per illam Pœnitentiam, judicio Ecclesiastico, & sententia Sacerdotis excommunicatus non est, utramque illam, alteram Pœnitentiæ, alteram malæ conscientiæ separationem non discerneret.

Porrò quòd reverà Pœnitentia publica non pro quibuslibet mortalibus peccatis, sed dumtaxat pro gravioribus, & publicis injuncta fuerit, rem tanquam certissimam, & suo tempore doctrinam receptissimam tradit Hugo Victorinus, qui sæculo duodecimo vixit; nam tract. 6. cap. 12. summæ Sentent. ait: *Solemnis Pœnitentia dicitur, quæ fit in manifesto extra Ecclesiam, scilicet quæ de gravibus peccatis tantùm injungitur, & de iis manifestè Ecclesiam læserunt: & olim illa Pœnitentia non iterabatur, & adhuc quidem in quibusdam Ecclesiis observatur, pro reverentia Sacramenti, nec injungitur illa solemnis Pœnitentia iterum criminaliter peccanti, sed datur aliquod consilium*. Quod autem Hugo ait, illam non fuisse iteratam pro reverentia Sacramenti; non idcirco existimat eam fuisse Sacramentalem, qualiter Pœnitentia sacramentalis nunc accipitur, alioqui sacramentalis Pœnitentia tunc temporis iterata non fuisset; sed idcirco Pœnitentiam illam solemnem Sacramentum appellat, quia signum erat ejectionis illius, qua Adam ex Paradiso expulsus est: quemadmodum ille enim ex ipso deliciorum hortulo ejectus fuit, ne vesceretur fructu ligni vitæ: ita pœnitens publicus ejiciebatur ab Ecclesia, ne Christi Domini corpore, & sanguine saginaretur.

Idem apertissimè docet Hincmarus Rhem. in tract. de divortio Lotharii, & Tetbergæ; nam inter. 5. sic loquitur. *A communione vivifica*, scilicet Eucharistiæ, *peccantes publicè gravibus criminibus, quæ leges condemnant publicè, medicinali ferramento Sacerdotes abscindunt, & post Satisfactionem, ut congruere viderint, salutari refectione redintegrare procurant. Quoniam Ecclesiæ medici spiritales, videlicet Domini Sacerdotes, de secretè sibi confessis peccatorum infirmitatibus medicinalia, atque salubria possunt dare consilia: judicio autem Ecclesiastico, idest, separatione à Communione Ecclesiæ, vel à gradu, sive à consortio conjugali, neminem rationabiliter possunt secernere, nisi de criminibus, aut publicè sponte confessum, aut opertè convictum. Et habet modum, & ordinem suum Confessio, vel convictio in Ecclesiasticis gradibus, quæ hic ponenda non ducitur: & habet modum, ac ordinem suum publica Confessio, vel convictio sæcularium hominum, quo publicè debeant judicari. Non quòd crimina gravia non solvantur etiam secreta Confessione, ac Pœnitentia, ne infirmi in Ecclesia scandalizentur, videntes eorum pœnas, quorum penitus ignorant causas: sed quod plurimorum constat perpetratum notitia, fiat sana tum scientia, & qui in Ecclesia peccavit, per sinceritatem illi debitam exhibere studeat Satisfactionem, & qui plures quantùm ex se fuit, suo destruxit exemplo, plures sanet humilitatis antidoto, sicut de se Paulus dicit: Qui priùs fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus. Et videbant, inquiens, quoniam qui priùs expugnabat hanc fidem, idem nunc illam prædicat, & in me glorificabant Deum. Est etiam ut qui in pluribus offendit, pluribus pro eo* Do-

Dominum deprecantibus citius remedium consequantur. Idque probat ex Gregorii epistola 32. lib. 13. ad Felicem Siciliensem Episcopum.

Ex his, inquit Bagotius Dissert. 1. de Pœn. cap. 10.) intelligitur temporis illius usus, ac disciplina, atque inprimis ab Hincmaro agnoscitur duplex excommunicatio, altera mortalis, altera medicinalis: nec enim medicinale Sacramentum appellaret, nisi sciret aliud esse, quo membrum putre penitus abscinditur, non sanatur. *Secundò*, ait hoc pœnæ genere non animadverti, nisi in peccantes publicè gravioribus criminibus, quę leges condemnant publicè. *Tertiò*, id ita fieri vult, ut neget quemquam rationabiliter posse secerni, vel de gradu dejici, seu deponi, si Clericus est, vel excommunicatione plecti, si Laicus est, nisi de criminibus, aut publicè sponte confessum, aut apertè convictum. *Quartò*, cum publica Pœnitentia criminis, publicam confessionem semper conjunctam fuisse ait, si ea Ecclesiastico judicio imperata fuit, ita tamen ut non fuerit eadem Clericorum, & Laicorum judicii, Confessionis, convictionisque ratio. *Quintò*, hanc criminum graviorum, & publicorum Pœnitentiam publicam distinguit à secreta Confessione, & Pœnitentia, videlicet Sacramentali, quaque illa crimina gravia solvebantur, itaut publica illa Pœnitentia non esset instituta pro illorum solutione, seu remissione coram Deo, sed ob alia commoda, quæ recenset. *Sextò* tandem tres Pœnitentiæ agendæ rationes, & causas affert: Prima est, ut tollatur Ecclesiæ scandalum, quodque plurimorum constat perpetratum notitia, fiat sanatum scientia: Secunda, ejusdem Ecclesiæ ædificatio, & ut quos ille peccator exemplo suo destruxerat, quantùm in se fuerat, eosdem atque alios plures sanaret suæ humilitatis antidoto, aut etiam à peccato simili deterreret. Tertia est, ut pœnitens Ecclesiæ suffragiis citiùs remedium, & pœnæ, quæ exolvenda superest, remissionem acciperet. Denique Hincmarus insinuat, Sacerdotes de secretè sibi confessis peccatis salubria consilia dare posse, seu consulere, ut eorum rei spontaneam Pęnitentiam illam agant: adeo ut probabile sit ibi eam, quam nos superiùs docuimus Pœnitentiam publicam, alteram spontaneam, ac petenti concessam, alteram imperatam intelligi. Sed ut hæc probabilia sint, aut omninò dubia, id unum quod in quæstione positum est, certum ad exploratum efficitur, neminem rationabiliter secerni, aut publicæ Pœnitentiæ subdi judicio Ecclesiastico posse, nisi peccantem publicè, & de gravibus criminibus, quę leges publicè condemnant, aut spontè confessum publicè, aut apertè convictum. *Ita Bagotius*.

DI-

DISPUTATIO TERTIA,

De Sacramento Extremæ-Unctionis.

IRUM nemini videri debet, quòd præter usurpatam à nonnullis Recentioribus tractandi methodum, qui Sacramentum *Extremæ-Unctionis* in extrema tantùm vitæ periodo conferri solitum, omnium etiam Sacramentorum ordine postremo delineandum suscipiunt; Nos verò tertio loco explicandum aggrediamur. Nedum enim ad hujus tractationis seriem stimulat illustriorum Theologiæ principum, maximè sententiarum Magistri, ac Subtilis Doctoris agendi ratio; sed etiam inprimis provocat Concil. Trid. sess. 14. ubi explanata Sacramenti Pœnitentiæ doctrina, statim ea tradit, ac edocet, quæ spectant ad sacram Unctionem, qua morientes homines muniuntur, & ad æternæ beatitudinis portum, viam, & accessum sibi parant. Cujus utique usurpatæ methodi præclaram hanc subjungit rationem: *Visum est sanctæ Synodo præcedenti doctrinæ de Pœnitentia adjungere ea, quæ sequuntur de Sacramento Extremæ-Unctionis; quod non modò Pœnitentiæ, sed & totius Christianæ vitæ, quæ perpetua Pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est à Patribus.*

Quibus verbis luculenter significat, tantam esse utriusque Sacramenti opitulantis, vel peccato mortuis, vel vitæ morientibus confœderationem, ut meritò sacra vitæ morientium Unctio videatur consummativum fœlix, ac illustre complementum salutaris Pœnitentiæ, per quam peccato mortui novam in Christo gratiam induunt.

Et sapienter quidem, nemo enim nescit Pœnitentiæ Sacramentum divinitus à Christo D. institutum, ut peccatorum fordes, quas in hujus mortalis vitæ decursu homines contrahunt, eluere possint. Verùm necessarium erat aliud remedium, quo homini in extremis posito, nec sibi jam per proprios actus succurrere valenti, concederetur sacra medicativa virtus, quæ nedum peccatorum, ac morborum reliquias extergeret, sed & integram, ac perfectam animæ sanctitatem restauraret. Id verò præstantissimum est sacræ morientium Unctionis, munus; nam ut præclarè ait Trident. cap. 2. *Res & effectus hujus Sacramenti gratia est Spiritus S. cujus Unctio delicta, si quæ sint expianda, ac peccati reliquias abstergit.* Est & alia hujus sacræ Unctionis cum Sacramento Pœnitentiæ collatio, quæ utriusque societatem, & nexum ostentat. Quemadmodum enim per Pœnitentiam expungitur, ac solvitur peccatorum reatus, ita per sacram Unctionem diluuntur illæ peccatorum reliquiæ, seu infesta eorumdem recordatio, quæ hominem in extremis positum angere solent, & cruciari; nam, ut ibidem loquitur Concil. Trid. *Unctio hæc ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando, quia infirmus sublevatus, & morbi incommoda, ac labores leviùs fert.*

Non itaque ordine præpostero hujus Sacramenti explicationem elucidationi Pœnitentiæ Sacramenti adjungimus, utpote cùm hæc duo sauciatæ naturæ humanæ remedia in eumdem finem, ac scopum colliment; & quemadmodum Pœnitentiæ Sacramentum secunda est post naufragium tabula, qua fideles ad innocentię portum in Ecclesia militan-

 te

te fœliciter pertingunt, ita per Extremam-Unctionem ad Ecclesiæ triumphantis, & æternæ fœlicitatis portum aspirante divinæ gratiæ aura, fœlici successu appellunt.

Porro cùm pauca sint, quæ à Theologis de hujus Sacramenti doctrina in controversiam evocentur, idcirco præsentem disputationem tribus dumtaxat Quæstionibus absolvemus, quarum *Prima* hujus Sacramenti existentiam: *Secunda*, illius essentiam: *Tertia*, ejusdem effectus explicabit.

Quaestio Prima.

Utrum Extrema-Unctio reverà sit Sacramentum?

Notandum primò cum Hugone à S. Victore lib. de Sacramentis part. 15. cap. 1. in Ecclesia militante triplex esse sacrum oleum, & tria Unctionis genera, quibus fideles perungi solent, ac veluti consecrari: *Primum* est, quo Catechumeni, & Neophyti unguntur in pectore, & inter scapulas, ad sacramentum Baptismi percipiendum. *Secundum* est Chrisma, quo baptizati inunguntur ad recipiendam Spiritus S. plenitudinem in sacramento Confirmationis; unde Hugo appellat illud *oleum principalis Chrismatis*: Quia, inquit Magister sententiarum dist. 12. *ea Unctione principaliter Paracletus datur; unde & propter abundantiam gratiæ duos liquores mixtos habet, oleum scilicet, & balsamum, oleum conscientiæ, & balsamum bonæ famæ. Chrisma verò græcè, dicitur Unctio latinè, nec tamen omne oleum ad Unctionem sanctificatum Chrisma vocatur, sed illud solùm quod miscetur cum balsamo capita Regum, & Pontificum unguntur; quo etiam baptizatos Sacerdos ungit in vertice, & Pontifex, per impositionem manus confirmandos ungit in fronte. Tertium* verò olei genus, illud est quod dicitur *oleum infirmorum*, de quo dumtaxat hic futurus est sermo.

Fuit prætereà apud Fideles usitata alia celebris unctio, quæ adhiberi solebat ad curationem corporalem morborum, & dæmonum ejectionem, cujus quidem meminit Tertullianus lib. ad Scapulam cap. 4. ubi refert Proculum Christianum, qui Torpacion cognominabatur, per oleum curasse Euhodeæ procuratorem, necnon & Antoninum Imperatorem: Moris etiam hujus Christianorum, qui morbos oleo curabant, meminit B. Hieronymus in vita B. Hilarionis, quòd agricolæ à serpentibus, & venenatis animalibus percussi, accepto oleo ab illo benedicto vulnera sua ungentes, pristinæ sanitati fuerunt restituti. Idem refert Ruffinus Hist. Eccl. lib. 2. cap. 4. de Discipulis B. Antonii, & Sulpitius Severus in vita S. Martini, de muta, & paralytica oleo benedicto ab eo curatis, & Palladius de duobus Macariis similia refert. Ut prætermittam plures alios, quorum miracula per oleum recensentur 6. Voluminibus vitarum Sanctorum Surii, quos ex indicibus licebit petere. Sic pariter S. Didacus omnes ægrotos ad se curationis causa accedentes, oleo lampadis Ecclesiæ perungebat, & sic eorum languores, & infirmitates curabat.

Notandum secundo: Extremam-Unctionem, quæ infirmis periclitantibus in Ecclesia solet adhiberi, verum esse novæ legis Sacramentum, varios Hæreticos negasse: *Primò* namque illud apertè negarunt Waldenses, & Albigenses, necnon & cum eis Wiclefus lib. 4. trialogi cap. 25. ubi contendit hujusmodi cæremoniam non fuisse à Christo, vel ab Apostolis institutam. Ei subscribit Lutherus lib. de captivitate Babylonica, ubi sic in Catholicos Doctores loquitur: *Si unquam in Extrema-Unctione, nunc præcipuè deliratum est, figmentum est, ex hac Apostoli sententia: Si quis infirmetur in vobis, &c.*

à no-

à nobis oportere hominem inungi, cùm non Sacramentum, sed figmentum fit. Adstipulatur Calvinus lib. 4. Institut. num. 18. & sequentibus, ubi contendit, Unctionem à S Jacobo memoratam, ad solam gratiam curationum pertinuisse, quæ dumtaxat viguit tempore Aposto-„ lorum. *Quæ, inquit,* unctio ab Apo-„ stolis usurpabatur in infirmorum sa-„ natione, non ut esset curationis or-„ ganum, sed symbolum dumtaxat, „ quo imperitorum ruditas admone-„ retur unde tanta virtus prodiret, ne „ scilicet ejus laudem Apostolis tri-„ buerent. Oleo autem significari Spi-„ ritum sanctum, ejusque dona, vul-„ gare, ac tritum est: cæterum evanuit „ gratia illa curationum, quemadmo-„ dum, & reliqua miracula, quæ ad „ tempus voluit Dominus, ut no-„ vam Evangelii prædicationem in „ æternum admirabilē redderet. Idem sentiunt omnes horum Hæresiarcharum Sectatores, qui duo dumtaxat cum eis Sacramenta agnoscunt, Baptismum videlicet, & Eucharistiam, contra quorum errorem pugnandum erit in præsenti quæstione.

Notandum tertiò: Quod etsi plures Theologi asseruerint Extremam-Unctionem esse reverà Sacramentum, censuerunt tamen, illud non fuisse à Christo D. institutum, sed tantùm ab Apostolis. Ita præ cæteris Hugo Victorinus lib. 2. de Sacramentis cap. suprà laudato, necnon & Magister sententiarum in 4. dist. 32. & Seraphicus Doctor ibidem part. 1. q. 2. ubi cùm improbasset sententiam eorum, qui dicunt omnia Sacramenta à Christo fuis-„ se instituta, *subdit*: Et ideo proba-„ bilius alii dicunt, & Magister vide-„ tur hoc sentire, imò apertè dicit, „ quòd Spiritus S. per Apostolos hoc „ Sacramentum instituit, sicut suprà „ dictum est de sacramento Confir-„ mationis. Et quòd potuerit esse, ma-„ nifestum est, cùm ipse sit Doctor „ præcipuus, sicut & Christus. Et „ exemplo patet; quia Apostoli, de „ Spiritu scilicet dictante, formam „ Baptismi à Christo institutam, & „ confirmatam, ad tempus mutave-„ runt, quantò magis quod Christus „ insinuavit instituere potuerunt? Et „ quòd ita fuerit congruum, manife-„ stum est, si attendatur diversitas Sa-„ cramentorum. Quædam enim sunt „ Sacramenta communia Legi veteri, „ & novæ, quædam propriissima legi „ novæ, quædam medio modo. Com-„ munia sunt illa, quæ sunt quodam-„ modò ex dictamine naturæ, quòd „ quia semper idem manet, illa Sacra-„ menta ab initio cucurrerunt, ut ma-„ trimonium, & pœnitentia, secun-„ dùm quod Deus reconciliavit, & „ hæc quidem Dominus Jesus consum-„ mavit, & cõfirmavit in lege nova, & „ non evacuavit. Quædam sunt pro-„ priissima legi novæ, & hæc sunt, quæ „ signant gratiam in tali statu, quæ „ propriè competit legi novæ: Hæc „ autem duo sunt, Confirmatio, & „ Unctio, ubi signatur gratia Spiritus „ S. secundùm quam inungitur quis „ in pugilem, ut pro Christo audeat „ mori: & in Regem, ut in regnum „ cœlorum possit intrare, tanquam in „ suum. Hoc est novæ Legis proprium, „ ideò in veteri Testamento, non ha-„ buerunt certam figuram hæc duo „ Sacramenta, quia signant Spiritus S. „ gratiam in aliqua abundantia, & „ Spiritus sanctus abundanter non „ fuit datus, quousque Jesus non glo-„ rificatus, sicut dicitur: ideo hæc duo „ Sacramenta à Christo fuerunt insti-„ tuta. Quædam sunt Sacramenta „ media, quæ in veteri Lege non fue-„ runt in veritate; fuerunt tamen in „ figura, & significatione, sicut Ba-„ ptisma, Eucharistia, & Ordo. Et quia „ Christus legem implevit, & figuras „ evacuavit, hæc tria Sacramenta per „ seipsum instituit: sic patet quo modo con-

„ congruentiſſimè ſtatuta, & inſtituta
„ ſunt Eccleſiaſtica Sacramenta, ut nihil ſit geſtum per oblivionem, ſed ſecundùm innumerabilem Dei diſpenſationem. Duo itàque hic ſunt ſtatuenda. Primum, quòd Extrema-Unctio ſit Sacramentum. Secundum, quòd à Chriſto D. fuerit inſtituta.

CONCLUSIO PRIMA.

Extrema-Unctio, *quæ ſolet adhiberi fidelibus infirmis, eſt verum, & propriè dictum novæ legis Sacramentum.* Hæc eſt de fide declarata in Concilio Cabilonenſi celebrato temporibus Caroli Magni ſub Leone III. circa annum 818. cap. 48. ubi decernitur: *Secundùm B. Jacobi Apoſtoli documentum, cui etiam Decreta Patrum conſonant, infirmi, oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, à Presbyteris ungi debent.* Et allegatis S. Jacobi verbis ſubdit: *Non eſt itaque parvipendenda hujuſmodi medicina, quæ animæ, corporiſque medetur languoribus.* Idem ſtatuitur in Concilio Florentino in Decreto Eugenii, ubi inter ſeptem novæ legis Sacramenta numeratur hæc Extrema-Unctio. Idipſum pariter traditur in Concilio Moguntino celebrato anno Domini 1549. ubi c. 34. ſic de Extrema-Unctione decernit: *Sacram Unctionem doceant Paſtores noſtri, eſſe infirmorum, & eorum, qui ad vitæ exitum vergunt præſidium, & per Dominum traditam eſſe, quam ejus juſſu primi Apoſtoli exercuerunt. Quæ dum per orationem fidei infirmis adhibetur, per divinæ virtutis operationem contra corporis infirmitates, & terrores conſcientiæ, alleviationem, & hilaritatem ritè ſumentibus præbet, leviora peccata tollit, & graviorum reſtantes reliquias expurgat, juxta Apoſtoli teſtimonium, & receptam conſentientis Eccleſiæ doctrinam.* His accedit Synodus Conſtantienſis, nam ſeſſ. 15. Martinus V. decernit, ab eo qui de hæreſi ſuſpectus eſt, quærendum an credat, quòd Chriſtianus contemnens ſuſceptionem Sacramentorum Confirmationis, vel Extremæ-Unctionis, peccet mortaliter.

Verùm omnium luculentiſſimè, & apertiſſimè hanc veritatem tradit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 1. de Extrema-Unctione, ubi ait: *Inſtituta eſt autem ſacra hæc Unctio infirmorum tanquam verè, & propriè Sacramentum novi Teſtamenti à Chriſto Domino noſtro apud Marcum quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſtolum, ac Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum.* Et Can. 1. *Si quis dixerit, Extremam-Unctionem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto D. inſtitutum, & à B. Jacobo promulgatum, ſed ritum tantùm acceptum a Patribus, aut figmentum humanum, anathema ſit.*

Probatur autem Concluſio: *Primò* quidem: Illud eſt verum ac propriè dictum Sacramentum, quod eſt ſignum viſibile divinitus ac permanenter inſtitutum, cui annexa eſt promiſſio gratiæ per illud conferendæ: ſed Extrema-Unctio tres illos habet characteres: igitur eſt verum, & propriè dictum Sacramentum: Major conſtat ex his, quæ diximus de Sacramentis in genere. Minor verò probatur authoritate S. Jacobi cap. 5. ſuæ epiſtolæ, ubi ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Quibus Apoſtoli verbis, tres declarantur conditiones ad Sacramentum deſiderandæ. *Primò* namque eſt ſignum externum, & ſenſibile, tùm ratione materiæ, cùm ratione formæ, cùm dicitur: *Ungentes oleo in nomine Domini*; non ſecus ac cùm de Baptiſmo dicitur: *baptizantes eos in nomine Domini*: ut utrobique ſignificetur ſignum certum effectum ſuum conſequens ex virtute Dei. *Secundò*, apparet conſtituſtitutio conſtans, & permanens ex his ver-

verbis: *Infirmatur quis in vobis?* quæ verba absolutè, & sine ulla temporis limitatione prolata diriguntur non solùm ad eos, ad quos suam epistolam dirigebat S. Apostolus, sed etiam ad omnes omninò fideles futuros, utpote cùm illa epistola sit Catholica, hoc est, universalis, & omnibus Christi fidelibus inscripta. *Tertiò*, habetur promissio gratiæ mediante illo ritu conferendæ his verbis: *Oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit remittentur ei*, Ubi duplex declaratur effectus Sacramenti; primarius quidem remissio peccati, ac subinde gratiæ infusio: non enim remittitur peccatum de via ordinaria sine infusione gratiæ: igitur Extrema illa Unctio habet omnes veri Sacramenti characteres.

Reponunt hæretici: Primò quidem Unctionem, de qua loquitur S. Jacobus, fuisse tantùm ad curationem corporum ordinatam per donum miraculorum, quod tunc vigebat in Ecclesia, ac subinde non fuisse verum Sacramentum. Probant antecedens: nam S.Jacobus non aliam præscribit faciendam Unctionem, quàm eam, de qua loquitur S. Marcus cap. 6. quando de Apostolis ad prædicandum missis, refert, quòd *ungebant oleo multos ægrotos, & sanabant*: sed hæc Unctio tantùm erat curativa, non autem Sacramentalis: ergo non alia est Unctio, de qua S. Jacobus loquitur.

Verùm contrà, Apostolus expresse asserit, per illam Unctionem reverà fieri remissionem peccatorum: *Si in peccatis sit*, inquit, *remittuntur ei*: igitur non solùm loquitur de curatione corporis per donum miraculorum, sed etiam de sanatione mentis per gratiæ infusionem, & remissionem peccatorum. Ad probationem autem nego majorem; siquidem Unctio, quam commendat S. Jacobus, longè diversa erat ab ea, cujus meminit S.Marcus ut colligitur tum ex parte ministri, tum ex parte suscipientis, tum ex parte effectus. Ex parte quidem Ministri: nam Unctio de qua loquitur S.Jacobus, fieri debet per Sacerdotes, illa verò, cujus meminit S. Marcus fiebat per Apostolos, qui nondum erant Sacerdotes, quippe cùm dumtaxat initiati fuerint, & constituti Sacerdotes Evangelii in nocte cœnæ pridie quam Christus pateretur. Apparet etiam distinctio inter utramque Unctionem ex parte subjecti; siquidem Unctio de qua loquitur S. Marcus, conferebatur indiscriminatim tam fidelibus baptizatis, quàm infidelibus; imò præcipuè instituta videtur propter infideles, ut nempe visis miraculis, quæ per illam Unctionem fiebant, faciliùs ad fidem pellerentur; *Signa enim*, inquit S. Paulus 1. Cor. 14. *sunt non fidelibus, sed infidelibus*. Unctio verò de qua loquitur S. Jacobus, non nisi fidelibus baptizatis debet adhiberi; siquidem solos fideles alloquitur Apostolus, cùm ait: *Infirmatur quis in vobis?* unde etiam subdit. *Inducat Presbyteros Ecclesiæ*, &c. *Tertiò* denique discrimen inter utramque Unctionem apparet ex parte effectus; nam Unctio illa, cujus meminit S. Marcus, tantùm ordinabatur ad curationem corporum, maximè verò ad fugandos dæmones ab energumenis, illa verò, cujus meminit S. Jacobus, ordinatur ad sanitatem animarum.

Reponunt secundò: S. Jacobum illis verbis, *Si in peccatis fuerit, remittentur ei*, non significare quòd peccatorum remissio fiat ex divina promissione effectus illius Unctionis, sed solùm quòd Apostoli, sive Presbyteri utentes hac Unctione ad curationem morborum corporalium, infirmos priùs admonebant, ut pœnitentiam agerent, monerentque eos, peccata plerumque esse causam infirmitatis, ac subinde illa esse per Pœnitentiam removenda, ut radicitùs ægritudo evelleretur.

Sed

Sed contrà: Gratis concesso quòd hæc ita sint, nullum inde sui erroris patrocinium habent hæretici, nec possunt exinde inferre, Extremam-Unctionem non esse verum Sacramentum, quippe cùm doceant, gratiam in Baptismate, & Eucharistia non causari ex opere operato, sed tantùm per fidem, & pęnitentiam suscipientis excitatam per vocem, & prædicationem Ministri conferentis Sacramentum. Adde quod hæc interpretatio omnino fictitia sit, utpote cùm S. Jacobus ibi nec verbum quidem faciat de illa Ministrorum admonitione, quæ fidem, & pęnitentiam excitare debeat in infirmo.

Probatur secundo conclusio authoritate, & traditione veterum Patrum, qui hujusmodi sacræ Unctionis meminerunt. Inprimis namque eam insinuare videtur S. *Dionysius Areopagita*, cap. de Ecclesiastica Hierarchia circa finem ubi loquitur de unctione vivorum, quæ post Communionem fiebat, & hominem sanctificabat. Similiter *Origenes* homil. 2. in Leviticum colligit ex præfatis S. Jacobi verbis, Sacerdotes novę legis habere facultatem remittendi peccata. Idipsum docet Tertullianus lib. 1. contra Marcionem ubi mentionem facit Baptismi, Extremæ-Unctionis, & Eucharistiæ, cùm ait: *Christus nec aquam reprobavit, qua suos abluit, nec oleum quo suos unxit, nec mellis, & lactis societatem, qua suos infantat, nec panem, quo ipsum suum corpus repræsentat*. Habetur etiam apud Burchardum lib. 18. cap. 11. Canon. Eusebii Papæ, & Martyris, quo jubetur Sacerdos circa ægrotum officio linguæ privatum, *si Pænitentiæ ejus testes adsint, & signa, perficere ea omnia, quæ circa alios fieri solent, id est, orationes dicere, & ungere eum sancto oleo, & Eucharistiam ei donare*.

His consentit S. Chrisostomus lib. 3. de Sacerdotio ca. 6. ubi hoc Sacramentum quoad effectum comparat cum Baptismo, dum inter alia Sacerdotum dignitatem commendans, ait: *Neque enim solùm cum nos regenerant, sed postmodum etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent*. Quod utique confirmat ex prædictis Jacobi verbis. Sanctus etiam Augustinus lib. 5. de Baptismo cap. 20. quatuor agnoscit Sacramenta novæ legis, nempe Baptismum, Extremam-Unctionem, Eucharistiam, & Pœnitentiam, ait enim: *Si ad hoc valet quod dictum est in Evangelio, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponuntur?* Nimirum per reconciliationem. Et serm. 215. de tempore ante medium, Extremæ-Unctionis usum, & effectum Sacramentalem commendat, his verbis: *Quoties infirmitas aliqua supervenerit, Corpus, & sanguinem Christi ille, qui ægrotat, accipiat, & inde* (seu deinde) *corpusculum suum ungat, ut illud quod scriptum est impleatur in eo: Infirmatur quis ex vobis, &c.* Et expressiùs Author tractatus de rectitudine Catholicæ fidei, inter ejus opera tomo 9. *Qui ægrotat, in sola Dei misericordia confidat, Eucharistiam cum fide, & devotione accipiat, oleumque benedictum ab Ecclesia petat, unde corpus suum ungatur, & secundùm Apostolum, oratio fidei salvabit infirmum*. Item Innocentius primus Augustini contemporaneus, & ab eodem, nec non à Chrysostomo, & Hieronymo mirificè commendatus, interrogatus à Decentio Eugubino Episcopo, utrum Extrema-Unctio danda esset pœnitentibus, quibus cætera Sacramenta negabantur, sic respondet in Epistola ad ipsum scripta cap. 8. *Pænitentibus istud infundi non potest* (oleum scilicet Extremæ-Unctionis) *quia genus est Sacramenti; Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur pos-*

posse concedi? Petrus Damianus serm. 1. in dedicatione Ecclesiæ: *Tertium*, inquit, *Sacramentū est Unctio infirmorum.* Demum S. Bernardus in vita sanctiMalachiæ, circa finem, refert illum, in fine vitæ hoc Sacramentum postulasse.

His adde consensum Ecclesiæ Græcæ cum Latina, quæ Extremam-Unctionem inter novæ legis Sacramenta numerant; unde Nicolaus Cabasilas in expositione Liturgiæ, c. 29. Extremam-Unctionem verum esse Sacramentum agnoscit, scribit enim: Peccatorum remissionem, & ultimum olei Sacramentum perficit Sacerdotum oratio, quod utique Apostolicam Traditionem habere ait, idque probat ex suprà dictis S. Jacobi verbis.

Denique hanc veritatem ratione probat Doctor dist. 33. num. 2. *Primò* quidem, quia possibilis fuit Deo instituere signum efficax, quo homini in Extremis jacenti remitterentur peccata venialia: *Secundò*, quòd hæc institutio fuerit congrua: *Tertiò*, quòd sit peracta. Primum sic probat: Possibile est, *inquit*, „ Deum finaliter remittere venialia: „ ergo possibile [illegible] institui signum „ efficax istius remissionis. Consequen„ tia patet, quia possibile est, hominem „ instituere signum efficax practicum, „ cujuscumque operis sui: ergo multò „ fortiùs est Deo possibile; & ita po„ test quodcumque signum sensibile, „ cujus institutio non includit contra„ dictionem, instituere tanquam si„ gnum practicum efficax istius effe„ ctus. Hoc etiam congruum est, re„ cessurum scilicet ab hac vita, finali„ ter à venialibus absolvi, quia ista „ non remissa essent impedimentum „ gloriæ consequendæ, & non remissa „ possent esse usque ad exitum, quia „ peccator quasi continuè peccat tali„ bus peccatis. Hoc etiam factum est. „ Probatur ex illo verbo Jacobi 5. *Si* „ *in peccatis est, remittentur ei*; non „ intelligit de mortalibus, quia hæc „ non remittuntur, nisi in Baptismo, „ vel Pœnitentia: ergo de venialibus.

Aliam rationem hujus institutionis profert Concilium Tridentinum initio doctrinæ de Sacramento Extremæ-Unctionis, quam utique repetit ex eminente periculo, ac impendente hominibus in extrema vitæ periodo constitutis: Tum ex timore divini Judicii, tum ex dæmonum tentationibus diriùs ac duriùs tunc temporis infestantium. Ait autem: *Clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum: quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent ab omni graviori spiritus incommodo possint: ita Extremæ-Unctionis Sacramento finē vitæ tanquam firmissimo quodam præsidio munivit; nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quærat, & captet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit, nullum tamen tempus est, quo vehementiùs ille omnes versutiæ suæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam (si possit) misericordiæ divinæ deturbandòs, quàm cùm impendere nobis exitum vitæ perspicit.*

Objiciunt Hæretici: Primò quidem, ritum illum ungendi desumptum fuisse partim ab hæreticis Valentinianis, partim ab Ethnicis, ut docet S. Irenæus, lib. 1. cap. 18. igitur non videtur usurpandus à Fidelibus.

Respondeo primò negando antecedens: Valentiniani namque, ut observat S. Epiphanius hæresi 37. ungebant oleo, & aqua permixta, non quidem moribundos, sed mortuos, ut talis unctio eis pro Baptismo prodesset, ad idque adhibebant quædam verba Hebraica, & inaudita, quibus terrorem, aut stuporem audientibus ingererent. Ethnici pariter non ungebant morientes, sed jam vita functos; ac subinde facer Ex-

tremæ-Unctionis ritus nihil commune prorsus habet, cum illis prophanis unctionibus. Adde quòd non abjicienda videri debeat sacra Unctio, quia illam Ethnici usurparunt, alioquin respuendus etiam esset Baptismus, quippe cùm Ethnici mortuorum corpora baptizare, sicut & ungere solerent.

Objiciunt secundò; Sacramenti virtus, & efficaciras, ut diximus, nullatenus pendet à fide Ministri; sed virtus Extremæ-Unctionis petitur ab ipsa Ministri virtute, & fide: ait enim sanctus Jacobus: *Oratio fidei salvabit infirmum*, quibus denotat salutem, & sanitatem per hanc unctionem consequendam, oriri ab efficacitate orationis, & fidei Ministri.

Nego minorem: Nec id significat Apostolus: siquidem ibi non est sermo de fide Ministri, sed Ecclesiæ, in cujus fide Sacramenta administrantur. Per orationem fidei in præcitatis verbis non debet intelligi fides Ministri subjectiva, sed objectiva, quia nimirum oratio adhibita à Ministro ad hoc Sacramentum conficiendum, Verbum Dei contineri, & mysterium fidei, quod saltem objectivè debet Minister in mente præhabere, dum infirmo hoc ministrat Sacramentum, quo sensu etiam fidem habere debet in aliorum administratione, hoc est intentionem faciendi quod Ecclesia intendit.

Objiciunt tertiò: Sacramenta novæ legis instituta sunt, vel ad remissionem peccati, vel ad collationem gratiæ sanctificantis: sed ad neutrum juvat Unctio Extrema: igitur non est novæ legis Sacramentum: Major patet ex dictis de Sacramentis in communi. Minor verò probatur; Extrema-Unctio non ordinatur ad remissionem peccati originalis, quia jam supponitur remissum per Baptismum, neque actualis mortalis, quod deletur per Pœnitentiam, neque venialis, quod nedum per Pœnitentiam, sed etiam per plura alia remedia, & media potest expiari: nec etiam ordinatur ad collationem gratiæ, quia prima gratia confertur, vel per Baptismum, vel reparatur per Pœnitentiam, secunda autem tribuitur per susceptionem Eucharistiæ, ac subinde ad id inutilis est Extrema-Unctio.

Nego minorem, Et ad ejus probationem dico, Extremam-Unctionem ordinari tum ad remissionem finalem venialium, tum pariter ad augmentum gratiæ finalis, quem utique effectum cætera Sacramenta non præstant eodem modo, ut dicemus quæst.3.

Objiciunt denique; Si aliquod esset hujus rationis fundamentum, peteretur maximè ex epistola S. Jacobi: sed hæc authoritas nullius est momenti; quippe cum epistola illa sit dubiæ fidei, nec certò constet, eam à S. Jacobo fuisse scriptam: igitur, &c.

Nego minorem: Illam enim epistolam inter Canonicas Scripturas reponunt nedum Concilia *Laodicense*, Can. 59. *Milevitanum*, Can.7. *Carthaginense quartum* cui subscribit S. Augustinus Can.47. & *Florentinum*, ac *Tridentinum*, sed etiam SS. Patres, maximè S. *Athanasius* in Synopsi, *Hieronymus*, epist. ad Paulinum, *Augustinus* lib.2. de doctrina Christiana, & plures alii, quos laudat Hiquæus noster in Commentario ad distinct.23. num.6.

CONCLUSIO SECUNDA.

SAcramentum Extremæ-Unctionis fuit immediatè à Christo D. institutum, idque post suam Resurrectionem. Hæc Conclusio duabus partibus constat, quarum primam tradit Doctor dist.23. num.7. ubi ait: *Dicitur hoc Sacramentum fuisse institutum à Christo.... Jacobus autem non erat nisi promulgator, sive præco hujus Sacramenti à Christo instituti.* Idipsum apertè docet Concil. Trident. sess.7. de Sacramentis in genere, Can.1. ubi ait. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Christo D. nostro instituta anathema sit.*

fit. Et sess.14. Can.1.de Extrema-Unctione. *Si quis dixerit Extremam-Unctionem non esse vere, & propriè Sacramentum à Christo D.nostro institutum,à B.Jacobo promulgatum ... anathema sit.*

Cui utique veritati etiam ratio Theologica suffragatur, tum quia Apostolicam, & omnem creatam authoritatem excedit facultas instituendi Sacramenti quia solius Dei est adhibere signum efficax, ad cujus positionem, & applicationem infallibiliter gratia conferatur: Tum quia cùm Christus fuerit immediatus fundator Ecclesiæ, ita conveniens fuit, ut esset immediatus author, & institutor omnium Sacramentorum: quare sicut in potestate Petri,aut Jacobi non fuit condere novum articulum fidei, ita ad eorum potestatem non pertinuit novi Sacramenti institutio, sed eorum tantùm, quæ instituta sunt, dispensatio;juxta illud Apostoli 1.ad Cor. 4. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Tum denique, quia non est potior ratio, cur Sacramentum istud non fuerit immediatè à Christo institutum, æquè ac cætera Sacramenta, maximè cùm hoc ordinetur ad remissionem peccati, solius autem Dei proprium est peccata dimittere. Adde quod si Christus conferre debuisset alicui Apostolorum virtutem instituendi hoc Sacramentum, nulla apparet ratio cur eam facultatem fecisset potius Jacobo,quàm vel Petro Ecclesiæ visibili Capiti,vel toti Collegio Apostolico.Nec obstat quod solus S.Jacobus ex Apostolis de tali Sacramentali Unctione sermonem faciat; non enim de ea loquitur tanquam Institutor, & Author, sed dumtaxat ut illius promulgator,& præco,qui primus Sacramentum istud scripto promulgaverit, quod priùs viva voce ab aliis dumtaxat fuerat promulgatum.

Quod igitur post Hugonem à S. Victore Magister sententiarum asserit,ab Apostolis institutum esse hoc Sacramentum,id non accipiendum est,inquit Estius dist,23. §.3. de prima illa institutione, qua lex aliqua, seu quodcunque decretum Legislatoris, seu Principis authoritate ac potestate conditur; sed de legis, seu decreti promulgatione, non quomodocumque, sed quasi primus hominum scripto tradens, & commendans hoc Sacramentum posteritati: quo sensu dici potest aliquo modo hujus Sacramenti institutor. Sic enim legimus à Romanis Pontificibus instituta quædam fuisse, velut à Lino, ne qua mulier, nisi velato capite in Ecclesiam introiret:ab Alexandro, ut tantummodo panis, & vinum aqua mixtum in Missa offerretur: à Victore, ut sacrum Pascha die Dominico celebraretur, & ab aliis alia, quæ tamen partim divinæ, partim Apostolicæ sunt institutionis. Sed quia ab his Pontificibus lege scripta promulgata sunt, aut cùm neglecta essent, in usum revocata, ab iis instituta dicuntur.Certè non magis dici potest,Jacobum hoc Sacramentum propriè instituisse, eo quod ejus quasi legem in epistola sua scripserit, quam dicendum sit Petrum instituisse Baptismi Sacramentum,quando in prima sua concione, quasi præcipiens dixit ad populum, Actor.2. *Baptizetur unusquisque vestrum*,&c. Sed sicut hic nuda promulgatio fuit cum adhortatione, & commendatione Sacramenti, sic, & ibi. Ita Estius.

Probatur etiam secunda pars, nempe quod sacramentum Extremæ-Unctionis dumtaxat fuerit institutum post Christi D. Resurrectionem: Tum quia hoc Sacramentum supponit in Ministris potestatem remittendi peccata,nec-non & authoritatem Episcopalem, per quam benedicatur oleum, ut sit materia debita,& apta hujus Sacramenti: at Christus D. potestatem plenariam ad remittenda peccata, tantùm contulit Apostolis post suam Resurrectionem, cùm nempe iis dixit:*Accipite Spiritum*

Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Tum, quia sacramentum Extremæ-Unctionis est completivum, & consummativum sacramenti Pœnitentię, ejusque effectum supponit quantum ad remissionem peccati mortalis, ac subinde conveniens fuit, quod ejus institutio supponeret institutionem sacramenti Pœnitentiæ, quæ tantum facta est post Resurrectionem: Tum denique quia cùm hoc Sacramentum sit proxima dispositio ad gloriam consequendam, nulla apparet necessitas illud instituendi, quàm eo tempore, quo ad æternam fœlicitatem hominibus patere debebat aditus per triumphalem Christi Ascensionem.

Dices: Concilium Tridentinum capite 1. de Extrema Unctione, dicit hoc Sacramentum fuisse insinuatum Marci 6. ubi de Discipulis à Christo ad concionandum missis legimus, *quòd ungebant oleo multos ægros, & sanabant*: sed hæc designatio fuit vera institutio; siquidem ibi designatur hujus Sacramenti materia, nempe oleum, & subjectum, nempe ægrotus, & effectus, videlicet restituta sanitas: igitur, &c.

Confirmatur authoritate Doctoris, qui in 4. dist. 2. qu. 1. nu. 5. loquens de Extrema-Unctione, ait: Dicitur quòd „ Jacobi 5. *Infirmatur quis in vobis? „ &c.* instituta sit, sed licèt ibi promul„ gaverit illud Sacramentum, est me„ lius dicere, quòd fuerit institutum à „ Christo: Legimus enim Marci 6. quòd „ Apostoli ungebant oleo multos infir„ mos, & sanabantur: constat autem, „ quod hoc non fecerunt, nisi in vir„ tute Christi, qui instituerat illam Unctionem virtuosam. Quibus verbis Doctor significat, hoc Sacramentum tunc temporis fuisse institutum.

Nego minorem: Unctio enim illa, qua utebantur Apostoli Marci 6. *non tam* ordinabatur ad salutem animæ, quàm ad sanitatem corporis, ac subinde non erat propriè Sacramentalis. *Insuper* fiebat ab Apostolis antequam essent Sacerdotes.

Denique indiscriminatim omnibus tam fidelibus, & baptizatis, quam Infidelibus, & non baptizatis conferebatur. Unde quando Concilium Tridentinum ait, hoc Sacramentum fuisse insinuatum apud Marcum, solùm vult tunc illud fuisse adumbratum, & figuratum; eo videlicet modò, quo Christi D. baptismus fuit adumbratus in Baptismo Joannis, quia hic fuit illius umbra, & figura.

Ad confirmationem dico, Doctorem eo loco dumtaxat loqui in communiori tunc temporis Authorum sententia, qui contendebant, Extremam-Unctionem non à S. Jacobo, sed à Christo D. fuisse institutam, ut pote cùm eam Christus D. designaverit Marci 6. sive interim eam ibi Christus instituerit, sive dumtaxat postea, de quibus ibi non agit Doctor. Quod autem hæc nostra assertio ipsius doctrinæ consonet, patet ex dist. 24. ubi num. 2. ait, *quod Sacerdoti competit duplex potestas spiritualis, scilicet conficiendi Eucharistiam, & absolvendi Pœnitentem, quæ non sunt una potestas, quia una videtur prior fuisse altera; cùm in cœna contulit Deus primam, secundam autem non nisi post Resurrectionem Joan. 20.* Cùm igitur sentiat Doctor, Christum D. non contulisse Apostolis in nocte cœnæ integrum & totale Sacerdotium, sed partiale tantùm, nimirum potestatem supra suum corpus verum, & reale consecrandum, non autem potestatem supra corpus mysticum, quantùm ad remittenda peccata, quam utique potestatem Apostoli dumtaxat receperunt, Joan. 20. & post Christi Resurrectionem, inde fit consequens, eum pariter docere, quòd Extrema-Unctio dumtaxat post Resurrectionem fuerit instituta; quippe cùm illa ordinetur ad remissionem peccati.

Nec obstat, quòd Evangelistæ non meminerint distinctè, & expressè illius in-

institutionis, ficut, & aliorum Sacramentorum: idcirco enim aliquorum Sacramentorum institutionem commendant, ac recensent, quoniam illa fpectant vel ad falutem, vel ad falutis neceffitatem, vel ad Ecclefiæ difpofitionem, & ftatum, illiufque ab aliis diftinctionem: Sacramentum autem Extremæ-Unctionis non eft ad falutem abfolutè neceffarium, nec ad Ecclefiæ ftatum, & difpofitionem. Idcirco mirum videri non debet, quòd expreffam illius inftitutionis mentionem non fecerint Apoftoli; judicarunt quippe ad id fufficere Traditionem, five fcriptis, feu viva voce promulgatam. Conftat enim, Chriftum D. oretenus Ecclefiæ fuæ per Apoftolos præfcripfiffe, ut colligitur ex primo capite Actorum, ubi dicitur Chriftum per quadraginta dies Difcipulis apparuiffe, & cum eis convefcentem de regno cælorum locutum fuiffe, inftruentem, & erudientem eos de omnibus ad Ecclefiæ gubernationem pertinentibus. Adde quod multa etiam funt à Chrifto præfcripta, & ab Apoftolis prædicata, quæ fcripta non funt; nam Andreas, Thomas, Bartholomæus plura prædicaverunt, & non fcripferunt: Extrema autem Unctio non tantùm fuit ab Apoftolis prædicata, fed etiam à Jacobo fcripto configuata, & promulgata, quæ fcriptio præfupponit, hanc Sacramentalem Unctionem fuiffe à Chrifto oretenus inftitutam, & ab Apoftolis prædicatam.

Quaestio Secunda.

Quænam fit materia, & forma Sacramenti Extremæ-Unctionis?

Notandum primò, feu potius revocandum ex jam pluries dictis, duplicem effe Sacramentorum in ufu rei fenfibilis confiftentium materiam, remotam videlicet, & proximam: *Remota* eft id quod affumitur, ut fit fignum fenfibile gratiæ per Sacramentum conferendæ: fic aqua naturalis dicitur materia remota Baptifmi; proxima verò eft ejufdem rei applicatio, & ufus: fic in Baptifmate, ablutio actualis cenfetur materia proxima. Porrò conveniunt omnes Catholici, materiam remotam Sacramenti Extremæ-Unctionis effe oleum olivarum ab Epifcopo benedictum, ita namque definit Concilium Florentinum in Decreto unionis, nec-non, & Tridentinum cap. 1. de Extrema-Unctione, ubi ex verbis S. Jacobi colligit, quod ex Apoftolica Traditione Ecclefia didicit, ac *docet materiam, formam, proprium Miniftrum, & effectum bujus falutaris Sacramenti: intellexit enim Ecclefia, materiam effe oleum ab Epifcopo benedictum; nam Unctio aptiffimè Spiritus S. gratiam, qua invifibiliter anima ægrotantis inungitur repræfentat*. Hoc ipfum fignificavit S. Jacobus, cum ait: *Ungentes eum oleo*; quamvis enim non exprimat fpeciem illius olei, attamen hoc loquendi modo intelligitur oleum commune, & ufuale, quod eft folum oleum olivarum, ut exprefsè in Decreto Eugenii declaravit Concilium Florentinum: unde Catechifmus Romanus agens de Extrema-Unctione *nu. 9.* dicit, oleum illud effe *liquorem, non ex quavis pingui, & craffa natura, fed ex olearum baccis tantummodo expreffum*; Unde fubdit: *Aptiffimè autem hæc materia illud fignificat, quod vi Sacramenti interius in anima efficitur: nam ut oleum ad mitigandos corporis dolores magnoperè proficit; ita Sacramenti virtus animæ triftitiam, ac dolorem minuit. Oleum præterea fanitatem reftituit, bilaritatem affert, & lumini tanquam pabulum præbet: tum vero ad recreandas defatigati corporis vires maximè accommodatum eft. Quæ omnia, quid in ægroto divina virtute per hujus Sacramenti adminiftrationem efficiatur, declarant*. Difficultas autem eft, an oleum iftud debeat effe ita neceffario

ab

ab Episcopo benedictum, ut ad id non sufficiat simplicis Sacerdotis benedictio.

Notandum secundò, omnes pariter Theologos convenire, materiam proximam Extremæ-Unctionis, esse Unctionem ipsam, seu applicationem ipsius olei, ut constat ex præfatis verbis Concilii Tridentini, imò etiam ex verbis S. Jacobi: : *Ungentes eum oleo*. Cui pariter veritati ratio Theologica suffragatur: Sacramenti enim, quod est in usu, materia, nihil aliud est, quàm ipsemet usus, aut applicatio remotæ materiæ ad subjectum idoneum: at Extrema-Unctio non consistit, sicut Eucharistia, in materia permanenti, sed sicut Baptismus, & Confirmatio in usu; nullus autem potest esse alius usus in Extrema-Unctione præter Unctionem, per quam oleum applicatur subjecto idoneo; ac subinde actio ipsa est materia proxima hujus Sacramenti. Porro Concilium Florentinum requirit septem hujusmodi Unctiones: Primam in oculis propter visum: Secundam in auribus propter auditum: Tertiam in naribus propter odoratum: Quartam in ore propter gustum: Quintam in manibus propter tactum: Sextam in pedibus propter gressum: Septimam in renibus propter delectationem ibi vigentem. Quamvis autem utraque manus sit ungenda, tamen hæ duæ Unctiones pro una accipiuntur. Et idem est de de oculis, naribus, & pedibus. Quæritur autem, utrum illæ septem Unctiones sint absolutè necessariæ ad integritatem, & validitatem hujus Sacramenti, utrum vero aliquæ legitimè possint etiam citra casum necessitatis omitti.

Notandum tertio, formam hujus Sacramenti variam proferri: nam communis apud Latinos concipitur in his verbis: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum*; vel per alium sensum, cui ipsa unctio adhibetur. Quæ utique forma traditur in Decreto Eugenii, & ab universali Ecclesia in praxi est. Nonnullæ tamen aliæ proferuntur formæ hujus Sacramenti usitatæ ab aliquibus Ecclesiis; nam Ecclesia Mediolanensis temporibus S. Ambrosii utebatur hac forma indicativa: *Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: ut more militis uncti præparatus ad certamen, aereas possis superare potestates.* Ita refert S. Bonaventura dist. 23. art. 1. quæst. 4. cui affinis est illa forma, quam habet liber Sacramentalis Venetorum confirmatus per Leonem decimum, ubi forma Extremæ-Unctionis exprimitur his verbis: *Ungo te oleo sancto, ut hac unctione protectus, fortiter stare valeas adversus aereas catervas in nomine Patris, &c.*

Similiter antiquum Rituale, quod laudat Menardus observationibus ad Gregorii Sacramentarium adjectis. *Ungo oculos tuos de oleo sanctificato, ut quidquid illicito visu deliquisti, hujus olei unctione expietur, per Dominum nostrum Jesum Christum. Ungo aures has sacrati olei liquore, ut quidquid delectatione noxia auditus admissum est, medicina spiritualis evacuet. Ungo has nares de oleo sacrato, ut quidquid noxium contractum est odoratu superfluo, ista mundet medicatio. Ungo labia ista consecrati olei medicamento, ut quidquid otiosa, vel criminosa peccati locutione, divina clementia miserante, expietur hac unctione, &c.*

Et in Codice antiquo Halitgarii, qui vixit circa annum Domini 820. talis reperitur forma (ut habetur Herbipoli in Bibliotheca Patrum Societatis Jesu, teste Nicolao Serario:) *Ungo te de oleo sanctificato, ut more militum, & præparatus ad luctamen, aereas possis superare catervas. Operare creatura olei in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; ut non lateat hic spiritus immundus, nec in membris, nec in medullis, nec in ulla* com-

compagine membrorum hujus hominis, sed operetur in eum virtus Christi Filii Dei Altissimi, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Tandem Arcudius lib.5. cap.5. hanc refert usitatam à Græcis formam: *Pater sancte, Medice animarum, & corporum, qui misisti unigenitum Filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum, omnem morbum sanantem, & à morte liberantem, sana quoque hunc servum tuum à corporali, spiritualique infirmitate, qua continetur, & vivifica eum per gratiam Christi tui, potentia pretiosæ, & vivificæ crucis, precibus sanctissimæ Dominæ nostræ, Deiparæ Mariæ semper Virginis, patrociniis honorabilium incorporearum cælestium, divinarum Virtutum, honorandi gloriosi Prophetę Præcursoris & Baptistæ Joannis, Sanctorum, clarorum, ac celebratissimorum Apostolorum, sanctorum, gloriosorum, ac egregiorum victorum Martyrum, sanctorum ac Dei ferorum Patrum nostrorum, sanctorum sanandi vim habentium, ac mercedem pro sanitate collatam non acceptantium, Cosmæ, & Damiani, Cyri, atque Joannis, Panteleonis, ac Hermolai, Serapionis, ac Diomedis, Photii, & Aniceti, sanctorum atque justorum Dei genitorum Joachin, & Annæ, omniumque Sanctorum. Quoniam tu Deus noster es fons curationum, tibique gloriam offerimus, Patri, Filio, & Spiritui sancto, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.* Quæritur autem quænam illarum formarum sit præferenda.

CONCLUSIO PRIMA.

Materia legitima sacramenti Extremæ-Unctionis est oleum olivarum ab Episcopo benedictum: non tamen ita necessario, quin ex dispensatione Episcopi, vel summi Pontificis à simplici Sacerdote possit benedici. Hæc est communior quantum ad tres partes quarum *prima*, nempe quòd materia hujus Sacramenti debeat esse oleum olivarum jam constat ex primo notabili: id siquidem apparet ex constanti Ecclesiæ Traditione, ac Conciliorum definitione, colligiturque ex epistola S. Jacobi, ubi ait: *Ungentes eum oleo.* Cujus utique alia ratio non suppetit à priori, quàm Christi D. voluntas, & institutio, quæ nobis per Ecclesiæ sententiam, & praxim nunquam immutatam innotescit. Colligitur verò à posteriori ex convenientia, & analogia olei cum effectu Extremæ-Unctionis; oleum enim dolores mitigat, ægritudinem lenit, confert claritatem, robur membris conciliat, luminis est fomentum, & lætitiam ac pinguedinem in Scriptura designat. Unde Theophilactus in 6. caput Marci: *Sicut oleum*, inquit, *& ad labores utile, & lucis fomentum, & hilaritatis est effectivum: ita, & Dei misericordiam, & gratiam S. Spiritus, per quam à labore liberamur, & lucem, & gaudium, hilaritatemque spiritualem, quam accipimus, significat.* Quæ omnia, ut suprà notavimus ex Catechismo Rom. mirum in modum conveniunt Extremæ-Unctioni.

Nec obstat, ut diximus, quod S. Jacobus, non dixerit, ungentes oleo olivarum; enim verò oleum simpliciter dictum, ex vi vocis, & in communi modo loquendi significat oleum solùm, quod ex baccis olivarum exprimitur: quemadmodum cùm aqua dicitur materia Baptismi, intelligitur aqua naturalis, & elementaris; & cùm dicitur, panem, & vinum esse Eucharistiæ materiam, ex vi communis locutionis, & significationis, intelligitur panis triticeus, & vinum ex vite.

Observandum tamen, oleum purum non ita esse materiam necessariam huic Sacramento, quin si admisceretur aliquid balsami, materia illa foret invalida; dummodò per talem mixitionem, olei natura, vel ipsius usus communis non corrumpatur; sicut enim mixtio aquę, vel alterius liquoris vini naturam non

non corrumpentis, non impedit quin sit legitima materia calicis consecrandi, ita nec mixtio balsami alteriusve liquoris, olei naturam non destruentis materiam Extremæ-Unctionis non destruit.

Nec his obstat, quòd glossa in Canonem 2. dist. 95. afferat chrisma sufficere ad Extremam-Unctionem; nec quòd Innocentius primus epist. ad Decentium capite 8. significet, Extremam-Unctionem fuisse solitam fieri Chrismate. *Respondeo* enim tam glossam, quàm Innocentium nomine *Chrismatis* intelligere unctionem, seu designare materiam proximam, non verò remotam hujus Sacramenti; chrisma enim Græcè, Latinè unctionem significat. Unde in Pontificali Romano, cùm benedicitur oleum infirmorum, illud appellatur chrisma: *Ut sit*, inquit, *chrisma tuum perfectum, Domine, nobis*.

Nec his contradicit Doctor, cùm ait dist. 23. num. 5. *Non oportet ibi esse aliquid confectum ex oleo, & balsamo, ut in materia Confirmationis, quia Confirmatio est ad Confessionem, & confirmationem fidei; & ideo in confirmato requiritur non tantùm puritas conscientiæ significata per oleum, sed odor bonæ famæ significatus per balsamum: sed hic qui habet exire in brevi de vita ad terminum, sufficit conscientia pura*. Quibus verbis Doctor solùm significat, non esse necessarium quòd admisceatur aliquid balsami, nec aliud; etiam probat congruentia, quam adducit, certum enim est Chrisma significare nitorem conscientiæ, atque ideo illa balsami mixtio efficaciæ, & significationi hujus Sacramenti non derogat.

Probatur secunda pars, nempe quòd oleum necessariò debeat esse benedictum: id enim expressè decernitur in Conciliis suprà laudatis, necnon docetur ab Innocentio tertio epist. citata ad Decentium: quam utique praxim venerabilis Beda in cap. 6. Marci docet ex Traditione Apostolica derivari: *Patet*, inquit, *ab ipsis Apostolis hujus S. Ecclesiæ morem esse traditum, ut energumeni, vel alii quilibet ægroti ungantur oleo Pontificali benedictione consecrato*. Cujus utique praxis hanc rationem subjicit Doctor, num. 5. *Consecratio autem Episcopalis est necessaria ad hoc ut sit materia apta; quia communiter in Sacramentis consistentibus in usu, solus Baptismus non requirit materiam specialiter consecratam, quia Christus tactu mundissimæ carnis suæ, quando voluit à Joanne baptizari, totam consecravit, hoc est, in usum istum dedicavit*. Aliam rationem subministrat Seraphicus Doctor dist. 23. art. 1. quæst. 3. petitam ex parte finis hujus Sacramenti: quoniam *hic*, inquit, *datur gratia sanans languores spirituales, & datur gratia ordinans ad sanitatem perfectam, quæ quidem est gloria; ideo debet signari per oleum, quod est curativum, ratione curationis; & per oleum consecratum ratione ordinationis ad supereminentem curationem; & per oleum simplex, non permixtum: quia ad ingressum in gloriam requiritur, & sufficiens est bona conscientia*.

Dices: S. Jacobus solùm dicit: *Ungentes eum oleo*, non verò addit *oleo benedicto*: igitur oleum simplex, & naturale est essentialis, & sufficiens materia hujus Sacramenti.

Nego consequentiam: Licèt enim explicitè, & evidenter S. Jacobus non significaverit, oleum illud debere benedici, sufficit, quòd id colligatur ex Apostolica Traditione, ad nos per assiduam Ecclesiæ praxim derivata: neque enim materia distincta omnium Sacramentorum expressè traditur in Scriptura sacra, sed ex Apostolica Traditione, & Ecclesiæ praxi colligitur.

Urgebis: Non aliter ratiocinandum est de materia Extremæ-Unctionis, quàm aliorum Sacramentorum: sed idcirco colligimus materiam Baptismi esse aquam naturalem, etiamsi non sit be-

benedicta, quia ad Baptiſmum Scriptura dumtaxat ſignificat aquam requiri, nulla facta mentione prerequiſitæ benedictionis: igitur idem dicendum de materia hujus Sacramenti.

Nego majorem; non enim eadem eſt paritas olei cum aqua: *Tum quia*, ut ſupra dicebat Doctor, aqua naturalis ſpecialiter dedicata fuit à Chriſto D. ad effectum Baptiſmi per contactum ſuæ mundiſſimæ carnis, dum ipſe baptizatus eſt, ſecus autem eſt de oleo: *Tum quia* cùm Baptiſmus ſit Sacramentum adeo neceſſarium, conveniens fuit, ut ejus materia communis eſſet, & obvia, ne videlicet propter defectum benedictionis aquæ, plurimi infantes ſine Baptiſmo decederent, & ſic damnarentur. At cùm Extrema-Unctio non ſit ad ſalutem ſimpliciter neceſſaria, conveniens fuit, ut ejus materia eſſet benedicta ad reverentiam, & decorem ipſius Sacramenti, necnon & ad aptiorem ſignificationem.

Probatur denique tertia pars, nempe quòd per diſpenſationem ſummi Pontificis, vel Epiſcopi, poſſit interdum ſufficere ad ſacramentum Extremæ-Unctionis, quòd oleum ſit à ſimplici Sacerdote benedictum; id enim patet ex antiquiſſima conſuetudine Eccleſiæ Græcæ, in qua ſimplices Sacerdotes ex commiſſione Epiſcopi oleum infirmorum benedicunt, quam utique conſuetudinem Clemens VIII. approbavit, monens in inſtructione de ritibus Græcorum, quæ habetur tomo 3. Bullarii, non eſſe cogendos eorum Presbyteros, ut accipiant oleum ab Epiſcopo benedictum, quia ex antiquiſſima Orientalis Eccleſiæ conſuetudine, ex commiſſione Epiſcopi poſſunt Presbyteri oleum infirmorum benedicere.

Quam utique conſuetudinem, & approbationem refert, & expendit Arcudius lib. 5. cap. 2. circa finem: Chriſ„ ma, inquit, apud Græcos, ſolus Epi„ ſcopus conficit, & diu aſſervatur: „ oleum autem infirmorum tunc tem„ poris benedicitur, quando æger ungendus eſt. Ut etiam benedicitur „ aqua, & oleum Catechumenorum, „ quando quis apud Græcos baptiza„ tur. Cur autem non aſſervetur, ratio „ eſt, quia cùm ſit commiſſum Presby„ teris, poſſunt illi pro neceſſitate „ quovis tempore illud conſecrare, & „ ſimul adminiſtrare; ut contrà, Chriſ„ ma diutiùs aſſervant, quòd careant „ facultate illud conficiendi. Hoc au„ tem totum etiam indicat, & appro„ bat inſtructio illa Clementis octavi „ ad Epiſcopos Latinos directa, ubi de „ hoc argumento titulus eſt. *Circa „ oleum ſanctum Catechumenorum, & „ infirmorum*. Deinde ſequitur. *Non „ ſunt cogendi Presbyteri Cræci olea „ ſancta, præter Chriſma, ab Epiſcopis „ Latinis Diœceſanis accipere. Cùm „ hujuſmodi olea ab eis in ipſa oleo„ rum, & Sacramentorum exhibitione „ ex veteri ritu conficiantur, ſeu bene„ dicantur: Chriſma autem, quod non „ niſi ab Epiſcopo, etiam juxta eorum „ ritum benedici poteſt, cogantur acci„ pere*. Sic ibi. Quamvis autem Epi„ ſcopi, approbante Romano Pontifi„ ce, benedictionem hujus olei Pre„ sbyteris commiſerint, propterea que „ non aſſervetur; ipſi tamen Græcorum „ Pontifices, non ſe privarunt hac ſua „ juriſdictione, ſed ſemel in anno mo„ re Latinorum feria quinta ſacratio„ ris Hebdomadæ ſolemni pompa, & „ apparatu, peracto ſacro, illud conſe„ crant. Quo deinde præſentes, qui „ divinis officiis interſunt, deliniunt. „ Rectè ne hoc an temerè fiat, ex ſub„ ſequentibus clarum facere conabi„ mur. Si priùs tamen, ſicuti ordinis „ ratio poſtulare videtur, de nume„ ro Miniſtrorum, quorum hactenus „ mentio facta eſt, egerimus.

Obſervat ibidem Arcudius, hanc facultatem benedicendi oleum, ad Presbyteros Eccleſiæ Orientalis dimanaſ-

nasse ex concessione Episcoporum. Quemadmodum enim, inquit, Episcopi qui assiduo suo munere incumbebant, multa per seipos praestabant, quae postea Presbyteris commiserunt, vel quia ipsi aliis occupationibus, potissimùm verò munere concionandi de rebus sacris imperiti erant, vel quia totam Diœcesim propter amplitudinem, frequentiam item maximam populorum fidem Christi recipientium commodè lustrare non potuerant, ita etiam dicendum existimarem de benedictione hujus olei.

PETES: *An ritus benedicendi oleum à Christo fuerit institutus?*

Respondeo negativè: Id enim nec ulla authoritate Scripturae, nec Conciliorum, vel Traditione probari potest; unde licèt Christus D. ordinaverit, ut materia hujus Sacramenti benediceretur, tamen ritum, & modum benedicendi reliquit penes arbitrium Ecclesiae, ut nempe pro libito preces ad eam benedictionem deservientes praescriberet. Unde sequitur, quòd oleum Catechumenorum sit sufficiens materia hujus Sacramenti, quippe cùm non differat ab oleo infirmorum, nisi diversa benedictione, quae non variat essentialiter materiam; non debet tamen, nisi gravi urgente necessitate, ministrari Sacramentum Extremae-Unctionis in ipso oleo pro ungendis Catechumenis destinato: Tum propter Ecclesiae consuetudinem, quae oleo Catechumenorum non utitur pro infirmorum unctione, sed in diversis vasis utrumque oleum pro ungendis aegrotis, & Catechumenis vult conservari; Tum, quia materia Extremae-Unctionis non est oleum quacunque benedictione consecratum, sed oleum quod est consecratum ea benedictione, quam Ecclesia determinavit pro benedicendo Infirmorum oleo, quae omnino diversa est à benedictione, qua chrisma, seu oleum Catechumenorum consecratur.

CONCLUSIO SECUNDA.

Materia proxima sacramenti Extremae-Unctionis, citra casum indecentiae, & necessitatis, debet esse septuplex unctio: ubi verò casus necessitatis urget, unica potest sufficere. Prima pars constat ex Concilio Florentino, quod ejusmodi septem unctiones assignat: *In oculis propter visum: in auribus propter auditum: in naribus propter odoratum: in ore propter gustum vel locutionem: in manibus propter tactum: in pedibus propter gressum: in renibus propter delectationem ibidem vigentem.* Cujus utique ordinationis hanc rationem praemiserat Seraphicus Doctor dist. 23. art. 2. q. 3. *Quoniam*, inquit, *istud Sacramentum principaliter ordinatur ad venialium deletionem, secundùm quod ex textu B. Jacobi innuitur, & venialia perpetrantur ab anima, secundùm unionem ipsius ad carnem corruptam, & hoc est per potentias, per quas unitur corpori, ut organico: & ideo rectè in deletione talium peccatorum debet medicamentum exterius adhiberi, secundùm id, quod habet sensibile circa organa ipsarum potentiarum. Est autem triplex potentia animae, secundùm quam regitur corpus, & eruditur, & nutritur secundùm quam ad exterius comparatur, scilicet sensitiva, generativa, & progressiva: & ideo organa illarum potentiarum debent ungi. Et quoniam quinque sunt organa deservientia quinque sensibus, scilicet os, oculi, nares, aures, & manus, & lumbi deserviunt generativae, pedes verò virtuti progressivae: ideo istae septem partes inunguntur: & sic patet, quòd nec totum corpus debet inungi, nec una pars determinata.*

Hunc autem ungendi ritum (*inquit Catechismus Rom. num. 21*) universalis Ecclesia retinet, atque etiam hujus Sa-
„ cramenti naturae optimè convenit,
„ medicamenti enim est instar. Ac
quo-

,, quoniam in corporis morbis, quam-
,, vis universum corpus malè affectum
,, sit, tamen illi tantùm parti curatio
,, adhibetur, à qua, tanquam à fonte,
,, & origine, morbus manat: idcirco
,, non totum corpus, sed ea membra,
,, in quibus potissimùm sentiendi vis
,, eminet, renes etiam, veluti volupta-
,, tis, & libidinis sedes unguntur: tum
,, pedes, qui nobis ingressus, & ad lo-
,, cum movendi principium sunt.

Nihilominus omitti possunt aliquæ unctiones, imò prætermitti debet ob honestatem unctio renum in fœminis, ut constat ex Rituali Romano approbato authoritate Pauli V. ac subinde septem illæ unctiones non sunt absolutè necessariæ ad integritatem hujus Sacramenti.

Probatur itaque secunda pars, nempe quòd urgente gravi necessitate sufficiat unica dumtaxat Unctio: *Tum quia* Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 1. aperiens materiam, & formam hujus Sacramenti, nullum certum unctionum numerum pro determinata materia assignat. Licèt autem Florentinum septem assignet, scilicet in quinque sensibus, & præterea in pedibus, & renibus, cùm tamen constet, unctionem renum debere interdum omitti, sicut etiam in aliquibus Ecclesiis omittitur unctio pedum, consequens est, quòd septuplex illa unctio non sit de necessitate Sacramenti. *Tum, quia* Pastorale Mechliniense de Sacramento Unctionis Can. 9. nec-non, & Passaviense Can. 11. consulunt, quòd peste grassante, aut urgente morbo contagioso, fiat unctio in organo sensûs magis obvio, idque ex Decreto, & sententia Facultatis Lovaniensis his verbis: *In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensûs organum magis ad unctionem expositum aut detectum, dicendo, Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum, & gressum deliquisti: & tunc preces quæ præmittendæ & subjungendæ forent, poterunt in Ecclesia coram venerabili Sacramento devotè legi.* Tum, quia Ecclesia non improbat morem Græcorum, qui in conferendo Extremæ-Unctionis Sacramento non observant septuplicem illam unctionem, sed ungunt dumtaxat caput, pectus, manus, & pedes, ut refert Arcudius cap. 7. ubi ait, in hoc eos à Latinis discrepare,
,, quod Latini, *inquit*, in viris expres-
,, sè ungunt oculos, aures, nares, os,
,, & manus propter quinque sensus,
,, deinde renes, ubi est sedes concu-
,, piscentiæ, ac tandem pedes ob vim
,, progressivam, & executionem. Quod
,, sanè libenter refero propter Græcos,
,, ut nunc modum ungendi diligenter
,, ipsi considerent, si eum fortè volue-
,, rint imitari, qui tutissimus est. In fœ-
,, minis ratio honestatis id postulare
,, videtur, ut renes non ungantur. Græ-
,, corum verò Sacerdotes ungunt ægri
,, frontem, mentum, ambas genas;
,, itaut fieri videatur unctio in capite
,, ad modum crucis, deinde pectus,
,, tum manus, idque ex utraque parte,
,, postremò pedes.

Nec solùm id Græcis commune est, sed etiam quibusdam Ecclesiis Latinis familiare; nam, ut observat Albertus Magnus in 4. dist. 23. art. 16. ad 2. in quibusdam Ecclesiis unguntur tantùm extremitates, ut os, & nares, & oculi; & aures: alii autem præter hæc ungunt scapulas, & pectus, & renes. Hinc Nicolaus Serarius opusc. de Extrema-Unctione cap. 9. affirmat in Herbipolensi Ecclesia unctionem renum omitti, probatque quòd quomodocumque fiat, servetur integrum Sacramentum: *Primò*, quia quædam formæ, ut Ambrosiana, Veneta, & nonnullæ aliæ, istarum partium sigillatim non meminerint. *Secundò*, quia si sensuum organa necessario inungenda essent, tanquam

 ad

ad essentiam Sacramenti spectantia, cùm in essentialibus res una alterius vicem non obeat, loco linguæ, aut palati, si os, aut labia ungerentur, ut re ipsa unguntur, ne aliter ungendo nauseam pariant, non esset Sacramentum. Vel si cuipiam oculi effossi forent, vel aures, vel nares truncatæ, & illarum partium unctio ad essentiam Sacramenti necessaria foret, non juberent Theologi, vel ipsa abscissarum partium extrema, vel proximas partes inungendas esse, cùm tamen id jubeant. *Tertiò*, quia Theologi veteres etiamsi doceant convenienter illas partes inungi, non tamen aliter fieri non posse contendunt, exceptis Durando, Michaele de Calonio, & Soto. Concilium autem Florentinum enumerat quidem istas partes, sed ut jam usitatas, non simpliciter ad Sacramenti naturam spectantes, quia etiam renes annumerat, qui ex communi consensu non necessariò inunguntur. Idcirco, infert Serarius, quòd vel solùm cor, è quo peccatorum omnium sentina, vel solùm caput, in quo vitiorum fenestræ, sensus, vel quæcunque alia corporis pars inuncta, cùm nomine carnis vitiorum omnium seminarium in Scripturis significetur, satis quidem ad unctionis effectum foret. Postremò prudenter monet Serarius, non privato judicio alicujus, usitatam consuetudinem non esse permutandam, aut auferendam. Ita ex eo Arcudius cap. 9.

Confirmatur, ex proportione Sacramenti Extremæ-Unctionis cum sacramento Pœnitentiæ, ad quod licèt Confessionis integritas per se necessaria videatur, tamen quando timendum occurrit imminens mortis periculum, vel ubi accidit impotentia loquendi, conferri potest Sacramentalis Absolutio absque hujusmodi prævia integra Confessione, dummodò Pœnitens certa proferat signa, quibus designet se Absolutionem requirere; imò dum aliqui fide digni testantur, ægrum, Confessarium exoptasse: ergo pariter congruum fuit, ut Sacramentum Extremæ-Unctionis ita institueretur, ut in casu necessitatis una dumtaxat unctio sufficeret ad gratiam Sacramentalem conferendam; quamvis fortè citra hunc necessitatis casum non esset sufficiens. *Observandum* est autem quòd in eo casu debeat fieri mentio quinque sensuum in verbis formæ, nam si fieret mentio tantùm de uno sensu, v.g. visu, forma non significaret sufficientem effectum, ad quem conferendum hoc Sacramentum est institutum, qui est gratia, qua remittuntur peccata quinque sensuum, vel illis mediantibus patrata. Si tamen in forma nullus exprimeretur sensus expressè, ut fiebat in forma Ambrosiana, & Veneta superiùs relatis, satis probabile est, quòd adhuc sufficeret, quia adhuc per verba in eis contenta totus Sacramenti effectus sufficienter significatur, scilicet, remissio peccatorum per sensus commissorum.

Conclusio Tertia.

F*orma legitima Sacramenti Unctionis est ea qua utitur Ecclesia Latina, nempe: Per istam sanctam unctionem, &c. quæ reverà deprecativa est; non tamen ita necessariò, quin valide conferretur Sacramentum sub forma indicativa.* Prima pars hujus conclusionis patet ex dictis, siquidem ejusmodi formam approbant Concilia Florentinum, & Tridentinum cap. 1. de Extrema-Unctione, illamque continent antiquissima Ritualia, ex quibus apparet, Ecclesiam Latinam eam formam continua Traditione usurpasse.

Non abnuo tamen, quin Græcorum forma sit pariter legitima, quippe cùm Ecclesia Latina, (quæ in ministratione Sacramentorum errare non potest) illam non improbet, sed approbet; & aliunde vix à præfata Ecclesiæ Latinæ forma discrepet, cum pariter exprimatur

tur per modum deprecationis aut orationis.

Nec obstat, quòd ejusmodi forma sub conceptis illis verbis non habeatur in Scriptura sacra: sufficit enim, quòd inferatur ex illis S. Jacobi verbis, *Inducat Presbyteros Ecclesiæ, qui orent super eum, ungentes, &c.* Sic enim significat formam hujus Sacramenti debere illius effectum significare per modum deprecationis, & orationis, qualis est utraque forma Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ.

Cur autem hoc Sacramentum præ cæteris deprecatoriam formam obtineat, triplex proferri potest congruentia, quas Seraphicus Doctor repetit ex triplici capite, nempe suscipientis, modi curandi, & morbi: *Prima*, inquit, est ex parte suscipientis, qui propter infirmitatem est destitutus, ideo oratione est relevandus. *Secunda* est ex parte modi curandi, qui est per devotionem, & elevationem animæ ad spiritualia: & quia quod super omnia excitat animam, ad hoc est oratio, ideo, &c. *Tertia* ratio est ex parte morbi, quoniam hic fit remissio peccati interveniente ministerio Sacerdotis: & quoniam in remissione culpæ, Sacerdos non se habet, nisi per modum deprecantis, unde, & in Absolutione sua utitur oratione deprecativa, ut in præcedentibus habitum est: hinc est quòd optimè institutum fuit, Unctionem non fieri sine oratione, cujus expressio est forma Sacramenti. *Quartam* rationem profert Catechismus Romanus *num.* 14. dicens: Nec ,, verò quisquam miretur, inquit, cur ,, factum sit, ut aliorum Sacramento- ,, rum forma, vel absolutè significet ,, quod efficit, ut cùm dicimus: *Ego te* ,, *baptizo*: aut, *Signo te signô crucis*: vel ,, tanquam ab imperantibus pronun- ,, tietur, ut cùm in Sacramento Ordi- ,, nis administrando dicitur; *Accipe* ,, *potestatem*: hæc una verò Extremæ- ,, Unctionis forma precatione qua- ,, dam absolvatur. Id enim optimò ,, jure constitutum est: nam cùm hoc ,, Sacramentum propterà adhibeatur, ,, ut præter spiritualem gratiam, quam ,, tribuit, sanitatem etiam restituat ,, ægrotis, tamen, quia non semper ,, sequitur, ut ægri à morbis convale- ,, scant, ob eam causam precationis ,, forma conficitur, ut à Dei benigni- ,, tate id impetremus, quod Sacra- ,, menti vis constanti, & perpetuo or- ,, dine efficere non solet. Adhibentur ,, autem ritus proprii in hujus quo- ,, que Sacramenti administratione. ,, Sed eorum maxima pars precatio- ,, nes continet, quibus Sacerdos ad ,, ægroti salutem impetrandam utitur: ,, nullum enim est aliud Sacramen- ,, tum, quod pluribus precibus con- ,, ficiatur: ac rectè quidem, quoniam ,, eo potissimùm tempore fideles piis ,, obsecrationibus adjuvandi sunt, ,, quare, & alii omnes, quos tum ad- ,, esse contigerit, & præcipuè Parochi, ,, debent orare Deum ex animo, & ,, ejus misericordiæ, laborantis vitam, ,, & salutem omni studiò commen- ,, dare.

Dices: Si forma hujus Sacramenti esset deprecatoria, sequeretur hoc Sacramentum producere gratiam, non quidem ex opere operato, sed tantùm ex opere operantis, & consequenter non habere eamdem vim, & efficacitatem, quam habent novæ legis Sacramenta: sed falsum consequens: ergo, & id unde infertur.

Nego sequelam majoris; licèt enim hujus Sacramenti forma consistat in oratione, nihil obest quominus gratiam possit producere ex opere operato, cùm ad hoc ut gratiam eò modo producat, non indigeat devotione ministri vel suscipientis, sed id totum consequatur ex meritis, & institutione Christi; qui utique potuit orationis formulam in hujus Sacramenti administratione usurpatam evehere ad efficaciam, & dignitatem Sacramenti novæ legis, non se-

secus ac extulit contractum matrimonialem ad dignitatem, & virtutem Sacramenti novæ legis.

Urgebis: Illa oratio, quæ fit in administratione hujus Sacramenti, vocatur à S. Jacobo *oratio fidei*, hoc est, quę elicitur ex merito fidei ministri: sed hujus orationis meritum pendet ab ipsius dispositione: igitur, &c.

Respondeo ad majorem, illam orationem idcirco appellari à S. Jacobo orationem fidei, ex eo quòd concipiatur per fidem supernaturalem, & sola fide intelligatur: eô modô, quô S. Augustinus tract. 80. in Joan. omne verbum Sacramentale, quod cum elemento operatur, appellat verbum fidei.

Dices secundò; Sacramenta novæ legis debent habere eandem formam per universam Ecclesiam: sed orationes, & preces, quæ proferuntur ab Ecclesia Græca, & Latina, non sunt eædem, ut constat ex tertio notabili; igitur ejusmodi preces non debent censeri forma legitima hujus Sacramenti.

Distinguo majorem: Debent habere per universam Ecclesiam formam communem secundùm significationem essentialem, concedo: secundùm accidentalem, nego. Porrò utraque forma tam Græcorum, quàm Latinorum eadem est secundùm significationem essentialem, quia utraque ordinatur ad significandam remissionem peccatorum levium, nec-non ad recuperandam sanitatem spiritualem, & corporalem. Idem dicendum de formis Ambrosiana, & Venetiana, quæ licèt indicativo modo proferantur, non proptereà differunt essentialiter ab aliis formis, quia nempe ordinantur ad eumdem effectum significandum, scilicet liberationem ab infirmitate corporali, & spirituali.

Unde apparet *probatio secundæ partis*, nempe quòd valida etiam sit forma verbis indicativis expressa; *quia* id constat ex praxi Ecclesiæ Mediolanensis, & Venetianæ, quæ in conferendo hoc Sacramento utuntur forma verbis indicativis expressa, quarum Ecclesiarum ritum non proscripsit, nec damnavit Ecclesia.

Dices primò: in prædictis formis Ecclesiæ Mediolanensis, & Venetæ, intelligi posse, eas esse deprecatorias, cùm dicitur: *Ut more militis uncti aereas possis superare potestates*; quæ utique loquendi formula optativa est, idemque sonat, ac si diceretur: Ungo te oleo sanctificante, optando ut ope divina possis aereas superare potestatẽs; verbũ enim *valeas*, est optativum, quod conjunctum cum sequentibus, efficit formam deprecatoriam; quia addit illi divinum nomen, ut principalem causam, in cujus virtute, & auxilio debet infirmus sacro oleo unctus generosè pugnare adversus hostes, cum in illo agone extremo impugnantes: igitur hæ formæ peculiares non sunt indicativæ.

Nego consequentiam, & ad antecedens dico, ejusmodi formam habere rationem deprecationis, & orationis, potius quàm forma aliorum Sacramentorum, in quibus pariter invocatur Dei nomen, si enim Eucharistiam excipias, omnia Sacramenta conferuntur cum invocatione sanctissimæ Trinitatis.

Addè quòd præfata in objectione verba, sufficienter determinentur per prima: *Ungo te oleo sanctificato, &c.* quæ utique indicativa sunt, ac subinde totam formam indicativam efficiunt.

Dices secundò: Concilium Florentinum, & Tridentinum solam formam deprecativam proponunt, & approbant: igitur indicativam reprobant.

Nego consequentiam: Concilia enim eam formam proponunt, quæ in usu est per universam Ecclesiam Latinam, licèt non proscribat diversos ritus quarundam Ecclesiarum particularium, quæ utique utuntur alia forma ab universali Ecclesia pridem tolerata, vel etiam approbata à Sede Apostolica: Quod uti-

utique constat à simili: licet enim ritus celebrandi divinum Officium idem præscribatur pro universali Ecclesia, qui servari solet Romæ, nihilominus plurimæ sunt Ecclesiæ, quæ suos peculiares ritus habent Romanis ritibus non conformes.

Dices tertiò: S. Jacobus appellat Extremæ-Unctionis formam, orationem fidei: igitur illa forma debet esse necessario deprecativa.

Nego consequentiam: Nam per orationem fidei intelligi potest quæcunque forma sufficiens ad validè conferendum hoc Sacramentum, qua ratione aliorum etiam Sacramentorum formæ plerumque dicuntur à SS. Patribus orationes, maximè vero forma Sacramenti Pœnitentiæ, licèt ipsa non possit esse deprecativa, cùm exerceatur per modum judicii. Licèt autem hæc vera sint, nihilòminus certum est, non posse formam indicativam usurpari citra peccatum mortale in illis Ecclesiis, in quibus ejusmodi praxis non viget: quisque enim tenetur sese conformare praxi universalis Ecclesiæ, ubi Ecclesia particularis, cujus est, non habet praxim contrariam tacitè vel expresè approbatam.

PETES 1. *Quænam sint particulæ essentiales formæ hujus Sacramenti?*

Respondeo 1. Istas solas essentiales esse, *per Unctionem indulgeat tibi Dominus*: quia solùm per ablationem illarum, aut saltem aliquarum ex illis, sensus à Christo intentus in hujus Sacramenti forma destruitur. Quod tamen non impedit quominus debeat integra ea forma proferri, ut præcepto Ecclesiæ satisfiat extra necessitatis casum.

Unde conveniunt omnes Theologi, expressam invocationem Trinitatis non pertinere ad essentiam hujus Sacramenti: imò neque esse necessariam necessitate præcepti affirmat Suarez, contra nonnullos ab ipso citatos: & ratio est, quia neque hoc Sacramentum est professio fidei, sicut Baptismus, neque in hoc Sacramento aliqua specialis occurrit ratio invocationis trium divinarum personarum, neque in Conciliis declaratur, neque in Rituali Romano, nec etiam communis consuetudo id habet; nullum ergo sufficiens fundamentum afferri potest ad asserendam talem præcepti obligationem.

PETES 2. *Utrum per singulas Unctiones cum suis formulis producatur gratia?*

Respondeo, circa hujus quæstiunculæ solutionem tres præcipuas esse Theologorum sententias; quarum *Prima* censet, gratiam habitualem non conferri, nisi per Extremam-Unctionem, quæ reverà ultima sit ex intentione Ministri, sive hoc Sacramentum ministretur quinque Unctionibus, quæ tantùm sunt de essentia, sive septem, quæ solùm sunt de integritate Sacramenti. Ita communiter Thomistæ cum Soto in 4. dist. 23. qu. 1. art. ult. ubi docet, quod si Minister vult Sacramentum ministrare per septem Unctiones, non producetur effectus, nisi post septimam; si vero per quinque, gratia dabitur tantùm in fine quintæ Unctionis.

Verùm hæc sententia reiicitur: *Tum quia* si duæ postremæ Unctiones ex illis septem, scilicet renum, & pedum, non sint de essentia, ut etiam fatentur Thomistæ, efficere non potest Minister per suam intentionem, quin completo essentialiter Sacramento per illas quinque Unctiones, suum effectum non conferat, siquidem statim ac Sacramentum perfectum est, & essentialiter completum, producit suum effectum, neque suspendi potest ille effectus per privatam intentionem Ministri, quæ ad validitatem Sacramenti non est necessaria, sed sufficit intentio generalis faciendi quod facit Ecclesia. *Tum, quia* fieri posset, ut infirmus totum suscipe-

ret Sacramentum quantùm ad essentiam, nec tamen gratiam reciperet, putà si completis quinque Unctionibus infirmus moriatur antequam recipiat duas ultimas Unctiones, post quas dumtaxat Minister intendit Sacramentum consequi suum effectum: sed hoc omnino absurdum est; siquidem Sacramenta censentur idonea,& in actu primo vim habere ad producendum suum effectum, statim ac sunt essentialiter completa, & perfecta, siquidem agunt instar causarum naturalium,quæ positis omnibus ad actionem prærequisitis suum effectum producunt: igitur quando Sacramenta sunt essentialiter completa suum producunt effectum independenter à privata intentione Ministri. *Tum denique, quia* si posset Minister suspendere effectum hujus Sacramenti post septem Unctiones, quamvis duæ postremæ non sint essentialiter necessariæ, tali ratione suspendere posset post vigesimam, & trigesimam Unctionem, nam hæ sunt eodem modo extra numerum quinque Vnctionum essentialium, ac sexta, & septima Vnctio: sed hoc dici nequit, alioqui Minister per suam privatam intentionem posset suspendere essentiam, & efficacitatem Sacramenti: igitur, &c.

Secunda sententia docet, gratiam per hoc Sacramentum conferri, statim ac omnes illę quinque Vnctiones cum suis formis correspondentibus complentur, & perficiuntur. Ita Suarez disp.41.sect. 2. & plures alii Recentiores.

Verùm hæc sententia pariter rejicitur: *Tum, quia*, ut diximus, quinque Vnctiones non sunt ita necessariæ ad essentiam hujus Sacramenti,quin interdum unica sufficiat: *Tum, quia*, si non conferretur effectus Sacramenti, nisi completa ultima Vnctione,& prolatione formæ, sequeretur, non esse proferendas omnes partiales formulas, nisi dum completur ultima Vnctio: omnis enim prior prolatio esset inutilis; siquidem effectum suum signatum non haberet, nec quando profertur actu, nec dum proferetur formula correspondens ultimæ Vnctioni; nam Sacramentum consistens in usu non censetur aliquid causare,quando jam transivit,si nullum post se relinquit effectum, in cujus virtute gratia conferatur: sed quando fit ultima Vnctio, & profertur forma ei correspondens, priores Vnctiones non sunt actu, nec etiam remanet aliquis effectus per eas productus: neque ultima Vnctio, aut ejus forma alias præcedentes Vnctiones, & formas essentialiter continet: igitur inutiliter præcedentes formulæ proferrentur ante hanc ultimam Vnctionem. *Tum denique,quia* omnes illæ singulæ Vnctiones non ordinantur ad unicum indivisibilem effectum,siquidem quęlibet Vnctio cum forma sibi correspondente habet essentialiter suum subjectum determinatum, nempe organum sensùs: Vnde pro diversitate organorum, quæ sunt instrumenta peccandi, diversæ fiunt Vnctiones, & variæ proferuntur preces ac formulæ, quæ completum habent sensum; ac subinde habent completam rationem formalem Sacramenti, in ordine ad illud organum sensus,quod ungitur, & ad quod forma prolata dirigitur; ergo debet pariter habere suum effectum: nam completa essentialiter materia, & forma Sacramenti,poni debet effectus.

Itaque magis probanda videtur *tertia sententia* affirmans per singulas Unctiones dari singulos gradus gratiæ sanctificantis:ita quod sicut sunt quinque unctiones partiales, & totidem partiales formæ eis correspondentes, ita videntur quinque distincti gratiæ gradus, qui adæquatum hujus Sacramenti effectum constituunt, quæ utique sententia videtur esse Doctoris citati dist.23. num.7.Nam respondens ad secundum argumentum, nempe quòd Extrema-Unctio nō erat unum Sacramen-

men-

mentum, quia habet plurimas materias, & diversas formas, ait: *Dico, quod est unum Sacramentum unitate integritatis, sed non unitate indivisibilitatis, sicut effectus ejus non est unus indivisibiliter, quia non est remissio unius venialis; sed unus unitate plenaria remissionis omnium venialium, ut omnibus remissis, nihil remaneat retardans à perceptione beatitudinis, quam nobis concedat, &c.* Quibus Doctor apertè significat, Sacramentum hoc constare ex pluribus partibus, quarum quælibet habeat rationem Sacramenti, & verè gratiæ sanctificantis gradum conferat.

Quod utique probatur: *Tum, quia* quælibet Vnctio cum sua forma habet essentialiter completam significationem illius effectus, ad quem significandum assumitur, nempe remissionem eorum, quæ per visum, vel auditum, &c. commissa sunt: igitur quælibet Vnctio cum forma sibi correspondente habet rationem Sacramenti gratiam conferentis; Sacramentum enim ex divina institutione efficit quod significat in ultimo instanti prolationis formæ, & applicationis materiæ, nisi adsit obex ex parte subjecti: igitur cùm quælibet Vnctio cum forma sibi correspondente habeat significatum partiale ab aliis distinctum, etiam habere debet effectum proprium partialem ab aliis condistinctum: *Tum quia* quælibet species Eucharistica, & quilibet ex septem Ordinibus confert partialem effectum: igitur etiam quælibet Vnctio cum sua forma debet effectum partialem conferre. Patet consequentia à paritate rationis, quæ intercedit maximè inter sacram Vnctionem, & Sacramentum Ordinis: idcirco enim singuli Ordines conferunt gratiam specialem, & habent proprios effectus, quia sunt partiales respectu totius, & singuli Ordines unum dumtaxat totale Sacramentum Ordinis constituunt, quia singuli habent partialem materiam, & formam distinctam: at idem est de singulis Vnctionibus, quæ diversæ sunt, ratione diversarum partium, quibus applicantur, & habent etiam diversas formulas sibi correspondentes: igitur est utrobique paritas.

Dico 1. Non esse paritatem, quia formæ partiales in Eucharistia sunt indicativæ, in Ordine vero imperativæ; unde licèt illæ debeant habere suum effectum partialem, hæ idem sibi non vindicant: nam formæ deprecativę non eam habent efficaciam, quæ debeat poni ad singulas particulas præfationis; sed sufficit quòd ponatur pro illo tempore, pro quo petitur, & completur ratio.

Verum, ut optimè advertit Hiquæus *num.* 89. perinde est ad efficaciam formæ Sacramentalis, quod illa sit indicativa. aut imperativa, aut deprecativa, quippe tota ejus efficacia pendet ex institutione Christi, & fundatur in speciali assistentia Dei, qui infallibiliter producit effectum significatum per formam, statim ac illa suum completum sensum Sacramentalem obtinet: completur autem ille sensus cujuslibet formulæ ad Vnctionem sibi correspondentem: igitur tunc poni debet effectus per eam formam significatus.

Dices 2. Effectus Sacramenti est indivisibilis, gratia enim non datur per partes, nec peccata dimittuntur per frusta, quia Deus perfectè sanat quemcunque sanat: igitur non confertur effectus partialiter per singulas Vnctiones.

Nego antecedens: Non enim est inconveniens gratiam partialiter conferri per illa Sacramenta, quæ sunt unum unitate integritatis tantùm, non autem indivisibilitatis, & remissio omnium peccatorum venialium, quæ est propria hujus Sacramenti, non esset necessariò connexa, sicut est in mortalibus; unde quando mortalia per accidens hoc Sacramento tolluntur, dicendum est per pri-

primam gratiam partialem, quæ in prima Vnctione confertur, remitti omnia illa peccata mortalia, si quæ in subjecto sunt, invincibiliter ignorata.

Quaestio Tertia.

Quinam sint fructus, & effectus hujus Sacramenti?

NOtandum primò, Hic difficultatem non moveri de fructibus, & effectibus, quos hoc Sacramentum communes habet cum aliis novæ legis Sacramentis, putà gratiæ sanctificantis, aut ejus augmenti collatione; cùm enim S. Jacobus dixerit, per eam fieri remissionem peccatorum, si suscipiens eis adhuc inquinaretur; inde liquet etiam conferri gratiam sanctificantem, aut illius augmentum, quippè cum non fiat peccati remissio de via ordinaria sine ejusmodi gratiæ infusione; Vnde Concilium Trident. Can. 2. de Extrema-Vnctione, ait: *Si quis dixerit, sacram infirmorum Vnctionem non conferre gratiam, nec dimittere peccata ... anathema sit.* Solum itaque sermo est de effectibus huic Sacramento particularibus, quos omnes declarat Concilium Trident. sess. 14. Cum enim in præludio dixisset, sacram Unctionem esse firmissimum præsidium adversus tentationes diaboli, qui, imminente morte, omnes suæ versutiæ nervos intendit, ad perdendos nos, & animas nostras devorandas, subdit cap. 2. *Vnctio delicta, si quæ sint adhuc expianda ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando, ac labores levius fert; & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis facilius resistit, & sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expediet, consequitur.* Ex quibus Theologi colligunt sex effectus illius Sacramenti, quorum *Primus* communis cum aliis Sacramentis est gratia sanctificans: *Secundus* est speciale gratiæ auxilium, tum ad superandas tentationes in articulo mortis occurrentes tum ad spem, & confidentiam faciliùs, & firmius in Deum erigendam, tum ad morbi, & mortis molestias animo constanti ferendas. *Tertius* est remissio peccatorum venialium, quæ per se ab ipso Sacramento intenditur. *Quartus* est remissio mortalium peccatorum, secundario tamen, & per accidens, si quæ adhuc habeat infirmus, quæ tamen invincibiliter ignorat, nec se eis inquinari existimat. *Quintus* est abstersio reliquiarum peccati. *Sextus* denique est sanitas corporis restituenda, si hæc animæ saluti expediat. Quæritur autem quis sit præcipuus, & primarius ejusmodi effectus.

Notandum secundò, non consentire Theologos circa explicationem *reliquiarum peccati*, quarum abstersionem Concilium Tridentinum inter effectus Extremæ-Unctionis deputat. *Quidam* enim per eam volunt designari peccata venialia. Verum revincuntur ab ipsis Concilii verbis dicentis non solum per hoc Sacramentum deleri ipsas reliquias sed etiam delicta, si quæ sint: certum est autem peccata venialia esse reverà delicta, ac verè peccata. *Aliqui* existimant per peccati reliquias intelligi pronitatem, & habitum ex peccato relictum. Verum hic non removetur, nisi per frequentationem contrariorum actuum, & jugiter etiam in viris justificatis interdum perseverat. Censent alii, per *peccati reliquias* intelligi languorem, & torporem ad faciendum bonum, & mentis infirmitatem ad intuenda, & meditanda cœlestia, quæ quidem reliquiæ peccata non sunt, sed ex primo peccato relictæ, aliisque peccatis subindè confirmatæ; Unde S. Augustinus lib. ult. de Trinit. cap. 27. animam suam alloquens, ait: *Quæ*, inquit, *causa est, cur acie fixo lucem illam incommutabilem videre non possis, nisi infirmitas, & quid eam tibi facit, nisi iniquitas?*

Por-

Porro hæc animi infirmitas, seu torpor, & difficultas ad bene operandum, per hoc Sacramentum tollitur: quapropter appellatur spiritualis animi sanatio, sicut Baptismus ejusdem est regeneratio, & Pœnitentia ipsius spiritualis Resurrectio à morte peccati.

Notandum tertiò, cujuslibet Sacramenti duplicem esse effectum, nempe communem, & proprium: *Communis* est, qui convenit omnibus Sacramentis novæ legis, nempe gratia sanctificans, vel ejus augmentum; siquidem omnia novæ legis Sacramenta producunt gratiam in suscipiente, obicem non ponente: *Proprius* est, ad quem producendum quodlibet Sacramentum ordinatur. Insuper proprius effectus attendi potest dupliciter: *Primò* quidem ut intentus per se, ac directè: *Secundò*, ut intentus per accidens, quando scilicet Sacramentum producit aliquem effectum, occasione alterius rei, quæ incompatibilis est cum effectu proprio Sacramenti. *Denique* effectus per se, ac directè intentus, est duplex, scilicet principalis, & minùs principalis, seu primariò, aut secundariò intentus, ut patet exemplo sacramenti Pœnitentiæ, cujus effectus proprius per se, ac directè intentus primariò, est remissio peccatorum mortalium debitè confessorum: effectus verò per se quidem directè intentus, non tamen primariò, sed tantùm secundariò, est remissio peccatorum venialium.

Porrò triplex est Theologorum sententia circa primarium, ac potissimum hujus Sacramenti effectum. *Quidam* enim docent cum S. Thoma 3. qu. 65. art.1.necnon & in 4. dist.23. q.1.art.2. principalem, ac magis proprium Extremæ-Unctionis effectum, esse augmentum gratiæ habentis jus ad removendas peccati reliquias, & conferenda specialia auxilia contra languorem, & debilitatem ad operandum. *Nonnulli* cum Suarez docent, effectum proprium, & primarium hujus Sacramenti esse confortare animam infirmi contra difficultates, & tentationes in articulo mortis occurrentes, quibusdam divinis auxiliis, ad hoc specialiter ordinatis; consequenter verò, non quidem merè per accidens, sed aliquo modo per se, non tamen ex primaria, sed ex secundaria intentione, esse remissionem omnis culpæ tam mortalis, quàm venialis, necnon reatus pœnæ ex peccato relictæ, modò in subjecto non sit obex, quod accidit quando ægrotus hoc Sacramentum suscipit cum peccato invincibiliter ignorato. *Cæteri* denique docent cum Subtili Doctore effectum primarium, ac principalem hujus Sacramenti esse remissionem peccatorum venialium; alios autem effectus esse dumtaxat minùs principales, & secundarios, cui sententiæ utpote veriori, ut scribamus, fit

CONCLUSIO PRIMA.

P*Rimarius, ac principalis hujus Sacramenti effectus est infusio gratiæ habitualis, quatenus habet annexam remissionem finalem peccati venialis, non autem mortalis; licet hoc etiam remittat per accidens*. Ita Subtilis Doctor dist.23. n.3. Cujus utique rationem congruam „ præmiserat, dicens: Congruum est, „ recessurum ab hac vita finaliter à „ venialibus absolvi, quia ista non re- „ missa essent impedimentum gloriæ „ consequendæ, & non remissa possunt „ esse usque ad exitum, quia peccator „ quasi continuè peccat talibus pecca- „ tis: quasi diceret: Quemadmodum institutum est sacramentum Baptismi pro expiando peccato originali, & Pœnitentiæ pro delendis mortalibus, & venialibus, quæ per totam vitam, dum homo est rationis compos, fiunt: ita congruum fuit, ut institueretur Sacramentum pro eluendis peccatis venialibus, quæ supersunt expianda homini in extremis posito, & post ultimum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramentum,

ubi scilicet propter acerrimam morbi, & imminentis mortis agitationem non est amplius libertatis compos, nec consequenter capax agendi Pœnitentiam, per quam ejusmodi peccata possit eluere. Idem docet Seraphicus Doctor loco suprà laudato, ubi cùm dixisset: *Extrema-Unctio est contra peccatum veniale, & per accidens confert ad alleviationem corporalis infirmitatis, & ad animæ vigorem*, subdit: Sed notandum, quòd de veniali peccato est loqui dupliciter, aut prout est quis in statu viæ, aut prout est „ quis in egressu. Si prout est in statu „ viæ, sive in itinere, sic morbus venialis est quasi inseparabilis, vel quadam necessitate iterabilis, ac per hoc „ quodammodò incurabilis, & ideo „ non debuit contra ipsum aliqua medicina specialiter, & principaliter „ ordinari: Imò quodammodò omnia „ Sacramenta valent ad ejus curationem secundùm plus, aut minùs: Si „ autem loquamur, prout anima est in „ statu egrediendi, sic possunt curari „ sine iteratione, & sic eùm anima „ possit trahere talia cremabilia, quæ „ retraherent à gloria, instituit divina „ misericordia remedium quo anima „ curari posset, quantùm ad remissionem culpæ, & etiam partis pœnæ, & „ hoc est Sacramentum Unctionis „ Extremæ.

„ Modus autem curandi veniale „ peccatum in hoc Sacramento correspondet modo infirmitatis. Veniale autem peccatum gravat animam deprimendo deorsum, ut non „ ita tendat in Deum per devotionem, „ & amorem pro eo, quod est ibi conversio inordinata ad commutabile „ bonum, & pro eo quod est minor „ amor Dei, sicut tangit Augustinus „ in libro Confessionum. Et ideo cùm „ curatio directè fit per contrarium, „ per illud curatur, quod animam aggravatam per devotionem sursum „ elevat. Et quoniam corpus quòd corrumpitur, aggravat animam, cùm „ illud Sacramentum sit ad elevandam animam per devotionem, in „ qua anima recipit vigorem quemdam, in quo semper est deletio venialium, si sunt in anima, & per consequens repressio molestiarum corporalium, si expedit ipsi animæ, hinc „ est quòd istud Sacramentum principaliter est ad curationem, & alleviationem infirmitatis spiritualis, scilicet peccati venialis, & per accidens „ est ad curationem, & alleviationem „ infirmitatis corporalis, quodammodo ad vigorandam animam, quæ regit corpus, & sic patet, quid sit in „ hoc Sacramento res tantùm, quid „ signum, & quid res, & signum. Signum tantùm est Unctio exterior. „ Res tantùm est venialis curatio. Res „ & signum, in ipsa anima devotionis „ excitatio, quæ non est aliud, quàm „ quædam spiritualis Unctio.

Probatur insuper conclusio: Ille censendus est effectus primarius Sacramenti, quem forma Sacramentalis significat, & exprimit: sed forma Sacramenti Pœnitentiæ, qua utitur Ecclesia Romana, & Græca significat, & exprimit remissionem peccatorum: igitur hæc est effectus primarius Sacramenti. Major constat; cùm enim Sacramenta novæ legis efficiant quod significant, & ipsorum significatio spectet ad eorum causalitatem, haud dubium est, quòd ille censendus sit primarius effectus, qui potissimùm declaratur, & significatur per formam Sacramentalem, in qua potissimùm Sacramenti ratio ac cursus consistit. Minor etiam patet ex verbis utriusque formæ tam Græcæ, quàm Latinæ, in quibus significatur exorata peccati remissio per illa vocabula: *Indulgeat*, seu, *parcat*: vel remittat tibi Deus quidquid deliquisti: &c.

Confirmatur ex Concilio Tridentino assignante hanc remissionem tanquam potissimum effectum, ait enim cap. 2. ubi agit

agit de effectibus Sacramenti: *Res etenim*, inquit, *hæc gratia est Spiritus S. cujus Unctio delicta, si quæ sunt adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit.* Posteriori autem loco alios designat effectus, ut nempe significet, illam remissionem, quam primariò loco assignat esse potissimam inter effectus hujus Sacramenti: quod utique repetit Can. 2. cùm ait: *Si quis dixerit, sacram infirmorum Unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos... anathema sit.* Quibus verbis significat in hoc Sacramento conferri gratiam habitualem, cujus proximus effectus est ipsa peccatorum remissio. Idipsum evidentiùs patet ex Catechismo Romano num. 27. ubi ait: *Docebunt igitur Pastores hoc Sacramento gratiam tribui, quæ peccata, & imprimis leviora quidem, & ut communi nomine appellantur, venialia remittit: exitiales enim culpæ Pœnitentiæ Sacramento tolluntur; neque enim hoc Sacramentum primario loco ad graviorum criminum remissionem institutum est; sed Baptismus tantùm, & Pœnitentia vi sua id efficiunt, &c.* Quibus verbis significatur effectum primarium hujus Sacramenti esse ipsam peccati remissionem, non quidem mortalis, & gravioris, sed dumtaxat venialis.

Probatur secundò: Ille censendus est primarius effectus, ex quo cæteri, tanquam ex fonte emanant, & profluunt: at omnes à Concilio Tridentino assignati effectus hujus Sacramenti proveniunt ex ipsa peccati remissione, illamque necessariò præsupponunt; siquidem curari non potest languor infirmitatis animæ, nec evacuari possunt peccati reliquiæ, nisi peccatum ipsum evacuetur: *Nec* potest conciliari animi tranquillitas in morte, nisi deleatur peccatum ipsum, quod Domini adventum ac judicium tremendum exhibet. *Nec* potest quis adversus infensum humani generis hostem fœliciter armari, quandiu peccatum in se continet, per quod diabolus aliquatenus ei dominatur. *Nec* denique restaurari potest integra corporis sanitas, nisi eluatur peccatum, propter quod fortè ifirmitas accidit: igitur illa peccati eliminatio censeri debet primarius hujus Sacramenti effectus.

Sed peccatum illud, quod per Extremam-Unctionem removeri debet, non est mortale, ut constat tum ex supradictis Catechismi Romani verbis, tum quia peccatum mortale post Baptismum commissum deleri tantùm potest per Pœnitentiam, ut docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 2. *Fuit enim Pœnitentia hominibus, qui se mortali aliquo crimine inquinassent quovis tempore ad gratiam, & justitiam assequendam necessaria.* Ita *cap.* 1. & idem *ca.* 4. ubi docet: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic Contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum. Ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, cum voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur, &c.* Et infrà docet, Contritionem perfectam non justificare, nisi cum voto Sacramenti Pœnitentiæ, neque imperfectam sine Sacramento reipsà suscepto. *Tum, quia* Pœnitentia est per se instituta, ut sit secunda post naufragium tabula, per quam salvari potest peccator à mortalibus: nullibi autem legitur dari tertiam naufragii tabulam inter Sacramenta, ac subinde Sacramentum Extremæ-Unctionis non potest hanc virtutem, & appellationem sibi vindicare: haberet autem utramque rationem, si per se ordinaretur ad remissionem peccati mortalis: igitur dumtaxat per accidens ad ejusmodi peccati mortalis remissionem ordinatur. *Tum denique, quia* mortalia debent simul remitti, quippe cùm non remittatur mortale peccatum sine infusione gra-

gratiæ sanctificantis, quæ de via ordinaria cum peccato mortali subsistere non potest, sed peccata quæ per Extremam-Unctionem remitti debent, non possunt simul remitti virtute Sacramenti, quippe hoc Sacramentum citra casum necessitatis non potest simul conferri; etenim ad singulas partes ungendas, iteratur tam Unctio, quàm forma, quæ est deprecativa remissionis eorum peccatorum, quæ per ejusmodi facultatem corporis commissa sunt; ac subinde singulæ illæ hujus Sacramenti applicationes operari debent aliquam peccati remissionem; non quidem mortalis, ut dictum est: igitur tantùm venialis; quia cùm peccatum veniale subsistat cum gratia sanctificante, inde est, quòd unum remitti possit seorsim ab alio.

Dices: Peccatum veniale remitti potest sine infusione gratiæ, & per varia media, ut jam pluries diximus: igitur ad illius peccati remissionem necessarium non fuit, ut institueretur aliquod Sacramentum.

Distinguo antecedens: Ita remitti potest peccatum veniale, quando homo capax est adhuc agendæ Pœnitentiæ, & applicandi media ordinata ad ejusmodi peccati remissionem, concedo: quando versatur in eo statu, ut nec actus Pœnitentiæ possit elicere, nec ejusmodi media applicare, ut contingit in ultima vitæ periodo, nego.

Urgebis; Monent sacra Ritualia, nec non & Catechismus Romanus nu. 18. ut conferatur hoc Sacramentum, cùm suscipiens adhuc habet mentem integram estque rationis compos; ac subinde dum adhuc est in eo statu, ut peccare possit iterum simul & pœnitere: igitur Sacramentum hoc non est institutum ad finalem peccati remissionem.

Nego consequentiam: Et ad antecedens dico, idcirco hæc ita præmonere, non quòd ita necessariò Sacramentum sit conferendum, sed ut suscipiens propter majorem suam dispositionem, uberiorem Sacramenti effectum consequatur, & majori cum reverentia istud recipiat. Cæterùm, ad validitatem hujus Sacramenti non requiritur, ut quis istud recipiat, dum est adhuc rationis compos, quia potest suum sortiri effectum, etiam in homine sensibus & ratione orbato, & jam morti proximo.

Instabis: Si hoc Sacramentum per se institutum esset ad remissionem peccatorum venialium, non esset expectanda ultima vitæ periodus, ut ministraretur, sed etiam conferri deberet in plena sanitate, & sæpius iterari: sed falsum consequens: igitur & illud unde sequitur.

Nego sequelam majoris: Non enim, ut dictum est in probatione Conclusionis, Sacramentum hoc ordinatur per se ad remissionem venialium simpliciter, sed dumtaxat pro eo statu, in quo suscipiens non est capax adhibendi alterius remedii ad expiationem venialium, licèt interim majoris dispositionis adhibendæ gratia conferatur homini adhuc ratione utenti, ac consequenter capaci iterum peccare venialiter; qua ratione Sacramentum hoc non afferret finalem remissionem peccatorum, quia peccata illa post ejus receptionem commissa non remitterentur illius virtute, sed per alia media, nempe per Pœnitentiam, & Confessionem ac Sacramentalem Absolutionem, quam potest suscipere, si adhuc sufficienti ratione donetur, ut peccare possit: quandiu enim homo peccare potest, tandiu & pœnitere.

Dices tertiò: Forma Ambrosiana, & Veneta sufficiens est & valida ad essentiam hujus Sacramenti: sed in ea non sit ulla mentio remissionis peccati, sicut in Romana & Græca: igitur hoc Sacramentum per se primariò non ordinatur ad remissionem peccati.

Distinguo minorem: Non sit mentio ex-

expressa & distincta, quemadmodum in aliis formis, concedo: implicitè & æquivalenter, nego: nam hæc verba, *ut more militis præparatus ad certamen*, significant gratiam sanctificantem tollentem impedimentum peccati, ratione cujus conceditur non solùm gratia actualis ad victoriam de hoste reportandam, sed etiam plena innocentia finalis, & mundities ab omnibus peccatis, quæ gravare possent militem, & eum minùs dignum divinæ protectionis reddere.

Probatur secunda pars, nempe quòd Sacramentum hoc licèt non ordinetur per se ad remissionem peccatorum mortalium, ex vi suæ propriæ institutionis, nihilominus illa remittat per accidens, quando videlicet infirmus habet ejusmodi peccata, quæ bona fide, & invincibiliter ignorat; quamvis enim hoc Sacramentum ordinetur dumtaxat per se ad conferendam secundam gratiam, idest, ut gratiæ sanctificantis augmentum conferat, supponatque hominem à peccato mortali per Sacramentum Pœnitentiæ, aut perfectam Contritionem jam purgatum; nihilominus secundariò etiam, & per accidens primam interdum gratiam conferre potest & peccata mortalia delere; si fortè Confessio Sacramentalis citra culpam invalida fuit, & aliàs infirmus se in statu peccati mortalis esse invincibiliter ignoret, & de illis saltem in genere attritus sit; & hoc satis apertè colligitur tum ex præcitatis S. Jacobi verbis, *Si in peccatis sit, remittentur ei*; tum ex illis Concilii Tridentini *cap. 2. Delicta, si quæ sint adhuc expianda, abstergit*; tum denique ex ipsius formæ verbis: *Indulgeat tibi Dominus quidquid peccasti*: cùm enim hæc verba sit indefinita, ac sine ulla restrictione, de peccatis etiam mortalibus intelligi possunt modo jam explicato, nempe secundario, & per accidens.

Hoc etiam significavit S. Augustinus serm. 215. de Tempore, ubi ait, quòd *quoties aliqua infirmitas supervenit, corpus, & Sanguinem Christi ille, qui ægrotat, accipiat, & deinde corpus suum ungat, ut illud, quod scriptum est, impleatur, qui infirmatur, inducat Presbyteros Ecclesiæ, qui ungant eum*. In quo discursu supponit S. Doctor, quod Eucharistiæ receptio sit prævia susceptioni Extremæ-Unctionis: cùm Eucharistiæ receptio gratiam in anima supponat, cùm sit Sacramentum vivorum, idem pariter de Extrema-Unctione dicendum erit, & per consequens directè, & per se dicetur esse Sacramentum vivorum, ex accidenti tamen, ac veluti indirectè poterit dici quoque remedium, & antidotum mortuorum, ut de aliis quatuor Sacramentis suo loco dictum est. Et hoc etiam Doctor noster expressit loco citato supra dum ait, quòd nullus est capax istius Sacramenti dignè, nisi sit in gratia; istud enim Sacramentum, non est remedium acquirendi gratiam, quia ad hoc sunt tantùm Baptismus & Pœnitentia; quibus verbis significat Doctor, hæc tantùm duo Sacramenta per se ordinari ad remissionem peccati mortalis; alia autem quinque indirectè solùm & per accidens, quatenus scilicet gratia habitualis, quam efficiunt, ut sunt Sacramenta, est incompossibilis cum peccato mortali.

Dices: Hoc Sacramentum per se ordinatur ad remissionem illius peccati, quod conditionaliter inesse potest; ait enim S. Jacobus: *Si in peccatis est, dimittentur ei*: sed si peccatum, quod conditionaliter inesse potest, est mortale, non est locus conditionali propositioni de venialibus; siquidem apprimè noverat S. Jacobus, vix aliquem esse liberum quovis modico tempore ab ejusmodi peccatis, ait enim cap. 2. *In multis offendimus omnes*: igitur oportet loquatur de peccatis mortalibus; ac subinde censet, non solùm per accidens,

dens, sed etiam hoc Sacramentum per se ordinari ad remissionem peccati mortalis.

Nego majorem; Nam particula (*si*) non est semper conditionalis, nec dubium ingerens, sed interdum est absoluta, maximè quando conjungitur rei factæ, ut patet ex oratione prima Ciceronis in Catilinam, ubi ait: *Si illustrantur, si erumpunt omnia, non dubitat fuisse illustrata, & erepta*, sed suponit tanquam probata, ut inde Catilina mores mutet. Unde ad minorem dico, S. Jacobum ita locutum fuisse, ut nempe significaret hoc Sacramentum ordinari ad remissionem peccatorum venialium, ex hypothesi, quòd illa non fuissent jam per Sacramentum Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ, vel per Sacramentalia remissa, eo fere sensu, quo de singulis Sacramentis dici solet, illa suum effectum infallibiliter producere, si non sit obex ex parte suscipientis.

PETES: *Quid sentiendum sit de aliis effectibus, & fructibus spiritualibus hujus Sacramenti?*

Respondeo: Catechismum Romanum illos luculenter, ac præclarè expendere num.28. ubi post declaratam hujus Sacramenti primariam utilitatem, nempe remissionem peccati, *subjungit*: Altera „ est sacræ Unctionis utilitas, quod „ animam à languore, & infirmitate, „ quam ex peccato contraxit, & à cæ„ teris omnibus peccati reliquiis libe„ rat. Tempus autem huic curationi „ opportunissimum existimandum est, „ cùm gravi morbo afflictamur, ac vi„ tæ periculum impendet. Etenim ho„ mini natura insitum est, ut nihil in „ rebus humanis æquè, ac mortem „ pertimescat: auget autem magno„ pere hunc timorem præteritorum „ actum memoria, cùm præsertim „ gravissima conscientiæ nostræ accu„ satio nos urgeat, ut enim scriptum „ est: *Venient in cogitationem pecca„ torum suorum timidi, & traducent „ illos ex adversa iniquitate ipsorum*. „ *Deinde*, illa cura, & cogitatio ve„ hementer angit, quòd paulò post „ stare oporteat ante tribunal Dei, à „ quo de nobis justissima pro eo, ac „ meriti fuerimus sententia ferenda „ sit. Sæpe autem evenit, ut fideles hoc „ terrore percussi, se miris modis exa„ gitari sentiant. Nihil autem àd mor„ tis tranquillitatem magis conducit, „ quàm si tristitiam abjiciamus, & læ„ to animo Domini adventum expe„ ctemus, paratique simus, depositum „ nostrum, quandocumque illud à no„ bis repetere voluerit, libenter red„ dere. Ut igitur hac sollicitudine fi„ delium mentes liberentur, animus„ que pio, & sancto gaudio repleatur, „ Extremæ-Unctionis sacramentum „ efficit.

„ Præterea aliud etiam, quod meri„ tò omnium maximum videri potest, „ ex eo consequimur; nam etsi humani „ generis hostis, quoad vivimus, nun„ quam desinit de interitu, & exitio „ nostro cogitare, nullo tamen tem„ pore, ut nos omnino perdat, ac si „ fieri possit, spem nobis divinæ mise„ ricordiæ eripiat, vehementiùs om„ nes nervos contendit, quam cùm su„ premum vitæ diem appropinquare „ animadverterit. Quamobrem fideli„ bus arma, & vires hoc Sacramento „ subministrantur, quibus adversarii „ vim, & imperium frangere, & illi „ fortiter repugnare possint. Alleva„ tur enim, & erigitur ægri animus di„ vinæ bonitatis spe, eaque confirma„ tus morbi incommoda omnia fert „ leviùs, ac ipsius dæmonis calcaneo „ insidiantis artificium, & callidita„ tem faciliùs eludit.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sanitas corporis restituenda, est effectus per accidens hujus Sacramenti. Hæc debet esse communis apud Theolo-

logos. Quòd autem corporea restituenda sanitas sit effectus hujus Sacramenti, patet ex Trident. sess.14. cap.2. ubi recensitis hujus sacræ Unctionis effectibus spiritualibus, addit. *Et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.* Quod etiam colligitur ex verbis S. Jacobi, dicentis: *Oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*; Hæc enim *alleviatio* nedum spectat ad illam animæ erectionem, qua per gratiam in hoc Sacramento concessam, anima ex torpore, mœstitia, & anxietate erigitur, & assurgit in Deum, ac spe ejus misericordiæ confirmatus infirmus, morbi incommoda omnia fert leviùs, sed etiam tendit ad levamen ipsius corporeæ infirmitatis ægrum vexantis; cùm enim de infirmitate corporis loqueretur Apostolus, consequens erat, ut alleviatio, quam per sacram Unctionem spondet, spectaret nedum ad animæ, sed etiam ad corporis sanitatem. Unde etiam in Decreto Concil. Florentini de Extrema-Unctione sanationis nomen ad utrumque refertur: *Effectus*, inquit, *est mentis sanatio*; *in quantùm autem expedit, etiam corporis*.

Et certè singulari divinæ providentiæ beneficio factum est, ut huic Sacramento præ cæteris annecteretur virtus curativa, ac medicativa corporis: cùm enim inter omnia hujus sæculi mala nihil sit ipsa morte terribilius, ita nihil vita, ac sanitate expetendum magis; qui quidem appetitus tum maximè viget, & impetum suum exerit, quando homo ad vitam ulteriùs propagandam, videt ex ingravescente infirmitate, se humanis, ac naturalibus præsidiis destitui; tunc enim sæpe tentari solent ægroti ad conquirenda remedia quædam illicita, & superstitiosa, quibus vitæ prorogationem obtinent, ut patet exemplo Ochosiæ 4.Reg. cap.1. Quamvis igitur primaria hujus Sacramenti virtus spiritualis sit, sicut, & aliorum Sacramentorum, attamen Christus D. hominum infirmitati, & imbecillitati consulens, voluit huic sacro signaculo etiam adjungere virtutem curativam infirmitatis corporis, ne fortè desperato morbi remedio ad illicita, & superstitiosa auxilia confugerent ægroti. Quam utique rationem indicavit S. Augustinus (aut quisquis est Author libri de rectitudine Catholicæ conversationis) ubi ait: Quoties ,, aliqua infirmitas occurrerit alicui, ,, non quærantur præcantatores, non ,, divini, non sortilegi, sed qui ægrotat, in sola Dei misericordia confidat, & Eucharistiam cum fide, & devotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Ecclesia petat; & ,, secundùm Apostolum: *Oratio fidei* ,, *salvabit infirmum*.

Hic autem effectus non est per se intentus, sed tantùm per accidens in hoc Sacramento; quippe, inquiunt Concilia Tridentinum, & Florentinum; hic solùm effectus producitur cùm expedit saluti animæ suscipientis. Adde quòd licet rariùs contingat, hominem periculosè ægrotantem, & hoc sacro oleo inunctum pristinæ sanitati restitui, sæpe tamen accidit, ut morbi levamen aliquod ægrotus sentiat, simul cum interna Spiritus S. consolatione, quam propriè hæc Unctio significat, & operatur.

QUÆRES I. *Quis est hujus Sacramenti Minister?*

Respondeo: Hoc Sacramentum non ab alio posse, quàm à Sacerdote validè ministrari. Ita definit Concil. Trident. Can.4. *Si quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ, quos D. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate, ob idque proprium Extremæ-Unctionis Ministrum non esse Sacerdotem, ana-*

thema sit. Idque colligitur ex verbis S.Jacobi dicentis: *Si quis infirmatur inducat Presbyteros*, ubi nomine Presbyteri non intelligitur senior, & qui majore pollet ætate,ut perperam interpretantur hæretici; sed reverà intelligitur Sacerdos, juxta illud 1.ad Thimoth.4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam* (idest per sacram ordinationem) *cùm impositione manuum Presbyteri*, idest cœtus Sacerdotum. Confirmatur primò, quia non senes, sed Pontifices,& Sacerdotes sunt constituti, ut orent pro aliis: ut dicitur ad Hebr. 6. *Secundò*, quia aliàs non seniores,sed sanctiores fuissent introducendi, siquidem eorum orationes longè efficaciores essent, utpote Deo magis acceptæ, & gratæ.

Hujus autem veritatis rationem hanc profert Seraphicus Doctor d. 23. art.2. qu. 1. Dicendum, *inquit*, quòd hujus Sacramenti dispensatio ex officio spectat ad Sacerdotes, & illud confirmat authoritas, & ratio: Quia dicitur. *Inducat Presbyteros, &c. & orent super eum.* Ratio,quia cùm hujus Sacramenti materia sit oleum consecratum, non debet administrari, nec contingi, nisi ab eo, qui habet manus consecratas, & talis est Sacerdos;ideo non se extendit ad omnes. Nec ad solos Episcopos, quia cùm hoc sit Sacramentum periclitantium, qui non possunt adire Prælatos, sed magis è converso, oportet multos perire, si à solis Episcopis dari deberet. Ideo disposuit Spiritus S. quòd unguentum non solùm esset in capite, vel in barba Aaron, sed etiam descenderet usque in oram vestimenti,scilicet usque ad inferiores Sacerdotes. Nec solùm sumitur ratio à parte unctionis, verùm etiam à parte orationis. Quoniam enim officium mediationis Sacerdotibus competit,sicut competit offerre dona, & sacrificia pro peccatis: nec solis Episcopis, nec etiam laicis; sic etiam dispensatio hujus Sacramenti, cujus efficacia principaliter consistit in oratione fidei, cujus est Sacerdos minister de ratione sui officii.

Dices primò: Innocentius I. epist. ad Decentium exponens verba S. Jacobi: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ*, scribit: *Non est dubium de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solùm Sacerdotibus, sed omnibus Christianis uti licet in sua, aut suorum necessitate*:igitur non solùm Sacerdotibus,sed omnibus etiam Christianis, saltem in casu necessitatis, licitum est hoc Sacramentum ministrare.

Nego consequentiam: Loquitur enim Pontifex de Unctione, non quidem activa,& ex parte Ministri,sed passiva, & ex parte suscipientis, ut nempe sit sensus, quòd promiscuè omnes fideles Christiani,non soli Sacerdotes oleo infirmorum inungi possint;sed non quòd promiscuè permittatur omnibus, ut hoc Sacramentum conferant. Quòd autem ea sit illius sententia, apparet ex sequentibus illius verbis, ubi subjungit, non solùm Sacerdotem, sed Episcopum esse hujus Sacramenti Ministrum: *Cæterum*, inquit, *illud superfluum videmus adjectum, ut de Episcopo ambigatur, quòd Presbyteris licere non dubium est: Nam idcirco de Presbyteris dictum est, quia Episcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non possunt. Cæterùm si Episcopus potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum benedicere, & tangere chrismate, potest cujus est ipsum chrisma conficere*.

Dices secundò: Idcirco hujus Sacramenti ministratio non solis Episcopis, sed Presbyteris est concessa, quoniam Episcopi non possent singulis infirmis adesse: sed neque id possunt Sacerdotes, maximè in illis locis,ubi rari sunt: igitur non solisSacerdotibus,sed etiam quibusque fidelibus in casu necessitatis

tis hoc Sacramentum ministrare licet.

Nego consequentiam: Cùm enim hoc Sacramentum non sit absolutè necessarium ad salutem, cùmque illius defectum, & Sacerdotis absentiam supplere possit infirmantis devotio, idcirco non fuit necessarium, quòd illius ministratio concederetur omnibus fidelibus.

Licèt autem S. Jacobus moneat, *inducendos esse Presbyteros*, hoc monitum non sic accipiendum est, quasi plures Presbyteri sint necessarii ad validam hujus Sacramenti collationem, ut existimant Græci, qui septem convocant Presbyteros, ut Extremam-Unctionem ægrotis administrent. Cujus praxis hanc rationem profert Simon Thessalonicensis, apud Arcudium cap. 3. Dei „ frater (*Jacobus*) horum Presbyte- „ rorum, *inquit*, numerum non expri- „ mit: at verò septem esse vocandos „ consuetudine traditum est, quod fieri „ arbitror propter septem dona, quæ „ apud Isaiam enumerantur, Spiritus. „ Vel propter illos septem antiquæ le- „ gis Sacerdotes, qui divino jussu cir- „ cumeuntes urbem Jericho, septies „ tubis cecinerunt, atque mœnia di- „ ruerunt. Ut etiam hic septem Sacer- „ dotes malitiæ urbem, duraque mœnia „ altitudinum peccati demoliuntur. „ Vel etiam tanquam mortua existen- „ te anima, ut supra puerum illius Su- „ namitidis ad imitationem Prophetæ, „ septies orent Sacerdotes, & eam su- „ scitent, prout sanè excitavit puerum „ Elisæus septies reversus, septies item „ precatus. Vel quemadmodum Elias „ septies orans, cœlum, quod peccan- „ tibus clauserat, rursus aperuit, atque „ deduxit pluviam; sic isti septies de- „ precati solvant quidem squallorem „ peccati, accepta verò gratiæ clave, „ non secus, ac Petrus aperiant cœ- „ lum, atque misericordiam à Deo re- „ missionis, velut imbrem deducant. „ Is ergo sensus est, ut mea fert sen- „ tentia septenarii numeri.

„ In necessitate autem, & pauciores „ Sacerdotes conficiunt. *Et infrà*. „ Nonnulli verò, ubi penuria est Sa- „ cerdotum, tres tantùm convocant, „ idque non est reprehendendum. Erit „ enim inprimis propter potentiam „ Trinitatis. Deinde verò etiam pro- „ pter aliud factum Eliæ in testimo- „ nium, & prædicationem Trinitatis: „ Quando mortuum filium Seraphai- „ thæ trina prædicatione, trinaque vi- „ ce in eum incumbens suscitavit. Ce- „ terùm non est curiosiùs inquiren- „ dum de numero, quando neque nu- „ merus scriptus est. Nisi quòd, quam- „ vis non sit scriptus, necessarium ta- „ men est, antiquam observare Tradi- „ tionem, & sint quidem septem, ut ve- „ teris moris est, si verò necessitas fue- „ rit, tres sint ad minùs, eaque omnia „ recitent, quæcumque per traditio- „ nem dicenda esse acceperunt. Quo- „ niam quæ à Patribus sunt, ea quo- „ que Spiritus esse, fatendum est.

Verùm, ut ibidem respondet Arcudius, unde colligit Simon ex eo quòd Apostolus dixerit, vocet Presbyteros Ecclesiæ, non unum intelligere Presbyterum? si propter numerum multitudinis, frequenter is numerus in Scripturis sanctis accipitur pro numero singulari; Nam & Apostolus ad Hebræos scribens de Prophetis dicit: *Obturaverunt ora leonum, lapidati sunt, secti sunt, circumierunt in melotis, & pellibus caprinis*, & tamen qui obturavit ora leonum unus fuit Daniel, & qui lapidatus est unus Hieremias fuit, & qui sectus est unus Isaias: Et similiter S. Matthæus, & S. Marcus referunt, latrones cum Christo crucifixos imbecillitatem illi exprobrasse: cùm tamen S. Lucas disertè scribat, unus autem de his, qui pendebant, latronibes blasphemabat eum. Sed eodem modo respondendum est, illos accepisse nume-

rum multitudinis pro numero singulari, ut sanctus Augustinus observavit in lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 16.

Deinde sæpe Scriptura utitur communi modo loquendi. Communiter autem dicimus, confitenda sunt peccata Sacerdotibus; in ægritudine vocandi sunt Medici, cùm tamen semper uni Sacerdoti patefaciamus peccata, & sæpissimè unus Medicus curet ægrotum. Itaque quòd Jacobus Apostolus dixerit, *vocet Presbyteros*: perinde est, ac si dixisset, vocet unum ex Presbyteris. Sic Christus D. dixit leprosis: Ite, ostendite vos Sacerdotibus, cùm alteri leproso dixerit: Vade, ostende te Sacerdoti. Et Levitici 13. de leproso scriptum est, adducitur ad Aaron Sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus. Et profectò si omnes illi decem leprosi uni Sacerdoti se ostendissent, præcepto Christi D. cumulatè satisfecissent.

Et infrà: Unus Presbyter seorsim consideratus verè, propriè, ac per se etiam secundùm Græcos veram adhibet subjecto materiam, & integram formam hujus Sacramenti: ergo verè, & propriè solus confert hoc Sacramentum. Quare cæteri videntur esse superflui, superfluos dico, si exequantur Sacramentum recitantes eamdem formam: imò utrum etiam graviter peccent, dum sine ratione iterant Sacramentum, nec-ne, dicam posteà suo loco.

Denique, si Thessalonicensis congruentias quærit, ut ipse requirit ad minùs tres ad significandam sanctissimam Trinitatem; ita nos unum ad declarandam unicam Divinitatem, vel unam personam Christi incarnati, vel aliquid simile; non enim desunt ingeniosis similitudines rerum, & congruentiæ. Quare si vel aderit Presbyter, sufficit solus, præsertim in necessitate. *Hæc Arcudius.* Consequens est ergo, quòd cùm S. Jacobus, ait: Inducat Presbyteros, potius qualitatem Ministri, quàm numerum commendat, hocque ab eo dictum est per enallagen; quomodo sæpè dicitur, quòd peccator sua crimina debet confiteri Sacerdotibus, idest homini, qui sit Sacerdos, vel uni ex Sacerdotibus.

Ex his collige; Sacramentum Extremæ-Unctionis integrè administrari debere ab eodem Ministro; ita quòd singulæ Unctiones cum suis formulis, & precationibus, ab eodem Sacerdote adhibeantur; sanctus enim Jacobus dicit, ungentes debere orare super ægrotum; una autem oratio à pluribus partialiter prolata, non potest habere perfectum sensum, secundùm communem usum loquendi. Possent tamen diversorum sensuum Unctiones unà cum formulis sibi correspondentibus à diversis Sacerdotibus Ministrari extra necessitatem quidem validè, sed illicitè, quia id fieret contra Ecclesiæ praxim, quæ maximè in Sacramentorum administratione est attendenda: licitè verò in necessitate, putà si prior Sacerdos post primam Unctionem unius sensûs deficiat, & tunc alter reliquas Unctiones absolvat.

Collige secundò: Ministrum ordinarium Extremæ Unctionis esse proprium Pastorem cujusque Ecclesiæ, licèt enim omnis Sacerdos validè possit hoc Sacramentum etiam extra necessitatem conferre, non potest tamen licitè id exequi, nisi sit vel proprius suscipientis Sacerdos, vel ab eo licentiam obtinuerit: *Tum quia* ministrare Sacramentum, est officium Pastoris, quod nullus potest sibi vindicare, nisi vel ab eo Pastore, vel ab ejus Superiore facultatem obtinuerit. Unde Catechismus Concilii Tridentini, cùm dixisset num. 26. soli Sacerdoti hujus Sacramenti administrationem esse commissam, subdit: Neque tamen Ecclesiæ decreto cuivis Sacerdoti, sed proprio Pastori, qui jurisdictionem habeat, sive alteri, cui ille ejus muneris fungendi potestatem fecerit, hoc

Sa-

Sacramentum administrare licet. *Tum, quia* ex Clementina prima de Privilegiis, sub excommunicationis pœna prohibetur Religiosis, ne absque licentia proprii Sacerdotis, seu Presbyteri Parochialis, hoc Sacramentum administrent Clericis, aut Laicis sibi non subditis.

Quæres 2. *Quibusnam hoc Sacramentum conferri debeat?*

Respondeo: Hujus Sacramenti suscipiendi capacem esse solum Christianum viatorem adultum, & infirmum,

Prima pars constat: nullus enim homo capax est Sacramenti suscipiendi, nisi charactere Baptismali sit insignitus, quippè cùm, ut jam diximus pluries cum Concilio Tridentino, Baptismus sit omnium Sacramentorum janua: Unde si hoc Sacramentum conferretur non baptizato, quantumvis ille Catechumenus esset, & in gratia existens, prorsus irritum esset, & invalidum.

Secunda pars etiam constat, nempe quòd solus homo vivus, & viator hujus Sacramenti recipiendi sit capax: *Tum, quia* S. Jacobus dicit, eum cui conferri debet hæc sacra Unctio, debere esse infirmum, ac subinde vivum, & viatorem: *Tum, quia*, ut diximus agendo de Sacramentis in communi: Sacramenta novæ legis sunt remedia, quæ non prosunt mortuis finaliter, ac damnatis, nec perpetua sanitate fruentibus, quales sunt Beati, sed dumtaxat infirmis ut sunt viatores.

Tertia pars, nempe quòd conferri debeat tantùm adultis, sufficienter colligitur ex dictis; cùm enim præcipuus hujus Sacramenti effectus sit remissio peccati venialis, & ex accidenti etiam mortalis, illi soli debet ministrari, qui hujusmodi peccati committendi capax est: pueri autem ante rationis usum non sunt capaces ullius committendi peccati: ergo neque hujus Sacramenti suscipiendi.

Nec obstat, quòd sint capaces gratiæ, & illius augmenti; nam augmentum, vel infusio gratiæ est generalis effectus Sacramentorum, qui per singula Sacramenta, non confertur, nisi ut conjunctus propriis effectibus ipsorum Sacramentorum; & ideo ubi non est capacitas primarii, & proprii effectus, nec etiam est capacitas Sacramenti, neque effectus communis Sacramentorum per tale Sacramentum conferendus est.

Vel dico, cum Mastrio, Sacramenta esse quidem instituta ad causandam gratiam, cùm hæc sit communis eorum effectus, non tamen instituta sunt ad eam quomodocumque causandam, sed tanquam necessariam ad aliquem peculiarem effectum eis proprium; alioquin sequeretur, quod cùm gratia habitualis ab omnibus causata, sit ejusdem speciei, eosdem quoque effectus produceret in singulis Sacramentis, & omnia quoque Sacramenta ejusdem essent speciei. Hinc diximus in superioribus, Baptismum esse institutum ad causandam gratiam, qua deletur originale, & cætera actualia: Pœnitentiam ad causandam gratiam, qua homo valeat fortiter confiteri fidem, & sic de aliis: sic ergo in proposito Extrema-Unctio instituta est ad causandam gratiam deletivam secundùm se venialium in homine eorum capaci, ad confortandum contra tentationes, & ad alleviandam animam, ut constat ex dictis: cùm ergo parvuli nec peccatorum nec tentationum dæmonis sint capaces, nec gratiæ per illud collatæ, quæ de se est deletiva venialium in subjecto capaci eorum: Ita Mastrius, *quæst. 6. num.* 106.

Nec etiam obstat, quod infantes sint capaces recipiendæ sanitatis, quæ recensetur inter effectus Extremæ-Unctionis: Nam, ut diximus, effectus iste est tantùm intentus per accidens, non autem primò, & per se; ac subinde illius so-

solius producendi gratia non debet Sacramentum administrari : igitur solis adultis, qui aliquando usum rationis habuerunt, legitimè conferri potest hoc Sacramentum, dummodo certo non constet, eos antequam usum rationis amiserunt, fuisse in peccato, & de illo non pœnituisse, puta si quis blasphemando, aut adulterando ratione, ac sensibus destitueretur, & periculoso morbo laboraret; hac enim in occasione ei non deberet conferri hoc Sacramentum, quia non ordinatur directè ad remissionem peccati mortalis, & aliunde supponit hominem pœnitentem, aut in statu gratiæ.

Aliis autem quibuscumque adultis etiamsi de facto nullum rationis usum habeant, dummodo illum antea habuerint, debet hoc Sacramentum ministrari : quia primarius hujus Sacramenti effectus non est tantùm animi roboratio contra tentationes dæmonis, sed etiam est peccatorum venialium remissio, nec-non mortalium inculpabiliter oblitorum; vel quæ per alia Sacramenta non fuerunt remissa ; quamvis ergo amentes in eo statu, sint horum effectuum incapaces, sunt tamen capaces alterius, scilicet remissionis peccatorum; fieri enim potest, ut aliquis in peccato mortali existens cum sola Attritione in amentiam incidat, quo in casu virtute hujus Sacramenti gratiam recipiat, & de attrito fiat æquivalenter contritus.

Nec obstat, quod S. Jacobus dixerit, *inducat Presbyteros*: hæc enim non significant, necessariam esse in infirmo petitionem formalem, & expressam hujus Sacramenti; sufficit enim virtualis, & interpretativa, quam unusquisque habet de propria salute; enim verò si hæc interpretativa, & virtualis petitio sufficiat ad receptionem Baptismi, multò magis sufficiet ad conferendam sacram Vnctionem.

Patet denique *ultima pars*, nempe quod solus homo infirmus, sit Extremæ-Unctionis capax ; id enim à Christo D. institutum fuisse creditur ex verbis S. Jacobi dicentis: Infirmatur quis in vobis, &c. Quod utique declarat Concilium Florentinum, cùm dixit : *Hoc Sacramentum nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet*: Et Tridentinum dicens : *Non nisi infirmis, qui in exitu vitæ constituti videantur*. Unde Sacramentum hoc validè conferri non potest homini bene valenti, quamvis in evidenti vitæ periculo constituatur, puta damnatis ad mortem, aut periculosè navigaturis, aut præliaturis; hi namque non sunt infirmi, & possunt sibi consulere per alia Sacramenta, maximè per Sacramentum Pœnitentiæ.

Hæc omnia luculenter ac nitidè explicat Doctor *dist.23. num.3.* ubi tradit ac declarat definitionem Extremæ-Vnctionis in hunc modum : *Extrema-Vn-*
„ *ctio est unctio hominis infirmi Pœni-*
„ *tentis, facta in determinatis partibus*
„ *corporis, cum oleo consecrato ab Epi-*
„ *scopo, ministrata à Sacerdote, simul*
„ *verba certa cum intentione debita*
„ *proferente, ex institutione divina ef-*
„ *ficaciter significans curationem fina-*
„ *lem venialium*. Ista ratio (*inquit*)
„ apparet bona, quia non est in se fal-
„ sa, ex 5. Metaph. cap.17. quia nulla
„ pars ejus repugnat alteri. Exponen-
„ do ergo partes, primo ponitur, quod
„ est *unctio*, cujus congruentia est, quia
„ istud signum sensibile congruit effe-
„ ctui, scilicet unctioni curativæ; sub-
„ ditur, *hominis infirmi*, ideo non de-
„ bet conferri sano, nec qualitercun-
„ que exposito periculo mortis, quia
„ non ei cui imminet mors ex periculo
„ extrinsecæ violentiæ, ut armorum,
„ vel submersionis, vel hujusmodi, nec
„ sibi exitus de statu viatoris ad termi-
„ losè: ita quod probabiliter immineat
„ qualitercunque infirmo, sed pericu-
„ lum. Quod additur *pœnitentis*, pa-
„ tet, quia nullus est capax istius Sa-
„ cramenti dignè, nisi sit in gratia :

istud

" istud enim Sacramentum non est remedium acquirendi gratiam,quia ad hoc sunt tantùm Baptismus, & Pœnitentia. Ex hoc excluduntur non utentes ratione, ut parvuli, & qui non habent materiam Pœnitentiæ, saltem qui non habent Pœnitentiam de venialibus, ut perfectè innocentes: quia etiam non utentes ratione non possunt esse pœnitentes; excluduntur furiosi, & amentes; & hoc nisi per voluntatem præcedentem expressam præsumantur illud velle.

" Quod additur, *in determinatis partibus*; istæ partes sunt organa potentiarum, per quarum actus peccatur frequenter venialiter, utpote organa quinque sensuum, & potentiæ motivæ. Et hoc aliquando respectu ejusdem sensus, vel potentiæ geminatæ, ut organa potentiæ visivæ, ut oculi duo, organa potentiæ auditivæ duæ, aures, organa potentiæ olfactivæ, nares, organa potentiæ tactivæ manus. Et sic istis prædictis, sicut geminantur organa, ita geminantur unctiones; organum gustus est lingua, in qua non fit propter abominationem tollendam, unctio: sed exteriùs super os; propter autem organum potentiæ generativæ fit unctio ad lumbos, juxta illud Gregorii super illud Lucæ: *Sint lumbi vestri præcincti*, &c. *Viris*, inquit, *luxuria in lumbis est*. Propter organum motivæ quantùm ad progressivam, quæ est principalis motiva, fit duplex unctio in duobus pedibus tanquam organis ad illum motum ordinatis. Alia motio, qua frequenter peccatur, est motio linguæ, juxta illud Jacobi 3. *Qui non offendit verbo, hic perfectus est vir*, & multa alia ibi. Et contra illud est unctio oris, ita quod ipsa est remedium contra duplex peccatum veniale, sicut lingua congruit in duobus operi naturæ. 2. *de anima*, in gustum scilicet, & loquelam. Sunt ergo undecim unctiones, scilicet partiales, sed aliquæ sunt geminatæ quasi una, ita quod sunt septem principales, quinque in organis quinque sensuum sexta in organo principali potentiæ motivæ progressivæ, septima in organo principali generativæ.

Doctori concinit Catechismus Concilii Tridentini, num. 17. ubi *ait*: Sed " docendi sunt fideles, quamvis hoc Sacramentum ad omnes pertineat, quædam tamen hominum genera excipi, quibus administrandum non sit. Ac primum excipiuntur, qui sano, & firmo corpore sunt: iis enim Extremam-Vnctionem tribuendam non esse, & Apostolus docet, cum inquit: *Infirmatur quis in vobis?* & ratio ostendit; siquidem ob eam rem instituta est, non modo ut animæ, sed etiam ut corpori medicinam afferat. Cùm igitur illi tantum, qui morbo laborant, curatione Indigeant idcirco iis etiam, qui adeo periculosè ægrotare videntur, ut, ne supremus illis vitæ dies instet, metuendum sit, hoc Sacramentum præberi debet. In quo tamen gravissimè peccant, qui illud tempus ægroti ungendi observare solent; cum, jam omni spe salutis amissa, vita, & sensibus carere incipiat; constat enim ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam plurimum valere, si ægrotus, cum in eo adhuc integra mens, & ratio viget, fidemque, & religiosam animi voluntatem afferre potest, sacro oleo liniatur. Quare Parochis animadvertendum est, ut eo potissimum tempore cœlestem medicinam adhibeant illam quidem semper vi sua admodum salutarem, cum eorum etiam pietate, & religione, qui curandi sunt, magis profuturam intellexerint. Nemini igitur, qui gravi morbo affectus non sit, Sacramentum Vnctionis dare licet, tametsi vitæ periculum adeat, vel quia periculosam navi-

„ navigationem parat, vel quia præ- „ lium initurus sit, quo certa mors illi „ impendeat, vel etiam si capitis dam- „ natus ad supplicium rageretur: Om- „ nes præterea, qui rationis usu carent, „ ad hoc Sacramentum suscipiendum „ apti non sunt; & pueri, qui nulla „ peccata admittunt, quorum reliquias „ sanare hujus Sacramenti remedio „ opus sit: amentes item, & furiosi, „ nisi interdum rationis usum habue- „ rint, & eo potissimum tempore pii „ animi significationem darent, pete- „ rentque ut sacro oleo ungerentur; „ nam qui ab ipso ortu nunquam men- „ tis, & rationis compos fuit, ungen- „ dus non est: secus verò si ægrotus, „ cùm mente adhuc integra hujus Sa- „ cramenti particeps fieri voluisset, po- „ stea in insaniam, & furorem incidit.

PETES: *Quænam sit obligatio suscipiendi hoc Sacramentum?*

Respondeo primò, quòd si Extrema-Unctio attendatur secundùm se, & absolutè in ordine ad hominem constitutum in morbo periculoso, Fideles adultos ad sui receptionem non obligat; siquidem ad id tenerentur, vel necessitate medii, vel necessitate præcepti. Non *prima*, quia hoc Sacramentum non est tantæ necessitatis, ut sine ejus receptione salus non possit comparari; siquidem nullo ex capite talis necessitas colligitur, quia nullum extat præceptum vel in Scriptura, vel in Traditione, vel in Canonibus, aut praxi Ecclesiæ: non quidem in Scriptura; si enim aliquod hujus Sacramenti suscipiendi esset præceptum, maximè peteretur ex verbis S. Jacobi: at ita non est; siquidem S. Jacobus solùm ibi promulgat hoc Sacramentum, & magis hortatur fideles ad ejus receptionem, quàm illam præcipiat: igitur non est obligatio illud suscipiendi sub peccato. Neque etiam ex Canonibus, aut praxi Ecclesiæ, quia praxis Ecclesiæ non fundatur in obligatione, sed in utilitate consequenda ex hujus Sacramenti receptione. Neque etiam ex Canonibus; nullus enim canon apparet, ex quo colligatur hæc necessitas: quare Ecclesia tempore interdicti prohibet dari moribundis Sacramentum Extremæ-Unctionis cap. *quod in te de Pœnit. & remissione*, quod certè non prohiberet, si esset illis necessarium necessitate medii, vel præcepti; ob eam enim rationem non prohibet illis dari sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ per modum viatici.

Respondeo secundò, quòd si hoc Sacramentum consideretur per ordinem ad quasdam circumstantias speciales, putà scandali, vel contemptus, aut conscientiæ: aliquando fideles adulti ad ejus receptionem obligantur; quisque enim tenetur vitare scandalum, & ea sibi media procurare, quæ ex conscientia judicat esse necessaria ad salutem consequendam: at ex omissione receptionis hujus Sacramenti potest interdum oriri scandalum, putà vel suspicio hæresis, vel hujus Sacramenti contemptus, si nempe aliquis bene audiens apud omnes, sciat se constitutum in morbo periculoso, & communem esse fidelium praxim, ut hoc Sacramentum in tali statu recipiatur, illud tamen respuit coram pluribus, sicque dat occasionem suspicandi, quòd sit hæreticus; vel ex parte conscientiæ, si nempe infirmus de sua Contritione, nec possit suscipere sacramentum Pœnitentiæ, cujus ope fiat ex Attrito contritus, in eo casu tenetur sibi procurare hujus Sacramenti receptionem, ut nempe habeat media sufficientia ad salutem.

PETES DENIQUE: *Quænam dispositiones prærequirantur in suscipiente ad dignam receptionem hujus Sacramenti?*

Respondeo, requiri *primò*, ut suscipiens sit ab omni peccato mortali purgatus; unde hoc Sacramentum conferri solet dumtaxat post Absolutionem sacramentalem: *Secundò*, ut suscipiens habeat fidem, & spem consequendæ sanitatis animæ, & corporis, si hæc corporis sanitas saluti expediat. *Tertiò*, ut suam intentionem, & preces jungat, & uniat intentioni, & precibus Ecclesiæ. *Quartò denique*, ut exinde speret sibi concedendum divinum auxilium, & patrocinium adversus omnes dæmonum infestationes. Quas omnes dispositiones optimè explicat Catechismus Rom. num. 29. ubi scribit: *Quoniam verò omni studio curare oportet, ne quid Sacramenti gratiam impediat: ei verò nihil magis adversatur, quàm alicujus peccati mortiferi conscientia: servanda est Catholicæ Ecclesiæ perpetua consuetudo: ut ante Extremam-Unctionem, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentum administretur. Ac deinde ægroto persuadere Parochi studeant, ut ea fide se ungendùm Sacerdoti præbeat, qua olim, qui ab Apostolis sanandi erant, seipsos offerre consueverant. In primis autem animæ salus, deinde corporis valetudo cum illa adjunctione, si ea ad æternam gloriam profutura sit, expetenda est. Nec verò dubitare Fideles debent, quin sanctæ illæ, & solemnes preces à Deo audiantur, quibus Sacerdos non suam, sed Ecclesiæ, & Domini nostri Jesu Christi personam gerens utitur. Qua una maximè re cohortandi sunt, ut hujus saluberrimi olei Sacramentum sanctè, & religiosè sibi administrandi curent, cùm & acrior pugna instare, & vires cùm animi, tum corporis deficere videantur.*

Finit Tomus Decimus.

INDEX
RERUM NOTABILIUM
ET SENTENTIARUM,
Quæ in hoc Decimo Volumine continentur:

Prior numerus significat paginam, posterior verò columnam.

A

Non

D

E

F

Fictio.

Fides.

Furtum.

G

Gratia.

H

Habitus.

I

Infidelis.

Intentio.

Joannes.

Justitia.

L

Lex.

Lotio pedum.

Ma-

INDEX RERUM,

Pœnitentia publica.

Quo

Pascha.

Peccatum.

Præceptum.

Potestas.

R

Religio.

Remissio.

S

Sacerdos.

Sacramentum.

Quo-

Omnes

Sa-

FINIS.

